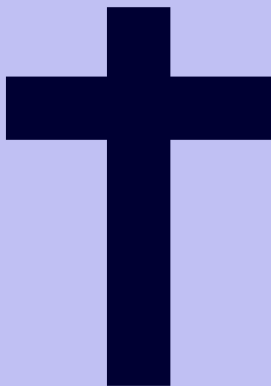

El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo
en el idioma piapoco

New Testament in Piapoco

El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo en el idioma piapoco

New Testament in Piapoco

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Piapoco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Piapoco

pio

Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Piapoco

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

15b1335d-e064-57a2-9f7f-a5383125b741

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	110
SAN LUCAS	175
SAN JUAN	284
LOS HECHOS	361
ROMANOS	455
1 CORINTIOS	504
2 CORINTIOS	553
GÁLATAS	585
EFESIOS	604
FILIPENSES	621
COLOSENSES	632
1 TESALONICENSES	643
2 TESALONICENSES	652
1 TIMOTEO	658
2 TIMOTEO	672
TITO	682
FILEMÓN	689
HEBREOS	692
SANTIAGO	733
1 SAN PEDRO	745
2 SAN PEDRO	759
1 SAN JUAN	768
2 SAN JUAN	778
3 SAN JUAN	780
SAN JUDAS	782
EL APOCALIPSIS	786

SAN MATEO

Los antepasados de Jesucristo

¹ Yái cuyàluta icàlidaca Jesucristo yàawirináimi ípidená. Yái Jesucristoca yácata nataquérinámi, yái rey David, Abraham nacái.

² Abraham ìiri ípidenáté Isaac. Isaac ìiri ípidenáté Jacob. Jacob ìiri ípidenáté Judá. Judá, nía nacái yéenánái once namanùbaca, níacata israelitanái yàawirináimi. ³ Judá yéenibe aslanái náipidenáté Fares, Zara nacái. Náatúa uípidenáté Tamar. Fares ìiri ípidenáté Esrom. Esrom ìiri ípidenáté Aram. ⁴ Aram ìiri ípidenáté Aminadab. Aminadab ìiri ípidenáté Naasón. Naasón ìiri ípidenáté Salmón. ⁵ Salmón ìiri ípidenáté Booz. Booz yáatúa uípidenáté Rahab. Booz ìiri ípidenáté Obed. Obed yáatúa uípidenáté Rut. Obed ìiri ípidenáté Isaí. ⁶ Isaí ìiri ípidenáté rey David. Rey David ìiri ípidenáté Salomón. Salomón yáatúa, úacata Urias yàacawéetúami quéechatécáwa.

⁷ Salomón ìiri ípidenáté Roboam. Roboam ìiri ípidenáté Abías. Abías ìiri ípidenáté Asa. ⁸ Asa ìiri ípidenáté Josafat. Josafat ìiri ípidenáté Joram. Joram ìiri ípidenáté Uzías. ⁹ Uzías ìiri ípidenáté Jotam. Jotam ìiri ípidenáté Acáz. Acáz ìiri ípidenáté Ezequías. ¹⁰ Ezequías ìiri ípidenáté Manasés. Manasés ìiri ípidenáté Amón. Amón ìiri ípidenáté Josías. ¹¹ Abéeri néená Josías yéenibeca aslanái ípidenáté Jeconías, yáté camuí Babilonia yàasu cáli néeséeyéi náibàacaalíte israelitanái natécaténá nía presoíri iyú Babilonia néré.

¹² Néeseté idècunitàacá israelitanái ìyaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli ínata, Jeconías idènìacaté ìiriwa ípidenéeri Salatiel. Salatiel ìiri ípidenáté Zorobabel. ¹³ Zorobabel ìiri ípidenáté Abiud. Abiud ìiri ípidenáté Eliaquim. Eliaquim ìiri ípidenáté Azor. ¹⁴ Azor ìiri ípidenáté Sadoc. Sadoc ìiri ípidenáté Aquim. Aquim ìiri ípidenáté Eliud. ¹⁵ Eliud ìiri ípidenáté Eleazar. Eleazar ìiri ípidenáté Matán. Matán ìiri ípidenáté Jacob. ¹⁶ Jacob ìiri ípidenáté José. Yái José yeedácaté iríwa María, úái Jesús yáatúaca. Wáimaca Jesús ìwali Mesíascani, ìimáanáca wacuèrinásàiri Dios ibànuèricaté walí, wía israelitaca, icùacaténá wía.

¹⁷ Iná waputàaca catorce namanùbaca Abraham itaquénáinámi ìyéeyéicaté Abraham yàasu èeri idénáami, idènièyéicaté nacái yéenibewa àta rey David imusúacatalétaté iicá èeri. Néese rey David idénáami, nàyacaté catorce namanùbaca David itaquénáinámi ìyéeyéicaté David yàasu èeri idénáami, idènièyéicaté nacái yéenibewa àta Babilonia yàasu

cáli néeséeyéi natécatalétaté israelitanái presoíri iyú Babilonia néré. Néeseté idécanáamité israelitanái nàyaaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli íinata, néese Mesías yàawirináimi catorce namanùbaca nàyacaté, nadèñìacaté nacái néenibewa àta Mesías imusúacatalétaté iicá èeri, yái wacuèrinàsàiri íipidenéerica Jesucristo.

Nacimiento de Jesucristo

¹⁸ Siùcade nucàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali yái imusúanacaté iicá èeri: Yáatúa María idècunitàacá ucùaca ucásàanápínatéwa José yáapicha, càmlíchúaca iimá yáapicha. Quéwa, udéerìcuca sùmài, Espíritu Santo íiuitáise iyú. ¹⁹ Néese José, cayábéerica íiuitáise, càmítaté iwàwa ibáiniadaca úa áibanái yàacuésemi. Iná íináidacawa imàacáanápíná íichawa úa ibàacanéri iyú càmicáiná ìiri yái udéerìcuírica. Càmitaté José iwàwa icháawàaca uináwaná ìwali ùyacàle mìnánái irí ipíchanaté nanúaca úa. ²⁰ Yá José íináidacatéwa imàacáanápíná íichawa úa, quéwa abéeri ángel Dios néeséeri yàanàaca José yàatalé. Yá ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani irìcuíse. Yá ángel íimaca José irí: “José, rey David itaquérinámi, picá cáalu peedáca María pìacawéetúapínáca úara, udéerìcucáiná sùmài Espíritu Santo íiuitáise iyú. ²¹ Sùmàiquéera yái imusuéripínacawa María íicha. Pimàni íipidená Jesús. Íipidenápíná càì yácáiná iwènúadapíná yàasu wenàiwicanái íiuitáisewa nabáyawaná íichawa, ipíchaná Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa”, íimaca yái ángelca.

²² Càité ángel icàlidaca José iríni macáita ichàbáanápínatéwa càide iyúwaté profeta icàlidáanáté Dios itàacái wenàiwicanái irí. ²³ Bàaluitécáiná Dios yàasu profeta íimacaté nalí Dios inùmalìcuíse:

“Abéechúa mànacàu càmlíchúacáwaca iimá asiali yáapicha, udéerìcupínacawa. Imusúapínacawa uícha abéeri sùmài, namànìiripíná íipidená Emanuel”, íimacaté yái profetaca. (Yái íipidená Emanuel íimáanáca: “Dioscata wáapicha”).

²⁴ Néeseté José icawàacawa, yá imànicaté càide iyúwa Dios yàasu ángel ichùullanáni. Yáté èerica yeedácaté úái Maríaca yàacawéetúapínacawa. ²⁵ Càmlíritàacá quéwa José iimá úapicha àta uìri imusúacatalétaté iicá èeri yái idàbáanéerica uìrica. Yá José imànicaté íipidená Jesús.

2

La visita de los sabios de Oriente

¹ Jesús imusúacaté iicá èeri Belén ìyacàlená irìcu, Judea yàasu cáli íinata, rey Herodes icùacaalíté yái cálica. Néenialíté abénaméeyéi asianái cáallíacáiyéi nàanàaca Jerusalén ìyacàlená

irìculé. Déecúiséeyéi nàanàaca, Oriente yàasu cáli nééseeyéi, yéewáidéeyéicawa nacái dùlupùta ìwali. ² Nasutáca néemìlawa Jerusalén ìyacàlená mìnánái:

—¿Alénásica judío icuèrinápiná siùquéerica tàacáwa imusúaca iicá èeri? Wáaliacawa idéca asáicani waicácáináté áiba dùlupùtaca ímáanaca idéca imusúaca iicá èeri, yái picuèrinápinácuéca, píacué judíoca. Iná wadéca wàanàaca wàacaténá icàaluíniná —náimaca.

³ Yá rey Herodes yéemìlaca cáaliácáiyéi iináwaná, iná máini cáaluca íináidacawa, càmicáiná iwàwa áiba yeedáca íicha yái cálica. Jerusalén ìyacàlená mìnánái nacái cáaluca nía canánama, càmicáiná nawàwa Herodes yàasu úwinái namànica úwi náipunita ìwalíise yái nacuèrinápináca wàlisàica. ⁴ Néese rey Herodes ìwacáidaca sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Herodes imáidaca nía isutácaténá yéemìlawa nía alénápinácaalíté Mesías imusúaca iicá èeri, yái judío icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí. ⁵ Yá náimaca Herodes irí:

—Belén ìyacàlená néenipináca imusúaca iicá èeri, Judea yàasu cáli íinata, yácáináté Dios yàasu profeta itànàaca càiri tàacáisi Dios inùmalìcuíse bàaluité. Dios íimacaté:

⁶ ‘Pía, Belén ìyacàlenáca, Judea yàasu cáli íinatéeri ìyaca, caináwanáca pía áiba yàcalé íicha canánama ìyéeyéica Judea yàasu cáli íinata, yácáiná Nacuèriná imusúapinácawa Belén ìyacàlená irìcu icuèripiná nùasu wenàiwica, níái Israel itaquénáinámica’,

càité itànàaca tàacáisi yái profetaca Dios inùmalìcuíse — náimaca.

⁷ Néese Herodes imáidaca cáaliácáiyéi ibàacanéeri iyú áibanái íicha. Imáida isutáca yéemìlawa nía yáaliacaténáwa cayába càinácaalíté èeri idàbacaté naicáca úái dùlupùtaca uchanàacawa.

⁸ Néese Herodes idécanáami yéemìlacani, yá íimaca nalí:

—Píacuéwa picutáca cayábani, yáara sùmàica; néese pidécanáamicué pianàacani, yá picálidacué nulí iináwaná, yéewanápiná nùacawa néré nubàlùacawa nùulù ipùata iyúwa irí nùacaténá nacái icàaluíniná —meedáta càì íimaca nalí, ichiwáidacáita nía meedá Herodesca. Yá ibànùaca nía Belén ìyacàlená nérépiná.

⁹ Idécanáami néemìlaca Herodes itàacái, yá nàacawa íicha níái cáaliácáiyéica. Yá néese, dùlupùta yàacawa napíchalépináta, úái dùlupùta naiquéechúacaté nàyacaalíté nàasu cáli néesewa. Yá uchanàacawa yàcalé iwicáu yái sùmài ìyacatáica. ¹⁰ Néese naicácáiná dùlupùta, yá casíimàica nía manuísíwata. ¹¹ Yá nawàlùacatéwa capíi irìculé. Naicáca sùmài néré yáatúa María yáapichawa. Yá nabàlùacawa irí nàulù ipùata iyúwa nàacaténá sùmài icàaluíniná. Néese nàacùaca nàasuwa nàacaténá irí

oro, incienso nacái, mirra nacái, níái cawèníyèi pumènica isàni. ¹² Néese Dios yàalàaca nía náamacani irìcuísewa ipíchaná nèepùacawa Herodes yàatanabàa. Ináté nèepùacawa áiba àyapu irìcubàata Herodes ícha nàasu cáli nérépináwa.

La huida a Egipto

¹³ Néese idécanáamité nàacawa níái cáaliacáiyéica, yá Dios ibànùaca ángel yàanápínátéwa José yàatalé. Yái ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani irìcuíse. Yá ángel íimaca irí: “Pimichàawa, pichùnià pìasuwa pìanáwa, pitéca yái sùmàica yáatúa yáapichawa, pìacàatétawa Egipto yàasu cáli nérépiná. Pìya néréwa àta numáidacataléta píawa, Herodescáiná icutápiná inúawa yái sùmàica”, íimaca yái ángelca.

¹⁴ Néese, José imichàacawa táiyápi, itécani yái sùmàica, yáatúa yáapichawa. Yá yàcàatécatawa náapicha Egipto yàasu cáli nérépiná. ¹⁵ Nàyacaté néré àta Herodes yéetácatalétatéwa. Ináté macáita ichàbacawa càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse: “Numáidaca Nuìriwa yàacaténáwa Egipto yàasu cáli ícha”, íimacaté yái Diosca.

Herodes manda matar a los niños

¹⁶ Néeseté Herodes yáaliacawa naináwaná ìwali níái cáaliacáiyéica càmítaté neebáida itàacái, yá calúaca báawanamani yái Herodesca. Iná Herodes ibànùaca yàasu úwináwiwa nanúacaténá macái sùmanái asianái Belén ìyacàlená irìcuíyéica, áiba yàcalé nacái iyéeyéica mawiénibàa Belén irí. Nanúacaté macái sùmanái asianái idènièyéica àta pucháiba camuí, níacáinaté cáaliacáiyéica nacàlidacaté Herodes iríni nadàbacaté naicáca dùlupùta pucháiba camuí ipíchawáiseté nàanàaca Jerusalén ìyacàlená néré. ¹⁷ Càité ichàbacawa càide iyúwaté profeta Jeremías itànàanaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Jeremías íimacaté:

¹⁸ “Náicháanípiná cachàini manuísíwata níái Ramá ìyacàlená mìnanáica, Raquel itaquénáinámica. Náicháanípináca, máini achúmaca nawàwa néenibe ìlinináwa. Canácata yáaliméeripiná isìimáidaca níawa, néenibemi yéetácáináwa náicha”,

íimacaté yái profetaca Jeremías.

¹⁹ Néese idécanáamité Herodes yéetácawa, Dios ibànùaca ángel yàacaténáwa José yàatalé Egipto yàasu cáli néré. Yá ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani irìcuíse. Yá ángel íimaca José irí: ²⁰ “Pimichàawa, pité yái sùmàica yáatúa yáapichawa, pèepùawa Israel itaquénáinámi yàasu cáli nérépiná. Nadéca néetácawa níara iwàwéeyéicaté inúacani”, íimaca yái ángelca.

²¹ Yá néeseca José imichàacatéwa, itécani yái sùmàica yáatúa yáapichawa Israel yàasu cáli nérépiná. ²² Quéwa, José yéemiaca

Arquelao iináwaná ìwali icùaca judiónái yàasu cáli yáanirimi Herodes yáamirìcubàamiwa, íná cáaluca José yàacawa néré. Yá nàacawa Galilea yàasu cáli néré ángel icàlidacáiná José iríni yáamacani irìcuíse nàanápínáwa Galilea yàasu cáli néré. ²³ Nàanàacaté Galilea yàasu cáli néré, yá nàacawa nàyacaténá Nazaret iyacàlená irìcu. Nàyacaté néré càide iyúwaté profetanái ímáanáté Jesús ìwali. Profeta ímacaté náimáanápínaté Jesús ìwali Nazaret iyacàlená néeséericani.

3

Juan el Bautista en el desierto

¹ Néeseté madécaná camuí idénáami, néenialíté Juan el Bautista idàbaca icàlidaca Dios itàacái alé manacúali yùucubàa càinàwàiri iyéerica Judea yàasu cáli ínata. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé, néemiàcaténá itàacái. Yá ímaca nalí: “¡Pìwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, mesúnamáicáináta Dios icùapíná macáita!” ímaca yái Juanca.

³ Yái Juan el Bautista, yácata yái asìalica profeta Isaías itànèericaté tàacáisi iináwaná ìwali Dios inùmaliícuíse. Isaías itànàacaté yái tàacáisica:

“Abéeri asìali icàlidapíná naliwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná ímaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwitáisewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca piyaca machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná’, càipíná ímaca”,

càité itànàaca tàacáisi yái profeta Isaíasca.

⁴ Yái Juan idèniàcaté ibàlewa wáluma cáucuíri camello ichùna iwálumalená. Idacùacaté nacái ìwallabàawa pìrái ímamimi. Iyáa nacái iyáacaléwa wirìlichu nacáiyéi, mába ituní nacái Juan yàanèerica manacúali yùucubàa càinàwàiri. ⁵ Néese manùbéeyéi Jerusalén iyacàlená mìnánái, madécaná nacái Judea yàasu cáli néeséeyéi, Jordán inanába yàasu cáli néeséeyéi nacái nàacatéwa Juan el Bautista yàatalé néemiàcaténá itàacái. ⁶ Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namàníirica, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁷ Quéwa Juan iicáca manùbéeyéi fariseo, saduceo nacái manùba nàanàaca yàatalé ibautizácaténá nía, yá Juan yáaliacawa càmitaté nawènúada náiwitáisewa báawéeri ícha báisíiri iyú, íná Juan yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Iima nalí: “¡Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuíri yùuwichàacáisi yàanàapíná mesúnamáita, yùuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúunáidacuéca píalimáaná pichùuliacawa ícha, yái

yùuwichàacáisica, pibautizácaalícáitawa, éwitacué càmicáaníta piwènúada piwítáisewa báisíiri iyú pibáyawaná íchacuéwa. ¡Càmitacué nucàlida piri càiri chìwái! ⁸ Iwàwacutácué pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca piwítáisewa báisíiri iyú Dios iripiná. ⁹ Picácué píima piriwa: ‘Canácatáita Dios yùuwichàida wíawa, ¡Abraham itaquénáinámicáiná wía!’ picácué càì píima. Péemíacué cayábani, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná ìwalisewatá, càicáaníta Dios yáalimá iwènúadaca níai íbaca Abraham itaquénáinámipiná iyútá Dios yàasu wenàiwicapiná nía píamirìcubàamicuéwa. ¹⁰ Máiní mawiénica yái yùuwichàacáisi Dios imàaquéeripináca yàanàaca báawéeyéi ìwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu ìwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu yùuwichàacáisica. Péemíacué comparación: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeyéi irí ìyacaná cayába weemácaténá nía quichái irìcu, càita nacái Dios yùuwichàidapiná wenàiwica quichái irìcu cawinácaalí wenàiwica càmlíyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Báisíta nubautizácué pía úni yáaculé, píasáidacaténácué pidéca piwènúadaca piwítáisewa Dios iripiná, quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca núamirìcubàawa. Yátacué ibànùapiná Espíritu Santo abénaméeyéicué péená irí ibautizácaténá náiwítáise Espíritu Santo ichàini iyú cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripináca. Aibanáicué péená quéwa càmlíyéica yeebáida itàacái, ibautizápináca níawa quichái iyúwa, nàuwichàacaténáwa càiripináta. Máiní cachàiníiri íiwítáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmlíri cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani. ¹² Péemíacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica natécaalí nàasu palawa nacáapi irìcuwa masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacaténá nacái trigo iwìralèmi, càita nacái yái yàanèeripináca núamirìcubàa yàanàaca iwàlisàidacaténá yàasu wenàiwica íiwítáisewa, iseríacaténá nacái nía náicha áibanái càmlíyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuírì capìi irìculé ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripináca ìwacáidapiná yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituínási iwìralèmi manuírì quichái irìcu, càita nacái yái yàanèeripináca yùuwichàidapiná macáita càmlíyéica yàasu wenàiwica quichái irìcu, càmlírica ichacàwa càiripinéerita ìyaca”, íimaca yái Juanca.

Jesús es bautizado

¹³ Néeseté Jesús yàacatéwa Galilea yàasu cáli ícha yàanàacaténá Juan yàatalé Jordán inanába néré, yéewacaténá

Juan ibautizácani, yái Jesúsca. ¹⁴ Néese quéechatécáwa càmita Juan iwàwa ibautizáca Jesús, báicáiná iicáca yáawawa Jesús iwéré. Yá Juan íimaca Jesús irí:

—Nuwàwacutáca pibànùaca nulí Espíritu Santo ibautizácaténá nuíwitáise. Càmita cayába nubautizá pía úni yáaculé meedá, máinicáiná cachàinica nuícha pía —íimaca yái Juanca, yáaliacáinátéwa canáca Jesús ibáyawaná. ¹⁵ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Siùcade iwàwacutáca pibautizáca núa, cayábacáiná wamànica macáita càide iyúwa Dios ichùullaná, yéewanápiná macáita náaliacawa nuebáidaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

Inaté Juan ibautizácani. ¹⁶ Néeseté idécanáami Jesús ibautizáca, yá imichàacawa úni yáacuise. Yáta capiraléeri cáli yàacùacawa, yá Jesús iicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali Dios yàatanáise càide iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹⁷ Néese néemíaca Dios itàacái chènuníise. Dios íimaca: “Yácatà Nuìri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, íimaca yái Diosca.

4

Jesús es puesto a prueba

¹ Néeseté Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé caináwàiri yéewacaténá Satanás yáalimáidaca Jesús imàníinápiná ibáyawanáwa, quéwa Jesús càmita yeebá Satanás irí. ² Jesús iyacaté néré cuarenta èeri, catá nacái. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa. Yá máapicani. ³ Néese Satanás yàacawa Jesús yàatalé yáalimáidacaténá Jesús imàníinápiná ibáyawanáwa. Yá íimaca Jesús irí:

—Dios íiricáiná pía, yá pichùulla níái íbaca nawènúanápináwa pan iyú piyáacaténáni —íimaca yái Satanásca. ⁴ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Càmírita. Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacàsi ìwali Dios íicha. Néese iwàwacutácué weebáidaca macáita iyúwa Dios íimáaná yéewanápiná wàyaca machacàníiri iyú’, íimaca yái Dios itàacáica —íimaca yái Jesúsca, càmicáináité iwàwa imànica wawàsi meedá íiripináwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén iyacàlená néré, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Yá Satanás imichàidaca Jesús templo ipùata íinatalé chènuníiri náicha canánama. ⁶ Néese Satanás yáalimáidaca Jesús imàníinápiná ibáyawanáwa. Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios íiricáiná pía, pipisiàwa templo íicha cáli íinatalépiná, yáicáiná Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái piináwaná ìwali. Profeta íimacaté:

‘Dios ichùuliapináca yàasu ángelnáíwa nacùanápíná píá.
Namichàidapíná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná
pinúa píawawa íba iwéré’,
càité profeta itànàaca Dios itàacái piináwaná ìwali —íimaca yái
Satanásca.

⁷ Néese Jesús íimaca Satanás irí:

—¡Càmíiri! Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca nacái walí:
‘Píca píalimáida piicáwa Picuèriná Dioswa asáisí icùacaalí píá’,
càité profeta itànàaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese àniwa Satanás itéca Jesús chènuníiri dúlí íinatalé. Yá
Satanás yáasáidaca Jesús iicá macái cáli èeri irìcuíyéi, nachàini
yáapicha nacái, nàasu cawèníiri nacái. ⁹ Néese Satanás íimaca
Jesús irí:

—Nùapínáca píríwa macáitani pibàlùacaalíwa nulí piùlulí
ipùata iyúwa píacaténá nucàaluíniná —íimaca yái Satanásca.

¹⁰ Jesús íimaca irí:

—¡Càmíiri! Píawa nuícha, Satanás. Càmita nùa picàaluíniná,
yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí:
‘Iwàwacutá píaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá
nacái píaca abéerita Dios iyéiníná’, càité itànàaca yái profetaca
—íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Ináté Satanás yàacawa Jesús íicha, yá
abénaméeyéi ángelnáí yàanàaca néré nayúudàacaténá Jesús.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹² Jesús yéemíacaté áibanái náucacaté Juan el Bautista pre-
soíyéi ibànaliculé, íná Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli
nérépiná. ¹³ Quéwa càmita iyamáawa Nazaret ìyacàlená irìcu,
néese yàacatéwa ìyacaténá Capernaum ìyacàlená irìcu, ìyéerica
Galilea icalìsaníná idùlepiré, Zabulón itaquénáinámi yàasu cáli
ínata, Neftalí itaquénáinámi yàasu cáli nacái. ¹⁴ Jesús imànicaté
cài yéewacaténá macáita ichàbacawa càide iyúwa profeta Isaías
itànàanáté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali. Isaías íimacaté Dios
inùmalìcuise:

¹⁵ “Píacué israelita ìyéeyéica Zabulón itaquénáinámi yàasu cáli
ínata, Neftalí itaquénáinámi yáapicha, yái cáli ìyéerica
abéemàalé Jordán inanába íicha, Galilea icalìsaníná
idùlepiré, alé càmiíyéi israelita ìyacataléca, Galilea yàasu
cáli.

¹⁶ Píacué catéeyéica íiwitáise, càmiíyéica yáalía Dios ìwali,
áiba yàanàapínacué píatalé amalácaténácué imànica
píiwitáise. Yéewáidapínacué píá, píyacaténácué Dios
ícamaláná irìcu, píacué canéeyéica icáuca càmiíri
imáalàawa, ìyéeyéica siùcade iyúwa yéetáními”,

íimacaté yái Isaíasca. ¹⁷ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca
nía. Íimaca nalí: “Píwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná,
mesúnamáicáináta Dios icùapíná macáita”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁸ Néeseté Jesús yèepunícawa Galilea icalìsaniná icàinalená íinatabàa. Yá iicáca pucháiba asianái. Ibèeri íipidená Simón, áibaalí íipidená Pedro nacái. Iméeréeri íipidená Andrés. Cubái inuérinánáica nía needácaténá naliwa nàasu platawa. Náucaca nàacawa nàasu tarayawa nèepunícawa calisáacubàa. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Aquialécué síisaara, piacuéwa núapicha iyúwa nuéwáidacalénái. Pidécuéca píibaidaca píibàacaténácué cubái, quéwa siúcáise nùacuéca pírí wàlisài píibaidacalépiná píwacáidáanápínácué nulí wenàiwica yéewacaténá nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa Jesús yáapicha.

²¹ Néese nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicáca áibanái asianái pucháiba: Ibèeri íipidená Santiago, iméeréeri íipidená Juan. Zebedeo yéenibeca nía. Nachùniaca nàyaca nàasu chinchorrowa barca irìcu nàaniri yáapichawa. Yá Jesús imáidaca nía, nàanápínáwa yáapicha, iyúwa yéewáidacalénái. ²² Yá caquialéta namàacaca barca, nàaniri nacáiwa, yá nàacawa Jesús yáapicha.

Jesús enseña a mucha gente

²³ Jesús ipáchiaca yèepunícawa macái Galilea yàasu cáli íinatabàa. Macái yàcalé irìcu nacái yéewáida yèepunícawa judiónái yéewáidacàalu irìcu. Yá icàlidaca nalí yái tàacáisi cayábéerica náaliacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Yúucaca náicha nacái macái uláicái íiwitáaná. ²⁴ Macái Siria yàasu cáli néeseéeyéi néemlaca Jesús iináwaná, yá natéca néenánáiwa Jesús yàatalé, macái yùuwichèeyéicawa uláicái iyú, cáiwíiri iyú nacái. Natéca nacái wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise, naté nacái áibanái idènièyéica tèwacáimi nacái, maaipinéeyéi nacái. Yá Jesús ichùniaca nía macáita.

²⁵ Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáapicha: Galilea yàasu cáli néeseéeyéi, áibanái nacái yàanèeyéica diez namanùbaca yàcalé néese Decápolis yàasu cáli íinatéeyéica iyaca, áibanái nacái Jerusalén iyacàlená mìnánái, Judea yàasu cáli néeseéeyéi nacái, áibanái nacái iyéeyéica abéemàalé Jordán inanába íicha.

5

El sermón del monte

¹ Néeseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica iwacáidáyaquéeyéiwa yàatalé néemlacaaténá itàacái, yá yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa néré. Yéewáidacalénái nàacawa yàatalé. ² Yá idàbaca yéewáidaca nía. Íimaca nalí:

La verdadera dicha del hombre

3 “Cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica cachàini iicáca yáawawa, yáaliéyéi nacáíwa nawàwacutáaná Dios iyúúdàaca nía, casímáica nía Dios icùacáiná nía.

4 “Cawinácaalí wenàiwica achúméeyéica iwàwa ibáyawaná ìwaliwa siùcade, èeri mìnánái ibáyawaná ìwali nacái, casímáipínáca nía yácáiná Dios isímáidapíná nía.

5 “Cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica cáimacái iicáca yáawawa, itàaníiyéi nacái casalíníiri tàacáisi iyú éeréeri iyú nacái, casímáipínáca nía, yácáiná Dios imàacapíná nacùaca yáapicha èeri irìcuíri macáita.

6 “Cawinácaalí wenàiwica máiníiyéica iwàwa imànica abéerita cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, casímáica nía, yácáiná Dios imànipíná nalí macáita yái cayábéerica nawàwéerica imànica nalí.

7 “Cawinácaalí wenàiwica iiquéeyéica áibanái ipualé, casímáica nía, yácáiná Dios iicápiná napualé nacái.

8 “Cawinácaalí wenàiwica masaquèeyéica íiwitáise, casímáica nía, níacáiná iicápiná Dios natuí iyúwa.

9 “Cawinácaalí wenàiwica iwènúadéeyéica áibanái íiwitáise nalíwáaca nàyacaténá matuíbanáiri iyú náapichawáaca, casímáica nía, Dios yéenibecáiná nía.

10 “Cawinácaalí wenàiwica yùuwichèeyéicawa Dios irípiná neebáidacáiná itàacái, casímáica nía yácáiná Dios imàacapíná nacùaca yáapicha macáita.

11 “Píacué nuéwáidacalénáica, áibanái icuísacaalícué pía peebáidacáinácué nutàacái, yá namànicaalícué pírí báawéeri nùwalíse, yá nacháawàacaalícué piínáwaná ìwali macái íiwitáaná nachíwa báawéeri iyúwa, peebáidacáinácué nutàacái, néese casímáipínácuéca píawa.

12 Casímáícué piwàwa, piyanídacué nacáíwa manuísíwata, yácáiná Dios imàacapínácué pírí cawèníiri manuísíwata pìanàpinácaalícué chènuniré. Casímáícué piwàwa, nàawirináimicáiná namànicaté báawéeri Dios yàasu wenàiwica profetanái irí, níái pipíchaleéyémícuéca íibaidéeyéicaté Dios irípiná càide iyúwacué pìyáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Sal y luz del mundo

13 Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemlàcué comparación: Càicuéca píade iyúwa iwidùma chái èeri irícu. Yái iwidùma pùiwaca imànica yàacàsi, yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmicaalí quirínama pùíwa iwidùmaca, yá càmíta idé pùiwaca àniwani, yái iwidùmaca. Yá canápinéerica meedáni. Wáucacani bàacháwalé, néese wenàiwica nàipínáaníca íinatabàami. Càitacué nacái iwàwacutá piyaca machacàníiri iyú, pìmànicué cayábéeri

nacái, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisíiri tàacáisica.

¹⁴ “Péemìacué áiba comparación: Càicuéca píade iyúwa camalási cháí èeri irìcu. Càide iyúwa camalási icànacaalí catéeri irìculé, càita nacáicué iwàwacutá picàlidaca yái báisíiri tàacáisica èeri mìnanaí irí amalácaténá náiwitáise, níai catéeyéica íiwitáise, càmiíyéica yáalía Dios íwali. Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa manuíri yàcalé iyéerica dúli ipùatalìcu. Càide iyúwa macáita náalimácaalí naicáca manuíri yàcalé, càita nacái iwàwacutácué pimàacaca áibanái iicáca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ¹⁵ Péemìacué áiba comparación: Watùcunìacaalí lámpara, càmita wabàani yàalusi irìculé. Néese wamàacaca icànaca chènunibàa, yá icànaca nàwali macáita iyéeyéica capìi irìcu. ¹⁶ Càita nacái iwàwacutácué pimàacaca picamalá icànaca áibanái íiwitalìcu: pìyacué machacàníiri iyú macái wenàiwica iicápiná, náalíacaténáwa íwali yái cayábéerica pimàníricuécá, yéewanápiná nacái nàaca icàaluíniná, Píaniri Diosca chènuníiséerica”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la ley

¹⁷ Jesús íimaca: “Picácué pínáidawa nùanàaca numáalàidacaténá tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuíse, nía nacái profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuíse. Picácué càì pínáidacawa nùwali. Càmita nùanàa numáalàidacaténá yái tàacáisica. Néese nudéca nùanàaca numànicaténá càide iyúwa íimáanáca yái tàacáisica icàlidéerica nuináwaná íwali. ¹⁸ Péemìacué cayábani: Máiní cachàiníricani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànèericaté Dios inùmaliçuíse. Macáita ichàbapínacawa càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná. Áiba èeriwa Dios imáalàidapíná capíraléeri cáli, yá nacái èeriquéi. Quéwa canácatáita yúucawa yái itàacái bàaluisàimica, ibatàa abéeri letra achúméerína piná, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapínáwa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná. ¹⁹ Máinícáiná cachàinírica macái tàacáisi natànèericaté Dios inùmaliçuíse, íná iwàwacutá wenàiwica neebáidaca macáitani. Canácata canéeri iwèni tàacáisi. Aibacaalí càmiíri yeebáida abéeri tàacáisi natànèericaté, càmicaalí nacái yéewáida áibanái neebáidáanápiná yái tàacáisica, yá canáca yéewanáwa iwàlùacawa Dios iyacàle irìculé icùacatalé macáita chènuniré. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica yái tàacáisi Moisés, profetanái nacái natànèericaté Dios inùmaliçuíse, yá yéewáidacaalí wenàiwica neebáidáanápináni, yásí máiníripíná cáimiétacanéeri yái wenàiwicaca Dios iyacàle irìcu icùacataléca macáita chènuniré. ²⁰ Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái fariseoca nacàlidaca naináwaná íwaliwa

namàníinása macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùulianá namànica. Báisíta namànica madécaná. Quéwa núumacué pirí: Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná máiní cachàiníwanái náicha níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, náicha nacái fariseonáica. Càmicaalícué pimàni máiní cachàiníwanái náicha, yá càmítacué yéewa Dios yéenibeca pía, Dios icùacaténácué pía”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el enojo

²¹ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemíaca néewáidaca pía càide iyúwaté profeta Moisés íimáanáté Dios inùmalícuíse. Íimacaté píawirináimi irí: ‘Píca pinúa wenàiwica. Pinúacaalí wenàiwica, yá iwàwacutá péetácawa pibáyawaná ìwalísewa’, íimacaté yái Moisésca. ²² Siùcade núumacué pirí àniwa áibacaalí calúa iicáca áiba wenàiwica, yásí yéetápinácawa ibáyawaná ìwalísewa. Aibacaalí itàani báawéeri iyú áiba wenàiwica irí, yásí Dios yùuwichàida báawanamani, càide iyúwa Junta Suprema israelita ìiwacanánái nàuwichàidáaná cabáyawanéeri wenàiwica. Aibacaalí icuísa íichawa áiba wenàiwica báawéeri iyú, yásí Dios yùuwichàidacani infierno irícu, yái quichái càmirica ichacàwa càiripinéerita ìyaca.

²³⁻²⁴ “Píwàwacaalí pité ofrenda altar néré piàcaténá Dios icàaluíniná, yá cayábéeriquéi pimàníináca cài. Quéwa ipíchawáise piaca Dios icàaluíniná, píináidawa cayába asáisi cawàwanáta pimànicaalíte báawéeri áiba wenàiwica irí. Pimànicaalíte báawéeri áiba irí, yá piàcatétawa yàatalé ipíchawáise piaca Dios icàaluíniná. Yá pisutá wenàiwica íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa íicha yái báawéerica pimàníiricaté irí. Néese píalimá piaca Dios icàaluíniná matuíbanáiri iyú. Càmicaalí cài pimàni, yá caná iwèni Dios iicáca yái piánáca icàaluíniná.

²⁵ “Pisutá píawawa Dios íicha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha, ipíchaná yùuwichàidaca pía. Càmicaalí cài pimàni, yásí Dios ìyaca pirí càide iyúwa piùwide. Péemia comparación: Piùwide itécaalí pía icháawàcaténá piináwaná ìwali nacuerínánái irí, yá iwàwacutá pitàníca yáapicha éeréta àyapulicubàa. Pisutá íicha wawàsi caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá íicha cài, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapíná píawa presoíyéi ibànalículé, nacapèedáidacaténá píawa. ²⁶ Péemia cayábani: Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íichawa presoíyéi ibàna irícuíse àta napáyaidacataléta náichawa namawènlacálewa macáita, àta abéeri centavo piná yái centavo namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmita píalimá pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càiripináta”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el adulterio

²⁷ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemlaca tàacáisi nacàlidéericaté: ‘Picá piimá áiba wenàiwica yáapicha càmlíchúaca píinusiwa, càmlíríca nacái pinírísíwa’, càité náimaca. ²⁸ Siúcade quéwa núumacué pirí áibacaalí iicáida inanái irí, yá capicùlecaalíni iwàwacáiná iimáca úapicha, yá idéca imànica ibáyawanáwa úapicha iwàwalicúsewa, íná cabáyawanáca Dios iicácani.

²⁹ “Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí yéewápuwáiséechúa iyúwa, piicáanápíná wawàsi càmlíríca Dios iwàwa piicáca, néese piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí íichawa ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmlíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuírí quicháica. ³⁰ Càita nacái piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi yéewápuwáiséechúa iyúwa, néese piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwíchùacaalí íichawa icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmlíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuírí quicháica càmlíríca ichacàwa càiripinéerita iyaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

³¹ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemlaca tàacáisi nacàlidéericaté íiméerica: ‘Aibacaalí iwàwa imàacaca íichawa íinuwa, iwàwacutá yàaca ulí cuyàluta icàlidéerica áibanái irí imàacacaté uèpunícawa íicha’, càité náimaca. ³² Quéwa siúcade núumacué pirí càmicaalí uimá áiba asíali yáapicha càmlíríca unírísíwa, càmita yéewa unìri imàacaca íichawa úa. Quéwa yúucacaalí meedá úa, yá imàacaca umànica ubáyawanáwa idàbáanéeri unìri iríwa, uedácaalí ulíwa áiba asíali unìripinácawa àniwa. Aiba asíali yeedácaalí íinupináwa abéechúa náuquéechúami, yá imànica ibáyawaná nacáiwa, iimácáiná áiba asíali íinu yáapicha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre los juramentos

³³ Jesús íimaca: “Pidécuéca nacái péemlaca tàacáisi nacàlidéericaté piawirináimi irí íiméerica: ‘Pimàni macáita machacàníri iyú càide iyúwa picàlidáaná báisí báisísíwata Dios yáliéricawa pimàníinápinása’, càité náimaca. ³⁴ Quéwa núumacué pirí, picácué píima: ‘Báisí báisísíwata Dios yáliéricawa’. Picácué nacái càì píimaca capiráléeri càli íipidená ìwali, Dios iyacáiná chènuniré. ³⁵ Picácué nacái càì píimaca

cáli ípidená ìwali, Dios ìyacáiná cháí èeri irìcu nacái. Picácué nacái càì píimaca Jerusalén ìyacàlená ípidená ìwali, yácáiná Wacuèriná Dios cachàinìrì yàasu yàcalécani. ³⁶ Picácué nacái càì píimaca píiwita ìwaliwa yácáiná abéerita Dios yáaliméeri imàacaca píiwita ibáiná iwènúacawa cúulìrì iyú, cabalèeri iyú áiba. ³⁷ Píimacaalícué ‘báisíta’, néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Píimacaalícué ‘càmita’, néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Báawéeriquéì píimáanácuéca ‘Báisí báisísíwata Dios yáaliéricawa’ ”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la venganza

³⁸ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemìlaca tàacáisi nacàlidéericaté pìawirináimi irí, íiméerica: ‘Cawinácaalí imusúadéerica áiba wenàiwica ituí, iwàwacutácué pimusúadaca ituí, yái imànírica báawéeri áiba irí, càita nacái cawinácaalí imalèeri áiba iyéi, iwàwacutácué pimalàaca iyéi nacái, yái imànírica báawéeri áiba irí’, càité náimaca. ³⁹ Quéwa siùcade núumacué pirí: Picácué pipélicá ípunita cawinácaalícué imànírica pirí báawéeri. Áiba inúacaalí pinàni ìwali, yá pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàawáise àniwa. ⁴⁰ Aibacaalí iwàwa icháawàaca pi-ináwaná ìwali pimawèniacáinása íicha camisa, yá pimàaca iríni, yái camisaca. Yá pimàaca irí nacái pìasu ruanawa. ⁴¹ Uwinái nachùulìacaalí pitéca nàasu abéeri kilómetro idècuni, yá pité nàasu pucháiba kilómetro idècuni, nawàwacaalí càì pimànica. ⁴² Cawinácaalí isutéerica píicha wawàsi, pimàaca iríni. Picá piwènúawa íicha cawinácaalí isutéerica pìanápíná ichàba wawàsi. Pìà ichàbani”, íimaca yái Jesúsca.

El amor a los enemigos

⁴³ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemìlaca tàacáisi áibanái icàlidéericaté pìawirináimi irí, íiméerica: ‘Cáininá piicáca pìacawéeyéináwa. Báawa nacái piicáca piùwidenáíwa’, càité náimaca. ⁴⁴ Quéwa núumacué pirí: Cáininácué nacái piicáca piùwidenáíwa. Pisutácué nalí Dios imàníinápiná nalí cayábéeri, cawinácaalícué ibànuèyéica piwali chàwicùli. Pimànicuè cayábéeri nalí cawinácaalícué báawéeyéica iicáca pía. Pisutácué nalí Dios mamáalàacata cawinácaalícué icháawèeyéica piináwaná ìwali báawanama nachìwa iyúwa, cawinácaalícué nacái imàníyéica pirí báawéeri nùwalíise, peebáidacáinácué nutàacái. ⁴⁵ Càipíná pimàacacué náalíacawa Wáaniri Dios chènuníiséeri yéenibecuéca pía. Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios imàníiná: Dios imàacaca èeri icànaca báawéeyéi ìwali, cayábéeyéi ìwali nacái. Imàaca nacái unía yúuwàacawa nabànacale ìwali, níái imàníyéica cayábéeri, nía nacái imàníyéica ibáyawanáwa. ⁴⁶ Cáininácaalícué piicáca níawamita wenàiwica cáininéeyéicuéca iicáca pía, néese Dios

càmita imàacacué pirí cawèníiri chènuniré, níacáiná macái èeri mìnánái namànica càì. Nía nacái báawéeyéica íiwitáise yeedéeyéica plata yéénánái íichawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná, cáinináca naicáca cawinácaalí wenàiwica cáininéeyéica iicáca nía. Iná càmítacué máiní cayábéeyéi náicha pía. ⁴⁷ Pitàidacaalícué nacái cayábéeri iyú níawamita péenánáiwa, néese càmítacué pimàni piyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha, níacáiná macái èeri mìnánái namànica càì. Nía nacái càmíiyéica judío, càmíiyéica yáalía Dios ìwali, nía nacái namànica càì. Iná càmítacué máiní cayábéeyéi náicha pía. ⁴⁸ Báisícaalícué Dios yéenibeca pía, néese iwàwacutácué cayábéeyéi píiwitáise náicha canánama èeri mìnánái. Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa Wáaniri Dios chènuníiséeri iyáaná, imànírica cayábéeri nali canánama, níái cáininéeyéica iicáca Dios, nía nacái càmíiyéica cáininá iicáca Dios”, íimaca yái Jesúsca.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

¹ Néeseté Jesús íimaca nali ániwa, níái yéewáidacaléca: “Picácué píibaida Dios irípiná wenàiwica iicápiná meedá naináidacaténácué píwali cayábanaméeyéicuéca píiwitáise. Pimànicaalícué càì, néese Wáaniri Dios chènuníiséeri càmítaca yáapíná pirícué plasú cawèníiri chènuniré, canásiwa.

² “Iná piyúudàacué catúulécanéeyéi, quéwa picácué picàlida áibanái irí ìwali yái pimàníináca. Aibanái pucháibéeyéi íiwitáise nacàlidaca naináwanáwa manùbéeyéi wenàiwica yàacuéssemi, náimaca nadécasa nayúudàaca catúulécanéeyéi. Aibanái nacái nabàlùacawa bàacháwalé, yá nàaca plata catúulécanéeyéi irí macái wenàiwica iicápiná, yéewacaténá wenàiwicanái icàlidaca naináwaná cayábéeri iyú. Péemiacué cayábani, cawinácaalí imàníiyéica càì, èeri mìnánái nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacási iyú, quéwa Dios càmítaca imàacapíná nali báisíiri cawèníirica iyéerica chènuniré. ³ Néese píacué nuéwáidacaléca, piyúudàacué catúulécanéeyéi, quéwa picácué picàlida áibanái írini, ibatàa irípiná yái piacawéerináca cayábéeri náicha canánama, picácué picàlida írini. ⁴ Piyúudàacué catúulécanéeyéi ibàacanéeri iyú. Yásí Wáaniri Dios, yái iiquéerica càinácaalícué pimàníináca ibàacanéeri iyú, imàacapínácué pirí plasú cawèníiri piànàacaalípiná chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña a orar

⁵ Jesús íimaca: “Pisutácué píawawa Dios íicha, quéwa picácué pimàni càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise imàníiná. Nawàwa wenàiwicanái iicáca nía meedá idècunitàacá nasutáca Dios íicha. Iná máiní nawàwa nabàlùacawa manùbéeyéi yàacuéssemi

judiónái yéewáidacàalu irìcu, bàacháwalé nacái wenàiwicanái yàacuéssemi nasutácáténáwa Dios ícha wenàiwicanái iicápiná meedá. Péemlàcué cayába, cawinácaalí imàníiyéica càì, èeri mìnánái nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmita imàacapíná nalí báisíiri cawènírica iyéerica chènuniré. ⁶ Néese pisutá píawawa Dios ícha, quéwa piwàlùawa picapèe imàdàaná iriculéwa, yá pibàlía inùma, néese pisutá píawawa Wáaniri Dios ícha iyéerica píapicha néré. Néese Wáaniri Dios yái iiquéerica macáita pimànírica ibàacanéri iyú, yàapíná pírí plasu cawèníiri chènuniré.

⁷ “Pisutá Dios ícha, quéwa picá píima canéri iwèni tàacáisi madécaná yàawiría càide iyúwa càmlíyèi judío imàníiná càmlíyèica yáalía Dios ìwali, nía nacái iyúunáidéeyéica Dios yéemlaca nalí nasutácáiná ícha déecuiri iyú. ⁸ Picácué píináidawa càì, Dios yáalíacáináwa píwalicué càinácaalí pimàapuèrica ipíchawáise pisutácuéca íchani. ⁹ Iwàwacutácué pisutáca Dios càì:

‘Pía, Wáaniri Dios chènuníiséeri, pimàaca macái wenàiwica yàaca picàaluíná.

¹⁰ Pimàaca péenáiwana yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáipináta picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnánái namànica càide iyúwa piwàwáaná chái èeri irìcu càide iyúwa neebáidáaná pitàacái, níara iyéeyéica chènuniré.

¹¹ Pía wayáapíná wamàapuèrica siùcade.

¹² Pimàaca piwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamàníirica càide iyúwa wamàacáaná wawàwawa nabáyawaná ícha cawinácaalí imàníiyéica walí báawéeri.

¹³ Picá pimàaca áibanái yáalimáidaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasàa wía báawéeri Satanás ícha. Píacáiná icuèripináca macáita, pía cachàinírica íiwitáise náicha canánama, icànéerica mèlumèluíri iyú càiripináta. Báisíta, amén’,

cài pisutácué píawawa Dios ícha.

¹⁴ “Pimàacacaalícué piwàwawa nabáyawaná ícha cawinácaalícué imàníiyéica pírí báawéeri, néese Wáaniri Dios chènuníiséeri imàacapínácué iwàwawa pibáyawaná íchawa.

¹⁵ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa áibanái ibáyawaná ícha, néese càmitacué nacái Wáaniri Dios imàacapíná iwàwawa pibáyawaná ícha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el ayuno

¹⁶ Jesús íimaca: “Pimàacacaalícué píichawa piyáacaléwa pisutácáténácué píawawa Dios ícha manuísíwata, picácué cáimiétaquéri iyú pimànica píawawa wenàiwica iicápiná meedá càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise imàníiná. Nawàwa áibanái wenàiwica naicáca nía cáimiétaquéri iyú, íná

cáimiétaquéri iyú namànica níawawa wenàiwica iicápiná meedá yéewacaténá macáita náalíacawa namàacaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios íicha. Péemíacué cayábani, cawinácaalí imàníiyéica càì, èeri mìnánái nacàlidapiná naináwaná ìwali cayábèeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmita imàacapiná nalí báisíiri cawènírica iyéerica chènuniré. ¹⁷ Quéwa pía pimàacacaalí píchawa piyáacaléwa pisutácaténá píawawa Dios íicha manuísíwata, yá pipia cayába píiwita ibáináwa aceite iyú, píiba nacái pinàniwa. ¹⁸ Càita pimàni, ipíchaná áibanái náalíacawa pimàacaca píchawa piyáacaléwa pisutácaténá píawawa Dios íicha. Abéerita Wáaniri Dios, yái iyéerica píapicha, yáalíacawa pimàacaca píchawa piyáacaléwa, íná Dios yàapiná pírí plasu cawèníiri chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Riquezas en el cielo

¹⁹ Jesús íimaca: “Picácué piwacáida píríwa manùba cawèníiri wawàsi cháì èeri irícu. Cuwée iyáaca meedá cawèníiri bàlesi. Aiba wawàsi nacái namáalàacáitacué píchawa. Cayéedéeyéi nacái nawàlùacawa needácaténácué píchani. ²⁰ Cayába cachàini pírícuéni pimàníinácuéca càide iyúwa Dios iwàwáaná pidèniácaténácué plasu báisíiri cawèníiriwa iyéerica chènuniré, aléera càmicatalé cuwée iyáacué píchani, càmicatalé nacái cawèníiri imáalàawa, càmita nacái cayéedéeri iwàlùawa néré. ²¹ Pimàacacaalícué piwàwawa plasu ìwaliwa cháì èeri irícuírica, yásí pínáidapinácuécawa ìwali mamáalàacata. Quéwa piicácaalícué iyúwa cawèníiri yái cayábèeri wawàsica Dios yèeripinácuéca píríwa chènuniré áiba èeriwa, yásí pínáidapinácuécawa ìwali mamáalàacata. Íná pimànicué càide iyúwa Dios iwàwáaná peedácaténácué píríwani yái cawènírica iyéerica chènuniré. Càita pínáidapinácuécawa ìwali mamáalàacata”, íimaca yái Jesúsca.

La lámpara del cuerpo

²² Jesús íimaca: “Pitúí iyaca pírí càide iyúwa lámpara pituícáiná imàacaca piicáca. Cayábacaalí pituú, yásí amalánamaca piicáca. ²³ Quéwa báawacaalí pituú, yásí catáca piicáidaca. Néese yái pínáidéericawa piwàwalícuísewa iyaca càide iyúwa catuúiri íiuitáise. Íná picúa cayába piwàwawa masaquèeri iyú, picá cáininá piicáca áiba wawàsi Dios íicha, ipíchaná catáca píiuitáise. Néese báawacaalí píiuitáise, yái pínáidéericawa piwàwalícuísewa, yásí ¡máiní catáca píiuitáise báawanama! Càmita píalíapiná cayábèeri ìwali báawéeri íichaná”, íimaca yái Jesúsca.

Dios y el dinero

²⁴ Jesús íimaca: “Péemíacué comparación: Canácata wenàiwica yáaliméeri imànica machacàníiri iyú càide iyúwa íiwacanánái pucháiba ichùullaná imànica, báawacáiná iicáca

abéeri íiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íiwacaliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapíná íiwacali áiba icàaluínínáwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íiwacali áibawa. Càita nacái càmitacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios irípináwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué piicáca plata”, íimaca yái Jesúsca.

Dios cuida de sus hijos

25 Jesús íimaca: “Péemíacué cayábani: Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, piyacaténácué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca pibàlepináwa, píwalicaténácué pibàlewa. Máiníri cawènica wacáuca yàacàsi íicha. Wainá nacái máiníri cawènica bàlesi íicha. Dios idéca yàaca wacáuca, wainá nacái cawèníri, íná wáaliacawa yàanápiná walí yái cànírica máiní cawènica cháí èeri irícu, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái. 26 Piicáidacué nacái nalí, níai màsibèe yáaléeyéicawa chènunibàa. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadèniacatálepíná nabànacale iyacanáwa. Quéwa Wáaniri Dios chènuníiséeri yàaca nayáacalépiná. Néeni, ímáinícuéca cawèníiyéica pía náicha níai màsibèeca! Iná iwàwacutácué píaliacawa Dios icùanácué pía nacái. 27 Néese, éwitacué píináidáanícawíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmitacué píalimá cáala pimànicuéca picáucawa pidènièrica piyacaténácué mamáalàacata cháí èeri irícu, ibatàa abéeri horapíná càmitacué píalimá càì. Càmicáinácué píalimá pimànica càiri achúmèeri wawàsi, ínácué canéeri iwèni meedá píináidáanínácawa piwàwawa báawanama yàacàsi ìwali, bàlesi nacái.

28 “¿Cánácué píináidawa piwàwawa mamáalàacata ìwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca pibàlepináwa? Piicáidacué càinácaalí iyú íiwinási nadàwinàacawa manacúalibàa: càmita náibaida, càmita nacái needá sáawáli namàníripíná nabàlewa. 29 Quéwa núumacué pirí nadèniaca náíwináwa cayábèeri iicácanáwa rey Salomón ibàle íicha, éwitaté máinícaaníta càasuca Salomón. 30 Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábèeri iicácanáwa, éwita masicái nàyacáaníta malééná èeri meedá manacúalibàa, néese táwicha, yá wenàiwica neemácani quichái iyú. Dios imànica cayábèeri irí yái masicái waiquéerica iyúwa canéeri iwèni, íná iwàwacutácué píaliacawa Dios icùanácué píawa nacái. ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa Dios ìwali icùanápinácué pía? 31 Iná picácué píináidawa piwàwawa mamáalàacata. Picácué càì písutá péemíawa píawáaca: ‘¿Cawiná wayáa? ¿Cawiná wabàle wàwalíripíná?’ picácué píima. 32 Macái èeri minanáì càníiyéica yáalía Dios ìwali, achúmaca náináidáanícawa

nawàwawa nàwali macáita yái wawàsica. Quéwa pidènlacué Wáaniri Dios chènuníiséeri yáaliéricawa càirínácaalícué wawàsi pimáapuèrica. ³³ Iná píalímáidacué pimànica càide iyúwacué Dios ichùulianá pimànica macái pichàini iyúwa, yásí Dios imàacacué pirí macáita yái pimáapuèrica. ³⁴ Siùca èeri, picácué achúma píináidáaniwa piwàwawa mamáalàacata pipíchaléwa, táwichacáiná pidènlacué áiba èeri píináidáanápínáwa táwichéeri wawàsi ìwali. Macái èeri idènlaca yàasu wawàsi càulenéeriwa”, ìimaca yái Jesúsca.

7

No juzgar a otros

¹ Néeseté Jesús ìimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué máini picháawàa áibanái iináwaná ìwali mamáalàacata ipíchanácué Dios yúuwichàidaca pía. ² Piwàwacaalícué piúuwichàidaca áibanái caquialéta manuísíwata, yásí Dios yúuwichàidacué píawa manuísíwata. Néese piicácaalícué áibanái ipualé, yásí Dios iicácué pipualé nacái. ³ Pía idènièrica ibáyawaná manuíriwa, picá píináidawa máini cayábaca pía áiba wenàiwica ìicha idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemíacué comparación: Pibáyawaná manuíri, càicanide iyúwa manuíri àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituí irìculé. Néese áiba achúméeríwanái ibáyawaná, càicanide iyúwa imuluísi achúméeri yúuwàacaalíwa ituí irìculé. ⁴ Càmicáiná píalíawa cabáyawanáca pía manuísíwata, iná canáca yéewaná báawaca piicáca píichawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemíacué comparación: Manuíri àicu yúuwàacaalíwa pituí irìculétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimusúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí irìculésetá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca pirí pibáyawaná ìwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píichawani’, picá càì píimaca irí. ⁵ Píacáiná pucháibaca píiuitáise pìyaca. ¡Pidéca piimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píichawa quéechacáwa yái pibáyawanáwa manuíríca. Yásí pidéca píalàaca áiba wenàiwica imàacáanápíná ìichawa ibáyawaná achúméeriwa”, ìimaca yái Jesúsca.

⁶ “Picácué picàlida mamáalàacata Dios itàacái mabáyawanéeri áibanái irí áuli nacáiyéi ìiuitáise máiniíyéica báawaca iicáca Dios. Péemíacué comparación: Wàacaalí cayábéeri wawàsi áulinái irí, yásí nawènúa naamíaca wía, namàdáida nacái wainá. Wáucacaalí nacái perla cawèníiri íba marranonái irí, yásí nabawàida meedáni nàabàli yáapiréwa. Càita nacái, picácué picàlida mamáalàacata mabáyawanéeri Dios itàacái áuli nacáiyéi ìiuitáise irí, marrano nacáiyéi ìiuitáise nacái, níara wenàiwica

máiníiyéica báawaca iicáca Dios, casaquèeyéica íiwitáise nacái, ipíchanácué máiní calúaca nía piápicha, néese namànicuéca piri báawéeri”, íimaca yái Jesúsca.

Pedir, buscar y llamar a la puerta

⁷ Jesús íimaca: “Pisutácué piawawa mamáalàacata Dios íicha, yásí imànicuéca piriwani. Péemiácué comparación: Picutácué mamáalàacatani, yásí pianàacuécani. Pimáidacué mamáalàacata capli inùma néeni, yásí yàacùacuéca piriwani. ⁸ Yácáiná caw-inácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Caw-inácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàpinácani. Caw-inácaalí imáidéerica mamáalàacata capli inùma néeni, nàacùaca irí capli inùma. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica isutéerica mamáalàacata Dios íicha, Dios imànìpiná iríwa càide iyúwa isutáaná.

⁹ “Péemiácué comparación: Pidèniacaalícué pìiriwa, càmitacué pìia irí íba isutácaalí pícha pan iyáapináwa. ¹⁰ Càmitacué pìia iyáapíná àapi isutácaalí pícha cubái. ¹¹ Ewitaquí báawéeyéicáaníta íiwitáiseca pía, càicáaníta cáininácuéca piicáca péenibewa, píalimácué nacái píaca nalí cayábéeri wawàsi. Néeni, ¿càmitasicué píalíawa cayábéeri íiwitáise yái Wáaniri Dios chènuníseerica? ¡Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios imànínápinácué piri cayábéeri, pisutácaalícué íicha mamáalàacata!

¹² “Iná pimànicué áibanái irí cayábéeri càide iyúwa piwàwáaná namànica piriúcué cayábéeri. Pimànicaalícué càì, yásí pimànìpinácué machacànìiri iyú càide iyúwaté profeta Moisés ichùullaná piawirináimi Dios inùmalícuíse, càide iyúwaté nacái profetanái natànàaná tàacáisi Dios inùmalícuíse”, íimaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

¹³ Néeseté Jesús íimaca nalí: “Píalimáidacué macái pichàini iyúwa peebáidacaténá nulí yéewacaténá nùasu wenàiwicacuéca pía. Càulenáca wenàiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios iyacàle irìculé, càide iyúwa càulenácaalí nawàlùacawa máucuiri capli inùma irìcubàa. Yácáiná èeri mìnánái íiwitáise báawéeri iyaca càide iyúwa cáucuiri capli inùma, cáucuiri àyapu nacái, màulenácatalé manùbéeyéi wenàiwica nàacawa irìcubàa. Quéwa èeri mìnánái íiwitáise báawéeri itéca wenàiwica yéetácáisi irìculé, aláera infierno irìculé. Màulenáca nàyaca càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná cháì èeri irìcu, íná yéewa manùbéeyéi nàyaca èeri mìnánái íiwitáise ìwali càide iyúwa manùbéeyéi nawàlùacaalíwa cáucuiri capli inùma irìcubàa, cáucuiri àyapu nacái. ¹⁴ Quéwa càica núade iyúwa capli inùma máucuiri. Nutàacái nacái càicanide iyúwa máucuiri àyapu, máinícáiná càulenáca neebáidaca nulí, càulenáca nacái nàyaca

càide iyúwa núumáaná nawàlùacaténáwa Dios ìyacàle irìculé. Iná càmìta máiní madécaná yàawa néré”, ímaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

¹⁵ Néseté Jesús ímaca nalí àniwa: “Picácué píchawa áibanái cachìwéeyéica. Náimaca nàwaliwa nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Càica níade iyúwa caluéyéi cuwèesi lobo ìwalíyéica oveja ímamimi nachìwáidacaténá ovejanái nanúacaténá níai ovejaca. Níai cachìwéeyéica natàaníca càide iyúwacué pitàaníná nawàlùacaténácuéwa pèewiré, nawàwacáiná naméeràidacuéca pía Dios ícha, namáalàidacaténácué pía. ¹⁶ Píalimápinácué píalíacawa cachìwéeyéica nía piicácaalícué càinácaalí namànica. Péemìacué comparación: Wáalíacawa macái àicu ìwali waicácaalí ìyacaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, néese báawéericani. Càmita weedá cayábéeri uva ìyacaná áwa yúuba ícha. Càmita nacái weedá cayábéeri higuera ìyacaná tuíri ícha. ¹⁷ Macái cayábéeri àicu idènlaca ìyacanáwa cayábéeriwa, yá nacái macái báawéeri àicu idènlaca ìyacanáwa báawéerita nacái. ¹⁸ Canáca cayábéeri àicu yáaliméeri idènlaca ìyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáaliméeri idènlaca ìyacanáwa cayábéeri. Càita nacái píalimácué píalíacawa báawaca náiwitáise, níara cachìwéeyéica, piicácaínácué càinácaalí namànica. ¹⁹ Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeyéica irí ìyacaná cayába, weemácaténá nía quichái irícu, càita nacái Dios yúuwichàidapíná nía quichái irícu cawínácaalí wenàiwica càmíyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càitacué píalimápiná píalíacawa báawaca náiwitáise, níara cachìwéeyéica, piicácaínácué càinácaalí namànica”, ímaca yái Jesúsca.

No todos entrarán en el reino de Dios

²¹ Jesús ímaca: “Madécaná wenàiwica náimaca nulí: ‘Wáiwacali’, quéwa càmìta macáita nawàlùapínáwa Dios ìyacàle irìculé Dios icùacatalé macáita chènuniré. Cawínácaalí wenàiwica imàníyéica càide iyúwa Núaniri Dios chènuníiséeri iwàwáaná níawamita yáalimápiná iwàlùacawa néré. ²² Imáalàacaalípináwa yái èeriquéi, yá madécaná náimapíná nulí: ‘Wáiwacali, wacàlidacaté nalí pitàacái. Wáucacaté demonio wenàiwica ícha píipidená ìwali. Wamànicaté nacái píipidená ìwali madécaná wawàsi càmíiri wenàiwica idé imànica’, càipíná náimaca nulí. ²³ Quéwa núumapíná nalí: ‘Càmìta núalíacué nuicáca pía. Píacuéwa nuícha, píacué imàníyéica ibáyawanáwa’, càipíná núumaca nalí”, ímaca yái Jesúsca.

Las dos bases

24 Jesús íimaca: “Péemiàcué comparación: Cawinácaalí wenàiwica yéemièrica nutàacái, imànicaalí nacái càide iyúwa núumáaná, yái wenàiwica ìyaca càide iyúwa cáaliácáiri asìali imàníirica icapèewa. Quéechacáwa íicaca depuìwalé. Yá asìali yàanàaca manuìri íba ìyéerica depuìwalé cáli irìcu ibàlùadacaténá icapèewa íinata. Yá imànica icapèewa íba íinata.

25 Néese unía yúuwàacawa àta inanába yéesacatalétawa. Yá yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú capìi ìwali, yá cachàiníiri cáuli ipùaca ìwali yái capìica. Càmiiri quéwa yúuwàawa yái capìica ibàlùacáináwa íba íinata. Càide iyúwa capìi ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadèniàpiná nacáuacawa càmiiri imáalàawa.

26 Néese cawinácaalí yéemièrica nutàacái, quéwa càmita imàni càide iyúwa núumáaná, yá càicanide iyúwa máiwitáiséeri wenàiwica imàníirica icapèewa càina íinata meedá.

27 Yá unía yúuwàacawa. Néese inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú capìi ìwali, yá cachàiníiri cáuli ipùaca ìwali yái capìica. Néese yúuwàacawa yái capìica, yá imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capìi imáalàacaalíwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càmiiyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càmiiri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

28 Idécanáamité Jesús imáalàidaca icàlidaca nalíni, yá macáita wenàiwica ìyéeyéica néeni náináidacawa néemìlaca itàacái manuísíwata yéewáidacáiná nía cáaliácáiri iyú.

29 Jesús yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios íiwitáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalicuise. Càmita yéewáida nía càide iyúwa néewáidáaná, níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu Dios itàacái ìwali, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté.

8

Jesús sana a un leproso

1 Jesús iricùacatéwa dúli íinatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa yáapicha. 2 Néese abéeri asìali cacháunéeri íimami lepra iyú yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúulécanáca Jesús iicácani. Yá íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, núaliacawa píalimá pichùnìlaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìlaca núa —íimaca. 3 Néese Jesús imàacaca icáapiwa cacháunéeri ìwali. Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìlaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa íicha. 4 Jesús íimaca irí:

—Péemìa cayába. Picá picàlida áibanái iríni, nuchùnìlaná pía. Néese píawa caquialéta sacerdote yàatalé píasáidacaténá iicá píimamiwa, yáaliacaténáwa cayábaca pía picháuná

íichawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulièricaté wenàiwica namàacáanápíná Dios irí nachùnìacaalíwa lepra íicha, yéewacaténá macái wenàiwica yáaliácawa cayábaca pía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana al criado de un capitán romano

⁵ Néeseté Jesús iwàlùacawa Capernaum iyacàlená irìculé, yá abéeri romanonái yàasu úwi íiwacaliná yàacawa Jesús yàatalé isutácaténá Jesús íicha wawàsi imàníínápíná irí cayábéeri. ⁶ Yá íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nùasu wenàiwica irìawa nucapèe irìcu. Càmfíri yéewa imichàanicawa. Yùuwichàacawa manuísíwata cáiwíri iyú —íimaca. ⁷ Jesús íimaca irí:

—Uwé, wàawa. Nuchùnìacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Quéwa úwi íiwacaliná íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, canáca yéewanáwa nuedáca nùataléwa pía, máinícáiná cayábéerica nuícha pía, íná báica nuicáca núawawa piwéré. Pichùullacáita ichùnìanápínáwa pitàacái iyúwa, yáara nùasu wenàiwicaca, yásí ichùnìacawa. ⁹ Núaliácawa píalimá pichùnìacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulla nacái núa. Núa nacái nuchùulla nùasu úwináíwa. Nuchùulliacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàaca. Nuchùulliacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imàníínápíná áiba wawàsi, yáta imànicani. Íná yéewa núaliácawa píalimá pichùnìaca nùasu wenàiwica nacái pitàacái iyúwa —íimaca.

¹⁰ Idécánáami Jesús yéemìacani, yá cayábaca íináidacawa yéemìaca úwi íiwacaliná itàacái. Néese Jesús iwènúacawa, yá íimaca nalí, níái wenàiwicaca yèeyéicawa yáamiwáise:

—Péemìacué cayábani, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manuísíwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéenápínáta, càmitàacá nùanàa càiri. ¹¹ Núumacué nacái pirí, manùbaca áibanái wenàiwica íiwitáaná nàanàapíná áiba cáli néese. Nàwacáidáyacacawa nawàlùacaténáwa Dios iyacàle irìculé icùacataléca macáita chènuniré. Néré nàypínáca pìawirináimicué yáapichawa, níái Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái. ¹² Píatacué quéwa, Dios imáidéeyéicaté quéechatécáwa, càmítacué pìyapíná Dios yáapicha chènuniré, éwitacué Abraham itaquénáinámicáanítacué pía, càmícáinácué peebáida nulí. Dios yúucacué íichawa píawa catácatalé. Néré pícháanípínácuéca, piamíapínácuéca pìyéiwa piùwichàacái iyúwa —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese Jesús íimaca úwi íiwacaliná irí:

—Pèepùà picapèe néréwa, yácáiná idéca ichùnìacawa pìasu wenàiwicaca iyúwa peebáidáaná nulí —íimaca yái Jesúsca. Yáta idéca cayábacani, yái úwi íiwacaliná yàasu wenàiwicaca.

Jesús sana a la suegra de Pedro

¹⁴ Néseté Jesús yàacawa Pedro icapèe irìculé. Iicáca néré Pedro iyéeru iculuéchúawa mecuní iyú, irièchúawa yàalubái ìinatawa. ¹⁵ Iná Jesús imàacaca icáapiwa ucáapi ìwali, yáta mecuní ichàbacawa uícha. Yá umichàacawa, udàbaca ùaca nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

¹⁶ Néseté catácaalí yàacawa, yáta yàcalé mìnánái natéca néenánáiwa Jesús yàatalé, manùbéeyéi wenàiwica demonio idacuèyéica ìiwitáise. Jesús ichùullacáita demonionái abéeri palabra iyú nàanápínáwa wenàiwica íicha. Càita Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha. Ichùnìaca nacái macáita níai cáuláiquéeyéica. ¹⁷ Iná Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanáté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Isaías ìimacaté Dios yàasu wenàiwica ìwali: “Ichùnìaca wía, wía machawàaquéeyéica, yeedáca wáicha uláicái”, ìimacaté yái profeta Isaíasca.

Los que querían seguir a Jesús

¹⁸ Néseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéicawa itéese, iná ichùuliaca yéewáidacalénáiwa itéenápínáni Galilea icalìsaníná abéemàalé barca irìcu. ¹⁹ Ipíchawáiseté nawàlùacawa barca irìculé, abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irìcu yàacawa Jesús yàatalé. Yá ìimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénácaalí pìawa yéewacaténá péewáidacaléca núa —ìimaca yái wenàiwicaca. ²⁰ Néese Jesús ìimaca irí:

—Píináidawa cayába quéeacháwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemla comparación: Yàlidunái idènlaca ibànwawa, cuipìranái nacái nadènlaca namùlubèwa, núacata quéwa, yái asiali Dios néeséerica, càmita nudènià nuimácatáipínáwa — ìimaca yái Jesúsca. ²¹ Néese áiba néená, níai Jesús yéewáidacaléca, ìimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pimàaca nùyaca nuénánái yáapichawa àta núaniri yéetácatalépinátawa, néese idécanáami nubàliacani, yásí nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —ìimaca irí. ²² Néese Jesús ìimaca irí:

—Pìawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé. Pimàaca nabàliaca níawáacata, cawínácaalí ìyéeyéica matuìbanáita Dios íicha càide iyúwa yéetáními —ìimaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²³ Néseté Jesús iwàlùacawa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nadàbaca nàacawa abéemàalé Galilea icalìsaníná íicha. ²⁴ Jesús ìimáca íichawa barca irìcu. Yáta manuíri cáuli

idàbaca ipùaca calisa ìwali. Máinìri cachàinica yái cáulica. Màladàca nacái yúuwàcawa barca iriculé, yá úni ipuniádaca yàacawa barca. Quéwa Jesús iimáca mamáalàacata. ²⁵ Iná yéewáidacalénái nacawàidacani, yái Jesúsca, yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali, piyúudàa wía! ¡Wasawíaca wàacawa! —náimaca Jesús irí. ²⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué máiní cáaluca píá? ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca nalí. Idécánáami icàlidaca nalíni, yá ibàlùacawa, ichùullàca cáuli, màladàca nacái wiúnápináni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁷ Néese níai yéewáidacaléca nánáidacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá nasutáca néemlawa níawáaca. Náimaca:

—¿Cawínásica yái asíalica ichùullèrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùullaná nía? —náimaca nalíwáaca.

Los endemoniados de Gadara

²⁸ Néeseté Jesús yàanàaca abéemàalé Galilea icalisaníná íicha, Gadara yàasu cáli néré, yéewáidacalénái yáapichawa. Idécánáami yàanàaca néré, yá pucháiba asíanái demonio idacuèyéi íiwitáise nàacawa yéetáními icàliculèená néese. Máiníyéi calúaca nía iyúwa caluéyéi cuwèesi, càmita nabatàa áiba wenàiwica ichàbacawa néenibàa àyapulicubàa. Yá nàacawa Jesús yàatalé. ²⁹ Yá demonionái nadàbaca néemíanícawa asíanái isàna iyú:

—¡Picá pisàiwica walí wawàsi, Jesús, yái Dios íirica! ¿Pìanàsica piùwichàidacaténá wía ipíchawáise wéenáiwaná yàanàaca? —náimaca.

³⁰ Mawiénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa néenibàa. ³¹ Néese demonionái nasutáca Jesús íicha wawàsi. Náimaca:

—Piúcacaalí wía asíanái íicha, yá pimàaca wàacawa marranonái idèèrìculé —náimaca. ³² Jesús íimaca nalí:

—Plácuéwa —íimaca yái Jesúsca. Yá demonionái yàacawa asíanái íicha, yá nawàlùacawa marranonái idèèrìculé. Yáta macáita marranonái nadàbaca napiacawa iyúwa máiwitáiséeyéi demonio íiwitáise iyú. Napiacawa nacaláacawa quìratàli íinatáise. Yá nacaláacawa calisa yáaculé, nàisicùmacawa macáita, níai pìráica cà míiyéica Dios imàaca wadèniaca, wía judíoca, casacàacáiná walí marrano iiná.

³³ Néese níai icuèyéicaté marranonáimi napiacawa yàcalé nérépiná. Nàanàacaté néré, yá nadàbaca nacàlidaca yàcalé mìnánái iríni, macáita yái nàyáanáca, níai asíanái demonio idacuèyéicaté íiwitáise. ³⁴ Iná macáita yàcalé mìnánái namusúacawa yàcalé íicha, yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicácani, yá nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yèepunánápináwa nàasu cáli íicha.

9

Jesús sana a un paralítico

¹ Néeseté, Jesús iwàlùacawa barca iriculé yéewáidacalénáí yáapichawa, yá nachàbacawa abéemàalé Galilea icalìsaníná ícha. Yá nàanàaca Capernaum ìyacàlená néré, yái Jesús ìyacàleca. ² Yá abénaméeyéí wenàiwica natéca cáuláiquéeri asìali Jesús yàatalé, abéeri máapinéeri iiná macáita, càmlírica yáalimá imichàanicawa, irièricawa yàalubái íinatawa, iiméerica íinata. Néese Jesús yáaliacáiná náiwitáise manuíca náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìanápínáí, íná Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, picá achúma piwàwa. Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

³ Abénaméeyéí yéewáidéeyéí wenàiwica templo irìcu nàyaca néré. Néemìaca Jesús itàaníca cáuláiquéeri irí, íná nadàbaca náináidacawa Jesús ìwali càì: “Yái asìali Jesús itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, yácáiná abéerita Dios yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanáí ibáyawaná ícha cayábacaténá náapicha Dios”, náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalìcuìsewa. ⁴ Quéwa Jesús yáaliacawa náináidàanácawa. Iná isutáca yéemìawa nía:

—¿Cánácué yéewa píináidacawa càì máíní báawéeri iyú? ⁵ Máíní màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asáísí báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máíní càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, pìipìna’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asáísí wadécaalí wachùnìacani wataàcái iyúwa, yái máapinéerica. ⁶ Iná núa, asìali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica píalíacaténácuéwa Dios idéca ichùullaca núa numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanáí ibáyawaná ícha cháí èeri irìcu cayábacaténá náapicha Dios —íimaca yái Jesúsca. Néese ca Jesús íimaca máapinéeri irí:

—Pimichàawa, peedá pìalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yái Jesúsca. ⁷ Néese yái máapinéeri imichàacawa, yá yàacawa icapèe néréwa. ⁸ Níái wenàiwica ìyéeyéica néré, naicáca iyúwa ìyáaná, yá cáaluca nía. Nàaca Dios icàaluíná imàacacáiná ichàiniwa abéeri wenàiwica irí ichùnìacaténá cáuláiquéeyéí.

Jesús llama a Mateo

⁹ Jesús yàacatéwa capìi ícha, yá iicáca núa, núa Mateoca, yáawinéericawa aléera nuedácatalécate plata nuénánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobièrno irípiná. Néese Jesús íimaca nulí:

—Aquialé, píawa núapicha, iyúwa nuéwáidacalé —íimaca nulí yái Jesúsca. Yá numichàa nùacawa Jesús yáapicha.

¹⁰ Néese Jesús idècunitàacá iyáaca iyáacaléwa nucapèe irìcu, yá madécaná wenàiwica nàanàaca néré, áibanái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná, áibanái cabáyawanéeyéi nacái. Yá náawinacawa Jesús yáapicha, wáapicha nacái, wía Jesús yéewáidacaléca, nayáacaténá nayáacaléwa wáapicha. ¹¹ Néese fariseonái naicáca nía, íná náimaca walí, wía Jesús yéewáidacaléca:

—Yái yéewáidéericuéca pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níai yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná, nía nacái cabáyawanéeyéica wenàiwicaca? —náimaca.

¹² Quéwa Jesús yéemìacani, yá ìimaca fariseonái irí:

—Péemìacué comparación: Máuláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía. Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutácani, yái ichùnièripiná nía. Càita nacái wenàiwica ìináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná íchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri ícha. ¹³ Càmitacué péewáidawa cayába Dios itàacái ìwali. Pìacué péewáidacawa càinácaalí ìimáaná yái tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalcuíse. Dios ìimacaté: ‘Ewìtacué pinúacáaníta madécaná pìpìrawa iyúwa sacrificio pìacaténácué nucàaluíniná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca culto pimàníiricuéca càmicaalícawa piicáca áibanái wenàiwica ipualé, piyúudàacaténácué nía’, ìimaca yái Diosca. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níai cabáyawanéeyéica, nuicácaténá napualé. Càmicáiná nùanàa numáidacaténá wenàiwica ìináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca nawènúadánápiná náiwitáisewa nabáyawaná íchawa —ìmaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁴ Néeseté Juan el Bautista yéewáidacalénái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemìawa Jesús. Náimaca irí:

—Wamàacaca wáichawa wayáacaléwa manùba yàawiría, fariseonái nacái, wasutácaténá wíawawa Dios ícha manuísíwata. ¿Cáná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, níai péewáidacaléca, nasutácaténá níawawa Dios ícha? —náimaca.

¹⁵ Néese Jesús ìimaca nalí:

—Péemìacué comparación: Asìali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asíanái naicácaténá icásàacawa casíimáiri iyú. Idècunitàacá ìyaca náapicha, càmita yéewa achúmaca nawàwa. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa. Quéwa áiba èeriwa, áibanái itéca náichawani. Néese namàacapiná náichawa nayáacaléwa, níai yàacawéeyéinámica achúmacáiná nawàwa

néenialípiná. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

16 “Péemlàcué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wamànicaalí càì, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quéwanáta manuíca icháuná. 17 Càita nacái càmita wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi iriculé. Wamànicaalí càì, yásí uva ituní idàbaca isàacawa dàchidàchiwaca inànìacubàa, néese éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. Iná wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi iriculé. Yásí wacùaca nía cayába, yái uva ituníca, íimamisi nacái. Càita nacái nuéwáidacalénái yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya càide iyúwa fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

18 Idècunitàacá Jesús itàaníca nalí, yá abéeri judío íiwacaliná yàanàacaté Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténa Jesús icàaluíná. Néese judío íimaca Jesús irí:

—Nuídu idéca yéetácawa siùcasíwatàacáwa. Quéwa pìacaalíwa ùatalé pimàacacaténa picáapiwa ùwali, yásí cáuca úa àniwa — íimaca.

19 Jesús yàacawa yáapicha, wía nacái yéewáidacalénái wàacatéwa Jesús yáapicha. 20 Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáluláicacaté úa doce camuí, uíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uái inanáica ùacawa Jesús yáamiwáise mawiénita irí, manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Yá udunùaca ibàle ipùata ìwali. 21 Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa: “Nudunùacaalí ìwali, éwita ibàle ìwalicáanáta meedáni, yásí báisíta cayábaca núatá”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalicúsewa. 22 Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca ulí, yá íimaca ulí:

—Picá achúma piwàwa. Pidéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali —íimaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úa uláicái ìlcha.

23 Néeseté Jesús yàanàaca judío íiwacaliná icapèe néré, yá iicáca áibanái ipùlièyéi íwa. Nàwacáidáyacacatéwa nabàllacaténa yéetéchúamiwa. Aibanái nacái náicháaníca uíwítáiseimi, néemíaníca nacáiwa cachàiníri iyú càide iyúwa judío íiwítáise iyáaná. 24 Jesús yáalíacawa icáucàidáanápínaté úái yéetéchúamicawa, íná íimaca nalí:

—Pimusúacuéwa macáita, úacáiná sùmàuca càimíchúata yéetáwa, uimácáicata ùyaca —íimaca yái Jesúsca, yáalíacáináwa

icáucàidáanápínaté úa. Néese níái wenàiwicaca naicáanica Jesús iquíniná, náalíacáináwa báisíiri iyúcani uétácatéwa.
²⁵ Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama capíi íicha. Néese iwàlùacawa sùmàumi irìacatalécawa. Yá íibàaca ucáapi ìwali úái yéetéchúamicawa, yá umichàacawa, cáuca úa àniwa.
²⁶ Néesetécáwa macáita wenàiwica iyéeyéica mawiénita irí yái yàcaléca néemìacaté uináwaná ìwali Jesús imichàidáanaté úa yéetácáisi íicha.

Jesús sana a dos ciegos

²⁷ Jesús imusúacatéwa nacapèe íicha, yá pucháiba matuíyéi nàacawa yáamíise. Yá náimaca irí cachàiníiri iyú:

—¡Pía rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuérinápíná, wía judíoca, piicá wapualé! —náimaca irí.
²⁸ Jesús iwàlùacawa capíi irìculé, néese níái matuíyéica nàacawa yàatalé. Yá Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Peebáidasicué núalimá catuíca numànicuéca pía? —íimaca yái Jesúsca. Náimaca irí:

—Báisíta, Wáiwacali, weebáida càì —náimaca. ²⁹ Néese Jesús imàacaca icáapiwa natuí ìwali. Yá íimaca nalí:

—Pichùnìacuéwa càide iyúwa peebáidáanácué —íimaca yái Jesúsca. ³⁰ Yásí cayábaca natuí. Yá Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Íimaca nalí:

—Picácué pimàaca áibanái náalíacawa cawinácaalícué ichùnìaca pituí —íimaca yái Jesúsca.

³¹ Quéwa namusúacanacáitawa capíi íicha, yáta nacàlidaca Jesús iináwaná ichùnìaca nía nalí níái nayaquewéeyéicawa.

Jesús sana a un mudo

³² Néeseté idècunitàacá matuíyéimi namusúaca nàacawa capíi íicha, yá áibanái natéca matàacáiri asíali Jesús yàatalé. Demonio idacùaca matàacáiri íiwitáise, ínà càmita yáalimá itàaníca.
³³ Yá Jesús yúucaca demonio asíali iwàwalícuíse. Néese matàacáiri idàbaca itàaníca. Yá áibanái wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Canácaté waíquericáwa càiri wawàsi cháí wàasu cáli Israel néenibàa! —náimaca. ³⁴ Quéwa abénaméeyéi fariseo náimaca Jesús ìwali:

—Demonio íiwacalináquéi idacùaca íiwitáise yái asíalica Jesús. Iná yéewa yúucaca demonio wenàiwica íicha demonio íiwacaliná íiwitáise iyú —náimaca Jesús ìwali.

Jesús tiene compasión de la gente

³⁵ Jesús yàacaté ipáchiaca macái manuírí yàcalé irìculé, púubéeri yàcalé irìculé nacái. Yá yéewáidaca wenàiwicanái macái judíonái imanùbaca yéewáidacàalu irìcu. Yá icàlidaca nalí

càinàcaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Ichùnà nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica, cáiwíri íicha nacái, macái íiwitáaná. ³⁶ Catúulécanáca Jesús iicáca nía máinícáiná achúmaca nawàwa nàuwichàacáinátéwa madécaná yàawiría. Càica níade iyúwa ovejanái canéeyéica icuèriná, iméerèeyéicawa meedá, canácáináté abéeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali, níái wenàiwicaca. ³⁷ Iná Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemiacué comparación: Càica níade iyúwa bànacalé ituíná quíiréeri yéenáíwaná yàanàacaalí wenàiwica needácatáipiná nabànacalewa. Quéwa máisibáanatacué pía, icàlidéeyéipiná nalí nutàacái. ³⁸ Iná pisutácué Dios íicha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùanápiná yàasu wenàiwicawa íibaidéeyéipiná irí, nacàlidacaténá wenàiwicanái irí nuináwaná ìwali, yéewacaténá neebáidaca nulí. Yásí wàwacáidaca nía Dios yàasu wenàiwicanáipiná càide iyúwa wenàiwica needácaalí nabànacale iyacanáwa —íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹ Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa wía, wía docéeyéica imanùbaca yéewáidacaléca. Yá imàacaca walí íiwitáisewa wáucacaténá demonio wenàiwicanái íicha, wáucacaténá náicha nacái macái uláicái íiwitáaná, cáiwíri nacái.

² Wía docéeyéica imanùbaca apóstolca íipidenéeyéica càì: quéecha Simón, íipidenéeri nacái Pedro; yá nacái iméeréeri íipidenéeri Andrés; nía nacái Zebedeo yéenibeca, ibèeri íipidenéeri Santiago, yá nacái iméeréeri íipidenéeri Juan; ³ yá nacái Felipe; Bartolomé nacái; Tomás nacái; núa nacái Mateo, núa yái yeedéericaté plata nuénánái judío íichawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná; yá nacái Santiago, yái Alfeo ìirica; Tadeo nacái; ⁴ yá nacái Simón, íipidenéeri nacái celote; yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

⁵ Jesús ibànùacaté wía doce wamanùbaca wacàlidacaténá itàacái. Càì yàalàaca wía: “Picácué pìawa càimíyéi judío yàasu cáli íinatalé, picácué nacái piwàlùawa yàcalé iriculé ìyéeyéica Samaria yàasu cáli íinata. ⁶ Pìacué nàatalé níawamita Israel itaquénáinámica ìyéeyéica càide iyúwa ovejanái iméerèeyéiwa, canéeyéica icuèriná, nawènùadacáiná náiwitáisewa Nacuèriná Dios íichawa, canáca nacái abéeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali. ⁷ Pìacué picàlidaca nalíni Dios icùanápiná macáita mesúnamáita. ⁸ Pichùnìacué cáuláiquéeyéi wenàiwica, pimichàidacué nacái yéetéeyéimiwa yéetácáisi íicha, pichùnìacué nacái cacháunéeyéi

íimami lepra iyú, piúcacué demonio wenàiwica íicha. Nudéca numàacacuéca pirí nuíwitaísewa mawèníri iyú, íná picácué picobra nía cawinácaalí wenàiwica pichùnièyéica.

⁹ “Picácué pité iwèni pìasu bolsa irìcuwa, orocáaníta, plata nacái, cobre nacái. ¹⁰ Picácué pité saco, pucháiba bàlesi nacái; picácué peedá piríwa wàlisàì costiza nacáiri, àicu nacái. Cawinácaalí wenàiwica piyúudèeyéipinácuéca iwàwacutá nàaca piyáapinácuéwa.

¹¹ “Pìacuéwa yàcalé irìculé, picutácué abéeri cáimiétacanéri iwàwéerica yéemìaca picàlidáanácué nalí nutàacái. Yá piyamáacuéwa icapèe irìcu àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irìcuíse. ¹² Piwàlùacuéwa icapèe irìculé, yá pitàidacué wenàiwicanái iyéeyéica néré, pisutácué nalí Dios imàníinápiná nalí cayábéeri. ¹³ Cayábacaalí náiwitaíse níái capìi irìcuíyéica, yásí Dios imànica nalí cayábéeri càide iyúwacué pisutáanà íicha. Quéwa, càmicaalí cayába náiwitaíse, néese Dios càmita imànipiná nalí cayábéeri. ¹⁴ Quéwa, càmicaalícué nawàwa needáca nàataléwa pía, càmita nacái nawàwa néemìaca picàlidáanácué nalí nutàacái, néese pimusúacuéwa capìi irìcuíse, yàcalé irìcuíse nacái, yá pichùpìacué cáli ichùmalé piàbàli íichawa naicápiná, càide iyúwa wáiwitaíse iyáaná, wía judíoca, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápiná nía. ¹⁵ Péemìacué cayábani, èeri imáalàacaalípináwa, Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí yùuwichàidapiná níawa càmiíyéicué yeedáca yàataléwa pía máini yáwanái Sodoma iyacàlená mìnanáimi íicha, Gomorra iyacàlená mìnanáimi nacái”, íimaca walí yái Jesúsca.

Persecuciones

¹⁶ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “¡Péemìacué cayába! Nubànùacué pía nèewiré níara èeri mìnanáica cuwèesi lobo nacáiyéi íiwitaíse, báawéeyéica iicáca Dios, báawéeyéi nacái iicáca Dios yàasu wenàiwica. Pìyapinácuéca nèewibàa càide iyúwa oveja càmiíyéi yáalimá ipéliaca caluéyéi cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja. Íná iwàwacutácué cáalíacáica píiwitaíse, piicácué píichawa piùwidenáicawa, càide iyúwa cáalíacáiri àapi iicáaná íichawa yùuwidenáíwa ipíchaná áibanái ichiwáidacuéca pía. Quéwa iwàwacutácué mabáyawanáca pía, càmitacué nacái pimàni áibanái irí báawéeri. Pìyacué càide iyúwa unùcu càmiíchúa imàni áibanái irí báawéeri. ¹⁷ Picácué píichawa áibanáicáiná náibàapinácuéca píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali yàcalé íiwacanánái irí, nacapèedáidacaténácué nacái píawa judíonái yéewáidacàalu irìcu. ¹⁸ Yá natépinácuéca píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa, náiwacanánái irí nacáíwa, níái icuèyéica cáli, peebáidacáinácué nutàacái. Càita píalimápinácué picàlidaca nalí nuináwaná ìwali, níái èeri mìnanáí icuèrinánáica, nía nacái càmiíyéica judío.

¹⁹ Náibàapínacué natéwa pía nacháawàacaténacué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa, quéwa picácué achúma piináidacawa piwàwawa ìwali yái tàacáisi iwàwacutéericuéca picàlidaca nalí, càinàcaalí iyú nacái yéewanápiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa. Néese cué péenáiwana yàanàacaalíwa picàlidáanápíná piináwaná ìwaliwa, yásí Dios imàacacué pialíacawa càinàcaalí iyú iwàwacutáaná picàlidaca nalíni. ²⁰ Càmicáinacué pía yái càì icàlidéeripínacani, néese Espíritu Santo Wáaniri Dios ibànuèrica imàacapínacué pitàaníca Dios inùmalicúise.

²¹ “Néenialípiná wenàiwicanái nacháawàapíná néenánáisiwawa áibanái irí néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái nasèenái nacái nacháawàapíná néenibewa néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái néenibe nacái nawènúadapíná náiwitáisewa nasèenái íchawa, yá nanúaca nasèenáiwawa. ²² Macái èeri mìnánái báawapínacué naicáca píawa peebáidacáiná nutàacái, quéwa cawínàcaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetáacatalétawa, Dios iwasàapíná níawa yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ²³ Namànicaalícué pirí báawéeri abéeri yàcalé irícu, néese pipiácuéwa áiba yàcalé irículé. Péemiacué cayába, núa asíali Dios néeséerica nùanàapíná ipíchawáise pimáalàidacué picàlidaca nuináwaná ìwali macái yàcalé irícu iyéeyéica Israel yàasu cáli ínata.

²⁴ Péemiacué comparación: Abéeri yéewáidacalé càmita yéewa cachàinica ícha yái yéewáidéericani, càmita yéewa nacái áiba íbaidéeri cachàinica íiwacali íchawa. Càitacué nacái càmita yéewa cachàinica pía nuícha. Wenàiwica náináidacawa piwalícué càide iyúwa náináidáanáwa nùwali. ²⁵ Píacué nuéwáidacaléca, iwàwacutácué piwàwaca pìyaca càide iyúwa nùyáaná, yái yéewáidéericuéca pía, càide iyúwa yàasu wenàiwica iwàwáaná iyaca càide iyúwa íiwacali iyáaná. Aibanái càimíyeyi yeebáida nutàacái náimaca nùwali Beelzebúcasa núa, yái demonio íiwacalináca. Iná nùalàacuéca pía náicha, náimáanápínacué pìwali càiri báawéeri tàacáisi nacái, pìyacáinacué càide iyúwa nucapèe irícuíyéica, nuénánáisiwa”, íimaca walí yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

²⁶ Jesús íimacaté walí: “Iná picácué cáalu pía èeri mìnánái ícha, càmicáiná náalimá nabàaca nabáyawanáwa càiripínata. Aiba èeriwa macáita náalíacawa ìwali. ²⁷ Càita nacái, picácué pibàaca náicha nutàacái. Yái nucàlidéericuéca pirí ibàacanéeri iyú, iwàwacutácué picàlidaca nalíni amalánama. Yái nucàlidéericuéca pirí ìwali méetàuculé áibanái ícha, pìacué picàlidaca cachàiníiri iyúni àta macái néemiacatalétani. ²⁸ Píacué cáalu pía èeri mìnánái ícha yáaliméeyéica inúacuéca pía quéwa càmitacué náalimá nanúacuéca piwàwa cáuri. Néese,

iwàwacutácué cáaluca pía Dios ícha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténácué pía nacái infierno irìculé, yái quichái càmlírica ichacàwa càiripinéerita ìyaca.

²⁹ Péemíacué comparación: Aibanái nawéndaca pucháiba màsibèe púubéeyéi abéeri moneda ìwalíná càmicáiná cawèni màsibèe púubéeyéica. Quéwa éwita càmiyéicáaníta cawèni nía, càicáaníta Wáaniri Dios yáaliacawa nàwali, icùa nacái nía. Càmita yéewa abéeri màsibèe achúméeri yéetácawa càmicaalícáwa Dios imàacaca yéetácawa. ³⁰ Càita nacái Dios icùacuéca pía. Yáaliacuéca macáita pìwali, àta càisimalénácaalícué pìiwita ibáiná, yáalía nacáíwa Dioscáiná idéca iputàaca nía abéerinamata; càita Dios yáaliacawa pìwalícué. ³¹ Iná picácué cáalu pía wenàiwicanái ícha, cawènicáiná Dios iicácuéca pía náicha níai màsibèe púubéeyéica manùbéeyéica”, ímaca walí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

³² Jesús ímacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Cawinácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái nucàlidapíná iináwaná ìwali nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníiséeri iríwa. ³³ Quéwa cawinácaalí càmlírita icàlida iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái nucàlidapíná iináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníiséeri iríwa”, ímaca walí yái Jesúsca.

Jesús, causa de división

³⁴ Jesús ímacaté walí nacái: “Picácué pínáidawa wenàiwicanái nàypíná matuíbanáita nàapichawáaca nudécáaníta nùanàaca. ¡Càmírita! Néese, càmitapíná abédanama náiwitáise nùwali. ³⁵ Nudéca nùanàaca, íná aslanái nàuwideca namànipináca náaniriwa, inanái nacái nàuwideca namànipiná náatúawa, nayéeru nacáíwa. ³⁶ Càita macáita nàuwideca namànipiná néenánáisiwawa, níacáiná abénaméeyéi neebáidapíná nulí, quéwa áibanái càmita neebáida nulí.

³⁷ Cawinácaalí cáininéerica iicáca nuícha yáaniri, yáatúa nacáíwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. Aibacaalí nacái cáininéerica iicáca nuícha ìiriwa, íidu nacáíwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. ³⁸ Iwàwacutá nùasu wenàiwica matuíbanáiri iyú imàaca áibanái nàuwichàidacani nùwalíse, naicáaní nacái iquíniná, éwita nanúacaalíni cruz ìwali yeebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái imànica macáita càide iyúwa nuchùulíaná. Cawinácaalí càmlírica imàni càì, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. ³⁹ Aibacaalí càmlírica iwàwa yeebáida nutàacái ipíchaná yùuwichàacawa nulípiná, canáca irí icáuca càmlíri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica

mamáalàacata nutàacái, éwita nanúacaalíni, yácata idènièripiná icáucawa càmíiri imáalàawa”, íimaca walí yái Jesúsca.

Premios

⁴⁰ Néeseté Jesús íimaca walí àniwa: “Cawinácaalí yeebáidéericuéca pitàacái, yeebáidapiná nacái nutàacái. Néese nacái, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáidapiná nacái itàacái, yái Dios ibànuèrica núa aléi. ⁴¹ Aibacaalí wenàiwicanái yeebáida Dios yàasu profeta itàacái, namànicaalí nacái profeta irí cayábéeri profeta icàlidacáiná nalí Dios itàacái, yásí Dios yàapiná nalí cawèníiri càiride iyúwa Dios yàaná cawèníiri yàasu profeta iríwa. Aibanái wenàiwica neebáidacaalí itàacái cayábéeri íiwitáise, namànicaalí nacái irí cayábéeri cayábacáiná íiwitáise, yásí Dios yàapiná nalí cawèníiri càiride iyúwa Dios yàaná cawèníiri cayábéeri íiwitáise irí. ⁴² Cawinácaalí imàníirica cayábéeri nuéwáidacalénái càmíiyéi cachàini irí, nùasunáicáiná nía, Dios yàapiná irí cawèníiri iyúudàacáiná níai yeebáidéeyéica nutàacái. Éwita yáalimácáaníta yàaca nàiraca meedá casalíníiri úni, càicáaníta Dios yàapiná irí cawèníiri iyúudàacáiná nùasunái”, íimaca walí yái Jesúsca.

11

Los enviados de Juan el Bautista

¹ Néeseté Jesús idécanáamité yàalàaca wía docéeyéi yéewáidacaléca, yá yàacawa yéewáidacaténá wenàiwicanái áibanái ìyacàle irícu, yáara cálica, icàlidaca nacái nalí yái cayábéeri tàacáisica.

² Néenialité Juan el Bautista, ìyéerica presoíyéi ibànalícu, yéemíaca ìwali yái Cristo imàníirica. Néese Juan ibànùaca yéewáidacalénáíwa abénaméeyéi nàacaténáwa Jesús yàatalé.

³ Juan iwàwacaté nasutáca néemíawa Jesús asáisi báisícaalí Dios néeséericani, yái wenàiwica Dios ibànuèripinácaté judío icuèrinápiná, néese càmicaalí yáníi, yá iwàwacutá nacùaca áibata yàanàaca.

⁴ Néese Jesús íimaca nalí: “Pèepùacuéwa Juan yàatalé. Picàlidacué Juan iríni pidéenácuéca piicáca numànica, pidéenácuéca nacái péemíaca nucàlidaca wenàiwicanái irí.

⁵ Picàlidacué Juan iríni matuíyéimi idéca iicáidaca, éeruíyéimi yàabàli nacái nadéca nàipnánáica, cacháunéeyéimi íimami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái íicha, mǎuwíiyéimi nacái nadéca néemíaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi íicha, catúulécaneéeyéi nacái nadéca néemíaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Picàlidacué Juan iríni yáalíacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica. ⁶ ¡Casíimáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata!” íimaca yái Jesúsca.

⁷ Néese idécanáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús ícha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná ìwali. Jesús ímaca wenàiwicanái irí: “Bàaluité pìacatécué piicáca wenàiwica yèepuníricawa chuìri cáli ínata, yáara Juanca. Càmlíraté machawàaca íiwitáise yái asiali piiquéericatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá. ⁸ ¿Càinásicué piicáté néré? Càmlíraté asiali cawèníri ibàle yái piiquéericatécué. Píalíacuécawa cawinácaalí cawèníyéica ibàle iyéeyéica nacái càasuíri iyú, nàyaca cayábéeri capíi irícu càide iyúwa reynái iyáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica. ⁹ Néese píacuécawa bàaluité manacúali yùuculé càinàwàiri piicacáténaté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Báisíta profetacani, yái Juanca, quéwa máiníri cachàinica áibanái profeta ícha canánama. ¹⁰ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéericaté ìwali tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios íméericaté líri iríwa. Dios ímacaté:

‘Nuchùliapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchalé yàalàacáténá wenàiwica nachùnlanápiná náiwitáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayába pìanàacaalíwa nàatalé’,

ímacaté yái Diosca. ¹¹ Péemíacué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníri Juan ícha nèewíse macái èeri mìnánái. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siúcáisede, yéewanápiná Dios icùaca nía, máiní cachàinipínaca nía Juan ícha, éwita càmicáaníta máiní cachàinica nía Dios iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

¹² “Bàaluité Juan el Bautista idàbacaalíté icàlidaca Dios itàacái àta siùca nacáide, èeri mìnánái namànica báawéeri Dios yàasu wenàiwicanái irí, yá náalimáidaca namáalàidaca cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái, iwàwéeyéica Dios icùaca nía. ¹³ Macái tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalícuíse, áiba tàacáisi nacái Dios ichùulièricaté profeta Moisés itànàanápiná, macáita yái tàacáisica icàlidacaté walíni càinácaalí iyú Dios icùanápinaté yàasu wenàiwicawa. Càité nacàlidaca Dios itàacái àta Juan el Bautista yàanàacatalétaté. ¹⁴ Cawàwanátacué píalimá peebáidaca yái tàacáisica: Juan el Bautista, yácata profeta Elías nacáiri, yái iwàwacutéericaté yàanàaca ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca. ¹⁵ Càuwíiyéicaalícué pía, péemíacué nutàacái.

¹⁶ “Nucàlidacué pírí càiná píiwitáise, píacué wenàiwicaca iyéeyéica siùca. Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa sùmanái yáawinéeyéicawa àyapulicubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi iríwa: ¹⁷ ‘Wadéca wapùliacuéca pírí íwa, quéwa càmitacué pilabàa; néese wadéca wacántàacuéca

pirí canción càide iyúwa nacántàaná yéetéeýéimiwa ìwali, quéwa càmitacué pìchàání', càì nàimaca. ¹⁸ Càita nacái pidécuéca pimànica. Juan el Bautista yàanàcaté, yá imàacaca ìchawa iyáacaléwa isutácaténá yáawawa Dios ícha manuísíwata, càmita nacái ìira uva ituní. Quéwa píimacatécué Juan ìwali demoniosa iyaca iwàwalicu. ¹⁹ Siùcade nudéca nùanàaca, núa asiali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuìra nacái uva ituní. Néese píimacuéca nùwali camùnìricasa núa, cáanàirisa iyáaca iyáacaléwa núa, casímáicasa nacái nucàmaca, nùacawéeridàanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánái judío ìchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Càita píimacuéca nùwali càmicáinacué piwàwa peebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi, nutàacái nacái, náasáidaca Dios idéca imàacaca cáalíacáica nía báisíiri iyú", ímaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

²⁰ Néese Jesús yàalàaca nía cachàinìiri iyú níái yàcalé mìnanáica aléera Jesús imànicatalécaté batéwa macáita yái càmlìrica wenàiwica idé imànica. Yàalàaca nía cachàinìiri iyú càmicáináté nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Yá Jesús ímaca nàwali: ²¹ "¡Máinícué piùwichàapínacawa, píacué israelitaca iyéeyéica Corazín iyacàlená irìcu, Betsaida iyacàlená irìcu nacái! Ewitacué piicácaníta numànica pèewibàa madécaná yái càmlìrica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná ìchawa. Piyúunáidacuéca máiníyéica cayábaca pía náicha níara càmlíyéica israelitami iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, iyéeyéica méetàuculé Israel yàasu cáli ícha. Quéwa càmitaté máiní báawaca nía pìchacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníiná pèewibàa. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmicáináté máiní báawéeyéica nía iyúwacué pía, yá nacái nàwalicaté nabàlesíamiwa báawéeri iicácanáwatá, napusúa nacái nàwalíisewa catáli náasáidacaténáté achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwatá. ²² Quéwa núumacué pirí, áiba èeriwa Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapínácuécawa máiní cachàiníwanái náicha, níara càmlíyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, máiníicáinacué báawéeyéica náicha pía. ²³ Píacué nacái Capernaum iyacàlená mìnanáica, piyúunáidacuéca máinípiná cáimiétacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¡Càmírita! ¡Néese Dios yúucapínacué píawa iriculé yáara utàwi máiníiri depuìwaca, máinícatalé depuìwaca náicha canánama! Ewitacué piicácaníta numànica

pèewibàa madécaná yái càmlírica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná íchacuéwa. Piyúunáidacuéca máiníiyéica cayábaca pía náicha níara càmlíiyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená irícu. Quéwa càmitaté máiní báawa nía píichacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàniná pèewibàacué. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmitaté nacái Dios imáalàidaca níatá, yá nacái nàyacàlemi Sodoma iyacaté mamáalàacatatá àta siùca nacáide, càmicáináté máiní báawéeyéi nía iyúwacué pía. ²⁴ Iná núumacué pirí, áiba èeriwa Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapínacuécawa máiní cachàiníwanái náicha níara càmlíiyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená yàasu cáli íinata, máinícáinacué báawéeyéica náicha pía”, íimaca yái Jesúsca.

Vengan a mí y descansen

²⁵ Néenialíté Jesús íimaca Yáaniri Dios iríwa: “Pía, Núaniri Dios, nùaca pirí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita níái iyéeyéica chènuniré, cháí èeri irícuíyéica nacái. Nùaca pirí cayábéeri pimàacacáiná nalí píiwitáisewa, níái yeebáidéeyéica pitàacái càide iyúwa sùmanái púubéeyéi neebáidáaná, yéewanápiná áiba èeri mìnánái iyúunáidéeyéi cáalíacáica càmita náalimá náalíacawa píiwitáise ìwali. ²⁶ Báisíta, Núaniri, pidéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica”, íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca núalíacawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisíiri iyú nùwali, yái lírica. Abéerita núa, yái lírica, yáaliéri báisíiri iyú Núaniri ìwali, abéerita nacái cawinácaalí wenàiwicanái numàaquéeyéica yáalíaca Núaniri ìwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái lírica. ²⁸ Aquialécué nùatalé, peebáidacué nutàacái, piacué macáita chamàléeyéica. Pidécuéca píibaidaca cachàiníiri iyú pimànicaténácué macáita càide iyúwa áibanái ichùullánácué pimànica càulenéeri wawàsi Dios irípiná. Píacué nacái achúméeyéica íináidacawa iwàwawa ibáyawaná ìwaliwa, aquialécué nùatalé, yá numàacacué piyamáidaca píawawa càulenéeri wawàsi íicha, numàacacué nacái nuwàwawa pibáyawaná íicha. ²⁹ Peebáidacué nutàacái, pimànicué nacái càide iyúwa nuchùullánácué pía. Pimàacacué nuéwáidaca pía, pìyacaténácué càide iyúwa nùyáaná, núa càmlírica caluéri íiwitáise, núa càmlírica cáimacái íicá yáawawa. Nùacawéeridapínácué pía, wáibaida nacái wáapichawáaca. Càitacué píalimápiná piyamáidacawa pibáyawaná íichawa, íicha nacái yái càulenéeri wawàsi áibanái ichùulièricuéca pimànica Dios irípiná. ³⁰ Càmita máiní càulenácué píicha peebáidáanápinácué nutàacái, pimàninápinácué nacái

càide iyúwa nuchùulìanácué pía, nùacawéeridacáinácué pía, numàacapínácué nacái casímáica pía”, íimaca yái Jesúsca.

12

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

¹ Néenialité áiba sábado judíonái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunícawa àyapulicubàa bànacalé yèewibàa, wáapicha wía yéewáidacaléca. Yá máapica wía, íná weedáca achúmáanata trigo ituíná bànacalé íicha wayáapínáwa, judío íiwitáise imàacacáiná wenàiwica needáca nayáapínáwani achúmáanata iyacaná áibanái ibànacale yéená, máapicaalí nía. ² Fariseonái naicácaté weedáca bànacalé iyacaná, yá naicáca yái wamànírica iyúwa íibaidacalési ínáté náimaca Jesús irí:

—Piicáca yái namàníináca. Péewáidacalénái náibaidaca siùca sábado wayamáidacatáicawa. Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca irí. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái iricúse wàawirimi rey David íwali, bàaluité máapicaalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi asíanáica. ⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuíri caplíma íimamísíiri iriculé, yái israelitanái isutácatáipiná Dios íicha. Yá iyáaca pan namàníricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapiná. Ewita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca, càicáaníta càmitaté yùuwichàida David, nía nacái asíanái yèepuníiyéicatéwa yáapicha, máapicáináté nía, ínáté catúulécánáca Dios íicáca nía. ⁵ Pidécuéca piimáichaca nacái áiba tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúse. Moisés íimacaté sacerdotenái càmita namàni nabáyawanáwa éwita náibaidacáaníta templo irícu sábado wayamáidacatáicawa. Máiní iwàwacutáca náibaidaca Dios irípiná templo irícu namànicaténá macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cachàinica templo sábado íicha iwàwacutácáiná wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná èeri imanùbaca, sábado nacái. ⁶ Quéwa núumacué pírí, núa iyéerica cháí pèewi, cachàiníríca núa templo íicha. ⁷ Càmitacué péemíca càinácaalí íimáaná áiba tàacáisi profeta Oseas itànèericaté Dios inùmalicúse. Dios íimacaté: ‘Ewitacué pinúacáaníta madécaná pipírawa iyúwa sacrificio píacaténácué nucàaluíniná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca yái culto pimàníricucéca nuli càmicaalícáwa piicáca áibanái ipualé, piyúudàcaténá nía’, íimaca yái Diosca. Báisícaalícué péemíacaté càinácaalí íimáaná yái tàacáisicatá, yá càmitacué picháawàa naináwaná íwali báawéeri iyútá, níái nuéwáidacaléca càmiyéica imàni ibáyawanáwa. ⁸ Iná Dios idéca ichùuliaca núa, asiali Dios néeséerica, numàacáanápiná nùasu wenàiwica namànica

càide iyúwa nuwàwáaná, èeri imanùbaca, yái sábadò nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —ímaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁹ Néeseté Jesús yàacawa, yá iwàlùacawa judiónái yéewáidacàalu irìculé, ìyéerica néré. ¹⁰ Iyacaté néeni abéeri asìali icáapi ituwièricawa íicha. Abénaméeyéi fariseo naicáidaca Jesús irí naicácaténá asáisi imànicaalípinaté áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca iináwaná ìwali ìwalíse, fariseonái náimacáinaté íibaidacalésicani yái Jesús ichùnìanàca wenàiwicanái. Iná nasutáca néemìawani, náalimáidacaténá naicáwani. Yá náimaca Jesús irí:

—Wawàwa wáaliacawa càinácaalí píináidacawa. ¿Dios imàacasica wachùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica sábadò irìcu wayamáidacatáicawa? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús.

¹¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué comparación: Pidènlacaalícué pipìrawa oveja, néese yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa irìculé namusúadacatáise úni, ¿càmitasicué pimusúadacani caquialéta, éwita sábadò irìcucáaníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? ¹² Néeni, máinìiri cawènica wenàiwica oveja íicha. Iná ¿cánácué càmita píalíawa Dios imàacaca wamànica cayábéeri áibanái irí siùca sábadò irìcu? —ímaca yái Jesúsca. ¹³ Néese Jesús íimaca irí yái asìali icáapi ituwièricawa íicha:

—Piducúa picáapiwa —ímaca yái Jesúsca. Yá asìali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi càide iyúwa abéemàa icáapi. ¹⁴ Quéwa fariseonái namusúacanacáitawa judiónái yéewáidacàalu íicha, yá nadàbacaté náináidacawa càinápínacaalíté iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Una profecía acerca de Jesús

¹⁵ Néeseté Jesús yáaliacawa náiwitáise nawàwáanaté nanúacani, yá Jesús yàacawa náicha, manùba quéwa wenàiwica yàacawa yáamiwáise. Jesús ichùnìaca macáita cáuláiquéeyéi wenàiwica yàanèeyéicaté yàatalé. ¹⁶ Yá yàalàaca nía cachàinìiri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí ichùnìanaté nía. ¹⁷ Càité Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

¹⁸ “Yácata nùasu wenàiwica íibaidéerica nulípiná, nuedéerica íibaidáanápíná nulí. Yácata cáininéerica nuicáca, yácata casímáirica nuicáca. Yá numàacapíná irí Espíritu Santo icùacaténá íiwitáise. Yá icàlidapíná nutàacái càníyéi israelita irí, náalíacaténáwa nuwàwaca nàyaca machacànìiri iyú.

¹⁹ Càmita itàanípíná ùuléri tàacáisi iyú, càmita nacái yéemíanicawa. Canáca nacái yéemièri itàacái

imáidáidáaná cachàiníiri iyú calle irìcubàa bamuchúami yàcalé.

²⁰ Imànipiná cayábéeri machawàaquéeyéi irí, iicápiná nacái napualé, cawinácaalí iwàwéeyéica yéetácawa, àta imawèniadacataléta macáita báawéeri.

²¹ Càmlíyéi israelita yeebáidapiná itàacái, yàasu wenàiwica nacái nía”,
íimaca yái Diosca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²² Néeseté natéca matuíri asìali Jesús yàatalé, abéeri matuíri, matàacáiri, demonio idacùacáiná íiwitáise. Yá Jesús yúucaca demonio asìali íicha, íná catuíca àniwani, itàaní nacái àniwa. ²³ Néese macáita wenàiwica nàináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá nasutáca néemíawa níawáaca: “¿Yátasica rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica wacuèrinápiná, wía judíoca?” náimaca nalíwáaca.

²⁴ Néese fariseonái néemlàcáináni, yá náimaca nalí: “Yái asìali Jesúsca idèniaca Beelzebú íiwitáise, yái demonio íiwacalináca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

²⁵ Jesús yáallacawa nàináidáanáwa. Iná íimaca fariseonái irí: “Péemlàcué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí íipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Càita nacái yàcalé mìnánái, áibanái néenánái nacái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmita náalimá nàyaca náapichawáaca. ²⁶ Càita nacái, canácatáita Satanás yúuca yàasu demonionáwa wenàiwica íicha. Satanás yúucacaalí demonio wenàiwica íichatá, yá ipéliaca meedá yáawatá. Yásí imáalàacawa nacái yái ichàinícatá, yái Satanásca. Iná ¿cánácué càmita píalíawa càmita núuca demonio wenàiwica íicha Satanás íiwitáise iyú? ²⁷ Pidécuéca píimaca núucacasa demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú. Picháawàacaalícué nuináwaná ìwali càì mamáalàacata, yásí iwàwacutácué picàlidaca nulíni cawinácaalí ichàini iyú péewáidacalénáicué náucaca demonio wenàiwicanái íicha. Píalíacuéwa càmita náuca demonio Beelzebú íiwitáise iyú. Iná níata péewáidacalécuéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná ìwali báisíiri iyú. ²⁸ Núucaca demonio wenàiwica íicha Espíritu Santo íiwitáise iyú, íná nudéca núsáidacuéca pírí Dios icùaca abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa.

²⁹ “Núucaca demonio wenàiwica íicha nuíwítáise iyúwa, cachàiníciná núa Satanás íicha. Péemlàcué áiba comparación: Càide iyúwa cayéedéeri ìyáaná, càmita cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa irìculé áiba cachàiníiri asìali icapèeca iyéedùacaténá íicha yàasu, càmicaalícáwa cayéedéeri idacùu íichawa yái cachàiníiri asìalica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri imànica

cài, yéewacaténá iyéedùaca cachàiníiri asìali yàasu. Càita nacái nùalimá nudacùaca nuíchawa Satanás nuwasàacaténá ícha wenàiwica. Pidécuéca pitàaníca báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

³⁰ “Píacué càmíiyéica abédanamata íiwitáise nùapicha, piùwídecuéca pimànica núa; càmítacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuéca Satanás iméeràidacaténá wenàiwica Dios ícha meedá.

³¹ “Iná péemíacué cayába. Dios imàacapíná iwàwawa íchéi macái íiwitáaná báawéerica wenàiwica imàníríca, itàaníríca nacái Dios ìwali báawéeri iyú, nawènúadacaalí náiwitáisewa nabáyawaná íchawa. Quéwa wenàiwica itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná ícha. ³² Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asìali Dios néeseéerica, néese iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, yásí Dios imàacaca iwàwawa ibáyawaná ícha. Quéwa itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, néese càmíta quirínama Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná ícha cháí èeri irìcu, càmíta nacái wàlisàipíná èeri irìcu”, ímaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

³³ Jesús ímacaté fariseonái irí: “Péemíacué comparación: Cayábéeri àicu yàaca walí cayábéeri yàacàsi. Báawéeri àicu idènlaca ìyacanáwa báawéeri. Càita wáalíacawa macái àicu ìwali. Càita nacái pialimácué pialíacawa nùwali piicácáiná cainácaalí numànica. ³⁴ ¡Píacué càyéide iyúwa àapi iculále! Càide iyúwa àapi imusúadáná iculálewa inuma irícuísewa, càita nacái càmítacué pialimá pitàaníca cayábéeri wawàsi ìwali báawacáinácué píiwitáise. Iná yái báawéeri tàacáisi pitàanírícuéca, pidécuéca pimusúadacani piwàwalícuísewa, yácáinácué piwàwa idéca ipuníacawa báawéeri tàacáisi iyú.

³⁵ Cayábacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca nacái cayábéeri wawàsi ìwali, yácáiná íiwitáise cayábéeri ìyaca iwàwalícu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca báawéeri wawàsi ìwali, yácáiná íiwitáise báawéeri ìyaca iwàwalícu.

³⁶ Núumacué pírí, Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica èeri imáalàacaalípináwa, yá yùuwichàidapíná nía ìwalíse macái tàacáisi canéerica iwèni náiméericaté. ³⁷ Càide iyúwa pitàaníná, yásí Dios iicáanáca pía, yácáiná pitàacái yásáidaca cainácaalí píiwitáise. Pitàanícaalí cayábéeri wawàsi ìwali, yásí cayábaca Dios iicáca pía iyúwa mabáyawanéeri, cayábacáiná píiwitáise, yá càmíta Dios yùuwichàidapíná pía. Quéwa pitàanícaalí báawéeri wawàsi ìwali, yá báawaca Dios iicáca pía, cabáyawanéeri, báawacáiná píiwitáise, yá Dios yùuwichàidapíná pía”, ímaca yái Jesúsca.

La gente mala pide una señal milagrosa

³⁸ Néeseté abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wawàwa waicáca pimànica wawàsi cà mírica wenàiwica idé imànica —náimaca. ³⁹ Jesús íimaca nalí:

—Píacué báawéeyéica íiwitáise, píacué nacái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha, pidécuéca písutáca nuícha numànínápiná piicá yái cà mírica wenàiwica idé imànica, quéwa càmita numànicué pirí càiri wawàsi. Numàacacáita piicáca numànínápiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáté. ⁴⁰ Càide iyúwaté Jonás iyamáanátéwa manuiri cubái idèerícu máisiba èeri, càita nacái núa asàli Dios néeséerica nùypiná cáli irícu máisiba èeri. ⁴¹ Níara cà míryéica israelita iyéeyéicaté Nínive iyacàlená irícu namichàapínacawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica. Nabàlùapínáwa Dios íipunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinácaalí báawéeri namàníricaté. Píacué israelita iyéeyéica siùcade pimichàapínacué nacáíwa. Yásí Nínive iyacàlená mìnánámi nacháawàacuéca piináwaná ìwali, bàaluitécáiná Nínive mìnánái nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná néemiácáinaté profeta Jonás icàlidaca nalí tàacáisi Dios inùmalícuise. Néese, éwita nùyacáaníta pèewibàa siùcade, núa cachàiníríca íiwitáise profeta Jonás ichàini íicha, càicáaníta càmitacué peebáida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía. ⁴² Ua nacái Sur yàasu cáli íiwacalumi cà mírchúa israelita umichàapínacawa yéetácáisi íicha ucháawàacaténácué piináwaná ìwali, píacué israelitaca èeri imáalàacaalípináwa Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéimi. Bàaluitécáiná ùanàaca máini déecuise cháí wàasu cáli íinatalépiná uémiacaténáté rey Salomón itàacái máini cáaliacáica, úaliacáinatéwa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáaliacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáanítacué pèewibàa, núa cachàiníríca íiwitáise rey Salomón ichàini íicha, càicáaníta càmitacué peebáida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía —íimaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

⁴³ Jesús íimaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica íicha, yásí demonio iméeràacawa chuiri cáli ínata, yá icutáca iyamáacatáipínáwa. Càmicaalí demonio

yàanàa iyamáacatáipínáwa, yásí íimaca ínáidacawa iríwa: ⁴⁴ ‘Nuèpùacawa àniwa nupapèe néréwa yàara wenàiwica nudécatáiseca nùacawa íicha’, íimaca iríwa. Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiséeri càide iyúwa cayábéeri capíi máiséeri natunuérica, nachùnièrica nacái cayába. ⁴⁵ Néese demonio yàaca ìwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiníyeyéi báawaca

íicha. Yá macáita nawàlùacawa wenàiwica iwàwaliculé, nadacùacaténá íiwitáise. Yásí namànica irí báawéeri máiní íicha yái báawéerica idàbàanéeri demonio imàníricaté irí quéechacáwa. Càita nacái píacué wenàiwicaca báawéeyéica piùwichàapínacuécawa máiní cachàiníiri íicha yái quéechéericaté piùwichàanacuécawa”, íimaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

⁴⁶ Idècunitàacá Jesús icàlidaca wenàiwicanái iríni, néese yáatúa yàanàaca néré, Jesús yéenánái yáapicha nacái, nawàwacáinaté natàanica Jesús yáapicha. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise capìi íicha. ⁴⁷ Iná áiba íimaca Jesús irí:

—Píatúa, péenánái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwa natàanica píapicha —íimaca. ⁴⁸ Quéwa Jesús íimaca irí yái asìali icàlidéerica irí naináwaná:

—Péemìi yái núumáanaca núatúa ìwaliwa, nuénánái ìwali nacáwa —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese Jesús iicáidaca walí wía yéewáidacaléca ìyéeyéica yáapicha, yá imichàidaca icáapiwa wapualé. Yá íimaca:

—Níái wenàiwicaca nuicáca nía iyúwa núatúanáiwa, nuénánái nacáwa. ⁵⁰ Yácáiná cawinácaalí wenàiwica imànírìca càide iyúwa Núaniri Dios chènuníiséeri iwàwáaná, yácata nuíquéerica càide iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáwa, núatúa nacáwa —íimaca yái Jesúsca.

13

La parábola del sembrador

¹ Néeseté yáta èericaté Jesús imusúacawa capìi íicha yàacaténáwa Galilea icalisaniná néré. Yá yáawinacawa càina íinata. ² Yá máiní manùbaca wenàiwicanái nàwacáidáyacacawa yàatalé, iná Jesús iwàlùacawa barca irìculé, yá yáawinacawa barca irìcu. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca nayamáacawa càina íinatata.

³ Néese Jesús yéewáidaca nía manùba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Abéeri asìali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabàanáanà ituínási, yá yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. ⁴ Yàaca icasáaca yàacawa, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, yá màsibèe yàanàaca néré, yá nayáaca íimi. ⁵ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré, canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bànacalé íimi ibacácawa ráunamáita, càmícáiná ibaní néeni cáli. ⁶ Néese èeri imusúacawa, yá icànaca cachàini, yeemáca yái bànacalé, yá chuìcani canácáiná ipìchu cayába cáaléeri, iná yéetácawa. ⁷ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha, quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmìta ibatàa

bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Quéwa áiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Idàwinàacanáamiwa, yá idènìlaca ìyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná nadènìlaca natuínáwa cien namanùbaca, áibanái yéetaná nadènìlaca natuínáwa sesenta namanùbaca, áibanái nacái nadènìlaca treinta namanùbaca ituíná. ⁹ Càuwíyéicaalícué pía, péemìacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

¹⁰ Néeseté wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa Jesús yàatalé, yá wasutáca wéemìawani cáná yéewa icàlidaca wenàiwicanái írìni comparación iyú. ¹¹ Jesús íimaca walí: “Dios imàacacué píalíacawa càinácaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáalíacawa, níai manùbéeyéi càmíyéica yeebáida itàacái. ¹² Wenàiwica íináidacaalíwa cayába nutàacái ìwali, yá nacái yéemìacaalí càinácaalí íimáaná, yásí Dios imàacaca yáalíacawa mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmita íináidawa cayába nutàacái ìwali, yásí íimáicha nacái yái achúméerica yáaliéricatéwa ìwali. ¹³ Iná nuéwáidacáita nía comparación iyú, níacáiná éwita naicácaníta numànica yái càníirica wenàiwica idé imànica, càicáaníta càmita nawàwa náalíacawa nùwali, cawínacaalí núa. Ewita néemìacáaníta nutàacái nàuwí iyúwa, càicáaníta càmita nawàwa néemìlaca càinácaalí íimáaná yái nutàacáica. ¹⁴ Iná nàyaca càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáaná tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté israelitanái írì:

‘Ewitacué péemìacáaníta mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapínacuéwa càinácaalí íimáaná. Ewitacué piicácaníta madécaná wawàsi pituí iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapínáwa càinácaalí íimáaná yái piiquéericuéca’,

íimaca yái Diosca. ¹⁵ Néeseté Dios íimaca israelitanái ìwali:

‘Níai wenàiwicaca, Israel itaquénáinámi, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Màuwica nía, càníyéi iwàwa yéemìlaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuíwa, càníyéi iwàwa yáalíacawa càinácaalí íimáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha nuwasàacaténá nía nùasu yùuwichàacáisi íichawa’,

íimaca yái Diosca.

¹⁶ “Quéwa píacué nuéwáidacaléca, Dios imànicuéca pirí cayábéeri manuísíwata píalíacáinácué piicáca yái piiquéericuéca pituí iyúwa, pidécué nacái péemìlaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi péemièricuéca piùwi iyúwa. ¹⁷ Péemìacué cayába, madécaná profetanái, áibanái nacái cayábéeyéi íiwitáise nawàwacaté naicáca núa, yái piiquéericuéca, quéwa càmitaté

naicá núa. Nawàwacaté nacái néemìlaca yái nutàacái péemièricuéa, quéwa càmitaté néemìani”, ìimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹⁸ Jesús ìimaca walí: “Péemìacué yái ìimáanáca, yái comparación ibànéeri ìwali. ¹⁹ Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, quéwa càmita neebáidani, càica níade iyúwa bànacalé yúuwèericawa àyapulicubàa. Yá Satanás yàanàaca, yá imàacaca naimáichaca Dios itàacái. ²⁰ Yái ituínási yúuwèericawa cáli ìinata ìba yèewiré ìimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìlacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani casìimáiri iyú. ²¹ Néeseta quéwa, càmicáiná neebáida Dios itàacái báisìiri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaalí bànacalé ipìchu cayába, íná neebáida itàacái maléená èeri, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráunamáita. Íná nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namàníinápiná nabáyawanáwa, yásí nayamáidaca neebáidaca Dios itàacái. ²² Yái bànacaléca yúuwèericawa tuíri yèewiré ìimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìlacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái ìwali, quéwa báawaca náináidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu ìwaliwa, cháí èeri irìcuírìca. Cáininá nacái naicáca nàasu cawèníriwa, nawàwacáiná càasuca nía. Macáita yái cháí èeri irìcuírìca ichìwáidaca nía, càmita ibatàa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa bànacalé idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita cayàcanáni, càita nacái níái wenàiwicaca. Neebáca Dios itàacái báawatata, càmlírita quéwa nawàwalicúsewa, íná càmita máini namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²³ Quéwa yái bànacaléca yúuwèericawa cayábacatái cáli ìimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìlacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani tàì íméeri iyú. Yá namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idènlacaalí mamáalàacata ìyacanáwa cayábéeri. Abénaméeyéi namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idènlacaalí cien namanùbaca ìyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idènlacaalí sesenta namanùbaca ìyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idènlacaalí treinta namanùbaca ìyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca”, ìimaca yái Jesúsca.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

²⁴ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Ìimaca nalí: “Péemìacué càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Iyaca càide iyúwa asìali ibànacaalí yèepunícawa ibànacalewa. Ibànaca cayábanaméerita trigo ituíná. ²⁵ Néese táiyápi, yái bànacalé ìiwacali yúuwide yàanàaca trigo ibànacalená

yùuculé, yá ibànaca manùba báawéeri masicái íimi trigo nacáiri iicacánáwa, cayábéeri trigosíwa íinatabàa. Yá yèepùacawa íicha, yái yùuwideca. ²⁶ Iná yéewa macáita nadàwinàacawa, néese nadènìacaalí nàyacanáwa, átata báawanaméeri masicái yáasáidaca iyacanáwa báawéeri meedá. ²⁷ Néese bànacalé íiwacali yàasu wenàiwica naicáca báawéeri masicái, yá nàacawa náiwacali yàataléwa nacàlidacaténá iríni yàasu bànacalé íináwaná ìwali. Náimaca irí: ‘Wáiwacali, pibànacaté cayábanaméerita ituínási. ¿Sísáaná yàanàa yái báawéeri bànacaléca imusuéricawa yèewibàa?’ náimaca. ²⁸ Yá náiwacali íimaca nalí: ‘Nùuwidequéera càì ibànaca néenibàa báawanaméeri ituínási trigosíwa yèewibàa’, íimaca nalí. Néese yàasu wenàiwicanái íimaca irí: ‘¿Pìwàwasica wàaca wacacàaca íicha yái báawéerica?’ náimaca irí. ²⁹⁻³⁰ Quéwa náiwacali íimaca nalí: ‘Càmíirita. Picácué picacàa yái báawanaméerica, ipíchanácué picacàaca yáapichata yái cayábéeri trigoca. Tàacá idàwinàacawa abédanamata trigo yáapicha àta weedácatalépináta yái bànacaléca trigoca. Néese yàasu èeri tàacáwa, nuchùullapíná nùasu wenàiwicawa yeedéeyéi bànacalé iyacaná needáanápíná yái báawéerica bànacaléca quéechacáwa, nadacùadáanápíná ibàpi iyúnama nía, yéewanápíná weemáca nía. Néese nuchùullapínáca needáanápíná yái cayábéeri trigoca nùasu manuírì capìi irìculé, trigo ituíná yàalu’, íimaca yái bànacalé íiwacalica”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

³¹ Néeseté Jesús yéewáidaca wenàiwicanái áiba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Péemìlacué càinàcaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa, càicanide iyúwa mostaza íimi, asíali ibànéerica ibànacale yèewiwa. ³² Ewita achúméeríinacáaníta yái mostaza íimica, càicáaníta idécanaami idàwinàacawa, yá manuícani macái bànacalé íicha, yá idàwinàacawa manuícani iyúwa àicusíwa. Iná yéewa màsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana íinata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la levadura

³³ Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicanáíwa càicanide iyúwa levadura iyáaná. Inaná yèewìadaca levadura máisibàawiríacatái harina yèewi, àta macáita íbesi inísàacawa”, íimaca yái Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwicanái macái wawàsi ìwali comparación iyú. Yéewáidaca níai manùbéeyéi wenàiwicaca comparación yáawami iyúta. ³⁵ Jesús yéewáidaca nía càì imànicaténá

càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanaté tàacáisi Jesús inùmalìcuìse. Yáté Jesús íimaca:

“Nucàlidapiná naliwani comparación iyúwa; nucàlidapiná nali manùba wawàsi ìwali, càmiyécáwa wenàiwica yéemla iináwaná ìwali, Dios idàbacatáiseté èeriquéi àta siùca nacáide”,

íimaca.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

³⁶ Néeseté Jesús isutáca náicha wawàsi nèepùanápináwa nacapèe néréwa, níai manùbéeyéi wenàiwicaca. Yá Jesús iwàlùacawa capìi irìculé wáapicha, wía yéewáidacaléca. Néese wàacawa Jesús yàatalé. Wasutáca wéemlawani càinácaalí íimáaná yái tàacáisi icàlidéerica walí báawéeri masicái ìwali. ³⁷ Yá Jesús íimaca walí: “Núa, asìali Dios néeséerica, núacata yái ibànéerica cayábéeri ituínási. ³⁸ Yái bànacalé yàalupináca íimáanáca càicanide iyúwa cháì èeriquéi. Yái cayábéeri ituínásica íimáanáca càicanide iyúwa Dios yàasu wenàiwica, yeebáidéeyéica itàacái. Yái báawéeri masicáica íimáanáca càicanide iyúwa báawéeri Satanás yàasu wenàiwica. ³⁹ Yái nùuwide ibànéerica báawéeri masicái, yácata Satanás. Yáta nacái èerica needácatáipináca bànacalé iyacaná, yácata èeripiná imáalàacatáipináca yái èeriquéi. Níai yeedéeyéica bànacalé iyacaná, níacata Dios yàasu ángelnái. ⁴⁰ Càide iyúwa needácaalí báawéeri masicái, neemáanápiná nía quichái irìcu, càipiná nacái iyaca imáalàacaalípináwa yái èeriquéi. ⁴¹ Núa, asìali Dios néeséerica, nuchùuliapiná nùasu ángelnáiwa nàwacáidáanápiná nùasu wenàiwicanái nèewíise macáita ichiwáidéeyéica wenàiwica namànlínápiná nabáyawanáwa, nía nacái imàníyéica ibáyawanáwa mamáalàacata. ⁴² Néese nùasu ángelnáiwa yúucapiná báawéeyéi wenàiwica manuiri quichái irìculéwa. Néré wenàiwica náicháanípiná, yá naamíapiná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa. ⁴³ Cawinácaalí imàníyéica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùulianá, nacànapináwa mèlumèluíri iyú càide iyúwa èeri icamaláná Wáaniri Dios iyacàle irìcuwa. Càuwíyéicaalícué pía, péemlàcué cayába nutàacái”, íimaca walí yái Jesúsca.

La parábola del tesoro escondido

⁴⁴ Jesús yéewáidacaté wía àniwa comparación iyú. Yá íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa cawèníri wawàsi, áibanái wenàiwica ibèericaté cáli irìculé. Néese asìali yàanàacani, yá ibàliaca àniwani. Néese, casíimáiri iyú, yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, yá iwènàlaca iríwa yái cáli bànacalé yàalupináca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la perla de mucho valor

⁴⁵ Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Yá íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa ìyaca càide iyúwa cacharrerosàiri, icutéerica yàacawa perla púubéeyéi íba cayábanaméeyéi cawèníyéi. ⁴⁶ Néese asìali yàanàaca perla máiní yáwanáichúa cawènica, yá yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, néese iwèniaca iríwa úái perla cawèníchúa yáwanáica”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la red

⁴⁷ Néeseté Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa ìyaca càide iyúwa chinchorro náibèeri iyú cubái. Yá asìanái yúucaca chinchorro manuíri úni yáaculé. Yá náibàaca macái cubái íiwitáaná. ⁴⁸ Idécanáami ipuníacawa yái chinchorroca, yá asìanái iwatàidacani úni yáacuise càina ínatalépiná. Yá náawinacawa nacutáca nèewíise níái cayábanaméeyéi cubáica. Needáca cayábanaméeyéi cubái nàalu iriculéwa. Quéwa náucaca náichawa méetàuculé níái báawanaméeyéica cubáica. ⁴⁹ Càita nacái èeri imáalàacaalípináwa, yásí àngelnái namusúacawa chènuníise naseríacaténá báawanaméeyéi wenàiwica cayábéeyéi wenàiwica íicha. ⁵⁰ Yá náucapíná báawéeyéi wenàiwica manuíri quichái iriculé. Néré wenàiwica náicháanípináca, naamíapíná nacái nayéiwa nàuwichàacái iyúwa”, íimaca yái Jesúsca.

Tesoros nuevos y viejos

⁵¹ Néeseté Jesús isutáca yéemlawa wía:

—¿Péemlasicué càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nucàlidéericuéca pirí? —íimaca walí yái Jesúsca. Néese wáimaca irí:

—Báisíta, Wáiwacali, wáaliacawa càinácaalí íimáaná —wáimaca irí. ⁵² Néese Jesús íimaca walí:

—Péemlacué comparación: Abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu, idécanáami yéewáidacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, càide iyúwa nucàlidáaná, yásí yáalimá yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái bàaluisàimi iyú, wàlisài iyú nacái, càide iyúwa caplí íiwacali imusúadacaalí yàasu cawèníriwa icuèrica icapèe irícuwa, yái cawèníri bàaluisàimica, yá nacái cawèníri wàlisàica —íimaca yái Jesúsca.

Jesús en Nazaret

⁵³ Néeseté Jesús idécanáamité icàlidaca níái comparaciónca, yá yàacawa. ⁵⁴ Yá yàanàaca yàasu cáli néréwa, Nazaret ìyacàlenáca. Néese idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái judiónái yéewáidacàalu irícu, iyéerica Nazaret ìyacàlená irícu. Níái wenàiwicaca náináidacawa manuísíwata néemlaca icàlidáaná nalíni. Yá náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Càmita báisi imàni yái camírica wenàiwica idé imànica. ⁵⁵ Yácata ìrimi meedá yámide yàalubáisi imànírinámica. María ìrica meedáni. Nabèrica meedáni, níai Santiago, José nacái, Simón nacái, Judas nacái. ⁵⁶ Yéenanái inanái nàyaca wèewibàa meedá. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmicáiná yáaliawa cayába —náimaca. ⁵⁷ Inaté càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái. Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimiétaquéri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicúise. Níawamita yàasu cáli néeséeyéi, yéenanái nacái, icapèe iricúiyéi nacái, níawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli néeséeyéi, nuénánái nacái, nucapèe iricúiyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁸ Càmitaté Jesús imàni néré madécaná yái camírica wenàiwica idé imànica, càmicáinaté neebáida itàacái.

14

La muerte de Juan el Bautista

¹ Néenialité rey Herodes, yái romanosàiri icuèricaté Galilea yàasu cáli, yéemíaca wenàiwicanái icàlidaca Jesús iináwaná ìwali.

² Yá Herodes íimaca yáapichéeyéi iríwa: “Yácata Juan el Bautistami, Juancáiná idéca imichàacawa yéetácáisi íicha. Iná yéewa yáalimá imànica yái camírica wenàiwica idé imànica”, íimaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamiani, yái Jesúsca.

³ Càica Herodes íimaca ichùuliacáinaté yàasu úwináíwa náibàanápínaté Juan nadacùacaténáni cadena iyú, yá natéca náucacani presoíyéi ibànaliculé. Herodes imànicaté càì isíimáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, caluéchúa iicáca Juan. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéenasàiri Felipe yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéenasàiri íichawa. ⁴ Inaté Juan yàalàaca rey Herodes. Juan íimacaté: “Báawéeriquéi peedáanáca péenasàiri yàacawéetúawa”, íimaca yái Juanca.

⁵ Yá rey Herodes iwàwacaté inúaca Juan isíimáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, quéwa cáaluca Herodes iicáca wenàiwicanái iiquéeyéicaté Juan iyúwa profeta itàaníríca Dios inùmalicúise. ⁶ Quéwa áiba èerité rey Herodes imànica manuíri fiesta iwàwalicaténá yàasu èeriwa asáicatáicaténi. Yá Herodías íidu iwàlùacawa asianái iyáacàalu iriculé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata asianái yàacuésemi naicácaténá úa, níai asianái rey Herodes imáidéeyéica fiesta néré. Herodes iicáciná ulabàaca, yá usíimáidaca Herodes iwàwa manuísíwata. ⁷ Iná Herodes íimaca ulí báisi báisísiwatasa Dios yáaliéricawa Herodes

yàanápínaté ulí càinácaalí wawàsi usutéerica íicha. ⁸ Néese ùacawa utàaníca úatúa Herodías yáapichawa quéechacáwa. Néese úái mànacàuca uèpùacawa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Pìa nulí Juan el Bautista íiwita quírápieli irícu —úumaca, úacáiná úatúa Herodías uwàwacaté uicáca Juan íiwita utuí iyúwa úalíacaténáwa báisíiri iyúcani idéca yéetácawa, yái Juanca.

⁹ Yá achúmaca rey Herodes iwàwa, quéwa iwàwacutacaté imànica càide iyúwa íimáanaté mànacàu irí, níacáiná yáapichéeyéi néemíacaté íimáaná ulí báisí báisííwatasa Dios yáaliéricawa. Yá Herodes ichùullíaca úwinái nanúanápínaté Juan nàacaténaté ulí íiwitami. ¹⁰ Herodes ichùullíacaté abéeri úwi yàaca iwichùaca Juan íicha íiwita presoíyéi ibànalícu. Càité Juan yéetácawa. ¹¹ Yá natéca Juan íiwitami quírápieli irícu. Yá nàaca ulíni úái mànacàuca. Néese utécani úatúa yàataléwa.

¹² Néese Juan yéewáidacalénáimi yàanàaca presoíyéi ibàna néré natécaténá Juan ichéecami. Yá nabàliacani. Néeseté nàaca nacàlidaca Jesús iríni.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹³ Idécanáamité Jesús yéemíaca Herodes iyúunáidaca Juan el Bautistamiani, yái Jesúsca, yá Jesús yàacawa barca irícu abéemàalé Galilea icalisaníná íicha. Wía yéewáidacaléca wàacawa nacái yáapicha áibalé canácatalé wenàiwica. Quéwa madécaná wenàiwica yáaliacawa Jesús iináwaná ìwali yàanáwa néré, íná nàacawa cáli íinatabàa nérépiná manùba yàcalé íicha. ¹⁴ Néese Jesús imichàacawa barca íicha, yá iicáca madécaná wenàiwica néré. Catúulécanáca iicáca nía, yá ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica natéeyéica yàatalé. ¹⁵ Catáca yàacawa wàwali íná wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús irí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácatáica yàcalé. Iná pichùullia nèepùanápínáwa nawèniacaténá nayáapínáwa yàcalé irícu —wáimaca irí. ¹⁶ Jesús íimaca walí:

—Càmita iwàwacutá nèepùacawa. Píatacué yàa nayáapíná —íimaca walí. ¹⁷ Néese wáimaca irí:

—Canáca walí nayáapíná. Wadèniaca cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imìdecaná meedá —wáimaca irí. ¹⁸ Jesús íimaca walí:

—Pitécué nulí nía —íimaca walí.

¹⁹ Yá néese Jesús ichùullíaca náawinacawa masicái íinata macáita níái wenàiwicaca manùbéeyéi. Néese yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi irículéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Néese iicáida chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, yàaca walíni wía yéewáidacaléca, yái yàacàsica. Néese wawacùaca nalíni, níái wenàiwicaca. ²⁰ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá weedáca doce mapíiri imanùbaca yàacàsi yéenáimi

imàaquéricawa. ²¹ Níái iyéeyéicaté yái yàacàsica, cinco mil namanùbaca asìanái. Càmita waputàa inanái, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyáacaléwa náapicha.

Jesús camina sobre el agua

²² Néseté Jesús ichùuliaca wawàlùanápínáwa barca iriculé wía yéewáidacaléca, wachàbacaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalisaniná íicha. Iwàwacaté wàacawa ipíchalépiná idècunitàacá imàacaca wenàiwicanái yèepùanápínáwa íicha. ²³ Néese idécanáamité ibànùaca íichawa nía, yá yàacawa dúli íinatalé abéerita isutácaténá yáawawa Dios íicha. Catácanáami ìwali, yá iyamáacawa abéerita néré. ²⁴ Quéwa wía yéewáidacaléca wàyaca barca iricu déeculé cáli íicha. Màladàca yàacawa wàasu barca iwéré cachàini, cáulicáiná ipùa wáipunita. ²⁵ Néese táiyápiwanái, amalácaalí yàacawa wawicáu, Jesús yàacawa mawiénita walí, yèepuníiriwa úni inàniacubàa. ²⁶ Néese wía yéewáidacaléca waicáca yàacawa úni inàniacubàa, yá cáaluca wía báawanama, càmicáináté wáalía waicácani, yá wéemíanicawa wacalùniwa:

—¡Iwàwanásimica! —wáimaca. ²⁷ Yáta Jesús itàanica walí. Íimaca walí:

—¡Cayábacani, núaquéi, picácué cáalu pía! —ímaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca irí:

—Nuíwacali, báisícaalí piacani, yá pimáida núa nùacaténáwa pìatalé úni inàniacubàa —ímaca yái Pedroca. ²⁹ Néese Jesús íimaca irí:

—Aquialé —ímaca yái Jesúsca. Néese Pedro imusúacawa barca iricuíse, yá idàbaca yàacawa yèepunícawa úni inàniacubàa Jesús yàatalépiná. ³⁰ Quéwa ipíchawáiseté Pedro yàanàaca Jesús yàatalé, yá iicáca cachàiníiri cáuli ipùaca ìwali, íná cáaluca Pedro íináidacawa iwàwawa. Cáalucanacáitani, yá idàbaca isawíacawa. Íná yéemíanicawa icalùniwa Jesús irí:

—¡Nuíwacali, piyúudàa núa! —ímaca yái Pedroca. ³¹ Yáta Jesús iducúa icáapiwa Pedro irí, yá íibàaca Pedro icáapi ìwali, imichàidacani úníacuíse. Yá íimaca Pedro irí:

—¿Cáná càmita píibàa piwàwawa nuwéré tàì íiméeri iyú? Pidàbacanacáitaté píináidacawa piwàwawa càminápináté nuyúudàa pía, yáta pidàbacaté pisawíacawa —ímaca yái Jesúsca.

³² Nawàlùacanacáitawa barca iriculé, yáta wiúca cáuli canánama, Jesúscáiná iwàlùacatéwa wàatalé barca iriculé.

³³ Néese wía iyéeyéica barca iricu, wabàlùacawa wàului ipùata iyúwa Jesús irí, wàacaténá icàaluíniná. Wáimaca irí:

—¡Báisíta Dios íirica pía! —wáimaca irí.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

³⁴ Wachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, yá wàanàaca Genesaret yàasu cáli néré. ³⁵ Genesaret yàasu cáli

néeséeyéi náalíá naicáca Jesús, íná nàaca nacàlidaca iináwaná ìwali macái néenánái iríwa iyéeyéica macái yàcalé irìcu Gene-saret yàasu cáli. Yá natéca macái cáuláiquéeyéi wenàiwica Jesús yàatalé. ³⁶ Yá nasutáca ícha wawàsi imàacáanápíná nadunùacáita ibàle ipùata ìwali nachùnìacaténáwa. Yá macáita idunuèyéica ibàle ìwali, yá cayábaca nía uláicái ícha.

15

Lo que hace impuro al hombre

¹ Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néese. Nàwacáidáyacacawa fariseonái yáapicha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemlawani. Náimaca Jesús irí:

² —¿Cáná péewáidacalénái càmita namàni càide iyúwa wàawirináimi judío yéewáidáaná? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise íimáaná ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa íná casacàaca Dios iicáca níái péewáidacaléca —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta càmita namàni yáara canéeri iwèni wawàsi càide iyúwaté plawirináimicué yéewáidáaná, càmírica Dios ichùullaca wamànica. Quéwa pimànicuéca áiba wawàsi báawéeri cachàiníwanái: Pidécuéca pimàacaca píchawa Dios itàacái pimànicaténácué meedá iyúwa plíiwitáise íimáaná.

⁴ Bàalutécáiná Dios íimaca: ‘Pía píaniri íimiétacanáwa, píatúa nacáíwa’, càì íimaca yái Diosca. Yá nacái íimacaté: ‘Aibacaalí itàaníca báawéeri iyú yáaniri ìwaliwa, càmicaalí nacái, yáatúa ìwaliwata, yásí iwàwacutácué pinúacani’, càì íimaca yái Diosca.

⁵ Quéwa píacué fariseoca péewáidacuéca wenàiwica cayábacasa càì náimaca nàaniri iríwa, náatúa irí nacáíwa: ‘Càmita núalimá nuyúudàaca pía; nudéca nucùaca Dios irípináni, yái nuèripinámica pírí, íná canáca nulí cayába nuyúudèeripíná iyú pía’, càì náimaca nasèenái iríwa.

⁶ Càita péewáidacuéca wenàiwica càmitasa iwàwacutá nayúudàaca nàaniriwa, náatúa nacáíwa idécanáami càì náimaca nasèenái iríwa. Íná píacué fariseoca píasáidacuéca piúcaca píchawa Dios itàacái pimànicaténácué iyúwa plíiwitáise íimáaná meedá.

⁷ ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise meedá! Profeta Isaías icàlidacatécué píwali machacàníiri iyú Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

⁸ ‘Níái israelitaca náimacáita meedá nàacasa nucàaluíniná, quéwa càmita cáininá naicáca núa nawàwalícuísewa.

⁹ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namànírica nuli. Càmita néewáida wenàiwicanái nutàacái iyú, néese néewáidacáita nía náiwitáise iyúwa’,

càì íimaca yái Diosca —íimaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese Jesús imáidaca yàataléwa áibanái wenàiwicanái ìyéeyéica néeni. Yá íimaca nalí:

—Péemìacué nutàacái, píacué macáita. Píalimáidacué píalíacawa péemìaca càinácaalí íimáaná yái núuméeripínacuéca piri: ¹¹ Càinácaalí yàacàsi iwàluèricawa wenàiwica inùmaliculé, càmita yéewa casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. Quéwa tàacáisi báawéeri imusuéricawa nanùmalicuise, yácata casaquèeri imànica náiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca. ¹² Néese wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca irí.

—¿Càmitasica píalíawa máiní báawaca fariseonái néemìaca yái píimáanáca? —wáimaca. ¹³ Quéwa Jesús íimaca walí:

—Péemìacué comparación: Càide iyúwa bànacalé íiwacali iwataacaalí báawéeri yéetaná imusuéricawa ibànacale yèewi, càita nacái Núaniri Dios chènuníiséeri yúucapíná íichawa cawinácaalí càmiyéica itàaní Dios inùmalicuise báisíiri iyú, càmicáiná Dios ibànù nía. Dios imáalàidapíná nacái nàasu tàacáisi cachìwéeri. ¹⁴ Picácué píináidawa piwàwawa fariseonái itàacái ìwali. Níacata matuíyéi íiwitáise meedá, càmiyéi yáalíawa báisíiri tàacáisi, íná càmita náalimá néewáidaca wenàiwica machacàníiri iyú Dios ìwali. Néewáidacáita áibanái càmiyéi yáalíawa, íná càica níade iyúwa matuíri itéerica áiba matuíri. Néese pucháibanama náuwàacawa utàwi iriculé. Càita nacái níara fariseoca naméeràidaca áibanái càmiyéi yáalíawa —íimaca walí yái Jesúsca. ¹⁵ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Picàlida walí càinácaalí íimáaná yái tàacáisica picàlidéerica yàacàsi ìwali —íimaca yái Pedroca. ¹⁶ Yá Jesús íimaca walí:

—¿Néeni, càmitasicué nacái píalía péemìaca càinácaalí íimáaná? ¹⁷ ¿Càmitasicué píalíawa macáita yàacàsi iwàluèricawa wenàiwica inùma iriculé yàanàaca idèèriculé, néese imusúacawa íicha? ¹⁸ Quéwa tàacáisi báawéeri imusuéricawa wenàiwica inùma irìcuise, imusúacawa iwàwa irìcuise. Yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. ¹⁹ Yácáiná macáita báawéeri íiwitáisesi imusúacawa wenàiwica iwàwa irìcuise. Càita báawéeri íiwitáisesi: Nanúaca wenàiwica; naimáca áiba yáapicha càmicáicáca náinusíwa, càmíríca nanírísíwa nacái; naimáca áibanái yáapicha ipíchawáise needáca nalíwa nía; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càmlíná Dios ibatàa wenàiwica imànica; nayéedùaca áibanái yàasu; nachìwáidaca wenàiwica, nacàlida nacái nachìwawa; nataáníca báawéeri iyú áibanái ìwali. ²⁰ Yái báawéeri wawàsica wenàiwicanái imàníríca, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha; néese, càmicaaalí wamàni culto nacáiri wáibáaná wacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, càmita casacàa imànica wáiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

²¹ Yá Jesús yàacatéwa náicha yàacaténáwa Tiro iyacàlená yàasu cáli néré, Sidón iyacàlená nacái. ²² Néese inanái yàanàaca néré, cananeasàatúa, càmiíchúa israelita, iyéechúa néré. Uacawa Jesús yàatalé. Yá umáidaca, úumaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànùerica israelita icuèrinápiná, piicá nupualé! ¡Uacáiná nuíduca ùuwichàacawa demonio iyacáiná uwàwalicu! —úumaca. ²³ Jesús quéwa masànata uíchani. Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca irí:

—Pichùulla úa wáicha meedá, uémíanicáiná ùacawa wáamiwáise —wáimaca. ²⁴ Jesús íimaca:

—Dios idéca ibànùaca núa nuyúudàacaténá níawamita Israel itaquénáinámi iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha càide iyúwa ovejanái naméeràacaalíwa náucacawa canácaalí nacuèriná. Nudéca nùanàaca numáidacaténá nía, nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios iripiná —ímaca yái Jesúsca. ²⁵ Quéwa úái inanáica ùacawa Jesús yàatalé. Yá ubàlùacawa ùuluú ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná, yá úumaca irí:

—¡Nuíwacali, piyúudàa núa! —úumaca. ²⁶ Jesús íimaca ulí:

—Péemla comparación: Càmita wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapiná; càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quéechacáwa nuénánáicawa, níái israelitaca. Càmita cayába nuyúudàaca píacué càmiyéica israelita —ímaca ulí, yáalimáidacaténá iicáwa úa, asáisí uebáidacaalí Dios imàníinápiná ulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita úa.

²⁷ Néese úumaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái iyáacaalí yàacàsi yéenáimi yúuwèericawa náiwacali yàasu mesa yáapiré, càita nacái nuwàwa Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita núa —úumaca. ²⁸ Néese Jesús íimaca ulí:

—¡Pía inanái, pidéca peebáidaca nulí manuísíwata! Yá nudéca numànica càide iyúwa pisutáaná nuícha —ímaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úái inanái íiduca, demoniocáiná yàacatéwa uícha.

Jesús sana a muchos enfermos

²⁹ Néeseté Jesús yàacawa náicha, yá yàanàaca Galilea icalisaniná icàinalená néré. Néesecáwa yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa néré. ³⁰ Manùba wenàiwica yàanàaca yàatalé, natéca náapichawa wenàiwica éeruýyéi yàabàli, matuíyéi nacái, cacháunéeyéi nacái, matàacáiyéi nacái, áibanái cáuláiquéeyéi nacái manùbéeyéi. Yá natéca nía, namàacaca nía cáli íinata Jesús íipunita. Yá Jesús ichùnìlaca nía macáita. ³¹ Iná níái manùbéeyéi wenàiwicaca náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí, imànicáinaté cayábéeri wawàsi íiwitáise iyúwa. Néemìlaca matàacáiyéimi itàaníca cayába. Naicáca nacái cacháunéeyéimi

iiná cayábaca nía; níái éeruýéimi yàabàli nacái nàipìnánica cayába; nía nacái matuíyéimica naicáidaca cayába. Yá nadàbaca nàaca Dios irí cayábéeri, yái Dios Israel itaquénáinami yèerica icàaluíná.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

³² Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí:

—Catúulécanáca nuicáca níái wenàiwicaca. Nadéca nàyaca núapicha máisiba èeri, idéca nacái imáalàacawa náicha nayáacalé. Càmita nuwàwa nubànùaca nía máapíiyéica nacapèe néréwa, ipíchaná nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese wáimaca irí:

—Quéwa, càmita wáalimá weedáca yàacàsi cayába nayáapináwa, níái manùbéeyéica cháí, canácatáica yàcalé —wáimaca. ³⁴ Néese Jesús isutáca yéemíawa wía:

—¿Càisimalénacué pan ìya pirí? —íimaca walí. Néese wáimaca irí:

—Siete namanùbaca pan, máisibáanata cubái imìdecaná púubéeyéi nacái —wáimaca.

³⁵ Néese Jesús ichùuliaca náawinacawa cáli íinata níái wenàiwicaca. ³⁶ Néese yeedáca siete namanùbaca pan icáapi iriculéwa, cubái nacái. Yàaca Dios irí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadacani, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca. Néese wawaçùaca wenàiwicanái iríni. ³⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani, yá weedáca siete mapíiri imanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. ³⁸ Níái iyéeyéicaté yái yàacàsica, cuatro mil namanùbaca aslanáica. Càmita waputàa inanái, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyáacaléwa aslanái yáapicha. ³⁹ Néeseté Jesús imàacaca wenàiwicanái nèepùacawa íicha. Yá iwàlùacawa wáapicha barca iriculé. Néese wàacawa Magadán yàasu cálré, iyéerica abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

¹ Néeseté abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé saduceonái yáapicha. Yá nadàbaca natàanica Jesús yáapicha, càmiíyéi yeebáida Dios néeséericani yái Jesúsca. Yá nawàwacaté náalimáidaca naicáwani imànicaténá áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca iináwaná ìwali ìwalíise. Yá nasutáca íicha imànínapíná naicá áiba wawàsi ichàini iyúwa, áiba wawàsi càmirica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténá báisíiri iyúcani Dios néeséericatani.

² Quéwa Jesús íimaca nalí: “Péemíacué comparación: Táicacaalícué píwali cháí Israel yàasu cáli íinata, yá píimacuéca: ‘Táwicha cayába èeri waicácáiná quíréeri acalèe siùca èeri’, càicué píimaca. ³ Néese áibaalícué amalácaalí piwicáu, yá

píimacuéca: ‘Siùcata báawéeri èeri waicácáiná quíiréeri acalèe cháí Israel yàasu cáli íinata’, càicué píimaca. ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise!, píalíacuécawa càinácaalí íimáaná yái capíraléeri cáli iicácanáwa. Iná iwàwacutácué píalíaca nacáíwa càinácaalí íimáaná yái numàníináca siùcade pèewibàa, quéwa picàlidacáitacué pichìwawa càmitasa píalíacuéwa cawínácaalí núa. ⁴ Píacué báawéeyéica íiwitáise, píacué nacáí iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha, pídecuéca pisutáca nuícha numàníinápiná piicá yái càmírica wenàiwica idé imànica, quéwa càmita numànicué pirí càiri wawàsi. Numàacapínacué piicá abéerita numàníiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáté”, íimaca yái Jesúsca. Néese Jesús yèepùacawa náicha.

La levadura de los fariseos

⁵ Néeseté wía Jesús yéewáidacaléca, watéca wàacawa Jesús Galilea icalisaniná abéemàalé, quéwa waimáichacaté watéca pan wayáapínáwa. ⁶ Yá Jesús íimaca walí:

—Péemíacué cayába comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacáí —íimaca yái Jesúsca. ⁷ Néese wía yéewáidacaléca càmita wéemí càinácaalí íimáaná yái comparación Jesús icàlidéerica walí íná wáimaca walíwáaca:

—¡Idéca càì íimaca walí càmicáiná waté pan wayáapínáwa! —wáimaca. ⁸ Jesús yáalíacawa wáináidáanáwa, íná íimaca walí:

—¿Cánácué píima canácasa pirí pan? Càmita nutàani pan íwali. ¡Cánácué càmita píibàa piwàwawa nuwéré!

⁹ ¿Cánácué càmita peebáida nulí nùalimáca nùacuéca piyáapíná càinácaalícué píimáapuèrica? Iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíté iyáaná nuwacùacaalíté wenàiwicanái irí pan nayáapíná. Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapíná níái cinco mil namanùbaca aslanáica, yácué píwacáidacaté madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. ¹⁰ Néese àniwa idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapíná níái báinúaca mil namanùbaca aslanáica, yá píwacáidacatécué madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. Iná ¿cánácué càmitàacáwa píalíawa nùalimáca nùaca piyáapíná? ¹¹ ¿Cánácué càmita píalíawa càmita nutàani pan íwali? Péemíacué comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacáí, ipíchanácué báawaca namànica píiwitáise nacáí —íimaca yái Jesúsca.

¹² Ináté átata wáalíacawa Jesús càmita yàalàa wía pan yàasu levadura íichaná. Néese yàalàaca wía íichaná yái fariseonái yàasu tàacáisi cachìwéerica, saduceonái yéewáidáaná nacáí. Yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica, càicanide iyúwa levadura. Càide iyúwa levadura imàníná ibàacanéri iyú, imàacaca

macáita íbesi inísàacawa, càita nacái fariseonái, saduceonái nacái néewáidaca wenàiwica nachìwa iyúwa, quéwa ibàacanéri iyúta. Wenàiwicanái càmita náalíawa cachìwéerica nàasu tàacáisi. Càita fariseonái iméeràidaca madécaná wenàiwica Dios ícha namànicaténá nabáyawanáwa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹³ Jesús idécanáamité yàanàaca Cesarea de Filipo iyacàlená itéese, yá isutáca yéemíawa wía, wía yéewáidacaléca. Yá ímaca walí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwicaca? ¿Cawiná núa, núa asíali Dios néeseérica? —ímaca yái Jesúsca.

¹⁴ Yá wáimaca irí:

—Abénaméeyéi ímaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juan idécase ícáucàacawa. Aibanái ímaca profeta Elíascasa pía, yèpuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íméericaté iwali ibànùnápínaté àniwani. Aibanái ímaca profeta Jeremíascasa pía, imichèericasawa yéetácáisi ícha, càmicaalí nacái, náimaca áiba profetaca pía nacái, itàaníricaté Dios inùmalícuise bàaluité —wáimaca. ¹⁵ Néese Jesús ímaca walí:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —ímaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Simón Pedro ímaca irí:

—Mesíasca pía, yái cáuri Dios írica, yái icuèripínaca wía, Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca —ímaca yái Pedroca. ¹⁷ Néese Jesús ímaca Pedro irí:

—Dios idéca imànica pirí cayábéeri, Simón, Jonás írica. Canácata wenàiwica yáaliméeri imàacaca pialíacawa nùwali cawinácaalí núa. Abéerita Núaniri Dios chènuníseeri idé imàacaca pialíacawa nùwali. ¹⁸ Siùcade núumaca pirí Pedrocata pílipidenáca ímáanáca “achúméeri íba”. Quéwa péemí comparación: Yái tàacáisi siùquéerica tàacáwa píimaca nùwali iyaca càide iyúwa cachàiníri íba manuírí nabàlùadéeripíná ínata manuírí caplí. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nàypíná càide iyúwa manuírí caplí ibàlùacaalíwa, abédanamapínáta náiwitáise neebáidaca iyúwa píimáaná nùwali Mesíasca núa, yái Dios írica. Péemí comparación: Càide iyúwa canáaná yáaliméeri imáalàidaca manuírí caplí ibàlùericawa cachàiníri íba ínata, càita nacái canácata yáaliméeri imawèniadaca càiripínáta nàasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, éwita yéetácáisi piná, canácata yáaliméeri imáalàidaca núa, canásíwata. ¹⁹ Numàacapíná picàlidaca nutàacái wenàiwicanái irí, nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios irípiná, yéewanápiná nawàlùacawa Dios iyacàle irículé Dios icùacataléca macáita chènuniré. Píalàapíná nàasu wenàiwicanái namànínápiná cháí èeri irícu càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái iyéerica chènuniré —ímaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese Jesús yàalàaca wía, wía yéewáidacaléca ipíchaná wacàlidaca áibanái irí Mesíascani, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca.

Jesús anuncia su muerte

²¹ Néenialité Jesús idàbaca icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, iwàwacutáanaté yàacawa Jerusalén iyacàlená néré. Jesús íimaca israelita icuèrinánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàuwichàidáanápínaté manuísíwatani, yá nanúanápínaténi yái Jesúsca. Quéwa Jesús íimaca imichàanápínatéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri irícu. ²² Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta wáicha, yá idàbaca yàalàaca Jesús cachàiníiri iyú ipíchaná icàlidaca càiri. Yá Pedro íimaca irí:

—¡Nuíwacalí, Dios càmita iwàwa picàlidaca càiri wawàsi! ¡Canácatáita yéewa piùwichàacawa càì! —íimaca yái Pedroca. ²³ Quéwa Jesús iwènúacawa Pedro íicha. Yá íimaca Pedro irí:

—¡Pìawa nuícha, pía nùuwide Satanás nacáiri íiwtáise, píalimáidacáiná núa, numàníinápíná nubáyawanáwa! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri mìnánái íiwtáise iyáaná —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Néesecáwa Jesús íimaca walí macáita, wía yéewáidacaléca:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, néese càmita yéewa pimànica yái piwàwéerica pimànica. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianá pía. Iwàwacutá matuìbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. ²⁵ Níacáiná cawinácaalí càmiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càimíiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata, éwita áibanái inúacaalí nía, nadènlàpiná nacáucawa càimíiri imáalàawa. ²⁶ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháì èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íichawa icáucawa càimíiri imáalàawa càmicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni, macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa. Canáacáiná áiba wawàsi wenàiwica yáaliméeri yàaca yeedácaténá iríwa icáucawa càimíiri imáalàawa, idécanáami yúucaca íichawani. ²⁷ Núacáiná, asìali Dios néeséerica, nùanàapíná àniwa Núaniri Dios íiwtáise yáapichawa mèlumèluíri iyú, Dios yàasu ángelnái yáapicha nacáíwa. Yá nùapíná macái èeri mìnánái iwèni ìwalise yái namànírica. ²⁸ Péemìacué cayábani, abénaméeyéicué péená iyéeyéica cháì siùcade, càmita néetápináwa ipíchawáise numàacaca núawawa naicáca núa càide iyúwa abéeri nacuèrinásàiri, núa asìali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

17

La transfiguración de Jesús

¹ Néeseté seis èeri natàanícadénáami càì, yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái yái Santiago iméeréerica. Yá Jesús yàacawa wáicha dúli chènuníiri ínatalépiná, itéca máisiba wéená. ² Néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Yá mèlumèluwaca inàni icànaca càide iyúwa èeri icànáaná, ibàle nacái iwènúacawa cabalèewaca càide iyúwa camalási. ³ Yáta níái máisiba wéenáca iyéeyéica néré naicáca profeta Moisés, profeta Elías nacái natàanica Jesús yáapicha. ⁴ Néese Pedro ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡cayábéeriquéi wàyáanáca cháí! Piwàwacaalí, yásí numànica máisiba capli yána wawàwalínápinácué pía, abéeri pirípiná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —ímaca yái Pedroca.

⁵ Néese idècunitàacá Pedro itàanica, yá mèlumèluíri acalèe ibàliaca nía catámèeri iyú. Yá néemíaca Dios itàacái acalèe yèewíise. Càì ímaca: “Yácata Nuiri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani. Péemíacué itàacái”, ímaca yái Diosca. ⁶ Néemíacanacáitani níái yéewáidacaléca máisiba, yá náuwàa naliacawa nanùmáawawa cáli iwéré Jesús ípunita nàacaténá icàaluíniná. Yá cáaluca nía báawanama. ⁷ Néese Jesús yàacawa nàatalé. Yá imàacaca icáapiwa nàwali. Ímaca nalí:

—Pimichàacuéwa; picácué cáalu pía —ímaca nalí.

⁸ Naicáidaca néré, yá canácata naiquéeri áibanáica, abéerita Jesús naicá. ⁹ Néese idècunitàacá nalicùacawa dúli ínatáise, Jesús yàalàaca nía. Ímaca nalí:

—Picácué picàlida áibanái iríni yái péemièricuéca, piiquéericuéca nacái, yái yéenáiwánási nacáirica àta numichàacatalépinátawa yéetácáisi íicha, núa asíali Dios néeséerica —ímaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese Jesús yéewáidacalénái máisiba nasutáca néemlawani. Náimaca irí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu náimaca iwàwacutáanása profeta Elías yèepùa yàanàaca quéechacáwa aléi èeri irículé àniwa ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànuèripináca walí. ¿Cáná yéewa càì náimaca, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu? —náimaca. ¹¹ Néese Jesús icàlidaca nalí Juan el Bautistami iináwaná ìwali:

—Báísíta, iwàwacutácaté profeta Elías nacáiri yàanàaca quéechatécáwa. Yá iwènúadaca wenàiwicanái íiuitáise Dios irípiná àniwa, yéewanápiná néemíaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. ¹² Quéwa núumacué pirí abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistamica, quéwa càmítaté náalía ìwali Elías nacáiricaténi.

Yáté namànica irí báawéeri càide iyúwaté nawàwáaná. Càita nacái núa, asìali Dios néeséerica, nùuwichàapinácawa namànicaalípiná nulí báawéeri —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yéewáidacalénái náalíacatéwa Jesús icàlidaca iyaca nalí Juan el Bautistami iináwaná ìwali.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

¹⁴ Nàanàacaté wenàiwicanái yàatalé, yá abéeri asìali yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús irí:

¹⁵ —Nuíwacali, piicácáwa nuìri ipualé, demoniocáiná idacùaca íiwitáise cachàiníiri iyú, yá yùuwichàacawa báawanama, yái nuìrica. Madécaná yàawiría yúuwàacawa quichái irìculé, úni yáaculé nacái. ¹⁶ Nudéca nutécani péewáidacalénái yàatalé nachùnìacaténáni, quéwa càmita nadé náucaca íicha demonio —íimaca. ¹⁷ Néese Jesús íimaca nalí:

—¡Píacué camíiyéica yeebáida Dios ìwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? Pìanàidacué cháni, yái ùuculìrica —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Néese Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá yúucaca demonio ùuculìri íicha. Yáta cayábaca yái ùuculìrica.

¹⁹ Néesetécáwa wía Jesús yéewáidacaléca watàaníca Jesús yáapicha méetàucuta wenàiwicanái íicha. Yá wasutáca wéemìawani:

—¿Cánácáwa càmita wadé wáucaca demonio? —wáimaca. ²⁰ Néese Jesús íimaca walí:

—Càmicáinácué peebáida Dios macái pichàini iyúwa. Péemiacué cayába, peebáidacaalícué Dios, éwita achúmacáaníta càide iyúwa achúméeríina mostaza íimi, yásí píalimácué pichùuliaca dúli isirùacawa méetàuculéta càì: ‘Pimichàawa, pìà pibàlùacawa áibacatalé’, yásí dúli yàacawa. Báisícaalícué peebáidaca Dios, yásí píalimácué pimànica macáita. ²¹ Quéwa mánícué càulenáca piúcaca yái demonio íiwitáanáca. Iwàwacutácué pisutá Dios quéechacáwa, pimàacacué píichawa nacái piyáacaléwa, pidéénápinácué piúcacani wenàiwica íicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

²² Néeseté idècunitàacá Jesús yèepunícawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Galilea yàasu cáli íinatabàa, yá icàlidaca walí yái tàacáisica. Íimaca walí:

—Aiba wenàiwica presopináca namànica núa namàacaténá áibanái asianái inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica. ²³ Yá nanúapináca núa. Quéwa máisiba èeri irìcu yásí núcáucàacawa àniwa —íimaca yái Jesúsca. Néese wéemìacanáami yái tàacáisica, yá achúmaca wawàwa manuísíwata.

El pago del impuesto para el templo

²⁴ Néeseté Jesús, wía nacái yéewáidacaléca wàanàaca Capernaum iyacàlená néré. Nàyaca néré abénaméeyéi iwacáidéeyéica plata camuí imanùbaca nachùnìacaténá judiónái yàasu templo. Yá nàacawa natàaníca Pedro yáapicha. Yá nasutáca néemìawani:

—Yáara yéewáidéerica pía, ¿càmitasica ipáyaida íchawa camuí imanùbaca nachùnìacaténá templo? —náimaca.

²⁵ —Báisíta, ipáyaidéeri —ímaca yái Pedroca. Néese Pedro iwàlùacanacáitawa capli irìculé, yáta Jesús càì ímaca irí quéechacáwa:

—Simón, ¿càinásica píináidacawa? ¿Cawiná ícha needá plata níara icuèyéica cáli cháí èeri irìcu? ¿Needásica plata néenibe íchawa, áibanái íchatasica? —ímaca yái Jesúsca. ²⁶ Pedro ímaca irí:

—Aibanái ícha —ímaca. Néese Jesús ímaca irí:

—Iná néenibe càmita iwàwacutá napáyaidaca náichawa. Càita nacái càmita iwàwacutá nupáyaidaca nachùnìacaténá Núaniri Dios icapèewa, yái temploca, íricáiná núa. ²⁷ Quéwa càmita wawàwa báawaca wamànica nawàwa. Píawa Galilea icalisaniná néré. Píuca néré puíwi. Peedá yái idábáanéerica pibaláca cubáica. Yásí pianàaca moneda cubái inùmalìcu, abéechúa moneda cawèníchúa pipáyaidacaténá nalí nulípináni, pirípiná nacáíwa. Pidécanaami pianàaca yái plataca, yá pitéca nàataléni pipáyaidacaténá nía —ímaca yái Jesúsca.

18

¿Quién es el más importante?

¹ Néenialíté, wía Jesús yéewáidacaléca, wàacawa Jesús yàatalé. Yá wasutáca wéemìawani:

—¿Cawináica wéená máiní cachàinipiná náicha canánama icùacaténá macáita èeri mìnánái piápicha? —wáimaca. ² Néese Jesús imáidaca yàataléwa abéeri sùmài ibàlùacaténáwa wèewi.

³ Yá Jesús ímaca walí:

—Càmitacué píináidawa machacànìiri iyú. Péemìacué cayába, càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa àniwa píináidacaténáwa càide iyúwa sùmài ínàidáanáwa, càmliri cáimacái iicáca yáawawa, néese canácatáita yéewa Dios yéenibecuéca pía, Dios icùacaténácué pía. ⁴ Cawinácaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitáisewa ínàidacaténáwa càide iyúwa yái sùmài yána ínàidáanáwa, càmliri cáimacái iicáca yáawawa, yácata máiníiripiná cachàini náicha canánama áiba èeriwa Dios iyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ⁵ Pimànicaalícué cayábéeri nuípidená iwali sùmài irí, càiride iyúwa yái sùmàica peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimànirica sùmài irí càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri —ímaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁶ Jesús ímaca: “Aibacaalí iméeràidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níái púubéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yùuwichàidapiná manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuíri íba ícanápi ìwalíise, náucacaténáni manuíri ùni yáaculé isawíacaténáwa, yásí ìsicùmacawa. Quéwa ìyacaalí mamáalàacata cháí èeri irìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiniwanái yùuwichàapinácawa áibanái ícha infierno irìcu. Iná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ⁷ ¡Máini nàuwichàapinácawa níái èeri mìnánáica, nàyacáiná madécaná wawàsi cháí èeri irìcu imàaquéerica wenàiwica ínàidacawa namànínapiná nabáyawanáwa! Macái èeri imanùbaca ìyaca càiri wawàsi, quéwa ¡máini Dios yùuwichàidapiná cawinácaalí wenàiwica yáalimáidéerica áibanái namànínapiná nabáyawanáwa!

⁸ “Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, piàbàli iyú nacáwa piánápináwa aléera càmicatalé Dios iwàwa piacawa, yá piúca píchawa piíwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí icáapiwa, yàabàli nacáwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa, yàabàli iyú nacáwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa piíwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidènlaca picáucawa càmiri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuíri quicháica, càmirica ichacàwa, càiripinéerita ìyaca. ⁹ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápina wawàsi càmirica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píchawa piíwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa piíwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidènlaca picáucawa càmiri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuíri quicháica”, ímaca walí yái Jesúsca.

La parábola de la oveja perdida

¹⁰ Jesús ímaca walí: “Picácué piicá níái sùmanáica càiyéide iyúwa canéeyéi iwèni meedá, picácué nacái pimàni nalí báawéeri. Núumacué pirí Dios yùuwichàidapiná cawinácaalí càì imànírica, níacáiná Dios yàasu ángelnái icuèyéica níái sùmanáica náalimá nàacawa Núaniri Dios chènuníiséeri yàatalé chácátáinápinaalí nawàwa naicácani, natàanicaténá Dios yáapicha. ¹¹ Iwàwacutácué cawènica piicáca sùmanái, nùacáiná, asiali Dios néeséerica, nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, níái iméerèeyéicawa Dios ícha.

12 “¿Càinácué pínáidacawa ìwali yái comparaciónca? Asìali idèniacaalí cien namanùbaca ipìra ovejanáíwa, yá abéeri oveja iméeràacaalíwa íiwacali íichawa, yásí náíwacali imàacaca ipìranáíwa noventa y nueve namanùbaca dúli inàliméeri yèewiré, yásí yàaca icutáca yái yúuquéricawa íicha. 13 Yàanàacaalíni, yásí iyanídacawa ipìra ìwaliwa manuísíwata íicha yái iyanídaánacawa noventa y nueve namanùbaca ìwali, níái càmlíyéica iméeràawa íicha. 14 Càitacué nacái Píaniri Dios chènuníiséeri cáinináca iicáca níái púubéeyéica. Càmita iwàwa áiba yúucacawa íicha, ibatàa abéeripináta”, íimaca yái Jesúsca.

Cómo se debe perdonar al hermano

15 Jesús íimaca walí àniwa: “Aibacaalí imàni pirí báawéeri, pía pitàaníca yáapicha abéerita. Picàlida iríni machacàníri iyú, yái imàníríca pirí báawéeri. Yeebácaalí pitàacái, yásí abédanamata ííwítáise píapicha àniwa. 16 Quéwa yái imàníríca pirí báawéeri, càmicaalí yeebá pirí, yá pimáida áiba wenàiwica, cawàwanáta pucháiba wenàiwica nacái, nàacaténáwa píapicha yàatalé náalíacaténáwa ibáyawaná ìwali. 17 Néese càmicaalí nacái yeebá nalí, yái imàníríca pirí báawéeri, néese picàlida iináwaná nalí níái ìwacáidáyaquéeyéicawa yéemièyéica Dios itàacái. Néese càmicaalí yeebá mamáalàacata, yá iwàwacutá piicácani càiride iyúwa wenàiwica càmlíri yeebáida Dios itàacái, càita nacái càiride iyúwa wenàiwica yeedéeri plata yéénánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno iripiná. Iná iwàwacutá càmita piwacáidáyacacawa yáapicha.

18 “Péemíacué cayábani, càinácaalí wawàsi càmlíricuéca pimàaca namànica cháí èeri irícu, yáta nacái Dios chènuníiséeri càmlíri imàaca namànica. Càinácaalí wawàsi nacái pimàaquéricuéca namànica cháí èeri irícu, yáta nacái Dios chènuníiséeri imàaquéricacawa namànica.

19 “Núumacué pirí pucháibacaalícué pía cháí èeri irícu abédanamacaalícué píiwítáise píapichawáaca pisutáanápínacué Dios íicha iyúudàanápíná pìalàaca péenásàiriwa, yásí Núaniri Dios chènuníiséeri imànicué pirí càide iyúwa pisutáanacué Dios íicha. 20 Ata alénácaalí nàyaca pucháiba yeebáidéeyéica nutàacái, ìwacáidáyaquéeyéicawa nuípidená ìwali, áibaalí nacái máisiba nàwacáidáyacacawa nuípidená ìwali, yásí nùyaca néré náapicha, iná Núaniri Dios yéemíacué pisutáaná íicha”, íimaca yái Jesúsca. 21 Néese Pedro isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿càisimaléná yàawiría iwàwacutá numàacaca nuwàwawa ibáyawaná íicha càinácaalí báawéeri áiba wenàiwica imàníríca nulí? ¿Numàacasica nuwàwawa ibáyawaná íicha siete yàawiríasica? —Íimaca yái Pedroca. 22 Jesús íimaca irí:

—Càmita núuma pirí pimàacáanápíná piwàwawa ibáyawaná íicha siete yàawiría. Néese núuma pirí, pimàaca piwàwawa

ibáyawaná ícha siete yàawiría setenta imanùbaca ímáanáca cu-
atrocientos noventa imanùbaca yàawiría iwàwacutá pimàacaca
piwàwawa ícha càinácaalí báawéerica imàníríca pirí — ímaca yái
Jesúsca.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

²³ Jesús ímaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa
iyaca càide iyúwa abéeri nacuèrinásàiri imàníná. Yái
nacuèriná iwàwacaté yàasu wenàiwicanái ipáyaidaca íchawa
imawèniàcálecawa. ²⁴ Néese idàbáanéeri asìali needéerica
nacuèriná yàataléwa, imawèniàca icuèriná íchawa manùba
millones. ²⁵ Néese càmicáiná yáalimá ipáyaidaca íchawani, íná
nacuèriná ichùullaca nawéndaca asìali áibanái irí, yàacawéetúa
yáapichawa nacái, yéenibe yáapichawa nacái, macáita yàasumi
nacái yéewanápiná nacuèriná yeedáca iríwa àniwa achúmáanata
yéená yái platami yàasu wenàiwica imawènièrica ícha. ²⁶ Néese
yái íibaidéerica yéemlàcaalíni, yá ibàlùacawa yùlulù iyúwa
yàacaténá icuèriná icàaluínináwa, yéewanápiná icuèriná iicáca
ipualé. Yá isutáca icuèriná íchawa manuísíwata cà: ‘Nuíwacali,
picùacáwa quiríta matuíbanáitacáwa, nupáyaidapíná tàacáwa
nuíchawa macáita’, ímaca. ²⁷ Néese catúulécanáca icuèriná
iicácani. Yá iwasàacani, imàaca nacái iwàwawa asìali
imawèniàcále ícha, yéewanápiná càmita quirínama iwàwacutá
ipáyaidaca íchawani. Néese icuèriná imàacaca asìali yàacawa
matuíbanáita.

²⁸ “Yái íibaidéerica idécanáami yàacawa icuèriná íchawa, yá
yàanàca inacáiriwa íibaidéeri imawènièrica ícha achúmáanata
plata. Néese idàbáanéeri asìali íibàaca inacáiriwa icanápi ìwalíse
cachàiníiri iyú, batéwa inúacani. Yá ímaca inacáiri iríwa:
‘Pia nulí nùasu plata yái pimawènièrica nuícha’, ímaca irí.
²⁹ Néese yái inacáiri ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa yàacaténá
icàaluíniná, yái idàbáanéeri asìalica, isutácaténá iicáanápiná
ipualé. Yá ímaca: ‘Picùacáwa quiríta matuíbanáitacáwa,
nupáyaidapíná tàacáwa nuíchawa macáita’, ímaca irí. ³⁰ Quéwa
yái idàbáanéeri íibaidéerica càmfírta iwàwa cà, yá yúucaca
inacáiriwa presoíyéi ibànaliculé àta ipáyaidacataléta íchawa
yái imawèniàcálecawa. ³¹ Aibanái íibaidéeyéi naicácaté
càinácaalí iyáaná, yá máiní achúmaca nawàwa ìwalíse. Yá nàaca
nacàlidaca iináwaná ìwali nacuèriná iríwa. ³² Iná nacuèriná
imáidacani yàataléwani yái idàbáanéerica yàasu wenàiwicaca.
Yá nacuèriná ímaca irí: ‘Pia nùasu wenàiwica báawéeri
íiwitáise meedá. Numàacaté nuwàwawa ícha macáita
yái pimawèniàcálemica, písutácáináté nuícha manuísíwata.
³³ Nuicácaté pipualé, íná iwàwacutáca piicáca áibanái ipualé
nacái, càide iyúwa nùyáaná’, ímaca yái nacuèrináca. ³⁴ Yá
máiní calúaca yái nacuèrináca, yá yúucaca asìali presoíyéi
ibànaliculé nàuwichàidacaténáni mamáalàacata ipáyaidacaténá

íichawa càiripiná yái imawèniacálemicawa”, íimaca yái Jesúsca.
³⁵ Néese Jesús íimaca:

—Càita nacái Núaniri Dios chènuníiséeri yùuwichàidapinácué pía canánama càmicaalícué pimàaca piwàwawa nabáyawaná íicha báisíiri iyú, càinácaalí báawéerica áibanái imàníricuéca pirí — íimaca walí yái Jesúsca.

19

Jesús enseña sobre el divorcio

¹ Idécanámité Jesús icàlidaca nalíni, yá yàacawa Galilea yàasu cáli íicha wáapicha, wía yéewáidacaléca. Yá wàanàaca Judea yàasu cáli íinatalé, yái cáli iyéerica oriente iwéré èeri imusúacatáisewa, abéemàalé Jordán inanába íicha. ² Yá madécaná wenàiwica yàacawa yáamíise, nàwacáidáyacacawa yàatalé. Yá ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica néré.

³ Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé náalimáidacaténá naicáwani itàanínápiná báawéeri iyú yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíise. Yá nasutáca néemlàwani:

—¿Pimàacasica asìali imàacaca íichawa íinuwa àta càinácaalí wawàsi ìwalíise iwàwéerica imàacaca úa meedá? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús. ⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piléeca Dios itàacái profeta itànèericaté, quéwa càmitacué piwàwa peebáidacani. Profeta itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios idàbacaté wenàiwicanái quéechatécáwa. Dios ‘idàbacaté idàbáanéeri asìali, idàbáanéechúa inanái nacái’, càì itànàaca yái profetaca. ⁵ Dios íimaca nacái: ‘Iná asìali yàacawa yáaniri íichawa, yáatúa íicha nacáíwa iyacaténá abédanamata íinu yáapichawa, yásí nuicáca níái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica’, íimacaté yái Diosca. ⁶ Iná idécanáami asìali íimáca úapicha, yá càmita quirínama Dios íicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios íicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica. Iná càmita cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níái Dios imàaqueeyéica iyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —íimaca yái Jesúsca. ⁷ Néese nasutáca néemlàwa Jesús àniwa:

—Quéwa, Dios imàacaca asìali yúucaca íichawa íinuwa, yácáiná profeta Moisés ichùuliacaté asìali yàanápiná cuyàluta íinu iríwa, abéeri cuyàluta icàlidéerica áibanái irí idéca yúucaca úa, náalíacaténáwa manìrica úa. Yá idécanáami yàaca ulíni, yá yáalimá ibànùaca íichawa úa —náimaca. ⁸ Jesús íimaca nalí:

—Yái profeta Moisés càmitaté ichùulí náuacánápiná náichawa náinuwa, néese bàaluité imàacacué pibànùaca píichawa píinuwa máinícaalí báawaca piicáca úa, ipíchanácué pimànica ulí báawéeri cachàiníwanái mamáalàacata máinícaínácué báawaca píiwitáise píacué israelitaca. Quéwa quéechatécáwa Dios idàbacaalíté wenàiwica, càmitaté ibatàa namàacaca náichawa

náinuwa, íná báawacuéca Dios iicáca yái piúcáanácuéca píinuwa siùcade. ⁹ Siùcade núumacué pirí, asìali imàacacaalí íichawa íinuwa cà mílichúacáwa iimá áiba asìali yáapicha cà mírica unìrisíwa, yá yeedácaalí áiba íinupináwa, imànica ibáyawanáwa idàbáanéechúa íinu iríwa. Áiba nacái yeedácaalí íinupináwa abéechúa náuquéechúami, imànica ibáyawaná nacáiwa, iimácáiná úapicha, úái áiba asìali íinuca —ímaca yái Jesúscá. ¹⁰ Néese wía Jesús yéewáidacaléca wáimaca irí:

—Càmicaalí Dios ibatàa asìali yúucaca íichawa íinuwa, yá máini càulenáca náichani. Cayába cachàini nalítani càmicaalí needá nàinupináwa —wáimaca. ¹¹ Jesús íimaca walí:

—Báisíta, quéwa càmita macái wenàiwica náalimá nàyaca abéerita, níawamita Dios imàaquéeyéica ìyaca càì casímáiri iyú. ¹² Abénaméeyéi càmita náalimá naduìca, namusúacáináwa càì, íná càmita needá nalíwa. Aibanái nacái càmita náalimá naduìca, áibanáicáiná náiríadacaté nía báawéeri iyú. Aibanái nacái nadéca nàináidacawa nàyáanápíná càiripináta càide iyúwa wenàiwica cà míiyéi yáalimá iduìca yéewacaténá nàyaca matuìbanáiri iyú èeri íicha, náibaidáanápíná abéerita Dios irípiná. Cawinácaalí yáaliméeyéica ìyaca càì abéerita casímáiri iyú íibaidacaténá càiripináta Dios irípiná, yá cayábéeriquéi iyáanáca càì —ímaca yái Jesúscá.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néeseté áibanái natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacaténá icáapiwa nàwali, isutácaténá nalí Dios imànínápíná nalí cayábéeri. Quéwa wía Jesús yéewáidacaléca, wadàbaca wacuísaca níái itéeyéica yéenibewa, wáimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁴ Néese Jesús íimaca walí:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanla nàanàca, Dios icùacáiná wenàiwica yeebáidéeyéica itàcái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàcáiwa —ímaca yái Jesúscá.

¹⁵ Yá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios. Néesecáwa yàacawa áibalé wáapicha wía yéewáidacaléca.

Un joven rico habla con Jesús

¹⁶ Néeseté abéeri ùuculíri yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Pía, cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càirínásica cayábéeri iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —ímaca. ¹⁷ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri

—Íimaca irí yái Jesúscá, iwàwacáináté asìali yeebáidaca ìwali, Dioscani yái Jesúscá. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Piwàwacaalí pìyaca càiripináta Dios yáapicha, yá iwàwacutá pìyaca càide iyúwa profeta Moisés ichùullaná wàawirináimi bàaluité Dios inùmalicuise —íimaca yái Jesúscá. ¹⁸ Néese yái ùuculìiri íimaca Jesús irí:

—Moisés ichùuliacaté namànica madécaná wawàsi. ¿Càiríná wawàsi pitàanì ìwali? —íimaca yái ùuculìirica. Néese Jesús íimaca irí:

—Dios itàacái íimaca: ‘Picá pinúa wenàiwica, picá piimá áiba inanái yáapicha càmíichúaca pínusiwa, áiba asìali yáapicha nacái càmíirica pinìrisíwa, picá piyéedua, picá picálida pichìwawa, picá nacái pichìwáida áibanái. ¹⁹ Néese pìà píaniri íimiétacanáwa, píatúa nacáiwa, cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa, pimànicaténá nalí cayábéeri’, càí íimaca Dios —íimaca yái Jesúscá. ²⁰ Néese ùuculìiri íimaca:

—Nudéca numànica macáita càiri wawàsi càide iyúwa Dios ichùullaná wíá. ¿Càinásica áiba iwàwacutá numànica quiríta? —íimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca irí:

—Piwàwacaalí pìyaca càide iyúwa Dios iwàwáaná, pìà piwénda macáita pìasuwa, pìacaténá iwènináami catúulécaneeyéi irí. Càita pidèniapíná pìasu cawèniiriwa chènuniré. Néese pèepùawa pìacaténáwa núapicha iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúscá.

²² Yái ùuculìiri idécanáami yéemìacani, yá achúmaca iwàwa, càasucáináni, yá yàacawa Jesús íicha, càmíicáináté iwàwa yàaca macáita yàasuwa áibanái irí. ²³ Néese Jesús íimaca walí, wíá yéewáidacaléca:

—Péemìacué cayábani, máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténáni. ²⁴ Núumacué pìrì àniwa, càide iyúwa camello càmíná yáalimá iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuì irìcubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténáni, máiníicáiná cáinináca càasuíri iicáca yàasuwa Dios íicha —íimaca yái Jesúscá.

²⁵ Wíá yéewáidacaléca idécanáami wéemìacani, yá wáináidacawa manuísíwata wéemìacani, càmíicáiná wáalíawa càinácaalí íimáaná. Yá wasutáca wéemìawani:

—Néeni, ¿cawinápinásica yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? —wáimaca. ²⁶ Néese Jesús iicáidaca walí, yá íimaca walí:

—Càmita yéewa wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía —íimaca yái Jesúscá. ²⁷ Néese Pedro íimaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapicha yéewacaténá péewáidacaléca wíá. Néeni, ¿càinásica wadèniapíná chènuniré? —íimaca. ²⁸ Néese Jesús íimaca walí:

—Péemìacué cayábani, áiba èeriwa Dios iwàlisàidapíná macáita. Néese núa, asìali Dios néeseérica, núawinapínáwa nùasu yàalubáisi mèlumèlúiri íinatawa, nucùacaténá macáita. Píacué nacái nuéwáidacaléca, píawinapínácuécawa doce namanùbaca yàalubáisi íinata picùacaténácué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiría. ²⁹ Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íichawa nacàlidacaténá áibanái irí nutàacái. Aibanái péenácué nacái nàapínáwa néenánái íichawa, càmicaalí nacái néenánái inanái íichawa, càmicaalí nacái nàaniri íichawa, càmicaalí nacái náatúa íichawa, càmicaalí nacái néenibe béeyéi íichawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná íichawa nacàlidacaténá nutàacái. Quéwa Dios yàapínácué pirí cien imanùbaca yàawiríapíná cayábéeri wawàsi. Pidèniapínácué nacái picáucawa càníiri imáalàawa. ³⁰ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa máiniyéica cachàinica siùcade, càmita máini cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi nacái wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa càmiyéica máini cachàini siùcade, áiba èeriwa yásí máini cachàiníwanái cachàinica níawa áibanái íicha —ímaca yái Jesúsca.

20

La parábola de los trabajadores

¹ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Dios imànipíná nalí cayábéeri, cawinácaalí íibaidéeyéica irípiná. Péemìacué yái tàacáisi comparaciónca: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa bànacalé íiwacali imàníiná. Yái íiwacalica yàacawa mapisáisiwata icutácaténá wenàiwica íibaidéeyéipíná yàasu uva ibànacalená yèewiré. ² Néese idécanámi itàanica abénaméeyéi wenàiwica yáapicha ipáyaidacaténá nía abé èeri iwènicatái, yá ibànùaca nía náibaidáanápíná yàasu uva ibànacalená yèewiré. ³ Néese a las nueveta mapisáita, yàacawa àniwa, yá iicáca áibanái ibàluéyéicawa bàacháwáise nacùaca nàyaca néré íibaidacalési. ⁴ Yá íimaca nalí: ‘Píacué píibaidaca nacái nùasu uva ibànacalená yèewiré, yásí nupáyaidacué pía cayába càide iyúwa píibaidáaná’, íimaca nalí. Iná nàacawa náibaidaca irí. ⁵ Néese machacànicaalí èeri, yá bànacalé íiwacali yàacawa àniwa. Yá itàanica áibanái yáapicha íibaidéeyéipíná irí. Yá nàacawa náibaidaca irí bànacalé yèewiré. Yá néese a las tresta táicalé, yá itàanica áibanái yáapicha àniwa náibaidacaténá irí bànacalé yèewiré nacái. Yá nàacawa néré. ⁶ Néese a las cincota táicalé àniwa, yá yèepùà iicáca áibanái icutéeyéica íibaidacalési. Yá íimaca nalí: ‘¿Cánácué pibàlùawa èeríapinama cháí canéeyéi meedá íibaidéeri?’ íimaca nalí. ⁷ Náimaca irí: ‘Wàya cháí canácáiná imáidéeri wía wáibaidacaténá’, náimaca irí. Néese íimaca nalí: ‘Píacué nacáiwa

píibaidaca nulí nubànacale yèewiré', íimaca nalí. Yá nàaca náibaidaca.

⁸ “Catácaalí nàwali, yái bànacalé íiwacali íimaca yàasu wenàiwica iríwa ipáyaidéerica wenàiwica: ‘Pimáida níara íibaidéeyéica, pipáyaidáaná níawa. Pipáyaida quéecha níai yàanèeyéica náamiwáise macáita, néese pipáyaida níai yàanèeyéicaté napíchalécáwa, àta níara idàbáanéeyéicaté yàanàaca’, íimaca yái íiwacalica. ⁹ Néese nàanàaca néré níai idàbéeyéicaté íibaidaca a las cincota táicalé, yá ipáyaidaca nía abé èeri iwènicatái. ¹⁰ Néese napáyaida nàacawa macáita àta nàanàacataléta néré níai idàbéeyéicaté íibaidaca mapisáisiwata, yá nayúunáidaca ipáyaidapiná nía manuí yáwanáita. Càita quéwa ipáyaidaca nía macáita abé èeri iwènicatáita. ¹¹ Needácanáami yái plataca, yá nadàba natàanica báawéeri iyú bànacalé íiwacali íwali. ¹² Náimaca irí: ‘Níacata yàanèeyéicaté a las cinco táicalé, nadéca náibaidaca abéeri hora meedá. Yá pipáyaidaca nía abédanamata wáapicha, wía yùuwichèeyéicawa íibaidaca ùuléeri yáapiré èeríapinama’, náimaca irí. ¹³ Yá bànacalé íiwacali itàanica àniwa yáapicha abéeri néená íibaidéeyéicaté èeríapinama. Yá íimaca irí: ‘Pía, nùacawéerináca, càmita numàni piri báawéeri. Mapisáita bàwina nutàanícaté píapicha, yá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca nupáyaidacaténá pía abé èeri iwènicatái. ¹⁴ Peedá piasu platawa piacaténáwa matuíbanáita. Nuwàwa nùaca irí yái yàanèericaté a las cincota táicalé càitade iyúwa nupáyaidáaná pía. ¹⁵ Núalimá numànica nùasu yáapichawa càide iyúwa nuwàwáaná. Picá báawa piicáca núa íwalíse yái numàniníaca cayábéeri áibanái irí mawèníiri iyú’, íimaca yái bànacalé íiwacalica.

¹⁶ “Càita nacái, píacué idàbéeyéicaté íibaidaca nulí quéechatécáwa, áibanái nacái íibaidéeyéipiná nulí píamiwáise, numànipiná canánama irí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná numànica nalí cayábéeri”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

¹⁷ Jesús idéca idàbaca yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Iná itéca wía yéewáidacalécawa doce wamanùbaca méetàucuta áibanái íicha. Yá íimaca walí:

¹⁸ —Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén iyacàlená nérépiná. Aibanái presopináca namànica núawa, núa asíali Dios néeséerica, natécaténá núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Yá nachùullaca áibanái nanúanápiná núa. ¹⁹ Yá natépiná núa presoíri iyú càmíiyéi judío yàatalé naicáanícaténá nuquíniná, yá nacapèedáidapiná núa, yá natàtàapiná núa cruz íwali nuétácaténáwa. Quéwa máisiba èeri irícu, yá numichàapinácawa yéetácáisi íicha —íimaca walí yái Jesúsca.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

²⁰ Néseté Zebedeo yéenibe yáatúa ùacawa Jesús yàatalé uénibe yáapichawa níai Santiago, Juan nacái. Yá ubàlùacawa ùulù ipùata iyúwa Jesús irí usutácaténá ícha wawàsi imàníínápiná ulí cayábéeri. ²¹ Yá Jesús ímaca ulí:

—¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —Ímaca yái Jesúsca. Néese úumaca irí:

—Pimàaca nuénibe pucháiba náawinacawa píapicha nacùacaténá píapicha macái wenàiwica áiba èeriwa picùacaalípiná macáita píiwitáise cachàiníiri iyúwa. Pimàaca náawinacawa píapicha, abéeri yáawinacaténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáawinacawa apáullicuise pirí nacùacaténá píapicha macái èeri mìnánái —úumaca. ²² Quéwa Jesús ímaca nalí níai Santiago, Juan nacái:

—Càmitacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná pimànica Dios imàacacaténácué pirí yái pisutéericuéca nuícha, picùanápínácué núapicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa yéewacaténácué cachàiníiyéica pía càide iyúwacué pisutáaná nuícha? —Ímaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Báisíta, Wáiwacali, wáaliméeri wamànica —náimaca. ²³ Néese Jesús ímaca nalí:

—Báisítacué piùwichàapínáacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, quéwa Dios càmita ibatàa numàacapínácué píawinacawa núapicha abéericué péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáullicuise nulí, picùacaténácué núapicha macái wenàiwicata, yácáináta Núaniri Dios imàacapíná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios ínáidéeyéicatéwa náawinàanápínáwa núapicha wacùacaténá macái wenàiwica —ímaca yái Jesúsca.

²⁴ Wía, Jesús yéewáidacaléca diez wamanùbaca, wéemìacaté yái nasutáanáca Jesús ícha wawàsi, yá calúaca wía náapicha, níai pucháiba Zebedeo yéenibeca. ²⁵ Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa wía. Yá ímaca walí:

—Píalíacuécawa càinácaalí iyú càmíiyéi judío imànica icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa; casíimáica nacùaca wenàiwica cachàiníiri iyú. Píalíacuéwa nacái casíimáica náiwacanánái nachùullaca macái wenàiwica. ²⁶ Quéwa iwàwacutácué càmita pìya càide iyúwa nàyáaná. Néese cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníríca íiwitáise, iwàwacutá iyúudàacuéca pía macáita. ²⁷ Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníríca áibanái ícha, iwàwacutá íbaidacuéca pirí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íbaidáaná íiwacali íríwa. ²⁸ Iwàwacutácué càì pimànica, núacáiná, núa asíali Dios néeséerica, éwitacué

Píiwacalícáaníta núa, càicáaníta càmita nùanàa náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanàaca nuíbaidacaténá áibanái wenàiwica iripiná, numàacacaténá nacái nucáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái yàanèeripináca nàwali nabáyawaná ìwalísewa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a dos ciegos

²⁹ Néeseté wamusúacawa Jericó ìyacàlená íicha, yá manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamíise. ³⁰ Yá pucháiba matuíyéi nàyaca néeni, yáawinéeyéicawa àyapu idùlepi isutéeeyéica plata náicha níái wenàiwicaca ichàbéeyéicawa néenibàa. Matuíyéi isutáca náicha plata yéewanápiná nawènàca nayáapináwa. Náalíacáináwa Jesús iináwaná ichàbáanáwa chábàì, yá namáidaca Jesús irí:

—¡Wáiwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèricaté walí wacuèrinápiná, piicá wapualé! —náimaca.

³¹ Manùbéeyéi wenàiwica nacuísaca níái matuíyéica masàanáapiná nía, quéwa namáida quéwanáta mamáalàacata cachàiníiri iyú. Náimaca:

—¡Wáiwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèricaté walí wacuèrinápiná, piicá wapualé! —náimaca. ³² Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá imáidaca níái matuíyéica. Néese isutáca yéemíawa nía:

—¿Càinásicué piwàwa numànica pirí? —íimaca yái Jesúsca. ³³ Náimaca irí:

—Wáiwacali, wawàwa pimàaca catuíca wía —náimaca.

³⁴ Catúulécanáca Jesús iicáca nía, yá imàacaca icáapiwa natuí ìwali. Yáta matuíyéimi iicáidaca àniwa, yá nàacawa Jesús yáapicha.

21

Jesús entra en Jerusalén

¹ Wàanàacaté mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí; quéchatécáwa wàanàaca Betfagé ìyacàlená néré, ìyéerica dúli ìwali íipidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchalépináwa pucháiba wéená wía yéewáidacaléca. ² Ipíchawáise Jesús ibànùaca nía, yá íimaca nalí:

—Píacuéwa iriculé yái yàcaléca ìyéerica wapíchalé. Nérécué pìanàapináca burro nadacuèchúa néré, ibàluèchúawa uìri yáapichawa. Piwasàacué úa, pitécué nulí níawa. ³ Aibacaalícué isutá yéemíawa píawa càinácaalícué pimàni, picàlidacué iríwani nuwàwacutáca níái burroca, núa Píiwacalícuéca, nubànùanápiná nacái wenàiwica natécaténá irí nía àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Càité Jesús imànica

càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Dios ímacaté;

⁵ “Picàlidacué nalíni níái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irìcu, áibaalí ìpidenácatalé Siòn: ‘Piicácué, Picuèriná yàanàaca pìatalécué, càmiiri cáimacái iicáca yáawawa, cáimiétacanéeri, matuíbanáiri iyú nacái, yáawinéeriwa burro wàlisài íinata, uùrica abéechúa pìrái itéechúa yàasusi’, càicué píimaca nalíwa”,

ímacaté yái Diosca. ⁶ Níái pucháiba yéewáidacaléca nàacawa, yá namànicaté càide iyúwa Jesús ímáanaté nalí. ⁷ Natéca úái burroca, uùri nacái. Yá waliadaca wàasu ruana nacáiriwa nawaaliricubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani. Yá Jesús imichàa yáawinacawa burro íinata. ⁸ Manùbéeyéi wenàiwica iyaca néré wáapicha. Abénaméeyéi natéca nàasu ruana nacáiriwa náuquéeri nàwalisewa, yá naliadaca nía àyapulicubàa Jesús ipíchalé, burro ìpìnacaténá ínatabàa càide iyúwaté judío íiwitáise nàaná nacuèriná icàaluínináwa. Aibanái nacái nawichùaca wisìri nacáiri ibáiná, yá naliadaca nía àyapulicubàa Jesús ipíchalé, náasáidacaténá casíimáica naicácani. ⁹ Níái yèeyéicawa Jesús ipíchalé, níái nacái yèeyéicawa yáamiwáise namáidáidaca casíimáicáiná nía. Náimaca:

—¡Wàacué irí cayábéeri, yái rey David itaquèrinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía! ¡Wàaca pìrí cayábéeri, pía Dios chènuníseérica! —náimaca.

¹⁰ Jesús iwàlùacawa Jerusalén iyacàlená irìculé, yá macáita wenàiwica namusúacawa nacapèe íichawa naicácaténáni. Manùbéeyéi nasutáca néemíawa wenàiwica yèeyéicawa Jesús yáapicha. Yá náimaca:

—¿Cawínásica yái wenàiwicaca? —náimaca. ¹¹ Néese níái wenàiwicaca yèeyéicawa Jesús yáapicha náimaca nalí:

—Yácata profeta Jesús, yái Nazaret iyacàlená néeséérica, yàanèerica Galilea yàasu cáli néese, itànáirica Dios inùmalicúise —náimaca.

Jesús purifica el templo

¹² Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé. Yá imusúadaca wenàiwicanái templo ibàacháwalená irìcuíse, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyéica yàasusi templo ibàacháwalená irìcu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níái icambiéyéica plata wenàiwica íicha needácaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica níái iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica. ¹³ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca péemíaca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalicúise. Dios ímacaté yàasu templo íwaliwa: ‘Yái nupapèeca nasutácaàlupináca nuícha’, ímacaté yái Diosca.

Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyéedüacáinácué plata wenàiwica íicha pichíwa iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abénaméeyéi matuíyéi, áibanái nacái éeruíyéi yàabàli nàacawa Jesús yàatalé templo irícu. Yá ichùnlaca nía. ¹⁵ Quéwa sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu báawaca naicáca Jesús imàníináca yái càmlírica wenàiwica idé imànica, cayábacáiná wenàiwicanái iicáca náicha Jesús. Néemìlaca nacái sùmanái isàna imáidéeyéica casímáiri iyú templo irícu; sùmanái íimaca Jesús ìwali: “¡Wàacué irí cayábéeri, yái rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí Wacuèrinápiná!” náimaca níái sùmanáica. Iná calúaca sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, yácáiná yái tàacáisi sùmanái icàlidéerica íimáanáca Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí. ¹⁶ Néese sacerdotenái íimaca Jesús irí:

—Picá pimàaca nacàlidaca pìwali yái tàacáisica. Pichùulia masànáanápiná nía, ipíchaná áibanái nayúunáidaca Mesíasca pía —náimaca. Yá Jesús íimaca nalí:

—Casímáica nuémìlaca yái náimáanáca. Pidécuéca piléeca tàacáisi Dios yàasu profeta itànèericaté nuináwaná ìwali, íiméerica sùmanái nacàlidáanápinaté nuináwaná cayábéeri iyú. Profeta íimacaté:

‘Pía Wacuèriná Dios, pidéca pimàacaca púubanaméeyéi sùmanái, quìraslínái nacái nàaca pirí cayábéeri’,
cài íimacaté nùwali yái profetaca. ¿Cánácué càmita péemìla cainácaalí íimáaná yái Dios itàacái piléericuéca? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néeseté Jesús yàacawa náicha. Yá imusúacawa wáapicha Jerusalén iyacàlená íicha, wía yéewáidacaléca. Néese macáita wàacawa Betania iyacàlená néré, yá waimáca néré.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹⁸ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús, wía nacái yéewáidacaléca, idécunitàacá wàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná àniwa, yá máapicani, yái Jesúsca. ¹⁹ Néese iicáca higuera yéetaná ibàluèricawa àyapu idùlepi. Yá Jesús yàacawa higuera yéetaná yàatalé icutácaténá iyacaná. Quéwa canáca iyacaná, iicá ibáiná meedá. Néese Jesús íimaca àicu irí:

—¡Càmita quirínama càyacanáca píawa! —íimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá walí Dios yùuwichàidáanápinaté israelitanái. Yáta ichùldacawa macáita yái higuera yéetanámica, yá yéetácawa. ²⁰ Néese wía, Jesús yéewáidacalénái waicácáináni, yá wáináidacawa manuísíwata waicáidaca higuera yéetanámi irí. Yá wasutáca wéemìlawa Jesús:

—¿Càiná yéewaná ichuìdacawa abéerìcuìseta, chuìcani yái higuera yéetanámica? —wáimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca walí:

—Iwàwacutácué peebáidaca tàì íiméeri iyú Dios imàníínápinácué pirí càinácaalícué cayábéeri pisutéerica íicha imàníínápinácué pirí. Péemíacué cayába, píibàacaalícué piwàwawa Dios iwéré tàì íiméeri iyú, yásí píalimácué pimànica càide iyúwa núumáaná higuera yéetanámi irí. Píalimápinácué nacái pimànica cachàiníwanái. Píimacaalícué yái dúli irí: ‘Pimichàawa, picaláawa manuírì úni yáaculé’, càicaalícué píima, yásí yàacawa càide iyúwacué píimáaná irí, báisícaalícué peebáidaca Dios imàníínápinácué piríni. ²² Núumacué pirí nacái, macáita càinácaalí cayábéeri pisutéericuécá Dios íicha imàníínápinácué pirí, yá peebáidacaalícué tàì íiméeri iyú Dios imàníínápinácué piríni, yásí Dios imànicuécá piríwani —íimaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²³ Néeseté Jesús iwàlùacawa templo irìculé. Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemíawani:

—¿Cawiná ibànua pía pimusúadáanápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse níái iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulla pía pimusúadáanápiná nía? —náimaca Jesús irí. ²⁴⁻²⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémíawa pía: ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizáanápiná wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùulièricaté Juan ibautizáanápiná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái piríwani cawinácaalí ichùullaca núa numusúadáanápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca. Néese nadàbaca natàanica nalíwáaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulièriqueera Juan, yásí isutáca yéemíawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánácué càmitaté peebáidani?’ càipiná íimaca walí. ²⁶ Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulièriqueera Juan, cáalucáiná wía wenàiwicanái íicha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanícaté Dios inùmalícuíse”, càì náimaca nalíwáaca. ²⁷ Iná náimaca Jesús irí:

—Càmita wáalíawa —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmitacué nucàlida piríni cawinácaalí ichùullaca núa numusúadáanápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los dos hijos

28 Jesús isutáca yéemlawa judío íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái:

—¿Càinacué pínáidacawa ìwali yái comparaciónca? Péemiacuéni. Abéeri asiali idèniacaté yéenibewa pucháiba asianái. Yá íimaca abéeri néená irí, yái idàbáanéerica: ‘Nuìri, siùcade pìà píibaidaca nùasu uva ibànacalená yèewiré’, íimaca yái nánirica. 29 Néese ìiri íimaca yáaniri iríwa: ‘Càmita nuwàwa nuibaidaca’, íimaca. Néeseta quéwa iwènúadaca íiwitáisewa, yá yàaca íibaidaca néré. 30 Néese nániri yàacawa imáidacaténá ìiri áibawa. Yá ichùulíaca íibaidaca uva ibànacalená yèewiré. Néese ìiri íimaca yáaniri iríwa: ‘Yá, pápa. Yáca nùacawéera’, íimaca. Quéwa càmita yàawa néré —íimaca yái Jesúsca. 31 Néese Jesús isutáca yéemlawa judío íiwacanánái, nía nacái sacerdote íiwacanánáica. Yá íimaca nalí:

—¿Càiríná náicha níái asiali yéenibe pucháiba imànica càide iyúwa yáaniri iwàwáaná? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Yái idàbáanéerica —náimaca. Néese, Jesús yèepùà íimaca nalí:

—Péemiacué cayába yái nutàacáica. Báisíta áibanái yeedéeyéicaté plata yéenánái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, nía nacái inanái iiméeyéicaté asianái yáapicha plata ìwalínápiná, nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, yá idéca Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios icùacaténá nía. Quéwa, píatacué càmita Dios yàasunáica. 32 Yácáiná Juan el Bautistami yàanàcaté yéewáidacaténácué pía pìyáanápínácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càmitacué quéwa peebáida iríni. Néese áibanái yeedéeyéicaté plata yéenánái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, nía nacái inanái iiméeyéicaté asianái yáapicha plata ìwalínápiná, níata yeebáidacaté Juan el Bautista itàacáimi. Yáté nawènúadaca náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Quéwa píacué, éwita piicáacánítacué neebáidaca, néese càmitacué quéwa piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná peebáidacaténá càide iyúwaté Juan el Bautistami icàlidáaná Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malvados

33 Néeseté Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación iyú. Íimaca nalí: “Péemiacué comparación: Abéeri asiali idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva yàalupiná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itésebàawa. Ichùnìaca nacái utàwi nacáichúa uva iyacaná yàalupiná, napisùacatalépiná uva ituní. Néese imànica chènuníri capìi naicáidacatáisepiná macáita uva ibànacalená yàalu. Yá imàacaca áibanái icuèyéipiná irí yái yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutácaté nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéenápiná, yàasu éerita needácatáipínaté iyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri

wawàsi, yá néese yàacawa náicha áibalépiná. ³⁴ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá ìyacaná, yá bànacalé ìiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa néré nacutácaténá icuèyèi íicha bànacalé ìiwacali yàasu uva ìyacaná yéénápiná. ³⁵ Quéwa níái icuèyèica bànacalé náibàaca nía; nacapèedáidaca abénaméeyéi, nanúaca áibanái, néese nanúaca abénaméeyéi wenàiwica íba iyú. ³⁶ Yá bànacalé ìiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicanáíwa áibanái, manùba yáwanái idàbáanéeri yàawiría íicha. Quéwa càita nacái níái icuèyèica bànacalé namànica nalí báawéeri mamáalàacata.

³⁷ “Néese bànacalé ìiwacali ibànùaca nàatalé ìiriwa, ìínáidacáináwa ìríwa yái bànacalé ìiwacalica: ‘Báisíta nàaca nuìri ìimiétacanáwa’, ìimaca ìínáidacawa ìríwa. ³⁸ Quéwa níái icuèyèica bànacalé naicáca ìiri yàacawa napualé, yá náimaca nalíwáaca: ‘Yáara bànacalé ìiwacalica yéetácaalípináwa, yá yàaca bànacalé ìiri ìríwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni. Yásí wíacata bànacalé ìiwacanánái’, náimaca. ³⁹ Càita náibàacani, yá nawatàidacani bànacalé yèewíise, yá nanúacani.

⁴⁰ “Siùcade píimacué nulí: Yái uva ibànacalená ìiwacalica, yàanàacaalípiná nàatalé, ¿càinásica imànipiná nalí, níái icuèyèicaté bànacalé?” ìimaca yái Jesúsca. ⁴¹ Néese níái wenàiwica ìyèeyèica templo ìricu náimaca Jesús ìrí:

—Inúapiná níái báawéeyèica, càmita nacái catúulécana íicáca nía. Néese imàacapiná áibanái cayábéeyéi ìiwitáise icuèyèipiná ìrí yái uva ibànacalenáca, ibànùeyèipiná ìrí yàasu uva ìyacaná yéénápiná needácaalí bànacalé ìyacaná —náimaca. ⁴² Néese Jesús ìimaca nalí:

—Báisíta. Pidécuéca piléeca nacái comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse. ¿Cánacué càmita peebáida itàacái? Itànàacaté tàacáisi ìiméerica Dios ibànùanápínaté nacuèrinápiná, níái israelitaca, quéwa báawáanápínaté naicácani. Càité profeta ìimaca:

‘Níái imàníyèica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa Wacuèriná Dios idéca imàacaca máiníri iwàwacutácawa capí ìrípináni yái íba náuquéricaté. Càita Dios idéca imànica, íná wàaca Dios ìrí cayábéeri’,

càité profeta ìimaca nùwali, núa càiride iyúwa íba, núa israelita icuèrinápináca. ⁴³ Iná núumacué pírí, càicuéca píade iyúwa báawéeyéi icuèyèica bànacalé. Càmitacué picùca cayába israelitanái càide iyúwa Dios iwàwáaná, càmitacué nacái péewáida nía, íná càmita namàni cayábéeri. Siùcáisede Dios càmita quirínama ibatàacué picùca yàasu wenàiwica, níái israelitaca. Yá Dios imàacapiná áibanái íbaidaca ìrípiná, yéewáidéeyèipiná nía cayába, namànicaténá cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁴⁴ Iyaca nacái áiba comparación íba

ìwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwèyécawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái íinatabàa, yásí náalacawa ichùmalési iyú —íimaca yái Jesúsca, náalíacaténáwa Dios yúuwichàidáanápíná manuísíwata cawínácaalí cà míiyéica yeebáida Jesús itàacái.

⁴⁵ Níái sacerdote íiwacanánáica, fariseonái nacái, idécanáami néemíaca comparación Jesús icàlidéerica, yá náalíacawa icàlidacaténí nàwali yái tàacáisica. ⁴⁶ Inaté nawàwaca náibàacani náucacaténáni presoíyéi ibànaliculé. Quéwa cáaluca nía manùbéeyéi wenàiwicanái íicha, níacáiná manùbéeyéi wenàiwica neebáidaca Jesús itàaníca Dios inùmalicuíse. Iná càmita nadé náibàaca Jesús.

22

La parábola de la fiesta de bodas

¹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: ² “Péemíacué comparación: Yái Dios icùanáca wenàiwica càicanide iyúwa abéeri nacuèriná imàníná iwàwéerica imànica manuíri fiesta ìiri irípináwa, yàasu casamientopináwa, ìiri yeedácáiná iríwa yàacawéetúapínáwa. ³ Yá nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa nàaca namáidacaténá wenàiwica nacuèriná icàlidéeyéicaté iríni quéecha. Quéwa càmita nawàwa nàwacáidáyacacawa néré. ⁴ Néese nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áibanái. Ipíchawáise nàacawa, yá íimaca nalí: ‘Píacué picàlidaca nalíni, níara numáidéeyéica, nudéca nuchùnìaca yái nayáapínáca. Nùasu wenàiwica nadéca nanúaca nupìra pacá walíibèeyéi, áiba nacái nupìra walíibèeyéi. Macáicata idécawa canánama yái nayáapínáca. Pisutácué nàanápínáwa aléi fiesta casamiento nérépiná’, íimaca yái nacuèrináca. ⁵ Néese nacuèriná yàasu wenàiwica namáidaca nía àniwa quéwa caná iwèni wenàiwicanái iicáca nacuèriná itàacáíwa. Abéeri néená yàaca iicáca ibànacalewa. Aiba yàacawa yàcalé néré iwéndacaténá yàasuwa. ⁶ Yá áibanái náibàaca nacuèriná yàasu wenàiwicawa. Yá nacuíscaca nía, namànica nalí báawéeri, àta nanúacataléta nía nacái. ⁷ Yá néese máiní calúacani yái nacuèrináca. Yá ibànùaca néré yàasu úwináíwa, yá úwinái nanúaca níái inuéyéicaté meedá nacuèriná yàasu wenàiwicawa, yá úwinái yeemáca nàyacàlemi. ⁸ Néese àniwa nacuèriná íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa: ‘Macáicata idéca ichùnìacanáca canánama fiesta casamientopiná quéwa níara numáidéeyéicaté quéechatécáwa, canáca yéewaná nàanàaca, càmicáinaté neebá numáidáaná nía. ⁹ Iná píacué picutáca mamáalàacata wenàiwicanái bamuchúamibàa yàcalé, àyapulicubàa nacái pimáidacaténácué nía macáita planèeyéica’, íimaca yái nacuèrináca. ¹⁰ Néese

níái yàasu wenàiwicanái nàacawa bamuchúamibàa yàcalé àyapulicubàa, yá nàwacáidaca macáita wenàiwica nàanèeyéica néenibàa, cayábanaméeyéi, báawanaméeyéita nacái. Iná yéewa idéca capìi ipuníacawa madécaná wenàiwica iyú, yái manuírì capìi imádáaná casamiento yàaluca.

11 “Néseta quéwa yái nacuèriná iwàlùacawa néré itàidacaténá wenàiwicanái yàanèeyéica néré nayáacaténá nayáacaléwa, yá iicáca abéeri asìali nèewi ibàlesíami yáapichawa meedá. Càmitaté ìwali ibàlewa wàlisàíwa, yái bàlesi cayábéerica nacuèriná iwacuèricaté macái wenàiwica irí, fiesta casamiento ibàlenápiná. 12 Yá nacuèriná íimaca irí: ‘¿Néeni? ¿Cánásica yéewaná piwàlùacawa aléi, éwita càmicáaníta pìwali pibàlewa fiesta casamiento ibàlenápiná, yái bàlesica nuèrica nalí?’ íimaca yái nacuèrináca. Yá masànacani icalùniwa nacuèriná íicha, yái asìalica. 13 Néese nacuèriná íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa, níái iwacuèyéica yàacàsi wenàiwicanái irí: ‘Caquialéta, pidacuacué yái asìalica icáapi nacái, yàabàli nacái. Yá piúcacué wáichani aléera catéeri irículé. Wenàiwicanái náicháanípiná manuísíwata néré, yá naamíapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa’, íimaca yái nacuèrináca. 14 Dios imáidacáiná manùbéeyéi wenàiwica, quéwa càmita yeedá macáita yàasu wenàiwicapínáwa nía”, íimaca yái Jesúsca.

El asunto de los impuestos

15 Nésetécáwa, abénaméeyéi fariseo nàwacáidáyacacawa natàaníca náapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa náalimáidáanápiná naicáwa Jesús icàlidacaténá áiba wawàsi báawéeri yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali romanonái yàasu gobiernonái irí. 16 Iná nabànúaca abénaméeyéi néenáwa Jesús yàatalé náapicha nacái áibanái cayábéeyéi iicáca rey Herodes íiwitáise. Yá náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàaníca báisíiri iyú, péewáidaca nacái wenàiwica báisíiri iyú nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùulíaná nàyaca. Wáalíacawa nacái piicáca macái wenàiwica abédanamata, íná càmita pibatàa áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènúadaca píiwitáise cayábéeri íicha. 17 Iná picàlida walíni càinácaalí píináidacawa: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyéica wàasu cáli? —náimaca. 18 Quéwa Jesús yáalíaca náiwitáise báawéeri nawàwáaná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Yá íimaca nalí:

—Píacué pucháibéeyéica íiwitáise, ¿cánácué píalimáida picáwa núa picháawàcaténá nuináwaná ìwali nutàacái ìwalíse? 19 Néeni, píásáidacué nuicá moneda càichúaca nachùulíacuéca pipáyaidaca iyú nía —íimaca yái Jesúsca. Yá natéca irí denario,

yái cawèníri monedaca abé èeri iwènicatáica. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemàwa nía:

—¿Cawiná yéenáiwana ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawiná nacái ípidená ichanàawa ìwali? —ímaca yái Jesúscá. ²¹ Yá náimaca írí:

—Emperador ípidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáiwana nacái ichanàawa ìwali, yáara romano íiwacalíná, icuèrica macái èeri mìnánái —náimaca. Iná Jesús ímaca nalí:

—Pipáyaidacué píchawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulianácué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —ímaca yái Jesúscá. ²² Yá nánáidacawa manuísíwata néemàca Jesús ímáaná, càmicáiná náalimá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíisewa. Néese namàacacani, yá nàacawa íicha.

La pregunta sobre la resurrección

²³ Néese yáté èerica àniwa abénaméeyéi saduceo nàacawa Jesús yàatalé. Níái saduceo náimaca yéetéeyéimiwa càmitasa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, íná nasutáca néemàwa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca írí tàacáisi. Náimaca írí:

²⁴ —Pía, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàcaté tàacáisi ímèerica Dios ichùulianácué wía judíoca wamàníinápiná càì: Àsìali yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenàsàiri yeedáca íríwa yéenàsàiri ínumiwa yàacawéetúapínáwa yéewacaténá idèníaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipiná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipiná yéetéerimiwa yàasu cáli.

²⁵ Uwé, áibaalíté nàyaca wèewi siete namanùbaca yéenánái. Nabèeri yeedáca abéechúa ínupináwa, quéwa yéetácawa uícha méenibeta. Méenibecáináni, íná iméeréeri yeedáca úái ibèeri ínumicawa. ²⁶ Càita nacái iméeréerimi yéetácawa uícha méenibeta. Néese iméeréeri yeedáca úa, càita nacái yéetácawa uícha méenibeta. Càité níái sietéeyéicaté imanùbaca needáca úa. Yá néetácawa uícha macáita méenibeta. ²⁷ Néese úanama yéetácawa náami nacái. ²⁸ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa idé icáucàacawa áibaalípinátá, càide iyúwa áibanái ínáidáanáwa, néese ¿càinápinásica unìri náicha níara sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náalíacawatá macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná. ²⁹ Néese Jesús ímaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíri tàacáisi íicha càmicáinácué píalíawa càinácaalí ímáaná Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse. Càmitacué nacái píalíawa Dios íiwitáise cachàiníri ìwali imichàidáanápiná wenàiwica yéetácáisi íicha. ³⁰ Aiba èeriwa yéetéeyéimiwa nacáucàapínacawa, quéwa càmita nacásàapínáwa, níái asíanáica, inanái nacái,

nàypinácáiná càide iyúwa chènuníiséeyéi ángel iyáaná camíiyéica icásàawa. ³¹ Aiba wawàsi nacái, piyúunáidacuéca càmita Dios icáucàidapiná wenàiwica áiba èeriwa, quéwa pidéuécá piléeca cuyàluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, íná ¿cánácué càmita péemla càinácaalí ímáaná? ³² Dios ímacaté: ‘Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, càité ímaca yái Diosca. ¡Dios càmita icùa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué pialíacawa cáuca nía Dios yáapicha siúcade, níai Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácáanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáalíacawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —ímaca yái Jesúsca. ³³ Néese wenàiwicanái nadécanáami néemlacani, yá nánáidacawa manuísíwata néemlaca Jesús yéewáidáaná nía.

El mandamiento más importante

³⁴ Néeseté fariseonái idécanáami néemlaca Jesús iináwaná imawènladacaté saduceonái yàasu tàacáisi, yá fariseonái nàwacáidáyacacawa. ³⁵ Néese abéeri fariseo yéewáidéeri wenàiwica templo irìcu, ínáidacawa yáalímáidáanápíná iicáwa Jesús icàlidáanápíná áiba wawàsi báawéeri nacháawàacaténá iináwaná ìwali ìwalíse. Yá ímaca Jesús irí:

³⁶ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulièrica wamàníinápináca. ¿Càiríná wawàsi máiníiri cachàinica náicha canánama wamàníinápiná? —ímaca. ³⁷⁻³⁸ Néese Jesús ímaca irí:

—Yái Dios ichùullanáca máiníríca cachàinica náicha canánama wamàníinápiná càì ímaca: ‘Cáiníná piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalícuísewa, macái picáuca iyú nacáiwa, macái píiwitáise iyú nacáiwa’, càì ímaca. ³⁹ Iyaca walí áiba inacáiri nacái, yái pucháibáanáca. Yá ímaca: ‘Cáiníná piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinínáaná piicáca píawawa’, càì ímaca yái Diosca. ⁴⁰ Canáca áiba tàacáisi cachàiníiri náicha níai pucháiba ichùullacanásica. Macáita tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, profetanái nacái icàlidéericaté Dios inùmalícuíse, macáita yái tàacáisica yéewáidaca wía cáinínáanápiná waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái —ímaca yái Jesúsca.

¿De quién descende el Mesías?

⁴¹ Néese idècunitàacá fariseonái iyaca Jesús ípunita, yá Jesús isutáca yéemlawa nía. ⁴² Ímaca nalí:

—¿Càinácué píináidacawa Mesías ìwali, yái picuèrinápínácuéca Dios ibànuèripínácuéca pírí, píacué israelitaca? ¿Cawíná itaquérínámini? —ímaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Rey David itaquérinámicani, yái Mesíasca —náimaca.
 43 Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta rey David itaquérinámicani yái Mesíasca. Quéwa rey Davidcaté íimaca áiba wawàsi nacái Mesías ìwali, yái israelita icuèrinápináca. David icàlidacaté Espíritu Santo inùmalicuèseni, yá David íimacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’. Càité David íimaca:

44 ‘Nucuèriná Dios íimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá nùapicha macáita, idècunitàacá numawèniadaca pícha macái piùwidenáíwa, íimaca yái Diosca’,

càité íimaca yái Davidca. 45 Yái rey Davidca íimacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David liwacali nacáicani —íimaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí ìwaliwa, yái Mesíasca.

46 Canácata néená yáaliéri áiba tàacáisi náaliméerica namawèniadaca iyú Jesús, ibatàa abéeri tàacáisi piná, càmita náalíawa, canásíwata. Iná cáaluca nasutáca néemíawa Jesús àniwa, ipíchaná báica nía nacái wenàiwicanái yàacuésemi.

23

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

1 Néeseté Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, áibanái nacái wenàiwicanái iyéeyéica néeni. 2 Yá íimaca walí: “Níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseoca nacàlidacuéca pírí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté bàaluité Dios inùmalicuèse. Néewáidacuéca pía píalíacaténácuéwa càinácaalí íimáaná yái Dios itàacáica. 3 Iná néewáidacaalícué pía Dios itàacái iyú, néese peebáidacué yái nacàlidáanáca, pimànicué nacái macáita càide iyúwa nacàlidáaná Dios itàacái irícuèse. Quéwacué picá pimàni càide iyúwa namàníiná, nacàlidacáinácué pírí cayábéeri wawàsi, quéwa namànica áiba wawàsi méetàuculéeri, báawéeri meedá. 4 Nadèniaca nàasu tàacáisi nacáiwa, méetàuculéeri Dios itàacái íicha. Iná nachùullaca wenàiwicanái namànica wawàsi máiníiri càulenáca náicha, náimacáiná Dios iwàwacasa wenàiwicanái imànicani. Quéwa càmita wenàiwica yáalimá iideníacani, néese níái yéewáidéeyéica wenàiwica càmita nawàwa nayúudàaca nía, càmita nacái namàni càide iyúwa nachùullaná áibanái imànica. 5 Macáita yái namànírica, yá namànicani wenàiwicanái iicápiná meedá, yéewacaténá wenàiwica nàaca náimiétacaná meedá. Nawàwacué piyúunáidaca cáinináca naicáca Dios itàacái níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Iná nadacùaca nàwaliwa Dios itàacái yéená napùdàlicuwa, nàanà ìwali nacáiwa, càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, wía israelitaca, quéwa nadacùacani cáucuíri iwaalíbapi iyú yéewacaténácué piicácani

ráunamáita, íná piyúunáidacuéca cáinináca naicáca Dios itàacái, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Cáalaca namànica nàasu chílánásiwa nasucuéri nabàle ipùata ìwaliwa yéewacaténácué piyúunáidaca nàaca Dios icàaluíniná macái nawàwalicuísewa. ⁶ Nawàwa náawinacawa cayábéeri yàalubáisi íinata cáimiétacanéeyéi yáawinacatáicawa macái wenàiwicanái yàacuésemi nayáacaalí nayáacaléwa náapicha, namànicaalí culto nacái judíonái yéewáidacàalu irìcu, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiníiyéica cachàinica. ⁷ Nawàwa macái wenàiwica natàidaca nía cáimiétaquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi naicácaténá nía. Máiní fariseonái iwàwacué pitàidaca nía càì: Píamisícawa yéewáidéerica wía”, íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Quéwa píacué nuéwáidacaléca, picácué piwàwa áibanái íimáaná pirí ‘pía, yéewáidéerica wía’, nuwàwacáinácué macáita piicáyacacawa càide iyúwa abémisana. Núacata yái abéericata yéewáidéericuécá pía. ⁹ Picácué píima áiba irí ‘Pía, Wáaniri, icuèrica wía’ cháì èeri irìcu pidèniacáinácué abéerita Píaniriwa Dios iyéerica chènuniré. ¹⁰ Picácué piwàwa áibanái íimaca pirí ‘pía, Wáiwacali, yéewáidéerica wía’, abéericáináta núa Cristo Píiwacalicué. ¹¹ Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani iyúwa cachàiníirica áibanái íicha, iwàwacutácué íibaidaca pirí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali iríwa. ¹² Níacáiná macáita cachàiníiyéica iicáca yáawawa, níacata Dios imàaquéeyéipiná báica nía, cà míiyéica nacái cachàini. Néese cawinácaalí cà míiyéica cachàini iicáca yáawawa, níacata Dios imàaquéeyéipiná cachàinica nía”, íimaca walí yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yàalàaca fariseonái cachàiníiri iyú, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Íimaca nalí: “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise meedá! Péemiácué comparación: Càicuécá píade iyúwa wenàiwica íbàlièyéica capíi inùma, néese càmita nawàlùawa capíi irìculé, càmita nacái namàaca áibanái iwàlùacawa. Càitacué pía, éwitacué píalíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái íimáaná, càicáaníta càmitacué piwènúada píiwitáisewa peebáidáanápináni, càmita nacái pimàaca áibanái yeebáidacani, ipíchaná Dios yàasu wenàiwicaca nía. ¹⁴ ¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáisel!, piyéedùacáinácué náicha nacapèemi, nàasumi nacái, níái catùulécanéeyéi inanáica inírimi yéetéeyéimicawa íicha. Néese, písutácuécá Dios déecuíri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidacuécá cayábaca píiwitáise. Dios yùuwichàidapínácué

píawa cachàiníri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica.

15 “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise!, píacáinácuéwa áiba cáli néré manuiri úni abéemàalé piwènúadacaténácué abéeri wenàiwica íiwitáise yeebáidacaténá càide iyúwa péewáidáaná nía. Néese pidécanáamicué piwènúadaca íiwitáise pìasu tàacáisi iyúwa, yásí péewáidacuéca imànica ibáyawanáwa pucháiba yàawiriéricatái yáwanái íicha yái báawéerica pimàníricuéca, píacué yèeyéipináwa infierno irìculé, yái quichái càmlírica íchacàwa càiripinéerita iyaca.

16 “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa! Càicuéca píade iyúwa matuíyéi itéeyéica áiba wenàiwica, pímacáinácué pìwaliwa píalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios ìwali, quéwa càmitacué báisi píalíacawa Dios ìwali. ¡Cáanáica péewáidacuéca wenàiwica chìwái iyú nachìwáidacaténá áibanái! Píacué fariseoca, pidécuéca càì pímaca nalí: ‘Pímacaalí báisi báisísíwatasa templo ípidená ìwali pimàníinápiná áiba wawàsi, néese càmicaalí piwàwa pimànicani machacàníri iyú càide iyúwaté píimáaná, néese càmita iwàwacutá pimànicani, càmicáiná máini cachàiníríca yái templo ípidenáca; quéwa picàlidacaalíni templo yàasu oro ípidená ìwali, yásí iwàwacutá pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca pía, máinícáiná cachàiníríca oro templo íicha’, càì péewáidacuéca wenàiwica pichìwa iyúwa nachìwáidáanápiná áibanái. 17 ¡Píacué fariseoca, càmlíyéica yáalíawa, matuíyéi nacái íiwitáise! ¿Càmitasicué píalíawa cachàinica templo oro íicha? Bàaluitécáiná Dios ichùullaca wàawirináimi namàníinápinaté irípiná yái temploca, íná yéewa cachàinica templo imànica oro. Iná iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía. 18 Càita nacái, píacué fariseoca, pidécuéca càì pímaca altar ìwali: ‘Pímacaalí báisi báisísíwatasa altar ípidená ìwali pimàníinápiná áiba wawàsi, néese càmicaalí piwàwa pimànicani machacàníri iyú càide iyúwaté píimáaná, néese càmita iwàwacutá càì pimànicani, càmicáiná máini cachàiníríca altar ípidená; quéwa picàlidacaalíni ofrenda ípidená ìwali, yái pìrái nanuérimica iyúwa sacrificio nàacaténá Dios icàaluíniná, yásí iwàwacutá pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca pía, máinícáiná cachàinica ofrenda altar íicha’, càì péewáidacuéca wenàiwica pichìwa iyúwa nachìwáidáanápiná áibanái, píacué fariseoca. 19 ¡Píacué fariseo matuíyéica íiwitáise! ¿Càmitasicué píalíawa cachàinica altar ofrenda íicha? Bàaluitécáiná Dios ichùullaca wàawirináimi namàníinápinaté irípiná yái altarca, íná yéewa cachàinica altar imànica ofrenda.

Iná iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía. ²⁰ Píacué fariseoca. Càmitacué péewáida wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Núumacué pírí cawinácaalí íméeerica ‘báisí báisísíwata altar ípidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca náipidená ìwali cawinácaalí ofrenda iyéerica altar íinata. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáté áibanái irí. ²¹ Yá nacái cawinácaalí íméeerica ‘báisí báisísíwata templo ípidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca Dios ípidená ìwali, Dios imàacacáiná íiwitáise iyamáanápínáwa templo irícu. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáté áibanái irí. ²² Yá nacái cawinácaalí íméeerica ‘báisí báisísíwata capìraléeri cáli ípidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca Dios yàalubái ípidená ìwali iyéerica chènuniré, idéca nacái càì íimaca Dios ípidená ìwali, Dios iyacáiná chènuniré. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanáté áibanái irí. Canáta yéewaná ichìwáidaca áibanái càide iyúwacué péewáidáaná nía pichìwa iyúwa, píacué fariseoca.

²³ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pimàacacuéca bànacalé ofrenda iyú Dios irí, abéerinama néená níái diéyéica imanùbaca pibànacaleca púubéeyéica, níái menta, anís nacái, comino nacái, càide iyúwaté Dios ichùulìanácué pimàacaca irí bànacalé ofrenda iyú sacerdotenái iyáapíná. Quéwa, càmitacué picùu wenàiwicanái machacàníiri iyú, càmitacué nacái piicá áibanái ipualé, càmitacué nacái piaca Dios icàaluíniná. Iwàwacutácué càì pimànica, quéwa picácué piyamáida pimàaca piasu cawèníriwa ofrenda iyú Dios irípiná. ²⁴ ¡Càicuéca piade iyúwa matuíyéi itéeyéica áiba wenàiwica, píacué fariseoca, píimacáinácué pìwaliwa píalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios ìwali, quéwa càmitacué báisí píalíacawa Dios ìwali! Péemíacué comparación: Càicuéca piade iyúwa wenàiwica ichàbáidéerica ìrapínáwa úni wáluma yèewibàa imàacacaténáwa néeni awàsa, ipíchaná ìiraca iríwa casaquèeri única, néese ráunamáita meedá iwetúaca manuírí camello casaquèeri. Càitacué pía, pimànicáinácué cáalíacáiri iyú púubéeri wawàsica iyúwa piawirináimi íiwitáise íimáaná, quéwa matuíbanáiri iyú meedá piimáichacuéca Dios itàacái máiníirica iwàwacutáca weebáidaca.

²⁵ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pimànicuéca madécaná wawàsi cáalíacáiri iyú càide iyúwaté piawirináimi yéewáidáaná, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca píiuitáise. Péemíacué comparación: Càicuéca piade iyúwa bacàa, quírápieli nacái

wáibéeyéica ínatàbàawa. Quéwa máinícué báawaca píiwitáise piwàwalícu càide iyúwa bacàa ipuniéchuacawa casaquèeri iyú, peedáicáinícué piríwa manùba wawàsi piyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuéca. ²⁶ ¡Píacué fariseo matuíyéica íiwitáise! Iwàwacutácué masacàaca pimànica píiwitáisewa piwàwalícuísewa quéechacáwa. Masacàacaalícué pimànica píiwitáisewa, yásí masacàaca Dios iicápiná macáita yái pimàníricuéca.

²⁷ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa càlicullimi nabàdéerica ínatàbàa cayábawa cabalèeri iyú. Cayábéeyéi iicácanáwa ínatàbàawa càlicullimica, quéwa ipuníacawa yéetáními yáapi iyú, macái íiwitáaná casaquèeri iyú nacái. ²⁸ Càitacué pía nacái píacué fariseoca: Macái wenàiwica nayúunáida cayábacuéca píiwitáise, quéwa máinícué píiwitáise pucháibéeri idéca ipuníadacuéca piwàwa báawéeri iyú.

²⁹ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pidécuéca pimànica cayábanaméeyéi capíi profetanáimi yàasu càlicullimi iwícalulé piwàwalicáinásacué níai Dios yàasu profetamica, icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Pidécuéca pichùnìaca cayábéeri iyú nacái nàasu càlicullimica áibanái cayábéeyéimica íiwitáise. ³⁰ Néese pidécuéca càì píimaca: ‘Wàyacaalíté bàaluité wàawirináimi yàasu èerimité, yá càmítaté wayúudàa nanúaca Dios yàasu profetanáimicatá’, càicué pidéca píimaca. ³¹ Iná pidécuéca pícalídaca píináwanáwa píalíacawa píawirináimicuéca nía, níara inuéyéicaté Dios yàasu profetanáimica. ³² ¡Sìuca nacáide mesúnamáita pimáalàidapinácué pimànica yái báawéerica píawirináimi idàbéericaté imànica!

³³ “¡Píacué àapi nacáiyéica íiwitáise! ¡Píacué caculáléeyéica íiwitáise! ¡Càmítacué píalímá pichúuliacawa íicha yái yùuwichàacáisi iyéerica infierno irícu! ³⁴ Iná nubànùapinácué píataléwa nùasu wenàiwicawa icàlidéeyéipiná tàacáisi nunùmalícuíse, nùasunái profetanái, nùasunái cáalíacáiyéi nacái, nùasunái yéewáidéeyéi wenàiwica nacái. Quéwa, nùalíacawa pinúapinácuéca abénaméeyéi néená, pitàtàapinácué abénaméeyéi néená cruz ìwali, picapèedáidapinácué abénaméeyéi nacái judiónái yéewáidacàalu irícu, pípiàdàidapinácué nía yàcalé íicha áiba yàcalé nérépiná. ³⁵ Iná Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué israelitaca, nàwalíse macáita cayábéeyéimica íiwitáise píawirináimicué inuéyéicaté, nanúacatáiseté Abel, yái cayábéerimica íiwitáise, àta nanúacatalétaté nacái Dios yàasu profeta Zacarías,

yái Berequías ìrimicaté, pìawirináimicué inuéricaté templo ibàacháwalená ìricubàa, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. ³⁶ Péemìacué cayábani, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùcade ìwalíse macáita yái báawéerica pìmaníricuéca nalí, níai nùasu wenàiwicaca”, ìimaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³⁷ Néese Jesús ìimaca: “¡Píacué Jerusalén ìyacàlená mìnánáica, píacué inuéyéica Dios yàasu profetanái, pinúacuéca áibanái nacái íba iyú, níai wenàiwica Dios ibànuèyéica icàlidaca pìricué tàacáisi inùmalícuíse! ¡Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucuaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí ucùaca uénibewa ubáiná yáapiréwa! Quéwa càmítacué piwàwa nucuaca pía. ³⁸ Iná péemìacué cayába, máiséeyéipíná picapèemicuéca, idécanáami piùwidenái imànicuéca ùwicái píipunita. ³⁹ Yá núumacué nacái pìrí, siùcáisede càmítacué piicá núa quirínama àta pímacatalépinátacué nùwali: ‘¡Cayábéericani yái yàanèerica Wacuèriná Dios ípidená ìwali, Dios ibànuèrica walí!’ càipínacué píimaca nùwali”, ìimaca yái Jesúsca.

24

Jesús anuncia que el templo será destruido

¹ Néeseté Jesús yàacawa templo íicha. Idècunitàacá yàacawa, wía yéewáidacaléca wàacawa yáapicha mawiénita irí. Yá wadàbaca wataáníca irí templo ìwali, nàwali nacái cayábanaméeyéi capìica iyéeyéica templo itéese. ² Quéwa Jesús ìimaca walí:

—Péemìacué cayába yái núuméeyéicuéca pìrí ìwali, níai capìica. Báisíta áiba èeriwa canácata capìi yàasu íba yáawinéeripínacawa áiba íba íinata. Macáita níai temploca itéeséeyéica namáalàapínáta nacáiwa —ìimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin

³ Néese Jesús yàacawa dúli néré ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús yáawinacawa néré. Néese wía yéewáidacaléca wàacawa yàatalé wataánícatená yáapicha méetàucuta áibanái íicha. Yá wáimaca irí:

—Wawàwaca picàlidaca walí chácátáinácaalí ichàbapínáwa yái picàlidéerica walí templo ìwali. ¿Càinásica iyú wadépiná wáalíacawa mawiénica péenáiwaná pìanàanápíná àniwa, èeri nacái imáalàanápínacawa? —wáimaca. ⁴ Néese Jesús ìimaca walí: “Piicácué píichawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàapínacawa. ⁵ Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéipíná ichìwawa. Náimapíná nùacasa níata. Yá nacàlidapíná nachìwawa. Càipíná náimaca: ‘Núacata yái

Mesíasca ípidenéerica Jesucristo, israelita icuèrinápináca', càipiná náimaca namànica nachìwawa. Yá nachìwáidapiná manùba wenàiwica. ⁶ Nacàlidapinácué pírí madécaná ùwicái iináwaná ìwali, áibanái imànínása úwi mawiénita, déecubàata nacái. Quéwacué, picácué cáalu píawa iwàwacutácáiná càì namànica, quéwa càmitàacá imáalàapináwa yái èeriquéi. ⁷ Manùbacáiná áiba cáli néeséeyéi ipéliapiná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa, áibanái gobierno namànipináca ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. Yá manùbéeyéi wenàiwica néetápinácawa máapicái iyú, cáli nacái icusúapinácawa madécaná cáliwa. ⁸ Quéwa macáita yái yùuwichàacáisica, yátanica idàbáanéerica yùuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanái idàbacaalí ùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacaténá iicá èeri.

⁹ “Néese náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali náiwacanánái iríwa peebáidacáinácué nutàacái. Yá namànipinácué pírí báawéeri, yá nanúapinácué píawa. Macái èeri mìnánái báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáinácué nutàacái. ¹⁰ Néenialípiná manùbéeyéi wenàiwica nawènúadapiná nuícha náiwitáisewa namànicaténá nabáyawanáwa. Yá báawapiná naicáyacacawa, nacháawàayacacawa. ¹¹ Madécaná iwicùlidéeyéi cachìwéeyéi yàanàapináca icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapiná natàanínása nacái Dios inùmallicuise, yásí nachìwáidapiná madécaná wenàiwica. ¹² Néenialípiná iyaca madécaná báawéeriwa, íná batéwa macáita càmitapiná cáliná naicáyacacawa. ¹³ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetacatalétawa, nuwasàapiná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁴ Yá nàapinácawa macái cáli ínatale nacàlidacaténá yái tàacáisi cayábéerica íméeerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa yéewacaténá macái èeri mìnánái néemiàcani; néese èeri imáalàapinácawa macáita.

¹⁵ “Bàaluité profeta Daniel itànàacaté tàacáisi Dios inùmallicuise icàlidéerica walí áiba báawéeri casaquèeri wawàsi iináwaná ìwali abéeri wenàiwica imàníripináca templo irìcu, aléde càmicataléca Dios ibatàa wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacaténá imànica templo Dios íicha. Piicácaalípinácué yái báawéerica iyéeripináca templo irìcu—píacué iléeyéica yái tàacáisica, péemiàcué cayábani—íná piicácaalípinácué yái wenàiwica iyaca néré, yásí iwàwacutácué piplacawa Jerusalén iyacàlená íicha. ¹⁶ Yásí cawinácaalí iyéeyéica cháì Judea yàasu cáli ínata, iwàwacutá naplacawa dúli inàliméeri nérépiná. ¹⁷ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri ínatawa néenialípiná, iwàwacutá càmita nèepùa nawàlucacawa nacapèe irìculéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise naplacawa Jerusalén iyacàlená íicha.

18 Cawinácaalí ìyèeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmita nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápíná nabàlewata, iwàwacutá càmita nèepùawa ipíchawáise napiacawa Jerusalén ìyacàlená ícha. 19 ¡Nàuwichàapínáwa manuísíwata cawinácaalí inanái idéerícuíyéica, nía nacái inanáica yèeyéica quíraslì ìira ìinisi, càmícaíná náalimá napiacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa! 20 Pisutácué Dios ícha ipíchanácué iwàwacutá pípiacawa unìabépi, máinicáinácué càulenáca piacawa, càmita nacái sábadò irícu judíonái iyamáidacatáicawa, ipíchaná nabàllacuéca pícha yàcalé iwáiná inùma pimusúacatáisePINÁWA yàcalé ícha. 21 Néenialípiná wenàiwica yùuwichàapínácawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái ícha, Dios idàbacatáiseté yái èeriquéi, àta siùca nacáide. Càmiripináta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeri ícha càiripinátawa cháí èeri irícu. 22 Càmicaalí Dios imàaca maléenéeripináni yái yùuwichàacáiscatá, yásí macái èeri mìnánái yéetápinácawatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripinácani cáininácaíná iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa.

23 “Néese néenialípiná áibanái ímapíná piríwa: ‘Aquialécué piicáca, chácata ìyaca yái Mesíasca’, càipíná náimaca; áibanái nacái náimapínácué piríwa: ‘Piicácué Mesías ìyaca néré, yái judío icuèrináca’, càipíná náimaca. Quéwa, picácué peebáida nalíwani. 24 Manùbacáiná cachìwéeyéi yàanàapíná, icàlidéeyéipíná ichìwawa Mesíascasa nía, judío icuèrinápinása; áibanái iwicùlidéeyéi nacái nàanàaca icàlidéeyéipíná ichìwawa. Náimapíná natàanínása Dios inùmalícuíse. Yá namànipíná yái càmiríca wenàiwica idé imànica. Càita náasáidapíná nachàiniwa nachìwáidacaténá èeri mìnánái. Náalimáidapíná nachìwáidaca nacái Dios yàasu wenàiwica, níái Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càmicaalí Dios yàasunái iicá íchawa cayábani, yásí cachìwéeyéi náalimá nachìwáidaca nía nacái. 25 Nudéca nùalàacuéca pía náicha, ipíchawáise ichàbapínácawa. 26 Iná náimacaalícué pirí: ‘Aquialécué piicáca Cristo ìyaca manacúali yùucubàa càináwàiri’, picácué píawa néré. Náimacaalícué nacái pirí: ‘Piicácué chácataníira Cristo ìyaca capìi imàdáná irícu, ibàacawa’, picácué peebáidani. 27 Nùacáiná nùacaalípináwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicáca nucànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icànáaná macáita capìraléeri cáli ìwali chènuniré èeri imusúacatáiseWA àta èeri iwàlùacataléwa. Càicata nacái nùapínácawa néese àniwa nuénáiwaná yàanàacatáíwa, núa asìali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéeri iyúwa. 28 Màulenéeri iyú piicápinácué chábàanácaalí nùacawa càide iyúwacué píalíánáwa alénácaalí

yéetéerimiwa iriawa piicácáinácué manùbéeyéi wáchuli nàwacáidáyacacawa”, ímaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁹ Jesús ímaca walí: “Néenialípiná ichàbacanacáitawa yái yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri icamaláná, yá nacái quéeri càmítapíná amalá icànaca. Dùlupùta nacái nacaláapínáwa chènuníise. Yásí cachàiníiyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáíwa. ³⁰ Néese macáí èeri mìnánái iicápiná abéeri wawàsi chènuníise imàaquéeripínáca náalíacawa nùanàanápíná, núa asíali Dios néeséerica. Yá náicháanípíná nacalùniwa níái macáita èeri mìnánáica. Néese naicápiná núa, núa asíali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewíise cachàiníiri nuíwítáise iyúwa, mèlumèluíri iyú nucùacaténá macáita. ³¹ Yá nubànùapíná nùasu ángelnáíwa napùliacaténá trompeta cachàiníiri iyú nàwacáidacaténá macáita wenàiwica nuedéeyéica nùasunáipínáwa. Càipíná nùwacáidaca nulíwa nía àta alénácaalí nàyaca macáí cáli imanuíca cháí èeri irícu, èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacatalécawa.

³² “Péemíacué cayába comparación higuera yéetaná ìwali: Càisinàacaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá píalíacuécawa mawíénica camuí. ³³ Càita nacái piicácaalípínácué ichàbacawa macáita yái nucàlidéericuécá pirí ìwali, yásí píalíacuécawa mawíénica núa, nùanápínáwa néese àniwa, núa asíali Dios néeséerica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capíi inùma irícu, iwàlùanápínáwa capíi irículé. ³⁴ Péemíacué cayábani, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuécá pirí ìwali, macáita ichàbàanápínáca ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéipínáca néenialíwa. ³⁵ Yái capíraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínácawa áibaalípíná, néese nutàacái càmíta imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácawa càiwade iyúwa nucàlidáaná piríni.

³⁶ “Quéwa canácata yáalíeriwa chácátáinápinácaalí yái èerica, chènuníiséeyéi ángel nacái càmíta náalíawa, núa nacái Dios lírica, càmíta núalíawa chácátáinápinácaalí èeri, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáalíeriwa.

³⁷ “Mawíénicaalípíná nuénáíwaná nùanàacatáipínáta àniwa, núa asíali Dios néeséerica, yásí wenàiwicanái nàypínáca càide iyúwaté èeri mìnánái iyáanáaté Noé yàasu èerité. ³⁸ Bàaluité èeri ipíchawáiseté úni yéesacawa macáita cáliquéi, macáí èeri mìnánái nàyacaté matuíbanáita Dios ícha; nayáacaté nayáacaléwa, nàiracaté nacái nàiracaléwa. Needácaté nacái náinupínáwa. Càité namànica àta Noénái iwàlùacatalétatéwa arca irículé. ³⁹ Càmitaté èeri mìnánái yeebáida mawíénicani yái yùuwichàacáisica. Néeseté yáta manuíri yéesacái yàanàaca, yá macáita néetácawa càmíiyéicaté iwàlùawa arca irículé

Noénái yáapicha. Càita nacái yùuwichàacáisi yàanàapináwa ráunamáita èeri mìnánái ìwali áiba èeriwa nùanàacatáipináta àniwa, núa asiali Dios néeséerica. ⁴⁰ Néenialípiná pucháiba aslanái yèepuníyèipinácawa manacúalibàa. Angelnáí itépiná abéeri asiali, abéeripiná nacái imàacawa néenita. ⁴¹ Yá pucháiba inanái namulúapináca nàyaca ituínási. Angelnáí itépiná abéechúa, abéechúapiná nacái imàacawa néenita.

⁴² “Picùacáitacué nùanàaca, càmicáinacué pialíawa nuénáiwana nùanàacatáipiná, núa Píiwacalícuéca, chácataínápinácaalí nùanàaca àniwa. ⁴³ Péemìacué cayába comparación: Capìi íiwacalí yáalíacaalíwa càinácaalípiná hora irìcu cayéedéeri yàanàa táiyápitá, yá càmita capìi íiwacalí iimácatá, càmita nacái ibatàa nawàlùacawa icapèe irìculé nayéedùacaténá yàasutá. Càmita quéwa capìi íiwacalí yáalíawa càinácaalípiná hora irìcu cayéedéeri yàanàa. ⁴⁴ Càicata nacáicué pía. Pichùnìacué píiwitáisewa picùacaténacué nùacawa néese, núa asiali Dios néeséerica, nùacáináwa néese àniwa càmicatáipinátacué picùa nùanàa”, íimaca walí yái Jesúscá.

El criado fiel y el criado infiel

⁴⁵ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Péemìacué comparación: Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa capìi íiwacalí yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricani, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéerica nacái íiwacalí itàacáíwa machacànìiri iyú. Iná yái capìi íiwacalíca, ipíchawáise yàacawa icapèe íichawa, yá ichùulíaca yàasu wenàiwicawa icùanápiná yàasu wenàiwica áibanái, yàacaténá nacái nayáapiná èeri imanùbaca. ⁴⁶ Néesecáwa capìi íiwacalí yèepùacaalípináwa néese àniwa, yá casíimáica yàasu wenàiwica imànicaalíacáwa càide iyúwa íiwacalí íimáanáté irí. ⁴⁷ Péemìacué cayábani, capìi íiwacalí imàacapiná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica íibaidacaté cayába íiwacalí irípináwa, idècunitàacá canáca yái íiwacalíca. ⁴⁸⁻⁵⁰ Quéwa capìi íiwacalí yàasu wenàiwica báawacaalí íiwitáise, yá iyúunáidacaalí íiwacalí idècunìacawa càiripináta, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéiwa íibaidéeyéi, yá iyamáidaca íibaidaca iyáacaténá manuí iyáacaléwa, ìiraca nacái, icàmáanápiná nacái icàméeyéi yáapicha, yáta íiwacalí yèepùapináca yàanàaca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicatáita icùa yàanàaca, abéeri hora nacái càníiri yáalíawa ìwali íiwacalí yàanàanápiná. ⁵¹ Yásí capìi íiwacalí idalúaca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica. Yá yùuwichàacawa càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise nàuwichàanáwa infierno irìcu. Yásí náicháanípiná báawanama, naamíapináca nayéiwa nàuwichàacái iyúwa”, íimaca yái Jesúscá.

25

La parábola de las diez muchachas

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca wía comparación iyú, yá íimaca walí: “Néenialípiná, ipíchawáise Dios icùaca macáita wenàiwicanái, yá abénaméeyéi nacùapíná nùacawa néese, quéwa áibanái càmita nacùa nùacawa néese. Càica níade iyúwa diez namanùbaca mànacanái. Péemlàcué comparación: Mànacanái needáca nàasu lámparawa nàacaténáwa fiesta casamiento néré. Yá nabàlùacawa bàacháwáise capìi íicha, nacùaca abéeri asìali yàanàaca idécanáami yeedáca iríwa yàacawéetúawa, yéewanápiná nawàlùacawa náapicha fiesta iriculé. ² Cinco namanùbaca mànacanái máiwitáiséeyéi. Aibanái cinco namanùbaca cáalíacáiyéi nacái. ³ Níái máiwitáiséeyéica meedá natéca nàasu lámparawa, quéwa càmita naté lámpara ituní napuniádaanápiná àniwa nàasu lámparawa. ⁴ Níái cáalíacáiyéica natéca ituní yàalupíná nàasu lámpara yáapichawa. ⁵ Néese idècunìacatéwa yái asìali yeedéericaté yàacawéetúawa, ínà iwàwacutá mànacanái icùaca nía máadáiní. Yá cadapùleca macáita mànacanáica. Néese naimáca náichawa. ⁶ Néeseta quéwa catá bamuchúami yáta mànacanái yéemìlaca áibanái imáidaca nalí cachàiníri iyú. Yá náimaca mànacanái irí: ‘Aca níara, placué píipunitáidaca nía’, náimaca. ⁷ Yá nacawàacawa macáita níái mànacanáica. Yá nachùnìaca nàasu lámparawa. ⁸ Níái máiwitáiséeyéica meedá náimaca cáalíacáiyéi irí: ‘Piùcùacué walí achúamáana ituní, wàasu lámparacáinà ichacàca yàacawa’, náimaca. ⁹ Quéwa cáalíacáiyéi íima nalí: ‘Càmíirita, canácáinà walí cayába wàasupíná, pirípinácué nacái. Pìacué picutáca piríwa aléera nawèndacataléca’, náimaca nalí. ¹⁰ Néese idècunitàacá máiwitáiséeyéi nàacawa nawènìacaténà naliwa lámpara ituní, yá asìali yàanàaca yái yeedéericaté yàacawéetúawa. Néese níái cáalíacáiyéica mànacanáica ichùnìeyéicaté yàasuwa, nawàlùacawa náapicha fiesta casamiento néré. Yá nabàliaca capìi inùma. ¹¹ Néese níái máiwitáiséeyéica nàanàaca néré. Yá namáidaca capìi inùma néeni. Náimaca: ‘Wáiwacali, pìacùa walíni yái capìi inùmaca’, náimaca irí. ¹² Néese quéwa íimaca nalí: ‘Péemlàcué cayábani, càmìtacué núalía nuicáca píá’, íimaca nalí”, íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús íimaca walí ìyeyéica yáapicha: “Càita nacái iwàwacutácué picùaca nùanàaca néese àniwa. Picùacué cayába nùanàaca néese àniwa, núa, asìali Dios néeséerica, càmíicáinácué píalíawa chácataínápinácaalí èeri nùawa, cànácaalípiná hora írìcu nacái, càmìtacué píalíawa”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola del dinero

¹⁴ Néeseté Jesús yéewáidaca wía áiba comparación iyú. Yá íimaca walí: “Néenialípiná ipíchawáise Dios icùaca macáita,

càicanide iyúwa càasuúri asìali idènièrica yàasu wenàiwicanáíwa. Péemiacué comparación: Ipíchawáise càasuúri asìali yàacawa áiba cáli nérépiná, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá yàaca nachàba yàasu platawa nacùanápíná iríni. ¹⁵ Yá náiwacali yàaca abéeri ichàba cinco mil namanùbaca moneda máiníiyéi cawènica. Yàaca nacái áiba ichàba pucháiba mil namanùbaca. Yàaca nacái áiba ichàba abéeri mil namanùbaca. Yái náiwacali yàaca nachàba càide iyúwa náalimáaná náibaidaca, namànicaténá nàasu wawàsiwa náiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yàacawa náicha áiba cáli néré. ¹⁶ Yái asìali idènièrica cinco mil namanùbaca, yàacawa caquialéta imànicaténá yàasu wawàsiwa íiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yeedáca áiba cinco mil namanùbaca moneda íiwacali irípináwa ipualé yái plata íiwacali yèericaté ichàba. ¹⁷ Càita nacái imànica yái áiba asìalica idènièrica pucháiba mil namanùbaca imàníiripíná iyú yàasu wawàsiwa. Yá yeedáca áiba pucháiba mil àniwa íiwacali irípináwa. ¹⁸ Quéwa yái asìali idènièrica abéeri mil meedá yàacawa, yá íicaca cáli yèewiré, yá ibàllaca plata cáli iriculé. Càita ibàacaca íiwacali yàasu platawa.

¹⁹ “Madécaná èeri idénáami, yá yèepùacawa néese àniwa yái náiwacalica. Néese imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa, níai yeedéyécaté íicha plata, yáalíacaténáwa náicha càisimalénácaalí needá náiwacali irípináwa. ²⁰ Quéechacáwa yái asìali yàanàaca íiwacali yàataléwa, yái idènièricaté cinco mil namanùbaca moneda, yá yàaca diez mil namanùbaca moneda íiwacali iríwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Núiwacali, piacaté nuchàba cinco mil namanùbaca. Siùcade pidènlàca áiba cinco mil namanùbaca àniwa nuedéerica pirípiná’, íimaca irí. ²¹ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Cayábéericani. Pidéca píibaidaca nulí cayába, machacàníiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca píibaidaca nulí machacàníiri iyú achúméeríina iyú, íná numàaca picùaca madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nàasu casímáicaténá pía núapicha’, íiwacali íimaca irí. ²² Néese àniwa, yái asìali yàanàaca nacái íiwacali yàataléwa, yái náiwacali yèericaté ichàba pucháiba mil namanùbaca moneda, yá yèepùadaca báinúaca mil namanùbaca íiwacali iríwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Núiwacali, piacaté nuchàba pucháiba mil namanùbaca. Nudéca nuedáca pirípiná pucháiba mil namanùbaca àniwa’, íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Cayábéericani. Pidéca píibaidaca nulí cayába, machacàníiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca píibaidaca nulí machacàníiri iyú achúméeríina iyú, íná numàacaca picùaca madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nàasu casímáicaténá pía núapicha’, íiwacali íimaca irí.

²⁴⁻²⁵ “Néese nacái yái asìali yàanàaca íiwacali yàataléwa, yái náiwacali yèericaté ichàba abéeri mil namanùbaca moneda. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Núiwacali, núalíacawa píwali caluérica

píiwitáise, peedácaína piriwa yàacàsi càmicataléca pibàna, piwacáida nacái piriwa càmicataléca píibaida. Iná cáaluca núa, yá nùaca nubàliaca piasu plata cáli irìculé. Siùcade nuèpùada piri àniwa piasu plataca', íimaca. ²⁶⁻²⁷ Néese íiwacali íimaca irí: 'Báawéeri píiwitáise, càmita píibaida nulí cayába, ínuca pía nacái. Píinádacaalíwa nùwali nuedáaná yàacàsi càmicataléca nubàna, nùwacáidáaná nacái nulíwa càmicataléca nuíbaida, néese ¿cánáté càmita pimàaca nùasu plata caja néré, yéewanápiná inísàacawa nulípiná achúmáana quirítatá àniwa?' íiwacali íimaca irí. ²⁸ Néese náiwacali íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa: 'Peedácué íicha níai abéeri mil namanùbaca monedaca. Píacué iríni yái idènièrica diez mil namanùbaca', íimaca yái náiwacalica. ²⁹ 'Níacáiná macáita íibaidéeyéica cayába nulípiná, yá numàacáanápíná nacùaca madécaná mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí camíiyéica íibaida cayába, càmita numàaca náibaidaca nulípiná quirínama. ³⁰ Píacué piúcaca yái wenàiwica canéerica iwèni méetàuculé máiníri catácatelé. Wenàiwicanái náicháanípiná manuísíwata, yá naamíapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa' ", íimaca yái Jesúsca.

El juicio de las naciones

³¹ Néeseté Jesús íimaca walí àniwa: "Núa asìali Dios néeséerica, nùanàapíná cachàiníri iyú, nucamalá irìcuwa, cáimiétaquéri iyú nacái, cachàiníri nuíwítáise nacái nucùacaténá macáita èeri mìnánái. Yá nùanàapíná macái ángelnái yáapichawa. Yá núawinacawa nùasu yàalubáisi mèlumèluíri ínatawa nucùacaténá macáita. ³² Nàwacáidapíná nùatalé macái èeri mìnánái. Yá nùwacáidapíná náichawáaca nía pucháiba yàalusipíná càide iyúwa píraí icuèriná iwacáidacaalí ipíra ovejanáwa cabranái íicha. ³³ Yá nùwacáidapíná nulípináwa nùasunái ovejaca nuéwápuwáise mawiénita nulí, quéwa nùwacáidaca cabranái nuíchawa apáuwáisepiná meedá. ³⁴ Néese núa, yái icuèrica macáita, núumapíná nalí iyéeyéica núapicha nuéwápuwáise. Yá núumapíná nalí: 'Aquialécué núapicha, píacué Núaniri Dios yàasunáica, Dios imàaqueeyéica casíimáica. Peedácué piriwa yái cayábéeri yàcaléca wamáníricatécué píripíná wadàbacaalíté èeriquéi, yái yàcalé picùacatalépinácuéca macáita wenàiwica. ³⁵ Bàaluitécáiná, máapicaalíté núa, piàcatécué nuyáapíná. Macàlacaalíté nuwàwa, piàcatécué nuìrapíná úni. Nùacaalítéwa déecuise nùasu cáli íichawa, peedácatécué piataléwa núa. ³⁶ Canácaalíté nubàle, piàtécué nubàlepiná. Cálalíacaalíté núa, picùacatécué núa. Náucacaalíté núa presoíyéi ibànalìculé, piànàcatécué písímáidaca núa', càipíná núumaca nalí. ³⁷ Néese níai cayábanaméeyéica íiwítáise náimapíná nulí: 'Wáiwacali, ¿càicaalínáté waicá máapica pía, yáté wàaca piyáapíná? ¿Càicaalínáté waicá macàlaca piwàwa, yáté wàaca píiraca

úni? ³⁸ ¿Càicaalínaté waicá pìacawa déecuise pìasu cáli íichawa, yáté weedáca wàataléwa pía? ¿Càicaalínaté waicá canáca pibàle, yáté wàaca pibàlepiná? ³⁹ ¿Càicaalínaté nacái waicá cáuláicaca pía, yáté wacuaca pía? ¿Càicaalínaté nacái pìyaca presoíyéi ibànalicu, yáté wàaca wasímáidaca pía?” càipiná náimaca nulí. ⁴⁰ Néese núa, yái icuèrica macáita, núumapiná nalí: ‘Péemiacué cayába. Pimànicáinátécué cayábéeri nuénánái irí, éwita nalípiná níai cà míiyéica cachàini náicha canánama, ínáté nuicáca yái pimàníricuéca nalí càide iyúwacué pidéca nacáicaalí pimànica nulíni’, càipiná núumaca nalí.

⁴¹ “Néese núumapiná nalí níai iyéeyéica apáuwáise nuícha: ‘Píacuéwa nuícha, píacué báawéeyéica Dios iicáca íiwitáise. Píacuéwa quichái irículé cà míirica íchacàwa càiripinéerita iyaca Dios imànirica nalípiná, yái Satanásca, nía nacái Satanás yàasu ángelnáica. ⁴² Bàalutécáiná máapicaalíte núa, càmitatécué pía nuyáapiná. Macàlacaalíte nuwàwa, càmitatécué pía nuíra úni. ⁴³ Nùacaalíte déecuise nùasu cáli íichawa, càmitatécué peedá pìataléwa núa. Canácaalíte nubàle, càmitatécué pía nubàlepiná. Cáuláicacaalíte núa, càmitatécué picúa núa. Náucacaalíte núa presoíyéi ibànaliculé, càmitatécué pía písímáidaca núa’, càipiná núumaca nalí. ⁴⁴ Néese náimapiná nulí: ‘Wáiwacali, ¿càicaalínaté waicá máapicaté pía, macàlacaalíte piwàwa nacái, cáuláicacaalíte pía nacái? ¿Càicaalínaté waicá pìacawa déecuise pìasu cáli íichawa? ¿Càicaalínaté waicá pìyaca presoíyéi ibànalicu nacái? ¿Càicaalínaté waicá canáca pibàle? ¿Càicaalínaté càmita wayúudàa pía?’ càipiná náimaca nulí. ⁴⁵ Néese núumapiná nalí: ‘Péemiacué cayába, càmicáinaté pimàni cayábéeri nuénánái irí, éwita nalípiná níai cà míiyéica cachàini náicha canánama, ínáté nuicáca yái cà míinácuéca pimànica nalí cayábéeri càide iyúwacué càmicaalí nacái pimàni nulítani’, càipiná núumaca nalí. ⁴⁶ Néese níai báawéeyéica íiwitáise nàapinácawa Dios yàasu yùuwichàacáisi irículé, yái yùuwichàacáisi cà míirica imáalàawa. Níata quéwa cayábanaméeyéica íiwitáise nawàlùapinácawa yàcalé irículé nadèniacataléca nacáucawa cà míiri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

26

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, yá íimaca walí:

² —Píalíacuécawa iyaca wapíchalé pucháiba èeri ipíchawáise namànica Pascua yàasuná culto. Yánica abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái natàtàaca núa cruz ìwali, núa asíali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

³ Néenialité sacerdote íiwacanánái nàwacáidáyacacawa judío íiwacanánái yáapicha Caifás icapèe manuiri iriculé, yái sacerdote íiwacaliná íipidenéericaté Caifás. ⁴ Yá náináidacawa, natàanica nacái, namànica wawàsi náapichawáaca náibàanápínaté Jesús ibàacanéri iyú nanúacaténáni. ⁵ Quéwa macáita náimaca naliwáaca:

—Íwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níai manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé irìcu —náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

⁶ Néeseté Jesús iyaca Betania iyacàlená irìcu, Simón icapèe irìcu, yái Simón ichùnièricatéwa cháunási lepra íicha. ⁷ Néese abéechúa inanái ùacawa Jesús yàatalé. Udèniaca achúméechúa catùu cawèníri íba alabastro icatùalená, ipuniéchúawa séenási pumèníri iyú, máiníri cawènica. Idècunitàacá Jesús iyáaca iyáacaléwa, yá ùucùaca yái séenási pumènírica Jesús íiwita ìwali. ⁸ Néese wía, Jesús yéewáidacaléca, waicácáiná yái umànírica, yá calúaca wía. Yá wadàbaca wáimaca:

—Máiní báawéeriquéi ùucáanaca meedá canéri iwèni iyú yái pumènírica isàni cawènírimica. ⁹ ¿Cánaté càmita uwéndani, manùba platapínacáinatani, uyúudàanápíná catúulécanéeyéi wenàiwicatá? —wáimaca. ¹⁰ Jesús yéemìaca yái wáimáanaca, yá íimaca walí:

—Píacué pisàiwica ulí wawàsi. Yái umànírica nulí máiníri cayábacani. ¹¹ Catúulécanéeyéi wenàiwica nàypínacué píapicha mamáalàcata càiripínata íná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmírita iyapíná píapichacué càiripínata cháí èeri irìcu. ¹² Udéca ùucùaca perfume nùwali, nusànipíná nabàllacaténá nuinámi, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ¹³ Péemìacué cayábani, àta alénacaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri irìcu íiméerica nuwàwaca nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá nacàlidapíná uináwaná ìwali úái inanáica, umànicáiná nulí cayábéeri, yá nawàwalipíná úa —íimaca yái Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁴ Néeseté abéeri wéená wía Jesús yéewáidacaléca docenacaté wamanùbaca, íipidenéerica Judas Iscariote, yàaca itàanica sacerdote íiwacanánái yáapicha. ¹⁵ Judas íimaca nalí:

—¿Càinácué imanùbaca pía nulí nutécaalícué pía Jesús yàatalé píibàacaténácuéni? —íimaca yái Judas Iscarioteca. Néese nacàlidaca íríni nàanápínaté írí treinta namanùbaca moneda, níai plata cawèníyéica, báinúaca quéeri iwènicatái. ¹⁶ Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càinácatáinápiná yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

17 Idàbáanéeri èeri yàanàacaté judiónái yàasu culto Pascua yaalí, nayáacataíca pan càmiiri idènià levadura. Yáté èerica, wía Jesús yéewáidacaléca wasutáca wéemíawa Jesús. Yá wáimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùniàcaténá piyáapíná nacáíwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténá wáapichani? —wáimaca. 18 Yá íimaca walí:

—Piacuéwa Jerusalén ìyacàlená irìculé, abéeri asìali icapèe néré, càide iyúwacué núumáanáté pirí. Pímacué irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía íima pirí: Mawiénica nùasu èeri nuétáanápínáwa. Yá nùacawa picapèe néré nuyáacaténá yàacàsi Pascua pinéerica nuéwáidacalénái yáapichawa, càì íimaca pirí’, càicué píimaca iríwa —íimaca yái Jesúsca.

19 Néese abénaméeyéi wéná wía yéewáidacaléca nàacawa néré, yá namànica càide iyúwa Jesús ichùulianáté nía. Yá nachùniaca yàacàsi Pascua pinéerica.

20 Néese catáca wàwali, yá Jesús ìyaca mesa iwéré wáapicha wía yéewáidacaléca doce wamanùbaca. 21 Idècunitàacá wayáaca wayáacaléwa, yá íimaca walí:

—Péemíacué cayábani, abéeri péenácué itépiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca. 22 Yá idàbaca achúmaca wawàwa manuísiwata, yá wadàbaca wasutáca wéemíawani abéerinamata:

—Nuíwacali, ¿núasica? —wáimaca. 23 Jesús íimaca walí:

—Yái yáapúadéerica nùapicha pan quírápieli irìculé, yácata itéeripínáca nùuwidenái náibàacaténá núa. 24 Iwàwacutá nuétácawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nuínáwaná ìwali Dios inùmalicúise, núa asìali Dios néeséerica; quéwa, ¡máiníripíná yùuwichàacawa yái asìalica itéeripínáca nùuwidenái náibàacaténá núa! Cayábatésica irítáni càmicaalíte imusúa iicà èeritá —íimaca yái Jesúsca.

25 Néese Judas yái íináidéericatéwa itéenápíná Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿núasica? —íimaca yái Judasca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báisiá, píacatani —íimaca yái Jesúsca.

26 Néese idècunitàacá wayáaca wayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi irìculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacùaca walíni. Íimaca walí:

—Peedácué piyáawani, yácata nuíná yái —íimaca walí.

27 Néese yeedáca copa icáapi irìculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái uva ituníca. Néese ichàbáidaca walíni, yá íimaca walí:

—Macáitacué píiracuéni. 28 Yácáiná yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripínácawa nuíchawa cruz ìwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaquéerica nacáí báisíiricani yái wàlisàì wawàsi Dios imàníirica wenàiwicanái yáapicha iwasàanápíná

níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nuétácawa yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ²⁹ Quéwa núumacué piri càmita nuèpùà nuìrapináca quirínamani yái uva itúnica àta áiba èeripinà nuìracataléta wàlisài uva ituní piápichacué yàcalé irìcu Núaniri Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁰ Néese idécanaámité wacántàaca máisibáwanáita salmos, yá wàacawa dúli néré ípidenéechá Olivos, yái olivo inàlimanáca.

³¹ Jesús íimaca walí:

—Macáitacué piwènúadapiná nuícha píiwitáisewa yáta catáquéi, néese pimàacapinácué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàaná tàacáisi Dios íiméericaté nùwali. Dios íimacaté: ‘Nunúapiná yái icuèrica nupìra ovejanáíwa, néese nupìra ovejanáí napìapinácawa nacàlàliacawa’, íimacaté yái Diosca. ³² Quéwa nudécanaámi numichàacawa yéetácáisi íicha, yá nùapinácuécawa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré, yásí nuípunitáidacuéca pía néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese Pedro íimaca irí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí píicha íiwitáisewa, càicáanáta càmita càì numànica —íimaca yái Pedroca. ³⁴ Jesús íimaca irí:

—Péemìà cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría càmínáca píalíawa nùwali, ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca.

³⁵ Quéwa Pedro íimaca:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa piápichawa, càicáanáta càmitanica nucàlida nuchìwawa càmínáca núalíawa píwali —íimaca yái Pedroca. Yá macáita wía Jesús yéewáidacaléca càì wáimaca nacái Jesús irí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁶ Néese Jesús yàanàaca wáapicha wía yéewáidacaléca bànacalé inàlimaná néré ípidenácatalé Getsemaní. Yá íimaca walí:

—Píawinacuéwa cháì idècunitàacá nùaca néré nusutáca núawawa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, nía nacái Zebedeo yéenibeca pucháiba ípidenéeyéica Santiago, Juan nacái. Yá Jesús yùuwichàacawa manuísíwata achúmacáiná iwàwa, cáalucáiná ínáidacawa, yái Jesúsca. ³⁸ Néese íimaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalicuísewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué piimá pìyaca. Nuwàwacué píacawéeridaca núa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yàacawa napíchalé achúmáanata. Yá Jesús yúuwàa iríacawa inùmáawawa cáli iwéré. Yá íimaca Dios irí:

“Núaniri, cayábacaalí piwasàaná núa ícha yái manuíri nuuwichàanápínacawa, yá piwasàaca núa. Quéwa càmicaalí cayába piwasàaná núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáaná”, ímaca isutáca yáawawa Dios ícha yái Jesúsca.

⁴⁰ Néese cáwa Jesús yèpùacawa àniwa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca núa iiméeyéicáita. Yá Jesús ímaca Pedro írí:

—¿Cánácué càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri ho-rapíná piacawéeridacaténácué núa? ⁴¹ Picácué piimá piyaca. Pisutácué piawawa Dios ícha ipíchaná Satanás yáalimáidacuéca pía pimàniínápínácué pibáyawanáwa. Piwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatacué piiná meedá —ímaca yái Jesúsca.

⁴² Néese àniwa Jesús yàacawa náicha pucháibáaná yàawiríapíná. Yá isutáca yáawawa Dios ícha. Ímaca: “Núaniri, càmicaalí cayába piwasàaná núa ícha yái yùuwichàacáisica, yásí pimàni nulí càide iyúwa piwàwáaná”, ímaca yái Jesúsca.

⁴³ Néese Jesús yèpùa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yá iicáca núa iiméeyéica àniwa máinícáiná cadapùleca núa báawanama. ⁴⁴ Yásí Jesús imàacaca núa càita, yá yàacawa náicha àniwa isutácaténá yáawawa Dios ícha máisiba yàawiríánápíná àniwa càide iyúwa idéenáté isutácáwaca. ⁴⁵ Néese yèpùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa. Yá Jesús isutáca yéemàwa núa:

—¿Cánácué piimá piyaca mamáalàacata? ¿Cánácué piyamáidacáitacuéwa? Idéca nùasu èeri yàanàaca, núa asíali Dios néeseérica, presocatáipíná namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi inúaca núa. ⁴⁶ Pimichàacuéwa wàanácuéwa. Aca néese yái asíalica itéerica nùuwidenái náibàacaténá núa —ímaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàanica, yá Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica wía. Yàanàaca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèeyéi. Naté espada machete nacáiri, àicu nacái áiba. Sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái nabànùacaté wenàiwica Judas yáapicha íibèeyéipínáca Jesús. ⁴⁸ Judas, yái itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, icàlidacaté nalí quéecha càinápínácaalí iyú yáasáida Jesús. Càité Judas ímaca nalí quéechatécáwa: “Yái asíali nutàidéeripínáca nusùsuèripínáca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Yá píibàacuéni”, càité ímaca nalí yái Judasca. ⁴⁹ Iná Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá Judas ímaca Jesús írí:

—¡Catámiquéera, Nuíwacali! —ímaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa wáiwitáise iyáaná

watàidáaná wenàiwica cáininéerica waicáca, wía judíoca.
⁵⁰ Jesús íimaca irí:

—Pía nùacawéerináca, pimàni caquialéta yái piwàwéerica pìanàaca pimànica —íimaca yái Jesúsca. Néese níái yèeyéicawa Judas yáapicha nàacawa Jesús yàatalé, yá náibàacani. Yá nacùacani presoíri iyú.

⁵¹ Néese abéeri wéená wía Jesús yáapichéeyéica iwatàaca yàasu espadawa machete nacáiri. Yá yáalimáidaca ipéliacatátá, yá inúacatátáni espada iyú abéeri sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita yùuwi abéemàa. ⁵² Néese Jesús íimaca yéewáidacalé iríwa:

—Píiyàa pìasu espadawa yàalu iriculéwa. Càmita cayába càì pimànináca, níacáiná macáita wenàiwica ipéliyéica espada machete nacáiri iyú néetápiná nacáiwa espada iyúwa. ⁵³ ¿Càmita pialíawa nuwàwacaalí nusutáca Núaniri Dios íichawa iyúudàanápiná núatá, yásí ibànùaca nulí sesenta mil ichàbaníiseta ángelnáicatá iyúudèeyéipiná núatá? ⁵⁴ Quéwa nupéliacaalí, nusutácaalí nacái Dios íicha yàasu ángelnái, yá càmita nùalimá nùuwichàacawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios inùmalicuise —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁵ Néese Jesús isutáca yéemíawa níái wenàiwicaca:

—¿Cánácué pìanàa nùatalé cacáapisàiwaca espada, àicu nacái píibàacaténá núa presoíri iyúpiná càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmicáinácué nupéliapiná píipunita. Macái èeri imanùbaca nudéca nùyaca templo irícu, nuéwáidacaalíté wenàiwica, yáté càmitacué píibàa núa néeni. ⁵⁶ Quéwa pialimácué píibàaca núa siùcade yéewanápiná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios inùmalicuise —íimaca yái Jesúsca. Néese macáita wía Jesús yéewáidacaléca wamàacaca Jesús abéerita. Yá wapiacawa náicha.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵⁷ Níái íibèeyéicaté Jesús natécani Caifás icapèe néré, yái sacerdote íiwacalináca. Nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, judío íiwacanánái nacái nàwacáidáyacacatéwa Caifás icapèe iriculé. ⁵⁸ Pedro yàacawa náamiwáise déecuíseta. Yá iwàlùacawa bàacháwa iriculé yái sacerdote íiwacaliná icapèe ibàacháwalenáca. Yá yáawinacawa úwinái yèewi, níái icuèyéica templo. Pedro iyamáacawa néré iicácaténá càinácaalí ichàbacawa yái Jesús.

⁵⁹ Sacerdote íiwacanánái, nía nacái Junta Supremanái israelita íiwacanánáica nacutáca cachìwéeri wawàsi Jesús ìwali, namàacáanápiná úwinái nanúaca Jesús. ⁶⁰ Quéwa canáta nàanèeri ìwali wawàsi nanúanápiná Jesús éwita madécaná

nacàlidacáaníta nachìwawa nacháawàacaténá Jesús iináwaná ìwali. Atata nàanàaca pucháiba wenàiwica icàlidéeyéipináté ichìwawa. ⁶¹ Náimaca:

—Yái asìali íimacaté: ‘Núalimá numáalàidaca Dios yàasu templo, yásí nubàlùadapináni àniwa máisiba èeri irícu’, càì íimaca — náimaca. ⁶² Néese yái sacerdote íiwacaliná imichàa ibàlùacawa. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita pitàaní? ¿Càiná píimaca ìwali yái nacàlidéerica pìwali nacháawàanáca piináwaná ìwali? —íimaca. ⁶³ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yái Jesúsca, càicáaníta masànata náichani mamáalàacata, canáca icàlidáaná iináwanáwa nalí. Néese sacerdote íiwacaliná íimaca irí àniwa:

—Nuchùulìa pía cáuri Dios íipidená ìwali picàlidáanápíná walí báisíiri iyúni. Picàlida walíni, ¿píatasica yái Mesíasca, judío icuèrinápináca, yái Dios Iirica? —íimaca. ⁶⁴ Jesús íimaca irí:

—Yáca núa yái càide iyúwa píimáaná. Núumacué nacái pirí áibaalípiná piicápinácuéca núa, núa asìali Dios néeséerica. Piicápinácuéca núa yáawinéericawa Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàiníríca náicha canánama nucùacaténá yáapicha macáita. Yá piicápinácuéca nacái nùanàaca àniwa acalèe yèewáise chènunlìse —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁵ Néese yái sacerdote íiwacaliná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemìaca yái Jesús íimáanáca Dios ìwali. Yá sacerdote íiwacaliná íimaca nalí:

—¡Yái asìali itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali! ¡Càmita iwàwacutá wéemìaca áibanái icàlidáaná iináwaná ìwali! Pidécuéca péemìaca itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios Iiricasani. ⁶⁶ ¿Càinásicué wamànica irí? —íimaca. Néese náimaca:

—Cabáyawanácani. Iwàwacutá yéetácawa —náimaca. ⁶⁷ Néese abénaméeyéi nàapisáidaca Jesús inàni. Nacapèedáidacani nacái. Aibanái nanúadáidaca nacái inàni ìwali. ⁶⁸ Nabàlìia nacái ituí, yá náimaca irí:

—Píasa Mesíasca, yái wacuèrinása Dios ibànuèrisa walí, ¡pi-wicùlida, picàlida walíni cawinácaalí níái inúadáidéeyéica pía! — náimaca naicáaníca iquíniná.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁹ Pedro yáawinacawa ìyaca bàacháwáise, yá inanái ìibaidéechúa néré ùacawa Pedro yàatalé. Yá úumaca irí:

—Pía nacái yèepuníiritéwa Jesús yáapicha, yái Galilea néeséerica —úumaca. ⁷⁰ Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa nèewi macáita níái wenàiwicaca. Yá íimaca:

—Càmita núalíawa ìwali yái pitàaníríca nulí ìwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni, ipíchaná nanúacani Jesús yáapicha.

⁷¹ Néesećáwa Pedro yàacawa náicha iwáiná inùma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Yá áiba uicáca néréni, yá úumaca áibanái irí níái iyéeyéica néré:

—Yái asìliquéi yèepunítéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret néeseéerica —úumaca nalí. ⁷² Yá Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa báisi báisícata càmínása yáalí iicáca Jesús. Íimaca:

—¡Càmita núalía nuicácani yái asìalica! —Íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani. ⁷³ Achúmáana tàacáwa àniwa, áibanái iyéeyéica néré nàacawa Pedro yàatalé. Yá náimaca irí:

—Báisíta píaca néená níái Jesús yéewáidacaléca pitàanícáiná càide iyúwa Galilea yàasu cáli néeseéeyéi —náimaca irí. ⁷⁴ Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichìwawa báawéeri tàacáisi iyú báawanama báisi báisísíwata Dios yáaliériwa. Pedro íimaca:

—¡Càmita núalía nuicácani yái asìalica! —Íimaca yái Pedroca, cáalucáináni. Yáta cawámai itàaca. ⁷⁵ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús íiméericaté irí: ‘Ipichawáise cawámai itàaca, yá pìmanipíná pichìwawa máisiba yàawiría càmínáca pialíawa nùwali’, càité íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro yàacawa náicha. Yá íicháanica cachàiníri iyú.

27

Jesús es entregado a Pilato

¹ Amalácaalíte nawicáu, yá macáita sacerdote íiwacanánái abédanamata náiwitáise náapicha níái judío íiwacanánái béeyéica nanúanápiná Jesús. ² Yá nadacùaca náichawa Jesús. Néese natécani Pilato yàatalé, yái gobernador romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli.

La muerte de Judas

³ Néeseté Judas, yái itéericaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Judas iicáca natéca Jesús nadacuèrimi, gobernador romanosàiri yàatalé nasutácaténá gobernador ichùulianápiná úwinái inúaca Jesús. Iná Judas, iicácáiná nanúanápinaté Jesús, yá achúmaca Judas íináidacawa iwàwawa, báawaca iicáca yái imàníinacaté. Yá Judas iwàlùacawa nàatalé níái sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Yá Judas iwàwacaté yèepùadaca nalí yái plataca nèericaté irí itéenacaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, níái treinta namanùbaca moneda plata cawèníyéi báinúaca quéeri iwènicatáica. ⁴ Judas íimaca nalí:

—Nuèpùadacué pirí yái plataca ipíchaná cabáyawanáca núa ìwalíise. Nudéca numànica nubáyawanáwa nutéenacué pía yàatalé píibàacaténáni pinúanápinácuéni, yáara asìali mabayawanéerica —Íimaca yái Judasca. Quéwa náimaca Judas irí:

—¿Canápináta walíni cabáyananáca pía! ¡Piasu wawàsicatéera! —náimaca.

⁵ Iná Judas yúucaca íchawa níai monedaca templo iriculé. Néese yàacawa. Yá idacùaca icanápi ìwalisewa yéénúlusi iyú idacuèricaté chènuníse. Yá ipisiacawa chènuníse, yéewacaténa yéénúlusi isidùu icanápi, yá yéetácawa.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái ìwacáidaca níai monedaca Judasmi yúuquéricaté íchawa templo iriculé. Yá náimaca:

—Idéca yeedáca iríwa yái plata imàacacaténa nanúaca asìali, íná casacàaca Dios iicáca yái plataca. Canátacué yéewaná wamàacaca Dios iríni ofrenda iyú —náimaca.

⁷ Iná náináidacawa nawèniápiná cáli Judasmi yàasu plata iyú, abéeri cáli ípidenéri Campo del Alfarero (íimáanáca “yàasu cáli, asìali imànírica mapuwáa”). Néese nadécanáami nawèniacani, yá namàacaca yái cáli nabàliacatalépiná yéetéeyéimiwa càmiyéica judío. ⁸ Iná Jerusalén ìyacàlená mìnánái néemlacáináté càinácaalíte namànica Judas yàasu platami iyú, yá nàaca ípidená yái cálica Campo de Sangre (íimáanáca “Írái yàalu”) Judasmi yeedácáináté iríwa yái plataca imàacacaténaté nanúaca asìali. Mamáalàacata càì náimaca ìwali yái cálica, àta siùca nacáide. ⁹ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicúise, abéeri néená níai profeta iyéeyéicaté profeta Jeremías yéetacadénáamitéwa. Yái profeta íimacaté: “Needáca treinta namanùbaca moneda plata cawèniyéi, yái asìali iwènináami càide iyúwa israelita íiwacanánái ipáyaidáaná nawèniacaténa asìali nàasu wenàiwicapináca. ¹⁰ Yá nawèniaca cáli platami iyú, yàasu cáli yái asìali imànírica mapuwáa, càide iyúwa Wacuèriná Dios ichùulianá núa”, càì íimacaté yái profetaca Dios inùmalicúise.

Jesús ante Pilato

¹¹ Néeseté natéca Jesús gobernador romanosàiri yàatalé, yá gobernador isutáca yéemíawa Jesús. Gobernador íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinápiná? —íimaca. Néese Jesús íimaca:

—Báisíta, núacani, pidéca càì píimaca —íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica idècunitàacá nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata, yá masànacata náicha Jesús, éwita càmicáanítaté imàni ibáyawanáwa iyúwa nacháawàaná iináwaná ìwali. ¹³ Iná yái Pilato gobernadorca isutáca yéemíawa Jesús. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita picàlida nulí piináwanáwa? Péemía nacháawàaná piináwaná ìwali manùba wawàsi ìwalíse —íimaca yái Pilatoca.

¹⁴ Masà nata quèwa yái Jesúscá, càmita icàlida iináwanáwa gobernador irí, ibatàa abéeri tàacáisi pináta. Iná yái Pilato gobernadorca íináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí.

Jesús es sentenciado a muerte

¹⁵ Camuí imanùbaca judiónái imànicaalíté Pascua yàasuná culto, yáté gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judiónái irípiná càiríinácaalí presoíri nawàwéeri. ¹⁶ Néenialíté ìyaca caináwanéeri presoíri ípidenéericaté Jesús Barrabás. ¹⁷ Néese idécanáami judiónái nàwacáidáyacacawa Pilato yàatalé, yá Pilato isutáca yéemíawa nía:

—¿Càiríinácaalícué náicha piwàwa nuwasàaca pirí, Barrabástasica, càmicaalí nacái, Jesús áibatasica, yái náiméerica ìwali Mesíascani, yái nacuèrinásàirica Dios ibànùerica nalí? —cài íimaca yái Pilatoca.

¹⁸ Pilato icàlidaca nalíni, yáalíacáinátéwa báawaca judío íiwacanánái iicáca Jesús, máinícáiná cayábaca macái wenàiwica naicáca Jesús, iná judío íiwacanánái náibàacaté Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali gobernador irí.

¹⁹ Néese idècunitàacá Pilato yáawinacawa ìyaca néré yàasu manuírí yàalubáisi íinatawa, yá Pilato yàacawéetúa ibànùaca irí tàacáisi. Yá úumaca irí: “Piwasàa caquialéta yáara asìali mabáyawanéerica, núamacanicáiná táiyápi bàwina. Yá núamacani irícuíse máiní cáaluca núa manuísíwata Jesús ìwalíse, ipíchaná pimànica irí báawéeri”, càì ubànùaca tàacáisi ùacawéeri Pilato iríwa.

²⁰ Quèwa sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánáica nawènúadaca manùbéeyéi wenàiwicanái íiwitáise nasutáanápíná Pilato íicha iwasàacaténá nalípiná Barrabás, ichùulíaca nacái yàasu úwináíwa nanúanápíná Jesús. ²¹ Néese gobernador Pilato isutáca yéemíawa nía àniwa:

—¿Càiríiná asìali pucháibéeyéica íicha piwàwacué numàaca yèepunícawa pirícué? —íimaca. Néese náimaca:

—¡Piwasàa walí Barrabás! —náimaca. ²² Pilato isutáca yéemíawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pirí Barrabás, ¿càinásícué piwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuéca ìwali, Mesíascani, yái picuèrinápínaca? —íimaca. Néese macáita náimaca:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. ²³ Néese Pilato isutáca yéemíawa nía:

—¿Cáná? ¿Càinásica báawéeri idé imànica? —íimaca yái Pilatoca. Quèwa nèepùà néemíanicawa:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca.

²⁴ Atata Pilato yáalíacawa càmita yáalimá iwènúadaca náiwitáise, iicáca nacái máiní calúaca nía cachàiníwanái mamáalàacata nawàwáanápínaté namànica ùwicái gobierno

íipunita yàcalé irìcu. Iná Pilato ichùuliaca yàasu wenàiwicawa itéenápiná irí úni. Yá Pilato íibaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica naicápiná yáasáidacaténá nali yáawawa càide iyúwa canáca nacáiri íbáyawaná Jesús ìwalíse, quéwa cabáyawanéeri mamáalàacatani yái Pilatoca. Yá Pilato íimaca nali:

—Canáca nubáyawaná pinúanácué yái asíalica. Píasu wawàsitacué pinúani —íimaca yái Pilatoca. ²⁵ Macáita wenàiwicanáí náimaca irí:

—¡Wíá cabáyawanéeyéica ìwalíse, wéenibe nacái! —náimaca. ²⁶ Iná Pilato iwasàaca nali Barrabás. Néese ichùuliaca yàasu úwináíwa nacapèedáidaca Jesús mabàleta cachàiníiri cabèesi iyú. Nadécanáami nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha, yá Pilato yèepùadacani úwináí irí natàtàanápínáni cruz ìwali.

²⁷ Néese gobernador yàasu úwináí natéca Jesús Pilato icapèe manuíri néré, bàacháwa irìculé. Yá namáidaca macáita néenánáíwa úwináica nàwacáidáyacacaténáwa Jesús itéese.

²⁸ Needáca Jesús ibàle. Yá náucaca ìwalíse cáaléeri ruana nacáiri quíiréeri càiride iyúwa romano icuèriná íbàle, nacuèriná naicácaténásatáni, quéwa naicáanícáita meedá Jesús iquíniná.

²⁹ Néese namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali. Namàacaca sitúa Jesús icáapi yéewápuwáiséeri irìculé càide iyúwaté romano icuèriná idènláná yàasu àicu oroíriwa. Néese nabàlùacawa nàulúi ipùata iyúwa Jesús irí càide iyúwa nàaca nacáicaalí icàaluíniná quéwa naicáanícáita meedá iquíniná. Càmita báisíiri iyú nàa icàaluíniná. Yá náimaca irí:

—¡Casíimái piwàwa, pìyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná.

³⁰ Nàapísáidacani, yá needáca sitúa icáapi íicha, yá nanúadáidaca íiwita ìwali sitúa iyú. ³¹ Idécanáami càì naicáanica Jesús iquíniná, yá needáca íicha yái ruana nacáiri quíiréerica. Néese náiyàaca ìwali íbàle, yá natéca natàtàacaténáni cruz ìwali.

Jesús es crucificado

³² Nàacanáamiwa capìi íicha, càmita yéewa Jesús iwáacutaca yàasu cruz, canácáiná quirínama ichàini, úwináicáiná icapèedáidacani báawanama. Iná úwináí íibàaca asiali íipidenéerica Simón, Cirene ìyacàlená néeséeri. Yá nachùuliaca Simón iwáacutaca cruz Jesús irípiná.

³³ Natéca Jesús méetàuculé Jerusalén ìyacàlená íicha. Nàanàcaté Gólgota néré (íimáanáca “Íiwitasi yáapimi ìyacatalé”). ³⁴ Yá nawàwacaté nàaca Jesús ìira uva ituní ipuiri, nèewìadéerica dabé yèewi íipidenéeri hiel wéebacaténá Jesús iiná

ipíchaná máiní yùuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa, idécanáami yáalimáidaca achúmáanata, yá càmlírta ìira náichani.

³⁵ Idécanáami úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali, yá náibàaca ibàlemi, náucaca náichawa suerte naseríacaténá naliwáaca Jesús ibàlemi. ³⁶ Néese úwinái iyamáa yáawinacawa néré nacùacaténáni ipíchaná áibanái yàanàaca yàatalé. ³⁷ Nachanàidaca tàacáisi cruz ìwali Jesús íiwita iwicáubàa. Yái tàacáisi icàlidacaté cáná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi íimaca: “Yácata Jesús, yái judío icuèrináca”, íimacaté yái tàacáisica.

³⁸ Natàtàaca nacái pucháiba cayéedéeyéi cruz ìwali mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáuwáise Jesús irí. ³⁹ Níái ichàbéeyéicawa néenibàa àyapulicubàa natàaníca Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanícáténá iquíniná. ⁴⁰ Yá náimaca irí:

—¡Píata imáalàidéeripinása templo, imichàidéeripinása nacái àniwani máisiba èeri irícu, pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha ipíchaná péetácawa! ¡Báisícaalí Dios íirica pía, yá piricùawa cruz íicha! —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁴¹ Càita nacái naicáaníca Jesús iquíniná níái sacerdote íiwacanáníca, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Náimaca naliwáaca:

⁴² —Ichùnìacaté áibanái ipíchanáté néetácawa, quéwa càmita yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi íicha. Báisícaalí Israel itaquénáinami icuèrinácatáni, ¡yásí yáalimá iricùacawa cruz íichatá, weebáidacaténá itàacái! ⁴³ Imacaté manuícasa íináidacawa iwàwawa Dios ìwali, íibàacaténása nacái iwàwawa Dios iwéré Dios icùanápínáténi báawéeri íicha. Quéwa báisícaalí cáinináca Dios íicácatáni, ¡yá Dios ichàiniadacatáni yéetácáisi íicha ipíchaná yéetácawa! ¡Iná càmita yéewa Dios íiricani càide iyúwaté icàlidáaná ichìwawa! —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁴⁴ Níái nacái cayéedéeyéica natàtèeyéica cruz ìwali mawiénita Jesús irí, natàaníca nacái ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

⁴⁵ Néeseté machacànicaalíte èeri, yá catáca macáita cháí èeri irícu máisiba horapiná catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁶ Yásí horaquéi a las tres Jesús imáidaca cachàiníiri iyú itàacái iyúwa. Yá íimaca Dios irí: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?”, íimaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi íimáanáca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càì íimáanáca.)

⁴⁷ Abénaméeyéi néená níái ibàluèeyéicawa néré néemlàcáináni, yá náimaca naliwáaca:

—Yái asiali imáidaca ìyaca profeta Elías —náimaca.

48 Yá abéeri náicha yàaca yeedáca esponja wáluma nacáiri íisapiadacaténáni uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá idacùaca esponja isàbéerica sitùu ipùatalicu. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma írì, yéewacaténá Jesús ibèrùacani. 49 Aibanáita quéwa yáapichéeyéi náimaca írì:

—Tàacáwa, wacùacuécani waicáwa Elías yàanàacaalí yeedácani cruz íicha —náimaca naicáanica Jesús iquíniná.

50 Néese àniwa Jesús imáidaca cachàiníiri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa. 51 Jesús yéetácanacáitawa, yáta manuíri yáawàanáca templo írìcuírìca icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama, pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlìerica mabáyawanéeri Dios iyacatáica wenàiwicanái ituí íicha. Yá icacanácawa chènuníise cáli iwérénama, yái yáawàanáca. Cáli icusúaca nacáíwa. Yá íba manuínaméeyéi nacái nasubèriacawa cáli icusúacái iyú. 52 Yáta madécaná càliculli inùma nàacùacatéwa, yá nacáucàacawa madécaná yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, níái yéetéeyéimicatéwa. 53 Néesetécáwa namusúacawa càliculli írìcuíse idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha. Yá nawàlùacatéwa Dios yàasu yàcalé írìculé, yái Jerusalén iyacàlenáca, yáté madécaná wenàiwica naicáca nía néré.

54 Néese úwi íiwacalíná, nía nacái yáapichéeyéica icuèyéicaté Jesús, naicácáiná cáli icusúacawa, yái áiba wawàsi ichàbáaná nacáíwa, yá cáaluca nía báawanama. Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Báisícata yái asìalica Dios írìca! —náimaca.

55 Nàyaca nacái néré manùba inanái iicáidéeyéica iyaca Jesús írì déecuíseta quéwa. Níái inanáica nayúudàacaté Jesús yèepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli íicha Jerusalén iyacàlená nérépiná. 56 Uyaca nèewi María Magdalenaca. Aiba María nacái ìya néré úái náatúaca, níái Santiago, José nacái. Aiba inanái nacái ìya néré úái Zebedeo yéenibe yáatúaca.

Jesús es sepultado

57 Néeseté catáca yàacawa, yá abéeri càasuíri yàanàaca íipidenéerica José, Arimatea iyacàlená mìnali. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái. 58 Yá José yàaca iicáca Pilato gobernador yàatalé. Yá isutáca Jesús iinámi Pilato íicha. Néese Pilato ichùuliaca namàacaca José itéca Jesús iinámi. 59 Inaté José yàacawa cruz néré, yeedáca Jesús iinámi, yá yéepùacani masaquèeri wáluma linoíri iyú, càide iyúwa wáiwitáise ìyáaná, wía judíoca. 60 Yái José idènlaca yàasu càliculli wàlisàíwa. Yá írìadaca Jesús iinámi càliculli írìculé. Yái càlicullica áibanái íiquéericaté dúli ibàlài írìcu, yéewacaténá càlicullicani, càide iyúwa capíi imàdáaná. José, áibanái nacái idécanáami nabàlìaca càliculli inùma manuíri íba iyú, yá nàacawa íicha. 61 Quéwa

María Magdalena, áiba María nacái nayamáacawa néré, náawinacáwacawa abéemàawáise càliculli ícha.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

⁶² Néeseté mapisáita àniwa, yái sábadó judiónái iyamáidacatáicawa, sacerdote íiwacanánái, fariseonái nacái nàacawa Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté nàasu cáli. ⁶³ Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, pía icuèrica wía, wadéca wawàwalica yái íimáanacaté yáara cachìwéerica idècunitàacá cáucani. Iimacaté imichàanápínacatéwa yéetácáisi ícha máisiba èeri irícu. ⁶⁴ Iná pichùulla úwinái nacùaca cayábani yái càlicullica àta imáalàacatáitawéi máisiba èeri ipíchaná yéewáidacalénái yàanàaca táiyápi yá nayéedùaca iinámi càliculli irícuíse, ipíchaná nacái nacàlidaca nachìwawa wenàiwicanái irí idéenaca imichàacawa yéetácáisi ícha. Níacáiná yéewáidacalénái nacàlidacaalí iináwaná idéCasa imichàacawa yéetácáisi ícha, yásí máini yáawanáica báawaca íchani yái quéechéeri chìwáica yái nacàlidáanacaté nachìwawa ìwali Mesíasasani, yái judío icuèrinápináca —náimaca. ⁶⁵ Néese Pilato ímaca nalí:

—Pidènlacuéca úwinái pichùulièyéipiná icùaca càliculli. Píacué pibàliacani picùacué píalimáanáta cayábani, yái càlicullica, ipíchaná áibanái yàanàaca néré —ímaca yái Pilatoca.

⁶⁶ Néese nàacawa càliculli néré. Yá nachanàidaca sello íyanási nacáiri íba ìwali, yái manuiri íba nabàlièrica iyú càliculli inùma. Canáca yéewaná wenàiwica iwàlùacawa càliculli irículé càmicaalíicáwa imàdáida sello quéechacáwa, yái sello íyanási nacáiri nachanàidéerica càliculli inùma ìwali. Yá namàacaca néré nacái úwinái icuèyéipináca càliculli ipíchaná áiba wenàiwica iwàlùacawa néré.

28

La resurrección de Jesús

¹ Néese sábadó ichàbacatéwa judiónái iyamáidacatáicawa. Yaté amaláca yàacawa domingo, yá María Magdalena, áiba María úapicha nacái nàaca naicáca càliculli nérépiná. ² Yáta cáli icusúacawa cachàiníiri iyú, ángel Wáiwacali néeséri yàanàacáiná chènuníise. Yàanàaca càliculli néré, yá yeedáca manuiri íba càliculli inùma ícha, yá yáawinacawa íba íinata. ³ Yái ángel icànaca càide iyúwa énu icamaláná icànáaná. Idèniaca nacái ibàlewa cabalèeri, mèlumèluiri càide iyúwa nieve. ⁴ Uwinái naicácani, yá natatácawa nacalùniwa, yá náuwàa naliacawa cáli ínatalé càide iyúwa yéetéyéimiwa. ⁵ Néese ángel ímaca inanái irí:

—Píacué cáalu pía nuícha. Núalíacawa picutácuéca piacawa Jesús iinámi, yái natàtèericaté cruz ìwali. ⁶ Canáca chání, idéca

imichàacawa yéetácáisi íicha càide iyúwaté íimáaná. Aquialécué piacuéwa piicáca aléi càliculüi iriculé naliadacatáimicani. ⁷ Néese piacàatétacuéwa picàlidaca yéewáidacalénái iríni. Càicué píimaca nalí: “Wáiwacali idéca imichàacawa yéetácáisi íicha. Siùcade yàacawa pipíchalécué Galilea yàasu cáli néré. Nérépinácué piicáni”, càicué píimaca yéewáidacalénái iríwa. Yácata tàacáisi iwàwacutéericuéca nucàlidaca pirí —íimaca yái ángelca.

⁸ Néese níái inanáica naplacawa càliculüi íicha, yá cáaluca nía quéwa casímáica nawàwa manuísíwata. Yá naplacawa nàacaténá nacàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca. ⁹ Yáta Jesús imàacaca yàawawa naicácani, yá itàidaca nía. Yá nàacawa Jesús yàatalé, náuwàa naliacawa nanùmáawawa cáli iwéré Jesús íipunita, náibàaca yàabàli ìwali nàacaténá icàaluíniná, càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía. Piacué picàlidaca nuénánái iríni nàacaténáwa Galilea yàasu cáli néré, yásí néréca naicápiná núawa —íimaca yái Jesúsca.

Lo que contaron los soldados

¹¹ Néeseté níái inanáica idècunitàacá nèepùaca nàacawa càliculüi íicha, yá abénaméeyéi néená níái úwináica icuèyécáté càliculüi nèepùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé. Yá nacàlidaca sacerdote íiwacanánái iríni macáita yái ichàbáanácátéwa. ¹² Néese sacerdote íiwacanánái nàaca natàaníca judío íiwacanánái béeyéi yáapicha. Yáté abédanamacata náiwitáise. Néese nàaca madécaná plata úwinái irí masànacaténá níái úwináica. ¹³ Yáté náimaca úwinái irí:

—Picàlidacué áibanái iríni, táiyápi bàwina idècunitàacá piimácuéca piyaca, yásasí níái Jesús yéewáidacalénáimica nàanàacaté needáca ichéecami, càicué píimaca wenàiwicanái iríwa. ¹⁴ Néese gobernador yéemìacaalícué piináwaná ìwali càmínícué picùca cayába yái càliculimica, yásí watàanícuéca yáapicha piwicáu ipíchanácué inúaca pía —náimaca nachùulíaca úwinái nacàlidáanápíná nachìwawa.

¹⁵ Néeseté úwinái needáca nalíwa yái platata, yá nàacawa nacàlidaca nachìwawa càide iyúwa sacerdotenái ichùulíanáté nía. Càita nacái madécaná judíonái nacàlidaca càiri cachìwéeri tàacáisi Jesús ìwali àta siùca nacáide.

El encargo de Jesús a los discípulos

¹⁶ Ináté wía Jesús yéewáidacaléca once wamanùbaca, wàacatéwa Galilea yàasu cáli néré, áiba dúli néré Jesús icàlidéericaté walí ìwali, wàwacáidáyacacatáipínacawa. ¹⁷ Waicácaté Jesús, yá wàaca icàaluíniná, quéwa abénaméeyéi wéená càmítatécáwa neebáida báisíca Jesús yái naiquérica. ¹⁸ Néese Jesús yàacawa wàatalé. Yá íimaca walí:

—Dios idéca imàacaca nulí íiwitáiseewa nucùanápiná macáita òyéerica chènuniré, cháí èeri irìcu nacái. ¹⁹ Pìacuéwa macái cáli íinatalé, péewáidacué macái wenàiwicanái neebáidáanápíná nutàacái. Pibautizácué nacái cawinácaalí yeebáidéeyéica Wáaniri Dios, núa nacái yái Dios Íirica, Espíritu Santo nacái. ²⁰ Péewáidacué wenàiwica namànicaténá macáita càide iyúwa nuchùulianácué pía. Núatacué nacái píapicha, nùacawéeridapínácué píawa càiripináta àta yái èeriquéi imáalàacatalépinátawa, nùanàapínácaalí àniwa —ímaca yái Jesúsca.

SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

¹ Yácata cayábéeri tàacáisi icàlidéerica walí Jesucristo ìwali, yái Dios Iirica. Yái tàacáisica idàba còi: ² Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios ìiméericaté Iiri iriwa. Dios ìimacaté:

“Péemla cayába, nubànùapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchaléwa yàalàacaténá wenàiwica nachùnlanápiná náíwítáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayábéeri iyú pìanàacaalípiná nàataléwa.

³ Icàlidapíná nalíwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná ìimaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, caitacué nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwítáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwítáisewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná’, càipíná ìimaca yái nùasu wenàiwicaca”,

ìimacaté yái Diosca.

⁴ Inaté macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Juan el Bautista yàanàacaté manacúali yùuculé càinàwàiri, yá ibautizáca yàacawa wenàiwicanái néenibàa. Yàalàaca nía nawènúadánápiná náíwítáisewa Dios irípiná, nabautizáanápiná nacáíwa, náasáidacaténá namàacacaté náichawa yái báawéerica namàníirica, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ⁵ Néese manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé néemiacaténá itàacái, madécaná Judea yàasu cáli néeséeyéi, Jerusalén iyacàlená mìnánái nacái. Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namàníirica, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁶ Yái Juan idèniaca ibàlewa cáucuiri wáluma camello ichùna iwálumalená. Idèniaca nacái ìwallabàawa pìrái ìimamimi. Iyáa nacái iyáacaléwa wirìichu nacáiyéi, mába ituní nacái Juan yàanèerica manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁷ Càité Juan icàlidaca yèepunícawa nalíni: “Mesúnamáita áiba yàanàaca núamirìcubàa, máiníiri cachàinica ìiwítáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripínáca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càimíiri cachàini náicha canánama máinícáiná cayábéerica nuíchani. ⁸ Nudéca nubautizácuéca píá úni yáaculé, yáta quéwa ibànùèripínácué pìrí Espíritu Santo ibautizácaténácué píiwítáise Espíritu Santo ichàini iyú”, ìimaca nalí yái Juanca.

Jesús es bautizado

⁹ Néenialité Jesús yàanàaca Nazaret ìyacàlená néese, ìyéerica Galilea yàasu cáli íinata. Jesús yàanàaca Juan yàatalé. Néese Juan ibautizáca Jesús Jordán inanába yáaculé. ¹⁰ Idécanáami Jesús imichàacawa úni yáacuise, yáta iicáca capìraléeri cáli yàacùacawa. Yá iicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali càiride iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹¹ Yá néemlaca Dios itàacái chènuníse. Dios íimaca Jesús irí: “Píacata Nuìri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía”, íimaca yái Diosca.

Jesús es puesto a prueba

¹² Yáta Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinawàiri. ¹³ Jesús ìyaca néré cuarenta èeri manacúali yùucubàa. Néréca Satanás yáalimáida Jesús imàníinápiná ibáyawanáwa, quéwa càmita Jesús yeebá. Yá Jesús ìyaca cuwèsiná yèewibàa. Angelnái nacái yàacawéeridaca néréni, nayúudàacani.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néeseté áibanái wenàiwica náucaca Juan el Bautista pre-soiyéi ibànaliculé. Néese Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli néré. Yá icàlidaca yèepunícawa yái tàacáisi cayábéerica Dios inùmalcuise. ¹⁵ Jesús íimaca: “Idéca yàanàaca yéenáiwana Dios icùacaténá canánama mesúnamáita. Iná piwènúadacué píiwitáisewa píáyawaná íichawa, peebáidacué nacái yái tàacáisi cayábéerica”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁶ Néese Jesús yèepunícawa Galilea icalisaniná icàinalená íinatabàa. Yá iicáca pucháiba aslanái. Ibèeri íipidená Simón, iméeréeri íipidená Andrés. Yúuquéeyéi yàasu tarayawa yèepunícawa calisáacubàa, náibàacáiná cubái needácaténá nalíwa nàasu platawa. ¹⁷ Yá Jesús íimaca nalí:

—Aquialécué síisaara, pìacuéwa núapicha yéewacaténá nuéwáidacalénáicuéca pía. Pidécuéca píibàaca cubái pìwacáidacaténácué nía, quéwa siúcáisede nuéwáidapínácué píawa pìwacáidáanápíná nulí wenàiwica yéewanápiná nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa yáapicha.

¹⁹ Néese nèepunícawa nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicá nacái Zebedeo yéenibe pucháiba aslanái, íipidenéeyéi Santiago, Juan nacái, ichùnièyéi yàasu chinchorrowsa, nàasu barca irícuwa. ²⁰ Jesús iicácanacáita nía, yá imáidaca nía. Yá caquialéta namàacaca náaniriwa barca irícu, yàasu wenàiwicanái yáapichawa íibaidéeyéica Zebedeo irí. Yá Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yáapicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

²¹ Yá nàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Néese áiba sábadò judíonái iyamáidacatáicawa, yá Jesús iwàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé, yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica. ²² Yá nàináidacawa néemìaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios íiwitáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalicúise. Càmita yéewáida nía càide iyúwa judíonái yéewáidáaná wenàiwica, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. ²³ Néese ìyaca nàasu néewáidacàalu irìcu abéeri asìali idènièrica demonio iwàwalìcuwa, abéeri demonio casaquèeri íiwitáise. Yái demonio idacuàaca asìali íiwitáise. ²⁴ Yáta demonio idàbaca yéemíanicawa asìali isàna iyú. Yá demonio íimaca Jesús irí:

—¿Cáná pisàiwica walí wawàsi, pía Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica? ¿Planàasica pimáalàidacaténá wía? Nùaliacawa nuicáca pía, nùaliacawa pìwali, Dios néeséeri mabáyawanéerica pía —íimaca. ²⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá íimaca demonio irí:

—¡Masànata pía! ¡Pimusúawa íicha yái asìalica! —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese demonio casaquèeri íiwitáise itatáidaca asìali cachàiníiri iyú, yá demonio yàacawa asìali íicha, yá demonio íicháanáca yàacawa cachàiníiri iyú. ²⁷ Néese macáita iyéeyéica néré nacalùadacawa manuísíwata, íná nasutáca néemíawa níawáaca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yái wàlisài yéewáidáanáca? Yéewáidaca wenàiwica, ichùuliaca demonio nacái íiwitáise cachàiníiri iyúwa. Ichùuliaca demonio casaquèeyéica íiwitáise, yá namànica càide iyúwa ichùulianá nía —náimaca nalíwáaca.

²⁸ Néese ráunamáita macái Galilea yàasu cáli néeséeyéi náaliacawa Jesús iináwaná ìwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

²⁹ Idécanáamité namusúacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé, Jesús yàacawa Santiago yáapicha, Juan nacái. Yá nawàlùacawa Simón icapèe irìculé, Andrés ìyacatalé ibèeri Simón yáapichawa. ³⁰ Néenialité Simón iyéeru uculúacawa mecuní iyú. Jesús iwàlùacadénáamiwa nacapèe irìculé, yáta nacàlidaca irí uculúanáwa. ³¹ Néese Jesús yàacawa ùatalé, íibàaca ucáapi, imichàidaca úa, yáta mecuní ichàbacawa uícha. Néese ùaca nayáapiná.

Jesús sana a muchos enfermos

³² Néeseté catáca yàacawa, èeri idénáami iwàlùacawa, yáté yàcalé mìnánái natéca macái néenánáiwa cáuláiquéeyéi Jesús yàatalé, áibanái wenàiwica nacái demonio idacuèyéi íiwitáise.

³³ Yá macáita nàwacáidáyacacawa capli inùma néeni Jesús ìyacatái. ³⁴ Jesús ichùnìacaté madécaná cáuláiquéeyéi macái uláicái ìiwitáaná íicha. Jesús yúucaca madécaná demonio wenàiwicanái íicha, càmita quéwa ibatàa demonionái icàlidaca ìináwaná ìwali, náaliácáiná naicácani, yái Jesúsca.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

³⁵ Néese táiyápicáwa, cáala èeri ipíchawáise èeri imusúacawa, yá Jesús imichàacawa, yàacawa imusúacawa yàcalé iricuíse yàacaténáwa canácatalé wenàiwica. Yá néré isutáca yáawawa Dios íicha. ³⁶ Néese Simón yàacawa yàacawéeyéiná yáapichawa nacutáca Jesús. ³⁷ Néese nàanàacani, yá náimaca Jesús irí:

—Macáita nacutáca nàyaca pía —náimaca. ³⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—Wàacuéwa áibanái ìyacàle néré ìyéeyéica mawiénibàa nucàlidacaténá nalíni yái tàacáisi cayábéerica. Nudéca nùanàaca nucàlidacaténá nalíni —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Iná Jesús yàacawa macái yàcalé ìyéeyéica Galilea yàasu cáli ìinata. Icàlidaca nalíni nàasu néewáidacàalu imanùbaca iricu. Yá yúucaca demonio wenàiwicanái íicha.

Jesús sana a un leproso

⁴⁰ Néeseté áiba asìali, cacháunéeri íimami lepra iyú, yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí, yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúulécánáca Jesús iicácani. Yá íimaca Jesús irí:

—Núaliácawa píalimá pichùnìlaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìlaca núa —íimaca. ⁴¹ Yá catúulécánáca Jesús iicáca cáuláiquéeri, yá imàacaca icáapiwa ìwali, yá Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìlaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta icháuná lepra ichàbacawa asìali íicha. Yáta cayábaquéi asìalica. ⁴³ Quéwa Jesús ichùullaca asìali yèepùanápínáwa íicha caquialéta. Yá nacái yàalàaca asìali cachàiníiri iyú. ⁴⁴ Jesús íimaca asìali irí:

—Péemìa cayába. Picá picàlida áibanái iríni nuchùnìlaná pía. Néese, píawa caquialéta píasáida sacerdote iicá píimamiwa, yáaliácacaténáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Pimàaca nacái ofrenda Dios irí càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná, cayábacáiná pía, yéewanápíná macái wenàiwica yáaliácawa pidéca pichùnìlacawa —íimaca Jesús.

⁴⁵ Quéwa yái asìalica idàbaca icàlidaca macái wenàiwica irí Jesús ìináwaná ichùnìlanáni. Iná càmita quirínama Jesús yéewa iwàlùacawa asáiwaca áiba yàcalé iriculé madécanácáiná wenàiwica nawàwa naicácani. Iná yèepunícawa náicha manacúali yùucubàa caináwàiri canácatalé wenàiwicanái. Quéwa macái yàcalé mìnánái nàacawa yàatalé naicácaténáni.

2

Jesús sana a un paralítico

¹ Néeseté cawàwanáta máisiba èeri idénáami, yá Jesús yèepùà iwàlùacawa Capernaum ìyacàlená iriculé. Quéwa manùbéeyéi yáalíaca iináwaná ìyaca capìirìcu. ² Yá madécaná wenàiwica ìwacáidáyacacawa yàatalé íná napuníadaca capìi, inùma nérénamata. Yá Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. ³ Néese báinúaca asìanái yàanàaca itéeyéica asìali máapinéeri iiná macáita, cà mìirica yáalimá imichàanícawa, irièricawa yàalubái íinatawa, iiméeri irìcu. ⁴ Càmita náalimá nawàlùacawa Jesús nérépiná dàalacáiná máini wenàiwicanái néré, íná náiríacawa escalera ìwalibàa capìi ínatalé, sàabadéeri, canéerica ipùata chènuniré. Néréca nawatàaca capìi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicùadaca néenibàani, yéenúlusi ìwali, yái máapinéerica iiná yàalubái íinatawa. ⁵ Néese Jesús yáalíacawa náiwitáise manuica náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnlanápináni, yá Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁻⁷ Yá abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nàyaca néré, yáawinéeyéicawa. Yá náináidacawa: “¿Cáná itàanì càì yái asìali Jesúsca? Itàaníca ìyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáiná asìali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cayábacaténá náapicha Dios. Abéericata Dios yáaliméeri imànica càiri wawàsi”, náimaca náináidacawa naliwa nawàwalicùsewa. ⁸ Yáta Jesús yáalíacawa náináidáanáwa. Yá íimaca nalí:

—¿Cánácué yéewa píináidacawa càì? ⁹ Máini màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asáisi báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máini càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, pìipìna’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asáisi wadécaalí wachùnìacani watàacái iyúwa, yái máapinéerica. ¹⁰ Iná núa, asìali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica, píalíacaténácuéwa Dios idéca ichùulíaca numàacáanápiná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha chái èeri irìcu, cayábacaténá náapicha Dios —íimaca yái Jesúsca. Néese íimaca máapinéeri irí:

¹¹ —Pía asìalica, pimichàawa, peedá pìalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese yái cáuláiquéerica imichàacawa. Yá itéca yàalubáíwa. Imusúacawa náicha idècunitàacá naicáidaca irí. Iná macáita

náináidacawa naicáidaca manuísíwata Jesús irí. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Canácataté waiquéeri càiri wawàsica! —náimaca nalíwáaca.

Jesús llama a Leví

¹³ Néeseté Jesús yàacawa àniwa Galilea icalisaniná idùlepiré. Yá wenàiwicanái nàacawa yàatalé. Néese yéewáidaca nía.

¹⁴ Néesecáwa idècunitàacá yèepunícawa àniwa, yá iicáca Leví, yái Alfeo ìirica. Yái Leví yáawinéericawa aléera yeedácatalécaté plata yéénánái judío íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná. Yá Jesús íimaca irí:

—Aquialé. Piawa núapicha, yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca. Yá Leví imichàa yàacawa Jesús yáapicha.

¹⁵ Néese Jesús iyáaca iyáacaléwa Leví icapèe irícu. Nàyaca néré nacái mesa iwéré manùbéeyéi wenàiwica yeedéeyéica plata néénánái judío íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, manùbéeyéi nacái cabáyawanéeyéica wenàiwica. Macáita nayáaca nayáacaléwa Jesús yáapicha, yéewáidacalénái yáapicha nacái, madécanácáiná wenàiwica nèepunícawa Jesús yáapicha. ¹⁶ Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, naicáca Jesús iyáaca iyáacaléwa náapicha níai macáita cabáyawanéeyéica wenàiwicaca. Néese náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—Yái yéewáidéericuéca pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níai cabáyawanéeyéica wenàiwicaca, náapicha nacái níai yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca. ¹⁷ Quéwa Jesús yéemìacani, yá íimaca fariseonái irí:

—Péemìacué comparación: Máláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía. Quéwa áibanái cáuláiquéeyéi nawàwacutácani, yái ichùnièripiná nía. Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná íichawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyécawa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri íicha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyécawa cabáyawanáca, nawènúadánápiná náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níai cabáyawanéeyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íichawa —íimaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁸ Aiba èeri càide iyúwaté náiwitáise iyáaná, Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái fariseoca namàacacaté náichawa

nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios ícha manuísíwata. Néese wenàiwicanái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan yéewáidacalénái namàacaca náichawa nayáacaléwa càide iyúwa náiwitáise iyáaná nasutácaténá níawawa Dios ícha manuísíwata, càita nacái fariseonái namànica càita. Néeni, ¿cáná càmita péewáidacalénái namàaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios ícha? —náimaca. ¹⁹ Jesús ímaca nalí:

—Péemiacué comparación: Asíali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyénáwa asíanái naicácaténá icásàacawa casímáiri iyú. Idècunitàacá iyaca náapicha, yá casímáica nía, ínà càmita namàaca náichawa nayáacaléwa. ²⁰ Quéwa áibaalípiná, áibanái itéca náichawani. Idécanáami natéca náichawani, yásí namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmáciná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

²¹ “Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wachanàidacaalí càì, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quéwanáta manuíca icháuná.

²² Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi irìculé. Wamànicaalí càì, néese uva ituní isàacawa dàchidàchiwaca inànìacubàa, yásí éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yásí yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. Iná iwàwacutá wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi irìculé. Càita nacái nuéwáidacalénái yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi ìwali —ímaca yái Jesúsca.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

²³ Aiba sábado judiónái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunícawa àyapulicubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Néese yéewáidacalénái nadàbaca needáca achúmáanata trigo ituíná nayáapináwa, yácáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani achúmáanata iyacaná áibanái ibànacale yééná, máapicaalí nía. ²⁴ Néese abénaméeyéi fariseo naicácani iyúwa íibaidacalési, yái Jesús yéewáidacalénái imàníríca, ínà fariseonái ímaca Jesús irí:

—Péemí, ¿cáná péewáidacalénái íibaida siùca sábado wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca. ²⁵ Yá Jesús ímaca fariseonái irí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái irìcuíse wàawirimi rey David ìwali. Bàaluté David iwàwacutáca yàacàsi, máapicáináni, áibanái nacái asíanái iyéeyéica yáapicha.

²⁶ Abiatar yàasu èerité, yái sacerdote íiwacalináca, néese David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuiri capìima íimamisíiri mabáyawanéeri iriculé, israelitanái isutácatáipiná Dios íicha. Yá David iyáaca pan namàníricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapiná. Dios itàacái imàacacaté níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Davidta quéwa iyáacani. Yàaca nacái yáapichéeyéi iríwa nayáacaténá nacái. Dios càmita yùuwichàida nía, máapicáiná nía, íná catúulécanáca Dios iicáca nía —íimaca yái Jesúscas. ²⁷ Jesús íimaca fariseonái irí nacái:

—Dios idéca imàacaca walí yái èeri sábado wayamáidacatáicawa iyúudàacaténá wenàiwicanái, catúulécanáciná Dios iicáca wenàiwica. Dios càmíritaté idàba wenàiwica sábado irípiná. ²⁸ Iná Dios idéca ichùullàca núa, asìali Dios néeseérica, numàacáanápiná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, yái èeri sábado nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúscas.

3

El hombre de la mano tullida

¹ Néese àniwa Jesús iwàlùacawa judíonái yàasu yéewáidacàalu iriculé. Iyaca néeni abéeri asìali icáapi ituwièricawa íicha.

² Abénaméeyéi fariseo naicáidaca Jesús irí naicácaténá asáisi Jesús ichùnìacaalípinaté asìali sábado irícu nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali, ìwalise yái imàníináca sábado irícu Dios ichùullàcáinaté judíonái iyamáidacawa macái sábado imanùbaca. Néese fariseonái náimacaté íibaidacalésicani yái Jesús ichùnìanáca wenàiwicanái.

³ Néese Jesús íimaca irí yái asìalica icáapi ituwièricawa íicha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuéseme —íimaca yái Jesúscas.

⁴ Idécanáami asìali ibàlùacawa, yá Jesús isutáca yéemìlawa fariseonái:

—Siúcata nusutácué nuémìlawa pía: ¿Càinásica Dios imàaca wamànica siùca èeri sábado wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacái báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucáidaca wenàiwica, wamàacasica néetáca? —íimaca yái Jesúscas. Quéwa masànata nía Jesús íicha. ⁵ Iná Jesús iicáidaca nalí, níai iyéeyéica itéesebàa. Máini maséeca íináidacawa iwàwawa, yái Jesúscas, báawacáiná iicáca náiwitáise. Achúmaca iwàwa nacái càmíciná fariseonái iwàwa yeebáidaca itàacái. Yá Jesús íimaca asìali irí:

—Piducúa picáapiwa —íimaca yái Jesúscas. Yá asìali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi. ⁶ Quéwa fariseonái namusúacanacáitawa judíonái yéewáidacàalu íicha, yá nàacawa caquialéta nàwacáidáyacacawa áibanái judío yáapicha, cayábéeyéi iicáca rey Herodes, yái romanosàiri icuèrica Galilea

yàasu cáli. Yá natàaníca náapicha càinápínácaalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Néeseté Jesús yàacawa náicha yéewáidacalénái yáapichawa Galilea icalisaniná idùlepiré. Yá manùba wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi nàacawa Jesús yáamiwáise. ⁸ Aibanái néemìacáiná iináwaná imàníiná madécaná yái càmlírica wenàiwica idé imànica, yá nàacawa Jesús yàatalé nacái naicácaténáni. Manùbéeyéi Judea yàasu cáli néeséeyéi yàacawa, Jerusalén iyacàlená néeséeyéi nacái, Idumea yàasu cáli néeséeyéi nacái, áiba cáli néeséeyéi nacái iyéerica abéemàise Jordán inanába íicha, Tiro iyacàlená néeséeyéi nacái, Sidón iyacàlená néeséeyéi nacái, nía nacái yàcalé iyéeyéica natéesebàa. ⁹ Manùbacáiná wenàiwica néré, íná Jesús ichùuliaca yéewáidacalénáiwa icùanápíná barca yàacaténáwa úni yáacubàa wenàiwicanái íicha déecuìsetatá calisa icàinalená íicha, ipíchaná wenàiwicanái iwesíaca iwéré. ¹⁰ Iwàwacutá càì imànica ichùniacáinaté manùba wenàiwica, íná madécaná cáuláiquéeyéi nawesíaca Jesús iwéré, namàacaténá nacáapiwa ìwali, yéewacaténá nachùniacawa.

¹¹ Demonionái naicácaté Jesús, yá namàacaca wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise nabàlùacawa nàulù ipùata iyúwa Jesús irí nàacaténá icàaluíniná. Yá demonionái náimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—¡Píacata yái Dios Iirica! —náimaca irí. ¹² Quéwa Jesús yàalàaca demonionái cachàiníiri iyú, ipíchaná nacàlidaca caw-ínácaalíni.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹³ Néeseté Jesús yàacawa dúli íinatalé, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa cayábéeyéi Jesús iicáca íiwitáise. Néese nàanàaca yàatalé. ¹⁴ Néese Jesús yeedáca néená doce namanùbaca nàacaténáwa yáapicha, yéewacaténá nacái ibànùaca nía nacàlidáanápíná Dios itàacái. Yàaca náipidenápíná apóstolnái. ¹⁵ Imàaca nacái nalí íiwitáisewa náucacaténá demonio wenàiwicanái íicha. ¹⁶ Níái docéeyéica imanùbaca íipidenéeyéica càì: Simón, yái asìali Jesús yàaca íipidenápíná wàlisài, Pedro. ¹⁷ Nía nacái Zebedeo yéenibe pucháiba, ibèeri íipidená Santiago, iméeréeri nacái íipidená Juan. Jesús yàaca wàlisài náipidenápíná Boanerges (ímáanáca “Caluéyéi íiwitáise càide iyúwa énu isàna”, càì ímáanáca). ¹⁸⁻¹⁹ Andrés nacái, Felipe nacái, Bartolomé nacái, yá nacái Mateo, Tomás nacái, Santiago nacái, yái Alfeo iirica, Tadeo nacái, yá nacái Simón, áibaalí íipidenéeri nacái celote, yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²⁰ Néese Jesús iwàlùacawa capìi irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese àniwa madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá dàalaca wenàiwica capìi irìcu, ínà càmìta nàalimá nayáaca nayáacaléwa, yái Jesús, nía nacái yéewáidacaléca. ²¹ Néese Jesús yéénánái yéemìaca iináwaná ìwali, yá nàacawa Jesús yàatalé needácaténá náichani, náimacáiná ìwali máiwitáiseceasani, yái Jesúsca.

²² Nàyaca néré nacái abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, yàanèyéicaté Jerusalén iyacàlená néese. Yá náimaca Jesús ìwali: “Beelzebúca, yái demonio íiwacalináca, yáquéi idacùaca íiwitáise yái asìalica Jesús. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

²³ Iná Jesús imáidaca yàataléwa nía. Yá icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Iimaca nalí: “Satanás canácatáita iwàwa yúucaca yàasu demonionáíwa wenàiwica íicha. ²⁴ Càide iyúwa wenàiwicanái iyáaná, napéliacaalí náipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. ²⁵ Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmìta nàalimá nàyaca abéeri capìi irìcu. ²⁶ Càita nacái, Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmìta yáalimá cachàini quirínamatáni, yái Satanásca. Yá imáalàacawa ichàinicatá. Iná iwàwacutácué pialíacawa càmìta núuca demonio wenàiwica íicha Satanás íiwitáise iyú.

²⁷ “Nudé quéwa núucaca demonio wenàiwica íicha nuíwitáise iyúwa, cachàinícáiná núa Satanás íicha. Péemìacué comparación: Càide iyúwa cayéedéeri imànlíná, càmìta cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa irìculé áiba cachàiníri asìali icapèeca iyéedùacaténá íicha yàasu, càmicaalícáwa cayéedéeri idacùaca íichawa yái cachàiníri asìalica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri càì imànica, yéewacaténá iyéedùaca cachàiníri asìali yàasu. Càita nacái núalimá nudacùaca nuíchawa Satanás nuwašàacaténá wenàiwica Satanás íicha. Pidécuéca pitàaníca báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

²⁸ “Péemìacué cayába, Dios imàacapíná iwàwawa íichéi macái íiwitáaná báawéerica wenàiwica imàníríca, itàaníríca nacái Dios ìwali, nawènúadacaalí náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. ²⁹ Quéwa wenàiwica itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha, néese cabáyawanáca càiripinátani èeri càmíri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

³⁰ Càita Jesús íimaca nalí níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, náimacáinaté Jesús ìwali demoniosa idacùaca íiwitáise.

La madre y los hermanos de Jesús

³¹ Néeseté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, yéénánái nacái. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise capìi íicha. Yá nachùuliaca áiba imáidacaténá Jesús. ³² Néese áibanái yáawinéeyéiwa mawiénita Jesús irí náimaca irí:

—Píatúa, péenánái nacái, péenánái inanái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwacutáca pía —náimaca. ³³ Néese Jesús íimaca nalí iyéeyéica itéesebàa:

—Péemìacué yái núumáanaca núatúa ìwaliwa, nuénánái ìwali nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús iicáidaca nalí níái yéewáidacaléca yáawinéeyéicawa itéese. Yá íimaca:

—Piicácué, níái wenàiwicaca nuicáca nía càiyéide iyúwa núatúanáiwa, nuénánái nacáiwa. ³⁵ Cawinácaalí wenàiwica imàníirica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácata nuiquéeri càiride iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáiwa, núatúa nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

4

La parábola del sembrador

¹ Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica àniwa Galilea icalìsaníná idùlepiré. Idècunitàacá yéewáidaca nía, yá manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús itéese. Iná Jesús iwàlùacawa barca irìculé iyéechúa calisa yáacu. Yá yáawinacawa yéewáidacaténá wenàiwica iyaméeyéicawa calisa icàinalená íinata. ² Néese idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi ìwali. Icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Íimaca nalí:

³ “Péemìacué comparación: Abéeri asìali ibànacaté yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànáanà ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. ⁴ Iná yàaca icasáaca yàacawani, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapullicubàa, yá màsibèenái yàanàaca néré, yá nayáaca bànacalé íimi. ⁵ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cáli íinata íba yéewiré, canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bànacalé íimi ibacácawa ráunamáita, càmícaíná ibaní néeni cáli. ⁶ Néese quéwa èeri yàacáináwa chènuniré mamáalàacata, yá yeemáca púubéeyéi bànacalé, néese chuìca nía, canácaíná napìchu cayába cáaléeri, íná néetácawa. ⁷ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yéewiré. Néese tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yéewibàa, íná yái bànacaléca càmìta idàwinàawa cayába, canáca nacái bànacalé iyacaná. ⁸ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Yá idàwinàacawa cayába, idèniaca nacái iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca iyacanáwa treinta namanùbaca. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca iyacanáwa sesenta namanùbaca.

Abénaméeyéi yéetaná idènlàca cien namanùbaca ìyacaná”, ìimaca yái Jesúsca.

⁹ Jesús ìimaca nacái: “Càuwíyéicaalícué pía, péemìacué nutàacái”, ìimaca yái Jesúsca.

El porqué de la parábolas

¹⁰ Néesetécáwa Jesús ìyaca abéerita, yá níai yáapichéeyéica, nía nacái doce namanùbaca yéewáidacaléca nasutáca néemìawani càinàcaalí ìimáaná yái comparaciónca. ¹¹ Yá Jesús ìimaca nalí: “Dios imàacacué píalíacawa càinàcaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáalíacawa. Néese áibanái càmiyéica yeebáida Dios itàacái, nucàlidaca nalíni yáawami comparación iyú, ipíchaná náalía néemìaca càinàcaalí ìimáaná. ¹² Iná éwita naicácáaníta yái numànírica, càicáaníta càmita náalíawa ìwali càinàcaalí ìimáaná. Ewita néemìacáaníta nutàacái, càicáaníta càmita náalíawa néemìaca càinàcaalí ìimáaná. Iná càmita nawènúada náiwitáisewa Dios iripíná yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha”, ìimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹³ Jesús ìimacaté nalí: “¿Cánásicué càmita píalía péemìaca càinàcaalí ìimáaná yái comparaciónca? Càmicaalícué píalíawa péemìacani, yásí càulenápinácuéca píichawa macáita comparación nucàlidéeripínácué piríwa. ¹⁴ Yá ìimáanáquéera yái comparaciónca: Yái yèerica icasáaca yàacawa ituínási ìimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica icàlidacaalí Dios itàacái áibanái irí. ¹⁵ Abénaméeyéi wenàiwica càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa àyapulicubàa: Néemìaca Dios itàacái, quéwa idécanáami néemìacani, yá Satanás yàanàcàatécata imàacaca naimáichaca Dios itàacái ibànacanéerimica nawàwaliculé. ¹⁶ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa íba yèewiré: Néemìaca Dios itàacái, yá neebáidaca casíimáiri iyúni. ¹⁷ Néese quéwa, càmicáiná neebáida Dios itàacái tàì ìiméeri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canàcaalí bànacalé ipìchu cayába, ínà neebáidaca Dios itàacái maléená èeri meedá, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráunamáita. Iná idàbacaalí áibanái yùuwichàidaca nía Dios ìwalíise, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namànínápíná nabáyawanáwa, yásí naméyáacawa neebáidaca Dios itàacái. ¹⁸ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibànacanéerimica tuíri yèewiré; néemìaca Dios itàacái. ¹⁹ Quéwa báawaca nàináidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu cawèníri ìwaliwa, yái èeri irículírica wawàsi meedá. Cáinínaca naicáca cawèníri, yái ichìwáidéerica wenàiwica. Nawàwa nacái needáca naliwa macái cawèníri nàasupínáwa. Iná nàináidacáináwa ìwali macáita yái cawènírica, yá naimáichaca Dios itàacái. Càide iyúwa tuíri càmicaalí ibatàa bànacalé

idèniaca iyacanáwa, càita nacái níái wenàiwicaca. Náináidacawa nawàwawa báawanama nàasu cawèniiri ìwaliwa, ínà càmìta namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Quéwa áibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibànacanéerimica cayábéeri cáli iriculé. Néemìaca Dios itàacái, yá neebáidacani, yá namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa treinta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri manuísíwata náicha càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa sesenta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái nacái namànica cayábéeri náicha mamáalàacata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa cien namanùbaca macái yéetaná imanùbaca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

²¹ Jesús íimacaté nalí nacái: “Péemìacué comparación: Càmita watùcunà lámpara watécáténáni capìi iriculé wabàacaténáni yàalusi iriculé, càmìta nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa yái waiméerica ínata. Càmita còi wamàni. Néese watéca lámpara capìi iriculé, yá wamàacaca chènunibàni, icànacaténá capìi iricuíyéi ìwali. ²² Yái lámparaca íimáanáca càicanide iyúwacué pìyáaná, píacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanéeri píaliéricuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwa náalíacawa ìwali macáita yái tàacáisi càmíricáwa náalíawa ìwali. ²³ Càuwíyéicaalícué pía, yá péemìacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Jesús íimaca nalí nacái: “Pínáidacuéwa cayába ìwali yái nucàlidéericuéca pirí. Cayábacaalícué pínáidawa nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué píalíacawa cayába ìwali, yái núuméericuéca pirí. Yá imàacapínacué píalíacawa áiba wawàsi ìwali mamáalàacata. ²⁵ Wenàiwicacáiná ínáidacaalíwa cayába nutàacái ìwali, yá nacái yáalíacaalí yéemìaca cànínacaalí íimáaná, yásí Dios imàacaca yáalíacawa áiba wawàsi ìwali mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmìta ínáidawa cayába nutàacái ìwali, yá iimáichapíná nacái cànínacaalí achúméeri wawàsi yáaliéricatéwa ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa. Íimaca nalí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa asìali ibànacaalí ituínási cáli yèewiré. ²⁷ Idécánáami ibànaca ibànacalewa, yá yàacawa icapèe néréwa iimácaténá. Eeri imanùbaca icawàacawa. Catá imanùbaca iimáca. Canácata imànìiri ituínási irí, quéwa yái ituínási ibacácawa,

néese bànacalé idàwinàacawa cayába, éwita asiali càmicáaníta yáaliáwa càinácaalí iyú ibànacale idàwinàanáwa. ²⁸ Càita cáli imànica yàasu wawàsitawa meedá: Quéechacáwa cáli imàacaca ituínási ibacácawa, néese cabáinácani yái bànacaléca, néese capùutunácani, néese càyacanácani. ²⁹ Néese quéwa mísicaalíni, yá asiali yeedáca iyacaná, yácáiná ibànacale iyacaná yàasu èeri idéca yàanàaca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

³⁰ Jesús íimacaté nalí nacái: “Siúcade nucàlidacué piri càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ³¹ Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa mostaza íimi wenàiwica ibànéerica cáli yèewiré. Yái mostaza íimica máiní achúméeríinacani. ³² Ewita achúméeríinacáanítani yái mostaza íimica, càicáaníta idécanáami nabànacani, yásí idàwinàacawa manuúripiná náicha canánama bànacaléca. Idènìaca yàanawa manuúnaméeyéi, yásí màsibèe náalimá namànica namùlubèwa catámàacatalé”, íimaca yái Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³³ Càité Jesús yéewáidaca wenàiwica Dios ìwali manùba comparación iyú càide iyúwa yái tàacáisica. Yéewáidaca wenàiwica càide iyúwa náalimáaná néemìaca. ³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación yáawami iyúta. Néeseta idècunitàacá iyaca abéerita yéewáidacalénái yáapichawa, yá icàlidaca nalí macáita càinácaalí náimáaná níái comparaciónca canánama.

Jesús calma el viento y las olas

³⁵ Yáté èerica catácáiná yàacawa, íná Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha —íimaca nalí.

³⁶ Néese yéewáidacalénái nàacawa manùbéeyéi wenàiwica íicha. Nawàlùacawa barca iriculé, natéca Jesús yáawinacawa náapicha barca irìcu. Aibanái wenàiwica nàacawa náamiwáise barca irìcu, másibáwanáita quéwa barcaca. Néesecáwa Jesús iimáca íichawa. ³⁷ Néese manuúri cáuli ipùaca nàwali. Máiníri cachàinica yái cáulica. Màladàca nacái yúuwàacawa barca iriculé, yá úni ipuníadaca yàacawa barca. ³⁸ Jesús iimácáita quéwanáta. Abéeri íimamisi irìacawa barca yàapùà néese, Jesús irìèri yàacawa íinata. Néese nacawàidacani, náimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¿Cáná pimàaca wasawíacawa? —náimaca Jesús irí.

³⁹ Yá Jesús imichàacawa, yàalàaca cáuli cachàiníiri iyú, yá íimaca nacái màladàca irí:

—¡Wiú pía! —íimaca yái Jesúsca. Yáta wiúca yái cáulica, màladàca nacái. ⁴⁰ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánácué máiní cáaluca pía? ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca yái Jesúsca. ⁴¹ Máiní cáaluca nía. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Cawinásica yái asíalica íchùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa íchùulianá nía? —náimaca nalíwáaca.

5

El endemoniado de Gerasa

¹ Néeseté nàanàaca abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, Gerasa yàasu cáli néré. ² Néese idècunitàacá Jesús imichàacawa barca irìcuíse cáli íinatalépiná, yáta asíali yàanàaca Jesús yàatalé, abéeri asíali demonio idacuèri íiwitáise. Yái asíali yàacawa yéetáními icàliculèená néese. ³ Yái asíali iyacaté yéetáními icàliculèená yèewi. Canácata yáaliméeri idacùacani, ibatàa cadena iyú piná, càmita náalimá. ⁴ Ewitaté yàcalé minanái nadacùacáanítani madécaná yàawiría, yàabàli, icáapi nacái cadena iyú, càicáaníta macái èerita imàdàidacaté íichawa cadena, yá nacái iwaaléminamata imànica cadena. Iná canácata yáaliméeri idacùacani, canásíwata. ⁵ Yái asíali yèepunícawa yéemíanícawa táiyápinama, èeríapinama nacái yéetáními icàliculèená yèewiré, dúli yèewiré nacái. Yá inúadáidaca yàawawa íba iyú. ⁶ Quéwa iicácáiná Jesús déecuíse, yá ipíacawa Jesús yàatalé. Ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. ⁷ Yá demonio yéemíanícawa asíali isàna iyú. Íimaca Jesús irí:

—¡Picá pisàiwica nulí wawàsi, Jesús Dios íirica yái Dios chènuníiséeri náicha canánama. Nusutáca píicha wawàsi Dios íipidená ìwali picá piùwichàida núa! —íimaca yái demonioca.

⁸ Càì demonio íimaca, Jesús íimacáináaté irí:

—Pía, demonio casaquèeri íiwitáiseaca, pìawa asíali íicha — íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Jesús íimaca demonio irí:

—¿Cawiná píipidená? —íimaca yái Jesúsca. Yá demonio íimaca Jesús irí:

—Nuípidená Legión, íimáanáca “Cawàwanáta cinco mil na-manùbaca”, máinícáiná madécanáca wía —íimaca yái demonioca.

¹⁰ Néese demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná ibànùaca nía méetàuculé íicha yái cálica. ¹¹ Mawiénita nalí dúli ìwali madécaná marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa. ¹² Iná demonionái nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata:

—Pichùulíacaténá wàanápínáwa marranonái yàatalé, yá pimàaca wawàlùacawa marranonái idèerìculé —náimaca.

¹³ Càita Jesús imàacaca nàacawa. Yá demonionái yàacawa asìali íicha. Yá nawàlùacawa marranonái idèèrìculé. Níái marranonái dos mil namanùbaca cawàwanáta. Napiacawa máiwitáisewaca demonio íiwitáise iyú, àta nacaláacatalétawa quìratàli íinatáise calisa yáaculé, yá nàisicùmacawa macáita, níái pìràica càmiyéica Dios imàaca judíonái idèniaca, casacàacáiná nali marrano iiná.

¹⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi napiacawa, yá nàaca nacàlidaca marrano iináwanámi manuiri yàcalé irìcu, yàcalé pùbéeyéi irìcu nacái iyéeyéica mawiénibàa. Iná madécaná wenàiwica nàacawa néré naicácaténá càinácaali iyáaná. ¹⁵ Néese nàanàaca Jesús yàatalé. Yá naicáca yái asìali madécanéeyéi demonio idacuèricaté íiwitáise. Yáawinéericawa iyaca, ibàle yáapichawa mawiénita Jesús irí, cáiwitáise nacáicani. Yá cáaluca níái wenàiwicaca. ¹⁶ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi, iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé mìnánái iríni, càinácaalíté iyú Jesús ichùniacani, yái asìalica demonio idacuèricaté íiwitáise. Nacàlidaca nali nacái marranonáimi iináwaná iwali. ¹⁷ Iná nadàbaca nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yèepùanápínáwa nàasu cáli íicha.

¹⁸ Yá Jesús yèepùacawa barca yàatalé, néese yái asìali demonionái idacuèricaté íiwitáise isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. ¹⁹ Quéwa Jesús càmita imàaca asìali yàacawa yáapicha. Néese Jesús íimaca asìali irí:

—Pèepùawa picapèe néréwa, péenánái yàataléwa. Picàlida nalíni macáita yái cayábéerica Wacuèriná Dios imànírica pìrí, iicá nacái pipualé manuísíwata —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese yái asìali yàaca icàlidacani diez namanùbaca yàcalé irìcu iyéeyéica Decápolis yàasu cáli ínata. Icàlidaca Jesús imànicaté irí cayábéeri, yá macáita néemiacaalíténi, yá nàináidacawa manuísíwata néemiacani.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

²¹ Néeseté idécanáami Jesús ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaníná íicha barca irìcu yéewáidacalénái yáapichawa, yá manùba wenàiwica iwacáidáyacacawa yàatalé. Yá Jesús iyamáacawa calisa icàinalená ínata. ²² Néese áiba asìali yàanàaca, abéeri néená níái judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái, íipidenéerica Jairo. Yá Jairo iicáca Jesús. Yá yúuwàa irìacawa inùmáawawa Jesús irí, yàacaténá Jesús icàaluíná, yéewanápíná Jesús iicáca ipualé. ²³ Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata. Jairo íimaca Jesús irí:

—Nuídu iculúacawa, uwàwa uétacawa nuícha. Iná nuwàwacutáca pía nucapèe néréwa, pimàaca picáapiwa ùwali, ipíchaná uétacawa —íimaca.

24 Néese Jesús yàacawa Jairo yáapicha yéewáidacalénái yáapichawa. Madécaná wenàiwicanái nacái nàacawa yáamiwáise. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. 25 Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáuilaicaté úa doce camuí, uíraná imusúacawa uícha mamáalàacata. 26 Uuwichàacatéwa báawanama idècunitàacá manùba cadèpiacáiyéi idèpiaca úa. Ewitaté úucacáaníta ùasu platawa macáita upáyaidacaténá cadèpiacáiyéi, càicáaníta càmita cayába úa, mamáalàacata quèwanáta cáulíacaca yáwanái úa. 27 Uémíacaté Jesús iináwaná ichùnìaná wenàiwica, íná ùaca nacáíwa manùbéeyéi wenàiwica yáapicha. Yá ùacawa Jesús yáamiwáise mawiénita írí manùbéeyéi wenàiwica yèewi, yá udunùaca Jesús ibàle ìwali. 28 Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa: “Nudunùacaalí ìwali, éwita ibàle ìwalicáaníta meedáni, yásí báisíta cayábapínáca núawa”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalicúisewa. 29 Udécanacáita udunùaca ibàle ìwali, yáta uíraná iyamáacawa uícha, yá úlíacawa uwàwalicúisewa udéca uchùnìacawa uláicái íicha. 30 Yáta Jesús yáalíacawa iwàwalicúisewa ichùnìacaté áiba wenàiwica ííwítáise iyúwa. Iná iwènúacawa iicáidacaténá manùbéeyéi wenàiwica írí. Néese Jesús isutáca yéemíawa nía. Íimaca nalí:

—¿Cawíná idunùa nubàle ìwali? —Íimaca yái Jesúsca. 31 Néese yéewáidacalénái íimaca írí:

—¿Càmita piicá níái madécanéeyéi wenàiwicaca nacàbadàayacacawa nàacawa piwéré? ¿Cánásica yéewa pisutá péemíawa cawínácaalí idunùa pìwali? —náimaca Jesús írí.

32 Quéwa Jesús iicáida itéesewa mamáalàacata iicácaténá yái wenàiwica idunuèricaté ìwali. 33 Iná úái inanáica umusúacawa wenàiwicanái yèewíse. Yá ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, úlíacawa uchùnìacatéwa. Yá ubàlùacawa ùululú ipùata iyúwa Jesús írí ùacaténá icàaluíná. Yá ucàlidaca írí macáita uínáwanáwa báisíiri iyú. 34 Néese Jesús íimaca ulí:

—Pía, inanáica, pimàacacáiná piwàwawa nùwali, íná yéewa pidéca pichùnìacawa. Píawa matuíbanáita. Pidéca pimusúacawa càiripínáta íicha yái uláicáica —íimaca yái Jesúsca. 35 Idècunitàacá Jesús icàlidaca ulíni, yá áibanái nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néese. Yá náimaca Jairo írí:

—Pídumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama írí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —náimaca. 36 Jesús yéemíaca nataàníná, quéwa càmita itàaní náapicha. Jesús itàanícáita abéerita Jairo yáapicha, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalica. Jesús íimaca írí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca. 37 Néese càmita Jesús imàaca áibanái nàacawa náapicha Jairo icapèe nérépiná. Imàaca nàacawa náapicha níawamicata Pedro, Santiago nacái, Santiago iméeréeri nacái,

íipidenéri Juan. ³⁸ Yá néese nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néré, yá Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica cachàiníyéi isàna, íicháaníyéica báawanama, nacántaa canción cachàiníiri iyú yéetáními ìwali, càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná. ³⁹ Jesús yáaliacawa icáucàidáanápíná úa yéetéechúamicawa. Yá iwàlùacawa nacapèe iriculé, íimaca nalí:

—¿Cánacué pimàni pisànwawa báawanama, píicháanícué nacái máiní? Uara sùmàuca càmíichúata yéetáwa, uimácáicata ùyaca —íimaca yái Jesúsca, yáaliacáináwa icáucàidáanápínaté úa.

⁴⁰ Néese naicáaníca Jesús iquíniná, náaliacáináwa báisíiri iyúcani uétacatéwa. Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama capíi íicha. Néese itéca yáapichawa yéetéechúami yáaniri, úatúami nacái, nía nacái yéewáidacaléca ìyéeyéica yáapicha. Yá nawàlùacawa sùmàumi irìacatalécawa. ⁴¹ Néese íibàaca ucáapi ìwali, úái yéetéechúamicawa, yá íimaca ulí:

—Talita, cum (íimáanáca judíonái itàacái iyú: “Pía, mànacàuca, núuma pirí, pimichàawa”, càì íimáanáca) —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta úái sùmàuca, idènièchúaca doce camuí, umichàacawa, yá uipína nacái. Yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca ulí, níái wenàiwicaca ìyéeyéica néré. ⁴³ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca áibanái iríni, icáucàidáanaté úa. Néese ichùulíaca nacái nàaca uyáapíná, úái sùmàuca.

6

Jesús en Nazaret

¹ Néeseté Jesús yàacawa Capernaum ìyacàlená yàasu cáli íicha, yá yàanàaca yàasu cáli néréwa, Nazaret ìyacàlenáca. Yéewáidacalénái nàaca nacáiwa yáapicha. ² Yá sábado irícu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irícu. Manùbéeyéi wenàiwica yéemíacáináni, yá báawaca náináidacawa nawàwalícuísewa. Náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmíicáiná yáaliáwa cayába. Càmita báisí imàni yái càmíirica wenàiwica idé imànica. ³ Yácata ìirimi meedá yámide yàalubáisi imàníirinámica. María ìirica meedáni. Nabèerica meedáni, níái Santiago, José nacái, Judas nacái, Simón nacái. Yéenánái inanái nacái nàyaca wèewibàa meedá — náimaca nalíwáaca. Iná càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái.

⁴ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimiétaquéri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Quéwa yàasu cáli néeséeyéi, yéenánái nacái, icapèe irícuíyéi nacái, níawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli

néeséeyéi, nuénánái nacái, nucapèe irìcuíyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁵ Càmita Jesús imàni néré yái càmirica wenàiwica idé imànica, càmicáiná neebáida itàacái. Quéwa imàacaca icáapiwa abénaméeyéi cáuláiquéeyéi ìwali, cawàwanáta máisiba, yá ichùniaca nía. ⁶ Yá achúmaca íináidacawa iwàwawa manuísíwata càmicáiná neebáida itàacái.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

Néseté Jesús yèpuníca yéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé irìcubàa iyéeyéica mawiénita Nazaret iyacàlená irí. ⁷ Jesús imáida yàataléwa níai doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Néese idàbaca ibànùaca nía pucháibanamata nàacaténáwa yàcalé imanùbaca. Ichàiniadaca nía náucáanápíná demonio wenàiwicanái íicha. ⁸ Càmita imàaca natéca wawàsi nàasu àyapu imàluwenáwa. Imàacaca natéca abéerita nàasu àicuwa natéeripíná àyapulìcubàa. Càmita imàaca natéca saco, yàacàsi nacái, plata nacái. ⁹ Imàacaca nàwalica nàasu costiza nacáiriwa nàabàli ìwaliwa, quéwa càmita imàaca nadèniaca pucháiba nabàlepináwa, abéerita meedá. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Piwàlùacuéwa abéeri capìi irìculé, yá piimácué néréta àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irìcuíse. ¹¹ Aibalé càmicaalícué namàaca piwàlùacawa, càmicaalí nacái nawàwa néemiaca picàlidacuéca nalí nutàacái, yá iwàwacutácué piacawa náicha. Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli íichawa naicápiná càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía israelitaca, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná níawa —íimaca yéewáidacalénái iríwa, yái Jesúsca.

¹² Iná yéewáidacalénái nàacawa nàalàacaténá wenàiwica nawènúadáanápíná náiwitáisewa Dios irípiná. ¹³ Yá náucaca nacái madécaná demonio wenàiwicanái íicha. Nàucàaca olivo isééná manùbéeyéi cáuláiquéeyéica ìwali, yá nachùniaca nía.

La muerte de Juan el Bautista

¹⁴ Néseté rey Herodes yéemiaca wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, manùbacáiná wenàiwica nacàlidaca nàyaca ìwali, yái Jesús imànínáca, càinácaalí iyú yéewáidaca wenàiwica nacái. Yá Herodes íimaca Jesús ìwali:

—Juan el Bautistami idéca icáucàacawa, íná yéewa yáalimá imànica yái càmirica wenàiwica idé imànica —íimaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamiani yái Jesúsca. ¹⁵ Aibanái íimaca Jesús ìwali:

—Yácata profeta Elías yàanèerica àniwa —náimaca. Aibanái íima:

—Yácata áiba profeta càiride iyúwaté profetanáimi wapíchaléeyéimi —náimaca. ¹⁶ Quéwa rey Herodes yéemiacaalíté nacàlidaca Jesús iináwaná, yá Herodes íimaca:

—Yácata Juanmi, yái nuchùulièricaté nawichùaca íicha íiwita. Idéca icáucàacawa —íimaca yái rey Herodesca.

17 Càica Herodes íimaca ichùullacáináté yàasu úwináíwa náibàanápínáté Juan calúacáiná Herodes yàacawéetúa íicáca Juan, úái Herodes yàacawéetúa íipidenéechúaca Herodías. Yá úwináí nadacùacaté Juan cadena iyú presoíyéi ibànalícu. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéénàsàiri Felipe yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéénàsàiri íichawa. 18 Iná Juan íimacaté rey Herodes irí: “Báawéeriquéi peedáanáca péénàsàiri yàacawéetúawa”, íimacaté yái Juanmica.

19-20 Iná báawacaté Herodías uicáca Juan, yá uwàwacaté unúacani, quéwa càmita úalímá unúacani, cáalucáiná rey Herodes íicáca Juan, yáalíacáináwa cayábéericani, yái Juanca, mabáyawanéeri nacái. Iná Herodes icùaca Juan ipíchaná Herodes yàacawéetúa Herodías inúacani. Ewita rey Herodes càmicáaníta yáalíawa càinácaalí iwàwacutáaná imànica macái èerita idécanáamité yéemíaca Juan icàlidaca irí Dios itàacái, càicáaníta casíimáica rey Herodes yéemíaca Juan itàacái. 21 Quéwa áiba èerité Herodías úalímáca umànica Juan irí càide iyúwaté uwàwáaná. Rey Herodes imànica manuírí fiesta iwàwalicatená yàasu èeriwa asáicatáicaténi. Yá imáidaca yáapichéeyéiwa iyúudéeyéica Herodes icùaca Galilea yàasu cáli, nía nacái yàasu úwi íiwacanánáica, nía nacái yàacawéeyéináca aslanáica caináwanéeyéica Galilea yàasu cáli néeséeyéica, nayáacatená nayáacaléwa yáapicha, namànicatená yáapicha nacái manuírí fiesta. 22 Yá Herodías uídu iwàlùacawa aslanái iyáacàalu iriculé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata aslanái yàacuésemi naicácaténá úa. Naicácainá ulabàaca, íná usíimáidaca nawàwa macáita rey Herodes, nía nacái yáapichéeyéica iyéeyéica iyáacaléwa yáapicha. Iná rey Herodes íimaca mànacàu irí:

—Pisutá nuícha càinácaalí piwàwéerica. Yásí nùaca piríwani —íimaca ulí.

23 Yá Herodes íimaca ulí àniwa pucháiba yàawiríata báisí báisísíwatasa Dios yáalíericawa Herodes yàanápínáté ulí càinácaalí wawàsi uwàwéerica íicha, éwitasa uwàwacaalíté íicha cáli yéema, yái Galilea yàasu cálica Herodes icuèrica, yásí yàanápínása ulítáni báisíta, íimaca. 24 Yá ùacawa náicha, úumaca úatúa iríwa:

—¿Càirínásica wawàsi nusutá íicha? —úumaca úatúa iríwa. Yá Herodías úumaca ulí:

—Pisutá íicha Juan el Bautista íiwita —úumaca ulí úái Herodíasca, uwàwacáináté uicáca Juan íiwita utuí iyúwa úalíacatenáwa báisíiri iyúcani Juan yéetácawa. 25 Néese úái mànacàuca uèpua uwàlùacàatétawa àniwa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Siùcata nuwàwa pìaca nulí Juan el Bautista íiwita quírápieli irìcu —úumaca irí.

²⁶ Néese, éwita achúmacáaníta manuísíwata rey Herodes iwàwa, yéemìacáiná usutáaná íicha, càicáaníta càmita Herodes idé imáisaníaca uíchani, íimacáináaté ulí nàacuésemi níái wenàiwicaca yàanápínása ulí càinácaalí wawàsi usutéerica íicha.

²⁷ Yá rey Herodes ichùuliaca úwisàiri iwichùanápíná Juan íicha íiwita, itécáténáni rey Herodes irí. ²⁸ Néese úwisàiri yàacawa presoíyéi ibàna néré. Yá iwichùaca Juan íicha íiwita. Càité Juan yéetácawa. Yá úwisàiri itéca íiwitami quírápieli irìcu. Yá yàaca íiwitami ulí úái mánacàuca. Néese úái mánacàuca utécani úatúa iríwa, uicácaténá báisíiri iyúcani Juan yéetácátéwa.

²⁹ Néese Juan yéewáidacalénáimi yéemìaca iináwanámi, yá nàacawa presoíyéi ibàna néré needácaténá Juan ichéecami. Yá natéca nabàliawani.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

³⁰ Néeseté apóstolnái yèepùa iwacáidáyacacawa Jesús yàatalé, idécanáami nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese nacàlidaca Jesús irí macáita namàníricaté, néewáidéerica iyú wenàiwicanái nacái. ³¹ Jesús íimaca nalí:

—Wàacuéwa wàanácuéwa walínáamitawa áibalé canácatalé wenàiwica, yéewanápíná wayamáidacawa achúmáanacáwa —íimaca nalí, madécanácáiná wenàiwica yàanàaca yàacawa nàatalé, áibanái nacái yèepùacawa yàacawa náicha, íná càmita yéewa nayamáidacawa, íbatàa nayáanápíná nayáacaléwa, càmita náalimá. ³² Iná Jesús yàacawa barca irìcu yàasu apóstolnái yáapichawa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, canácataléca wenàiwica. ³³ Quéwa madécaná wenàiwica iicáca nàanáwa, náalía nacái naicáca nía. Iná wenàiwicanái imusúacawa macái yàcalé íicha, yá napíacawa néré. Yá manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca napíchalé néré. ³⁴ Néese Jesús imichàacawa barca irìcuise néré, yá iicáca madécaná wenàiwica. Canáca nalí abéeri yéewáidéeripíná nía Dios íwali, íná catúulécanáca Jesús iicáca nía, càide iyúwa waicácaalí canéeyéi icuèriná ovejaca. Yá idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi íwali. ³⁵ Néese catáca yàacawa nàwali, yá yéewáidacalénái yàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácatáica yàcalé. ³⁶ Pichùulia nèepùanápínáwa nàacawa bànacalé yèewiré, yàcalé irìculé nacái iyéeyéica mawiénita nawènlacáténá nayáapínáwa —náimaca.

³⁷ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Píatacué yàa nayáapíná —íimaca nalí. Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—¿Càmita píalíawa canáca walí doscientos namanùbaca denario ocho quéeri iwènicatái? Ewita wadèniacaalí yàara platatá, càicáaníta càmita wáalimá wawèniaca cayába pan

wèeripináca nayáapinátá, níái manùbéeyéi wenàiwicaca — náimaca. ³⁸ Jesús íimaca nalí:

—¿Càisimalénacué pan pidèna? Picutácuécáwani —íimaca nalí. Néese idécanáami náalíacawa, yá náimaca irí:

—Cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imìdecaná nacái —náimaca.

³⁹ Néese ichùuliaca nía manùbéeyéi wenàiwicaca náawinánápináwa nàwacacawa ipuléeri masicái íinata. ⁴⁰ Néese náawinacawa nàwacacawa manùbéeyéi yàalusipiná, cien namanùbaca abénaméeyéi, cincuenta namanùbaca áibanái nacái. ⁴¹ Néese Jesús yeedáca cinco imanùbaca pan icáapi irìculéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Yá iicáida chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, iwacùaca pan yéewáidacalénái iríwa nawacùacaténá wenàiwicanái iríni. Néese iwacùaca cubái imìdecaná nacái yéewáidacalénái iríwa macáita. ⁴² Yá macáita wenàiwicanái iyáaca cadénamani. ⁴³ Néese yéewáidacalénái needáca doce mapíiri imanùbaca pan yéenáimi, cubái nacái imàaquéericawa. ⁴⁴ Níái wenàiwica iyéeyéica pan, cinco mil namanùbaca aslanái. Càmita naputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái.

Jesús camina sobre el agua

⁴⁵ Yáta Jesús ichùuliaca yéewáidacalénáiwa nawàlùanápináwa caquialéta barca irìculé nachàbacaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha nàanàacaténá Betsaida ìyacàlená néré. Iwàwa nàacawa ipíchalé idècunitàacá imàacaca wenàiwicanái yèepùacawa íicha. ⁴⁶ Néeseté idécanáami ibànùaca wenàiwicanái yèepùanápináwa íicha canánama, yá Jesús yàacawa dúli íinatalé isutácaténá yáawawa Dios íicha. ⁴⁷ Néese idécanáami catáca nawicáu, Jesús yéewáidacalénái nàyaca barca irícu bamuchúami calisa. Yá Jesús ìyaca abéerita cáli íinatáisecáwa. ⁴⁸ Néese iicáca máadáiní natenáca cachàiníiri iyú cáulicáiná ipùaca náipunita, íná càmita náalimá nachàbacawa abéemàalé. Amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí yèepuníiriwa úni inàniacubàa. Iwàwaca ichàbacawa náicha machacàiníiri iyú. ⁴⁹ Quéwa naicáca ìpináníca úni inàniacubàa, yá nayúunáidaca wenàiwica iwàwanámicani. ⁵⁰ Yá néemíanicawa macáicáiná naicácani. Cáaluca nía báawanama, càmicáiná náalía naicácani. Yáta quéwa Jesús íimaca nalí:

—¡Matuíbanáicué pía, núaquéi, picácué cáalu pía! —íimaca yái Jesúsca.

⁵¹ Néese Jesús iwàlùacawa nàatalé barca irìculé. Yáta wiúca cáuli, Jesús iwàlùacáináwa nàatalé barca irìculé. Yá nàináidacawa manuísíwata naicáidaca irí. ⁵² Càmitàacáwa nadé náalíacawa cayába Jesús íiwitáise ìwali, éwitaté naicácaánita imàníiná pan iyú yái cànírica wenàiwica idé imànica,

càulenácáiná náicha náalíánápináwa néemìaca càinácaalí íimáaná.

Jesús sana a los enfermos de Genesaret

⁵³ Nachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, yá nàanàaca Genesaret yàasu cáli néré. Yá nadacùaca barca calisa idùlepiré. ⁵⁴ Namichàacanacáitawa barca irìcuíse, yá wenàiwicanái náalía naicáca Jesús. ⁵⁵ Yá wenàiwicanái napìacawa macái yàcalé irìculé iyéeyéica néré nacàlidacaténá nalí Jesús yàanàaca. Néese manùbéeyéi wenàiwica nadàbaca natéca cáuláiquéeyéi wenàiwica yàalubái íinatawa náalíacataléca Jesús iyaca. ⁵⁶ Néese àta alénácaalí Jesús yàawa achúméri yàcalé irìculé, manuíri yàcalé irìculé nacái, manacúaliré nacái, yá natéca naliadaca cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulìcubàa Jesús ichàbacatabàapínáwa. Yá cáuláiquéeyéi nasutáca Jesús íicha imàacáanápíná nadunùaca ìwali, càmicaalí nacái, ibàle ipùata ìwalita. Yá macáita idunuèyéica Jesús ìwali, yá cayábaca nía uláicái íicha.

7

Lo que hace impuro al hombre

¹ Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néese. Nàwacáidáyacacawa abénaméeyéi fariseo yáapicha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé. ² Naicácaté abénaméeyéi Jesús yéewáidacaléca nayáaca nayáacaléwa càmiíyécáwa íiba icáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná. Càmita Jesús yéewáidacalénái imàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa càide iyúwa fariseonái imàníiná. Iná fariseonái itàaníca Jesús yéewáidacalénái ìwali, náimaca casacàacasa Dios iicáca Jesús yéewáidacalénái. ³ (Níai fariseoca, áibanái judío nacái macáita namànica càide iyúwaté nàawirináimi imàníiná. Càmicaalícáwa náiba nacáapiwa éeréeri iyú nayáacalé ipíchawáise, càmitàacá nayáa nayáacaléwa, canásiwata. Càmita nayáa nayáacaléwa càmicaalícáwa namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná. ⁴ Idécánáami nacái nawèniaca yàacàsi yàcalérìcu, yá nèepùacawa nacapèe néréwa namànicaténá culto nacáiri nàapìdàanápíná náichawa ipíchawáise nayáa nayáacaléwa. Neebáidaca nacái madécaná càide iyúwaté nàawirináimi yéewáidáaná, iná namànica culto nacáiri náibacaténá éeréeri iyú macái íiwitáaná bacàa, catùà nacái, mapuwáa nacái, nàasu cama nacái, naiméerica íinata.) ⁵ Iná fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu náimaca Jesús irí:

—Níái péewáidacaléca, ¿cáná càmita namàni càide iyúwaté wàawirináimi yéewáidáaná? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa wàawirináimi ichùullianaté wía wamàninápiná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, íná casacàaca Dios iicáca níái péewáidacaléca —náimaca. ⁶ Jesús íimaca nalí:

—Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi machacàníiri iyú pìwalicué, píacué pucháibéeyéica íiwitáise. Isaías itànàacaté tàacáisi piináwaná ìwalicué Dios inùmalicuise. Dios íimacaté:

‘Níái israelitaca náimacáita meedá nàacasa nucàaluíniná, quéwa càmita cáininá naicáca núa báisíiri iyú nawàwalicuisewa.

⁷ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namàníiricasa nulí. Càmita néewáida wenàiwica nutàacái iyú, néese néewáidacáita wenàiwica náiwitáise iyúwa’,

càica íimaca yái Diosca. ⁸ Pidécuéca meedá pimàacaca píchawa Dios itàacái, peebáidacaténácué wenàiwicanái yàasu tàacáisi meedá —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Pidécuéca pimànica máiní báawéeri wawàsi, pimàacacáinácué píchawa Dios itàacái, pimànicaténácué meedá iyúwa píiwitáise íimáaná. ¹⁰ Profeta Moisés íimacaté Dios inùmalicuise: ‘Pia píaniri íimietacanáwa, píatúa nacáíwa’, íimaca yái Diosca. Yaté íimaca nalí àniwa: ‘Aíbacaalí itàníca báawéeri iyú yáaniri ìwaliwa, càita nacái itàanícaalí báawéeri iyú yáatúa ìwaliwa, yá iwàwacutácué pinúacani’, íimacaté yái Diosca. ¹¹ Quéwa píacué fariseoca, pidécuéca péewáidaca wenàiwicanái cayábacasa càì náimaca nàaniri iríwa, náatúa irí nacáíwa: ‘Càmita núalimá nuyúudàaca pía. Nudéca nucùaca Dios irípiná yái plataca, yái nuèripinámica pirí, íná canáca nulí cayába nuyúudèeripiná iyú pía’, càì náimaca nasèenái iríwa. ¹² Càita pidécuéca péewáidaca wenàiwica càmitasa iwàwacutá nayúudàaca nàaniriwa, náatúa nacáíwa, náimacaalí càì nasèenái iríwa. ¹³ Iná pidécuéca píasáidaca piúcaca píchawa Dios itàacái, peebáidacáinácué pìawirináimi íiwitáisewa, yái péewáidéericuéca iyú wenàiwicanái Dios itàacái íicha. Pimànicuéca mamáalàacata madécaná càiyéi wawàsi —íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa níái wenàiwicaca ibàluèyéicawa mawiénita irí. Yá íimaca nalí:

—Péemíacué nutàacái píacué macáita. Píalimáidacué píalíaca péemíaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nucàlidèeripinácuéca piríwa. ¹⁵⁻¹⁶ Macái yàacàsi iwàluèriwa wenàiwica idèèriculé, canáca yéewaná casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. Abéerita wenàiwica ibáyawaná, yá nacái itàacái báawéerica imusuéricawa iwàwalicuise, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yàacawa wenàiwicanái ícha, yá iwàlùacawa capìi irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese yéewáidacalénái nasutáca néemiawani càinácaalí ímáaná yái tàacásica Jesús icàlidéerica yàacàsi ìwali. ¹⁸ Yá Jesús ímaca nalí:

—¿Néeni, càmitasicué nacái pialía péemiacani yái nucàlidéerica? ¿Càmitacué pialíawa canácata yàacàsi yáaliméeri casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios ícha? ¹⁹ Yái yàacàsi càmita iwàlùawa wenàiwica iwàwa irìculé. Iwàlùacáitawa idèericulé. Néese yàacawa ícha meedá —ímaca nalí yái Jesúsca. Càita Jesús yéewáidaca nía yàacàsi ìwali, Dios imàacaca wenàiwica iyáaca macái íiwitáaná yàacásica, masacàacáiná macáita nía. ²⁰ Néese Jesús ímaca nalí àniwa:

—Yái nabáyawaná namànírica, yá nacái tàacási báawéerica imusuéricawa wenàiwica iwàwa irìcuíse, yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái íiwitáise Dios ícha. ²¹ Macáita íiwitáisesi báawéeri imusúacawa wenàiwica iwàwa irìcuíse. Càita báawéeri íiwitáisesi: Namànica náalaniwa; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càminá Dios imàaca wenàiwica imànica; nayéedùaca áibanái yàasu; nanúaca wenàiwica; ²² naimáca áiba wenàiwica yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmírica nacái nanìrisíwa; máiní nawàwa needáca nalíwa manùba wawàsi; namànica áibanái irí báawéeri; nachìwáidaca áibanái wenàiwica; mabáiníiri iyú namànica báawéeri nainá iyúwa máléquéeri iyú áibanái wenàiwica yàacuésemi; báawaca naicáca áibanái wenàiwica ìwalíse yái cawènírica áibanái idènièrica; natàanica báawéeri iyú áibanái ìwali; máiní cachàinica naicáca níawawa; càmita náalía cayábéeri ìwali báawéeri íchaná. ²³ Macáita yái íiwitáaná báawéerica imusúacawa wenàiwica iwàwa irìcuíse. Yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái íiwitáise Dios ícha —ímaca yái Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

²⁴ Néeseté Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli ícha yàanàcaténá Tiro iyacàlená yàasu cáli néré. Yá iwàlùacawa capìi irìculé. Idècunitàacá iyaca néré, càmita iwàwa yàcalé mìnánái náalíacawa alénácaalí iyaca. Càmita quéwa yáalimá ibàaca iináwanáwa.

²⁵ Ráunamáita abéechúa inanái uémíaca iináwaná ìwali iyaca capìi irìcu. Udènia uíduwa demonio idacuèchúa íiwitáise. Uái inanáica ùacàatécatawa Jesús yàatalé. Yá ubàlùacawa ùulù ipùata iyúwa Jesús ípunita, usutácaténá iicáanápiná upualé.

²⁶ Càmlíchúata israelita úái inanáica. Néese Sirofenicia yàasu cáli néeséechúaca úa. Yá ùanàaca usutácaténá Jesús ícha wawàsi yúucáanápiná demonio uídu ícha. ²⁷ Quéwa Jesús ímaca ulí:

—Péemla comparación: Càmita wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapíná, càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quéechacáwa nuénánáicawa, níái israelitaca. Càmita cayába nuyúudàaca píacué càmlíyéica israelita —íma

ulí, yáalimáidacaténá iicáwa úa, asáisí uebáidacaalí Dios imàníinápíná ulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita úa. ²⁸ Yá úumaca írí:

—Báísíta, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái yáawinacaalíwa mesa yáapíise, sùmanái yúucacaténá nayáapíná yàacàsi yéénáimi, càita nacái nuwàwaca Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita núa —úumaca. ²⁹ Néese Jesús ímaca ulí:

—Pidéca píasáidaca nulíni pitàacái iyúwa peebáidaca nulí, ínà càmita iwàwacutá pisutáca nuícha quirínama nuyúudàanápíná píawa. Yá numàaca pèepùacawa picapèe néréwa, demoniocáiná idéca yàacawa píidu íicha —ímaca ulí yái Jesúsca. ³⁰ Néese uèpùacawa ucapèe néréwa, yá ùanàaca uíduwa irièchúawa matuíbanáita uimácataléca. Quéwa demonio yàacatéwa uícha.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Néeseté Jesús yèepùà yàacawa Tiro iyacàlená yàasu cáli íicha. Yá ichàbacawa Sidón iyacàlená yèewibàa. Yá ichàbaca nacái diez namanùbaca yàcalé Decápolis yàasu cáli íinatéeyéica iyaca. Yá yàanàaca Galilea icalisaníná néré. ³² Néese áibanái natéca asiali Jesús yàatalé, abéeri asiali màuwíiri, càmlíri yáalimá itàaníca machacàníiri iyú. Yá nasutáca Jesús íicha wawàsi imàacáanápíná icáapiwa màuwíiri ìwali ichùnìacaténáni. ³³ Jesús itéca màuwíiri méetàucuta wenàiwicanái íicha, yá Jesús iwàlùadaca báipunitácanama icáapi ipùatawa asiali yùuwíapuná irìculé pucháibanama. Néese Jesús yàapísaca icáapi ipùata ìwaliwa, yá idunùaca asiali inène ìwali icáapi ipùata iyúwa. ³⁴ Néese Jesús iicáidaca chènuniré, yá yeedáca icalésawa. Yá ímaca asiali írí: “¡Efata!” (ímáanáca hebreo itàacái iyú: “¡Yàacùacawéi piùwica!” ímáanáca.)

³⁵ Yá yáalimá yéemìlaca cayába yái asàlica, yá cayábaca nacái inène, yáalimá itàaníca machacàníiri iyú. ³⁶ Néese Jesús yàalàaca níái wenàiwicaca ipíchaná nacàlidaca áibanái írì iináwaná ichùnìanáni, quéwa éwita ichùulìacáaníta nía manùba yàawiríá, càicáaníta nacàlidaca iináwaná mamáalàacata. ³⁷ Macái wenàiwica yéemièyéica Jesús iináwaná ìwali nàináidacawa manuísíwata néemìacani. Yá náimaca nalíwáaca: “Imànica macáita cayábéeri iyú. ¡Imàacaca màuwíiyéi yéemìlaca! ¡Imàacaca nacái mataacáiyéi itàaníca!” náimaca Jesús ìwali.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

¹ Aiba èerité madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé. Néese canáca nayéeripíná néeni. Yá Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa. Yá ímaca nalí:

² —Catúulécanáca nuicáca níái wenàiwicaca. Nadéca nàyaca núapicha máisiba èeri. Siúcade canáca nalí nayáapíná. ³ Nubànùacaalí nía máapíiyéica nacapèe nérépináwa, cawàwanáta nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa, abénaméeyéi nàanàacáiná déecuise —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese yéewáidacalénái náimaca irí:

—Canácata yáaliméeri yàaca nayáapíná cháí, canácatáica wenàiwicanái ibànacale —náimaca. ⁵ Jesús isutáca yéemíawa yéewáidacalénáíwa:

—¿Càisimalénácué pan ìya pirí? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Iyaca walí siete namanùbaca pan —náimaca.

⁶ Néese Jesús ichùullaca wenàiwicanái yáawinacawa cáli íinata. Yá yeedáca níái siete namanùbaca panca icáapi irìculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica. Yá isubèriadacani, yàaca yéewáidacalénái iríwani. Néese, yéewáidacalénái iwacùaca pan wenàiwicanái irí. ⁷ Iyaca nacái nalí cawàwanáta máisiba cubái imìdecaná púubéeyéi. Jesús yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái cubáica. Yá ichùullaca nacái yéewáidacalénáíwa iwacùanápínáni wenàiwicanái irí. Yá nawacùaca nalíni. ⁸ Yá macáita nayáaca cadénamani, yái yàacàsica. Néese Jesús yéewáidacalénái needáca siete mapíiri namanùbaca yàacàsi yéénáimi imàaquéericawa. ⁹ Batéwa báinúaca mil namanùbaca aslanái iyáacaté yái yàacàsica. Càmita naputàa inanáiná, sùmanái nacái. Néese Jesús imàacaca nèepùacawa íicha, níái manùbéeyéi wenàiwicaca. ¹⁰ Yá Jesús iwàlùacàtétawa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese nàacawa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, yá nàanàaca Dalmanuta yàasu cáli néré.

Los fariseos piden una señal milagrosa

¹¹ Néeseté abénaméeyéi fariseo nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nadàbaca natàaníca cachàiníiri iyú Jesús yáapicha. Nawàwa náalimáidacani imànínápiná áiba wawàsi báawéeri. Yá nasutáca íicha imànínápiná naicáca wawàsi ííwítáise iyúwa càmlírica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténá báisíta Dios néeséericatani. ¹² Yá Jesús yeedáca icalésawa cachàiníiri iyú máinícáiná báawaca íínáidacawa iwàwawa. Yá íimaca nalí:

—¿Cánácué pisutá numànínápiná càì? Pidécuéca piicáca numànica manùba, quéwa càmitacué peebáida nutàacái. Péemíacué cayába, càmitacué núasáida piicáca càiri wawàsi —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yèepùacawa náicha, yá iwàlùacawa àniwa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha.

La levadura de los fariseos

¹⁴ Jesús yéewáidacalénái naimáichacaté natéca náapichawa nayáapináwa. Nadèniacáita abéeri pan meedá náapichawa barca irícu. ¹⁵ Néese Jesús yàalàaca nía ipíchaná nàyaca càide iyúwa báawéeyéi íiwitáise fariseo iyáaná, rey Herodes nacái. Íimaca nalí:

—Péemìacué cayába comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, yá nacái rey Herodes yàasu levadura —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Yá yéewáidacalénái càmita náalíawa Jesús yàalàaná nía fariseonái yàasu tàacáisi íicha, rey Herodes íiwitáise íicha nacái. Iná yéewáidacalénái náimaca nalíwáaca:

—Idéca càì íimaca walí canácáiná walí pan —náimaca. ¹⁷ Jesús yáalíacawa naináidáanáwa, íná íimaca nalí:

—¿Cánácué píima canácasa pirí pan? Càmita nutàaní pan ìwali. ¿Cánácué càmita peebáida nulí núalimáca nùacuéca piyáapiná càinácaalícué pimáapuèrica? ¿Néenicué, máinísica càulenáca píichani? ¹⁸ Pidèniatacué pituíwatatá. ¿Cánácué càmita píalíá péemìaca ìwali yái piiquéerica? Pidèniatacué nacái piùwiwatatá. ¿Cánácué càmita píalíá péemìaca càinácaalí íimáaná yái númúericuécaca pirí? Báisíta iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíte iyáaná nuwacùacaalíte pan wenàiwicanái irí nayáapiná. ¹⁹ Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapiná, níái cinco mil namanùbaca aslanáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáatéwa yéenáimi pìwacáidéericatécué? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Doceca mapíiri imanùbaca iyamáacatéwa —náimaca. ²⁰ Néese íimaca nalí:

—Néeni, idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapiná, níái cuatro mil namanùbaca aslanáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáawa yéenáimi pìwacáidéericatécué? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Sietecaté mapíiri imanùbaca yái imàaquéericawa —náimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, cánácué càmitàacáwa píalíawa núalimá nùaca piyáapiná? —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Néeseté nàanàaca Betsaida iyacàlená néré. Yá Betsaida mìnánái natéca matuíri asíali Jesús yàatalé. Yá nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ichùnlanápináni. ²³ Néese Jesús itéca matuíri icáapi ìwali, yá imusúadacani yàcalé irícuíse. Jesús yàapísáidaca icáapi irículéwa, néese ipusúa yáawiruníwa matuíri ituí íimami ìwali. Yá Jesús imàacaca icáapiwa matuíri ìwali. Yá isutáca yéemíawa matuíri asásí yáalimácaalí iicáidaca. ²⁴ Néese yái matuírica idàbaca iicáidaca, yá íimaca Jesús irí:

—Nuíquéeyéitatá wenàiwica càide iyúwa waicácaalí àicu, ìpìnáaníiyéi quéwa —íimaca. ²⁵ Néese Jesús imàacaca icáapiwa àniwa matuíri ituí ìwali. Asáita iicáca cayába yái asialica, idéca ichùnìacawa, íná idé iicáca macáita cayába ituí iyúwa. ²⁶ Néese Jesús ichùullaca asiali yèèpùanápínáwa icapèe néréwa. Yá íimaca asiali irí:

—Picá piwàlùawa yàcalé irìculé —íimaca yái Jesúsca.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

²⁷ Néeseté Jesús yàacawa Betsaida ìyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa nachàbacaténá naicáca yàcalé ìyéeyéica mawiénita Cesarea de Filipo ìyacàlená irí. Ipíchawáise nàanàaca néré, idècunitàacá nèepunícawa àyapulicubàa, yá Jesús isutáca yéemìawa yéewáidacalénáiwa. Íimaca nalí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara wenàiwicaca? ¿Cawinása núa? —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Yá náimaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca piwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idécasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùnápínáté àniwani. Aibanái àniwa náimaca piwali áiba profetanái yéénacasa pía, níái icàlidéeyéicaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuíse —náimaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Néenicué pía, ¿cawinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. Néese Pedro íimaca irí:

—Mesíasca pía, yái Dios icàlidéericaté ìwali wàawirináimi israelitanái irí, Dios ibànùnápínáté walí wacuèrinápiná —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Quéwa Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca iináwaná áibanái irí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

³¹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca yéewáidacalénáiwa náalíacaténátéwa iwàwacutáanáté yùuwichàacawa manuísíwata, yái Jesúsca, yái asiali Dios néeséerica. Iwàwacutácaté nacái yùuwidenái iicácani iyúwa canéeri iwèni, càmita nacái neebáida itàacái, níái israelita icuèrinánáica, nía nacái sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Jesús icàlidaca yéewáidacalénái iríwani náalíacaténátéwa iwàwacutáanápínáté yùuwidenái inúacani, quéwa máisiba èeri irìcu, yá icáucàanápínátéwa. ³² Càita Jesús icàlidaca nalí amaléeri iyúni. Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta náicha. Yá Pedro yàalàaca Jesús cachàiníiri iyú, ipíchaná icàlidaca càiri wawàsi. ³³ Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca yéewáidacalénái áibanái iríwa. Yá Jesús yàalàaca Pedro cachàiníiri iyú. Jesús íimaca Pedro irí:

—¡Pìawa nuícha, pía nùuwide Satanás nacáiri íiwitáise! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise íyáaná —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa, áibanái nacái wenàiwica yèepuníyécawa náapicha. Yá ímaca nalí:

—Abéericaalí péenacué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, yá càmita yéewa pimànica yái piwàwéerica pimànica. Iwàwacutá matuíbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianá pía.

³⁵ Níacáiná cawinácaalí càmíyécica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmíiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyécica nutàacái mamáalàacata, nacàlida nacái nutàacái áibanái irí, éwita áibanái inúacaalí nía, nadènapíná nacáuca càmíiri imáalàawa.

³⁶ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íchawa icáucawa càmíiri imáalàawa càmíicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni, macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa. ³⁷ Canácáiná áiba wawàsi wenàiwica yáaliméeri yàaca yeedácáténá iríwa icáucawa càmíiri imáalàawa, idécanáami yúucaca íchawani. ³⁸ Cawinácaalí wenàiwica báiyécica icàlidaca cayábéeri nùwali, nutàacái ìwali nacái èeri mìnánái irí, níái èeri mìnánái iwènúadéeyécica íiwitáisewa Dios ícha, cabáyawanéeyéi nacái, néese càmita núumapíná nàwaliwa nùasunáica nía, núa asìali Dios néeséerica, nùanàapínacaalí Núaniri Dios íiwitáise iyúwa icamaláná mèlumèluíri irícu, mabáyawanéeyéi ángel yáapicha nacáiwa, nucùacáténá macáita —ímaca yái Jesúsca.

9

¹ Jesús ímacaté nalí nacái:

—Péemiacué cayába, abénaméeyécucé péená iyéeyécica cháí siuca, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca cainácaalípiná iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa íiwitáise iyúwa —ímaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

²⁻³ Néesetécáwa seis èeri Jesús icàlidacadénáami nalíni, yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá yàacawa náapicha dúli chènuníri íinatalé. Yá néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Máiníri mèlumèluwaca ibàleca cabalèeri máiní ícha cháí èeriquéi caná idéeri íibaca càì.

⁴ Naicáca nacái pucháiba profetanái iyéeyécicaté bàaluité, yái Elías, Moisés nacái, itàaníyécica iyaca Jesús yáapicha. ⁵ Néese Pedro ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡máiní cayábéeriquéi wàyáanáca cháí! Siùcade wamànica másiba capli yáana wawàwalínápinacué pía, abéeri

pìasupiná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná — íimaca yái Pedroca.

⁶ Càica Pedro íimaca máinicáiná cáaluca níai yéewáidacaléca máisiba, íná Pedro càmita yáaliáwa càinácaalí iwàwacutáaná íimaca Jesús irí. ⁷ Yáta acalèe iricùacawa, yá ibàliaca nía catámèeri iyú. Néese néemiaca Dios itàacái acalèe yèewíse. Íimaca nalí: “Yácata Nuìri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca: Péemiacué itàacái”, íimaca yái Diosca. ⁸ Yáta naicáidaca natéesewa, níai yéewáidacaléca. Yá canácata naiquéeri áibanáica. Naicá abéerita Jesús ibàluèricawa néeni.

⁹ Néesetécawa idècunitàacá nalicùacawa dúli íinatáise, Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái iríni, yái naiquéericaté dúli íinatalé, àta Jesús imichàacatalétawa yéetácáisi íicha, yái asiali Dios néeséerica. ¹⁰ Iná càmita nacàlida áibanái iríni, quèwa nasutáca néemiawa níawáaca ìwali càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica icáucàanápínásawa. ¹¹ Néese nasutáca néemiawa Jesús:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu náimaca iwàwacutáanása profeta Elías yèepùa yàanàaca quèechacáwa aléi èeri irìculé àniwa ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànuèripináca walí. ¿Cána yéewa càì náimaca, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu? — náimaca. ¹² Néese Jesús icàlidaca nalí Juan el Bautistami ìwali:

—Báisíta, iwàwacutáca profeta Elías nacáiri yàanàaca quèechacáwa. Yá iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Dios irípiná àniwa, yéewanápiná néemiaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. Aiba wawàsi nacái israelita icuèrinápiná ìwali, iwàwacutácué pínáidacawa ìwali yái tàacáisi profetanái itànèericaté nuínáwaná ìwali, núa asiali Dios néeséerica. Natànàacaté tàacáisi nuínáwaná ìwali píalíacaténácuéwa iwàwacutáanápíná nùuwichàacawa manuísíwata, israelitanái nacái caná nuwèni naicáanápíná núa, báawapíná nacái naicáca núa. ¹³ Quèwa núumacué pirí, abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistamica. Yá namànicaté irí báawéeri iyúwaté nawàwáaná, càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi iínáwaná ìwali càinácaalíté ìyáanápíná — íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

¹⁴ Néeseté Jesús, nía nacái yáapichéeyéica, nèepùacawa Jesús yéewáidacalénái áibanái yàatalé. Yá naicáca manùba wenàiwica Jesús yéewáidacalénái itéese. Nàyaca nacái néré abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Níai yéewáidéeyéica wenàiwica, nía nacái Jesús yéewáidacaléca natàaníca nàyaca nalíwáaca ùulèeri wawàsi iyú. ¹⁵ Néese wenàiwicanái iicáca Jesús, yá macáita napiacawa íipunita natàidacaténáni, máiníiyéi

íináidacawa iicáidaca Jesús irí. ¹⁶ Néese Jesús isutáca yéemíawa yéewáidacalénáíwa:

—¿Càinácué ìwali pitàaní piríwáaca chàinisíiri iyú, píacué nacái nía nacáide? —Íimaca nalí.

¹⁷ Yá abéeri néená níái wenàiwica iyéeyéica néré íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nudéca nutéca pìatalé nuìriwa demonio idacuèri íiwitáise. Yái demonioca masànaca imànica nuìri. ¹⁸ Ata alénacaalí nuìri iyaca, yá demonio yàaca irí tèwacáimi, yá yúucaca nuìri cachàiníiri iyú cáli íinatalé, yá cacàlica inùmalìcuíse yái nuìrica, yá nacái yaamíadaca iyéiwa, yá pumùluca iiná macáita. Nudéca nusutáca péewáidacalénái íicha wawàsi náucáanápíná demonio nuìri íicha, quéwa càmita náalimá náucaca íichani —Íimaca yái yáanirica. ¹⁹ Néese Jesús íimaca:

—¡Píacué cà míiyéica yeebáida Dios! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? Pianàidacué nùataléni yái ùuculìrica —Íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Yá natéca ùuculìiri Jesús yàatalé. Quéwa demonio iicacánáami Jesús, yá demonio yàaca tèwacáimi ùuculìiri irí. Yá ùuculìiri yúuwàacawa cáli íinatalé. Yá itálíáníicawa, cacàlica inùmalìcuíse. ²¹ Néese Jesús isutáca yéemíawa ùuculìiri yáaniri:

—¿Càisimaléná èeri idé idèniacani íisacadénáamini? —Íimaca yái Jesúsca. Néese yáaniri íimaca Jesús irí:

—Sùmàicaalítàacáwani idàbaca íisacani bàaluité. ²² Manùba yàawiría nacái demonio yúucacani quichái irículé, úni yáaculé nacái inúacaténáni. Quéwa, pidécaalísica pichùnìacani, néese piicá watúulécana, yá piyúudàaca wía —Íimaca yái yáanirica.

²³ Jesús íimaca irí:

—¡Picá cà píimaca ‘pidécaalísica’! Iwàwacutá manuíca píináidacawa piwàwawa nùwali. Aibacaalí yeebáida nulí, Dios imànìpíná irí macái íiwitáaná cayábéerica —Íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Yá ùuculìiri yáaniri íimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—Nuebáidaca pirí. ¡Piyúudàa nuebáidacaténá pirí cachàiníiri iyú mamáalàacata! —Íimaca yái yáanirica.

²⁵ Néese Jesús iicacáná madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa yàatalé caquialéta, íná yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Jesús íimaca demonio irí:

—Pía demonio, matàacáirica màuwíirica nacái imànica wenàiwica, pìawa íicha yái ùuculìrica. Picá pèepùa piwàlùacawa àniwa iwàwalìculé —Íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Yá demonio yéemíáníicawa, yàaca tèwacáimi ùuculìiri irí àniwa, yá imàacaca ùuculìiri itatàcawa cachàiníiri iyú àniwa. Néese yàacawa ùuculìiri íicha, yá ùuculìiri irìacáitawa cáli íinatalé càide iyúwa yéetéerimiwa. Iná madécaná náimaca ùuculìiri yéetácasawa.

²⁷ Quéwa Jesús íbàaca icáapi ìwali imichàidacaténáni. Yá ibàlùacawa yái ùucullirica.

²⁸ Nésetécáwa Jesús iwàlùacawa capìi irìculé yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta áibanái íicha. Yá nasutáca néemìawa Jesús:

—¿Cánácáwa càmita wadé wáucaca demonio? —náimaca.

²⁹ Yá Jesús íimaca nalí:

—Máinicué càulenáca piúcaca yái demonio íiwitáanáca. Iwàwacutácué pisutáca píawawa Dios íicha quéechacáwa, pimàacacué píchawa nacái piyáacaléwa, pidéénápinácué piúcacani wenàiwica íicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

³⁰ Néese Jesús yàacatéwa náicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nèepunícawa Galilea yàasu cáli ínatabàa. Jesús càmita iwàwa áibanái yáalíacawa alénácaalíni. ³¹ Jesús yéewáidacáiná yàacawa yéewáidacaléwa. Yá icàlidaca nalíni:

—Abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái asíanái inúaca núa, núa asiali Dios néeseérica. Yá nanúapiná núawa. Quéwa másiba èeri irìcu, yásí nucáucàacawa àniwa —íimaca yái Jesúsca.

³² Quéwa níái yéewáidacaléca càmita náalía néemíaca càinàcaalí íimáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí. Yá cáaluca nasutáca néemìawani ìwali.

¿Quién es el más importante?

³³ Néseté nàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Yá nawàlùacanáamiwa capìi irìculé, yá Jesús isutáca yéemìawa nía:

—¿Càiná wawàsi ìwalicué pitàaní siùcatàacáwa idècunitàacá pèepunícawa àyapulicubàa? —íimaca nalí.

³⁴ Masànata quéwa nía Jesús íicha báicáiná nía náiwitáise báawéeri ìwalísewa, natàanicáináaté chánácaalí néená máiníiri cachàinica áibanái íicha canánama. ³⁵ Néese Jesús yáawinacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa. Yá íimaca nalí:

—Aibacaalí iwàwa Dios iicácani iyúwa cachàiníirica áibanái íicha canánama, iwàwacutá yái wenàiwica iicáca yáawawa iyúwa càimíiri cachàini náicha canánama. Iwàwacutá nacái iyúudàaca nía áibanái canánama —íimaca yái Jesúsca.

³⁶ Néese Jesús yeedáca sùmài ibàlùadacaténáni nèewi. Yá Jesús yeedáca sùmài yàanaliculéwa. Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa:

³⁷ —Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, imànicaalí cayábéeri sùmài irí nuípidená ìwali, càiride iyúwa yái sùmàica, yásí nuicáca yái cayábéerica imàníirica sùmài irí càide iyúwa idéca nacáicaalí imànica nulí cayábéeri. Càmita imàni abéerita nulí cayábéeri, néese imànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànuèrica núa —íimaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

³⁸ Néeseté Juan íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba yúuquéeri demonio wenàiwica íicha píipidená ìwali íimacáiná pimàacasaca càì imànica, quéwa càmita yèepuníwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiníiri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica íicha —íimaca yái Juanca. ³⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picácué pìalàa wenàiwica càmlínápiná namàni cayábéeri, canácáiná yáaliméeri itàanica báawéeri iyú nùwali idécanáami imànica nuípidená ìwali yái càmlírica wenàiwica idé imànica, icàlidacaalí nacái iináwanáwa imàníníasa càì nuíwítáise iyú. ⁴⁰ Macáicáiná càmlíyéita yùuwideca imànica wía, nayúudàaca wía. ⁴¹ Péemlàcué cayába, áibacaalícué iyúudàaca pía peebáidacáiná nutàacái, núa Cristoca, éwita yáalimácaalí yàaca pìiraca úni yáawami, càicáanáta Dios imànipiná irí cayábéeriwa —íimaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁴² Jesús íimacaté: “Aibacaalí iméeràidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níai púubéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yùuwichàidapínáca manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuírí íba icanápi ìwalíse náucacaténáni manuírí úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí ìisicùmacawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháì èeri irícu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máini cachàiníwanái yùuwichàapínácawa áibanái íicha infierno irícu, yái manuírí quicháica. Íná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ⁴³ Íná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, yá piúca píchawa píiwítáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwítáise báawéeriwa, yéewanápiná pidènlaca picáucawa càmlíri imáalàawa, ipíchaná nacái piacawa infierno iriculé, yái manuírí quicháica càmlírica ichacàwa càiripinéerita iyaca. ⁴⁴ Infierno irícu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níai cáwi iyéeyéica nainá yáséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁵ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa piabàli iyúwa, pìanápináwa áibalé càmicataléca Dios iwàwa piacawa, yá piúca píchawa píiwítáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí yàabàliwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa yàabàli iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwítáise báawéeriwa, yéewanápiná pidènlaca picáucawa càmlíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuírí quicháica càmlírica

ichacàwa càiripinéeerita iyaca. ⁴⁶ Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁷ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápíná wawàsi càmlírica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí ituíwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmlíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno irìculé, yái manuiri quicháica càmlírica ichacàwa càiripinéeerita iyaca. ⁴⁸ Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níái cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta.

⁴⁹ “Dios icasáapíná quichái nàwali macáita. ⁵⁰ Péemìacué comparación: Cayábéeri iwidùma piyáacalé yáapichacué, quéwa càmicaalí quirínama puiwa yái iwidùmaca, yá càmitacué píalimá cayábéerica pimànica àniwani. Càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa, càide iyúwa cayábéeri iwidùma puìwacaalí imànica walí wayáacalé. Cáininácué piicáyacawa yéewanápinácué pìyaca matuíbanáiri iyú píapichawáaca”, íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús enseña sobre el divorcio

¹ Néeseté Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa Judea yàasu cáli néré, áiba cáli néré nacái iyéerica oriente iwéré èeri imusúacatáisewa, abéemàalé Jordán inanába íicha. Néré manùbéeyéi wenàiwica iwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé, yá idàbaca yéewáidaca nía àniwa càide iyúwaté íiwitáise iyáaná. ² Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé náalimáidacaténá naicáwani, icàlidáanápíná áiba wawàsi báawéeri, yéewacaténá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíisewa. Yá nasutáca néemìawani asáisi cayábacaalí asìali imàaca íichawa íinuwa. ³ Jesús íimaca nalí:

—Picàlidacué nulí càinácaalíté profeta Moisés ichùullaca pìawirináimi imànínápíná bàaluité —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese náimaca irí:

—Profeta Moisés imàacacaté asìali yúucaca íichawa íinuwa. Càité iwàwacutá namànica. Quéechacáwa asìali itànàaca cuyàluta irìcu cáná yéewaná iwàwa yúucaca íichawa úa. Néese yàaca ulí yái cuyàlutaca, yéewacaténá úasáidaca áibanái iríni, náalíacaténáwa manìrica úa. Yá ichùullaca ùanápináwa íicha —náimaca irí. ⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Bàaluité profeta Moisés imàacacué pimànica càí mánicáinácué báawaca píiwitáise, píacué israelitaca, càmlíyéica

iwàwa imànica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùullánacué pía. Imàacacatécué pibànùaca píchawa pínuwa báawacaalícué piicáca úa, ipíchanacué piùwichàidaca úa cachàiníwanái mamáalàacata. ⁶ Quéwa bàalutí Dios càmítaté ibatàa wenàiwicanái imànica cà. Iná báawaca Dios iicáca yái piúcáanacuéca pínuwa siùcade. Profeta Moisés itànàacaté cànínacalíte iyáaná bàalutí Dios idàbacaalíte wenàiwica. Moisés itànàacaté: ‘Dios idàbacaté idàbáanéeri asiali, idàbáanéechúa inanái nacái. ⁷ Iná siùcade, asiali iwàwacaalí icásàacawa, yásí yàacawa yáaniri íchawa, yátúú ícha nacáíwa, iyacaténa abédanamata ínu yáapichawa. ⁸ Iná idécanáami asiali iimáca úapicha, càmíta quirínama Dios iicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios iicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica’, càité itànàaca yái profeta Moisésca. Iná càmíta quirínama pucháibaca nía, néese abéericata nía. ⁹ Iná càmíta cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níái Dios imàaquéeyéica iyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —íimaca nalí yái Jesúsca.

¹⁰ Néesetè nàyaca capìi irícu, yá Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemìawani ìwali àniwa yái tàacáisica. ¹¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Asiali imàacacaalí íchawa ínuwa, yá yeedácaalí nacái iríwa íinupináwa áibata, yásí imànica ibáyawanáwa ulí, úái idàbáanéechúaca ínucawa, iimácáiná áiba inanái yáapicha càmíichúaca ínusíwa. ¹² Càíta nacái inanái umàacacaalí uíchawa unìriwa, yá uedácaalí unìripináwa áibata, yásí umànica nacái ubáyawanáwa irí yái idàbáanéeri unìricawa, uimácáiná áiba asiali yáapicha càmíríca unìrisíwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néese wenàiwica natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacaténá icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios ícha imàníinápíná nalí cayábéeri. Quéwa Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nacúsaca wenàiwica itéeyéica sùmanái, yéewáidacalénái íimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁴ Jesús iicáca yái yéewáidacalénái imàníináca, íná báawaca iicáca náiwitáise. Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanà nàanàaca, Dios icùacáiná wenàiwica neebáidacaalí itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáíwa. ¹⁵ Péemlàcué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáíwa. Càmicaalí cà wenàiwica neebáida, yá canácatáita Dios yéenibeca nía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca níái sùmanáica yàanalículéwa. Imàacaca icáapiwa nàwali, yá isutáca nalí Dios ícha imàníinápíná nalí cayábéeri.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁷ Jesús idàbacaté yèepunícawa àniwa, yá abéeri asìali yàanàaca ipìacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíná. Yá isutáca yéemìlawa Jesús:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ¹⁸ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinàcaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca irí yái Jesúsca, iwàwacáiná asìali yeebáidaca ìwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

¹⁹ —Píalíacawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmallicuise. Càité ichùullaca nía: ‘Picá pinúa wenàiwica, picá piimá áiba inanái yáapicha càmicíhúaca píinusiwa, áiba asìali yáapicha nacái càmicírica pinìrisíwa, picá piyéedù, picá picàlida pichìwawa, picá nacái pichìwáida áibanái, néese pía píaniri íimiétacanáwa, píatúa nacáíwa’, càì itànàacaté yái Moisésca —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese asìali íimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wía, nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica sùmàicatáiseté núa àta siùca nacáide —íimaca. ²¹ Yá Jesús iicáidaca irí, cáinináca nacái Jesús iicàceni, yá Jesús íimaca irí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéericáwaca pimànica: Pía piwéndaca macáita pìasuwa. Néese pía iwènináami catúulécanéeyéi irí. Càita pidèniàpiná pìasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa pìacaténáwa núapicha iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca.

²² Yái asìalica, idécanáami yéemìlacani, yá máiní achúmaca iwàwa, íná yàacawa Jesús íicha, máiníciná càasucani, càmicáináté nacái iwàwa yàaca áibanái irí macáita yàasuwa. ²³ Néese Jesús iicáidaca wenàiwica irí ibàlùèyécawa itéese, néese íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¡Máiní càulenáca càasuíyèi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Yá yéewáidacalénái máiní nàináidacawa néemìlaca Jesús itàacái, càmicáinátécáwa néemìl càiri tàacáisi, quéwa Jesús íimaca nalí àniwa:

—Píacué nuénánáica, ¡máiní càulenáca neebáidaca Dios itàacái Dios yéenibecaténá nía, cawinácaalí imàaquéeyéica iwàwawa yàasu cawèníri ìwaliwa! ²⁵ Càide iyúwa camello càmicíiná yáalimá iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí irìcubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios isùmàirecaténáni, máiníciná cáinináca càasuíri iicáca yàasuwa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

26 Idécanáami yéewáidacalénái yéemìacani, yá máiní cachàiníwanái náináidacawa Jesús itàacái ìwali, yá nasutáca néemìawa níawáaca. Yá náimaca nalíwáaca:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? —náimaca nalíwáaca. 27 Néese Jesús iicáidaca nalí, yá íimaca nalí:

—Càmita yéewa wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimácáiná imànica macáita —íimaca yái Jesúscá. 28 Néese Pedro íimaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapicha iyúwa péewáidacalénái —íimaca yái Pedroca. 29-30 Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápináwa nacapèe íichawa nacàlidacaténá yái cayábéeri tàacáisica èeri minanái irí. Aibanái péenacué nacái nàapinácawa néenánái íichawa, càmicaalí nacái náatúa íichawa, càmicaalí nacái néenibenái béeyéi íichawa, càmicaalí nacái nàaniri íichawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná íichawa, neebáidacáiná nutàacái, nacàlidacaténá nacái yái tàacáisi cayábéerica. Quéwa Dios yàapinacué pirí cháí èeri irícu cien imanùbaca yàawiríapiná àniwa picapèepinacué, manùbéeyéi nacái wenàiwica iyéeyéipinacué pirí càide iyúwa péenánái, píatúanái nacái, péenibe nacái, pidèlàpinacué nacái pibànacale yàaluná nacái. Ewita áibanái yùuwichàidacaalícué píawa cháí èeri irícu, peebáidacáinácué nutàacái, càicáaníta áiba èeriwa pìyapinacué càiripináta èeri imáalàacanámiwa. 31 Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa máiníyéica cachàinica siùcade, càmita máiní cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi wenàiwica nacái áibanái iiquéeyéica iyúwa càmíiyéica máiní cachàini siùcade, áiba èeriwa yásí máiní cachàiníwanái cachàinica níawa áibanái íicha —íimaca yái Jesúscá.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

32 Néeseté nadàbaca nàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná, yá Jesús yàacawa yéewáidacalénái ipíchaléwa. Jesús yéewáidacalénái icalùadacawa manuísíwata, yá nacái áibanái wenàiwica yéeyéicawa náamiwáise, cáaluca náináidacawa ìwali yái yùuwichàacáisica yàanèeripinácátéwa nàwali Jerusalén ìyacàlená irícu. Néese Jesús iwènúacawa, imáidaca yàataléwa níái yéewáidacalécawa doce namanùbaca méetàucuta áibanái wenàiwica íicha. Yá idàbaca icàlidaca nalíni càinácaalíté yùuwidenái imáníinápináté irí Jerusalén ìyacàlená irícu. Yá íimaca nalí: 33 “Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Aibanái presopináca namànica

núawa natécaténá núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, nàatalé nacái níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, núa asìali Dios néeséerica. Yá nachùuliapíná càmíiyéi judío nanúanápíná núa. ³⁴ Néese naicáanípíná nuquínináwa, yá nacái nàapìsáidapíná núa, nacapèedáidapíná núa, yá nanúapíná núa. Quéwa máisiba èeri irìcu, yá numichàapínácawa yéetácáisi íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Santiago y Juan piden un favor

³⁵ Néeseté Zebedeo yéenibe íipidenéeyéi Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, wawàwaca pimànica walí cayábéeri càide iyúwa wasutáanápíná píchawa wawàsi siùcade —náimaca. ³⁶ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Càinásicué piwàwa numànicuéca pirí? —íimaca. ³⁷ Náimaca irí:

—Wawàwaca pimàacaca wáawinacawa píapicha wacùacaténá macái wenàiwica píapicha áiba èeriwa picùacaalípíná macáita píiwitáise cachàiníiri iyúwa. Wawàwaca wáawinacawa píapicha, abéeri yáawinacaténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáawinacawa apáullicuise pirí wacùacaténá píapicha macái èeri mínanái —náimaca. ³⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná pimànica Dios imàacacaténácué pirí yái pisutéericuéca nuícha, picùanápínácué núapicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, iyúwa nacái nuétáanápínáwa yéewacaténácué cachàiníiyéica pía càide iyúwacué pisutáaná nuícha? —íimaca yái Jesúsca. ³⁹ Yá náimaca:

—Wáiwacali, wáaliméerica wamànica —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisítacué piùwichàapínácawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, péetápinácuéwa càide iyúwa nuétáanápínáwa. ⁴⁰ Quéwa Dios càmita ibatàa numàacapínácué píawinacawa núapicha abéericué péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáullicuise nulí, picùacaténápinácué núapicha macái wenàiwicata, yácáináta Dios imàacapíná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios ínáidéeyéicatéwa náawinàanápínáwa núapicha wacùacaténá macái wenàiwica —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese yéewáidacalénái áibanái diez namanùbaca, néemíacaalíté càinácaalí nasutáaná Jesús íicha wawàsi, yá calúaca nía pucháiba asianái yáapicha, níái Santiago, Juan nacái. ⁴² Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa nía macáita. Yá íimaca nalí:

—Píalíacuécawa naináwaná iwali, níái càmíiyéica judío icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa, casíimái nacùaca wenàiwica

cachàinìiri iyú. Píalíacué nacáíwa casímáica náiwacanánái nachùullaca áibanái wenàiwica. ⁴³ Quéwa iwàwacutácué càmita pìya càide iyúwa nàyaaná. Néese cawinácaalí péenácué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàinìirica íiwitáise, iwàwacutá iyúudáacuéca pía macáita. ⁴⁴ Cawinácaalí péenácué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàinìirica áibanái íicha, iwàwacutá íibaidacuéca pirí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali iríwa. ⁴⁵ Iwàwacutácué càì pimànica, núacáiná, núa asìali Dios néeseérica, éwitacué Píiwacalícaaná núa, càicáaníta càmita nùanàa náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanàaca nuibaidacaténá áibanái wenàiwica irípiná, numàacacaténá nacái núcáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha yàanèeripinácawa nàwali nabáyawaná ìwalísewa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

⁴⁶ Nàanàacaté Jericó iyacàlená néré. Néesetécáwa Jesús yàacawa yàcalé irícuíse, yá yéewáidacalénái yàacawa yáamiwáise, manùbéeyéi wenàiwica nacái nàacawa náapicha. Matuíri asìali iyaca néeni, íipidenéri Bartimeo, íimáanáca Timeo ìiri, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái íicha ichàbéeyéicawa néenibàa, yéewanápiná iwènlaca iyáapináwa. ⁴⁷ Bartimeo yéemíaca náimaca Jesús Nazaret iyacàlená néeseérica yái càì ichàbacawa chábàì, yá matuíri idàbaca imáidaca Jesús irí:

—¡Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuérinápiná, piicá nupualé! —íimaca. ⁴⁸ Madécaná wenàiwica icuísacani yái matuírica masàanápináni, quéwa imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàinìiri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuérinápiná, piicá nupualé! —íimaca. ⁴⁹ Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá íimaca wenàiwicanái irí:

—Pimáidacué nùataléni —íimaca yái Jesúsca. Iná namáidaca matuíri, yá náimaca irí:

—Picá achúma piwàwa, pimichàawa, pìanáwa yàatalé; imáidaca iyaca pía —náimaca. ⁵⁰ Yáta matuíri yúucaca íichawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri ìwalísewa, yéewacaténá ipiacawa, yá ipisìlaca ibàlùacawa, yàacawa Jesús yàatalé. ⁵¹ Jesús isutáca yéemíawani:

—¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —íimaca yái Jesúsca. Yá matuíri íimaca:

—Nuíwacali, nuwàwaca pimàacaca catuíca núa —íimaca. ⁵² Jesús íimaca irí:

—Pìawa matuìbanáita, Dios idéca ichùnìlaca pía peebáidacáiná nuchùnìanápíná pía —íimaca yái Jesúscá. Yáta matuírìmi iicáidaca àniwa, yá yàacawa Jesús yáapicha àyapulìcubàa.

11

Jesús entra en Jerusalén

¹ Jesús yàanàacaté néré yéewáidacalénái yáapichawa mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí. Nàyacaté bamuchúamibàa náicha pucháiba yàcalé ìpidenéeyéica Betfagé, Betania nacái, ìyéeyéica mawiénita dúli irí ìpidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa, idécanáami càì íimaca nalí:

² —Pìacuéwa irìculé yái yàcaléca ìyéerica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pìanàapínacué burro nadacuèrica néré, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa íinata. Piwasàacuéni, pitécué nuliwani. ³ Aibacaalícué isutá yéemíawa píawa cánacué yéewa piwasàacani, picàlidacué iríwani nuwàwacutácani, núa Píiwacalícuéca, nubànùnánápíná nacái wenàiwica natécaténá burro nàatalé àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúscá.

⁴ Néese níái yéewáidacaléca pucháiba nàacawa yàcalé irìculé, yá nàanàaca burro nadacuèrica ibàlùacawa bàacháwalé calle irìcubàa, mawiénita capìi inùma irí. Yá nawasàacani. ⁵ Abénaméeyéi wenàiwica ìyéeyéica néeni nasutáca néemíawa níai:

—¿Càinacué pimàni cháí? ¿Cánacué piwasàa burro? — náimaca.

⁶ Yá yéewáidacalénái icàlidaca nalíni càide iyúwa Jesús íimáanaté nalí, íná wenàiwica imàacaca natéca burro. ⁷ Naliada nàasu ruana nacáiriwa burro iwaalíricubàa, yéewanápíná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imichàa yáawinacawa burro íinata. ⁸ Idècunitàacá Jesús yàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná, yá manùbéeyéi wenàiwica naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchalé àyapulìcubàa nàacaténá Jesús icàaluíniná. Aibanái nacái iriada wísiri nacáiri ibáiná àyapulìcubàa, yái báinási nawichuèrica manacúalibàa, burrocaténá ìpìna íinatabàa càide iyúwaté náíwitàise nàanápíná nacuèriná icàaluínináwa. ⁹ Yá macáita wenàiwica yèeyéicawa Jesús ipíchalé, áibanái nacái yèeyéicawa yáamiwáise namáidaca casímáiri iyú:

—¡Wàacué Dios irí cayábéeri! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànùerica walí, icùacaténá wía! ¹⁰ ¡Dios imànica irí cayábéeri yái yàanèerica icùacaténá wía càide iyúwaté wàawirimi rey David icùanaté wàasu cáli! ¡Wàacué irí cayábéeri, yái Dios chènuníiséerica! —náimaca namáidaca nàacawa casímáica níai.

¹¹ Jesús iwàlùacawa Jerusalén ìyacàlená irìculé, yá yàacawa templo néré. Iicáca macáita yái namànínáca templo irìcu. Néese yàacawa Betania ìyacàlená néré yéewáidacalénái yáapichawa doce namanùbaca, táicacáináté yàacawa.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹² Néese mapisáita àniwa, Jesús yàacawa Betania ìyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa, yá máapicani yái Jesúsca. ¹³ Yá iicáca déecuise higuera yéetaná idènièrica ibáináwa. Yá Jesús yàacawa néré icutácaténá ìyacaalí higuera ìyacaná nacái. Quéwa canáca ìyacaná, idèniàcáita ibáiná meedáwa, càmicáiná higuera yàasu èeri càyacanánápinátáni. ¹⁴ Néese Jesús íimaca àicu irí:

—ìCàmita quirínama càyacanáca píawa! —íimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá yéewáidacalénái iríwa Dios yùuwichàidáanápínáté israelitanái. Yá yéewáidacalénái yéemìaca tàacáisi Jesús icàlidéerica àicu irí.

Jesús purifica el templo

¹⁵ Nàanàacaté Jerusalén ìyacàlená irìculé, yá Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé. Yá idàbaca imusúadaca wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuise, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyéica yàasusi templo ibàacháwalená irìcu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níai icambiéyéica plata wenàiwica íicha needácaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica áibanái iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica. ¹⁶ Càmita nacái ibatàa wenàiwica yèepunídaca iwéndawa yàasusi templo ibàacháwalená irìcubàa. ¹⁷ Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Íimaca nalí:

—Píaliacuécawa tàacáisi ìwali profeta itànèericaté Dios inùmalìcuise. Dios íimacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutácaalupináca nuícha, macái èeri mìnánáica’, íimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadaca cayéedéeyéi icapèe iyúni, yái temploca, piyéedùacáinácué plata wenàiwica íicha pichíwa iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu néemìacáiná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nàwali, yá nawàwa nanúacani. Yáté nadàbaca náináidacawa cainápinácaalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús, cáalucáiná naicácani, máinícáiná cayába macái wenàiwica yéemìaca Jesús yéewáidáanáca nía íiwitáise cachàiníri iyúwa. ¹⁹ Quéwa catácáináté yàacawa, íná Jesús imusúacawa yàcalé irìcuise yéewáidacalénái yáapichawa.

La higuera sin fruto se seca

²⁰ Néeseté amaláca nawicáu mapisáináami àniwa, yá nàaca nachàbacawa mawiénita higuera yéetanámi irí. Yá naicáca

àicumica chuìcani báawanama macáita, ipìchumi nacái. ²¹ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté higuera yéetaná irí, yá Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, piicá higuera yéetanámi piùwichàidéerimica. Idéca chuìcani —íimaca yái Pedroca. ²² Néese Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutácué peebáidaca Dios irí imàníinápinácué pirí cainácaalícué cayábéeri pisutéericuéca íicha. ²³ Péemlacué cayába, cawinácaalí còi íimaca yái dúli irí: ‘Pimichàawa, picaláawa manuíri úni yáaculé’, íimacaalí, yeebáidacaalí nacái manuísíwata macáita ichàbáanápínáwa càide iyúwa isutáaná Dios íicha wawàsi, yásí Dios imànica iríwani. ²⁴ Iná núumacué pirí cainácaalí cayábéeri wawàsi pisutéericuéca Dios íicha imàníinápinácué pirí, yá peebáidacaalícué manuísíwata càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imànicuéca piríni, yásí Dios imànicuéca piríwani. ²⁵ Pisutácaalícué piacawa Dios íicha, yá áiba wenàiwica imànicaalíté pirí báawéeri, pimàacacué piwàwawa íicha yái báawéerica imàniricaté pirí, yéewanápínácué Píaniri Dios chènuníséeri imàacaca iwàwawa pibáyawaná íichacuéwa. ²⁶ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa íicha yái báawéerica áibanái imàniricuéca pirí, càmítacué nacái Wáaniri Dios chènuníséeri imàaca iwàwawa pibáyawaná íichawa —íimaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²⁷ Néeseté nèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré. Yá idècunitàacá Jesús ìpináanica templo irícu, yá sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemíawa Jesús. ²⁸ Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànua pía pimusúadánápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse, níai iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulia pía pimusúadánápíná nía? —náimaca. ²⁹⁻³⁰ Néese Jesús íimaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémíawa pía: ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùuliaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái piríwani cawinácaalí ichùuliaca núa numusúadánápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse, níai iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

³¹ Néese nadàbaca natàanica nalíwáaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulìeriquéera Juan, yásí isutáca yéemíawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánácué càmita peebáidani?’ càipíná íimaca walí.

³² Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulìeriquéera Juan”, còi náimaca nalíwáaca, cáalucáiná nía

wenàiwicanái ícha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanicaté báisíri iyú Dios inùmalìcuíse. ³³ Iná nacàlidaca Jesús iríni:

—Càmita wáalíawa —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmítacué nucàlida piríni cawinácaalí
ichùullaca núa numusúadáanápíná wenàiwica templo
ibàacháwalená iricuise níái iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái
Jesúsca.

12

La parábola de los labradores malvados

1 Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá fimaca nali: “Abéeri asiali idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva ibànacalená yàalupiná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéesebàawa. Yá ícaca íba iriculé imànicaténá utàwi nacáichúa uva iyacaná yàalupiná, napsùacatalépiná uva ituni. Néese imànicaté chènuníri capli naicáidacatáisepiná macáita uva ibànacalená yàalu, ipíchaná cayéedéeri iwàlùacawa néré. Yá imàacaca áibanái icuèyéipiná irí yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéénápiná yàasu èerita, needácatáipináté iyacaná. Idécanáami imànica náapicha càiri wawàsi, néese yàacawa náicha áibalépiná.

2 Néeseté uva yàasu èeri yàanàaca needácaténá uva iyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré. Ibànùaca néréni icutácaténá icuèyéí íicha bànacalé íiwacali yàasu uva iyacaná yéénápiná. 3 Quéwa níai icuèyéica bànacalé yàaluná náibàacani, nacapèedáidacani, yá nachùuliaca yàacawa náicha, càmita nabànùa yáapicha uva iyacanáca. 4 Yá bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicawa áibata. Yá náibàacani. Yá namànica ícháúná íiwita íwali. Yá namànica irí báawéeri manuísíwata. 5 Yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa áibata àniwa. Yá nanúacani. Néesecáwa íiwacali ibànùaca mamáalàacata yàasu wenàiwicawa áibanái àniwa manùbéeyéi. Yá níai icuèyéica uva ibànacalená nacapèedáidaca abénaméeyéi, nanúacaté nacái áibanái.

6 “Néeseté yáì bànacalé íiwacalica idèniàcaté ìriwa abéerita, yáta máíní cáíninéerica yáaniri iicáca. Atata bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé ìriwa, íimacáiná íínáidacawa iríwa yáì bànacalé íiwacalica: ‘Báísíta nàapínáca nuùrì íimíétacanáwa’, íimaca íínáidacawa iríwa. 7 Quéwa níái icuèyéica uva ibànacalená náimacaté naliwáaca: ‘Yáara bànacalé íiwacalica yéetápinácaalíwa, yásí yàaca uva ibànacalená ìri iríwa. Ara, wàacuéwa wanúánáni. Yásí wíacata bànacalé íiwacanánái’, náimaca naliwáaca. 8 Càita náibàacani, yá nanúacani. Yá náucacaté ichéecami uva ibànacalená yèwíise.

9 “Siùca nucàlidacué pirí càinácaalí bànacalé íiwacali imàníinápiná nalí, níái icuèyèicaté bànacalé. Yàanàapiná nàataléwa, yá inúapiná níawa. Néese imàacapiná áibanái icùaca irí uva ibànacalená.

10 “Pidécuéca piléeca áiba comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios inùmalicúise. ¿Cánácué càmita peebáida itàacái? Itànàacaté Dios ibànùanápínaté israelita icuèrinápiná, quéwa íimaca báawáanápínaté naicácani. Càité profeta itànàaca: ‘Níái imàníyéica íba ícapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa Wacuèriná Dios idéca imàacaca máiníri iwàwacutácawa caplí iripiná yái íba náuquéericaté.

11 Dios imànicáiná càì, íná wàaca Dios irí cayábéeri’, càité profeta íimaca nùwali”, íimaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí iináwanáwa, yái càiride iyúwa íba, israelita icuèrinápináca.

12 Néeseté abénaméeyéi néená níái judío íiwacanánáica nawàwa náibàaca Jesús náucacaténáni presoíyéi ibànàlìculé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Càmlírita quéwa nadé náibàacani, cáalucáiná naicáca níái manùbéeyéi wenàiwicaca cayábéeyéica iicáca Jesús. Iná nàacawa Jesús ícha.

El asunto de los impuestos

13 Néeseté judío íiwacanánái ibànùaca abénaméeyéi fariseo nàacaténáwa Jesús yàatalé, áibanái nacái cayábéeyéi iicáca rey Herodes íiwitáise. Nawàwacaté nasutáca néemiawa Jesús càulenéri wawàsi ìwali, náalimáidacaténá naicáwani icàlidáanápíná báawéeri iyúni yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali romanonái yàasu gobierno íiwacanánái irí.

14 Yá nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí cáimiétaquéeri iyúta: —Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàaníca báisíiri iyú, càmita nacái cáalu pía wenàiwica ícha càmicáiná pimàaca áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènúadaca píiwitáise cayábéeri ícha, néese péewáidaca wenàiwica báisíiri iyú nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulianá nàyaca. Iná picàlida walíni báisíiri iyú ìwali yái wasutéeripináca wéemiawa píawa: ¿Cayábasica wapáyaida wáichawa nía plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobierno íiwacanánái icuèyéica wàasu cáli, càmicaalí nacái báawasicani? ¿Iwàwacutásica wapáyaidaca wáichawa níara romanoca, càmitasica iwàwacutá wapáyaidaca wáichawa nía? —náimaca.

15 Quéwa Jesús yáalíacawa càmita báisí nawàwa náalíacawa, nawàwacáita nacháawàaca iináwaná ìwali meedá itàacái ìwalíise. Iná íimaca nalí:

—¿Cánácué píalimáida piicáwa núa picháawàcaténá nuináwaná ìwali ìwalíise yái núumérica? Néeni, pitécué nuli moneda nuicácaténáni —íimaca yái Jesúsca. 16 Yá natéca iríni. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cawiná yéenáiwana ichanàawa, cawiná nacái ípidená ichanàawa moneda ìwali? —Ímaca yái Jesúscá. Náimaca írí:

—Emperador ípidenáquéi ichanàawa, yéenáiwana nacái ichanàawa ìwali, yái romano íiwacalínaca, icuèrica macái èeri minaná —náimaca. ¹⁷ Iná Jesús ímaca nalí:

—Pipáyaidacué píchawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulianácué pipáyaidaca. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —ímaca yái Jesúscá. Yá máiní náináidacawa néemíaca manuísíwata Jesús ímáaná, càmicáiná náalimá nacháawàaca iináwana ìwali itàacái ìwalíse.

La pregunta sobre la resurrección

¹⁸ Néseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca yéetéeyéimiwa càmitasa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwacaté wenàiwicanái iicáanica Jesús íquíniná, iná nasutáca néemíawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca írí tàacáisi. Náimaca írí:

¹⁹ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse íméerica wíacué judíoca iwàwacutáca càì wamànica: Asíali yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenasàiri yeedáca íríwa yéenasàiri ínumiwa yàacawétúapináwa yéewacaténá idèniaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipiná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipiná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁰ Uwé, áibaalíté nàyaca siete namanùbaca yéenanái. Yá nabèeri yeedáca ínupináwa. Yá yéetácawa uícha méenibeta. ²¹ Yá íméeréerimi yeedáca úa ínupináwa. Yá yéetácawa uícha méenibeta. Càita nacái íméeréerimi àniwa yeedáca íríwa úa, yá yéetácawa uícha méenibeta. ²² Càité níái sietéeyéica ímanùbaca needáca úa quéwaté méenibecata néetácawa uícha macáita. Néese uetácawa átata náami. ²³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáucàacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, néese ¿càinápinásica uníri náicha níái sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náalíacawa macáicáináta nánucaté úa —náimaca naicáanica Jesús íquíniná. ²⁴ Néese Jesús ímaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíri tàacáisi íicha càmicáinácué píalíawa càinácaalí ímáaná Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse. Càmitacué nacái píalíawa Dios íiwitáise ìwali, yái yáaliméerica imichàidaca wenàiwica yéetácaisi íicha. ²⁵ Aibaalípiná yéetéeyéimiwa nacáucàapínacawa, quéwa càmita nacásàapínáwa, níái asíanáica, inanái nacái, nàyapínacáiná càiwade iyúwa chènuníiséeyéi ángel iyáaná càmiyéica icásàawa. ²⁶ Aiba wawàsi nacái, piyúunáidacuéca càmita Dios icáucàidapíná wenàiwica áibaalípiná, quéwa pidécuéca píléeca cuyáluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, iná ¿cánácué càmita píalía péemíaca càinácaalí ímáaná? Moisés

ibàlùacatéwa Dios ípunita mawiénita maléenéeri àicu irí yeeméericawa quichái iyú, yá Dios ímacaté Moisés irí: ‘Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, càité ímaca yái Diosca. ²⁷ ¡Dios càmita icùa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píalíacawa cáuca nía Dios yáapicha, níai Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácaánítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáalíacawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áibaalípíná. Pidécuéca piméeràacawa máini déeculé báisíiri tàacáisi íicha —ímaca yái Jesúsca.

El mandamiento más importante

²⁸ Abéeri néená níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu yéemíacaté saduceonái isutáaná yéemíawa Jesús, yá nacái yáalíacawa Jesús icàlidacaté nalíni cayábéeri iyú. Néese yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulièrica wamàníínápínáca. ¿Càiríná náicha máiníiri cachàinica náicha canánama wamàníínápíná? —ímaca. ²⁹ Néese Jesús ímaca irí:

—Yái Dios ichùullánáca máinírica cachàinica náicha canánama wamàníínápíná càì ímaca: ‘Péemíacué, píacué israelitaca. Iyaca abéerita Wacuèrinásàiri, yái Wacuèriná Dios. ³⁰ Cáininá piicáca Picuèrináwa Dios macái piwàwalícuísewa, macái picáuca iyú nacáiwa, macái píiwitáise iyú nacáiwa, macái pichàini iyú nacáiwa’, càì ímaca yái Dios ichùullánáca máinírica cachàinica náicha canánama wamàníínápínáca. ³¹ Yá pucháibáaná tàacáisi Dios ichùullánáca máiníiri cachàinica náicha canánama wamàníínápíná càì íma: ‘Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa’, càì ímaca yái Diosca. Canáca áiba tàacáisi cachàiníiri náicha níai pucháiba tàacáisica —ímaca yái Jesúsca. ³² Néese yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu ímaca Jesús irí àniwa:

—Cayábéeri yái picàlidéerica walí, pía yéewáidéerica wía. Pidéca picàlidaca walí báisíiri iyúni. Iyaca abéerita Dios. Canácata íicha áiba. ³³ Yá nacái cáininácaalí waicáca Dios macái wawàwalícuísewa, macái wáiwitáise iyú nacáiwa, macái wachàini iyú nacáiwa, yá nacái cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná waicáca wíawawa, yásí máini cawènica Dios iicácani náicha macái pìrái íiwitáaná wanuéyéica Dios irí iyúwa sacrificio, macái ofrenda íiwitáaná nacái wamàaquéerica Dios irí neemácaténá sacrificio altar íinata —ímaca yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu.

³⁴ Cayábaca Jesús yéemíaca icàlidáanácani, yái yéewáidéerica wenàiwica icàlidacáináténi cáalíacáiri iyú, íná Jesús ímaca irí:

—Yá batéwata pimàaca Dios icùaca pía —ímaca yái Jesúsca. Néese cáaluca macáita níai Jesús yúuwidaca. Càmita nawàwa

nasutáca néemíawá quirínamani, yái Jesúsca, náalimáidacaténá naicáwani, yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Cáaluca nasutáca néemíawani, ipíchaná báica nía nacái wenàiwicanái yàacuésemi.

¿De quién desciende el Mesías?

³⁵ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái templo irìcu, yá íimaca nalí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu càmita néewáida nía macái tàacáisi iyú Dios itàacái ícàlidéerica Mesías ìwali, yái Picuèrinápinácuéca Dios ibànuèripinácuéca pírí, píacué judíoca. Náimacáita rey David itaquérinámicani. Quéwa rey David íimacaté áiba wawàsi nacái Mesías ìwali. ³⁶ Espíritu Santo imàacacaté David itànàaca yái tàacáisica:

‘Nucuèriná Dios íimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picúacaténá núapicha macáita, idècunitàacá numawèniadaca pícha macái piùwidenáíwa, íimaca yái Diosca’,
càité íimaca yái Davidca.

³⁷ Yái rey David íimacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David íiwacali nacáicani —íimaca yái Jesúsca, ícàlidaca nalí iináwanáwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

³⁸ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca nía, yá íimacaté nalí: “Píicácué píchawa níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Píicácué píyaca càide iyúwa nàyáaná. Casímáica nèepunícawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná casímáica Dios íicáca nía. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquèeri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. ³⁹ Máini nawàwa náawinacawa cayábèeri yàalubáisi íinata cáimiétacanéeyéi wenàiwica yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi judíonái yéewáidacàalu irìcu. Nacutá nacái cayábanaméeyéi yàalubáisi cáimiétacanéeri yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiniyéica cachàinica. ⁴⁰ Níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nayéedùaca nacái nacapèemi, nàasumi nacái, náicha níái catúulécanéeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha. Néese nasutáca Dios íicha déecuírí iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yùuwichàidéeyéipiná cachàiníri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, íimaca yái Jesúsca.

La ofrenda de la viuda pobre

⁴¹ Aiba èerité Jesús yáawinacawa templo irìcu, abéemàalé ofrenda yàalu ícha wenàiwica iwàlùadacataléca plata namàaquérica Dios irí. Yá iicáca wenàiwicanái irìadaca yàasu platawa ofrenda yàalu irìculé namàacacaténáni Dios irí. Yá iicáca madécaná càasuíyéi naliadaca néré manùba plata. ⁴² Néese inanái yàanàaca néré, catúulécaneéchúa, inirimi yéetéechúamicawa ícha. Yá uliàdaca moneda ofrenda yàalu irìculé, pucháiba moneda cobréeyéi púubéeyéi, càmiíyéica máiní cawènica. ⁴³ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáwa. Yá íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, úai manìríchúami catúulécaneéchúaca udéca umàacaca ùasu ofrendawa Dios iiquéri iyúwa manuúri iwèni náicha canánama yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu irìculé. ⁴⁴ Macáita níai áibanái nàacaté ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníri íchwawa, quéwa úai catúulécaneéchúaca, udéca umàacaca ofrenda Dios irí macáita yái udènièrimica uwènlanápináca uyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

13

Jesús anuncia que el templo será destruido

¹ Jesús imusúacatéwa templo ícha, yá abéeri yéewáidacalé íimaca irí:

—Wáiwacali, ipiicácawa níai templo yàasu íba cayábanaméeyéica, nía nacái capli manuínaméeyéica, cayábanaméeyéi iicacánáwa templo itéeséeyéica! —íimaca.

² Quéwa Jesús íimaca irí:

—Péemì cayába yái núuméeyéica pirí ìwali, níai capli manuínaméeyéica. Aibaalípiná canácata capli yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba íinata. Macáita níai capli templo itéeséeyéica namáalàapináta nacáwa —íimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin

³ Néeseté Jesús yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa dúli néré ípideneéchúa Olivos, ímáanáca olivo inàlimaná. Uái dúli iyéechúaca abéemàise templo ícha. Yá Jesús yáawinacawa. Néese Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, Andrés nacái nàacawa yàatalé méetàucuta áibanái ícha. ⁴ Nasutáca néemìawa Jesús càicaalínápinácaalí ichàbawa yái wawàsi Jesús icàlidéericaté nalí templo ìwali, càinácaalí iyú nacái nadépináté náalíacawa templo imáalàanápínacatéwa mesúnamáita.

⁵ Néese Jesús íimaca nalí: “Piicácué píchwawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchwáise èeri imáalàapínácawa. ⁶ Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéipíná ichìwawa. Náimapíná núacasa níata. Yá nacàlidapíná nachìwawa. Càipíná

náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, ípidenéerica Jesucristo, israelita icuèrinápináca’, càipiná náimaca namànica nachìwawa. Yá nachìwáidapiná manùba wenàiwica.

7 “Picácué cáalu piwàwa péemìapinácaalícué áibanái itàanica ùwicái iináwaná ìwali, namànínása ùwicái mawiénita, déecubàata nacái. Càita iwàwacutá namànica, quéwa càmitàacá imáalàapináwa yái èeriquéi. 8 Manùbacáiná áiba cáli néeseéeyéi ipéliapiná áiba cáli néeseéeyéi íipunitawa, áibanái gobierno namànipiná ùwicái áibanái gobierno íipunitawa. Yá canánama cáli icusúapinácawa. Yá nacái manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú. Quéwa macáita yái yùuwichàacáisica, yátanica idàbáanéeri yùuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanái idàbacaalí ùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacaténá iicá èeri.

9 “Piicácué píichawa áibanáicáiná judíonái náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali nàyacàle icuèrinánái iríwa. Aibanái icapèedáidapinácué píawa judíonái yéewáidaçalu irìcu. Yá áibanái náibàapinácué píawa nacháawàacaténá piináwaná ìwali càmíiyéi judío icuèrinánái irí, reynái irí nacáwa peebáidacáinácué nutàacái. Càipiná Dios imàacacué namànica pirí, yéewanápiná picàlidaca nalí nutàacái. 10 Ipíchawáise imáalàapinácawa yái èeriquéi, yá iwàwacutápiná macái èeri mìnánái yéemìaca nutàacái cayábéeri. 11 Néenialípiná náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué píá náiwacanánái iríwa, quéwa picácué achúma piínáidacawa piwàwawa ìwali càinácaalí iyú píalimá picàlidaca nalí nutàacái. Pibàlùapinácué náipunita, yá picàlidacué nalí càinácaalí tàacáisi Dios ichùulìèripinácuéca picàlidaca nalí, càmíicáinácué picàlidapiná nalí pìasu tàacáisiwa meedá, néese picàlidapinácué nalí nutàacái Espíritu Santo imàaquéeripinácuéca píalíacawa. 12 Néenialípiná wenàiwicanái nacháawàapiná néenánáisiwawa áibanái irí, néenánái néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái nacái nasèenái nacháawàapiná néenibewa néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái néenibe nacái nawènúadapiná náiwitáisewa nasèenái íichawa, yá nanúaca nasèenáiwawa. 13 Macái èeri mìnánái báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáiná nutàacái, quéwa cawínácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetácatálétawa, níacata nuwasèeyéipiná Dios yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

14 “Aibaalípiná piicápinácué wenàiwica imànica áiba báawéeri casaquèeri wawàsi templo irìcu, aléde càmíicataléca Dios imàaca wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacaténá imànica templo Dios íicha —píacué iléeyéica yái tàacáisica, péemiacué cayábani—íná piicápinácaalícué yái wenàiwica iyaca néré, yásí macáita wenàiwica iyéeyéica cháí Judea yàasu cáli iwàwacutá napiacawa dúli inàliméeri nérépiná.

15 Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri íinatawa néenialípiná, iwàwacutá càmita nèepùa nawàlùacawa nacapèe iriculéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. 16 Cawinácaalí iyéeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmita nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápíná nabàlewata, iwàwacutá càmita nèepùawa ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená íicha. 17 ¡Nàuwichàapínacawa manuísíwata cawinácaalí inanái idéerìcuíyéica, nía nacái inanáica yèeyéica quírasí lira íinisí!, càmicáiná náalimá napiacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa. 18 Pisutácué Dios íicha ipíchánacué iwàwacutá piíacawa uníabépi, máinicáinácué càulenáca piacawa. 19 Néenialípiná wenàiwicanái yùuwichàapínacawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái íicha, Dios idàbacatáiseté yái èeriquéi, àta siùca nacáide. Càmiripínáta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái íicha càiripínáta cháí èeri írìcu. 20 Càmicaalí Wacuèriná Dios imàaca maléenéeripínátáni yái yùuwichàacáisica, yásí macái èeri mìnánái yéetápinácawatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripínacani cáininácáiná iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa.

21 “Néese néenialípiná áibanái íimapínacué piríwa: ‘Aquialécué, piicáca chácata iyaca yái Mesíasca’, càipíná náimaca; áibanái nacái náimapínacué piríwa: ‘Piicácué Mesías iyaca néré, yái judío icuèrináca’, càipíná náimaca. Quéwa picácué peebáida nalíwani. 22 Manùbacáiná cachìwéeyéi yàanàapínáca, icàlidéeyéipíná ichìwawa, náimapíná Mesíasca nía, judío icuèrinápíná; áibanái iwicùlidéeyéi nacái nàanàapíná icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapíná natàanínása Dios inùmalìcuíse. Namànipíná yái càmiríca wenàiwica idé imànica. Càipíná náasáidaca nachàiniwa nachìwáidacaténá èeri mìnánái. Náalimáidapíná nachìwáidaca Dios yàasu wenàiwica, Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càmicaalí Dios yàasunái iicá íichawa cayábani, yásí cachìwéeyéi náalimá nachìwáidaca nía nacái. 23 Iná ¡piicácué píchawa cayábani! Nudéca nucàlidacuéca piríni, macáita yái iwàwacutéericuécá píalíacawa ipíchánacué nachìwáidaca pía. Nudéca nùalàacuéca pía náicha, ipíchawáise ichàbapínacawa”, íimaca yái Jesúscá.

El regreso del Hijo del hombre

24 Jesús íimacaté nalí àniwa: “Néenialípiná idécanáami ichàbacawa yái yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri, quéeri nacáíwa càmita amalá icànaca. 25 Dùlupùta nacái nacaláapínáwa chènuníise. Yásí cachàiniyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáíwa. 26 Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asíali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewíise

cachàinìiri nuíwitàise iyúwa, nucamaláná mèlumèluíri irìcuwa nucùacaténá macáita. ²⁷ Nubànùapiná nùasu ángelnáíwa, yá nàwacáidapiná nulí nùasunái nuedéeyéica èeri mìnánái yèewíise àta alénácaalí nàyaca macái cáli imanùbaca cháí èeri irìcu.

²⁸ “Péemiàcué cayába comparación higuera yéetaná ìwali: Càisinàacaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá píaliàcuécawa mawiénica camuí. ²⁹ Càita nacái piicápinácaalícué ichàbacawa macáita yái nucàlidéericuécá pirí ìwali, yási píaliàcuécawa mawiénica núa, nùanápínáwa néese àniwa, núa asìali Dios néeseérica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capli inùma irìcu, iwàlùanápínáwa capli irìculé. ³⁰ Péemiàcué cayábani, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuécá pirí ìwali, macáita ichàbáanápínácaawa ipíchawáise néetácaawa macáita wenàiwica iyéeyéipínáca néenialíwa. ³¹ Yái capìraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínácaawa áiba èeriwa, néese nutàacái càmita imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínácaawa càiwade iyúwa nucàlidáanácué piríni.

³² “Quéwa canácata yáaliériwa chácataínápínácaalí yái èerica, chènuníiséeyéi ángelnái nacái càmita náalíawa, núa nacái Dios lírica, càmita núalíawa chácataínápínácaalí yái èerica, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³³ “Iná picùacué pìyacani, yái èeripínáca, písutácué nacái Dios íicha, càmicáinácué píalíawa chácataínápínácaalí nuénáíwaná yàanàaca. ³⁴ Péemiàcué comparación: Nuénáíwanápíná ìyaca càide iyúwa asìali yàacaalíwa ipáchiacaténá déeculé. Ipíchawáise imusúacawa icapèe íichawa, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá ichùulíaca nacùanápíná icapèe, yàasu nacái. Macái icàlida nalí náibaidéeripínáca. Yá ichùulíaca yàasu wenàiwicawa icuèripíná capli inùma ipíchaná iimáca, ituíyàanápíná mamáalàacata àta náíwacali yàanàacataléta àniwa. ³⁵ Iná núumacué pirí, picùacué cayába nùanàaca àniwa, càmicáinácué píalíawa nuénáíwaná, núa iyéerica càide iyúwa capli íiwacali, chácataínápínácaalí nùanàaca àniwa, nùanàapínácaalí táicalé, càmicaalí nacái catá bamuchúami, càmicaalí nacái cawámai itàacaalí, càmicaalí nacái mapísáita. ³⁶ Picùacué cayába nùanàaca ipíchanácué nuèpùapínácaalí nùanàaca àniwa, yáta nùanàacuécá pía meedá càmiíyéica íibaida nulí cayába, càide iyúwa wenàiwica iiméeyéica meedá. ³⁷ Yái núméericuécá pirí, núuma nacái macáita nùasu wenàiwica iríwa: Picùacué cayába nùanàaca àniwa”, íimaca yái Jesúsca.

14

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Iwàwacutácaté pucháiba èeri ipíchawáise judíonái yàasu culto íipidenéeri Pascua, nayáacaalíté pan càmlíri

idènia levadura. Sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nacutáca càinápínacaalí iyú yéewanápiná náibàaca Jesús ibàacanéri iyú nanúanápináni.
² Abénaméeyéi náimaca:

—Iwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níái manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé irìcu —náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

³ Jesús yàacatéwa Betania iyacàlená néré, yá iwàlùacawa Simón icapée irìculé, yái Simón ichùnièricatéwa cháunási lepra íicha. Néese idècunitàacá Jesús iyaca mesa idaní iyáacaténa iyáacaléwa, yá abéechúa inanái yàanàaca itéechúaca catùu ucáapi irìcuwa, abéechúa catùu cawèníiri íba alabastro icatùalená, ipuniéchéuawa séenási pumèníiri isàni iyú, íipidenéri nardo, máiníri cawènica. Yá ubacáca catùu inùma, yá ùcùaca séenási Jesús íiwita ìwali, yái séenási pumèníirica isàni. ⁴ Néese abénaméeyéi néená níái iyéeyéica néeni, yá calúaca nía ìwalíse yái umàníináca. Náimaca nalíwáaca:

—Máiní báawéeriquéi úucáanáca meedá yái pumèníirica isàni cawèníirimica. ⁵ Yái pumèníirica isàni iwèníiri trescientos ichàbaníseta denario, cawèníiyéi plata abéeri camuí iwènicatái. Iná ¿cánácáwa càmita uwéndani ùacaténa iwènináami catúulécaneeyéi irí? —náimaca nalíwáaca. Yá nacuísa náichawa úái inanáica. ⁶ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Pimàacacué umànica càide iyúwa uwàwáaná. Picácué pisàiwica ulí wawàsi. Udéca umànica nulí cayábéri. ⁷ Catúulécaneeyéi wenàiwica nàyacuéca pèewi càiripináta, iná yéewa píalimá piyúudàaca nía càinácaalí èeri piwàwacatáicacacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càimírita iyapiná píapichacué càiripináta cháí èeri irìcu. ⁸ Uara inanáica udéca umànica nulí yái cayábéerica úaliméerica umànica. Udéca ùcùaca nùwali perfume nusànipiná ipíchawáise nuétácawa, yéewanápiná nabàliaca núa, càide iyúwa judiónái imàníiná yéetéeeyéimiwa irí. ⁹ Péemìacué cayába, àta alénacaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri irìcu, yái tàacáisi íiméerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yásí nacái nacàlidaca uináwaná ìwali càinácaalí iyú úái inanáica umàníináte nulí cayábéri. Càipiná nawàwalica úawa —ímaca yái Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁰ Néeseté Judas Iscariote, abéeri néená níái docéeyéica imanùbaca Jesús yéewáidacaléca, yàaca itàaníca sacerdote íiwacanánái yáapicha, itéenápiná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ¹¹ Níái sacerdote íiwacanánáica néemìacaalíni, yá máiní casíimáica nawàwa. Yá nacàlidaca Judas irí

nàanápináté irí plata itéenápináca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càicaalínacatáipináta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

¹² Idàbáanéeri èeri yàanàacaté judiónái yàasu culto yaali ípidenéerica Pascua nayáacaalíté pan càmlíri idènià levadura. Yáté èerica nanúacaté oveja wàlisàì iyúwa sacrificio càide iyúwaté náiwitáise iyáaná nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Yáté èerica Jesús yéewáidacalénái isutáca yéemìawani. Náimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùnìacaténá piyáapiná nacáíwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténáni wáapicha? —náimaca irí. ¹³ Iná Jesús imáidaca yàataléwa pucháiba yéewáidacaléwa ibànùacaténá nía. Yá íimaca nalí:

—Piacuéwa Jerusalén iyacàlená iriculé. Abéeri asiali ípunitáidapínacué píawa, itéerica úni catùalicu. Piacuéwa yáamiwáise, ¹⁴ àta iwàlùacatalétawa capìiriculé, néese píimacué capìi íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemìawa píá alénácaalí capìi imàdàaná iya iyáacatáipiná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa’, píimacué irí. ¹⁵ Néese yáasáidapínacué piríwani, capìi imàdàaná manuírí iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha, nachùnìerica cayába. Pichùnìacué walíni néré wayáapiná Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese nàacawa Jesús íicha níái yéewáidacaléca, yá nawàlùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. Néese nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica. ¹⁷ Néeseté catáca yàacawa, yá Jesús yàanàaca néré doce namanùbaca yéewáidacalé yáapichawa. ¹⁸ Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa mesa iwéré, Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, abéeri péenacué, iyéerica iyáacaléwa núapicha siùcade, itépiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca nalí.

¹⁹ Yá idàbaca achúmaca nawàwa, iná nadàbaca nasutáca néemìawani abéerinamata. Náimaca Jesús irí:

—¿Núasica? —náimaca. ²⁰ Jesús íimaca nalí:

—Abéeri péenacué docenacué pimanùbaca píá, yái yáapúadéerica pan núapicha quírápieli iriculé, yácata itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa. ²¹ Báisíta núa, asiali Dios néeséerica, nuétápinácawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nùwali Dios inùmalicuíse; quéwa ímáiníripiná yùuwichàacawa yái asialica itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa! Cayába cachàinitésica irítáni càmicacalíté imusúa íicáca èerítá —íimaca yái Jesúsca.

²² Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi irìculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacùaca nalíni. Íimaca nalí:

—Peedácué piyáawani, yácata nuíná yái —íimaca nalí.

²³ Néese yeedáca copa icáapi irìculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái uva ituníca. Néese ichàbáida nalíni, yá macáita nàiracani.

²⁴ Jesús íimaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripinácawa nuíchawa cruz ìwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaquéri nacái báisíiricani yái wàlisài wawàsi Dios imànírica wenàiwicanái yáapicha iwasàacaténá níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁵ Péemiácué cayába, càmita nuèpùà nuìrapináca quirínamani yái uva ituníca àta áiba èeripiná nuìracataléta wàlisài uva ituní yàcalé iricu Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

²⁶ Néeseté idécanáami nacántàaca salmos, yá nàacatéwa dúli nérépiná ípidenéechúa Olivos, íimáanáca olivo inàlimaná.

²⁷ Jesús íimaca nalí:

—Macáitacué piwènúadapiná nuícha píiwitáisewa, yá pimàacapinácué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàaná tàacáisi Dios icàlidéericaté nùwali. Dios íimacaté: ‘Nunúapiná yái icuèrica nupíra ovejanáíwa, néese nupíra ovejanái napiapiná nacàlàllacawa’, íimacaté yái Diosca. ²⁸ Quéwa idécanáami numichàacawa yéetácáisi íicha, yásí nùacuéwa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré, yá nuípunitáidapinácué píá néréwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁹ Néese Pedro íimaca irí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí píicha íiwitáisewa, càicáanáta càmita numànipiná càì —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Jesús íimaca irí:

—Péemíà cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapiná, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawirí, píimapiná càmitasa píalía nùwali, ipíchaná nanúaca píá núapicha —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Quéwa Pedro íimaca irí cachàinliri iyú mamáalàacata:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapichawa, càicáanáta càmita nucàlida nuchìwawa càmínása nùalía pìwali —íimaca yái Pedroca. Yá macáita níái áibanái càì náimaca nacái Jesús irí.

Jesús ora en Getsemaní

³² Néeseté nàanàaca bànacalé inàlima néré ípidenacataléca Getsemaní. Yá Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Píawinacuéwa cháí idècunitàacá nùaca néré nusutáca núawawa Dios ícha —íimaca yái Jesúsca.

³³ Yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá Jesús idábaca icalùadacawa báawanama, máiní achúmaca iwàwa íináidacawa icalùniwa. ³⁴ Yá íimaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalicúsewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué piimá pìyaca —íimaca nalí.

³⁵ Néese Jesús isirùacawa napíchalé achúmáanata. Jesús yúuwàa irìacawa inùmáawawa cáli iwéré. Yá isutáca Dios ícha wawàsi asáisí cayábacaalí iwasàanápíná Jesús yùuwichàacáisi ícha, yái yùuwichàacáisica yàanèeripinácátéwa ìwali mesúnamáitaté. ³⁶ Càité Jesús isutáca yáawawa Dios ícha: “Núaniri, píacata yáaliméerica imànica macái wawàsi. Iná piwasàaca núa ícha yái nùuwichàanápínácawa yàanèeripinácawa nùwali siùcade; quéwa, càmicaalí cayábani yái piwasàanáca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáaná”, íimaca isutáca Dios ícha yái Jesúsca.

³⁷ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía iiméeyéicáita. Néese íimaca Pedro iri:

—Simón, ¿cáná piimá? ¿Cáná càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapíná? ³⁸ Picácué piimá pìyaca, pisutácué nacái píawawa Dios ícha yéewacaténácué pimawèniadaca píichawa báawéeri, Satanáscáiná yáalimáidapinácué píá pimàniínápíná pibáyawanáwa. Piwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatacué piiná meedá —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yèepùà yàacawa náicha àniwa. Yá yèepùà isutáca Dios ícha càide iyúwa idéenáté isutácáwaca. ⁴⁰ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yásí yàanàaca nía iiméeyéicáita àniwa, máinícáiná cadapùleca nía báawanama. Idécanáami icawàidaca nía, yá báica naicáca níawawa iwéré. ⁴¹ Yá Jesús yèepùà iwènúacawa náicha àniwa, yá isutáca yáawawa Dios ícha àniwa. Néese yèepùà yàacawa nàatalé àniwa máisiba yàawiríanápíná. Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué piimá pìyaca? ¿Cánácué piyamáidacáitacuéwa meedá nacái? Pidécuéca piimáca, íná pimichàacuéwa, nuénáiwánacáiná idéca yàanàaca presocatáipínáca namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica. ⁴² Pimichàacuéwa, wàanácuéwa; áca néese yái asìalica itéerica nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴³ Idècunitàacá Jesús itàaníca, yáté Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Yàanàaca madécaná

wenàiwica yáapicha cacáapisèyèi. Natéca espada machete nacáiri, wacàba nacái áiba. Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, judío íiwacanánái nacái nabànùacaté wenàiwica Judas yáapicha íibèeyéipináca Jesús.⁴⁴ Judasca, yái itéeripinacaté Jesús yùuwidenái náibàcaténáténi, icàlidacaté nalíni quéechacáwa càinápínacaalí iyú yáasáida Jesús. Càité Judas íimaca nalí quéechatécáwa: “Yái asiali nutàidéeripináca, nusùsuèripináca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Iná píibàacuéni, pitécué piacawa cachàiníiri iyúni”, càité íimaca nalí yái Judasca.⁴⁵ Inaté Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá íimaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali! —íimaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa judío íiuitáise iyáaná natàidáaná wenàiwica cáininéerica naicáca.⁴⁶ Néese níái manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jesús, nacùacani presoíri iyú.

⁴⁷ Quéwa abéerita néená níái yéewáidacaléca iyéeyéica néré Jesús yáapicha iwatàaca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatatá, yá inúacatatá abéeri asiali ìwali espada iyú, quéwa isasàacáita meedá yùuwi abéemàa, yái sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwicaca.⁴⁸ Néese Jesús isutáca yéemíawa níái wenàiwicaca:

—¿Cánacué pìanàa nùatalé cacáapisàiwaca espada machete nacáiri, wacàba nacái píibàacaténácué núa presoíri iyúpiná càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica, càmicáinácué nupéliapíná píipunita.⁴⁹ Macái èeri imanùbaca, nùyacatécué pèewi idècunitàacá nuéwáidaca wenàiwica templo irícu, yá càmitatécué píibàa núa néenibàa. Quéwa píalimácué píibàaca núa siùcade yéewanápiná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmalicúise —íimaca yái Jesúsca.

⁵⁰ Néese macáita Jesús yéewáidacalénái namàacaca Jesús abéerita néré. Yá napìacawa.⁵¹ Núa Marcos quéwa, ùuculliricaté núa, nùacatéwa Jesús yáamiwáise. Nudèniacaté nùwaliwa manuíri wáluma meedá, nùuquéericaté nùwalísewa. Néese níái wenàiwica náibàaca núa.⁵² Quéwa numusúacàatécatawa nùasu wálumami íichawa, yá nupìacawa náicha mabàleta meedá.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵³ Néeseté natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Néese nàwacáidáyacacawa macáita sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu.⁵⁴ Yá Pedro yàacawa Jesús yáamiwáise déecuíseta. Yá iwàlùacawa bàacháwa irículé, yái sacerdote íiwacaliná icapèe ibàacháwalenáca. Yá Pedro yáawinacawa úwinái yèewi, níái icuèyéica templo. Pedro yáawinacawa mawiénita quichái irí yàanabàcaténá néeni.

⁵⁵ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái macáita Junta Supremanái israelita íiwacanánái nacutáca wawàsi Jesús ìwali namàacáanápíná úwinái inúacani. Quéwa càmitaté nàalimá nàanàaca báisíiri wawàsi ìwali. ⁵⁶ Yácáiná éwita manùbéeyéi wenàiwica nacàlidacáaníta nachìwawa Jesús ìwali, càicáaníta càmita abédanama natàaníca. ⁵⁷ Aibanái nabàlùacawa nacàlidacaténá nachìwawa. Yá náimaca:

⁵⁸ —Wadéca wéemìaca càì íimaca: ‘Numáalàidapíná yái templo asíanái imànírica, néese máisiba èeri írìcu, yá numichàidapíná áiba templo càmlírita asíanái imàni’, càì íimaca — náimaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali.

⁵⁹ Quéwa éwita nacàlidacáaníta càiri chìwái, càicáaníta càmita abédanama natàaníca àniwa. ⁶⁰ Néese sacerdote íiwacalíná imichàacawa ibàlùacawa nàacuéseimi. Yá isutáca yéemìawa Jesús:

—¿Cáná càmita picàlida piináwanáwa? ¿Càiná píimaca ìwali yái nacàlidéerica píwali nacháawàanáca piináwaná ìwali? —íimaca Jesús írì.

⁶¹ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yái Jesúsca, càicáaníta masànata náicha mamáalàacatani, canáca icàlidáaná iináwanáwa nalí. Néese sacerdote íiwacalíná isutáca yéemìawa àniwani. Yá íimaca Jesús írì:

—¿Píatasica yái Mesíasca, yái judío icuèrinápináca, yái cayábéeri Dios írìrica? —íimaca. ⁶² Jesús íimaca írì:

—Báisíta, yáca núa yái. Yá áibaalípiná piicápinácué núawa, asìali Dios néeséerica. Piicápinácué núawinacawa nùyaca Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàinírìca náicha canánama nucùacaténá yáapicha macáita. Yá piicápinácué nacái nùanàaca àniwa acalèe yèewíise chènuníise —íimaca yái Jesúsca.

⁶³ Néese sacerdote íiwacalíná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiuitáise iyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemìaca yái tàacáisi Jesús íiméerica Dios ìwali. Yá sacerdote íiwacalíná íimaca nalí:

—¿Càmita iwàwacutá wéemìaca áibanái icàlidáaná iináwaná ìwali! ⁶⁴ Pidécuéca péemìaca itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios írìricasani. ¿Càinásicué wamànica írì? —íimaca. Yá abédanamata náiwitáise macáita cabáyawanáca naicácani, iwàwacutáanása nacái yéetácawa, náimaca.

⁶⁵ Néese abénaméeyéi néená nadàbaca nàapìsáidaca Jesús inàni, nabàlì nacái ituí, yá nacapèedáidacani, náimaca írì:

—¿Piwicùlida, picàlida walíni cawinácaalí yái inúadáida píal! —náimaca írì, naicáanica iquíniná. Yá nacái úwinái icuèyéica templo nanúadáidaca Jesús inàni ìwali.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁶ Pedro iyacaté capìi yàapumàalìcubàa, bàacháwáise. Néese inanái yàanàaca néré, sacerdote íiwacalíná yàasu wenàiwicaca.

67 Uicáca Pedro yàanabàca quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca irí:

—Pía nacái yèepuníritéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret ìyacàlená néeséerica —úumaca. 68 Pedro quéwa imànica ichìwawa, ìimaca càmìtasa yáalía Jesús ìwali. Yá ìimaca ulí:

—Càmírita núalía ìwali. Càmita nacái núalía càinácaalí ìwali pitàanica pìyaca —ìimaca icàlidaca ichìwawa yái Pedroca, cáalucáináni. Yá Pedro yàacawa náicha iwáiná inùma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Néese cawámai itàaca. 69 Néese úái ìibaidéechúaca uicáca Pedro àniwa. Yá udàbaca ucàlidaca Pedro iináwaná ìwali wenàiwicanái irí ìyèeyéica néeni. Yá úumaca nalí:

—Yá asàliquéi abéeri néená níai Jesús yáapichéeyéica —úumaca. 70 Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa càmínása yáalía Jesús ìwali ipíchaná náibàacani nacái, yái Pedroca. Néese achúma yáwanáitàacáwa àniwa áibanái ìyèeyéica néeni náimaca Pedro irí àniwa:

—Báisíta píaca abéeri néená níai Jesús yáapichéeyéica, Galilea yàasu cáli néeséericáiná nacái pía —náimaca. 71 Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichìwawa cachàiníri tàacáisi iyú, báawéeri nacái báawanama báisí báisísíwata Dios yáliéricawa. Yá ìimaca nalí:

—¿Càmìta núalía ìwalíira asàli pitàanírìcuéca ìwali! —ìimaca icàlidaca ichìwawa yái Pedroca, ipíchaná náibàacani, cáalucáináni, yái Pedroca.

72 Yáta cawámai itàaca àniwa pucháibáaná yàawiríapíná. Néese Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús ìiméericaté irí: ‘Ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapíná, yá pìmanípiná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapíná càmìtasa píalía nùwali’, càité idéca ìimaca yái Jesúsca. Yá Pedro ícháanáca cachàiníri iyú.

15

Jesús ante Pilato

1 Néeseté amalácaalí nawicáu, yá nàwacáidáyacacawa, níai sacerdote íiwacanánáica, judío íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía macáita Junta Supremanái, israelita íiwacanánáica, náináidacaténáwa càinácaalí namànínápinaté Jesús irí. Yá nadacùaca náichawa Jesús. Yá natécani presoíri iyú Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli, yéewacaténá Pilato yéemíaca Jesús iináwaná ìwali, ichùulianápiná úwinái inúaca Jesús. 2 Néese Pilato isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Báisísica judío icuèrinásàirica pía? —ìimaca. Néese Jesús ìimaca irí:

—Báisíta, núacani. Pidéca càì píimaca —ìimaca yái Jesúsca.

³ Néese sacerdote íiwacanánái nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali. Náimaca Jesús imànicasa madécaná wawàsi báawéeri.

⁴ Iná Pilato isutáca yéemíawa Jesús àniwa. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita picàlida nulí piináwanáwa càinàcaalí pidéená pimànica? Péemíà nacháawàaná piináwaná ìwali manùba wawàsi ìwali —íimaca yái Pilatoca.

⁵ Canácata quéwa Jesús íimáaná irí, iná Pilato íináidacawa manuísíwata íicáidaca Jesús irí, càmita Pilato yáalíawa íináidéeripináwa Jesús ìwali.

Jesús es sentenciado a muerte

⁶ Camuí imanùbaca judíonái imànicaalíté Pascua yàasuná culto, yá Pilato gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judíonái irípiná, càiríinàcaalí presoíri nawàwéerica.

⁷ Néenialíté ìyaca asìali íipidenéerica Barrabás presoíyéi ibànalícu, náapicha áibanái wenàiwica inuéyéicaté wenàiwica ùwicái irícuná, namànicaalíté ùwicái romanonái yàasu gobierno íipunita. ⁸ Iná áibanái wenàiwica yàanàaca, yá nadàbaca nasutáca Pilato íicha wawàsi iwasàanápíná nalí abéeri presoíri càide iyúwaté ííwítáise ìyáaná. ⁹ Yá Pilato íimaca nalí:

—¿Píwàwasicué nuwasàaca pirí Jesús, yái judío icuèrináca? —íimaca yái Pilatoca Jesús ìwali. ¹⁰ Càica Pilato isutáca yéemíawa nía, Pilato yáalíacáinátéwa báawaca sacerdote íiwacanánái íicáca Jesús, máinícáiná cayábaca macái wenàiwica naicáca náicha Jesús, iná sacerdote íiwacanánái náibàacaté Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali Pilato irí. ¹¹ Quéwa sacerdote íiwacanánái nawènúadaca wenàiwicanái ííwítáise Jesús íicha nasutácaténá Pilato íicha wawàsi iwasàanápíná nalí Barrabás. ¹² Pilato isutáca yéemíawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pirí Barrabás, ¿càinásicué píwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuéca ìwali judío icuèrinásàirica? —íimaca yái Pilatoca. ¹³ Yá náimaca Pilato irí néemíanícawa:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca madécaná yàawiría.

¹⁴ Pilato íimaca nalí:

—¿Cáná? ¿Càinásica báawéeri imàni? —íimaca yái Pilatoca. Quéwanáta néemíanícawa àniwa:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. ¹⁵ Iná Pilato iwàwacáiná cayábaca nía yáapicha, níai judíoca, iná iwasàaca nalí Barrabás. Yá ichùullaca yàasu úwináíwa icapèedáidáanápíná Jesús mabàleta cachàiníri cabèesi iyú. Idécanáami nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha, yá Pilato yèepùadacani úwinái irí natàtàacaténáni cruz ìwali.

¹⁶ Néese úwinái natéca Jesús bàacháwáise capíi íicha, yái Pilato icapèe manuírca. Yá namáidaca macáita néenánáíwa

úwinái nàwacáidáyacacaténáwa Jesús itéese. ¹⁷ Néese náucaca ruana Jesús ìwalíise, abéeri ruana nacáiri cáaléeri, quíiréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle. Néese namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, quéwa naicáanícáita meedá Jesús iquíniná.

¹⁸ Yá nadàbaca néemíanicawa írí. Náimaca:

—¡Casíimái piwàwa, pìyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná.

¹⁹ Néese nanúadáidaca Jesús íiwita ìwali àicu iyú. Yá nàpìsáidacani. Néese nabàlùacawa nàulù iyúwa Jesús írí càide iyúwa nàacaalí icàaluíninátá, quéwa naicáanícáita Jesús iquíniná meedá. Càmita báisíiri iyú nàa icàaluíniná. ²⁰ Idécanáami cà naicáanica Jesús iquíniná, yá nawatàaca íicha ruana nacáiri cáaléeri quíiréerica. Néese nàwalica Jesús ìwali ibàle àniwa. Yá natécani yàcalé íicha, natàtàacaténáni cruz ìwali.

Jesús es crucificado

²¹ Néeseté abéeri asìali Cirene ìyacàlená néeséeri yàanàaca manacúali néese, íipidenéerica Simón, yái náanirica níai Alejandro, Rufo nacái. Yàacawa àyapulicubàa yái Simónca, néese úwinái íbàacani, nachùulìaca iwáacutaca cruz Jesús irípiná, càmicáináté Jesús yáalimá iwáacutacani, canácáiná quirínama ichàini, úwináicáiná nacapèedáidacaté báawanamani.

²² Natéca Jesús Gólgota néré méetàuculé Jerusalén ìyacàlená íicha. (Yái íipidená Gólgota íimáanáca: “Íiwitasi yáapimi ìyacatalé”.) ²³ Yá nawàwa nàaca Jesús ìira uva ituní ipuúri, nèewladéerica dabé yèewi íipidenéeri mirra wéebacaténá Jesús iiná ipíchaná máini yùuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa cà mírita ìira náichani. ²⁴ Néese natàtàaca Jesús cruz ìwali. Yá úwinái ibàlùadaca cruz utàwi irìculé. Yá úwinái náucaca náichawa suerte náalíacaténá chánácaalí néená yeedápiná íríwa Jesús ibàle yéénamica, càiyéinácaalí néená úwinái namanùbaca nawàwacani, yái ibàlemica.

²⁵ Mapisái yáwanái tàacáwa a las nueveta mapisáita, yaté natàtàaca Jesús cruz ìwali. ²⁶ Nachanàidacaté tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali icàlidéerica cáná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi íimaca: “Judío icuèriná”, íimaca yái tàacáisica. ²⁷ Natàtàaca nacái pucháiba cayéedéeyéi mawiénita Jesús írí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáulicuise Jesús írí. ²⁸ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicuise Jesús yéetáanápínátéwa. Càité profeta itànàacaté: “Yá nàuwichàidapínacani báawéeyéi yáapicha”, íimacaté yái profetaca.

29-30 Aibanái wenàiwica ichàbéeyéicawa néenibàa àyapulicubàa natàaníca Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanícaténá iquíniná. Yá náimaca irí:

—¿Néeni?, píata imáalàidéeripinása templo, pimichàidéeripinása nacái àniwani máisiba èeri irìcu, ¿cáná càmita pichàiniada piawawa yéetácáisi ícha ipíchaná péetácawa, yá piricùawa cruz ícha? —náimaca, naicáaníca Jesús iquíniná.

³¹ Càita nacái naicáaníca iquíniná níai sacerdote ìiwacanánáica, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Náimaca nalíwáaca:

—Ichùnìacaté áibanái ipíchanáté néetácawa, quéwa cà mírita yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi ícha ipíchaná yéetácawa —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná. ³² Náimaca nacái Jesús irí:

—¡Piricùawa cruz ícha, píasa Mesíasca, yái Israel itaquénáinámi icuèrinácasa, yéewacaténá waicáca, yásí weebáidaca pitàacái! —náimaca naicáaníca iquíniná. Nía nacái pucháiba asíanái natàtèeyéica cruz ìwali mawiénita Jesús irí, natàaníca ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

³³ Machacànicaalíté èeri, yáté catáca macáita cháí èeri irìcu máisiba hora, catáca èeri àta las tresta táicalé. ³⁴ Yá horaquéi a las tresta, táicaca yàacawa, yá Jesús imáidaca cachàiníri iyú itàacái iyúwa. Yá íimaca Dios irí: “Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?” íimaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi íimáanáca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càì íimáanáca.)

³⁵ Abénaméeyéi ibàluèyèiwa néré néemìlaca isàna. Yá náimaca nalíwáaca, naicáaníca Jesús iquíniná:

—Péemìlacué, imáidaca ìyaca profeta Elías —náimaca naicáaníca iquíniná.

³⁶ Iná abéerita néená ipiaca íisapiadaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá idacùaca esponja sitùu ipùatalicu, yái wáluma nacáiri isàbéerica. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá Jesús ibèrùacani. Néese yái asìalica íimaca yáapichéeyéi iríwa:

—Wacùacué waicáwa Elíasmi yàanàacaalí yeedácaténáni cruz ícha —íimaca, íicáaníca Jesús iquíniná.

³⁷ Quéwa Jesús imáidaca cachàiníri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa. Càité yéetácawa. ³⁸ Yáta manuíri yáawàanáca templo irìcuírica icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios ìyacatáica wenàiwicanái ituí ícha. Yáta ica-canácawa chènuníise cáli iwérénama, yái yáawàanámicca. ³⁹ Néese úwi ìiwacaliná romanosàiri ibàluèricawa Jesús yàasu cruz ìipunita íicácáinaté càinácaalí iyú Jesús yéetáanátéwa, ínáté íimaca:

—Báisiiricata Dios Iiricaténi yái asàlica —íimaca yái úwi íiwacalináca.

⁴⁰ Nàya nacái néré abénaméeyéi inanái, iicáidéeyéica iyaca Jesús irí déecuíseta quéwa. Nàyaca nèewi níái íipidenéeyéica María Magdalena, áiba María nacái, úái náatúaca ùuculiri Santiago, José nacái. Aiba inanái nacái ubàlùacawa néeni, íipidenéechúaca Salomé. ⁴¹ Níái inanáica, Jesús yéewáidacaléca nacái nía, nayúdàacaté Jesús yèepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli ínata. Nàyaca náapicha néré nacái manùba inanái yàanèeyéicaté Jesús yáapicha Jerusalén iyacàlená néré.

Jesús es sepultado

⁴² Catáca yàacawa yáté èerica iwàwacutácaalíté namáalàidaca náibaidaca ipíchawáise judiónái yàasu sábadò idàbaca, nayamáidacatáicawa. Yáté iwàwacutá nabàlìaca yéetéeyéimiwa sábadò ipíchawáise. ⁴³ Aiba asàlì yàanàaca íipidenéerica José, Arimatea iyacàlená mìnali. Yái Joséca, abéeri néenà nacáicani, níái Junta Supremaca, israelita íiwacanánáica. Máiní cáimiétaquéri iyú wenàiwica iicáca yái Joséca, iwàwéerica nacái Dios icùaca macáita. Yá José yàacawa macàaluínináta Pilato yàatalé. Yá isutáca Pilato íicha Jesús iinámi. ⁴⁴ Yá Pilato yéemlàcáiná Jesús yéetácatéwa, ínà Pilato imáidaca úwi íiwacaliná isutácaténà yéemlàwani, asásì báisícaalíté Jesús yéetáwa. ⁴⁵ Yá úwi íiwacaliná icàlidaca iríni báisícani Jesús yéetácatéwa, ínáté Pilato imàacaca José yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. ⁴⁶ Néese José iwènlàca manuiri wáluma lino yáawamírìca. Yá yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. Yá yéepùacani wáluma linoiri iyú, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. Néese iriàdaca Jesús iinámi càliculì irìculé. Yái càliculìca áibanái íicacaténi dúlì íbéeri ibàlài irìcu, yéewacaténà càliculìcani càide iyúwa capìi imàdáaná. Yá José ibàlìaca càliculì inùma manuiri íba iyú. ⁴⁷ María Magdalena, áiba María nacái, úái José yáatúaca, naicácaté alénácaalí nallada Jesús iinámi.

16

La resurrección de Jesús

¹ Néeseté sábadò idénáami, judiónái iyamáidacatáicawa, catáca yàacawa yáté sábadoca, yá María Magdalena, áiba María nacái, úái Santiago yáatúaca, áiba inanái nacái íipidenéechúaca Salomé, nawènlàca pumènlìri isàni nacàlàlìacaténàni Jesús iinámi ìwalìise, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ² Yá domingo mapisáisiwa tàacáwa, níái inanáica nàacawa càliculì nérépiná mapisáisiwata idécanáamité èeri imusúacawa. ³ Yá náimaca nalíwáaca idécunitàacá nàacawa àyapulcubàa:

—¿Cawínásica iyúudàapínà wía weedácaténà manuiri íba càliculì inùma íicha? —náimaca nalíwáaca.

⁴ Quéwa nàanàaca néré, yá naicáca manuíri íba càmíri ibàlùawa inùma irìcu. Nàinàidacawa manuísíwata naicáidaca íba irí máinícáiná manuírìcani yái íbaca. ⁵ Yá nawàlùacawa naicáwa càlicullì irìculé. Naicáca néré ùucullìri yáawinéericawa néewápuwáise cabalèeri ináawani cáalèeri. Yá cáaluca naicácani, níái inanáica. ⁶ Quéwa ímaca nalí:

—Picácué cáalu pía nuícha. Núalíacawa picutácuéca placawa Jesús, Nazaret ìyacàlená néeseéericaté, yái natàtèericaté cruz ìwali. Yáta idéca icáucàacawa. Canáca cháníi. Piicácuéca cháì naliadacatáimicani. ⁷ Píacué picàlidaca yéewáidacalénái iríni, Pedro irí nacái. Càicué píimaca nalí: ‘Jesús yàapinácuéwa pipíchale Galilea yàasu cáli néré. Yá piicápinácué néréni càide iyúwaté icàlidáanácué piríni’, càicué píimaca nalí —ímaca yái ángelca.

⁸ Néese níái inanáica namusúacawa naplacawa càlicullì ícha, cáalucáiná nía. Yá quéechacáwa càmita nacàlida áibanái iríni, cáalucáinaté nía.

Jesús se aparece a María Magdalena

⁹ Jesús imichàacatéwa yéetácáisi ícha domingo irìcu amalácaalíté yàacawa. Yáté èrica, quéechacáwa imàacaca yáawawa María Magdalena iicácani, úái inanái Jesús yúuquéechúacaté ícha siete namanùbaca demonio idacuèyéicaté uíwitáise. ¹⁰ Néese uicácanáamité Jesús, yá ùacawa ucàlidaca nalíni níái yèepuníyéicatéwa Jesús yáapicha, achúmèeyéica iwàwa, ícháaníyéica ìyaca nacái. ¹¹ Néemiaca ucàlidáaná cáuca Jesús, uicácani nacái quéwa càmita neebáida utàacái.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

¹² Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa áiba iicácanásita pucháiba yéewáidacalénái iicácani, pucháiba wenàiwica yèepuníyéicatéwa ìyaca àyapulicubàa Jerusalén ìyacàlená ícha, manacúalibàa. ¹³ Nadécadénáami naicácani, yá nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená irìculé, nacàlidaca Jesús yéewáidacalénái iríni. Càmita quéwa Jesús yéewáidacalénái yeebáida nàasu tàacáisi.

El encargo de Jesús a los apóstoles

¹⁴ Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa naicácani, níái once namanùbaca yéewáidacaléca idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa. Yàalàaca nía cachàiníri iyú càmícáinaté neebáidacáwa icáucàacatéwa, càmícáinaté nacái nawàwa néewáidacawa, càmícáinaté nacái neebáida néenánái itàacáíwa, níái iiquéeyéicaté Jesús idècanáamité icáucàacawa. ¹⁵ Néese Jesús ímaca nalí: “Píacuéwa macái cáli ínatalé. Picàlidacué tàacáisi macái wenàiwica irí, yái tàacáisi ímèerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁶ Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, ibautizéeyéica nacáíwa, níacata nuwasèeyéipináca

Dios yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Aibanái càmíiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái, Dios yùuwichàidapíná níawa nabáyawaná ìwalísewa. ¹⁷ Níái yeebáidéeyéica nutàacái namànipíná yái càmíirica wenàiwica idé imànica, náasáidacaténá báisíiricani, yái tàacáisica nacàlidéerica nalí nùwali. Càipíná namànica nuíwitáise iyúwa nasutácáiná níawawa nuícha: Náucapíná demonio wenàiwica íchawa nuípidená ìwali; nataanípíná áiba tàacáisi iyú, càmíiyécáwa náalíawa ìwali. ¹⁸ Yá namàacacaalí nacáapiwa àapi ìwali, nàuwidenái nàacaalí nàiraca iculále, càmíita néetáwa iyú. Namàacapíná nacái nacáapiwa cáuláiquéeyéi ìwali nasutácáténá nalí Dios ícha, yá nachùnìapíná cáuláiquéeyéi, nuípidená ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

¹⁹ Néeseté Wáiwacali Jesús idécanáamité icàlidaca nalí yái tàacáisica, yá Dios itécani náicha chènuniré. Yá Jesús yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá yáapicha macáita. ²⁰ Néesetécáwa Jesús yéewáidacalénái nàacatéwa Jerusalén iyacàlená ícha, nacàlidacaténaté Jesús itàacái macái cáli ínata. Yá Wáiwacali iyúudàaca nía, imàacaca namànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica, náasáidacaténaté áibanái irí báisíiricani yái Dios itàacáica.

SAN LUCAS

Prólogo

¹ Manùbéeyéi wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi nacàlidacaténá càinácaalíté Jesucristo iyáaná wèewi yèepunícaalítéwa cháí èeri irìcu. ² Jesús yáapichéeyéi naicácaté natuí iyúwani macáita yái Jesucristo imànírica. Néese Dios ichùuliacaté nía nacàlidáanápíná áibanái iríni yái báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali iyúwaté naicáaná macáita. Néeseté néewáidaca wía. Iná madécaná wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi càide iyúwaté Jesús yáapichéeyéi yéewáidáanáté nía. ³ Núa, Lucas, nubànua pirí cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máini cáimiétacanéeri. Nudéca nuéwáidacawa Jesucristo iináwaná ìwali macáita cayábéeri iyú. Yá nuínáidacawa cawàwanáta cayábaca nutànàacaalí pirí tàacáisi Jesucristo iináwaná ìwali machàcaníiri iyú. ⁴ Iná nutànàaca pirí yái cuyàlutaca yéewanápiná píaliacawa cayába yái báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali càide iyúwaté áibanái yéewáidáaná pía.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

⁵ Bàaluté rey Herodes icùacaalíté Judea yàasu cáli, néenialí iyacaté sacerdote ípidenéeri Zacarías, abéeri Abías itaquénáinámi yéená, Aarón itaquérinámi nacái. Sacerdotenáica níái Abías itaquénáinámica íbaidéeyéicaté Dios irípiná templo irìcu. Zacarías yàacawéetúa uípidená Elisabet, abéechúa Aarón itaquétúanámica nacái úa. ⁶ Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, namàni nacái macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá israelitanái imànica, iná canácata yáaliméeri icháawàaca naináwaná ìwali. ⁷ Quéwa méenibeca nía càmicáiná yéewa quéenibeca Elisabet. Máini nacái béeyéica nía.

⁸ Yái sacerdote Zacaríasca íbaidacaté Dios irípiná imanùbaca yáapichawa templo irìcu. Aiba èerité iwàwacutá namànica culto Dios irípiná templo irìcu nàacaténá Dios icàaluíniná. ⁹ Càide iyúwaté sacerdote íiwitáise iyáaná, náucaca náichawa suerte náaliacaténátéwa chánacaalí néená iwàlùèripináwa templo irìculé. Yá needáca Zacarías iwàlùanápínáwa yeemácaténá pumèníiri isàni Dios yàasu templo irìcu. ¹⁰ Iná Zacarías iwàlùacawa templo irìculé. Idècunitàacá yeemáca pumèníiri isàni, manùba wenàiwica nasutáca Dios íicha templo ibàacháwalená irìcu. ¹¹ Néese abéeri ángel Dios ibànùèri chènuníise imàacaca yáawawa Zacarías iicàcani. Yái ángel ibàlùacawa altar yéewápuwáise, yái altar neemácatáica íinata pumèníiri isàni. ¹² Iicáciná ángel, yá Zacarías íináidacawa

iicáidaca irí manuísíwata, máiní cáalu nacáicani, yái Zacaríasca.
¹³ Quéwa ángel ímaca irí:

—Picá cáalu pía nuícha, Zacarías, Dioscáiná idéca yéemiaca pisutáaná ícha. Píacawéetúa Elisabet quéenibéechúapíná piríwa abéeri sùmaiwa; pimàni ípidená Juan. ¹⁴⁻¹⁵ Imusúacaalípiná iicá èeriwa, yá máiní casímáica piwàwa, cayábasíwata piicácani. Casímáipíná nacái nawàwa áibanáica madécaná, máinícáiná cachàinírica pìiri íiwitáise Dios ìwali. Càmlíripináta ìira ipuíri, uva ituní nacái, canásíwata. Espíritu Santo icùapíná íiwitáise càiripináta, icùapíná íiwitáise nacái ipíchawáise imusúaca iicá èeri. ¹⁶ Néese iwènúadapíná náiwitáise àniwa Nacuèriná Dios irípináwa, níái manùbéeyéi Israel itaquénáinámica, neebáidacaténá àniwa Nacuèriná Dios itàacáíwa. ¹⁷ Yái pìirica Juanca icàlidapíná naliwa Wáiwacali iináwaná ìwali ipíchawáise Wáiwacali yàanàaca. Máiní cachàiníiri íiwitáise yái pìirica, càide iyúwaté profeta Elías bàaluité. Iwènúadapíná nasèenái íiwitáise cáininácaténá naicáca néenibewa. Iwènúadapíná nacái náiwitáise, níái càmlíyéica yeebáida Dios itàacái, náalíacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita pìiri iwènúadapíná wenàiwicanái íiwitáise yéewacaténá neebáidaca Wáiwacali itàacái yàanàacaalípiná nàatalé —ímaca yái ángelca. ¹⁸ Néese Zacarías isutáca yéemiawa ángel:

—¿Càinásica yéewaná núalíacawa asáisi báisícaalí yái tàacáisi picàlidéerica nulí? Máinícata béerica núa, càita nacái nùacawéetúa béeruta nacái úa —ímaca yái Zacaríasca. ¹⁹ Yá ángel ímaca irí:

—Núacata Gabriel, nuíbaida nacái Dios irípiná. Dios idéca ibànùaca núa nutàanícaténá píapicha nucàlidacaténá pirí yái tàacáisi cayábéerica. ²⁰ Quéwa siùcade càmita yéewa pitàaníca àta pìiri imusúacatalétawa, yásí yéewa pitàaníca àniwa, càmicáiná peebáida yái núumáanáca pirí. Néese, yái núumáanáca pìiri ìwali piiquéeripinácawa yéenáíwaná yàanàacaalíwa —ímaca yái ángelca. Néese ángel yàacawa Zacarías ícha.

²¹ Idècunitàacá Zacarías itàaníca ángel yáapicha, áibanái wenàiwica bàacháwáiséeyéica nacùaca Zacarías imusúacawa. Náináidacawa manuísíwata cáná yéewa càmita imusúacàtétawa templo irícuíse. ²² Atata Zacarías imusúacawa, yáté càmita yéewa itàaníca náapicha, íná náalíacawa iicácaté yéenáíwanási nacáiri Dios néeséeri templo irícu, itàanícáiná náapicha icáapi iyúwa, càmicáiná yéewa itàaníca. Yá matàacáica mamàalàacatani.

²³ Idècanáamité imáalàidaca imànica íibaidacaléwa Dios irípiná templo irícu, yá Zacarías yèepùacawa icapée néréwa.
²⁴ Néeseçáwa yàacawéetúa Elisabet udéerìcuca sùmai. Yá

cinco quéri càmfichúata imusúawa icapèe irìcuísewa. Uumaca uínáidacawa ulíwa: ²⁵ “Dios idéca iicáca nupualé yéewanápiná càmita quirínama wenàiwicanái iicáaníca nuquíniná méenibéenáca núa”, úumaca.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Elisabet udèniacaté seis quéri udéerìcúuná, yáté Dios ibànùaca ángel ípidenéri Gabriel yàanápináwa Nazaret ìyacàlená néré, ìyéerica Galilea yàasu cáli íinata. ²⁷ Dios ibànùacaté Gabriel icàlidacaténá tàacáisi abéechúa mànacàu irí, ípidenéchúa María, càmfichúacáwa iimá asíali yáapicha, quéwa imàníchúacaté matrimonio ùyacàle mìnánái yàacuésemi. Uacawéeripiná ípidená José, abéeri rey David itaquérinámi. ²⁸ Yái ángel yàanàaca María yàatalé, yá íimaca ulí:

—Péemì cayába, Dios imànipiná pirí cayábéeri manuí. Dios ìyaca píapicha. Dios iyúudàapiná píawa manuísíwata áibanái inanái íicha canánama —íimaca yái ángelca.

²⁹ María iicácaalí ángel, yá ucalùadacawa manuísíwata uémìaca íimáaná ulí. Yá uínáidacawa càinácaalísica íimáaná yái tàacáisi ángel itàidéerica iyú úa. ³⁰ Néese ángel íimaca ulí àniwa:

—María, picá cáalu pía nuícha, cayábacáiná Dios iicáca píiwitáise. ³¹ Iná péemì cayábani, mesúnamáita pidéerìcuca. Pidèniapiná pliriwa. Pimàni ípidená Jesús. ³² Nacuèrinápinácani, cachàiníiri íiwitáise, icùapiná níawa. Náimapiná ìwali Dios chènuníiséeri ìiricani. Wacuèriná Dios imàacapiná pliri icùaca Israel itaquénáinámi càide iyúwaté yàawirimi rey David icùanáté nía. ³³ Icùapiná nía càiripináta, níái Israel itaquénáinámica. Càmfiripináta iyamáida icùaca nía —íimaca yái ángelca. ³⁴ María íimaca ángel irí:

—¿Càinástica yéewaná quéenibeca núa càmfichúacáwa ìya asíali yáapicha? —úumaca úái Maríaca. ³⁵ Yái ángel íimaca ulí:

—Espíritu Santo yàanàapiná pìataléwa. Dios chènuníiséeri íiwitáise iyamáapinácawa piwicáulé iyúwa acalèe. Iná yéewa yái sùmai pimusúadéeripináca iicá èeri ípidená Mabáyawanéeri. Ípidená nacái Dios Iiri. ³⁶ Ua nacái péenásàatúaná ípidenéchúaca Elisabet udèniapiná uiriwa, éwita máinicáaníta béeruca úa. Uái nacàlidéechúacaté ìwali càmfichúasa yáalimá quéenibeca, úata udéca udéerìcuca sùmai seis quéri siùcade udécadénáami udéerìcuca. ³⁷ Dios yáalimácáiná imànica macáita, íná canácata máiníiri càulenáca Dios íicha —íimaca yái ángelca. ³⁸ Iná María íimaca:

—Núacata yái Wacuèriná Dios yàasu wenàiwicaca. Yá numàacaca Dios imànica nulí càide iyúwa píimáaná nulí —úumaca úái Maríaca. Néese, ángel yèepùacawa uícha.

María visita a Isabel

39 Néenialité María ùcàatécatawa áiba yàcalé néré iyéerica Judea yàasu cáli dúlinaméeri íinata. Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté néré. 40 Yá María uwàlùacawa nacapèe iriculé, níai Zacaríasnáica. Yá utàidaca Elisabet. 41 Elisabet uémìacana cáita María itàidaca úa, yá mùlimùlicani yái sùmàì achúmээрíinaca Elisabet idéerìcuírìca. Yá Espíritu Santo icùaca Elisabet íiwitáise. 42 Néese Elisabet úumaca cachàiníiri iyú María írì Espíritu Santo inùmalìcuíse:

—¡Dios idéca imànica pirí cayábéeri áibanái inanái íicha canánama! ¡Idéca nacái imànica cayábéeri pìiri irí! 43 Càmita núaliawa cáná yéewa Dios imànica nulí yái cayábéerica imàacáaná Nuíwacali yáatúa ùanàaca nùatalé upáchiaca núa. 44 Nuémìacana cáita pitàidaca núa, yáta nuírì imùlimùliacawa nudèerìcu casímáicáináni. 45 ¡Dios imàacaca casímáica piwàwa peebáidacáinaté imànínápiná pirí cayábéeri càide iyúwa íimáaná pirí! —úumaca úái Elisabetca. 46 Néese María íimaca: “Nucàlidaca manuísíwata Wacuèriná Dios iináwaná ìwali, máiní cayábéericanì;

47 Casímáica nuwàwa Dios yáapicha, yái iwasèerica núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

48 Casímáica nuwàwa Dios yáapicha, Dioscáiná idéca iicáca nupualé, núa yàasu wenàiwica cà míchúa máiní cachàini. Yá siúcáise de macái wenàiwica nacàlidapíná nuináwaná ìwali Dios idéca imàacaca casímáica núa.

49 Casímáica núa, yá cáiná yái Dios Cachàinírìca náicha canánama idéca iyúudàaca núa manuísíwata. ¡Yácata yái Mabáyawanéerica, yái Diosca!

50 Dios iicáca napualé càiripínáta cawínacaalí wenàiwica yèeyéica icàaluíná.

51 Dios imànipíná madécaná ichàini manuírì iyúwa. Imawènàdapíná wenàiwica cachàiníiyéica iicáca yáawawa.

52 Níai icuèyéica èeri mìnánai, Dios yúucapíná níawa nàalubái íinatáise, yá càmita ibatàa nacùaca wenàiwicanái quirínama. Yá Dios imichàidapíná áibanái cà míyeyéi máiní cachàini icuèyéipínáca wenàiwica náamirìcubàami.

53 Dios yàapíná madécaná cayábanaméeri wawàsi máapíyeyéi wenàiwica irí. Ichùullapíná càasuíyeyéi wenàiwica nèepùanápínáwa íicha. Yásì nèepùacawa íicha canéeyeyéi irí wawàsi icáapi irìcuwa.

54 Dios iyúudàapínáca wíawa, wía yàasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica. Cà míripínáta iimáicha iicáca wapualé icùacaalípíná wía.

55 Dios icàlidacaté càiri tàacáisi wàawirináimi irí, yá imànipíná càiripínáta càide iyúwaté íimáaná nalí, yái Abrahamca, wía nacái itaquénáinámica”,

úumaca úái Mariáca.

⁵⁶ Mariá iyamáacawa Elisabet yáapicha máisiba quéri, néese máisiba quéri idénáami, yá Mariá uèpùacawa ucapèe néréwa.

Nacimiento de Juan el Bautista

⁵⁷ Néseté yàanàaca Elisabet yéenáiwana umusúadánápiná iicá èeri, yá umusúadaca uùriwa. ⁵⁸ Néese uyaquewéeyéi, uénánái nacái néemìaca uináwaná ìwali Dios iicátaté upualé manuísíwata. Iná nàaca napáchiaca úa, nàacawéeridacaténá úa casímáiri iyú. ⁵⁹ Néseté yái sùmàica idèniàcanáamité ocho èeri, yá natécani namànicaténaté irí circuncisión. Yá néese nawàwa namànica ípidená Zacarías càide iyúwa yáaniri ípidená. ⁶⁰ Quéwa yáatúa ímaca nalí:

—Càmíirita, néese ípidenápiná Juan —úumaca nalí. ⁶¹ Yá náimaca ulí:

—¿Cáná? Canámita péenánái càiri ípidená —náimaca.

⁶² Néese natàanica nacáapi iyúwa sùmài yáaniri irí nasutácaténá néemìawani càinácaalí iwàwáaná yàaca ípidená. ⁶³ Yá yáaniri isutáca náicha achúméeri tablero itànàacatáipiná sùmài ípidená. Yá itànàacani: “Ípidenápiná Juan”, ímaca itànàaca. Yá macáita náináidacawa naicáidaca manuísíwata Zacarías irí. ⁶⁴ Yáta yéewa itàanica yái Zacaríasca. Yá idàbaca yàaca Dios irí cayábéeri. ⁶⁵ Néese cáaluca náináidacawa macáita níai nayaquewéeyéica. Yá macái wenàiwica iyéeyéicaté Judea yàasu cáli dúlinaméeri íinata nacàlidaca nalíwáaca càinácaalíté Zacaríasnáí ichàbáanáwa. ⁶⁶ Yá macáita yéemièyéica naináwaná ìwali náináidacawa nawàwalicúsewa manuísíwata, náimaca nalíwa: “¿Càináica imànipiná béericaalíni, yái sùmàica?” càí náináidacawa. Báisícáináta mamáalàacata Dios iyúudàacani manuísíwata íiwitáise cachàiníiri iyúwa.

El canto de Zacarías

⁶⁷ Néseté Espíritu Santo icùaca Zacarías íiwitáise, yái sùmài yáanirica. Yá Zacarías icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicúise. Yá ímaca:

⁶⁸ “Íwàacué irí cayábéeri, yái Wacuèriná Dios, yái icuèrica wía, wía Israel itaquénáinámica, yàanàapinácáiná wàatalé iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, wía yàasu wenàiwicaca!

⁶⁹ Dios ibànùapiná walí abéeri cachàiníiri íiwitáise iwasèeripiná wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yái yàanèeripináca wàatalé, yácata rey David itaquérinámica, yái David Dios yàasu wenàiwicaca bàaluité.

⁷⁰ Dios idéca imànica walí càide iyúwaté yàasu profetanái icàlidáaná tàacáisi Dios inùmalicúise.

⁷¹ Nacàlidacaté Dios iwasàanápínaté wía wàuwidenái íichawa, náicha nacái macáita wenàiwica báawéeyéica iicáca wía.

- ⁷² Profetanái icàlidacaté nacái Dios iicáanápínaté wàawirináimi itùulécana, yá nacái càmita iimáicha wawàsi mabáyawanéerica imàníiricaté wàawirináimi yáapicha.
- ⁷³ Yácata tàacáisi Dios icàlidéericaté máiní cáimiétacanéeri iyú wàawirimi Abraham irí:
- ⁷⁴ Iwasàapíná wíawa wàuwidenái íchawa wáibaidacaténá irípiná macàaluínáta,
- ⁷⁵ wàyacaténá nacái Dios iicápiná machacàníiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái macái èeri idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu.
- ⁷⁶ Néese pía, nuírca, béericaalípiná pía, yásí Dios chènuníiséeri, cachàiníiri náicha canánama, ímapíná pìwali yàasu profetaca pía, picàlidacáiná wenàiwicanái irí Wáiwacali iináwaná ìwali ipíchawáise yàanàaca, pimichàidacaténá irípiná wenàiwicanái íiwitáise, nacùanápíná Wáiwacali yàanàaca nàatalé, neebáidáanápíná Wáiwacali itàacái.
- ⁷⁷ Péewáidapíná Wáiwacali yàasu wenàiwica náalíacaténáwa Dios imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná ícha, iwasàanápíná nía nacái yàasu yùuwichàacáisi íchawa.
- ⁷⁸ Yácáiná Wacuèriná Dios iicáca wapualé manuísíwata, yá nacái ibànùapíná walíni chènuníise yái ichàiniadéeripínáca wawàwa càide iyúwa èeri icamaláná isíimáidacaalí wawàwa èeri imusúacanáamiwa amalácaténá wawícáu àniwa.
- ⁷⁹ Yácata yàanèeripíná amalácaténá imànica wáiwitáise wía catéeyéica íiwitáise, cáaluíyéica iicáca yéetácáisi. Yàanàaca yéewáidacaténá wía wàyacaténá machacàníiri iyú yéewanápíná matuìbanáica wía”,
- íimaca yái Zacaríasca. ⁸⁰ Néese yái sùmàica idàwinàacawa, cachàinica nacái íiwitáise Dios ìwali. Néese béericanáami yái Juanca, yáté iyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwica, àta Dios ichùullàcataléta icàlidaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse israelitanái irí.

2

Nacimiento de Jesús

¹⁻² Néenialíté, Cirenio icùacaalíté Siria yàasu cáli, néese emperador Augusto idàbacaté ichùullaca natànàaca náipidenáwa, macái èeri mìnánái imanùbaca, yéewacaténá romanonái iputàaca nía. ³ Iwàwacutá macáita nèepùacawa nàawirináimi iyacàle néréwa àniwa natànàacaténá náipidenáwa néenibàata.

⁴ Ináté José yàaca nacáwa Nazaret iyacàlená ícha, Galilea yàasu cáli néese, yàacaténáwa Judea yàasu cáli néré, Belén iyacàlená iriculé, rey David imusúacatáicaté iicá èeri. Rey David itaquérinámica yái Joséca, ináté yèepùacawa néré àniwa. ⁵ Yá yàacawa Belén iyacàlená néré yái Joséca itànàacaténá íipidenáwa

María yáapicha úái yàacawéetúapínáca. Idéerìcuíchúacáwa úái Mariáca. ⁶ Néese idècunitàacá nàya Belén ìyacàlená néré, yáté yàanàaca María yéenáiwana umusúadánápiná iicá èeri. ⁷ Canáca nali naimácatáipíná, manùbacáiná wenàiwica yàanàacaté Belén ìyacàlená irìculé. Atata nàanàaca pìrái yàalu, naimácatáipíná. Yá umusúadaca iicá èeri yái idàbáanèerica uìrica. Yá uépùacani wáluma iyú. Néese ulladaca uìriwa pìrái iyáacàalu irìculé, canácáiná áiba naimácatáipíná.

Los ángeles y los pastores

⁸ Mawiénita Belén ìyacàlená irí nàyacaté abénaméeyéi aslanái icuèyèicaté ipìranáíwa oveja. Nàya manacúalibàa táiyápinama, nacúacaténá napìranái ovejawa. ⁹ Yáta Dios yàasu ángel imàacaca yáawawa naicácani. Yá Dios icamaláná icànaca natéese, yá máiní cáaluca nía. ¹⁰ Quéwa ángel ímaca nali:

—Picácué cáalu pía nuícha, nutécáinácué pìrí cayábèeri tàacáisi, isíimáidéeripíná manuísíwata macái wenàiwica: ¹¹ Siùca èeri idéca imusúaca iicá èeri, yái iwasèeripínácuéca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Belén ìyacàlená irìcu rey David imusúacatáicaté iicá èeri, idéca asáica yái Wáiwacalica, yái Mesíasca, judío icuèrinápináca. ¹² Pianèeripínácué néepuèri wáluma iyú, irìacawa pìrái iyáacàalu irìcu, píalíacaténácuéwa càirínácaalíni yáara quìraslíca —ímaca nali yái ángelca.

¹³ Yáta madécaná ángelnái namàacaca níawawa chènuníise aslanái iicácaténá nía ángel yáapicha, yèyèica Dios irí cayábèeri. Náimaca:

¹⁴ “¡Píacué Dios chènuníiséeri irí cayábèeri! ¡Máiní matuíbanáiri iyú nàya cawínácaalí èeri mìnánái casíimáiyéica Dios iicáca íiwitáise!”
námaca ángelnáica.

¹⁵ Idécanáamité ángelnái nèepùacawa náicha chènuniré, néese níai icuèyèica ovejanái námaca nalíwáaca:

—Wàacuéwa Belén ìyacàlená néré waicácaténá càinácaalí iyáaná, Wacuèriná Dios icàlidèerica walí iináwaná ìwali — námaca nalíwáaca níai icuèyèica ovejanái.

¹⁶ Yáté nàacàatécatawa néré. Yá nàanàaca María, José nacái, quìraslí nacái irièriwa pìrái iyáacàalu irìcu. ¹⁷ Néese naicácáináni, íná nacàlidaca áibanái iríni yái tàacáisi ángel icàlidèericaté nali quìraslí ìwali. ¹⁸ Yá macáita wenàiwica yéemièyèica quìraslí iináwaná, náináidacawa manuísíwata càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nacàlidèerica quìraslí ìwali, níai icuèyèica ovejanái. ¹⁹ Maríata quéwa, canácatáita uimáicha quirínama càinácaalíté náimáaná uìri ìwali, uínáidacawa mamáalàacata nàasu tàacáisi ìwali. ²⁰ Néese níai icuèyèica ovejanái nèepùacawa náicha napìranái yàatalépináwa. Casíimáiri iyú nacàlidaca Dios iináwaná ìwali cayábèericani,

nàaca nacái Dios irí cayábéeri ìwali macáita yái naituérica, néemàaca nacái, macáicáináta ichàbacatéwa càide iyúwaté àngel ìmàaná nali.

El niño Jesús es presentado en el templo

²¹ Ocho èeri imusúacadénáamiwa yái sùràica, yáté namànica irí circuncisión. Yá nàaca ìpidená Jesús, càide iyúwaté àngel icàlidáanáté María irí ìpidenápiná, ipíchawáiseté udéerìcuca sùràì.

²² Néese cuarenta èeri imusúacadénáamiwa, yáté iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùullánáté israelitanái imànica Dios inùmalìcuise, masacàcaténá Dios iicáca nía àniwa, nasutáanápíná Dios íicha àniwa templo irìcu. Iná natéca sùràì Jerusalén ìyacàlená néré, yáasáidacaténáni Dios irí. ²³ Càité namànica yáciná profeta Moisés itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmalìcuise: “Asìalicaalí idàbàanéerica uirica, yásí Dios yàasu wenàiwicapínàcani yái sùràica”, càì itànàacaté profeta Moisés. ²⁴ Ináté nàacawa namànicaténá sacrificio Dios irípiná, nanúanápíná pucháiba unùcu, càide iyúwaté Dios ichùulláná judíonái imànica catúulécánácaalí nía. Iwàwacutá nàaca pucháiba unùcu púubéeyéi, càmicaalí nacái, nàaca pucháiba unùcu manuínaméeyéi yéenibe. Ináté José, María nacái namàacaca pucháiba unùcu Dios irípiná ofrenda iyú catúulécánáciná nía.

²⁵ Néenialíté ìyaca asìali Jerusalén ìyacàlená mìnali ìpidenéri Simeón. Yái asìali máiníiri cayábaca íiwitáise, ìyéerica machacàníiri iyú, yèeri nacái Dios icàaluíníná, icùa nacái Dios iwasàaca Israel itaquénáinámi nàuwichàacái íichawa. Espíritu Santo nacái yàacawéeridaca Simeón. ²⁶ Espíritu Santo imàacacaté Simeón yáalíacawa càminápináté yéetáwa àta idécataléta iicáca Mesías, yái asìali Dios ibànuèripinacaté israelita icuèrinápináca. ²⁷ Néese Espíritu Santo ichùullàca Simeón yàanápínáwa templo néré. Yáté Simeón ìyaca templo irìcu nàanàacaalíté néré níai sùràì isèenáica, yái sùràica ìpidenérica Jesús. Natécaté Jesús templo néré namànicaténá càide iyúwaté profeta Moisés itànàaná Dios itàacái israelitanái imàníinápíná néenibe asìanái iríwa. ²⁸ Simeón yeedáca Jesús yàanalìculéwa, yá Simeón yàaca Dios irí cayábéeri. Néese Simeón ìmàca:

²⁹ “Pía, Nucuèriná Dios, siùca pidéca pimànica càide iyúwa píimàanáté nulí; yásí cayábaca pimàacaca nuétàcawa matuìbanáiri iyú, núa plasu wenàiwicaca.

³⁰ Nudéca nuicàcani nutuí iyúwa, yái iwasèeripinàca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha,

³¹ càide iyúwa pichùulláná imànica macái èeri mìnánái yàacuésemi.

³² Amaláca imànipiná náiwitáise, níara càmlíyéica israelitaca, náalíacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá càide iyúwa piwàwáaná. Càimiétacanápiná nacái imànica wíawa, wía píasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica”,

íimaca yái Simeónca.

³³ Néese José, úa nacái Jesús yáatúaca nánáidacawa néemíaca manuísíwata yái tàacáisica Simeón icàlidéerica sùmài iwali.

³⁴⁻³⁵ Néese Simeón isutáca nalí Dios ícha imànlínápiná nalí cayábéeri. Yá íimaca María irí àniwa úái Jesús yáatúaca:

—Péemíaca cayábani Dios idéca ibànùaca yái sùmàica yéewanápiná Israel itaquénáinámi néemíacani. Quéwa néemíacaalípináni, yá manùbéeyéi nacaláapínacawa Dios ícha càmicáiná neebáida itàacái, yái sùmàica. Quéwa áibanái manùbéeyéi nawènúadapíná náiwitáisewa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, yái piirica. Dios idéca ibànùacani yáasáidacaténá nalí càinácaalí Dios iwàwáaná nàyaca íná manùbéeyéi wenàiwica nàuwideca namànipínacani. Càita yáasáidapíná càinácaalí iwali manùbéeyéi wenàiwica nánáidacawa nawàwalícuísewa. Quéwa pía, piicápiná iyúwa macáita ichàbáanáwa, yásí achúmaca piwàwa manuísíwata càide iyúwa espada machete nacáiri idéca nacáicaalí isutàaca pía —íimaca yái Simeónca.

³⁶ Uyaca nacái inanái templo irícu icàlidéechúa tàacáisi Dios inùmalícuíse ípidenéechúa Ana. Uanirimi ípidenáté Fanuel, abéeri Aser itaquérinámi. Máiní béeruca úái Anaca. Ucáasàacatéwa mànacàucaalíté úa. Yáté ùyaca siete camuí ùacawéerimi yáapichawa. ³⁷ Néeseté yéetácawa uícha ùacawéerimica, yáté ùyaca templo irícu ochenta y cuatro camuí idécanáamité ùacawéerimi yéetácawa uícha. Càmita umusúawa templo ícha, uíbaida quéwanáta èeríapinama, táiyápinama nacái Dios irípiná. Umàacaca uíchawa uyáacaléwa, usutá nacái úawawa Dios ícha, ùacaténá icàaluíniná. ³⁸ Yáté Ana yàanàaca néré. Uicácanacáita yái sùmài Jesúsca, yá udàbaca ùaca Dios irí cayábéeri iwali. Yá ucàlidaca áibanái irí Jesús iináwaná iwali, cawinácaalí wenàiwica icuèyéicaté Dios iwasàanápiná Jerusalén iyacàlená mìnánái nàuwichàacái íchawa.

El regreso a Nazaret

³⁹ Néese isèenái namáalàidacaté namànica macáita càide iyúwaté Dios ichùullíaná israelitanái imànica, yá nèepùacawa Galilea yàasu cáli néré, nàyacàle nérépináwa, ípidenácatalé Nazaret. ⁴⁰ Néese yái sùmài idàwinàacawa cachàiníiripiná, cáalíacáiri yáwanái nacái. Dios nacái imànica irí cayábéeri.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Càide iyúwaté Jesús isèenái íiwitáise iyáaná, nàacawa napáchiaca camuí imanùbaca Jerusalén iyacàlená néré naicácaténá néré náapicha judiónái yàasu culto ípidenéri Pascua. ⁴² Jesús idènàcáináté doce camuí, yá nàacawa macáita Jerusalén iyacàlená néré càide iyúwaté náiwitáise iyáaná Pascua yàasuná culto ìwali. ⁴³ Néese Pascua yàasuná culto idénáami nèepùacawa nàyacàle nérépináwa. Yái sùmài Jesús iyamáacawa Jerusalén iyacàlená irìcuta. Isèenái quéwa càmita náalíawa iyamáanátéwa náicha. ⁴⁴ Nayúunáidaca Jesús yàacawa imanùbaca yáapichawa, íná nàacawa èeríapinama. Néese nacutáca Jesús namanùbacanái yèewibàawa, néenánái yèewibàa nacáíwa. ⁴⁵ Néese, càmicáináté nàanàa Jesús, yá nèepùaca nàacaténá nacutácani Jerusalén iyacàlená néré.

⁴⁶ Néese máisiba èeri irìcu, yá nàanàaca Jesús átata templo irìcu. Yái Jesús yáawinéeriwa nèewi níái yéewáidéeyéicaté wenàiwica Dios itàacái iyú templo irìcu. Yéemíaca iyaca néewáidáaná wenàiwica. Isutáca yéemíawa nía nacái. ⁴⁷ Néese macáita yéemièyéica Jesús íimáaná, yá náináidacawa néemíacani manuísíwata, máinícáiná cáalíacáicani, yáalíacáiná nacái icàlidaca nalíni cáalíacáiri iyú, nasutácaalí néemíawani Dios itàacái ìwali. ⁴⁸ Néese, isèenái nàanàacani, yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá María íimaca Jesús irí:

—Nuìri, ¿cáná pidé càì pimànica walí? Píaniri, núa nacái wadéca wacutáca pía máadáiní, máiní nacái achúmaca wawàwawa wáináidacawa píwali —úumaca. ⁴⁹ Jesús íimaca nalí:

—¿Cánásicué picutá núa áibalé? ¿Càmitasicué píalíawa iwàwacutáaná nuíbaidaca Núaniri irípináwa icapèe irìcu? —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁰ Càmita quéwa náalía néemíaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí.

⁵¹ Néese, Jesús yèepùacawa náapicha Nazaret iyacàlená néré. Yá imànica macáita càide iyúwa nachùulianáni. Quéwa yáatúa íináidacawa mamáalàacata uwàwalícuísewa ìwali, yái wawàsica. ⁵² Jesús idàwinàacawa yàacawa, cáalíacáica yáwanái nacáicani. Casímái nacái Dios íicáca íiwitáise. Yá macáita wenàiwica cayábaca naicáca Jesús.

3

Juan el Bautista en el desierto

¹ Idécanaámité emperador Tiberio icùaca macái cáli catorce camuí, néese yàasu quincéená camuí irìcu, yá gobernador Poncio Pilato icùaca iyaca Judea yàasu cáli. Herodes icùaca iyaca Galilea yàasu cáli. Herodes yéenàsàiri ípidenéri Felipe icùaca iyaca Iturea yàasu cáli, Traconite yàasu cáli nacái. Gobernador Lisantias icùaca iyaca Abilinia yàasu cáli.

² Sacerdote Anás, sacerdote Caifás nacái, níacata sacerdote íiwacanánáica. Néenialité Dios ichùuliaca Juan el Bautista icàlidáanápíná itàacái wenàiwicanái irí. Iyacaté manacúali yùucubàa càinàwàiri yái Juanca, Zacarías ìirimica. ³ Inaté Juan yèepunícawa yàacawa mawiénibàa Jordán inanába irí. Yá icàlidaca wenàiwicanái irí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namànírica, nabautizáca nacáiwa neebáidacaténá Dios itàacái, yéewanápíná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha, yái báawéerica namàníricaté. ⁴ Bàaluté profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse Juan el Bautista ìwali. Càité Isaías itànàaca:

“Abéeri asìali icàlidapíná naliwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná íimaca nali: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càita nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwitáisewa yéewacaténá yéewáidacuéca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Pichùnìacué píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná càide iyúwa wenàiwica nachùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa yéewacaténá yàanàaca nàatalé. Napuníadaca macái manuínaméeyéi utàwi cáli iyú. Náicaca macái dúli, sàabadacaténá nía. Machacànica namànica macái éeruíri àyapu. Cayábaca namànica báawéeri àyapu.

⁶ Yá macái èeri mìnánái naicápiná yái wenàiwica Dios ibànuèrica aléi èeri irìculé iwasàacaténá èeri mìnánái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha’, càipíná íimaca”,

íimacaté yái profeta Isaíasca.

⁷ Manùbéeyéi wenàiwica namusúacawa nàyacàle imanùbaca néesewa, yá nasutáca Juan íicha ibautizáanápíná nía. Quéwa Juan yáalíacawa abénaméeyéi càmita nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íichawa báisíiri iyú, inaté Juan yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Imaca nali: “¡Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuiri yùuwichàacáisi yàanàaca mesúnamáita yùuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúnáidacuéca píalimáaná pichùuliacawa íicha, yái yùuwichàacáisica, pibautizácaalícaítawa, éwitacué càmicáaníta piwènúada píiwitáisewa báisíiri iyú pibáyawaná íichacuéwa. ¡Càmita nucàlidacué pirí càiri chìwái!

⁸ Iwàwacutácué pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápíná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca píiwitáisewa báisíiri iyú Dios irípiná. Picácué càì píima piríwáaca: ‘Canácatáita Dios yùuwichàida wíawa, ¡Abraham itaquénáinámicáiná wíal!’ picácué píima. Péemiacué cayába, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná ìwalíisewatá, càicáaníta Dios yáalimá iwènúadaca níái íbaca

Abraham itaquénáinámipiná iyútá, Dios yàasu wenàiwicapiná nía píamirìcubàacué. ⁹ Máiní mawiénica yái yùuwichàacáisica Dios imàaquéeripiná yàanàaca báawéeyéi ìwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu ìwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu yùuwichàacáisica. Péemlàcué comparación: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeri iyacaná cayába weemácaténá nía quichái irìcu, càita nacái Dios yùuwichàidapiná wenàiwica quichái irìcu, cawinácaalí wenàiwica càmlíyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná”, íimaca yái Juanca.

¹⁰ Ináté manùbéeyéi wenàiwica yàanèyèicaté Juan el Bautista yàatalé, nasutáca néemlàwa Juan. Náimaca irí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca irí. ¹¹ Juan íimaca nalí:

—Pidèniacaalícué pucháiba bàlesi, piàcué abéeri bàlesi áiba wenàiwica irí canéerica ibàle. Pidèniacaalícué yàacàsi, piàcué nayáapiná, canéeyéica irí yàacàsi —íimaca yái Juanca.

¹² Nàyaca néeni abénaméeyéi yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. Nàacatéwa néré nabautizácaténáwa. Nasutáca néemlàwa Juan:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ¹³ Juan íimaca nalí:

—Picácué picobra nía ichàbanamawa. Peedácué náicha càitade iyúwa romanonái ichùullaná peedáca —íimaca yái Juanca. ¹⁴ Abénaméeyéi úwinái nacái nasutáca néemlàwa Juan:

—Wía nacái, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. Juan íimaca nalí:

—Picácué pibáulia pinúaca wenàiwica piyéedùacaténá nàasu. Picácué picháawàa naináwaná ìwali pichìwa iyúwa, peedácaténá piríwa nàasu. Casíimáicué nacái piicáca piwèniwa romanonái yàasu gobierno yèericuéca pirí —íimaca yái Juanca.

¹⁵ Níai wenàiwicaca náináidaçawa cawàwanáta Dios imàníínápináté naicá áiba wawàsi máiníiri cachàinica. Náináida nacáiwa nawàwalicúsewa Juan ìwali cawàwanáta Mesíascani, yái judío icuèrinápináca, Dios ibànuèrica nalí. ¹⁶ Quéwa Juan íimaca macái wenàiwicanái irí: “Báisíta nubautizácuéca pía úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca. Yáta ibànùapiná Espíritu Santo abénaméeyéi péenácué irí ibautizácaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripináca. Quéwa áibanái péenácué càmlíyéica yeebáida itàacái, ibautizápiná níawa quichái iyú nàuwichàacaténáwa càiripináta. Máiní cachàiníríca íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càmlíríca cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani. ¹⁷ Càide

iyúwa wenàiwicanái itécaalí yàasu palawa nacáapi irìcuwa, masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacaténá nacái trigo iwìralèmi, càita nacái yái yàanèeripináca núamirìcubàa yàanàaca iwàlisàidacaténá yàasu wenàiwica íiwitáisewa, iseríacaténá nacái nía náicha áibanái cà míiyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuíri capìi irìculé, ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripináca ìwacáidapiná yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituíná iwìralèmi manuíri quichái irìcu, càita nacái yái yàanèeripináca yùuwichàidapiná nía quichái irìcu, cà míiyéica yàasu wenàiwica; yùuwichàidapiná nía quichái irìcu cà míirica ichacàwa càiripinéerita ìyaca”, íimaca yái Juanca.

¹⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni. Yàalàaca nía déecuíri iyú icàlidacaténá wenàiwicanái irí cayábéeri tàacáisi Dios ichùulièrica icàlidaca nalí. ¹⁹ Juan yàalàaca gobernador rey Herodes nacái cachàiníri iyú, Herodes imelùdacáináté yéénásàiri Felipe íinuwa, íipidenéechúa Herodías, Herodes imànicáináté nacái manùba báawéeri. ²⁰ Herodes quéwa imànica áiba wawàsi máiníri báawaca náicha canánama: Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànalìculé.

Jesús es bautizado

²¹ Quéwa ipíchawáiseté Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànalìculé, Juan ibautizácaté manùbéeyéi wenàiwica. Juan ibautizá nacái Jesús. Yái Jesúsca, idècunitàacá isutáca yáawawa Dios íicha, yáta capìraléeri cáli yàacùacawa. ²² Yá Espíritu Santo iricùacawa Jesús ìwali càiride iyúwa waicáaná unùcu iricùanáwa. Néese néemàaca Dios itàacái chènuníise. Dios íimaca Jesús irí:

—Píacata Nuíri nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía —íimaca yái Diosca.

Los antepasados de Jesucristo

²³ Jesús idèlàcaté cawàwanáta treinta camuí idàbacaalíté yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi wenàiwica nayúunáidaca José ìirimicaténi, yái Jesúsca. José yàacawéetúa yáaniri íipidenáté Elí. ²⁴ Elí yáaniri íipidenáté Matat. Matat yáaniri íipidenáté Leví. Leví yáaniri íipidenáté Melqui. Melqui yáaniri íipidenáté Jana. Jana yáaniri íipidenáté José. ²⁵ José yáaniri íipidenáté Matatías. Matatías yáaniri íipidenáté Amós. Amós yáaniri íipidenáté Nahúm. Nahúm yáaniri íipidenáté Esli. Esli yáaniri íipidenáté Nagai. ²⁶ Nagai yáaniri íipidenáté Maat. Maat yáaniri íipidenáté Matatías. Matatías yáaniri íipidenáté Semei. Semei yáaniri íipidenáté Josec. Josec yáaniri íipidenáté Judá. ²⁷ Judá yáaniri íipidenáté Joanán. Joanán yáaniri íipidenáté Resa. Resa yáaniri íipidenáté Zorobabel. Zorobabel yáaniri

ípidenáté Salatiel. Salatiel yáaniri ípidenáté Neri. ²⁸ Neri yáaniri ípidenáté Melqui. Melqui yáaniri ípidenáté Adi. Adi yáaniri ípidenáté Cosam. Cosam yáaniri ípidenáté Elmadam. Elmadam yáaniri ípidenáté Er. ²⁹ Er yáaniri ípidenáté Josué. Josué yáaniri ípidenáté Eliezer. Eliezer yáaniri ípidenáté Jorim. Jorim yáaniri ípidenáté Matat. ³⁰ Matat yáaniri ípidenáté Leví. Leví yáaniri ípidenáté Simeón. Simeón yáaniri ípidenáté Judá. Judá yáaniri ípidenáté José. José yáaniri ípidenáté Jonam. Jonam yáaniri ípidenáté Eliaquim. ³¹ Eliaquim yáaniri ípidenáté Melea. Melea yáaniri ípidenáté Mena. Mena yáaniri ípidenáté Matata. Matata yáaniri ípidenáté Natán. ³² Natán yáaniri ípidenáté rey David. Rey David yáaniri ípidenáté Isaí. Isaí yáaniri ípidenáté Obed. Obed yáaniri ípidenáté Booz. Booz yáaniri ípidenáté Sala. Sala yáaniri ípidenáté Naasón. ³³ Naasón yáaniri ípidenáté Aminadab. Aminadab yáaniri ípidenáté Admin. Admin yáaniri ípidenáté Arni. Arni yáaniri ípidenáté Esrom. Esrom yáaniri ípidenáté Fares. Fares yáaniri ípidenáté Judá. ³⁴ Judá yáaniri ípidenáté Jacob. Jacob yáaniri ípidenáté Isaac. Isaac yáaniri ípidenáté Abraham. Abraham yáaniri ípidenáté Taré. Taré yáaniri ípidenáté Nacor. ³⁵ Nacor yáaniri ípidenáté Serug. Serug yáaniri ípidenáté Ragau. Ragau yáaniri ípidenáté Peleg. Peleg yáaniri ípidenáté Heber. Heber yáaniri ípidenáté Sala. ³⁶ Sala yáaniri ípidenáté Cainán. Cainán yáaniri ípidenáté Arfaxad. Arfaxad yáaniri ípidenáté Sem. Sem yáaniri ípidenáté Noé. Noé yáaniri ípidenáté Lamec. ³⁷ Lamec yáaniri ípidenáté Matusalén. Matusalén yáaniri ípidenáté Enoc. Enoc yáaniri ípidenáté Jared. Jared yáaniri ípidenáté Mahalaleel. Mahalaleel yáaniri ípidenáté Cainán. ³⁸ Cainán yáaniri ípidenáté Enós. Enós yáaniri ípidenáté Set. Set yáaniri ípidenáté Adán, yái asiali Dios idàbéericaté.

4

Jesús es puesto a prueba

¹ Néeseté Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Jesús yèepùacawa Jordán inanába íicha, yá Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri. ² Jesús iyacaté néré cuarenta èeri. Satanás yáalimáidaca Jesús imàniínápiná ibáyawanáwa quéwa càmita Jesús imàni càì. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa cuarenta èeri, yáté máapicani. ³ Néese, Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios líricáiná píá, piwènúada yái íbaca pan iyú piyáacaténáni —íimaca yái Satanásca. ⁴ Jesús íimaca irí:

—Càmírita. Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacàsi íwali Dios íicha. Néese iwàwacutá weebáidaca macáita iyúwa Dios íimáaná yéewanápiná wáyaca machacàníiri iyú’, íimaca yái Dios itàacáica —íimaca yái Jesúsca,

càmicáiná iwàwa imànica wawàsi meedá irípináwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese, Satanás itéca Jesús chènuníri dúli ínatalé. Yá Satanás yáasáidaca Jesús iicá aquialénamata macái cáli èeri irícuíríca.

⁶ Yá Satanás íimaca Jesús irí:

—Nùapíná piríwa macáita òyéerica cháí èeri irícu cawènírica, yá picùapíná macái cáliwa; núacata yèeri canánama nuwàwéeyéi iríwa núacáináta icuèrica macáitani. ⁷ Iná pibàlùacaalíwa nulí piùlù ipùata iyúwa pìacaténá nucàaluíniná, yásí pìasupíná macáitani —íimaca yái Satanásca. ⁸ Jesús íimaca irí:

—Núa, cà mírita yàa picàaluíniná, yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca: ‘Iwàwacutá pìaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá nacái pìaca abéerita Dios iyéininá’, càité itànàaca yái profetaca —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén òyacàlená néré. Yá Satanás imichàidaca Jesús templo ipùata ínatalé chènuníri náicha canánama. Néese Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios íiricáiná pía, pipisílawá templo íicha cáli ínatalépiná.

¹⁰ Yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté càí íimaca pìwali:

‘Dios ichùullapíná yàasu ángelnáíwa nacùanápíná pía.

¹¹ Namichàidapíná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúaca píawawa íba iwéré’,

càité profeta itànàaca Dios itàacái piínáwaná òwali —íimaca yái Satanásca. ¹² Quéwa Jesús íimaca Satanás irí:

—¡Cà míri! Dios itàacái profeta itànèericaté càí íimaca walí: ‘Picá píalímáida piicáwa Picuèriná Dios asáísí icùacaalípiná píá’, càité profeta itànàaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Inaté idécanáami Satanás yáalímáidaca Jesús imànínápiná macái íiwitáaná báawéeri, yáté Satanás yàacawa Jesús íicha àta áiba èeripináta àniwa.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néeseté Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli néré. Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Néese macáita Galilea yàasu cáli néeséeyéi néemìaca Jesús iínáwaná òwali. ¹⁵ Jesús yèepunícatéwa yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irícubàa yàcalé imanùbaca. Macáita wenàiwica nacàlidaca Jesús iínáwaná òwali cayábéerica íiwitáise.

Jesús en Nazaret

¹⁶ Jesús yàacatéwa Nazaret òyacàlená néré, yái yàcalé isèenái idàwinàacatáicaténi. Yá sábadò irícu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irículé càide iyúwaté íiwitáise òyáaná. Néese ibàlùacawa wenàiwicanái yàacuésemi iléecaténá nalí Dios itàacái. ¹⁷ Nàaca irí cuyàluta yéewacaténá iléeca nalíni, yái cuyàluta idènièricaté itànàawa profeta

Isaías yàasu tàacáisi itànèericaté Dios inùmalicuise. Jesús yàacùaca cuyàluta iwawanèericawa, yá yàanàaca tàacáisi Jesús ìimàanápínacaté ìwaliwa, yái Dios yàasu wenàiwicaca. Càita ìimaca ìwaliwa:

18 “Espíritu Santo, Dios ibànuèrica nulí, yàacawéeridaca núa siùca, ichùulìacáiná nucàlidáanápíná cayábéeri tàacáisi catúulécanéeyéi irí. Idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni Dios iwàwaca iwasàaca nía nabáyawaná ìichawa. Ibànùaca núa catuícáténá numànica matuíyéi, nuwasàacaténá wenàiwica nàuwichàacái ìichawa nacái,

19 nucàlidacaténá nacái nalíni Dios iwàwaca iyúudàaca nía siùcade”,

càité profeta Isaías itànàaca tàacáisi Jesús ìwali.

20 Néese idécanáamité Jesús iléeca nalíni, yá iwawanàacani yái cuyàlutaca, yá yèepùadaca cuyàluta asìali irí icuèrica cuyàluta. Néese Jesús yáawinacawa nèewi yéewáidacaténá nía. Macáita ìyéeyéica néré naicáidaca irí mamáalàacata. 21 Néese Jesús ìimaca nalí:

—Siùca idéca yàanàaca pèewiré yái wenàiwicaca Dios itàacái icàlidéericaté iináwaná ìwali profeta Isaías yàasu cuyàluta irìcu —ìimaca yái Jesúsca, icàlidaca iináwaná ìwaliwa. 22 Macáita níai wenàiwicaca natàaníca cayábéeri iyú ìwali. Náináidacawa manuísíwata néemìaca icàlidaca nalíni máini cáaliacáiri iyú. Náimaca nalíwàaca:

—¿Cánásica yéewaná càì icàlidacani? José ìirimi meedá yái —námaca. 23 Ináté Jesús ìimaca nalí:

—Báisíta piwàwacué picàlidaca nulí yái tàacáisica: ‘Báisícaalí píalimá pichùnìaca cáuláiquéeyéi, néese pichùnìaca píawawa waicápiná, yásí weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nulí, piwàwacáinacué piicáca numànica yái càmlírica wenàiwica idé imànica. Piwàwacué nacái píimaca nulí: ‘Báisícaalí pimànicaté yái càmlírica wenàiwica idé imànica Capernaum ìyacàlená néenibàa càide iyúwa wéemìaná nacàlidaca piináwaná ìwali, néese pimàni nacái càiri wawàsi cháì, píasu cáli íinatawa, yásí weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nulí, càmicáinacué piwàwa peebáidaca nutàacái báisíiri iyú —ìimaca nalí yái Jesúsca. 24 Néese Jesús ìimaca nalí àniwa:

—Báisíta, nùaliacawa càmlínápínacué peebáida nutàacái, càmicáiná wenàiwica nawàwa néemìaca profeta itàacái nàasu cáli néeséericaalíni. 25-26 Quéwa, péemìacué cayába, Dios imànipíná cayábéeri áibanái wenàiwica irí báawéeyéicuéca piicáca, níara càmlíyéica judío, neebáidapínacáiná nutàacái, càide iyúwaté Dios imàníná nalí cayábéeri bàaluité profeta Elías yàasu èerité. Càmitaté unía yúuwàawa máisiba camuí y mediopináté, ìyacaté nacái manuírì máapicái cháì Israel yàasu

cáli imanuíca. Ewitaté nàyacáaníta manùbéeyéi inanái inìrimi yéetéeeyéimicawa ícha cháí Israel yàasu cáli ínata, càicáaníta Dios càmitaté ibànùa profeta Elías iyúudàacaténá nía. Néese, Dios ibànùacaté Elías iyúudàacaténá abéechúa inanái inìrimi yéetéechúamiwa ícha, càmiíchúa israelita, Sarepta iyacàlená minalu, iyéechúacaté mawiénita Sidón iyacàlená irí, méetàuculé Israel yàasu cáli ícha. ²⁷ Càita nacái profeta Eliseo yàasu èerité nàyacaté nacái manùbéeyéi cacháunéeyéi ímami lepra iyú cháí Israel yàasu cáli ínata, quéwa Dios càmitaté ichùnà nía, ibatàa abéeri pináta, càmitaté ichùnà nía. Néese ichùnàcaté áiba càmiíri israelita, ípidenéeri Naamán, Siria yàasu cáli néeseéri. Càita nacái Dios imànipiná cayábéeri naliwa áibanái wenàiwica báawéeyéicuéca piicáca, càmiíyéica judío, neebáidapinácáiná nutàacái —ímaca yái Jesúsca.

²⁸ Níái israelitaca, néemíaca Jesús ímáaná càmiíyéi israelita ìwali, yá calúaca nía báawanama canánama, níái iyéeyéica judiónái yéewáidacàalu irìcu, báawacáináaté naicáca càmiíyéi israelita. ²⁹ Yá namichàacawa náibàaca Jesús, natécani cachàiníiri iyú yàcalé ícha. Nawatàidaca Jesús quìratàli ipùata nérépiná, yái quìratàli nàyacàle iyéerica ínata, nawàwacáiná náucaca Jesús chènuníiri quìratàli ínatáise, yéetácaténáwa. ³⁰ Quéwa Jesús iwatàa yáawawa náicha, yá ichàbacawa nèewibàa, yá yàacawa náicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

³¹ Néeseté, Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená néré iyéerica Galilea yàasu cáli ínata. Aiba sábadu judiónái iyamáidacatáicawa, yá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái judiónái yéewáidacàalu irìcu. ³² Yá náináidacawa manuísíwata néemíaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía iyúwa abéeri cachàiníiri íiwitáise, Dios ibànùerica yéewáidacaténá wenàiwicanái.

³³ Iyacaté áiba asiali néewáidacàalu irìcu. Yái asiali demonio idacuèrica íiwitáise. Yá demonio yéemíanicawa asiali isàna iyú. Yá ímaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

³⁴ —¡Pèepùà píchawa! ¡Picá pisàiwica walí wawàsi, pía Jesúsca, Nazaret iyacàlená néeseéri! ¿Planàasica pimáalàidacaténá wía? Nualía nuicáca pía, nualíacawa píwali, Dios néeseéri mabayawanéerica pía —ímaca. ³⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá Jesús ímaca demonio irí:

—¡Masànata pía! ¡Pimusúawa ícha yái asialica! —ímaca yái Jesúsca. Yá demonio yúucaca asiali cáli ínatalé macái wenàiwicanái yàacuésemi, néese yàacawa asiali ícha. Canáta demonio imàníiná asiali irí. ³⁶ Macáita wenàiwica iyéeyéica néeni, náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yái yéewáidáanáca? ¡Yái asìali Jesús yàalàaca demonionái cachàinìiri iyú íiwitáise cachàinìiri iyúwa, yá ichùuliacaalí nía nàanápínáwa wenàiwica íicha, yáta nàacawa! — náimaca nalíwáaca. ³⁷ Yá macáita Galilea yàasu cáli néeseéeyéi nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

³⁸ Néese té Jesús imusúacawa néewáidacàalu irìcuíse, yá yàaca iwàlùacawa Simón icapèe irìculé. Yá Simón iyéeru iculuéchúawa cáiwìiri mecuní iyú. Yá nasutáca ulí Jesús íicha ichùnàanápíná úa. ³⁹ Néese Jesús yàacawa ùatalé, yá yáawiaca iicáidaca ulí. Jesús yàalàaca mecuní cachàinìiri iyú. Yá mecuní ichàbacawa uícha. Yáta umichàacawa, yá udàbaca umànica nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

⁴⁰ Néese idècunitàacá èeri iwàlùacawa, yá macáita idènièyéica cáuláiquéeyéi néenánáwa natéca nía Jesús yàatalé. Natéca néenánáwa idènièyéica macái uláicái íiwitáaná. Jesús imàacaca icáapiwa nàwali macáita, yá ichùnàaca nía. ⁴¹ Demonionái nàacawa nacái manùbéeyéi cáuláiquéeyéi íicha. Yá demonionái náimaca néemíanicawa cachàini:

—¡Píacata yái Dios Iirica! —náimaca. Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàinìiri iyú, níái demonioca, càmita ibatàa natàanica, náaliacáináwa ìwali Mesíascani, yái judío icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

⁴² Amalácaalíte nawicáu àniwa, Jesús imusúacatéwa yàcalé irìcuíse, yá yàacawa canácatalé wenàiwica. Néese madécaná wenàiwica icutácani. Yá nàanàaca yàatalé. Càmita nawàwa namàacaca yàacawa náicha. ⁴³ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutá nucàlidaca nalí cayábéeri tàacáisi áibanái ìyacàle néenibàa nacái, yái tàacáisi íiméerica càinàcaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáwa, Dioscáiná ibànùaca núa numànicaténá càì —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Càité Jesús yàaca icàlidaca yái tàacáisica judíonái yéewáidacàalu irìcubàa, iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata.

5

La pesca milagrosa

¹ Aiba èerité Jesús ibàlùacawa Genesaret icalisaniná yàasu càina íinatalé, áibaalí íipidenéeri Galilea icalisaniná. Madécaná wenàiwica nàyaca néré nawàwacáiná néemiaca Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. Máiní manùbaca wenàiwica, yá nacàbadàayacacawa Jesús iwéré. ² Néese Jesús iicáca pucháiba barca mawiénita iríwa càina íinatalé. Canáca wenàiwica barca irìcu namusúacáinátéwa barca irìcuíse níái asianái íibèeyéica

cubái, náibacaténá nàasu chinchorrowná. ³ Jesús iwàlùacawa barca irìculé, Simón yàasu barcaca. Néese isutáca Simón íicha wawàsi iwesíanápiná barca àanama íicha. Néese Jesús yáawinacawa barca irìcu, yá yéewáidaca wenàiwica barca irìcuíse. ⁴ Néese idécanáamité yéewáidaca nía, yá Jesús íimaca Simón irí:

—Piwesía barca depuúwacatalé calisa. Piúcacué piasu chinchorrowná píibàacaténá cubái —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Nuúwacali, wadéca wacamáaca táiyápinama, canácata weedéeri, quéwa pialàacáiná núa, íná nuchùulíaca náucaca chinchorro àniwa —íimaca yái Simónca.

⁶ Néese idécanáami namànica càide iyúwa Jesús íimáaná nali, yá náibàaca madécaná cubái. Nàasu chinchorro icacanácawa yàacawa. ⁷ Íná náucaca nacáapiwa namáidacaténá nàacawéeyéináwa iyéeyéica áiba barca irìcu nàacaténá nayúudàaca nía. Néese nàanàaca Simónnái yàatalé, yá napuníadaca pucháibanama nàasu barcawa cubái iyú àta nawàwacataléta napulùnacawa cubái iyú, níai barcaca. ⁸ Quéwa Simón Pedro iicácáiná madécaná cubái, yá cáaluca íináidacawa ibáyawaná ìwalísewa, yá ibàlùacawa yùulùì iyúwa yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús irí:

—¡Iwàwacutá piacawa nuícha, Nuúwacali, cabáyawanácáiná núa! —íimaca yái Simón Pedroca.

⁹ Càica Simón íimaca Jesús irí cáalucáiná Simón ibáyawaná ìwalísewa, yáalíacáináwa Jesús idènlaca Dios íiwitáise. Cáaluca nacái níai Simón Pedro yáapichéeyéica, naicácáiná madécaná cubái needéeyéica. ¹⁰ Cáaluca nacái Simón imanùbacanáica nabáyawaná ìwalísewa níai íipidenéeyéica Santiago, Juan nacái, níai Zebedeo yéenibeca, náalíacáináwa Jesús idènlaca Dios íiwitáise. Quéwa Jesús íimaca Simón irí:

—Picá cáalu pía nuícha. Pidéca peedáca cubái. Siúcáise de quéwa piwacáidapíná nulíwa wenàiwicanái yéewacaténá nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca.

¹¹ Íná natéca nàasu barcawa cáli iwéré. Yá namàacaca macáita nàasuwa, yá nàacawa Jesús yáapicha, yéewacaténá yéewáidacaléca nía.

Jesús sana a un leproso

¹² Aiba èerité, Jesús iyacaté áiba yàcalé irìcu, néese asìali yàanàaca néré cacháunéeri íimami lepra iyú. Iicáca Jesús, yá yúuwàa iriacawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúulécánaca Jesús iicàcani. Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata:

—Nuíwacali, núalíacawa píalimá pichùniaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùniaca núa —íimaca yái asíalica. ¹³ Néese Jesús ímàacaca icáapiwa ìwali. Yá Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùniaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa íicha. ¹⁴ Néese Jesús ichùuliacani. Iimaca irí:

—Picá picàlida áibanái iríni nuchùnianá pía. Néese píawa caquialéta sacerdote yàatalé píasáidacaténá íicá píimamiwa, yáalíacaténáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulièricaté wenàiwica namàacáanápíná Dios irí ofrenda iyú nachùnìiacaalíwa lepra íicha, yéewacaténá macái wenàiwica yáalíacawa cayábaca pía —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Quéwa éwita Jesús ichùuliacáanítani càì, càicáaníta manùbéeyéi wenàiwica nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata macái wenàiwica irí. Yá madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néemíacaténá Jesús itàacái, ichùnìiacaaténá nía nacái. ¹⁶ Quéwa áibaalíté Jesús yàacawa méetàuculé wenàiwicanái íicha isutácaténá yáawawa Dios íicha.

Jesús sana a un paralítico

¹⁷ Aiba èerité Jesús yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàanàacaté néré, madécaná yàcalé mìnánái nacái iyéeyéicaté Galilea yàasu cáli íinata, Judea yàasu cáli íinata nacái. Aibanái nàanàaca Jerusalén iyacàlená néese nacái. Náawinacatéwa néré Jesús yéewáidacatalé wenàiwicanái. Yá Jesús ichùnìiaca cáuláiquéeyéi wenàiwica Dios íiwitáise cachàiníiri iyú. ¹⁸ Néese áibanái asíanái nàanàaca néré itéeyéica máapinéeri asíali irièricawa yàalubái íinatawa iiméerica íinata. Nawàwa natéca asíali capíi irículé, naliadacaténáni Jesús íipunita, Jesús ichùnìiacaaténáni. ¹⁹ Càmita quéwa náalimá nawàlùacawa Jesús yàatalépiná dàalacáiná máiní wenàiwicanái néré. Iná náiríacawa escalera ìwalibàa capíi íinatalé, sàabadéeri, canéeri ipùata chènuniré. Néese nawatàaca capíi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicùadaca cáuláiquéeri asíali yàalubái íinatawa yéenúlusi ìwali Jesús yàatalé, nàacuésemi macáita wenàiwica iyéeyéica néeni. ²⁰ Jesús yáalíacawa náiwitáise manuíca náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìianápináni, yá Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

²¹ Néese níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseonái nadàbaca náináidacawa. Náimaça náináidacawa naliwa nawàwalicùsewa: “¿Cáná yéewa itàaní càì yái asíali Jesúsca? Itàaníca iyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáináta

asìali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cayábacaténá náapicha Dios. Abéerita Dios yáaliméeri imànica càì”, càì nàimaca nàináidacawa nalíwa. ²² Quéwa Jesús yáaliacawa nàináidáanácawa. Yá isutáca yéemìlawa nía:

—¿Cánacué pínáidawa càì? ²³ Máiní màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asásí báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máiní càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, pìipìna’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asásí wadécaalí wachùnìacani wataacái iyúwa, yái máapinéerica. ²⁴ Iná núa, asìali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica píalíacaténácuéwa Dios idéca ichùuliaca núa numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cháì èeri irìcu cayábacaténá náapicha Dios —íimaca nalí yái Jesúsca. Néeseeca Jesús íimaca máapinéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, núuma pirí, pimichàawa, peedá pìalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Yáta yái asìalica imichàacawa nàacuése, yá yeedáca yàalubáíwa irìericatéwa íinata, néese yàacawa icapèe nérépináwa, casímáiri iyú, yàaca Dios irí cayábéeri idècunitàacá yèepunícawa. ²⁶ Macáita iyéeyéica néré nàináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Cáaluca nacái nàináidacawa, yá nàimaca:

—Siùca èeri wadéca waicáca cayábéeri wawàsi Dios imànírìca càmlìricáwaca waicá quéechacáwa —nàimaca.

Jesús llama a Leví

²⁷ Néesetécáwa Jesús imusúacawa capìi irìcuíse. Yá iicáca asìali ípidenéeri Leví, yeedéericaté plata yéénánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. Yái Leví yáawinéerica aléera yeedácatelécaté plata wenàiwica ícha. Néese Jesús íimaca irí:

—Aquialé, pìawa núapicha yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Yái Leví imàacaca yàasuwa macáita, yá imichàacawa, yàacawa Jesús yáapicha.

²⁹ Néese Leví ichùuliaca yàasu wenàiwicanáíwa nachanàacaténá manùba yàacàsi icapèe irìcu. Imáidaca yàataléwa Jesús iyáacaténá iyáacaléwa Leví yáapicha, Leví iwàwacáiná yàaca Jesús íimíétacaná. Leví imáida nacái manùbéeyéi yeedéeyéi plata yéénánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. Aibanái nacái nayáaca nayáacaléwa náapicha néré. ³⁰ Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu natàaníca báawéeri iyú Jesús yéewáidacalénái ìwali. Yá nàimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánacué piyáa piyáacaléwa náapicha, níái cabáyawanéyéica, náapicha nacái níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca. ³¹ Quéwa Jesús íimaca fariseonái irí:

—Péemìacué comparación: Máláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía. Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutá abéeri ichùnièripiná nía. ³² Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnièripiná náiwitáise nabáyawaná íichawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri íicha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyéicawa cabáyawanáca, nawènúadánápiná náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. Iná yéewa cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íichawa —íimaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

³³ Néese fariseonái nasutáca néemíawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái wéewáidacaléca, wía fariseoca, namàacaca náichawa nayáacaléwa manùba yàawiría nasutácaténá Dios íicha manuísíwata. ¿Cáná càmita péewáidacalénái namàni càì? Nayáaca nayáacaléwa mamálàacata —náimaca. ³⁴ Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué comparación: Asìali icásàacalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asìanái naicácaténá icásàacawa casímáiri iyú. Càmita nawàwa namàacaca náichawa nayáacaléwa idècunitàacá iyaca náapicha, yái nàacawéeriná imàníríca matrimonio, casímáicáiná nawàwa. ³⁵ Quéwa áiba èeriwa, áibanái itépiná náichawani. Néenialípiná namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénái, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁶ Jesús icàlidaca nalí nacái áiba comparación yéewáidacaténá nía:

—Càmita wadalúa wáluma yéemami wàlisài bàlesi íicha wachanàidacaténá iyú éwisàimi bàlesita. Wamànicaalí càì, yásí báawaca wamànica wàlisài bàlesimi. Yá nacái wàlisài yéemami càmita abédanama éwisàimi bàlesi yáapichani. ³⁷ Péemìacué áiba comparación: Càmita wàucua wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi irìculé yácáiná wàlisài uva ituní idàbaca isáacawa dàchidàchiwaca inàniacubàa, yásí éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmíicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Wamànicaalí càì, yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái.

³⁸ Iná iwàwacutá wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi iriculé. Càita nacái níái nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya plasu bàaluisàimi tàacáisi ìwali, píacué fariseoca. ³⁹ Aiba wawàsi nacái, péemiacué comparación: Idécanáami wenàiwica ìiraca éwisàimi uva ituní ipuúri, yá càmita iwàwa ìiraca wàlisài uva ituní càmirica ipuú íimacáiná: ‘Cayábéeri yáwanái yái ipuúrica’, càì íimaca. Càita nacái píacué: Piyacáinácué éwisàimi tàacáisi ìwali, iná piyúunáidacuéca cayábéericani wàlisài tàacáisi íicha. Iná càmitacué piwàwa peebáidaca yái nutàacái wàlisàica —íimaca yái Jesúsca.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

¹ Néeseté áiba sábadu judíonái nayamáidacatáicawa, Jesús yèepunícawa àyapulicubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Yá yéewáidacalénái needáca achúmanamata trigo ituíná nayéeripiná. Yá naquiría trigo ituíná nacáapi irícuwa needácaténá íicha íimi nayáacaténáni, yácáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani achúmanamata iyacaná áibanái ibànacale yééná máapicaalí nía. ² Abénaméeyéi fariseo iicáca Jesús yéewáidacalénái imàníiná, yá fariseonái iicácani iyúwa íibaidacalési. Iná fariseonái íimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánacué píibaida siùca sábadu wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái irícuíse wàawirimi rey David ìwali, bàaluité máapicaalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi asìanáica. ⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu íimamisiíri capìima mabáyawanéeri iriculé, yái israelitanái isutácatáipiná Dios íicha. Yá David yeedácaté pan namàníricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapináwa. David iyáaca pan, néese yàaca yáapichéeyéi iyáapináwa nacái, éwita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Dios càmitaté yùuwichàida Davidnái, máapicáiná nía, ínáté catúulécánáca Dios iicáca nía —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Jesús íimaca fariseonái irí àniwa:

—Dios idéca ichùullaca núa, núa asìali Dios néeséerica, numàacáanápiná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, siùca èeri sábadu nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁶ Aiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacatéwa néewáidacàalu iriculé, yá idàbaca yéewáidaca nía néré. Iyaca néeni abéeri asìali icáapi yéewápuwáiséeri ituwièricawa íicha.

⁷ Nàyaca nacái néeni abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo iricu, áibanái nacái fariseonái. Naicáidaca Jesús irí mamáalàacata naicácaténá asáisi ichùnìacaalípiná asìali, sábadò iricu, nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali, fariseonáicáiná náimacaté íbaidacalésicani yái Jesús ichùnìanáca wenàiwicanái. ⁸ Quéwa Jesús yáaliacawa náináidáanáwa. Yá Jesús ímaca asìali irí icáapi ituwièricawa ícha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuésemi —ímaca yái Jesúsca. Yá asìali imichàa ibàlùacawa. ⁹ Néese Jesús ímaca fariseonái irí:

—Siúcata nusutácué nuémìawa pía: ¿Càinásica Dios ibatàa wamànica siùca èeri sábadò wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacái, báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, càmicaalí wétáidasica wenàiwica? — ímaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese iicáidaca nalí macáita ìyéeyéica itéese. Yá néesea iwènúacawa asìali irí àniwa, yái báawéerica icáapi. Yá Jesús ímaca irí:

—Piducúa picáapiwa —ímaca yái Jesúsca. Yá asìali imànica iyúwa Jesús ímáaná irí. Yáta cayábaca icáapi. ¹¹ Quéwa fariseonái máini calúaca nía. Nadàbaca nasutáca néemìawa níawáaca càinácaalí náalimáanápínaté namànica Jesús irí.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹² Néenialité Jesús yàacawa dúli ínatalé. Iyamáacawa néenibàa isutácaténá Dios ícha táiyápinama abéeri catá. ¹³ Amalácanáami yàacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáíwa canánama. Yeedáca nèewíse doce namanùbaca Jesús yéeyéica ípidenápiná apóstolnái. ¹⁴ Níái docéeyéica náipidená cà: Simón, yái asìali Jesús yèerica ípidenápiná nacái Pedro; yá nacái Andrés, yái Simón iméeréerica; Santiago nacái; Juan nacái; Felipe nacái; Bartolomé nacái. ¹⁵ Yá nacái Mateo; Tomás nacái; Santiago nacái, yái Alfeo ìrimica; yá nacái Simón, áibaalí ípidenéeri celote; ¹⁶ Yá nacái Judas, yái Santiago yéenásàirica; yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, nanúawani.

Jesús enseña a mucha gente

¹⁷ Néeseté Jesús iricùacawa dúli ínatáise yéewáidacalénái yáapichawa. Yá iyamáaca ibàlùacawa néeni manacúalibàa. Idéca nàwacáidáyacacawa néré madécaná Jesús yéewáidacaléca áibanái, madécaná nacái wenàiwica yàanèeyéica macái Judea yàasu cáli néese, Jerusalén ìyacàlená néeséeyéi nacái, Tiro ìyacàlená néeséeyéi nacái, Sidón ìyacàlená néeséeyéi nacái, níái yàcalé ìyéeyéica manuúri úni idùlepi. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca nàanàacaté néré néemiácaténá Jesús itàacái, yúucacaténá náicha nacái uláicái. Yaté ichùnìaca nía. ¹⁸ Aibanái

nacái yùuwichèeyéicawa demonio idacùacáiná náiwitáise, Jesús ichùnìaca nía nacái. ¹⁹ Iná macáita wenàiwica nawàwaca namàacaca nacáapiwa Jesús ìwali ichùnìacáiná nía canánama ìwitáise iyúwa, níái cáuláiquéeyéica.

La felicidad y la infelicidad

²⁰ Néese Jesús iicáidaca yéewáidacalénái iríwa. Yá íimaca nalí:

“Casímáipinácuéca piwàwa, píacué catúulécanéeyéica, pimàacacáinácué Dios icùaca pía siùcáisede.

²¹ “Casímáipinácuéca nacái píawa, píacué máapíiyéica siùca, Dioscáiná yàapinácué piyáapiná cadénama.

“Casímáipinácuéca nacái píawa, píacué achúméeyéica iwàwa siùca, Dioscáiná imàacapinácué casímáica píawa.

²² “Casímáipinácuéca nacái píawa, báawacaalícué wenàiwica iicáca pía, náucacaalícué nacái pía náichawa, nacuísacaalícué pía nacái, natàanícaalícué báawéeri iyú pìwali, peebáidacáinácué nutàacái, núa asáli Dios néeséerica. ²³ Casímáicué piwàwa manuísíwata, piyanídacuéwa casímáiri iyú namànicaalícué pirí còi, yácáiná Dios imàacapinácué pirí manuísíwéeri cawèníiri pìanàacaalípinácué chènuniré, bàaluitécáiná níái wenàiwica yàawirináimica namànicaté báawéeri nacái profetanái irí, níái Dios yàasu wenàiwica profetanái íbaidéeyéicaté Dios irípiná càide iyúwacué pìyáaná”, íimaca yái Jesúsca yéewáidacalénái iríwa.

²⁴ Néese Jesús íimaca áibanái wenàiwica irí: “Quéwa, ¡máinícué piùwichàapinácawa, píacué càasuíyéica! Yácáiná Dios yùuwichàidapinácué píawa, néese càmítacué quirínama casímái piwàwa pìasu cawènírimi ìwaliwa, yái pìdènièricuéca siùca.

²⁵ “¡Máinícué piùwichàapinácawa, píacué iyéeyéica iyáacaléwa cadénama, mesúnamáicáináta piùwichàapinácué máapicái!

“¡Máinícué piùwichàapinácawa píacué iicáaníiyéica siùca. Aiba èeriwa pícháanínácuéca achúmacáiná piwàwa!

²⁶ “¡Máinícué piùwichàapinácawa pìtànícáinácué méetàuculéeri tàacáisi ìwali, càmíiri Dios itàacái, íná yéewa macái èeri mìnánái càmíiyéica iwàwa Dios natàanícuéca pìwali cayábéeri iyú. Càité nacái pìawirináimicué itàanícaté cayábéeri iyú áibanái cachìwéeyéi iwicùlidéeyéi ìwali itàaníiyéicasa Dios inùmalícuíse, quéwa nachìwáidacaté wenàiwica meedá!”, íimaca yái Jesúsca.

El amor a los enemigos

²⁷ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Quéwa núumacué nacái pirí píacué yéemièyéica nulí: Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa. Pimàni nacái nalí cayábéeri cawínácaalícué báawéeyéica iicáca pía. ²⁸ Pisutácué nalí Dios íicha imàníinápiná nalí cayábéeri, cawínácaalícué ibànuèyéica pìwali chàwicùli. Pisutácué nalí Dios íicha cawínácaalícué

icuíséeyéica pía. ²⁹ Aiba inúacaalí pinàni ìwali, pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàawáise àniwa. Aiba yeedácaalí pícha pìasu ruana nacáiri, pimàaca yeedáca picamisani nacái. ³⁰ Aiba isutácaalí pícha wawàsi, pimàaca iríni; imelùdacaalí pícha pìasu, picá pisutá yèpùadánápiná piríni. ³¹ Pimànicué áibanái irí cayábéeri, càide iyúwacué piwàwáaná namànica pirí cayábéeri.

³² “Cáininácaalícué piicáca níawamita cáininéeyéicuéca iicáca pía, càmítacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái ícha, macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namànica càì. Iná càmítacué máiní cayábéeyéi náicha pía. ³³ Càita nacái pimànicaalícué cayábéeri nalí níawamita imàníiyéicuéca pirí cayábéeri, càmítacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái ícha, macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namànica càì. Iná càmítacué máiní cayábéeyéi náicha pía. ³⁴ Pìacaalícué nacái áibanái ichàba pìasuwa níawamita pínáidéeyéicuéca nèepùadánápiná pirí cawèníiri àniwa, càmítacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái ícha macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise nàaca áibanái báawéeyéi ichàba wawàsi needácaténá náicha cawèníiri àniwa. Iná càmítacué máiní cayábéeyéi náicha pía. ³⁵ Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa, pimànicué nacái nalí cayábéeri, piacué nacái nachàba pìasuwa, éwita càmicaalí nèepùada pirícuéni. Yásí Dios imàacapínácué pirí cawèníiri manuísíwata chènuniré, yá nacái Wáaniri Dios yéenibepínácuéca píawa, yái Wáaniri Dios chènuníiséerica, imàníirica cayábéeri èeri mìnánái irí, éwita càmícaáníta nàaca irí cayábéeri, níái báawéeyéica íiwitáise. ³⁶ Iwàwacutácué catúulécánáca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwacué Wáaniri Dios catúulécánáaná iicáca pía”, íimaca yái Jesúsca.

No juzgar a otros

³⁷ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué máiní picháawàaca áibanái iináwaná ìwali mamáalàacata, néese Dios càmítacué yùuwichàida píawa. Picácué pínáidawa piùwichàidánápiná áibanái imàníiyéica pirí báawéeri, néese Dios càmítacué yùuwichàida píawa. Pimàacacué piwàwawa nabáyawaná ícha, yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná ícha. ³⁸ Pìacué áibanái irí càinácaalí wawàsi namáapuèrica pícha, yásí Dios yàacuéca piríwa càinácaalí wawàsi pimáapuèrica. Péemlacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiwitáise ipuníadacaalícué cayába pìasu saco ituínási iyú, icusúa nacáicani, icàbadàa nacái néréni yéewanápiná ipuníadaca saco àta ituínási ituadacatalétawa saco inùma irícuíse, càita nacái Dios imànicuéca piríwa cayábéeri

manuísíwata. Pimànicaalícué áibanái irí cayábéeri manuísíwata, yásí Dios imànicuéca piriwa cayábéeri àniwa manuísíwata. Quéwa pimànicaalícué áibanái irí cayábéeri achúméeri meedá, néese Dios imànicuéca nacái piri cayábéeri achúmáana meedá”, íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Jesús yéewáidaca nía áiba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Matuíri wenàiwica càmita idé itéca áiba matuíri àyapulicubàa, ipíchaná pucháibanama náuwàacawa utàwi irìculé. Càita nacái càmitacué yéewa matuíyéica pìiwitáise, iwàwacutácáiná péewáidaca wenàiwica matuíyéi íiwitáise náalíacaténá càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. ⁴⁰ Cawinácaalícué wenàiwica péewáidéeyéica, càmitacué yéewa cáalíacáica píicha nía, néese idécanáamicué péewáidaca nía, yásí náalíacawa abéerita yái píalíericuécawa. Iná iwàwacutácué máiní cáalíacáica pía yéewacaténá piyúudàaca nía cayába.

⁴¹ “Pía, idènièrica ibáyawaná manuiriwa, picá píináidawa máiní cayábaca pía áiba wenàiwica íicha idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemíacué comparación: Pibáyawaná manuiri càicanide iyúwa manuiri àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituí irìculé. Néese áiba achúméeríwanái ibáyawaná càicanide iyúwa achúméeri imuluísi yúuwàacaalíwa ituí irìculé.

⁴² Máiníacáiná cabáyawanáca pía manuísíwata, íná canáca yéewaná báawaca piicáca píchawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemíacué comparación: Manuíri àicu yúuwàacaalíwa pituí irìculétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimusúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí irìculísetá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá càì píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca piri pibáyawaná ìwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píichawani’, picá càì píimaca irí; pucháibaca píiwitáise pìyaca. ¡Pidéca píimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píchawa quéechacáwa yái báawéeri manuíríca pimánírica. Yásí pidéca píalàaca áiba wenàiwica imàacáanápíná íichawa achúméeri báawéeri imánírica”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

⁴³ Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Íimaca nalí: “Canáca cayábéeri àicu yáaliméeri idènlaca ìyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáaliméeri idènlaca ìyacanáwa cayábéeri. ⁴⁴ Càita wáalíacawa macái àicu ìwali, waicácaalí ìyacaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, yá báawéericani. Càmita weedá cayábéeri higuera ìyacaná tuíri íicha. Càmita nacái weedá cayábéeri uva ìyacaná áwa yúbua íicha. ⁴⁵ Càita nacái wáalimá wáalíacawa wenàiwícanái íiwitáise ìwali nacái: Cayábacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca cayábéeri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise cayábéeri ìyaca iwàwalícu. Càita nacái

báawacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca báawéeri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise báawéeri iyaca iwàwalícu. Wáalimá wáalíacawa wenàiwicanáí íiwitáise ìwali wéemíacaalí càinácaalí wawàsi natàaníca ìwali yácáiná nawàwa idéca ipuníacawa iyú, yái cayábéerica, càmicaalí nacái, yá báawéerica meedáni. Iná iwàwacutácué cayábéeri píiwitáise piwàwalícuísewa, yéewanápinácué péewáidaca wenàiwicanáí báisíiri tàacáisi iyú”, íimaca yái Jesúsca.

Las dos bases

⁴⁶ Jesús íimaca: “Canéeri iwèni meedá píimáanácuéca nùwali ‘Wáiwacalí’, càmicaalícawa pimànicué càide iyúwa núumáaná pirí. ⁴⁷ Siùcade nucàlidacué pirí comparación píalíacaténáwa càinácaalí wenàiwica iyaca yeebáidéerica nulí, yéemièrica nacái nutàacái, imànírica nacái càide iyúwa nuchùulianáni. ⁴⁸ Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa asìali imànírica capíi. Quéechacáwa íicaca depuíwalé. Yá asìali yàanàaca manuíri íba iyéerica depuíwalé cáli irícu, ibàlùadacaténá icapèewa íinata. Idécanáami imànica icapèewa íba íinata, yá inanába yéesacawa. Yái yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú asìali icapèe ìwali. Càmita idé quéwa yéesacái icusúadaca capíi, asìali imànicáinaté dàalawaca icapèewa. Càide iyúwa capíi ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadènlapíná nacáucawa càníiri imáalàawa. ⁴⁹ Aiba wenàiwica quéwa yéemíacaalí nutàacái, néese càmita imàni càide iyúwa núumáaná irí. Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa wenàiwica imànírica icapèewa cáli íinata, canéeri irí íba ibàluèripináwa íinata, yái capíica. Inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú capíi ìwali. Yá caquialéta capíi yúuwàacawa, imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capíi imáalàanáwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càníiyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càníiri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

7

Jesús sana al criado de un oficial romano

¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca wenàiwicanáí iríni, yáté yàacawa Capernaum iyacàlená néré. ² Iyaca néré abéeri romanonái yàasu úwi íiwacaliná, idènièrica yàasu wenàiwicawa cáininéerica iicáca. Cúláicaca úwi íiwacaliná yàasu wenàiwica, iwàwéeri yéetácawa íiwacalí íichawa. ³ Néese úwi íiwacaliná yéemíaca Jesús iináwaná ìwali ichùnlaná wenàiwica, yá ibànùaca abénaméeyéi judío íiwacanánái nasutácaténá Jesús íicha wawàsi manuísíwata yàanàanápíná ichùnliaca yàasu wenàiwica. ⁴⁻⁵ Néese judío íiwacanánái nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca íicha wawàsi manuísíwata, náimaca Jesús irí:

—Cayábaca piyúudàacani, yáara úwi íiwacalináca, cáininácáiná iicáca wía judíoca. Ipáyaidacáináteni namànicaténá walí wàasu wéewáidacàalu —náimaca.

⁶ Néese Jesús yàacawa náapicha, quéwa mawiénicaalíte Jesús iyaca úwi íiwacaliná icapèe irí, yá úwi íiwacaliná ibànùaca yàacawéeyéináwa náimacaténá Jesús irí: “Nuíwacali, càmita nuwàwa nusàiwicaca pirí wawàsi, canácáiná yéewaná nuedáca pía nùataléwa máinicáiná cayábéerica nuícha pía, íná báica nuicáca núawawa piwéré. ⁷ Báica nuicáca núawawa piwéré, íná càmitaté nùa nucutáca pía, máinicáiná cayábéerica nuícha pía. Pichùuliacáita ichùnìanápínáwa yái nùasu wenàiwicaca, yásí ichùnìacawa. ⁸ Núalíacawa píalimá pichùnìlacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulì nacái núa. Núa nacái nuchùulì nùasu úwináíwa. Nuchùulìacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàaca. Nuchùulìacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imànìínápíná áiba wawàsi, yáta imànicani. Iná yéewa núalíacawa píalimá pichùnìlacani nacái pitàacái iyúwa yái nùasu wenàiwicaca”, íimaca yái úwi íiwacalináca.

⁹ Yá cayábaca Jesús íináidacawa yéemìaca úwi íiwacaliná itàacái. Néese Jesús iwènúacawa, yá íimaca nalí, níái manùbéeyéi wenàiwicaca yèeyéicawa yáamíse.

—Péemìacué cayába, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manuísíwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéénápínáta, càmitàacá nùanàa càiri —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese níái wenàiwicaca úwi íiwacaliná ibànùeyéicaté nèepùacawa úwi íiwacaliná icapèe néré, yá nàanàaca yàasu wenàiwica idééná cayábacani.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Néeseté àniwa, Jesús yàacawa Naín iyacàlená nérépiná. Yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa, madécaná nacái áibanái wenàiwica yáapicha. ¹² Jesús iyacaalíte mawiénita yàcalé irí, yá iicáca manùba wenàiwica namusúacawa ípunita yàcalé irìcuíse. Nawáacutáida nàacawa yéetéerimiwa. Nàacawa nabàliacaténáni. Yácata abéerita uìrica úái yáatúaca inìrimi yéetéechúamicawa íicha. Madécaná wenàiwica namusúacawa yàcalé irìcuíse nacái nàacawéeridacaténá úa. ¹³ Yá Wáiwacali iicáca uícháanáca, yá catúulécanáca iicáca úa. Yá íimaca ulí:

—Picá pícháaní —íimaca ulí yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús yàacawa nàatalé, níái itéeyéica yéetéerimiwa. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yàalubái ìwali, chéecáisi irièriwa íinata. Yá wenàiwicanái nayamáa nabàlùacawa. Yá néese Jesús íimaca yéetéerimi iríwa:

—Pía ùuculìrica, núuma pirí: ¡Pimichàawa! —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese yái ùucullirica imichàa yáawinacawa, cáuca àniwani. Yá idàbaca itàaníca àniwa. Néese Jesús itéca ùuculliri yáatúa yàataléwa yèepùadacaténá ulí àniwani. ¹⁶ Macáita naicáca cáucani, yá cáaluca nía, náalíacáináwa Jesús idèniaca Dios íiwitáise cachàiníiri. Yá nàaca Dios irí cayábéeri. Náimaca nalíwáaca:

—Idéca yàanàaca wàatalé cachàiníiri profeta icàlidéerica Dios itàacái —náimaca Jesús ìwali. Yá náimaca nacái:

—Dios idéca yàanàaca yàacawéeridacaténá wía —náimaca.

¹⁷ Néese macáita iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata, nía nacái iyéeyéica áiba yàcalé irícu mawiéniyéica néemíaca Jesús iináwaná ìwali, icáucàidacaté yéetéerimiwa.

Los enviados de Juan el Bautista

¹⁸ Juan el Bautista iyacaté mamáalàacata presoíyéi ibànalícu. Néese yéewáidacalénái nacàlidaca irí macáita yái Jesús imàníirica. Yaté Juan imáidaca pucháiba yéewáidacaléwa. ¹⁹ Juan ibànùaca nía Jesús yàatalépiná nasutácaténá néemíawa Jesús asáisí báisícaalí Dios néeséericani, yái wenàiwica Dios ibànùèripinacaté judío icuèrinápiná, néese càmicaalí yáníi, yá iwàwacutá nacùaca áiba yàanàaca. ²⁰ Níái Juan ibànùeyéica nàacatéwa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista ibànùaca wía wasutácaténá wéemíawa pía, asáisí Dios néeséericaalí pía, yái iwàwacutéericaté yàanàapínaca, quéwa càmicaalí píani, ¿iwàwacutásica wacùaca áiba yàanàaca? —náimaca.

²¹ Idécanáamité Jesús yéemíaca natàacái, yáta èerica Jesús ichùnìaca madécaná cáuláiquéeyéi nàuwichàacái íichawa, idècunitàacá Juan yéewáidacalénái iyaca néré. Jesús yúucaca demonio abénaméeyéi wenàiwica íicha. Imàaca nacái manùbéeyéi matuíyéi iicáidaca nacái. ²² Néese Jesús íimaca nalí níái Juan ibànùeyéica:

—Pèepùacué picàlidaca Juan iríni pidéenácuéca piicáca, péemíaca nacái. Picàlidacué iríni matuíyéimi idéca iicáidaca, éeruýyéimi yàabàli nacái nadéca nàipínáaníca, cacháunéeyéimi íimami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái íicha, màuwíyéimi nacái nadéca néemíaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi íicha, catúulécaneýyéi nacái nadéca néemíaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Picàlidacué Juan iríni yáalíacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica. ²³ ¡Casíimáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nulí mamáalàacata! —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese idécanáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús íicha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná ìwali. Jesús íimaca: “Bàaluté piàcatécué piicáca wenàiwica iyéericaté

manacúali yùucubàa càinàwàiri, yáara Juanca. Cà míiritatè machawàaca íiwitáise yái asìali piíquéricatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá.²⁵ ¿Càinásicué piicá néré bàalutè? Cà míiritatè asìali cawèníiri ibàle yái piíquéricatécué. Píalíacuéwa cawinácaalí cawèniyéica ibàle, iyéeyéica nacái càasuíri iyú, nàyaca cayábéeri capíi irícu càide iyúwa reynái iyáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica.²⁶ Bàalutè piacuécawa manacúali yùuculé càinàwàiri piicáténáté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Báisíta profetacani, yái Juanca, quéwa máiníiri cachàinica áibanái profeta íicha canánama.²⁷ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéericatè ìwali tàacáisi Dios inùmalícuíse. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios íiméericatè líiri iríwa. Dios íimacaté:

‘Nuchùliapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchalé yàalàacaténá wenàiwica nachùnànapíná náiwitáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayába pìanàacaalíwa nàatalé’, íimacaté yái Diosca.²⁸ Péemiacué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníiri Juan íicha nèewíise macái wenàiwica imusuéyéicawa inanái íicha. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siùcáise, yéewanápiná Dios icùaca nía, máiní cachàinipínaca nía Juan íicha, éwita càmicáaníta máiní cachàinica nía Dios iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²⁹ “Manùbéeyéi wenàiwica yéemièyéicatè Juan itàacái, abénaméeyéi nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná, nawènúadacaté náiwitáisewa nabáyawaná íichawa, yá namàacaca Juan ibautizáca nía. Càité náasáidaca náalíacawa Dios icùaca wenàiwica machacàníiri iyú.³⁰ Quéwa fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, càmitaté namàaca Juan ibautizáca nía, càmicáináté nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Càité caná iwèni meedá naicáca yái cayábéerica Dios iwàwéericatè imànica nalí.

³¹ “Nucàlidacué pirí càiná píiwitáise, píacué wenàiwicaca iyéeyéica siùca.³² Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa sùmanái yáawinéeyéicawa àyapulicubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi iríwa, ‘Wadéca wapùliacuéca pirí íwa, quéwa càmitacué pilabàa; néese wadéca wacántàaca pirícué canción càide iyúwa nacántàaná yéetéeyéimiwa ìwali, quéwa càmitacué pícháani’, càì náimaca.³³ Càita nacái pimànicuéca. Juan el Bautista yàanàacaté, yá imàacacaté íichawa iyáacaléwa isutáténá Dios íicha manuísíwata, càmita nacái líira uva ituní. Quéwa píimacuéca Juan ìwali demoniosa iyaca iwàwalícu.³⁴ Siùca nudéca nùanàaca, núa asìali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa,

nuira nacái uva ituní. Néese píimacuéca nùwali camùnírícasá núa, cáanáírísá iyáaca iyáacaléwa núa, casíimáícasá nacái nucámaca, nùacawéeridáanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Càita píimacuéca nùwali càmicáínacué piwàwa peebáidaca nutàacái. ³⁵ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi nutàacái nacái, náasáidaca Dios imàacaca cáalíacáica nía báisíiri iyú”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús en casa de Simón el fariseo

³⁶ Abéeri fariseo ípidenéeri Simón imáidaca yàataléwa Jesús iyáanápiná iyáacaléwa yáapícha, íná Jesús yàacawa fariseo icapèe iriculé, yá yáawinacawa iyáacaténá iyáacaléwa. ³⁷ Néese inanái ùanàaca néré, iyéechúa yàcalé irícu, iiméechúacaté nacái asíanái yáapícha plata ìwalínápiná. Uémíacaté Jesús iináwaná ìwali ìwàlùanáwa fariseo icapèe iriculé iyáacaténá iyáacaléwa. Íná ùanàaca néré utéca catùu ucáapi irícuwa, abéechúa catùu cawèníchúa alabastro icatùalená, ipuniéchúawa perfume pumèníiri isàni iyú. ³⁸ Uícháaníca ùacawa ubáyawaná ìwaliwa, yá ùacawa Jesús yàatalé. Uawinacawa mawíénita yàabàli irí. Néese udàbaca uibaca Jesús yàabàli utuíyáa iyúwa. Néese uchuidaca yàabàli uíwita íbáíná iyúwa, usúsùaca nacái Jesús yàabàli càide iyúwaté judío ííwítáise nàanáté náiwacali icáaluínínáwa. Néese ùucùaca perfume pumènírica isàni yàabàli ìwali. ³⁹ Néese yái fariseo imáidéerica yàataléwa Jesús, íicácáíná inanái imànírica Jesús irí, íná fariseo íimaca íínáidacawa iríwa ìwàwalícuísewa: “Báísícaalí profetásíwa yái asíalítá, yá yáalíacawa càinácaalí uíwítáisetá úái imàaqueéechúaca ícáapiwa ìwali, úái imàníchúaca íbáyawanáwa”, íimaca íínáidacawa iríwa yái fariseo Simónca. Quéwa Jesús yáalíacawa Simón íínáidáanáwa ìwàwalícuísewa. ⁴⁰ Íná Jesús íimaca fariseo irí:

—Simón, nuwàwaca nucàlidaca pírí wawàsi —íimaca yái Jesúsca. Néese fariseo íimaca:

—Picàlida nulíni, pía yéewáidéerica wenàiwica —íimaca yái fariseoca.

⁴¹⁻⁴² Néese Jesús íimaca fariseo irí:

—Péemíla comparación. Iyacaté asíali yèerica plata áibanái íchàba maléená éeripíná. Néesetécáwa ìwàwacutá nèepùadaca irí àniwani. Nàyacaté pucháiba asíanái imawènièyéica íicha plata. Abéeri imawèniaca íicha quinientos namanùbaca denario. Aiba imawèniaca íicha cincuenta namanùbaca denario. Càmicáíná náalímá napáyaidaca náichawa yái namawèniacálecawa, íná catùulécánáca íicáca nía, yá imàacaca ìwàwawa namawèniacále íicha, yéewacaténá càmita ìwàwacutá napáyaidaca náichawani. Picàlida nulíni, Simón, ¿cawiná náicha

cáininéeripiná yáwanái iicáca asìali yèerica wenàiwica ichàba plata? —íimaca yái Jesúsca. ⁴³ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Cawàwanáta yáara asìali imawènièricaté íicha manùba plata íicha áiba asìali imawènièricaté. Yácata cáininéerica yáwanái iicácani, cawàwanáta —íimaca yái Simónca. Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Néese Jesús iwènúacawa, iicáca upualé, úái inanáica, yá íimaca Simón irí:

—¿Piicásica úái inanáica? Nudéca nùanàaca pìatalé picapèe iriculé, quéwa càmita pité nulí úni nuíbacaténá nùabàliwa, néese úái inanáica udéca uíbaca nùabàli utuíyáa iyúwa, yá uchuidacani uíwita ibáiná iyúwa. ⁴⁵ Càmita písùsua nunàni ìwali pitàidacaténá cayába núa càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca; quéwa úái inanáica, nudécanáami nuwàlùacawa capìi iriculé, càmita uyamáida usùsùaca nùabàli ùacaténá nucàaluíniná, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ⁴⁶ Càmita piùcua mawèníiri olivo iséená nuíwita ìwali píasáidacaténá casímáica piicáca núa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná; quéwa úái inanáica udéca ùucùaca cawèníiri perfume pumèníiri isàni nùabàli ìwali. ⁴⁷ Iná núuma piri nudéca numàacaca nuwàwawa ubáyawaná íicha, yái ubáyawanáca manuíríca, máinícaíná cáinináca uicáca núa; quéwa pía iyúunáidéerica càmita máiní cabáyawanáca càmita máiní cáinináca piicáca núa —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca ulí úái inanáica:

—Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapícha Dios —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese áibanái wenàiwica fariseo imáidéeyéica néré, nadàbaca náimaca nalíwáaca:

—Càmírita Dios yái, íná canéerica iwèni meedá imàacáanácasa iwàwawa ubáyawaná íicha —náimaca náináidacawa nalíwa. ⁵⁰ Quéwa Jesús íimaca ulí, úái inanáica:

—Nudéca nuwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, peebáidacáiná nulí. Píawa matuíbanáita —íimaca yái Jesúsca.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

¹ Néeseté Jesús yàaca ipáchiaca yèepunícawa yàcalé manùbéeri iriculé, manuírí yàcalé, púubéeri nacái. Yá icàlidaca nalí Dios itàacái cayábéeri náalíacaténátéwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Níái doce namanùbaca apóstolca nàacawa Jesús yáapícha. ² Abénaméeyéi inanái nàacawa náapícha nacái, Jesús yúuquéeyéica íicha demonio, uláicái nacái. Abéechúa néená íipidenéechúa María Magdalena, úái Jesús yúuquéechúacaté íicha siete namanùbaca demonio. ³ Uacawa

náapicha nacái Cuza yàacawéetúa ípidenéechúa Juana. Uacawéeri Cuza ichùuliaca rey Herodes yàasu wenàiwica íbaidéeyéica Herodes icapèèricu; áiba inanái ípidenéechúa Susana ùacawéeridaca nía nacái; áibanái nacái manùbéeyéi inanái nàacawa náapicha nayúudàacaténá nía nàasu iyúwa.

La parábola del sembrador

⁴ Néeseté manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa naicácaténá Jesús. Namusúacawa mamáalàacata manùba yàcalé néese, yá nàanàaca Jesús yàatalé. Yá Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá íimaca nalí: ⁵ “Péemìacué comparación: Abéeri asiali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabàanáanà ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. Abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, néese áibanái wenàiwica nabawàidaca ituínási. Néese màsibèenái yàanàaca néré, yá nayáaca íimi. ⁶ Aiba ituínási yéenà yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré. Néese ituínási ibacácaalíwa, yá yéetácawa chuicáiná cáli. ⁷ Aiba ituínási yéenà yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha. Quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmita ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Aiba ituínási yéenà yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Idàwinàacanáamiwa, yá idèniaca iyacanáwa manùba. Madécaná yéetaná nadèniaca natuínáwa cien namanùbaca”, càité Jesús yéewáidaca nía. Néese Jesús íimaca nalí cachàiníiri iyú: “¡Càuwíiyéicaalícué pía, péemìacué nutàacái!” íimaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

⁹ Néese Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemìawani càinácaalí íimáaná yái comparaciónca. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí: “Dios imàacacué pialíacawa càinácaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáalíacawa. Nucàlida quéwa áibanái iríni comparación iyú, yéewanápiná càmita náalimá náalía néemìacani càinácaalí íimáaná. Ewita naicácaánita yái numànírica, càicáaníta càmita náalía ìwali càinácaalí íimáaná. Ewita néemìacáaníta nutàacái, càicáaníta càmita náalíawa néemìaca càinácaalí íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹¹⁻¹² Jesús íimaca nalí: “Yácata íimáanáca yái comparaciónca. Yái ituínásica íimáanáca càicanide iyúwa Dios itàacái. Yá ituínásica yúuwèericawa àyapulicubàa íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yéemìacaalí Dios itàacái, quéwa Satanás yàanàaca imàacaca naimáichaca Dios itàacái ipíchaná neebáidacani, ipíchaná nacái namusúacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹³ Yái ituínásica yúuwèericawa íba yèewiré íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca

casímáiri iyúni, quéwa neebáidaca maléená èeri meedáni. Càide iyúwa ituínási ibacácaalíwa, yá idàwinàacawa maléená èeri, néese yéetácawa canácáiná ipìchu cayába cáaléeri, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái. Neebáidaca Dios itàacái maléená èeri. Néese nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, càmicaalí nacái, Satanás yáalimáidacaalí nía namànínapiná nabáyawanáwa, yásí nacaláacawa Dios itàacái íicha, yá nawènúadaca náiwitáisewa Dios íicha. ¹⁴ Yái ituínásica yúuwèericawa tuíri yèewiré, yácata íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemlacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái ìwali, quéwa càmita máiní namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa càmicaalí bànacalé idàwinàacawa cayába dàalacáiná tuíri ìyaca itéesebàa, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Náináidacawa nawàwawa nàasu ìwaliwa, yái èeri irìcúrica. Náináidacawa nacái plata ìwali meedá càasucaténá nía. Náináidacawa nacái nàwali macái wawàsi isíimáidéeripináca níawa cháí èeri irìcu. Càide iyúwa bànacalé idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita càyacanáni, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Neebáca Dios itàacái báawatata, càmíirita quéwa nawàwalicúsewa, íná càmita máiní namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁵ Néese yái ituínásica yúuwèericawa cayábéeri cáli íinata íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiwitáise néemlacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca Dios itàacái tàì íiméeri iyú náiwitáise cayábéeri yáapichawa machiwéeri nacái. Néese namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idènìlacaalí mamáalàacata cayábéeri ìyacanáwa manùba”, íimaca yái Jesúscá.

La parábola de la lámpara

¹⁶ Néese Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú: “Càmita watùcunà lámpara wabàacaténáni yàalusì irìculé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa, yái waiméerica íinata. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa yéewacaténá icànaca wenàiwica ìwali iwàluèyéicawa capii irìculé. ¹⁷ Yái lámpara íimáanáca càicanide iyúwacué pìyáaná, píacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanéri píaliéricuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwaca náalíacawa ìwali macáita yái tàacáisi cà míricáwaca náalíawa ìwali.

¹⁸ “Íná péemlacué cayába nutàacái. Píináidacuéwa cayába ìwali yái péemièricuéca nucàlidaca pirí. Píináidacaalícuéwa cayábéeri iyú nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué píalíacawa mamáalàacata. Quéwa càmicaalícué píináidawa cayába nutàacái ìwali, yásí píimáichacuéca nacái àta càinácaalí wawàsi pìyúunáidéericuéca píalíacawa ìwali”, íimaca yái Jesúscá.

La madre y los hermanos de Jesús

¹⁹ Néeseté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, Jesús yéénánái yáapicha. Càmita quéwa náalimá nawàlùacawa capìi irìculé manùbacáiná wenàiwica néré. ²⁰ Aiba wenàiwica icàlidaca Jesús iríni. Yá íimaca Jesús irí:

—Píatúaca úara ibàlùawa bàacháwáise péénánái yáapicha. Nawàwa naicáca pía —íimaca. ²¹ Quéwa Jesús íimaca:

—Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái, imàníiyéica nacái càide iyúwa Dios íimáaná, nuicáca nía càide iyúwa núatúanáíwa, nuénánái nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²² Aiba èerité Jesús iwàlùacawa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá íimaca nalí:

—Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha —íimaca. Iná nàacawa. ²³ Idècunitàacá nachàbacawa calìsa ìwallabàa, yá Jesús iimáca íichawa. Yáta manuiri cáuli idàbaca ipùaca nàwali. Yá màladàca idàbaca ipuníadaca barca úni iyú, yá nasawíaca nàacawa. ²⁴ Iná nacawàidaca Jesús, yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¡Wasawíaca wàacawa! —náimaca Jesús irí. Néese Jesús imichàaca ibàlùacawa, yá ichùuliaca cáuli, màladàca nacái wiúnápináni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁵ Néesecáwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánacué càmita manuí pínáidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca. Quéwa cáaluca nía, nánáidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí nacái. Yá nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Cawínásica yái asíalica, ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùullianá nía? —náimaca nalíwáaca.

El endemoniado de Gerasa

²⁶ Atata nàanàcaté abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha, aléera Gerasa yàasu cáli néré, iyéerica abéemáise Galilea yàasu cáli íicha. ²⁷ Jesús iricùacawa barca irìcuíse cáli íinatalé, yá asíali imusúacawa yàcalé íicha, demonio idacuèrica íiwitáise, yá yàacawa Jesús yàatalé. Madécaná camuí yèepunícawa mabàleta yái asíalica. Càmita ìya caplirìcu. Néese ìyaca yéetáními icàliculèená yèewibàa. ²⁸ Néese asíali iicáca Jesús, yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí, yá demonio yéemíanicawa asíali isàna iyú:

—¡Picá pisàiwica nulí wawàsi, pía Jesús, yái Dios chènuníiséeri lírica! Nusutáca píicha wawàsi, picá piùwichàida núa —íimaca.

²⁹ Isutáca Jesús íicha càì, yácáiná Jesús ichùuliaca ìyaca demonio yàanápináwa asíali íicha. Demonio idacùacaté asíali íiwitáise manùba yàawiría. Yá éwita áibanái idacùacáaníta asíali cadena iyú, icáapi, yàabàli nacái ipíchaná imusúacawa, càicáaníta

imàdàidacaté íichawani yái cadenaca. Yá demonio ipìadàidaca asìali manacùali yùuculépiná càinàwàiri canácatalé wenàiwica.
³⁰ Néese, Jesús isutáca yéemàlawa demonio:

—¿Càiná píipidená? —Íimaca yái Jesúsca. Néese demonio íimaca:

—Nuípidená Legión, íimáanáca “cawàwanáta cinco mil namanùbaca” —Íimaca yái demonioca. Càité íimaca madécanácáiná demonio nawàlùacatéwa iwàwaliculé, yái asialica. ³¹ Néese, demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná ichùullaca nàacawa depuìwéeri utàwi iriculé nàuwichàacatalépinácawa. ³² Mawiénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa dúli ìwali. Iná demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi imàacáanápíná nawàlùacawa marranonái idèèriculé. Yá Jesús imàacaca nàacawa. ³³ Iná demonionái yàacawa asìali íicha. Yá nawàlùacawa marranonái idèèriculé. Néese macáita marranonái napìacawa iyúwa máiwitáiséeyéi demonio íiwitáise iyú, nacaláacawa quìratàli íinatáise calisa yáaculé. Yá macáita nàisicùmacawa, níái pìráica cà míiyéica Dios imàaca judíonái idènlaca, casacàacáiná nalí marrano íiná.

³⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi naicácaalíte marranonái yéetáanáwa, yá napìacawa, nacàlidaca nalíni yàcalé irìcu, nalí nacái áibanái wenàiwica iyéeyéica yàcalé itéese. ³⁵ Néese wenàiwicanái namusúacawa yàcalé íicha naicácaténá nàyáaná. Yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicáca asìali demonio yèericatéwa íicha. Yáawinéeriwa Jesús yàabàli néenibàa, cabàleta, cáiwitáisewaca. Yá cáaluca níái yàcalé mìnánáica. ³⁶ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé mìnánái irí Jesús ichùnìacaté asìali demonionái iyéericaté iwàwalìcu. ³⁷ Néese macáita Gerasa yàasu cáli néeséeyéi nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yèepùanápínáwa náicha, máinícáiná cáaluca naicácani. Iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé, yèepùacaténáwa náicha, yéewáidacalénái yáapichawa. ³⁸ Yái asìali demonio yèericatéwa íicha isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. Quéwa Jesús ichùullacani iyamáanápínáwa. Yá Jesús íimaca irí:

³⁹ —Pèepùawa picapèe néréwa, picàlida péenánái iríwa ìwali yái cayábéerica Dios imànírica pìrì —Íimaca yái Jesúsca. Néese, yái asìali yàaca icàlidaca macáita iyacàle mìnánái iríwani, Jesús imàníináté irí cayábéeri manuísíwata.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

⁴⁰ Néese Jesús idécanáamité ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaníná íicha barca irìcu, yá madécaná wenàiwica itàidacani casímáiri iyú, nacùacáinaté Jesús yàanàaca néré.

⁴¹ Néese áiba asìali yàanàaca Jesús yàatalé, ípidenéeri Jairo. Judíonái yéewáidacàalu íiwacalicaní, yái Jairoca. Yá yúuwàa iriàcawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíníná, yéewanápiná Jesús iicáca ipualé. Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yàanápináwa icapèe néré. ⁴² Jairo idèniacáiná abéechúata íduwa, idènièchúa doce camuí, iculuéchúawa, iwàwéechúa yéetáca Jairo íicha. Yá Jesús yàacawa Jaironái yáapicha madécaná wenàiwica yèewi. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ⁴³ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáluláicaca úa doce camuí, uíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uucacaté macáita ùasu platawa upáyaidacaténá cadèpiacáiyéi quéwa canácata yáaliméerité ichùnìlaca úa. ⁴⁴ Uái inanáica ùacawa Jesús yáamíse mawiénita irí. Yá udunùaca ibàle ipùata ìwali. Yáta uíraná iyamáacawa uícha. ⁴⁵ Néese Jesús isutáca yéemìawa níái wenàiwicaca:

—¿Cawiná idunùa nùwali? —íimaca nalí. Yá macáita náimaca càmítasa nadunùa ìwali. Iná Pedronái íimaca Jesús irí:

—Wáiwacalí, dàalaca wenàiwica yèeyéicawa wáapicha, nawesíaca nàacawa pía macái piwalíiseta. ¿Cáná pisutáca péemìawa còi? —íimaca yái Pedroca. ⁴⁶ Quéwanáta Jesús íimaca mamáalàacata:

—Aíbanáica níara idunùa nùwali. Núalíacawa nuchùnìaná wenàiwica núíwítáise iyúwa cawínácaalí idunuèrica nùwali —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁷ Néese úái inanáica uémìacani, yá úalíacawa càmíta udé ubàacawa uináwanáwa Jesús íicha. Néese ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, yá ubàlùacawa ùulù ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíníná. Yá ucàlidacani nàacuésemi macái níái iyéeyéica néeni cáná yéewa udunùaca Jesús ìwali. Yá ucàlidaca nacái uchùnìanáwa udécanacáita udunùaca ibàle ìwali. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pía inanáica, pidéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali. Píawa matuíbanáita —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Idècunitàacáwa Jesús icàlidaca inanái iríni, yá áiba wenàiwica yàanàaca nàatalé, itéerica tàacáisi Jairo irí, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalica. Yá asìali íimaca Jairo irí:

—Pídumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama irí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —íimaca. ⁵⁰ Quéwa, Jesús yéemìacani, yá íimaca Jairo irí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata, yásí cayábaca píidu àniwa —íimaca yái Jesúsca.

⁵¹ Néese nàanàacaté Jairo icapèe néré, yá canácata Jesús imàaquéeri iwàlùacawa yáapicha. Níawamicata iwàlùacawa Jesús yáapicha, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, úanirimi nacái, úatúami nacái, úái sùmàu yéetéechúamicawa. ⁵² Nàyaca

capìi irìcu madécaná wenàiwica ícháaníyéica báawanama yéetéchúamiwa íiwitáise, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. Quéwa Jesús yáalíacawa icáucàidáanápínaté úa, íná Jesús íimaca nalí:

—Càmita iwàwacutácué píicháaníca. Uái mànacàuca, cà míchúata yéetáwa. Uimácáita ùyaca —íimaca yái Jesúsca. ⁵³ Néese naicáaníca Jesús iquíniná, náalíacáináwa báisícata uétácatéwa. ⁵⁴ Néese Jesús íibàaca ucáapi ìwali úái yéetéchúamicawa. Yá íimaca ulí:

—¡Pía, mànacàuca, pimichàawa! —íimaca ulí. ⁵⁵ Yáta uwàwa cáuri yèepùacawa uiná irìculé àniwa. Yáta upisíaca ubàlùacawa. Néese Jesús ichùulíaca nàaca uyáapíná. ⁵⁶ Néese usèenái náináidacawa naicáidaca ulí manuísíwata naicácáiná cáuca úa, quéwa casímáica nawàwa manuísíwata. Jesústa quéwa yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái irí icáucàidacaté úa.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

¹ Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa níai doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Yá imàaca nalí ichàiniwa náucacaténá macái demonio íiwitáaná wenàiwicanái íicha, náucacaténá nacái náicha macái uláicái. ² Jesús ibànùaca nía nacàlidacaténá wenàiwicanái irí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, nachùnìacaténá nacái cáuláiquéeyéi. ³ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Picácué peedá piríwa wàlisài àicu, saco nacái, yàacàsi nacái, iwèni nacái. Picácué pité pucháiba bàlesi. ⁴ Píacuéwa yàcalé irìculé, néese càirínácaalícué capìi piwàlùacawa irìculé, píimácué néenibàata, àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irìcuíse. ⁵ Aibalé càmicaalícué nabatàa piwàlùacawa yàcalé irìculé, néese píacuéwa íicha. Pichùpiacué cáli ichùmalé píabàli íichawa naicápiná càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná nía —íimaca yái Jesúsca.

⁶ Néese nàacawa Jesús íicha. Yá nàacawa macái yàcalé. Nacàlidaca nàacawa yái tàacáisica íiméerica Jesús iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nachùnìaca nàacawa cáuláiquéeyéi wenàiwica nacái.

Incertidumbre de Herodes

⁷ Néeseté rey Herodes yéemíaca abénaméeyéi wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, macáita nacái Jesús imànírica. Iná càmita Herodes yáalíawa íináidéeripínáwa, máini càulenáca íichani; abénaméeyéi wenàiwica náimacáiná Jesús ìwali Juan el Bautistamicani, náináidacawa Juanmi icáucàacatéwa. ⁸ Aibanái nacái náimaca Jesús ìwali profeta Elíascani, yèepuérícasá yàanàaca àniwa; áibanái nacái náimaca Jesús ìwali bàaluisàimi

profetanáimi yéénacani, imichèericasawa yéetácáisi ícha.
⁹ Quéwa Herodes ímaca:

—Nuchùullacaté nùasu úwináíwa nawichùanápiná Juan ícha íwita yéetacaténátéwa. ¿Cawinásica yáara asialica nuémìerica nacàlidaca ìwali madécaná? —Ímaca yái Herodesca. Ináté Herodes iwàwa iicáca Jesús.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹⁰ Néese té apóstolnái nèepùacawa Jesús yàatalé àniwa, yá nacàlidaca Jesús irí ìwali yái namànìiricaté. Néese Jesús itéca nía méetàuculé áibanái wenàiwica ícha, Betsaida ìyacaléná néré.

¹¹ Quéwa madécaná wenàiwica yáallíacawa Jesús yàanàaná néré, yá nàacawa yàatalé. Jesús itàidaca nía cayába. Icàlidaca nalí cànínacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Ichùnà nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica.

¹² Néese táicaca yàacawa, íná yéewáidacalénái doce namanùbaca nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí:

—Pichùullia wenàiwicanái nèepùanápináwa nacutácáténá naimácatáipiná, nayáacatáipiná nacái yàcalé irìculé, bànacalé ìyacatalé nacái ìyèeyéica mawiénita. Wàyacáiná cháí canácatái wenàiwicanái iyáapiná —náimaca. ¹³ Quéwa Jesús ímaca nalí:

—Píatacué yàa nayáapiná —ímaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Canáca walí nayáapiná. Wadènià cinco namanùbaca pan meedá, pucháiba cubái imìdecaná nacái. ¡Càmita wáalimá wàaca wawèniaca nayáapiná, níai madécanéeyéi wenàiwicaca! —náimaca. ¹⁴ Nàyacáiná néeni cawàwanáta cinco mil namanùbaca aslanái. Càmita naputàa inanái, sùmanái nacái. Quéwa Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pichùulliacué náawinacawa cincuantanama nàwacaca náawinacawa —ímaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese nachùullaca càí nía, yá macáita náawinacawa. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi irìculéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Yá iicáidaca chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadaca nía, yàaca yéewáidacalénái iríwani, yéewacaténá nawacùaca yàacàsi wenàiwicanái irí. ¹⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá needáca doce namanùbaca mapíiri yàacàsi yéénáimi imàaquéericawa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹⁸ Aiba èerité Jesús isutáca yáawawa Dios ícha méetàuculé wenàiwicanái ícha. Yéewáidacalénái nàyaca yáapicha. Yá isutáca yéemíawa nía:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwicaca? ¿Cawinása núa? —Ímaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese yéewáidacalénái ímaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idécasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèpuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùanápínaté àniwani. Aibanái íimaca nacái pìwali bàaluisàimi profetanái yéénàcasa pía, imichèericasawa yéetácáisi íicha, níái profetami itàaníyéícaté Dios inùmaliçuise —náimaca. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía:

—Néenicué pía, ¿càinacué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro íimaca irí:

—Píacata yái Mesíasca, yái wacuèrinápiná Dios icàlidéericaté iináwaná ìwali wàawirináimi israelitanái irí, ibànùanápínaté walí wacuèrinápiná —íimaca yái Pedroca. ²¹ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná áibanái irí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

²² Néese Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata, núa asiali Dios néeséerica. Yá wenàiwica íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, náucapíná náichawa núa iyúwa canéeri iwèni. Yá nanúapíná núawa, quéwa másíba èeri irícu nucáucàapínáwa —íimaca yái Jesúsca. ²³ Néese Jesús íimaca nalí macáita wenàiwica iyéeyéica néré:

—Abéericaalí péenacué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, càmíta yéewa pimànica abéerita yái piwàwéerica pimànica. Macái èeri imanùbaca iwàwacutá matuíbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulíaná pía. ²⁴ Níacáiná cawinácaalí càmíyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmíiri imáalàawa. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalí nía, nadèniapíná nacáuca càmíiri imáalàawa. ²⁵ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íichawa icáucawa càmíiri imáalàawa càmíicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni macáita yái cawènírica yeedéerimica iríwa. ²⁶ Aibacaalí wenàiwica báica icàlidaca cayábéeri nùwali áibanái irí, nutàacái ìwali nacái, càmíta núumapíná ìwali nùasu wenàiwicacani, núa asiali Dios néeséerica, nùanàacaalípiná áiba èeriwa cachàiníri iyú nacamalá irícu, yái Núaniri Dios, nía nacái mabáyawanéeyéi ángel, nucúacaténá macáita èeri mìnánái. ²⁷ Péemíacué cayába, abénaméeyéi péenacué iyéeyéica cháí siùca èeri, càmíta

néetápináwa ipíchawáise naicáca càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúscá.

La transfiguración de Jesús

²⁸ Néeseté abéeri semana natàanícadénáami càì, yáté Jesús yàacawa dúlì ínatalé isutácaténá yáawawa Dios ícha. Máisiba asianái nàacawéeridaca Jesús, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. ²⁹ Idècunitàacá Jesús isutáca Dios ícha, yá mèlumèluwaca inàni icànaca áibata iicácanáwa. Ibàle nacái cabalèeri icànaca, icànéeri mèlumèluwaca. ³⁰ Yá pucháiba asianái namàacaca níawawa apóstolnái iicácaténá nía. Pucháiba nabàlùu natàanica Jesús yáapicha, níacata profeta Moisés, profeta Elías nacái. ³¹ Níái pucháiba asianáica cacamalánáca nía chènuníséeri camalási iyú. Natàanica nalíwáaca Jesús yáapicha càinácaalí iyú Jesús yùuwichàanápínátéwa, yéetáanápínaté nacáiwa Jerusalén iyacàlená néeni. ³² Ewita cadapùlecáaníta Pedro, nía nacái yàacawéeyínáca, càmitàacá máini naimásíwaca, yá naicáca Jesús icamaláná chènuníséerica. Naicá nacái níái pucháiba asianáica ibàluèyéicawa yáapicha. ³³ Néese idécanáamité nàacawa Jesús ícha níái pucháiba asianáica, yá Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡cayábéeriquéi wàyáanáca cháì! Siúcata wamànica máisiba capìi yáana wawàwalínápínacué pía, abéeri pìasupiná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —íimaca yái Pedroca. Quéwa Pedro càmita ínáidawa cayába ipíchawáise itàanica.

³⁴ Yá idècunitàacá Pedro itàanica, yáta acalèe yàanàaca nàatalé. Yá acalèe ibàliaca nía. Cáaluca nía manuísíwata acalèe yèewi, níái Pedronáica. ³⁵ Néese néemiaca Dios itàacái acalèe yèewíise, yá íimaca nalí: “Yácata Nuìri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani. Péemiacué itàacái”, íimaca yái Diosca.

³⁶ Idécanáami néemiaca yái tàacáisica, yá naicáca Jesús ibàluèricawa néenibàa abéerita. Néese masànacata níái Pedronáica. Néenialité càmiyéi icàlida áibanái írini, yái naiquéricaté.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

³⁷ Néeseté mapisáináami àniwa idécanáami nalicùacawa dúlì ínatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa náipunitáidacaténá Jesús. ³⁸ Yá áiba asìali iyaca manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Íimaca cachàiníri iyú Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, pimàni nulí cayábéeri, pía píicá nuìri, yácáináta abéerita nuìricani. ³⁹ Demonio idacùaca nuìri íiwitáise, yàaca irí tètacáimi, yá imàaca yéemíanicawa, yá itatáidacani àta cacàlicataléta inùmaliçuise. Imàaca nacái nuìri inúadáidaca yáawawa cachàiníri iyú, càmiiri iwàwa iwasàaca nuìri. ⁴⁰ Nudéca nusutáca pèewáidacalénái ícha wawàsi

náucáanápíná demonio nuñri íicha, quéwa càmita náalimá nachùnìacani —íimaca. ⁴¹ Yá Jesús íimaca:

—¡Píacué càmlíyéica yeebáida Dios ìwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? — íimaca yái Jesúsca. Yá Jesús íimaca asìali irí:

—Planàida cháni, yái pìirica —íimaca yái Jesúsca. ⁴² Yái ùuculìiri yàacawa Jesús yàatalé, yá demonio yúucaca ùuculìiri cáli ìnatale itatáidacani. Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàinìiri iyú, ichùuliaca demonio yàacawa ùuculìiri íicha. Càita Jesús ichùnìaca yái ùuculìirica, yèepùadacani yáaniri iríwa nacái. ⁴³ Yá macáita iyéeyéica néeni nánáidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí idènlàcáiná Dios íiwitáise manuiri.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

Macáita iyéeyéica néré nánáidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí mamáalàacata, natàanica nàyaca náapichawáaca ìwali yái Jesús imànìirica, quéwa Jesús itàanícate yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta wenàiwicanái íicha. Iimaca nalí:

⁴⁴ —Péemìacué cayábani, picácué piimáichani: Abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacatená áibanái aslanái inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Càmita quéwa náalía néemìaca càinàcaalí íimáaná yái tàacáisica Jesús icàlidéerica nalí càmicáiná Dios imàaca náalíaca néemìaca càinàcaalí íimáaná. Yá cáaluca nasutáca Jesús íicha wawàsi icàlidáanápíná nalíni càinàcaalí íimáaná.

¿Quién es el más importante?

⁴⁶ Néenialité Jesús yéewáidacalénái nadàbaca natàanica náapichawáaca ùuléri wawàsi iyú, chánàcaalí néená máinìiri cachàini áibanái íicha canánama. ⁴⁷ Quéwa Jesús yáalíacawa nánáidáanáwa. Yá yeedáca sùmài, yá ibàlùadaca sùmài mawiénita iríwa. ⁴⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pimànicaalí cayábéeri nuípidená ìwali sùmài irí, càiride iyúwa yái sùmàica peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimànìirica sùmài irí càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri. Càmita pimàni abéerita nulí cayábéeri, néese pimànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànuèrica núa. Yái péená piiquéericuéca càiride iyúwa càmlìiri cachàini náicha canánama càide iyúwa yái sùmàica, yácata Dios iiquéerica càiride iyúwa máinìiri cachàinica náicha canánama níái péenaca. Iná yéewa yái cayábéerica pimànìiricuéca sùmài irí càmlìiri cachàini náicha canánama, yá nuicápiná càinide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulíni, yái cayábéerica —íimaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

49 Néese Juan íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba asìali yúuquéeri demonio wenàiwica íicha píipidená ìwali íimacáiná pimàacasa càì imànica, quéwa càmita yèepuníwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiníiri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica íicha — íimaca yái Juanca. 50 Néese Jesús íimaca nalí:

—Picácué pichùullà càmlínápiná imàni cayábéeri, macáicáiná càmlíyéica yúuwide imànica wía, nayúudàaca wía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

51 Mawiénicaté Jesús yéenáiwaná yàanàaca imichàacatáipinátéwa chènuniré, ínáté Jesús íináidacawa iwàwalicúsewa yàanápínáwa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. 52 Yá ibànùaca ipíchaléwa tàacáisi asíanái yáapicha. Yá nawàlùacawa yàcalé irìculé Samaria yàasu cáli íinata nacutácaténá irí naimácatáipiná. 53 Quéwa, báawaca samaritanonái iicáca judíonái íná níái samaritanoca càmita nabatàa Jesús iwàlùacawa nàyacàle irìculé náalíacáináwa Jesús yàanápínátéwa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. 54 Néese Jesús yéewáidacalénái Santiago, Juan nacái néemìacani, yá náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wachùullaca quichái yúuwàanápínáwa chènuníise nàwali imáalàidacaténá nía càide iyúwaté profeta Elías imáidáanáté quichái yúuwàanápínáwa chènuníise imáalàidacaténáté báawéeyéi wenàiwica? —náimaca. 55 Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca nalí, yá yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Yá íimaca nalí:

—Càmitacué píináidawa càide iyúwa Dios iwàwáaná. 56 Càmita nuwàwa nùuwichàidaca nía, núa asìali Dios néeséerica, càmicáiná nùanàa numáalàidacaténá wenàiwicanái, néese nùanàaca nuwasàacaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha —íimaca yái Jesúsca. Néese nàacawa áiba yàcalé irìculé.

Los que querían seguir a Jesús

57 Idècunitàacá nèepunícawa àyapulicubàa, áiba asìali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénácaalí piawa yéewacaténá péewáidacaléca núa —íimaca. 58 Jesús íimaca irí:

—Píináidawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenáicáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemìa comparación: Yàlidunái idèniaca ibànawa, cuipìranái nacái nadèniaca namùlubèwa, nùacata quéwa, yái asìali Dios néeséerica, càmita nudèniaca nuimácatáipínáwa — íimaca yái Jesúsca. 59 Néese Jesús íimaca áiba irí:

—Piawa núapicha, iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca. Quéwa yái asìali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pimàaca nùyaca nuénánái yáapichawa àta núaniri yéetacatalépinátawa, néese idécanáami nubàliacani, yásí nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —íimaca irí. ⁶⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Pimàaca nabàliaca níawáacata, cawinácaalí iyéeyéica matuíbanáita Dios íicha. Píata quéwa, pía picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí náalíacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁶¹ Néese áiba íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé. Quéwa pimàni nulí cayábéeri, pimàacaca nuèpùacawa quéechacáwa nucapèe néréwa, nucàlidacaténá nùanáwa nuénánái iríwa. Yásí nùacawa néese nùacaténáwa píapicha —íimaca irí. ⁶² Néese Jesús íimaca irí:

—Péemíla comparación: Aibacaalí idàbaca íibaidaca ibànacale yàalunápináwa, néese ínàidacaalíwa imànínápíná áiba wawàsi, yá iwènùacawa íibaidacalé íichawa, yásí canéerica iwèni meedáni yái wenàiwicaca, càmita íibaida machacàníiri iyú. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica iwènuéyécawa nuícha idécanáami nadàbaca náibaidaca nulípiná, canáca yéewanáwa Dios yéenibeca nía, Dios icùacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús envía a los setenta y dos

¹ Néeseté Wáiwacali yeedáca yéewáidacalénáíwa áibanái setenta y dos namanùbaca. Yá ibànùaca nía ipíchaléwa pucháibanamata. Yá ibànùaca nía nàacaténáwa macái yàcalé irìculé, wenàiwicanái iyacatái nacái, níái yàcaléca iwàwacutacataléca Jesús ipáchiaca.

² Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemíacué comparación. Càica níade iyúwa bànacalé ituíná yàasu èeri yàanàacaalí wenàiwica needácatáipíná nabànacale iyacanáwa, quéwa másibáanatacué pía, icàlidéeyéipíná nalí nutàacái. Iná pisutácué Dios íicha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùnápíná yàasu wenàiwicawa íibaidéeyéipíná irí, nacàlidacaténá nalí nuínáwaná iwali, yéewacaténá neebáidaca nutàacái, yásí wàwacáidaca nía Dios yàasunáipíná, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quíiracaalíni.

³ Píacuéwa. Péemíacué cayába áiba comparación: Nubànùacué pía èeri mìnánái yèewiré cuwèesi lobo nacáiyéi íiwitáise, báawéeyéica íicáca Dios. Càicuéca píade nèewi iyúwa ovejanái yéenibe, càimíyéica yáalimá ipéliaca caluéyéi cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja yéenibe. ⁴ Picácué pité saco, moneda yàalu nacái, áiba píasu costizapíná nacáíwa. Píacàatétacuéwa, picácué piyamáa píbalùacawa déecuíri iyú

àyapulicubàa pitàanícáténá áibanái yáapicha. ⁵ Piwàlùacuéwa nacapèe irìculé, yá pitàidacué nía quéeachacáwa. Càicué píimaca naliwa: ‘¡Nusutáca Dios ícha imàninápinácué pirí cayábéeri, píacué iyéeyéica capli irìcu!’ càicué pitàidaca níawa. ⁶ Cayábacaalí náiwitáise níai capli irìcuíyéica, yásí Dios imànica naliwa cayábéeri càide iyúwacué pisutáaná ícha. Quéwa, càmicaalí cayába náiwitáise, néese Dios càmita imànipiná nali cayábéeri. ⁷ Piimácué nacapèe irìcu. Piyáacué nacái piyáacaléwa náapicha àta càirínácaalí yàacàsi nadènièrica nawacùacaténácué piasu, yácáiná cawinácaalí wenàiwica íbaidéerica, iwàwacutá namàacaca yeedáca iríwa íbaidacalé iwèniwa. Picácué pichàbawa áibanái icapèe irìculé, picutácaténácué cayábéeri yáwanái yàacàsi, piyacatáipiná nacái. ⁸ Piacuéwa áiba yàcalé irìculé, needácatalécué nàataléwa pía, yá piyáacué piyáacaléwa náapicha àta càirínácaalícué yàacàsi nèerica piyáapiná. ⁹ Pichùnìacué nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica iyéeyéica néenibàa. Càicué píimaca naliwa: ‘Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica mawiénita pirícué’, càicué píimaca naliwa. ¹⁰ Quéwa, pìanàacaalícué áiba yàcalé irìculé, néese càmita nawàwa néemiaca pitàacái, pimusúacuéwa capli irìcuíse calle irìculé. ¹¹ Yá píimacué nali: ‘¡Càmita wawàwa wàyaca piápichacué, ipíchaná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàca wàwali nacái! ¡Iná wàacuécawa píicha, wachùpiàca cáli íchùmalé wàabàli íchawa, yái piyacàle yàasu calle íchùmaléca, càide iyúwacué wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, wáasáidacaténácué pirí Dios yùuwichàidáanápínácué píawa! Quéwa péemiacué cayába quiríta, Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica mawiénita pirícué’, càicué píimaca naliwa. ¹² Núumacué pirí, èeri imáalàacaalípináwa, Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí yùuwichàidapiná níawa càmiíyéicué yeedáca yàataléwa pía máiní yáwanái Sodoma iyacàlená m̀nanáimi ícha”, íimaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

¹³ Jesús íimaca: “¡Máinícué piùuwichàapínacawa, píacué israelitaca iyéeyéica Corazín iyacàlená irìcu, Betsaida iyacàlená irìcu nacái! Ewitacué piicácaánita numànica pèewibàa madécaná yái càmirica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná íchacuéwa. Piyúunáidacuéca máiníyéica cayábaca pía náicha níara càmiíyéica israelitami iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, iyéeyéica méetàuculé Israel yàasu cáli ícha. Quéwa càmitaté máiní báawaca nía píichacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàniná pèewibàa. Quéwa naicácaalíte càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmicáináté

máiní báawéeyéica nía iyúwacué pía, càita nacái nàwalica nabàlesíamiwa báawéeri iicácanáwatá, náawinaca nacáíwa catáli yèewirétá náasáidacaténáté achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwatá. ¹⁴ Quéwa áiba èeriwa Dios yúuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapinácúéwa máiní cachàiníwanái náicha níara càmiíyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, máinícáinácúé báawéeyéica náicha pía. ¹⁵ Píacué nacái Capernaum iyacàlená minanáica, piyúunáidacuéca máinípiná cáimiétacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¡Càmírita! ¡Néese Dios yúucapinácúé píawa iriculé yáara utàwi máiníiri depuúwaca, máinícatalé depuúwaca náicha canánama!” càì yàlàaca nía cachàiníiri iyú yái Jesúsca, càmicáináté neebáida itàacái.

¹⁶ Néese Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Cawinácaalí yeebéeyéicuéca pitàacái, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí neebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí iiquéeyéicuéca pía iyúwa canéeri iwèni, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni nacái. Cawinácaalí iiquéeyéica núa càiride iyúwa canéeri iwèni, Dios iicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí caná iwèni naicáca Dios, yái Dios ibànuèrica núa”, ímaca yái Jesúsca. Néese níái setenta y dos namanùbaca nàaca nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali wenàiwicanái irí.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Néeseté idécanáami nacàlidaca wenàiwicanái iríni, yáté Jesús yéewáidacalénái setenta y dos namanùbaca nèepùacawa Jesús yàatalé, casimáica nawàwa manuísíwata. Yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali, Dios idéca iyúudàaca wía manuísíwata, imàacacaté nacái demonio yàacawa wenàiwicanái ícha, wachùuliacáináté demonio píipidená ìwali nàanápínáwa wenàiwica ícha! —náimaca. ¹⁸ Jesús ímaca nalí:

—Núaliacatéwa pimawèniadáanápínácúé Satanás, piúcacaténácúé yàasu demonionái wenàiwica ícha, bàaluitécáiná nuicáca Satanás icaláacawa chènuníise càide iyúwa énu icamaláná icaláanáwa Dios yúucacáináté Satanás chènuníise. ¹⁹ Nudéca nuchàiniadacuéca pía, píalimáanápínácúé píipìnaca àapi ínatabàa, chália ínatabàa nacái, canátacué picháuná. Nudéca nuchàiniadacuéca pía pimawèniadáanápíná macáita wàuwidesàiri Satanás ichàini macháunéeri iyú. ²⁰ Quéwa, picácué piyanídawa ìwali yái píalimáanáca piúcaca demonio wenàiwica ícha. Néese, piyanídacuéwa Dios itànàacáináté píipidená yàasu cuyàluta irìcuwa yái cuyàluta iyéerica chènuniré —ímaca yái Jesúsca.

Jesús se alegra

21 Yáté Espíritu Santo imàacaca casímáica Jesús iwàwa manuísíwata. Jesús íimaca Dios irí: “Pía, Núaniri Dios, nùaca pírí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita iyéeyéica chènuniré, cháí èeri irícuíyéica nacái. Nùaca pírí cayábéeri pimàacacáiná nali píiwitáisewa, níai yeebáidéeyéica pitàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái neebáidáaná, yéewanápiná áibanái èeri mīnanái iyúunáidéeyéi cáaliácáica, cāmīta náalimá náaliácawa píiwitáise ìwali. Báisíta, Núaniri, pidéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica”, íimaca yái Jesúsca.

22 Néese Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca nùaliácawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisíiri iyú nùwali, yái Iirica. Abéerita núa, yái Iirica, yáaliéri báisíiri iyú Núaniri ìwali, níawamita nacái cawinácaalí wenàiwicanái numàaquéeyéica yáallíaca Núaniri ìwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái Iirica”, íimaca yái Jesúsca.

23 Néese cáwa Jesús iwènúacawa, icàlidaca yéewáidacalénái iríwani, méetàucuta áibanái íicha. Jesús íimaca nali: “Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri manuísíwata, imàacacáinácué piicáca yái numàníirica. 24 Péemíacué cayába, bàaluité madécaná profetanái, madécaná nacái nacuèrinánái nawàwacaté naicáca yái piiquéericuéca, quéwa cāmītaté naicáni. Nawàwacaté néemíaca yái péemíericuéca, quéwa cāmītaté néemíani”, íimaca yái Jesúsca.

Parábola del buen samaritano

25 Néese iyacaté abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu. Yá yàacawa Jesús yàatalé itàanícáténá yáapicha, yáalimáidacáténá iicáwa Jesús. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacáténá càiripínata Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. 26 Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca piléeca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse. Picàlidaca nulí càinácaalí íimaca yáara —íimaca yái Jesúsca. 27 Yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu íimaca:

—Yái tàacáisi Moisés itànèericaté, càì íimaca: “Iwàwacutá cáinináca piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalícuísewa, macái picáuca iyú nacáíwa, macái pichàini iyú nacáíwa, macáita píiwitáise iyú nacáíwa. Iwàwacutá nacái cáinináca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, íimaca yái tàacáisi Moisés itànèericaté —íimaca yái yéewáidéerica wenàiwica. 28 Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani. Pimànicaalí mamáalàacata càide iyúwa yái tàacáisica íimáaná, yá pidèniápiná picáucawa cāmíiri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca.

29 Néese quéwa yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu iwàwacaté cayábaca áibanái iicácani, níai áibanái wenàiwicaca iyéeyéica néeni. Iná isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Néeni, cawínásica níara áibanái wenàiwicaca iwàwacutéeyéicasa cáinináca nuicáca? —Íimaca.

³⁰ Iná Jesús icàlidaca iríni comparación iyú. Jesús íimaca irí: “Abéeri asìali judío yàacatéwa àyapulcubàa Jerusalén iyacàlená íicha yàanàcaténá Jericó iyacàlená néréwa. Néese quéwa abénaméeyéi cayéedéeyéi náibàacani. Yá namelùdaca íicha yàasu macáita, ibàle nacái macáita. Yá nacapèedáidacani báawanama. Yá nàacawa íicha, namàacaca batéwéeri yéetácawa, yái judíoca. ³¹ Néeseacáwa àniwa áiba judíosàiri sacerdote yàanàaca irìcu yái àyapuca àniwa. Quéwa idécanacáita iicáca inacáiriwa judíoca, yái asìalica máinírica, yá sacerdote ichàbaca yàacawa íicha déecubàata abéemàabàa àyapu íicha. ³² Càita nacái áiba judíosàiri levita íibaidéerica templo irìcu yàanàaca néré, yá iicàcani, yái inacáiricawa judíoca máinírica, néese levita ichàbaca yàacawa abéemàabàa àyapu íicha. ³³ Néese áiba asìali Samaria yàasu cáli néeséeri, abéeri néená níái wenàiwicaca judiónái iiquéeyéi iyúwa báawéeyéi, yácata càmlíri judío yàacawa nacái irìcubàa yái àyapuca. Yái asìalica samaritanosàiri iicáca judío máinírica, yá catúlécánáca iicàcani. ³⁴ Yá yàacawa máiníri yàatalé. Yá idèplaca íicha icháuná olivo iséená iyú, uva ituní iyú nacái, dabé nacáirica. Yá ibàlìaca icháuná wáluma iyú. Néese samaritanosàiri imichàidacani ipìra íinataléwa. Yá itècani áiba caplì néré, naimácatáipiná. Yá icùacani táiyápinama. ³⁵ Néese mapisáináami àniwa, yái Samaria yàasu cáli néeséerica ipáyaidaca caplì íiwacali pucháiba moneda dracma iyú, cawèníyéi yáawami plata quírameníri, pucháiba èeri iwènicatáica. Yá samaritanosàiri íimaca caplì íiwacali irí: ‘Picùa cayába yái máinírica. Piúcacaalí plata mamáalàacata íicha yái nuèrica pírì picùanápínátani, yásí nupáyaidaca pía àniwa yái piúquéerica nùanàacatáipínata àniwa’, íimaca yái Samaria yàasu cáli néeséerica”, íimaca yái Jesúsca. ³⁶ Néese Jesús íimaca irí yái yéewáidéerica wenàiwica:

—Máisiba aslanái iicáca yái máinírica asìalica àyapulcubàa. ¿Chánácaalí néená cáinináca iicáca áiba wenàiwica, yái asìali cayéedéeyéi imànírica irí báawéeri? —Íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Néese yái yéewáidéerica wenàiwica íimaca Jesús irí:

—Yàara asìalica iiquéericaté ipualé —Íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Plawa, pimàni mamáalàacata càita, áibanái irí nacái càmlíyéica péenánái —Íimaca yái Jesúsca.

Jesús en casa de Marta y María

³⁸ Néeseté Jesús yèepùa yèepunícawa àniwa yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàanàaca áiba yàcalé irìculé. Inanái ùyacaté néré íipidenéechúa Marta. Uedáca nía ucapèe irìculéwa, ùacaténá nayáapiná uénánái yáapichawa. ³⁹ Marta idèniaca yùuchawa

ípidenéechúa María. Uái Maríaca úawinacawa mawiénita Jesús yàabàli irí uémìacaténá yéewáidáaná yéewáidacalénáíwa.
⁴⁰ Martata quéwa máini càulenáca úa, uíbaidacáiná nayáacalé. Máadáini uíbaidaca nayáapíná. Néese ùacawa Jesús yàatalé. Yá úumaca irí:

—Nuíwacali, ¿cáná pibatàa nùucha umàaca nuíbaidaca nulínáamitawa macáita wayáapíná? Pichùullà uyúudàanápíná núa —úumaca úái Martaca. ⁴¹ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Marta, péemìà cayába, ¿cáná máini maséeca píináidacawa piwàwawa, achúma nacái piwàwa manùba wawàsi ìwalíise?
⁴² Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéeriwa wenàiwicanáí irí, yái nutàacáica. Piùcha María udéca uínáidacawa uémìanápíná yái nutàacáica, cayábéeri áiba wawàsi íicha canánama. Canácata yáaliméeri yeedáca uíchani —íimaca yái Jesúsca.

11

Jesús y la oración

¹ Aiba èerité Jesús iyaca áibalé, yá isutáca yáawawa Dios íicha. Idécanáami isutáca Dios íicha, néese abéeri yéewáidacalé íimaca irí:

—Wáiwacali, péewáida wía wasutáanápíná Dios íicha càide iyúwaté Juan el Bautista yéewáidáanáté yéewáidacalénáíwa nasutáanápínáté Dios. ² Jesús íimaca nalí:

—Pisutácué Dios íicha, yá càicué píimaca pisutácawa:

‘Pía, Wáaniri Dios chènuníiséeri, píimàaca macái wenàiwica yàaca picàaluíniná. Pimàaca péenáíwaná yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáipínáta picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnáná namànica càide iyúwa piwàwáaná chái èeri írìcu càide iyúwa neebáidáaná pitàacái, níara iyéeyéica chènuniré.

³ Pía wayáapíná wamáapuèrica èeri imanùbaca.

⁴ Pimàaca piwàwawa wabáyawaná íicha, wíacáiná nacái wamàacaca wawàwawa nabáyawaná íicha cawínácaalí imàníyéica walí báawéeri. Picá pimàaca áibanái yáalimáidaca wía ípíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasàa wía báawéeri Satanás íicha’,

càicué píimaca Dios irííwa”, íimaca yái Jesúsca. ⁵⁻⁶ Jesús íima nacái yéewáidacalénáí irííwa:

—Péemìacué comparación: Aiba asìali idènàaca yàacawéerináwa, yá yàanàaca icapèe néré catá bamuchúami. Yá isutáca íicha mamáalàacata: ‘Pía nùacawéeriná, pía nuchàba máisiba pan yácáiná áiba nùacawéeriná idéca yàanàaca nucapèe néré, idéca yàacawa déecuise. Canáca nulí nuèripíná iyáapíná’, íimaca irí. ⁷ Néese yái iyéerica capíi írìcu càmìta íima irí: ‘Picá pisàiwica nulí wawàsi. Nudéca nubàllìaca capíi inùma.

Nuénibe nadéca nacùacawa, waimácaténá íná càmita núalimá numichàacawa nùacaténá pirí quirínamatani', càmita càì íma irí.
⁸ Néese núumacué pirí, éwita càmicáaníta imichàawa yàacaténá iríni yàacawéerinácáanítani, càicáaníta yàaca irí macáita yái imáapuérica, isutácáiná íicha mamáalàacata cachàiníri iyú.
⁹ Càita nacái núumacué pirí: Pisutácué mamáalàacata Dios íicha, yásí imànicuéca piríwani. Càide iyúwa comparación íimáaná, picutácué mamáalàacatani, yásí planàacuécani. Pimáidacué mamáalàacata capíi inùma néeni, yásí yàacùacuéca piríwani.
¹⁰ Yácáiná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàpinácani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata capíi inùma néeni, nàacùaca iríni. Càita nacái cawinácaalí isutéerica mamáalàacata Dios íicha, Dios imànica iríwa càide iyúwa isutáaná.

¹¹ “Péemìacué comparación: Pidènlacaalícué pìiriwa, càmitacué pìia irí íba isutácaalí píicha pan iyáapínáwa. Càmitacué pìia iyáapíná àapi isutácaalí píicha cubái. ¹² Càmitacué pìia iyáapíná chália isutácaalí píicha cawámai yéewé. ¹³ Ewitaacué báawéeyéicáaníta íiwitáiseca pía, càicáaníta cáininácuéca píicáca péenibewa, píalimácué nacái pìiaca nalí cayábéeri wawàsi. Néeni, ¿càmitasicué píalíawa cayábáaná íiwitáise yái Wáaniri Dios chènuníiséerica? ¡Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios ibànùnápíná nalí Espíritu Santo, cawinácaalí isutéeyéica Dios íichani! —íimaca yái Jesúsca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

¹⁴ Aiba èerité Jesús yúucaca demonio asíali íicha. Yái demonio matàacáica imànicaté asíali. Néese demonio yàacadénáamiwa asíali íicha, yáta asíali yáalimá itàaníca àniwa. Níái wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí íwalíise yái imànínáca. ¹⁵ Quéwa abénaméeyéi náimaca: “Yái asíali Jesúsca idènlaca Beelzebú íiwitáise, yái demonio íiwacalínáca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús íwali.

¹⁶ Aibanái nawàwa náalimáidaca naicáwa Jesús asáisi idènlacaalí Dios íiwitáise, íná nasutáca íicha imànínápiná yái càmíirica wenàiwica idé imànica. ¹⁷ Yá Jesús yáalíacawa náináidáanáwa nawàwáaná náalimáidaca naicáwani. Yá íimaca nalí:

“Péemìacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí íipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, càmita náalimá nàyaca abéeri capíi írìcu. ¹⁸ Càita nacái Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmita yáalimá cachàini Satanás quirínamatá. Càicuéca núumaca pirí píimacáinácué nùwali núucáanása demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise

iyú, yái demonio íiwacalináca. ¹⁹ Quéwa picháawàacaalícué nuináwaná ìwali mamáalàacata núucáanása demonio wenàiwica ícha Beelzebú íiwitáise iyú, néese iwàwacutácué picàlidaca nulí cawinácaalí ichàini iyú péewáidacalénáicué yúucaca demonio wenàiwica ícha. Píalíacawa càmita náuca demonio Beelzebú íiwitáise iyú. Iná péewáidacalénái nadéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná ìwali báisíiri iyú. ²⁰ Nudéca núucaca demonio wenàiwica ícha Dios íiwitáise iyú. Iná nudéca núasáidacuéca pirí Dios icùaná abéechúanaméeyéi wenàiwica péewibàa.

21-22 “Núucaca demonio wenàiwica ícha nuíwitaíse iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás ícha. Péemíacué comparación: Cachàinicaalí asìali, idèniacaalí cayába icáapisàíwa, yásí icùaca icapèewa cachàiníiri iyú, yàasu nacáíwa iyéerica icapèe irícu, ipíchaná cayéedéeri yàanàaca imelùdacaténá íchani. Quéwa cawàwanáta áiba asìali yàanàaca cachàiníríca caplí íiwacalí ícha, néese imawèniadaca íchawa caplí íiwacalí, yásí imelùdaca ícha icáapisàími, yàasumi nacáí yàacaténá yáapichéeyéi iríwani. Càita nacáí Satanás idacùaca wenàiwica íiwitáise, cachàiníiri iyú ipíchaná namusúacawa ícha. Quéwa núata iwasàaca wenàiwica Satanás ícha cachàinicáiná núa Satanás ícha.

23 “Píacué càmiíyéica abédanama íiwitáise núapicha, piùwidecuéca pimànica núa; càmitacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuéca Satanás iméeràidacaténá wenàiwica Dios ícha meedá”, íimaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

24 Jesús íimaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica ícha, yásí demonio iméeràacawa chuiri cáli ínata, yá icutáca iyamáacatáipináwa. Càmicaalí demonio yàanàa iyamáacatáipináwa, néese íimaca ínáidacawa iríwa: ‘Nuèpùacawa àniwa nucapèe néréwa yáara wenàiwicaca nùacatáiseocatéwa ícha’, íimaca iríwa yái demonioca. ²⁵ Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiséeri càide iyúwa cayábéeri caplí natunuérica, nachùnièrica nacáí cayába. ²⁶ Néese demonio yàaca ìwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiníiyéi báawaca ícha. Néese macáita nawàlùacawa wenàiwica iwàwaliculé nadacùacaténá íiwitáise. Yásí namànica wenàiwica irí báawéeri máiní ícha yái idàbáanéerica demonio imànírícaté irí quéechacáwa”, íimaca yái Jesúsca.

La felicidad verdadera

27 Idècunitàacá Jesús icàlidaca nalíni, yá abéechúa inanái úumaca cachàiníiri iyú:

—¡Casímaica pìwali úara inanáica imàaqueéchúacaté pimusuáca piicá èeri, úara idàwinèechúacaté pía! —úmaca.
²⁸ Quéwa Jesús ímaca ulí:

—¡Báisíta, quéwa cachàini yáwanái casímaica uícha nía, caw-inácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái, namànica nacái càide iyúwa ímáaná! —ímaca yái Jesúsca.

La gente mala pide una señal milagrosa

²⁹ Néeseté manùba wenàiwica nàwacáidáyacacawa mamáalàacata Jesús itéese. Yá Jesús idàbaca icàlidaca nalíni: “Báawaca náiwitáise níai wenàiwicaca iyéeyéica siùcade; nasutáca nuícha numànínapíná naicá yái càmírica wenàiwica idé imànica. Càmita quéwa numànipíná nalí càiri wawàsi. Numàacacáita naicáca numànínapíná càide iyúwaté profeta Jonás iyáaná. ³⁰ Càide iyúwaté Nínive iyacàlená mìnánáimi náalíánáwa Dios ibànùacaté nàatalé profeta Jonás, càita nacái numàacapíná wenàiwica náalíacawa nùwali, núa asiali Dios néeséerica, numànipínacáiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáaná. ³¹ Aiba èeriwa, Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí níai wenàiwicaca iyéeyéica siùcade nabàlùapínáwa Dios ípunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinácaalí báawéeri namànírícaté. Néese Sur yàasu cáli icuèchúami càmíchúa israelita umichàapínácawa ucháawàcaténá naináwaná ìwali níai israelitaca iyéeyéica siùca. Bàaluitécáiná ùanàaca máini déecuise wàasu cáli ínatalépiná uémíacaténaté rey Salomón itàacái máini cáalíacáica, úalíacáinatéwa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáalíacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáaníta nèewibàa, níai israelitaca, núa cachàiníríca íiwitáise rey Salomón ichàini ícha, càicáaníta càmita neebáida nutàacái. Iná cabáyawanáca Dios iicáca nía. ³² Nía nacái càmíiyéica israelita iyéeyéícaté Nínive iyacàlená irícu namichàapínácawa èeri imáalàacaalíwa Dios yùuwichàidapínácaalí báawéeyéi wenàiwica. Néese níai israelitaca iyéeyéica siùca nabàlùapínáwa Dios ípunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinácaalí báawéeri namànírícaté. Yásí Nínive iyacàlená mìnánáimi nacháawàapíná israelitanái iináwaná ìwali, bàaluitécáiná Nínive iyacàlená mìnánáimi nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná néemíacáinaté profeta Jonás icàlidaca nalíni Dios inùmalícuise. Néese, éwita nùyacáaníta nèewibàa siùcade, níai israelitaca, núa cachàiníríca íiwitáise profeta Jonás ichàini ícha, càicáaníta càmita neebáida nutàacái. Iná máini cabáyawanáca Dios iicáca nía”, ímaca yái Jesúsca.

La lámpara del cuerpo

³³ Jesús ímaca nalí: “Péemíacué comparación: Watùcuníacaalí lámpara, càmita wabàani catácatalé, càmita nacái yàalusi irículé.

Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa amalácaténá wenàiwicanái irí iwàlùeyéicawa néré. ³⁴ Pituí nacái iyaca pirí càide iyúwa lámpara pituícáiná imàacaca piicáca. Cayábacaalí pituí, yásí amalánamaca piicáca. Quéwa, báawacaalí pituí, néese catáca piicáidaca. ³⁵ Néese, yái plínáidéericawa piwàwalicúsewa iyaca càide iyúwa catuíri íiwitáise. Iná picúa cayába piwàwawa, masaquèeri iyú, picá cáininá piicáca áiba wawàsi Dios íicha, ipíchaná catáca píiwitáise. ³⁶ Amalácaalí píiwitáise, canásíwacaalí catá píiwitáise, yásí píalíaca piicáca cayábéeri báawéeri íichaná, càide iyúwa lámpara icànacaalí pìwali”, íimaca yái Jesúsa.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

³⁷ Idécanaámité Jesús icàlidacani wenàiwicanái irí, yá abéeri fariseo imáidaca Jesús iyáacaténá iyáacaléwa. Inaté Jesús iwàlùacawa fariseo icapèe iriculé, yá yáawinacawa mesa iwéré. ³⁸ Yái fariseo íináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí iicáciná Jesús càmita imàni culto nacáiri íibacaténá icáapiwa éeréeri iyú, iyúwa fariseonái íiwitáise iyáaná ipíchawáise iyáaca iyáacaléwa. ³⁹ Quéwa Wáiwacali íimaca irí:

—Píacué fariseoca, pimànicuéca madécaná wawàsi éeréeri iyú càide iyúwaté plawirináimi yéewáidáanacué pía, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca píiwitáise. Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa bacàa, quírápieli nacái wáibéeyéica íinatabàa. Quéwa máini báawaca píiwitáise piwàwalicúsewa càide iyúwa bacàa ipuniéchúacawa casaquèeri iyú, peedácinácué piriwa manùba wawàsi piyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuéca. ⁴⁰ ¡Píacué càmíiyéica yáalíawa! ¿Càmítacué píalíawa Dios yáalimá iicáca piwàwaliculéwa càide iyúwa iicáaná nacái macái wawàsi wenàiwica yáaliméerica iicáca ituí iyúwa? ⁴¹ Quéwa, iwàwacutácué masacàaca pimànica píiwitáisewa piwàwalicúsewa quéeacháwa yéewanápinácué placa catúulécanéeyéi irí cayábéeri ofrenda Dios irípiná. Masacàacaalícué pimànica píiwitáisewa, yásí masacàaca Dios iicácué macáita yái pimàníricuéca.

⁴² “¡Dios yùuwichàidapínácué píawa, píacué fariseoca! Pimàacacuéca bànacalé ofrenda iyú Dios irí abéerinama néená níai diéyéica imanùbaca pibànacaleca púubéeyéica, níai menta ibáiná, ruda ibáiná nacái, macái bànacalé íiwitáaná nacái, càide iyúwaté Dios ichùullánácué pimàacaca irí nía ofrenda iyú sacerdotenái iyáapíná. Quéwa, càmítacué picúa wenàiwicanái machacàníiri iyú, càmítacué nacái cáininá piicáca Dios. Máinícué iwàwacutá càì pimànica, quéwa picácué piyamáida pimàaca plasu cawèníiriwa Dios irípiná ofrenda iyú.

43 “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué fariseoca!, iwàwéeyéica máiní yáawinacawa macái wenàiwica yàacuésemi chènunibèeri yàalubáisi íinata néewáidacàalu irìcu pimànicaténácué culto, yéewacaténácué naicáca pía iyúwa máiníyéica cachàinica. Casímáicuéca piwàwa nacái natàidacáinácué pía máiní cáimiétaquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé áibanái wenàiwica naicácaténácué natàidaca pía.

44 “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa! Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa càliculìlì càmiíyèi wenàiwica yáaliawa alénacaalí càliculìlì ìyaca, néese wenàiwica nàipìnaca càliculìlì íinatabàa, quéwa càmita náaliawa nàipìnaca casaquèeri íinatabàa. Càita nacái áibanái néemìaca péewáidáanácué nía quéwa càmita náaliawa casacàacuéca píiwitáise”, íimaca yái Jesúsca.

45 Iná abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irìcu íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, picàlidacáiná càiri tàacáisi fariseonái irí, íná pitàanica pìyaca wàwali nacái báawéeri iyú, wía yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu —íimaca. 46 Quéwa Jesús íimaca:

—¡Dios yùuwichàidapinácué pía nacái, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu! Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa náiwacanánái ichùulièyéica wenàiwica iwáacutáidaca máiní imiéri wawàsi, néese càmita nayúudàa iwáacutáidacani, ibatàa nacáapi ipùata achúméerína iyúpináta, càmita nayúudàa iwáacutáidacani. Càita nacái pichùulliacuéca wenàiwica namàníinápiná madécaná càulenéeri wawàsi píimacáinácué Dios iwàwacasa càì namànica, néese càmitacué pimàni càide iyúwa pichùullianá áibanái imànica.

47 “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa!, píacué imàníyéica cayábanaméeyéi iicácanáwa caplì profetanáimi yàasu càliculìimi iwicáubàa, piwàwacáinásacué piwàwalica nía, Dios yàasu wenàiwica profetanáimica plawirináimi inuéyéicaté. 48 Iná píasáidacuéca abédanama píiwitáise plawirináimi yáapichawa, cayábaca piicácuéca yái namàníricaté; nanúacáinaté profetanái, néese cayábacuéca pimànica profetanáimi yàasu càliculìimi.

49 “Iná Dios íimaca cáalíacáiri iyú: ‘Nubànùapiná profetanái, apóstolnái nacái nacàlidacaténá nutàacái israelitanái irí. Néese israelitanái namànipiná báawéeri abénaméeyéi irí, nanúapiná nacái áibanái néená’, càité íimaca yái Diosca. 50 Yácaíná Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ìwalíise yái plawirináimicué inúanacaté Dios yàasu wenàiwica profetanái, Dios idàbacatáiseocaté èeriquéi àta siùca nacáide. 51 Yáara idàbáanéerica nanúacaté íipidenéericaté Abel. Néese nanúacaté áibanái manùbéeyéi. Yáara nanuéricaté

namáalàidáaná canánama íipidenáté Zacarías, yái profeta nanuéricaté templo ibàacháwalená irícu, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. Iná núumacué pirí, Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ìwalíse yái píawirináimicué inúanácaté profetanái, icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse.

⁵² “¡Dios yúuwichàidapínacué píawa, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu! Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica iyéeduèyéica capíi yàasu llave, néese càmita nawàlùawa capíi irículé, càmita nacái nabatàa áibanái iwàlùacawa. Càita nacái píacué: Ewítacué píalíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái íimáaná, càicáaníta càmitacué piwènúada píiwitáisewa peebáidacaténáni, càmita nacái pibatàa áibanái yeebáidacani”, íimaca yái Jesúsca.

⁵³ Idécanáami càì Jesús íimaca nalí, yá calúaca nía báawanama, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseoca. Néese nadàbaca nasutáca néemíawa Jesús manùba wawàsi ìwali nasàiwicacaténá irí wawàsi. ⁵⁴ Náalimáidaca naicáwani íimáanápiná áiba wawàsi báawéeri yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

¹ Néenialité madécaná mil namanùbaca wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús yàatalé naicácaténáni. Máinícáiná dàalaca néré wenàiwica, íná nabawàidáyacacawa. Yá Jesús idàbaca icàlidaca quéechacáwa yéewáidacalénái iríwani. Yá íimaca nalí: “Píacué píichawa fariseonái yàasu levadura. Yái levadura íimáanáca càicanide iyúwa náiwitáise pucháibéeri, ipíchanacué nacái pucháibacuéca píiwitáise. ² Càmitacué píalimá pibàaca pibáyawanáwa càiripináta. Aibaalípiná macáita náalíacawa ìwali. ³ Iná macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali catéeri irícu, áibaalípiná macáita néemíapínáca amalánama ìwali. Macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali ibàacanéeri iyú áibanái íicha, picapèe imàdáaná irícuwa, yásí áiba èeriwa náiríacawa capíi ipùatalículé, yá nacàlidapínácani cachàiníríi iyú macái yàcalé mìnánái irí”, íimaca yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

⁴ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Píacué nùacawéeyéiná, núumacuéca pirí, càmita iwàwacutá cáalucuéca pía náicha èeri mìnánái yáaliméeyéica inúacuéca pía, quéwa idécanáamicué nanúaca pía, néese càmita quirínama náalimá namànica pirí báawéeri. ⁵ Quéwa nucàlidacuéca pirí ìwali cawinácaalí iwàwacutá cáalucuéca pía íicha: Iwàwacutácué cáaluca pía Dios íicha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténacué

pía infierno iriculé. Báisíta, iwàwacutácué cáaluca pía ícha manuísíwata, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa, pìacaténácué nacái icàaluíniná.

⁶ “Péemíacué comparación: Nawénda cinco namanùbaca púubéeyéi màsibèe pucháiba moneda ìwalínápiná càmicáiná máiní cawènica màsibèe. Quéwa Dios càmita ìimáicha nía ìbatàa abéeripiná, càmita Dios ìimáichani, yái màsibèeca. ⁷ Càita nacái Dios icùacuéca pía. Dios yáalíacuécawa macáita pìwali, àta càisimalénacaalícué pìiwita ìbáiná, yáalía nacáiwa Dioscáiná idéca iputàaca nía abénamata. Iná picácué cáalu pínáidacawa piwàwawa, Dioscáiná iicácuéca pía iyúwa cawèníri yáwanái náicha macái púubéeyéi màsibèe manùbéeyéi”, ímaca nalí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

⁸ Jesús ímaca nalí: “Núumacué pìrí, cawínacaalí wenàiwica icàlidéerica ìináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái, asìali Dios néeséerica, nucàlidapiná ìináwaná ìwali nùasu wenàiwicacani Dios yàasu ángelnái yàacuésemi. ⁹ Aibacaalí quéwa càmita icàlida ìináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, néese nucàlidapiná ìináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicani Dios yàasu ángelnái yàacuésemi.

¹⁰ “Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asìali Dios néeséerica, néese iwènúadacaalí ìiwitáisewa báawéeri ícha, yásí Dios imàacapiná iwàwawa ìbáyawaná ícha. Quéwa áibacaalí itàaní báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, néese càmita Dios imàaca iwàwawa ìbáyawaná ícha.

¹¹ “Náibàapinácué píawa nacháawàcaténácué piináwaná ìwali judiónái yéewáidacàalu irìcu, jueznái yàatalé nacái, yàcalé ìiwacanánái yàatalé nacái, quéwa picácué achúma pínáidawa piwàwawa ìwali càinácaalí iyú yéewanápiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa, ìwali nacái yái tàacáisi iwàwacutéericuécaca picàlidaca nalí. ¹² Iwàwacutácaalípiná picàlidaca piináwanáwa, yásí Espíritu Santo yéewáidacué píawa, càinácaalícué iwàwacutáanápiná picàlidaca nalí”, ímaca yái Jesúsca.

El peligro de las riquezas

¹³ Néeseté áiba asìali ìbàluèericawa wenàiwicanái yèewi ímaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, pichùulí nuénàsàiri yàaca nulí nùasupiná wáaniri yàasumi yéená —ímaca. ¹⁴ Jesús ímaca irí:

—Pía, nùacawéerináca, càmita nùanàa càide iyúwa juez imàníná nuémíacaténá wenàiwicanái nacháawàaca áibanái ìináwaná ìwali, càmita nacái nùanàa nuseríacaténá nàaniri yàasumi yèewi —ímaca yái Jesúsca. ¹⁵ Néese Jesús ímaca nacái:

—Piicácué píchawa cayába. Picácué piwàwa peedáca piríwa mamáalàacata cawèníri wawàsi. Wáalimáca wáyaca casíimáiri iyú éwita canácaalí walí manùba cawèníri. Ewita wenàiwica idèniacaalí yàasuwa madécaná cawèníri, càicáaníta càmíta yáalimá yáaliacawa asáisi iyacaalípiná madécaná camuí —ímaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese Jesús yéewáidaca nía. Yá ímaca nalí: “Péemlàcué comparación: Iyacaté càasuíri asíali, idènièricaté madécaná ibànacalewa. Néese áiba camuíté càasuíri yeedáca manùba iyacanási ibànacale íichawa.

¹⁷ Néese càasuíri íináidacawa, yá ímaca iríwa: ‘¿Càinásica iwàwacutá numànica? Canáca nulí cayába capíi imanùbaca nùwacáidacatalépiná yàacàsi yái nuedéerica nubànacale íichawa’, ímaca iríwa.

¹⁸⁻¹⁹ Néese ímaca iríwa àniwa: ‘Siùca núaliacawa càinácaalí numànínápiná. Nucàlàllápiná nucapèewa nuchùnìacaténá àniwa manuínaméeyéi iyú nabàlùacawa yéewanápiná nucùaca nalícu macáita yái nubànacaleca nuedéerica, macáita nùasu nacáwa. Nésecáwa, yásí núumaca nulíwa: Pía, nùacawéerináca, siùcade pidèniaca manùba cawèníri picuèrica pirípináwa pìyacaténá iyú madécaná camuípiná. Iná piyamáida piawawa, piyáa piyáacaléwa, píra nacái, casíimái nacái piwàwa’, ímaca iríwa yái càasuíríca.

²⁰ Quéwa Dios ímaca irí: ‘Pía asíali máiwitáiséerica. Yáta catáquéi péetáwa. Néese macáita yái pìwacáidéerica pirípináwa, áibanái needápiná nalíwani macáita, áibanái wenàiwica càmíiyéica píalía íwali’, ímaca yái Diosca.

²¹ Càita iyaca cawinácaalí wenàiwica iwacáidéericáita iríwa meedá cawèníri yàasupínáwa, càmíiri quéwa imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná”, ímaca yái Jesúsca.

Dios cuida de sus hijos

²² Néeseté Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemlàcué cayába: Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa íwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, pìyacaténácué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca pibàlepináwa, piwalicaténácué pibàlewa.

²³ Máiníri cawènica wacáuca yàacàsi íicha. Wainá nacái máiníri cawènica bàlesi íicha. Dios idéca yàaca wacáuca cháí èeri irícu, wainá nacái cawèníri íná yéewa wáaliacawa yàanápiná walí wawàsi càmíirica máiní cawènica, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái.

²⁴ Piicáidacué nalí níai cuipiraca. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadèniacatalépiná nabànacale iyacanáwa. Quéwa Diosta yàaca nayáapíná. Néeni, ¡máinícuéca cáinináca Dios iicáca pía náicha níai màsibèeca! Iná iwàwacutácué píaliacawa Dios icùanácué pía nacái.

²⁵ Néese, éwitacué píináidáanícaalíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmítacué píalimá cáala pimànicuéca

picáucawa, ibatàa abéeri hora piná, càmitacué píalimá càì.
²⁶ Càmicáinacué píalimá pimànica càiri achúméeri wawàsi, ínà canéeri iwèni meedá pínáidacaalícuéwa piwàwawa báawanama yàacàsi ìwali, bàlesi nacái.

²⁷ “Piicáidacué càinácaalí íiwinási nadàwinàacawa: Càmita náibaida. Càmita nacái needá sáawáli namàniiripiná nabàlewa. Quéwa núumacué pirí nadèniaca náíwináwa cayábéeri iicácanáwa rey Salomón ibàle íicha, éwitaté máinicáaníta càasuca Salomónca. ²⁸ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábéeri iicácanáwa, éwita masicái nàyacáaníta maléenà èeri meedá manacúalibàa, néese táwicha, yá wenàiwica neemàcani quichái iyú. Dios imànica cayábéeri masicái irí waiquéerica càiride iyúwa canéeri iwèni, ínà iwàwacutácué píalíacawa Dios yàanápínacué pibàlepiná nacái. ¿Cánacué càmita manuí pínáidacawa piwàwawa Dios ìwali icùanápínacué pía? ²⁹ Picácué pínáidáaníwa mamáalàacata càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa. Picácué máiní achúmaca pínáidacawa piwàwawa ìwali mamáalàacata. ³⁰ Níacáiná macái èeri mìnánái càmlíyéica Dios yéenibeca nàináidáanícawa nawàwawa ìwali, yái wawàsica. Quéwa ìyacué pirí Wáaniri Dios yáaliéricawa càiríníacaalí wawàsi pimáapuèricuéca. ³¹ Píalimáidacué pimànica càide iyúwacué Dios ichùulianá pimànica, macái pichàini iyúwa, yásí Dios yàacué pirí nacái macáita càinácaalícué pimáapuèrica”, íimaca yái Jesúsca.

Riqueza en el cielo

³² Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué cáalu pía, piácué nùasu ovejanáica; máisibáwanáitacué pía, quéwa Wáaniri Dios idéca yeedácuéca pía imàacáanápínacué yàasunáica pía, icùacaténácué pía. ³³ Piwéndacué píasuwa. Píacué iwènináami catúulécanéeyéi irí. Yásí pidènlapínacué cawènisíwéeri càmlírica imáalàawa Dios yèeripínacué pirí chènuniré, aléera càmicataléca éwisàimipínacué píchani, càmicatalé cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa, càmita nacái cuwée imáalàidacuéca píichani. ³⁴ Yásí píasucué cawèniirisíwa ìyapíná chènuniré, ínà piwàwapínacué pìyaca chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Hay que estar preparados

³⁵ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Pichùnìlacué pìiwitáisewa picùacaténácué nùacawa néese. Péemìlacué comparación: Pìyacué càide iyúwa wenàiwica idécanáami ìwalica ibàlewa, ipucúadaca nacái yàasu lámparawa. ³⁶ Picùacué nùacawa néese càide iyúwa áibanái íbaidéeyéica nacùacaalí náiwacaliwa yèepùacawa casamiento néese, áibanái imànicatalé fiesta nacásàacadénáamiwa. Nacùaca náiwacaliwa yàacawa néese àta yàanàacataléta casamiento néese, yéewanápiná nàacùaca

irí capîi inûma ráunamáita yàanàacaalípiná imáidaca. ³⁷ Yái náiwacali yàanàacaalípiná, yá yàanàacaalí nía càmíiyéica iimá, yásí casímáica yàasu wenàiwicanái. Péemíacué cayába, yái náiwacali ichùnìapínáca yàasuwa iwacùacaténá nali nayáapíná. ³⁸ Casímáica níawa, náiwacali yàanàacaalí nía càmíiyéi iimá, éwita yàanàacaalí néré catá bamuchúami, càmicaalí nacái, cacámalaléwa nacái. ³⁹ Péemíacué comparación: Capîi íiwacali yáalíacaalítéwa càináacaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàacatá, néese càmita ibatàa nàacùaca capîinûma nayéedùanápíná íicha yàasutá. Càmita quéwa capîi íiwacali yáalíawa càináacaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàa. ⁴⁰ Càita nacáicué pía. Pichùnìacué píiwitáisewa picùacaténácué nùacawa néese, núa asiali Dios néeséerica, nùacáináwa néese càmícatáipínátacué picùa nùanàa”, íimaca yái Jesúscá.

El criado fiel y el criado infiel

⁴¹ Néeseté Pedro isutáca yéemíawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿picàlidasica yái comparaciónca péewáidacaténá wíawamita wía péewáidacaléca, càmicaalí nacái, péewáidasica canánama wenàiwica? —Íimaca yái Pedroca.

⁴² Néese Wáiwacali íimaca: “Péemíacué comparación: Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa capîi íiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricaní, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéeri nacái íiwacali itàacáíwa machacànìiri iyú. Iná yái capîi íiwacalica, ipíchawáise yàacawa icapèe íichawa, yá ichùuliaca yàasu wenàiwicawa icùanápíná yàasu wenàiwica áibanái, yàacaténá nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴³ Néesecáwa íiwacali yàanàacaalípiná àniwa, yá casímáica yàasu wenàiwica imànicaalícáwa ìyaca càide iyúwa íiwacali íimáanáté irí. ⁴⁴ Péemíacué cayába, yái íiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica íibaidaca cayába íiwacali iríwa, idècunitàacá canáca yái íiwacalica. ⁴⁵⁻⁴⁶ Quéwa yái íiwacali yàasu wenàiwicaca iyúunáidacaalí íiwacali idècunìacawa mamáalàacata, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéiwa íibaidéeyéica, yá iyamáidaca íibaidaca iyáacaténá manuí iyáacaléwa, ìiraca nacái, icàmáanápíná nacái, yáta íiwacali yàanàapínáca yáta èerica yàasu wenàiwica càmícatáita icùa yàanàaca, áiba hora nacái càmíiri yáalíawa ìwali íiwacali yàanàanápíná. Yásí íiwacali idalúaca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica, càide iyúwa yùuwichàidáaná wenàiwica càmíiyéica yeebáida itàacái.

⁴⁷ “Cawinácaalí yàasu wenàiwicanái yáaliyéicawa càináacaalí náiwacali iwàwáaná namànica, quéwa càmíiyéica icùa íiwacali yàanàaca, càmíiyéica yeebáida nacái íiwacali itàacáíwa, yá náiwacali icapèedáidapíná níawa manùba yàawiría cachàinìiri cabèesi iyú. ⁴⁸ Néeseta quéwa cawinácaalí yàasu wenàiwica

càmírica yáalíawa cayába càinácaalí íiwacali iwàwáaná yàasu wenàiwica imànica, néese imànicaalí ibáyawanáwa, yásí íiwacali icapèedáidaca báawatatàani. Cawinácaalí yáaliyéicaawa cayába, iwàwacutá namànica máini machacàníiri iyú. Cawinácaalí yàasu wenàiwica íiwacali imàaquéeyéica icùaca manùba, iwàwacutá nacùaca nía máini cayábéeri iyú náicha áibanái càmiyéica icùaca manùba”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús es causa de división

⁴⁹ Néseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé, íná càulenéeri wawàsi yàanàapínaca macái èeri mìnánái ìwali càide iyúwa quichái yeemácaalí wenàiwica; yá ímáini nuwàwa quichái idàbaca ipucúacawa ráunamáita! ⁵⁰ ¡Iwàwacutápiná nùuwichàacawa cáiwíiri yùuwichàacáisi iyú, yá máini báawaca nuínáidacawa nuwàwawa siúcade àta numáalàidacatalépináta nùuwichàacawa! ⁵¹ Picácué píináidawa wenàiwicanái nàypíná matuíbanáita náapichawáaca nùanàacáaníta aléi èeri iriculé. ¡Càmírita! Néese, càmita abédanama náiwitáise nùwali. ⁵² Siúcáisede nàyacaalí cinco namanùbaca néenánái, yásí máisiba càmita abédanama náiwitáise pucháiba yáapicha, càita nacái, càmita abédanama pucháiba íiwitáise máisiba yáapicha. ⁵³ Asíali yùuwideca imànipínaca líriwa. Iiri nacái yùuwideca imànipíná yáaniriwa. Inanái ùuwideca umànipínaca uíduwa. Uídu nacái ùuwideca umànipíná úatúawa. Ua nacái ucuíruca ùuwideca umànipíná uinìruwa. Uinìru nacái ùuwideca umànipíná ucuíruwa, níacáiná abénaméeyéi néená neebáidapíná nutàacái, quéwa áibanái càmita neebáidapíná nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

Las señales de los tiempos

⁵⁴ Yá Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Péemíacué comparación: Chái Israel yàasu cáli íinata, piicácaalícué manùba acalèe namichàacawa èeri iwàlùacatáisewa, yásí pímacuécá piríwáaca: ‘Aca uníara wàatalé’. Yásí yúuwàacawa. ⁵⁵ Néese cáuli ipùacaalí sur néese, yásí pímacuécá ùuleca cáminá walíwa. Yásí ùulecani. ⁵⁶ ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Píalíacuécawa càinácaalí íimáaná yái acalèe iicacánáwa, chái cáli nacái. Íná píalíacuécá nacáiwa càinácaalí íimáaná yái Dios imàníríca siùca, quéwa picàlidacáitacué pichìwawa càmitasacué píalíawa cawinácaalí núa”, íimaca yái Jesúsca.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

⁵⁷ Jesús íimaca nalí: “¿Cánácué càmita píináidawa machacàníiri iyú pimàníinápinácué cayábéeri? ⁵⁸ Pisutá Dios íicha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha, ipíchaná yùuwichàidaca pía. Càmicaalí càì pimàni, yásí Dios ìyaca pirí càiride iyúwa piùwide. Péemia comparación: Piùwide

itécaalí pía icháawàacaténá piináwaná ìwali nacuèrinánái irí, yá iwàwacutá pitàaníca yáapicha ééréta àyapulicubàa. Pisutá ícha wawàsi caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná ícha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá ícha càì, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapíná píawa presoíyéi ibànaliculé, nacapèedáidacaténá píawa. ⁵⁹ Péemlà cayába. Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íchawa presoíyéi ibàna irícuíse àta napáyaidacataléta náichawa namawèniacálewa macáita, àta abéeri centavo piná, yái centavo namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmita píalimá pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha càiripináta”, ímaca yái Jesúsca.

13

Importancia de la conversión

¹ Néenialité abénaméeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yàatalé, yá nacàlidaca Jesús iríni, Pilato gobernador imàacacaté yàasu úwináíwa inúaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi. Yáté Galilea néeséeyéi íiranámi yèewìacawa napìra íiranámi yèewiwa, níai pìráimica nanuéyéicaté sacrificio piná nàacaténá Dios icàaluíniná. Uwinái inúacáiná nía mawiénita irí yáni nanúacatái napìrawa, íná yéewa náiranámi yèewìacawa napìra íiranámi yèewiwa.

² Néese Jesús ímaca nalí: “Níara Galilea yàasu cáli néeséeyéica néetácatéwa máini báawéeri iyú. Iná cawàwanátacué piyúunáidaca cabáyawanácaté nía náicha canánama iyéeyéica nàasu cáli íinata. ³ Núumacué pirí, càmitaté cabáyawaná nía áibanái ícha. Néese càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná, yásí péetápinácué nacáíwa méetàuculé Dios ícha. ⁴ Péemlàcatécué nacái naináwaná ìwali áibanái dieciocho namanùbaca yéetéeyéicatéwa Siloé néré chènunfiri capíi yúuwàacáinatéwa náinatabàa. Picácué pínáidawa cabáyawanéeyéica nía náicha macáita Jerusalén iyacàlená mìnanáica. ⁵ Núumacué pirí, càmitaté cabáyawaná nía áibanái ícha. Néese càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná, yásí macáita péetápinácué nacáíwa méetàuculé Dios ícha”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa, náalíacaténáwa mesúnamáita Dios yùuwichàidáanápínáté israelitanái. Yá ímaca nalí: “Aiba asìali idèniacaté higuera yéetaná yàasu uva ibànacalená yèewiréwa. Yàaca iicácaténá idènièricaalí iyacanáwa yái àicuca, quéwa canáca yàanèeri iyacanáca. ⁷ Iná bànacalé íiwacali ímaca yàasu wenàiwica iríwa icuèrica uva ibànacalená: ‘Piicá yái àicuca. Nudéca nucutáca iyacaná máisiba camuí imanùbaca. Yá canáca

iyacaná. Iná piùcani. Canápináta meedá wamàaca ibàlùacawa cháí màyacanéeri', íimaca. ⁸ Quéwa yái icuèrica bànacalé íimaca íiwacali iríwa: 'Nuíwacali, pimàaca ibàlùacawa cháí quirítàacáwa abéeri camuípiná. Yá nubàsabàsáidaca itéesebàa cáli, nùwacáidapiná nacái pìrái iyami cayábacaténá irí cáli. ⁹ Yá cawàwanáta càyacanácani. Néese quéwa màyacanácaalí mamáalàacatani, yásí piùcaci', íimaca íiwacali iríwa", íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰ Aiba sábadu judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús yéewáidacaté nía néewáidacàalu irícu. ¹¹ Uyaca néeni cáuláiquéechúa inanái. Demonio yùuwichàidacaté úa dieciocho camuí. Càmita demonio ibatàa ubàlùacawa machacànita, canásíwa, cawaalíca úa mamáalàacata. ¹² Néese Jesús iicáca úa, yá imáidaca yàataléwa úa. Íimaca ulí:

—Pía inanái, nuwasàaca pía uláicái íicha —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ùwali úái inanáica. Yáta cayábaca úa. Yá úalimáca ubàlùacawa machacànita. Yá udàbaca ùaca Dios irí cayábéeri. ¹⁴ Quéwa yái néewáidacàalu íiwacali iicáca Jesús ichùnìaná úa càide iyúwa íibaidacalési, íná calúacani Jesús yáapicha Jesús ichùnìacáiná úa sábadu irícu nayamáidacatáicawa. Yá néewáidacàalu íiwacali íimaca wenàiwicanái irí:

—Iyaca walí seis èerita wáibaidacatáipiná. Iwàwacutácué pìanàaca quéechacáwatá ichùnìacaténácué píatá, càmita siùca èeri sábadu wayamáidacatáicawa —íimaca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Píacué pucháibéeyéica íiwitáise, péemlacué comparación: Macáitacué piwasàaca pipìranáíwa pacá itéeyéica yàasusi, burro nacái pitécaténácué nàiraca úni siùca èeri wayamáidacatáicawa. ¹⁶ Néeni, ¿cánácué càmita pibatàa uèpunícawa cayába siùca èeri wayamáidacatáicawa úái Abraham itaquétúanámica, úái inanái Satanás idacuèchúa uláicái iyú dieciocho camuí? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Idécanáami Jesús icàlidaca nalíni, yá báica yùuwidenái wenàiwicanái yàacuésemi. Quéwa macáita wenàiwica casíimáica nawàwa naicácáinaté yái Jesús imàníirica íiwitáise cachàiníiri iyúwa, yái càníirica áibanái wenàiwica idé imànica.

La parábola de la semilla de mostaza

¹⁸ Jesús íimaca nalí nacái: "Siùcade nucàlidacué pirí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ¹⁹ Yái Dios icùaná yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa achúméerína mostaza íimi, asíali ibànéerica ibànacale yèewiwa. Máini achúméerínaca yái íimica, quéwa idàwinàacawa manuírpiná mamáalàacata càiride iyúwa àicusíwa. Máiníiri

manuícani, íná yéewa màsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana íinata”, íimaca yái Jesúscá.

La parábola de la levadura

²⁰ Jesús íimaca nalí nacái: “Siùcade nuéwáidacué pía comparación iyú pialíacaténácuéwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²¹ Càicanide iyúwa levadura iyáaná. Inaná yèewladaca levadura másibàawiriácatái harina yèewi, yéewanápiná macáita íbesi inísàacawa”, íimaca yái Jesúscá.

La puerta angosta

²² Néeseté idécunitàacáwa Jesús yèepunícawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá ichàbacawa áibanái iyacàle irìcubàa imanùbaca, manuínaméeri, pùbúéeri nacái yàcaléca. Yá yéewáidaca wenàiwicanái néenibàa nacái. ²³ Aiba wenàiwica isutáca yéemíawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿másibáwanáitasica wenàiwica níara Dios iwàsèeyéipináca yàasu yùuwichàacáisi íichawa? —íimaca. ²⁴ Jesús íimaca írí:

—Píalímáidacué macái pichàini iyúwa peebáidacaténá nutàacái. Máini càulenáca wenàiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios iyacàle irìculé, càide iyúwacué càulenáaná wawàlùacawa máucúri capìi inùma irìcubàa. Núumacué pírí madécaná wenàiwica nawàwapiná nawàlùacawa Dios iyacàle irìculé iyéerica chènuniré Dios icùacataléca macáita, quéwa càmita náalimápiná, càmicáináté neebáida nutàacái báisíiri iyú. ²⁵ Numànipiná càide iyúwa capìi íiwacali imàníiná. Nudécanáami nubàliaca capìi inùma chènuniré, yásí píacué iyéeyéica méetàuculé capìi íicha, pìanàapínácuéca inùma néré, yá píamáidapínácuéca nulíwa: ‘Wáiwacali, piacùa walíni’, càipínácué píimaca nulí. Quéwa núumacuéca píríwa: ‘Càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicaalícué pía’, càí núumacuéca pírí. ²⁶ Néese píimapínácuéca nulí: ‘Wayáacaté wayáacaléwa píapicha. Péewáidacaté wía wàyacàle yàasu calle irìcubàawa’, càipínácué píimaca nulí. ²⁷ Quéwa núumapínácué pírí àniwa: ‘Nudéca núumacuéca pírí, càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicaalícué pía. Píacuéwa nuícha macáita píacué imàníiyéica íbáyawanáwa’, càipínácué núumaca pírí. ²⁸ Yá píicháanípínácuéca néenibàawa, píamíadapínácuéca piyéiwa piùwichàacái iyúwa, píicácáinácué píawirináimi Abraham, Ísaac nacái, Jacob nacái, macái profetanái nacái nàyaca Dios iyacàle irìcu, icùacataléca macáita chènuniré, píacué quéwa piúcapínácuéca méetàuculé. ²⁹ Madécanáciná wenàiwica nàanàapíná néréwa, macái cáli néeséeyéica, norté néeséeyéi, sur néeséeyéi nacái, este néeséeyéi nacái, oeste néeséeyéi nacái, nayáacaténá nayáacaléwa Dios iyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ³⁰ Néese abénaméeyéi càmlíyéica máini

cachàini siùcade cháí èeri irìcu áiba èeriwa máini cachàinica níata áibanái ícha. Aibanái nacái cachàiniyéica siùcade, áiba èeriwa càmita máiniyéi cachàinica níata èeri imáalàacaalípináwa —ímaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³¹ Yáté èerica abénaméeyéi fariseonái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá náimaca Jesús irí:

—Ara, piàcàatétawa, rey Herodes iwàwacáiná inúaca pía — náimaca. ³² Quéwa Jesús ímaca nalí:

—Piacuéwa rey Herodes yàatalé, yáara cachiwéerica. Pímacué irí càì: ‘Péemì cayába, malééná èeri quirítàacáwa núuca demonio wenàiwicanái ícha, nuchùnià nacái cáuláiquéeyéi. Néese mesúnamáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa’, càì pímacué iríwa. ³³ Quéwa iwàwacutá nuèpunicawa malééná èeri quirítàacáwa àta nùanàacataléta Jerusalén iyacàlená irìculé, níacáiná israelitanái nanúacaté batéwa macáita Dios yàasu profetanái Jerusalén iyacàlená irìcu. Iná iwàwacutá núa nacái nuétácawa néenibàa.

³⁴ “¡Píacué Jerusalén iyacàlená mìnanáica, píacué inuéyéica Dios yàasu profetanái, inuéyéica nacái wenàiwica íba iyú, níai wenàiwica Dios ibànuèyéica icàlidacaténácué pírí tàacáisi inùmalícuíse! ¡Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucùaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí uénibewa ubáiná yáapíisewa! Quéwa càmitacué piwàwa nucùaca pía. ³⁵ Iná péemiacué cayába, máiseeyéipiná picapèemicuéca idécánáami piùwidenái imànicuéca píipunita ùwicái; núumacué nacái pírí, càmitacué piicá núa quirínama àta pímacatalépinátacué nùwali: ‘¡Cayábéericani yái yàanèerica Wacuèriná Dios ípidená ìwali, Dios ibànuèrica walí!’ càipinácué píimaca nùwali —ímaca yái Jesúsca.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

¹ Aiba sábado judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús yàacawa iyáacaténá iyáacaléwa abéeri fariseo íiwacalíná icapèe irìcu. Nàyaca néenibàa áibanái fariseo nacái iicáidéeyéica iyaca Jesús irí, naicácaténá asáisi imànicaalí áiba wawàsi nacháawèeripiná iináwaná ìwali ìwalíse. ² Iyaca abéeri cáuláiquéeri nacái Jesús ípunita. Yái cáuláiquéerica yéenéeriwa macáita ìwalísewa. ³ Néese Jesús isutáca yéemíawa níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái fariseonái. Yá ímaca nalí:

—¿Càinácué píináidacawa? ¿Dios imàacasica wachùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica siùca èeri sábado wayamáidacatáicawa? —ímaca yái Jesúsca.

⁴ Quéwa masà nata ícha nía meedá. Néese Jesús imàacaca icáapiwa ìwali yái cáuláiquéerica, yá ichùniacani. Yá Jesús imàacaca asìali yèepùacawa náicha matuìbanáiri iyú. ⁵ Néese Jesús ímaca fariseonái irí:

—Nucàlidacué pirí comparación: Abéericaaalícué pìiri, càmicaalí nacái, pipira pacá, yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa iriculé namusúadacatáise ùni, ¿càmitasicué pimúsúada caquialétani, éwita sábadocáaníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? Iná ¿cánácué càmita píalíawa Dios imàacaca wachùniaca cáuláiquéeyéi wenàiwica macái èeri imanùbaca, sábadò nacái? —ímaca yái Jesúsca.

⁶ Néese báica nía, càmita náalimá nacàlidaca iríni, Jesús imawèniadacáináté nía.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Níai aslanái fariseo imáidéeyéicaté néré nacutáca náawinacatáipináwa cáimiétacanéeyéi yàasu yàalubáisi ínata, cáimacáicáiná naicáca níawawa, nawàwacáiná nacái áibanái naicáca nía cáimiétaquéeri iyú. Jesús iicácáiná namàníiná, ínà yàalàaca nía comparación iyú. Ímaca nalí:

⁸ —Aiba imáidacaalí pía fiesta casamiento nérépiná, picá píawinawa cáimiétacanéeyéi yàasu yàalubáisi ínata yácáiná cawàwanáta áiba wenàiwica yàanàaca, capli íiwacali imáidéerica néré, cachàiníríca pícha. ⁹ Néese capli íiwacali, yái imáidéericuéca pía pucháiba, yàanàapíná pìatalé, yá ímapínáca piriwa: ‘Pimàaca áiba yáawinacawa pìatalé’, càipíná ímaca pirí. Néese báica pía meedá naicácáiná piwàwacutáaná pìaca píawinacawa yàalubáisi ínata namáalàidáaná canánama, càmlíyéi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, déculé capli íiwacali ícha. ¹⁰ Iwàwacutá càì pimànica: Namáidacaalí pía, yá píawinawa yàalubáisi ínata namáalàidáaná canánama, càmlíyéi cáimiétacaná yáawinacatáíwa, yéewanápiná capli íiwacali yàanàaca néré, yásí ímaca pirí: ‘Nùacawéeriná, pichàbawa áibacatalé cáimiétacanéeyéi yáawinacatáicawa’, càipíná ímaca pirí. Càita áibanái yáawinéeyéicawa píapícha mesa iwéré naicápiná capli íiwacali iicáca pía cáimiétaquéeri iyú. ¹¹ Cawinácaalí wenàiwica cáimacáiyéica iicáca yáawawa, Dios imàacapíná báica nía, càmlíyéi nacái cachàini. Néese cawinácaalí wenàiwica càmlíyéica cáimacái iicáca yáawawa, Dios imàacapíná cáimiétacaná nía, cachàini nacái —ímaca yái Jesúsca.

¹² Néese Jesús ímaca capli íiwacali irí imáidéericaté Jesús néré:

—Pimáidacaalí áibanái nayáacaténá nayáacaléwa píapícha, picá pimáida pìacawéeyéináwa, nía nacái péenánáíwa, nía nacái píawiría yéenaca, nía nacái càasuíyéica iyéeyéica mawiénita pirí; níacáiná áibaalípiná náalíacawa iwàwacutáaná namáidaca

nàataléwa pía nacái piyáacaténá piyáacaléwa náapicha. Càita napáyaidaca pía yàacàsi ìwalíná pièricaté nalí. Quéwa càmita cayába càì pimànica. ¹³ Néese pichùnìacaalí manùba yàacàsi áibanái iyáapíná, yá pimáida catúulécanéeyéi wenàiwica, báawéeyéi iíná nacái, éeruýéi yàabàli nacái, matuíyéi nacái. ¹⁴ Yásí casíimáipínáca piwàwa càmicáiná náalimá napáyaidaca pía àniwa. Yásí Dios imàaca piriwa cayábasíwéeri cawèníri chènuníiséerica áiba èeriwa namichàacaalípináwa yéetácáisi íicha macáita wenàiwicanáimi cayábéeyéica íiwitáise —íimaca yái Jesúscá.

La parábola de la gran cena

¹⁵ Néeseté idécanáami Jesús icàlidaca nalíni, yá áiba yáawinéericawa néenibàa iyáacaténá iyáacaléwa náapicha íimaca Jesús irí:

—¡Casíimáipínácani cawinácaalí wenàiwica iyéeripínáca iyáacaléwa manùbéeyéi yáapicha Dios iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré! —íimaca. ¹⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemla comparación: Càasuíri asìali ichùnìacaté madécaná yàacàsi icapèe irícuwa iwacùacaténá manùbéeyéi wenàiwica yèewi nayáapínáni. Yá imáidaca néré manùba wenàiwica. ¹⁷ Néese yéenáiwana yàanàaca nayáanápíná nayáacaléwa, yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa icàlidacaténá nalíni níai wenàiwicaca càasuíri asìali imáidéeyéicaté. Yá íimaca nalí: ‘Aquialécué macái, nudéca nuchùnìaca macáita’, íimaca nalí. ¹⁸ Néeseta quéwa macáita nacàlidaca càmitasa náalimá nàacawa néré. Yái idàbáanéerica íimaca: ‘Nudéca nuwènìaca cáli bànacalé yàalupíná. Iwàwacutá nùacawa néré nuicácaténá néréni. Pimàni nulí cayábéeri picàlidaca píiwacali iríwani càmita nùalimá nùacawa icapèe néré’, íimaca irí. ¹⁹ Aiba íimaca irí nacái: ‘Nudéca nuwènìaca diez namanùbaca pacá íibaidéeyéipíná. Iwàwacutá nùacawa néré nùalimáidacaténá nía asásí náibaidacaalí cayába. Pimàni nulí cayábéeri, picàlidaca píiwacali iríwani càmita nùalimá nùacawa icapèe néré’, íimaca irí. ²⁰ Aiba íimaca irí àniwa: ‘Nudéca nuedáca nùacawéetúapínáwa, íná càmita nùalimá nùacawa néré’, íimaca irí. ²¹ Néese yái yàasu wenàiwicaca yèepùacawa íiwacali yàataléwa. Yá icàlidaca irí naináwaná. Néese calúaca yái íiwacalica. Yá íimaca yàasu wenàiwica iríwa: ‘Pìacàatétawa yàcalé néré. Picutáca wenàiwica carretera manuínaméeyéi irícubàa, àyapu púubanaméeyéi irícubàa nacái. Pimáida catúulécanéeyéi yàanàacaténá nucapèe néré, nía nacái éeruýéi yàabàli, nía nacái yàana ituwièyéicawa íicha, nía nacái macàwéeyéica’, íimaca yái íiwacalica. ²² Néese yàasu wenàiwica imáidaca nía. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica càide iyúwa píimáaná nulí, quéwa

càmitàacá ipuníawa yái picapèeca', íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: 'Píawa macái àyapu imanùbaca chuítaliré yàcalé íicha, ànalímalé nacái àta alénácaalí nàyaca wenàiwica. Pité néese wenàiwica nawàlùanápínawa, yéewanápíná ipuníacawa yái nucapèeca', íimaca yái íiwacalica. ²⁴ Níacáiná idàbáanéeyéica wenàiwicaca numáidéeyéicaté quéecha, núumacuéca pírí, canácata néená iyáapíná iyáacaléwa nuchùnièrica nucapèe irícuwa", íimaca yái Jesúsca.

Lo que cuesta seguir a Cristo

²⁵ Madécaná wenàiwica yèepunícatéwa Jesús yáapicha, yéewáidacalécáténá nía. Yá Jesús iwènúa iicáidaca nalí. Íimaca nalí: ²⁶ "Piwàwacaalícué nuéwáidacaléca pía, néese iwàwacutácué cáinináca piicáca núa íicha yái cáinináanáca piicáca píanirícuéwa, píatúa nacáiwa, píacawéetúa nacáiwa, péenibe nacáiwa, péenánái nacáiwa, íichacué nacái yái cáinináanáca piicáca picáucawa. Càmicaalícué cáininá piicáca núa íicha yái cáinináanáca piicáca nía, néese càmitacué yéewa nuéwáidacalécuéca pía. ²⁷ Piwàwacaalícué píacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, iwàwacutácué matuíbanáiri iyú pimàacaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalícué piquíniná, éwita nanúacaalícué píawa peebáidacáiná nutàacái, càide iyúwa iwàwacutácaalí nawáacutáidaca nàasu cruzwa cawínacaalí yéetéeyéipínacawa cruz ìwali. Iwàwacutácué nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianácué pía. Càmicaalícué càì pimànica, néese càmitacué píalimá nuéwáidacalécuéca pía. Iná iwàwacutácué píináidacawa cayába quéechacáwa asáísí píalimácaalícué nuéwáidacaléca pía. ²⁸ Péemlàcué comparación: Abéericaalí péenácué iwàwa imànica chènuníiri capìi, quéechacáwa yáawinacawa iputàaca cayába capìi iwènipíná yáalíacáténáwa asáísí idèniacaalí iwènipíná imáalàidacáténá imànica capìi. ²⁹ Néese, càmicaalí càì imàni, néese idécanáami dàalaca imànica cáli ibàlùadacáténá capìi íba íinata, càmita yáalimá imáalàidaca imànica capìi. Yásí macáita wenàiwica iiquéeyéica capìi yéenámi, nadàbapíná naicáaníca asàli iquíniná. ³⁰ Yá náimapínáca ìwali: 'Yái asàli idàbacaté imànica chènuníiri capìi, néese càmita yáalimá imáalàidaca imànicani', càipíná náimaca, naicáaníca iquíniná. ³¹ Péemlàcué áiba comparación: Aiba nacuèrinásàiri iwàwacutácaalí imànica ùwicái áiba cáli íipunita, quéechacáwa yáawinacawa íináidacáténáwa cayába asáísí yàasu úwinái diez mil namanùbaca náalimácaalí namawèniadaca náichawa áiba cáli icuèriná yàasu úwinái veinte mil namanùbaca. ³² Néese càmicaalí yáalimá imawèniadaca íichawa nía, yásí ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áiba cáli icuèriná yàatalé, ipíchawáise yàanàaca mawiénita, nasutácaténá néemíawani càisimalénácaalí

iyú iwàwacutá ipáyaidaca íchawani, yéewanápiná imàacaca nàyaca matuíbanáita. ³³ Càita nacái iwàwacutácué pínáidacawa cáaliacáiri iyú asáisi píalimácalícué pimànica càide iyúwa nuchùullaná pía, yácáiná, càmicaalícué pimàaca piwàwawa ícha macáita piasumica, néese cué canáca yéewanáwa nuéwáidacaléca pía”, ímaca nalí yái Jesúsca.

Cuando la sal deja de estar salada

³⁴ Jesús ímaca nalí: “Péemiacué comparación: Nuéwáidacalénái nàyaca machacàníiri iyú, namàni nacái cayábéeri. Càica níade iyúwa cayábéeri iwidùma, puìwéerica imànica yàacàsi yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmicaalí quirínama puìwa iwidùmaca, yá càmita yáalimá puìwaca àniwani. ³⁵ Canéeri iwèni meedáni yái iwidùmaca. Càmita cayába cáli iríni. Càmita cayába irí nacái yáníi nàwacáidacataléca pìrái iyami. Wáuca meedáni, yái iwidùmamica. Càita nacái iwàwacutácué pìyaca machacàníiri iyú, pimànicué cayábéeri nacái, píacué nuéwáidacaléca, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisíiri tàacáisica. Càuwíyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái”, ímaca yái Jesúsca.

15

La parábola del pastor que encuentra su oveja

¹ Néenialité madécaná yeedéeyéicaté plata néenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná, áibanái nacái báawéeyéi íiwitáise, nàacawa Jesús yàatalé, néemiacaténá itàacái. ² Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, natàanica báawéeri iyú Jesús ìwali. Náimaca Jesús ìwali:

—Yái asàlica itàidaca cayába báawéeyéi íiwitáise, yá iyáaca iyáacaléwa náapicha —náimaca.

³ Iná Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá ímaca nalí: ⁴ “Péemiacué comparación: Abéeri péenácué idènlacaalí cien namanùbaca ipira ovejanáíwa, yá abéeri oveja iméeràacaalíwa, yásí náiwacali imàacaca ipiranáíwa noventa y nueve namanùbaca manacúalibàa yàacaténá icutáca oveja yúuquéricawa ícha àta yàanàacatalétani. ⁵ Néese yàanàacaalíni, yásí casímáiri iyú imichàidaca oveja iwáacutaléwa. ⁶ Néese yàanàaca icapèe néréwa, yá ìwacáidaca yàacawéeyéináwa, áibanái nacái iyaquewéeyéicawa. Yá ímaca nalí: ‘Casímáicué piwàwa núapicha, nudéca nùanàaca yái nupìra ovejawa yúuquéricatéwa nuícha’, càipiná ímaca yái oveja íiwacalínaca”, ímaca yái Jesúsca. ⁷ Néese Jesús ímaca nalí: “Péemiacué cayába. Càita nacái abéeri wenàiwica iwènùadacaalí íiwitáisewa báawéeri ícha, yásí àngelnái iyéeyéica chènuniré nayanídacawa abéeri wenàiwica

ìwali manuísíwata íicha yái nayanídáanácawa noventa y nueve namanùbaca ìwali ìináidéeyéicawa mabáyawanáca, ìináidéeyéica nacáíwa càmita iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha càide iyúwacué pìináidáanáwa pìwaliwa. Iná yéewa cayábacata nàwacáidáyacacawa nùatalé níái yáaliéyéicawa cabáyawanáca nawènúadacaténá náiwitáisewa nabáyawaná íichawa”, ìimaca yái Jesúsca.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸ Néseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá ìimaca nalí: “Inanáí idènìacaalí diez namanùbaca moneda máiníyéi cawènica yáawamíyéi plata quíramenìiri, néese abéechúa monedacaalí yúucawa uícha, yásí upucúadaca lámpara ucutácaténá moneda yúuquéechúacawa uícha. Yá utunúaca ucapèe irìcubàawa éeréeri iyú àta ùanàacataléta moneda cawènichúaca. ⁹ Néese ùanàacanáami úa, yá ùwacáidaca uyaquewéeyéiwa inanái, áibanái nacái ùacawéeyéinaca inanáica. Yá úumaca nalí: ‘Casímáicué piwàwa nùapicha, nudéca nùanàaca cawènichúca moneda yúuquéechúacatéwa nuícha’, úumaca nalí. ¹⁰ Núumacué pirí, càita nacái casímáica Dios yàasu ángelnái abéeri wenàiwica ìwali, cawinácaalí báawéericaté íiwitáise iwènúadéerica íiwitáisewa báawéeri íicha Dios irípiná”, ìimaca yái Jesúsca.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ Néseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá ìimaca nalí: “Càasuíri asìali idènìacaté yéenibewa pucháiba asianái. ¹² Néese iméeréeri ìimaca yáaniri iríwa: ‘Pápa, pia nùasu yéená yái piasucawa pièripináca nulí péetácaalípináwa’, ìimaca yáaniri iríwa. Yá néese náaniri iwacùaca macáita yàasu yèewiwa nalí. ¹³ Nésecáwa cawàwanáta máisiba èeri idénáami, iméeréeri iwéndaca íichawa yáaniri yàasuwa, yá itéca iwènináami, néese yàacawa déeculé áiba cáli néré. Yá yúucaca macáita yàasu platawa iyacaténá máiní máiwitáiséeri iyú. ¹⁴ Néese idécanáami yúucaca macáita, yá idàbaca canáca nayáacalé cachàiníiri iyú néenibàa. Yá iméeréeri idàbaca máapicani. ¹⁵ Yá icutáca ìibaidacalépináwa áiba asìali yáapicha yái cáli néeséeri. Yái asìali ichùullaca iméeréeri yàacawa yàasu manacúaliré yàacaténá ipìra marranonái iyáapiná. ¹⁶ Máiní iméeréeri iwàwaca iyáaca marranonái iyáacalé yéenáca anáica, quéwa càmita wenàiwica ibatàa iyáaca nía, ibatàa abéeri pináta, càmita nàa iyáapiná. ¹⁷ Atata ùuculliri idàbaca ìináidacawa cáalíacáiri iyú àniwa. Yá ìimaca iríwa: ‘Núaniri idènìaca yàasu wenàiwicawa manùbéeyéi. Nadènì náyáacaléwa cayábata, imàacaca nacáíwa nalí manuí. Quéwa, núa cháí nuétácawa máapicái iyú. ¹⁸⁻¹⁹ Siùcade nuèpùacawa núaniri icapèe néréwa àniwa. Yá núumapiná iríwa: Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pirí nacái. Siùcade

càmita quirínama cayábaca nuíwitáise, íná canáca yéewaná quirínama núumáanápíná pirí núanirica píata. Pimàaca nùyaca càide iyúwa pìasu wenàiwica, yásí nuíbaidaca pirí, càipíná núumaca núaniri iríwa', ímaca íináidacawa iríwa yái iméeréerica.
²⁰ Iná yàacawa, yèepùacawa yáaniri icapèe néréwa.

“Quéwa déecuisecaalí tàacáwani, yá yáaniri iicácani. Yá catúulécánaca iicáca ìiriwa. Yá yáaniri ipìacawa ípunitáidaca ìiriwa. Yá yàanalicuca ìiriwa itàidaca cayábani. Isùsùaca ìiri inàni ìwaliwa càide iyúwa náiwitáise natàidáaná wenàiwica cáininéerica naicáca. ²¹ Néese yái ìiri iméeréeri ímaca yáaniri iríwa: ‘Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pirí nacái. Siùcade càmita quirínama cayába nuíwitáise, íná canáca yéewaná quirínama núumáanápíná pirí núanirica píata’, ímaca. ²² Yáanirita quéwa ímaca yàasu wenàiwicanái iríwa: ‘Caquialétacué, peedácué ibàlepiná cayábanaméeri áiba bàlesi íicha. Pìwalicué ìwalini. Pìwalicué anillo icáapi íiduná ìwali. Pìwalicué nacái izapatonipíná yàabàli ìwali. ²³ Peedácué nacái pacá íidu walíibèechúaca. Pinúacué wayáapínani. Siùcade wamànicué fiesta. ²⁴ Yácáiná nuírca, nuyúunáidéericaté yéetacatéwa nuícha, siùca quéwade idéca yèepùacawa nùatalé àniwa. Yúucacatéwa nuícha, quéwa siùca nudéca nùanàaca àniwani’, ímaca nalí yái yáanirica. Néese nadàbaca namànica fiesta.

²⁵ “Idècunitàacá namànica fiesta, yá ìiri béeri íibaidaca yèepunícawa yáaniri yàasu manacúali néenibàawa. Yá yèepùaca yàacawa capìi nérépiná, yásí yéemìaca namànica música, abénaméeyéi nacái nalabàaca casímáiri iyú. ²⁶ Yái ìiri béerica imáidaca yàataléwa abéeri íibaidéeri. Yá isutáca yéemìawa càinácaalí namàníiná capìi irícu. ²⁷ Yá íibaidéeri ímaca irí: ‘Idéca yèepùacawa néese àniwa piméeréerica, íná píaniri idéca ichùulíaca nanúanápíná wayáapíná pacá íidu walíibèechúa yáwanái, yácáiná piméeréeri idéca yàanàaca cayábata’, ímaca irí. ²⁸ Néese calúacani, yái ìiri béerica. Càmita iwàwa iwàlùacawa capìi iriculé, íná iwàwacutá yáaniri imusúacawa isutacaténa íicha iwàlùanápínawa néré náapicha. ²⁹ Quéwa ìiri béeri càmita yeebá, yá ímaca yáaniri iríwa: ‘Nudéca nuíbaidaca pirí madécaná camuí. Nudéca numànica mamáalàacata càide iyúwa pichùulíaná numànica. Canácatáita pìà nulí ibatàa abéeri cabra achúméerínapínáta, numànicaténá fiesta nùacawéeyéiná yáapichawa. ³⁰ Siùca idéca yàanàaca yái pìirica, yúuquéericaté macáita pìasu platami máaléquéeri iyú nalípiná inanáica iiméeyéica asianái yáapicha plata ìwalínápíná, yá pidéca pinúaca irí iyáapíná pacá íidu walíibèechúa’, ímaca yái ìiri béerica.

³¹ “Néese yáaniri ímaca irí: ‘Nuìri. Pidéca piyamáacawa núapicha càiripínáta. Pìasucata macáita yái nudènièrica.

³² Siùcade quéwa máini cayábaca wamàníináca fiesta, casíimáica nacái wía. Piméeréericáiná idéca yàanàaca, yái iyéericaté càide iyúwa yéetérimiwa, quéwa idéca yèepùacawa wàatalé càide iyúwa idéca nacáicaalí yèepùacawa cáuca àniwani; yúucacatéwa nuícha, yá wadéca wàanàaca àniwani', íimaca yái yáanirica. Càita nacái Dios itàidaca cayába cawinácaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitáisewa íbáyawaná íichawa", íimaca yái Jesúsca.

16

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca yéewáidacalénáíwa comparación iyú. Íimaca nalí: "Iyacaté abéeri náiwacali càasuíri. Idèniaca yàasu wenàiwicawa icuèrica càasuíri yàasu cawèníri. Yá áibanái nàanàaca nacháawàaca yàasu wenàiwica iináwaná ìwali yái wenàiwicaca icuèrica íiwacali yàasuwa. Náimaca yúucáanása meedá íiwacali yàasu platawa máiwitáiséeri iyú.
² Néese íiwacali imáidaca yàataléwani. Yá íiwacali íimaca írí: 'Nudéca nuémíaca piináwaná piúcaca nùasu plata. Siùcade pichùnà nùasuwa picàlidacaténá nulí macáita píibaidacalé ìwaliwa càmicáiná nubatàa picùaca nùasu quirínama', íimaca yái íiwacalica. ³ Néese yái asíali yàacawa íiwacali íichawa. Yá íimaca íríwa: '¿Càinásica numàni siùcade nuíwacali iwàwacáiná yúucaca núa? Canáca nuchàini nubànacaténá nubànacalewa. Báica nacái nusutáca plata áibanái íicha nuwènièripiná iyú nuyáapináwa. ⁴ Uwé, siùca núalíacawa càinácaalí numàníinápiná àniwa yéewanápiná áibanái yeedáca yàataléwa núa, idécanáami nuíwacali yúucaca núa', íimaca íríwa. ⁵ Néese yái asíali imáidaca wenàiwica imawènièyéica íiwacali íicha plata nàanàanápiná abéerinamata namanùbaca iyúwa. Yá íimaca idàbáanéeri írí: '¿Càisimaléná pimawènà nuíwacali íicha?' íimaca. ⁶ Néese idàbáanéeri wenàiwica íimaca: 'Numawènà píiwacali íicha cien namanùbaca yàalu olivo iséená', íimaca. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca írí: 'Cháta iyaca pimawèniacáleca cuyàluta íbáiná írìcu. Piúca meedáni. Ara, píawinacàatétawa pitànàa àniwa áiba cuyàluta íbáiná írìcu cincuenta namanùbaca pimawèniánápiná nuíwacali íicha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca írí cincuenta namanùbaca meedá', íimaca írí. ⁷ Néese yái íiwacali yàasu wenàiwicaca íimaca áiba írí: '¿Néeni píá? ¿Càisimaléná pimawènà?' íimaca írí. Yái áiba asíali íimaca írí: 'Cien namanùbaca yàalu trigo ituíná', íimaca írí. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca írí: 'Cháta iyaca pimawèniacáleca cuyàluta íbáiná írìcu. Piúca meedáni. Pitànàa áiba cuyàluta íbáiná írìcu àniwa ochenta namanùbaca pimawèniánápiná íicha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca írí ochenta namanùbaca meedá', íimaca írí. Càita imànica

náapicha macáita wenàiwica imawènièyéica íiwacali íicha yàasusi. ⁸ Néese yái íiwacali yáaliácawa bàsabàsaca yàasu wenàiwica íiwita, yái báawéerica íiwitáise icuèricaté íiwacali yàasuwa, iwènúadacáiná namawèniàcále. Nudéca nucàlidacuéca piri yái comparaciónca píaliacaténáwa máiníiyéi cáaliácáica èeri mìnánáica càmíiyéica yeebáida Dios itàacái namànicaalí wawàsi nanacáiyéi yáapichawa, cáaliácáica nía píchacué, píacué yeebáidéeyéica Dios itàacái.

⁹ “Iná nùlàacuéca pía pimàníinápínacué cayábéeri áibanái irí plasu plata iyúwa, yéewanápinacué cáinináca naicáca píawa. Néese cáwa, plata imáalàacaalípináwa píchacué, yási needácué nàataléwa pía aléera chènuniré nàyacatalé càmíirica imáalàawa.

¹⁰ “Aiba wenàiwica icùacaalí achúméri wawàsi machacàníiri iyú, yá icùapínáca cayába nacái manùba wawàsi. Quéwa imànicaalí ibáyawanáwa idènìacaalí achúmanamata, yá imànipínáca ibáyawanáwa nacái idènìacaalí manùba. ¹¹ Iná càmicaalícué pimàni cayábéeri plasu plata iyúwa cháí báawéeri èeri irícu, néese càmítacué namàacapíná picùaca báisíiri cawèníirica iyéerica chènuniré. ¹² Néese àniwa càmicaalícué picùca áibanái yàasu machacàníiri iyú, néese càmíta nàacué piri plásusiwapínáwa.

¹³ “Péemlacué comparación: Canácata yàasu wenàiwica yáaliméeri imànica machacàníiri iyú càide iyúwa íiwacanánái pucháiba ichùulìaná imànica, báawacáiná iicáca abéeri íiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íiwacaliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapíná íiwacali áiba icàaluínináwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íiwacali áibawa. Càita nacái càmítacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios irípináwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué piicáca plata”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abénaméeyéi fariseo cáininéeyéica iicáca plata, néemiacáiná macáita Jesús íimáaná plata ìwali, íná naicáanáca Jesús iquíniná. ¹⁵ Quéwa Jesús íimaca nalí: “Pidécuéca picàlidaca piináwaná ìwaliwa wenàiwicanái irí cayábáanása píiwitáise. Neebáidacué nacái pichiwa. Quéwa Dios yáaliácucawa píiwitáise ìwali, cáinácaalí iyáaná. Casímáica èeri mìnánái iicácuéca píiwitáise báawéeri, quéwa Dios iicácuéca píiwitáise iyúwa yáaséerimi isàni meedá”, íimaca yái Jesúsca.

La ley y el reino de Dios

¹⁶ Jesús íimaca: “Bàaluité iwàwacutá wenàiwica neebáidaca iyúwa profeta Moisés itànàanáté tàacáisi Dios inùmalícuíse, iyúwa nacái profetanái itànàanáté Dios itàacái. Càité iyaca àta Juan el Bautista yàanàacatalétaté. Néese Juan, núa nacái wadéca wacàlidaca wenàiwicanái iríni yái cayábéeri tàacáisica náaliacaténáwa cànínacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa.

Siùca madécaná wenàiwica nawàwa nàuwichàidaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica yái tàacáisica.

17 “Quéwa máiníri cayábacani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànèericaté Dios inùmalicúise. Macáita ichàbapinácawa càiwade iyúwaté Dios itàacái ímáaná. Aibaalípiná Dios imáalàidapiná capìraléeri cáli, yá nacái èeriquéi. Néese cà míripináta itàacái bàaluisàimi imáalàapináwa, ibatàa abéeri letra achúméerína pináta, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapinácawa càiwade iyúwaté Dios itàacái ímáaná”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

18 Jesús ímaca: “Asiali imàacacaalí íchawa ínuwa, néese yeedácaalí iríwa áiba, imànica ibáyawanáwa, iimácáiná áiba inanái yáapicha cà míchúaca ínusíwa. Aiba asiali yeedácaalí ínupináwa abéechúa namàaquéechúami, imànica ibáyawaná nacáwa, iimácáiná úapicha, úara áiba asiali ínuca”, ímaca yái Jesúsca.

El rico y Lázaro

19 Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa. Yá ímaca nalí: “Iyacaté càsuíri asiali. Cayábanaméeri ibàle iicácanáwa cawèníri nacái. Macái èeri imanùbaca imànica fiesta máiníri cawènica. 20 Iyacaté nacái catúulécanéeri asiali cacháunéeri ìwalíise ípidenéeri Lázaro. Yái Lázaro yáawinacawa càsuíri icapèe inùmalicu. 21 Yái catúulécanéerica iwàwacaté iyáaca àta càinácaalí yàacási ituériwa càsuíri yàasu mesa ínatáise. Aulinái nacái nàanàaca Lázaro yàatalé nabèùacaténá icháuná ituí yái catúulécanéerica. 22 Aiba èerité, catúulécanéeri yéetácawa. Yá ángelnái itécani ìyacaténá paraíso irìcu, aléera Abraham yàatalé Dios yáapicha. Yá nacái càsuíri yéetácawa. Yá nabàliacani, yái càsuírimica.

23 “Yái càsuírimica yùuwichàacawa mamáalàacata néenibàa báawéeyéimi nàacatalépinácawa néetácaalíwa, ípidenácatalé in-fierno. Càsuírimi iicáidaca déeculé, yá iicáca Abraham, Lázaro nacái, ìyéeyéica Dios yáapicha paraíso irìcu. 24 Iná yái càsuírimica imáidaca cachàiníri iyú Abraham irí. Yá ímaca Abraham irí: ‘¡Nùawiri, Abraham, piicá nupualé! Pibànùa síisa Lázaro nùatalé idupíadacaténá úni nunène ìwali icáapi iyúwa, nùuwichàacáináwa báawanama cháí quichái irìcu’, ímaca. 25 Quéwa Abraham ímaca irí: ‘Pía nutaquérinámica, iwàwacutá piwàwalica pìyáanaté máiní cayábéeri iyú idècunitàacá cáuca pía, quéwa yái Lázaro ìyacaté máiní catúulécanéeri iyú, idècunitàacá cáucani. Siùca Lázaro ìyaca cayába cháí, píata quéwa yùuwichèeriwa ìyaca néenibàa. 26 Càmita núalimá nubànùaca píatalé Lázaro, ìyacáiná manuíri yàawa nacáiri depuúwéeri béecaná cháí bamuchúamicué wáicha, pía, wía nacái. Iná

canáta yéewaná náalimá nachàbacawa aléera. Píacué nacái sísaara, càmitacué píalimá piàcawa sísa nacáira', ímaca yái Abrahamca.

27-28 "Néese càasuírimi ímaca àniwa: 'Uwé, néese pimàni nuli cayábéeri, pía nùawiri Abraham, pimàaca Lázaro imichàacawa yéetácáisi ícha, yá pibànù Lázaro nùaniri icapèe nérépiná. Nàyaca néeni cinco namanùbaca nuénánái. Pichùulia Lázaro yàalàanápíná nuénánái ipíchaná nàacawa aléi yùuwichàacáisi irìculé', ímaca yái càasuírimica. 29 Quéwa Abraham ímaca irí: 'Péénánái nadèniaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté bàaluité, profetanái itànèericaté nacái Dios inùmalicuise. Iwàwacutá péénánái yeebáidaca nataacái', ímaca yái Abrahamca. 30 Néese yái càasuírimica ímaca: 'Báisita, quéwa iwàwacutácawa nalí áiba wawàsi quiríta. Lázaro imichàacaalíwa yéetácáisi ícha imàacacaténá yáawawa naicàcani, yásí nawènùadaca náiwitáisewa báawéeri ícha', ímaca yái càasuírimica. 31 Quéwa Abraham ímaca irí: 'Càmicaalí neebáida Dios itàacái càide iyúwa Moisés, profetanái nacái natànàanáté, néese càmita nacái neebáidapíná Dios itàacái, éwita yéetéerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi ícha yàalàacaténá nía', ímaca yái Abrahamca", ímaca yái Jesúscá.

17

El peligro de caer en pecado

1 Néeseté Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: "Macái èeri imanùbaca iyaca madécaná wawàsi imàaquéerica wenàiwica nawàwaca namànica nabáyawanáwa. Quéwa, ímáiní Dios yùuwichàidapíná cawinácaalí wenàiwica yéewáidéerica áibanái namànicaténá nabáyawanáwa! 2 Aibacaalí wenàiwica iméeràidaca áibanái namànicaténá nabáyawanáwa, yásí Dios yùuwichàidapíná manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca wenàiwica. Aibanái idacùacaalí manuírí íba icanápi ìwalíse, náucacaténáni manuírí úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí ìisicùmacawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháí èeri irìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máiní cachàiniwanái yùuwichàapínacawa áibanái ícha infierno irìcu. Iná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. 3 ¡Piicácué píichawa cayába piméeràidacáichacué púubéeyéi Dios ícha namànicaténá nabáyawanáwa!

"Aibacaalí imàni pirí báawéeri, pitàaní yáapicha ìwali. Néese iwènùadacaalí ìiwitáisewa báawéeri ícha, pimàaca piwàwawa ícha yái báawéerica imàníirica pirí. 4 Ewita imànicaalí pirí báawéeri siete imanùbaca yàawiría abé èeri irìcu, yá yàanàacaalí piatalé siete imanùbaca yàawiría nacái, yá ímacaalí pirí: 'Càmita

quirínama numàni piri báawéeri àniwa', càicaalí íima piri, iwàwacutá pimàacaca piwàwawa íicha yái báawéerica imànfirica piri", íimaca yái Jesúsca.

El poder de la fe

⁵ Néese apóstolnái nasutáca Wáiwacali íicha wawàsi. Náimaca irí:

—Piyúudàa wía manuicaténá wáináidacawa wawàwawa pìwali cachàiníri iyú mamáalàacata —náimaca. ⁶ Néese Wáiwacali íimaca nalí:

—Càmitàacáwacué manuí pínáidacawa piwàwawa nùwali, ibatàa achúméeríina iyúpináta. Manuicaalícué pínáidacawa nùwali achúméeríina iyútá, càide iyúwa mostaza íimínaca achúméeríina iyáaná, yásí yéewanápinácué càì píimaca irí yái manuiri morera yéetanácatá: 'Píwatàa píawawa cáli íicha, néese píbàna píawawa manuiri úni yáaculé', yásí àicu imànica càide iyúwacué píimáaná írítá —íimaca yái Jesúsca.

El deber del que sirve

⁷ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú, yá íimaca nalí: "Abéeri náiwacali idènlàcaalí yàasu wenàiwicawa ichùnièrica bànacalé yáapíise, cawàwanáta nacái icùaca íiwacali ipírawa, néese idécanáami íibaidaca, yá yèepùacawa bànacalé néese, yá iwàlùacawa íiwacali icapèe irìculéwa. Néese, íiwacali càmita íima yàasu wenàiwica iríwa: 'Caquialéta, píawinawa, piyáa piyáacaléwa', càmita càì íima. ⁸ Néese íiwacali íimapiná irí meedá: 'Pichùnia nuyáapiná. Pìwali cayába píbàlewa pítécaténá nulí nuyáapiná, idècunitàacá nuyáaca nuyáacaléwa. Néesecáwa idécanáami nuyáaca nuyáacaléwa, yásí numàaca piyáaca piyáacaléwa', càipiná íimaca yái íiwacalica yàasu wenàiwica iríwa. ⁹ Càmita nacái íiwacali yàaca cayábéeri tàacáisi yàasu wenàiwica iríwa idécanáami imànica càide iyúwa íiwacali ichùulianáni, yàasu wenàiwicacáiná meedáni, ínà iwàwacutá íibaidaca íiwacali iríwa càide iyúwa ichùulianá imànica. ¹⁰ Càita nacái idécanáamicué pímanica macáita càide iyúwa Dios ichùulianácué pía, picácué cáimacái piicáca píawawa ìwalíise, néese píimacué Dios irí: 'Wíacata plasu wenàiwicanái canéeyéica iwèni meedá. Wadéca wamànica càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica, càide iyúwa pichùulianá wamànica', càicué píima Dios iríwa", íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Néeseté Jesús idècunitàacá yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá yèepunícawa bamuchúamibàa náicha Samaria yàasu cáli, Galilea yàasu cáli nacái. ¹² Jesús yàanàacaté mawiénita áiba yàcalé irí, yá diez namanúbaca asíanái cacháunéeyéi íimami lepra iyú nàanàaca Jesús íipunita.

Déecuíseta quéwa nabàlùacawa Jesús íicha, càmicáiná judíonái ibatàa nàanàaca mawíénita áibanái irí. ¹³ Yá namáidaca cachàiníri iyú Jesús irí:

—¡Pía Jesús, Wáiwacali, catúulécaná piicáca wía! —náimaca Jesús irí. ¹⁴ Jesús iicáca nía, yá íimaca nalí:

—Piacué pimàacaca sacerdotenái iicáca píimami náalíacaténáwa pidécuéca pichùnìacawa —íimaca nalí. Yá idècunitàacá nàacawa, yá ichàbacawa náicha yái uláicáica. ¹⁵ Yá abéeri néená níai cacháunéeyéimica iicácáiná masacàaca íimami lepra íicha, íná yèepùacawa Jesús yàatalé. Idècunitàacá yèepùacawa, yàaca cayábéeri Dios irí cachàiníri iyú. ¹⁶ Yàanàaca Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí. Yáawiada inàniwa cáliaculé yàacaténá Jesús icàaluíná, yàacaténá nacái irí cayábéeri. Yái asiali Samaria yàasu cáli néeséerica, cànírica judío. ¹⁷ Yá néeseca Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Nudéca nuchùnìacáwa diez namanùbaca cacháunéeyéi. Níara nueve namanùbacaca càmita nèepùawa, éwita israelitacáaníta nía, nàacaténá cayábéeri Dios irí. ¹⁸ Abéerita yái cànírica judío yèepùacawa nùatalé yàacaténá cayábéeri Dios irí —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese Jesús íimaca Samaria yàasu cáli néeséeri irí:

—Pimichàawa. Piawa. Uláicái idéca ichàbacawa píicha, peebáidacáiná nulí —íimaca yái Jesúsca.

Cómo llegará el reino de Dios

²⁰ Fariseonái nasutáca néemíawa Jesús càicaalínápinácaalí Dios icùa macáita wenàiwicanái. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué pialimá piicáca càinácaalí iyú Dios icùaca wenàiwicanái. ²¹ Càmita náimapiná: ‘Piicácué, Dios icùaca wenàiwica cháí cáli’; càmita nacái náimapiná: ‘Aiba cáli íinata nacái Dios icùaca wenàiwica’, càmita náimapiná càmicáiná náalimá naicáca natuí iyúwani càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa, icùacáiná náiwitáise, icùa nacái abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa —íimaca yái Jesúsca. ²² Néese Jesús icàlidacaté yéewáidacalénái iríwani:

—Máadáinícuéca piwàwa piicáca núa áiba èeriwa, éwitasica pialimácaalí piicáca núa abé èeri piná meedátá, piwàwapinácuéca piicáca núa, núa asiali Dios néeséerica. Máinícué piwàwapiná piicáca nùanàaca nucùacaténá macáita, quéwacué càmitàacá piicápiná núa. ²³ Aibanái nacàlidapiná nachìwawa, náimapiná nudéCasa nùanàaca. Náimapináca: ‘Mesías idéca yàanàaca cháí’; áibanái náimapinácué pirí: ‘Mesías idéca yàanàaca néré’. Quéwa picácué piawa néré, picácué nacái piawa náapicha. ²⁴ Péemíacué, nùacaalípináwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicápiná nucànacawa

amaláwaca, càide iyúwa énu icànáaná macáita capìraléeri cáli ìwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càipiná nacái nùacawa néese àniwa nuénáiwana yàanàacatáwa, núa asìali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéeri iyúwa.
²⁵ Quéwa iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata quéeacháwa, yá iwàwacutá èeri mìnanaí iyéeyéica siuca báawaca naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni meedá. ²⁶ Mawiénicaalípiná nuénáiwana nùanàacatáipiná àniwa, núa asìali Dios néeséerica, yásí wenàiwicanaí nàypiná càide iyúwaté èeri mìnanaí iyáaná Noé yàasu èerité. ²⁷ Matuíbanáicaté nàyaca Dios ícha bàaluité. Nayáacaté nayáacaléwa, néese nàiraca nacái, needácaté nàinupináwa, àta Noénái iwàlùacatalétawa arca iriculé. Yaté manuiri yéesacái yàanàaca, yá néetácatéwa macáita wenàiwica càmiíyéicaté iwàlùawa Noénái yáapicha arca iriculé. ²⁸ Càité nacái Lot yáapichéeyéimi Sodoma iyacàlená mìnanaí nàyacaté matuíbanáita Dios ícha. Nayáacaté nayáacaléwa, nàiraca nacái nàiracaléwa. Nawènià nacái nàasupináwa. Nabànacaté nabànacalewa, nawénda nacái nàasuwa. Namànicaté nacái nacapèewa. ²⁹ Quéwa idécanáamité Lotnáí namusúacawa Sodoma iyacàlená ícha, yaté quichái yèewièricawa azufre yèewi yúuwàacatéwa chènuníse Sodoma mìnanaí ìwali. Yaté néetácawa macáita. ³⁰ Càita nacái yúuwichàacáisi yàanàapináwa ráunamáita èeri mìnanaí ìwali áibaalípiná numàacacaalípiná núawawa naicáca núa, núa asìali Dios néeséerica.

³¹ “Néeniaalípiná áibacaalí iyamáidapináwa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri ínatàbàawa, idèniacaalí nacái yàasuwa capìi irìcu, iwàwacutá càmita yèepùà iwàlùacawa icapèe iriculéwa yeedácaténá yàasuwa ipíchawáise ipìacawa Jerusalén iyacàlená ícha. Aibacaalí nacái yèepunípináwa manacúlibàa, iwàwacutá càmita yèepùawa icapèe néréwa ipíchawáise ipìacawa Jerusalén iyacàlená ícha. ³² Piwàwalicué càinácaalíté Lot ínumi yéetácawa, cáininéechúacaté iicáca yàasumiwa èeri irìcuírica, úái yéetéechúamicatéwa càmicáinaté upìacawa yàcalé ícha càide iyúwaté Dios yàalàaná úa. ³³ Cawinácaalí càmiirica yeebáida nutàacái iwàwacáiná icùaca icáucawa cháí èeri irìcu, yúucapiná icáucawa càmiiri imáalàawa, quéwa cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalíni, idèniapiná icáucawa càmiiri imáalàawa.

³⁴ “Néese núumacué pirí nùanàacaalí táiyápi, yá pucháiba wenàiwica naimápiná nàyaca cama irìcu. Angelnáí itépiná abéeri wenàiwica, áibapiná nacái imàacawa néenita. ³⁵ Yá pucháiba inanái namulúapináca nàyaca ituínási. Angelnáí itépiná abéechúa inanái, abéechúapiná nacái imàacawa néenita. ³⁶ Pucháiba asianái yèepuníyéipinácawa manacúlibàa. Angelnáí itépiná abéeri asìali, abéeripiná nacái imàacawa

néenita —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese yéewáidacalénái nasutáca néemíawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿chábàanásica nàanàa needácaténá nía? — náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Màulenéri iyú piicápinácué chábàanácaalí nàacawa càide iyúwacué píalíanáwa chábàanácaalí yéetéerimiwa iríawa piicácaalí manùbéeyéi wáchuli nàwacáidáyacacawa —íimaca yái Jesúsca.

18

La parábola de la viuda y el juez

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú náalíacaténáwa iwàwacutáaná nasutáca Dios íicha mamáalàacata, yàalàacaténá nía nacái ipíchaná naméyáacawa nasutáca Dios íicha. ² Yá Jesús íimaca nalí: “Iyacaté juez áiba yàcalé irícu. Càmita yàa Dios icàaluíniná. Càmita nacái yàa wenàiwica íimiétacaná. ³ Uyacaté nacái yàcalé irícu abéechúa inanái inìrimi yéetéchúamicatéwa íicha. Aiba wenàiwica iwàwacaté yeedáca uícha ùacawéeri yàasumi. Iná usutáca juez íicha wawàsi manùba yàawiría iyúudàanápíná úa. Yá úumaca juez irí: ‘Piyúudàa núa. Pichùulia nàuwichàidàanápíná nuícha nùuwideca yeedéerica nuícha nùacawéeri yàasumi’, úumaca juez irí. ⁴⁻⁵ Manùba èeri càmita juez yeebá usutáaná íicha. Néese maséeca iwàwa idècuni yéemíaca usàna. Yá íimaca iríwa: ‘Ewita càmicáaníta nùa Dios icàaluíniná, éwita nacái càmicáaníta nùa wenàiwicanái íimiétacaná, càicáaníta siùcade nuyúudàaca úara inanáica, nùuwichàidaca uícha ùuwide, máinícáiná usàiwicaca nulí wawàsi, ipíchaná ùanàaca mamáalàacata, yá usàiwica nulí wawàsita àta nuétácatalétawa’, càica íimaca iríwa yái juez báawéerica íiwitáise”, íimaca nalí yái Jesúsca.

⁶ Yá Wáiwacali íimaca nalí àniwa: “Pidécuéca péemíaca itàacái yái juez báawéerica íiwitáise. Ewita báawéericáaníta íiwitáiseni, càicáaníta átata iyúudàaca manìrlichúami. ⁷ Néeni, ¿càmitasicué píalíawa cayábéeri Dios íiwitáise? Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios iyúudàapíná cawinácaalí wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa, cawinácaalí isutéeyéica yáawawa íicha manuísíwata mamáalàacata èeríapinama, táiyápinama nacái. Yá Dios imawèniadapíná náicha nacái nàuwidenái. Càmita Dios idècuníapínáwa déecuiri iyú iyúudàanápíná nía. ⁸ Núumacué pirí, Dios iyúudàapíná níawa caquialéta, imawèniadapíná náicha nàuwidenái. Núa asìali Dios néeséerica, nùanàapíná àniwa aléi èeri irículé, quéwa càmita nùanàapíná manùbéeyéi yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹ Néeseté Jesús yéewáidaca abénaméeyéi wenàiwica comparación iyú, níara cachàiniyéica iicáca yáawawa nayúunáidacáiná mabáyawanéeyéica nía, íná báawaca naicáca náichawa áibanái wenàiwica. Jesús íimaca nalí: ¹⁰ “Pucháiba asíanái nàacatéwa templo iriculé nasutácáténá níawawa Dios íicha. Abéeri fariseo, áiba asíali nacái yeedéeri plata yéénánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. ¹¹⁻¹² Yái fariseo ibàlùacawa abéerita méetàucuta áibanái íicha, isutáca yáawawa Dios íicha. Càì íimaca: ‘Pía Dios, nùaca pirí cayábéeri núacáiná càmlírica iyúwa áibanái wenàiwica canánama. Núa nacái càmita nuyéedù. Càmita báawa nuíwítáise nacái. Càmita nuimá áiba inanái yáapicha càmlíchúaca nuínusíwa. Càmita numàni nubáyawanáwa càide iyúwa imàníná yái asíali yeedéerica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná. Núa nacái numàaca nuíchawa nuyáacaléwa pucháiba èeri semana ìwali nusutácáténá Dios íicha. Macái néená níái diéyéica wawàsi nuedéerica nulíwa, numàaca abéeri néená Dios irípiná ofrenda iyú’, càì íimaca ìwaliwa yái fariseoca. ¹³ Néeseta quéwa yái asíalica yeedéerica plata yéénánái judío íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, yáta ibàlùacawa déecuíseta fariseo íicha. Máinícáiná báica iicáca yáawawa Dios iwéré ibáyawaná ìwalísewa, íná càmita iicáida chènuniré. Néese, ibàbàida yùucutawa mamáalàacata icáapi iyúwa máinícáiná achúmaca iwàwa ibáyawaná ìwaliwa. Yá íimaca mamáalàacata Dios irí: ‘Pía Dios, piicá nupualé, cabáyawanéerica núaquér’, càì íimaca isutáca Dios íicha”, íimaca yái Jesúsca. ¹⁴ Néese Jesús íimaca nalí àniwa: “Núumacué pirí, Dios imàacacaté iwàwawa ibáyawaná íicha, yái asíali yeedéerica plata yéénánái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, néese asíali yèepùacawa matuíbanáita icapèe néréwa. Quéwa yái fariseoca, càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha, níacáiná cawinácaalí wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa máinínása cayábaca nía áibanái íicha, Dios imàacapiná báica nía. Cawinácaalí quéwa icàlidéeyéica íichawa ibáyawanáwa, Dios imànipiná irí cayábéeriwa”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹⁵ Néeseté àniwa áibanái natéca néenibewa púubéeyéi Jesús yàatalé yéewacáténá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutácáténá nalí Dios íicha imàníinápiná nalí cayábéeri. Quéwa, Jesús yéewáidacalénái naicáca nía, yá nadàbaca nacuísaca náichawa wenàiwica itéeyéica yéenibewa Jesús yàatalé, yéewáidacalénái náimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁶ Quéwa Jesús imáidaca sùmanái nàanápináwa yàatalé. Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé, picácué pimáisanía nàanàaca, Dioscáiná icùaca wenàiwica yeebáidéeyéica

itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nániri itàacáiwa. ¹⁷ Péemìacué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái yeebáidáaná nániri itàacáiwa. Càmicaalí wenàiwica neebáida càì, néese canácatáita Dios yéenibeca nía —íimaca yái Jesúsca.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁸ Néeseté abéeri judío íiwacaliná isutáca yéemìawa Jesús. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ¹⁹ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisica íiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca yái Jesúsca, iwàwacáiná asìali yeebáidaca Dioscani yái Jesúsca. ²⁰ Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Píalíacawa Dios itàacái ichùullaná wía: ‘Picá piimá áiba inanái yáapicha càmlíchúaca píinusíwa, áiba asìali yáapicha nacái càmlírira pínrísíwa; picá pinúa wenàiwica; picá piyéedua; picá nacái pichìwáida áibanái; pìà náimiétacaná píaniri, píatúa nacái’ —íimaca yái Jesúsca. ²¹ Néese asìali íimaca irí:

—Nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios íimáaná sùmàicatáiseté núa àta siùca nacáide —íimaca. ²² Jesús yéemìacani, yá íimaca irí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéeri pimànica quiríta: Pìà piwéndaca macáita píasuwa, pìà nacái iwènináami catúulécaneeyéi irí. Càipiná pidèniaca píasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa píacaténáwa núapicha nuéwáidacalécáténá pía —íimaca yái Jesúsca.

²³ Yái asìali quéwa, yéemìacanáami, yá máini achúmaca iwàwa máinícáiná càasucani, càmicáiná nacái iwàwa yàaca áibanái irí macáita yàasuwa. ²⁴ Jesús yáalíacáináwa achúmaca iwàwa yái asìalica, íná Jesús íimaca yáapichéeyéi iríwa:

—¡Máini càulenápináca càasuíyéi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! ²⁵ Càide iyúwa camello càmlíná yéewa iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí irìcubàa, càita nacái càulenáca càasuíri wenàiwica yeebáidaca Dios itàacái Dios icùacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Níái yéemièyéica Jesús íimáaná, náimaca Jesús irí:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? —náimaca. ²⁷ Jesús íimaca nalí:

—Canáca yéewaná wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimácáiná imànica macáita —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca wamàacaca wàasuwa macáita wàacaténáwa píapicha yéewacaténá péewáidacaléca wía —íimaca.
 29 Yá Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íchawa namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Aibanái péenacué nacái nàapínáwa maléená èeri nàacawéeri íchawa, càmicaalí nacái néenánái ícha nacáíwa, càmicaalí nacái nasèenái ícha nacáíwa, càmicaalí nacái néenibenái béeyéi ícha nacáíwa, namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. 30 Yásí Dios yàapínacué pirí madécaná wenàiwica piiquéeyéipíná càiyéide iyúwa péenánáiwa chái èeri irícu. Néese, èeri imáalàacaalípínáwa, yásí Dios yàacué picáuca càmliri imáalàawa chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

31 Yáté Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa doce namanùbaca méetàucuta áibanái ícha. Yá íimaca nalí:

—Siùcade wàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Namànipíná nulí macáita càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali, núa asìali Dios néeséerica. 32 Yá presopináca namànica núawa namàacacaténá càmlíyéi judío inúaca núa, yá naicáanípíná nuquíniná, yá natàanípíná báawéeri iyú nùwali, yá nàapìsáidaca núawa. 33 Nanúadáidapíná nacái núawa, yásí nanúaca núa. Quéwa máisiba èeri irícu nucáuacàapínáwa —íimaca yái Jesúsca.

34 Quéwa, Jesús yéewáidacalénái càmita náalía néemìaca càinàcaalí íimáaná yái tàacáisica, càmita nacái náalimá náalíacawa ìwali.

Jesús sana a un ciego de Jericó

35 Néeseté, Jesús iyaca mawiénita Jericó iyacàlená irí, yá matuíri asìali iyaca néeni, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái ícha ichàbéeyéicawa néenibàa. Isutáca náicha plata yéewanápiná iwènlaca iyáapínáwa. 36 Yái matuírica yéemìaca manùbéeyéi isàna nachàbáanáwa, yá isutáca yéemìawa nía, cawinácaalí yàawa náapicha néeni. 37 Nacàlidaca iríni Jesús Nazaret iyacàlená néeséericani yái càì ichàbacawa chábàì. 38 Iná yái matuírica imáidaca:

—¡Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca.

39 Néese áibanái yèeyéicawa Jesús ipíchalé nacuísaca náichawani, yái matuírica, masànanápináni. Imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiníri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca. 40 Néese Jesús iyamáaca ibàlùacawa. Yá Jesús

ichùuliaca natéenápiná matuíri Jesús yàatalé. Néese matuíri yàacawa néré, yá Jesús íimaca irí:

41 —¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —íimaca yái Jesúsca. Néese matuíri íimaca:

—Nuíwacali, pimàaca catuíca núa —íimaca. 42 Jesús íimaca irí:

—Catuíca píawa, peebáidacáiná nuchùnlanápiná pía. Iná yéewa cayábaca píawa —íimaca yái Jesúsca.

43 Yáta matuírimi iicáidaca àniwa. Yá yàacawa Jesús yáapicha. Yàaca nacái Dios irí cayábéeri. Néese áibanái iiquéeyéicani, nàaca nacái Dios irí cayábéeri.

19

Jesús y Zaqueo

1 Néeseté, Jesús iwàlùacawa Jericó ìyacàlená iriculé. Ichàbacáitawa néenibàa. 2 Abéeri asìali càasuíri ìyaca néeni, abéeri Jericó mìnali, ìpidenéeri Zaqueo. Yái Zaqueo, náiwacalicaní, níai yeedéeyéica plata yéenánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. 3 Yái Zaqueo iwàwa iicáca Jesústàatá, yáaliacaténá iicáca Jesús. Quéwa, càmita yáalimá iicácani, manùbacáiná wenàiwica Jesús itéesebàa. Maléenéeri nacái yái Zaqueoca, iná càmita yáalimá iicáca Jesús. 4 Iná yái Zaqueo ipìacawa Jesús ipíchalépiná. Yá íiríacawa sicómoro yéetaná yàana ìwalibàa yéewanápiná idéca iicáca Jesús. Yái àicu ibàluèricawa àyapu idùlepita, Jesús ichàbacatabàapinácawa. 5 Quéwa, Jesús ichàbaca yàacawa sicómoro yéetaná yáwibabàa, yá iicáidaca chènuniré. Iicáca Zaqueo yáawinéeriwa àicu yàanalìcu. Néese Jesús íimaca Zaqueo irí:

—Zaqueo, piricùawa caquialéta, siùcacáináta iwàwacutá nuyamáacawa picapèe néré —íimaca yái Jesúsca.

6 Yá Zaqueo iricùacàatétawa néese. Yá casímáiri iyú yeedáca Jesús yàataléwa. 7 Néese áibanái, naicácáiná Jesús iwàlùacawa néré, yá natàanica báawéeri iyú Jesús ìwali. Yá náimaca nalíwáaca Jesús iwàlùacasawa icapèerìculé asìaliquéi báawéerica, cáanáiricasa ibáyawaná, yái Zaqueoca. 8 Néesecáwa Zaqueo imichàa ibàlùacawa nàacuésesemi. Yá Zaqueo íimaca Jesús irí:

—Péemiácáwa, Nuíwacali, macáita yái nudènièrica, nùapináca yéema catúulécanéeyéi iríwa. Níara wenàiwica nucobréeyéica ichàbanamawa nuchíwa iyúwa, nuèpùadapiná nalíwani báinúaca yàawiriéricatái yáwanái íicha yái platami nuedéericaté náicha ichàbanamawa —íimaca. 9 Yá Jesús íimaca irí:

—Siùca èeri Dios idéca iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa —íimaca yái Jesúsca. Néese, Jesús iwènúacawa íimaca áibanái irí:

—Yácáiná asìalica, Abraham itaquérinámiquéi nacái, éwitaté iméeràacáanítawa Dios ícha. ¹⁰ Núacáiná, núa asìali Dios néeseérica, nudéca nùanàaca nucutácáténá níai cabáyawanéeyéica, nuwasàacáténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha —íimaca yái Jesúsca.

La parábola del dinero

¹¹ Néeseté idécanáami wenàiwicanái yéemìaca Jesús íimáaná, yá Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Icàlidaca nalíni yái comparaciónca Jesús ìyacáinaté mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí ínáté nayúunáidaca Jesús icuèyèipínaté israelitanái caquialétatá.

¹² Yá íimaca nali: “Péemìacué comparación: Iyacaté abéeri náiwacali, yèeripínacátéwa áiba cáli néré déeculé, yéewanápiná icuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeseéeyéiwa, yásí yèepùanápinátéwa néese icùacáténá nía. ¹³ Ipíchawáise náiwacali yàacawa, yá imáidaca yàataléwa diez namanùbaca yàasu wenàiwicawa. Yá yàaca nachàba manùba plata náalimáwanama. Yá íimaca nali: ‘Pìacué pimànicaténá pìasu wawàsiwa iyú yái plataca àta nùanàacataléta àniwa’, íimaca nali. Néese yàacawa náicha. ¹⁴ Aibanáita quéwa náiwacali yàasu cáli néeseéeyéi máiní báawaca naicácani. Yá nabànùaca áibanái wenàiwica náiwacali yáamiwa néré nacàlidacáténá nacuèriná iríwani. Náimaca: ‘Càmita wawàwa wacuèrinápiná yái asìalica’, náimaca.

¹⁵ “Quéwa, idéca nacuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeseéeyéiwa, yá náiwacali yàanàaca néese àniwa. Yá imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa, níai yeedéeyéicaté ícha plata, yáaliacáténáwa náicha càisimalénácaalí needá náiwacali irípináwa. ¹⁶ Yái yàasu wenàiwicaca idàbáanéérica yàanàaca íiwacali yàataléwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawàsiwa iyú yái pìasu plataca. Nuedácaté pirípiná diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba’, íimaca. ¹⁷ Néese náiwacali íimaca irí: ‘Cayábacáani. Cayábéeri nùasu wenàiwicaca pía. Pimànicáiná machacàníiri iyú achúméeríina iyú càide iyúwa nuwàwáaná, íná yéewa siùcade numàaca picùaca diez namanùbaca yàcalé mìnánái’, íimaca yái náiwacalica. ¹⁸ Néese yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawàsiwa iyú yái pìasu plataca. Nuedácaté pirípiná cinco namanùbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba’, íimaca. ¹⁹ Néese náiwacali íimaca irí nacái: ‘Numàaca picùaca cinco namanùbaca yàcalé mìnánái’, íimaca yái náiwacalica.

²⁰⁻²¹ “Néeseta quéwa náiwacali yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, yáca pìasu platéi. Nuépùacáténi wáluma iyú nucáapica cayábani, cáalucáiná nuicáca pía, máinícáiná caluéri píiwitáise, peedáca yái

càmíricaté píibaida piríwa. Peedáca piríwa nacái áibanái ibànacale, càmmíricaté píbàna piríwa', íimaca. ²²⁻²³ Iná náiwacali íimaca irí: 'Pía, nùasu wenàiwica báawéerica íiwitáise, pitàacái iyúwa nucháawàaca piináwaná iwali nùuwichàidacaténá píawa. Píalíacaalítéwa caluérisa nuíwítáise, píalíacaalíté nacáiwa nuedáaná nuliwa yái càmmíricaté nuíbaida nuliwa, nuedáaná nacái áibanái íicha nabànacale càmmíricaté nubànacaleta, néese, ¿cáná càmita píàaca nùasu plata caja néré inísàacaténátéwa nulípiná quirítatá àta nùanàacatalétaté àniwa?' íimaca yái náiwacalica. ²⁴ Néese náiwacali íimaca áibanái irí iyéeyéica néeni: 'Peedácué íicha yái plataca. Píacué iríni yái asíalica idènièrica diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca', íimaca nalí yái náiwacalica. ²⁵ Yá náimaca náiwacali iríwa: 'Wáiwacali, ¿cánásica càì pímaní? Yái asíali idéca idèniàca diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca', náimaca. ²⁶⁻²⁷ Néese náiwacali íimaca nalí: 'Péemíacué cayába. Cawinácaalí íibaidéeyéica nulí cayába, numàacáanápíná náibaidaca nulí mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí càmmíyéica íibaida cayába, nuedápiná náicha náibaidacalémica. Níata quéwa, nùuwidenáica càmmíyéicaté iwàwa núa nacuerínápínáwa, píacué píibàaca nía. Peedácué nía nùatalé cháta, yá pinúacué nía', íimaca nalí yái nacuerínáca", íimaca yái Jesúsca.

Jesús entra en Jerusalén

²⁸ Idécanáamité càì Jesús íimaca nalí, yá yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yéewáidacalénái yáapichawa. ²⁹ Yá batéwata nàanàaca iyacatái pucháiba yàcaléca. Abéeri yàcalé íipidenéri Betfagé, áiba nacái íipidená Betania. Iyaca nacái néeni abéechúa dúli íipidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa idécanáami càì íimaca nalí:

³⁰ —Píacuéwa irículé yái yàcaléca iyéerica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pìanàapínacué burro nadacuèrica néeni, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa íinata. Piwasàacuéni, pitécué nulíwani. ³¹ Aibacaalícué isutá yéemíawa píawa cánácué yéewa piwasàacani, néese picàlidacué iríwani nuwàwacutàcani, núa Píiwacalícuéca —íimaca nalí yái Jesúsca.

³² Néese níai pucháiba yéewáidacaléca nàacawa íicha. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. ³³ Idàbaca nawasàaca burro, yá burro íiwacanánái isutáca yéemíawa nía:

—¿Cánácué piwasàa wapíra? —náimaca. ³⁴ Náimaca nalí:

—Wáiwacalica iwàwacutáni —náimaca.

³⁵ Néese yéewáidacalénái írladaca yàasu ruana nacáiriwa burro iwaalíricubàa, yéewanápíná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imichàa yáawinacawa burro íinata. ³⁶ Idècunitàacá Jesús yàacawa burro íinata Jerusalén

iyacàlená nérépiná, manùbéeyéi naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchalé àyapulicubàa burrocaténá ipìna ínatabàa càide iyúwaté náiwitáise nàanápiná nacuèrinásàiri icàaluínináwa. ³⁷ Yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná Olivos yàasu dúli yàasu yàawa irìculé, yá canánama nía Jesús yéewáidacaléca, níái nacái yèepuníyécawa yáapicha, macáita nadábaca namáidaca casímáiri iyú. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri naicácáináté Jesús imànica madécaná íiwitáise iyúwa yái càmírica wenàiwica idé imànica. ³⁸ Nacàlidaca nèepunícawa:

—¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànuèrica wali icùacaténácué wía! ¡Píacué canánama iyéeyéica chènuniré, casímáicué piwàwa! ¡Wàaca pirí cayábéeri, pía Dios chènuníiséerica! —náimaca. ³⁹ Néese abénaméeyéi fariseo yèepuníyécawa náapicha wenàiwicanái yèewi náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, pìalàa nía cachàiníiri iyú níái péewáidacalécawa, masànáanápiná nía, nacàlidacáiná piináwaná ìwali Dios inacáirica pía —náimaca. ⁴⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Péemiácué cayába, masànacaalí níái nuéwáidacalécata, yáta níái íbaça nacàlidaca nuináwaná ìwali Diosca núata —íimaca nalí yái Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús iyamáa ibàlùacawa mawiénita Jerusalén iyacàlená irí, yá iicáca Jerusalén, néese íicháanica manuísíwata ìwali yái yàcaléca, catúulécanácáiná iicáca yàcalé mìnanaí, yácáiná Jesús yáalíacatéwa manuíri yùuwichàacáisi yàanàanápináté nàwali. ⁴² Yá íimaca: “¡Máiní nuwàwa píalíacuécawa siùca èeri càinácaalícué iwàwacutáaná pimànica cayábacaténácué píapicha Dios! Cayábacaalícué píapicha Diostá, néese càmítacué yàanàa pìwali yàasu yùuwichàacáisitá. Quéwa càmítacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáaná pimànica.

⁴³ Yàanàapínácué pirí báawéeri èeri. Piùwidenáicué namànipínácué iwáiná pìyacàle iteesebàa macáita, ipíchanácué pimúsúacawa yàcalé íicha. Macáitacué náawapínácuéca píawa. Yá namànipíná ùwicái píipunitacué piteesebàa macáita. ⁴⁴ Yásí namáalàidacué pìyacàle macái, nanúapíná macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé iricu. Nacàlàlìapínácué picapèe. Càmita namàacapíná capíi yàasu íba yáawinacawa áiba íba ínata, yá nacàlàlìacuéca macáita yái pìyacàlecuécawa. Piicácáinácué càiride iyúwa canéeri iwèni pirí yái nuénáiwánaca siùca èeri Dios ibànùacatáita núa pìatalécué, nuwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús purifica el templo

⁴⁵ Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé. Yá idábaca imusúadaca macáita wenàiwica iwéndéeyéicaté yàasusi templo ibàacháwalená iricu. ⁴⁶ Yá íimaca nalí:

—Pidécuéca péemìlaca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalicúise; Dios ímacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutàcàalupinàca nuícha’, ímacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyéedùacáinacué plata wenàiwica ícha pichìwa iyúwa —ímaca yái Jesúsca.

⁴⁷ Néese èeri imanùbaca Jesús yéewáidaca wenàiwicanái templo irìcu. Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, judío íiwacanánái nacái, náináidacawa nàyaca càinápínacaalí iyú náalimá nanúaca Jesús. ⁴⁸ Càmitàacá quéwa náalimá náibàacani, níacáiná canánama wenàiwica cayábaca néemìlaca Jesús itàacái.

20

La autoridad de Jesús

¹ Aiba èerité Jesús ìyaca templo irìcu. Yá yéewáidaca ìyaca wenàiwicanái, icàlidaca nalí nacái Dios itàacái cayábéerica, yái tàacáisi íiméerica Jesús iwàwa iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Yá sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé. ² Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànùa pía pimusúadánápiná nía templo ibàacháwalená irìcuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulia pía pimusúadánápiná nía? —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Nuwàwa nusutácuéca nuémìawa pía nacái. Picàlidacué nulíni: ⁴ ¿Cawiná ichùulíatè Juan ibautizáanápínaté wenàiwica; Diossica, wenàiwicanáisica? Pímacué nulí càirínácaalí náicha ichùuliaca Juan ibautizáanápínaté wenàiwica —ímaca yái Jesúsca.

⁵ Nadàbaca natàaníca nalíwáaca. Yá náimaca nalíwáaca: “¿Càinásica wáimaca? Wáimacaalí irí, ‘Dioscaté ichùuliacani’, yásí isutáca yéemìawa wía, ‘¿Cánácué càmita peebáidani?’ càipíná íimaca walí. ⁶ Néese wáimacaalí irí, ‘Wenàiwicacaté ichùuliaca meedáni’, yásí wenàiwica macáita nanúaca wía íba iyú, níacáiná macáita neebáidaca tàì íiméeri iyú Juan itàanícaté Dios inùmalicúise”, càì natàaníca nalíwáaca. ⁷ Néese nacàlidaca Jesús iríni càmitasa náalíawa cawinácaalí ichùulíatè Juan ibautizáanápínaté wenàiwica. ⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmita nucàlidacué piríwani cawinácaalí ichùuliaca núa numusúadánápiná nía templo ibàacháwalená irìcuíse, níái iwéndéeyéica yàasusi —ímaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malvados

⁹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Abéeri asiali ibànacaté

uva ibànacalená. Yá imàacaca áibanái icuèyéipiná irí yàasu uva ibànacalená, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéénápiná, yàasu èeripiná needácatáita iyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri wawàsi, yá yàacawa náicha áibalé madécaná èeri. ¹⁰ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá iyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré icutácaténá náiwacali yàasu uva iyacaná yéénápináwa icuèyéi íicha. Quéwa níái icuèyéica bànacalé nacapèédáidacani, yái náiwacali yàasu wenàiwicaca. Yá nachùulíaca yàacawa náicha, càmita nabànù yáapicha uva iyacaná. ¹¹ Néese bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé yàasu wenàiwicawa áibata. Quéwa àniwa nataáníca irí báawéeri iyú, nacapèédáidacani. Yá nachùulíaca yàacawa náicha, càmita nabànù yáapicha uva iyacaná. ¹² Néese bànacalé íiwacali yèepù ibànùaca áibata àniwa. Yá àniwa níái icuèyéica uva ibànacalená cacháunáca namànicani. Yá náucacani méetàuculé bànacalé yàaluná íicha.

¹³ “Néese yái uva ibànacalená íiwacali íimaca íináidacawa iríwa: ‘¿Càinásica numàni? Siùcade nubànù nuìriwa, yái cáininéerica nuicáca. Cawàwanáta nàaca íimíétacaná’, íimaca íináidacawa iríwa. ¹⁴ Quéwa níái icuèyéica uva ibànacalená naicácani, yá náimaca nalíwáaca: ‘Yácata yái yeedéeripiná iríwa uva ibànacalená yàaniri yéetácaalípináwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni weedácaténá walíwa yàasu bànacalé’, náimaca nalíwáaca. ¹⁵ Iná náibàacani, yá nawatàida náucacani méetàucuta bànacalé yàaluná íicha. Yá nanúacani”, íimaca nalí yái Jesúsca.

Néese Jesús íimaca nalí níái wenàiwicaca: “¿Càinásicué píináidacawa? ¿Càinásica uva ibànacalená íiwacali imànipiná nalí níái icuèyéicaté irípiná bànacalé? ¹⁶ Siùcade nucàlidacué piríni: Yàanàapiná nàatalé, yá inúapiná níawa. Yásí imàaca áibanái icùaca irípiná yàasu uva ibànacalená —íimaca yái Jesúsca. Néese wenàiwicanái idécanáami néemlacani, yá náimaca Jesús irí:

—¿Càmírìta, canácatáita Dios imànipiná walí càì! —náimaca. ¹⁷ Quéwa Jesús iicáidaca nalí, yá íimaca:

—Néeni, càmicaalícué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca píá, néese iwàwacutácué píináidacawa cayába càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalícué. Icàlidacaté Dios ibànùanápínaté israelitanái irí nacuèrinápiná, quéwa báawáanápínaté naicácani. Càité íimaca:

‘Níái imàníyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa siùcade máiníri iwàwacutácawa capíi irípiná yái íba náuquéericaté’,
càì itànàacaté profetaca”, íimaca nalí yái Jesúsca, yéewacaténá náalíacawa yái íba íimáanáca càicanide iyúwa Jesús, yái

nacuèrinápiná Dios ibànuèrica judiónái irí. ¹⁸ Néese Jesús ímaca nalí àniwa:

—Péemìacué áiba comparación íba ìwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwèyèicawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái ínatabàa, yásí náalacawa ichùmalési iyú —ímaca yái Jesúsca, náalíacaténáwa Dios yúuwichàidáanápínaté manuísíwata cawinácaalí càmiyèica yeebáida Jesús itàacái.

¹⁹ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyèica wenàiwica templo irícu, nawàwaca náibàaca Jesús yáté èerica náucacaténáni presoíyéi ibànaliculé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Cà míri nadé náibàaca quéwani cáalucáiná naicáca wenàiwicanái, manùbacáiná níai yéemièyèica Jesús itàacái casímáiri iyú.

El asunto de los impuestos

²⁰ Néeseté sacerdote íiwacanánái nachùullaca áibanái asìanái nàacawa Jesús yàatalé, natàanícaténá cáimiétaquéeri iyú Jesús yáapicha, iyúwa cayábéeyéi íiwitáise iwàwéeyèica yéemìadaca Dios itàacái. Quéwa cachìwéeyèica nía meedá, nàacawa néré náalimáidacaténá Jesús itàanínápiná báawéeri iyú romanonái yàasu gobierno ìwali yéewanápináta meedá náibàacani nacháawàcaténá iináwaná ìwali gobernador romanosàiri irí. ²¹ Iná nasutáca néemìawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàaníca báisíiri iyú, péewáidaca wenàiwica nacái báisíiri tàacáisi iyú càiripináta. Wáalíaca nacáiwa piicáca macái wenàiwica abédanamata, péewáida nacái wenàiwica nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùullaná nàyaca. ²² Siùcade picàlida walíni: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyèica wàasu cáli? — náimaca.

²³ Quéwa Jesús yáalíaca náiwitáise báawéeri nawàwáaná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíise. Yá ímaca nalí:

²⁴ —Píasáidacué nuicá abéechúa moneda. ¿Cawiná yéenáiwaná ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawiná nacái íipidená ichanàawa ìwali? —ímaca yái Jesúsca. Yá náimaca Jesús irí:

—Emperador íipidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáiwaná nacái ichanàawa ìwali, yáara romano íiwacalíná, icuèrica macái èeri mìnánái —náimaca. ²⁵ Yá Jesús ímaca nalí:

—Pipáyaidacué píchawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùullánacué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —ímaca yái Jesúsca. ²⁶ Iná canácata báawéeri tàacáisi Jesús ímèerica wenàiwicanái yàacuésemi yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali. Néese náináidacawa

néemìaca manuísíwata Jesús íimáaná, yá masànacáicata nía íicha.

La pregunta sobre la resurrección

²⁷ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca càmitasa yéetéeyéimiwa nacáucaawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, íná nasutáca néemìawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

²⁸ —Pía, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ichùullanácué wía judíoca wamànínapíná cà: Asìali yéetácaaliwa méenibeta, néese iwàwacutá yéénàsàiri yeedáca iríwa yéénàsàiri ínumiwa yàacawéetúapínáwa yéewacaténá idèniaca úapicha yéénibewa naiquéeyéipíná càiyéide iyúwa yéetéerimiwa yéénibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipíná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁹ Uwé, áibaalíte nàyaca siete namanùbaca yéénánái. Nabèeri yeedáca abéechúa íinupínáwa, quéwa yéetácawa uícha méenibeta. ³⁰ Ináté iméeréerimi yeedáca ibèeri ínumericawa. Néese yéetácawa uícha méenibeta. ³¹ Néese iméeréerimi àniwa yeedáca úa, càita nacái yéetácawa uícha méenibeta. Càité níái sietéeyéicaté imanùbaca needáca úa. Yá néetácawa uícha macáita méenibeta. ³² Néese úanama yéetáwa náami nacái. ³³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáucaacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, ¿càinápinásica unìri náicha níara sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náalíacawatá, macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná. ³⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Chái èeri irícu, asíanái, inanái nacái nacásàacawa. ³⁵ Quéwa cawinácaalí wenàiwicanái Dios imàaqueeyéipínáca icáucaacawa áiba èeriwa nàacaténáwa chènuniré, asíanái, inanái nacái, càmita nacásàapínáwa. ³⁶ Càmita nacásàapínáwa càmicáiná náalimá néetácawa quirínama, nàyapínacáiná càide iyúwa ángelnái ìyáaná. Níacáiná Dios yéénibepínáca nía, Dios imichàidacáiná nía yéetácáisi íicha. ³⁷ Profeta Moisés nacái yáasáidacaté walí yéetéeyéimiwa nacáucaanápínácaawa áiba èeriwa. Moisés itànàacaté tàacáisi wáalíacaténáwa maléenéeri àicu ìwali yeeméericatéwa ìyaca quichái iyú, Dios ìyacáináté néré, yaté Moisés yéemìaca tàacáisi íiméerica: Yái Wacuèriná Dios, yácata Nacuèrináca, níái wàawirináimica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái. ³⁸ ¡Dios càmita icùa yéetéeyéimi ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píalíacawa cáuca nía Dios yáapicha siùca, níara Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácaanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés ìyaca, cáucáiná macáita wenàiwica Dios icuèyéica. Iná

yéewa wáallacawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese áibanái yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu náimaca Jesús irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani, pía yéewáidéerica wenàiwica —náimaca. ⁴⁰ Yá cáaluca níái Jesús yùuwidenáica. Càmita nawàwa nasutáca néemìawani quirínama, ipíchaná báica nía wenàiwicanái yàacuésemi.

¿De quién desciende el Mesías?

⁴¹ Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué píalíawa cayába Mesías ìwali, yái picuèrinápinácuéca Dios ibànuèripinácuéca pirí, píacué judíoca. Píimacáitacué rey David itaquérinámica meedáni. Quéwa rey David íimacaté nacái áiba wawàsi Mesías ìwali. ⁴² David itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise, yái tàacáisi waléerica cuyàluta Salmos irìcuise. Càité David íimaca:

‘Nucuèriná Dios íimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá nùapicha macáita,
⁴³ idècunitàacá numawèniàdaca píicha macái piùwidenáíwa, íimaca yái Diosca’,

càité íimaca yái Davidca. ⁴⁴ Yái rey Davidca íimacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David Iiwacali nacáicani —íimaca nalí yái Jesúsca, icàlidaca nalí ìwaliwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

⁴⁵ Macái wenàiwicanái iyéeyéica néeni néemìlaca nàyaca Jesús itàacái, yá Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: ⁴⁶ “Píicácué píichawa níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Picácué pìyaca càide iyúwa nàyáaná. Casímáica nèepunícawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná nasímáidaca Dios. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. Máini nawàwa náawinacawa yàalubáisi íinata náawinacatáicawa níara cáimiétacanéeyéica wenàiwicaca judíonái yéewáidacàalu irìcu. Nacutá nacái yàalubáisi cayábanaméeyéi macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía càiyéide iyúwa máiniyéica cachàinica.

⁴⁷ Nayéedùa nacái náicha nacapèemi, nàasumi nacái níái catúulécaneeyéi inanáica manìriiyéimica. Néese nasutáca Dios déecuiri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yùuwichàidéeyéipíná cachàiníri iyú yáwanái náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, íimaca nalí yái Jesúsca.

21

La ofrenda de la viuda pobre

¹ Jesús ìyacaté templo irìcu, yá iicáidaca wenàiwica irí iriàdeyeyéica yàasu platawa ofrenda yàalu irìculé namàacacaténá Dios iríni. Yá iicáca càasuyéi naliàdaca plata. ² Néese Jesús iicáca inanái yàanàaca néré, máini catúulécanéechúa, inìrimi yéetéechúamicatéwa íicha. Yá uliàdaca ùasu ofrendawa ofrenda yàalu irìculé, pucháiba moneda cobréeyéi púubéeyéi, càmlíyeyéica máini cawènica. ³ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Péemìacué cayába, úai catúulécanéechúa manìríchúamica udéca umàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú Dios iiquéeri càiride iyúwa manuiri iwèni náicha canánama, níai yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu irìculé. ⁴ Macáita níai áibanái nàaca ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníri íichawa; úata quéwa éwita catúulécanácáaníta úa, càicáaníta ùaca macáita yái udènièrimica uwèniánápináca uyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que el templo será destruido

⁵ Aibanái natàanica nàacawa templo ìwali cayábéeri iicácanáwani, yàasu cawèníyeyéi íba ìwali nacái, áiba cawèníri wawàsi nacái wenàiwica imàaquéerica Dios irípiná ofrenda iyú. Néese Jesús íimaca nalí:

⁶ —Aibaalípiná imáalàacawa macáitacué piquéerica yái temploc. Yásí canácata capìi yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba íinata. Namáalàidapíná macáita —íimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin del mundo

⁷ Néese nasutáca néemlawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, ¿chácaalínásica ichàbapináwa yái picàlidéerica walí templo ìwali? ¿Càinásica iyú wadépiná wáalíacawa mawiénica yéenáiwana, yái templo imáalàacatáipinácawa? —náimaca.

⁸ Néese Jesús íimaca nalí: “Piicácué píchawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàacawa. Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapíná núacasa níata. Yá nacàlidapíná nachìwawa. Càipíná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, ípidenéeri Jesucristo, israelita icuèrinápináca’, càipíná náimaca namànica nachìwawa. Aibanái nacái náimapíná: ‘Idéca Jesucristo yàanàaca icùacaténá macáita’, càipíná náimaca. Quéwa picácué peebáida nalíwani. ⁹ Nacàlidapínácué pírí ùwicái iináwaná ìwali, náimapíná nacái namànínása ùwicái nacuèrinánái ípunitawa, quéwa picácué cáalu píawa. Càita iwàwacutápiná namànica quéeacháwa, quéwa càmitàacá imáalàapináwa yái èeriquéi”, íimaca yái Jesúsca.

10 Néese Jesús íimaca nalí àniwa: “Aiba cáli néeséeyéi napéliapiná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa. Aibanái gobierno namànipiná ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. 11 Yá cáli icusúapináwa cachàiníri iyú madécaná yàcalé. Manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú, uláicái iyú nacái, madécaná cáli néeséeyéi. Capìraléeri cáli irìcuwa naicáwa wawàsi icalùadéeripiná naicáca, áiba wawàsi nacái manuínaméeyéi yáasáidéeyéipináca èeri mìnánái irí mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínacawa.

12 “Quéwa ipíchawáise naicáca càiri wawàsi, yá áibanái náibàapínacué píawa, namànipínacué pírí báawéeri peebáidacáinacué nutàacái. Nawatàidapínacué píawa judiónái yéewáidacàalu néréwa nacháawàacaténacué piináwaná ìwali. Yá náucapínacué píawa presoíyéi ibànaliculé. Natépinacué píawa nacháawàacaténacué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa, náiwacanánái irí nacáíwa peebáidacáinacué nulí. 13 Càita Dios imàacapínacué picàlidaca nalí nuináwaná ìwali, peebáidacuéca nutàacái. 14 Ipíchawáise náibàacuéca pía, picacué péewáidawa càinácaalípinacué picàlidáaná nalí piináwanáwa. 15 Néenialícáiná numàacapínacué pitàaníca máiní cáaliacáiri iyú, yéewanápiná càmitacué piùwidenái nadé namawènadacuéca pìasu tàacáisi. 16 Quéwa, pisèenácué, péenánáisiwacué nacái, píawiría yéenánái nacái, píacawéeyéiná nacái, nacháawàapínacué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa. Nanúapínacué abénaméeyéi péenáwa. 17 Yásí macái èeri mìnánái báawacuéca naicáca píawa peebáidacáinacué nutàacái. 18 Quéwa càmitacué yúucapínáwa nuícha abéeri péená, ibatàa achúméeríina pináta, càmita yúucapínáwa nuícha. 19 ¡Peebáidacué mamáalàacata tàì íiméeri iyú, pìidenìacué piùwichàanáwa nacái matuúbanáiri iyú, yéewacaténacué peedáca píríwa picáucawa càmlíri imáalàawa!

20 “Piicácaalípinacué úwinái ibàlùacawa Jerusalén iyacàlená itéese, yásí píaliacuécawa mesúnamáita namáalàidáanápíná yái Jerusalénca. 21 Iná iwàwacutápiná cawinácaalí wenàiwica iyéeyéica cháí Judea yàasu cáli ínata napiacawa dúli inàliméeri nérépiná. Cawinácaalí iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irìcu iwàwacutápiná napiacawa yàcalé irìcuíse. Cawinácaalí nacái iyéeyéica manacúalibàa, iwàwacutápiná càmita nèepùawa Jerusalén iyacàlená irìculé. 22 Néenialícáiná Dios yàasu manuírí yùuwichàacáisi yàanàapíná israelitanái ìwali. Macáita ichàbapínacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Dios inùmalìcuíse. 23 ¡Néenialípiná inanái nàuwichàapínáwa manuísíwata, cawinácaalí idéerìcuíyéica, nía nacái inanáica yèeyéica quírasì líraca ìinisì!, càmicáiná náalimá napiacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa.

Yá nàuwichàapinácawa báawanama níái Israel yàasu cáli néeséeyéica, yácáiná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàapinà nàwali. ²⁴ Abénaméeyéi néetápináwa espada machete nacáiri iyú. Uwinái íbàapinà áibanái, yá natépiná níawa macái cáli imanùbaca ínatalépiná. Néese càmiyeyí judío namáalàidapinà Jerusalén ìyacàlená, yá nacùapinàcani àta imáalàacatalépinátawa nàasu èeri Dios imàaquéeripinà nalí nacùanápínáni, ipíchawáise yèepùadacani judiónái irí àniwa, yái Jerusalénca”, íimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁵ Jesús íimaca nalí: “Néese wenàiwica naicápiná wawàsi capìraléeri cáli irìcuwa, manuínaméeyéi wawàsi nacalùadéeripinà naicáca, èeri ituírìcu, quéeri nacáíwa, dùlupùta nacáíwa náaliacaténáwa mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínacawa. Chái èeri irìcu nacái, èeri mìnánái máiní cáaluca nánáidapináwa, càmita náalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná namànica, manuírì únicáiná imànipinà isànwawa cachàini, manuínaméeyéi màladàca nacái ipìapinácawa cachàiníri iyú. ²⁶ Néenialípinà achúma wenàiwica néetápináwa nacalùniwa, cáalucáiná nánáidapinácawa idècunitàacá nacùaca yàanàaca yái manuírì yùuwichàacáisi yàanèeripinácawa èeri mìnánái ìwali. Níacáiná cachàiníyeyí wawàsi ìyeyéica chènuniré, nacusúacawa macáíwa. ²⁷ Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asàli Dios néeséerica, nùanàapinà acalèe yèewáise cachàiníri nuíwitáise iyúwa, nucamaláná mèlumèluírì irìcuwa nucùacaténá macáita. ²⁸ Idàbacaalípinà ichàbacawa macáita yái wawàsica, yásí pichàiniadacué piwàwawa, pimichàidacué píiwitáisewa nuípunita, piicáidacué chènuniré, caquialécáináta nùanàapinàca nuwasàacuéca píá”, íimaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá íimaca nalí: “Piicácué higuera yéetaná, áibanái àicu íiwitáaná nacái ìyeyéica chái Israel yàasu cáli íinata. ³⁰ Piicácaalícué àicu imusúadaca ibáináwa, yásí píalíacuécawa mawiénica camuí. ³¹ Càita nacáicué piicácaalípinà ichàbacawa yái nucàlidéericuécà pirí ìwali, yásí píalíacuécawa mawiénica Dios yàasu èeri icùacaténá macáita.

³² “Péemíacué cayába, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuécà pirí ìwali, macáita ichàbáanápínáwa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica ìyeyéica néenialíwa. ³³ Yái capìraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapináwa áibaalípinà, néese nutàacái càmita imáalàapináwa. Macáita ichàbapinácawa càide iyúwa nucàlidáanácué piríni.

³⁴ “Piicácué píichawa cayába ipíchana piwènúadacuécà nuícha píiwitáisewa pímanínápínácué píbáyawanáwa, pícamáanápíná

nacái, píináidáanápíná nacáiwa mamáalàacata èeri irìcuíri wawàsi ìwali. Picácué càì pimànica, néese picùacué nùanàaca àniwa. ³⁵ Yácaíná yùuwichàacáisi yàanàapíná ráunamáita macái èeri mìnánái ìwali càide iyúwa trampa ìbàaná cuwèesi isicúasíwata. ³⁶ Pichùnìacué cayába píiwitáisewa. Pisutácué Dios íicha mamáalàacata cachàinaténácué píiwitáise píideníanápínácué macáita yái ichàbáanápínácawa, yéewacaténácué pìanàaca pibàlùacawa nuípunita, núa asìali Dios nééseérica”, íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Néenialíté Jesús yéewáidaca wenàiwica èeríapinama templo irìcu. Néese catá imanùbaca yàaca iyamáacawa dúli néré ípidenácatalé Olivos, yái olivo inàlimanáca. ³⁸ Yá èeri imanùbaca macáita wenàiwica nàanàaca templo irìculé mapisáisiwata néemìacaténá Jesús itàacái.

22

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Mawiénicaté judiónái yàasu culto ípidenéri Pascua nayáacaalíté pan cà míiri idènià levadura. ² Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nacutáca càinápinácaalí iyú yéewanápíná nanúaca Jesús, ibàacanéri iyúta quéwa cáalucáiná nía wenàiwicanái íicha.

³ Néese Satanás iwàlùacawa Judas iwàwalìculé, ichùuliaca Judas imànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná, yái ípidenériaca Judas Iscariote, abéri Jesús yéewáidacaléca docenacaté nía. ⁴ Néese Judas yàacawa itàaníca sacerdote íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái úwi íiwacanánái templo néeníyéica. Yá Judas itàaníca náapicha Jesús ìwali yéewanápíná itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ⁵ Yá casímáica nawàwa, náimaca irí nàanápínaté irí plata itéenápíná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ⁶ Cayábaca Judas yéemìaca náimáaná irí. Yá Judas idàbaca icutáca wawàsi càinácaalícatáipínáta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, càmicataléta máini manùba wenàiwica ìyaca Jesús yáapicha.

La Cena del Señor

⁷ Néeseté yéenáíwaná yàanàaca judiónái imànicatáica yàasu cultowa ípidenéri Pascua, nayáacatáita pan cà míiri idènià levadura. Yáté èerica iwàwacutá nanúaca oveja wàlisài nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Càita judiónái iwàwalica càinácaalíté iyú Dios iwasàaca nàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. ⁸ Néese, Jesús ichùuliaca Pedro, Juan nacái, yá íimaca nalí:

—Piacué pichùnà walípiná yàacási Pascua pinéerica wayáacaténáni —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Yá nasutáca néemìawani:

—¿Alénásica piwàwa wachùnìacani? —námaca. ¹⁰ Jesús íimaca nalí:

—Pìwàlùacuéwa Jerusalén iyacàlená iriculé, yá pìanàapínacuéca asìali iwàacutéeri ùni catùalìcu. Pìacuéwa asìali yáamìise aléera iwàlùacatalécawa. ¹¹ Pìimacué capìi íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemìawa pía, alénacaalí capìi imàdáná iya iyáacatáipíná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa’, pìimacué irí. ¹² Néese yáasáidapínacué pìrìwani, manuírì capìi imàdáná iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha, nachùnìerica cayába. Pìchùnìacué walí wayáapíná néeni Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Iná nàacawa, yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. Néese nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica.

¹⁴ Néese cáwa catácanáami nàwali, iwàwacutácaalíté nayáaca, yá Jesús yàanàaca yáawinacawa mesa iwéré apóstolnái yáapicha.

¹⁵ Néese, Jesús íimaca nalí:

—¡Máadáiní nuwàwacatécué nuyáaca píapicha yái yàacàsi Pascua pinéerica ipíchawáise nuétácawa! ¹⁶ Càmicáiná nuyáapíná quirínamani àta ichàbacatalétawa macáita càide iyúwa Pascua íimáaná, yásì nuyáapíná àniwani píapichacué, Dios iyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yeedáca abéechúa copa icáapi iriculéwa, idènièchúa irìcuwa uva ituní. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá íimaca nalí:

—Peedácuéni, pìiracuéni, piwacùacué pìwaliwáacawani; ¹⁸ càmicáiná nuìrapíná quirínamani yái uva ituníca àta Dios idàbacatalépináta icùaca macáita —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá isubériadacani, yá iwacùaca nalíni. Néese íimaca nalí:

—Yácata nuiná yái, yéetéeripínacuécawa píchawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalìisewa. Piyáacué yái panca piwàwalicaténacué nuétáanacuéwa píchawalíná —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese cáwa idécanáami nayáaca yái yàacàsi Pascuaca, Jesús yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá íimaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuérìpinácawa nuíchawa cruz ìwali pìrìpínacuéwa, ipíchanacué Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalìisewa. Yái uva ituníca yáasáidacuéca pìrì báisìirìcani yái wàlìsàì wawàsi Dios imànìrìica wenàiwìcanái yáapicha nuwasàanápíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, nuíranácáiná imusúapínácawa nuíchawa nalípináwa. ²¹ Quéwa, siúcata yái asìalìca itéeripínáca nùuwidenái náibàacaténá núa, yácata yái yáawinéerìcáwacawa iyáaca iyáacaléwa nùapicha. ²² Núacáiná, núa asìali Dios néeséerica, nuétápinácawa càide

iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali. ¡Quéwa máiní yúuwichàapinácawa yái asialica itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa! —íimaca yái Jesúsca.

²³ Néese Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nasutáca néemiawa níawáaca chánacaalísica néená yái càì itéeripinácaté Jesús yúuwidenái náibàacaténáni, càmicáinátécáwa náalíawa càinácaalí Judas imàníinápínaté.

Quién es el más importante

²⁴ Néese níai yéewáidacaléca natàaníca naliwáaca ùuléri wawàsi iyú chánacaalí néená wenàiwicanái iiquéeripináté càiride iyúwa máiníri cachàini áibanái íicha canánama. ²⁵ Quéwa Jesús íimaca nalí: “Chái èeri irícu, càmiyéi judío icuèrinánái nacùaca nàasu cáli néeséeyéiwa cachàiníri iyú, nachùulia nacái nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná nàwali: ‘Cayábéeriquéi wacuèrinásàirica, imàníirica walí cayábéeri’, càì nachùullaca nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná. ²⁶ Quéwa, iwàwacutácué càmita piya càide iyúwa nàyáaná. Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàinírica náicha canánama, néese iwàwacutá iicáca yáawawa càiride iyúwa máiníri càmita cachàini náicha canánama, iyúwa piméeréericué, íibaidáanápíná áibanái irí canánama. Cawinácaalícué péená nacái iwàwéerica Dios imàacaca ichùullaca áibanái wenàiwica, iwàwacutá íibaidacuéca pírí canánama càide iyúwacué pìasu wenàiwica imàníiná. ²⁷ Chái èeri irícu níara máiníiyéica cachàini áibanái íicha náawinacawa mesa iwéré nàyáacaténá nàyáacaléwa, néese áibanái càmiyéi cachàini náibaidaca nalí, natéca nalí nàyáapínáwa. Quéwa càmitacué nuwàwa pimànica càide iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái imàníiná. Nudéca núasáidacuéca pírí càinácaalí iwàwacutáanácué pìyaca. Núa, Píiwacalícuéca, nudéca nùyaca pèewibàa càide iyúwa càmfíri cachàini, iyúwa wenàiwica íibaidéerica áibanái irí canánama.

²⁸ “Pídecuéca pìyaca núapícha mamáalàacata, pìideníacuéca nacái núapícha nùuwichàacái. ²⁹ Iná numàacapínácué picùaca núapícha wenàiwicanái càide iyúwa Núaniri Dios imàacáanáté nucùanápíná wenàiwicanái. ³⁰ Yá piyáapínácuéca piyáacaléwa núapícha Dios ìyacàle irícu nucùacatalépináca macáita. Néenialípíná píawinacuécawa pìasu yàalubáisi íinatawa picùacaténácué doce namanùbaca Israel itaquénáinami yàawiríaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³¹ Néese àniwa Jesús íimaca Pedro irí:

—Simón, péemià cayábani. Satanás idéca isutáca Dios íicha wawàsi imàacáanápíná Satanás yáalimáidacuéca iicáwa pía cachàiníri iyú. ³² Quéwa, nudéca nusutáca pírí Dios íicha, imàacáanápíná peebáidaca nulí mamáalàacata. Néese

idécanaámi piwènúadaca píiwitáisewa nulípiná àniwa, yá pichàiniada nawàwa, níái péenánáicawa neebáidacaténá nulí tàì íiméeri iyú —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, abédanama nuíwitáise píapicha nùanápiná pre-soiyéi ibànaliculé píapicha, éwita iwàwacutácaalí nuétácawa nacái píapichawa —íimaca yái Simón Pedroca. ³⁴ Jesús íimaca Pedro irí:

—Pedro, péemla cayába, ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali ipíchaná nanúaca píá núapicha —íimaca yái Jesúsca.

Se acerca la hora de la prueba

³⁵ Néese Jesús isutáca yéemla nía:

—Bàaluité nubànùacué píá picàlidacaténá nalí nutàacái, yáté càmitacué nubatàa pitéca saco, plata yàalu nacái, áiba costiza nacáiripiná nacái. Néeni, ¿iwàwacutéerisícuéwa pirí quirítani néenialité? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Càmíiri —náimaca irí. ³⁶ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Quéwa, siùca péemlacué comparación: Siùcade cawinácaalí idènièrica saco, iwàwacutá itéca yáapichawani, itéca nacái plata yàalu. Cawinácaalí canéerica irí espada machete nacáiri, iwàwacutá iwéndaca yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri ìwalísewa, iwènlacaténá iríwa espada. ³⁷ Nudéca nucàlidacuéca pirí yái comparaciónca píalíacaténácuéwa càulenápináca píícha yái ichàbáanápinácawa mesúnamáita iwàwacutáciná namànica nulí macáita iyúwaté profetanái itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Abéeri profeta íimacaté nùwali: ‘Yá nàuwichàidapinàcani báawéeyéi yáapicha’, càité itànàaca tàacáisi nuínáwaná ìwali. Macáita tàacáisi natànèericaté nùwali Dios inùmalicuise, iwàwacutá ichàbacawa càitade iyúwaté natànàaná —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ìyaca walí pucháiba espada machete nacáiri —náimaca. Yá Jesús íimaca nalí:

—Yácata, wadéca watàanica —íimaca yái Jesúsca, càmicáinaté náalía néemla càinácaalíte íimáaná yái comparación Jesús icàlidéerica nalí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁹ Néesetécáwa Jesús imusúacawa Jerusalén ìyacàlená irícuise. Càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná néenialité, yàacawa táiyápi dúli néré, íipidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yéewáidacalénái nàacawa yáamiwáise. ⁴⁰ Jesús yàanàaca néré, yá íimaca nalí:

—Pisutácué píawawa Dios íicha, càmlínápiná imàaca Satanás yáalimáidacuéca píá ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús yàacawa náicha càita meedá idècuni iyúwa asìali yúucacatalé íba. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa néeni isutácaténá Dios ícha. ⁴² Yá Jesús ímaca Dios irí: “Núaniri, piwàwacaalí, yá piwasàaca núa ícha yái nùuwichàanápínacawa. Quéwa, càmicaalí piwàwa piwasàaca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, ímaca yái Jesúsca.

⁴³ Yáta abéeri ángel chènuníiséeri imàacaca yáawawa Jesús iicàcani. Yá ángel ichàiniadaca Jesús iwàwa. ⁴⁴ Máini Jesús yùuwichàacawa manuísíwata idècunitàacá isutáca Dios ícha manuísíwata. Yá isiabèdeca imusúacawa ícha iyúwa iráí idupíacaalíwa cáli iwéré.

⁴⁵ Idécánáami Jesús isutáca Dios ícha, yá imichàa ibàlùacawa, yàacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía íiméeyéicáita máinícáiná achúmaca nawàwa, ínáté naimáca nàyaca. ⁴⁶ Néese Jesús ímaca nalí:

—¿Cánacué pímá pìyaca? Pimichàacuéwa pidapùle íchawa. Pisutácué píawawa Dios ícha, càminápiná imàaca Satanás yáalimáidaca pía ipíchanacué pimànica pibáyawanáwa —ímaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàanica nalí, yá madécáná wenàiwica yàanàaca nàatalé. Judas yàacawa náiwitápu, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Néese Judas yàacawa Jesús yàatalé isùsùacaténá Jesús inàni ìwali càide iyúwaté náiwitáise iyáaná natàidáanáté wenàiwica cáininéerica naicáca. Càica Judas imànica yáasáidacaténá nalí cawinácaalíni, yái Jesúsca.

⁴⁸ Néese Jesús ímaca irí:

—Judas, ¿cáná picháawàa núa nùuwidenái iríwa iyú yái pisùsùanàca nunàni ìwali, càide iyúwa cáinináca nacáicaalí piicá núa, núa asìali Dios néeséerica? —ímaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Níái yéewáidacaléca iyéeyéica Jesús yáapicha naicácáiná cáinacaalí Judas imàninápináté, ínáté náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wanúaca nía espada iyú? — náimaca.

⁵⁰ Néese abéeri néená níái yéewáidacaléca iwataàaca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatátá, yá inúacatàatáni espada iyú sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita asìali yùuwi yéewápuwáiséechúa. ⁵¹ Quéwa Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacuéni, picácué pipélicia —ímaca yái Jesúsca. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yùuwi ìwali yái asìalica, yá ichùnìacani.

⁵² Néese Jesús isutáca yéemíawa sacerdote íiwacanánái, nía nacái úwinái icuèyéica templo, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica yàanèeyéicaté náibàacaténáni. Jesús ímaca nalí:

—¿Cánacué pìanàa nùatalé cacáapisàiwaca, espada, wacàba nacái, càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmicáinácué nupéliapiná píipunita. ⁵³ Macái èeri imanùbaca nùyacatécué píapicha templo irìcu, quéwa càmitatécué píibàa núa, ibatàa pidunùanápínacué nùwalita, càmitacué píibàa núa. Quéwa, siùcade Dios imàacacué píibàaca núa, yácata nacái Satanás yàasu èeri ichùuliacatáicuéca píiwitáise catéeri —íimaca yái Jesúscá.

Pedro niega conocer a Jesús

⁵⁴ Néese náibàaca Jesús. Yá natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Pedro yàacawa náamiwáise déecuíseta. ⁵⁵ Ipíchawáiseté nàanàaca néré áibanái napucúadacaté quichái bamuchúami bàacháwalìcu. Níái úwinái náawinaca nàanabàca quichái. Néese Pedro yàanàaca néré yàawinaca nacáíwa yàanabàca náapicha. ⁵⁶ Néese inanái íibaidéechúa néeni uicáca Pedro yàawinacawa iyaca yàanabàca quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca nalí:

—Yá asialiquéi Jesús yáapichéeri —úumaca nalí. ⁵⁷ Quéwa, Pedro icàlidaca ichìwawa, íimaca càmitasa yáalía Jesús ìwali. Yá Pedro íimaca ulí:

—Pía, inanái, càmita núalía ìwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni. ⁵⁸ Néese áiba iicácani, yá íimaca Pedro irí:

—Pía nacái néená, níara yáapichéeyéica —íimaca. Quéwa Pedro íimaca irí:

—Càmírita, asìali, càmirica néená núaquéi —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani. ⁵⁹ Néese batéwa abéeri hora idénáami àniwa áiba íimaca nalí àniwa cachàiníri iyú:

—Báisíta, yáapichéerimicani yái asialica, yácáiná Galilea yàasu cáli néeséeri nacáicani —íimaca nalí Pedro ìwali. ⁶⁰ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Pía, asìali, càmita núalíawa càinácaalí íimáanáca yái píiméerica —íimaca yái Pedroca. Idècunitàacá Pedro itàaníca nalí, yáta cawámai itàaca. ⁶¹ Néese Jesús iwènúa iicáidaca Pedro irí, yáta Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté irí: “Ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pimànipiná pichìwawa máisibàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali”, càité Jesús íimaca Pedro irí. ⁶² Yá Pedro imusúacawa náicha, yá íicháanáca cachàiníri iyú.

Se burlan de Jesús

⁶³ Néese níái úwica icuèyéica Jesús, naicáanáca iquíniná, nanúadáidaca nacái Jesús. ⁶⁴ Nabàllaca Jesús ituí, yá nanúadáidaca inàni ìwali. Néese náimaca Jesús irí:

—Piwicúlida, picàlida walíni, ¿cawínásica níara inúadáidéeyéica píá? —náimaca, naicáanáca iquíniná. ⁶⁵ Yá

natàaníca ìwali madécaná báawéeri iyú, mamáalàacata naicáaníca Jesús iquíniná, nabáiniadacaténáni.

Jesús ante la Junta Suprema

⁶⁶ Néeseté amaláca yàacawa nawicáu, yá úwinái natéca Jesús Junta Suprema yàatalé ìwacáidáyaquéeeyéicawa, judío ìiwacanánái, sacerdote ìiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Yá nasutáca néemìawa Jesús:

⁶⁷ —Picàlida walíni, ¿píatasica yái Mesíasca, judío icuèrináca Dios ibànuèripinacaté walí? —náimaca. Néese Jesús íimaca:

—Nucàlidacaalícué pirí núacatáni, néese càmitacué peebáida nulítáni. ⁶⁸ Nusutácaalícué nuemìawa píatá, càmitacué picàlida nulítáni. ⁶⁹ Mesúnamáita quéwa núa, asiali Dios néeséerica, núawinapináwa yéewápuwáise yái Dios cachàiníríca náicha canánama, nucàcaténá macáita Dios yáapicha chènuniré —íimaca yái Jesúsca. ⁷⁰ Yá macáita nasutáca néemìawani:

—Néeni, ¿Dios Iirisica pía? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Yáca núa yái càide iyúwacué píimáaná —íimaca yái Jesúsca.

⁷¹ Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Canácata ìwàwacutáaná wéemìaca áiba icháawèeri iináwaná ìwali quirínama! ¡Wadéca wéemìaca itàacái báawéeri, icàlidaca ìwaliwa Dios Iiricasani! —náimaca nalíwáaca.

23

Jesús ante Pilato

¹ Néese macáita namichàacawa natéca Jesús Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli.

² Néese nadàbaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali Pilato irí, yá náimaca Pilato irí:

—Wadéca wàanàaca yái asialica báawéerica imànica wàasu cáli néeséeyéi ìiwitáise namànlínápiná ùwicái gobierno íipunita. Íimaca càmitasa cayába wapáyaidaca wáichawa emperador plata iyú, yái romano icuèrinásàirica. Íiméerica ìwaliwa nacái Mesíascani, yái judío icuèrinácase —náimaca. ³ Néese Pilato íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinásàirica? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báisíta, núacani, càide iyúwa píimáaná —íimaca yái Jesúsca.

⁴ Néese Pilato íimaca sacerdote ìiwacanánái irí, áibanái nacái iyéeyéica néeni:

—Càmita nuicá ìwali ibáyawaná, yái asialica —íimaca yái Pilatoca. ⁵ Náimaca quéwa cachàinírí iyú mamáalàacata:

—Báawaca imànica macái wenàiwica ìiwitáise nàináidáanápiná namànica ùwicái gobierno íipunita. Idéca yéewáidaca macáita Judea yàasu cáli néeséeyéi. Idàbacaté

yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néré. Siùcade iwàwa yéewáidaca wenàiwica cháí Jerusalén iyacàlená irìcu —náimaca.

Jesús ante Herodes

⁶ Néese Pilato yéemìaca nalíni, íná isutáca yéemìawa nía asáisi Galilea yàasu cáli néeséericaalíni, yái Jesúsca. ⁷ Néese idécanáami Pilato yáalíacawa Galilea néeséericani, yá Pilato ichùulíaca natéca Jesús rey Herodes yàatalépiná, Herodes icùacáináté Galilea yàasu cáli. Néenialíté Herodes iyaca Jerusalén iyacàlená irìcu iicácaténá náapicha Pascua yàasuná culto. Iná natéca Jesús Herodes yàatalé. ⁸ Néese Herodes iicácaíná Jesús, yá casímáica Herodes iwàwa, madécaná èericáináté Herodes iwàwaca iicáca Jesús. Herodes yéemìacáináté Jesús iináwaná ìwali, ínáté iwàwa iicáca Jesús imànica áiba wawàsi íiwitáise iyúwa, càmlírira wenàiwica idé imànica. ⁹ Néese Herodes isutáca yéemìawa Jesús madécaná yàawiría. Quéwa Jesús càmlírira itàani. ¹⁰ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu iyéeyéica néeni, nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata cachàiníri iyú. ¹¹ Néese Herodes, nía nacái yàasu úwinái yáapichéeyéica namànica Jesús irí báawéeri nabáiniadacaténáni, natàanica nacái ìwali báawéeri iyú. Néese náucaca cayábéeri bàlesi Jesús ìwalíise, cawèníri nacái càide iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, yái Jesúsca. Càité úwinái imànica naicáanícaténá Jesús iquíniná. Néese Herodes ichùulíaca natéca Jesús àniwa Pilato yàatalépiná. ¹² Quéechatécáwa Pilato, Herodes nacái nàuwidaca namàniíyécacawa. Yáté èerica Pilato, Herodes imànica yàacawéeriná iyúwani.

Jesús es sentenciado a muerte

¹³ Néeseté Pilato ìwacáidaca sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái, madécanáca áibanái wenàiwica náapicha néeni. ¹⁴ Yá Pilato íimaca nalí:

—Pidécuéca pitéca nùatalé yái asàlica. Pidécuéca picàlidaca nulí iináwaná. Pidécuéca picháawàaca iináwaná ìwali píimacáinacué yéewáidacasa wenàiwica namàniínápiná ùwicái gobierno íipunita. Quéwa, nudécata nusutáca nuémìawani piacuèsemicué, yá canácata nuiquéeri ìwali ibáyawanáca càide iyúwacué picháawàaná iináwaná ìwali. ¹⁵ Herodes nacái canácata iiquéeri ìwali ibáyawaná, íná Herodes idéca ibànùacani néese àniwa wàataléta. Pidécuéca piicáca canácata ìwali ibáyawaná wanúanápínatáni. ¹⁶ Iná siùcata nuchùulíaca nacapèedáidáanápínáni. Idécanáami nacapèedáidacani, yási numàaca yèepunícawa —íimaca yái Pilatoca. ¹⁷ Càide iyúwaté náiwitáise Pascua yàasuná culto imanùbacata, iwàwacutá Pilato iwasàaca nalí abéeri presoíri yèepunícaténáwa casímáícaténá

judíonái. Inaté Pilato iwàwaca imàacaca Jesús yàacawa.
¹⁸ Quéwa, macáita néemíanícawa macáita namanùbaca iyúwa:

—¡Pinúacuénì! Pimàacacué Barrabás yèepunícawa —náimaca.

¹⁹ Iyacáináté presoíri ípidenéerité Barrabás imàníricaté ùwicái yàcalé irìcu gobièrno ípunita, íná náibàacaténi, inúacáináté nacái wenàiwica. ²⁰ Néese Pilato itàaníca judíonái yáapicha àniwa iwàwacáiná imàacaca Jesús yèepunícawa. ²¹ Néemíanícawa quéwanáta máiní cachàiníiri nasàna iyúwa.

Càica náimaca:

—¡Pinúacuénì! ¡Pitàtàacuénì cruz ìwali! —náimaca.

²² Néese Pilato itàaníca náapicha máisiba yàawiríanápiná itàaníca náapicha. Iimaca nalí:

—Néeni, ¿càinásica ibáyawanácué pirí? Canácata nuiquéeri ibáyawanáca numàacáanápiná nanúacatáni. Siúcata nuchùulia nacapèedáidacani. Idécanaámi nacapèedáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —ímaca yái Pilatoca.

²³ Néemíanícawa àniwa lúasi iyú, nasutáca Pilato ícha ichùullanápiná úwinái inúanápiná Jesús. Máinícáiná néemíanícawa mamáalàacata, íná Pilato imàacaca nalíni átata, càide iyúwa nasutáaná íchani. ²⁴ Càité Pilato iwènúadaca íiwitáisewa imàacáanápiná nanúaca Jesús càide iyúwa nasutáaná íchani. ²⁵ Iná Pilato imàacaca Barrabás yèepunícawa, yái presoíri nasutéerica Pilato ícha, ìyéericaté presoíyéi ibànalìcu imànicáináté ùwicái yàcalé irìcu, inúacáináté nacái wenàiwica. Quéwa, Pilato yèepùadaca nalí Jesús namànicaténá irí càide iyúwa nawàwáaná.

Jesús es crucificado

²⁶ Néese, idècunitàacá úwinái itéca Jesús nanúacaténáni, yá náibàaca asìali Cirene ìyacàlená néeséerica, ípidenéerica Simón, yèeriwa manacúali néese. Nachùullìaca Simón iwáacutaca Jesús yàasu cruz yàacaténáwa Jesús yáamiwáise, canácáiná quirínama Jesús ichàini, úwinái icapèedáidacáináté báawanamani.

²⁷ Madécaná wenàiwica, inanái nacái manùbéeyéi, nàacawa Jesús yáamiwáise. Níái inanái náicháaníca manuísíwata Jesús ìwali, máinícáiná achúmaca nawàwa. ²⁸ Néese, Jesús iwènúa iicáidaca nalí, níái inanáica. Yá ímaca nalí:

—Píacué inanái Jerusalén ìyacàlená mìnánái. Píacué pícháanì nùwali. Néese pícháanícué píwaliwata, péenibe ìwali nacáiwa. ²⁹ Aibaalípiná piùwichàacuéwa báawanama. Yá píimapínácué piríwáaca: ‘Casíimáica cawinácaalí inanái càimíyéica yáalimá quéenibeca. Casíimáica nacái cawinácaalí càimíyéicaté idéerìcuca. Casíimáica nacái cawinácaalí càimíyéicaté yàaca quìraslì ìira ìinisì’, càipíná pímacuécá piríwáaca, níacáiná inanái quéenibéeyéica náicháanípináca néenibemi ìwaliwa. ³⁰ Néese áibanái péenácué náimapíná

manuínaméeyéi dúli irí: ‘¡Picaláawa wáinatabàa, yéewacaténá wéetácawa ráunamáita!’, càipiná náimaca. Néese àniwa náimaca áiba dúli irí: ‘¡Pibàllacué wía!’ càipiná náimaca. ³¹ Nanúaca núa mabáyawanéerica siùca èeri càmicatái namàni úwi. ¡Cáanáica nàuwichàidapínacué píawa namànicaalípiná ùwicái píipunitacué! —íimaca yái Jesúsca.

³² Níai úwinái natéca pucháiba cabáyawanéeyéi nanúacaténá nía Jesús yáapicha. ³³ Néese nàanàaca aléera ípidenácataléca La Calavera, ímáanáca “íiwitasi yáapimi ìyacatalé”. Yá natàtàaca Jesús cruz ìwali. Natàtàaca nacái pucháiba báawéeyéi íiwitáise. Néese úwinái nabàlùadaca máisiba cruz nàasu utàwi iriculéwa. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise. Aiba cruz nacái ibàlùacawa apáulicuise Jesús irí. ³⁴ Idècunitàacá úwinái natàtàaca Jesús, yá Jesús íimaca Dios irí:

—Núaniri, pimàaca piwàwawa nabáyawaná íicha càmicáiná náalíawa cawínácaalí núa yái nanuérica —íimaca yái Jesúsca.

Néese úwinái náucaca náichawa suerte naseríacaténá nalíwáaca Jesús ibàlemi. ³⁵ Madécaná wenàiwica nabàlù naicáidaca Jesús irí. Níata nacái judío íiwacanánái iicáanica Jesús iquíniná. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ichàiniadacaté áibanái yéetácáisi íicha ipíchanaté néetácawa. Báisícaalí Mesíascani, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, néese ¿cáná càmita ichàiniada yáawawa ipíchaná yéetácawa? — náimaca nalíwáaca, naicáanica Jesús iquíniná.

³⁶ Nía nacái úwináica naicáaní nacái iquíniná, nabáiniadacaténáni. Nàa nabàlùacawa mawiénita irí, namichàidaca mawèníri uva ituní càaméeri ìiraaná mawiénita inùma irí náimacáiná nàacasa icàaluíniná iyúwa nacuèriná nacáiricasani. Càita namànica naicáanícáténá Jesús iquíniná meedá, bàaluitécáiná romanonái yàaca icuèrináwa ìirapíná uva ituní. ³⁷ Náimaca Jesús irí:

—¡Báisícaalí judío icuèrináca pía, yá pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha ipíchaná péetácawa! —náimaca Jesús irí, naicáanica iquíniná.

³⁸ Nachanàidaca tàacáisi Jesús íiwita iwicáubàa. Máisiba tàacáisi íiwitáaná ichanàawa néeni, griego itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, hebreo itàacái iyú nacái. Yái tàacáisi íimáanáca: “Yái ibàluèricawa cháí, yácata judío icuèrináca”, íimáanáca yái tàacáisica.

³⁹ Néese abéeri báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàasu cruz ìwaliwa, mawiénita Jesús yàasu cruz irí, itàanica báawéeri iyú Jesús irí. Iimaca Jesús irí:

—Báisícaalí Mesíasca pía, yái judío icuèrinápináca, néese pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha. Pichàiniada nacái wía yéetácáisi íicha ipíchaná wéetácawa —íimaca. ⁴⁰ Néese áiba

báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàalàaca yáapichéeriwa cachàiníri iyú. Íimaca:

—¿Cáná càmita cáalu piicá Dios?, pía nàuwichàidéerica càide iyúwa nàuwichàidáaná yái asìalica. ⁴¹ Wàuwichàacawa wàyaca wabáyawaná ichùullacawa wamànicáináté wabáyawanáwa. Quéwa, yái asìaliquéi, mabáyawanéerita —íimaca. ⁴² Néese isutáca Jesús íicha wawàsi:

—Jesús, piwàwali núa nùyacaténá piápicha pidàbacaalípiná picùaca canánama wenàiwica —íimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca írí:

—Péemìà cayába, siùca èeri pìyapínáca núapicha paraíso írìcuwa —íimaca yái Jesúsca.

Muerte de Jesús

⁴⁴ Néese machacànicaalíté èerica, yá catáca báawanama èeri icamaláná macái cháí èeri írìcu. Máisiba horaca catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁵ Yái èeri icamalánáca càmita icàna. Yá nacái manuíri yáawàanáca templo írìcuírìca icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios ìyacatáica wenàiwica ituí íicha. Yá icacanácawa chènuníise cáli iwérénama yái manuíri yáawàanáca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca cachàiníri iyú Dios írí:

—¡Núaniri, nubànua nucáucawa pírì aléera picáapi írìculé! —íimaca yái Jesúsca. Idécanáami càì íimaca, yá imàacaca icáucawa yàacawa, yá yéetácawa. ⁴⁷ Yái úwi íiwacalináca romanosàiri iicácáináté càinácaalí ichàbáanáwa, yá yàaca Dios írí cayábéeri. Néese íimaca:

—Báisícata mabáyawanéerica yái asìalimica —íimaca.

⁴⁸ Macáita wenàiwica ìyéeyéica néeni idécanáami naicáca yéetácawa, yá nèepùacawa néese, mainí achúmaca nawàwa, cáaluca nía nacái. ⁴⁹ Macáita quéwa níai yáliyéyéica Jesús ìwali, nía nacái inanáica yèeyéicatéwa yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nabàlùaca naicáidaca írí déecuíseta naicácaténá càinácaalí ichàbáanápinátéwa.

Jesús es sepultado

⁵⁰⁻⁵¹ Iyacaté áiba asìali cayábéeri íiwitáise, yeebáidéerica Dios itàacái, ìpidenéeri José, Arimatea ìyacàlená mìnali, yái yàcalé ìyéerica Judea yàasu cáli ínata. Yái José abéeri néenáca, níai judío íiwacanánáica, Junta Supremanáica. José iwàwacaté Dios icùaca macáita. Ináté càmita yéewa abédanama José íiwitáise judío íiwacanánái yáapicha iwàwéeyéicaté inúaca Jesús. ⁵² Iná José yàacawa Pilato gobernador yàatalé. Isutáca Pilato íicha wawàsi yàanápíná írí Jesús iinámi. Yá Pilato imàacaca José írìni. ⁵³ Néese José yàacawa cruz yàatalé. Yá írìcùadaca Jesús iinámi cruz ìwalíise, yá yéepùacani linoíri wáluma iyú, càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná. Néese iwàlùadaca Jesús iinámi càliculí írìculé. Yái càliculí áibanái náicacaténì dúli ibàlàirìcu

yéewanápiná càlicullìcani, iyúwa capìi imàdàaná. Yái càlicullì wàlisàicatàacáwa, canácatái nabàlièricáwa. ⁵⁴ Yáté èerica viernesca nachùniacatáipiná yàacàsi sábadò piná, ipíchawáise sábadò judiónái iyamáidacatáicawa. Catácalicubàa yàacawa, yá idàba sábadò nayamáidacatáipináwa. Ináté iwàwacutá nawàlùadaca Jesús iinámi caquialéta càlicullì iriculé.

⁵⁵ Abénaméeyéi inanái yèeyéicatéwa Jesús yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nàaca naicáca càlicullì, yá naicáca càinácaalí iyú nawàlùadaca Jesús iinámi càlicullì iriculé. ⁵⁶ Néese nèepùacawa nacapèe néréwa, yá nachùniaca pumèníri isàni, pomada nacáiri nacái napusúadacaténáni Jesús iinámi ìwali, càide iyúwa judiónái imàníiná yéetèrimiwa irí. Néese nayamáidacawa sábadò irìcu càide iyúwaté Dios ichùullaná judiónái.

24

La resurrección de Jesús

¹ Néeseté, domingo irìcu, níai inanáica nàacatéwa càlicullì nérépiná mapisáisiwata. Natéca pumèníri isàni nachùnièricaté. Aibanái inanái nacái nàacawa náapicha. ² Nàanàaca càlicullì néré, yá naicáca íba ibàluèricawa méetàucuta càlicullì inùma ícha, nabàlianáca càlicullì inùma. ³ Yá nawàlùacawa néré, yá canáta naiquéeri néeni Wáiwacali Jesús iinámica. ⁴ Cáaluca nía, càmita náalíawa càinácaalí íimáaná. Yáta naicáca pucháiba aslanái mèlumèluíyéi ibàle ibàluèyéicawa mawiénita nalí. ⁵ Máini cáaluca níai inanáica, yá naicáidaca cáliaculé. Quéwa níai aslanáica náimaca nalí:

—¿Cánacué picutá yáara cáuri wenàiwicaca cháí yéetáními yèewiré? ⁶ Canáca cháníi. Idéca icáucàacawa. Piwàwalicué yái tàacáisi icàlidéericatécué pirí idècunitàacá iyaca Galilea yàasu cáli néese. ⁷ Imacatécué pirí iwàwacutáanápínaté presoca namànicani namàacacaténaté cabáyawanéeyéi wenàiwica natàtàacani cruz ìwali yéetátacaténatéwa, yái asiali Dios néeséerica. Imacatécué pirí nacái icáucàanápínatéwa máisiba èeri irìcu —náimaca.

⁸ Yá inanái nawàwalica yái tàacáisica Jesús icàlidéericaté nalí. ⁹ Néese nèepùacawa càlicullì ícha. Nacàlidaca nalíni níai oncéeyéica imanùbaca apóstolca, áibanái irí nacái náapichéeyéica. ¹⁰ Níai inanái icàlidéeyéica tàacáisi Jesús yéewáidacalénái irí náipidená María Magdalena, Juana nacái, Santiago yáatúa nacái, ípidenéchúa María, áibanái inanái náapichéeyéi nacái. ¹¹ Quéwa, apóstolnái càmita neebáida nalíni, nayúunáidacáita canéeri iwèni tàacáisica meedáni.

¹² Quéwa Pedro ipiàcawa càlicullì néré. Néese yáawiaca iicáidaca càlicullì imàdàaná iriculé, yá iicáca níawamita ibàlemi nèepùanaté Jesús iinámi. Néese Pedro yèepùacawa

icapèe néréwa. Iináidacawa iwàwalicuísewa càinácaalísica ichàbáanátéwa.

En el camino a Emaús

¹³ Yáté èericaté pucháiba Jesús yéewáidacalénái nèepùacawa nàyacàle nérépináwa, ípidenácatalé Emaús. Once namanùbaca kilómetro idècuni iyaca Jerusalén iyacàlená íicha. ¹⁴ Natàani nàacawa naliwáaca ìwali yái Jesús yéetáanácawa. ¹⁵ Idècunitàacá natàaníca nàacawa naliwáaca Jesús iináwaná ìwali, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí àyapulicubàa. Yá yàacawa náapicha. ¹⁶ Ewita naicácaánítani, càicáaníta càmíta náalía Jesúsca. ¹⁷ Néese Jesús isutáca yéemìlawa nía:

—¿Càiná ìwalicué pitàani pìacawa àyapulicubàa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Yá nayamáa nabàlùacawa, achúmaca nawàwa. Abéeri néená ípidenéeri Cleofas íimaca Jesús irí:

—Macáita Jerusalén iyacàlená mìnánái náaliacawa ìwali yái namàníricaté Jerusalén iyacàlená irìcu áténama, siùca nacáide. ¿Abéeritasica pía càmírita yáaliawa nèewíse macáita iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néeni? —íimaca. ¹⁹ Jesús isutáca yéemìlawa nía:

—¿Càináté iyaca néeni? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca Jesús irí:

—Wadéca watàaníca waliwáaca Jesús iináwaná ìwali yái Nazaret iyacàlená néeséerica, abéeri profeta icàlidéerica Dios itàacái cáimiétacawaca macái wenàiwica irí, imànírica nacái nalí yái càmírica wenàiwica idé imànica. ²⁰ Watàaníca nacái sacerdote íiwacanánái ìwali, judío íiwacanánái ìwali nacái, yái presonáca namànicani namàacacaténá romanonái inúacani, yéewanápiná nanúacani cruz ìwali. ²¹ Quéwa, wíacaté nacái watuíyàcaté Jesús iwasàanápináté wía, wía Israel itaquénáinámica, wàuwidenái íichawa. Siùca èeri idéca idèniaca máisiba èeri nanúacadénáamini. ²² Quéwa abénaméeyéi inanái iyéeyéica wèewi siùca èeri nacalùadaca wía bàwinacáiná mapisáisiwata nàaca naicácaténá càliculli néré. ²³ Canáta quéwa nàanèeri Jesús iináamica néeni. Yá nèepùacawa nacapèe néréwa. Néese nacàlidacaté walíni naicácasa ángelnái yéenáiwánási nacáiri irícuíse. Angelnái náimaca inanái irí cáucasa Jesús. ²⁴ Néese áibanái asíanái wáapichéeyéi nàacawa càliculli néré, yá nàanàaca néeni càide iyúwa inanái icàlidáanáté walíni, càmíritàacá quéwa naicá Jesús —náimaca Jesús irí.

²⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Càmíyécué yáaliawa pía, máinícué càulenáca píchani, peebáidáanápinácué macáita tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalícuíse! ²⁶ Nacàlidacatécué piríni machacàníiri iyú iwàwacutáanápináté Mesías yùuwichàacawa ipíchawáiseté

wenàiwica nàaca icàaluíniná, yái judío icuèrinápináca —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús idàbaca icàlidaca nalíni macáita iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Dios inùmallicuise. Quéechacáwa icàlidaca nalí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Jesús iwali, áibanái profeta nacái icàlidéeyéicaté tàacáisi Jesús iwali Dios inùmallicuise. Yéewáidaca nía náalíacaténá néemiaca cainácaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Mesías iwali, yái judío icuèrinápináca.

²⁸ Néeseté nàanàaca nàyacàle néréwa. Quéwa Jesús iwàwacaté yàacawa áibaléta. ²⁹ Yá nasutáca íicha wawàsi iyamáanápínáwa náapicha nacapèe iriculé. Yá náimaca irí:

—Piyamáawa wáapicha máinicáiná catáca yàacawa —náimaca. Yá Jesús iwàlùacawa nacapèe iriculé náapicha iyamáacaténáwa.

³⁰ Néese náawinacawa mesa iwéré nayáacaténá nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri, néese isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni, yái panca.

³¹ Yáta náalíaca naicácani, yá náalíacawa Jesúsca. Yáta ichalíacawa natuí íicha. ³² Yá náimaca nalíwáaca:

—Báisícata Jesúsca. Yácata Jesús yái càì icàlidéerica walíni cainácaalí íimáaná Dios itàacái àyapulicubàa, íná yéewa wawàwa yáalanícatéwa ìyaca —náimaca nalíwáaca.

³³ Yá càmita nayamáawa nacapèe irìcuwa, néese nèepùacàatécatawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa. Nàacawa once namanùbaca apóstolnái yàatalé iwacáidáyaquéeyéicawa, áibanái yáapicha. ³⁴ Néese apóstolnái náimaca nalí, níái pucháiba yàanèeyéica nàatalé:

—Báisíta, Wáiwacali idéca icáucàacawa. Simón Pedro idéca iicácani —náimaca nalí.

³⁵ Néese níái pucháiba Emaús iyacàlená néeseeyéica nacàlidaca nalí cainácaalíté ichàbáanáwa àyapulicubàa. Nacàlidaca nacái nalíni náalíacatéwa Jesúsca isubèriadacaalíté pan.

Jesús se aparece a los discípulos

³⁶ Idècunitàacá natàaníca, yáta Jesús yàanàaca ìyaca nèewi. Yá íimaca nalí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Cáaluca nía manuísíwata nayúunáidacáiná iwàwanásicani yái càì naicáca. ³⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Cánacué cáalu pía? ¿Cánacué càmita peebáida núacani?

³⁹ Piicacué yái nucáapica, nùabàli nacái, útuwi yáami, núacata yái. Pimàacacué picáapiwa nùwali piicáwa. Canáca wenàiwica icáucami iiná, yáapi nacái, quéwa núa, cáapica núa, caináca nacái núa, ínacué yéewa píalimá píalíacawa cáuca núa —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Idécanaámi icàlidaca nalíni, yá yáasáidaca naicá icáapiwa, yàabàli nacáíwa, útuwi yáami. ⁴¹ Càmitàacá neebáida Jesúscani máinícáiná nayanídacawa casíimáicáiná nía. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Pidèñasicué yàacàsi? —íimaca yái Jesúscá.

⁴² Yá nàaca irí cubái imìdecaná yééná, mába ituní nacái nàaca irí. ⁴³ Yá yeedáca yàacàsica, yá naicáca iyáacani. ⁴⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Idècunitàacá nùyaca píapichacué, nucàlidacatécué pirí macáitani càinacaalíte nuchàbáanápínatéwa. Iwàwacutáté numànica càitade iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuínáwaná ìwali. Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nùwali càide iyúwa Dios ichùulíanaté itànàaca. Profetanái nacái, áibanái nacái itànèyécáté Salmos nacàlidacaté tàacáisi nuínáwaná ìwali. Yá macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté natànàaná —íimaca yái Jesúscá.

⁴⁵ Néese Jesús imàacaca náalíacawa cayába càinácaalí íimáaná yái Dios itàacáica. ⁴⁶ Yá íimaca nalí àniwa:

—Natànàacaté tàacáisi íiméerica iwàwacutáanápínaté nuétácawa, núa Mesíasca, judío icuèrinápínáca. Quéwa, náimacaté numichàanápínatéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri irícu. Bàaluité profetanái itànàacaté nacái tàacáisi íiméerica iwàwacutáanápínácué picàlidaca nuínáwaná ìwali canánama èeri mìnánái irí. ⁴⁷ Quéechacáwa iwàwacutácué picàlidaca nalíni cháí Jerusalén ìyacàlená irícu. Picàlidacué nacái macáita wenàiwicanái iríni neebáidacaténá nutàacái, namàacacaténá náichawa nacái yái báawéerica namànírica yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ⁴⁸ Píacué nuéwáidacaléca, pidécuéca piicáca macáita yái numànírica. ⁴⁹ Aibaalípiná nubànùacuéca Espíritu Santo piwàwa irículé càide iyúwa Núaniri Dios íimáanátécué pirí, pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Piyamáacuéwa cháta Jerusalén ìyacàlená irícu. Picácué pimusúawa íicha àta Espíritu Santo yàanàacatalépináta iwàlùacawa piwàwalículécué, yèeripínácué pichàini chènuníiséerica —íimaca yái Jesúscá.

Jesús sube al cielo

⁵⁰ Néesetécáwa Jesús itéca nía méetàuculé Jerusalén ìyacàlená íicha. Yá nàanàaca Betania ìyacàlená néré. Yá imichàidaca icáapiwa napualé. Yá isutáca nalí Dios íicha imànínápíná nalí cayábéeri. ⁵¹ Idècunitàacá isutáca nalí Dios íicha, yá yàacawa náicha, imichàacawa náicha chènuniré. ⁵² Nàaca icàaluíná, néese nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená irículé casíimáiri iyú. ⁵³ Yá nàyaca èeri imanùbaca templo irícu, yèeyéica Dios irí cayábéeri.

SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

¹ Jesucristo ìyacaté bàaluité ipíchawáise idàbacawa yái èeriquéi. Yái Jesucristoca, yácata Tàacáisi imàaquéerica wáaliacawa Dios ìwali. Iyacaté abédanaméeri íiwitáise Dios yáapicha, yái Dios yáapichéerica Jesucristo. Yácata Wacuèriná Dioscani, yái Jesucristoca, bàaluité èeri, siùca nacáide. ² Yái Jesucristoca, yaté ìyaca Dios yáapicha èeri ipíchawáise. ³ Dios imàacacaté Jesucristo idàbaca macái wawàsi. Canácata wawàsi ìyéerica càmíirité Jesucristo idàba, canásíwa. Yácata imàníiricaté macáita. ⁴ Yái Jesucristoca, yácata yèerica nacáuca, macáita yái ìyéerica. Yái Jesucristo yèerica macái wawàsi icáuca, yácata nacái imàaquéerica wenàiwica náaliacawa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú báisíiri tàacáisi ìwali càide iyúwa camalási imàacacaalí waicáca amaláwaca. ⁵ Yái Jesucristoca imàacaca wáaliacawa ìyaca càide iyúwa camalási icànéeri catéeri irìculé. Yàanàacaté aléi èeri irìculé amalácaténá imànica wenàiwicanái íiwitáise yéewanápiná càmita quirínama namàni càide iyúwa catéeri íiwitáise Satanás ichùulianá nía. Satanás càmitaté idé imawèniadaca íichawa Jesucristo.

⁶ Néeseté idècunitàacá Jesucristo ìyaca cháí èeri irìcu, néenialité ìyaca aslali Dios ibànùericaté íipidenéeri Juan el Bautista. ⁷ Dios ibànùacaté Juan icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalícuíse, icàlidacaténá nacái wenàiwicanái irí Jesucristo yàanàacaté, yái amaléerica imànica wenàiwicanái íiwitáise náaliacaténáwa càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. Dios ibànùacaté Juan, yéewacaténá wenàiwicanái neebáidaca Jesucristo itàacái idécanáamité néemìlaca Juan icàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. ⁸ Yái Juanca càmitaté amalá imànica wenàiwica íiwitáise. Quéwa Dios ibànùacaté Juan icàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali, yái imàaquéerica wenàiwica náaliacawa càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. ⁹ Yái Jesucristoca, yácata abéerita amaléerica imànica macái wenàiwica íiwitáise yeebáidéeyéica itàacái náaliacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú; yácata yàanèericaté aléi èeri irìculé.

¹⁰ Yái báisíiri Tàacáisica íipidenéerica Jesucristo yèepunicatéwa cháí èeri irìcu. Ewita Dios imàacacáanítaté Jesucristo idàbaca canánama cháí èeri irìcuírica, càicáaníta èeri mìnánái càmitaté náaliíawa cawinácaalíni, càmita nacái cayába naicácani. ¹¹ Jesucristo yàanàacaté aléi èeri irìculé idàbéericaté irípináwa,

néese níái wenàiwica Jesucristo imàníiyéicaté càmitaté natàida cayábani.

¹² Quéwa cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica Jesucristo, yeebáidéeyéi nacái itàacái, yá Jesucristo imàacaca Dios yéenibeca nía. ¹³ Dios yéenibeca nía, quéwa càmita càide iyúwa wenàiwica imàníiná yéenibewa, càmita nacái iyúwa wenàiwica iwàwáaná imànica iiná iyúwa. Dios càmlíri imàni càide iyúwa wenàiwica imàníiná. Dios yeedácáita nía yéenibepináwa iyúwata iwàwáaná imànica.

¹⁴ Yái báisíiri Tàacáisica ípidenéerica Jesucristo, yàanàacaté aléi èeri iriculé, yá yèepunícatéwa iyúwa asíali. Yá yèepunícatéwa wáapicha achúma èeríinata, idènièri abéerita cayábéeri íiwitáisewa, icàlidéeri nacái abéerita yái báisíiri tàacáisica. Wadéca waicáca máiníiri cachàinica íiwitáise, icànéeri icamaláná chènuníiséeri iyúwa, yácáináta abéerita Dios lírica, yái Jesucristoca. ¹⁵ Juan el Bautista icàlidacaté cachàiníiri iyúni Jesucristo iináwaná ìwali. Juan ímaca: “Yácata nucàlidéericatécué pírí ìwali núumacaalíté áiba máiníiri cachàinica nuícha yàanàanápínaté núamirìcubàa. Cachàiníirica nuíchani, iyacáínaté bàaluitésíwa nupíchawáise, ipíchawáiseté numusúaca nuicá èeri”, ímaca yái Juanca.

¹⁶ Máiní cayábéeri íiwitáise, yái Jesucristoca, yá imànica walí madécaná cayábéeri quéwanáta mamáalàacata, macáita wía yeebáidéeyéica itàacái. ¹⁷ Dios imàacacaté profeta Moisés yéewáidaca wàawirináimi israelitanái namànicaténaté càide iyúwa Dios ichùulláná nía quéwa Jesucristo idéca yáasáidaca walí cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Jesucristo yéewáida wía nacái macái Dios itàacái báisíiri iyú. ¹⁸ Canácataacá áiba Jesucristo íicha iiquéeri Dios, quéwa Jesucristo, yái Dios líri abéerita, yácata Wacuèriná Dioscaní, yái Jesucristoca, cáininéerica Dios iicáca; yái Jesucristo yácata abéerita imàaquéerica wáalíaca Wáaniri Dios ìwaliwa, càinácaalí Dios íiwitáise iyaca.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

¹⁹ Bàaluité Juan el Bautista icàlidacaté Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese judío íiwacanánái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená írìcu nabànùaca wenàiwica Juan yàatalé, abénaméeyéi sacerdote, levita nacái íibaidéeyéica templo írìcu. Nabànùaca nía nasutácáténá néemíawa Juan cawinácaalíni. ²⁰ Yá Juan icàlidaca nalí iináwanáwa machacànita báisíiri iyú. Ímaca nalí:

—Càmita Mesías núaquéi, yái wacuèrinápínaca Dios ibànuèripiná walí, wía israelitaca —ímaca yái Juanca. ²¹ Néese nasutáca néemíawa àniwani:

—Néeni, ¿cawiná pía? ¿Profeta Elíassica pía yàanèerica àniwa càide iyúwaté áiba profeta íimáaná? —náimaca. Néese Juan íimaca nalí:

—Càmita núa yái —íimaca yái Juanca. Néese náima irí mamáalàacata:

—Néese, ¿píasica profeta Dios ibànuèripiná wálí càide iyúwaté profetanái íimáaná wàawirináimi irí? —náimaca. Néese Juan íimaca:

—Càmíiri —íimaca yái Juanca. ²² Néese náimaca irí:

—Néeni, ¿cawiná pía? Iwàwacutá wáaliacawa machacàníiri iyú wacàlidacaténá nalíni, níái ibànuèyéica wía. ¿Càiná píimaca pìwaliwa? —náimaca irí. ²³ Néese Juan íimaca nalí:

—Núaca yái asìali icàlidéerica nalí cachàiníiri iyúni, manacúali yùucubàa càinàwàiri, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná tàacáisi Dios inùmallicúise. Yá núumaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí machacàníiri àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni’, càì núumaca nalí —íimaca yái Juanca. ²⁴ Níái wenàiwica yèeyéicatéwa Juan yàatalé, fariseonái ibànùacaté nía. ²⁵ Yá nasutáca néemiawa Juan:

—Néeni, càmicaalí Mesías pía, yái wacuèrinápiná Dios ibànuèripiná wálí, wía israelítaca, càmicaalí nacái profeta Elías pía, yàanèerica àniwa, càmicaalí nacái profeta pía Dios ibànuèripinácaté wálí càide iyúwaté profeta Moisés íimáaná wàawirináimi irí, néese, ¿cáná pibautizá wenàiwica? —náimaca. ²⁶ Juan íimaca nalí:

—Nubautizá wenàiwica úni yáaculé, quéwa iyaca pèewi áiba càimíricuéca pialáa ìwali. ²⁷ Yàanàaca núamirìcubàawa. Máiní cachàiníiri íiwitáise nuícha. Nuíwacalìcani, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càimíiri cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani —íimaca yái Juanca.

²⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni aléera íipidenácataléca Betania, iyéerica abéemàalé Jordán inanába íicha, Juan ibautizácatalé wenàiwica.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ Néeseté mapisáináami àniwa Juan iicáca Jesús yàacawa ipualé. Juan íimaca Jesús ìwali: “¡Píicácué Dios yàasu Cordero, yéetèeripináwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisài iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa. Yácata yùuwichèeripináca Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú èeri mìnánái ibáyawaná ìwalíse! ³⁰ Nudéca nucàlidacuéca pírí iináwaná ìwali núumacaalítécué pírí: ‘Aiba yàanàapínacawa núamirìcubàawa, yácata cachàiníiri nuícha, iyacáináaté bàaluité nupíchawáise ipíchawáiseté

numusúaca nuicá èeri', càité núumacué pirí. ³¹ Núa nacái càmitaté núalía càirínácaalíni, yái Dios ibànuèripinácaté walí, quéwa nudéca nùanàaca nubautizácáténá wenàiwica úni yáaculé yéewanápiná Israel itaquénáinámi náalía naicácani", ímaca yái Juanca.

³² Néese Juan el Bautista ímaca àniwa: "Nudéca nuicáca Espíritu Santo iricùacawa chènuníse càiride iyúwa unùcu iicácanáwa, yá Espíritu Santo iyamáacawa ìwali. ³³ Néese càmitàacáwa núalíawa mamáalàacata cawinácaalíni, quéwa Dios, yái ibànuèrica núa nubautizáanápiná wenàiwica úni yáaculé ímaca nulí: 'Piicápiná Espíritu Santo iricùacawa iyamáacawa abéeri asìali ìwali, yásí píalíacawa yácata yái ibànuèripináca Espíritu Santo wenàiwicanái irí, yái Espíritu yàacawéeridéeripináca níawa, ibautizácáténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú', càì ímaca nulí yái Diosca. ³⁴ Nudéca nuicáca càide iyúwa Dios ímáanáté nulí ìwali, íná nucàlidacué piríni, Dios ìiricani", ímaca yái Juanca.

Los primeros discípulos de Jesús

³⁵ Néeseté mapisáináami àniwa, Juan el Bautista ìyaca néeni àniwa pucháiba yéewáidacalé yáapichawa. ³⁶ Juan iicáca Jesús yèepunícawa néenibàa, yá Juan ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—¡Piicácué Dios yàasu Cordero yéetéeeripináwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisài iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa! —ímaca yái Juanca.

³⁷ Néese níai pucháiba Juan yéewáidacaléca idécanáami néemíaca Juan ímáaná nali, yá nàacawa Jesús yáamísewa. ³⁸ Néese Jesús iwènúa iicáidaca nali, nàacawa yáamísewa, yá ímaca nali:

—¿Càinásicué piwàwa? —ímaca nali. Néese náimaca irí:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿alénásica picapèe? —náimaca irí.

³⁹ Néese Jesús ímaca nali:

—Wàacué waicáca —ímaca nali. Íná nàacawa yáapicha, yá naicáca alénácaalí ìya. Yá nayamáacawa yáapicha yáté èerica déecucáiná èeri a las cuatrota táica nàanàacaalíté néré.

⁴⁰ Abéeri néená ílipidená Andrés, níai pucháiba yéemièyéica Juan el Bautista ímáaná néese nàacawa Jesús yáamísewa. Yái Andrésca, yácata Simón Pedro iméeréerica. ⁴¹ Néese Andrés yàacawa caquialéta icutáca ibèeriwa Simón. Yái Andrés ímaca Simón irí:

—Wadéca wàanàaca yái Mesíasca (ímáanáca "Cristo" griego itàacái iyú), yái wacuèrinápiná Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca —ímaca yái Andrésca. ⁴² Néese Andrés itéca Simón Jesús yàatalé. Yái Jesús iicáidaca Simón irí, yái ímaca irí:

—Píacata Simón, Juan ìiri. Quéwa siùcade numàaca píipidená Cefas (ímáanáca Pedro griego itàacái iyú) —ímaca yái Jesúsca.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús iwàwa yàacawa Galilea yàasu cáli néré, yá Jesús yàanàaca Felipe. Yá íimaca Felipe irí:

—Aquialé, pìawa núapicha, yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁴ Yái Felipe Betsaida iyacàlená néeséeri alé nacáide Andrés, Pedronái iyacataléca. ⁴⁵ Néese Felipe yàaca icutáca Natanael, yá Felipe íimaca Natanael irí:

—Wadéca wàanàaca yái asìali profeta Moisés itànèericaté iináwaná ìwali. Yácata Jesús, yái Nazaret iyacàlená néeséerica náiméerica ìwali José ìirimica —íimaca. ⁴⁶ Néese Natanael íimaca:

—Canáca cayábéeri wenàiwica Nazaret iyacàlená irìcu —íimaca yái Natanaelca. Quéwa Felipe íimaca irí:

—Aquialé, pìaca piicácani —íimaca. ⁴⁷ Néese Jesús iicáca Natanael yàacawa ipualé, yá Jesús íimaca Natanael ìwali:

—Aca néese israelitasíwa, iyéerica machacànìiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, canácatáita ichìwáida áibanái —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Natanael íimaca Jesús irí:

—¿Càinásica pidééná pialía nùwali? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Nuicácaté pía ipíchawáise Felipe imáidaca pía pìyacaalíté higuera yéetaná yámibàa —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese Natanael íimaca irí:

—Nuíwacali, ¡Dios ìirica pía! ¡Píacata yái icuèripináca wía, wía Israel itaquénáinámica! —íimaca. ⁵⁰ Jesús íimaca irí:

—¿Peebáidasica nutàacái nùumacáinácáita pirí nuicácaté pía higuera yéetaná yámibàa? Mesúnamáita piicápiná áiba wawàsi cachàiníwanái —íimaca yái Jesúsca. ⁵¹ Jesús íimaca nacái:

—Péemìacué cayába, áibaalípiná piicápiná capìraléeri cáli yàacàacawa, yásí Dios yàasu ángelnái namichàacawa nuícha, nalicuàacawa àniwa nùwali, núa asìali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

2

Una boda en Caná de Galilea

¹ Néesetécáwa máisibáaná èeri irìcu, abéeri asìali icásàacawa áiba yàcalé irìcu ìpidenácatalé Caná, Galilea yàasu cáli ìinata. Yá namànica irí fiesta. Jesús yáatúa iyaca fiesta néré. ² Néese Jesús iyaca nacái néeni wáapicha, wía yéewáidacaléca, namáidacáiná wía wàacaténá waicáca náapicha fiesta. ³ Néese uva ituní imáalàacawa náicha, yá Jesús yáatúa úumaca irí:

—Idéca imáalàacawa náicha uva ituníca —úumaca. ⁴ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Núatúa, ¿cánásica càì píimaca nulí? Càmitàacá nuénáiwaná yàanàa —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Quéwa Jesús yáatúa íimaca nalí níái iwacuèyéica nalí yàacàsi:

—Pimànicué macáita iyúwata ichùulianácué pía —úumaca.
 6 Nàyacaté néré seis namanùbaca catùà manuínaméeyéi
 íba icatùalená, nàucùacaténá nalìculé úni, càide iyúwa judío
 íiwitáise iyáaná, iwàwacutácáiná judiónái imànica culto nacáiri
 náibacaténá nàasuwa, nacáapi nacáíwa ipíchawáise nayáaca
 nayáacaléwa masacàacaténá Dios iicáca nía. Abénaméeyéi
 catùà manuínaméeyéi náalimá napuníacawa cincuenta litro
 imanùbaca úni iyú, áibanái setenta litro imanùbaca iyú náalimá
 nacái napuníacawa. 7 Néese Jesús íimaca nalí níái íibaidéeyéica
 néré:

—Pipuniadacué níái catùà úni iyú —íimaca yái Jesúsca. Yá
 napuniadaca nía macáita, àta catùà inùma nérénama. 8 Néese
 Jesús íimaca nalí:

—Siùca peedácué achúmanamata catùà irìcuíse, yá pitécuéni
 fiesta íiwacali irí, yáalimáidacaténáni —íimaca yái Jesúsca. Yá
 namànica iyúwata Jesús íimáaná.

9 Yá fiesta íiwacali yáalimáidaca úni iwènuéricatéwa uva ituní
 iyú, quéwa càmita yáalíawa síisáanácaalíté needá yái uva ituníca.
 Níawamita íibaidéeyéica néré náalíacawa ìwali napuniadacáinaté
 catùà yáawami úni iyú. Néese fiesta íiwacali imáidaca yàataléwa
 yái asíali wàlisàiri cáinuca imàníricaté matrimonio. 10 Yá fiesta
 íiwacali íimaca irí:

—Aibanái namànicaalí fiesta, yá nàaca nàirapíná
 quéchacáwa cayábéeri yáwanái uva ituní, néese idécánáami
 nàiraca madécáná, yá yàaca nàirapíná áiba báawatéerita. Quéwa
 pidéca pidèniaca yái cayábéeri yáwanái àta siùca nacáide —
 íimaca.

11 Yái cayábéeri wawàsi Jesús imànírica nalí Caná iyacàlená
 néré Galilea yàasu cáli íinata, yácata idábáanéeri cayábéeri
 imànírica càmirica wenàiwica idé imànica. Càita yáasáidaca
 nalí íiwitáise chènuníseeriwa. Ináté wía yéewáidacaléca
 weebáidaca itàacái cachàiniwanái.

12 Néesecáwa Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená néré.
 Jesús yáatúa ùacawa yáapicha, yéénánái nacái, wía nacái
 yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. Yá wàyaca néeni máisiba
 éeritasica.

Jesús purifica el templo

13 Néenialité mawiénica judiónái yàasu culto íipidenéeri
 Pascua wawàwalicaténá càinácaalíté iyú Dios iwasàaca
 wàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Wàacawa Jesús yáapicha
 Jerusalén iyacàlená néré. 14 Néese Jesús iwàlùacawa templo
 ibàacháwalená irìculé, yá iicáca wenàiwicanái iwéndéeyéica
 pacá, oveja nacái, unùcu nacái. Nawéndaca pìrái wenàiwica irí
 iwàwéeyéica imànica sacrificio Dios irí nabáyawaná ìwalísewa,
 ofrenda piná nacái. Nàyaca nacái áibanái icambiéeyéica
 plata wenàiwica íicha. Yáawinéeyéicawa yàasu mesa iwéréwa

nacambiacaténá náicha plata. ¹⁵ Néese Jesús ìwacáidaca íyanási, yá imànica cabèesi nacáiri, yá icalùadaca namusúawa macáita wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuíse, nàasu pìrái yáapichawa, ovejanái, pacá nacái. Néese níái icambiéyéica plata wenàiwica íicha needácaténá naliwa plata, yá Jesús yúucaca nàasu moneda canánama cáli ínatalé, yá nacái itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama. ¹⁶ Néese Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú níái iwéndéyéica unùcu:

—¡Pitécué yái yàasusi templo íicha! ¡Picácué pimàni Núaniri Dios icapèe iyúwa nawéndacàalu! —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese wía yéewáidacaléca wawàwalicaté tàacáisi rey David itànèericaté Dios Iiri inùmalìcuíse cuyàluta Salmos irìcu. Íimacaté: “Máiní báawa nuicáca yái namàníináca báawéeri wawàsi pìasu templo irìcu, pía Nucuèriná Dios; namànipiná nulí báawéeri máinícaíná cáinináca nuicáca picapèe”, íimacaté yái Dios Iirica. ¹⁸ Néese abénaméeyéi judío íiwacanánái ibàluèyéicawa néeni náimaca Jesús irí:

—¡Canáca yéewaná pimusúadaca nía templo ibàacháwalená íicha! Báisícaalí Mesíasca pía, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca, néese pimàni waicá áiba wawàsi càníirica wenàiwica idé imànica píasáidacaténá pidèniaca Dios íiwitáise —náimaca. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Ewitanica pimáalàidacáanítacué yái temploca, càicáaníta numichàidapiná ibàlùawa àniwani máisiba èeri irìcuwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese níái judío íiwacanánái náimaca irí:

—Nadéca náibaidaca cuarenta y seis camuí namànicaténá yái temploca. Càmita pidé pimichàidaca ibàlùawa àniwani máisiba èeri irìcu —náimaca irí.

²¹ Quéwa Jesús itàanítaté ìyaca ìwaliwata iyúwa templo. ²² Iná idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha, néese wía yéewáidacaléca wawàwalicaté yái tàacáisi Jesús icàlidéericaté nalí, ínáté weebáidaca manuísíwata Dios itàacái profetanái itànèericaté Jesús ìwali. Weebáidacaté nacái Jesús itàacái.

Jesús conoce a todos

²³ Idècunitàacá Jesús ìyaca Jerusalén ìyacàlená néeni iicácaténá náapicha judiónái yàasu culto Pascua, yáté madécaná neebáidaca Mesíascani, yái Jesúsca, israelita icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí, naicácaínáté Jesús imànica yái càníirica wenàiwica idé imànica. ²⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa càmita neebáida itàacái báisíiri iyú yáalíacáiná macáita náiwitáise. ²⁵ Càmitaté iwàwacutá áibanái icàlidaca Jesús irí nàwali níái wenàiwica, yácáiná Jesús yáalíacawa macáita wenàiwica íiwitáise.

3

Jesús y Nicodemo

¹ Iyacaté fariseo ípidenéeri Nicodemo, abéeri judío íiwacanánái yéená máiníri cáimiétacanáca. ² Yái Nicodemo yàacawa ipáchiaca Jesús yàatalé táiyápi itàanícáténá yáapicha. Nicodemo yàacawa néré táiyápicáwa ipíchaná yàacawéeyéiná fariseo náalíacawa ìwali ipáchaná Jesús. Yá Nicodemo íimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wía, wáalíacawa pìwali Dios idéca ibànùaca pía péewáidáanápíná wía. Càì wáalíacawa càmicáiná yáalimá áiba imànica yái càmlírica wenàiwica idé imànica, càide iyúwa pimàníná, càmicaalí Dios yàacawéerida nía —íimaca yái Nicodemoca. ³ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemìà cayábani, càmicaalí Dios imàaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisàì iyú, néese càmita yéewa yáalíacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Nicodemo isutáca yéemìawa Jesús:

—¿Càinásica béeri asìali yáalimá imusúacawa wàlisàì iyú àniwa? ¿Yáalimásica iwàlùacawa yáatúa idèèrìculéwa imusúacáténá iicá èeri wàlisàì iyú àniwa? —íimaca yái Nicodemoca. ⁵ Jesús íimaca irí:

—Péemìà cayábani, macái wenàiwica namusúaca naicá èeri idàbáanéeri yàawiría úni nacáiri yéewi. Néeseta quéwa iwàwacutá Espíritu Santo imàacaca wàlisàì náiwitáise, nadèniacáténá nacáucawa chènuníiséeri Espíritu Santo yèerica nalí. Càita yéewa Dios yàasunáica nía, Dios icùanápiná nía.

⁶ Cawinácaalí wenàiwica imusuéricawa inanái íicha, idènlaca iináwa cháì èeri irìcuíríca, quéwa cawinácaalí wenàiwica Espíritu Santo imàaquéerica wàlisàì íiwitáise, idènlaca Espíritu Santo. ⁷ Píalimáida péemìaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi núuméerica pirí: ‘Iwàwacutá Dios imàacaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisàì iyú’, càì núumaca pirí.

⁸ Péemìà comparación: Cáuli ipùaca àta alénácaalí Dios imàacaca cáuli yàacawa. Yá péemìaca cáuli isàna quéwa càmita píalíawa síisáanácaalí yàawa yái cáulica. Càmita nacái píalía ìwali alénácaalí yàawa. Càita nacái càmita píalimá píalíacawa càinácaalí iyú Espíritu Santo wàlisàì imànica wenàiwica íiwitáise, nadèniacáténá nacáucawa chènuníiséeri Espíritu Santo yèerica nalí —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Nicodemo isutáca yéemìawa Jesús àniwa:

—Néeni, ¿càinásica yéewaná càicani? —íimaca. ¹⁰ Jesús íimaca irí:

—Píacata caináwanéeri yéewáidéerica Israel itaquénáinámi, ¿cáná càmita píalíawa ìwali yái núumáanáca? ¹¹ Péemìà cayábani, watàanica ìwali yái wáliérica ìwali, wacàlidacué nacái

piríni, yái waiquéerica, quéwa càmitacué peebáida watàacái.
 12 Càmicaalícué peebáida nucàlidacaalícué pirí ìwali yái Dios imànírica cháí èeri irícu, néese, ¿càinásícué píalimá peebáidaca nucàlidacaalícué pirí ìwali yái Dios imànírica chènuniré?

13 “Canáca áiba nuícha cháí èeri irícu ìyéericaté chènuniré icàlidacaténá càinácaalí ìyáaná néré, abéerita núa yái iricuèricatéwa chènuníse, núa asíali Dios néeséerica, núa chènuníiséerica. 14 Péemíacáwa comparación: Bàaluité madécaná wàawirináimi iwàwacaté yéetácawa àapi iyú àapínái yaamíacáinaté nía manacúali yùucubàa càináwàiri. Néese profeta Moisés imànicaté àapi yéenáiwana bronce imànicaná. Néeseté Moisés imichàidaca àapi yéenáiwana àicu cáaléeri ìwali yéewanápinaté macáita wenàiwica naicáidaca irí, níai àapi yaamiyéicaté. Naicáidacaalíté yéenáiwanasí irí, yáté cáuca nía iculále ícha. Càita nacái iwàwacutá wenàiwicanái imichàidaca núa chènuniré cruz ìwali, núa asíali Dios néeséerica, yéewanápiná macái wenàiwica naicáidaca nulí. 15 Càita Dios imàacapíná namànica nulí yéewanápiná macáita cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái càmita náucawa Dios ícha càiripínata, néese nadèniaca nacáucawa càmíiri imáalàawa Dios yáapicha —ímaca yái Jesúsca.

El amor de Dios para el mundo

16 “Máini cáinináca Dios iicáca macái èeri mìnanaí íná cà imànica nali: ibànùaca nali líriwa abéerita yéewanápiná macáita cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios líri itàacái càmita náucawa Dios ícha càiripínata, néese nadèniaca nacáucawa càmíiri imáalàawa Dios yáapicha. 17 Càmicáinaté Dios ibànùaca líriwa aléi èeri irículé yùuwichàidacaténá èeri mìnanaí nabáyawaná ìwalíse. Néese Dios ibànùacaté líriwa iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

18 “Càmita Dios yùuwichàidapíná càiripínata cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios líri itàacái. Quéwa Dios idéca íináidacawa yùuwichàidáanápíná càiripínata cawinácaalí cà míiyéica yeebáida Dios líri itàacái, yái Dios lírica abéerita, càmicáiná neebáidani. 19 Dios idéca íináidacawa yùuwichàidáanápíná nía, cawinácaalí cà míiyéica yeebáida Dios líri itàacái. Péemíaca comparación: Yái Dios líri ìyaca càide iyúwa camalási cháí èeri irícu, imàaquéeri waicáca cayába yácáiná Dios líri yáasáidaca wenàiwicanái irí cabáyawanáca nía. Quéwa níai èeri mìnanaíca cà míiyéica yeebáida Dios líri itàacái casímáica namànica nabáyawanáwa catácáiná náiwitáise, íná càmita cayába naicá Dios líri yáasáidéerica cabáyawanáca nía. 20 Péemíaca comparación: Cawinácaalí wenàiwica imàníyéica ibáyawanáwa càmita nàawa camalási yàatalé ipíchaná áibanái naicáca yái báawéerica namàníríca, càita nacái cawinácaalí

càmíiyéica yeebáida Dios Iiri itàacái báawaca naicáca Dios Iiri manuísíwata, náuca nacái náichawani, ipíchaná yáasáidaca áibanái iicá nabáyawaná. ²¹ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica báisíiri tàacáisi càmita càì namàni. Néese, namàacaca áibanái iicáca macáita namàníirica yéewacaténá áibanái náalíacawa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²² Néeseté Jesús yàacawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Judea yàasu cáli ínatalé. Yá wàyaca néeni máisibáwanái èeri. Yá Jesús imàacaca wabautizáca wenàiwicanái, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios írípíná. ²³ Juan el Bautista ibautizácaté yàacawa wenàiwica nacái Enón iyacàlená néré mawiénita Salim iyacàlená írí iyacáiná néeni manùba úni. Inaté wenàiwica yàanàaca néré. Yá Juan ibautizáca nía. ²⁴ Càité imànica ipíchawáiseté romanonái icuèyéicaté wàasu cáli náucaca Juan el Bautista presoíyéi ibànalículé.

²⁵ Néese abénaméeyéi néená Juan yéewáidacalénái, abéeri judío nacái nadàbaca natàanica nalíwàaca ùuléri wawàsi iyú, ìwali càirínácaalí ibautizá cayábáwanái, Juan el Bautista-sica, càmicaalí nacái Jesús yéewáidacalénáisica. ²⁶ Iná Juan yéewáidacalénái yàacawa Juan yàatalé. Yá náimaca írí:

—Pía yéewáidéerica wía, yáara asìali iyéericaté píapicha abéemàalé Jordán inanába íicha, yái picàlidéericaté walí ìwali, siùca macáita nàacawa yàatalé nabautizácaténáwa, yá nàacawa yáapicha, yéewáidacalécáténá nía —náimaca. ²⁷ Néese Juan íimaca nalí:

—Dios imàacaca walí íibaidacalési iyúwata iwàwáaná imàacaca wáibaidacalépiná, iná yéewa wáalíacawa Dios idéca imàacaca cachàiníirica nuíchani, yái Jesúsca. ²⁸ Bàaluité péemíacuéca nucàlidáanáté nalí machacàníiri iyúni càníirita Mesías núa, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca. Néese, núumacatécué pirí núata yái wenàiwica Dios ibànuèrica Mesías ipíchalé. ²⁹ Péemíacué comparación: Asìali yeedácaalí yàacawéetúapínáwa, yá natéca úa ùacawéeri yàataléwa, yá casímáica iwàwa, itàanica casímáiri iyú náapicha. Néese yái asìali yàacawéeriná ibàluèricawa néeni, máini casímáica yéemíaca yàacawéeriná itàacíwa. Yá casímáica íináidacawa yàacawéeriná ìwaliwa mànacàu yàanàacáiná ùyacaténá ùacawéeri yáapichawa. Càita nacái núa. Casímáica nuínáidacawa wenàiwica nàacáináwa Jesús yàatalé, yàasunáicaténá nía. ³⁰ Iwàwacutá macáita nuéwáidacalé manùbéeyéi nàacawa nuícha nàacaténá Jesús icàaluíniná cachàiníicáiná nuícha càiripínátani —íimaca yái Juanca.

El que viene de arriba

³¹ Juan el Bautista ímaté nacái: “Yái Dios Iiri yàanèrica chènuníise, yácata cachàiníiri náicha canánama. Quéwa núa, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa macái wenàiwica iyáaná, nùyaca cháí èeri irícu càide iyúwa asàli iyáaná meedá, nucàlida nacái ìwali yái wawàsi Dios imàaquéerica núalíacawa ìwali cháí èeri irícu. Quéwa yái Dios Iiri yàanèrica chènuníise, yácata cachàiníiri náicha canánama. ³² Icàlida nacái ìwali yái iiquéerica chènuniré, yá nacái yéemièrica quéwa máisibáwanáita nía càì yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yái wenàiwicaca yáasáidaca yeebáidaca Dios itàaníca báisíiri iyú. ³⁴ Yái Jesús Dios ibànuèrica itàaníca Dios inùmalícuíse, Dioscáiná idéca yàaca irí Espíritu Santo manuísíwata, càmita Dios imáisanà Espíritu Santo Jesús íicha. ³⁵ Cáinínaca Wáaniri Dios iicáca Iiriwa, idéca nacái Dios imàacaca Iiri icùanápíná macáita. ³⁶ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, idènlaca icáucawa càníiri imáalàawa Dios yáapícha, quéwa cawinácaalí càníirica iwàwa yeebáidaca Dios Iiri itàacái, canáca icáuca càníiri imáalàawa, néese yùuwichàapínacawa manuísíwata Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú”, íimaca yái Juanca.

4

Jesús y la mujer de Samaria

¹⁻² Néeseté fariseonái náalíacawa Jesús idèniaca yéewáidacalénáíwa manùbéeyéi Juan el Bautista íicha: Náalíacaté nacáíwa Jesús imàacaca wabautizáca manùbéeyéi wenàiwica Juan el Bautista íicha. Jesús càmitaté ibautizá wenàiwica, néese imàacaca wabautizáca nía. ³ Jesús yáalíacawa fariseonái íináidacawa caluéri iyú ìwali, íná Jesús yàacawa Judea yàasu cáli íicha. Yá yèepùacawa yàacawa Galilea yàasu cáli nérépiná.

⁴ Jesús iwàwacutácaté ichàbacawa Samaria yàasu cáli íinatalé. ⁵ Íná yàanàaca wáapícha, wía yéewáidacaléca, Sicar iyacàlená néré Samaria yàasu cáli íinata. Yái yàcaléca iyaca mawiénita Jacob yàasu cáli irí, yái cálica Jacob yèericaté ìiri iríwa íipidenéericaté José. ⁶ Iyaca néeni utàwi nacáiri nàisèeri irícuíse úni íipidenéeri Jacob yàasumi. Jesús yàanàaca néré chamàléeri yàacawa àyapu iyú, yá yáawinacawa mawiénita utàwi nacáiri irí, yái nàisèerica irícuíse úni. Wàanàacaté néré batéwacaalíté machacànica èeri. ⁷⁻⁸ Néese wàacawa yàcalé iriculé, wía Jesús yéewáidacaléca, wawèniacaténá wayáapínáwa. Néese inanái Samaria yàasu cáli néeséechúa ùanàaca uisàacaténá úni. Yá Jesús íimaca ulí:

—Pìà nuíra úni —íimaca ulí.

⁹ Quéwa càmita cayába judiónái, samaritanonái nacái naicáyacacawa. Càmita nacái nàira nàapichawáaca bacàa irìcuíse úni. Iná úái Samaria yàasu cáli néeséechúaca úumaca Jesús irí:

—Píacata judíosàiri, ¿cáná pisutá nuícha úni, núa Samaria yàasu cáli néeséechúaca? —úumaca. ¹⁰ Néese Jesús íimaca ulí:

—Càmita píalíawa ìwali yái cayábéerica Dios iwàwéerica imànica pírí. Càmita nacái píalíawa cawinácaalí núa, núa isutéerica píicha úni. Píalíacaalí cawinácaalí núatá, yásí pisutáca nuícha únitá, yá nùaca pírí cáuri únitá —íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Néese úumaca irí:

—Néeni, canáca pírí úni yàalu peedácaténá úni, máini depuúwalécani yái única. ¿Sísáaná peedápiná cáuri úni?

¹² Wàawirimi Jacob imàacacaté walí yái utàwica wàisèeripiná irìcuíse úni. Yeedácatáicaté ìrapináwa úni. Càita nacái Jacob yéenibe, ipìranái nacái nàiracaté úni cháí. ¿Píasica cachàiníri wàawirimi Jacob íicha? —úumaca. ¹³ Néese Jesús íimaca ulí:

—Cawinácaalí wenàiwica ìiréeyéica yái única ìyéerica cháí, mamáalàacata nèepùaca macàlaca nawàwa àniwa. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí ìiréerica úni nuèrica irí càmita quirínama yèepùa macàlaca iwàwa àniwa. Néese úni nuèrica irí, imichàapínacawa mamáalàacata iwàwalícu yàacaténá irí icáuca càníri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ¹⁵ Uái ìnanáica úumaca Jesús irí:

—Uwé, pía nulí única yéewanápiná càmita nuèpùawa macàlaca nuwàwa àniwa, càmita nacái iwàwacutá nuèpùaca nuìsàaca úni àniwa —úumaca. ¹⁶ Jesús íimaca ulí:

—Pía pimáidaca piacawéeriwa. Pité néeseni —íimaca yái Jesúsca. ¹⁷ Néese úumaca irí:

—Canácata nunìri —úumaca. Néese Jesús íimaca ulí:

—Pidéca picàlidaca nulí báisíri iyúni canáca pinìri. ¹⁸ Pidéca pidèniaca cinco namanùbaca pinìrináíwa, yá pidéca piúcaca píichawa macáita nía. Asìali pìyéerica yáapicha cànírita pinìri. Iná pidéca picàlidaca nulí báisíri iyúni —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese úái ìnanáica idécanáami uémìacani, yá úumaca irí:

—Siùca nuínáidacawa cawàwanáta profetaca pía, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse. ²⁰ Wàawirináimi samaritano nàacaté Dios icàaluíniná cháí manuiri dúli ìnata, quéwa piacué judíoca, píimacuéca iwàwacutáanása macái wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná Jerusalén ìyacàlená néenibàata —úumaca. ²¹ Néese Jesús íimaca ulí:

—Péemìà nulí cayába, peebáida nutàacái. Mesúnamáitacué piàpiná Wáaniri Dios icàaluíniná, quéwa càmitacué iwàwacutápiná piànàaca aléi dúli ìnatalé, càmitacué nacái iwàwacutá piacawa Jerusalén ìyacàlená irìculé. ²² Píacué samaritanoca càmitacué píalía Dios ìwali pièricuéca icàaluíniná. Quéwa wía judíoca wáalíaca Dios ìwali yái wéerica icàaluíniná,

yácáiná judíosàiricani yái iwàsèeripináca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²³ Quéwa máini mesúnamáita, siùca èeri nacái, cawinácaalí báisiyéica iwàwa yàaca Wáaniri Dios icàaluíniná nàpiná icàaluíniná báisíiri iyú manuísíwata macái nawàwalicuísewa càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Wáaniri Dios iwàwa càì wenàiwica yàaca icàaluíniná. ²⁴ Canáca Dios iiná càide iyúwa wenàiwica iiná èeri irìcuírìca íná càmita idé wenàiwica iicáca Dios. Càita nacái càmita wáalimá waicáca watuí iyúwa càinácaalí iyú wenàiwica yàaca Dios icàaluíniná, nàcáiná icàaluíniná nawàwalicuísewa. Iwàwacutá wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná báisíiri iyú macái nawàwalicuísewa, càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná —íimaca yái Jesúscá. ²⁵ Néese úái inanáica úumaca:

—Núaliacawa Mesías yàanàanápíná (íimáanáca “Cristo” griego itàacái iyú), yái wacuèrinápíná Dios ibànuèripíná walí. Mesías yàanàacaalípiná, yásí icàlidaca walíwa macáita, wáaliacaténá wéemiaca cayába —úumaca. ²⁶ Jesús íimaca ulí:

—Núacata yái, itàanírìca píapìcha —íimaca yái Jesúscá.

²⁷ Idécanacáita càì Jesús íimaca, wíacata Jesús yéewáidacaléca wàanàca néré, yá wáináidacawa waicáidaca Jesús irí itàanícáiná inanái yáapìcha. Quéwa cáaluca wasutáca wéemiawani íná canáca wéená isutèeri yéemiawa Jesús cáná yéewaná itàaní úapìcha. ²⁸ Néese úái inanáica umàacaca ùasu ùni yàaluwa, yá uèpùacàatécatawa yàcalé irìculé. Yá úumaca wenàiwicanái irí:

²⁹ —Aquialécué, piicá abéeri asìaliquéi icàlidéerica nulí macáita nudéená numànica. ¿Pínáidasicué cawàwanáta Mesíascani, yái wacuèrinápíná Dios ibànuèrica walí? —úumaca. ³⁰ Néese namusúacawa yàcalé irìcuíse, yá nàacawa Jesús yàatalépiná. ³¹ Quéwa ipíchawáiseté yàcalé mìnánái nàanàca Jesús yàatalé, yá wía, yéewáidacaléca wasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata. Yá wáimaca irí:

—Wáiwacali, piyáa piyáacaléwa —wáimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca walí:

—Nudènia nuyáapínáwa áibata càmirìcuéca píalíawa ìwali —íimaca yái Jesúscá. ³³ Néese wía yéewáidacaléca wáimaca walíwáaca:

—¿Cawàwanáta áibanái idéca yàaca iyáapíná? —wáimaca.

³⁴ Quéwa Jesús íimaca walí:

—Casímáipínáca núa idécanáami numànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa, idécanáami numáalàidaca numànica yái íbaidacalésica Dios ichùlièricaté numànica, càide iyúwacué casímáiná pía pidécanáamicuè piyáaca piyáacaléwa.

³⁵ Péemiacué comparación: Picácué píima piríwáaca: ‘Iwàwacutèeri báinúaca quèeri àta needácataléta bànacalé iyacaná’, picácué píima. Núumacué pirí, piicácué macáita níái wenàiwicaca yàanèeyéica wàatalépiná. Càica níade iyúwa

bànacalé iyacaná quíiréeri, mesúnamáicáináta neebáidapíná nutàacái, yásí wàwacáidaca nía nulípiná nùasunáicaténá nía, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná.
³⁶ Cawinácaalí iwacáidéerica nulí wenàiwica nùasunáipíná, càipíná nùaca iwèniwa: Numàacaca casímáicani iicácáiná wenàiwica neebáidaca nutàacái. Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái needápiná nalíwa nacáucawa càmlíri imáalàawa. Péemlàcué comparación: Bànacalé íiwacali ichùullaca yàasu wenàiwicanáíwa náibaidáanápíná bànacalé yùucubàa. Abéeri wenàiwica ibànacaalí ituíná, yásí casímáipínácani áiba íibaidéeri yáapicha yeedéeripíná iyacanási quíiracaalíni. Càita nacái cawinácaalí icàlidéerica nutàacái idàbáanéeri yàawiría wenàiwicanái irí, yá nacái áiba wenàiwica iwènúadéerica nulípiná náiwitáise, yá casímáica nawàwa abédanamata, níai pucháibaca íibaidéeyéica nulí.
³⁷ Báisíta iyaca càide iyúwa comparación íimáaná wataacái iyú: ‘Abéeri náiwacali yàasu wenàiwica ibàna ituíná, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needáca bànacalé iyacaná quíiracaalíni’, íimaca yái comparaciónca.
³⁸ Càita nacái nudéca nubànùacuéca pía piwènúadáanápíná nulí wenàiwica íiwitáise nùasunáicaténá nía, càide iyúwa náiwacali yàasu wenàiwicanái yeedácaalí bànacalé iyacaná aléera náiwacali yàasu wenàiwica áibanái ibànacatalécaté. Càide iyúwa comparación íimáaná: Náiwacali yàasu wenàiwica idéca ibànaca ituínási, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needápiná bànacalé iyacaná quíiracaalíni. Càita nacái píacué: Uái inanáica udéca ucàlidaca yàcalé mìnánái irí nuináwaná ìwali, càide iyúwa udéca nacáicaalí ubànaca ituínási, néesecué piwènúadapíná nulíwa náiwitáise, níai yàcalé mìnánáica. Yásí piwacáidacué nulí níawa nùasunáipíná càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quíiracaalíni — íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Uái inanáica ucàlidacaté Jesús iináwaná ìwali nalí níai iyéeyéica yàcalé irícu iyéerica Samaria yàasu cáli íinata. Uumaca nalí: “Idéca icàlidaca nulí macáita nudéená numànica”, úumaca. Iná yéewa madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái Mesíascani, yái nacuèrinápíná Dios ibànueripínacaté nalí.
⁴⁰ Inaté níai samaritanoca idécanáami nàanàaca Jesús yàatalé, yá nasutáca íicha wawàsi iyamáanápínáwa náapicha. Jesús iyacaté náapicha pucháiba èeri.
⁴¹ Yá madécaná áibanái yeebáidaca Jesús itàacái néemiacáiná icàlidáaná nalíni.
⁴² Yá náimaca ulí uái inanáica:

—Siùca weebáidaca Jesús itàacái càmlírita abé pitàacái ìwaliise, néese wadéca wéemíaca itàacái. Yá wáaliacawa báisíiri iyú Jesús ìwali Mesíascani, yái wacuèrinápíná Dios ibànuerica walí, yái iwasèeripínáca èeri mìnánái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —náimaca.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

⁴³ Néeseté idécanáami Jesús ìyaca náapicha pucháiba èeri, yá yàacawa Samaria yàasu cáli íicha, yá idàbaca yàacawa àniwa Galilea yàasu cáli nérépiná. ⁴⁴ Jesús íimacáiná: Profeta yàasu cáli néeséeyéi càmita neebáida profeta itàacái, yái itàaníríca Dios inùmalìcuíse, càmita nacái naicácani cáimiétaquéri iyú. ⁴⁵ Jesús yàanàacaté Galilea yàasu cáli néré, yá níái ìyéeyéica néeni natàidaca Jesús cayábéeri iyú nàyacáinaté Jerusalén ìyacàlená néeni naicácaténá Pascua yàasuná culto, íná yéewa naicácaté macáita yái Jesús imàníricaté néenibàa, yái cànírica áiba wenàiwica idé imànica.

⁴⁶ Néese Jesús yàanàaca áiba yàcalé néré ípidenácatalé Caná, Galilea yàasu cáli íinatalé imàacacataléca úni iwènúacawa uva ituní iyú. Áiba yàcalé ípidenácatalé Capernaum ìyaca mawiénita Caná ìyacàlená írí. Iyacaté Capernaum ìyacàlená mìnali, gobierno yàasu wenàiwica máiníri cachàinica íibaidéerica rey írí, yái reyca icuèricaté nàasu cáli. Yá cáuláicaca gobierno yàasu wenàiwica ìiri. ⁴⁷ Yái gobierno yàasu wenàiwica yéemíacananáita Jesús íináwaná ìwali yàanàanáté Galilea yàasu cáli néré Judea yàasu cáli íicha, yá yàaca íicáca Jesús. Isutáca Jesús íicha wawàsi yàanápínáwa icapèe néré ichùnìacaténá ìiri iwàwéeri yéetácawa. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca írí:

—Iwàwacutácué peebáidaca nutàacái éwita càmicáaníta píicá numànica yái cànírica wenàiwica idé imànica. Quéwa, càmitacué piwàwa peebáidaca nulí àta piicácaalítacué numànica áiba wawàsi imàaquéericuéca píináidacawa piicáidaca nulí — íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Quéwa gobierno yàasu wenàiwica íimaca Jesús írí:

—Nuíwacali, píacàatétawa nucapèe néré ipíchaná nuìri yéetácawa —íimaca. ⁵⁰ Néese Jesús íimaca írí:

—Pèepùawa picapèe néréwa. Cáuca píirica. Idéca mecuní ichàbacawa íicha —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali yeebáidaca Jesús itàacái, íná yèepùacawa icapèe nérépináwa. ⁵¹ Néese mawiénicaalíténi icapèe íríwa, yá yàasu wenàiwicanái namusúacawa icapèe írìcuíse náipunitáidacani. Yá náimaca írí:

—¡Cayábaca píirica! ¡Cáucáni! —náimaca. ⁵² Néese isutáca yéemíawa nía càinácaalíté hora írìcu idé mecuní ichàbacawa íicha. Yá náimaca írí:

—Táquicha a la unata táicalé mecuní ichàbacawa íicha — náimaca.

⁵³ Néese yáaniri yáalíacawa hora ìwali, yáta horaca Jesús íimacatáicata írí: “Cáuca píirica. Idéca mecuní ichàbacawa íicha”, càité íimaca yái Jesúsca. Yá yeebáidaca Jesús itàacái, macái yéénánái yáapichawa.

⁵⁴ Yácata pucháibáaná wawàsi Jesús imànírica, yái càmlírica wenàiwica idé imànica idécanaámíté yèepùacawa Judea yàasu cáli íicha Galilea yàasu cáli néré.

5

Jesús sana al paralítico de Betzata

¹ Néseté àniwa judíonái namànica áiba culto Jerusalén iyacàlená irìcu, íná Jesús yàacawa néré àniwa. ² Jerusalén iyacàlená néeni iyacaté abéeri úni yàalu manuírí náiquéericaté cáli yèewiré mawiénita Jerusalén iwáiná inùma irí, abéeri inùma ípidenéeri Ovejanái yàasu. Yái úni yàalu manuíríca ípidenéeri Betzata hebreo itàacái iyú idènièri iteesewa cinco namanùbaca capìima nacáiyéi manuínaméeyéi. ³ Madécaná cáuláiquéeyéi wenàiwica nàyaca macái capìima irìcu mawiénita úni yàalu manuírí irí. Nàyaca néeni matuíyéi, éeruítéi yàabàli nacái, máapinéeyéi nacái. Yá naliacawa cáli ínata natuíyàacaténá úni icusúanícawa. ⁴ Yácáiná áibaalíté ángel iricùacawa chènuníse yèewladacaténá úni. Néese cawinácaalí idàbáanéeri cáuláiquéeri iricùacawa úni yáaculé, yásí cayábacani, yá uláicái ichàbacawa íicha càinácaalí uláicái wenàiwica idènièrica. ⁵ Néese iyaca cáuláiquéeri asìali cáuláiquéeyéi yèewi. Cáuláicacatèni treinta y ocho camuí. ⁶ Néseté Jesús yàanàaca néré, yá iicáca yái cáuláiquéeri irièricawa néenibàa. Jesús yáaliacáinátéwa iináwaná iwali yái cáuláiquéerica yùuwichàacatéwa madécaná camuí, íná Jesús íimaca irí:

—¿Piwàwasica cayábaca pía àniwa? —íimaca yái Jesúsca. ⁷ Yái cáuláiquéerica íimaca irí:

—Néeni, canáca nulí áibanái itéénápiná núa úni yáaculé icusúacaalíwa yái única. Macái yàawiríata nuwàwacaalí nulicùacawa néré, yá áiba iricùacawa nupíchalé —íimaca. ⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Pimichàawa. Pichùnià pìalubáíwa, pìanáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Yáta cayábaca yái asìalica. Néese yeedáca yàalubáíwa, yá idàbaca yèepunícawa. Quéwa Jesús ichùnìacani sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁰ Iná abénaméeyéi judío íiwacanánái náimaca irí yái cáuláiquéerimica:

—Siùca sábadò wayamáidacatáicawa, íná càmita wàawirináimi íiwitáise imàaca pèepunídaca pìalubáíwa —náimaca. ¹¹ Néese yái asìali íimaca nalí:

—Yáara ichùnìèrica núa íimaca nulí: ‘Pichùnià pìalubáíwa, pìanáwa’, íimaca nulí —íimaca yái cáuláiquéerimica. ¹² Néese nasutáca néemlawani:

—¿Cawiná ichùulì pichùnìaca pìalubáíwa, pìanápináwa? ¿Cawiná càì íimaca pìrì? —náimaca. ¹³ Quéwa yái asìali càmita

yáalíawa cawinácaalíni yái ichùnìericaténi madécanácáiná wenàiwica ìyaca néeni, Jesús nacái yàacatéwa ícha. ¹⁴ Néese cáwa Jesús yàanàaca yái asìalica templo ìricu. Yá Jesús íimaca írí:

—Péemìla cayába. Idéca cayábaca pía uláicái ícha. Picá pimàni pibáyawanáwa quirínama ipíchaná áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái yàanàaca pìwali —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese yái asìali yàacawa icàlidaca judío íiwacanánái írí Jesús iináwaná ìwali ichùnìacaténi. ¹⁶ Iná níai judío íiwacanánáica nàuwideca namànica Jesús, nasàiwicaca írí wawàsi nacái mamáalàacata ichùnìacáináaté wenàiwica sábadò ìricu judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁷ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Núaniri Dios íibaidaca mamáalàacata, càita nacái nuíbaidaca —íimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Iná níai judío íiwacanánáica máini cachàiníwanái nawàwaca nanúacani. Yá báawaca naicácani ichùnìacáiná wenàiwica sábadò ìricu judíonái iyamáidacatáicawa. Icàlidaca nacái iináwaná ìwaliwa càide iyúwa abéeri Dios inacáiri, íimacáiná Dios ìwali yáaniricani.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹ Néeseté Jesús íimaca judío íiwacanánái írí: “Péemìlacué cayábani, núaquéi Dios ìiri càmita yéewa numàni wawàsi nulínáamitawa. Numànica abéerita yái nuíquérica Núaniri Dios imànica. Macáita yái Núaniri Dios imànírica, càita nacái numànica, núa Dios ìirica. ²⁰ Cáininácáiná Núaniri Dios iicáca núa, íná yáasáidaca nulí macáita yái imànírica. Yáasáidapíná nacái nuicá wawàsi cachàiníwanái, imàaquéeripinácué pínáidacawa piicáidaca nulí. ²¹ Càide iyúwa Núaniri Dios imichàidáaná wenàiwica yéetácáisi ícha yàacaténá nacáuca àniwa, càita nacái numànica, núa Dios ìirica: Nùaca nacáuca cawinácaalí nuwàwéeyéica idènlaca icáucawa. ²² Canácatáita Núaniri icàlida wenàiwica iináwaná ìwali yùuwichàidáanápíná nía nabáyawaná ìwalísewa, Dioscáiná idéca imàacaca nucàlidáanápíná naináwaná ìwali macáita wenàiwica báawéeyéica, nùuwichàidáanápíná nía nabáyawaná ìwalísewa, núa Dios ìirica. ²³ Idé càì Núaniri Dios imànica yéewacaténá macái wenàiwica nàaca nucàaluíniná, núa Dios ìirica, càide iyúwa nàaná Núaniri Dios icàaluíniná. Cawinácaalí wenàiwica càmírica yàa nucàaluíniná, càmita nacái nàaca Núaniri Dios icàaluíniná, yái ibànuèrica núa.

²⁴ “Péemìlacué cayábani, cawinácaalí yéemièrica nutàacái cayábéeri iyú, yeebáida nacái Dios itàacái, yái ibànuèrica núa, yái wenàiwicaca idènlaca siúcáisede icáucawa càmíri imáalàawa, yá ìyapíná càiripináta Dios yáapicha. Iná càmita iwàwacutápiná nuémìaca áibanái icháawàanáca iináwaná ìwali càinácaalíte imàni ibáyawanáwa, ìyacáiná càide iyúwa

wenàiwica imichèericawa yéetácáisi íicha, idèniacáiná siúcáisede icáucawa càmíiri imáalàawa. ²⁵ Péemiacué cayábani, máini mesúnamáita wenàiwicanái canéeyéi icáuca càmíiri imáalàawa néemiánápiná nutàacái. Yá néemiaca nàyaca nutàacái siùca, núa Dios Iirica. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, nadèniápiná nacáuca càmíiri imáalàawa Dios yáapichawa. ²⁶ Càide iyúwa Núaniri Dios idèniáná ichàiniwa yàcaténá nacáuca càmíiri imáalàawa, càita nacái idéca imàacaca nudèniaca nuchàiniwa, núa Iirica, nùacaténá nacáuca càmíiri imáalàawa. ²⁷ Núaniri Dios idéca ichùuliaca nucàlidaca èeri mìnáná iináwaná nùuwichàidáanápiná nía nabáyawaná ìwallisewa, núa Dios Iirica, wenàiwicacáiná nacái núa, núa asiali Dios néeséerica. ²⁸ Picáuqué píináidawa máini càulenéericani yái tàacáisi nucàlidéericuécá pirí, yácáiná áiba èeriwa macáita yéetéeyéimiwa néemiápiná nutàacái, núa Dios Iirica, numáidacaalípiná níawa. ²⁹ Néemiacaalípiná numáidáaná nía, yásí namichàacawa càliculí iricúise. Cawinácaalí imàniyéicaté cayábéeri, namichàapínacawa nàyacaténá càiripínáta Dios yáapicha, quéwa cawinácaalí imàniyéicaté ibáyawanáwa, namichàapínacawa nàuwichàacaténáwa càiripínáta”, íimaca yái Jesúsca.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ Jesús íimacaté judío íiwacanánái irí: “Càmita yéewa numànica wawàsi nulínáamitawa. Nucàlidapíná wenàiwicanái iináwaná ìwali nùuwichàidáanápiná nía nabáyawaná ìwallisewa càide iyúwa Núaniri Dios ichùulíaná. Nucàlidapíná nacái naináwaná ìwali machacàníiri iyú nùuwichàidáanápiná níawa, càmíicáiná numàni càide iyúwa nuwàwáaná. Néese numànica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná yái ibànuèrica núa aléi èeri iriculé. ³¹ Nucàlidacaalí nuináwaná ìwaliwa máiníná cachàinica núatá, yásí yéewaná piyúunáidacuécá canéerica iwèni meedátáni, yái nutàacáica. ³² Quéwa iyacaté áiba icàlidéericaté nuináwaná ìwali cawinácaalí núa, yácata Juan el Bautistami. Yá nualíacawa icàlidacaté nùwali báisíiri iyú. ³³ Pibànùacatécué wenàiwica nasutácaténáté néemiawa Juan el Bautista càinácaalíte íimaca nùwali. Yáté icàlidaca nuináwaná ìwali báisíiri iyú. ³⁴ Quéwa càmíiri máini iwàwacutéeriwa nulí wenàiwicanái itàacái. Nucàlidacáitacué pirí ìwali yái tàacáisi Juan icàlidéericaté nùwali yéewanápinácué peebáidaca nutàacái nuwasàacaténácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ³⁵ Péemiacué comparación: Juan iyacaté càide iyúwa lámpara ipucuéricawa, icànéeri wenàiwicanái ìwali. Càita Juan yéewáidacatécué pía amalácaténácué píiwitáise piyáanápinácué machacàníiri iyú. Yáté achúma èerita casíimáicatécué piwàwa péemiaca Juan itàacái. ³⁶ Quéwa iyaca áiba wawàsi cawèníiri

Juan itàacái íicha. Yái numànírica càmlírica áiba wenàiwica idé imànica, càide iyúwa Núaniri Dios ichùulianá numànica, yácata yáasáidaca báisíiri iyúcani Dios idéca ibànùaca núa.³⁷ Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa, yácata nacái imàaquéricaté profetanái itànàaca tàacáisi nuináwaná ìwali bàaluité Dios imàacacáinaté natànàaca itàacái, éwitacué càmicáaníta píalimá péemiaca Núaniri Dios itàanica, càmitacué nacái píalimá piicácani.³⁸ Quéwa càmitacué piwàwa peebáidaca Dios itàacái Dios ibànùericatécué pirí, càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái, núa asìali Dios ibànùèrica.³⁹ Pidécuéca péewáidacawa cayábèeri iyú Dios itàacái ìwali profetanái itànèericaté Dios inùmalicúise piyúunáidacáinácué pìyapínaca càiripínata ìwalíise yái péewáidáanácuécawa meedá Dios itàacái ìwali, quéwa Dios itàacái icàlidaca nuináwaná ìwali.⁴⁰ Quéwa éwita Dios itàacái icàlidacáaníta nùwali, càicáanítacué càmita piwàwa peebáidaca nulí pidèniacaténácué picáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha.

⁴¹ “Càmita nucutá mamáalàacata wenàiwicanái naicáanápíná núa càiride iyúwa máinírica cachàinica cháí èeri irícu.⁴² Nualíacuéca nuicá píiwitáise. Yá nualíacawa càmitacué cáininá piicáca Dios.⁴³ Núaniri Dios idéca ibànùacuéca núa pìatalé, quéwa càmitacué pitàida núa cayába, càmitacué nacái peebáida nutàacái. Quéwa áibacaalí péenácué yàanàa icàlidéeri yàasu tàacáisiwa meedá, yásí peebáidacuéca itàacái nutàacái íicha.⁴⁴ Càmitacué píalimá peebáidaca nutàacái, piwàwacáinácué meedá pimànica iyúwa pinacáiyéi iwàwáaná cayábacaténácué naicáca pía. Càmitacué piwàwa pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái abéerita Diosca, yéewacaténácué casíimáica iicáca pía.⁴⁵ Picácué pínáidawa nucháawàanápínácué piináwaná ìwali Núaniri Dios iríwa. Càmita iwàwacutá nucháawàacuéca piináwaná ìwali, ìyacáiná áiba icháawèericuéca piináwaná ìwali, yái profeta Moisés itànèericaté tàacáisi pibáyawaná ìwalicué, éwitacué piyúunáidacáaníta Moisés yàasu tàacáisi iwasàanápínácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.⁴⁶ Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmalicúise. Quéwa càmitacué peebáida Moisés yàasu tàacáisi báisíiri iyú. Báisícaalícué peebáidaca Moisés yàasu tàacáisitá, yá peebáidacuéca nutàacái nacáitá Moiséscaíná itànàacaté nuináwaná ìwali.⁴⁷ Quéwa càmitacué peebáida tàacáisi profeta Moisés itànèericaté nuináwaná ìwali, íná càmita nacáicué peebáidapíná yái tàacáisi nucháawàanápínácuéca pirí”, íimaca yái Jesúscas.

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹ Néesetécáwa, Jesús yàacawa abéemàalé Galilea icalìsaninà ìicha, áibaalí ìpidenéri Tiberias. Wía yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamiwáise àta alénacaalí yàawa, naicácáináté imànica madécaná yái càmlìrica wenàiwica idé imànica ichùnìacaténá cúláiquéeyéi. ³ Néese Jesús yàacawa dúli ìnatalé, yá yáawinacawa wáapicha wía yéewáidacaléca. ⁴ Mawiénicaté Pascua yàasu èeri judíonái imànicatáicaté yàasu cultowa máinìiri iwàwacutácawa nalí ìpidenéri Pascua. ⁵ Néese Jesús iicáidaca nalí níái manùbéeyéi wenàiwicaca yèeyécawa yàatalépiná. Iná Jesús ìimaca Felipe irí:

—¿Alénásica yéewa wawènlaca nayáapiná níái manùbéeyéi wenàiwicaca? —ìimaca yái Jesúsca. ⁶ Jesús isutáca yéemìawani yáalimáidacaténá iicáwa Felipe, yáalíacaténáwa càinacaalí Felipe ìinádáanáwa, Jesúscáiná yáalíacatéwa càinacaalí imànìinápináté wàacaténá wenàiwica iyáapiná. ⁷ Néese Felipe ìimaca:

—Càmita wáalimá wàaca nayáapiná. Ewita wadènlacaalí doscientos denario imanùbacatá, yái doscientos èeri iwènicatái, càicáaníta caná yéewanáwa wawènlaca pan cayába yáaliméeripiná wàaca nayáatá, ibatàa pùubanamáanápinátá — ìimaca. ⁸ Néese abéeri wéená, wía yéewáidacaléca, ìpidenéri Andrés, yái Simón Pedro iméeréerica, ìimaca Jesús irí:

⁹ —Iyaca cháí abéeri sùmài idènièri cinco namanùbaca cebadéri panca, pucháiba cubái imìdecaná nacái, quéwa càmita náalimá níái manùbéeyéi wenàiwicaca —ìimaca yái Andrésca.

¹⁰ Néese Jesús ìimaca walí:

—Pichùullacué náawinacawa canánama —ìimaca yái Jesúsca. Iyacatái madécaná masicái, yá náawinacawa. Nàyaca cawàwanáta cinco mìl namanùbaca asìanái. Càmita waputàa càisimalénacaalí inanái, sùmanái nacái. ¹¹ Néese Jesús yeedáca níái panca icáapi irìculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri. Néese isubèriadaca nía, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca, yéewacaténá wawacùaca wenàiwicanái iríni, níái yáawinéeyécawa néeni. Càita nacái Jesús imànica cubái imìdecaná yáapicha, yá wawacùaca nalíni, càinacaalíté imanuíca nawàwa nayáaca. ¹² Idécanáami nayáaca cadénama, yá Jesús ìimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Placué peedá yéenáimi imàaquéericawa, ipíchaná yúucacawa —ìimaca yái Jesúsca. ¹³ Iná wàaca weedáca pan yéenáimi imàaquéericawa, yá wapuníadaca doce namanùbaca mapíiri pan yéenáimi iyú, yái imàaquéericawa cinco namanùbaca cebadéri pan ìicha. ¹⁴ Níái wenàiwicaca naicácáiná Jesús imànica yái càmlìrica áiba wenàiwica idé imànica, iná náimaca nalíwáaca:

—Báisíta yácata yái profeta icàlídéerica tàacáisi Dios inùmalicúise, yái wacuèrinápiná càide iyúwaté profeta Moisés itànàanáté tàacáisi ìwali yàanèeripináté aléi èeri

irìculé —náimaca. ¹⁵ Quéwa Jesús yáalíacawa nawàwáaná náibàacani cachàiníri iyú namàacacaténá Jesús iyúwa nàasu rey icùanápíná nía, íná Jesús yàacawa náicha dúli ínatálé iyacaténá abéerita.

Jesús camina sobre el agua

¹⁶ Táicacaalíté yàacawa, néese wía yéewáidacaléca walicùà wàacawa Galilea icalìsaníná néré. ¹⁷ Néese wawàlùacawa barca irìculé, yá wadàbaca wachàbaca wàacawa abéemàalé calìsa ícha wàanàacaténá Capernaum iyacàlená nérépiná. Idé catáca wàwali quéwa Jesús càmliritàacá yàanàa wàatalé. ¹⁸ Néese manuírì màladàca imichàacawa cáulicáiná ipùà wía cachàini. ¹⁹ Néese màadáinì watenácaté cawàwanáta cinco kilómetro, seis kilómetro idècuni cawàwanáta, yá waicáca Jesús yèepuníriwa úni inànlacubàa, mawiénita yàacawa wàasu barca irí. Yá cáaluca wía báawanama, càmicáiná wáalía waicácani. ²⁰ Quéwa Jesús íimaca walí:

—¡Núaquéi, picácué cáalu píá! —íimaca walí. ²¹ Néese casímáiri iyú weedáca Jesús barca irìculé, yáta barca yàanàaca wawàwacataléca wàacawa.

La gente busca a Jesús

²² Mapisáita àniwa níai manùbéeyéi wenàiwicaca wamàaquéeyéicaté abéemàalé Galilea icalìsaníná ícha nawàwacaté nacutáca Jesús. Náalíacawa càmitaté Jesús yàawa wáapicha, wía yéewáidacaléca táicalémi watécaalíté yái abéeri barcaca iyéericaté néeni. ²³ Quéwa abénaméeyéi wenàiwica Tiberias iyacàlená néeseeyéi nàanàaca barca irìcu mawiénita cáli irí yái cálica wenàiwica iyáacatáicaté pan idécanáamité Wáiwacali yàaca Dios irí cayábéeri. ²⁴ Néese wenàiwicanái càmicáináaté nàanàa Jesús, càmicáiná nacái nàanàa wía, wía Jesús yéewáidacaléca, ínáté nawàlùacawa madécaná barca irìculé nachàbacaténá calìsa nàanàanápíná Capernaum iyacàlená néré nacutácaténáni, yái Jesúsca. Yá nachàbaca calìsa.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ Idécanáamité nàanàaca abéemàalé calìsa ícha, yá nàanàaca Jesús. Náimaca irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, ¿càicaalínáté pìanàa aléi? —náimaca.

²⁶ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, càmitàacáwa píalía péemìaca càinàcaalí íimáaná yái numànírica càmlirita áiba wenàiwica idé imànica. Píalíacáitacuéwa piyáacaté piyáacaléwa cadénama meedá, íná picutácuéca núa yàacàsì ìwalínápíná meedá. ²⁷ Picácué máinì cáinináca piicáca piyáacaléwa cháì èeri irìcu imáalàapínácináwa meedá caquialéta yái yàacàsica. Néese, iwàwacutácué cawènírica piicáca yái yàacàsica yèerica picáuca càmliri imáalàawa, yái Dios yúuleca nuèripinácuéca pirí, núa asiali

Dios néeseérica. Yácáiná Núaniri Dios idéca imàacaca nudèniaca nuchàiniwa nùacaténacué picáuca càmliri imáalàawa —íimaca yái Jesúscas. ²⁸ Néese náimaca Jesús irí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica wamànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná? —náimaca. ²⁹ Jesús íimaca nalí:

—Dios iwàwacué peebáidaca nutàacái, núa wenàiwica Dios ibànuèrica —íimaca yái Jesúscas. ³⁰ Néese nasutáca néemìawani:

—¿Càiríliná wawàsi áiba wenàiwica càmliri idé imànica pimàniripiná waicá yéewanápiná weebáidaca pitàacái? ¿Càinásica píalimá pimànica? ³¹ Wàawirináimi nayáacaté pan nacáiri èeri imanùbaca ípidenéericaté maná nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa càinàwàiri, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Salmos irícu: ‘Imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa chènuníise èeri imanùbaca nayáapiná’, càì profeta itànàacaté Moisés iináwaná ìwali —náimaca. ³² Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, Moisés càmitaté yàa nayáapiná pan chènuníiséeri. Yácata Núaniri Dios yèericaté nalíni, èeri imanùbaca, quéwa siùcáisede yàacué pirí yái báisíiri yàacàsi chènuníiséérica. ³³ Núcata yái Dios yúule cáurica Dios yèericuéca pirí, núa iricuèricawa chènuníise, yá nùaca nacáuca càmliri imáalàawa níái èeri mìnanáica —íimaca yái Jesúscas. ³⁴ Néese nasutácani:

—Uwé, pìà wayáa yái yàacàsica mamáalàacata —náimaca. ³⁵ Jesús íimaca nalí:

—Núcata yái yàacàsica yèerica wenàiwicanái icáuca càmliri imáalàawa. Ewita piyáacáanítacué piyáacaléwa èeri irícuíri yàacàsi, càicáaníta määpitacué pía àniwa, macàlacué nacái piwàwa àniwa. Quéwacué peebáidacaalí nulí, pimànicaalícué nacái càide iyúwa nuwàwáaná, yásí matuíbanáicuéca piwàwa Dios yáapicha càiripináta, càide iyúwa casímáiná wenàiwica càmlíyéica máapi, càmlíyéi nacái macàla iwàwa. ³⁶ Quéwa nudéca nucàlidacuéca piríni, éwitacué piicáacáaníta yái numàníirica, càicáanítacué càmita peebáida nutàacái mamáalàacata. ³⁷ Cawinácaalí Núaniri Dios imàaquéeyéica nùasunáipiná, níata yeebáidapiná nutàacái. Néese macáita yeebáidéeyéica nutàacái, canácatáita núuca nuíchawa nía. ³⁸ Càmita nùanàa chènuníise numànicaténá meedá iyúwa nuwàwáaná. Néese nudéca nùanàaca numànicaténá càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa. ³⁹ Núaniri Dios yái ibànuèrica núa càmita iwàwa yúucacawa nuícha abéeri nùasu wenàiwicanái yéená, Dios imàaquéeyéica yeebáidaca nutàacái. Néese Dios iwàwa numichàidaca nía yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁰ Yácáiná Núaniri Dios iwàwa nadèniaca nacáucawa càmliri imáalàawa Dios yáapicha macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Dios lírica núa, yeebáidéeyéi nacái

nutàacái. Néese numichàidapíná níawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese níái judío íiwacanánáica nadàbaca natàaníca báawéeri iyú Jesús íwali íimacáinaté: “Núacata yái Dios yúuleca chènuníiséeri Dios yèericuéca pírí, nùacaténacué picáuca càmlíri imáalàawa”, íimaca. ⁴² Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Yácata Jesús meedá, yái José íirimica! Wáalíaca waicáca isèenái, yáanirimi, yáatúa nacái. ¡Ichìwaca meedá yái icàlidacáiná iricùacasawa chènuníise! —náimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picácué càì pitàaní píríwáaca. ⁴⁴ Abéerita Núaniri Dios imàaquéeri wenàiwica neebáidaca nutàacái, yéewanápiná nùasu wenàiwicaca nía. Yá numichàidapíná níawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁵ Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuse. Càité íimaca: ‘Dios yéewáidapíná macái wenàiwica’, càì itànàaca. Iná yéewa macáita yéemièyéica Núaniri Dios itàacái, yéewáidéeyéi nacáíwa íwali, neebáidapíná nutàacáíwa.

⁴⁶ “Canácataacá áiba nuícha iiquéeri Núaniri Dios. Abéerita núa, yái Dios ibànuèrica chènuníise, nudéca nuicácani. ⁴⁷ Péemíacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái idènlàca siùcáisede icáucawa càmlíri imáalàawa. ⁴⁸ Núacata yái yàacàsica yèerica wenàiwica icáuca càmlíri imáalàawa. ⁴⁹ Pìawirináimicué nayáacaté nayáacaléwa èeri imanùbaca, yái pan nacáirica ípidenéericaté maná Dios ibànuèricaté nalí chènuníise idècunitàacá nèepunícawa manacúali yùucubàa càinàwàiri. Nayáacaté maná èeri imanùbaca, quéwa béeyéicaalíte nía, yáté néetácawa càide iyúwa macái èeri mìnánái yéetáanáwa. ⁵⁰ Quéwa nucàlidacué pírí nùwaliwa, núacata yái yàacàsica iricuéricawa chènuníise: Cawinácaalí wenàiwica iyéerica yái yàacàsica, iyapíná càiripínáta Dios yáapicha. ⁵¹ Núacata yái yàacàsi cáurica iricuéricawa chènuníise: Cawinácaalí iyéerica yái yàacàsi cáurica, idènlapíná icáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha. Yái yàacàsi nuèripínáca nalí, yácata nuiná yái. Yá numàacapíná nuináwa nuétácaténáwa yéewanápiná èeri mìnánái nadènlàca nacáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha —íimaca yái Jesúsca yéewáidacaténá nía imàacáanápínaté icáucawa.

⁵² Néese níái judío íiwacanánáica nadàbaca natàaníca nalíwáaca chàinisíiri iyú. Yá néemíanícawa, náimaca nalíwáaca:

—¡Canáca yéewaná yàaca wayáa iináwa yái asìalica! —náimaca. ⁵³ Jesús íimaca nalí:

—Péemíacué cayábani, càmicaalícué piyáa nuiná, núa asìali Dios néeséerica, càmicaalícué nacái pìira nuíraná, càmitacué pidènlapíná picáucawa càmlíri imáalàawa. ⁵⁴ Cawinácaalí iyéerica nuiná, ìiréeri nacái nuíraná, idènlàca siùcáisede

icáucawa càmliri imáalàawa; néese numichàidapinácani yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁵⁵ Cayábéeri yàacàsi yái nuináca. Cayábéeri nacái nuíraná wenàiwica ìirapiná. ⁵⁶ Cawinácaalí iyéeri nuiná, ìiréeri nacái nuíraná, iyaca abédanamata núapicha, núa nacái nùyaca abédanamata yáapicha. ⁵⁷ Núaniri Dios yái ibànuèrica núa iyaca càiripináta. Núa nacái nùyaca càiripináta Núaniricáiná yàaca nucáuca. Càita nacái cawinácaalí iyéerica nuiná, yá nùaca nacái icáuca càmliri imáalàawa. ⁵⁸ Nucàlidacué pirí nùwaliwa yái yàacàsica iricuèricawa chènuníise. Yái yàacàsica càmliricata càide iyúwa maná yái pan nacáirica pìawirináimi iyéericatécué, quéwaté béeyéicaalí nía, yá néetátéwa càmicáiná yéewa maná yàaca nacáuca càmliri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí iyéerica yái yàacàsica nuèripináca irí, idènapiná icáucawa càmliri imáalàawa —cài Jesús icàlidaca nalí comparación, yéewáidacaténá nía iwàwacutáanápínaté imàacaca icáucawa yéewacaténá yàasu wenàiwica nadèniaca nacáucawa càmliri imáalàawa. ⁵⁹ Càité Jesús yéewáidaca judíonái nàwacáidáyacacaalítéwa néewáidacàalu irícuwa Capernaum iyacàlená néeni.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Néeseté manùbéeyéi néená níai yèepuníiyéicatéwa Jesús yáapicha quéechatécáwa, idécanáamité néemiaca Jesús itàacái yéewáidéerica iyú nía, yá náimaca nalíwáaca:

—Máini càulenáca weebáidaca yái tàacáisi icàlidéerica walí. ¡Càmita wawàwa weebáidaca itàacái! —náimaca. ⁶¹ Quéwa Jesús yáalíacawa natàaníca báawéeri iyú itàacái ìwali. Yá íimaca nalí:

—¿Cánácué báawa péemiacani, yái nucàlidéericuéca pirí? ⁶² Néese, ¿càinásicué píináidacawa piicácaalícué núa, asíali Dios néeséerica, numichàacawa chènuniré àniwa, aléera nùyacataléca bàaluité? ⁶³ Abéerita Espíritu Santo yèeri wenàiwica icáuca càmliri imáalàawa. Canácaalí Espíritu Santotá, yásí canéerica iwèni meedá yái nuínacatá. Yái comparación nucàlidéericuéca pirí yàacàsi ìwali íimáanáca Espíritu Santo yàacuéca picáuca càmliri imáalàawa peebáidacaalícué nutàacái báisiliri iyú. Càmita íimáaná iwàwacutácué piyáaca nuinásiwa. ⁶⁴ Quéwa nàyaca abénaméeyéi pèewi càmlíyèipiná idèniaca icáucawa càmliri imáalàawa càmicáiná neebáida nutàacái —íimaca yái Jesúsca. Càì Jesús íimaca yácáiná idàbacatáiseté imáidaca yéewáidacalénáíwa quéechatécáwa, yáté yáalíacawa cawinácaalí nía càmlíyèipínacaté yeebáida itàacái, yáalía nacáíwa chánácaalí wéená itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni. ⁶⁵ Néese Jesús íimaca nalí nacái:

—Iná nudéca nucàlidacuéca piríni canácata yáaliméeri nùasu wenàiwicapiná càmicaaalíacáwa Núaniri Dios imàaca yeebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

66 Néese madécaná néená níái yèepuníyécátéwa quéechatécáwa Jesús yáapicha nèepùacawa íicha. Càmita quirínama nàacawa yáapicha. 67 Néese Jesús isutáca yéemíawa wía, wía yéewáidacaléca, doce wamanùbaca. Yá íimaca walí:

—¿Néenicué nacái pía yèeyéipináta nacáíwa? —Íimaca yái Jesúsca. 68 Quéwa Simón Pedro íimaca irí:

—Wáiwacali, canácata áiba yéewáidéeri wía. Abéerita pía icàlidéeri walí càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wadèñacaténá wacáucawa càníiri imáalàawa. 69 Weebáidaca pitàacái. Wáalíaca nacái mabáyawanéeri Mesíasca pía, yái wacuèrináca, yái cáuri Dios írìca —íimaca yái Pedroca. 70 Jesús íimaca walí:

—Nudéca nuedácuéca pía, píacué docéeyéica imanùbaca. Quéwa abéeri péenácué Satanás yàasu —íimaca yái Jesúsca.

71 Càité Jesús icàlidaca Judas íwali, yái Simón Iscariote írìmi. Ewita abéeri wéenácáanítani, wía yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càicáaníta Judas itéenápinácaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni.

7

Los hermanos de Jesús no creían en él

1 Néese Jesús yèepunícatéwa Galilea yàasu cáli íinatabàa. Càmitaté iwàwa iyaca Judea yàasu cáli íinata, níacáiná judío íiwacanánái nawàwacaté nanúacani. 2 Quéwa mawiénícaté judíonái yàasu culto abéeri semanéerica íipidenéeri Enramadas, nàyacaténáté caplíma írìcu. 3 Iná Jesús yéenánái náimaca irí:

—Píca piyamáawa cháí, néese píawa Judea yàasu cáli néré yéewacaténá píasu wenàiwica iyéeyéica néeni naicáca yái pimàníricasa càníirica áiba wenàiwica idé imànica. 4 Aiba iwàwacaalí manùba wenàiwica náalía naicácani, néese càmita imàni wawàsi ibàacanéeri iyú. Báisícaalí píalimá pimànica yái càníirica wenàiwica idé imànica, yá iwàwacutá pimànicani manùba wenàiwica yàacuésemi —náimaca. 5 Càica Jesús yéenánái icàlidaca írìni, càmicáiná nacái neebáida irí. 6 Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitàacá nuénáíwaná yàanàa, quéwacué píalimá píibaidaca píasu wawàsiwa macái èeri imanùbaca. 7 Aibanái èeri mìnánái càníiyéica yeebáida nutàacái càmitacué yéewa báawaca naicáca pía, quéwa báawaca naicáca núa numàacacáiná náalíacawa nabáyawaná iwaliwa. 8 Píacuéwa culto néré, núa quéwa càmitàacá nùawa siùca, càmicáinátaacá nuénáíwaná yàanàa cayába —íimaca yái Jesúsca. 9 Néese idécanáami càì icàlidaca nalíni, yá Jesús iyamáacawa náicha Galilea yàasu cáli néré.

Jesús en la fiesta de las Enramadas

¹⁰ Néseté idécanáami Jesús yéénánái yàacawa, yá Jesús yàacawa nacái Jerusalén iyacàlená nérépiná. Càmita quéwa yàawa manùba wenàiwica yáapicha; yàacawa batéwa ibàacanéri iyú. ¹¹ Néese judío íiwacanánái nacutácani culto yaalí, Jerusalén iyacàlená írìcu. Yá nasutáidaca néemìawa wenàiwicanái:

—¿Alénásica yáara asialica? —náimaca. ¹² Nía nacái wenàiwicaca natàanica ibàacanéri iyú nalíwáaca Jesús ìwali: “Cayábéeri íiwitáise”, náimaca. Quéwa áibanái náimaca: “Càmírita cayába, ichìwáidacáiná wenàiwica meedá”, náimaca. ¹³ Quéwa macáita natàanica Jesús ìwali ibàacanéri iyú cáalucáiná naicáca judío íiwacanánái, níái báawéeyéica íicáca Jesús. ¹⁴ Idècunitàacá namànica culto semana ìwaliabàacatái, yáté Jesús iwàlùacawa templo iriculé. Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. ¹⁵ Níái judío íiwacanánáica náináidacawa manuísíwata néemìaca Jesús yéewáidáaná. Yá náimaca ìwali:

—¿Canéeri iwèni meedá yàasu tàacáisi càmicáinaté yéewáidawa wàasu escuela írìcu! —náimaca nawènúadacaténá wenàiwica íiwitáise Jesús íicha. ¹⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—Yái nuéwáidéericuéca pía ìwali càmlírita nùasu tàacáisi. Nucàlidacué pírí yàasu tàacáisi yái Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa. ¹⁷ Aibacaalí iwàwa imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí yáaliacawa nuéwáidaca nía Dios yàasu tàacáisi iyú; náalía nacáwa càmita nuéwáida nía nùasu tàacáisi iyúwa meedá. ¹⁸ Cawinácaalí itàaníríca íiwitáise iyúwa meedá iwàwa wenàiwicanái yàaca íimiétacaná, quéwa núa iwàwéeri wenàiwicanái yàaca Núaniri Dios íimiétacaná, yái ibànuèrica núa. Iná nutàanica báisíiri iyú, núacáináta yái báisíríca, càmita nacái nuchiwa.

¹⁹ “Profeta Moisés icàlidacaté piawirináimicué íríni càinácaalí Dios iwàwáanácué pimànica. Quéwa canácatacué pèewi áiba imàníríca càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¿Cánácué piwàwa pinúaca núa? —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese níái wenàiwicanáica náimaca írì:

—¿Demonio ìyaca piwàwalìcu idacuèri píiwitáise, íná máiwitáiseca pía meedá! ¿Canácata iwàwéeri inúaca pía! —náimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Macáitacué piináidacawa manuísíwata piicáidaca yái numànírícaté áiba sábadò bàaluité piyamáidacatáicuécawa, nuchùnìacaalíté cáuláiquéeri asìali, íná báawacuéca piicáca núa numànicáiná yái wawàsi píiméericuéca ìwali càmlíricasa Dios imàaca wamànica sábadò írìcu judíonái iyamáidacatáicawa. ²² Quéwa Dios imàacaca wáibaidaca sábadò írìcu iwàwacutácaalí wamànica áiba cayábéeri wawàsi Dios ichùulièrica wamànica. Càita ìyaca circuncisiónca. Profeta Moisés yéewáidacaté nía circuncisión ìwali, càide iyúwaté wàawirináimi

imàníináté circuncisión néenibe asíanái iríwa madécaná camuí Moisés ipíchawáise. Yái Moisés yéewáidacaté nía iwàwacutáanácué pimànica circuncisión sùmài irí abéeri semana idénáami imusúaca iicá èeri éwita iyacáaníta sábadó piyamáidacatáicuécawa. Iná pimànicuéca circuncisión péenibe asíanái iríwa càinácaalí èeri iwàwacutátáicuécué pimànicani, yéewacaténácué pimànica machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùullaná. ²³ Càita pimànicuéca càide iyúwa profeta Moisés ichùullaná wàawirináimi Dios inùmalicúise, yá pimànicuéca circuncisión péenibe asíanái iríwa éwitacué iwàwacutátáaníta pimànicani sábadó irícu wayamáidacatáicawa, idèniacaalí abéeri semana yái sùmàica. Néese, ¿cánácué báawa piwàwa núapicha ìwalíise yái nuchùnlanáca macái iiná yáara asialica cáuláiquéerimica sábadó piyamáidacatáicuécawa? ²⁴ Picácué picháawàa wenàiwica iináwaná ìwali ipíchawáiseucué pialía nàwali cayába càinácaalí namàníiná. Iwàwacutácué píináidacawa cáaliacáiri iyú ipíchawáise picàlidacuéca naináwaná ìwali. Néese, pitàanicué báisíiri iyú —ímaca yái Jesúsca.

Jesús habla de su origen

²⁵ Idécanáamité néemíaca Jesús ímáaná, néese abénaméeyéi iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néeni nadàbaca náimaca nalíwáaca:

—¡Yácata Jesús, yái asiali judío íiwacanánái nacutéerica nanúacaténáni! ²⁶ Piicácué yái, itàaníca iyúwa iwàwáaná itàaníca macái wenàiwica yàacuésemi, quéwa wáiwacanánái càmíta nàalàa cachàiníiri iyúni. Cawàwanáta wáiwacanánái nàináidacawa ìwali Mesíascani, wacuèrinápiná wía judíoca, Dios ibànùèrica walí. ²⁷ Quéwa càmíta yéewa Mesíascani, wáaliacáináwa ácatáiséericaalí yái asialica, quéwa Mesías yàanàacaalípiná, yá canáca yáalièripiná ìwali síisáanéericaalíni —náimaca. ²⁸ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwica templo irícu, yá yéemíaca yái náiméerica ìwali. Néese Jesús ímaca cachàiníiri iyú:

—Piyúunáidacuéca pialíacawa nùwali. Piyúunáidacué nacái pialíacawa síisáanéericaalí núa. Quéwa càmíta nùanàa numànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná, néese nudéca nùanàaca Dios ibànùacáiná núa, yái Dios báisíirica, càmíiricué pialía ìwali. ²⁹ Nualíaca Dios ìwali nùanàacáiná yàatanáise. Ibànùa nacái núa néese —ímaca yái Jesúsca.

³⁰ Néese judío íiwacanánái nawàwa náucaca Jesús presoíyéi ibànaliculé, quéwa càmítaté náibàani càmíicáinátaacá Jesús yéenáiwana yàanàa nanúacatáipinácaténi. ³¹ Quéwa madécaná wenàiwica neebáidaca Mesíascani, yái judío icuèrinápináca Dios ibànùèrica nalí. Yá náimaca nalíwáaca:

—Iwàwacutá Mesíascani yái asialica imànicáiná macái íiwitáaná yái càmíirica áiba wenàiwica idé imànica càide iyúwaté

profetanái itànàaná tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmallicuise, yái Mesías yàanèeripinácate icùacatená wía, wía israelitaca —náimaca.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³² Néeseté abénaméeyéi fariseo néemlaca wenàiwicanái itàanica ibàacanéri iyú nalíwáaca Jesús ìwali. Iná fariseonái, sacerdote íiwacanánái yáapicha nabànùaca nàasu úwináíwa icuèyéica templo náibàacatená Jesús náucáanápínani presoíyéi ibànaliculé. ³³ Iná Jesús íimaca:

—Nùyacué pèewi achúma èerita. Néese nuèpùacawa Dios yàataléwa yái ibànùericaté núa. ³⁴ Néese picutápinácué núawa, quèwacué càmita pidé pìanàaca núawa càmicáinácué yéewa pìanàaca néré nùyacatalépináca —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Néese judiónái náimaca nasutáca néemlawa níawáaca:

—¿Alénásica yàawa yái asìalica càmicatalépinácasa wadé wàanàacani? Cawàwanáta yàacawa wéenánái yàatalé iyéeyéica càmíiyéi judío yèewiré yéewáidacatená càmíiyéi judío. Quéwa canápináta meedá yàacawa, càmicáiná neebáida itàacái. ³⁶ ¿Càinásica íimáaná? ‘Picutápinácué núawa quèwacué càmita pidé pìanàaca núawa càmicáinácué yéewa pìanàaca néré nùyacatalépináca’, càì íimaca —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná.

Ríos de agua viva

³⁷ Aiba èerité namáalàidáanápíná namànica culto, máiníiri iwàwacutácawa nalí yái èerica. Yá Jesús ibàlùacawa nàacuésemi, yá íimaca cachàiníiri iyú, icàlidaca nalí comparación:

—Piwàwacaalícué picáuca càmlíiri imáalàawa càide iyúwa macaléeyéi iwàwa nawàwacaalí úni, néese peebáidacué nutàacái. Yásí nùacué picáuca càmlíiri imáalàawa, càide iyúwa wàacaalí nàiraca úni, cawinácaalí macaléeyéica iwàwa. ³⁸ Càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta itànèericaté Dios inùmallicuise, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, idènapíná cáuri úni iwàwalicuwa, yái úni cáurica yèerica icáuca càmlíiri imáalàawa càide iyúwa cayábéeri únibaa depuúwéeri canácatáita chuini —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Jesús icàlidaca nalí yái comparaciónca yéewáidacatená nía Espíritu Santo ìwali, yái icuèripinácate náiwitáise cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yái úni cáurica íimáanáca càicanide iyúwa Espíritu Santo. Quéwa néenialité càmitàacá Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri iriculé càmicáinatécá Jesús yéetáwa, càmicaalítécá nacái imichàawa chènuniré iyacatená cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha. Inaté càmitàacá yéewa Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri iriculé.

División entre la gente

⁴⁰ Néeseté abénaméeyéi néená níái wenàiwicaca idécanáami néemíaca Jesús itàacái, yá náimaca:

—Báísícata profetacani yái Jesúscá, càide iyúwa profeta Moisés itànàanáté tàacáisi profeta ìwali yàanèeripinácáté yéewáidacaténá wía —náimaca. ⁴¹ Aibanái íimaca:

—Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànuèrica walí, wía judíoca —náimaca. Quéwa áibanái íima:

—Càmita yéewa wacuèrinápiná Mesías yàanàaca Galilea yàasu cáli néese. ⁴² Iwàwacutá rey David itaquérinámicaní yái Mesíasca, càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná profetanái itànèericaté. Iwàwacutá nacái imusúaca iicá èeri Belén ìyacàlená irícu, yái yàcaléca David imusúacatalécáté iicá èeri. Quéwa yái asíalica Jesús, Nazaret ìyacàlená néeséeri meedá. Iná càmita yéewa Mesíascani —náimaca, càmícináté néemíaca Jesús iináwaná ìwali imusúacaté iicá èeri Belén ìyacàlená irícu, rey David itaquérinámi nacáicani, yái Jesúscá. ⁴³ Càita nàináidacawa Jesús ìwali, íná càmita abédanama náiwitáise náapichawáaca níái wenàiwicaca. ⁴⁴ Aibanái nawàwa náibàacani quéwa càmítaté náibàani.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵ Néeseté úwinái icuèyéica templo nèepùacawa fariseonái yàatalé, sacerdote íiwacanánái nacái. Yá náimaca úwinái irí:

—¿Cánácué càmita píté néesení? —náimaca. ⁴⁶ Néese úwinái íimaca nalí:

—¿Canátàacá áiba wenàiwica itàaníríca àta siùca nacáide càide iyúwa itàaníná yáara asíalica! —náimaca. ⁴⁷ Néese fariseonái náimaca nalí:

—¿Pimàacasicué ichìwáidaca pía nacái càide iyúwa ichìwáidáaná áibanái? ⁴⁸ Canácata wéená wía náiwacanánáica, wía nacái fariseoca, canácata wéená yeebáidéeri itàacái. ⁴⁹ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, canéeyéica iwèni meedá nía, càmíiyéi yáaliáwa Dios itàacái ìwali, Dios yúuquéeyéipíná íichawa meedá —náimaca.

⁵⁰ Néese Nicodemo yái fariseo ipáchiéricaté Jesús yàatalé áiba catá ìyaca néeni fariseonái yéewi, judío íiwacanánái nacái. Yá Nicodemo íimaca nalí:

⁵¹ —Dios itàacái càmita ibatàa wanúaca wenàiwica àta wéemíacataléta ícálidaca iináwanáwa, wáaliacaténáwa ìwali yái imànínáca —íimaca yái Nicodemoca. ⁵² Néese náimaca Nicodemo irí:

—¿Píatasica Galilea yàasu cáli néeséeri nacái? Pitànícá máiwitáiséeri iyú meedá càide iyúwa canéeyéi iwèni Galilea yàasu cáli néeséeyéica. Pía péewáidacawa Dios itàacái ìwali profetanái itànèericaté, yásí píaliacawa canáca profeta imusuéricatéwa Galilea yàasu cáli néese —náimaca

naimáichacáináté abénaméeyéi profeta nàanàcaté Galilea yàasu cáli néese. ⁵³ Néese nèepùacawa macáita nacapèe néréwa.

8

La mujer adúltera

¹ Quéwa Jesús yàacatéwa dúli néré ípidenéechúa Olivos, ímáanáca olivo inàlimaná. ² Néese mapisáita àniwa amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yèepùacawa templo néré. Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa yàatalé, yá Jesús yáawinacawa yéewáidacaténá nía.

³ Néese abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu, fariseonái nacái natéca inanái Jesús yàatalé, abéechúa inanái canìríchúa. Nàanàcaté úa idècunitàacá uimáca áiba asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa. Yá nabàlùadaca úa nàacuésemi níai iyéeyéica néeni. ⁴ Yá náimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wenàiwica, wadéca wàanàaca úai inanáica idècunitàacá uimáca áiba asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa. ⁵ Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse ímaca iwàwacutáanápíná wanúaca úa íba iyú cawinácaalí inanái iiméechúaca áiba asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa. Néeni pía, ¿càináica píimaca ùwali úai inanáica? —náimaca.

⁶ Nasutáca néemíawa Jesús yéewanápíná náalimáidaca naicáwa Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali itàacái ìwalíisewa. Néese Jesús yáawiacawa itànàaca cáli ìwali icáapi ipùata iyúwa. ⁷ Quéwa nasutáca néemíawa Jesús mamáalàacata. Néese Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa, yá ímaca nalí:

—Néeni, cawinácaalícué péenáquéi mabáyawanéeri, yási iwàwacutá idàbaca inúaca úa íba iyú —ímaca yái Jesúsca.

⁸ Néese Jesús yáawiacawa itànàaca cáli ìwali àniwa icáapi ipùata iyúwa. ⁹ Quéwa idécanáami néemíacani, yá nadàbaca nawàwalica macái báawéeri namànírica, Dios imàacacáiná nawàwalica nabáyawanáwa. Yá nàacawa náicha abéerinamata namanùbaca iyúwa. Níai béeyéica náicha canánama, yá idàbaca nàacawa náicha quéechacáwa, néese ùculliyéi nàacawa náicha. Idécanáamité fariseonái macáita nèepùacawa náicha, yá Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa. Yá iicáca úai inanáica ibàlùèchúacawa abéechúata. ¹⁰ Néese Jesús isutáca yéemíawa úa:

—¿Néeni níai icháawèeyéica piináwaná ìwali? ¿Canátasica iwàwéeri inúaca pía pibáyawaná ìwalíisewa? —ímaca yái Jesúsca.

¹¹ Néese úumaca Jesús irí:

—Nuíwacali, canácata iwàwéeri yùuwichàidaca núa —úumaca. Néese Jesús ímaca ulí:

—Uwé, núa nacái càmita nùuwichàida pía. Siùcade piàwa, picá pimàni pibáyawanáwa àniwa —ímaca yái Jesúsca.

Jesús, la luz del mundo

¹² Néeseté wenàiwicanái iwacáidáyacacawa Jesús yàatalé àniwa, yá íimaca nalí:

— Péemìacué comparación: Càica núade iyúwa camalási cháí èeri irìcu nuéwáidacáiná èeri mìnánái náalíacaténá Dios ìwali. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái càmita nèepuníwa catèeri náiwitáise yáapichawa iyúwa wenàiwica càmiyéica yáalía Dios ìwali, íná càmita namàni mamáalàacata nabáyawanáwa. Néese, amaláca numànica náiwitáise, náalíacaténá Dios ìwali, nùacáiná nacáuca càmiiri imáalàawa — íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese fariseonái náimaca Jesús irí:

— Canéeri iwèni meedá pitàacái picàlidacáiná piináwaná ìwaliwata, íná caná yéewaná wenàiwica yáalíacawa asáisi báisícaalíni — náimaca. ¹⁴ Jesús íimaca nalí:

— Cawèníriqueí yái nucàlidéerica éwita nucàlidacáaníta nuináwaná ìwaliwani, núalíacáináwa síisáanácaalí nùanàa, núalía nacáíwa alénácaalípiná nùawa. Quéwa càmitacué píalíawa síisáanácaalí nùanàaca, alénácaalí nacáí nùapináwa. ¹⁵ Pidécuéca píimaca áibanái ìwali iwàwacutáanása Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa. Quéwa píináidacuéca meedáwa èeri mìnánái íiwitáise iyú. Néese càmita càì nuínáidacawa. Càmita nacáí nuémì naináwaná ìwali cháí èeri irìcu nuuwichàidacaténá nía. ¹⁶ Quéwa núumacaalí siùca nàwalitá iwàwacutáaná nuuwichàidaca níatá, yásí nuuwichàidaca nía machacàníiri iyútá, càmicáiná nuínáidawa nulínáamitawa nuuwichàidáanápíná níatá, néese nuínáidacawa abédanamata Núaniri Dios yáapichawa càide iyúwa iwàwáaná. ¹⁷ Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté bàaluté íimaca: Abédanamacaalí pucháiba wenàiwica íiwitáise náapichawáaca nacàlidáanápíná áibanái iináwaná ìwali, yásí cawènica nataacái. ¹⁸ Uwé, nàyaca pucháiba icàlidéeyéica nuináwaná ìwali cawinácaalí núa: Nùacata icàlidéerica nuináwaná ìwaliwa, yácata nacáí Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa, icàlida nacáí nuináwaná ìwali cawinácaalí núa. Yá abédanamacata wáiwitáise wáapichawáaca, íná yéewa cawènírica wataacái pucháibacáiná wía — íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese náimaca Jesús irí:

— Wadéca wéemìlaca piináwaná ìwali càmita píalíawa cawinácaalíté píanirimica — náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

— Núalíacawa càmitacué píalíawa cawinácaalí núa, càiná nacáí nuíwítáise. Núalíacawa nacáí càmitacué píalía Núaniri Dios ìwali. Píalíacaalícuéwa cawinácaalí núatá, yá píalíacuécawa nacáí Núaniri Dios ìwalitá — íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Càité Jesús íimaca idècunitàacá yéewáidaca wenàiwicanái templo irìcu, mawíénita ofrenda yàalu irí náucacataléca nàasu platawa namàaquericaté Dios irípiná ofrenda iyú. Quéwa

càmitaté náibàani càmicáinátécáwa Jesús yéenáiwana yàanàa nanúacatáipináténi.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹ Néese té Jesús íimaca nalí àniwa, níai judío íiwacanánáica:

—Yá nùacawa mesúnamáita, néese picutápinácué núawa, nuwasàacaténácué pía yùuwichàacáisi íicha, quéwa càmitacué pidé pìanàaca núa, íná péetápinácuécawa méetàuculé Dios íicha pibáyawaná yáapichacuéwa. Nùacawa aléera canácatalépináca yéewanácué piwàlùacawa —íimaca yái Jesúsca. ²² Néese judío íiwacanánái náimaca nalíwáaca:

—Cawàwanáta ínùapínáca yáawawa íná càì íimaca yàanápináwa alénácaalí caná yéewaná wawàlùacawa —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Eeri mìnanáicuéca pía, quéwa núaquéi chènuníseéri. Piyacuéca cháì èeri írìcu quéwa càmita èeri mìnali núa.

²⁴ Iná nudéca núumacuéca pírí péetáanápináca méetàuculé Dios íicha pibáyawaná yáapichawa. Càmicaalícué peebáida iyúwa núumáanácué pírí cawinácaalí núa, yásí péetácuécawa pibáyawaná yáapichawa —íimaca yái Jesúsca. ²⁵ Néese náimaca Jesús írí:

—¿Cawiná pía? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Nudàbacaalíte nuéwáidaca wenàiwica, nucàlidacatécué píríni mamáalàacata nuináwanáwa cawinácaalí núa. Siùcade canápináta meedá nutàanícuéca píapicha càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái. ²⁶ Iyaca madécaná wawàsi nucàlidacaténácué pírí péemlàcaténácué pibáyawaná ìwaliwa. Quéwa yái ibànuèrica núa itàaníca báisíiri iyú, yá nacái tàacáisi nucàlidéerica èeri mìnanáí írí yácata tàacáisi nuémièrica icàlidaca, yái ibànuèrica núa —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Quéwa níai judío íiwacanánáica càmita náalíawa Jesús icàlidaca ìyaca Yáaniri Dios ìwaliwa. ²⁸ Iná Jesús íimaca nalí:

—Pimichàidacaalípinácué núa cruz ìwali pinúacaténácué núa, núa asíali Dios néeseérica, yásí píalíacuécawa nùwali núacata yái càide iyúwacué núumáaná pírí. Píalíapínácué nacáíwa càmita numàni wawàsi nulínáamitawa, néese, nucàlidaca càide iyúwa Núaniri Dios yéewáidáaná núa. ²⁹ Yái Núaniri Dios ibànuèrica núa ìyaca núapicha. Càmita Núaniri imàaca núa abéerita numànicáiná mamáalàacata càide iyúwa iwàwáaná —íimaca yái Jesúsca.

³⁰ Jesús idécanáami càì íimaca, yá madécaná wenàiwica neebáidaca itàacái.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ Néese té Jesús íimaca nalí abénaméeyéi judío icàlidéeyéica neebáidáanása itàacái:

—Peebáidacaalícué mamáalàacata nutàacái pimànicaténácué càide iyúwa nuchùulianácué pía, yásí nuéwáidacalécuéca pía báisíiri iyú. ³² Yásí pialíacuécawa ìwali yái nutàacái báisíríca. Yá nutàacái báisíríca iwasàapínácué píawa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Náimaca irí:

—Wíaquéi Abraham itaquénáinámi, canácatáita áibanái yàasu wenàiwica wía. ¡Canáca yéewaná píimaca walí piwasàanápínása wíawa! —náimaca. ³⁴ Jesús íimaca nalí:

—Péemíacué cayába, cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, namànica meedá càide iyúwa nabáyawaná ichùulianá nía, càide iyúwa áibanái wenàiwica íbaidáaná mawèníiri iyú náiwacali iríwa, yàasu wenàiwicacáiná nía. ³⁵ Náiwacali càmita íima yàasu wenàiwica ìwaliwa: ‘Nuénásàiriquéi’, càmita íima. Néese íimaca yéenibe ìwaliwa: ‘Nuíríca yái’, càì íimaca. ³⁶ Iná núa Dios Íríca, nuwasàacaalícué pía pibáyawaná íchawa, yásí càmitacué iwàwacutá pimànica càide iyúwa pibáyawaná ichùulianácué pía, Dios yéenibecáinácué pía báisíta. ³⁷ Núalíacawa Abraham itaquénáinámícuéca pía, quéwa piwàwacué pinúaca núa càmicáinácué peebáida nutàacái. ³⁸ Nucàlidacué pirí ìwali yái báisíiri tàacáisica Núaniri Dios yáasáidéerica nulí. Quéwa núalíacawa pimànicuéca càide iyúwa píaniri íimáanácué pirí —íimaca yái Jesúsca. ³⁹ Náimaca Jesús irí:

—Abrahamquéi wàawirimica, canáca áiba wáaniri —náimaca. Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué Abraham itaquénáinámica pía piwàwalícuísewatá, yá pimànicuéca càide iyúwaté Abraham imàníinátá. ⁴⁰ Quéwa éwita nucàlidacáanítacué pirí báisíiri iyúni càide iyúwa Dios yéewáidáaná núa, càicáaníta piwàwacué pinúaca núa meedá. ¡Càmitaté Abraham iwàwa inúaca wenàiwica Dios ibànuèyéicaté Abraham yàatalé! ⁴¹ Pimànicuéca meedá càide iyúwa píaniri imàníiná —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Càmíiyéica wáatúa yéenibe úalani irícuíse wíaquéi. Wadènià abéerita Wáaniriwa wèerica icàaluíniná, yái Diosca. Càmita wáuca wáichawani wàacaténá ídolo cuwáiná yéenáiwana icàaluíniná —náimaca. ⁴² Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué Diosquéi píaniricatá, yásí cáinínácuéca piicáca núatá, Dios néeséericáiná núa, iyéerica cháí. Càmita nùanà nùasu wawàsi ìwaliwa meedá, néese Dioscata yái ibànuèerica núa numànicaténá càide iyúwa iwàwáaná. ⁴³ ¿Cánácué càmita pialímá pialíaca péemíaca yái nucàlidéericuéca pirí? Núalíacawa càmitacué meedá piwàwa peebáidaca nutàacái, íná càmitacué pialímá pialíaca péemíaca càinácaalí íimáaná. ⁴⁴ Píanirícué yácata Satanásca. Píacué nacái yàasu wenàiwicaca. Piwàwacué nacái pimànica càide iyúwa iwàwáaná. Satanás idéca iwàwaca

inúaca wenàiwica mamáalàacata èeri idàbacatáisewa àta siùca nacáide. Càmita íináidawa báisíiri tàacáisi ìwali, báawacáiná Satanás iicácani. Itàaníca yáawamita chìwái mamáalàacata càide iyúwa íiwitáise iyáaná, cachìwéericáiná meedáni. Yácata chìwái yáanirica, yái Satanásca, imàacacáiná wenàiwica itàaníca chìwái. ⁴⁵ Quéwa nucàlidacáinácué pírí báisíiri tàacáisi, íná càmítacué peebáida nutàacái. ⁴⁶ Macáitacué píalíacawa nùwali mabáyawanéerica núa. Nucàlidacué pírí báisíiri iyúni, íná ¿cánácué càmita peebáida nutàacái? ⁴⁷ Dios yéenibe neebáidaca itàacái quéwa càmítacué Dios yéenibe pía, íná càmítacué piwàwa peebáidaca itàacái —íimaca yái Jesúsca.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús irí:

—Báisíta wacàlidacaté pìwali machacàníiri iyúni wáimacaalíté pìwali samaritanosàirica pía, càmíiri judío ìiri meedá. Iyaca nacái demonio piwàwalìcu idacuèrica píiwitáise, íná máiwitáiseca pía meedá —náimaca. ⁴⁹ Jesús íimaca nalí:

—Canáca demonio nuwàwalìcu. Yái numàníirica numànicani núsáidacaténá cayábéerica Núaniri Dios yéewanápiná wenàiwicanái yàaca icàaluíniná. Quéwa càmítacué piicá núa cáimiétaquéri iyú. ⁵⁰ Càmita nucutá wenàiwica nacàlidacaténá cayábéeri nùwali, quéwa Núaniri Dios iwàwaca wenàiwicanái yàaca nulí cayábéeri, yá Dios yáasáidapíná cawinácaalí cabáyawanéeyéi. ⁵¹ Péemíacué cayábani, cawinácaalí wenàiwica imàníirica càide iyúwa nutàacái íimáaná, idèniaca siùcáisede icáucawa càmíiri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ⁵² Néese judío íiwacanánái íimaca irí:

—Siùca wáalíacawa báisíiri iyú demonio iyaca piwàwalìcu. Néetácatéwa macáita profetaca icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse bàaluité, Abraham nacái yéetácatéwa. Néese, ¿cáná càì píimaca: ‘Cawinácaalí imàníirica càide iyúwa nutàacái íimáaná, idèniaca siùcáisede icáucawa càmíiri imáalàawa’, cáná càì píimaca? ⁵³ ¡Pía càmíiri cachàini íicha yái wàawirimi Abrahamca! Abraham yéetácatéwa, nía nacái profetaca néetácatéwa nacái. Càmita yéewa cachàiníiri náicha pía. ¡Càmita máiní cachàiníirica pía càide iyúwa piyúunáidáaná! —náimaca. ⁵⁴ Jesús íimaca nalí:

—Nucàlidacaalí nuináwaná ìwaliwa cayábéerica nùatá, yásí canéerica iwèni meedátáni, yái nutàacáica. Quéwa Núaniri Dios icàlidaca nùwali cayábéerica núa, yácata Dios picàlidéericué ìwali Picuèrinásacué Dioscani. ⁵⁵ Quéwa càmítacué píalía Dios ìwali càinácaalí íiwitáise iyaca. Núcata yái yáliérica Dios ìwali. Núumacaalí càmítasa nualía Dios ìwalitá, yásí nucàlidaca nuchìwawatá càide iyúwacué pía. Quéwa nualíaca Dios ìwali báisíiri iyú, nuebáida nacái càide iyúwa íimáaná. ⁵⁶ Piawirimicué

Abraham casíimáica iwàwa bàaluité Dios imàacacáináté Abraham yáalíacawa nuénáiwánápiná ìwali, nùanàacatáipináté aléi èeri iriculé. Yáté Abraham yáalíacawa nùanàanápináté, íná yéewa casíimáicaté Abraham iwàwa manuísíwata —ímaca yái Jesúsca. ⁵⁷ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús irí:

—Càmitàacá pidènià cincuenta camuí. Càmita yéewa pidé piicáca wàawirimi Abraham, Abrahamcáiná ìyacaté néese siùca dos mil camuí —náimaca. ⁵⁸ Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayábani, núacata yái ìyéericaté càiripináta ipíchawáiseté Abraham imusúaca iicá èeri, núacáiná yái Diosca —ímaca yái Jesúsca icàlidacaténá iináwanáwa Dioscani, yái càmíirica imáalàawa.

⁵⁹ Néese náibàaca íba nanúacaténá Jesús íba iyú quéwa Jesús ibàacawa náicha. Yá imusúacawa templo irìcuíse. Yá yàacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewibàa; càité Jesús ichàbacawa náicha.

9

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

¹ Néeseté Jesús idècunitàacá yèepunícawa áibalépiná wáapicha wía yéewáidacaléca, yá iicáca matuíri aslali. Quéwa yáta asáináni matuírita. ² Néese wasutáca wéemìawa Jesús, wía yéewáidacaléca. Wáimaca irí:

—Wáiwacali, ¿cánásica imusúawa matuíri iyú yái asàlica? ¿Isèenái ibáyawaná ìwalíisesica càì matuíca yái asàlica, càmicaalí nacái, ibáyawaná ìwalíisetasicawa? —wáimaca. ³ Néese Jesús íimaca walí:

—Càmita ibáyawaná ìwalíisewéera, càmita nacái isèenái ibáyawaná ìwalíisewéera. Yái asàlica imusúacawa matuíri iyú yéewanápiná macái wenàiwica yáalíacawa Dios ichùnìacani, naicácaténá Dios cáimiétaquéeri iyú. ⁴ Péemìacué comparación: Iwàwacutá wenàiwica náibaidaca èerìapi idècunitàacá amaláca nawicáu. Catácaalí nàwali, yá càmita náalimá náibaidaca. Càita nacái iwàwacutácué wamànica cayábéeri siùca èeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa. Nuénáiwáná yàanàaca mesúnamáita nuétácatáipináwa, néese càmita yéewa nuíbaidaca. ⁵ Idècunitàacá nùyaca cháí èeri irícu, yá càica núade iyúwa camalási icànéeri wenàiwica ìwali, amalácáiná numànica náiwitáise náalíacaténá Dios ìwali —ímaca yái Jesúsca.

⁶ Néese Jesús idécanáami càì íimaca, néese yàapìsáidaca cáli yèewiré. Yá yèewìadaca cáli isàbecaténáni. Néese ipusúaca cáli matuíri ituí íimami ìwali. ⁷ Néese Jesús íimaca irí:

—Pìa píibaca pituíwa úni yáaculé namusúadacatáiseca úni ípidenéri Siloé náiquéericaté cáli yèewiré —ímaca yái Jesúsca. (Yái ípidenéri Siloé íimáanáca: “Ibànuèri”.) Néese matuíri yàaca íibaca yáawawa néré. Néese idécanáami yèepùacawa icapèe néréwa, yá catuícani. ⁸ Néese áibanái wenàiwica matuírimi

imanùbaca náí naicácani. Aibanái nacái náalíaca naicácani naicácaínaté isutáca plata wenàiwica ícha iwèniacaténaté iyáapináwa. Néese níái yáaliéyéica iicácani nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Càmitasica yái asìalica matuíri yáawinéericatéwa àyapu idùlepi isutácaténá plata wenàiwica ícha yéewanápiná iwèniaca iyáapináwa? —náimaca. ⁹ Abénaméeyéi íima:

—Yácata yái —náimaca. Aibanái náima:

—Càmíiri, áibacata yái, quéwa càiride iyúwa iicácanáwa —náimaca. Quéwa yái asìali íimaca:

—Núacata yái matuírimica —íimaca. ¹⁰ Néese náimaca írí:

—¿Néeni? ¿Cáná yéewa catuíca pía? —náimaca. ¹¹ Yá íimaca nalí:

—Yáara asìali íipidenéerica Jesús yèewiàdaca cáli yáawiruní yèewiwa. Yá ipusúaca cáli nutuí íimami ìwali, yá íimaca nulí: ‘Piawa úni yàalu néré namusúadacatáiseca úni íipidenéeri Siloé, yái manuíri yàaluca náiquéericaté cáli yèewiré. Píiba pituíwa úni iyú’, íimaca nulí. Yá nùacawa néré. Yá idécanáami nuíbaca nutuíwa, yá nuicáidaca —íimaca yái asìalica. ¹² Néese nasutáca néemíawani:

—¿Alénásica yáara asìalica? —náimaca. Yá íimaca nalí:

—Càmita núalíawa —íimaca.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³⁻¹⁴ Sábado yáté èerica, judiónái iyamáidacatáicawa Jesús yèewiàdacaalíté cáli catuícaténá imànica matuíri. Iná abénaméeyéi wenàiwica natéca matuírimi fariseonái yàatalé. ¹⁵ Néese fariseonái nasutáca néemíawa matuírimi cáná yéewaná iicáidaca. Yá íimaca nalí:

—Idéca ipusúaca cáli nutuí íimami ìwali. Néese nuíbaca nutuíwa, yá nuicáidaca —íimaca. ¹⁶ Néese abénaméeyéi fariseo náimaca írí:

—Yáara asìali imàníríca càì càmita yéewa Dios néeséericani, íibaidacáiná sábado wayamáidacatáicawa, wía judíoca —náimaca. Quéwa áibanái fariseo náimaca:

—Cabáyawanácaalítáni, néese càmita yéewa imàniquéi càmíríca wenàiwica idé imànicatá —náimaca. Iná càmita abédanama náíwitáise Jesús ìwali, níái fariseoca. ¹⁷ Yá nasutáca néemíawa matuírimi àniwa. Yá náimaca írí:

—¿Néeni pía? ¿Cáiná píimaca ìwali yáara asìali catuírica imànica pía? —náimaca írí. Néese íimaca nalí:

—Núumacué pirí profetacani, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse —íimaca. ¹⁸ Quéwa judío íiwacanánái càmita neebáida matuínáani, néese catuícani íná namàacaca matuírimi yàacawa náicha, néese namáidaca matuírimi isèenái. ¹⁹ Nasutáca néemíawa matuírimi isèenái:

—¿Pìirisica yáara asìalica? ¿Idésica imusúacawa matuíwaca? Néeni, ¿cáná yéewa catuí siùcanide? —náimaca. ²⁰ Néese isèenái náimaca nalí:

—Wáalíacawa wàiriquéera. Wáalíaca nacáíwa imusúacatéwa matuíwaca. ²¹ Quéwa càmita wáalíawa càinácaalí iyú yéewaná catuíca siùcanide. Càmita nacáí wáalíawa cawinácaalí ichùnà ituí. Pisutácué péemíawani. Béericáináni íná yáalimá icàlidacuéca piríni —náimaca.

²² Càité isèenái náimaca, cáalucáiná naicáca judío íiwacanánái. Níái judío íiwacanánáica abédanamata náíwitaíse náucacatená wenáiwica judiónái yéewáidacàalu íicha, cawinácaalí icàlidéerica Jesús ìwali Mesíascani yái judío icuèrinápináca Dios ibànuèrica. ²³ Iná matuírimi isèenái náimaca: “Pisutácué péemíawani béericáináni”, càì náimaca. ²⁴ Néese judiónái namáidaca matuírimi àniwa. Náimaca irí:

—Picàlida walí báisíiri iyúni Dios iicápiná. Wáalíacawa cabáyawanéerica yáara asìalica Jesús —náimaca. ²⁵ Néese íimaca nalí:

—Càmita núalíawa ìwali cabáyawanéericasicani mabáyawanéericaalíni. Abéerita núalíawa báisíiri iyú matuíricaté núa quéwa siùcade catuíca núa —íimaca. ²⁶ Néese náimaca irí àniwa:

—¿Càiná imàni pirí? ¿Càiná imàni ichùnìacatená pituí? —náimaca. ²⁷ Yá íimaca nalí:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni, néese càmitacué peebáida. ¿Cánácué piwàwa nucàlidaca pirícué iináwaná ìwali àniwa? Cawàwanáta piwàwacué placawa yáapicha nacáí yéewáidacalénáipiná —íimaca iicáanica naquíniná. ²⁸ Néese nacuísaca náichawa matuírimi báawéeri iyú, yá náimaca irí:

—¡Píacata yáara asìali yéewáidacaléca meedá! Wía quéwa, profeta Moisés yéewáidacaléca wía. ²⁹ Wáalíacawa Dios itàanica Moisés yáapicha bàaluité, quéwa càmita wáalíawa síisáanéericaalí yáara Jesúsca, cawinácaalí íiwitaíse iyú nacáí imàni wawàsi, íná càmita yéewa idé yàanàaca Dios néese —náimaca. ³⁰ Néese yái matuírimi íimaca nalí, iicáanica naquíniná:

—¡Yée, canácatàacá nuémièri càiri wawàsi àta siùca nacáide! Píatacué icàlidéeyéica iináwanáwa píalíánasacué Dios ìwali, siùca píimacuéca càmitasacué píalíawa síisáanéericaalí Jesús, cawinácaalí íiwitaíse iyú nacáí imàni wawàsi, quéwa idéca ichùnìaca nutuí, nuicáidacatená àniwa. ¿Cánácué càmita píalíawa? ¿Dàalasícué pííwita? ³¹ Wáalíacawa cayábéeri iyú Dios càmita yéemia cabáyawanéeyéi isutáaná íicha. Yeebáida abéta nasutáaná íicha cawinácaalí yèeyéica icàaluíniná, imàníyeyi nacáí càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³² Canácatàacá wéemièri àta siùca nacáide áiba wenáiwica iináwaná ìwali cháí èeri irícu yáaliméeri ichùnìaca wenáiwica imusuéricawa matuíri iyú.

³³ Càmicaalí yàanàa Dios yàatanáisetá, néese càmita idé imànica càiri wawàsità —íimaca. ³⁴ Néese judío íiwacanánái nacuísaca náichawa matuírimi báawéeri iyú àniwa, yá náimaca irí:

—Pía cáanári ibáyawaná, imusuériwa cabáyawanéeri, canáca yéewaná péewáidaca wía, wía yáaliyéyica madécaná pícha — náimaca. Yá náucacani néewáidacàalu íichawa.

Ciegos espirituales

³⁵ Néeseté Jesús yáaliacawa matuírimi iináwaná ìwali, judío íiwacanánái náucacani néewáidacàalu íichawa. Iná Jesús yàanàaca yái matuírimica, yá íimaca irí:

—¿Néeni, peebáidasica Dios Iiri itàacái, yái asìali Dios néeséerica? —íimaca ìwaliwa yái Jesúsca. ³⁶ Yá asìali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, picàlida nulí cawinácaalíni yáara asìalica Dios néeséerica, nuebáidacaténá itàacái —íimaca. ³⁷ Jesús íimaca irí:

—Pidéca piicàcani. Núaca yái Dios néeséerica, yái itàaníríca píapícha —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese asìali ibàlùacawa yùulùì ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuebáidaca pitàacái —íimaca. ³⁹ Néese Jesús íimaca:

—Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé núasáidacaténá caw-inácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, cawinácaalí nacái càmiíyéica yeebáida. Nùanàaca catuícáténá numànica náiwitáise cawinácaalí yáaliyéyica cabáyawanáca. Néese cawinácaalí iyúunáidéeyéica catuúca íiwitáise, càica níade iyúwa matuíyéi càmiíyéi yáalimá iicáidaca nayúunáidacáiná mabáyawanáca nía —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Néese abénaméeyéi fariseo ibàluèyécawa mawiénita Jesús irí néemìacani, iná náimaca Jesús irí:

—Wíata quéwa càmiíyéi matuí íiwitáise, wía yéewáidéeyéica wenàiwica Dios ìwali —náimaca. ⁴¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué càmita píalíawa pibáyawanáwa ìwalitá, yásí càmita máiní cabáyawanácuéca píatá, quéwa éwitacué píalíacáanítawa pibáyawaná ìwaliwa, càicáaníta càmitacué peebáida nutàacái, iná cabáyawanácuéca pía —íimaca yái Jesúsca.

10

El pastor y sus ovejas

¹ Néeseté Jesús íimaca: “Péemìacué cayába comparación. Aibanái iwàwacaalí iwàlùacawa oveja icorralni iriculé càmiríca nàasu, càmita nawàlùawa corral inùma irìcubàa, néese náiríacawa meedá iwáiná ìwali. Yá wáimaca nàwali cayéedéeyéica nía. ² Quéwa áiba iwàluèriwa inùma irìcubàa,

yá wáimaca ìwali pastor, yái icuèrica ipìra ovejanáíwa. ³ Aiba wenàiwica icuèrica corral inùma, yàacùaca inùma yéewacaténá oveja icuèriná iwàlùacawa. Yàasu ovejanái yéemìaca nacuèriná itàacáíwa. Yá imáidaca yàasu ovejanáíwa náipidená ìwali. Yá yeedáca nía corral irìcuíse. ⁴ Idécanáami yeedáca macáita yàasu ovejanáíwa corral irìcuíse, néese yàacawa napíchalé. Yàasu ovejanái nàacawa yáamíise náalíacáíná néemìaca isàna. ⁵ Càmita nàawa yáamíise yái càmlírica náalía néemìaca itàacái. Napianícawa meedá íicha càmicáíná náalía néemìaca itàacái cawinácaalí càmlírica náalía naicá”, íimaca yái Jesúscá.

⁶ Càité Jesús yéewáidaca nía comparación iyú quéwa càmita náalía néemìaca càinácaalí íimáaná.

Jesús, el buen pastor

⁷ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa: “Péemìacué cayába nucàlida piríni càinácaalí íimáaná yái comparaciónca: Càica núade iyúwa corral inùma ovejanái iyacatáica. Níái ovejaca íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nùasunáipíná. ⁸ Macái cachìwéeyéi yàanèeyéicaté nupíchatécáwa icàlidéeyéicaté ichiwawa Dios ibànùacasa nía, càica níade iyúwa cayéedéeyéi meedá, quéwa nùasu wenàiwica càmitaté néemìaca nalí, càide iyúwa ovejanái càmicaalí neebáida itàacái càmlírica nacuèriná. ⁹ Càica núade iyúwa corral inùma. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nuwasàapíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yásí nucùapíná nùasu wenàiwicawa, yá nàypapíná matuíbanáita càide iyúwa ovejanái imusúacaalíwa èeríapi, yá nàanàaca nayáapínáwa cayábéeri, néese nèepùa nawàlùacawa táiyápi nayamáidacaténáwa.

¹⁰ “Aibanái cachìwéeyéica càica níade iyúwa cayéedéeyéi, yàanèeyéica iyéedùaca, nanúacaténá nacái, namáalàidacaténá nacái ovejanái. Càita nacái cachìwéeyéi nawàwaca namànica báawéeri áibanái irí. Quéwa nudéca nùanàaca nùacaténá èeri mìnánái icáuca càmlíri imáalàawa yéewanápiná nàyaca casímáiri iyú. ¹¹ Càica núade iyúwa cayábéeri pastor icuèrica yàasu ovejanáíwa, nucùacáíná nùasu wenàiwicawa yeebáidéeyéica nutàacái. Yá nacái numàacapíná nucáucawa nùasu wenàiwicanái íichawalínáwa. ¹² Quéwa áiba íibaidéeri icuèrica áibanái irí napìra ovejanái yeedácaténá iríwa plata meedá, càmita icùa oveja cayába. Néese iicácaalí caluéri cuwèesi lobo yàanàaca, yá imàacaca ovejanái, yá iplacawa náicha icalùniwa càmicáíná oveja icuèrináni, càmita nacái náiwacalini. Néese caluéri cuwèesi lobo íibàaca abéeri oveja, yá áibanái oveja napìa nacàlálìacawa. ¹³ Yái asìali iplacawa náicha íibaidacáíná meedá plata íwalínápiná. Càmita nacái cáininá iicáca ovejanái. Càita nacái nàyaca abénaméeyéi icàlidéeyéica

iináwanáwa nawàwáanása nacùaca nùasu wenàiwica. Càmita namàaca nacáucawa nùasu wenàiwicanái íchawalíná.

¹⁴⁻¹⁵ “Núacata yái cayábéeri pastor icuèrica cayába yàasu wenàiwicanáwa. Càide iyúwa Núaniri Dios yáalíaná iicáca núa, càide iyúwa nacái núalíaná nuicáca Núaniri Dioswa, càita nacái núalía nuicáca nùasu wenàiwicanáwa, náalía nacái naicáca núa. Yá numàacapíná núcáucawa nùasu wenàiwicanái íchawalínáwa. ¹⁶ Nudènia nacái nùasu wenàiwica áibanái càmiyéica israelita, iwàwacutéeyéica nacái nuedáca. Yá neebáidapíná nutàacáwa, yásí nùwacáidaca níawa abédanamacaténá macáita náiwitáise náapichawáaca níái nùasu wenàiwicaca yéewanápiná abéerita núa icuèripíná nía.

¹⁷ “Cáinináca Núaniri Dios iicáca núa numàacapínacáiná núcáucawa nùasunái íchawalínáwa, yéewanápiná nuedáca nulíwa núcáucawa àniwa, núcáucàcaténáwa. ¹⁸ Canácata yáaliméeri inúaca núa àta numàacacaalíta nanúaca núa. Quéwa numàacapíná nanúaca núa. Dios idéca ichùullaca numàacáanápíná núcáucawa. Nudènia nacái nuchàiniwa nuedáanápíná nulíwa núcáucawa àniwa, núcáucàcaténáwa Núaniri Dioscáiná idéca ichùullaca numànínápíná càì”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese judíonái idécanáami néemíaca yàasu tàacáisi, yátè càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca. ²⁰ Madécaná náimaca:

—¡Picácué péemíaca irí! Demonio idacùaca íiwitáise íná máiwitáise cani —náimaca. ²¹ Quéwa abénaméeyéi íimaca:

—Demonio idacùacaalí íiwitáisetá, néese càmita yéewa itàani cáalíacáiri iyútá, càmita nacái yáalímá ichùnà matuíyéitá —náimaca.

Los judíos rechazan a Jesús

²² Néeseté àniwa uníabépi, Jerusalén iyacàlená mìnánái namànicaté culto nawàwalicaténá áiba èerimité masacàacatái namànicaté templo Dios iripíná. ²³ Yá Jesús iyaca templo irícu, íipínaca abéeri imàdáná irícubàa íipidenácatálé Pórtico de Salomón. ²⁴ Néese judío íiwacanánái nàwacáidáyacacawa, nabàlùacawa Jesús itéesebàa. Yá náimaca irí:

—Picá máiní pidècuníacawa picàlidáanápíná walí báisíiri iyúni cawinácaalí pía. Báisícaalí Mesíasca pía, yái wacuèrinápíná Dios ibànuèrica walí, néese picàlida walí amaléeri iyúni —náimaca irí. ²⁵ Jesús íimaca nalí:

—Nudéca núcàlidacuéca piríni quéwa càmitacué peebáida nutàacái. Yái numàníríca Núaniri Dios íiwitáise iyúwa, yáasáidaca amaléeri iyúni cawinácaalí núa. ²⁶ Quéwa càmitacué peebáida nutàacái càmicáinácué nùasu wenàiwica pía. ²⁷ Nùasu wenàiwicanái náalía néemíaca nutàacái càide iyúwa ovejanái náalíaná néemíaca nacuèriná itàacáwa. Núalía nacái nuicáca

nía, yá namànica càide iyúwa nuchùulianá nía. ²⁸ Yá nùaca nacáuca càmíiri imáalàawa, ínà càmíita namáalàapínáwa. Canácata áiba yáaliméeri yeedáca nía nucáapi irìcuíse. ²⁹ Cachàiníiri náicha canánama yái Núaniri Dios, yái yèerica nulí nùasu wenàiwicanái. Yá canácata yáaliméeri yeedáca nía Núaniri icáapi irìcuíse. ³⁰ Càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, càita nacái nùyaca —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese judío íiwacanánái náibàaca íba àniwa nanúacaténá Jesús íba iyú. ³² Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Nudéca numànica madécaná wawàsi cayábéeri piacuésemicué Núaniri Dios ichàini iyúwa. ¿Càiríinácué ìwalíise piwàwa pinúaca núa íba iyú ìwalíise yái numànínàca? —íimaca yái Jesúsca. ³³ Judío íiwacanánái íimaca irí:

—Càmíita wanúa pía ìwalíise yái pimànínàca cayábéeri, néese wawàwa wanúaca pía pitàanicáiná báawéeri iyú Dios ìwali. Eeri mìnalicáiná meedá pía quéwa picàlidaca piináwaná ìwaliwa Dioscasi pía —náimaca. ³⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca picàlidaca piináwanáwa piléecasi Dios itàacái. Uwé, yái cuyàluta profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse íimaca: ‘Núumacatécué pirí càicuéca píade iyúwa Dios iyáaná’, càité íimaca yái Diosca israelitanái irí, yàacaalíte nalí itàacáiwa. ³⁵ Wáalíacawa canácata yáaliméeri imáalàidaca Dios itàacái, néese báisícacani càiripináta. Yaté Dios íimaca càica níade iyúwa Dios iyáaná, níai wenàiwicaca Dios yèeyéicaté irí itàacáiwa nacàlidacaténá áibanái iríni. ³⁶ Càita nacái núa. Dios idéca imàacaca nuíbaidaca irípiná, yá ibànùaca núa aléi èeri irìculé nuyúdàacaténá èeri mìnánái. Iná, ¿cánácué yéewa càì píimaca nùwali nutàaníinása Dios ìwali báawéeri iyú núumacáiná Dios íirica núa? ³⁷ Càmicacalí numàni càide iyúwa Núaniri Dios imàníinátá, néese càmíitacué iwàwacutá peebáidaca nutàacáitá. ³⁸ Quéwa numànicáiná càide iyúwa Núaniri Dios imàníiná, ínà iwàwacutácué peebáidaca nutàacái ìwalíise yái numànínàca éwitacué càmíicáaníta peebáida yái tàacáisi nucàlidéerica. Néese peebáidacacalícué nutàacái ìwalíise yái numànínàca, yási píalíacuécawa amaléeri iyú càica núade iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái càicanide iyúwa núa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús idécanáami icàlidaca nalíni, yá nawàwa náibàacani àniwa, quéwa càmíita nadé náibàacani Jesús yàacáináwa náicha.

⁴⁰ Néese Jesús yèepùacawa abéemàalé Jordán inanába íicha. Yá iyamáacawa néré Juan el Bautista ibautizacatalécaté wenàiwica. ⁴¹ Madécaná wenàiwica yàacawa néré néemíacaténá Jesús itàacái. Yá náimaca nalíwàaca:

—Ewitaté càmícaáníta Juan imànica yái càmírica wenàiwica idé imànica, càicáaníta báisíricata macáita tàacáisi Juan icàlidéericaté ìwali yái asàlica —náimaca Jesús ìwali. ⁴² Yá madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái idècunitàacá yéewáidaca nía néenibàa.

11

Muerte de Lázaro

¹ Néese iyacaté áiba asàli iculuériwa ípidenéeri Lázaro, abéeri Betania iyacàlená mìnali. Nàyaca néeni nacái Lázaro yéénánái inanái pucháiba. Uucha ípidenéechúa María, ubèeru ípidenéechúa nacái Marta. ² Uái Maríaca, úacata Lázaro yéénásàatúa, yùucuèchúapinácaté pumèníri isàni Wáiwacali yàabàli ìwali. Yá uchùidaca yàabàli uíwita ibáiná iyúwa. ³ Níái Lázaro yéénánái pucháibaca nabànùaca tàacáisi Jesús irí ìyéerica abémàalé Jordán inanába íicha. Náimaca:

—Wáiwacali, piacawéeriná iculúacawa —náimaca irí. ⁴ Idécanáami Jesús yéemìacani, yá íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Yáara mecuní càmita inúapináni. Néese mecuní yáasáidapiná wenàiwicanái iicá Dios íiwitáise cachàiníri, nàacaténá Dios icàaluíniná; yáasáidapiná nacái wenàiwicanái iicá nuíwitáise cachàiníri, núa Dios íirica —íimaca yái Jesúscá.

⁵⁻⁶ Ewita Jesús cáininéeyéicáaníta iicáca Martanáí, Lázaro nacái, càicáaníta idécanáami yéemìaca iináwaná iculúacawa yái Lázaro, yá Jesús iyamáacawa néeni pucháiba èeri, abémàalé Jordán inanába íicha. ⁷ Yá néese íimaca walí wía yéewáidacaléca:

—Wàacuéwa Judea yàasu cáli néré àniwa —íimaca walí. ⁸ Néese wáimaca irí:

—Wáiwacali, táquicha tàacáwa judío íiwacanánái ìyéeyéica néeni nawàwacaté nanúaca pía íba iyú. ¿Cáná piwàwa piacawa néré àniwa? —wáimaca irí. ⁹ Néese Jesús íimaca walí:

—Péemìacué comparación: Iyaca doce imanùbaca hora camalási èeri imanùbaca; wenàiwica yèepunícaalíwa èeríapi, yá càmita yúuwàawa amalácáiná iicáca cháí èeri írìcu. ¹⁰ Quéwa yèepunícaalíwa táiyápi, yásí yúuwàacawa càmícaíná asái iicáidaca —íimaca walí yái Jesús wáalícaténáwa judío íiwacanánái càmítaté náalimápiná nanúacani àta Dios imàacacatalépináta nanúacani. ¹¹ Néese Jesús íimaca walí àniwa:

—Yái wàacawéerináca Lázaro iimáca ìyaca, quéwa nùacawa néré nucawàidacaténáni —íimaca walí yái Jesúscá, yáalíacáináwa yéetácatéwa yái Lázaro. ¹² Néese wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús irí, wayúunáidacáiná Lázaro iimácaíta meedá:

—Wáiwacali, iimácaalí ìyaca, yásí mecuní ichàbacawa ícha — wáimaca irí. ¹³ Quéwa Jesús iwàwaca wáalíaca wéemíaca Lázaro yéetácatéwa, néese wayúunáidaca Jesús itàaníca iimácái ìwali meedá. ¹⁴ Yá Jesús íimaca walí amaléeri iyú:

—Lázaro idéca yéetácawa. ¹⁵ Casíimáica nuwàwa, canácáiná néeni núa nuchùnìacaténáni idècunitàacá cáucani, cayábacáiná cachàini pirícuéni, yéewanápinácué peebáidaca nulí manuísíwata. Quéwa, wàacué waicácani —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Iná Tomás, áibaalí náiméerica ìwali Gemelo, íimaca walí wía Jesús yéewáidacaléca áibanái:

—Wàacué nacái wéetácawa yáapicha yái Wáiwacalíca — íimaca yái Tomásca.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷ Néeseté wàacawa Jesús yáapicha Betania ìyacàlená néré. Yá wàanàacaté néré, wéemíaca Lázaroni iináwaná iríacawa báinúaca èeri càliculí irícu. ¹⁸ Yái Betania ìyacàlená ìyaca mawiénita Jerusalén ìyacàlená ícha, máisiba kilómetro idècuni ìyaca íchawáaca. ¹⁹ Madécaná judiónái nàanàacaté nàacawéeridacaténá María, Marta nacái yéetácaínátéwa náicha néenásàirimica. ²⁰ Yá nacàlidaca Marta irí Jesús yàanàaca. Yá Marta imusúacawa capìirícuíse ùaca uípunitáidaca Jesús. María uyamáacawa capìi irícuta. ²¹ Yá Marta íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pìyacaalíte wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénásàirimica. ²² Quéwa núalíacawa Dios imànínápiná pirí siùcade macáita iyúwata pisutáanáca íchawa, éwita nuénásàiri idéca yéetácawa —úumaca. ²³ Jesús íimaca ulí:

—Péenásàiri yèepùapíná cáuca —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Marta íimaca:

—Báisíta, núalíacawa yèepùanápiná cáuca àniwani namichàacaalípináwa macái yéetéeyéimicawa èeri imáalàacaalíwa canánama —úumaca. ²⁵ Jesús íimaca:

—Núacata yái imichàidéeripínáca yéetéeyéimiwa. Núacata yái yèeripínáca nacáuacawa èeri imáalàapínácaalíwa. Cawinácaalí yeebáidéerica núa, éwita yéetácaalíwa, càicáaníta yèepùapínáta cáuca àniwa èeri imáalàapínácaalíwa. ²⁶ Néenialípiná macáita cáuyéicáwaca yeebáidéeyéica núa, èeri imáalàacatáipínáwa, canácatáita néetápináwa. ¿Marta, peebáidasica nutàacái? — íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Yá úumaca:

—Báisíta, Nuíwacali, nuebáidaca pitàacái. Núalíacawa Mesíasca pía, judío icuèrinápináca, yái Dios íirica, wacuèricaté Dios ibànuèripínáca walí aléi èeri irículé —úumaca.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸ Néeseté utàanícadénáami Jesús yáapicha, yá Marta yàacawa umáidaca uénásàatúa Maríawa. Yá úumaca ulí ibàacanéri iyú:

—Wáiwacali iyaca aléde, iwàwacutáca pía —úumaca ulí.

²⁹ Néese María uémìacaalíni, yá ùacawa uípunitáidacani, yái Jesúsca. ³⁰ Quéwa Jesús càmita iwàlùawa yàcalé irìculé, iyacáwaca alé Marta ípunitáidacatáicani. ³¹ Néese níái judío úapichéeyéica iyéeyéica capìi irìcu, naicácanacáita umusúacawa capìi irìcuíse, yá nàaca nacáíwa úamiwáise nayúunáidacáiná ùacawa càlicullì nérépiná uícháanícáténá néenibàa. ³² Néese María ùanàaca Jesús yàatalé, yá ubàlùacawa ùulù ipùata iyúwa irí. Yá María ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pìyacaalíté wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénásàirimica —úumaca irí. ³³ Jesús iicácáiná uícháaníca úái Mariaca, nía nacái judío úapichéeyéica, yá achúmaca íináidacawa iwàwawa manuísíwata, yái Jesúsca. ³⁴ Yá ímaca nalí:

—¿Aléná nabàlìani? —ímaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Wáiwacali, aquialé, pía piicáca néréni —náimaca irí. ³⁵ Néese Jesús ituíyáa imusúaca nacáíwa. ³⁶ Iná judíonái náimaca nalíwáaca:

—Piicácué, cáininácaté iicáca yáara yéetéerimicawa —náimaca.

³⁷ Quéwa áibanái judíonái yééná náimaca:

—Yái ichùnièricaté matuíri, ¿cáná càmita ichùnà Lázaromi ipíchanaté yéetáwaca? —náimaca nalíwáaca.

Resurrección de Lázaro

³⁸ Néese, máiní báawaca Jesús yéemìaca nataacái. Yá máiní báawaca iwàwa. Yá yàacawa càlicullì yàatalé, yái utàwi nabàlièrica inùma manuíri íba iyú. Yái càlicullì náicacaté dúli ibàlài irìcu, yéewanápiná càlicullìcani, càide iyúwa capìi imàdáaná. ³⁹ Néese Jesús ímaca nalí:

—Peedácué íba càlicullì inùma ícha —ímaca yái Jesúsca. Uái Martaca, yéetéeriwa yéénásàatúamica, úumaca Jesús irí:

—Wáiwacali, yáaséeriquéera, idènlacáiná báinúaca èeri yéetácadénáamiwa —úumaca. ⁴⁰ Jesús yàalàaca úa:

—Núumacaté pirí, peebáidacaalí núa, yásí piicáca Dios íiwitáise cachàiníiri —ímaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese needáca manuíri íba càlicullì inùma ícha. Jesús iicáidaca chènuniré, ímaca Dios irí:

—Núaniri, nùaca pirí cayábéeri peebácáiná nulí iyúwa nusutáaná pícha. ⁴² Núalíacawa báisíiri iyú peebáca càiripináta nulí iyúwata nusutáaná pícha. Quéwa càì núumaca pirí yéewacáténá níái wenàiwicaca neebáidaca pidéca pibànùaca núa —ímaca yái Jesúsca. ⁴³ Néese Jesús idécanáami càì ímaca Dios irí, yá iicáidaca càlicullì irìculé. Yá ímaca cachàiníiri iyú:

—¡Lázaro, pimusúawa sísaara! —ímaca yái Jesúsca.

⁴⁴ Yá yéetéerimiwa imusúacawa nadacuèri macáita íwalíse wáluma iyú, yàabàli, icáapi nacái, néepuèri nacái inàni wáluma

iyú, càide iyúwa judíonái yéepùaná yéetéerimiwa. Yá Jesús ímaca nalí:

—Piwasàacué íchani. Pimàacacué yèepunícawa —ímaca yái Jesúsca. Yá nawasàaca ícha yái néepùanácani.

Conspiración para arrestar a Jesús

⁴⁵ Idécanáamité naicáca Jesús imichàidaca Lázaro yéetácáisi ícha, yá madécaná judío neebáidaca Jesús itàacái, níái judío yàacawéeridéeyéicaté María, naicáca nacái yái Jesús imànírica.

⁴⁶ Quéwa abénaméeyéi nàacawa fariseonái yàatalé, yá nacàlidaca fariseonái irí ìwali yái Jesús imànírica. ⁴⁷ Iná fariseonái, sacerdote íiwacanánái nacái nàwacáidáyacacawa Junta Suprema yáapicha, níái israelita íiwacanánáica béeyéica. Yá náimaca nalíwàaca:

—¿Càinásica yéewa wamànica? Yáara asàlica imànica ìyaca madécaná wawàsi cachàiníiri càmíiri áiba wenàiwica idé imànica. ⁴⁸ Wamàacacaalí imànica càì mamáalàacata, yásí macáita wàasu cáli néeséeyéi neebáidapíná Mesíascani, yái wacuèrinápináca wía judíoca. Néese namànipíná ùwicái wacuèrinánái romanonái íipunitawa, íná romanonái nàanàapíná wáipunita, yásí namáalàidaca wàasu templo, wàasu cáli néeséeyéi nacái —náimaca. ⁴⁹ Quéwa abéeri néená ípidenéeri Caifás, yácata sacerdote íiwacalíná yáté camuícá, ímaca nalí:

—Píacué càmíiyéita yáalíawa, dàaléeyéicuéca íiwita pía meedá. ⁵⁰ Càmitacué nacái píalíawa cayábáanápiná cachàini píricuèni wanúacaalí abéeri asàli ipíchaná macái wàasu cáli néeséeyéi imáalàacawa —ímaca yái Caifásca.

⁵¹ Quéwa yái Caifásca càmita icàlida càiri tàacáisi íiwitáise iyúwata, néese ìyacáinaté sacerdote íiwacalíná yáté camuícá, ínáté Dios imàacaca Caifás icàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse íiméerica Jesús yéetáanápinátéwa judíonái íichawalíná. ⁵² Càmita yéetáanápinátéwa abéta judíonái íichawalíná, néese macái èeri mìnánái íichawalíná yéewanápiná nàyaca Dios yéenibe macái cáli íinatabàa. ⁵³ Iná yáté èerica judío íiwacanánái náinàidacawa nanúanápináté Jesús.

⁵⁴ Iná Jesús càmita yèepuníwa judíonái yèewibàa, néese yàacawa Judea yàasu cáli íicha wáapicha wía yéewáidacaléca. Yáté wàacawa Efraín ìyacàlená néré ìyéerica mawiénita manacúali yùucu càinàwàiri, canácatalé máini wenàiwica. Jesús iyamáacawa néeni wáapicha wía yéewáidacaléca.

⁵⁵ Mawiénicaté judíonái yàasu culto Pascua, íná madécaná yàcalé mìnánái nàacawa Jerusalén ìyacàlená néré namànicaténá quéeacháwa áiba culto nacáiri masacàanápiná Dios íicáca nía, ipíchawáiseté namànica Pascua yàasuná culto. ⁵⁶ Yá macái wenàiwica nacutáca Jesús Jerusalén ìyacàlená irìcubàa.

Nabàlùacawa templo irìcu, yá nasutáca néemlàwáaca. Yá náimaca:

—¿Càiná pínáidacawa? ¿Yàanàsica aléi iicácaténá culto, càmitasica yàanàa? —náimaca. ⁵⁷ Fariseonái, sacerdote íiwacanánái nacái nachùullacaté macái wenàiwica nacàlidáanápíná nalíni náalíacaalí alénácaalí ìya Jesús, náibàacaténáni.

12

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

¹ Seis èeri ipíchawáiseté judiónái yàasu culto Pascua, Jesús yàacatéwa Betania ìyacàlená néré, yái yàcaléca ìyacatáiquéi Lázaro, yái asìali Jesús imichàidéericaté yéetácáisi íicha. Wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. ² Aibanái imànica yàacàsi Jesús iyáacalépiná. Uái Martaca uwacùaca nalí nayáapíná. Lázaro abéeri néená níai yáawinéeyéicawa iyáaca iyáacaléwa Jesús yáapicha mesa iwéré. ³ Néese María itéca catùa idènièchúa trescientos gramos, batéwa medio litro yái séenásica pumèníirica isàni yáawamíiri íipidenéeri nardo, quéwa máiníiri cawènica. Yá ùucùaca pumèníiri isàni Jesús yàabàli ìwali. Néese uchuìdaca yàabàli àniwa uíwita ibáiná iyúwa. Yá macáita wenàiwica capíi irìcuíyéi namìaca isàni pumèniwaca. ⁴ Néese Simón ìirimi íipidenéeri Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacalé yéená itéeripinácaté Jesús yùuwidenái, náibàacaténáni, íimaca Jesús irí:

⁵ —¿Cáná pimàaca úucaca plata meedá máiwitáiséeri iyú? ¿Cánaté càmita pichùulla uwéndacani yái séenási pumèníirimica trescientos denario ìwalinápíná, yái abéeri camuí iwènicatáica, yéewanápíná wayúudàaca catúulécaneéeyéi? —íimaca yái Judas Iscariote.

⁶ Yái Judas quéwa càmita catúulécana íicáca wenàiwica. Cayéedéericáita meedáni, iwàwéeri iyéedùaca plata wàasu plata yàalu irìcuíse, Judascáiná icùacaté wàasu plata, wía Jesús yéewáidacaléca, yáté áibaalí iyéedùaca yàacawa wàasu plata púubanamataté. ⁷ Néese Jesús íimaca Judas irí:

—Pimàaca umànica iyúwa uwàwáaná. Picá pisàiwica ulí wawàsi. Udèniacaté yái pumèníirica isàni ùucùacaténá nùwalini nusànipíná nabàliacaténá nuinámi càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ⁸ Catúulécaneéeyéi wenàiwica nàyacuéca píapicha mamáalàacata càiripináta íná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicacatué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmirita ìyapíná píapichacué càiripináta cháí èeri irìcu —íimaca yái Jesúsca.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Madécaná judío yáaliacatéwa Jesús ìyaca Betania ìyacàlená irìcu. Nàacawa néré naicácaténá Jesús, yá nawàwacaté naicáca

Lázaro nacái, yái asìali Jesús imichàidéericaté yéetácáisi íicha.
¹⁰ Iná sacerdote íiwacanánái náináidacawa nanúanápiná Lázaro nacái. ¹¹ Madécanácáiná judío nayamáidacaté neebáidaca sacerdote íiwacanánái itàacái, neebáidáanápiná Jesús itàacái. Càité neebáidaca Jesús itàacái naicácáiná cáuca Lázaro.

Jesús entra en Jerusalén

¹² Madécaná wenàiwica nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré naicacaténá Pascua yàasuná culto. Néese mapisáita àniwa néemìaca tàacáisi Jesús iináwaná ìwali yàanàanápináté Jerusalén iyacàlená néré. ¹³ Iná nawichùaca wisìri nacáiri ibáiná, yá natéca báinási nacáapi irìcuwa náasáidacaténá casímáica nía Jesús ìwali. Yá namusúacawa Jerusalén iyacàlená irìcuíse náipunitáidáanápiná Jesús natáidacaténáni. Yá namáidaca nàacawa casímáiri iyú:

—¡Wàacué Dios irí cayábéeri! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, wía Israel itaquénáinámica! —náimaca.

¹⁴ Jesús yàanàaca burro, yá yáawinacawa burro íinata, iwàlùacaténáwa Jerusalén iyacàlená irìculé, càide iyúwaté profeta itànàanáaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté:

¹⁵ “Picácué cáalu pía, píacué iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irìcu, áibaalí íipidenácatalé Sión. Piicácué, Picuèriná yàanàaca pìatalécué, cáimiétacanéeri, matuíbanáiri iyú nacái, yáawinéericawa burro wàlisài íinata”,

íimacaté yái Diosca. ¹⁶ Quéechatécáwa, wía Jesús yéewáidacaléca càmitaté wáalía wéemìaca càinácaalíté íimáaná yái wenàiwicanái imàníirica Jesús irí. Quéwa néesecáwa idécanáamité Jesús imichàacawa chènuniré iyacaténá cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha, átata wawàwalica profetanái itànàacaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalicuíse càinácaalíté wenàiwica namànipináca Jesús irí.

¹⁷ Néese níai wenàiwica iyéeyéicaté Jesús yáapicha imáidacaalíté Lázaro càliculli irìcuíse, imichàidacaténáni yéetácáisi íicha, yá nacàlidaca áibanái irí Jesús iináwaná, yái naicáanácaté Jesús icáucàidaca Lázaro. ¹⁸ Iná manùbéeyéi wenàiwica nàaca náipunitáidaca Jesús néemìacáináaté iináwaná Jesús imàníiná yái càníirica áiba wenàiwica idé imànica. ¹⁹ Quéwa fariseonái náimaca nalíwáaca:

—¿Cánácué pidècunìawa mamáalàacata? Iwàwacutá wamáalàidacani caquialéta. Piicácué, ¡macái èeri mìnánái yàacawa yáapicha! —náimaca.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Manùbéeyéi wenàiwica yàanàacaté nàacaténá Dios icàaluíniná Pascua yàasuná culto yaalí Jerusalén iyacàlená

irìcu. Nàyaca nèewi abénaméeyéi Grecia yàasu cáli néeséeyéi, càmiyéi judío. ²¹ Yá nàacawa natàaníca Felipe yáapicha yái Betsaida iyacàlená mìnalica Galilea yàasu cáli ínatéerica iyaca. Yá nasutáca Felipe ícha wawàsi manuísíwata. Náimaca irí:

—Néeni, pimàni walí cayábéeri, pité wía Jesús yàatalé watàanícaténá yáapicha —náimaca. ²² Yá Felipe yàacawa icàlidaca naináwaná Andrés irí. Néese Felipe, Andrés nacái nàaca nacàlidaca Jesús iríni. ²³ Néese Jesús ímaca nalí:

—Nuénáiwana ídéca yàanàaca nuétáanápínáwa yéewacaténá Dios imàacaca cáimiétacanéerica núa chènuniré, núa asialica Dios néeséerica. ²⁴ Péemiàcué comparación. Càica núade iyúwa trigo ituíná íimi. Càmicaalí ituíná yúuwàawa cáli yèewiré iyacaténá iyúwa yéetéerimiwa, néese iyaca abéerita càiripináta. Quéwa iwàlùacaalíwa cáli yèewiré iyúwa yéetéerimiwa, yásí idàwinàacawa needácaténá manùba iyacaná quíiracaalíni. Càita nacái núa, iwàwacutá nuétácawa yéewacaténá madécaná wenàiwica nadèniàaca nacáucawa càimíri imáalàawa. ²⁵ Cawinácaalí càimíríca iwàwa yeebáidaca nutàacái cáininácaíná íicáca ícáucawa cháí èeri irìcu, imáalàidaca íichawa ícáucawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái éwita nanúacaalíni cruz íwali càmicáíná cáininá íicáca nuícha ícáucawa, idènapíná ícáucawa càimíri imáalàawa Dios yáapicha càiripináta. ²⁶ Aibacaalí iwàwa íibaidaca nulípiná iwàwacutá yeebáidaca nutàacái imànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná. Cawinácaalí íibaidéerica nulípiná íyapíná núapicha nùyacatalé chènuniré. Cawinácaalí íibaidéerica nulípiná, Núaniri Dios imàacapíná cáimiétacanéericani, yái wenàiwica íibaidéerica nulípiná —ímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ Néeseté Jesús ímaca: “¡Siùca máiní cáaluca nuínáidacawa nuwàwawa! ¿Càinásica núumapíná Núaniri Dios iríwa? ¿Núumasica irí: ‘Núaniri, piwasàa núa ícha yái yúuwichàacáisica’, núumasica irí? ¡Càmírita! Nudéca nùanàaca nùuwichàacaténáwa”, ímaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Jesús ímaca Dios irí: “Núaniri, pimàaca wenàiwica náalíacawa máiníri cachàinica píá”, ímaca yái Jesúsca. Néese níái wenàiwica ibàluèyéicawa néenibàa néemíaca tàacáisi chènuníse. Yá tàacáisi ímaca: “Nudéca numàacaca wenàiwica náalíacawa cachàinica núa, yá càì numàacapíná náalíacawa àniwa”, ímaca yái tàacáisica.

²⁹ Néese áibanái wenàiwica ibàluèyéicawa néenibàa ídécanáami néemíaca tàacáisi, yá náimaca néemíacasa énu nacáiri isàna, càide iyúwa tiríricaalí èeri isàna. Abénaméeyéi quéwa náimaca:

—Angel itàaníca yáapicha —náimaca. ³⁰ Néese Jesús ímaca nalí:

—Dios idéca itàaníca nulí, éwita núalíacáaníta yeebáca nulí càide iyúwa nusutáaná íicha, quéwa itàaníca nulí píalíacaténácuéwa Dios yeebáca nulí càide iyúwa nusutáaná íicha. ³¹ Mesúnamáita Dios yùuwichàidapíná macái èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái, yásí Dios yúucapíná méetàuculé báawéeri Satanás, yái ichùulièrica èeri mìnánái líiwitáise siúcade. ³² Yá namichàidacaalípiná núawa cruz ìwali chènunibàa, yásí wenàiwica macái cáli néeséeyéi neebáidapíná nutàacái —íimaca yái Jesúscá.

³³ Càité Jesús icàlidaca walíni wáalíacaténáwa yéetáanápínatéwa cruz ìwali. ³⁴ Níái wenàiwicaca náimaca Jesús irí:

—Wadéca waléeca Dios itàacái profetanái itànèericaté Mesías ìwali Mesías iyáanápíná càiripínáta, yái wacuèrinápínáca Dios ibànuèrica walí wía judíoca. Quéwa pidéca picàlidaca píwaliwa, yái asìali Dios néeséericasa, iwàwacutáanápínása nanúaca píá cruz ìwali. ¿Cawínásica yáara asìali Dios néeséerica? —náimaca. ³⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Achúma èeritacué nuéwáidaca píá amalácaténácué píiwitáise. Peebáidacué nutàacái siúcata. Picácué pichàbáida péenáiwánáwa, ipíchanácué piúcacawa méetàuculé Dios íicha càiripínáta. Cawínácaalí càmíiyéica yeebáida nutàacái, catáca náiwitáise, càmita náalíawa náucáanápínácawa càiripínáta. Càica níade iyúwa wenàiwica yèepuníriwa catéeri írìcu, càmíiri yáalíawa alénácaalí yàawa. ³⁶ Núata càiride iyúwa camalási íná peebáidacué nutàacái idècunitàacá nùyaca píapicha, amalácaténácué píiwitáise, pèepuníinápíná Dios yáapicha —íimaca yái Jesúscá. Jesús idécanáami icàlidaca nalíni, yá yàacawa náicha. Iyamáacawa náicha ibàacanéeri iyú.

Por qué los judíos no creían en Jesús

³⁷ Ewita Jesús imànicáanítaté madécaná yái càmíirica wenàiwica idé imànica judíonái yàacuése, càicáaníta manùbéeyéi càmita neebáida itàacái. ³⁸ Inaté macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta Isaías itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Isaías íimacaté:

“Píá, Wacuèriná Dios, canácata yeebáidéeri walí wàasu tàacáisi wacàlidéerica nalí pinùmalicuise. Canácata yáaliériwa píiwitáise ìwali, càmíicáiná neebáida pitàacái”,

íimaca yái Isaíasca. ³⁹ Isaías icàlidacaté cáná yéewa càmita náalimá neebáidaca. Isaías íimacaté:

⁴⁰ “Dios imàacacaté matuíca náiwitáise, càmíiyéi nacái yáalíawa. Iná càmita náalimá náalíaca néemíaca itàacái càinácaalí íimáaná, càmita nacái neebáida báisiiri iyú; càmita náalimá nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, íná càmita Dios iwàlisàida nawàwa”,

ímacaté yái Isaíasca. ⁴¹ Càité Isaías icàlidacaté nalíni, iicácáináté yéenáiwánási nacáiri ímáanáca Jesús iyáanápináté cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha chènuniré. Yáté Isaías icàlidaca tàacáisi Jesús ìwali.

⁴² Quéwa madécaná judío neebáidaca Jesús itàacái. Abénaméeyéi judío íiwacanánái neebáida nacái quéwa ibàacanéri iyúta, cáalucáiná naicáca nanacáiyéiwa fariseo ipíchaná náucaca nía judíonái yéewáidacàlu íicha. ⁴³ Náimaca nawàwáanása cayábaca Dios iicáca náiwitáise, quéwa máiní cachàiniwánái nawàwaca cayábaca nanacáiyéi iicáca nía, íná nabàaca naináwanáwa neebáidáaná Jesús itàacái, ipíchaná nanacáiyéi báawaca naicáca nía Jesús ìwalíise.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

⁴⁴ Jesús ímacaté cachàiníri iyú: “Cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, càmita yeebáida abéerita nutàacái, néese yeebáida nacái Núaniri Dios itàacái yái ibànuèrica núa aléi. ⁴⁵ Cawinácaalí yáalièrica nùwali càinácaalí nuíwítáise iyaca, yáaliaca ìwali nacái yái Núaniri Diosca, yái ibànuèrica núa aléi. ⁴⁶ Càica núade iyúwa camalási. Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé yéewanápiná amaláca náiwitáise cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, yéewacaténá càmita nàya càide iyúwa wenàiwica cà míiyéi yáalía Dios ìwali. ⁴⁷ Aibacaalí yéemla nutàacái quéwa cà míiri yeebáida, càmitàacá nùuwichàida siùcanide, càmicáiná nùanàa aléi èeri iriculé nùuwichàidacaténá wenàiwica, néese nudéca nùanàaca nuwasàacaténá wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴⁸ Aibacaalí báawa iicáca núa, cà míiri nacái yeebáida nutàacái, iyaca áiba wawàsi yáasáidéeripiná cabáyawanácani: Yái tàacáisi nucàlidéerica, yácata yáasáidéeripiná cabáyawanácani, èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁹ Càmicáiná nutàaní nùasu wawàsiwa. Núaniri Dios yái ibànuèrica núa aléi, yácata ichùulièrica núa nucàlidáanápíná tàacáisi inùmaliçuise, nuéwáidáanápíná nacái wenàiwica. ⁵⁰ Yá núalíacawa nadènianápíná nacáucawa cà míiri imáalàawa macáita wenàiwica yeebáidéeyéica iyúwa Núaniri Dios ichùullaná. Íná yái nucàlidéericuéca pírí, yá nucàlidacuéca píríni càide iyúwa Núaniri Dios ichùullaná núa”, ímaca yái Jesúsca.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

¹ Iwàwacutacaté abé èeri ipíchawáise judíonái imànicaté nàasu cultowa ípidenéri Pascua. Jesús yáaliacawa yéenáiwáná yàanàacaté yàanápináwa èeri íicha yèepùacaténáwa Yáaniri Dios yàataléwa. Cáininacaté Jesús iicáca wía, mamáalàacata manuísíwata, wía yàasu wenàiwica iyéeyéica cháí èeri irícu, càita nacái cáininacaté iicáca wía àta yéetácatalétawa.

2-4 Satanás imàacacaté Judas íináidacawa itéenápiná Jesús yùuwidenái náibàacaténáni. Yái Judas, Simón Iscariote ìiricani.

Jesús nacái yáaliacatéwa yàanàacaté Dios yàatanáise, yáaliacaté nacáiwa yèepùanápínátéwa Dios yàatalé àniwa. Jesús nacái yáaliacatéwa Dios imàacacaté Jesús icùaca macáita Dios íiwitáise iyú. Néese idècunitàacá Jesús iyáaca iyáacaléwa wáapicha, wía yéewáidacaléca, yá yàacawa mesa íicha, imàacaca íichawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri ìwalísewa. Yá idacuàca wáluma ìwaliabàawa. ⁵ Néese Jesús yùucùaca úni ponchera iriculé. Yá imànica walí cayábéeri, idàbaca íibaca wàabàli, wía yéewáidacaléca, yá ichuìdaca wàabàli wáluma iyú, yái wáluma idacuèrica ìwaliabàawa càide iyúwa wáiwitáise iyáaná wía judíoca, càmicáináté wamàni walíwáaca yái cayábéerica. ⁶ Yàanàaca Simón Pedro yàatalé íibacaténá Pedro yàabàli, quéwa Pedro íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, ¡càmita cayába píiba nùabàli, càmicáiná nùasu wenàiwica pía! —íimaca yái Pedroca. ⁷ Jesús íimaca irí:

—Siùca càmita pialía péemìaca càinácaalí íimáaná yái numànírica pirícué quéwa áibaalípiná yásí pialía péemìacani —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Quéwa Pedro íimaca irí:

—¡Canácatáita nubatàa píibaca nùabàli! —íimaca yái Pedroca. Jesús íimaca irí:

—Càmicaalí nuíba piabàli, néese càmita nùasu wenàiwica pía —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Simón Pedro íimaca irí:

—Iyá, Nuíwacali, piàpidáida núa, píiba nùabàli, núcáapi nacái, nuíwita nacái macáita, numànicáiná nubáyawanáwa núcáapi iyúwa, nuíwitáise iyú nacáiwa —íimaca yái Pedroca. ¹⁰ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Péemìà comparación: Aibacaalí yàapìdàánica quèchatécáwa, yá masacàacani. Casacàaca meedá yàabàli, ìpìnacáiná àyapulicubàa, íná íibacáita yàabàliwa. Càita nacái píacué. Nudéca nùapìdàidacuéca píiwitáise masacàacaténácué Dios iicáca pía, numàacacáináté nuwàwawa píbayawaná íichacué peebáidacáinácué nutàacái. Néese pimànicaalícué píbayawanáwa áibaalí àniwa, iwàwacutácué picàlidaca píichawani nuíbacaténácué píicha yái báawéerica pimànírica áibaalípiná cháí èeri irícu, càide iyúwa wáibacaalí wenàiwica yàabàli. Quéwa abéeri péenácué casaquèeri meedá íiwitáise mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Jesús yáaliacatéwa chánacaalí wéená itéeripínaté yùuwidenái náibàacaténáni, ínáté Jesús íimaca: “Abéeri péenácué casaquèeri meedá íiwitáise mamáalàacata”, càì íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese idécanáami Jesús íibaca wàabàli, yá yúucaca ìwalísewa yàasu ruana nacáiriwa àniwa. Yá yáawinacawa mesa iwéré àniwa. Íimaca walí:

—Siùcade núcàlidacué piríni càinácaalí ímáaná yái nuíbaanácuéca pìabàli. ¹³ Pímacuécá nùwali yéewáidéeri wía, Wáiwacali nacái. Yá cayábéeriquéi píimáanácuéca càì nùwali, núcáináta càiri. ¹⁴ Núa, yái yéewáidéericuécá pía, Píiwacalicuécá nacái, nudéca nuíbaidaca pirípinácué càiride iyúwacué pìasu wenàiwica càimíri cachàini náicha canánama íbaidéericuécá pirípiná, numànicaténácué pirí yái cayábéerica nuíbaanácuéca pìabàli. Nudéca nuíbaidacuécá pirípiná càide iyúwa pìasu wenàiwica càimíri cachàini náicha canánama íbaidéericuécá pirí, éwitacué Píiwacalicáanáta núa, íná iwàwacutácué píibaidaca pirípináwáaca pímanicaténácué piríwáaca cayábéeri. ¹⁵ Nudéca càì núsáidacuécá piríni pímanicaténácué cayábéeri piríwáaca càide iyúwa numànínácué pirí. ¹⁶ Péemiacué comparación: Canáca yàasu wenàiwica cachàiníri íiwacali íichawa. Iná picácué píináidawa cachàiníyécúcué nuícha pía. Càide iyúwa nuíbaidáanácuéca pirípiná, càita nacái iwàwacutácué píibaidaca pirípináwáaca. ¹⁷ Píalíacaalícué péemíaca càinácaalí ímáaná yái númèericuécá pirí, píibaidacaalícué nacái pirípináwáaca càide iyúwa nuchùulíanácué pía, yásí casímáícuéca píwàwawa.

¹⁸ “Càmita macáícué càì núumaca píwaliwa. Núalíacawa nàwali níái nuedéeyéica nùsunáipináwa. Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàaná tàacáisi nùuwide ìwali Dios inùmalícuíse bàaluité. David ímacaté: ‘Yái nùacawéeríná iyéericaté iyáacaléwa núapícha, yácata idé yùuwídeca imànica núa, imànicaténá nulí báawéeri’, ímacaté yái Davidca. ¹⁹ Yá núcàlidacuécá piríni ipíchawáise nùuwide imànica nulí báawéeri. Néese idécanáami càì imànica nulí, yásí peebáidacuécá nutàacái, Diosca núa, yái càimíríca imáalàawa. ²⁰ Péemiacué cayába, cawínácaalí yeebáidéerica nùasu wenàiwica itàacái, yeebáida nacái nutàacái. Néese nacái, cawínácaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáida nacái Dios itàacái yái Dios ibànuèrica núa aléi —ímaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

²¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca walíni, néese máini achúmaca iwàwa. Yá ímaca walí amaléeri iyú:

—Péemiacué cayába, abéeri péenácué itéeripiná nùuwidenái náibàacaténá núa —ímaca yái Jesúsca.

²² Néese wía yéewáidacaléca waicáidáidaca walíwáaca. Càmita wáalíawa càirínácaalí yái càì Jesús ímaca ìwali. ²³⁻²⁴ Núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús íicáca, núawinacawa nùyaca mawiénita Jesús irí. Iná Simón Pedro yúucaca icáapiwa nulí nusutáanápiná nuémíawa Jesús càirínácaalí yái càì Jesús ímaca ìwali. ²⁵ Iná núawiacawa Jesús ipualé, nusutácaténá nuémíawani. Yá núumaca irí:

—Nuíwacali, ¿càiríná yái càì plímaca ìwali? —núumaca irí.
²⁶ Jesús íimaca nulí:

—Yácata yái núapúadéerica irípiná pan quírápieli irìculé —íimaca yái Jesúsca. Iná idécanáami yáapúadaca pan, yá yàaca Judas iríni, yái Simón Iscariote ìirica. ²⁷ Néese Judas yeedácanacáita iríwa pan yéená isàbéeri, yá Satanás iwàlùacawa Judas iwàwalìculé ichùullacaténá Judas íiwitáise. Néese Jesús íimaca Judas irí:

—Yáara wawàsi pimàníripináca, pía pimànica ráunamáitani —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Yáté èerica canáta wéenáquéi yáaliériwa cáná yéewa Jesús icàlidaca Judas iríni. ²⁹ Abénaméeyéi wéená nayúunáidaca Jesús ichùullaca Judas iwènlánápinaté yàacàsi wamáapuèrica Pascua piná. Aibanái wéená nayúunáida nacái Judas yàacaténá plata catúulécanéeyéi irí. Judascáiná icuèrité wàasu plata.

³⁰ Iná Judas idécanáami iyáaca iríwa pan yéená isàbéerica, yá imusúacawa wáicha machacànitá. Yá catáca ìwali.

El nuevo mandamiento

³¹ Inaté idécanáami Judas yèepùacawa wáicha, yá Jesús íimaca walí:

—Siùcáisede wenàiwica naicápiná núa cáimiétaquéeri iyúwa, núa asíali Dios néeséerica. Núasáidapíná nalíwa nacái cachàinica Dios íiwitáise. ³² Càide iyúwa núasáidáanápiná nalíwa cachàinica Dios íiwitáise, càita nacái Dios yáasáidapíná nalíwa cachàinica nacái nuíwitáise, núa asíali Dios néeséerica. Càicatanica Dios imànipíná mesúnamáisiwata. ³³ Péemíacué nulí pía nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, nùyacué píapicha achúma èerita. Yá picutápinácué núawa quéwa núumacué pirí càide iyúwa núumáanaté judío íiwacanánái irí: Càmitacué yéewa píacawa núapicha siùca aléera nùacatalépinácawa. ³⁴ Nuchùullacué pía pimànínapíná áiba wawàsi wàlìsàita: Cáininácué piicáyacacawa. Càide iyúwa cáinináanácué nuicáca pía, càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa. ³⁵ Cáininácaalícué piicáyacacawa, yásí macái èeri mìnánái yáalíacuécawa pìwali nuéwáidacalécuéca pía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁶ Néese Simón Pedro isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿alénápinásica plawa? —íimaca yái Pedroca. Yá Jesús íimaca irí:

—Aléera nùacatalépinácawa càmita yéewa píacawa núapicha siùca, quéwa áibaalípiná yásí píacawa núami néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Yá Pedro íimaca irí:

—¡Càmírita, Nuíwacali! Núalimáca nùacawa píapicha siùcasíwata. Ewita iwàwacutáca nuétácawa píchawalíná, yá

cayábaca nuétácawa —íimaca yái Pedroca. ³⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—¿Báisítasica pimàacaca nanúaca pía nuíchawalíná? Càmirita, máinícáiná càulenáca píichani. Péemlà cayába, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca.

14

Jesús, el camino al Padre

¹ Néeseté Jesús íimaca walí wía yéewáidacaléca: “Picácué cáalu pía. Manuícué píináidaca piwàwawa Dios ìwali, nùwali nacái. ² Núaniri Dios icapèe iyéerica chènuniré idènlaca imàdáanáwa madécaná wenàiwica iyacatáipiná. Canácaalí iyéeri nérétá, yá càmitacué núcàlida piritáni. Yá nùacawéera nuchùnìacaténácué piyacatáipiná. ³ Nudécanáamicué nùacawa píicha, yá nuchùnìacuéca nacái piyacatáipiná, yásí nuèpùacawa néese àniwa, yá nutécué pía núapichawa, yéewacaténácué piyapínaca núapicha aléera nùyacataléca. ⁴ Píaliacuécawa alénacaalí nùawa. Píaliacué nacáíwa càinácaalí iwàwacutáaná pimànica piàcaténácuéwa néré nacái”, íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Tomás íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, càmita wáalíawa alénacaalí piawa. Iná càmita yéewa wáaliacawa càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wàacaténáwa néré —íimaca. ⁶ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutácué peebáidaca nutàacái piàcaténácuéwa Núaniri Dios yàatalé. Nùaliacawa, nuémìlaca nacái macáita báisìiri tàacáisi Dios ìwali. Nùacata yái yéerica nacáuca càmiri imáalàawa macáita wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Canácata yáaliméeri yàacawa Núaniri Dios yàatalé àta yeebáidacaalíta nutàacái. ⁷ Píaliacáinácué nùwali, iná píaliapínácué nacáíwa Núaniri Dios ìwali, yá siùcáisede píaliacuécawa Dios ìwali. Piicácatécué Dios madécaná èeri, iná píaliacuéca ìwali —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Néese Felipe íimaca irí:

—Wáiwacali, pimàaca waicáca Píaniri Dios, yásí casíimáica wawàwa. Yácata abéerita wawàsi iwàwacutáwa walí —íimaca. ⁹ Jesús íimaca irí:

—Felipe, nudéca nùyacuéca píapicha madécaná èeri. ¿Cáná càmitàacáwa píalíawa cawinácaalí núa? Cawinácaalí wenàiwica yáaliéerica nùwali yáalía nacái Núaniri Dios ìwali. Iná iwàwacutá càmita pisutá nuícha numàacáanápínácué piicáca Núaniri Dios. Pidécuéca piicácani. ¹⁰ Iwàwacutá peebáidaca nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái iyaca càide iyúwa nùyáaná. Yái núcàlidéericuécawa piri càmita nutàaní nunùmalícuísewa. Néese nutàaníca Núaniri

Dios inùmalicuìsewa. Càmita nacái numàni nùasu wawàsiwa chái èeri irìcu, néese Núaniri Dios iyaca nuwàwalìcu, yácata imànírica iyúwa iwàwáaná imànica. ¹¹ Peebáidacué nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái iyaca càide iyúwa nùyáaná. Càmicaalícué píalimá peebáidaca yái núuméerica píricué nùyáaná iyúwa Núaniri Dios iyáaná, néese peebáidacué piicácáiná yái numànírica càmlírita áiba wenàiwica idé imànica. ¹² Péemlacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, imànipiná càide iyúwa numàníiná. Imànipiná nacái cachàiníiri íicha yái numànírica nùacáináwa Núaniri Dios yàataléwa. ¹³ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripinácué Dios íicha nunùmalicuìse càide iyúwa nuwàwáaná nuchùullacáinácué pisutáanápiná Dios íichani, yá numànipinácuéca píriwani yéewacaténá núa yái Dios íirica nùasáidaca macái wenàiwica irí máini cachàinica Núaniri Dios íiwitáise. ¹⁴ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripinácué nuícha càide iyúwa nuwàwáaná, yá numànipinácuéca píriwani —íimaca yái Jesúsca.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí: “Báisícaalícué cáinináca piicáca núa, yásí pimànicuéca càide iyúwa nuchùullaná pía. ¹⁶ Yá nusutápiná Núaniri Dios íichawa ibànùanápínacué píri áiba Yàacawéeridéeripinácué píawa, yái Espíritu Santo yéewáidéeripinácuéca pía báisíiri tàacáisi iyú Dios íwali, yàalèeripinácué pía nacái. Yásí Espíritu Santo yàacawéeridacué píawa càiripináta. Canácatáitacué imàaca píawa. ¹⁷ Quéwa èeri mìnánái càmlíyái yeebáida nutàacái, càmita náalimá needá nawàwalìculéwani, yái Espíritu Santoca, càmicáiná náalimá naicácani, càmlíiri nacái náalía íwali, quéwa píalíacué íwali iyacáinácué píapicha siúca. Yásí mesúnamáita iyamáacuéwa piwàwalìcuwa càiripináta icùacaténácué píiwitáise.

¹⁸ “Càmita numàacapínacué pía abéerita iyúwa canéeyéi isèenái. Nuèpua nùanàaca nùyacaténácué píapicha àniwa. ¹⁹ Achúma èeri áibanái èeri mìnánái càmlíyéica yeebáida nutàacái, càmitanica naicápiná núawa quirínama, quéwacué piicácata núa àniwa. Yásí cáuca núa àniwa íná yéewa picáucàapínacuéca nacáíwa. ²⁰ Néenialípiná idécanáami Espíritu Santo yàanàaca, yásí píalíacuécawa nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, píyacué abédanamata nacái núapicha, nùya nacái piwàwalìculécué. ²¹ Cawinácaalí yeebáidéerica iyúwa nuchùullanáni, yá nacái imànírica càide iyúwa núumáaná, yácata yáasáidéerica báisíiri iyú cáinináca iicáca núa. Núaniri Dios nacái cáininéeripiná iicáca cawinácaalí wenàiwica cáininéerica iicáca núa. Yá nacái cáinináca nuicápinácani, yá nùanàapínáca yàatalé numàacacaténá yáalíaca nùwali báisíiri iyú”, íimaca walí yái Jesúsca.

²² Néese Judas, (càmíirita quéwa Iscariote), ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿cánásica pimàacapiná píawawa waicácaténá pía, quéwa càmita pimàacapiná píawawa èeri mìnánái naicácaténá pía? —Ímaca irí. ²³ Néese Jesús ímaca irí:

—Càmicáiná cáininá naicáca núa. Cawinácaalí cáininéerica iicáca núa, yeebáidaca nutàacái; Núaniri Dios nacái cáininéeripiná nacái iicácani. Yá nacái Núaniri Dios, núa nacái wàanàapiná wàyacaténá yáapicha. ²⁴ Quéwa, cawinácaalí càmíirica cáininá iicáca núa, càmita nacái yeebáida nutàacái. Yái tàacáisi péemièricuéca nucàlidaca pirí, càmíirita nutàacái, néese Núaniri Dios itàacáicani, yái ibànùerica núa.

²⁵ “Nucàlidacuéca pirí macáita yái tàacáisica idècunitàacá nùyaca píapicha. ²⁶ Quéwa nudécanáamicué nùacawa pícha, yá nusutápiná Núaniri Dios íchawa, yásí ibànùacué pirí yái Yàacawéeridéeripinácuéca píawa, yái Espíritu Santoca, iyúudàanápinácué pía nulípiná, yàalèeripinácué pía nacái. Yá Espíritu Santo yéewáidapinácuéca píawa píalíacaténáwa macáita wawàsi ìwali. Yá imàacapinácuéca piwàwalica macáita yái nucàlidéericuéca pirí.

²⁷ “Nùacaalípináwa, yá numàacacué matuíbanáica piwàwa càide iyúwa matuíbanáiná nuwàwa, càmita càide iyúwa áibanái èeri mìnánái iyáaná càmíiyéica yeebáida nutàacái. Picácué achúma píináidacawa piwàwawa, picácué nacái cáalu piwàwa. ²⁸ Nucàlidacué pirí nùanápinácuéwa pícha, néese nuèpùapinácué nùyaca píapicha àniwa. Báisícaalícué cáinináca piicáca núa manuísíwatatá, yásí casíimáicuéca piwàwatá péemlàcáinácué nùanápináwa Núaniri Dios yàataléwa cachàinicáiná nuícha Núaniri Dios. ²⁹ Nucàlidacuéca piríni ipíchawáise nùacawa yéewanápiná idécanáami nùacawa, yásí peebáidacuéca yái nucàlidéericuéca pirí.

³⁰ “Siùca canáca nulí èeri nutàanínápinácué déecuíri iyú píapicha, Satanáscáiná yàanàaca mesúnamáisiwata, yái ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise càmíiyéica yeebáida nutàacái. Quéwa Satanás càmita yáalimá imawènladaca íchawa núa. ³¹ Néese, éwita Satanás càmicáanáta yáalimá imawènladaca núa, càicáanáta numàacapiná càì imànica, nùasáidacaténá macái èeri mìnánái irí cáinináca nuicáca Núaniri Dioswa, numàni nacái càide iyúwa ichùullaná núa. Pimichàacuéwa. Wàanácuéwa —ímaca walí yái Jesúsca.

15

La vid verdadera

¹ Idècunitàacá wàacawa, Jesús ímacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Péemlàcué comparación: Càica núade iyúwa abéyéeri uva yéetaná máiníri cawènica. Núaniri

Dios iyaca càide iyúwa icuèrica abéyéeri uva yéetaná.
² Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái càica níade iyúwa abéya yàana. Macái wenàiwica càimíyéica imàni càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná càica níade iyúwa abéya yàana màyacanéeri. Néese Núaniri Dios yúucaca nía méetàuculé càide iyúwa wawichùacaalí yàana abéya ícha, macái yàana màyacanéerica. Néese cawinácaalí wenàiwica imàniyéica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, càica níade iyúwa abéya yàana càyacanéri. Níái yeebáidéeyéica nutàacái, Dios itéca náicha càinácaalí báawéeri iyaca nalí, namànicaténá cayábéeri cachàiniwánái, càide iyúwa wawichùacaalí cáaléeri yàana ipùata cayábéeri yàana ícha masacàacaténá yái yàanaca yéewanápiná idènlaca iyacanáwa cayábéeri manùbéeri nacái. ³ Siùcáisede masacàacuéca píiwitáise, Núaniri Dioscáiná idéca imàcaca iwàwawa pibáyawaná íchacué, peebáidacáinácué nutàacái.
⁴ Picácué piwènúada píiwitáisewa nuícha yéewanápinácué nùyaca piwàwalícu mamáalàacata. Péemiácué comparación: Abéya yàana càmita yéewa càyacanáni méetàuculé abéya ícha. Càita nacái càmitacué píalimá pimànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná píináidacaalícuéwa nuícha.

⁵ “Càica núade iyúwa abéyéeri uva yéetaná. Píatacué càiyéide iyúwa abéya yàana. Cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata, yá nùyaca iwàwalícu, yásí imànica madécaná cayábéeri. Càmicáinácué píalimá pimànica cayábéeri méetàuculé nuícha. ⁶ Cawinácaalí càimíríca yeebáida nutàacái mamáalàacata, Núaniri Dios yúucapíná méetàuculéni, càide iyúwa wáucacaalí yàanami méetàuculé, macáita yàana màyacanéeri àta mísicatalétani, néese wenàiwica yeedáca yàanami náucacaténá nía quichái irìculé neemácaténáni.

⁷ “Peebáidacaalícué nutàacái mamáalàacata, càmicaalícué nacái piimáicha tàacáisi nuéwáidéeri iyú píá, yá pisutácué nuícha numàniinápinácué pirí càinácaalí cayábéeri piwàwéericuéca, yá numànicuéca piríwani. ⁸ Pimànicaalícué madécaná cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí áibanái naicápiná Núaniri Dios cáimiétaquéeri iyú. Càita nacái píasáidapínácuéca nuéwáidacalécuéca píá. ⁹ Cáininácuéca nuicáca píá càide iyúwa cáinináaná Núaniri Dios iicáca núa, íná peebáidacué mamáalàacata nutàacái píasáidacaténácué cáinináca piicáca núa càide iyúwa cáinináanácué nuicáca píá. ¹⁰ Pimànicaalícué iyúwa nuchùullaná píá, yásí cáininácuéca nuicáca píawa càide iyúwa cáinináaná Núaniri iicáca núa numànicáiná iyúwa ichùullaná núa.

¹¹ “Càicuéca núumaca pirí casímáicaténácué piwàwa núapícha, yéewanápiná nacái casímáicuéca píá manuísíwata.

¹² Nuchùuliacué càì pimànica: Cáininácué piicáyacawa

càide iyúwa cáinináanácuéca nuicáca pía. ¹³ Péemlàcué comparación: Aibacaalí imàacaca icáucawa yàacawéeriná íchawalínáwa, yásí wáalíacawa báisiiri iyú cáinináca iicáca yàacawéerináwa macái iwàwalicuésewa. Càita nacái numàacapiná nucáucawa píchawalínácué cáininácaínácué nuicáca pía. ¹⁴ Néese, pimànicaalícué mamáalàacata iyúwa núumáaná, cáininácaténácué piicáyacacawa, yásí nùacawéeyéinácuéca pía. ¹⁵ Càmitacué quirínama núuma piwali nùasu wenàiwicacuéca pía, càmicáiná yàasu wenàiwica yáalíawa ìwali yái ìiwacali imàníináca. Néese núumacué piwali nùacawéeyéinácuéca pía nucàlidacáinácué piri macáita yái Núaniri Dios ímáanáca nulí. ¹⁶ Càmitaté peedácué núa piíwacalipináwa. Néese nuedácatécué pía nùasunáipináwa, yá nudéca nuchùullacuéca pía pimàníinápiná cayábéeri, yéewacaténácué nacái yái cayábéerica pimàníricuéca iyamáacawa càiripináta. Yásí Núaniri Dios imànicuéca piriwa cáinácaalí cayábéeri wawàsi pisutéeripinácuéca ícha nunùmalicuése, pisutácaalícué càide iyúwa nuwàwáaná. ¹⁷ Iná nuchùullacué càì pimànica: Cáininácué piicáyacacawa”, ímaca walí yái Jesúsca.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸ Jesús ímacaté walí: “Aibanái èeri mìnánái cà míiyéi yeebáida nutàacái báawapiná naicácuéca píawa, íná piwàwalicué báawáanáaté naicáca núa quéechaté ipíchawáiseté báawaca naicácuéca pía. ¹⁹ Piyacaalícué càide iyúwa èeri mìnánái ìyáanáta, yá cáininácuéca èeri mìnánái iicáca píatá, càide iyúwa cáinináaná naicáyacacawa. Quéwa nudéca nuedácuéca pía èeri mìnánái yéewíise, peebáidacaténácué nutàacái, íná báawaca naicácuéca pía càmicáinácué piya càide iyúwa nàyáaná. ²⁰ Piwàwalicué yái núuméericatécué piri: ‘Canáca yàasu wenàiwica cachàiníiri ìiwacali íchawa’, càité núumaca. Càita nacái càmita yéewacué cachàinica nuícha pía. Iwàwacutácué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanáwa. Abénaméeyéi nàuwideca namànica núa, íná nàuwidecuéca nacái namànica píawa. Quéwa áibanái yeebáidaca nutàacái, íná neebáidapiná nacái iyúwa péewáidáanácué nía. ²¹ Quéwa áibanái cà míiyéi yeebáida nutàacái namànipiná piri báawéeriwa peebáidacáinácué nutàacái càmicáiná nàalía Dios ìwali, yái ibànuèrica núa aléi.

²² “Càmicaalíte nùanàatá nucàlidacaténá wenàiwicanái iri nutàacáiwatá, yá càmita cabáyawaná nía nùwalísetá. Quéwa siúcáisede canáca yéewaná náimaca cà míinápínasa cabáyawaná nía nùwalíise néemlàcáinaté núumaca nalí nudéca nùanàaca Dios yàatanáise. ²³ Máiníiyéi cabáyawanáca níara wenàiwicaca cà míiyéica yeebáida nutàacái, yá cáiná cawínácaalí báawéerica iicáca núa, idéca báawaca iicáca núa báawacáinaté iicáca Núaniri

Dios quéechatécáwa. ²⁴ Càmicaalíté numàni nàacuésesemi yái càmlírica áiba wenàiwica idé imànicatá, yá càmita cabáyawaná nía nùwalísetá. Quéwa éwita naicácaaníta càì numànica, càicáaníta báawaca naicáca núa, báawa nacái naicáca Núaniri Dios. ²⁵ Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwaté rey David icàlidáaná tàacáisi nunùmallicuise bàaluité. David ímacaté: ‘Máiní báawacaté naicáca núa éwita canácaaníta ìwalíse báawáanápíná naicáca núa’, càì ímacaté nunùmallicuise yái Davidca.

²⁶ “Quéwa nudécanáami nuèpùacawa Núaniri Dios yàataléwa, yásí nubànùacué piríwa Espíritu Santo, yái Espíritu Dios yàatanáiséerica, itàaníríca báisírí iyú, yái Yàacawéeridéericuécá pía. Espíritu Santo yàanàpiná, yásí yéewáidacuécá píawa nùwali yéewanápinácué picàlidaca nuináwaná ìwali. ²⁷ Pidécucá pìyaca núapicha mamáalàacata nudàbacatáiseté nuéwáidaca wenàiwica àta siùca nacáide, íná picàlidapínácué nuináwaná ìwali èeri mìnáná íríwa”, ímaca walí yái Jesúsca.

16

¹ Jesús ímaca walí àniwa: “Nudéca nucàlidacuécá piríni ipíchaná piwènúadacuécá píiwitáisewa nuícha isicúata, nadàbacaalípíná nàuwídeca namànicuécá pía. ² Yásí náucacué píawa judíonái yéewáidacàalu ícha, càmitacué quirínama nabatàa piwàlùacawa néré àniwa. Aibaalípíná nayúunáida nacái náibaidaca nàyaca Dios írípiná nanúacaalícué píawa. ³ Yá namànipínácué pirí báawéeri càmicáiná náalía Núaniri Dios ìwali, nùwali nacái. ⁴ Nucàlidacuécá piríni siùcata yéewanápinácué nadàbacaalípíná namànicuécá pirí báawéeri, yásí piwàwalicuécá nudéca nucàlidacuécá piríni”, ímaca yái Jesúsca.

Lo que hace el Espíritu Santo

Jesús ímacaté walí àniwa: “Idàbacaalíté nuéwáidaca wenàiwica, càmitaté nucàlidacué piríni piùwichàanápínácuéwa nulípíná, nùyacáinatécué píapicha. ⁵ Quéwa siùcáade yá nùacawa nùyacaténá yáapicha yái Dios ibànuèricaté núa aléi. ¿Cánácué càmita pisutá péemiawa núa siùcade ìwali yái nùanápínácué Núaniri Dios yàataléwa? Iwàwacutácué casímáica piwàwa núapicha. ⁶ Quéwa, máiní achúmacuécá piwàwa siùca nucàlidacáinácué piríni. ⁷ Quéwa, péemiacué cayába. Cayába cachàiníwanái pirícuéni nuèpùanápínácué Núaniri Dios yàataléwa. Càmicaalí nuèpùawa Núaniri Dios yàataléwa, néese càmita yàanàa yái Yàacawéeridéeripínácuéca pía, yái Espíritu Santoca. Quéwa nùacaalípínáwa, yá nubànùacuécá piríwani. ⁸ Espíritu Santo yàanàpiná, yásí imàacaca èeri mìnáná náalíacawa cabáyawanáca nía. Imàacapíná náalíacawa nacái

nudéca nùyaca machacànìiri iyú Dios iicá. Espíritu Santo imàacapiná náalíacawa nacái cànínacaalí iwàwacutáanápíná namànica nàyacaténá machacànìiri iyú. Espíritu Santo imàacapiná nacái náalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná cabáyawanéeyéi wenàiwica. ⁹ Espíritu Santo imàacapiná náalíacawa cabáyawanáca nía càmícaíná neebáida nutàacái. ¹⁰ Yá Espíritu Santo imàacapiná èeri mìnánái náalíacawa nudéca nùyaca machacànìiri iyú Dios iicá íná yéewa nùacawa Núaniri Dios yàataléwa. Espíritu Santo imàacapiná nacái náalíacawa cànínacaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacànìiri iyú Dios iicá, càmícaínácué piicá núa cháí èeri írìcu. ¹¹ Espíritu Santo imàacapiná èeri mìnánái náalíacawa nacái Dios yùuwichàidáanápíná níawa càiripínáta. Càipíná náalíacawa Dioscáiná idéca ínáidacawa yùuwichàidáanápíná Satanás càiripínáta, yái ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise.

¹² “Iyaca madécaná nucàlidéeripínácué pirí, quéwacué siùca càmita píalímá píalíaca péemíaca macáita, cànínacaalí íimáaná. ¹³ Quéwa Espíritu Santo yàanàapíná, yái itàanìirica báisìiri iyú, yásí yéewáidacuéca píawa macái báisìiri tàacáisi ìwali, càmícaíná icàlidapíná yàasu wawàsiwa, néese icàlidapíná macáita cànínacaalí tàacáisi Dios icàlidéeri írì. Néese Espíritu Santo imàacapínácué píalíacawa cànínacaalí ichàbáanáwa áiba èeriwa. ¹⁴ Espíritu Santo imàacapíná wenàiwica náalíacawa cachàinica núíwítáise, icàlidacáínácué pirí nutàacái péemíacaténácué cànínacaalí íimáaná. ¹⁵ Macáita yái Núaniri Dios idènièrica nudènlata nacái yáapichani, íná núumacué pirí Espíritu Santo icàlidapínácué piriwa nutàacái, imàacacué nacái píalíaca péemíacani, cànínacaalí íimáaná.

¹⁶ “Achúmáanatàacá càmitacué piicápiná núa, néese mesúnamáita piicápinácué núa àniwa nùacáínáca Núaniri Dios yàataléwa”, íimaca walí yái Jesúsca.

La tristeza se cambiará en alegría

¹⁷ Néeseté abènaméeyéi wéénánái wía yéewáidacaléca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica íimáaná yái tàacáisica? Idéca íimaca walí achúmáanatàacá càmíinápínása waicáni, néese mesúnamáitasa yèepùà waicápináca àniwani, yàacáínásacáwa Yáaniri Dios yàataléwa. ¹⁸ ¿Càinásica íimáaná yái tàacáisica ‘achúmáanatàacá’? Càmita wáalíawa cànínacaalí ìwali itàaní — náimaca.

¹⁹ Néese Jesús yáalíacawa wawàwaca wasutáca wéemíawa ìwalini. Yá íimaca walí:

—Nudéca núumacuéca pirí achúmáanatàacá càmitacué piicápiná núa, néese cué mesúnamáita piicápinácué núa àniwa. ¿Pisutásicué péemíawa píawáaca ìwali yái tàacáisica? ²⁰ Péemíacué cayábani. Achúmáanatàacá pícháanápínácuéca, yá

achúmapinácuéca piwàwa nanúacaalí núawa, quéwa áibanái èeri mìnánái càmlíyèi yeebáida nutàacái, casíimáipináca nawàwa. Quéwa éwita achúmacáanítacué piwàwa maléená èeri nuétácái ìwalíse, càicáaníta mesúnamáita casíimáicuéca piwàwa nuétácái ìwaliwa. ²¹ Péemìacué comparación: Achúmaca inanái iwàwa ùasu èericaalí yàanàaca umusúadánápiná iicá èeri. Yá achúmaca uwàwa ùuwichàacáináwa cáiwíiri iyú, quéwa idécanáami asáica uíri, yásí uimáichaca yái cáiwíirica, máinícáiná casíimáica uwàwa umusúadacáiná iicá èeri. ²² Càita nacái siùcade achúmacuéca piwàwa. Quéwa nuèpùapinácawa nuicácuéca pía àniwa, yásí máinícué casíimáica piwàwa, yá canácata yáaliméeripiná achúmaca imànicuéca piwàwa àniwa.

²³ “Néenialípiná càmitacué iwàwacutá pisutáca péemìawa núa, yácáiná Espíritu Santo yéewáidapinácué píawa. Péemìacué cayába, Núaniri Dios imànipinácué piríwa càinácaalí cayábèeri wawàsi pisutéericuéca imàníinápiná pirí, pisutácaalícué Dios ícha nunùmalícuíse càide iyúwa nuwàwáaná. ²⁴ Càmitàacá pisutácué Núaniri Dios ícha nunùmalícuíse imàníinápinácué pirí cayábèeri càide iyúwa nuwàwáaná. Pisutácué Dios ícha nunùmalícuíse imàníinápiná pirí cayábèeri, yásí imànicuéca piríwani càide iyúwa nuwàwáaná, yéewacaténácué casíimáica piwàwa manuísíwata —ímaca walí yái Jesúscá.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵ Jesús ímacaté walí àniwa: “Nudéca nuéwáidacuéca pía càulenéri comparación iyú. Quéwa áibaalípináwa càmitacué nutàaní pirí comparación iyú. Néese nutàanípinácué pirí amaléeri iyú Núaniri Dios ìwaliwa, píalíacaténácué péemíaca ráunamáitani, càinácaalí ímáaná. ²⁶ Néenialípiná pisutápinácué Dios ícha nunùmalícuíse imàníinápinácué pirí cayábèeri càide iyúwa nuwàwáaná, yá càmita iwàwacutá nusutáca Dios ícha manuísíwata pirípinácué. ²⁷ Cáininácáiná Dios iicácuéca pía, íná càmita iwàwacutá nusutáca Dios ícha manuísíwata pirípinácué. Cáininácuéca Dios iicáca pía cáininácáinácué piicáca núa, peebáidacuéca nacái nùanàacaté Dios yàatanáise. ²⁸ Nudéca nùacawa Núaniri Dios yàatanáise wa nùanàacaténá aléi èeri iriculé. Siùcáade nuèpùacawa èeri ícha nùacaténáwa àniwa Núaniri Dios yàataléwa”, ímaca walí yái Jesúscá.

²⁹ Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wáimaca írí:

—Siùca pitàaníca pìyaca amaléeri iyú, càmita picàlida pìyaca càulenéri comparación. ³⁰ Siùca wáalíacawa píalíacawa macáita wawàsi. Càmita iwàwacutá wasutáca wéemìawa pía píalíacáinátawa càinácaalí wáináidáanáwa wawàwalícuísewa píalíacáináwa wáiwitáise ìwali. Íná weebáidaca planáacaté Dios yàatanáise —wáimaca írí. ³¹ Néese Jesús ímaca nalí:

—Piyúunáidacuéca peebáidaca nutàacái tàì íiméeri iyú macái piwàwalicuise, quéwa càmitàacáwa cachàinicué píiwitáise nùwali. ³² Mesúnamáisiwatacué pipiàcuécawa picàlàlacawa nuícha, yá pimàacapínacuéca núa abéeritawa. Quéwa càmita máiní abéerisiwa núa, Núaniricáiná iyaca núapicha. ³³ Nucàlidacuéca pírí macáita yái tàacáisica yéewacaténacué matuibanáica pía peebáidacáinacué nutàacái. Chái èeri irícu piùwichàapínacawa, quéwa pichàiniadacué piwàwawa. Nudéca numawèniadaca Satanás íiwitáise cachàiníri, yái ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise namàninápiná nabáyawanáwa, ínà yéewacué píalimápiná pimawèniadaca píichawa Satanás nacái —íimaca walí yái Jesúsca.

17

Jesús ora por sus discípulos

¹ Néeseté idécanáami Jesús icàlidaca walíni, yá iicáidaca chènuniré, yá íimaca Dios irí: “Núaniri, idéca nuénáiwaná yàanàaca. Pimàaca èeri mìnánái náalíacawa cachàinica nuíwitáise, núa Píirica, yéewanápiná numàaca nacái náalíacawa cachàinica píiwitáise. ² Pidéca pimàacaca nulí píiwitáise núcàanápiná èeri mìnánái canánama, nùacaténá nacáuca cà míri imáalàawa, níái pièyéica nulí nùasunáipiná, núa Píirica. ³ Nadèniápiná nacáucawa cà míri imáalàawa níái yáliyéyica wàwali, pía abéerita Dios báisírica, núa nacái Jesucristo yái pibànuèrica aléi èeri irículé.

⁴ “Nudéca nùasáidaca nalí cachàinica píiwitáise cháì èeri irícu, ínà nudéca numáalàidaca numànica macáita càide iyúwaté pichùulianá numànica. ⁵ Iná Núaniri siùcade pimàaca cáimiétacanéerica núa píapicha chènuniré càide iyúwaté nùyáaná píapicha bàaluitésíwa èeri ipíchawáise.

⁶ “Pidéca peedáca níái wenàiwicaca èeri mìnánái yèewíise píacaténá nulí núa nùasunáipiná. Yá nudéca numàacaca náalíaca píwali iyúwa piyáaná. Quéechatécáwa píasunáica nía, yá pidéca píaca nulí núa nùasunáipiná, nadéca nacái namànica càide iyúwa pichùulianá nía. ⁷ Siùca náalíacawa macáita yái numànírica, yá nacái tàacáisi nuéwáidéerica iyú nía, nudéca numànicani pichàini iyú, yái pichàini pimàaquéerica nulí. ⁸ Nudéca nucàlidaca nalíni yái tàacáisica pièricaté nulí, yá neebáidaca nulíni. Náalíacawa báisíri iyúcani nùanàacaté píatanáise. Neebáida nacái pibànùanáté núa.

⁹ “Nusutáca nalí píicha manuísíwata. Càmita nusutá píicha áibanái èeri mìnánái irípiná cà míyeyí yeebáida nutàacái. Néese nusutáca píicha nalí níái pièyéica nulí píasunáicáiná nía. ¹⁰ Macáita níái nùasunáica níacata píasunái nacái. Macáita níái

pìasunáica níacata nùasunái nacái. Nàyacáiná machacànìiri iyú, íná náasáidaca cachàinica nuíwítáise.

¹¹ “Siùcáade càmita nuyamáawa cháí èeri irìcu, quéwa nayamáapínacawa cháí èeri irìcu, idècunitàacá nùyaca píapicha. Pía, Núaniri mabáyawanéerica, picúa nía pirípináwa pichàini iyúwa neebáidáanápiná mamáalàacata pitàacái, níái pièyéica nulí nùasunáipíná, yéewacaténá abédanamaca náiwítáise náapichawáaca càide iyúwa abédanamáaná nuíwítáise píapicha. ¹² Idècunitàacá nùyaca náapicha cháí èeri irìcu, yá nucuacaté nía pirípiná pichàini iyú, níái pièyéica nulí nùasunáipíná. Canácata néená yúuquéeriwa nuícha, abéerita meedá yáara yúuquéericatéwa quéechatécáwa. Iná yéewa macáita ichàbapínacawa iyúwa profetanái itànàanáté tàacáisi ìwali pinùmalicuise bàaluité.

¹³ “Siùcáade nùacawa pìatalé, Núaniri. Quéwa idècunitàacá nùyaca cháí èeri irìcu, yá nusutáca pícha nalí casímáicaténá nawàwa manuísíwata càide iyúwa casímáiná nuwàwa. ¹⁴ Nudéca nucàlidaca nalí pitàacái quéwa báawaca èeri mìnánái iicáca nía càmicáiná nàya càide iyúwa èeri mìnánái ìyáaná, càide iyúwa núa nacái càmlíná nùya càide iyúwa èeri mìnánái ìyáaná. ¹⁵ Càmita nusutá pícha pitéenápiná nía èeri íicha, néese nusutáca pícha picúanápiná nía Satanás íicha yái báawéerica. ¹⁶ Càide iyúwa càmlíná nùya èeri mìnánái íiwítáise ìwali, càita nacái níái yeebáidéeyéica nutàacái càmlíyéita nacái ìya èeri mìnánái íiwítáise ìwali. ¹⁷ Masacàaca pimànica náiwítáise pitàacái báisíiri iyúwa náibaidacaténá pirí càide iyúwa piwàwáaná. Báisíiri tàacáisica yái pitàacáica. ¹⁸ Càide iyúwa pibànùanáté núa èeri mìnánái yéewiré, càita nacái nubànùaca níái nùasunáicawa èeri mìnánái yéewiré càmlíyéica yeebáida nutàacái. ¹⁹ Yá siùcáade numàacapínaca nucáucawa náichawalíná numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná yéewanápiná masacàaca pimànica náiwítáise pitàacái báisíiri iyúwa náibaidacaténá pirípiná càide iyúwa piwàwáaná.

²⁰ “Càmita nusutáca pícha abéta nalí níái yeebáidéeyéica nutàacái, néese nusutáca pícha nacái áibanái irípiná yeebáidéeyéipíná nutàacái áibaalípiná néemiacaalípiná nuéwáidacalénái icàlidaca nalíni. ²¹ Núaniri, nusutáca pícha pimàacáanápiná abédanamaca náiwítáise náapichawáaca macáita manuísíwata, càide iyúwa abédanamáaná wáiwítáise wáapichawáaca. Càide iyúwa pìyáaná núapicha, nùyáaná nacái píapicha, càita nacái pimàacaca abédanamaca náiwítáise náapichawáaca nàyacaténá abédanamata wáapicha, yéewanápiná áibanái èeri mìnánái neebáidaca pidéca pibànùaca núa aléi. ²² Pidéca pimàacaca nùasáidaca nalí cháí èeri irìcu cachàinica píiwítáise. Núa nacái, nudéca numàacaca náasáidaca

áibanái irí cachàinica píiwitáise yéewanápiná abédanamaca náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abédanamáaná wáiwitáise wáapichawáaca. ²³ Nùyaca nawàwalicu, pía nacái iyaca nuwàwalicu abédanamacaténá náiwitáise náapichawáaca manuísíwata, yéewanápiná èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái náalíacawa pidéca pibànùaca núa, yéewanápiná nacái náalíacawa cáinináca piicáca níai nùasunáica càide iyúwa cáinináaná piicáca núa.

²⁴ “Núaniri, pidéca pìaca nulí nía nùasunáipiná. Nuwàwaca nàyaca núapicha aléera nùyacatalépiná naicácaténá pimàacáaná macáita naicáca núa cáimiétaquéeri iyú nùyacaalípiná píapicha chènuniré, cáinináacáinaté piicáca núa bàaluitésíwa èeri ipíchawáise. ²⁵ Pía, Núaniri mabáyawanéeri, áibanái èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái càmíita náalí pìwali, quéwa núalíaca pìwali. Níai nacái nùasunáica náalíacawa pibànùacaté núa aléi. ²⁶ Nudéca numàacaca náalíacawa píiwitáise ìwali. Yá numàacapiná mamàalàacata náalíaca pìwali càiripináta yéewanápiná cáinináca naicáyacacawa càide iyúwa cáinináaná piicáca núa, yéewanápiná nacái nùyaca nawàwalicu”, íimaca yái Jesúsca isutáca walípiná Yáaniri Dios íichawa.

18

Arrestan a Jesús

¹ Jesús idécanáami isutáca walípiná Dios íicha, yá yàacawa wáapicha wía yéewáidacaléca, wàacaténáwa abéemàalé únibàa íicha, íipidenéeri Cedrón. Iyaca néeni bànacalé inàlimaná. Yá Jesús iwàlùacawa néré wáapicha wía yéewáidacaléca. ² Judas, yái yèericatéwa wáicha itécaténá Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, yáalíacawa ìwali yái bànacaléca, Jesús iyacáinaté néeni wáapicha madécaná yàawiría, wía yéewáidacaléca. ³ Iná Judas yàanàaca bànacalé inàlimaná néré, itéeri yáapichawa madécaná romanonái yàasu úwinái, áibanái nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo. Sacerdote íiwacanánái, fariseonái nacái nabànùacaté nàasu úwináíwa Judas yáapicha. Nadènlaca nacáapisáíwa. Naté nacái nàasu béeriasiwa, lámpara nacái nacamalápináwa, catácáiná nàwali. ⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa càinácaalí namànínapínaté irí, iná imusúacawa náipunita, yá isutáca yéemìlawa nía:

—¿Cawinácué picutá? —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Náimaca irí:

—Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica wacutá —náimaca irí. Néese Jesús íimaca nalí:

—Núaquéi —íimaca yái Jesúsca. Judas, yái itéerica Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, ibàlùacawa néeni úwinái yáapicha. ⁶ Ideté Jesús íimaca: “Núaquéi”, yáta cáaluca nía Jesús íicha,

yá néerúacawa ícha, yá náuwàacawa cáli ínatalé nacalùniwa.

⁷ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía àniwa:

—¿Cawínacué picutá? —íimaca. Néese náimaca àniwa:

—Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica wacutá —náimaca irí.

⁸ Iná Jesús íimaca nalí àniwa:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni nuináwanáwa núaquéi. Picutácaínacué núa, néese pimàacacué nèepùacawa níai núapichéeyéica —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Yá macáita ichàbacawa càide iyúwaté Jesús íimáanaté: “Núaniri, níai pièyéica nulí nùasunáipiná canácata néená yúuquéeriwa núícha”, càité íimaca yái Jesúsca, iwàwacáinaté icùaca wía yùuwichàacáisi ícha, wía yéewáidacaléca. ¹⁰ Néese Simón Pedro, idènièrica espada machete nacáiri, yá iwatàaca espada yàalu iricúsewa, yáalimáidaca ipéliacatátá quéwa isasàacáita meedá asíali yùuwi yéewápuwáiséechúa yái ípidenéerica Malco, sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwicaca.

¹¹ Quéwa Jesús íimaca Pedro irí:

—Píiyàa pìasu espadawa yàalu iriculéwa. Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná —íimaca yái Jesúsca.

Jesús ante Anás

¹² Néeseté níai úwinái, náiwacali yáapichawa, nía nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo náibàaca Jesús. Yá nadacùaca náichawa icáapi. ¹³ Néese quéechacáwa natéca Jesús Anás icapèe néré. Caifás icuiricani yái Anásca. Néenialité sacerdote íiwacalinácani yái Caifásca. ¹⁴ Yái Caifás, yácata icàlidéericaté judío íiwacanánái irí cayábáanápínaté cachàiniwanái nalíni abéeri asíali yéetácaalípinátéwa macái wenàiwica íchawalíná, ipíchaná romanonái inúaca macáita judíonái.

Pedro niega conocer a Jesús

¹⁵ Néese Simón Pedro, núa Juan nacái, wàacawa Jesús yáamiwáise déecuta. Wàanàaca sacerdote íiwacaliná icapèe néré, yá namàacaca nuwàlùacawa Jesús yáamiwáise capíi ibàacháwalená iriculé, yácáiná sacerdote íiwacaliná yáalía iicáca núa. ¹⁶ Pedro ibàlùacawa bàacháwáiséeri inúma ícha. Iná nùacawa bàacháwa ícha nutécaténá Pedro núapichawa bàacháwa iriculé. Yá nusutáca wawàsi inanái ícha icuèchúaca capíi inúma bàacháwáise umàacáanápíná Pedro iwàlùacawa. Yá umàacaca iwàlùacawa. ¹⁷ Néese usutáca uémíawa Pedro:

—¿Píasica nacái abéeri néená níai Jesús yéewáidacaléca? —úumaca Pedro irí. Néese Pedro íimaca ulí:

—Càmita núani —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani.

¹⁸ Néese casalínicaté nàwali níai sacerdote yàasu wenàiwicaca iyéeyéica néeni, úwinái nacái icuèyéica templo, íná

napucúadacaté quichái, yá nàanabàca. Pedro yàanabàca nacái náapicha quichái.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

¹⁹ Idècunitàacá Pedro ìyaca bàacháwáise manuúri capìi íicha, yá capìi irìcu sacerdote ìiwacaliná idàbacaté isutáca yéemìawa Jesús wàwali macáita wía yéewáidacaléca. Isutáca yéemìawa Jesús nacái càinácaalí ìwali yéewáida wenàiwica. ²⁰ Jesús ìimaca irí:

—Càmita nuéwáida nía ibàacanéri iyú. Nudéca nucàlidaca tàacáisi macái wenàiwica yàacuésemi. Nudéca nuéwáidaca wenàiwica mamáalàacata judíonái yéewáidacàalu irìcu, templo irìcu nacái, aléde nàwacáidáyacacataléca macái judíoca. ²¹ ¿Cána pisutá péemìawa núa? Pìa pisutáca péemìawa áibanái yéemièyéicaté nutàacái càinácaalíté ìwali nuéwáidaca nía. Náalíacawa ìwali yái nucàlidéerica nalí —ìimaca yái Jesúsca. ²² Idécanáami Jesús càì ìimaca nalí, néese abéeri néená níái úwi icuèyéica templo inúaca Jesús inàni ìwali. Yá ìimaca Jesús irí:

—Picá càì pitàaníca sacerdote ìiwacaliná irí —ìimaca. ²³ Jesús ìimaca irí:

—Nutàanícaalí báawéeri iyú, picàlida nulíni càinácaalí báawéeri nutàaní. Quéwa càmicaalí nutàaní báawéeri iyú, néese canácata yéewaná picapèedáidaca núa —ìimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese Anás ichùuliaca úwinái natéca Jesús nadacuèrimi Caifás yàatalé yái áiba sacerdote ìiwacaliná.

Pedro niega otra vez a Jesús

²⁵ Idècunitàacá Pedro ibàlùaníca yàanabàca ìyaca, yá áibanái ìyéeyéica néeni nasutáca néemìawani:

—¿Càmitasica pía nacái abéeri néená níái Jesús yéewáidacaléca? —náimaca. Quéwa Pedro imànica ichìwawa àniwa. Yá ìimaca nalí:

—Càmírita núa —ìimaca yái Pedroca, cáalucáináni, ipíchaná náibàacani.

²⁶ Néese sacerdote ìiwacaliná yàasu wenàiwica, abéeri yéenasàiriná yái asìali Pedro isasèericaté yùuwi, yácata isutáca yéemìawa Pedro nacái. Yá ìimaca Pedro irí:

—¿Càmitasica pía yái nuiquéericaté Jesús yáapicha bànacalé inàlimaná néeni? —ìimaca. ²⁷ Yá Pedro imànica ichìwawa àniwa, ìimaca càmitasa yáalía Jesús ìwali, yáta cawámai itàaca.

Jesús ante Pilato

²⁸ Néeseté natéca Jesús Caifás icapèe íicha gobernador ro-manosàiri icapèe nérépiná. Amaláca yàacawa nawicáu, ínà càmita nawàlùawa gobernador càmlíri judío icapèe iriculé, náimacáiná càmitasa nawàwa casacàaca nía Dios íicha ìwalíise yái nawàlùanácawa càmlíri judío icapèe iriculé. Càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá nía, casacàacaalí Dios iicáca nía yáté

èerica, yá càmita náalimá nayáaca nayáacaléwa Pascua yàasuná culto yaalí. ²⁹ Iná gobernador Pilato imusúacawa icapèe íchawa itàanícáténá náapicha. Yá íimaca nalí:

—¿Càinacué ibáyawaná pirí yái asialica? —íimaca. ³⁰ Néese náimaca irí:

—Càmicaalí imàni ibáyawanáwatá, néese càmita waté pìatalétáni —náimaca. ³¹ Pilato íimaca nalí àniwa:

—Pitécuéni piùwichàidacuéni càide iyúwa plawirináimi íiwitáise íimáaná —íimaca yái Pilatoca. Níai judíoca náimaca Pilato irí àniwa:

—Píacué romanonái icuèyéica wàasu cáli càmitacué pibatàa wanúaca wenàiwica cruz ìwali, wía judíoca —náimaca irí.

³² Càité namànica càide iyúwaté Jesús icàlidáanáté ìwaliwa nanúanápínáténi cruz ìwali, níai càimíyéica judío. ³³ Pilato yèepùà iwàlùacawa icapèe manuiri iriculéwa. Yá imáidaca yàataléwa Jesús. Pilato íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinápiná? —íimaca. ³⁴ Jesús íimaca irí:

—¿Pisutásica péemìawa núa píináidacáináwa pisutáanápíná péemìà núa, càmicaalí nacái, pisutásica péemìawa núa áibanái icàlidacáiná piríni? —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Pilato íimaca irí àniwa:

—¡Núa càimírita judío! Péenánái judíonái, nía nacái sacerdote íiwacanánái nadéca natéca pía nùatalé nacháawàacáténá píináwaná ìwali. ¿Càiná báawéeriquéi pimànica? —íimaca. ³⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmita nucùà wenàiwica càide iyúwa èeri mìnánái icùaná yàasu wenàiwicawa cháí èeri irícu. Nucùacaalí càì nùasu wenàiwicawatá, yá nudèniaca nùasu úwináiwatá imàniyéipiná úwi ipíchaná nùuwidenái íibàaca núa presoíri iyú natécaténá núa judío íiwacanánái yàatalétá. Quéwa càmita nucùà nùasunáíwa èeri mìnánái íiwitáise ìwali —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese Pilato isutáca yéemìawa Jesús àniwa:

—¿Néeni, píatasica abéeri nacuèriná? —íimaca. Néese Jesús íimaca.

—Báísíta, núaquéi càide iyúwa píimáaná. Nacuèrináca núa. Numusúacaté nuicá èeri nucàlidacáténá nalí báisíiri tàacáisi. Cawinácaalí wenàiwica iwàwéyéica yáalíacawa báisíiri tàacáisi ìwali, néemìaca cayába nucàlidáanáca nalíni —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese Pilato íimaca Jesús irí:

—Canácata yáaliméeri yáalíacawa càirínácaalíni, yái píiméerica ìwali báisíirica tàacáisica —íimaca yái Pilatoca.

Jesús es sentenciado a muerte

Néese Pilato idécanáamité càì isutáca yéemìawa Jesús, yá Pilato imusúacawa icapèe íchawa àniwa itàanícáténá judíonái yáapicha. Íimaca nalí:

—Càmita nuicá ìwali ibáyawaná yái asàlica. ³⁹ Quéwa, càide iyúwacué píiwitáise iyáaná, nuwasàapinacué piriwa abéeri presoíri Pascua yàasuná culto yaalíwa. ¿Piwàwasicué numàacaca yèepunícawa piri Jesús, yái judío icuèrináca? —Ímaca yái Pila-toca. ⁴⁰ Néese macáita néemíanicawa:

—¡Càmírita! ¡Piwasàa walí Barrabás! —náimaca néemíanicawa. Yái Barrabásca abéeri presoíri imàníricaté ùwicái romanonái yàasu gobierno ípunita.

19

¹ Néeseté Pilato ichùulíaca yàasu úwináíwa nacapèedáidaca Jesús mabàleta cachàiníri cabèesi iyú. Yá nacapèedáidaca Jesús báawanama àta ímami ichalàacatalétawa ícha. ² Néese úwinái namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná. Néese náucaca ruana nacáiri Jesús ìwalíise, abéeri ruana nacáiri cáaléeri quíiréeri nacái càiride iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni. ³ Néese nàacawa yàatalé abéerinamata namanùbaca iyúwa, càide iyúwa nàaca nacáicaalí icàaluíniná, quéwa naicáanícáita iquíniná meedá, càmita báisíiri iyú nàa icàaluíniná. Yá náimaca irí:

—¡Casímái piwàwa, pìyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise nataidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná. Yá nanúadáidaca Jesús inàni ìwali.

⁴ Néese Pilato imusúacawa àniwa itàanícáténá judiónái irí. Yá ímaca nalí:

—Piicácué yái, nudéca nutécuéca pìataléni, yéewacáténacué píalíacawa càmita nuicá ìwali ibáyawaná, canásíwa —ímaca.

⁵ Néese namusúadaca Jesús capíi irícuíse idènièri tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná íiwita ìwaliwa, idènièri ìwalíisewa bàlesi quíiréeri nacái. Yá Pilato ímaca nalí:

—¡Piicácuéni, yácata yái asàlica! —ímaca.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judiónái yàasu úwi icuèyéica templo, naicácanacáita Jesús, yá nadàbaca néemíanicawa. Náimaca:

—¡Pinúacuéní! ¡Pitàtàacuéní cruz ìwali! —náimaca. Néese Pilato ímaca nalí:

—Píatacué ité itàtàawani cruz ìwali, càmicáiná nuicá ìwali ibáyawaná, canásíwa —ímaca. ⁷ Níái judíoca náimaca:

—Wadènlaca wàawirináimi yàasu tàacáisiwa ímérica iwàwacutáaná yéetácawa icàlidacáiná iináwanáwa Dios Iiricasani —náimaca.

⁸ Néese idécánáami Pilato yéemíaca natàacái, yá cáaluca manuísíwatani. ⁹ Yèepùa iwàlùacawa icapèe manuíri iriculéwa àniwa, yá Pilato isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Sísíeéríiná pía? —Íimaca. Quéwa Jesús càmlírita itàaní.
¹⁰ Néese Pilato íimaca irí:

—¿Cáná càmita pitàaní nulí? Píalíacawa núalimá nuchùulíaca natàtàaca pía cruz ìwali, íná iwàwacutá picàlidaca nulí pí-ináwanáwa numàacáanápíná pèepunícawa càmicaalí piwàwa pèetácawa —íimaca. ¹¹ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmicaalí Dios ibatàa pimànica càide iyúwa iwàwáanátá, yá canácata píaliméeri pimànica nulítá, íná yáara wenàiwica ibànuèricaté núa presoíri iyú pìatalé, máini yáwanái ibáyawaná píicha —íimaca yái Jesúsca.

¹² Yáta Pilato icutáca càinápínacaalí iyú yáalimá imàacaca Jesús yèepunícawa, quéwa judío íiwacanánái néemíanicawa:

—¡Pimàacacaalí yèepunícawa yái asìalica, néese càmita quirínama cayába píapicha emperador romanosàirica, yái píiwacalisíwa icuèrica macái cáli imanùbaca! ¡Cawínacaalí wenàiwica iwàwéerica icùaca wenàiwica iyúwa nacuèriná, yùuwideca imànica píiwacali emperador! —náimaca.

¹³ Néese, idécanaámi Pilato yéemíaca natàacái, yá ichùulíaca úwinái natéenápíná Jesús capíi irícuíse. Yá Pilato yáawinacawa yàasu yàalubáisi íinatawa yéemíacataléca wenàiwica iínáwaná, ípidenácatalé Gabata hebreo itàacái iyú, áibaalí ípidenácatalé íba sàabadanaméeyéi. ¹⁴ Yáté èerica Pascua yàasuná culto ipíchawáiséeri, yáté judiónái nachùnìaca yàacàsi nayáacaténá nayáacaléwa Pascua yaalí, càmicáiná yéewaná náibaidaca Pascua yàasuná culto yaalí. Néese mawiénicaalíté machacànica èeri, yá Pilato íimaca judiónái irí:

—¡Píicácué yái picuèrináca! —íimaca. ¹⁵ Quéwa néemíanicawa:

—¡Pinúacuéní! ¡Pinúacuéní! ¡Pitàtàacuéní cruz ìwali! —náimaca. Pilato íimaca nalí:

—Càmita cayába nutàtàacué picuèriná cruz ìwali —íimaca. Quéwa sacerdote íiwacanánái náimaca:

—¡Canáca áiba wacuèriná emperador romanosàiri íicha! —náimaca.

¹⁶ Ináté Pilato yèepùadaca nalí Jesús natàtàacaténáni cruz ìwali. Yá natécani.

Jesús es crucificado

¹⁷ Néeseté natéca Jesús yàcalé íicha. Jesús itéca yàacawa yàasu cruzwa. Néese nàanàaca néré ípidenácatalé La Calavera íimáanáca “Íiwitasi yáapimi ìyacatalé” (áibaalí ípidenácatalé Gólgota hebreo itàacái iyú). ¹⁸ Néese natàtàacani cruz ìwali. Yá natàtàaca nacái áibanái cruz ìwali. Nabàlùadaca abéeri cruz Jesús inanàcubàa, abéeri cruz nacái abéemàawáise. Yá nabàlùadaca Jesús yàasu cruz bamuchúamibàa nalí. ¹⁹ Pilato gobernador ichùullacaté nachanàidaca tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali. Yá tàacáisi íimaca: “Jesús, Nazaret ìyacàlená néeséeri, yái judío icuèrináca.” ²⁰ Yá madécaná judío iléeca tàacáisi

úwináicáiná natàtàacaté Jesús cruz ìwali mawiénita Jerusalén ìyacàlená írí. Yá náalimá naléeca tàacáisi natànàacáináté máisiba tàacáisi iyúni: hebreo itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, griego itàacái iyú nacái. ²¹ Ináté judíonái yàasu sacerdote íiwacanánái nàacawa Pilato yàatalé. Yá náimaca írí:

—Báawéeriquéi meedá yái tàacáisica pichùulìerica natànàaca íiméerica ‘Judío icuèriná’, íná pichùullia natànàaca áibata àniwa. Pichùullia càì natànàanápíná: ‘Yái íiméerica ìwaliwa judío icuèrinácasani’, càì pichùullaca natànàanápínáni —náimaca. ²² Quéwa Pilato íimaca nalí:

—Numàacaca càitanide iyúwa natànàanácani —íimaca.

²³ Néese idécanáami úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali, yá nàwacáidaca ibàlemi, naseríaca báinúacanama nàwaliwáacani, yá macái úwisàiri imanùbaca yeedáca íríwa abéeri yéená. Néese úwinái yeedáca ináawanimi cáaléeri càmliri isucúacaná, yái wáluma ináawaniná iyàacanéeri chènunlìse àta cáliaculénama.

²⁴ Iná úwinái náimaca nalíwáaca:

—Picácué wacacanáidani, waseríanápíná wàwaliwáacani. Cayába wáucaca wáichawa suerte ìwalínápíná wáalíacaténáwa càinácaalí wéená yeedéeripíná wáichani —náimaca. Càita namànica càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Jesús inùmalìcuíse bàaluité. Càité íimaca “Naseríaca nàwaliwáaca nubàlemi, yá náucaca náichawa suerte nunáawanimi ìwalínápíná nacái, càinácaalí néená yeedéeripíná íríwani”, càì profeta itànàacaté tàacáisi Jesús inùmalìcuíse. Càité namànica níái úwináica.

²⁵ Jesús yáatúa ibàlùacawa mawiénita Jesús yàasu cruz írí, uénásàatúa nacái. Uyaca náapicha nacái María, úái Cleofas yàacawéetúaca. María Magdalena iyaca náapicha nacái. ²⁶ Jesús iicáca yáatúawa ibàluèchúacawa núapicha mawiénita cruz írí, núa yéewáidacaléca cáininéerica Jesús iicáca, yá Jesús íimaca yáatúa íríwa:

—Yái nuéwáidacaléca, piicá càinide iyúwa pìiriwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Jesús íimaca nulí, núa Juanca:

—Picúa úa càide iyúwa píatúawa —íimaca yái Jesúsca. Yá nucùacaté úa nuénánái yáapichawa nucapèèricuwa idécanáamité Jesús yéetáca.

Muerte de Jesús

²⁸ Néeseté Jesús yáalíacawa imáalàidacaté imànica macáita càide iyúwaté Dios ichùullaná imànica, íná Jesús íimaca:

—Macàlaca nuwàwa —íimaca nalí imànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànàanáté Dios itàacái bàaluité.

²⁹ Uyaca néeni catúa ipuniéchúawa uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá náisapiaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú. Yá nadacùaca wáluma nacáiri isàbéeri hisopo yéetaná yàana

ipùatalìcu, yái hisopo sitùà nacáirica. Néese namichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá ibèrùacani. ³⁰ Yá Jesús ibèrùaca achúmanamata íisapiacaténá inùmawa iyú yái uva itúnica càaméeri ìiracaná, yéewacaténá itàanica cachàinìiri iyú. Néese Jesús íimaca:

—Nudéca numáalàidaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùullaná numànica —íimaca yái Jesúsca. Néese icùadaca íiwitawa, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Yaté èerica viernes ipíchawáiseté judiónái iyamáidacawa Pascua yàasuná culto yaalí. Iná judiónái càmitaté nawàwa yéetéeyéimiwa ichéecami ichanàacawa cruz ìwali nàasu sábadò irìcu nayamáidacatáicawa. Yaté èerica nayamáidacatáicawa máníirica iwàwacutácawa nalí namànicaténá nàasu cultowa íipidenéeri Pascua. Iná nasutáca Pilato íicha wawàsi ichùullianápiná úwinái inúaca imalàawa nacàwa yáapi, níái ichanèeyéicawa cruz ìwali néetácaténáwa ráunamáita, yéewacaténá áibanái nalicùadaca nachéecami cruz íicha. ³² Iná úwinái yàaca inúaca imalàawa icàwa yáapi yái idàbáanéerica nàanàaca. Namalàata nacái icàwa yáapi yái áiba natàtèerica mawiénita Jesús irí. ³³ Quéwa nàacawa Jesús yàatalé, yá naicáca yéetácatéwa, iná càmita nanúa namalàawa icàwa yáapi.

³⁴ Quéwa abéeri úwi isutàaca Jesús ibàlài irìcu ùlibàna iyú. Yáta íiranámi imusúacawa icháuná irìcuíse úni nacáiri yèewi.

³⁵ Nudéca nucàlidacani iyúwaté nuicáanáténi, núa Juanca, nuicácaínaté Jesús yéetácatéwa ipíchawáiseté úwi isutàaca ibàlài irìcu ùlibàna iyú. Iná yéewa nucàlidacuéca pirí báisíiri iyúni. Nualíacawa nucàlidacuéca pirí báisíiri iyúni, peebáidacaténácué nacái Jesús itàacái. ³⁶ Namànicaté macáita Jesús irí càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuíse Mesías ìwali, yái judío icuèrinápiná Dios ibànuèripinacaté nalí. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté: “Picácué pimalàa yáapi, yái oveja wàlisàica pinuéricuéca Pascua yàasuná culto piná”, íimacaté yái Diosca. ³⁷ Aiba profeta nacái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse Mesías ìwali. Profeta íimacaté: “Naicáidapiná irí, yái asíali nasutèericaté”, càité itànàaca yái profetamica.

Jesús es sepultado

³⁸ Néesetécáwa José, abéeri Arimatea ìyacàlená mìnali, yàacawa Pilato gobernador yàatalé, yá isutáca Pilato íicha Jesús iinámi. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái quéwa ibàacanéeri iyúta quéechacáwa cáalucáínaté José judío íiwacanánái íicha. Yá Pilato imàacaca José yeedáca Jesús iinámi, iná José yàaca yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. ³⁹ Nicodemo nacái, yái yèericatéwa áiba catá itàanicaténá Jesús yáapicha, yàanàaca

néré itéeri nacái treinta kilo pumèníiri isàni, yèewìadéericaté pucháiba pumèniyéi isàni íiwitáaná iyú, íipidenéeyéi mirra, áloe nacái áiba. ⁴⁰ Càité Nicodemo yeedáca Jesús iinámi José yáapicha. Yá néepùacani cáaléeri wáluma iyú náisapièricaté pumèníiri isàni iyú, Nicodemo itéerica. Namànicaté càide iyúwa judíonái imànííná yéetéeyéimiwa irí ipíchawáise nabàllaca nía. ⁴¹ Iyacadé bànacalé inàlimaná mawiénita irí yái nanúacatáica Jesús. Bànacalé inàlimaná yèewi iyaca wàlisài càliculli canácáwa nabàlièri yéetéerimiwa néré. Yái càlicullica áibanái íicacaté dúli ibàlài irícu yéewanápiná càlicullicani, capìi imàdàaná nacáiri. ⁴² Nalladaca Jesús iinámi càliculli irículé mawiénicáiná cruz iríni yái càlicullica, catácáiná nacái yàacawa yáté èerica viernesca, ipíchawáise sábado judíonái iyamáidacatáicawa.

20

La resurrección de Jesús

¹ Mapisáisiwata domingo irícu, María Magdalena ùacatéwa càliculli néré catácatái tàacáwa. Yá uicáca manuúri íba ibàluèricawa méetàucuta càliculli inùma íicha, yái íba nabàllanaca càliculli inùma. Yái càlicullica áibanái íicacaté dúli ibàlài irícu yéewanápiná càlicullicani, capìi imàdàaná nacáiri. ² Néeseté upìacawa wàatalé, yái Simón Pedro, núa Juan nacái yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca. Yá úumaca walí:

—¡Nadéca needáca Wáiwacali iinámi càliculli irícuíse, yá càmita wáalíawa alénacaalí náucani! —úumaca.

³ Néese Pedro, núa nacái Juan, wàaca waicácaténá càliculli nérépiná. ⁴ Wía aslanái wapiacawa pucháibanamata. Nupìacawa cachàini Pedro íicha. Yá idàba nùanàaca càliculli néré. ⁵ Yá núawia nuicáidaca càliculli irículé, yái càliculli náiquéericaté dúli ibàlài irícu iyúwa capìi imàdàaná. Nuicáca ibàlemi, yái néepùanacaté Jesús iinámi. Càmita quéwa nuwàlùawa càliculli irículé. ⁶ Néese, Simón Pedro yàanàa núamiwáise, yá iwàlùacawa càliculli imàdàaná irículé. Pedro nacái iicáca yái ibàlemica. ⁷ Iicáca nacái wáluma néepuèricaté iyú Jesús íiwitami. Méetàucuta iríawa áiba wáluma íicha ituwièriwa cayába. ⁸ Néese núa Juan, yái idàbàanéerica yàanàaca càliculli néré, nuwàlùacawa nacái nuicácaténá néré. Nuicáca iyúwa ìyáaná, yá nuebáidaca Jesús imichàacatéwa yéetácáisi íicha. ⁹ Càmicáínaté wáalía wéemìlaca cayába quèechatécáwa càinácaalíte Dios itàacái íimáaná íiméericaté ìwali iwàwacutáanápínaté Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha. ¹⁰ Néese, wía pucháiba yéewáidacaléca wèepùacatéwa wacapèe néréwa.

Jesús se aparece a María Magdalena

¹¹ Quéwa María Magdalena uyamáacatéwa mawiénita càliculli irí. Idècunitàacá uícháanáca, yá úawia uicáidaca càliculli

imàdàaná irìculé. ¹² Yá uicáca pucháiba ángel cabalèenaméeyéi ibàle yáawinéeyéicawa Jesús iinámi irìacatáicawa. Abéeri yáawinéeriwa Jesús íiwitami néeni. Aiba nacái yáawinéeriwa yàabàlimi néeni. ¹³ Níái ángelca náimaca ulí:

—Néeni, ¿cáná pícháani? Càmita iwàwacutá pícháanica — náimaca. Yá úumaca nalí:

—Nadéca natéca Nuíwacali iinámi, yá càmita núalíawa alénácaalí náucani —úumaca úái María Magdalenaca.

¹⁴ Udécanacáita càì úumaca, néese uwènúaca uicáidaca uémaléwa báawata, yá abéeri wenàiwica ibàlùacawa néeni. Càmita quéwa úalíawa Jesúscani. ¹⁵ Néese Jesús íimaca ulí:

—¿Néeni? ¿Cáná pícháani? Càmita iwàwacutá pícháanica. ¿Cawiná picutá? —íimaca yái Jesúscu. Uyúunáidéeri meedá icùaca bànacalé inàlimaná càliculì ìyacatáica. Iná úumaca irí:

—Píatasica idéca itécani, néese pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni alénácaalí piriadani, nutécaténáni —úumaca irí. Yá uwènúacawa íicha àniwa. ¹⁶ Néese Jesús íimaca ulí:

—¡María! —íimaca ulí. Yá uèpùu uwènúu uicáidaca irí àniwa, yá úumaca irí hebreo itàacái iyú:

—¡Raboni! —úumaca irí (íimáanáca “Nuíwacali”). Yá úuwàa ulíacawa unùmáawawa Jesús irí, uíbàaca yàabàli ìwali ùacaténá icàaluíniná, càide iyúwaté judío íiwitáise ìyáaná. ¹⁷ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—¡Picá píbàa nùwali!, iwàwacutácáiná numichàacawa Núaniri Dios yàataléwa. Píawa picàlidacaténá nuénánái iríni, níara nuéwáidacaléca, siùcasíwata numichàapínacawa Núaniri Dios yàataléwa, Píaniri Dios yàatalécué nacái —íimaca yái Jesúscu. ¹⁸ Iná María Magdalena ùacawa ucàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca. Yá úumaca walí:

—¡Wáiwacaliquéi nudéca nuicáca siùcasíwataàcáwa! —úumaca walí. Ucàlidaca nacái walí yái íimáanáca ulí.

Jesús se aparece a los discípulos

¹⁹ Néeseté idécanáami catáca walí yái domingomica, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa capìi irìcu. Yá wabàliacaté macái capìi inùma llave iyú cáalucáiná wía ipíchaná judío íiwacanánái nanúaca wía nacái. Yáta Jesús ìyaca wèewi. Yá íimaca walí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúscu.

²⁰ Idécanáami càì íimaca walí, yá yáasáidaca waicá icáapiwa, útuwi yáami, ibàlìirìcu nacáiwa ùlibàna yáami. Yá casímaica wawàwa waicácáiná báisícata Wáiwacalicaní. ²¹ Néese Jesús íimaca walí àniwa:

—Matuíbanáicué pía. Càide iyúwa Núaniri Dios ibànùnáté núa, càita nacái nubànùapínacué píawa pimànicaténacué càide iyúwa nuchùullaná —íimaca walí yái Jesúscu.

22 Néese Jesús ipùa icalésawa wapualé yáasáidacaténá wadèñanápiná wacáucawa wàlisàwa. Yá íimaca walí:

—Peedácué nuícha Espíritu Santo, icuèripinácué píiwitáise.
23 Aibanái iwènúadacaalí íiwitáise wá Dios irípiná, yá numàacaca píricué nuíwítáise wá picàlidáanápínácué nalí Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. Quéwa cawínácaalí càmiyéica iwènúada íiwitáise wá Dios irípiná, yá numàacaca píricué nuíwítáise wá picàlidáanápínácué nalí Dios càmita imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha —íimaca walí yái Jesúsca.

Tomás ve al Señor resucitado

24 Tomás áibaalí íipidenéri Gemelo, abéeri wéená wía Jesús yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càmitaté ìya wáapicha Jesús yàanàacaalíté wèewiré.

25 Néese wía Jesús yéewáidacaléca áibanái wáimaca Tomás irí:
—Wadéca waicáca Wáiwacaliwa —wáimaca. Quéwa Tomás íimaca walí:

—Càmicaalícáwa nuicá icáapi icháuná útuwi yáamica, yá nacái càmicaalícá numàaca nucáapi ipùatawa néeni útuwi yáami irícu, yá nacái càmicaalícá numàaca nucáapiwa ibàlài icháunálicu ùlibàna yáami, yá càmitàacá núalimá nuebáidaca cáucani —íimaca.

26 Néeseté abéeri semana idénáami, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa àniwa capli irícu. Tomás ìyacaté néeni wáapicha. Néese éwita wabàliacáanítaté capli inùma llave iyú, macái capli inùma, càicáaníta Jesús yàanàaca néré, ibàlùacawa wèewi. Yá itàidaca wía. Íimaca walí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca. 27 Néese Jesús íimaca Tomás irí:

—Pimàaca picáapi ipùatawa nucáapi icháuná irícu útuwi yáamica, yá piicáida nucáapi irí. Pimàaca picáapiwa nubàlài icháuná irícu, ùlibàna yáamica. Picá píináidawa mamáalàacata càide iyúwa wenàiwica càmliri yeebáida, néese ¡peebáida nudéca numichàacawa yéetácáisi íicha! —íimaca yái Jesúsca. 28 Néese Tomás íimaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali, píacata Nucuèriná Dios! —íimaca yái Tomásca.
29 Jesús íimaca irí:

—Tomás, siùca peebáidaca átata piicácáiná núa. Casíimáipiná áibanái yeebáidéeyéipiná nutàacái éwita càmiyéicáaníta iicá núa —íimaca yái Jesúsca.

El porqué de este libro

30 Wía Jesús yéewáidacaléca waicácaté Jesús imànica madécaná wawàsi íiwitáise cachàiníri iyúwa. Quéwa càmita nutànàa macáita cháí cuyàluta irícu. 31 Nudéca nutànàaca yái tàacáisica peebáidacaténácué Jesús itàacái Mesíascani, yái judío icuèrinápináca Dios ibànuèricaté walí, Dios Iiricani,

yéewanápinácué pidèniaca picáucawa càmliri imáalàawa chènuniré, piácué yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

¹ Néesetécáwa àniwa Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wía yéewáidacaléca Galilea icalisaniná néeni, áibaalí íipidenéri Tiberias icalisaniná. Càité imànica: ² Siete wamanùbaca wía iyéeyéicaté néeni: Simón Pedro; Tomás nacái, áibaalí íipidenéri Gemelo; Natanael nacái, Caná iyacàlená mìnali, Galilea yàasu cáli íinatéri yàcaléca; wía nacái Zebedeo yéenibe pucháibaca; áibanái nacái Jesús yéewáidacalé pucháiba. ³ Yá Simón Pedro íimaca walí:

—Nùacá nuíbàaca cubái —íimaca yái Pedroca. Néese wáimaca irí:

—Uwé. Wàata nacáwa píapicha —wáimaca. Yá wàaca wawàlùacawa barca iriculé. Yá máadáiní wacamáaca wèepunicawa táiyápinama. Quéwa canácata wacaméerica.

⁴ Néeseté amalácaalí yàacawa, yá Jesús imàacaca yáawawa waicácani càina íinata idècunitàacá wàyaca úni yáacubaa barca iricu. Quéwa wía yéewáidacaléca càmitaté wáalía waicácani.

⁵ Néese Jesús imáidaca walí calisa icàinalená íinatáise. Iimaca walí:

—¡Néenicué, nùacawéeyéiná! ¿Canátacué picaméeri? —íimaca imáidaca walí. Néese wáimaca irí:

—Canáca wacaméeri —wáimaca irí. ⁶ Néese Jesús íimaca walí:

—Piúcacué piasu chinchorrowni yéewápuwáise barca íicha, yásí píibàacuéca nía —íimaca. Néese wamànica càide iyúwa ichùulianá wía, quéwa càmita wáalimá weedáca wàasu chinchorrowni yáacuíse manùbacáiná níái cubáica iyéeyéica iricu. ⁷ Néeseté núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca, núumaca Pedro irí:

—¡Yácata báisí Wáiwacali! —núumaca. Simón Pedro yéemìacanáita Wáiwacalicaní, yá ìwalica ibàlewa iwataacáinaté íichawani idècunitàacá íibaidaca. Yá Simón Pedro ipisìacawa úni yáaculé, yá imàlacawa càina íinatalépiná yàanàcaténá Jesús yàatalé ráunamáita wapíchalépiná. ⁸ Wía yéewáidacaléca áibanái wàanàca càina néré barca iricu. Yá wawatàidaca chinchorro ipuniériwa cubái iyú barca yáamísewa. Càmita máiní déeculé wía càina íicha, cawàwanáta wàyaca cien metro idècuni càina íicha weedácaalíte níái cubáica. ⁹ Wamusúacanámiwa barca iricuíse, yá waicáca abéeri cubái iriadéeri quichái imení íinata pan yáapicha. ¹⁰ Jesús íimaca walí:

—Peedácué néená níái cubáica píibèeyéica —íimaca yái Jesúsca.

¹¹ Yá Simón Pedro iwàlùacawa barca iriculé, yá iwataidaca chinchorro càina íinatalé, yái chinchorro ipuniéricawa

manuínaméeyéi cubái iyú. Yá waputàaca nía, ciento cincuenta y tres namanùbaca manuínaméeyéi cubáica. Ewita manùbacáaníta nía, càicáaníta càmita namàdá chinchorro.
 12 Néese Jesús íimaca walí:

—Aquialé, piacué piyáaca piyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca. Yá canácata wéená wía yéewáidacaléca isutéeri yéemlawa caw-inácaalíni wáaliacáináwa Wáiwacalicaní. 13 Néese Jesús yàacawa quichái néré, yá yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá iwacùaca walíni, wía yéewáidacaléca, yá iwacùaca nacái walí yái cubáica.

14 Yácata máisibáaná yàawiría Jesús imàacaca yáawawa waicácani wía yéewáidacaléca, idécanáamité imichàacawa yéetácáisi íicha.

Jesús habla con Simón Pedro

15 Néeseté wadécanáami wayáaca wayáacaléwa, yá Jesús íimaca Simón Pedro irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cáininásica piicáca núa náicha? —íimaca yái Jesúsca. Pedro íimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, pialíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Péewáida nùasu wenàiwica siùquéeyéica tàacáwa idàba yeebáidaca nutàacái. Picùa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cáininéeri iyú, níái oveja pùubanaméeyéi yáanaca —íimaca yái Jesúsca. 16 Néese Jesús isutáca yéemlawa Pedro àniwa. Jesús íimaca irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cáininásica piicáca núa? —íimaca yái Jesúsca. Pedro íimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, pialíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí:

—Picùa nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Picùa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cayábéeri iyú —íimaca yái Jesúsca. 17 Néese Jesús isutáca yéemlawa àniwani máisiba yàawiríanápíná. Jesús íimaca Pedro irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cayábasica piicáca núa? —íimaca yái Jesúsca. Yá achúmaca Pedro iwàwa, Jesús isutácáiná yéemlawni máisiba yàawiría cáinináaná iicácani. Yá Pedro íimaca irí:

—Nuíwacali, pialíacawa macáita ìwali. Pialíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí:

—Péewáida nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Péewáida nía nutàacái iyú càide iyúwa oveja icuèriná icutácaalí ipíra iyáapínáwa. 18 Péemla cayába. Bàaluité ùuculliricaalíte pía, yáté piwalica pibàlewa, yá piacatéwa àta alénácaalíte piwàwa piacawa, quéwa béericaalípiná pía, yásí piducúaca pìanawa, yá áibanái nadacùapíná piwaliabàa, yá natépiná piawa càmicatalé piwàwa piacawa —íimaca yái Jesúsca.

19 Jesús icàlidaca Pedro iríni wéemìacaténá Pedro yéetáanápínátéwa cruz ìwali, yáasáidacaténá èeri mìnánái irí cachàinica Dios íiwitáise Pedro yéetácaalípinátéwa Jesús ìwali yeebáidacáiná Jesús itàacái. Néese Jesús íimaca Pedro irí:

—¡Pìawa núamiwáise! —íimaca yái Jesúsca.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

20 Néeseté Pedro iwènúacawa iicáidaca íinataléwa, yá iicáca nùacawa náamísewa, núa Juanca. Núacata yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca. Núacata yái yáawinéericatéwa mawiénita Jesús irí wayáacaalíté wayáacaléwa Pascua yaalí Jesús yáapicha; núacata yái isutéericaté yéemíawa Jesús: “Nuíwacali, ¿cawiná yái itéeripináca piùwidenái náibàacaténá pía?” núumacaté Jesús irí. 21 Néese Pedro iicáca núa, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿néeni yái asíalica? ¿Càinácaalí ìyáanápíná? —íimaca yái Pedroca. 22 Jesús íimaca Pedro irí:

—Nuwàwacaalí ìyaca àta nùanàacatalépináta àniwa, càmita iwàwacutá píalíacawa nuíwítáise. Iwàwacutá peebáidaca nutàacái mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca.

23 Iná áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúunáidaca càmlínápiná nuétáwa. Quéwa Jesús càmita càì íima. Néese íimacaté: “Nuwàwacaalí ìyaca àta nùanàacatalépináta àniwa, càmita iwàwacutá píalíacawa nuíwítáise”, càité íimaca yái Jesúsca.

24 Núacata yái Juanca, Jesús yéewáidacalécaté, yái icàlidéerica Jesús iináwaná ìwali. Nudéca nutànàacuéca píriní. Macáita wáalíacawa nudéca nucàlidaca báisíiri iyúni.

25 Jesús imànicaté manùba càmlíiri nutànàa ìwali. Natànàacaalí macáita yái Jesús imàníricatá, yá cuyàluta napuníadaca macái cháì èeritá.

LOS HECHOS

La promesa del Espíritu Santo

¹ Nubànua piri cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máiniri cáimiétacanáca. Bàaluité nutànàaca piri yáara idàbáanéericaté cuyàlutaca nucàlidacaténa piri macáita Jesús imànínaté, yéewáidáanaté nacái quéechatécáwa. ² Nucàlidacaté piríni nùasu idàbáanéerité cuyàluta irìcu càinácaalíté Jesús imànica yèepunícaalítéwa cháí èeri irìcu àta imichàacatalétatéwa chènuniré. Ipíchawáiseté yàacawa èeri ícha, yá imáidaca yàataléwa yàasu apóstolnáíwa, íbaidéeyéipinaté irí yáamirìcubàa. Néese Espíritu Santo íiwitáise iyú, Jesús yàalàaca nía náalíacaténaíwa càinácaalípinaté iwàwacutáaná namànica. ³ Jesús yéetácadénáamitéwa, néese imichàacatéwa yéetácáisi ícha. Yá imàacaca yáawawa apóstolnáí iicácani. Cuarenta èeri imàacacaté yàacawa yáawawa naicácani náalíacaténatéwa báisiri iyú cáucani. Yéewáidaca nía nacái neebáidáanápíná Dios itàacái namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁴ Idècunitàacá iyaca yàasu apóstolnáí yáapichawa, yaté Jesús yàalàaca nía ipíchanaté namusúacawa Jerusalén iyacàlená ícha. Ímacaté nalí:

—Picùacué Espíritu Santo yàanàaca, yái Núaniri Dios ímèericaté iwali ibànùanápínacué piríwani, càitade iyúwa núumáanácuéca piri. ⁵ Báisíta Juan el Bautista ibautizacaté wenàiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùacué piríwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéeripínacuéca píawa, ibautizacaténaícué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú —ímaca yái Jesúsca.

Jesús asciende al cielo

⁶ Néeseté idècunitàacá nàwacáidáyacacawa Jesús yáapicha, yá apóstolnáí náimaca nasutáca néemìawani:

—Wáiwacali, ¿siùcatasica piwasàa wía romanonái ícha, wía judíoca, yéewacaténa píata icùaca wàasu cáli néeséeyéi? — náimaca. ⁷ Néese Jesús ímaca nalí:

—Càmitacué iwàwacutá píalíacawa càiná èeri irìcucaalí Núaniri Dios imànipínacué piri wawàsi. Abéerita Núaniri Dios yáaliéricawa. Càmita icàlida áibanái iríni càiná èeri irìcucaalípináni. Càmitacué iwàwacutá píalíacawa.

⁸ Quéwa Espíritu Santo iwàlùapínacué piwàwaliculéwa, yái yèeripínacuéca pichàiniwa chènuníiséericawa, yéewanápínacué pía picàlidaca nuináwaná iwali, ipíchanacué cáaluca píicáca wenàiwicanái. Càitacué nacái picàlidapíná nuináwaná iwali Jerusalén iyacàlená irìcu, Judea yàasu cáli néenibàa

naacíwa, Samaria yàasu cáli néenibàa nacái, nía nacái yàcalé déecubàanaméeyéica, cháí èeri irícu —íimaca nalí yái Jesúsca.

⁹ Idécanáamité càli íimaca, idècunitàacá naicáidaca irí, yá imichàacatéwa náicha chènuniré. Yá iwàlùacawa acalèe yèewiré, càmita quirínama nadé naicácani. ¹⁰ Idècunitàacá Jesús imichàacawa, yá naicáidaca yáamísewa chènuniré. Yá pucháiba asíanái cabalèenaméeyéi ibàle namàacacaté níawawa apóstolnái iicáca nía. ¹¹ Yá náimaca apóstolnái irí:

—Píacué Galilea yàasu cáli néeséeyéica, ¿cánácué pibàlù piicáidaca chènuniré? Yái Jesús siùquérica tàacáwa imichàacawa chènuniré pèewísecué, yàanàpiná àniwa acalèe yèewíse càide iyúwa pidéénácué piicácáwa imichàacawa —náimaca níái ángelca.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² Néeseté apóstolnái yèepùacawa dúli íinatáise, íipidenéechúa Olivos, olivo inàlimanáca. Yá nàacawa Jerusalén iyacàlená néré. Uái dúli yáawinéechúacawa mawiénita Jerusalén iyacàlená íicha, batéwa abéeri kilómetro idècuni, càiride iyúwaté judiónái íiwitáise imàacáaná nèepunícawa sábadu irícu nayamáidacatáicawa. ¹³ Nàanàacaté yàcalé néré, yá macáita nayamáacawa abéeri capli imàdàaná irícu iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. Once namanùbaca níái asíanáica iwàluèyécawa néré: Pedro, Juan nacái, Santiago nacái, Andrés nacái, Felipe nacái, Tomás nacái, Bartolomé nacái, Mateo nacái, Santiago nacái yái Alfeo írìca, Simón nacái, áibaalí íipidenéeri Celote, Judas nacái, yái Santiago yéénásàirica. ¹⁴ Abédanamata náiwitáise náapichawáaca canánama nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios íicha mamáalàacata, náapicha nacái abénaméeyéi inanáica, María nacái, Jesús yáatúaca, Jesús yéénánái nacái.

¹⁵ Néenialité Pedro imichàa ibàlùacawa nàacuése, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, ciento veinte namanùbaca iwacáidáyaquéeyécawa néré. Yá íimaca nalí: ¹⁶ “Píacué nuénánáica, idéca ichàbacawa macáita càide iyúwa rey David itànàanáté Dios itàacái, Espíritu Santo inùmalícuise. Bàalutécáiná David itànàaca tàacáisi Judas Iscariotemi iináwaná ìwali, yái yèericatéwa náiwitápu níái úwinái íibèeyéicaté Jesús presocaténáté namànicani. ¹⁷ Yèepunícáinatéwa wáapicha, yái Judasmica. Iibaidacaté nacái Dios irí wáapicha”, íimaca yái Pedroca. ¹⁸ Sacerdote íiwacanánái iwèniàcaté abéeri cáli Judas yàasu plata iyú yái nèericaté irí platamica imàníricaté ìwalíise ibáyawanáwa. Imulacàacatéwa yái Judas ichéecamica, yá yúuwàacawa isubèriacawa ìwallabàawa balánamá, iyapicúami imusúacawa íicha canánama. ¹⁹ Néese, Jerusalén iyacàlená minánái yéemlacaalíte Judasmi iyáaná, yá nàaca íipidená

yái cálica Acéldama, ímáanáca natàacái iyú: “Írái yàalu”.
²⁰ Pedro itàaníca nalí àniwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.
 Pedro ímaca nalí: “Càité rey David itànàacaté tàacáisi Judas Iscariotemi ìwali cuyàluta Salmos irìcu. David ímacaté:
 ‘Máisapínaca icapèemica, canácata ìyèeripíná icapèemi irìcu’,
 càité David itànàaca. Itànàacaté àniwa:
 ‘Áiba wenàiwica àniwa íbaidapíná yáamirìcubàami’,
 càité David itànàaca Salmos irìcu”, ímaca yái Pedroca.

²¹ Pedro idécánáamité icàlidaca nalíni Judasmi iináwaná ìwali, yá ímaca nalí àniwa: “Íyèeyéica wèewi níái asíanáica yèepuníyécátéwa wáapicha èeri imanùbaca idècunitàacá Wáiwacali Jesús ìyaca wáapicha. ²² Yèepuníyécawa wáapicha Juan ibautizácátáiseté Jesús àta Wáiwacali imichàacatalétatéwa wáicha chènuniré. Càide iyúwaté rey David itànàanáté tàacáisi ímèerica: ‘Áiba wenàiwica àniwa íbaidapíná yáamirìcubàami’, càita nacái iwàwacutá abéeri íbaidaca Dios irípiná wáapicha Judas yáamirìcubàami icàlidacaténá Jesús iináwaná ìwali idéca imichàacawa yéetácáisi ícha”, ímaca yái Pedroca.

²³ Iná macáita Jesús yéewáidacaléca manùbéeyéi needáca nèewísewa pucháiba asíanái. Abéeri ípidená José, áibaalí ípidená Barsabás, áibaalí ípidená nacái Justo, máisibaca ípidená. Yá nacái yàacawéerináca ípidená Matías. ²⁴⁻²⁵ Yá macáita nasutáca níawawa Dios ícha macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wáiwacali, píacata yái yáaliérica macái wenàiwica íiwitáise. Píasáida walí càirínácaalí néená níái pucháiba asíanáica piwàwéeri íbaidaca piri iyúwa apóstol Judas yáamirìcubàami, yái Judas íbaidacalémica Judas yúuquéricaté íchawa ibáyawaná ìwalísewa, yàacaténátéwa yúuwichàacatalépinácawa, yái infiernoca”, náimaca nasutáca Dios.

²⁶ Néese, iyúwaté judío íiwitáise ìyáaná, náucaca náichawa suerte púubanaméeyéi íba, náalíacaténátéwa càirínácaalí néená Dios yeedéericaté íbaidéeripináté Dios irí náapicha níái apóstolca. Yá needáca náicha Matías, íbaidéeripíná Dios irí náapicha. Yácata doce apóstol yéenaca, yái Matíasca.

2

La venida del Espíritu Santo

¹ Néenialité judiónái namànicaté nàasu cultowa ípidenérica Pentecostés, yá macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa abéeri capìi irìcu. ² Yátaté néemìaca manuíri sànasi chènuníiséeri càide iyúwa wéemìaná cachàiníiri cáuli isàna. Macáita yáawinéeyécawa capìi irìcu néemìaca yái sànasica. ³ Yá naicáca quichái nacáiri ipèrùa manùba càide iyúwa waicáaná quichái. Yá quichái ipèrùa iseríacawa náiwita ìwali náalimáwanama, macáita níái wenàiwicaca. ⁴ Yá

Espíritu Santo iwàlùacawa nawàwalìculé canánama, icùacaténá náiwitáise. Yá nadàbaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise áiba cáli néeséeyéi itàacái iyú, yái tàacáisica càmíiritécáwa nadé náalíaca natàaníca iyú, càide iyúwa Espiritu Santo imàacáaná nacàlidacani.

⁵ Néenialité áibanái judío ìyaca néeni Jerusalén ìyacàlená irìcu, yàanèeyéicaté macái cáli néese. Níái judíoca neebáidacaté Dios itàacái cáalíacáiri iyú. ⁶ Judíonái yéemìacacanacáita yái sànasi chènuníiséerica, yá manùba nàwacáidáyacacawa capìi néré. Néemìaca apóstolnái, áibanái nacái náapichéeyéica, nacàlidaca nalíni natàacái imanùbaca iyú. Macái wenàiwica yéemìaca itàacáíwa. Náináidacawa manuísíwata néemìaca natàacáíwa, níái manùbéeyéica judíoca yàanèeyéicaté capìi néré. ⁷ Yá judíonái nasutáca néemìawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná natàaníca watàacái imanùbaca iyú? Ewita Galilea yàasu cáli néeséeyéicáaníta nía canánama, càicáaníta natàaníca watàacái imanùbaca iyú. ⁸ ¿Càinásica yéewaná náalimá nacàlidacani watàacái iyú? ⁹ Manùba cáli néeséeyéi wía: Partia yàasu cáli, Media yàasu cáli nacái, Elam yàasu cáli nacái, Mesopotamia yàasu cáli nacái, Judea yàasu cáli nacái, Capadocia yàasu cáli nacái, Ponto yàasu cáli nacái, Asia yàasu cáli nacái, ¹⁰ Frigia yàasu cáli nacái, Panfilia yàasu cáli nacái, Egipto yàasu cáli nacái, Libia yàasu cáli néeséeyéi nacái, ìyeyéica mawiénita Cirene yàasu cáli irí, Roma ìyacàlená mìnánái nacái ipáchiéyéica ìyaca cháí, ¹¹ áibanái nacái judíosíwanái, áibanái nacái càmíiyéica judío iwènúadéeyéicaté ìiwitáisewa neebáidacaténá Dios itàacái iyúwa judíosíwanái, Creta yàasu cáli néeséeyéi nacái, Arabia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Manùba cáli néeséeyéica wía, quéwa macáita wáalimáwanama wéemìaca natàaníca watàacái iyú nacàlidaca ìwali yái Dios imàníníaca cayábéeri ìiwitáise cachàiníiri iyúwa —náimaca nalíwáaca.

¹² Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, càmítaté náalíawa càinácaalí iyú yéewaná apóstolnái càì natàaníca madécaná tàacáisi iyú yéewanápiná manùbéeyéi cáli néeséeyéi yéemìaca itàacáíwa. Nasutáca néemìawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná càì natàaníca? —náimaca nalíwáaca. ¹³ Abénaméeyéi quéwa naicáanícáita apóstolnái iquíniná meedá. Iná náimaca:

—¡Càméeyéica nía meedá! —náimaca naicáaníca.

Discurso de Pedro

¹⁴ Néeseté Pedronái, níái docéeyéica imanùbaca apóstolca, namusúacawa manùbéeyéi yèewíise, níái ciento veinte namanùbaca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidacaténá manùbéeyéi wenàiwica iríni. Yá Pedro icàlidaca nalíni cachàiníiri tàacáisi iyú. Iimaca nalí: “Píacué, nuénánái judíoca,

macáitacué pía nacái Jerusalén ìyacàlená mìnánáica, péemìacué cayábani yái nucàlidéeripínacuéca piriwa. ¹⁵ Piyúunáidacuéca nacàmaca níai wenàiwicaca. ¡Càmírita! Canácata icàméeri mapisái yáawanáitàacáwa a las nueveta. ¹⁶ Néese Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo càide iyúwa profeta Joel icàlidáanáténi bàaluité, itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicuise nacái. Dios ímacaté:

¹⁷ ‘Mawiénicaalí yái èeri imáalàacatáipináwa, yá nubànùapiná Espíritu Santo wenàiwicanái irí canánama, yàacawéeridacaténá nía; íná yéewanápinácué péenibe nacàlidaca tàacáisi nunùmalicuise; nubànùapiná tàacáisi ùuculliyéi irí yéenáiwánási nacáiri iyú, béeyéi irí nacái náamacani irícuísewa.

¹⁸ Néenialípiná nubànùaca Espíritu Santo nùasu wenàiwicanái iwàwaliculéwa, yàacawéeridacaténá nía, aslanái, inanái nacái, yéewanápiná nacàlidaca tàacáisi nunùmalicuise.

¹⁹ Capìraléeri cáli irícuwa nùasáidapiná naicá wawàsi nacalùadéeripiná naicáca, ínata nacái cáliqueí—irái, quichái, acalèe nacáiri íisaca nacái.

²⁰ Yái èeri icamaláná catéeripináwa, quéeri nacáiwa naiquéechúapiná quíirawaca càide iyúwa waicáaná irái, ipíchawáise nùasu èeri máiní cayábéeri yàanàaca, caiyéininéeri nacái.

²¹ Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yáawawa nuícha nuicáanápíná napualé, nuwasàapíná níawa nùasu yùuwichàacáisi íichawa’,

ímacaté yái Diosca, càité profeta Joel itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise.

²² “Íná péemìacué cayábani yái nucàlidéeripínacuéca piriwa, piacué israelitaca: Píaliacuécawa machacàníiri iyú cànínacaalíté ìyáaná pèewibàa, yái Jesúsca, Nazaret ìyacàlená néeséerica. Dios idéca yáasáidacuéca piríni, píaliacaténáwa Jesús ìwali, abéeri Dios néeséericani, yái Jesúsca. Dios imàacacaté Jesús imànica máiníiri cayábanaméeri wawàsi, càmíirica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténácué pirí Dios ibànùacani. ²³ Ewitacué píaliacáanítatéwa ìwali Dios néeséericani, càicáanítacué píibàacaténí, pinúacaténáni. Quéwa bàaluitésíwa Dios ínáidacatéwa imàacáanápíná áiba wenàiwica iyúdàacuéca píibàaca Jesús presoíri iyú, yéewanápinácué pimàacaca báawanaméeyéi aslanái itàtàacani cruz ìwali. ²⁴ Quéwa Dios iwasàacaté Jesús yéetácáisi íicha, yáté imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha càmíciná yéetácáisi yáalimá imawènladacani. ²⁵ Yáté rey David icàlidacaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalicuise. Jesús ímacaté Dios irí:

‘Nucuèriná Dios, núalíacawa pìyáanápíná núapicha càiripínáta, pìacawéeridaca nacái núa. Iná canácata yáalíméeri imàacaca nucalíacawa pícha, pía Nucuèriná Diosca.

²⁶ Iná yéewa casímáica nuwàwa, yásí nucántàa nacái casímáiri iyú. Yá máini manuíca nuínáidapínácawa nuwàwawa pìwali,

²⁷ càmicáiná pimàacapíná núa càliculli irìcu. Càmita nacái pimàacapíná ibadácawa yái nuináca, núa pìasu wenàiwicaca mabáyawanéerica.

²⁸ Pidéca pimàacaca cáuca núa, yá nuyanídapínácawa nùyacaalípínáta píapicha’,

ímacaté yái Jesúsca, càité David itànàaca Jesús itàacái.

²⁹ “Píacué nuénánáica, macáitacué wáalíacawa wàawirimi rey David yéetácátéwa, yáté nabàliacani. Siùcade macáita wía judíoca wáalíacawa alénácaalí David yàasu càlicullimi iyaca cháí wèewibàa. ³⁰ Profetacaté yái rey Davidmica, yá yáalíacátéwa nacái Dios imànicaté wawàsi David yáapicha cáimiétacanéri iyú imàacáanápínáté rey David itaquérinámi icùaca israelitanái David yáamirìcubàami. ³¹ David icàlidacaté yái tàacáisi Dios inùmalcuíse, càide iyúwa David idéca nacáicaalí iicáca macáita yái ichàbàanápínácawa. Iná yéewa rey David icàlidacaté tàacáisi íméerica Mesías icáucaanápínátéwa, yái israelita icuèrinápínáca. David ímacaté nacái Mesías càmínápínáté iyamáawa càliculli irìcu, càmínápínáté nacái iinámi ibadáwa.

³² Yái Jesúsca, Dios idéca icáucaìdacani, yá nacái macái wía, wadéca waicáca cáucani. ³³ Dios idéca imichàidaca Jesús chènuniré, imàaca nacái yáawinacawa yéewápuwáise Dios irí, icùacaténá macáita Dios yáapicha chènuniré. Yá càide iyúwaté Jesús icàlidáaná walíni, Wáaniri Dios idéca imàacaca Jesús ibànùaca walí Espíritu Santo. Siùca èeri pidécuéca péemíaca, píicáca nacái càinácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenàiwicanái íiwitáise. ³⁴ Wáalíacawa Mesíascani yái Jesúsca, Dios ibànueripínacaté icùacaténá wía, yácáiná rey David càmítaté imichàawa chènuniré icáuca yáapichawa, quéwa David icàlidacaté tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalcuíse. David ímacaté:

‘Wacuèriná Dios ímacaté Nuíwacali irí: Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita,

³⁵ idècunitàacá numawènìadaca pícha macái piùwidenáíwa, íimaca yái Diosca’,

càité David íimaca.

³⁶ “Píacué macái Israel itaquénáinámica, iwàwacutácué píalíacawa báisíiricani: Yái Jesúsca, pinuéricatécué cruz ìwali, yácata Dios imàaquéerica Wáiwacalipíná, Mesías nacái, yái wacuèrinápínáca, wía judíoca”, íimaca yái Pedroca.

³⁷ Néese níái wenàiwica ìwacáidáyaquéeýéicawa néré, néemìacáiná Pedro yàasu tàacáisi, íná máiní achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwa. Yá nasutáca néemìawa Pedro, apóstolnái nacái. Yá náimaca nalí:

—Píacué wéenánáica, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? — náimaca. ³⁸ Néese Pedro ímaca nalí:

—Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná. Pibautizácué nacáiwa Jesucristo ípidená ìwali píasáidacaténácué peebáidaca itàacái. Yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná ícha. Ibànùapínácué pírí Espíritu Santo icùacaténácué píiwitáise. ³⁹ Yái Espíritu Santoca, Dios iwàwéericuéca yàaca pírí, péenibe irí nacái, nalí nacái macáita iyéeyéica déeculé, yácáiná Dios ibànùapíná Espíritu Santo nalí canánama, cawínácaalí Wacuèriná Dios iwàwéeyéica imáidaca yàasunáipínáwa —ímaca yái Pedroca. ⁴⁰ Càita Pedro icàlidaca nalíni déecuíri iyú, yàalàa nacái nía. Ímaca nalí:

—Piwènúadacué píiwitáisewa ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía náapicha níái cabáyawanéeyéi wenàiwicaca —ímaca yái Pedroca.

⁴¹ Inaté níái yeebáidéeyéicaté Pedro yàasu tàacáisi, nabautizáca. Tres mil namanùbaca níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái yaté èrica. ⁴² Nàwacáidáyacacawa náapicha áibanái yeebáidéeyéica néemìacaténá apóstolnái yéewáidáaná nía. Yá macáita neebáidaca cachàiniwaca. Abédanamata nacái náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa. Nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios ícha, nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca, nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ Néeseté apóstolnái ichùnìaca yàacawa manùbéeyéi cáuláiquéeyéi Dios íiwitáise iyú. Dios imàaca nacái namànica manùba cachàiníiri iyú càmíiri wenàiwica idé imànica. Iná Jerusalén iyacàlená mìnánái cáaluca nawàwa náináidacáwacawa canánama. ⁴⁴ Macáita níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, abédanamata náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa. ⁴⁵ Yá nawéndaca nàasuwa càinácaalí nadènièrica nawacùacaténá iwènináami catúulécaneeyéi irí yeebáidéeyéica Jesús. ⁴⁶ Eeri imanùbaca nàwacáidáyacacawa templo iriculé nàacaténá Dios irí cayábéeri. Nàwacáidáyaca nacáiwa nacapèe iriculéwa nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná. Yá nayáaca nayáacaléwa náapichawáaca casímáiri iyú nawàwalicúsewa. ⁴⁷ Jerusalén iyacàlená mìnánái cáimiétaquèeri iyú naicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Eeri imanùbaca Wáiwacali iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu

yùuwichàacáisi íicha néenánáicaténá nía, níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

3

Un cojo es sanado

¹ Aiba èerité Pedro, Juan nacái nàacawa templo néré a las trescatáica táicalé càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná nasutáca níawawa Dios íicha èeri imanùbaca. ² Macái èeri imanùbaca iyacaté néré abéeri asìali éeruúri yàabàli, quéwa yáta imusúanátawa. Eeri imanùbaca áibanái itécani templo inùma nérépiná, yái templo inùma íipidenácatáica Hermosa. Néré isutáca plata wenàiwicanái íicha, níái iwàluèyéicawa templo iriculé. Isutáca náicha plata iwènàicaténá iyáapináwa. ³ Iicáca Pedro, Juan nacái iwàluèyéiwa templo iriculépiná, yá isutáca náicha plata. ⁴ Idècunitàacá isutáca náicha plata, yá naicáidaca irí. Pedro íimaca irí:

—Piicáida walí —íimaca yái Pedroca. ⁵ Yái asìali éeruúri yàabàli iicáidaca nalí machacànita, iyúunáidacáiná nàapináca irí plata. ⁶ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Canáca nulí plata, orocáaníta canácata nulíni. Numànica piríwa yái núaliméerica numànica. Núumaca pirí Jesucristo Nazaret iyacàlená néeséeri inùmalcùise, yái ichàiniadéerica núa, nuchùnàicaténá pía, pimichàawa plipíná —íimaca yái Pedroca.

⁷ Yá Pedro íibàaca asìali icáapi yéewápuwáiséeri, yá Pedro imichàidaca ibàlùawa yái asìalica. Idècunitàacá imichàacawa yái asìalica, yáta cachàinica yàabàli. ⁸ Yá ipisìa ibàlùacawa. Yá idàbaca ìipìnaca. Iwàlùacawa Pedronái yáapicha templo iriculé, ipisìanica nacái yàacawa, yàaca Dios irí cayábéeri néeninamata. ⁹ Macáita wenàiwica iyéeyéica templo irícu naicáca ìipínáanica. Néemla nacái itàacái yàaca Dios irí cayábéeri. ¹⁰ Náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí, cáalu nacái náináidacawa nawàwawa ìwali, yái asìali ichàbáanácawa, náalíacáinátéwa Dios íiwitáise iyaca néré, náalíacáiná naicácani yái asìalica, náalíacáiná nacáíwa ìwali yáawináanlirimicawa isutáca náicha plata templo inùma néré íipidenácatáica Hermosa.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Yái asìali éeruúricaté yàabàlimi, ichùnìèricatéwa, càmita iwàwa nàacawa íicha yái Pedroca, Juan nacái. Nabàlùacawa abéeri imàdàaná néeni templo irícuúri. Yái imàdàanáca íipidenácaté Pórtico de Salomón. Madécaná wenàiwica náináidacawa manuísíwata néemíaca Pedronái iináwaná, íná napiacawa néré naicácaténá nía. ¹² Néese Pedro iicáciná nàwacáidáyacacawa, yá íimaca nalí: “¿Cánásicué máiní plínáidacawa manuísíwata piicáidaca walí, piacué israelitaca? Picácué plínáidawa wadéca wachùnìaca yái

asílica wáiwitáise iyúwa meedáta. ¡Càmírita! Càmita nacái wadé wamàacaca ìpìnaca ìwalíse yái wamànnínáca culto Dios irí. ¹³ Achúmatàacáwa nucàlidacué piriwani càinàcaalí yéewaná ìpìnaca. Péemíacué cayába quéechacáwa: Wacuèriná Dios, yái Dios wàawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái nèericaté icàaluíniná, yácata imàaqueérica Jesús iyaca cáimiétacanéri iyú náicha canánama, íbaidéérica Dios irípiná. Yái Jesúsca presocatécué pimànicani, pimàacacaténáté càmiyéi judío inúacani, níai icuèyéica wàasu cáli. Néeseté gobernador Pilato iwàwacaalíte iwasàaca Jesús, yá pitàanicatécué báawéri iyú Jesús ìwali, íná càmitatécué pimàaca Pilato iwasàacani. ¹⁴ Càmitacué pisutá Pilato iwasàanápínáténi, yái Jesús mabáyawanéérica imànnírica càide iyúwa Dios ichùullaná. Néeseté pisutácuéca Pilato ícha iwasàanápínátécué piri abéeri inuéricaté wenàiwica. ¹⁵ Càita pinúacatécué yái yèerica wacáuca càmiíri imáalàawa. Quéwa Dios imichàidacaténi yéetácáisi ícha. Wía nacái, wadéca waicáca cáucani, yái Jesúsca. ¹⁶ Siúcade yái asíali piiquéericuéca cháí, píaliéricué nacái piicáca, idéca ichùnìacawa cachàinìcaténáni Jesús ípidená ìwali, ìpìnacaténá, yeebáidacáiná Jesús itàacái. Dios idéca imàacaca wachùnìacani cayába, càide iyúwa piicáanacué macáitani, weebáidacáiná Jesús itàacái.

¹⁷ “Píacué nuénánáica, núallíacuécawa pìwali, píiwacanánái nacái pinúacaalítécué Jesús, càmitacué báisiiri iyú píaliacawa cawínàcaalí yái pinuéricatécuéca. ¹⁸ Quéwa Dios imàacacatécué pimànica càide iyúwaté yàasu profetanái canánama nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse ìwali yái yàasu Mesíasca. Náimacaté iwàwacutàanápínaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápináca Dios ibànùérica walí, wía israelitaca. ¹⁹ Iná, piwènúacuéwa Dios irí àniwa, piwènúadacué nacái píiwitáisewa Dios irípiná yéewacaténácué imàacaca iwàwawa pibáyawaná ícha. Piwènúadacaalícué píiwitáisewa pibáyawaná íchawa caquialéta, yá cawàwanáta Wacuèriná Dios imàacapínacué pìyaca matuìbanáiri iyú. ²⁰ Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná yéewanápinácué Dios ibànùaca pìatalé Jesús, yái Mesíasca. Bàaluité Dios íináidacawa imàacáanápínácué picuèrinápinàcani, píacué israelitaca. ²¹ Quéwa iwàwacutá Jesucristo iyamáacawa chènuniré àta Dios ichùnìacataléta macái wawàsi càide iyúwaté profetanái ímáaná Dios inùmalìcuíse, níai Dios yàasu profetaca íbaidéeyéicaté Dios irípiná bàaluité èeri. ²² Càité profeta Moisés ímaca wàawirináimi irí: ‘Aibaalípiná Wacuèriná Dios ibànùapínácué piri profeta péenátacuéwa, núiwitáise nacáirica. Peebáidacué macáita càide iyúwa ichùullaná pimànica. ²³ Macái cawínàcaalí càmiyéica yeebáida iyúwa yái profetaca ichùullánápiná, Dios yùuwichàidapíná níawa

càiripináta', ímacaté yái Moisésca.

²⁴ “Yá macáita profetanái, yái Samuel, nía nacái profetanái Samuel yáamíisàna nacàlidacaté Mesías yéenáiwana ìwalipináté. ²⁵ Profetanái nacàlidacaté tàacáisi Dios inùmalicuise ímèericaté Dios ibànùanápínacué pìatalé picuèrinápíná. Siùca idéca ibànùacuéca pìataléni càide iyúwaté ímáaná. Dios imànicaté wawàsi cáimiétacanéri iyú wàawirináimi yáapicha imàníinápínacué pírí cayábéeri, píacué nataquénáinámica. Siùcade idéca imànicuécá pírí cayábéeri càide iyúwaté ímáaná. Yácáiná Dios ímacaté wàawirimi Abraham irí: ‘Pitaquénáinámi ìwalíse numànipíná cayábéeriwa macái èeri mìnáná irí’, càité ímaca yái Diosca. ²⁶ Idécanáamité Dios imichàidaca líriwa yéetácáisi íicha, yá ibànùaca wía wacàlidacaténacué pírí iínáwaná ìwali quéechatécáwa, imànicaténacué pírí cayábéeri, píacué israelitaca, yéewanápíná macáitacué piwènúadaca píiwitáisewa píbáyawaná íchawa”, ímaca yái Pedroca.

4

Pedro y Juan ante las autoridades

¹ Idècunitàacá Pedro, Juan nacái nacàlidaca yái tàacáisi wenàiwicanái irí, yá sacerdotenái nàanàaca néré, yá nacái úwi íiwacalíná, níái úwi icuèyéica templo, abénaméeyéi saduceo nàanàaca náapicha nacái. ² Calúaca nía yácáiná Pedro, Juan nacái néewáidaca wenàiwicanái tàacáisi iyú ímèerica Dios idéca yáasáidaca báisíiri iyú icáucàidáanápíná yéetéyéimiwa, Dios icáucàidacáinaté Jesús. ³ Yá úwinái náibàaca nía, presoca namànica Pedro, Juan nacái. Namàacaca nía presoíyéi ibànalícu, mánícáiná catáca yàacawa, íná namàacaca nía néré táiyápinama. ⁴ Quéwa manùbéeyéi néená yéemièyécaté Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidaca Jesús itàacái. Macáita níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái batéwa cinco mil namanùbaca níawami aslanáita. Càmita naputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái yeebáidéeyéica Jesús.

⁵ Néese mapisáináami àniwa, judío íiwacanánái sacerdotenái, judío icuèrinánái béeyéi nacái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàwacáidáyacacawa Jerusalén ìyacàlená néré. ⁶ Iyacaté néré náiwacanánái yèewi Anás, yái sacerdote íiwacalínáca. Nàyaca néré áibanái sacerdote nacái: Caifás, Juan nacái, Alejandro nacái, áibanái nacái sacerdote íiwacanánái yéénánáisiwa macáita. ⁷ Néese nachùullaca natéca nàatalé Pedro, Juan nacái. Yá namàacaca Pedronái nabàlùacawa nàacuésemi. Yá nasutáca néemíawa Pedronái. Náimaca Pedronái irí:

—¿Cawiná íiwitáise iyú pidécué càì pimànica? ¿Cawinácué ichùulia pimànica càiri wawàsi? —námaca. ⁸ Néese Espíritu Santo icùaca Pedro íiwitáise. Yá icàlidaca nalíni:

—Píacué nuénánái judío íiwacanánáica, wacuèrinánái béeyéica nacái: ⁹ Pidécuéca pisutáca péemíawa wía ìwali yái wamàníináca cayábéeri cáuláiquéeri irí, píalíacaténácuéwa càinácaalí yéewaná asìali ichùniacawa. ¹⁰ Uwé, wacàlidacué piríni yéewanápiná macáita Israel itaquénáinámi náaliacawa. Yái asialica íyéerica cháí macáita wenàiwicanái yàacuésemi, idéca ichùniacawa Jesucristo Nazaret iyacàlená néeséeri íipidená ìwali, Jesús ichùuliacáiná wachùniacani, yái Mesíasca Dios ibànuèrica walí wacuèrinápináca, wía judíoca. Pinúacatécué Jesús cruz ìwali, quéwa Dios icáucàidacaténí. ¹¹ Píacué nuénánáica israelita íiwacanánáica, báawacatécué piicáca Jesús, piyúunáidacáinácué canáca iwèni, quéwa Dios idéca imàacaca máini cachàiníiri náicha canánama, yái Jesúsca. Péemíacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica imàníiyéica íba ícapèená. Nayúunáidaca báawaca abéeri íba, íná náucaca náichawani. Néese yái íbaca máini iwàwacutácawa capíi irípiná áiba íba íicha canánama. Càita nacái Dios idéca imàacaca máiniíiri cáimiétacanáca náicha canánama yái Jesúsca, éwitacué piyúunáidacáaníta canáca iwèni. ¹² Canácata áiba Jesús íicha yáaliméeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, canácáiná áiba Jesús íicha cháí èeri irícu Dios imàaquéeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —ímaca yái Pedroca.

¹³ Idécanáami náiwacanánái yéemíaca Pedro, Juan nacái nacàlidáaná macàaluíninátani Jesús iináwaná ìwali, yá náiwacanánái naináidacawa manuísíwata néemíaca Pedronái itàaníca cáallacáiri iyú, níacáiná náiwacanánái náaliacawa càmitaté Pedronái yéewáidawa judíonái yàasu escuela irícu, íibaidéeyéica meedá nía nacái. Yá nawàwalica Pedronái nèepunícatéwa Jesús yáapicha. ¹⁴ Yái éeruíricaté yàabàlimi nacái ichùnièricatéwa ibàlùacawa néré náapicha, íná judío íiwacanánái càmitaté náalimá natàaníca báawéeri iyú Pedronái ìwali. ¹⁵ Néeseté níái iwacáidáyaquéeyéicawa nachùullaca úwinái namusúadaca Pedronái méetàucuta náicha achúmáanata. Yá namusúadaca Pedronái. Néese sacerdotenái natàaníca náapichawáaca Pedronái ìwali. ¹⁶ Yá námaca nalíwáaca:

—¿Càinápinásica wamàni nalí, níara asianáica? Macáita Jerusalén iyacàlená mìnánái náaliacawa nadéca namànica yái càníirica wenàiwica idé imànica. Íná càmita yéewa wáimaca càmitasa namàni càiri wawàsi. ¹⁷ Quéwa iwàwacutácué wàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca siúcáise de Jesúsmi iináwaná ìwali, ipíchaná macái wenàiwica nacàlidaca nalíwáaca

mamáalàacata asìali iináwaná ìwali, yái éeruúricaté yàabàlimi nachùnièrica —nàimaca.

¹⁸ Néese namáidaca Pedronái àniwa. Yá nàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali, ipíchaná nacái néewáidaca wenàiwica Jesús ìwali. ¹⁹ Quéwa Pedro, Juan nacái nàimaca nalí:

—Wadéca wáináidacawa wamànínapíná càide iyúwa Dios ichùulianá wía. Néese píaliacuécawa càmita wadé weebáidacuéca pitàacái Dios itàacái ícha. ²⁰ Càmita yéewa masànaca wía. Iwàwacutá wacàlidaca ìwali yái waiquéerica, wéemièri nacái —nàimaca níai Pedronáica.

²¹ Néese náiwacanánái nàalàaca nía cachàiníiri iyú, nabáuliaca nàuwichàidáanápíná Pedronái càmicaalí namàni càide iyúwa nachùulianá nía. Néese namàacaca Pedronái namusúacawa náicha. Càmita náalimá nàuwichàidaca Pedronái yácáiná macái wenàiwica yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái asìali ichùnìanácawa. ²² Yái asìali ichùnièricatéwa Dios íiwitáise iyú idèniacaté cuarenta camuí ichàbaníise.

Los creyentes piden confianza y valor

²³ Néeseté Pedro, Juan nacái idécanáamité nàacawa náicha, yá nàacawa nàwacáidáyacacawa nàacawéeyéiná yáapichawa. Pedronái icàlidaca nalí macáita yái sacerdote íiwacanánái íimáanacaté, nía nacái judío icuèrinánái béeyéica.

²⁴ Néemlacanáami, yá macáita nasutáca níawawa Dios ícha abédanamata macáita namanùbaca iyúwa. Nàimaca: “Wacuèriná Dios, cachàiníiri náicha canánama, píacata yái imàníiricaté capìraléeri cáli, chá nacái èeriquéi, manuíri úni nacái, canánama wawàsi nacái iyéerica. ²⁵ Pía Wacuèriná Diosca, bàaluité Espíritu Santo icùaca plasu wenàiwica rey David íiwitáise, yáara wàawirimica, yéewacaténaté icàlidaca tàacáisi pinùmalicuíse. David íimacaté:

‘Canápináta meedá càmíiyéi israelita namànica ùwicái Dios íipunita. Canápináta meedá israelitanái nàináidacawa namànínapíná ùwicái, càmicáiná náalimá namawèniadaca náichawa Dios.

²⁶ Aibanái èeri mìnánái icuèrinánái, náiwacanánái nacái nàwacáidáyacacawa namànicaténá ùwicái Wacuèriná Dios íipunita, íipunita nacái yái Dios yàasu Mesíasca, Dios ibànuèripináca icùacaténá israelitanái’,

càité íimaca yái Davidca.

²⁷ “Báisíta macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profeta rey David itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicuíse: rey Herodes, gobernador Poncio Pilato nacái nàwacáidáyacacawa cháí Jerusalén iyacàlená irícu náapicha níai càmíiyéica israelita, israelitanái nacái, nanúacaténá Pìiri Jesús, plasu wenàiwica mabáyawanéerica, yái Mesíasca pibànuèricaté icùacaténá israelitanái. ²⁸ Càité namànica macáita càide

iyúwaté pínáidáanáwa iwàwacutáanápínaté ichàbacawa.
²⁹ Siùcade pía Wacuèriná Diosca, péemà natàacái yái nabáulianáca nàuwichàidáanápíná wía. Pichàiniada wía, wía pìasu wenàiwicaca wacàlidacaténá pitàacái mamáalàacata, macàaluínínátani nacái yái Jesús iináwanáca. ³⁰ Pimàaca wachùnìaca cáuláiquéeyéi pichàini iyúwa. Pimàaca nacái wamànica yái càmírica wenàiwica idé imànica Jesús ípidená ìwali weebáidacáiná yái Pìiri Jesús mabáyawanéerica, ìbaidéerica nacái pirípiná”, càì nasutáca níawawa Dios ícha.

³¹ Néeseté idécanáami nasutáca níawawa Dios ícha, yá icusúacawa yái capìica nàwacáidacàaluca, yá Espíritu Santo icùaca náiwitáise macáita. Yá cachàinica nawàwa, nacàlidaca Dios itàacái macàaluínínáta.

Todas las cosas eran de todos

³² Abédanamata náiwitáise náapichawáaca níái manùba wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Canácata néená imáisanieri yàasuwa áibanái ícha, áibanái imáapùacaalíte wawàsi. ³³ Apóstolnái nacái namànicaté madécaná Dios ichàini iyú, mamáalàacata nacàlidaca nacái Wáiwacali Jesús iináwaná ìwali icáucàacatéwa. Yá Dios imànica cayábéeri nalí macáita manuísíwata. ³⁴⁻³⁵ Canácata nèewi áiba imáapuèri wawàsi, níacáiná cawínácaalí idènièyecaté bànacalé yàaluná, capìi nacái, nawéndaca nía, yá natéca iwènináami apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái nawacùaca iwènináami catúulécanéeyéi irí, àta càisimalénácaalí namáapuèrica. ³⁶ Càité iyaca nèewi abéeri levita ípidenéerica José, ìbaidéericaté Dios yàasu templo irìcu, abéeri Chipre yàasu iwàwata néeséeri. Apóstolnái nàacaté nacái ípidená Bernabé. (Yái ípidená Bernabé ímáanáca: “Yái asìali ichàiniadéerica wawàwa” ímáanáca). ³⁷ Yái Bernabé idènacaté bànacalé yàaluná, yá iwéndacani. Yá itéca iwènináami apóstolnái yàatalé nayúdàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

5

El pecado de Ananías y Safira

¹ Quéwa, iyacaté áiba asìali ípidenéericaté Ananías, yàacawéetúa nacái ípidenéechúa Safira. Náinàidacawa nawéndáanápíná bànacalé yàaluná, yá nawéndacani. ² Yái asìali yeedáca iríwa iwènináami yéená, yá itéca nacái yéená apóstolnái yàatalé, yá imàacaca nalíni nawacùacaténáni catúulécanéeyéi irí, icàlidaca nacái nalíni idécasa imàacaca macáita iwènináami. Yàacawéetúa nacái úaliacawa ìwali ùacawéeri yeedáanáca iríwa yéená. ³ Néese Pedro ímaca irí:

—Ananías, ¿cáná pimàaca Satanás ichùuliaca píiwitáise pimànicaténá pichìwawa Espíritu Santo irí? Pidéca picàlidaca

walí piináwanáwa pitécasa wàatalé macáita iwènináami, quéwa pidéca peedáca piríwa iwènináami yéená yái piwéndéerica píasu cálimicawa. ⁴ Yáara bànacalé yàalunámica píasusíwataté, càmitaté iwàwacutá piwéndacani, càmicaalí càì piwàwa. Néese pidécanáamité piwéndacani, yáté píasusíwata yái iwènináamica. Càmitaté iwàwacutá pimàaca macáitani ofrenda iyú càmicaalí càì piwàwatá. ¿Cáná yéewa píináidacawa pimànica yái báawéerica? Càmitaté pimàni pichìwawa abéta wenàiwicanái iríta, néese pidéca pimànica pichìwawa Dios irí nacái —íimaca yái Pedroca.

⁵ Yéemìacanacáitani, yáta Ananías yéetácawa ibàlùacawa, yá ichéecami yúuwàacawa. Macáita yéemièyéica iináwaná yéetáanáwa, yá cáaluca nía macáita manuísíwata. ⁶ Néese abénaméeyéi ùuculliyéi yàanàaca, yá néepùaca ichéecami wáluma iyú. Yá natéca nabàllawani.

⁷ Másiba hora idénáami, yá Ananías yàacawéetúami ùanàaca uwàlùacawa néré nàwacáidacàalu iriculé. Càmiíchúaca yáalíawa yái ichàbáanácawa. ⁸ Néese Pedro isutáca yéemíawa úa:

—Picàlida nulíni, ¿piwéndacaalítécué yáara bànacalé yàaluná, peedátésicué yái iwènináamica picàlidéerimicué walíni? —íimaca yái Pedroca. Yá úumaca irí:

—Báisíta, wadéca wamàacaca ofrenda iyú macáita yái iwènináamica weedéerica —úumaca. ⁹ Néese Pedro íimaca ulí:

—¿Cánacué yéewa abédanamata píiwitáise píapichawáaca píalimáidáanápínacué piicáwa Espíritu Santo, yái Wáiwacali ibànuèrica walí? Aca néese níara siùquéeyéica tàacáwa yàaca ibàllaca piacawéerimi. Siùca nacáide natépiná nabàllawa pía —íimaca yái Pedroca.

¹⁰ Yáta uetácawa ubàlùacawa, yá uchéecami yúuwàacawa Pedro yàabàli idaní. Nawàlùacawa néré níai ùuculliyéica, yá nàanàaca uchéecami. Yá natéca nabàllawa úa ùacawéerimi idanibàawa. ¹¹ Néese macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita nacái áibanái yéemièyéica yái ichàbáanácawa, yá cáaluca nía manuísíwata.

Muchos milagros y señales

¹² Apóstolnái namànicaté nàacawa madécaná cayábéeri wawàsi wenàiwicanái irí, Dios íiwitáise iyú. Nàwacáidáyacacawa abéeri imàdàaná iriculé templo iricúrica. Yái imàdàanáca íipidenacaté Pórtico de Salomón. ¹³ Abénaméeyéi cáaluca nèepunícawa apóstolnái yáapicha. Aibanái wenàiwica cayábaca naicáca apóstolnái cáimiétaquéeri iyú. ¹⁴ Manùbéeyéi wenàiwica neebáidacaté Wáiwacali itàacái, aslanái, inanái nacái manùbéeyéi. ¹⁵ Iná nèepunída nàacawa cáuláiquéeyéi yàalubáisi íinata, nalladaca nacái nía cusíduma nacáiri íinata. Nacùaca Pedro

ichàbacawa néenibàa, imàacacaténá icáapiwa nàwali, càmicaalí nacái Pedro itáaná ichàbawa nàwallise, yéewacaténaté uláicái ichàbacawa náicha. ¹⁶ Manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca iyéeyéica mawiénita Jerusalén iyacàlená irí, natéca nacái néenánáiwa cáuláiquéeyéi, nía nacái wenàiwica demonio yùuwichàidéeyéica. Yá macáita cáuláiquéeyéi nachùnìacawa.

Pedro y Juan perseguidos

¹⁷ Néeseté sacerdote íiwacaliná, nía nacái saduceo yéenáca iyéeyéica yáapicha, calúaca naicáca apóstolnái, cayábacáiná wenàiwica naicáca apóstolnái sacerdotenái íicha. ¹⁸ Yá sacerdotenái náibàaca apóstolnái, yá náucaca nía presoíyéi ibànaliculé. ¹⁹ Táiyápita quéwa Wáiwacali yàasu ángel yàanàaca yàacùaca presoíyéi ibàna inùma. Yá imusúadaca nía néese. Yá ángel íimaca nalí: ²⁰ “Pìacuéwa templo iriculé. Picàlidacué wenàiwicanái iríni yái tàacáisica íiméerica Wáiwacali iwasaàca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha”, íimaca nalí yái ángelca. ²¹ Idécanaámi néemìacani, yá nawàlùacawa templo iriculé mapisáita. Yá nadàbaca néewáidaca wenàiwicanái iyéeyéica néeni. Idècunitàacá nàyaca néré, néese sacerdote íiwacaliná, nía nacái yáapichéeyéica nàanàaca templo néré, áiba imàdàaná iriculé quéwa. Yá nàwacáidaca Junta Suprema, níai israelita íiwacanánáica macáita. Yá nachùuliaca úwinái yàaca yeedáca apóstolnái presoíyéi ibàna iricuise, natécaténá nía sacerdotenái yàatalépiná. ²² Uwináita quéwa nàanàaca presoíyéi ibàna néré, yá canáca néeni níai apóstolca. Yá úwinái yèepùà icàlidaca náiwacanánái iríwani. ²³ Uwinái íimaca nalí:

—Wàanàaca presoíyéi ibàna ibàlièricawa cayába yái inùmaca. Níai úwi nacùaca cayábani, yái inùmaca. Quéwa, wàacùaca waicáwa presoíyéi ibàna inùmaca, yá canáca iyéeri iricu — náimaca níai úwica.

²⁴ Idécanaámi néemìacani, néese sacerdote íiwacaliná, úwi íiwacaliná nacái, níai úwi icuèyéica templo, nía nacái sacerdote íiwacanánáica, càmita náalimá náalíacawa ìwali càinácaalí íimáaná, yá nasutáca néemìawa níawáaca càinácaalísica apóstolnái iyáaná. ²⁵ Néese áiba asìali yàanàaca. Yá íimaca nalí:

—Níara asìanáica pibàlièyèicatécué presoíyéi ibànalicu, nabàlùacawa áiba imàdàaná iricu, cháí templo iricuírica. Néewáidaca nàyaca wenàiwica templo iricu — íimaca.

²⁶ Néese úwi íiwacaliná yàacawa úwinái yáapicha. Yá yeedáca níai apóstolca. Càmita quéwa inúadáida nía, cáalucáiná úwinái iicáca wenàiwica, ipíchaná wenàiwica nanúaca úwinái íba iyú. ²⁷ Natéca apóstolnái Junta Suprema yàatalé. Néese sacerdote íiwacaliná íimaca apóstolnái irí:

28 —Wadéca wachùuliacuéca pía machacànita cachàiníiri iyú càmínápiná quirínama péewáidaca wenàiwicanái ìwali yáara asìalimica Jesúsca. Quéwa pidécuéca péewáidaca Jerusalén ìyacàlená mìnánái canánama. Piwàwacué nacái picháawàaca waináwaná ìwali cabáyawanácasa wía ìwalíise yái yéetáanácawa, yáara asìalimica —ímaca nalí. 29 Quéwa Pedro, apóstolnái yáapichéeyéi nacái náimaca sacerdotenái irí:

—Iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái, éwita wenàiwicanái ichùullacáaníta càmínápiná còi wamàni. 30 Wàawirináimi yàacaté Dios icàaluíniná, yái Dios imichàidéericaté Jesús yéetácáisi íicha, yái Jesús pinuéricatécué cruz ìwali. 31 Quéwa Dios idéca imàacaca Jesús wacuèrinápiná, yéewanápiná Jesús icùaca wenàiwicanái canánama. Dios imàacaca Jesús Wáiwacalipiná, wía Israel itaquénáinámica. Dios nacái imàacaca Jesús iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná wawènúadaca wáiwitáisewa wabáyawaná íichawa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná íicha. 32 Wáalíacawa báisíiricani yái tàacáisica, wacàlida nacái wenàiwicanái iríni, waicácáináni watuí iyúwa, yái Jesús, imichèericatéwa yéetácáisi íicha. Wacàlida ìwali yái waiquéerica. Espíritu Santo nacái iicacaté macáita yái ichàbáanacatéwa, íná yéewa wacàlidacani Espíritu Santo inùmalicúise, yái Espíritu Santoca Dios ibànuèrica walí canánama, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái —ímaca nalí yái Pedroca.

33 Néese, idécanáami judío íiwacanánái néemlacani, yái Pedro itàacáica, yá calúaca nía. Nawàwa nanúaca Pedronái. 34 Iyacaté quéwa judío íiwacanánái yèewi áiba asìali fariseonái yéená, ípidenéericaté Gamaliel. Yéewáidéeri wenàiwicanái Dios itàacái iyú, profeta Moisés itànèericaté. Cáimiétacanéeri yái Gamalielca. Yá imichàa ibàlùacawa. Yá ichùullaca úwinái namusúadaca náichawa níái apóstolca achúmáanata. Yá úwinái imusúadaca apóstolnái. 35 Néese, Gamaliel íimaca judío íiwacanánái irí:

—Píacué nuénánáica Israel itaquénáinámica. Péemlacué cayába. Cayábacué, píináidacuéwa cayába ìwali quéeacháwa, yái píináidéericuéca pimàninápiná nalí, níara asianáica. 36 Piwàwalicué yáara asìalimica Teudas. Yàacatéwa icàlidaca ìwaliwa máinírira cachàinicaní, íná áibanái asianái cuatrocientos namanùbaca nèepunícawa yáapicha. Quéwa, áibanái nanúacani, yái Teudasmica, yá macáita yáapichéeyéimi naseríacawa. Yáté imáalàacawéi wawàsica. 37 Néese àniwa, néenialité watànàacaalíte wáipidenáwa gobierno irí, naputàacaténá wía, ìyacaté néeni Judasmi, Galilea yàasu cáli néeséeri. Abénaméeyéi nàacatéwa yáapicha. Néese áibanái inúacani. Yá macáita naseríacawa níái yáapichéeyéimica. 38 Iná nùalàacuéca pía, pimàacacué matuíbanáica níara asianáica

apóstolca. Picácué pisàiwica nalí wawàsi. Wenàiwica íiwitáise iyúcaalí meedáni, yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwicanái, yásínica imáalàacawa. ³⁹ Quéwa Dios íiwitáise caalíni, yá càmítacué píalimá pimáalàidacani. Iná cayábacué nuénánái, ipíchanácué pimànica ùwicái Dios íipunita —ímaca nalí yái Gamalielca. Néese judío íiwacanánái neebáca iyúwa Gamaliel yàalàaná nía.

⁴⁰ Yá namáidaca apóstolnái nàatalépináwa àniwa. Yá needáca apóstolnái ibàle, nanúadáidaca nía àicu iyú, treinta y nueve yàawiría nacapèedáidaca nía àicu iyú. Yá nachùullaca apóstolnái càmínápiná quirínama nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali. Néese namàacaca namusúacawa. ⁴¹ Níái apóstolca nèepùacawa judío íiwacanánái íicha. Casímáica nawàwa, nàaca nacái Dios irí cayábéeri, Dios iicácáinaté nía cáimiétaquéri iyú, imàacáanápínaté nàuwichàacawa Jesús irípiná, neebáidacáiná itàacái. ⁴² Apóstolnái càmítaté nayamáida néewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái Jesús iináwaná ìwali, yái Mesíasca Dios ibànùericaté icùacaténá israelitanái. Néewáidacaté wenàiwica èeri imanùbaca templo írìcu, wenàiwicanái icapèe írìcu nacái.

6

Se nombra a siete diáconos

¹ Néenialité manùbáwanái nàacawa mamáalàacata níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Madécaná judiónái itàaníyéica griego itàacái iyú nàanàacaté áiba cáli néese naicácaténaté judiónái yàasu culto Jerusalén iyacàlená néré. Nadécanáami neebáidaca Jesús ìwali, yá nayamáacawa néré. Nàyaca nèewi abénaméeyéi inanái inìrimi yéeteyéimicawa íicha, iná canáca nalí nayáapíná. Apóstolnái iwacùacaté nayáapíná èeri imanùbaca níái imáapuèyéica yàacàsi, quéwa nawàwacutácaté quiríta yàacàsi níái itàaníyéica griego itàacái iyú. Iná níái itàaníyéica griego itàacái iyú natàanica áibanái judiónái ìwali báawéeri iyú, itàaníyéica hebreo itàacái iyú. ² Néese níái doce namanùbaca apóstol nàwacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá apóstolnái íimaca nalí:

—Càmita cayába wayamáida wacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí wawacùacaténá yàacàsi catúulécaneeyéi irí. ³ Iná píacué wéenánáica, picutácué siete namanùbaca aslanái pèewiwa. Iwàwacutá cayába náiwitáise, càmíiyéi áibanái icháawàa ibáyawaná ìwali. Iwàwacutá nacái cáalíacáica nía, iwàwacutá nacái Espíritu Santo icùaca náiwitáise. Yásí wachùulla nawacùanápíná yàacàsi catúulécaneeyéi irí. ⁴ Néese wía apóstolca wasutápiná wíawawa Dios íicha mamáalàacata, wéewáidaca nacái wenàiwica Dios itàacái iyú, Jesús iináwaná ìwali —náimaca níái apóstolca.

⁵ Yá abédanamata náiwitáise canánama ìwali yái apóstolnái icàlidéerica nalí ìwali. Yá needáca Esteban, abéeri yeebáidéerica Jesús itàacái manuísíwata, Espíritu Santo icuèri nacái Esteban íiwitáise. Needáca nacái Felipe, Prócoro nacái, Nicanor nacái, Timón nacái, Parmenas nacái, Nicolás nacái, yái Antioquía ìyacàlená mìnalica, abéeri càníiri israelita quèwa iwènúadéericaté íiwitáisewa Dios iripiná yeebáidacaténá càide iyúwa judíonái yeebáidáaná. ⁶ Néese natéca níái siete namanùbaca aslanái apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái isutáca nalí Dios, namàacaca nacáapiwa sietéeyéi ìwali náasáidacaténá macái wenàiwica irí náibaidáanápínaté Dios irí, níái sietéeyéica imanùbaca diáconoca.

⁷ Néeseté macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca Dios itàacái Jesús iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí cachàiníwanái mamáalàacata. Yá máini manùbaca nía mamáalàacata Jerusalén ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Manùbéeyéi nacái sacerdotenái judíonái neebáidaca Jesús itàacái.

Arrestan a Esteban

⁸ Abéeri diácono, íipidenéericaté Esteban, itàaníiri cayába Dios íiwitáise iyú, ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica. Imàni nacái yái càníirica wenàiwica idé imànica, Dios íiwitáise iyú.

⁹ Nàyacaté Jerusalén ìyacàlená irícu abénaméeyéi Esclavos Libertados nàasu yéewáidacàalu néená, Cirene yàasu cáli néeséeyéi, Alejandría ìyacàlená néeséeyéi nacái, Cilicia yàasu cáli néeséeyéi nacái, Asia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Macáita natàanica Esteban yáapicha, chàinisíiri iyú wenàiwicanái yàacuésemi. Nasutáca néemìawa Esteban, náalimáidacaténá naicáwani, nawàwacáinaté náasáidaca càmitasa báisíritáni, yái Esteban itàacáica. ¹⁰ Quèwa, canácata yéewaná namawèniadaca Esteban yàasu tàacáisi, itàanicáiná cáaliácáiri iyú, Espíritu Santo íiwitáise iyú. ¹¹ Néeseté nàaca áibanái irí plata nacàlidáanápíná nachìwawa néemìacasa Esteban itàanica báawéeri iyú profeta Moisés ìwali, Dios ìwali nacái. ¹² Càité báawaca namànica Jerusalén ìyacàlená mìnánái íiwitáise, nía nacái Jerusalén íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú. Yá napiacatéwa Esteban yàatalé, náibàacani, yá natécani nacháawàcaténá iináwaná ìwali, Junta Suprema yàacuésemi, níái judío íiwacanánái béeyéica. ¹³ Needáca áibanái àniwa natàanicaténá nachìwawa Esteban ìwali. Yá námaca Esteban ìwali:

—Yái asàlica itàanica mamáalàacata báawéeri iyú wàasu templo ìwali, yái wàasu templo mabáyawanéerica. Itàanica báawéeri iyú Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. ¹⁴ Wadéca wéemìaca icàlidáaná Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerimi imáalàidapínása wàasu templo, iwènúadapínása

nacái wáiwitáise profeta Moisés itàacái ícha —náimaca namànica nachìwawa.

¹⁵ Néese macáita náiwacanánáica, nía nacái yáawinéeyéicawa néré naicáidaça Esteban irí. Yá naicáca Esteban inàni icànaca càiride iyúwa àngel inàni icànáná.

7

Defensa de Esteban

¹ Néeseté, sacerdote íiwacaliná isutáca yéemìawa Esteban asáisí báisícaalíni, yái náimáanáca nacháawàanáca Esteban iináwaná ìwali. ² Néese Esteban íimaca nali: “Píacué nuénánáica, wacuèrinánái béeyéi nacái, péemìacué nulí: Wacuèriná Dios icànèeri máini mèlumèluíri iyú, yácata imàaquéricaté yáawawa wàawirimi Abraham iicácani Abraham ìyacaalíté Mesopotamia yàasu cáli íinata, ipíchawáiseté yàacawa ìyacaténá Harán ìyacàlená irícu. ³ Dios íimacaté Abraham irí: ‘Pimàaca píasu cáliwa, péenánái nacáiwa. Plawa áiba cáli ré núsáidéeripiná piri’, íimacaté yái Diosca. ⁴ Néese Abraham yàacatéwa Caldea yàasu cáli íicha, yàacawa ìyacaténá Harán ìyacàlená irícu. Néese Abraham yáaniri yéetácadénáamiwa, yá Dios itéca Abraham íinatalépiná yái cáliquéi càicuéca pìyacuéca siùcade. ⁵ Quéwa Dios càmítaté imàaca Abraham idènlaca yái cálica, ibatàa ibàlùacatápináwa yàabàli iyúwa, càmítaté Dios yàaca cáli Abraham irí. Dios íimacáita Abraham irí yàanápináté iríni, yéewanápiná Abraham itaquénáinámi idènlaca yái cálica, Abraham yéetácadénáamitéwa, éwítaté méenibecáanitàacáwa yái Abrahamca yáté èerimicaté. ⁶ Dios icàlidacaté Abraham iríni nacái itaquénáinámi nàyáanápináté iyúwa canéeyéi yàasu cáli áiba cáli íinata. Dios íimacaté nàyáanápináté néré càulenáwaca, áibanái yàasu wenàiwicapináté nía, yá nacái yáara cáli néeséeyéica nàuwichàidáanápináté Abraham itaquénáinámi cuatrocientos camuipináté. ⁷ Quéwa Dios íimacaté Abraham irí: ‘Nùuwichàidapiná níara ìyéeyéica áiba cáli íinata imàníyéipináca yàasu wenàiwicawa pitaquénáinámi. Yá pitaquénáinámi namusúapináwa ícha yáara cálica, yásí nàapiná nucàaluíniná cháí Canaán yàasu cáli’, càité íimaca yái Diosca. ⁸ Dios imànicaalíté wawàsi Abraham yáapicha, yáté ichùulíaca Abraham imàníínápiná circuncisión yéenibe aslanái iríwa nawàwalicaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía, yèeyéica icàaluíniná. Iná idécanáamité Abraham ìiri Isaac imusúaca iicá èeri, yáté Abraham imànica circuncisión Isaac irí Isaac idènlacaalíté ocho èeri. Càita nacái Isaac imànicaté circuncisión ìiri iríwa ìpidenéricaté Jacob. Jacob imànicaté nacái circuncisión yéenibe aslanái iríwa doce namanùbaca. Néese Jacob yéenibe docéeyéica imanùbaca, níacata wàawirináimica, wía doce wamanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiríaca.

9 “Wàawirináimica níái Jacob yéenibecaté. Néeseté báawaca naicáca naméerériwa José, cayábacáiná náichani. Yáté nawéndaca José áibanái irí natécáténáni Egipto yàasu cáli néré. Quéwa Dios yàacawéeridacaté José Egipto yàasu cáli néeni. 10 Yáté Dios iwasàaca José yùuwichàacáisi ícha. Dios imàacaca cáaliacáicani, yái Joséca, íná faraón, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli, cayábacaté iicáca José. Yáté faraón imàacaca José icùaca yáapicha Egipto yàasu cáli. Imàaca nacái José icùaca faraón icapèe manuiri.

11 “Néeseté máapicái ìyacaté Egipto yàasu cáli imanuíca, cháí wàasu cáli íinata nacái, ípidenácatalécaté Canaán. Yá macái wenàiwicani yùuwichàacatéwa báawanama máapicái iyú. Wàawirináimi nacái càmítaté nàanàa nayáapínáwa cháí nàasu cáli íinatawa. 12 Quéwa Jacob yéemìacaté Egipto yàasu cáli iináwaná nàwacáidacaté trigo ituíná Egipto yàasu cáli néeni. Iná Jacob ibànùacaté néré yéenibewa, níái wàawirináimica. Néeseté nàacawa Egipto néré idàbáanaté nàacawa. 13 Néeseté nàacawa néré pucháibáanaté yàawiríapíná, yáté José icàlidaca iináwanáwa yéénánái iríwa néenásàiricani. Iná yéewa, yái faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli, yáaliacawa nacái José ìwali, cànácaalí íiwitáaná wenàiwicani. 14 Néeseté José ibànùacaté tàacáisi yáaniri Jacob iríwa itéenápinaté yáapichawa yéénánáiwa macáita Egipto yàasu cáli nérépinaté. Nàyacaté setenta y cinco namanùbaca asianái Jacob yéenibeca, itaquénái nacái, manùbéeyéi inanái nacái. 15 Càité Jacob yàacawa ìyacaténá Egipto yàasu cáli íinata. Jacob yéetácawa néré máinícaalíté béericani. Wàawirináimi nacái béeyéicalíté nía, yá néetáté nacáwa Egipto yàasu cáli íinata. 16 Néeseté Jacob yáapimi natécawa Siquem néréni nabàllacaténáni càliculli irícu, yái càliculli Abraham iwènièricaté Hamor yéenibe ícha níái Siquem mìnánáica.

17 “Mawiénícaalíté néenáiwaná Dios imànicatáipínaté càide iyúwaté íimáaná Abraham irí, yáté madécanáca nía, níái Israel itaquénáinámica Egipto yàasu cáli néré. 18 Néeseté madécaná camuí idécanáamité José yéetácawa, yá áiba nacuèriná Egipto mìnali idàbaca icùaca Egipto yàasu cáli càmíiricaté yáaliawa José iináwanámi ìwali. 19 Néese nacuèriná ichìwáidacaté wàawirináimi. Yáté imànica nalí báawéeri. Ichùullaca náuca néenibewa quìrasíinái néetácáténátéwa. 20 Yáté èerica Moisés imusúaca iicá èeri. Yá cayábéeri Dios iicáca yái quìraslìca. Moisés isèenái icùacani máisiba quéeri nacapèe irícuwa. 21 Néese iwàwacutá namàacaca méetàuculétani. Quéwa faraón íidu yàanàaca yái sùràica, yá uedácani uìripínáwa, yá udàwinàacani càide iyúwa uìrisíwa. 22 Càité Moisés yéewáidacawa macái wawàsi ìwali Egipto yàasu cáli néeséeyéi yáallánacawa. Yá

Moisés itàaníca cáalíacáiri iyú, cachàiníiri nacái íiwitáise.

23 “Néese idécanáamité idèniaca cuarenta camuí, yá Moisés iwàwacaté ipáchiaca yéénánái yàataléwa, níái israelitaca. 24 Néré iicáca Egipto yàasu cáli néeséeri icapèedáidéeri israelitasàiri. Yá Moisés yàacawa iyúudàacaténá catúulécanéeri israelita. Moisés inúaca Egipto yàasu cáli néeséerica. 25 Moisés iyúunáidacáiná yéénánái yáalíacawa Dios imàacáanápínaté Moisés iwasàaca nía nàuwidenái íichawa, níái Egipto yàasu cáli néeséeyéica. Càmitaté quéwa càí nàináidacawa, níái israelitaca. 26 Néese mapisáináami àniwa Moisés yàanàaca pucháiba israelitanái ipéliayaquéeyéiwa. Yá Moisés iwàwa namàacáyacacawa. Iná íimaca nalí: ‘Abémisanacuéca pía, ¿cánácué pimàni báawéeri piríwáaca?’ íimaca yái Moisésca. 27 Néese yái asìali imàníiricaté báawéeri yéénásàiri iríwa iwesíaca íichawa Moisés. Yá íimaca Moisés irí: ‘¡Pía càmlírita icúa wía! ¿Cáná yéewaná pìalàa wáichawáaca wía? 28 ¡Càmita píalimá pinúaca núa càide iyúwa pinúaná Egipto mìnali táquicha!’ íimaca. 29 Néese Moisés yémìacaalíni, yá ipíacawa Egipto yàasu cáli íicha. Yá yàacawa Madián yàasu cáli néré. Moisés iyacaté néré càide iyúwa canéeri yàasu cáli. Néeseté yeedáca yàacawétúapínáwa. Yá idèniaca yéénibewa pucháiba asianái.

30 “Néese áiba cuarenta camuí idénáami, yaté Moisés iyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri mawiénita manuiri dúli irí íipidenéeri Sinaí. Yá Moisés iicáca Dios càiri iicácanáwade iyúwa ángel imàaqueérica yáawawa Moisés iicácani quichái yèewíise, maléenéeri àicu yèewíise, yeeméeriwa quichái iyú. 31 Yá Moisés icalùadacawa iicáca yái yéénáíwanási nacáirica. Néese yàacawa mawiénita iicácaténá cayábani, yá yémìaca Wacuèriná Dios itàacái. Dios íimacaté Moisés irí: 32 ‘Núacata yái Dios pìawirinái yèerica icàaluíniná. Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, íimacaté yái Diosca. Yá Moisés itatácawa icalùniwa. Yá cáaluca iicáidaca néré. 33 Néese Wacuèriná Dios íimaca irí: ‘Píwatàa pìchawa pizapatoníwa pìacaténá nucàaluíniná, pibàlùacáináwa nuípunita, núa mabáyawanéerica. 34 Báisíta nudéca nuicáca nàuwichàanáwa, níái wenàiwica cáininéeyéica nuicáca íyeyéica Egipto yàasu cáli néré. Nudéca nuémìaca nasàna náichàaníca manuísíwata. Iná nudéca nuliçùacawa nuwasàacaténá nía nàuwidenái íichawa. Iná aquialé, nubànùapíná pía Egipto yàasu cáli néré’, íimaca yái Diosca.

35 “Ewitaté canáçaaníta iwèni naicáca Moisés náimacaalíte irí: ‘¡Pía càmlírita icúa wía, canáca yéewaná pìalàa wáichawáaca wía!’ càí náimacaté, càicáaníta Dios ibànùacaté nalí Moisés nacuèrinápináca iwasèeripínacaté nía nàuwidenái íichawa. Yái Dios càiri iicácanáwade iyúwa ángel imàaqueérica yáawawa Moisés iicácani maléenéeri àicu yèewíise yeeméericawa

quichái iyú, yácata yái Diosca yàacawéeridéericaté Moisés iwasaàcaténáté, icùaca nacái níái israelitaca. ³⁶ Yáté Moisés yàacawa Egipto yàasu cáli néré. Néese Moisés iwasaàcaté wàawirináimi Egipto yàasu cáli ícha. Moisés imànicaté madécaná Dios ichàini iyú càmíri idé áiba wenàiwica imànica, iwasaàcaténáté israelitanái. Càité Moisés imànicani Egipto yàasu cáli néeni, Mar Rojo yàasu manuíri úni néré nacái, manacúali yùucubàa càinàwàiri nacái idècunitàacá nèepunícawa chuiri cáli ínatàbàa cuarenta camuí. ³⁷ Yácata Moisés icàlidéericaté wàawirináimi iri nacái: ‘Álbaalípiná Wacuèriná Dios ibànùapinacué piriwa profeta péenátacuéwa, nuíwitáise nacáirica’, ímacaté yái Moisésca. ³⁸ Yácata Moisés nacái iyéericaté Israel itaquénáinami yáapicha iwacáidáyaquéeyéicawa chuiri cáli néré néemiàcaténá Dios itàaníca nalí. Moisés itàanícaté Dios yáapicha càiri iicàcanáwade iyúwa ángel Sinaí yàasu manuíri dúli ipùataliculé, yá Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmallicuise wàawirináimi irí. Yácata Moisés nacái yéemièricaté Dios itàacái icàlidéerica càinàcaalí iyú Dios yàaca wenàiwica nacáuca càmíri imáalàawa, yéewacaténá Moisés icàlidaca walíni yái tàacáisica.

³⁹ “Wàawirináimi quéwa càmítaté nawàwa neebáidaca Moisés itàacái. Nawàwacaté náucaca náichawa meedáni, nawàwaté nacái nèepùacawa Egipto yàasu cáli néré. ⁴⁰ Inaté idècunitàacá Moisés iyaca Dios yáapicha Sinaí yàasu manuíri dúli ipùataliculé, yá wàawirináimi náimacaté Aarón irí, yái Moisés ibèerica: ‘Pimàni walí wàasu cuwáináipiná icuèyéipiná wía, càmíciná wáalíawa càinácaalí iyáaná yáara Moisésca yeedéerimicaté wía Egipto yàasu cáli ícha’, náimaca. ⁴¹ Néeseté namànica ídolo, pacá yéenibe yéenáiwana, nàasu cuwáisàiripináwa. Yá nanúaca napìrawa iyúwa sacrificio ídolo irí, nàacaténá cuwáisàiri icàaluíniná. Yá casímáiri iyú namànicaté manuíri fiesta ídolo irípiná, nàacaténá cayábéeri nàasu cuwáisàiri iríwa, yái ídolo namàníricaté nacáapi iyúwa. ⁴² Inaté Dios iwènúadaca íiwitáisewa náicha, yá imàacaca nàaca dùlupùta icàaluíniná yéewacaténá nàuwichàacawa nabáyawaná ìwallisewa. Càité Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmallicuise. Dios ímacaté:

‘Píacué israelitaca, bàaluité càmítacué pía cayába nucàaluíniná sacrificio iyú, ofrenda iyú nacái, idècunitàacá pèepunícawa cuarenta camuí manacúali yùucubàa càinàwàiri:

⁴³ ¡Càmírita! Núalíacatéwa píacuéca mamáalàacata cuwáisàiri Moloc icàaluíniná, yá nacái cuwáisàiri Refán yàasu dùlupùta nacái, níara cuwáináí yéenáiwana pímaníyéicatécué picáapi iyúwa, pímanícaténacué

nuícha culto nalípiná. Iná núucapínacué píawa píasu cáli íchawa, máini déeculé Babilonia iyacàlená ícha', ímacaté yái Diosca.

⁴⁴ “Manacúali yùucubàa càinàwàiri, wàawirináimi nadènlacaté Dios yàasu manuíri caplíma mabáyawanéeri ímamisíiri, yái nasutacátáipiná Dios ícha. Nacùacaté pucháiba íba sàabadéeyéi caplíma irícu, níai íbaca Dios itànèeyéicaté ìwali itàacáíwa. Namànicaté Dios yàasu manuíri caplíma ímamisíiri càide iyúwa Dios ichùullánaté Moisés. Yaté Moisés ichùullaca namànicani càide iyúwa íicáanaté yéenáíwanási nacáiri irícuíse Dios imàaquéericaté Moisés íicáca Sinaí yàasu manuíri dúli ipùataliculé. ⁴⁵ Néeseté wàawirináimi yeedáca Dios yàasu caplíma nasèenáimi íchawa. Néese wàawirináimi yàanèeyéicaté Josué yáapícha, natéca Dios yàasu caplíma aléi wàasu cáli ínatale ídecánáamité namawèniadaca áibanái wenàiwica wàasu cáli ícha. Níara áibanái wenàiwicanái íiwitáanáca, Dios yúucacaté nía wàasu cáli ícha yàacaténaté nàasu cáli wàawirináimi írí. Wàawirináimi nadènlacaté yái manuíri caplíma ímamisíiri àta rey David yàasu èeripínaté. ⁴⁶ Néeseté Dios imànica cayábéeri rey David írí, cayábacáiná íicáca David íiwitáise, íná David iwàwacaté imànica wàlisài caplísiwa Dios iyacatáipiná, yái Dios Jacob itaquénáinami nèericaté icàaluíniná, níai wàawirináimica. ⁴⁷ Quéwa Dios imàacacaté rey David ìiri Salomón imànica Dios yàasu templo. ⁴⁸ Quéwa Dios chènuniiséeri càmita ìya templo irícu wenàiwicanái imàníríca ícáapi iyúwa. Càité Dios yàasu profeta Isaías ímacaté Dios inùmalicúise. Dios ímacaté:

⁴⁹ ‘Núacata yái Dios iyéerica chènuniré, máini nacái achúméeri nuícha èeriquéi. Canácata wenàiwica yáaliméeri imànica nupapèe, nuyamáacatáipináwa,

⁵⁰ núacáiná máini manuíri náicha macáita yái wawàsi nudabéericaté’, ímacaté yái Diosca”, ímaca nalí yái Estebanca.

⁵¹ Yá Esteban icàlidaca nalíni àniwa níai judío íiwacanánáica: “Píacué quéwa, mamáalàacatacué càmita piwàwa peebáidaca Dios itàacái. Càmitacué piwàwa péemíaca Dios itàacái. Píináidacuécawa piwàwalicúisewa càide iyúwa wenàiwica càmiyéi yáallíawa Dios ìwali. Piùwídecuécawa pímanica Espíritu Santo càiripínata. Píináidacuécawa càide iyúwa plawirináimi náináidáanáwa bàaluité. ⁵² Plawirináimicué namànicaté báawéeri macáita Dios yàasu profetanái írí, níai icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Plawirináimicué nanúacaté wenàiwica icàlidéeyéicaté tàacáisi íiméericaté Jesús yàanànapínaté yái mabáyawanéerica. Néese siùcade idéca yàanàaca yái mabáyawanéerica Jesucristo, quéwa picháawàacatécué Jesucristo, yaté pinúacuécani. ⁵³ Péemíacatécué Dios itàacái

ángelnái icàlidéerica wàawirináimi irí, quéwa càmitacué peebáida yái tàacáisica”, íimaca yái Estebanca.

Muerte de Esteban

⁵⁴ Néeseté idécanáami judío íiwacanánái yéemàca Esteban icàlidáaná nalíni, yá máini calúaca nía. Yá naamíaca nayéiwa nalúa iyúwa. ⁵⁵ Quéwa Espíritu Santo icùaca Esteban íiwitáise, yá Esteban iicáidaca chènuniré, yá iicáca Dios iyacàle iriculé icànéerica Dios icamalá iyú. Esteban iicáca nacái Jesús ibàluèricawa Dios yéewápuwáise. ⁵⁶ Yá Esteban íimaca:

—Piicácué nacái núapichani. Nuicá capiráléeri cáli yàacuèricawa. Nuicá nacái yái asiali Dios néeséerica ibàluèricawa Dios yéewápuwáise —íimaca yái Estebanca.

⁵⁷ Quéwa judío íiwacanánái nabàllacáita meedá nàuwíwa nacáapi iyúwa Esteban itàacái íicha. Néemíanicawa quéwanáta cachàiníiri iyú. Yá napiaca náibàaca Esteban. ⁵⁸ Yá namusúadacani yàcalé íicha. Néese níái icháawèeyéica Esteban iináwaná ìwali náucaca náichawa nàasu ruana nacáiriwa. Abéeri asiali íipidenéeri Saulo icùaca nalípiná nàasu ruana nacáiri. Yá nadàbaca nanúaca Esteban íba iyú.

⁵⁹ Idècunitàacá nanúaca Esteban íba iyú, Esteban isutáca yáawawa Jesús íicha mamáalàacata, íimaca Jesús irí: “Nuíwacali Jesús, peedácàatéta nucáuca”, íimaca yái Estebanca. ⁶⁰ Néese Esteban yúuwàa ibàlùacawa yùlulú ipùata iyúwa, yá íimaca cachàiníiri iyú: “¡Nuíwacali, pimàaca piwàwawa nabáyawaná íicha yái nanúanáca núal!” íimaca yái Estebanca. Idécanáamité càì íimaca, yá yéetácawa Estebanca.

8

Saulo persigue a la iglesia

¹ Yái Saulo abédanamata íiwitáise náapicha, níái inuényéicaté Esteban. Yáté èerica manùbéeyéi nàuwídeca namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén iyacàlená irícu. Nadàbaca namànica ùwicái cachàiníiri iyú yeebáidéeyéi íipunita. Iná macáita yeebáidéeyéica Jesús nèepùacawa Jerusalén iyacàlená íicha Judea yàasu cáli nérépiná, Samaria yàasu cáli nérépiná nacái. Níawamita apóstolnái càmíiyéi yèepùawa Jerusalén íicha. ² Abénaméeyéi asianái yeebáidéeyéi Dios itàacái cáalíacáiri iyú natéca nabàllawa Estebanmi. Yá náicháanica íiwitáise cachàiníiri iyú. ³ Quéwa Saulo iwàwacaté imáalàidaca macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá itéca úwinái, iwàlùacawa nacapèe iriculé macáita íibàacaténá asianái, inanái nacái, yá úwinái iwatàidaca nía nacapèe irícuísewa, yá Saulo ibànùaca nía presoíyéi ibànalículépiná.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Quéwa áibanái iwàwacutéeyéicaté ipìacawa Jerusalén ìyacàlená ícha, nàacatéwa nacàlàliacawa madécaná yàcalé néré, yá àta alénácaalíté nàacawa nacàlidaca yái tàacáisi íméerica Jesús iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁵ Aiba Felipe, abéeri néená níái imusuéyéicatéwa Jerusalén ìyacàlená ícha, yàacawa manuiri Samaria ìyacàlená néré. Yá idàbaca icàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali. ⁶ Madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá néemiaca cayábéeri iyú yái tàacáisi Felipe icàlidéerica, naicácáiná Felipe imànica madécaná Dios ichàini iyú yái càmirica wenàiwica idé imànica. ⁷ Felipe yúucacaté demonio madécaná wenàiwica ícha. Yá demonionái yàacawa yéemíaniyéiwa wenàiwicanái ícha. Felipe ichùnìaca nacái madécaná máapinéeyéi iiná, áibanái nacái éeruýyéi yàabàli. ⁸ Iná yéewa casímáica nawàwa manuísíwata níái Samaria ìyacàlená mìnánáica.

⁹ Quéwa ìyacaté néeni abéeri asìali ípidenéerica Simón. Quéechatécáwa imànicaté imàliyéidewa yàcalé irìcu, yácáiná camàliquéericani, yái Simónca. Ichìwáidacaté Samaria ìyacàlená mìnánái, ímacáináaté ìwaliwa máinírìsa cachàinica íiwitáise. ¹⁰ Quéechatécáwa macáita Samaria ìyacàlená mìnánái, sùmanái, béeyéi nacái macáita neebáidacaté Simón itàacái. Yá náimacaté nalíwáaca: “Yácata náiméerica ìwali idènièricasa Dios íiwitáise manuiri”, náimacaté Simón ìwali.

¹¹ Quéechatécáwa néemiaca irí cayábéeri iyú yái Simónca, ichìwáidacáináaté wenàiwica imàlica iyúwa madécaná camuí.

¹² Quéwa neebáidacaté yái cayábéeri tàacáisi Felipe icàlidéerica nalí, íméerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, yái tàacáisi Jesucristo ìwali nacái, ínáté nabautizácawa, níái aslanáica, inanái nacái, yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. ¹³ Yái Simónca nacái yeebáidacaté Jesús iináwaná ìwali, yá ibautizácawa. Néese Simón yàacawa Felipe yáapicha, Simón íináidacáináwa manuísíwata íicáidaca Felipe irí Felipe imànicáiná manuísíwata madécaná wawàsi càmiri wenàiwica idé imànica.

¹⁴ Néeseté apóstolnái iyéeyéica Jerusalén ìyacàlená irìcu, néemiaca naináwaná Samaria ìyacàlená mìnánáica neebáidacaté Dios itàacái Jesús ìwali, íná apóstolnái nabànùaca Pedro, Juan nacái nàacaténáwa Samaria ìyacàlená néré. ¹⁵ Idécanáami nàanàaca Samaria ìyacàlená néré, yá Pedronái nasutáca nalí Dios ibànùanápíná Espíritu Santo nawàwaliculé. ¹⁶ Càité apóstolnái isutáca Dios ícha càmicáinácáwa Espíritu Santo yàanàa Samaria ìyacàlená mìnánái ìwali, ibatàa abéeri ìwalipíná, càmitàacáwa yàanàa nàwali. Nabautizácáitawa Wáiwacali Jesús ípidená ìwali, náasáidacaténá neebáidaca itàacái. ¹⁷ Néese Pedro, Juan nacái namàacaca nacáapiwa nàwali níái Samaria ìyacàlená mìnánáica. Càité Espíritu Santo yàanàaca nàwali yàacawéeridacaténá nía.

¹⁸ Simón iicáca càinácaalí iyú Espíritu Santo yàanàaca nàwali apóstolnái namàacacaalíté nacáapiwa nàwali, yá Simón iwàwacaté yàaca plata apóstolnái irí nawéndacaténá irí yái Espíritu Santo ichàinica. ¹⁹ Simón íimaca nalí:

—Piacué nacái nulí yái pichàinica yéewanápiná nacái numàacacaalí núcáapiwa cawinácaalí ìwali, yásí yàanàaca nàwali yái Espíritu Santoca —íimaca yái Simónca. ²⁰ Yá Pedro íimaca irí:

—¡Pía imáalèeripinácawa yàasu plata yáapichawa!, càmicaalí piwènúada píiwitáisewa báawéeri íicha, piyúunáidacáiná píalimápiná piwèniaca Espíritu Santo ichàini plasu plata iyúwa, yái Espíritu Santo Dios yèerica wenàiwicanái irí mawèníiri iyú. ²¹ Canáca yéewaná peedápiná piríwani, càmicáiná cayába píiwitáise Dios iicápiná. ²² Piúca píichawa yái píiwitáiseacawa báawéerica. Pisutá píawawa Dios íicha manuísíwata. Cawàwanáta imàaca iwàwawa pibáyawaná íicha, yái píináidáanácawa báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

²³ Núalíacáináwa ipisíríca piwàwa lúasi iyú càide iyúwa ipisírí culáli, yá nacái píiwitáise báawéeri idacùaca pía —íimaca yái Pedroca. ²⁴ Yá Simón íimaca nalí:

—Pisutácué Dios íicha nulípiná ipíchaná imàacaca yàanàaca nùwali yái píiméerica nulí ìwali —íimaca.

²⁵ Néese níái apóstolca, nadécanáamité nacàlidaca naináwanáwa neebáidaca Jesús itàacái, nadécanáami nacái néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yá nàacawa náicha. Nacàlidaca nacái yái cayábéeri tàacáisica Jesús ìwali áiba yàcalé irícubàa Samaria yàasu cáli íinatéeyéica iyaca. Càité nèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Néesetè àniwa Wáiwacali yàasu ángel íimaca Felipe irí: “Píawa sur iwéré àyapu irícubàa yèericawa Jerusalén iyacàlená íicha Gaza iyacàlenámi nérépiná”, íimaca yái ángelca. Yáara àyapu yèericawa manacúali yùuculé càináwàiri, canácatalé wenàiwica.

²⁷ Yá Felipe yàacawa. Néese Felipe yàanàaca asíali àyapulicubàa, Etiopía yàasu cáli néeséeri. Yácata nàasu wenàiwica cachàiníiri, gobiernosàiri, íibaidéerica Etiopía yàasu cáli icuèrinásàatúa irí, icùaca ùasu cawèníiri. Quéechatécáwa yàacawa Jerusalén iyacàlená néré yàacaténá Dios icàaluíniná. ²⁸ Néesetè yái asíali yèepùacawa yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa. Yàacawa yàasu carro irícuwa, caballonái iwatàidéerica yèepunícawa yáamiwáisea. Yáawinéericawa iyaca yàasu carro irícuwa iléeri néeni Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irícu.

²⁹ Yá Espíritu Santo íimaca Felipe irí àniwa: “Píawa yàatalé yái carroca”, íimaca yái Espíritu Santoca. ³⁰ Iná Felipe iplacawa néré, yàanàaca carro yàatalé, yá Felipe yéemíaca etiopesàiri

itàacái iléeca Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irìcu. Yá Felipe isutáca yéemìawani:

—¿Péemìasica càinàcaalí ímáaná yái piléerica? —Ímaca yái Felipeca. ³¹ Yá etiopesàiri ímaca irí:

—Càmita yéewa nuémìaca càinàcaalí ímáaná canácáiná yéewáidéeri núa —Ímaca. Yá isutáca Felipe ícha wawàsi iwàlùanápíná yáawinacawa yáapicha carro irìculé Felipe yéewáidacaténáni. ³² Yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté ímaca:

“Natéca nanúawani càide iyúwa nanúacaalí napìrawa ove-jawa iyúwa sacrificio, càide iyúwa cordero ibàlùacaalíwa nàacuésemi níái idaluéyéica ichùna. Quéwa càmita itàaní nali báawéeri iyú, níái imàniiyéica irí báawéeri, càmita nacái icuísá íchawa nía.

³³ Yá nawàwaca nabáiniadacani, naicáanica iquíniná. Ewita càmicáanítaté imàni ibáyawanáwa, càicáaníta nàuwichàidacani. Canácata itaquénáinápiná nanúacáináni”,

càité itànàaca yái profeta Isaíasca. ³⁴ Néese yái gobierno icuèriná etiopesàiri ímaca Felipe irí:

—Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni cawinácaalí wenàiwica ìwali profeta icàlidaca yái tàacáisica. ¿Icàlidasica ìwaliwata, áiba ìwalitasica nacái? —Ímaca.

³⁵ Néese Felipe icàlidaca irí yái cayábéeri tàacáisi Jesús ìwali. Quéechatécáwa Felipe icàlidaca iríni càinàcaalí ímáaná yái tàacáisi profeta Isaías itànèericaté. Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise íméerica Jesús yàanàanápínaté yùuwichàacaténátéwa, yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté. ³⁶ Néese nachàbaca nàacawa úni néenibàa, yá gobierno icuèriná ímaca Felipe irí:

—Piicá úni; ¿cayábasica pibautizáca núa? —Ímaca. ³⁷ Néese Felipe ímaca irí:

—Uwé, peebáidacaalí Jesús itàacái macái piwàwalìcuìsewa — ímaca yái Felipeca. Néese asìali ímaca:

—Nuebáidaca Dios Iiricani yái Jesucristoca — ímaca.

³⁸ Néese etiopesàiri ichùullaca nayamáidaca carro, yá nal-icùacawa úni yáaculé, yá Felipe ibautizácani. ³⁹ Namichàacatéwa úni yáacuíse, yáta Espíritu Santo Wáiwacali ibànuèrica, itéca Felipe. Gobierno icuèriná càmita quirínama iicáca Felipe. Néese etiopesàiri yèepùa yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa casímáica iwàwa manuísíwata. ⁴⁰ Yáta Felipe yàanàaca Azoto ìyacàlená néré, yá icàlidaca nalíni yái tàacáisi cayábéerica Jesús iináwaná ìwali. Néese Felipe ipáchiaca yèepunícawa macái yàcalé irìcubàa iyéeyéica àyapu ìwalibàa, yá icàlidaca macái yàcalé irìcuni àta yàanàacatalétaté Cesarea ìyacàlená néré.

9

Conversión de Saulo

¹ Quéwa Saulo icutácaté mamáalàacata inúanápiná wenàiwicanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná Saulo yàacawa sacerdote ìiwacaliná yàatalé. ² Saulo isutáca ìicha ibànùanápiná tàacáisi Damasco ìyacàlená néré, judiónái yéewáidacàalu imanùbaca ìiwacanánái irí, namàacacaténá Saulo ìibàaca yeebáidéeyéi, asìanái, inanái nacái, ìyéeyéica Damasco irìcu, itécaténá nía presoíri iyú Jerusalén ìyacàlená néré. ³ Idécanáamité Saulo yeedáca iríwa cuyàluta namanùbaca, yá yàacawa Damasco ìyacàlená nérépiná. Iyacaalíté mawiénita Damasco irí àyapulicubàa, yáta camalási chènunìsèeri icànacaté Saulo itéese máiní mèlumèluíri iyú. ⁴ Yá Saulo yúuwàa irìacawa cáli ìinatalé, yéemìaca tàacáisi. Yái tàacáisi ìimaca Saulo irí: “Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?” ìimaca yái tàacáisica.

⁵ Saulo isutáca yéemìawani: “¿Cawiná pía, Nuíwacali?” ìimaca yái Sauloca. Yái tàacáisi ìimaca Saulo irí: “Núacata yái Jesús. Núacata yái piùwidéerica pimànica. Catúulécanáca pimànica píawawa báawanama, pipélicáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáirèeri ipùatalìcu”, ìimaca yái Wáiwacalica. ⁶ Yá Saulo itatáca icalùniwa. Néese ìimaca: “Nuíwacali, ¿càinásica piwàwa numànica?” ìimaca yái Sauloca. Néese Wáiwacali ìimaca irí: “Pimichàawa plánawa yàcalé irìculé. Nérénica nacàlidaca piríwani càinácaalí iwàwacutá pimànica”, ìimaca yái Wáiwacalica.

⁷ Aibanái Saulo yáapichéeyéica asìanáica cáaluca nía báawanama néemìacáiná sànasi quéwa canéeyéita iiquèeri wenàiwicaca. ⁸ Néese Saulo imichàacawa cáli ìicha. Yá yàacàaca ituíwa, quéwa càmita yéewa iicáidaca. Iná náibàacáita natéwa Saulo icáapi ìwali Damasco ìyacàlená irìculépiná. ⁹ Saulo iyaca Damasco ìyacàlená irìcu másiba èeri, càmita idé iicáidaca. Càmiirita iyáa iyáacaléwa, ibatàa únipiná lira.

¹⁰ Iyaca néré Damasco ìyacàlená mìnali ìipidenéerica Ananías. Néese, Wáiwacali imàacaca yáawawa Ananías iicàcani yéenáiwanási nacáiri irìcuíse. Yá ìimaca Ananías irí: “¡Ananías!” ìimaca yái Jesúsca. Néese Ananías ìimaca: “¿Càiná, Nuíwacali?” ìimaca yái Ananíasca.

¹¹ Yá Wáiwacali ìimaca Ananías irí: “Pìawa irìcubàa yái àyapuca ìipidenéerica Derecha. Piwàlùawa Judas icapèericulé. Pisutá ìichani, pitàanìinápiná áiba asìali yáapicha, Tarso ìyacàlená néesèeri, ìipidenéeri Saulo. Siùca isutáca iyaca yáawawa Dios ìicha. ¹² Idéca iicáca áiba asìali yéenáiwanási nacáiri irìcuíse ìipidenéeri Ananías, iwàluèricawa imàacaca icáapiwa ìwali yéewanápiná idé iicáidaca àniwa”, ìimaca yái Jesúsca.

¹³ Quéwa Ananías, idécanáami yéemìacani, yá ìimaca: “Nuíwacali, madécaná nacàlidaca nulíni iináwaná ìwali, yáara

asìalica. Nadéca nacàlidaca nulíni ìwali imànica báawéeri nalí níara yeebáidéeyéica pitàacái Jerusalén iyacàlená néeni. ¹⁴ Sacerdote íiwacanánái nadéca nachùuliaca yàanàanápíná aléi itécaténá macáita wía presoíri iyú, wía isutéeyéica yáawawa pícha”, íimaca yái Ananíasca.

¹⁵ Quéwa Wáiwacali íimaca Ananías irí: “Pìawa matuíbanáiri iyú; nudéca nuedáca yái asìalica icàlidacaténá nuináwaná ìwali áibanái wenàiwica irí, nalí nacái áiba cáli néeséeyéica, nacuèrinánái irí nacái, israelitanái irí nacái. ¹⁶ Núasáidapíná iríwa nuíwítáisewa cànínacaalí iyú iwàwacutápiná yùuwichàacawa nulípiná, yeebáidacáiná nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Ananías yàacawa capìi néré, Saulo iyacatalé iyaca. Yá iwàlùacawa néré imàacaca icáapiwa Saulo ìwali. Yá Ananías íimaca Saulo irí:

—Nuénásàiri Saulo, Wáiwacali Jesús imàaquéericaté yáawawa piicácani àyapulicubàa, yáquéi ibànùaca núa pìatalé yéewanápiná pidé piicáidaca àniwa, yéewanápiná nacái Espíritu Santo icùaca píiwítáise —íimaca yái Ananíasca.

¹⁸ Yáta cubái íimami nacáiri itúacawa Saulo ituírìcuíse, yá idé iicáidaca àniwa. Yá imichàacawa ibautizáca. ¹⁹ Néese Saulo iyáaca iyáacaléwa, cachàinica àniwani. Iyamàacawa néeni máisibáwanáita èeri náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, iyéeyéica Damasco iyacàlená irìcu.

Saulo predica en Damasco

²⁰ Néeseté Saulo idàbaca yèepunícawa yéewáidaca wenàiwica judiónái yéewáidacàalu irìcu. Icàlidaca nalíni Dios Iiriquéi Jesúsca. ²¹ Macáita yéemièyéica Saulo icàlidáaná, nàináidacawa manuísíwata néemìaca yàasu tàacáisi. Néese náimaca nalíwáaca:

—¿Cánásica yéewa imàni càì? Yái asìalica yùuwidecaté imànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesúsmi iináwaná ìwali Jerusalén iyacàlená néeni. Yácata yái yàanèericaté aléi nacái itécaténá nía presoíri iyú, yéewanápiná sacerdote íiwacanánái yùuwichàidaca nía. ¿Cánásica iwàwa icàlidaca Jesúsmi iináwaná ìwali? — náimaca nalíwáaca.

²² Quéwa Saulo icàlidaca yàacawa cachàiníwanái. Yéewáidaca wenàiwica náalíacaténáwa Mesíasca yái Jesús, israelita icuèrinápináca Dios ibànùèripinacaté nalí. Itàanica cáalíacáiri iyú yái Sauloca, íná judiónái Damasco iyacàlená mìnánái càmítaté yéewa namawèniadaca Saulo yàasu tàacáisi. Yá càmíiyéi yáalíawa náiméeripíná irí. Iná masànacáicata nía íicha meedá.

Saulo escapa de los judíos

²³ Néesetécáwa madécaná èeri idénáami, yá judío íiwacanánái natàanica náapichawáaca ibàacanéeri iyúta quéwa, abédanamacaténá náiwítáise nanúanápínaté Saulo. ²⁴ Quéwa

Saulo yáalíacatéwa nawàwaca nanúacani. Nachùulíaca nàasu wenàiwicawa nacùanápíná yàcalé inùma imanùbaca, èeríapinama, táiyápinama nacái nanúacaténá Saulo. ²⁵ Iná níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàlùadaca Saulo manuíchúa mapíiri iriculé. Yá táiyápi nalicùadaca Saulo mapíiri iricu yéenúlusi iwali chènuníiséeri ventana iricubàa yàcalé iwáiná íinatáise, yàanàacaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé íicha. Càita idéca imusúacawa náicha yái Sauloca.

Saulo en Jerusalén

²⁶ Néeseté Saulo, idécanáamité yàanàaca Jerusalén iyacàlená néré, yá iwàwacaté iwacáidáyacacawa náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Quéwa macáita cáaluca naicácani, càmíicáiná neebáida iwènúadacaté íiwitáisewa báisiiri iyú yeebáidáanaca Jesús itàacái. ²⁷ Quéwa Bernabé itéca Saulo yáasáidacaténáni apóstolnái irí. Bernabé icàlidaca nalíni Saulo iicácaté Wáiwacali àyapulìcubàa, Wáiwacali itàanícaté nacái Saulo yáapicha, Saulo icàlidacaté nacái macàaluíninátani yái tàacáisica Jesús iináwaná iwali Damasco iyacàlená iricu. Iná idécanáamité apóstolnái yéemiaca Bernabé icàlidaca nalí Saulo iináwaná, yáté needáca nàataléwa Saulo. ²⁸ Néese Saulo iyamáacawa náapicha Jerusalén iyacàlená iricu, yèepunícawa nacái náapicha. Icàlidaca cachàiníiri iyúni macàaluínináta Wáiwacali iináwaná iwali. ²⁹ Itàaní nacái náapicha áibanái judío itàaníiyéica griego itàacái iyú, càmíiyéica yeebáida Jesús iwali. Saulo icàlidaca nalíni cachàiníiri iyú macàaluínináta. Quéwa nawàwacaté nanúaca Saulo. ³⁰ Néese níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náalíacáináwa áibanái nawàwaca nanúaca néenàsàiri Saulo, yá natéca Saulo Cesarea iyacàlená néré. Yá nabànùacani Cesarea íicha yàacaténáwa Tarso iyacàlená nérépiná.

³¹ Inaté yéewa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica macái Judea yàasu cáli imanuíca, Galilea yàasu cáli néeséeyéi nacái, Samaria yàasu cáli néeséeyéi nacái, nàyaca matuìbanáiri iyú. Cachàiníwanái náiwitáise Dios iwali, neebáidaca itàacái tàì íiméeri iyú, nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú. Nàaca Wáiwacali icàaluíniná. Espíritu Santo nacái iyúudàaca nía nawènúadánápínáté áibanái íiwitáise Wáiwacali irípiná, íná yéewa manùbáwanái nàacawa.

Curación de Eneas

³² Néenialíté Pedro yàaca ipáchiaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá yàaca ipáchiaca áibanái iyéeyéica Lida iyacàlená iricu. ³³ Pedro yàanàaca áiba asìali íipidenéeri Eneas. Irianíricáitawa yàalubái íinatawa ocho camuí, máapínacáináni, yái Eneasca. ³⁴ Néese Pedro íimaca irí:

—Eneas, siùcade Jesucristo ichùnìaca píawa. Pimichàawa peedá pìalubáíwa —íimaca yái Pedroca. Yáta Eneas imichàacawa. ³⁵ Macáita Lida ìyacàlená mìnánái, Sarón ìyacàlená mìnánái nacái naicáca Eneas imichàacawa, yá nawènúadaca náíwitàisewa Wáiwacali irípiná.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Uyacaté inanái Jope ìyacàlená irìcu yeebáidéechúa Jesús itàacái, ípidenéechúa Tabita, (íimáanaca Dorcas griego itàacái iyú). Uái inanáica umànicaté cayábéeri mamáalàacata. Uyúudàaca nacái catúulécaneéeyéi wenàiwica. ³⁷ Néeseté, idècunitàacá Pedro ìyaca Lida ìyacàlená néeni, yá cáuláicaca Dorcas, yá uétácawa. Néese abénaméeyéi inanái nàapidáidaca uinámi, yá nàwalica ùwali ubàlemi, yá naliadaca úa capìi imàdàaná irìculé ìyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. ³⁸ Yái Jope ìyacàlená ìyaca mawiénita Lida ìyacàlená irí, Pedro ìyacataléca. Níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái náalíacatéwa Pedro ìyaca Lida ìyacàlená irìcu, yá nabànùaca pucháiba asíanái yèeyéipiná imáidaca Pedro. Náimaca irí: “Aquialé Jope ìyacàlená néré aquialésíwata”, náimaca.

³⁹ Yaté Pedro yàacawa náapicha. Idécanáamité yàanàaca néré, yá natécani néré Dorcasmi iríacataléacawa. Madécaná inanái inìrimi yéetéeyéimicatéwa íicha nàyaca néré, nabàlùacawa Pedro itéese, íicháaníyéi, náasáidaca nacái Pedro iicá bàlesi, ruana nacái umàníyéicaté nalí, úai Dorcasmica idècunitàacá cáuca úa. ⁴⁰ Néese Pedro ichùulíacaté macáita namusúacawa capìi imàdàaná irìcuíse. Yá ibàlùacawa yùlulú ipùata iyúwa, yá isutáca Dios íicha. Néese iicáidaca yéetéechúamiwa irí. Yá íimaca ulí:

—¡Tabita, pimichàawa! —íimaca yái Pedroca. Yáta ùacùaca utuíwa. Uicáca Pedro, yá umichàaca úawinacawa. ⁴¹ Pedro íibàaca ucáapi ìwali, yá imichàidaca úa. Imáidaca níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nía nacái manìríyémica, yáasáidacaténá nalí úa, cáuca úa àniwa. ⁴² Macáita Jope ìyacàlená mìnánái néemìaca uináwaná, yá madécaná wenàiwica iwènúadaca íiwitàisewa Wáiwacali irípiná. ⁴³ Yá Pedro iyamáacawa Jope ìyacàlená irìcu madécaná èeri. Pedro ìyaca icapèe néeni áiba asíali ípidenéeri Simón ichùnìerica pìrái íimamimi iwéndacaténá nía.

10

Pedro y Cornelio

¹ Aiba asíali càmlíri judío ípidenéeri Cornelio ìyacaté Cesarea ìyacàlená irìcu. Yái Cornelioca, náiwacalicaní níai romanonái yàasu úwinái yéenaca ípidenéeri el Italiano. ² Yái Cornelioca yàaca Dios icàaluíniná cáalíacáiri iyú, macáita yéenánái yáapichawa. Imàaca nacái manùba plata ofrenda

iyú iyúudàacaténá judíonái. Isutéeri yáawawa Dios ícha mamáalàacata. ³ Aiba èeri cawàwanáta a las trescatáita táica, Cornelio iicáca yéenáiwánási nacáiri: Yá iicáca amaléeri iyú Dios yàasu ángel iwàlùacawa Cornelio yàatalé. Yá ímaca Cornelio irí: “¡Cornelio!” ímaca yái ángelca. ⁴ Yá Cornelio iicáidaca ángel irí manuísíwata icalùni iyúwa. Yá ímaca ángel irí: “¿Càinásica piwàwa numànica pírípíná?” ímaca yái Cornelio. Néese ángel ímaca irí: “Dios idéca yéemíaca yái pisutáanáca ícha, cayába nacái iicáca yái piyúudàanáca catúulécanéeyéi wenàiwica. ⁵ Siùcade pibànùa wenàiwica Jope iyacàlená néré namáidacaténá néese Simón áibaalí ípidenéri Pedro. ⁶ Yái Pedroca iyaca áiba asàli icapèe irícu ípidenéri Simón ichùnìerica pírái ímamimi iwéndacaténá nía, idènìerica icapèewa manuíri úni idùlepi. Yái Pedroca icàlidapíná píríwani càinácaalí iwàwacutá pimànica”, ímaca yái ángelca.

⁷ Idécanáami yàacawa yái ángel itàaníríca yáapícha, yá Cornelio imáidaca pucháiba yàasu wenàiwicawa. Imáidaca nacái abéeri úwi íbaidéeri Cornelio irí, yèerica Dios icàaluíníná manuísíwata, Cornelio yáaliéríca cayábaca íiwitáise imàníínápiná cayábéeri. ⁸ Cornelio icàlidaca nalíni macáita yái ángel icàlidéericatè irí. Yá Cornelio ibànùaca nía Jope iyacàlená nérépiná.

⁹ Néese mapisáináami àniwa, cawàwanáta machacànicaalítè èeri, yá nàyaca mawiénita Jope iyacàlená irí. Yáta hora nacái Pedro, iyéerica Simón icapèe irícu, yàacawa capìi ipùata sàabadéeri ínatalé, machacànicaalítè èeri. Pedro yàacawa néré isutácaténá yáawawa Dios ícha. ¹⁰ Máiní máapicani íná iwàwa iyáaca iyáacaléwa. Quéwa idècunitàacá namànica iyáapíná, Pedro iicáca yéenáiwánási nacáiri. ¹¹ Yá iicáca capìraléeri cáli yàacùacawa, yá áiba wawàsi iricùacawa chènuníise cáli ínatalépiná, abéeri wawàsi càiri iyúwa manuíri sámana idacùacanéri ipùata báinúacanama yéenułusi iyú. ¹² Chái sámana irícu nàyaca néeni macái cuwèesínái íiwitáaná, pírái nacái, àapínái nacái, cuipìranái nacái, macái íiwitáaná iyéeyéica chái èeri irícu. ¹³ Néese Pedro yéemíaca tàacáisi chènuníise. Yá tàacáisi ímaca: “Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía”, ímaca. ¹⁴ Néese Pedro ímaca: “Càmíiri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níai casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùullacáinátè wía judíoca pinùmalícuíse ipíchaná wayáaca nía”, ímaca yái Pedroca. ¹⁵ Néese tàacáisi ímaca irí àniwa: “Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, picá píima iwali casacàacani”, ímaca yái tàacásica.

¹⁶ Máisiba yàawiríatè Pedro iicáca sámana nacáiri iricùacawa, yéemíaca nacái tàacáisi. Néese sámana yèepùu imichàacawa chènuniré àniwa. ¹⁷ Pedro íináidacawa manuísíwata iwàwalícuísewa càinácaalí ímáaná yái yéenáiwánási nacáirica,

máinícáiná càulenáca íichani. Idècunitàacá íináidacawa ìwali, yá Cornelio yàasu wenàiwicanái nàanàaca capìi inùma néré. Nèepunícawa nasutáca néemìlawa alénácaalí Simón icapèe ìya. ¹⁸ Nàanàaca néré, yá namáidaca cachàini nasutácaténá néemìlawa asáisi ìyacaalí néeni áiba asìali íipidenéri Simón, íipidenéri nacái Pedro.

¹⁹ Idècunitàacá Pedro íináidacawa mamáalàacata ìwali yái yéenáiwansí nacáirica, yá Espíritu Santo íimaca irí: “Piicá, máisiba aslanáica níara icutá pía. ²⁰ Pimichàawa, pìlawa nàatalé pèepuníináwa náapicha. Picá achúma píináidacawa piwàwawa, néese manuí píináidaca piwàwawa; nudéca nubànùaca nía pìatalé”, íimaca yái Espíritu Santoca. Iwàwacutácaté Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa bàaluitécáiná profeta Moisés ichùuliacaté judíonái càminápiná nèepuníwa càmiyéi judío yáapicha, íná Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa. ²¹ Néese Pedro yàacawa nàatalé, yá íimaca nalí:

—Núaquéi picutéericuéca. ¿Càinásicué piwàwa numànica pirípiná? —íimaca yái Pedroca. ²² Náimaca irí:

—Cornelio ibànùaca wía, abéeri úwi íiwacalíná, ìyéerica machacànìiri iyú Dios iicá, yèeri nacái Dios icàaluíná. Macái judíonái naicáca cáimiétaquéeri iyúni, yá nacái cáinináca naicácani. Dios yàasu ángel ichùuliacaté Cornelio ibànùanápiná wenàiwica namáidacaténá pía, yéewacaténá pìacawa icapèe néré yéewanápiná Cornelio yéemìlaca yái picàlidéeripináca irí —náimaca.

²³ Néese Pedro yeedáca yàataléwa nía. Yá nayamáacawa néeni Pedro yáapicha abéeri catá. Mapisáita àniwa yá Pedro yàacawa náapicha. Abénaméeyéi Jope ìyacàlená mìnanaí yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàacawa náapicha.

²⁴ Néese mapisáita àniwa nàanàaca Cesarea ìyacàlená néré, cháí Cornelio icùacatáica nàanàaca. Ipíchawáiseté nàanàaca, yaté Cornelio imáidaca néré yéenanáíwa, yàacawéeyéiná nacáíwa cáininéeyéica Cornelio iicáca. ²⁵ Pedro yàanàaca icapèe néré, yá Cornelio imusúacawa íipunita yeedácaténá yàataléwani. Cornelio ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Pedro irí yàacaténá icàaluíná. ²⁶ Quéwa Pedro imichàidacani. Yá íimaca irí:

—Pimichàa pibàlùacawa. Asìalicata nacái núaquéi càide iyúwa pía —íimaca yái Pedroca.

²⁷ Idècunitàacá Pedro itàaníca yáapicha, yá iwàlùacawa iicáca madécaná wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéiwa néré, càmiyéi judío.

²⁸ Néese Pedro íimaca nalí:

—Píalíacuécawa judío íiuitáise càmita ibatàa wàwacáidáyacacawa píapichacué, píacué càmiyéica judío, ibatàa wawàlùanápinátawa picapèe ìriculé, càmitasa cayába cài wamàni. Quéwa Dios idéca yàalàaca núa càminápiná quirínama

casacàaca nuicàca áibanái, càmita nacái nuicá nía iyúwa canéeri iwèni Dios irípiná nía. ²⁹ Iná namáidacaalíté núa, yá nùanàaca néese aquialéta, càmita báawa nuínáidacawa nuwàwawa ìwali. Iná siùcade nuwàwa nùaliácawa càiná ìwalicaalícué pimáida núa —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Yá Cornelio íimaca irí:

—Báinúaca èerica néese siùcáade, chácataícaté èeri càide iyúwa siùcade, nùyacaté cháí nupapèe irìcuwa, imàaquéeri íichawa iyáacaléwa, isutéeri yáawawa Dios íicha táicalénama. Yáté áiba asìali mèlumèluíri ibàle imàacaca yáawawa nuicàcani. ³¹ Íimaca nulí: ‘Cornelio, Dios idéca yéemìaca yái pisutáanaca íicha. Cayábaca Dios iicáca yái piyúudàanaca catúulécaneeyéi wenàiwica. ³² Pibànùa wenàiwica Jope ìyacàlená néré namáidacaténá néese áiba asìali íipidenéeri Simón, íipidenéeri nacái Pedro. Yái Pedro ìyaca áiba Simón icapèe irìcu, yáara ichùnièrica pìrái íimamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuírì úni idùlepi’, càì íimaca nulí. ³³ Iná nubànùacaté nía ráunamáita nacutáca pía, yá pidéca pimànica nulí cayábèeri pìanàacáiná. Siùcade macáita wàyaca cháí Dios iicápiná, yá wawàwaca wéemìaca macáita tàacáisi Wacuèeriná Dios ichùulièrica picàlidáanápíná walíni —íimaca yái Cornelioca.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

³⁴ Néeseté Pedro idàbaca icàlidaca nalíni. Yá íimaca nalí:

—Siùcade nùaliácawa báisíiri iyú Dios càmita iicá abéeri wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábèeri áibanái íicha, néese iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. ³⁵ Néese, cayábaca Dios iicáca náiwitáise canánama, macái wenàiwica íiwitáaná yèeyéica icàaluíniná, imàníiyéica nacái cayábèeri. ³⁶ Dios idéca icàlidaca walí tàacáisi, wía Israel itaquénáináimica. Dios icàlidaca walí yái cayábèeri tàacásica íiméerica Jesucristo imàacáanápíná wàyaca Dios yáapicha matuíbanáiri iyú. Yái Jesucristo, yácata macái wenàiwicanái liwacali. ³⁷ Píaliácucéawa cayába càinácaalíté ìya judiónái yàasu cáli imanuíca. Quéechatécáwa Juan el Bautista icàlidaca nalíni iwàwacutáaná wenàiwicanái ibautizácawa, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. Néeseté Jesús idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli íinata. ³⁸ Píaliácué nacáiwa Dios ibànùacaté Espíritu Santo Jesús ìwali icùacaténá Jesús íiwitáise manuísíwata, ichàiniadacaténáni nacái, yái Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica. Píaliácué nacáiwa Jesús yèepunícaté imànica yàacawa cayábèeri wenàiwicanái irí, ichùniacaté nacái macáita wenàiwica Satanás yùuwichàidéeyéica. Càité Jesús idé imànica Dios yàacawéeridacáináni. ³⁹ Wadéca waicáca macáita yái Jesús imàníirícaté Judea yàasu cáli íinata, Jerusalén ìyacàlená irìcu nacái. Néese natàtàacani cruz ìwali, càité nanúacani. ⁴⁰ Néeseté máisiba èeri irìcu idécanáamité nanúacani, yá Dios icáucàidacani.

Néese Dios ibànùacaté Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wáalíacaténáwa cáucani. ⁴¹ Jesús càmítaté imàaca yáawawa macái wenàiwica iicácani. Néeseté imàacaca yáawawa waicácani, wía Dios íináidéeyéicatéwa ìwali bàaluité imàacáanápínaté iicáca cáucani, yái Jesúsca. Yá nacái wayáacaté wayáacaléwa yáapicha idécanáamité imichàacawa yéetácáisi íicha. ⁴² Néeseté Jesús ichùuliacaté wacàlidáanápíná israelitanái iríni, yái tàacáisi íiméerica Dios idéca imàacaca Jesús icàlidáanápíná báawéeyéi iináwaná ìwali, cáuyéica, yéetéeyéimiwa nacái, yùuwichàidacaténá níawa càiripínáta nabáyawaná ìwalísewa, èeri imáalàacaalípínáwa. ⁴³ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca aléi èeri irìculé, yáté macáita profetanái nacàlidacaté iináwaná ìwali. Nacàlidacaté nacái Dios imàacáanápínaté iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha, Jesús yéetácáinátéwa nabáyawaná ìwalíse, cawínácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —ímaca yái Pedroca.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

⁴⁴ Néeseté idècunitàacá Pedro icàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo iricùacawa nàwali icùacaténá náiwitáise macáita níai yéemiéyéica Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidacáiná yái tàacáisica. ⁴⁵ Níai judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái yàacawéeridéeyéica Pedro, náináidacawa manuísíwata naicáidaca càmíiyéi judío irí Dios yàacáinaté Espíritu Santo càmíiyéi judío irí nacái. ⁴⁶ Judíonái yéemíaca nacái càmíiyéi judío itàaníca áiba tàacáisi iyú, càmíiri èeri mìnánái itàacái, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. ⁴⁷ Néese Pedro íimaca:

—Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo nàwali yàacawéeridacaténá níai càmíiyéica judío càide iyúwaté ibànùaná Espíritu Santo wàwali, wía judíoca. Wàacué wabautizáca nacái nía. Canáca yéewaná wamáisaníaca náicha nabautizáanáwa —ímaca yái Pedroca.

⁴⁸ Yá Pedro ichùullaca yáapichéeyéiwa ibautizáca níai càmíiyéica judío Jesucristo íipidená ìwali náasáidacaténá neebáidaca Jesús itàacái. Néese níai càmíiyéica judío nasutáca Pedro íicha iyamáanápínáwa náapicha máisibáwanái èeri.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

¹ Néeseté apóstolnái, nía nacái yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéicaté Judea yàasu cáli íinata néemíaca càmíiyéi judío iináwaná ìwali neebáidacaté Dios itàacái càide iyúwa judíonái yeebáidáanaté. ² Quéwa idécanáamité Pedro yèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa, néese abénaméeyéi judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàaníca ìwali yái Pedro imàníináca càmíiyéi judío yáapicha. ³ Náimaca Pedro irí:

—¿Cánaté pìà pipáchiaca nàatalé níara càmlíyéica judío? ¿Cáná piyáa piyáacaléwa náapicha? —náimaca. ⁴ Néese Pedro icàlidaca nalí macáita yái idàbàanacaté ichàbacawa. Yá íimaca nalí:

⁵ —Nùyacaté Jope ìyacàlená irìcu. Idècunitàacá nusutáca núawawa Dios íicha, yá nuicácaté yéenáiwánási nacáiri. Nuicácaté áiba wawàsi càiri iyúwa manuúri sábara iricùacawa chènuníise, idacùacanéeri ipùata báinúacanama yéénúlusi iyú. Yáté iricùacawa nùatalé. ⁶ Nuicáidacaté cayába irí nuicácaténá cainácaalí wawàsi ìya sábara irìcu, yá nuicáca macái pìrái íiwitáaná, cuwéesináí nacái, àpinái nacái, cuipìranái nacái, macái íiwitáaná ìyèeyéica cháí èeri irìcu. ⁷ Yáté nuémíaca tàacáisi. Íimaca nulí: ‘Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía’, íimaca nulí. ⁸ Quéwa núumacaté irí: ‘Càmíiri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níai casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùuliacáináté wía judíoca pinùmalícuíse ipíchaná wayáaca nía’, càì núumaca. ⁹ Néese yái tàacáisi chènuníiséerica íimacaté nulí àniwa. Íimaca nulí: ‘Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, yá picá píima ìwali casacàacani’, íimaca. ¹⁰ Máisiba yàawiría nuicácaté sábara nacáiri iricùacawa, nuémíaca nacái tàacáisi. Yáté macáita yèepùà imichàacawa chènuniré àniwa. ¹¹ Yáta máisiba aslanái Cesarea ìyacàlená néeséeyéi nàanàacaté nupapèe néré wàyacatáica. Náiwacali ibànùacaté nía nacutáanápíná núa. ¹² Yáté Espíritu Santo ichùuliaca nùacawa náapicha, ipíchaná achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa ìwali. Níai seis namanùbaca wéénánái nacái nàacatéwa núapicha. Macáita wawàlùacatéwa áiba asìali icapèe irìculé. ¹³ Yái asìalica icàlidaca walíni iicácaté ángel icapèe irìcu. Yá ángel íimacaté irí: ‘Pibànùà wenàiwica Jope ìyacàlená nérépiná namáidacaténá néese Simón íipidenéeri nacái Pedro. ¹⁴ Yái Pedroca icàlidapíná piriwani cainácaalí iyú píalimá piwasàaca píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, píà nacái, péenánái nacái’, íimacaté yái ángelca. ¹⁵ Néeseté idécanacáita nudàbaca nucàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo yàanàaca nàwali, yàacawéeridacaténá nía, càide iyúwaté Espíritu Santo yàanàanáté wàwali bàaluité. ¹⁶ Néeseté nuwàwalica tàacáisi Wáiwacali icàlidéericaté walí. Íimacaté: ‘Báisita Juan el Bautista ibautizácaté wenàiwicanái ùni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùapínacué piriwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéeripínacuéca píà, ibautizácaténacué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú’, íimaca yái Wáiwacalica. ¹⁷ Uwé, Dios idéca yàaca Espíritu Santo càmlíyéi judío irí càide iyúwaté yàanáté walíni, wía judíoca, weebáidacaalíté Wáiwacali Jesucristo itàacáíwa, íná canáca yéewaná wapéliaca Dios íipunita, canáca yéewaná wamáisanàca náichani, yái Espíritu Santoca —íimaca yái Pedroca.

¹⁸ Néese níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìyèeyéica Jerusalén

iyacàlená irìcu, nadécanáami néemìlaca yái tàacáisica, yá càmìta quirínama natàanìca báawéeri iyú Pedro ìwali, néese nàaca Dios irí cayábéeri. Yá náimaca:

—¡Dios idéca ibatàaca càmíyeyí judío nawènúadaca nacái náiwitáisewa irípiná yéewacaténá nacái nadènlaca nacáucawa càmíri imáalàawa, càide iyúwa wáyáaná, wía judíoca! — náimaca.

La iglesia de Antioquía

¹⁹ Nadécanáamité nanúaca Esteban Jerusalén iyacàlená néeni, yá nadàbacaté namànica ùwicái yeebáidéeyeyí ípunita canánama. Iná naplàcatéwa áibalépiná. Abénaméeyeyí yàacatéwa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Aibanái yàacatéwa Chipre yàasu iwàwata nérépiná. Aibanái yàacatéwa Antioquía iyacàlená nérépiná. Nacàlidacaté Jesucristo iináwaná ìwali abéta judíonái irí. Càmìta nacàlida càmíyeyí judío iríni. ²⁰ Aibanáita yeebáidéeyeyí Jesús itàacái Chipre yàasu iwàwata néeseeyeyí, Cirene iyacàlená mìnánái nacái áibanái, nàanàacaté Antioquía iyacàlená irìculé. Nadàbacaté nacàlidacani càmíyeyí judío irí. Nacàlidaca nalí Jesús iináwaná Wáiwacalìcani. ²¹ Wáiwacali íiwitáise cachàiníri iyacaté nalí, ínáté yéewa manùbéeyeyí wenàiwica namàacaca náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa, yá neebáidaca Wáiwacali itàacái.

²² Néese, níai yeebáidéeyeyíca Jesús, Jerusalén iyacàlená néeníyeyíca néemìlaca Antioquía iyacàlená mìnánái iináwaná. Yá nabànùaca Bernabé yàacaténáwa Antioquía iyacàlená nérépiná. ²³ Bernabé yàanàacaté néré, yá yáaliacawa Dios imànica nalí cayábéeri. Iná casímáica Bernabé iwàwa, iyanídacawa náapicha. Yàalàaca nía, ichàiniadaca nacái nawàwa canánama, cachàinílinápiná náiwitáise neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú. ²⁴ Cayábéericáiná íiwitáise yái asíalica, yái Bernabéca, Espíritu Santo icùacáiná íiwitáise. Yeebáida Dios itàacái manuísíwata tàì íiméeri iyú. Càita áibanái manùbéeyeyí àniwa néemìlaca Bernabé icàlidáaná nalíni, yá nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Wáiwacali itàacái.

²⁵ Néeseté Bernabé yàacawa Tarso iyacàlená irìculé icutácaténá Saulo. Idécanáamité yàanàacani, yá itéca Saulo Antioquía iyacàlená néré. ²⁶ Bernabé, Saulo yáapicha nàyacaté néré abéeri camuí náapicha níai yeebáidéeyeyíca Jesús itàacái. Néewáidacaté madécaná wenàiwica. Antioquía iyacàlená néeni áibanái nàacaté yeebáidéeyeyí íipidenápiná cristianonái, íimáanáca Cristo yéewáidacalénái, Cristo yáapichéeyeyí nacái íimáanáca.

²⁷ Néenialité abénaméeyeyí profeta itàaníyeyíca Dios inùmalcúise nàacatéwa Jerusalén iyacàlená íicha, yá nàanàaca Antioquía iyacàlená néré. ²⁸ Abéeri néená, íipidenéeri Agabo, ibàlùacawa nàacuésemi, níai yeebáidéeyeyíca Jesús itàacái. Yá

Espíritu Santo icùaca Agabo íiwitáise icàlidacaténá nalí tàacáisi Dios inùmalicuise. Yá icàlidaca nalíni ìyáanápínaté máapicái cachàiníri iyú nàasu cáli néré, yái Israel yàasu cálica. Càité ichàbacawa néesetécáwa idècunitàacá emperador romanosàiri Claudio icùaca macái cáli imanùbaca. ²⁹ Iná Antioquía ìyacàlená mìnanaí yeebáidéeyéica Jesús itàacái náináidacatéwa nabànùanápínaté plata iyúwa ofrenda nayúudàacaténá áibanái yeebáidéeyéica Jesús iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata. Macái wenàiwica imanùbaca nabànùaca plata iyúwata náalimáaná namàacaca ofrenda. ³⁰ Càité nàwacáidaca plata, yá nabànùacani iyúwa ofrenda náapicha níai Bernabé, Saulo nacái natécaténáni ancianonái irí icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Judea yàasu cáli íinata, nayúudàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéi Jesús itàacái.

12

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

¹ Néenialité rey Herodes idàbaca yùuwideca imànica abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái Jerusalén ìyacàlená néeníyéica iyaca. Herodes idàbacaté yùuwichàidaca nía. ² Herodes ichùullaca úwinái iwichùaca Santiago íicha íiwita, yéetácaténatéwa, yámi Juan ibèerimica. ³ Néese, yái Herodesca, yáalíacawa casíimáica judío íiwacanánái ìwali yái yéetáanácawéi Santiagomica, íná ichùullaca úwinái íibàaca Pedro nacái. Yá náibàacani judiónái yàasu culto Pascua yaalí nayáacaalíté pan camíiri idèña levadura. ⁴ Idécanáamité náibàaca Pedro, néese Herodes ichùullaca nacùaca Pedro presoíyéi ibànalicu. Ichùullaca nacùacani, níai úwinái báinúaca náiwitáaná imanùbaca. Nàyaca báinúacanama úwinái macái náiwitáaná imanùbaca. Herodes iwàwacaté ichàbáidaca Pedro judiónái irí nanúanápínáni Pascua yàasuná culto idénáami. ⁵ Càité Pedro iyaca presoíyéi ibànalicu. Nacùaca cayábani. Quéwa manùbéeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca Dios íicha Pedro irípiná manuísíwata mamáalàacata.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Yáta catáca mapisáipínata Herodes ichàbáidapínaté Pedro judiónái irí, nanúanápínáni, yá Pedro iimáca iyaca bamuchúamibàa náicha pucháiba úwinái. Pedro nadacuèri pucháiba cadena iyú. Aibanái úwi ibàluèyéiwa presoíyéi ibàna inùma néeni nacùaca presoíyéi ibàna ipíchaná Pedro imusúacawa. ⁷ Yáta Dios yàasu ángel yàanàaca néré, ibàlùacawa mawiénita Pedro irí. Yá camalási ipuníada presoíyéi ibàna iriculé. Néese ángel icapèedaca Pedro ibàlài ìwali icawàidacani. Yá íimaca Pedro irí: “¡Caquialéta, pimichàawa!” íimaca yái ángelca. Yáta pucháiba cadena icaláacawa Pedro icáapi íicha.

⁸ Yá ángel ímaca Pedro irí: “Pìwali pibàlewa, pizapatoni nacáíwa”, ímaca yái ángelca. Idécánáami Pedro imànica càide iyúwaté ángel ímáaná irí, yá ángel ímaca irí àniwa: “Peedá pìasu ruana nacáiriwa, piúca pìwalísewani. Pìawa núamiwáise”, ímaca irí yái ángelca.

⁹ Yá Pedro imusúacawa ángel yáamiwáise. Càmita yáalíawa asáisí báisícaalíni, ángel imusúadánácani presoíyéi ibàna irìcuíse. Pedro iyúunáidaca yéenáíwanási nacáiri càì iicáca meedá. ¹⁰ Nachàbacatéwa idàbáanéeyéi úwi ícha, néese nachàbacawa áibanái ícha àniwa icuèyéica presoíyéi ibàna. Nàanàaca inùma néré, yái manuúri inùma yáawami hierroírita, namusúacatáipínacawa carretera irìculé yàcalèricu, yá inùma yàacùacawa yàasu wawàsitawa meedá. Yá namusúacawa ícha. Nèepunícanáamiwa abéeri carretera irìcubàa, yáta ángel imàacaca Pedro abéerita.

¹¹ Néese átata Pedro yáalíacawa imusúacatéwa náicha. Yá ímaca iríwa: “Siùcade núalíacawa báisíiri iyú, Dios idéca ibànùaca yàasu ángelwa nùatalé imusúadacaténá núa Herodes ícha, náicha nacái níara judíoca iwàwéeyéica inúaca núa”, ímaca iríwa yái Pedroca.

¹² Idécánáami íináidacawa ìwali macáita iyáaná, néese yàacatéwa María icapèe néré, úái Juan yáatúaca. Yái Juanca áibaalí ípidená Marcos. Quéechatécáwa madécaná wenàiwica ìwacáidáyacacawa néré, yá nasutáca nàyaca Dios ícha. ¹³ Pedro inúacaté bàacháwáiséerica iwáiná inùmaca, yá abéechúa mànacàu ípidenéechúa Rode umusúacawa capìi ícha, ùacatéwa mawiénita iwáiná inùma irí uémíacaténá néré cawínácaalí càì isàna néese. ¹⁴ Ualíaca uémíaca Pedro itàacái, quéwa càmita ùacua irí iwáiná inùma, máinícaíná casímáica úa íná upíacawa capìi irìculé àniwa ucàlidaca nalíni Pedro ibàlùanáwa bàacháwáiséeri iwáiná inùma néeni. ¹⁵ Yá náimaca ulí:

—¡Máiwitáiseca pía! —náimaca ulí. Quéwa úumaca báisícatani. Néese náimaca:

—Canácani. Iwàwa cáurimica meedá yáara càì péemíaca isàna —náimaca ulí, nayúunáidacáiná úwinái nanúacaténí.

¹⁶ Idècunitáacá natàaníca capìi irìcu, quéwanáta Pedro inúaca mamáalàacata bàacháwáiséeri iwáiná inùma. Néese nàacùaca bàacháwáiséeri iwáiná inùma, yá naicáca Pedro ibàlùericawa néeni. Yá nánáidaca manúisíwata naicáidaca irí. ¹⁷ Néese Pedro yúucaca icáapiwa nalí masànacaténá nía. Yá icàlidaca nalíni càinácaalíté iyú Wáiwacali imusúadacani presoíyéi ibàna irìcuíse. Yá ímaca nacái nalí:

—Picàlidacué Santiago íríni, yái Wáiwacali iméeréerica. Picàlidacué nacái nalíni, níara yáapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —ímaca yái Pedroca. Néese Pedro yàacawa náicha áibalépiná.

¹⁸ Néeseté mapisáita àniwa, cáanáica úwinái napìanícawa presoíyéi ibàna irìcubàa nacutáca Pedro, néemíaníca nacáíwa nalíwáaca lúasi iyú, càmicáiná nadé nàanàaca Pedro. ¹⁹ Herodes ichùuliacaté nacutàcani, quéwa càmita náalimá nàanàacani. Iná Herodes isutáca yéemlawa naináwaná, níái úwi icuèyéicaté Pedro presoíyéi ibàna irìcu. Yá ichùuliaca yàasu wenàiwicawa nanúanápíná níái úwica. Néese Herodes yàacatéwa Judea yàasu cáli íicha ìyacaténá Cesarea ìyacàlená irìcu.

La muerte de Herodes

²⁰ Néeseté calúaca rey Herodes áibanái yáapicha, Tiro ìyacàlená mìnanáica, Sidón ìyacàlená mìnanáí nacái. Iná níái pucháiba yàcalé mìnanáica natàaníca náapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa nàanápínáwa Herodes yàatalé natàanicaténá yáapicha éeréeri iyú, yéewacaténá cayábaca iicáca nía àniwa. Nàaca plata Blasto irí, abéeri Herodes yáapichéeri máiníiri cachàini, nawàwacáinaté Blasto itàaníca nawicáu Herodes yáapicha, yéewanápíná Herodes ibatàa nàyaca matuíbanáita. Iwàwacutacaté nàyaca cayába Herodes yáapicha nawèniacaténaté yàacàsi áiba cáli néeni Herodes icuèricaté. ²¹ Herodes imàacaca nalí abé èeri nàwacáidáyacáanápínáwa yàatalé. Idéca èeri yàanàaca, yá Herodes ìwalica ibàle cawèníiriwa. Néese yàacawa wenàiwicanái yàacuésemi, yá yáawinacawa yàasu yàalubáisi chènuníiri íinatawa. ²² Yá idàbaca icàlidaca nalíni. Néese níái wenàiwica yéemièyéica Herodes irí nadàbaca càì namáidáidaca: “¡Yái icàlidéerica walíni càimírita aslali, néese abéeri chènuníiséericani!” càì namáidáidaca mamáalàacata, Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. ²³ Yáta Wáiwacali yàasu ángel ibànùaca uláicái Herodes ìwali, càmicáiná Herodes yàa Dios icàaluíniná, néese imàacacáita wenàiwicanái yàaca irí cayábéeri, Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. Néeseté Herodes yéetácawa cáiwíiri iyú, enísi nacáiyéi iyáacáiná ìyapicúa irìcuíse ipíchawáiseté yéetácawa.

²⁴ Quéwa níái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca nàacawa Dios itàacái mamáalàacata áibanái wenàiwica irí. Yá manùbéeyéi neebáidacani macái yàcalé.

²⁵ Idécanáamité Bernabé, Saulo nacái namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná, yáté nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená íicha. Yá natéca náapichawa Juan, íipidenéeri nacái Marcos.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

¹ Madécaná Antioquía ìyacàlená mìnanáí neebáidacaté Jesús itàacái. Abénaméeyéi profeta, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica nàyacaté yeebáidéeyéi yèewi. Càica náipidená:

Bernabé; Simón nacái, áibaalí ípidená Negro; Lucio nacái, Cirene yàasu cáli néeséeri; Manaén nacái, idàwinèericatéwa rey Herodes yáapicha, yái Herodes icuèricaté Galilea yàasu cáli; Saulo nacái áiba. ² Aiba èeri namànicaté nàyaca culto Wáiwacali irí, namàacaca náichawa nacái nayáacaléwa. Yáté Espíritu Santo ímacaté nalí: “Peedácué pèewísewa nulípiná níai Bernabé, Saulo nacái namànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná namànica”, ímaca yái Espíritu Santoca.

³ Néese nasutáca Dios ícha nalípiná àniwa, namàaca náichawa nacái nayáacaléwa mamáalàacata, yá namàacaca nacáapiwa nàwali, níai Bernabé, Saulo nacái. Néese nabànùaca nía, náibaidacaténaté Dios irípiná.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Néeseté namànica càide iyúwa Espíritu Santo ibànùaná nía, yá Bernabé, Saulo nacái nàacatéwa Seleucia ñyacàlená néré, mawiéníiri ñyaca manuíri úni irí. Néenita nawàlùacawa nave iriculé, yá nàacawa úni yàasu iwàwata ínatalé ípidenácatalé Chipre. ⁵ Idécanáamité nàanàaca néré, yá nawàlùacawa Salamina ñyacàlená iriculé. Yá nadàbaca nacàlidaca nalí Dios itàacái judíonái yéewáidacàalu irícu. Juan Marcos yàacawa náapicha nacái iyúudàacaténá nía.

⁶ Yá nàacawa iwàwata imanuíca macáita yàcalé imanùbaca ñyéerica iwàwata ínata. Yá nàanàacaté Pafos ñyacàlená néré. Nàanàaca judíosàiri ípidenéerica Barjesús. Yácata camàliquéeri. Itàaníca ichìwawa. Ímaca ñwaliwa itàanícasa Dios inùmálicuíseta, quéwa ichìwa meedá. ⁷ Yái camàliquéeri ñyaca gobernador yáapicha, yái gobernador ípidenéerica Sergio Paulo, abéeri cáalíacáiri icuèricaté manùbéeyéi wenàiwica. Yái gobernadorca imáidaca yàataléwa Bernabé, Saulo nacái, gobernador iwàwacáinaté yéemíaca Dios itàacái. ⁸ Quéwa yái camàliquéerica, ípidenéerica Elimas griego itàacái iyú, yùuwideca imànica apóstolnái. Iwàwa nacái iwènúadaca gobernador íiwitáise ipíchaná yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Néese Saulo, ípidenéeri Pablo griego itàacái iyú, Espíritu Santo icuèri íiwitáise, yá iicáidaca machacàníiri iyú Elimas irí. ¹⁰ Yá ímaca irí:

—Pía cachìwéerica, báawéeri meedá, Satanás nacáiri íiwitáise, pía, nàuwideca canánama cayábéeyéi íiwitáise. ¿Cáná càmíta piyamáida piwènúadaca Dios itàacái pichìwa iyúwa? ¹¹ Iná siúcade Dios yùuwichàidapíná píawa. Matuípínaca píawa malééná èerita. Càmita píalímá píicáca èeri icamaláwa —ímaca yái Pabloc. Yáta catáca Elimas iicáca. Yá icutáca wenàiwica itécaténáni icáapi ñwali, càmíicáiná yáalímá iicáca ituí iyúwa. ¹² Yá idécanáami gobernador iicáca càinácaalí ñyáaná, yá yeebáidaca, íináidacáináwa manuísíwata Wáiwacali itàacái ichàini ñwali.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

13 Néeseté Pablo iwàlùacawa nave iriculé iyéerica Pafos ìdalutalená néeni yàacawéeyéiná yáapichawa. Yá nàacawa manuiri úni yáacubàa Perge ìdalutalená néré, iyéerica Panfilia yàasu cáli ìnata. Quéwa Juan Marcos yèepùacatéwa náicha Jerusalén iyacàlená nérépiná. 14 Yá Pablo, Bernabé nacái nachàbacatéwa Perge iyacàlená ícha, nàacawa machacànita Antioquía iyacàlená iriculé. Yái yàcalé iyaca Pisidia yàasu cáli ìnata. Yá nawàlùacatéwa judiónái yéewáidacàalu iriculé, sábado, judiónái iyamáidacatáicawa. Pablo, Bernabé nacái náawinacawa néré néemiàcaténá naléeca Dios itàacái. 15 Néese judiónái yéewáidacàalu ìiwacanánái naléeca nalí Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, áibanái profeta itànèericaté nacái. Néese nabànùaca tàacáisi Pablonái irí. Yá náimaca Pablonái irí:

—Wéénánái, pidèniàsicué tàacáisi pialèeripinácué iyú wenàiwica, ára picàlidacué walíni —náimaca Pablonái irí.

16 Néese Pablo imichàa ibàlùacawa, yá yúucaca nalí icáapiwa masànaanápiná nía. Yá íimaca nalí: “Péemìacué, píacué israelitaca, píacué nacái càmíiyéica judío, yèeyéica Dios icàaluíná. 17 Yái Dios icuèrica Israel itaquénáinámi yeedácaté wàawirináimi yàasunáipináwa. Dios imàacacaté madécanáca nía idècunitàacá nàyaca Egipto yàasu cáli ìnata, càmírica nàasu cáli. Néeseté Dios iwasàaca nía ichàini iyúwa ícha yáara cálica. 18 Ewitaté nawènúadacáaníta náiwitáisewa Dios ícha, càicáaníta icùacaté nía cuarenta camuí idècunitàacá nèepunícawa chuiri manacúali yùucubàa càinàwàiri, canácatalé wenàiwica. 19 Néeseté Dios imáalàidacaté siete namanùbaca wenàiwica ìiwitáaná iyéeyéicaté Canaán yàasu cáli ìnata yàacaténáté nàasu cáli wàawirináimi irí. 20 Càité Dios imànica wàawirináimi irí cawàwanáta cuatrocientos cincuenta camuí.

“Néeseté Dios ibànùaca nalí náiwacanánáipiná nacùacaténáté nía àta profeta Samuel yàasu èeripináté. 21 Néeseté wàawirináimi nasutáca Dios ícha wawàsi imàacáanápináté nalí abéeri rey icuèripiná nía. Yá Dios imàacaca nalí rey icuèripinácaté nía cuarenta camuí. Yái idàbáanéeri reyca ípidenácaté Saúl, yái Cis ìrica, Benjamín itaquérinámi. 22 Néeseté Dios càmita quirínama ibatàa Saúl icùaca israelitanái. Yá Dios imàacacaté rey David icuèripináté israelitanái Saúl yáamirìcubàami. Dios íimacaté David ìwali: ‘Yái Davidca, Isaí ìrica, cayába nuicáca ìiwitáise. Núalíacawa iwàwa imànica macáita càide iyúwa nuwàwáaná’, càì íimaca yái Diosca. 23 Yái rey Davidca idèniaca itaquérinámiwa, ípidenéeri Jesús. Dios ibànùacaté Jesús iwasàacaténá Israel itaquénáinámi Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, càide iyúwaté Dios icàlidáaná bàaluité. 24 Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca, Juan el Bautista icàlidacaté tàacáisi macái Israel itaquénáinámi irí. Icàlidaca nalíni iwàwacutáanáté nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná,

nabautizáanápíná nacáíwa, náasáídacaténá nawènúadacaté náíwítáísewa báawéeri íicha. ²⁵ Néese mawíénícaté Juan yàasu èeri yéetáanápínátéwa, yá íimaca: ‘Núa càmlíri Mesías, icuèripíná israelitanái càide iyúwacué píináídáanáwa nùwali, néese áiba yàanàapíná núamirìcubàawa máiníri cachàinica nuícha. Nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmlíri cachàini náicha canánama, máinícáíná cayábéerica nuíchani’, íimacaté yái Juan el Bautistaca.

²⁶ “Píacué nuénánáica, Abraham itaquénáinámi, píacué nacái càmlíyéica judío yèeyéica Dios icàaluíníná, Dios idéca ibànùacuéca pirí yái tàacáisica píalíacaténácuéwa Jesús iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁷ Siùcade nucàlidacué piríni. Níara Jerusalén iyacàlená mìnánáica, nía nacái náíwacanánáica, càmitaté náalíawa cawinácaalíni yái Jesúsca. Siùcade mamáalàacata càmita náalía néemàca càinàcaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Jesús iináwaná ìwali, éwita naléecáanítani néewáídacàalu irícuwa sábadò imanùbaca nayamáídacatáicawa. Iná nachùulliacalíté úwinái inúaca Jesús, yáté judíonái namànicaté macáita càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali. ²⁸ Ewitaté càmicáaníta nàanàa Jesús ìwali ibáyawaná nanuèripíná ìwalíseni, càicáaníta nasutáca Pilato gobernador íicha wawàsi ichùullianápínaté úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali. Càité yéetácawa. ²⁹ Néese nadécanáamité namànica irí macáita càide iyúwaté Dios itàacái icàlídáanácani Jesús ìwali, yáté áibanái nalicùadacani cruz ìwalíse. Yá nabàllacani. ³⁰ Quéwa Dios imichàídacaté Jesús yéetácáisi íicha. ³¹ Yáté manùba èeri Jesús imàacacaté yáawawa naicácani níái yèepuníyéícatéwa yáapicha Jerusalén iyacàlená néré Galilea yàasu cáli íicha. Siùcade nacàlidaca nàacawa Jesús iináwaná ìwali wenàiwicanái irí.

³² “Càita wacàlidacuéca piríni yái cayábéeri tàacáisica: Dios idéca imànica macáita càide iyúwa icàlídáanáté cáimiétacanéeri iyúni wàawirináimi irí. ³³ Iná siùcade Dios idéca imànica walíni wía nataquénáinámica càide iyúwaté icàlídáaná tàacáisi wàawirináimi irí, íiméerica imichàídáanápínaté Jesús yéetácáisi íicha. Yái rey Davidca nacái itànàacaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali pucháibáaná salmo irícu, David itànàacáináté tàacáisi Dios inùmalicúise. Dios íimacaté Iirí iríwa: ‘Píacata Nuíríca; siùcade nudéca numàacaca èeri mìnánái náalíacawa Nuíríca píá’, càì íimacaté yái Diosca. ³⁴ Dios icàlídacaté walíni imichàídáanápínaté Jesús yéetácáisi íicha ipíchaná iinámi ibadácawa. Càité Dios íimaca walí profeta Isaías yàasu tàacáisi iyú. Dios íimacaté israelitanái irí: ‘Nucàlídacaté rey David irí tàacáisi mabáyawanéeri, cáimiétacanéeri iyú machíwéeri nacái, íiméerica numànínápínaté irí cayábéeri. Yá numànipínacué

pirí macáita yái cayábéerica nucàlidéericaté ìwali David irí', ìmacaté yái Diosca. ³⁵ Báisíta Dios idéca imànica càide iyúwaté ìmáaná, càmítaté imàaca Jesús iinámi ibadácawa, ínáté rey David itànàaca áiba salmo Dios Iiri inùmalicuise. Dios Iiri ìmacaté: 'Càmita pimàacapiná ibadácawa yái nuináca, núa pìasu wenàiwicaca mabáyawanéerica', ìmacaté yái Dios Iirica. ³⁶ Uwé, siùcade macáita wáalíacawa rey David icùacaté israelitanái càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Néeseté béericaalíténi, yá yéetácawa, yái Davidmica, yá nabàllacani yàawirináimi yàasu càliculíi irìculéwa. Yáté ichéecami ibadácawa. ³⁷ Quéwa yái Jesús, Dios imichàidéericaté yéetácáisi íicha, càmítaté iiná ibadáwa. ³⁸⁻³⁹ Iná píacué nuénánáica, wacàlidacué pirí yái tàacáisica: Peebáidacaalícué Jesús itàacái, yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná íichawa. Bàaluité profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái, yái tàacáisica icàlidéericaté nalíni cànínacaalíté Dios iwàwaca wàawirináimi nàyaca, wía nacái. Quéwa, éwita wamànicaalí macáita càide iyúwa Moisés itàacái ìmáanáta, càicáanáta càmita Dios iicá wía iyúwa mabáyawanéeritá. Néese, siùcade weebáidacaalí Jesús itàacái, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, mabáyawanáca iicáca nacái wía, éwita càmícaanáta mabáyawaná wía. ⁴⁰ Iná cayábacué, nuénánái, ipíchanácué Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca pìwali càide iyúwaté profetanái itànàanáaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios ìmacaté:

⁴¹ 'Péemìacué cayába, píacué báawéeyéica iicáca núa. Picalùadacuéwa, néese péetácuéwa, mesúnamáicáináta nubànùacué pìwali manuírí yùuwichàacáisi, càulenéeripiná peebáidaca iináwaná ìwali, éwita áibanái icàlidacáanáta píricué yùuwichàacáisi iináwaná ìwali', càité ìmaca yái Diosca", ìmacaté nalí yái Pabloca.

⁴² Yá Pablo imáalàidaca icàlidaca nalíni. Idècunitàacá namusúacawa judíonái yéewáidacàalu irìcuise, yá càmíiyéi judío nasutáca Pablo íicha wawàsi yèepùanápínaté icàlidacaténá nalíni àniwa, yái tàacáisica, áiba sábadopinaté nayamáidacatáicawa. ⁴³ Idécanáamité namáalàidaca namànica culto, yá namusúacawa macáita yéewáidacàalu íicha, yá manùbéeyéi judíonái yàacawa náapicha níái Pablo, Bernabé nacái; áibanái nacái càmíiyéi judío, yeebéeyéi quéwa càiyéide iyúwa judíonái yeebáidáaná Dios itàacái, níacata yèeyéicatéwa Pablonái yáapicha. Yá Pablonái yàalàaca nía neebáidáanápiná mamáalàacata Wáiwacali itàacái, yéewacaténá Dios imànica nalí cayábéeri.

⁴⁴ Néese áiba sábadò àniwa judíonái iyamáidacatáicawa, batéwa macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé irìcu nàwacáidáyacacawa néré néemìacaténá Pablonái icàlidáaná nalí Wáiwacali itàacái. ⁴⁵ Quéwa abénaméeyéi judío íiwacanánái naicácáiná madécaná

wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéicawa, yá calúaca níai judío ìiwacanánáica, cayábacáiná wenàiwica iicáca náicha Pablonái, níai apóstolca. Yá judío ìiwacanánái nadàbaca natàaníca casaquèeri iyú Pablo ìwali. Natàaní nacái báawéeri iyú ìwali, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica wenàiwicanái irí. ⁴⁶ Iná Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca judíonái iríni macàaluínináta. Yá náimaca:

—Quéecháwanáimi iwàwacutácaté wacàlidacuéca piríni, píacué judíoca, quéwacué pidéca piwènúadaca píiwitáisewa Dios itàacái íicha, càmícinácué piwàwa picáucawa càmíri imáalàawa. Iná péemíacué cayába, siúcade wàaca wacàlidaca Dios itàacái càmíyeyí judío irí. ⁴⁷ Wáiwacali idéca ichùuliaca wía, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná Dios itàacái. Wáiwacali ìimacaté:

‘Nudéca nuedáca pía péewáidacatená càmíyeyí israelita, càide iyúwa camalási icànacaalí nàwali, náalíacatenáwa nùwali. Picàlidáanápíná nalíni, nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, macái èeri mìnánái ìyéeyéica macái cáli déecuíséeyéi’,

ìimaca walí yái Wáiwacalica —náimaca níai Pablonáica.

⁴⁸ Néese idécanáami càmíyeyí judío yéemíacani, yá casíimáica nawàwa. Yá nàaca Dios irí cayábéeri itàacái ìwali. Yá macáita wenàiwica Dios yéeyéica icáuca càmíri imáalàawa, neebáidaca Pablonái yàasu tàacáisi. ⁴⁹ Càité manùbéeyéi wenàiwica ìyéeyéica Pisidia yàasu cáli íinata néemíaca Wáiwacali itàacái. ⁵⁰ Quéwa abénaméeyéi judío natàaníca báawéeri iyú Pablonái ìwali. Judíonái itàaníca yàcalé ìiwacanánái yáapicha, náapicha nacái abénaméeyéi inanái cáimiétacanéeyéica yeebáidéeyéica càide iyúwa judíonái. Càita judíonái nawènúadaca yàcalé ìiwacanánái ìiwitáise nàuwidecaténá namànica apóstolnái. Yáté namusúadaca Pablonái nàasu cáli íichawa. ⁵¹ Néese, Pablonái nachùpìaca cáli ichùmalé nàabàli íichawa judíonái iicápiná càide iyúwa judío ìiwitáise ìyáaná, náasáidacatená Dios yùuwichàidáanápínáté níai judíoca. Yá Pablonái yàacawa Iconio ìyacàlená néré. ⁵² Níacata quéwa Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, casíimáica nawàwa manuísíwata, Espíritu Santo nacái icùaca náiwitáise.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

¹ Néeseté Pablo, Bernabé nacái, nàanàaca Iconio ìyacàlená iriculé, yá nawàlùacawa judíonái yéewáidacàalu iriculé. Yá nacàlidaca nalí Wáiwacali itàacái cáalíacáiri iyú, íná yéewa manùbéeyéi yeebáidaca nalíni, abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmíyeyí judío. ² Aibanáita quéwa judío

càmíiyéi yeebáida, nawènúadaca yàcalé mìnánái íiwitáise, càmlíyéica judío, nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³ Iná apóstolnái iyamáacatéwa néeni madécaná èerisíwata. Nacàlidaca nalíni cáaliacáiri iyú Wáiwacali inùmallicúise. Yá Wáiwacali imàacaca nalí ichàiniwa nachùnìacaténá cúláiqueeyéi wenàiwica. Imàaca nacái namànica yái càmlírica wenàiwica idé imànica. Inaté yéewa macáita náaliacawa Pablonái icàlidaca tàacáisi Dios inùmallicúise, báisíiri iyú. ⁴ Níái wenàiwica iyéeyéica yàcalé írìcu càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca. Abénaméeyéi yeebáidaca judío íiwacanánái itàacái, áibanái abédanamata náiwitáise apóstolnái yáapicha. ⁵ Néeseté abénaméeyéi judío, áibanái nacái càmlíyéi judío natàanica yàcalé íiwacanánái yáapicha. Yá abédanamaca náináidacawa náibàanápíná Pablonái, nanúanápíná nacái nía íba iyú. ⁶ Quéwa Pablo, Bernabé nacái náaliacawa naináwaná ìwali, ínáté nàacawa náicha. Yá nàacawa áiba yàcalé néré ípidenéeyéi Litra, Derbe áiba iyéeyéica Licaonia yàasu cáli ínata. Inaté Pablonái nèepunícawa yàcalé imanùbaca iyéeyéica mawiénibàa Litra, Derbe nacái íicha. ⁷ Nacàlidaca yái cayábéeri tàacáisica, ímérica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

Apedrean a Pablo en Litra

⁸ Iyacaté áiba Litra iyacàlená mìnali, éeruiri yàabàli, càmlíri idé ìpìnánica. Yáawináníacawa meedá yácáináta imusúanáwa yáatúa íichawa. Canácatáita ìpìnání. ⁹ Yái asíali yéemiaca tàacáisi Pablo icàlidéerica. Néese Pablo iicáidaca irí. Yá Pablo yáaliacawa éeruiri yàabàli yeebáidaca cayába yéewanápíná ichùnìacawa. ¹⁰ Néese Pablo íimaca irí cachàiníiri iyú:

—Pimichàawa pibàlùacawa machacàníiri iyú piabàli iyúwa —íimaca yái Pabloca. Yáta éeruiri yàabàli ipisia imichàa ibàlùacawa. Yá idàbaca ìpìnánica. ¹¹ Níái wenàiwica idécanáami naicáca yái Pablo imàníirica, yá néemíaníacawa cachàiníiri iyú. Néemíaníacawa Licaonia yàasu cáli néeséeyéi itàacái iyú. Náimaca:

—¡Cuwáináica níái wenàiwicaca! ¡Nadéca nalicùacawa chènuníise wàatàna iyúwa aslanái! —cài náimaca Pablonái ìwali.

¹² Náimaca Bernabé ìwali cuwáisàiricasani ípidenéerica Zeus. Náimaca Pablo ìwali cuwáisàiricasani ípidenéerica Hermes, Pablo icàlidacáiná tàacáisi wenàiwicanái irí. ¹³ Iyaca néré sacerdote icuèrica templo iyéerica mawiénita yàcalé inùma irí, yái nasutácàaluca nàasu cuwáisàiriwa ípidenéeri Zeus. Yái sacerdoteca itéca pacá idènièyéica ichílanáwa íiwinási. Yá itéca pacá Pablonái yàatalé. Yái sacerdoteca, wenàiwicanái nacái canánama nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio, nàacaténaté Pablonái icàaluíniná naicácáinaté Pablonái

iyúwa chènuníiséeyéi. ¹⁴ Níái apóstolca, Bernabé, Pablo nacái idécanacáita náaliacawa wenàiwicanái nawàwáaná nàaca nacàaluíniná, yá Pablonái icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná máinícaalí achúmaca nawàwa. Yá Pablonái ipìacawa wenàiwicanái yèewiré, namáidáidaca napìacawa. Náimaca wenàiwicanái irí:

¹⁵ —Píacué wenàiwicaca, picácué càì pimàni. Wíacáiná wenàiwicanáita nacái càitade iyúwacué pía. Wadéca wàanàaca wacàlidacaténácué pírí tàacáisi cayábéeri íiméerica iwàwacutácué piwènuádaca píiwitáisewa íicha, yái canéerica iwèni wawàsica pisutácaténácué píawawa cáuri Dios íicha, yái imàníiricaté macáita waiquéerica chènuniré, dùlupùta yàasu cáli nacái, yá nacái èeriquéi, manuúri úni nacái, macáita nacái iyéerica cháí èeri irícu. ¹⁶ Bàaluité Dios imàacaca wenàiwicanái canánama nàyaca iyúwaté nawàwáaná. ¹⁷ Mamáalàacata quéwa imànicatécué pírí cayábéeri imàacacaténácué píaliacawa cawinácaalíni. Ibànuèri unía. Yèeri walí cayábéeri bànacalé yàasu èeri irícuwa. Yèeri nacái wayáapíná casíimáicaténá wawàwa —náimaca níái Pablonáica.

¹⁸ Ewita Pablonái icàlidacáaníta nalíni, níái wenàiwicaca, càicáaníta mamáalàacata máini wenàiwica nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio Pablonái irí nàacaténá apóstolnái icàaluíniná.

¹⁹ Néese abénaméeyéi judío yàanàaca Antioquía iyacàlená néese, iyéerica Pisidia yàasu cáli ínata. Aibanái judío yàanàaca Iconio iyacàlená néese nacái. Yá natàaníca nawènuádaanápíná yàcalé mìnánái íiwitáise Pablo íicha nanúanápínáni íba iyú. Ináté nanúadáida Pablo íba iyú nanúacaténáni. Nayúunáidaca néetáidacaténí, íná nawatáidacani yàcalé irícuíse, yái Pabloca. ²⁰ Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa Pablo itéesebàa, yá Pablo imichàacawa yèepùa iwàlùacawa yàcalé irículé àniwa. Néeseté mapisáináami àniwa, Pablo yàacatéwa Bernabé yáapícha Derbe iyacàlená nérépiná.

²¹ Nacàlidaca nalíni Derbe iyacàlená irícu yái tàacáisi íiméerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá manùbéeyéi yeebáidaca Wáiwacali Jesús itàacái. Idécanáami nacàlidacani Derbe irícu, yáté nèepùa napáchiaca Listra iyacàlená néré, Iconio iyacàlená néré nacái, Antioquía iyacàlená néré nacái, iyéerica Pisidia yàasu cáli ínata. ²² Macái yàcalé imanùbaca Pablonái ichàiniadaca nawàwa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pablonái yàalàaca nía cachàinínápíná náiwitáise neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú. Nacàlidaca nalíni nacái iwàwacutá wàuwichàacawa Wáiwacali irípináwa manùba yàawiría ipíchawáise wawàlùacawa Dios iyacàle irículé, Dios icùacataléca macáita chènuniré. ²³ Yàcalé imanùbaca Pablonái ibàlùadaca ancianonái yeebáidéeyéica

Jesús itàacái, nacuèrinánáipiná, níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca. Apóstolnái namàacacaté náichawa nayáacaléwa, nasutácaténá Wáiwacali ícha nalípiná icùanápiná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Néeseté Pablo, Bernabé nacái nachàbacawa Pisidia yàasu cáli, yá nàanàacaté Panfilia yàasu cáli néré. ²⁵ Yá nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí Perge ìyacàlená irícu. Néeseté Pablonái yàacawa Atalia ídalutalená néré. ²⁶ Atalia néeni nawàlùacatéwa nave irículé, yá nàacawa manuiri úni yáacubàa àta nàanàacatalétaté Antioquía ìyacàlená néré, namáalàidacáináté namànica macáita náibaidacaléwa Dios irípiná. Antioquía néesecáináté áibanái ibànùacaté nía, nasutácanáamité Dios ícha Pablonái irípiná, náibaidáanápináté irí. ²⁷ Pablonái yàanàacaté Antioquía ìyacàlená néré, yá nàwacáidaca Antioquía mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Pablonái icàlidacaté nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata, Dios imàacáanáté nacái càmfíyèi judío neebáidaca itàacái. ²⁸ Pablo, Bernabé nacái nàyacaté néeni madécaná èeri náapicha, níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

15

La reunión en Jerusalén

¹ Néenialité abénaméeyéi asíanái nàacatéwa Judea yàasu cáli ícha. Yáté nàanàaca Antioquía ìyacàlená néré. Néese nadàbaca néewáidaca Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Náimacaté iwàwacutáanása càmfíyèi judío namànica nalíwa circuncisión càide iyúwaté profeta Moisés ichùullánaté judíonái imànica, néese, càmicaalí namàni nalíwa circuncisión, yá càmitasa Jesús iwasàa nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, náimaca. ² Pablo, Bernabé nacái nàalàaca nía cachàiníiri iyú báawacáiná Pablonái yéemíaca nàasu tàacáisi. Néese macáita náimaca nalíwáaca chàinisíiri tàacáisi iyú. Atata níai Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo, Bernabé nacái, áibanái nacái náapicha nàanápináwa Jerusalén ìyacàlená néré. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemíawa apóstolnái, ancianonái nacái icuèyéica Jerusalén ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemíawa nía càinácaalí Pablonái iwàwacutáaná ichùuliaca càmfíyèi judío namànica circuncisión ìwali.

³ Ináté Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablonái nàasu àyapupiná, yá nabànùaca nía. Pablonái nàacatéwa nachàbacawa Fenicia yàasu cáli ínatalé, Samaria yàasu cáli nacái. Yá nacàlidacaté nalíni càmfíyèi judío iináwaná ìwali namàacacaté náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa

neebáidacaténá Dios itàacái. Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, idécanáami néemlàcani, yá casímáica néemlàca yái tàacáisica.

⁴ Néese Pablo, Bernabé nacái nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré. Yá macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén iyacàlená mìnánái, apóstolnái nacái, ancianonái nacái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita natàidaca Pablonái cayábéeri iyú. Néese Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata. ⁵ Quéwa abénaméeyéi fariseo yeebáidéeyéica Jesús itàacái namichàacawa. Yá náimaca Pablonái irí:

—Iwàwacutácué wamànica circuncisión càmmíyéi judío irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iwàwacutácué nacái wachùullaca namàninápiná càide iyúwaté profeta Moisés ichùullánaté wàawirináimi imànica —náimaca níai fariseoca.

⁶ Iná apóstolnái, ancianonái nacái nàwacáidáyacacawa natàanícáténá ìwali yái wawàsica. ⁷ Idécanáami natàaníca nalíwáaca déecuíri iyú, néese Pedro imichàacawa itàaníca nalí. Yá ìimaca nalí:

—Píacué nuénánáica, píalíacuécawa bàaluité Dios yeedáca núa pèewíisecué nucàlidacaténá tàacáisi càmmíyéi judío irí, yái cayábéeri tàacáisica ìiméerica Wáiwacali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná neebáidaca Jesús itàacái. ⁸ Néese Dios, yái yáaliérica wenàiwica ìiwitáise, yáasáidacaté walí cayábaca iicáca càmmíyéi judío iwènúadéeyéica ìiwitáisewa Dios irípiná. Càité Dios yáasáidaca walíni yàacáinaté nalí Espíritu Santo yàacawéeridacaténá nía càide iyúwaté yàaná walí Espíritu Santo. ⁹ Dios iicáca macáita wenàiwica abédanama, wía judíoca, nía nacái càmmíyéica judío. Càica wáalíacawa Dios imàacacáiná iwàwawa nabáyawaná íicha neebáidacáiná Wáiwacali itàacái, íná masacàaca Dios iicáca náiwitáise éwita càmicáaníta namàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi imànica. ¹⁰ Cayábaca Dios iicáca nía, íná ¿cánásicué piwàwa pimànica iyúwa Dios càmlíná iwàwa? Pichùullacaalícué namànica circuncisión, níara càmmíyéica judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái, pichùullacaalícué nacái namànica macáita càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi, yásí píalimáidacuéca piicáwa Dios, Dios imàacacáinaté iwàwawa nabáyawaná íicha éwita càmicáaníta namàni iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ìimáaná, yái càulenéeri wawàsica càmlírica wáalimá wamànica cayába, wàawirináimi nacái càmitaté náalimá namànica cayábani. ¹¹ Càmitacué cayába càì pimànica, macáicáináta wía judíoca weebáidaca Wáiwacali Jesús idéca imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, iwasàanápinaté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi

íicha ìwalíise yái weebáidáanáca Jesús, càide iyúwa nacái iwasàaná níara càmiyéica judío —íimaca yái Pedroca.

¹² Néese masànacata nía macáita. Yá néemiàcaté Bernabé, Pablo nacái nacàlidaca nalíni Dios imàacacaté nalí ichàiniwa nàyaacalíte càmiyéi judío yèewi namànicaténá madécaná wawàsi càmiiri áiba wenàiwica idé imànica. ¹³ Idécanáami natàaníca, yá Santiago íimaca nalí macáita:

—Píacué, nuénánáica, péemiàcué nulí: ¹⁴ Simón Pedro idéca icàlidaca walíni càinácaalíte iyú Dios imànica cayábéeri càmiyéi judío irí quéecháwanáimi yeedácaténá nèewíise nacái yàasunáipináwa, neebáidacáiná Jesús itàacái. ¹⁵ Càita nacái Dios yàasu profetanái náimacaté, nacàlidacaté Dios itàacái. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

¹⁶ 'Néeniálípiná nuèpùawa néese àniwa, yá numàacapiná àniwa rey David itaquénáinámi icùaca Israel yàasu cáli,

¹⁷ yéewanápiná israelitanái imàaquéeyéicawa nasutáca níawawa nuícha àniwa, càmiyéi israelita yáapicha yeebáidéeyéica nutàacái, níai wenàiwicaca numáidéeyéica nulípináwa.

¹⁸ Núa, Picuèrinácué Dios, núumacatécué piríni, yá báisíta numànipiná macáita càide iyúwaté núumáaná bàaluité', íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Iná nuínáidacawa càmita cayába wachùulia namànica circuncisión, yá nacái iyúwa profeta Moisés ichùullanáté, níara càmiyéica judío imàaquéeyéica íichawa íiwitáise bàaluisàimiwa neebáidacaténá Dios itàacái.

²⁰ Iwàwacutácáita watànàacuéca nalí tàacáisi wàalàacaténácué nía ipíchaná nayáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo irípiná, yái cuwáiná yéenáíwanáca; càmlínápiná nacái naimá áiba yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmlírica nacái nanìrisíwa; càmlínápiná nacái nayáa iinási càmlírica líraná imusúawa íicha; càmlínápiná nacái nayáa irái. ²¹ Néese nawàwacaalí néewáidacawa ìwali yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, yá cayábaca néewáidacawa ìwali, yácáiná idàbáanátatéwa bàaluitémi áibanái judío nadéca néewáidaca wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yá siùca nacáide macái yàcalé imanùbaca naléeca Moisés yàasu cuyàluta néewáidacàalu írìcuwa sábado imanùbaca judiónái iyamáidacatáicawa —íimaca yái Santiagoca.

La carta a los no judíos

²² Néese apóstolnái, ancianonái nacái, macái nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa néré Jerusalén ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéi Jesús itàacái, macáita náináidacawa needáanápiná nèewíisewa abénaméeyéi nabànùacaténá nía Antioquía ìyacàlená néré náapicha níai Pablo, Bernabé nacái. Yá needáca Judas, áibaalí íipidenéeri Barsabás; needáca Silas nacái, pucháiba aslanái cáimiétacanéeyéi nèewi níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ²³ Yá nabànùaca náapicha cuyàluta. Yáté íimaca:

“Wía apóstolca, wía nacái ancianoca, péenánáicuéca Jesucristo ìwallisená, wawàwalicué pía wéenánái càmiyéica judío ìyéeyéica Antioquía ìyacàlená ìricu, Siria yàasu cáli ìinata nacái, Cilicia yàasu cáli ìinata nacái. ²⁴ Wadéca wéemìlaca áibanái ìináwaná ìwali, càmiyéica wabànùacué pìatalé, nasàiwicacuéca pìrí wawàsi nàasu tàacáisi iyúwa. Iná càmítacué pìalíawa càinácalícué ìwàwacutáanápíná pìmaníca, nacàlidacáinácué pìríni ìwàwacutáanásacué pìmaníca circuncisión. Náima nacái ìwàwacutáanása pìmanícuéca càide iyúwaté profeta Moisés ichùullianá wàawirináimi ìmaníca, wía judíoca, éwita càmícaáníta wachùulia néewáidáanápínácué pía càiri tàacáisi iyú. ²⁵ Iná abédanamata wáináidacawa weedáanápíná asianái wèewísewa nàacaténácué naicáca pía, náapicha níái wéenánáica Bernabé, Pablo nacái máiníyéica cáinináca waicáca. ²⁶ Níái Pablonáica, nadéca nacái nacàlidaca Wáiwacali Jesucristo itàacái náibaidacaténá ìripíná, éwita áibanái ìwàwacáaníta inúaca nía. ²⁷ Iná wabànùacué pìatalé Judas, Silas nacái natàanínápínácué píapicha, nacàlidáanápínácué pìrí machacànìiri iyúni macáita yái watànèericuéca pìrí cuyàluta ìricu. ²⁸ Wíacáiná abédanamata wáiwitáise Espíritu Santo yáapicha càmíinápínácué wachùulia pìmaníca madécaná càulenéri wawàsi méetàuculé ícha yái máiníríca ìwàwacutácuéca pìmaníca: ²⁹ Picácué piyáa ìinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo ìrí, yái cuwáináí yéenáiwána. Picácué nacái piyáa ìrái. Picácué nacái piyáa ìinási càmíríca ìíraná ìmusúawa ícha. Picácué nacái píimá áiba yáapicha càmíichúaca píinusíwa, càmíríca nacái píinírísiwa. Píicácalícué píichawa yái báawéerica, yásí pìyapínácué machacànìiri iyú. Yácata imanùbaca. Wawàwalicuéca pía macáita”, càité ìimaca yái cuyàlutaca.

³⁰ Càité Pablonái, idécanáamité natàaníca Jerusalén mìnánái yáapicha, yáté nàacawa náicha nèepùacaténáwa Antioquía ìyacàlená néré cuyàluta yáapicha. Nàanàaca néré, yá nàwacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái néré. Yá nàaca nalí yái cuyàlutaca. ³¹ Idécanáamité naléecani, yáté casíimáica nawàwa manuísíwata cuyàluta ichàiniadacáinaté nawàwa. ³² Yái Judas, Silas nacái profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Iná yéewa Judas, Silas nacái nachàiniadaca yàcalé mìnánái ìwàwa manuísíwata, nàalàa nacái nía cayábéeri iyú, níái Antioquía ìyacàlená mìnánáica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³³ Judas, Silas nacái nayamáacawa néré máisibáwanáita semana. Néeseté níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa namàacacaténá nèepùacawa náicha matuìbanáiri iyú Jerusalén ìyacàlená nérépiná àniwa, nacàlidacaténá nalíni níái ìbànùeyéicaté nía. ³⁴ Silas quéwa ìináidacatéwa iyamáanápínáca Antioquía

iyacàlená irìcu. ³⁵ Pablo, Bernabé nacái nayamáacawa Antioquía iyacàlená néré. Néese Pablonái, áibanái nacái manùbéeyéi, néewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái nalí Wáiwacali iináwaná iwali.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Aiba èerité Pablo ímaca Bernabé irí:

—Wàa wapáchiaca néré àniwa wéenánaiwa yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca wacàlidacatalécaté Wáiwacali iináwanáwa. Wàa waicáca cainácaalí nàyaca —ímaca yái Pabloca.

³⁷ Néese Bernabé iwàwacaté itéca náapicha Juan áibaalí ípidenéeri Marcos. ³⁸ Quéwa Pablo íináidacawa càmínápiná cayába natécani, Marcos yèepùacáinátéwa náicha Panfilia yàasu cáli néese, yá càmítaté iyamáawa náapicha íibaidacatenáté Dios irípiná náapicha, nacàlidacaalíte nàacawa Dios itàacái. ³⁹ Níai Pablo, Bernabé nacái, canáca yéewaná abédanama náiwitáise, canásiwa, íná nàacawa náichawáaca. Yá Bernabé itéca Marcos. Yáté nawàlùacawa nave irìculé nàacatenáwa manuúri úni yáacubàa, Chipre yàasu iwàwata nérépiná. ⁴⁰ Pablo nacái itéca Silas. Níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca nalí Dios iyúudàanápiná nía, yá nabànùaca náichawa Pablonái, náibaidàanápinaté Dios irípiná. ⁴¹ Yá Pablonái nachàbacawa Siria yàasu cáli ínatalé, Cilicia yàasu cáli nacái. Yá nachàiniadaca nawàwa néré níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

¹ Néeseté Pablo, Silas nacái nàanàacaté pucháiba yàcalé néré ípidenéeyéica Derbe, Listra nacái. Nérété nàanàaca áiba ùuculliri yeebáidéeri Jesús itàacái ípidenéeri Timoteo. Yáatúa judíosàatúa, yeebáidéechúa Jesús itàacái. Yáanirimi quéwa griegosàiri, càmírica judío. ² Listra iyacàlená mìnánai yeebáidéeyéi Jesús itàacái, Iconio iyacàlená mìnánai nacái nacàlidacaté Timoteo iináwaná iwali, cayábéerica íiwitáise. ³ Yáté Pablo iwàwaca Timoteo yàacawa náapicha. Yá itéca Timoteo namànicaténá irí circuncisión báawacáicha judíonái iicáca Timoteo, níai judíoca iyéeyéica yàcalé irìcu Pablo iwàwéeyéica ipáchiaca, macái judíocáiná náalíacatéwa Timoteo yáanirimi iwali griegosàirimican, càmíri judío. ⁴ Néese Pablonái ipáchiaca yèepunícawa yàcalé imanùbaca. Ata alénacaalí nàacawa nacàlidaca cuyàluta irìcuíri tàacáisi nalí níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi apóstolnái, ancianonái nacái Jerusalén mìnánáica natànèericaté cuyàluta irìcu, nàalàacatenáté càmíiyéi judío. ⁵ Iná yéewa níai yeebáidéeyéica

Jesús itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca, néemìaca Pablonái yàlàaná nía, yá neebáidaca cachàiníwanái. Yá èeri imanùbaca áibanái mamáalàacata nawènùadaca náiwitáisewa neebáidáanápíná Jesús itàacái.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Néseté Espíritu Santo càmita ibatàa Pablonái icàlidaca Dios itàacái Asia yàasu cáli néré. Iná nachàbacawa Frigia yàasu cáli ínatalé, Galacia yàasu cáli nacái. ⁷ Néese nàyacaalíte mawiénita Misia yàasu cáli irí, yá náináidacatéwa nawàlùanápínáwa Bitinia yàasu cáli ínatalépiná quéwa Espíritu Santo Jesús ibànuèrica càmitaté imàaca nàacawa néré. ⁸ Néese nachàbacatéwa Misia yàasu cáli ínatalé. Yá nalicùacawa Troas ídalutalená néré. ⁹ Yá táiyápi Pablo iicácaté yéenáiwánási nacáiri, Dios néeséeri. Yá iicáca asìali Macedonia yàasu cáli néeséeri. Yái asìali ibàlùacawa isutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata. Yá íimaca Pablo iri: “Aquialé Macedonia yàasu cáli ínatalé, piyúudàa wía”, íimaca. ¹⁰ Néese Pablo iicácáináté yái yéenáiwánási nacáirica, ínáté wachùnìaca wàasuwa àyapu piná caquialéta wàacaténáwa Macedonia yàasu cáli néré, wáaliacáináwa báisíiri iyú Dios imáidacaté wía wacàlidáanápíná nalí cayábéeri tàacáisi Jesús ináwaná ìwali.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹ Néseté Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, núa Lucas, wawàlùacatéwa nave irìculé, iyéerica Troas ídalutalená néré. Yá wàacawa machacànita manuíri úni yàacubàa iwàwata néré ípidenéchúa Samotracia. Yá mapisáita àniwa wàacawa wàanàaca Neápolis iyacàlená néré iyéerica iwàwata ínata. ¹² Wàacawa cáli ínatabàa Neápolis iyacàlená ícha àta wàanàacataléta Filipos iyacàlená irìculé, nàyacataléca níai manùbéeyéi romanosíwa. Yái yàcaléca máiníiri cachàinica Macedonia yàasu cáli yéená ínata. Wàyaca néeni cawàwanáta máisiba èeri. ¹³ Aiba sábado judiónái iyamáidacatáicawa, Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, wamusúacawa yàcalé ícha. Yá wàacawa inanábalé wéemìacáináté judiónái iináwaná ìwali nasutáca níawawa Dios ícha néré. Abénaméeyéi inanái nàyaca néré nàwacáidáyacacawa nasutáténá níawawa Dios ícha. Yá wáawinacawa néré, wacàlidaca nalí Dios itàacái. ¹⁴ Abéechúa néená ípidenéchúa Lidia, Tiatira iyacàlená mìnalu. Uái Lidia iwéndéchúa cawèníiri wáluma cúulíiri capìraléwaca iicacánáwa. Uái inanái, yèechúa Dios icàaluíniná, uémìaca wacàlidáaná nalíni. Yá Wáiwacali imàacaca uebáidaca yái tàacáisi cayábéerica Pablo icàlidéerica nalí. ¹⁵ Yá ubautizáca, áibanái nacái ucapèe irìculíyéica. Néese úumaca walí:

—Píináidacaalícuéwa nuebáidaca Wáiwacali itàacái báisíiri iyú, yásí aquialécué piyamáacuéwa nuénánái yáapicha —cái

úumaca walí mamáalàacata àta wàacatalétatéwa wayamáacawa nacapèèricu.

¹⁶ Néesetécáwa áiba èeri àniwa, wàacawa inanába nérépiná wasutácáténá wíawawa Dios ícha, yá wàanàaca áiba mànacàu demonio idacuèchúaca íiwitáise, íná yéewa uwicùlidaca demonio íiwitáise iyú. Wenàiwicanái ipáyaidaca uwicùlidacáténá. Uíwacanánái needácáté nalíwa manùba plata ùwalíise úái iwicùlidéechúaca, nàasu wenàiwicacáiná úa. ¹⁷ Uái mànacàuca udàbaca ùacawa wáamiwáise, wía Pablonáica. Yá uémíaníca ùacawa:

—Níái asíanáica, náibaidaca chènuníiséeri Dios irípiná. Nàanàaca nacàlidacáténácué piríni Dios iwàwaca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa —úumaca wàwali, wía Pabloca.

¹⁸ Uémíaníca ucalìdacani madécáná èeri àta maséecataléta Pablo yéemíaca usàna. Yá Pablo iwènúacawa, yá íimaca demonio irí idacuèrica uíwítáise:

—Jesucristo inùmalícuíse nuchùulíca piàcawa uícha —íimaca yái Pabloca. Yáta yàacawa uícha caquialéta yái demonioca.

¹⁹ Néese mànacàu íiwacanánái náalíacawa canácata quirínama needápináté nalíwa plata ùwalíise, íná náibàaca Pablo, Silas nacái, yá natéca nía yàcalé íiwacanánái yàatalé, yàcalé mìnánái nàwacáidacàalu. ²⁰ Yá nacháawàaca Pablonái iináwaná ìwali jueznái irí. Yá náimaca Pablonái ìwali:

—Níái asíanáica judíonái meedá. Calúaca namànica wàyacàle mìnánái. ²¹ Néewáidaca wía wèepuníinápináwa càide iyúwa áiba íiwitáisesi íimáaná méetàuculéerica wáiwítáise íicha. Càmita cayába weebáidani, romanocáiná wía, íná canáca yéewaná weebáidacani —náimaca.

²² Íná yàcalé mìnánái canánama nadàbaca néemíaníca bábawéeri iyú Pablonái ìwali, yá jueznái nachùulíaca needáca Pablonái ibàle. Yá nanúadáidaca Pablonái àicu iyú manùba yàawiría àta náiraná imusúacatalétawa nàwalíise. ²³ Idécánáami nanúadáidaca nía báawanama, yá náucaca Pablonái presoíyéi ibànalículé. Yá nachùulíaca yái icuèricaté presoíyéi ibàna icùanápiná nía cayába. ²⁴ Yeebáca yái nachùulíacani, íná yái icuèrica presoíyéi ibàna itéca iwàlùadawa Pablo, Silas nacái presoíyéi ibànaná irículé alé imáalàanácawa. Yá icàbadàaca nacàwa pucháiba tabla imíyéi iwéré ipíchaná namusúacawa.

²⁵ Quéwa bamuchúami catá Pablo, Silas nacái nasutáca níawawa Dios ícha, nacántàaca nacái Dios irí, yá áibanái presoíyéi yéemíaca nataacái. ²⁶ Néese yáta cáli icusúacawa cachàiníiri iyú, íná yái presoíyéi ibànaca icusúacawa macáita cachàiníiri iyú. Yá presoíyéi ibàna inùma imanùbaca nàacùacawa macáita, cadena nacái nadacùanáca nía nacaláacawa náicha macáita níái presoíyéica iyéeyéica presoíyéi ibànalícu. ²⁷ Néeseté, yái asíali icuèrica presoíyéi

ibàna icawàacawa. Yá iicáca presoíyéi ibàna inùma canánama yàacùacanéeérica, yá imusúadaca yàasu espada machete nacáiriwa, inúacaténá yáawawa, iyúunáidacáiná nachúuliacatéwa íicha, níái presoíyéica. ²⁸ Quéwa Pablo imáidaca irí:

—¡Picá pinúa píawawa! ¡Wàyaca macáita! —íimaca yái Pablocá.

²⁹ Néese yái icuèrica presoíyéi ibàna ichùuliaca yàasu wenàiwicawa itéenápiná irí quichái lámpara nacáiri, yá ipiá iwàlùacawa Pablonái yàatalé itatácawa yàacawa icalùniwa. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Pablonái irí. ³⁰ Yá imusúadaca nía presoíyéi ibàna irícuíse, níái Pablonáica. Yá isutáca yéemíawá nía:

—Píacué asíanáica, ¿càinásica iwàwacutá numànica yéewanápiná Dios iwasàaca núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa? —íimaca nalí. ³¹ Yá náimaca irí:

—Peebáidacaalí Wáiwacali Jesús itàacái, yásí Dios iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, nía nacái picapèe irícuíyéica — náimaca irí.

³² Néese nacàlidaca irí Wáiwacali itàacái, nalí nacái iyéeyéica icapèe irícu, yái icuèrica presoíyéi ibàna. ³³ Yá néese, yaté horaca, bamuchúami catá, yái icuèrica presoíyéi ibàna íibaca Pablonái icháuná, nanúadáidacatabàaca nía àicu iyú. Yá iba-utizácawa, yéenánái canánama nacái nabautizácawa. ³⁴ Néese yái icuèrica presoíyéi ibàna itéca nía icapèe irículéwa. Yá yàaca nayáapíná. Yá cayábaca iwàwa, yéenánái nacái, neebáidacáiná Dios itàacái.

³⁵ Amalácaté yàacawa nawicáu, yá jueznái nabànùaca úwinái presoíyéi ibàna néré nachùullacaténá nawasàaca Pablonái. ³⁶ Yái icuèrica presoíyéi ibàna íimaca Pablo irí:

—Níara juezca nachùuliaca nuwasàacuéca pía, íná pimusúacuéwa matuíbanáita —íimaca Pablonái irí. ³⁷ Quéwa Pablo íimaca úwinái irí:

—Nadéca nanúadáidaca wía àicu iyú, wía romanosíwaca wenàiwicanái yàacuésemi. Càmitaté namàaca wacàlidaca waináwaná ìwaliwa. Canácaté nacái nàanèeri wàwali wabáyawaná nàuwichàidéeripíná wía ìwalíise. Yá nadéca náucaca wía presoíyéi ibànalículé. Siúcade nawàwa nawasàaca wía ibàacanéeeri iyú. Quéwa càmita wawàwa wamàni càì. Placué picàlidaca nalí níani juezca níacaténáta iwasàa wía —íimaca yái Pablocá.

³⁸ Néese úwinái nacàlidaca jueznái iríni. Iná cáaluca jueznái néemiaca naináwaná ìwali romanonáicáiná níái Pablonáica. ³⁹ Néese níái juezca nàacawa presoíyéi ibàna néré. Yá nasutáca Pablonái íicha wawàsi namàacáanápiná nawàwawa íicha yái báawéeérica jueznái imàníricaté nalí. Yá jueznái iwasàaca nía presoíyéi ibàna íicha. Néese nasutáca Pablonái íicha wawàsi

manuísíwata nèepùanápínáwa yàcalé ícha. ⁴⁰ Pablonái namusúacawa presoíyéi ibàna ícha, yá napáchiaca Lidia néré. Idécanáami nàwacáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá Pablonái nachàiniadaca nawàwa Dios itàacái iyú. Néese Pablonái nèepùacawa náicha.

17

El alboroto en Tesalónica

¹ Pablo, Silas nacái napáchiacaté nèepunícawa, yá nachàbacawa Anfípolis ìyacàlená iricubàa, Apolonia ìyacàlená nacái. Yáté nàanàaca Tesalónica ìyacàlená néré. Iyaca néré judíonái yéewáidacàalu. ² Càide iyúwaté Pablo íiwitáise ìyáaná, iwàlùacawa néewáidacàalu iriculé sábadò imanùbaca, máisiba sábadò iricu judíonái iyamáidacatáicawa. Yá itàaníca náapicha, icàlidaca nacái nalíni cànínacaalí íimáaná yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise. ³ Yá Pablo icàlidaca nalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise Mesías ìwali, yái israelita icuèrinápínaca Dios ibànùèripinácaté nalí. Pablo icàlidaca nalíni Mesías iwàwacutácaté yéetácawa, néese idécanáamité yéetácawa, yá iwàwacutácaté nacái icáucàacawa. Yá Pablo íimaca nalí:

—Yái Jesús nucàlidéericuéca pírí iináwaná ìwali, yácata yái Mesíasca Dios ibànùèripinácaté walí Wacuèrinápiná, wía judíoca —íimaca yái Pabloca.

⁴ Néese abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Yáté nèepunícawa Pablonái yáapicha. Madécaná griegonái yèeyéi Dios icàaluíná, neebáidacaté Jesús itàacái, madécaná nacái inanái cáimiétacanéeyéi neebáida nacái. ⁵ Quéwa áibanái judío càmíyeyéi yeebáida Jesús itàacái, yá báawaca naicáca Pablonái, manùbacáiná wenàiwica nawàwa néemìaca Pablo itàacái. Yá judíonái nàwacáidaca áibanái báawéeyéi íiwitáise, níai machawàaquéeyéica ìyeyéica calle iricubàa, nawènúadánápiná yàcalé mìnánái íiwitáise canánama calúacaténá naicáca Pablonái. Yá wenàiwicanái ipìacawa, néemíaníacawa, yá nawàlùacawa cachàiníri iyú Jasón icapèe iriculé nacutácáténá Pablo, Silas nacái náibàacaténá nía natéénápiná nacái nía yàcalé íiwacanánái yàatalé nacháawàacaténá Pablonái iináwaná ìwali. ⁶ Quéwa canácaté néré níai Pablonáica, íná níai manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jasón, náibàaca nacái áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nawatáidaca Jasónnái nacháawàacaténá naináwaná yàcalé íiwacanánái irí. Yá náimaca néemíaníacawa:

—¡Níara Pablo, Silas nacái nadéca báawaca namànica macái èeri mìnánái íiwitáise calúacaténá naicáca wacuèriná emperador! ¡Íná càmita èeri mìnánái nàyaca matuìbanáiwaca! ¡Siùca Pablonái nadéca nawàlùacawa wàyacàle iriculé nacái!

⁷ ¡Yái Jasón idéca yeedáca nía icapèe irìculéwa! Macái namànica máiní méetàuculéeri wawàsi emperador itàacái íicha, yái wacuèriná emperador romanosàirica icuèrica macái cáli imanùbaca, náimacáiná ìyacasa áiba wacuèrinápiná, yáara ípidenéerimica Jesús —náimaca.

⁸ Idécanáamité néemìacani, yá báawaca náináidacawa nawàwawa, níái wenàiwicaca, nía nacái yàcalé íiwacanánáica. ⁹ Quéwa Jasón, áibanái nacái ìyèeyéica yáapicha, napáyaidaca náichawa plata iyú yàcalé íiwacanánái càide iyúwa yàcalé íiwacanánái ichùulianá napáyaidaca nía. Yásí namàacaca Jasónnái nèepunícawa.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Néeseté níái Tesalónica ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablo, Silas nacái namusúacawa caquialéta nàacaténáwa táiyápi Berea ìyacàlená nérépiná. Nàanàaca néré, yá nawàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé. ¹¹ Abénaméeyéi judío ìyèeyéica Berea ìyacàlená irìcu cáimiétacanéeyéica nía Tesalónica ìyacàlená mìnánái íicha, íná néemìaca cáalíacáiri iyú yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Eeri imanùbaca Berea ìyacàlená mìnánái yéewáidacawa tàacáisi ìwali profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise, náalíacaténáwa asásí báisíiricaalíni, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. ¹² Iná madécaná nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Jesús itàacái. Aibanái nacái griegonái manùbéeyéi neebáida nacái, madécaná wenàiwica cáimiétacanéeyéi, ínanái, asíanái nacái. ¹³ Quéwa abénaméeyéi judío Tesalónica ìyacàlená néeséeyéi néemìacaté Pablo iináwaná ìwali icàlidáaná Dios itàacái Berea ìyacàlená irìcu nacái, yá nàacawa néré. Yá báawaca namànica yàcalé mìnánái íiwitáise nawàwacaténá náibàaca Pablonái nàuwichàidacaténá nía. ¹⁴ Yásí níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo caquialéta áiba yàcalé nérépiná ìyèerica manuíri úni idùlepi. Silas, Timoteo nacái nayamáacatéwa Berea ìyacàlená irìcu. ¹⁵ Níái itéeyéicaté Pablo nàacawéeridacani àta nàanàacatalétaté Atenas ìyacàlená néré. Néese nèepùacawa íicha. Pablo ibànùaca náapicha tàacáisi imáidacaténá Silas, Timoteo nacái nàanápínátéwa caquialéta Pablo yàatalépiná.

Pablo en Atenas

¹⁶ Inaté Pablo ìyaca Atenas ìyacàlená irìcu. Icùaca ìyaca nàanàaca néré níái Silas, Timoteo nacái. Yá báawaca Pablo iwàwa iicácáiná manùbéeyéi ídolo, yái cuwáiná yéenáiwana ibàlùeyéicawa néenibàa, Atenas ìyacàlená mìnánái isutéeyéica yáawawa íicha. ¹⁷ Iná Pablo itàaníca judíonái yáapicha néewáidacàalu irìcu, náapicha nacái áibanái yèeyéica Dios icàaluíná. Icàlidaca nalí Jesucristo iináwaná ìwali. Nasutáca néemìawani nacái. Eeri imanùbacata nacái Pablo

itàaníca áibanái yáapicha càiyéinácaalí ibàlùeyéicawa yàcalé bamuchúamibàa. Pablo iwàwaca iwènúadaca náiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái. ¹⁸ Nàyaca néeni abénaméeyéi asianái yéewáidéeyéiwa epicureonái yàasu tàacáisi ìwali. Aibanái asianái nacái yéewáidéeyéiwa estoiconái yàasu tàacáisi ìwali. Aiba èeri nàanàaca Pablo. Yá nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Càinásica ìwali itàaní mamáalàacata yái asialica? —náimaca nalíwáaca. Quéwa áibanái íimaca Pablo ìwali:

—Cawàwanáta itàaníca áibanái cuwáinái inùmalìcuíse áiba íiwitáaná cuwáinái wàasu cuwáinái íicha —náimaca ìwali, Pablo icàlidacáiná nalí Jesús iináwaná ìwali imichàacatéwa yéetácáisi íicha. ¹⁹ Iná namáida natéwa Pablo nàwacáidacàalu néréwa íipidenácataléca Areópago, náiwacanánái iwacáidáyacatalécawa, cáaliacáiyéi nacái. Yá nasutáca néemíawa Pablo:

—¿Cawínásica yái wàlisài tàacáisi picàlidéerica? ²⁰ Picàlidacáiná walí áiba tàacáisi càmlíricáwa wáaliáwa ìwali. Iná wawàwa wáaliacawa càinácaalí íimáaná yái tàacáisica —náimaca Pablo irí.

²¹ Càité náimaca Pablo irí níacáiná Atenas ìyacàlená mìnánáica, áibanái nacái ìyéeyéica nèewi, casímáica néemíaca natàaníca èeríapinama macái wàlisài tàacáisi ìwali.

²² Iná Pablo yàa ibàlùacawa nàacuésemi níái iwacáidáyaquéeyéicawa Areópago néeni. Yá íimaca nalí:

“Píacué, Atenas ìyacàlená mìnánáica, núaliacuécawa piináwaná ìwali pianácué cuwáinái icàaluíniná manuísíwata.

²³ Nuchàbacáinaté nuicáca níara manùbéeyéi pisutácatáicuéca, yá nùanàaca áiba altar tàacáisi ichanèericawa ìwali. Yá tàacáisi íimaca: ‘Dios irípiná, yàara càmlírica wáaliáwa ìwali’, íiméeri. Quéwa péemíacué cayábani. Yái Dios pièricuécawa irí cayábéeri càmlíricué píalía ìwali, yáca Dios yái nucàlidéericuécawa pírí iináwaná ìwali.

²⁴ “Dios idàbacaté cháí cáli. Idàbaté nacái macáita wawàsi ìyéerica. Náiwacalica nacái macái cáli chènuníiséeyéica, yá nacái calíqueí. Càmita Dios ìya templo irícu wamàníirica wacáapi iyúwa. ²⁵ Canáca imáapuèri wáicha wamàníiripíná irí. Abéerita Dios yái yèerica wacáuca, yèeri wacalésa nacái, yèeri nacái macáita wàasu.

²⁶⁻²⁷ “Dios idàbacaté abéeri asíali, abéechúa inanái nacái. Wàawirináimicaté nía, wía èeri mìnánáica canánama, ìyéeyéica macái cáli. Dios ichùulíacaté wàwali macáita càinápinácaalí wàasu èeri, càinápinácaalí nacái wàasu cáli, wacutácaténá wáaliacawa Dios ìwali, éwita càmicáanáta wáalimá waicácani watuí iyúwa. Quéwa càmita càulená wáaliacawa ìwali. ²⁸ Dios yèericáiná wacáuca, wachàini nacái, càide iyúwa nacái náimáaná níara abénaméeyéi pèewi itànèeyéica tàacáisi íiméerica: ‘Wíacata nacái Dios yéenibe’, càì natànàaca. ²⁹ Dios yéenibecáiná wía, íná càmita cayába wáináida Dios yéenáiwána

yái ídoloca, yái yéenáíwanási wenàiwica imànírica oro ícha ídopliná, yá nacái platéechúa ídoloca, íbéechúa ídoloca nacái iyúwa nayúunáidáaná Dios yéenáíwanácani. ³⁰ Bàaluité èeri, càmitaté wàawirináimi yáalíawa, íná Dios ìidenìcaté yái namànínáca. Quéwa siúcade ichùullaca wawènúadánápiná wáiwitáisewa wabáyawaná íchawa, wamàacacaténá wáichawa yái wabáyawaná wamànírica. ³¹ Dios idéca ichùullaca wawènúadánápiná wáiwitáisewa; idéca imàacaca abé èeripiná icàlidáanápíná báisíri iyú èeri mìnánái ibáyawaná ìwali, yéemìcaténá naináwaná ìwali cáalíacáiri iyú. Dios idéca imàacaca abéeri asialí icàlidáanápíná naináwaná ìwali yùuwichàidacaténá nía. Idéca yáasáidaca walí canánama càiríníacaalíni, yái Jesúsca, Dios imichàidacáinaté Jesús yéetácáisi ícha”, ímaca nalí yái Pabloca.

³² Néese Atenas mìnánái idécanáami néemìlaca iináwaná imichàanáwa yéetácáisi ícha, yá abénaméeyéi nèewi naicáaníca Pablo iquíniná. Quéwa áibanái ímaca Pablo irí:

—Wawàwaca picàlidaca walí àniwani, áibaalípiná —náimaca Pablo irí.

³³ Iná Pablo yèepùacawa náicha. ³⁴ Quéwa abénaméeyéi nèewi nàacawa Pablo yáapicha, yá neebáidaca iríni. Abéeri ípidená Dionisio, abéeri néenáca, níái Areópagoca. Aiba yeebáidéechúa, uípidená Dámaris. Aibanái náapicha nacái neebáidacaté Jesús itàacái.

18

Pablo en Corinto

¹ Néeseté Pablo yàacawa Atenas ìyacàlená ícha Corinto ìyacàlená nérépiná. ² Corinto ìyacàlená irícu Pablo yàanàaca abéeri judío ípidenéeri Aquila, abéeri Ponto yàasu cáli néeséeri. Achúma èerité ipíchawáiseté Pablo yàanàaca néré, Aquila yàanàacaté Italia yàasu cáli néese, yàacawéetúa Priscila yáapichawa. Iwàwacutácaté namusúacawa Italia yàasu cáli ícha, yácáiná emperador romanosàiri Claudio, icuèricaté macái cáli imanùbaca, ichùullacaté macái judíonái imusúacawa Roma ìyacàlená ícha. Ináté níái Aquilanáica nàacatéwa Italia yàasu cáli ícha, néese nàanàacaté Corinto ìyacàlená néré. Yá Pablo ipáchiaca níái Aquilanáica. ³ Pablo iyamáacatéwa íbaidacaténá náapicha náibaidacáiná yái wawàsi Pablo yáaliérica íbaidaca, capíima ímamisírica. ⁴ Néese sábado imanùbaca judíonái iyamáidacatáicawa, Pablo iwàlùacawa néewáidacàalu irículé. Yá icàlidaca nalí Jesús iináwaná ìwali. Iwàwacaté nacái iwènúadaca náiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái, níái judíoca, nía nacái camíiyéica judío.

⁵ Silas, Timoteo nacái nàanàacaalíté Pablo yàatalé Macedonia yàasu cáli néese, yáté Pablo imàacaca íchawa

yàasu íbaidacalésiwa caplìma íimamisírica icàlidacaténá mamáalàacata Jesús itàacái, iwènúadacaténá nacái judíonái íiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái, nàasu Mesíascani, yái nacuèrinápíná Dios ibànuèricaté judíonái irí. ⁶ Quéwa abénaméeyéi judío nàuwidaca namànica Pablo, yá nadàbaca natàaníca ìwali báawéeri iyú. Néese Pablo icusúaca napualé yàasu ruana nacáiriwa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, yáasáidacaténá Dios yùuwichàidáanápínaté nía. Yá íimaca nalí:

—Píacué judíoca, piùwichàapínáwa pibáyawaná ìwalísecuéwa. Canácata nubáyawaná ìwalíse yái piùwichàanápínácuécawa, nùlàacáinacué pía yùuwichàacáisi íichaná. Siùcade nùacawa nucàlidacaténá yái tàacáisica càmiíyéi judío irí —íimaca yái Pabloca.

⁷ Yá Pablo imusúacawa judíonái yéewáidacàalu irìcuíse. Yá iwàlùacatéwa áiba asíali icapèe irìculé càmiíri judío, íipidenéerica Ticio Justo. Yái asíali yèericaté Dios icàaluíníná. Idèniaca icapèewa judíonái yéewáidacàalu idaníbàa. ⁸ Iyacaté áiba judío íipidenéeri Crispo, yácata abéeri néewáidacàalu íiwacali. Yái Crispo yeebáidacaté Wáiwacali itàacái, macái yéénánái yáapichawa. Madécaná Corinto iyacàlená minanái nacái néemíaca Jesús iináwaná ìwali, yá neebáidaca Jesús itàacái, yá nabautizá nacáiwá, náasáidacaténá neebáidaca Jesús. ⁹ Néese áiba catá Wáiwacali íimaca Pablo irí yéénáiwánási nacáiri irìcuíse: “Píca cáalu pía. Picàlida nalí nutàacái mamáalàacata, píca masàna pía. ¹⁰ Nùacáináta píapicha íná canácata yáaliméeri imànica pírí báawéeri, nudèniacáiná madécaná nùasu wenàiwicawa judíonái yeebáidéeyéipíná nutàacái yá yàcaléquéi”, íimaca yái Wáiwacalica. ¹¹ Càité Pablo iyamáacawa abéeri camuí y medio Corinto iyacàlená irícu. Yá yéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú.

¹² Quéwa néenialíté Galión gobernador icùacaté Acaya yàasu cáli. Néese madécaná judío nàwacáidáyacacawa, yáté náibàaca Pablo. Yá nawatàidaca Pablo nacháawàacaténá iináwaná ìwali Galión gobernador irí. ¹³ Yá náimaca gobernador irí:

—Yái asíalica icàlidaca yèepunícawa iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise nàacaténá Dios icàaluíníná iyúwa càminá romanonái ibatàa wamànica —náimaca.

¹⁴ Néese Pablo batéwa idàbaca itàaníca, quéwa yái Galión íimaca judíonái irí:

—Isàiwicacaalí áiba wenàiwica irí wawàsítá, càmicaalí nacái, imànicaalí ibáyawanáwa manuísíwatatá, yásí báisíta nuèdeníaca quiríta nuémíacaténácué cayába pisàna picháawàanácué iináwaná ìwali, píacué judíoca. ¹⁵ Quéwa píasu wawàsícué meedáni, pitàanicaténácué píríwáaca chàinisíiri iyú, canéeri iwèni tàacáisi ìwali, náipidená ìwali nacái, ìwali nacái yái pichùulíanácuéca. Pichùulíacué píawamitani yái wawàsica

càmicáiná nuwàwa nuémìacuéca pìasu wawàsi iináwaná ìwali —íimaca yái gobernadorca.

¹⁶ Yá yúucaca íichawa nía capìi irìcuíse, yái capìi imàdàanáca gobernador yéemìacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. ¹⁷ Néese macáita náibàaca Sóstenes, áiba judíonái yéewáidacàalu íiwacali. Yá nacapèedáidacani gobernador íipunita. Quéwa matuíbanái meedá Galión iicáca yái namànírica.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸ Néeseté Pablo iyamáacatéwa Corinto iyacàlená irìcu madécaná èeri mamáalàacata. Néese itàaníca náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái icàlidacaténá nalí iináwanáwa yàanápínáwa náicha, yá namàacaca yàacawa matuíbanáita. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave irìculé náapicha níái Priscila, Aquila nacái yàacaténáwa manuírì úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Quéechatécáwa nàanàaca Cencrea íidalutalená néré. Yá nayamáidacawa néré malééná èerita. Ipíchawáiseté nawàlùacawa nave irìculé àniwa, Pablo idalúaca íiwita ibáináwa imáalàidacáinaté imànica áiba íibaidacalési càide iyúwa icàlidáanaté Dios irìni, iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ¹⁹ Néeseté nàacawa àniwa manuírì úni yáacubàa àta nàanàacataléta Efeso íidalutalená néré. Yá Pablo yàacawa náicha, níái Priscila, Aquila nacái iwàlùacaténáwa judíonái yéewáidacàalu irìculé. Yá itàaníca judíonái yáapicha iwacáidáyaquéeyéicawa néré. ²⁰ Yá nasutáca Pablo íicha wawàsi manuísíwata iyamáanápínáwa náapicha quiríta yéewáidacaténá nía, quéwa càmitaté iwàwa iyamáacawa néré. ²¹ Ipíchawáiseté Pablo yàacawa náicha, yá íimaca nalí: “Iwàwacutá nùyaca Jerusalén iyacàlená irìcu áiba èeriwa nuicácaténá náapicha mesúnamáita áiba culto namàníripínáca. Quéwa Dios iwàwacaalí nuèpùacawa néese àniwa, yásí nuèpùacué nupáchiaca pía àniwa”, íimaca yái Pablo. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave irìculé, yàacaténáwa manuírì úni yáacubàa. Yá yàacawa Efeso iyacàlená íicha. ²² Idécanáami Pablo yàanàaca Cesarea íidalutalená néré, yaté yàacawa cáli íinatabàa Jerusalén iyacàlená néré itàidacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Idécanáamité itàidaca nía néré, yaté yàacawa Antioquía iyacàlená néré. ²³ Néese ipáchiaca nía néré achúmáanata, yá yàacatéwa náicha àniwa, yèepunícaténáwa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatabàa, Frigia yàasu cáli íinatabàa nacái. Càité yèepuní ichàiniadaca nawàwa macáita níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Néenialíté áiba judío íipidenéri Apolos, Alejandría iyacàlená néeseeri yàanàacaté Efeso iyacàlená néré. Yái Apolos yáalíaca icàlidaca Dios itàacái cáalíacáiri iyú, yéewáidacaté

naçáíwa cayábéeri iyú tàacáisi ìwali profetanái, áibanái nacái itànèericaté Dios inùmaliçuise, íná yéewa yáaliacawa ìwali cayába. ²⁵ Apolos yéewáidacatéwa tàacáisi ìwali icàlidéerica cànácaalí Wáiwacali iwàwáaná wàyaca. Yá icàlidaca Wáiwacali iináwaná ìwali manuísíwata macái iwàwalicuisewa. Yéewáida wenàiwicanái amaláwaca Jesús ìwali, éwita yáaliacánítawa abéerita ìwali yái Juan el Bautista ibautizáanáté wenàiwica iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa Dios iripíná. ²⁶ Yá Apolos idàbaca icàlidaca macàaluínínátani judíonái yéewáidacàalu iricu. Quéwa Priscila, Aquila nacái idécanáamité néemiaca Apolos, yá natécani méetàucuta nàataléwa nacàlidacaténá amaláwaca iríni macáita yái Wáiwacali iináwanáca. ²⁷ Néese Apolos iwàwacaté yàaca icàlidaca Wáiwacali itàacái Acaya yàasu cáli néré. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàwacaté nayúudàacani yàasu àyapu piná. Yá nabànùaca yáapicha cuyàluta wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái Acaya yàasu cáli néeni, natàidáanápínáni cayábéeri iyú, yái Apolosca. Yàanàcaté Acaya yàasu cáli néré, yá Apolos iyúudàaca nía manuísíwata, níái Dios imàníiyéica irí cayábéeri mawèníiri iyú imàcáanápíná neebáidaca Jesús itàacái. ²⁸ Yáciná Apolos icàlidacani macái wenàiwica yàacuésemi, cachàiníiri iyú nacái imawèniadaca nàasu tàacáisi níái judíoca. Icàlidacaté nalí machacàníiri iyúni cànácaalí íimáaná tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmaliçuise, yáasáidacaténá Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápiná Dios ibànùericaté nalí.

19

Pablo en Efeso

¹ Idècunitàacá Apolos iyaca Corinto iyacàlená iricu, yá Pablo yàacawa ichàbacawa dúlinaméeri cáli néenibàa. Yá yàanàaca Efeso iyacàlená iriculé. Néré Pablo yàanàaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi. ² Yá íimaca nalí:

—¿Dios ibànùasicué pirí Espíritu Santo, peebáidacaalítécué? —íimaca yái Pabloca. Yá náimaca irí:

—Càmíiri. Canácata wéemièricáwa Espíritu Santo iináwaná ìwali yàanàaná —náimaca. ³ Néese Pablo isutáca yéemiawa nía àniwa:

—¿Càirínácaalícué tàacáisi peebáidaté ìwali, nabautizácaténácué píá? —íimaca yái Pabloca. Néese náimaca irí:

—Weebáidacaté yái tàacáisi Juan el Bautista yéewáidéericaté iyú wenàiwica wawènúadàanápínáté wáiwitáisewa Dios iripíná —náimaca. ⁴ Pablo íimaca nalí:

—Juan ibautizácaté wenàiwica náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios iripíná. Juan icàlidacaté nalí nacái iwàwacutáanápínáté neebáidaca áiba itàacái, yái

yàanèripinácaté Juan yáamirìcubàa, yái Jesúsca —íimaca yái Pablocà.

⁵ Idécanáami néemìlacani, yá nabautizácawa Wáiwacali Jesús ípidená ìwali, neebáidacáiná itàacái. ⁶ Néese Pablo imàacaca icáapiwa nàwali, yá Espíritu Santo yàanàaca yàacawéeridacaténá nía, yá natàaníca áiba tàacáisi iyú, càmlíri èeri mìnánái itàacái. Nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise. ⁷ Cawàwanáta doce namanùbaca asìanáica níai yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái.

⁸ Néese Pablo iyamáacatéwa nèewi Efeso iyacàlená néré máisiba quéri. Eeri imanùbaca icàlidaca nalíni judíonái yéewáidacàalu irìcu. Icàlidaca nalíni macàaluínináta, itàaní nacái náapicha, iwènúadaca náiwitáise náalíacaténáwa càinàcaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. ⁹ Quéwa abénaméeyéi judío báawaca néemìaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmita nawàwa neebáidacani. Natàaníca wenàiwicanái irí báawéeri iyú tàacáisi ìwali, yái cayábéeri tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Iná Pablo yàacawa náicha, càmita quirínama icàlida nalíni judíonái yéewáidacàalu irìcu. Itécaté nacái yáapichawa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nàacawa Tirano yàasu yéewáidacàalu irìculé. Yaté Pablo icàlidaca nalí Dios itàacái èeri imanùbaca. ¹⁰ Pablo icàlidacaté nalíni pucháiba camuí. Inaté yéewa macáita Asia yàasu cáli néeséeyéi néemìaca Wáiwacali iináwaná ìwali. Judíonái, nía nacái càmlíyéica judío néemìata nacái. ¹¹ Yá Dios imàacaca Pablo ichùnìlaca manùbéeyéi máiníiyéi cáuláicaca. ¹² Abénaméeyéi naliadaca Pablo yàasu panuelo, ibàle yéená nacái cáuláiquéeyéi ìwali, yá nachùnìlacawa níai cáuláiquéeyéica. Pablo yúucaca demonio wenàiwicanái íicha nacái.

¹³ Quéwa áibanái judío yàanàacaté ipáchiaca néré náucacaténá demonio wenàiwicanái íicha. Nawàwacaté náucaca demonio wenàiwica íicha Wáiwacali Jesús ípidená iyú. Yá náimaca demonionái irí: “Jesús inùmalicuise wachùullacuéca piacawa, yái Jesúsca Pablo icàlidéerica iináwaná ìwali”, náimaca.

¹⁴ Càité siete asìanái judíonái imànica. Náaniri ípidenáté Esceva, abéeri sacerdote íiwacalináca. ¹⁵ Quéwa áiba èeri náalimáidacaté náucaca demonio asìali íicha, yá demonio íimaca nalí: “Núalíaca nuicáca Jesús. Núalía nacáíwa Pablo ìwali. Càmitacué núalía nuicáca pía”, íimaca nalí yái demonioca.

¹⁶ Yáta yái asìali demonio idacuèri íiwitáise, ipisìlacawa nàwali, níai sietéeyéica imanùbaca asìanáica. Yá inúadáidaca nía cachàiníiri iyú báawanama macáita, yá inúadáidaca nía canánama cáiwíiri iyú, àta nèepùacatalétawa napiacawa capíi irìcuise, mabàleta, cacháunéeyéi báawanama. ¹⁷ Néese macáita Efeso iyacàlená mìnánái, judíonái canánama, càmlíyéi judío nacái, néemìacaté naináwaná ìwali, níai sietéeyéi asìanáica, iná

yéewa cáaluca macáita wenàiwica manuísíwata, yá náináidacawa cáimiétaquéri iyú Wáiwacali Jesús ìwali.

¹⁸ Madécaná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nabàlùacawa wenàiwicanái yàacuésémi, yá nacàlidaca náichawa nabáyawanáwa namàníricaté. ¹⁹ Madécaná nacái camàliquéeyéi natéca nàasu cuyàlutawa manùbawaca, yái cuyàluta icàlidéerica sapìi ìwali, namàlica ìwali nacái. Yá neemáca nàasu cuyàlutawa macáita Efeso ìyacàlená mìnánái iicápiná náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa namàlica íichawa. Aibanái naputàacaté nawèni níái cuyàlutamica, yá nawèni cincuenta mil namanùbaca dracma, yái cincuenta mil èeri iwènicatái. ²⁰ Càité manùbéeyéi wenàiwica yéemìaca Wáiwacali itàacái, yá neebáidacani, madécanéeyéi wenàiwicaca.

²¹ Idécanáamité ichàbacawa yái wawàsica, yá Pablo íináidacatéwa ipáchíánápiná Macedonia yàasu cáli néré, Acaya yàasu cáli néré nacái yàacaténáwa àniwa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Iimacaté nacái idécanáamité ipáchiaa Jerusalén ìyacàlená néré, yá nacái iwàwacutápinaté yàacawa Roma ìyacàlená néré, íimaca. ²² Iná yéewa Pablo ibànùacaté pucháiba wenàiwica iyúudèeyéicani nàacaténáwa ipíchalépiná Macedonia yàasu cáli néré. Níái yàacawéeyéiná náipidená Timoteo, Erasto nacái. Idècunitàacá nèepunícawa nérépiná, yá Pablo iyamáacawa Asia yàasu cáli néré achúma èerita.

El alboroto en Efeso

²³ Néenialité áibanái nadàbaca natàaníca báawéeri iyú nàwali níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná abénaméeyéi Efeso ìyacàlená mìnánái báawaca naicáca Dios itàacái, calúaca nacái náináidacawa. ²⁴ Abéeri asìali íipidenéeri Demetrio báawacaté imànica Efeso mìnánái íiwitáise nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Demetriocáiná imàníirité platéeri yéenáiwánási cawèníri. Imànicaté achúméri capìi platéeri, templo nacáiyéi iicacánáwa nasutácaalu níawawa nàasu cuwáísàatúa íichawa íipidenéechúa Artemisa. Aibanái imàníiyéi achúmanaméeyéi capìi platéeri, càasuca máiní nía Demetrio yáapicha. ²⁵ Iná Demetrio ìwacáidaca nía, áibanái yáapicha imàníiyéica platéeri wawàsi, yá íimaca nalí canánama: “Píacué asianáica, píalíacuécawa wàyaca càasuíri iyú ìwalíise yái wáibaidacaléca. ²⁶ Pidécuéca piicáca, péemìaca nacái yáara Pablo icàlidéerica yèepunícawa tàacáisi. Itàanírica wáibaidacalé ìwali, níái ídolo cuwáiná yéenáiwáná wamàníiyéica, Pablo íimaca càmítasa báisi Diosca nía. Càita Pablo idéca iwènúadaca manùbéeyéi wenàiwica íiwitáise cuwáiná íicha cháí Efeso ìyacàlená írìcu, macái Asia yàasu cáli néenibàa nacái. ²⁷ Máiníiri báawaca, cawàwanáta imáalàacawa wáicha yái wáibaidacaléca, càmíciná quirínama wenàiwica

iwènìapíná yái ídoloca wamàníirica. Ua nacái wasutácàalu iináwaná imáalàapínácawa wáicha, úara manuíchúa temploca wasutácàalu wíawawa wàasu cuwáísàatúa íicha íipidenéechúaca Artemisa, wenàiwica iyamáidacaalí nàaca ucàaluíníná, úái macái wenàiwica yèechúaca icàaluíníná, wía wenàiwicanái canánama Asia yàasu cáli íinatéeyéica iyaca, macái èeri mìnánái nacái”, íimaca yái Demetrioca.

²⁸ Néese Demetrio yáapichéeyéi idécanáami néemíaca Pablo iináwaná, yá máini báawaca nawàwa ìwalíise. Yá nadàbaca néemíanicawa cachàiníiri iyú, néemíanicawa mamáalàacata: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáísàatúa Artemisaca, wía Efeso ìyacàlená mìnánáica!” càì néemíanicawa mamáalàacata.

²⁹ Yá manùbéeyéi wenàiwica napíacawa néemíaca nasàna àta máiwitáiseacataléta madécaná Efeso ìyacàlená mìnánái. Yá náibàaca Gayo, Aristarco nacái, níai Pablo yàacawéeyéináca, Macedonia yàasu cáli néeséeyéica. Yá napíacawa nawatàidaca nía manuiri nàwacáidacàalu irìculéwa, iyéerica Efeso ìyacàlená irìcu. ³⁰ Néese Pablo iwàwacaté iwàlùacawa néré icàlidacaténáni manùbéeyéi wenàiwica irí. Quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái càmita nabatàa Pablo iwàlùacawa néré. ³¹ Aibanái nacái, Asia yàasu cáli icuèrinánáica, Pablo yàacawéeyéináca nía, nabànùaca tàacáisi Pablo irí isutácaténá íicha wawàsi manuísíwata ipíchanaté iwàlùacawa néré. ³² Yá nàwacáidacàalu irìcu abénaméeyéi néemíanicawa nàyaca abéeri wawàsi. Aibanái nacái néemíanicawa nàyaca áiba wawàsi nacái máiwitáiseacáiná nía canánama meedá. Manùbéeyéi nèewi càmita nàalíawa càinápínácaalí wawàsi ìwali nàwacáidáyacacatéwa. ³³ Néese abénaméeyéi judío ìyèeyéica néeni náibàaca nawesíaca asíali íipidenéeri Alejandro, ibàlùacaténáwa macái wenàiwica yàacuésemi. Yá áibanái wenàiwica nacàlidacani Alejandro irí. Néese yái Alejandro yúucaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica irí masànacaténá nía, Alejandro iwàwacáinaté icàlidaca judiónái iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí nàalíacaténáwa canácasa judiónái imàníiri ibáyawanáwa. ³⁴ Quéwa idécanacáita manùbéeyéi wenàiwica nàalíacawa judíocani, yái Alejandroca, yá nadàbaca néemíanicawa. Pucháiba hora néemíanicawa mamáalàacata macáita namanùbaca iyúwa abéeri isàna iyú. Náimaca: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáísàatúa Artemisaca, wía Efeso ìyacàlená mìnánáica!”, càì náimaca néemíanicawa mamáalàacata.

³⁵ Néeseté áiba Efeso ìyacàlená mìnánái icuèriná iwàwaca icàlidaca nalíni. Idécanáami masànaca imànica nía, yá íimaca nalí: “Píacué Efeso mìnánáica. Macái èeri mìnánái nàalíacawa wàyacàle Efeso iináwaná, wía icuèyéica cayába templo wasutácàalu wíawawa wàasu cuwáísàatúa Artemisa íichawa, nàalía nacáiwaca wacùaca Artemisa uénáiwánámi,

yáara náiméerica ìwali yúuwèericasawa chènuníise bàaluité cuwáinái yàasu cáli íicha. ³⁶ Macái èeri mìnánái náalíacawa báisícani, íná matuíbanáicué pía. Picácué máiwitáise píawa, pimànicáichacué wawàsi máiwitáiséeri iyú. ³⁷ Níacáiná aslanáica pitéeyéicuéca aléi, càmita nayéedùu wawàsi irìcuíse, yáara wasutàcàalu wíawawa Artemisa íicha, càmita nacái natàaní báawéeri iyú ùwali. ³⁸ Yái Demetrioca, áibanái nacái íibaidéeyéica yáapicha nawàwacaalí nacháawàaca naináwaná ìwali jueznái irí, yá ìyaca jueznái yéemièripiná nataacái. Macáita náalimá nacháawàayacacawa machàcaníiri iyú yàcalé íiwacanánái irí. ³⁹ Piwàwacaalícué áiba wawàsi, yá iwàwacutácué pisutáca náicha wawàsi níara yàcalé íiwacanánáica, nàwacáidáyacapínacaalíwa, càide iyúwa wacuèrinánái romanonái ichùullaná wamànica. ⁴⁰ Máiníiri báawaca yái pimàníricuécá chái. Cawàwanáta romanonái icháawàaca waináwaná ìwali, wía Efeso ìyacàlená mìnánáica, náimapiná wamànicasa ùwicái wacuèrinánái romanonái íipunitawa. Náiwacanánái yéemíacaalí càinácaalícué pimàníiná chái bàwina, yásí nasutá néemíawa núawa cánácué yéewaná pimàni máiní máiwitáiséeri iyú. Càmita núalimápiná nucàlidaca nalíwani”, íimaca yái yàcalé icuèrináca. ⁴¹ Néese yái yàcalé icuèriná idécanáami icàlidaca nalíni, yá ichùullaca nèepùacawa. Néese macáita namusúacawa nàwacáidacàalu irìcuísewa, yá nàaca náichawáaca, nèepùacawa nacapèe néréwa.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

¹ Idécanáamité imáalàacawa yái Efeso ìyacàlená mìnánái imàníináca máiwitáiséeri iyú, yá Pablo imáidaca yàataléwa níái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yàalàacaténá nía. Néese idécanáami ichàiniadaca nawàwa, yá yàacawa náicha Macedonia yàasu cáli nérépiná. ² Pablo ipáchiaca macái yàcalé imanùbaca ìyeyéica Macedonia yàasu cáli ínata. Yá ichàiniadaca nawàwa manuísíwata, yàalàaca nía déecuiri iyú níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese Pablo yàanàaca Grecia yàasu cáli néré. ³ Yá iyamáacawa néré máisiba quéeri. Néeseté mawiénica yéenáiwana iwàlùanápínátéwa nave irìculé yàacaténáwa manuiri úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Yá yéemíaca judíonái iináwaná naináidáanáwa namàníinápiná irí báawéeri. Íná iwènúadaca íiwitáisewa, yá ínáidacawa yèepùanápínátéwa cáli ínatabàa, ichàbacaténáwa àniwa Macedonia yàasu cáli ínatalé. ⁴ Nàa nacáíwa yáapicha áibanái íipidenéeyéi: Sópater, yái Pirro ìrica, Berea ìyacàlená mìnali; Aristarco nacái, Segundo nacái, níái pucháiba aslanáica Tesalónica ìyacàlená mìnánáica; Gayo nacái, Derbe ìyacàlená mìnalica; Timoteo nacái; Tíquico

nacái, Trófimo nacái, níái pucháiba aslanáica Asia yàasu cáli néeseéeyéica. ⁵ Níái aslanáica nàacatéwa wapíchalépiná, wía Pablo, núa Lucas nacái, nacùacaténá wàanàaca Troas ídalutalená néré. ⁶ Néese idécanáamité ichàbacawa Pascua yàasuná culto, judiónái iyáacaalíté pan càmíiri idènia levadura, yáté wàacawa Filipos ídalutalená ícha manuíri úni yáacubàa nave irìcu. Néese báinúaca èeri idénáami, mapisáináami àniwa, yá wàanàaca níái wàapichéeyéicawa Troas ídalutalená néré. Yá wayamáacawa néré siete èeri.

Visita de Pablo a Troas

⁷ Néeseté domingo irìcu, wàwacáidáyacacawa náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái wawacùacaténá wàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca. Yá Pablo icàlidaca nalí. Iwàwacutápináté Pablo yàacawa náicha mapisáita, íná icàlidaca nalí àta bamuchúamicataléta catá. ⁸ Wàwacáidáyacacatéwa abéeri imàdàaná irìculé iyéerica chènunibàa cáli inàni ícha. Nàyaca néré madécaná lámpara ipucuèyéicawa nacamalá piná. ⁹ Néese abéeri ùuculliri ípidenéeri Eutico yáawinéeriwa iyaca ventana irìcu. Pablo itàanícáiná mamáalàacata, yá cadapùleca báawanama yái ùucullirica. Yá iimáca íchawa yáawinacawa. Néese icaláacawa ventana irìcuíse, máisiba pisoíri ichènunica. Yá yéetácawa. ¹⁰ Pablo iricùacawa ùuculliri yàatalé. Néese Pablo yáawia iicáidaca ùucullirimi irí, yá Pablo yeedácani yùucutaléwa. Yá íimaca nalí níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái:

—Picácué cáalu pía. Cáucani —íimaca yái Pabloca.

¹¹ Néeseté Pablo yèèpùa iwàlùacawa nàwacáidacàalu irìculé chènuniréerica. Yá iwacùaca nalí pan, yái Santa Cenaca, iyáaca iyáacaléwa náapicha nacái, yá Pablo icàlidacaté nalí mamáalàacata, àta amalácataléta wawicáu. Néese yàacawa náicha. ¹² Néese yái ùucullirica, yèèpùacawa yéenánái yáapichawa, icáucàacáinátéwa, íná yéewa casímáica nawàwa manuísíwata.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Néeseté wàacawa Pablo ipíchalépiná. Wàacawa nave irìcu manuíri úni yáacubàa àta wàanàacatalétaté Aso ídalutalená néré wáipunitáidacaténá Pablo néré càide iyúwaté iwàwáaná, iwàwacáináté yàacawa néré cáli ínatabàa. ¹⁴ Wàanàaca Pablo Aso ídalutalená néré, yá iwàlùacawa wàatalé nave irìculé. Yá wàacawa manuíri úni yáacubàa Mitilene ídalutalená néré. ¹⁵ Néeseté wàacawa Mitilene ícha. Wàacawa abé èeri manuíri úni yáacubàa. Néese wàacawa mawiénita Quío yàasu iwàwata irí. Néese mapisáita àniwa wàanàaca Samos ídalutalená néré, idécanáamité wayamáidacawa Troguilio ídalutalená néré. Néese mapisáita àniwa wèèpùa wàacawa. Yá wàanàaca Mileto ídalutalená néré. ¹⁶ Càité wèèpunícawa càmicáináté Pablo iwàwa idècuniacawa manùba èeri Asia yàasu cáli ínata. Càmitaté

nacái iwàwa yàacawa Efeso iyacàlená néré. Néese, iwàwacaté yàanàaca caquialéta Jerusalén iyacàlená néré iwàwacáinaté iicáca náapicha judíonái yàasu culto ípidenérica Pentecostés.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Idècunitàacá Pablo iyaca Mileto ídalutalená néré, yáté ibànùaca tàacáisi Efeso iyacàlená néré imáidacaténá ancianonái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Efeso iyacàlená mìnánái. ¹⁸ Idécanáamité ancianonái nàanàaca yàatalé, yá Pablo íimaca nalí: “Píalíacuécawa nuináwaná ìwali, cànínacaalíté nùyacuéca pèewi èeri imanùbaca nùanàacatáiseté Asia yàasu cáli ínatalé àta siùca nacáide. ¹⁹ Macái èerité nùyaca pèewi íbaidéeri Wáiwacali irípiná. Càmitaté cachàini nuicáca núawawa. Máiní achúmacaté nuwàwa nàwali níara càmíiyéicaté yeebáida Wáiwacali itàacái. Nùuwichàacaté nacáiwa cáiwíiri iyú judíonái nawàwacáinaté imànica nulí báawéeri. ²⁰ Ewitaté nùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta càmítaté numáisanà píchacué tàacáisi iyúudèeripínacuécaté pía, ibatàa abéeri tàacáispínáta idècunitàacá nucàlidacuéca píriní nàwacáidacàalu néré, nacapèe irícu nacái. ²¹ Nùalàacaté níara judíoca, càmíiyéi judío nacái. Núumacaté nalí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná neebáidáanápiná nacái Wáiwacali Jesús itàacái. ²² Iná siùcade nùacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Espíritu Santo idéca ichùuliaca nùanápináwa néré, càmíta quéwa núalíawa cànínápinácaalí namànica nulí néré. ²³ Núalíacáitawa abéeri wawàsi. Yàcalé imanùbaca Espíritu Santo icàlidaca nulíni náucáanápiná núa presoíyéi ibànalìculé, nùuwichàanápiná nacáiwa madécaná yàawiría. ²⁴ Quéwa càmíta nuicá nucáucawa iyúwa máiníiri cawènica nulí. Abéerita nuwàwacáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa casíimáiri iyú, yái nuíbaidacalécawa Wáiwacali Jesús ichùulìerica numànica, nucàlidáanápiná tàacáisi wenàiwicanái irí, yái cayábéeri tàacáisi íiméerica cànínáca Dios iicáca wenàiwica.

²⁵ “Siùcade núalíacawa báisíiri iyú càmítacué piicá núa quirínama, píacué nucàlidéeyéicaté irí yái tàacáisica icàlidéerica cànínacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²⁶ Iná siùcade nuwàwacué nucàlidaca píriní, canáca nubáyawanácué píwalíise, péetácaalícuéwa píbáyawaná yáapichawa, nùalàacáinatécué pía. ²⁷ Nucàlidacatécué píri macái tàacáisi Dios iwàwéericuécawa píalíacawa ìwali; càmítacué nubàa píicha tàacáisi, ibatàa abéeripínáta, càmítacué nubàa píichani. ²⁸ Iná piicácué píichawa cayába, picùacué píiwitáisewa báawéeri íicha. Picùacué nacái macáita níara yeebáidéeyéica Jesús itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa piyacàle nérécué, yácáiná Espíritu Santo imàacacué picùaca Dios yàasu wenàiwica Dios iwènìeyéicaté Iiri íiraná iyúwa. ²⁹ Núalíaca nacáiwa nùacanáamiwa píchacué,

yási áibanái nàanàaca pìatalécué iwàwéeyéica iwènúadacuéca pìiwitáise Wáiwacali íchawa càide iyúwa caluéyéi cuwèesi lobo namáalàidacaalí ovejanái. ³⁰ Abénaméeyéi péenácué, áiba èeriwa néewáidaca wenàiwicanái nachìwa báawéeri iyúwa, nachìwáidacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàacaténáwa cachìwéeyéi yáapicha. ³¹ Iná piicácué píchawa cayába. Piwàwalicué cayába nùalàacatécué pía máisiba camuí èeríapi, táiyápi nacái. Nùalàacatécué pía macáita manuísíwata, nuícháanicaté nacái pìwalicué.

³² “Siùcade nuénánái numàacacué Dios icùaca pía, péewáidáanápínácué nacáíwa tàacáisi ìwali, yái nucàlidéericatécué pírí ímérica cáinináca Dios iicáca èeri mìnánái. Dios itàacái yáalimácué ichàiniadaca pìiwitáise Dios ìwali, yáalimácué nacái imàacaca pialíacawa cayába ìwali yái cawènírica Dios yèeripínácuéca píríwa áiba èeriwa, náapicha macáita yàasu wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. ³³ Càmitaté nuwàwa nùasupínáwa áibanái yàasu plata, nabàle nacái. ³⁴ Píalíacuécawa nuíbaidacaté cachàiníri iyú nucáapi iyúwa nuwèniacaténáté càinácaalí wawàsi wamáapuèricaté, núa nacái, núapichéeyéi nacái. ³⁵ Nucàlidacatécué pírí càiripínáta iwàwacutáanácué wáibaidaca, wayúudàacué nacái catúulécanéeyéi wenàiwica. Piwàwalicué Wáiwacali Jesús itàacái. Yá ímacaté walí: ‘Casíimái cachàini wía wàacaalí áibanái irí yái namáapuèrica, ícha yái nàanáca walí cawèníri’, càité ímaca yái Wáiwacalica”, ímaca yái Pabloca.

³⁶ Idécánáami Pablo icàlidaca nalíni, yá ibàlùacawa yùulúi ipùata iyúwa. Yá isutáca Dios ícha náapicha. ³⁷ Néese macáita náicháanica achúmaca nawàwa Pablo yàacáinatéwa náicha. Yá asianái nàanalícuca Pablo nasùsua nacái inàni ìwali, càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná, namàacacaalí yèepùacawa náicha wenàiwica cáininéeri naicáca. ³⁸ Yá máiní achúmaca nawàwa Pablo ímacáinaté nalí càminápináté yèepùà iicáca nía quirínama. Néese nàaca nàacawéeridaca Pablo àta nàanàacataléta nave néré.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

¹ Wàacanáamitéwa náicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wawàlùacawa nave iriculé. Néese wàacawa manuiri úni yáacubàa machacànita Cos yàasu iwàwata nérépiná. Néese mapisáita àniwa wàacawa Rodas yàasu iwàwata néré. Néese wàacawa Pátara ídalutalená néré. ² Néese idècunitàacá wàyaca Pátara ídalutalená néré, yaté wàanàaca nave yèericawa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Yá wawàlùacawa iriculé. Yá wàacawa náapicha. ³ Wàacawa manuiri úni yáacubàa, yá waicáca Chipre yàasu iwàwata. Yá wàacatéwa yéewápuwáise ícha àta

wàanàacalétaté Siria yàasu cáli néré. Yá wawàlùacatéwa Tiro ídalutalená néré iwàwacutácáináté nave imàacaca yàasusi néré. ⁴ Néese Tiro iyacàlená néré wacutáca áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wayamáacawa náapicha néré siete èeri. Espíritu Santo icàlidacaté nalí Pablo yùuwichàanápínatéwa Jerusalén iyacàlená néré, íná nasutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa néré. ⁵ Quéwa idécanáami wayamáacawa néré siete èeri, yáté wàacawa náicha. Macái níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nàacawéetúanái nacái, néenibe nacái, nàacawéeridacaté wía yàcalé ícha. Néese wabàlùacawa wàulúi ipùata iyúwa càina ínatalé wasutácáténá wíawawa Dios ícha néré. ⁶ Néese wacàlidacaté nalí wàanápínáwa náicha. Yá wawàlùacawa nave iriculé. Nèepùacawa nacái nacapèe néréwa.

⁷ Yá wàacatéwa Tiro ídalutalená ícha manuíri úni yáacubàa àta wàanàacataléta Tolemaida ídalutalená néré. Yáté wadéca wamáalàidaca wèepuníináwa manuíri úni yáacubàa. Wàanàacaté Tolemaida iyacàlená néré, yá watàidaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái. Yá wayamáacawa náapicha abé èeri. ⁸ Néeseté mapisáita àniwa Pablo, wía nacái yèepuníiyéicawa yáapicha, wàacawa náicha cáli ínatabàa. Néese wàanàaca Cesarea iyacàlená néré. Yá wawàlùacawa Felipe icapèe iriculé, yái icàlidéerica Wáiwacali itàacái áibanái irí. Yái Felipe abéeri néená níai sietéeyéica imanùbaca díaconoca, iyúudéeyéicaté apóstolnái quécháwanáimi Jerusalén iyacàlená irícu. Yá wayamáacawa Felipe yáapicha. ⁹ Yái Felipe idèniacaté báinúaca yéenibe inanáwa maníriyéi. Níai inanáica, profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliúise. ¹⁰ Wayamáacatéwa néré máisibáwanái èerita, yá áiba profeta yàanàaca néré, Judea yàasu cáli néeséeri ípidenéeri Agabo, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmaliúise. ¹¹ Idécanáami Agabo yàanàaca wàatalé, yá yeedáca Pablo yàasu cinturón. Néese yái profeta Agabo idacùaca yàabàliwa, icáapi nacáwa Pablo yàasu cinturón iyú. Yá Agabo íimaca walí:

—Espíritu Santo íimaca: Níara judío Jerusalén iyacàlená mìnánáica idacùapíná yái cinturón íiwacalica presocaténá namànicani, namàacacáténá càmiíyéi judío yùuwichàidacani —íimaca yái profetaca.

¹² Wéemlàcáináni, níai nacái Cesarea iyacàlená mìnánáica, íná wasutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa Jerusalén iyacàlená néré. ¹³ Néese Pablo íimaca walí:

—¿Cánacué pícháani? ¿Cánacué piwàwa cáaluca pimànica núa? Nudéca nuínáidacawa numàacáanápíná nadacùaca núa, nanúacáténá nacái núa Jerusalén iyacàlená néré Wáiwacali Jesús íwalíise, Dios iwàwacaalí càì namànica —íimaca yái Pabloca.

14 Yá càmita wáalimá wawènúadaca Pablo íiwitáise, íná masànaca wía. Wáimacáita walíwáaca:

—Wasutácué irí Wáiwacali íchawa imàníinápiná irí càide iyúwa Dios iwàwáaná —wáimaca.

15 Néese wachùniaca wàasuwa wàacaténáwa. Yá wàacawa Jerusalén iyacàlená néré. 16 Nàa nacáíwa wáapicha abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái Cesarea iyacàlená néeseeyéi. Wàanàacaté Jerusalén iyacàlená néré, yá natéca wía Mnasón icapèe néré, abéeri asìali béerìina yeebáidéericaté Jesús itàacái madécaná camuí. Yá wayamáacawa yáapicha néré.

Pablo visita a Santiago

17 Idécanáamité wàanàaca Jerusalén iyacàlená néré, néese níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàidaca wía casímáiri iyú. 18 Néese mapisáita àniwa Pablo yàacawa wáapicha wapáchiacaténá Santiago. Nàyaca nacái néré macáita ancianonái, icuèyéica Jerusalén iyacàlená mìnánai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. 19 Yá Pablo itàidaca nía. Néese icàlidaca nalíni éeréeri iyú macáita yái Dios imàníiricaté càmíiyéi judío yèewi Pablo icàlidacaalíte nalí Wáiwacali itàacái. 20 Níai ancianoca idécanáami néemìacani, yá nàaca Dios irí cayábéeri. Néese náimaca Pablo irí:

—Uwé, wéenásàiri, péemì cayábani, píalíacawa madécaná mìl namanùbaca judíonái neebáidaca Jesús itàacái. Yá macáita náimaca mamáalàacata iwàwacutáanása wía judíoca wamànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi imànica, éwita weebáidacáaníta Jesús itàacái. 21 Níai judíoca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nadéca néemìaca áibanái cachìwéeyéi icàlidaca piináwaná ìwali péewáidacasa macái judíonái iyéeyéica áiba cáli nayamáidáanápiná namànica càide iyúwa profeta Moisés ichùulianaté. Náimaca pìalàacasa judíonái ipíchaná namànica circuncisión néenibe asìanái iríwa, ipíchaná nacái namànica càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, náimaca. 22 ¿Càinásica wamàni? Báisíta néemìapíná piináwaná ìwali pianàaná aléi Jerusalén iyacàlená irìculé. 23 Cawàwanáta cayábaca pimànicaalí càide iyúwa wàalàaná pía. Nàyaca wèewi cháí báinúaca asìanái iwàwacutéeyéica íibaidaca Dios irípiná càide iyúwaté nacàlidáaná irí. 24 Pité nía píapichawa pimànicaténá náapicha culto càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, masacàanápinácué judíonái iicáca pía, piwàlùanápinácuéwa templo irìculé. Piwènià nacái nalípiná pìrái nawàwacutéerica namàacaca ofrenda iyú sacrificio piná templo néré. Yásí náalimá nadalúaca náiwita íbáináwa, náasáidacaténá nadéca namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná. Càita macái judíonái náalíapínacawa càmínápiná báisìiri yái néemìericaté piináwaná ìwali pimànicáiná machacànìiri iyú

càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wamànica, wía judíoca. ²⁵ Quéwa watànàacaté cuyàluta cà míiyéi judío irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náaliacaténáwa càmita iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wamànica wía judíoca. Abéerita iwàwacutá càmita nayáa iinási áibanái imàaquéerica ídolo irí iyúwa sacrificio, yái cuwáinái yéenáiwana. Iwàwacutá nacái càmita nayáa irái. Iwàwacutá nacái càmita nayáa iinási cà míirica íraná imusúawa ícha. Iwàwacutá nacái càmita naimá áiba wenàiwica yáapicha cà míichúaca náinusíwa, cà míirica nacái nanìrisíwa —íimaca yái Santiagoca.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Néeseté mapisáita àniwa Pablo itéca níai báinúaca aslanáica. Imànica náapicha culto nacáiri, nàapida náichawa nacái càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná masacàanápíná judíonái iicáca nía. Néese iwàlùacawa templo iriculé icàlidacaténá sacerdotenái irí càinái èeri irícucaalípinaté namàalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná, natécataípinacaté nàasu ofrendawa namàacacaténá Dios iríni sacrificio piná.

²⁷ Iwàwacutácaté nacùaca siete èeri. Batéwacaalíté namàalàacawa níai sieteca èeri, namàacacataípinaté pìraí ofrenda iyú, yá Pablo iyaca templo irícu. Abénameéeyéi judío Asia yàasu cáli néeséeyéi naicáca Pablo templo irícu. Yá natàaníca báawéeri iyú Pablo ìwali báawacaténá namànica áibanái wenàiwica íiwitáise calúanápíná naicáca Pablo, níai wenàiwica iyéeyéica templo irícu. ²⁸ Càité judíonái néemíanícawa wenàiwicanái irí: “¡Píacué israelitaca, piyúdàacué wía! Yái asìaliquéi yèepunìiriwa macái cárita, yéewáida yèepunícawa macái wenàiwica báawacaténá naicáca wía, wía judíoca. Yéewáidaca nía nacái náinàidacaténáwa báawéeri iyú Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. Yéewáidaca nacái báawáanápíná naicáca templo. Idéca nacái itéca cà míiyéi judío aléi templo iriculé casacàacaténá imànica templo Dios ícha, yái Dios yàasu templo masaquèerica”, náimaca Pablo ìwali.

²⁹ Càité nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali, naicácáinaté Pablo Jerusalén iyacàlená irícu, Trófimo yáapicha, Efeso iyacàlená mìnali, cà míirica judío. Iná nayúunáidaca Pablo itécaté yáapichawa Trófimo templo iriculé.

³⁰ Iná madécaná wenàiwica nàanàaca napiacawa, néemíanícawa, máiwitáiséeri iyú, níai Jerusalén iyacàlená mìnánái manùbéeyéica. Yá náibàaca Pablo nawatàidacani templo irícuíse. Idécanacáita namusúadacani, yá áibanái nabàliaca ícha templo inùma imanùbaca. ³¹ Idécunitàacá nanúacani, yá romanonái yàasu úwi íiwacaliná yéemiaca

naináwaná namànicasa máiwitáiséeri iyú, níái Jerusalén ìyacàlená mìnánái macáita. ³² Yá ráunamáita itéca yàasu úwináwa, náiwacanánái yáapichawa, yá nalicùa naplàcawa wenàiwicanái yèewiré. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, naicácanacáita úwi íiwacaliná, yàasu úwinái yáapichawa, yá nayamáidaca nanúadáidaca Pablo. ³³ Néese úwi íiwacaliná yàacawa nàatalé, yá íibàaca Pablo. Yá ichùullaca úwinái nadacùaca Pablo pucháiba cadena iyú. Néese úwi íiwacaliná isutáca yéemìawa nía cawinácaalíni, càinàcaalí báawéeri nacái imànica yái Pabloca. ³⁴ Quéwa níái wenàiwicaca abénaméeyéi néemíanicawa nacàlidaca abéeri wawàsi. Aibanái yéemíanicawa nacàlidaca nàasu wawàsita nacáwa áibalé áiba íicha. Yái úwi íiwacalináca càmita asái yéemiacani, namànicáiná madécaná nasànawa. Yá ichùullaca yàasu úwináwa natéenápíná Pablo nacapèe iriculéwa. ³⁵ Nàanàaca escalera néré, úwinái icapèe yàasu yàawa iriculé, yá iwàwacutáca úwinái iwáacutáidaca Pablo nacùacaténá náichani, níái manùbéeyéi caluéyéi wenàiwicaca, iwàwéeyéica inúacani. ³⁶ Nàacáináwa Pablo yáamiwáise néemíanicawa mamáalàacata: “¡Pinúacuénì!” náimaca néemíanicawa.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Batéwa úwinái iwàlùadaca Pablo nacapèe iriculéwa, quéwa Pablo itàaníca griego itàacái iyú úwi íiwacaliná irí. Pablo íimaca irí:

—¿Càmitasica pimàaca nutàaníca píapicha abéeri wawàsi? — íimaca yái Pabloca. Néese úwi íiwacaliná íimaca Pablo irí:

—Càmita nualía píalía pitàaníca griego itàacái iyú. ³⁸ Nuyúunáidacáita píaca Egipto yàasu cáli néeséeri, yái itéericaté báinúaca mil namanùbaca asianái inuéyéica wenàiwica manacúali yùuculé càinàwàiri imànicaténá úwi romanonái yàasu gobierno íipunita — íimaca. ³⁹ Néese Pablo íimaca irí:

—Judíocata núa. Numusúacatéwa Tarso ìyacàlená irícu, yái yàcalé máiníiri cachàinica Cilicia yàasu cáli íinatéerica iyaca. Pimàni nulí cayábéeri, pimàaca nucàlidaca nalíni, níái wenàiwicaca — íimaca yái Pabloca.

⁴⁰ Néese úwi íiwacaliná imàacaca Pablo itàaníca. Iná Pablo ibàlùacawa escalera íinata. Yá yúucaca icáapiwa nalí, masànacaténá nía, níái manùbéeyéi judíoca. Néese idéca masànaca nía, yá icàlidaca nalíni natàacái iyú, hebreo iyú.

22

¹ Pablo íimacaté nalí: “Péemiacué, nuénánái, siùcade nucàlidacué pirí nuináwanáwa”, íimaca nalí yái Pabloca.

² Idécanacáita néemíaca itàaníca natàacái iyú, hebreo iyú, yá masànata cachàiníwanái nabàlùacawa néemíaca irí. ³ Íimaca nalí àniwa yái Pabloca: “Judíoca núaquéi. Numusúacatéwa

Tarso ìyacàlená ìrìcu, Cilicia yàasu cáli íinata. Quéwa nudàwinàacatéwa cháí Jerusalén ìyacàlená néeni. Gamaliel yéewáidacaté núa. Nuéwáidacatéwa macái tàacáisi ìwali Dios ìchùulìericaté iyú wàawirináimi. Máini nuwàwaca numànica iyúwa Dios iwàwáaná càide iyúwa píacué siùcade. ⁴ Bàaluité numànica ùwicái náipunita, níai yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nubànùacaté nía yéewacaténá úwinái inúaca nía. Nudacùacaté nía, asianái, inanái nacái yéewacaténá úwinái itéca nía presoíyéi ibànaliculé. ⁵ Sacerdote íiwacaliná, nía nacái Jerusalén ìyacàlená íiwacanánái macáita náalimá nacàlidaca nuináwaná ìwali nuedácaté náicha cuyàluta judiónái yéewáidacàalu íiwacanánái irípiná, ìyéeyéicaté Damasco ìyacàlená ìrìcu. Nùacatéwa néré nuibàacaténá nía presoíri iyú nutécaténá nía Jerusalén ìyacàlená nérépiná nàuwichàacaténátéwa, níai yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái”, íimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta su conversión

⁶ Pablo íimaca nalí àniwa: “Nùacatéwa àyapulicubàa Damasco ìyacàlená nérépiná, yá machacànicaalíté èeri nùyaca mawiénita Damasco irí, yáta camalási chènuníiséeri icànaca núa cachàiníiri iyú. ⁷ Ináté núuwàacawa nullacawa nucalùniwa cáli íinatalé. Néese nuémìlaca tàacáisi chènuníise. Yá íimaca nulí: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?’, íimaca nulí. ⁸ Néese nusutáca nuémìawani: ‘¿Cawiná pía, Nuíwacali?’ núumaca irí. Yá tàacáisi íimaca nulí: ‘Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica núaquéi, yái piùwidéerica pimànica’, íimaca nulí. ⁹ Aibanái núapichéeyéica naicáca camalási, íná cáaluca nía. Càmita quéwa neebá tàacáisi itàanírìca núapicha. ¹⁰ Néese núumaca irí: ‘Nuíwacali, ¿càiná iwàwacutá numànica?’, núumaca irí. Yá Wáiwacali íimaca nulí: ‘Pimichàawa, pianáwa Damasco ìyacàlená ìrìculé; nérénica nacàlidaca piríwani macáita iwàwacutéeripiná pimànica’, íimaca nulí. ¹¹ Yái camalásica matuícaté imànica núa, íná núapichéeyéica natéca núa nucáapi ìwaliwa, yá wàanàacaté Damasco ìyacàlená ìrìculé.

¹² “Iyacaté néré áiba asìali íipidenéeri Ananías. Níara judíoca ìyéeyéica Damasco ìyacàlená ìrìcu, natàanícaté cáimiétaquéeri iyú Ananías ìwali, cáalíacáiri iyúcáiná yeebáidaca Dios itàacái, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuíse. ¹³ Yá Ananías yàanàacaté nùatalé iicácaténá núa. Yàanàacaté itàidaca núa cayábéeri iyú. Yá íimaca nulí: ‘Nuénásàiri Saulo, catuíca píawa’, íimaca nulí. Yáta catuíca núa. Yáté núalimá nuicácani, yái Ananíasca. ¹⁴ Néese íimaca nulí: ‘Yái Diosca, wàawirináimi yeebáidéericaté itàacái, idéca yeedáca pía píalíacaténáwa càinácaalí iwàwáaná pimànica. Idéca imàacaca piicáca Jesús, yái mabáyawanéerica. Idéca imàaca nacái péemìaca Jesús itàaníca píapicha. ¹⁵ Iná picàlida macáita èeri

mìnanái iríwani, yái piiquéerica, yái péemièrica nacái. ¹⁶ Siùcade picá pidècuníawa. Pimichàawa, pibautizáanáwa, pisutá píawawa Wáiwacali ícha imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná ícha', càité Ananías ímaca nulí", ímaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ Néeseté Pablo ímaca nalí àniwa: "Nuèpùacanámítéwa Jerusalén iyacàlená iriculé, yá nùacatéwa templo iriculé nusutácáténá núawawa Dios ícha. ¹⁸ Idècunitàacá nusutáca Dios ícha, yá nuicáca Wáiwacali yéénaiwanási nacáiri iricúise. Yá ímaca nulí: 'Pèepùawa Jerusalén iyacàlená ícha caquialéta, càmicáiná neebáidapíná piríwani, yái picàlidéerica nunùmaliçúise', ímaca yái Wáiwacalica. ¹⁹ Néese núumaca irí: 'Nuíwacali, náaliacawa nuináwaná ìwali nùanátéwa néewáidacàalu imanùbaca iriculé, yáté nuibàaca nutéwa wenàiwica presoíyéi ibànalìculé, níái yeebáidéeyéica pitàacái. Nuchùuliacaté nacái úwinái icapèedáidaca nía. ²⁰ Nanúacaalíté Esteban íba iyú, yái icàlidéericaté tàacáisi pinùmaliçúise, yá nubàlùacatéwa néeni abédanamata nacái nuíwitáise náapicha, nucùacaté nacái nàasu ruana nacáiri, níara inuéyéicaté Esteban', càité núumaca Wáiwacali irí. ²¹ Quéwa Wáiwacali ímaca nulí: 'Píawa, nubànùacáiná piacawa déeculé picàlidacáténá nacái nuináwaná ìwali càmiyéi judío irí', càité ímaca nulí yái Wáiwacalica", ímaca yái Pabloca.

Pablo en manos del comandante

²² Néemìacanacáita yái Pablo icàlidéerica càmiyéi judío ìwali, yá càmita quirínama judionái yéemìaca Pablo iríni. Néese nadàbaca néemíanicawa cachàiníiri iyú Pablo ìwali. Náimaca néemíanicawa: "¡Pinúacuéní, yái asìalica! ¡Cayábéerica yéetácawéi!" náimaca néemíanicawa. ²³ Idècunitàacá néemíanicawa, yá nacusúa nàasu ruana nacáiriwa, náucaca nacái cáli ichùmalé chènuniré, máinicáiná calúaca nía. ²⁴ Iná úwi íiwacaliná ichùullaca úwinái itéca Pablo nacapèe iriculéwa. Yá ichùullaca nacapèedáidaca Pablo cabèesi iyú, icàlidacáténá nalí iináwanáwa, báisíiri iyúta, náaliacáténáwa cáná yéewa wenàiwicanái néemíanicawa Pablo ìwali. Uwi íiwacaliná càmitaté yáaliawa càmicáiná yéemìaca hebreo itàacái, yái tàacáisi Pablo icàlidéericaté iyúni wenàiwicanái irí. ²⁵ Quéwa, idècanáami úwinái nadacùaca náichawa Pablo nacapèedáidacáténáni, yá Pablo ímaca áiba capitán irí ibàluèricawa néeni. Pablo ímaca capitán irí:

—Báawéeriquéi picapèedáidáanáuécua núa, romanosàiricáiná núa, càmiricáwaca juez yéemìaca icàlidáaná iináwanáwa —ímaca yái Pabloca. ²⁶ Iná capitán yàacawa úwi íiwacaliná yàatalé. Ímaca irí:

—Cayába, picá pimàni irí báawéeri, yái asàlica. Romanosàiriquéi —íimaca.

²⁷ Néese, úwi íiwacaliná yàacawa Pablo yàatalé, isutácáténá yéemíawa Pablo. Yá íimaca Pablo irí:

—¿Báisí romanosàirica pía? —íimaca. Néese Pablo íimaca irí:

—Báisíta, núaquéi —íimaca yái Pabloca. ²⁸ Néese úwi íiwacaliná íimaca Pablo irí àniwa:

—Iwàwacutácaté nupáyaidaca madécaná plata iyú, namàacacáténáté romanosàirica núa —íimaca. Quéwa Pablo íimaca irí:

—Emperador imànicaté cayábéeri nusèenáimi judíonái irí, imàacacaté romanonáica nía. Càicata romanonái ìiricata núaquéi, íná yéewa romanosàirisíwacata núa —íimaca yái Pabloca.

²⁹ Níái úwinái idacuèyèicaté Pablo nacapèedáidacáténáni, néemíacáiná iináwaná romanosàiricani, yá nèepùacasíwa Pablo íicha. Yá nacái cáaluca úwi íiwacalináca, ichùulíacáináaté úwinái idacùacani, yái Pabloca, romanosàirica.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Néese mapisáinámi àniwa, úwi íiwacaliná iwàwacaté yéemíaca machacàníri iyú ìwali cáná yéewa judíonái icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Yá iwasàaca cadena Pablo íicha. Néese ichùulíaca nàwacáidáyacacawa macái sacerdote íiwacanánái, Junta Suprema nacái, níái judío icuèrinánái béeyéica. Néese itéca Pablo nàatalé, yá imàacaca Pablo ibàlùacawa nàacuésemi.

23

¹ Néeseté Pablo iicáidaca machacàníri iyú nalí níái Junta Supremaca. Yá íimaca nalí:

—Píacué nuénánái, Dios yáalíacawa nudéca nùyaca machacàníri iyú Dios iicá sùmàicaalíté núa àta siùca nacáide —íimaca yái Pabloca.

² Néeseté Ananías yái sacerdote íiwacalináca ichùulíaca áiba ibàluèriwa mawiénita Pablo irí icapèedáanápíná Pablo inùma.

³ Néese Pablo íimaca irí:

—¡Dios yùuwichàidapíná píawa, pía pucháibéeri íiwitáiseca! Báisícaalí píawinawa néré péemíacáténá nuináwaná ìwali càide iyúwaté profeta Moisés ichùulíaná, néese, ¿cáná pichùulíaca namànica, yái nacapèedáanáca núa? —íimaca yái Pabloca.

⁴ Néese níái ìyèeyéica néré náimaca Pablo irí:

—¡Picá picuísa pííchawa Dios yàasu sacerdote íiwacaliná! — náimaca. ⁵ Néese Pablo íimaca àniwa:

—Píacué nuénánáica, càmítaté núalíawa sacerdote íiwacalinácani, núalíacáináwa Dios itàacái íimaca: ‘Píacué pitàani báawéeri iyú picuèriná ìwaliwa’, íimaca yái Dios itàacáica.

⁶ Néese Pablo yáaliaca iicáca nía, níai Juntaca. Yáaliacawa saduceonái yéenáca abénaméeyéi nèewi, fariseonái yéenáca áibanái nèewi. Iná Pablo íimaca nalí cachàiníri iyú:

—Píacué nuénánáica, fariseoca núaquéi. Fariseonáicaté nacái nùawirináimica. Nùyaca cháí presoíri iyú áibanáicáiná icháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa wenàiwica áiba èeriwa —íimaca yái Pabloca.

⁷ Néese idécanacáita icàlidaca nalíni, yá níai fariseoca, saduceonái nacái nadàbaca néemáníacawa naliwáaca ùuléri tàacáisi iyú. ⁸ Níacáiná saduceoca náimaca càmítasa yéetéeyéimiwa nacáucàapínáwa, canása nacái ángelnái, canása nacái wenàiwica iwàwa cáuri. Quéwa fariseonái neebáidaca macáita. ⁹ Yá macáita néemáníacawa naliwáaca lúasi iyú. Néese abénaméeyéi fariseo yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu namichàacawa, yá náimaca:

—Yái asíali càmíta imàni báawéeri. Cawàwanáta ángel idéca itàanáca yáapicha, càmicaalí nacái cawàwanáta wenàiwica iwàwa cáuri idéca icàlidaca irí tàacáisi —náimaca.

¹⁰ Néese, nadàbaca napéliyacacawa, yá icalùadacawa yái úwi íiwacalíná íináidacawa namàdàidáanápíná náichawáaca yèewi yái Pabloca. Iná úwi íiwacalíná ichùullaca yàasu úwináíwa nawasàanápíná Pablo judíonái íicha cachàiníri iyú. Yá úwinái itéca Pablo úwinái icapèe néré.

¹¹ Néeseté táiyápi Wáiwacali imàacaca yáawawa Pablo iicácani. Yá íimaca Pablo irí: “Picá cáalu pía, iwàwacutácáiná picàlidaca nuináwaná ìwali wenàiwicanái irí Roma ìyacàlená irícu, càide iyúwa picàlidáanácáwa nalíni cháí Jerusalén ìyacàlená irícu”, íimaca yái Wáiwacalica.

Planes para matar a Pablo

¹² Mapisáita àniwa abénaméeyéi judío abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nanúanápíná Pablo. Néese náimaca naliwáaca Dios íipidená ìwali càmíinápínaté nayáa nayáacaléwa, ibatàa únipíná nàira àta nanúacataléta Pablo. Náimaca Dios inúanápínaté nía càmicaalí namàni càide iyúwa náimáanaté, náimacáinása càì Dios íipidená ìwali, náimaca. ¹³ Càité náimaca cuarenta ichàbaníise asíanáica. ¹⁴ Iná nàacawa sacerdote íiwacanánái yàatalé, yàcalé íiwacanánái néré nacái. Yá náimaca:

—Wadéca wamànica wawàsi wáapichawáaca Dios íipidená ìwali, Dios inúanápíná wía wayáacaalí wayáacaléwa ipíchawáise wanúaca Pablo. ¹⁵ Iná píacué, nía nacái Junta Suprema, pisutácué úwi íiwacalíná íicha wawàsi yeedáanápíná piatalé Pablo táwicha. Píimacué úwi íiwacalíná irí piwàwáanácué péemíaca Pablo iináwaná ìwali quiríta cayábéeri iyú. Yásí

wacùacani wanúacaténáni ipíchawáise yàanàaca pìatalécué — náimaca.

¹⁶ Quéwa Pablo yéenásàatúa ìiri yéemìacaté nawàwáanáté nanúaca Pablo. Yá yàacawa úwinái icapèe néré icàlidacaténá Pablo iríni. ¹⁷ Néese Pablo imáidaca capitán. Yá Pablo ímaca capitán irí:

—Pité yái ùucullirica píiwacali yàataléwa, yáara úwi íiwacalináca, iwàwacutácáiná ùuculliri icàlidaca irí wawàsi — ímaca yái Pabloc.

¹⁸ Yá capitán itéca ùuculliri úwi íiwacaliná yàatalé. Yá ímaca úwi íiwacaliná irí:

—Yái Pablo presoírca idéca imáidaca núa. Yá isutáca nuícha wawàsi nutéénápiná pìatalé yái ùucullirica. Iwàwacutása icàlidaca pírí wawàsi — ímaca.

¹⁹ Néese úwi íiwacaliná itéca ùuculliri icáapi ìwaliwa, yá itécani méetàucuta áibanái ícha. Yá ímaca ùuculliri irí:

—¿Càinásica piwàwa picàlidaca nulí? — ímaca. ²⁰ Néese ùuculliri ímaca irí:

—Abénaméeyéi judío nadéca abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nasutáanápiná pícha wawàsi pitéénápiná Pablo táwicha Junta Suprema yàatalé nawàwacáinása néemíaca Pablo iináwaná ìwali cayábéeri iyú.

²¹ Picánica quéwa peebá, nadèniacáiná cuarenta ichàbaníise aslanáica icuèyéi ibàacanéri iyú nanúacaténáni. Yá nadéca namànica wawàsi náapichawáaca Dios ípidená ìwali, Dios inúanápinása nía, nayáacaalí nayáacaléwa ipíchawáise nanúaca Pablo. Siùcade nadéca nachùnìaca macáita. Abéta iwàwacutá nasutá pícha wawàsi — ímaca.

²² Néese úwi íiwacaliná imàacaca ùuculliri yàacawa ícha. Ichùuliaca ùuculliri càminápiná icàlida áibanái iríni.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

²³ Néeseté úwi íiwacaliná imáidaca pucháiba yàasu capitánwa. Yá ichùuliaca nàwacáidáanápiná doscientos namanùbaca úwi, yèeyéiwa yàabàli iyúwa, setenta namanùbaca úwi nacái yèeyéiwa caballo ínata, áiba doscientos namanùbaca úwi itéeyéica yàasu ùlibànawa. Ichùuliaca namusúacawa Jerusalén ìyacàlená ícha nàacaténáwa Cesarea ìyacàlená nérépiná a las nuevecatái catá. ²⁴ Ichùulìaca nacái nachùnìanápiná caballonái yéewacaténá Pablo yàacawa caballo ínata. Ichùuliaca macáita nacùnánápiná cayábani yái Pabloc, natéénápináni gobernador Félix yàatalé. ²⁵ Yá ibànùaca náapicha cuyàluta. Yá cuyàluta ímaca:

²⁶ “Núa, Claudio Lisias, nuwàwalica pía manuísíwata, pía máiníiri cáimiétacanáca Félix gobernador. ²⁷ Níái judíoca náibàacaté yái asialica, yá nawàwacaté nanúacani, quéwa nuémíacanacáita iináwaná ìwali romanosàiricani, yá

nùacawa nàatalé nùasu úwinái yáapichawa nuwasàacaténáni judíonái ícha, yái asíalica. ²⁸ Néese nuwàwacaté nùalíacawa càiná ìwalíisecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali, íná nutécani judíonái yàasu Junta yàatalé, níái judío ìiwacanánáica. ²⁹ Càì meedá nacháawàaca iináwaná ìwali nàawirináimi ìíwitáise ìwaliwa, quéwa càmita nàanàa ìwali ibáyawaná nanuérípiná ìwalíiseni, càmita nacái wáuquéerípináni presoíyéi ibànalículé. ³⁰ Quéwa nuémìacáináté judíonái iináwaná ìwali náináidacatéwa nanúanápínáni, íná nubànùacani pìatalé. Nudéca nacái nusutáca náicha, níara icháawèeyéica iináwaná ìwali nàanápíná pìatalé nacálidacaténá piríni càinácaalí báawéeri wawàsi nadèniaca yáapicha. Yácata imanùbaca, núa Claudio Lisias”, ìimacaté yái cuyàlutaca.

³¹ Néeseté úwinái namànicaté càide iyúwa náiwacali ichùulianáté nía. Yá needáca natéwa Pablo táiyápicáwa Jerusalén ìyacàlená ícha àta nàanàacataléta Antípatris ìyacàlená néré. ³² Néese mapísáita àniwa, níái úwi yèepuníiyéicawa yàabàli iyúwa nèepùacawa úwinái icapèe néré Jerusalén ìyacàlená irículé. Aibanái úwi yèeyéicawa caballo íinata nàaca natéca Pablo mamáalàacata. ³³ Nàanàacaté Cesarea ìyacàlená néré, yá úwinái yàaca cuyàluta gobernador irí. Nachàbáida nacái irí Pablo. ³⁴ Gobernador iléecanáami cuyàluta, yá isutáca yéemíawa síisáanéericaalí yái Pabloca. Néese gobernador yéemìacáiná Cilicia yàasu cáli néeséericani, yá gobernador ìimaca Pablo irí:

³⁵—Nàanàacaalípiná níara icháawèeyéica piináwaná ìwali, yásí nuémì piináwanáwa —ìimaca. Néese gobernador ichùulíaca úwinái icùaca Pablo cayába Herodes icapèe manuírí irícu.

24

Defensa de Pablo ante Félix

¹ Néeseté cinco èeri idénáami, yáté Ananías, yái sacerdote ìiwacalíná, yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré. Abénaméeyéi Jerusalén ìyacàlená ìiwacanánái yàanàaca Ananías yáapicha, abogado nacái ípidenéeri Tértulo. Yá nàacawa Félix gobernador yàatalé nacháawàacaténá Pablo iináwaná ìwali. ² Néese úwinái natéca Pablo néré, yá Tértulo idàbaca icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Tértulo ìimaca Félix gobernador irí:

—Cayábéeri píiwitáise, pía gobernador, pidéca picùaca wía cayába. Siùcade wàyaca matuìbanáiri iyú picùacáiná wía cayába, pidéca nacái pimànica madécaná cayábéeri wawàsi piyúudàacaténá wàasu cáli néeséeyéi. ³ Iná macái wía àta alénácaalí wàyaca, wàaca pirí cayábéeri càirípináta, pía máiníiri cáimiétacanáca Félix. ⁴ Quéwa càmita wawàwa wasàiwicaca pirí wawàsi mamáalàacata, abéerita wasutáca

pícha wawàsi pimànlínápiná walí cayábéeri péemlínápiná wasàna quiríta. ⁵ Wadéca wáalíacawa máini báawéerica íiwitáise yái asàlica. Macái cáli ínata báawaca imànica macái judío íiwitáise náapichawáaca. Yácata náiwitápu níara nazarenoca, yeebáidéeyéica áiba tàacáisi méetàuculéerica wàawirináimi íiwitáise íicha. ⁶ Iwàwacaté nacái casacàaca imànica wàasu templo Dios íicha. Iná wáibàacani wàuwichàidacaténáni càide iyúwa wàawirináimi yàasu tàacáisi ichùulianá wamànica. ⁷ Quéwa yáara úwi íiwacalíná Lisias iwàlùacatéwa wèewiré, yá itéca wáichani cachàiníiri iyú. ⁸ Néese Lisias icàlidacaté walí iwàwacutáanása nàanàaca platalé, níai iwàwéeyéica icháawàaca iináwaná ìwali. Quéwa píalimá pisutáca péemlìawani, yái úwi íiwacalínáca iyéerica Jerusalén iyacàlená irìcu, píalíacaténáwa machàcaníiri iyú ìwali yái wacháawàanáca iináwaná ìwali, yái asàlica —íimaca yái abogadoca.

⁹ Càita nacái áibanái judío ibàlùeyéicawa néré náimaca Félix irí abédanamatasa náiwitáise nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali. ¹⁰ Néese gobernador yúucaca icàapiwa Pablo irí yáasáidacaténá imàacaca Pablo icàlidaca iináwanáwa. Yá Pablo íimaca:

—Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápíná pirí nuináwaná ìwaliwa, càinácaalí ìwalíise nacháawàaca núa. Pidéca picùaca wàasu cáli madécaná camuí, pidéca nacái péemlìaca waináwaná, íná yéewa píalíacawa cayába càinácaalí wàyaca càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise iyáaná, wía judíoca. ¹¹ Piwàwacaalí pisutáca péemlìawa áibanái, yásí píalíacawa nùwali nùanàacaté Jerusalén iyacàlená néré doce èeri néese siúcáade, nùacaténaté Dios icàaluíniná. ¹² Càmita nàanàa núa itàanírìca chàinisíiri tàacáisi iyú wenàiwicanái yáapícha templo irìcuta. Càmita nacái nuwènúada wenàiwicanái íiwitáise calúacaténá nía namànlínápiná máiwitáiséeri iyú. Càmita nacái numàni càì judionái yéewáidacàalu irìcu, áibacatalé Jerusalén iyacàlená irìcubàa nacái. ¹³ Níai wenàiwica iyéeyéica cháì càmita náalimá náasáidaca pirí báisicani yái nacháawèerica nuináwaná ìwali ìwalíise. ¹⁴ Quéwa nucàlida piríni nuíbaidaca Dios irípiná, yái Dios wàawirináimi nèericaté icàaluíniná. Yá nuebáidaca càide iyúwa íimàaná yái tàacáisi íipidenéerica Wàlisàì Ayapu, yái tàacáisica níai wenàiwica íiméerica ìwali càmírìsa báisita, quéwa nuebáidaca mamáalàcata macáita tàacáisi profeta Moisés icàlidéericaté, profetanái nacái natànèericaté Dios inùmalìcuise. ¹⁵ Nuebáida nacái Dios icàucàidáanápíná macái yéetéeyéimiwa, cayábéeyéi, báawéeyéi nacái, càide iyúwa níai judíoca yeebáidáaná nacái. ¹⁶ Iná nùalimáidaca numànica macáita machàcaníiri iyú càiripináta amalácaténá nuíwítáise wenàiwicanái iicápiná, Dios iicápiná nacái.

¹⁷ “Táquicha tàacáwa, nuèpunícanáamiwa áiba cálré máisibáwanáita camuí, yá nuèpùacawa aléi nùasu cáli

íinataléwa nutecaténá plata nuénánái catúulécanéeyéi iríwa, numàacacaténá nacái plata ofrenda iyú Jerusalén iyacàlená néeni. ¹⁸⁻¹⁹ Néese nùyacaté templo irìcu, numàacacaténáté ofrenda, idécanáamité namànica culto nacáiri, nùapìda nuíchawa nacái càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná masacàacaténá naicáca núa, càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi imànica, ipíchawáise nawàlùacawa templo irìculé. Canáca máiní wenàiwica nùapicha, càmita nacái wawènúada wenàiwicanái íiwitáise namànicaténá máiwitáiséeri iyú. Néeseté abénaméeyéi judío Asia yàasu cáli néeséeyéi nàanàaca núa néré. Niaté báawaca imànica wenàiwicanái íiwitáise calúacaténáté naicáca núa. Iná iwàwacutá níata yàanàaca aléi pìatalé nacháawàacaténá nuináwaná ìwali báisícaalíté naicáca numànica nubáyawanáwa. ²⁰ Càmicaalí níara Asia yàasu cáli néeséeyéica nàanàaca, yá pimàaca níái judío iyéeyéica cháí nacàlidaca piríni càirínácaalí nubáyawaná nàanàaca nùwali nubàlùacaalítéwa judíonái yàasu Junta Suprema yàacuésemi, níái judío icuèrinánái béeyéica. ²¹ Abéerita wawàsi ìwalíise cawàwanáta náalimá nacháawàaca nuináwaná ìwali: Nubàlùacaalítéwa Junta Suprema yàacuésemi, yá nucàlidacaté nalíni cachàiníiri iyú: ‘Pídécuéca picháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa’, càité núumaca”, íimaca yái Pabloc.

²² Néese Félix idécanáamité yéemíacani, yá ichùullaca íichawa níái judíoca, yéemíacaténása nacháawàaná Pablo íináwaná ìwali quiríta áiba èeripínása, yácáiná Félix yáalíacatéwa càinácaalíté nàyaca níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi áibanái yàaca íipidená Wàlisài Ayapu. Yá Félix íimaca nalí:

—Nucàaca yàanàaca yàara úwi íiwacalíná Lisiasca, yásí nuemíacué quiríta ìwali, yái pìasu wawàsica —íimaca yái Félixca.

²³ Néese Félix ichùullaca úwisàiri capitán icùanápíná Pablo presoíri iyú, quéwa imàacáanápíná Pablo yèepunícawa matuíbanáita capìi irìcubàata, imàaca nacái Pablo yàacawéeyéiná napáchiacani, nayúudàacaténáni, càinácaalí wawàsi Pablo imáapuèri.

²⁴ Néeseté máisiba èeríwanái idénáami, yá Félix yàanàaca àniwa yàacawéetúa Drusila yáapichawa, abéechúa judíosàatúa. Yá Félix ichùullaca needáca yàatalé Pablo. Yá yéemíaca Pablo icàlidaca nalí Jesucristo íináwaná ìwali, yái tàacáisi íiméerica iwàwacutáaná wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái. ²⁵ Néese Pablo icàlidaca nalíni iwàwacutá wàyaca machacàníiri iyú, iwàwacutá wacàaca wáiwitáisewa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yá nacái Dios yùuwichàidáanápínáca báawéeyéi wenàiwica imáalàapínácaalíwa yái èeriquéi, ínáté cáaluca Félix. Yá íimaca Pablo irí:

—Siùcade pèepùawa wáicha. Aibaalípiná numáidaca pía àniwa nudèniacaalíta èeri —íimaca yái Félixca.

²⁶ Félix iwàwacaté nacái Pablo yàaca irí plata iwasàacaténáni, íná Félix imáidaca yàataléwa Pablo manùba yàawiría itàanícáténá yáapicha. ²⁷ Néeseté pucháiba camuí idénáami, Félix càmita quirínama icùa yáara cálica. Yá Porcio Festo icùaca cáli Félix yáamirìcubàa. Félix iwàwacaté cayábaca judíonái iicácani, ínáté imàacaca Pablo presoíyéi ibànalìcu.

25

Pablo delante de Festo

¹ Néeseté Festo yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré icùacaténá cáli. Yá másiba èeri idénáami àniwa, Festo yàacatéwa Cesarea ìyacàlená ícha Jerusalén ìyacàlená nérépiná. ² Idécánáami Festo yàanàaca Jerusalén néré, yá sacerdote ìiwacanánái, nía nacái judío máníiyéi cachàinica icháawàaca Pablo iináwaná ìwali Festo irí. ³ Nasutáca Festo ícha wawàsi imàniínápiná nalí cayábéeri ichùuliaca úwinái natéénápiná Pablo Jerusalén ìyacàlená néré, níacáiná judíoca nadèniaca nàasu wenàiwicawa icuèyéica Pablo yàanàaca àyapulicubàa nanúacaténáni. ⁴ Quéwa Festo icàlidaca nalíni iwàwacutáanáté romanonái icùaca Pablo Cesarea ìyacàlená néeni, yá nacái Festo yèeripináté néréwa mesúnamáita, íimaca. ⁵ Yá Festo íimaca judíonái irí:

—Iná iwàwacutácué píiwacanánái nàacawa núapicha Cesarea ìyacàlená néré. Néese báisícaalíté Pablo imànica ibáyawanáwa, yásí yéewacué picháawàaca iináwaná ìwali —íimaca yái Festoca.

⁶ Festo iyamáacawa Jerusalén ìyacàlená irícu ocho èeri, cawàwanáta diez èeri. Yáté yèepùacawa Cesarea ìyacàlená néré. Néese mapisáináami àniwa yáawinacawa yàalubái íinatawa yéemìacaténá wenàiwicanái iináwaná. Yá Festo ichùuliaca úwinái itéca yàatalé Pablo. ⁷ Pablo iwàlùacawa néré, néese níái judío yàanèeyéicaté Jerusalén ìyacàlená ícha nàacawa Pablo yàatalé. Yá nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali; náimaca Pablo imànicasa madécaná wawàsi báawéeri, éwita càmicáaníta náalimá náasáidaca báisícatani, yái náiméerica ìwali. ⁸ Néese Pablo íimaca Festo irí icàlidacaténá iináwaná ìwaliwa:

—Càmitaté numàni áiba wawàsi méetàuculéeri judío yàawirináimi íiwitáise ícha, càmita nacái numàni áiba báawéeri wawàsi judíonái yàasu templo irí, càmitaté numàni ùwicái emperador romanosàiri íipunita, yái icuèrica macái cáli imanùbaca —íimaca yái Pabloca.

⁹ Quéwa Festo iwàwacaté casíimáica judíonái iicácani yái Festoca, íná isutáca yéemìawa Pablo:

—¿Píwàwasica piàcawa Jerusalén ìyacàlená néré nuémìacaténá piináwaná ìwali néré judío ìiwacanánái yàacuéssemi wáalíacaténáwa asáisi iwàwacutácaalí wàuwichàidaca pía ìwalíise

yái wawàsi nacháawèerica pía ìwalíse? —Ímaca yái Festoca.

¹⁰ Néese Pablo ímaca irí:

—Nùyaca cháí emperador romanosàiri yàasu gobierno ichùuliacataléca péemíaca nuináwaná ìwali, wenàiwica icháawàacaalí nuináwaná ìwali, càide iyúwa iwàwacutáaná péemíaca nulí, romanosàiricáiná núa. Canáca yéewaná judiónái néemíaca nuináwaná ìwali nàuwichàidacaténá núa. Píalíacawa cayábéeri iyú canáca nubáyawaná judiónái irí.

¹¹ Báisícaalí numànicaté nubáyawanáwa nanuéripiná ìwalíse núatá, yá càmíta nusutá nawasàanápíná núa yéetácáisi íchatá. Càmita quéwa báisí yái nacháawèerica nuináwaná ìwalíse, íná iwàwacutá càmíta pèepùada nalí núa. Nuwàwaca emperador romanosàiri yéemíaca nuináwaná ìwali —ímaca yái Pabloca.

¹² Néeseté Festo itàaníca áibanái asíanái yáapicha, níái yáapichéeyéica yàalèyèicani. Festo itàaníca náapicha, néese ímaca Pablo irí:

—Pidéca pisutáca nuícha wawàsi nubànùanápíná pía emperador yàatalé yéemíacaténá piináwaná ìwali, íná nubànùapíná pía néréwa —ímaca yái Festoca.

Pablo ante el rey Agripa

¹³ Néeseté máisibáwanáita èeri idénáami, rey Agripa yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré, Berenice yáapicha. Nàanàacaté natàidacaténá Festo, yái gobernadorca. ¹⁴ Yá nayamáacawa máisibáwanáita èeri, íná Festo icàlidaca rey Agripa irí Pablo iináwaná ìwali. Yá Festo ímaca rey Agripa irí:

—Iyaca cháí abéeri asíali Félix imàaquéericaté presoíyéi ibànalícu, ípidenéerica Pablo. ¹⁵ Nupáchiacaalíte Jerusalén ìyacàlená néré, níara sacerdote íiwacanánáica, nía nacái Jerusalén ìyacàlená íiwacanánáica, nacháawàaca nulí iináwaná ìwali. Nawàwacaté numàacaca nanúacani. ¹⁶ Yáté nucàlidaca nalíni càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía romanoca, càmíta wachùulia nanúaca wenàiwica àta iicácataléta cawinácaalí icháawèeyéica iináwaná ìwali, yéewacaténá icàlidaca iináwaná ìwaliwa nacái, yái wawàsi nacháawèerica iináwaná ìwalíse.

¹⁷ Íná idécanáamité nàanàaca aléi, yáté càmíta núuca èeri. Néeseté mapisáita àniwa núawinacatéwa nùasu yàalubáisi íinatawa nuemíacataléca nacháawàaná wenàiwica iináwaná ìwali. Yá nuchùulíaca úwinái needáca nùataléwa yái asíalica. ¹⁸ Néese níái icháawèeyéicaté iináwaná ìwali càmíta nacàlida ìwali báawéeri wawàsi càide iyúwa nuínáidáanátéwa nacháawàanápínaté iináwaná ìwali. ¹⁹ Nacháawàacáitaté iináwaná ìwali meedá ìwalíse yái nàawirináimi íiwitáiseca. Nacháawàa nacái iináwaná ìwali icàlidacáinása tàacáisi áiba asíalimi ìwali ípidenéerimicaté Jesús, yéetéericatéwa quéwa náimaca Pablo icàlidacasa mamáalàacatani cáunásani, yái Jesúsca.

²⁰ Càmicáiná núalíawa càinápínacaalí numàníripiná

ìwali yái wawàsica, yá nusutácaté nuémìawa Pablo asáisí iwàwacaalí yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré nuémìacaténá néré yàasu wawàsi. ²¹ Quéwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínani emperador yàatalé, yái emperador romanosàiri wèericuéca ímíétacaná, icuèrica macái cáli imanùbaca, yéewacaténá emperador yéemìaca nacháawàaca yái asíali iináwaná ìwali. Iná nuchùullaca úwinái icùaca Pablo presoíyéi ibànalìcu àta nùalimácataléta nubànùacani emperador yàatalé —ímaca yái Festoca.

²² Néese rey Agripa ímaca Festo irí:

—Núacáanítani nuwàwa nuémìaca yáara asíali icàlidáaná iináwaná ìwaliwa —ímaca yái Agripaca. Yá Festo ímaca irí:

—Táwicha péemìawani —ímaca yái Festoca.

²³ Néese mapisáináami àniwa Agripa, Berenice nacái nàanàaca máini cáimiétaquéri iyú, nabàle cawèníri yáapichawa, namanùbaca yáapichawa nacái manùbéeyéi. Yá nawàlùacawa capíi imàdàaná manuíri irìculé, nàwacáidacàalu néemìacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. Uwi íiwacanánái nawàlùacawa náapicha, nía nacái Cesarea ìyacàlená íiwacanánái máiniyéica cachàini. Néese Festo ichùullaca úwinái yeedáca Pablo. Yá natéca Pablo. ²⁴ Néese Festo ímaca nalí, níái manùbéeyéi wenàiwicaca:

—Rey Agripa, píacué nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa wáapicha. Yácata asíalí. Madécaná judío nadéca nacháawàaca nulí iináwaná ìwali Jerusalén ìyacàlená néeni, cháí Cesarea ìyacàlená nacái. Mamáalàacata néemíanicawa nulí, nasutáca numàacáanápíná nanúacani. ²⁵ Quéwa càmita nùanàa ìwali ibáyawaná nuchùulièripíná nanúacani ìwalíse. Táquicha tàacáwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínani emperador yàatalé, yái emperador wèericu éimíétacaná, yéewacaténá emperador yéemìaca yàasu wawàsi, asáisí iwàwacutácaalí nàuwichàidacani. Iná nudéca nuínáidacawa nubànùanápíná Pablo yàacaténáwa emperador yàatalé. ²⁶ Quéwa càmita nùalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná nutànàaca nuíwacali emperador iríwa, càmicáiná nùanàa ìwali ibáyawaná, yái Pabloca. Iná nudéca nùwacáidaca macáitacué pía, pía nacái rey Agripa wasutácaténá wéemìawa cayábani píacuésemi, píalàacaténá núa, yéewanápíná nutànàaca cuyàluta emperador irí, wacàlidacaténá irí càinácaalí ibáyawaná, yái asíalica. ²⁷ Canápináta meedá nubànùaná presoíri càmicaalí nutànàa càiná ìwalíisecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali —ímaca yái Festoca.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

¹ Néeseté rey Agripa ímaca Pablo irí:

—Yá numàacaca picàlida piináwaná ìwaliwa —íimaca yái Agripaca. Néese Pablo imichàidaca icáapiwa napualé. Yá idàbaca icàlidaca nalíni: ² “Casímáica nuwàwa nucàlidáanápíná piríni siùcade, pía rey Agripa, máiníri cáimiétacanáca, nucàlidáanápíná pirí nuináwaná ìwaliwa machacàníri iyú, nucàlidacaténá ìwali yái wawàsi judíonái nacháawèrica núa ìwalíse. ³ Casímáica nuwàwa nucàlidáanápíná piríni, píalíacáináwa ìwali macáita yái wáiwitáiseca, wía judíoca; píalía nacáwa ìwali yái wawàsica càmírica abédanamata wáiwitáise ìwali. Iná nusutáca pimàninápíná nulí cayábèeri péemíacaténácáwa cayába nuináwaná ìwali”, íimaca yái Pabloca.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ Pablo íimacaté nalí: “Macái judíonái náalíacawa nùwali càinacaalíte nùyaca sùmàicaalíte núa àta siùca nacáide àniwa nùasu cáli néese, Jerusalén ìyacàlená irícu nacái. ⁵ Càmita nawàwa nucàlidaca piríni, quéwa náalía nacáwa fariseonái yéénaca núa ùculliricatáiseté núa àta siùca nacáide, yá nudéca nùyaca càide iyúwa fariseo íiwitáise ìyáaná madécaná camuí. Càide iyúwa píalíanáwa, wía fariseoca weebáidaca machacàníri iyú macáita càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise íimáaná wàanápíná Dios icàaluíniná. Píalía nacáwa canáca áibanái judío yeebáidéeyéi macáita cáalíacáiri iyú cachàiníwanái wáicha, wía fariseoca. ⁶ Siùcade nadéca nacháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios imàninápíná walí cayábèeri càide iyúwaté icàlidáanáté cáimiétacanéeri iyúni wàawirináimi irí, icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeripíná. ⁷ Macái wía Israel itaquénáinámi doce wàawiría wamanùbaca wacùaca Dios imàninápíná càide iyúwaté icàlidáaná walíni, icáucàidáanápíná wía áiba èeriwa. Iná wàaca Dios icàaluíniná, wáibaida nacái irípiná èeríapinama, táiyápinama nacái. Yácata wawàsíra ìwalíse yái judíonái ícháawàaca nuináwaná ìwali siùcade, pía rey Agripa, nuebáidacáiná càide iyúwa náimáaná neebáidacasa nacái, yái tàacáisi íiméerica Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa. ⁸ ¿Cánásicué càmita peebáida Dios icáucàidáaná yéetéeyéimiwa?” íimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

⁹ Pablo íimacaté nacái: “Bàaluité, éwita nuebáidacáaníta Dios icáucàidáanápínáté yéetéeyéimiwa, càicáaníta nuyúunáidaca iwàwacutáaná nùuwichàidaca wenàiwicanái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái, yái Nazaret ìyacàlená néeséerica, càmicáináté nuebáida icáucàacatéwa. ¹⁰ Càité numànica Jerusalén ìyacàlená irícu. Yaté sacerdote íiwacanánái nabànùaca núa, núucacaténá nía presoíyéi ibànaliculé, madécaná yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese úwinái inúacaalíte nía, yá abédanamata nuíwitáise náapicha, níái inuéyéicaté nía.

11 Manùba yàawiría nùuwichàidaca nía núalimáidacaténá nuicáwa nía, nawènúadánápiná náiwitáisewa Jesús íicha. Càité numànica macái judíonái yéewáidacàalu irícu namanùbaca. Máinícáiná calúaca báawanama nuíwitáise náapicha, ínáté càmita nuyamáawa cháí wàasu cáli ínata, néese nùaca nacái nucutáca nía àta áiba yàcalé iyéeyéica méetàuculé wàasu cáli íicha, nùuwichàidacaténáté nía”, íimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta otra vez su conversión

12 Pablo íimacaté nalí nacái: “Nùacatéwa nùuwichàidacaténá nía Damasco iyacàlená néré, idécanaamité sacerdote íiwacanánái nabànùaca núa nuìbàanápínaté wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. 13 Péemìà cayába, pía rey, nuèpunícatéwa àyapulicubàa machacànicaalíté èeri, yáté nuicáca camalási chènuníise icànéericaté cachàiníiri iyú èeri íicha. Yá icànaca núa mèlumèluwaca, nía nacái núapichéeyéica. 14 Néese macáita wáuwàacawa waliacawa wacalùniwa cáli ínatalé, yá nuémìaca tàacáisi. Yá íimaca nulí hebreo itàacái iyú: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa? Catúulécanáca pimànica píawawa báawanama, pipéliacáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáiréeri ipùatalícu’, íimaca nulí. 15 Néese núuma irí: ‘¿Cawiná pía, Nuíwacali?’ núumaca irí. Néese Wáiwacali íimaca nulí: ‘Núacata yái Jesús, yái piùwidéerica pimànica. 16 Siùcade pimichàa pibàlùacawa, nudéca numàaca núawawa piicáca núa píibaidacaténá nulípiná, picàlidáanápíná nacái wenàiwicanái irí yái siùquéerica tàacáwa piicáca, yá nacái núasáidéeripínáca piri. 17 Yá nuwasàapínáca píawa judíonái íichawa, cà míiyéi judío íicha nacái. Siùcade nubànù pía picàlidacaténá nutàacái cà míiyéi judío irí. 18 Nubànùapíná píawa nàatalé picàlidacaténá nalí nutàacái, amalácaténá náiwitáise, nàyacaténá Dios icamaláná irícu, ipíchaná nàyaca mamàalàacata càide iyúwa Satanás ichùulíaná nía, néese nèepunícaténáwa Dios yáapicha; yéewanápíná nacái neebáidaca nutàacái, Dios imàacacaténá iwàwawa nabáyawaná íicha, numàacacaténá nacái Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa, neebáidacáiná nutàacái’, càité íimaca nulí yái Wáiwacalica”, íimaca yái Pabloca.

Pablo obedece a la visión

19 Pablo íimacaté àniwa: “Iná, pía rey Agripa, nudéca numànica càide iyúwa Wáiwacali ichùulíaná numànica irícuíse yái yéenáiwanási nacáiri chènuníiséerica. 20 Quéechatécáwa nucàlidaca itàacái Damasco iyacàlená mìnánái irí. Néese nucàlidacani Jerusalén iyacàlená mìnánái irí, macái Judea yàasu cáli imanuíca nacái. Nucàlidaca nacái cà míiyéi judío iríni nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios irípiná, namànínápiná cayábéeri náasáidacaténá nawènúadaca náiwitáisewa Dios

irípiná. ²¹ Càiri wawàsi ìwalité judíonái náibàacaté núa templo irìcu nanúacaténá núa. ²² Quéwa Dios idéca iyúudàaca núa àta siùca nacáide. Yá nucàlidaca nuèpunícawa Dios itàacái mamáalàacata macái irí, púubéeyéi irí, béeyéi irí nacái. Nucàlidaca nalí abéerita yái tàacáisi profetanái itànèericaté, yá nacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, ímèerica càinàcaalí Mesías imànínapínaté, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripinacaté walí. ²³ Níacáiná profetanái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise ímèerica iwàwacutàanápínaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripinacaté walí, wía judíoca. Profetanái ímacaté nacái idécanáamité Mesías yéetácawa, yáté Mesías iyáanápínaté idàbáanéeri wenàiwica Dios icáucàidéripinacaté iyacaténá càiripináta, icàlidéripinaté tàacáisi judíonái irí, càmlíyéi judío irí nacái, yái tàacáisi ímèerica Dios iwàwa iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íchawa”, ímaca yái Pabloca.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Idècunitàacá Pablo icàlidaca nalí iináwanáwa, yá Festo ímaca Pablo irí cachàiníiri iyú:

—¡Máiwitáiseca pía meedá, Pablo! Pidéca péewáidacawa báawanama madécaná wawàsi ìwali íná máiwitáiseca pía — ímaca yái Festoca. ²⁵ Quéwa Pablo ímaca irí:

—Càmírica máiwitáise núaquéi, pía Festo máiníiri cáimiétacanáca. Néese nucàlidaca báisíiri tàacáisi cáiwitáiséeri iyú. ²⁶ Iyaca cháí rey Agripa, yáliéricawa cayába ìwali yái wawàsi nutàaníríca ìwali, íná yéewa manuíca nuínáidacawa nuwàwawa nucàlidáanápíná iríni, núalíacáináwa báisícata rey Agripa yáalíacawa cayába ìwali yái wawàsica, càmicáiná nutàaní wawàsi ìwali wenàiwicanái imànírica ibàacanéeri iyú — ímaca yái Pabloca. ²⁷ Néese Pablo icàlidaca àniwa rey Agripa iríni. Pablo ímaca irí:

—Rey Agripa, máiníiri cáimiétacanáca, ¿peebáidasica tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalicuise? Núalíacawa peebáidacani — ímaca yái Pabloca. ²⁸ Néese Agripa ímaca Pablo irí:

—¿Cánásica piwàwa piwènúadaca núiwitáise ráunamáita meedá yéewanápiná cristianoca núa nuebáidáanápíná Jesús itàacái? — ímaca yái rey Agripaca. ²⁹ Néese Pablo ímaca irí:

—Núalimácaalí nuwènúadaca píiwitáise Jesús irípiná ráunamáita, càmicaalí nacái éeréeri iyú, yásí casímáipíná nuwàwa, nusutácáinácué pirí Dios, pía rey Agripa, macái nacái yéemièyéica nutàacái siùca, macáitacué peebáidacaténá Jesús itàacái càide iyúwa nuebáidáaná, abéerita càmlínápinácué nadacúa pía cadena iyú càide iyúwa nùyaná — ímaca yái Pabloca.

³⁰ Idécanáami càì Pablo íimaca, yá rey Agripa imichàa ibàlùacawa, gobernador nacái, Berenice nacái, macáita náapicha níái yáawinéeyéicawa néré. ³¹ Yá nàacawa méetàucuta natàanícáténá ìwali yái wawàsica. Yá náimaca nalíwáaca:

—Yáara asìali càmita imàni ibáyawanáwa nanuérìpiná ìwalìiseni, càmlìripiná nacái náucacani presoíyéi ibànaliculé —náimaca. ³² Néese rey Agripa íimaca Festo irí:

—Càmicaalíté isutá pícha wawàsità pibànùanápínaté emperador yàataléni, emperador yéemìanápíná iináwaná, yá píalimácaté pimàacaca yèepunícawa matuíbanáiri iyútá —íimaca yái rey Agripaca.

27

Pablo enviado a Roma

¹ Néeseté nàináidacawa nabànùanápíná wía abéemàalé manuíri úni íicha, Roma iyacàlená nérépiná, iyéerica Italia yàasu cáli íinata. Iná nachàbáidaca presoíyéi áiba capitán irí, níái presoíyéi Pablo, áibanái nacái presoíyéi yáapicha. Yái capitán íipidená Julio, abéeri náiwacali níái úwi íipidenéeyéica Emperador yàasu úwinái. ² Núa nacái Lucas nùacawa náapicha. Yá wawàlùacawa nave irìculé, Adramitio íidalutalená néré. Yái nave yèeripinácatéwa madécaná ídalutale nérépiná, iyéeyéica Asia yàasu cáli íinata. Iya nacái wáapicha yái Aristarco, Tesalónica iyacàlená mìnali, yái yàcalé iyéerica Macedonia yàasu cáli íinata. Yá wadàbaca wàacawa manuíri úni yáacubàa.

³ Mapisáináami àniwa wàanàaca Sidón íidalutalená irìculé. Yá capitán Julio imànicaté cayábéeri Pablo irí, imàacaca Pablo yàaca ipáchiaca yàacawéeyéiná néréwa nàacáténá irí càinácaalí wawàsi Pablo imáapuèri. ⁴ Wamusúacatéwa Sidón íidalutalená néese, yá wachàbacawa mawiénita Chipre yàasu iwàwata irí, ùyaca apáuwáise wáicha úái iwàwataca. Càité wàacawa cáulicáiná ipùa wáipunita. ⁵ Yá wàacatéwa manuíri úni yáacubàa náaliméerica machacànita níái cáli Cilicia, Panflia nacái. Yá wàanàaca Mira íidalutalená irìculé Licia yàasu cáli íinatéeri iyaca.

⁶ Mira néeni capitán Julio yàanàacaté áiba nave Alejandria iyacàlená néeséeri, yèeripinátéwa Italia yàasu cáli nérépiná. Yá capitán ichùuliaca wawàlùacawa nave irìculé, wàacáténáwa nave irìcu yáapicha. ⁷ Yáté wàacawa máisibáwanái èerita éerénamata, manuíri úni yáacubàa. Máini càulenáca wàacawa mawiénita Gnido íidalutalená íicha. Néese cáulicáiná ipùa wáipunita mamáalàacata, yá wàacawa mawiénita Salmón irí. Uyaca wéewápuwáise úái iwàwataca íipidenéechúa Creta. ⁸ Máini càulenáca wàacawa mawiénibàata cáli irí, yái Creta yàasu iwàwataca, àta wàanàacataléta ídalutale néré íipidenácateléca Buenos Puertos. Iyaca mawiénita Lasea iyacàlená irí.

⁹ Wadéca wáucaca madécaná èeri. Càulenápinácaté wàanápinátéwa manuiri úni yáacubàa, mawiénicáináté unìabé. Iná Pablo yàalàaca nave íiwacanánái. ¹⁰ Pablo íimaca nalí:

—Píacué, asìanáica, núaliacawa yái àyapuca máini yáwanáiripiná càulenáca. Iná imáalàapinácawa wáicha yái naveca, nave íisanái nacáíwa macáita. Yá cawàwanáta nacái wéetápinácawa —íimaca yái Pabloca.

¹¹ Quéwa capitán yeebáidaca nave íiwacanánái irí Pablo itàcái íicha. ¹² Báawaca yái ídalutaca unìabépi iná càmítaté yéewa wayamáacawa néenibàa. Yá manùbéeyéi néená nayúunáidaca cayábapináca wèepùacawa néesetá, yéewanápiná wàanàaca Fenice ídalutalená néré, Creta yàasu cáli íinatéeri ìyaca. Yái Fenice ídalutalená ìyaca síisiamàade èeri iwàlùacatalécawa iná càmíta cachàini cáuli ipùaca néeni unìabépi. Iná nawàwacaté nayamáacawa Fenice ídalutalená néré unìabépi.

La tempestad en el mar

¹³ Néeseté cáuli idàbaca ipùaca síisade cuculíawa èeri ìwali, iná nayúunáidaca cawàwanáta wáalimáaná wàacawa àniwa manuiri úni yáacubàatá. Yá wàacawa ídalutale íicha, yá wàacawa mawiénita Creta yàasu iwàwata irí. ¹⁴ Quéwa achúmáanata àniwa cáuli ipùaca nave íipunita àniwa. Yái cáuli máiniíri cachàinica ípidenéeri Noreste. Yá cáuli iwesíaca nave déeculé cáli íicha. ¹⁵ Néese cáuli iwesíacáiná yái naveca, yá càmítaté wáalimá wàacawa alénacaalí wawàwa wàacawa. Iná iwàwacutácaté wamàacaca nave yàacawa. Yá úni yàalaca iwatàidaca wía. ¹⁶ Yá wachàbacatéwa úamíisewa, úái iwàwata achúméechúaca ípidenéechúaca Cauda. Càmita máini cachàini cáuli ipùaca néré, iná yéewa wamichàidaca barca achúméechúaca nave irìculé càulenéeri iyú, úái barca achúméechúaca nave itéechúacaté yáamiwáisewa. ¹⁷ Nadécanáami namichàidaca barca nave irìculé, yá nadacùaca nave ìwaliabàa ipíchaná nave ísubèriacawa. Néese cáaluca nía náináidacawa wàabácawa càina ínatalé, yái càina ípidenéeérica Sirte, ìyéérica úni yáaculé mawiénita Libia yàasu cáli irí. Iná nalicùadaca macáita vela nave íicha ipíchaná cáuli itéca wía Sirte yàasu càina ínatalé. Yá namàacaca cáuli itéca nave éeréta. ¹⁸ Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca mamáalàacata cachàiniíri iyú. Yá nadàbaca náucaca macái wawàsi ìyéérica nave irìcu úni yáaculé, misàacatená quiríta yái naveca. ¹⁹ Mapisáináami àniwa, yá wáucaca nave yàasunámi úni yáaculé. Càité cáuli ipùaca wía máisiba èeri. ²⁰ Madécaná èerita càmítaté wadé waicáca èeri, dùlupùta nacái catácáiná máini iná wayúunáidaca wéetápinácawatá cachàinicáiná ipùaca wàwali yái cáulica.

²¹ Canáca wayéeri madécaná èeri, iná Pablo ibàlùacawa wèewi icàlidacatená walíni. Yá íimaca walí:

—Píacué aslanáica, cayába cachàinitésicué piritáni peebáidacaalícuécá nutàacáitá, ipíchanaté wèepùacawa Creta yàasu iwàwata íchatá, yá càmita yúuwàawa wàwali yái báawéericatá, càmita nacái wáuca wàasuwatá. ²² Quéwa siúcade, picácué achúma piwàwa. Nave imáalàapinácawa, quéwa canáta yéetériwa wéenáca. ²³ Táiyápícaíná bawina Dios, yái nuíbaidéerica irípiná, nuèrica nacái icàaluíniná ibànùaca ángel imàacáanápíná yáawawa nuicácani. ²⁴ Yá ángel ímaca nulí: ‘Picá cáalu píawa, Pablo, iwàwacutácáíná picàlidaca piináwaná ìwaliwa emperador romanosàiri irí, yái icuèrica macái cáli imanùbaca. Dios idéca yéemìaca pisutáaná ícha, íná icùapíná canánama yéetácáisi ícha níái píapichéeyéica iyéeyéica nave irícu’, ímaca nulí yái ángelca. ²⁵ Iná píacué aslanáica, manuícué píináidacawa piwàwawa, nuebáidacáíná Dios itàacái, núalíacawa nacái báisíiri iyú macáita ichàbáanápínacawa cãiwade iyúwa ángel ímáaná nulí. ²⁶ Abéerita nave ibacápináwa áiba iwàwata iwéréwa —ímaca nalí yái Pabloca.

²⁷ Càité wachàbaca pucháiba semana wèepuníináwa manuíri úni yáacubàa, yá wáyaca manuíri úni yáacubàa ípidenéri Adriático. Abéeri catá úni yàalaca iwatàidaca wía éeréta abémàalé manuíri úni ícha. Bamuchúamibàa catá níái íbaidéeyéica nave irícu náináidacawa mawiénica wía cáli irí. ²⁸ Náalimáidaca idepuíwaca yái única. Idepuíwaca iyaca treinta y seis metros. Néese achúmáanata àniwa náalimáidaca idepuíwaca àniwa. Idepuíwaca àniwa veintisiete metros meedá. ²⁹ Inaté cáaluca nía náináidacawa nave inúanápíná yáawawa íba iwéré iyéerica úni yáacubàa. Natúadaca báinúaca imiéyéi ancla nave yàapùà néese cáaléeyéi cadena ìwali ipíchaná nave yàacawa máiní. Yá nasutáca níawawa Dios ícha manuísíwata amaláanápíná nawicáu. ³⁰ Néese níái íbaidéeyéica nave irícu nawàwaca nachúuliacawa nave ícha ibàacanéri iyú ipíchaná néetácawa. Iná nadàbaca nalicùadaca achúméechúa barca úni yáaculé, càide iyúwa natúadaca nacáicaalí áiba ancla nave ídacua néeni. ³¹ Quéwa Pablo icàlidacani úwinái irí, capitán irí nacái. Yá Pablo ímaca nalí:

—Nachúuliacaalíwa wáicha níái íbaidéeyéica nave irícu, yásí péetácuécawa macáita —ímaca yái Pabloca. ³² Iná úwinái nadalúaca barca íyaná, yá ucaláacawa úni yáaculé, úái barcamica.

³³ Amalácaté yàacawa wawicáu, yá Pablo yàalàaca wía wayáanápínaté wayáacaléwa. Yá ímaca walí:

—Pucháiba semana canátacué piyéeri, canátacué nacái píimáaná cayába. ³⁴ Iná nusutácué pícha wawàsi manuísíwata piyáanápínácué piyáacaléwa achúmáanata, pichàinipínácuéwa. Canácata yéetéeripínáwa. Canácatacué nacái picháunáwa —ímaca yái Pabloca.

³⁵ Idécanáami càì íimaca, yá Pablo yeedáca pan icáapi iriculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri wàacuéssemi wía iyéeyéica nave iricu. Yá isubèriadaca iríwani, yá idàbaca iyáacani. ³⁶ Iná yéewa manuíca wáináidacawa wawàwawa macáita, yá wayáaca wayáacaléwa nacái. ³⁷ Wamanùbaca wía nave iricuíyéica, do-scientas setenta y seis wamanùbaca wía wenàiwicaca. ³⁸ Néese idécanáamité macáita wayáaca wayáacaléwa càide iyúwaté wawàwáaná, yá wáucaca trigo ituíná imàaquéerimiwa macáita úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca.

Se hunde el barco

³⁹ Néeseté amaláca wawicáu, yá níái íibaidéeyéica nave iricu, càmitaté náalía naicáca yái iwàwatata. Yá naicáca úni iwènuériwa wiúcataléca úni quéwa càina iyacatalé. Yá nawàwaca nawàlùadaca nave néré càina ínatalépiná. ⁴⁰ Iná nadalúaca an-cla íiyaná, yá namàacaca nacaláacawa úni yáaculé níái anclam-ica. Yá nawasàaca manuíri téna nacáiri namachacàniacaténá nave. Néese namichàidaca vela ibàlùawa nave íidacualé, càuli itécaténá wía àniwa. Yá nave idàbaca yàacawa càina nérépiná. ⁴¹ Naveta quéwa yàabácawa dàalanama cáli iwéré, iyéerica úni yáacu cálica. Dàalanamaca yàanàaca càina iwéré yái nave íidacuaca, canásíwa yéewaná imusúacawa càina íicha. Nave yàapùami ibacácawa màladàca ichàini iyú.

⁴² Inaté úwinái nawàwa nanúaca macáita presoíyéi, ipíchaná nachúuliacawa namàlacawa náicha cáli nérépiná. ⁴³ Capitánta quéwa iwàwa icùaca Pablo náicha, ínà càmita ibatàa úwinái ínúaca nía. Néese capitán ichùullaca cawinácaalí yáaliyéica imàlacawa napisìanápínáwa nave íicha quéechacáwa namàlacaténátéwa cáli iwérépiná. ⁴⁴ Néese capitán ichùullaca áibanái nawatácawa àicu ínata, níái àicu nave yéemamica, cawinácaalí camíiyéica yáalía imàlacawa. Càité macáita wadéca wàanàaca cáli iwéré. Canáta wéená yéetáanáwa.

28

Pablo en la isla de Malta

¹ Idécanáamité macáita wàanàaca cáli iwéré, yá nacàlidaca walí iwàwata ípidenéechúaca Malta. ² Abénaméeyéi Malta néeséeyéi namànicaté walí cayábéeri, yá napucúadaca walí manuíri quichái, máinicáiná casalínica wàwali yúuwàacáiná wía uníaca. Yá namáidaca wía macáita wàanabàcaténá. ³ Yá Pablo yàanàidaca abéeri ibàpi quichái. Quéwa idécanacáita iriadacani quichái iriculé, yáta àapi ipisla ipìacawa quichái yèewíise. Néese yaamía ichanàacawa Pablo icáapi ìwali, yái àapica. ⁴ Níái Malta mìnánáica naicácáiná àapi yaamíaca Pablo icáapi ìwali ichanàacawa, yá náimaca nalíwáaca: “Yá asìaliquéi cawàwacanéeri ínúaca wenàiwica. Ewita cáucáanítani manuíri

úni íicha, càicáaníta wàasu cuwáisàatúa càmita imàacapiná cáucani”, náimaca nalíwáaca.

⁵ Quéwa Pablo yúucaca àapi quichái irìculé icáapi ìwalísewa. Yá canácata iyáaná yái Pabloca. ⁶ Macáita nacùaca yéenacawa yái Pabloca àapi iyú. Nacùà nacái yúuwàanápíná yéetácawa aquialéta. Idécanáami nacùaca mamáalàacata yéetácáténáwa, yá canácata naicá iyáaná. Néese nadàbaca náináidacawa áiba wawàsi ìwali àniwa, cuwáisàirica cámináni, yái Pabloca, náimaca.

⁷ Iyacaté asíali ípidenéeri Publio, yácata iwàwata icuèrináca, idènlaca ibànacalewa mawiénita néré. Yá Publio yeedáca wía yàataléwa, imànica walí cayábéeri, icùaca wía, yàaca nacái wayáapíná máisiba èeri. ⁸ Iyaca nacái néré Publio yáaniri. Irièricáitawa meedá yàasu cama íinatawa, iculuériwa, íisuadéeri nacái. Yá Pablo yàaca iicáca néréni. Idécanáami Pablo isutáca irí Dios, yá Pablo imàacaca icáapiwa Publio yáaniri ìwali, yá ichùnìacani. ⁹ Iná áibanái Malta yàasu iwàwata néeséeyéi cáuláiquéeyéi nàanàaca wàatalé, yá nachùnìacawa. ¹⁰ Iná nàaca walí manùba wàasupíná mawèníiri iyú. Néese, máisiba quéeri idénáami, wawàlùacawa áiba nave irìculé àniwa, yá nàaca walí macáita wawàsi wamáapuèrica wàacáténáwa àniwa.

Pablo llega a Roma

¹¹ Wàyacaté máisiba quéeri Malta yàasu iwàwata íinata. Néeseté wawàlùacawa nave irìculé iyéericaté uniabépinama Malta yàasu iwàwata néeni. Alejandría iyacàlená néeséericani, yái naveca, ípidenéeri Cástor, Pólux yáapicha, níara romanonái yàasu cuwáináica. Yá wàacatéwa Malta yàasu iwàwata íicha. ¹² Yá wàacatéwa manuíri úni yáacubàa àta wàanàacataléta Siracusa íidalutalená irìculé. Yá wàyaca yàcalé irìcu máisiba èeri. ¹³ Néeseté wawàlùacawa nave irìculé àniwa, yá wàacawa àniwa mawiénibàata cáli irí. Yá wàanàaca Regio íidalutalená néré. Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca cuculíawa èeri ìwali, yá iwesíaca nave wàacáténáwa manuíri úni yáacubàa àniwa. Yá pucháiba èeri idénáami, wàanàacaté átata Puteoli íidalutalená néré. Yá wamàacaca nave, wàacáténáwa cáli íinatabàa. ¹⁴ Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica néré nasutáca wáicha wawàsi wayamáanápínáwa náapicha abéeri semana. Iná wayamáacatéwa náapicha. Néese, abéeri semana idénáami, yá wàacawa náicha, cáli íinatabàa, Roma iyacàlená nérépiná. ¹⁵ Abénaméeyéi Roma iyacàlená mìnánái, yeebáidéeyéi Jesús itàacái, néemìacaté waináwaná ìwali. Iná namusúacawa yàcalé íicha náipunitáidacáténá wía àyapulicubàa. Yá wàanàaca nía Foro de Apio iyacàlená irìcu. Macáita wàacawa àniwa, yá wàanàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesús itàacái Tres Tabernas iyacàlená irìcu. Pablo iicácáiná nía,

íná yàaca Dios irí cayábéeri, yá manuíca íináidacawa iwàwawa.
¹⁶ Wàanàacaté Roma iyacàlená irìculé, néese capitán ichàbáida
 presoíyéi áiba asíali irí, yái icuèrica presoíyéi ibàna. Quéwa
 capitán imàacaca Pablo iyaca méetàuculé presoíyéi ibàna
 ícha áiba capìi irìcuta. Iyaca nacái Pablo yáapicha abéeri
 úwi icuèripináni.

Pablo en Roma

¹⁷ Idécánámi wàyaca néeni máisiba èeri, yá Pablo imáidaca
 yàataléwa judío íiwacanánái iyéeyéica Roma iyacàlená irìcu.
 Néese nàwacáidáyacacawa néré, yá Pablo íimaca nalí:

—Nuénánái, canáca nubáyawaná judiónái irí. Canáca nacái
 numàníiri áiba wawàsi càmíiri wàawirináimi íiwitáise imàaca
 wamànica. Ewita canácáaníta numàníiri nubáyawanácawa,
 càicáaníta abénaméeyéi judío Jerusalén iyacàlená mìnánái
 nachàbáidacaté núa presoíri iyú romanonái irí. ¹⁸ Néese
 romano íiwacanánái nasutáca néemíawa nuínáwaná ìwali,
 yá nawàwacaté nawasàaca núa, càmícáináté nàanàa nùwali
 nubáyawaná nanuéripiná núa ìwalíise. ¹⁹ Quéwa càmítaté
 judiónái iwàwa numusúacawa, ínáté iwàwacutácaté nusutáca
 romanonái ícha wawàsi nabànùanápínaté tàacáisi emperador
 irí emperadorcaténá yéemíaca nucàlidaca irí nuínáwaná
 ìwaliwa. Càmita quéwa nuwàwa nucháawàaca nuénánái
 judío iináwaná ìwaliwa. Canáca nudènièri náapicha báawéeri
 wawàsi. ²⁰ Iná nudéca numáidacuécá nùataléwa pía
 nucàlidacaténácué pírí nuínáwaná ìwaliwa, nùalíacaténácué
 nacáiwa píwali. Presocaté namànica núa, idacuèriwa cadena
 iyú, nucàlidacáináté nalí Mesías ìwali, yái wacuèricaté Dios
 ibànùanápínaté walí wacuèrinápiná, wía israelitaca —íimaca
 nalí yái Pabloca. ²¹ Néese níái judío íiwacanánáica náimaca
 Pablo irí:

—Canácatàacá wéemièri piínáwaná ìwali, canácáiná
 nabànùèri walí cuyàluta Judea yàasu cáli néese. Aibanái
 wéénánái judíoca nadéca nàanàaca aléi, quéwa canáta
 nacháawèeri walí piínáwaná ìwali. ²² Wawàwaca
 wéemíaca càinácaalí píináidacawa, wáalíacáináwa macái
 cáli imanùbaca abénaméeyéi judío natàanica báawéeri iyú
 nàwali, níara yeebáidéeyéica áiba tàacáisi wàawirináimi
 íiwitáise ícha —náimaca Pablo irí. ²³ Yá namàacaca
 abé èeri nàwacáidáyacacatáipináwa néemíacaténá Pablo
 icàlidaca iináwaná ìwaliwa. Néeseté madécaná wenàiwíca
 iwacáidáyacacawa Pablo iyacatáica. Yá Pablo icàlidaca nalíni
 èeríapinama, yái tàacáisi ímérica Dios iwàwaca wenàiwicanái
 nawènúadaca náiwitáisewa neebáidáanápíná Jesús iináwaná
 Mesíascani, yái nacuèrinápináca Dios ibànùèripínacaté nalí,
 càide iyúwaté Dios ichùulianáté profeta Moisés itànàaca tàacáisi
 Jesús ìwali, iyúwa nacái profetanái itànàanáté tàacáisi Jesús ìwali

Dios inùmalicuise. ²⁴ Néeseté abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica Jesús ìwali. Aibanái càmíiyéita yeebáida iríni. ²⁵ Càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca íná nadàbaca nèepùacawa Pablo íicha. Íná Pablo íimaca nalí:

—Báisíiri iyúta profeta Isaías icàlidacaté tàacáisi Espíritu Santo inùmalicuise plawirináimi irícué. Isaías íimacaté:

²⁶ ‘Dios ichùullaca nucàlidacuéca piríni, yái tàacáisica: Ewítacué péemíacáaníta mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapínacuéwa càinácaalí íimáaná. Ewítacué piicáacáaníta madécaná wawàsi pituí iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapíná piicácani. Càì ibànùacuéca pirí tàacáisi yái Diosca. Yá íimaca nulí àniwa yái Diosca:

²⁷ Níái wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Càica níade iyúwa màuwíiyéi, càmita nawàwa néemíaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuíwa, càmíiyéi iwàwa yáaliacawa càinácaalí íimáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha, nuwasàacaténá nía nùasu yùuwichàacáisi íichawa. Càité íimaca nulí yái Diosca’,

íimacaté yái profeta Isaíasca. ²⁸ Péemíacué cayábani, siùcade Dios iwàwaca iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, níái càmíiyéica judío. Níata yeebáidapínacani yái Dios itàacáica —íimaca nalí yái Pabloca.

²⁹ Idécanáami càì Pablo íimaca, yá judíonái yèepùacawa íicha, namusúacawa itàaníiyéica iríwáaca cachàiníiri iyú, náimaca nalíwáaca chàinisíiri iyú náapichawáaca.

³⁰ Néese pucháiba camuí macáinaméeri Pablo ìyacaté capíi irícu. Pablo ipáyaidaca capíi íiwacali. Yá Pablo itàidaca cayába macáita cawínacaalí yèeyéica ipáchiacani. ³¹ Matuíbanáiri iyú icàlida nalíni yái cayábéeri tàacáisica, íiméerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yéewáida nacái nía Wáiwacali Jesucristo ìwali. Canáca isàiwiquéeri Pablo irí wawàsi néré, néese namàacaca itàanáica matuíbanáita.

ROMANOS

Saludo

¹ Núa Pablo, Jesucristo yàasu wenàiwicaca núa, nutànàacué pirí cuyàluta. Dios imáidacaté núa, yàasu apóstolcaténá núa, ibànùacaténá núa nuíbaidáanápíná abéerita Dios irípiná. Dios imáidaca núa nucàlidacaténá itàacái cayábéeri áibanái irí, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

² Bàaluité Dios icàlidacaté wenàiwicanái iríni, yái tàacáisi cayábéerica. Yáté Dios imàacaca yàasu profetanái itànàaca inùmalicuíseni, yái tàacáisica. ³⁻⁴ Yácata tàacáisi icàlidéerica walí Dios Iiri ìwali, íipidenéeri Jesucristo, yái Wáiwacalica. Abéeri rey David itaquérinámicani, yái Wáiwacalica, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa wenàiwica. Quéwa éwita wenàiwicacáanítani, càicáaníta idènlaca íiuitáisewa mabáyawanéeri càide iyúwa Dios iyáaná. Idécanáamité Wáiwacali yéetácawa, néese imichàacatéwa yéetácáisi íicha. Càité Dios yáasáidaca Dios Iiricani, yái Wáiwacali Jesucristo cachàiníirica íiuitáise.

⁵ Jesucristo yéetacatéwa nuíchawalíná, íná Dios idéca imànica nulí cayábéeri manuísíwata mawèníiri iyú ibànùanápíná núa iyúwa yàasu apóstol nucàlidacaténá tàacáisi inùmalicuíse. Càité Dios imànica yéewanápíná iyaca wenàiwicanái macái cáli imanùbaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, imàníiyéica nacái càide iyúwa ichùullaná nía. ⁶⁻⁷ Píatacué nacái, peebáidacuéca Jesucristo itàacái, píacué iyéeyéica Roma iyacàlená irícu. Iná nutànàacué pirí cuyàluta. Cáininácué Dios iicáca pía, idéca nacái imáidacuéca pía yéewacaténácué Jesucristo yàasu wenàiwicaca pía. Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápínácué pirí cayábéeri manuísíwata, mawèníiri iyú, namàacáanápínácué nacái pìyaca matuíbanáita.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Quéechacáwa nuwàwa nùaca Dios irí cayábéeri pìwalicué Jesucristo íipidená ìwali, peebáidacáinácué Wáiwacali itàacái. Nùaca Dios irí cayábéeri pìwalicué canánama nuémìacáiná wenàiwica nacàlidacué piináwaná ìwali macái cáli imanùbaca, náimaca peebáidacuéca Jesucristo itàacái. ⁹ Nuíbaida Dios irípiná macái nuchàini iyúwa nucàlidáanápíná yái cayábéeri tàacáisica Dios Iiri iináwaná ìwali. Dios yáalíacawa nusutáca íicha pirípinácué mamáalàacata. ¹⁰ Nusutáca Dios íicha mamáalàacata imàacáanápínácué nupáchiaca pía átata bàaluitécáiná nuwàwacaté nupáchiacuéca pía àta siùca nacáide.

11 Nuwàwacáiná nuicácuéca pía nuéwáidacaténácué pía iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná núa peebáidacaténácué mamáalàacata tàì íméri iyú cachàiníwanái. 12 Yá nuchàiniadapínácué piwàwa Dios itàacái iyú, càita nacáicué pichàiniadapíná nuwàwa Dios itàacái iyú, yái peebáidéericuéca, nuebáidéerica nacái.

13 Píacué nuénánáica, nuwàwacué pialíacawa abéeri wawàsi: Madécaná yàawiría nuwàwacaté nùaca nuicácuéca pía, quéwaté càmitàacá nudé núalimá. Nuwàwatécué nùacawa pìatalé nuéwáidacaténácué pía Dios itàacái iyú yéewanápiná mamáalàacata áibanái wàlisàna neebáidaca pèewi càide iyúwaté áibanái yeebáidáaná áiba cáli ínata nucàlidacaalíté nalí Dios itàacái. 14 Nudèniaca manuírí numawèniacálewa Dios yáapicha, Dios imànicáiná nulí cayábéeri manuísíwata. Iwàwacutá nuéwáidaca cáimiétacanéeyéi wenàiwica, nía nacái càmiyéica cáimiétacaná, nía nacái cáaliacáiyéica, nía nacái càmiyéica cáaliacái. 15 Iná máinícué nuwàwaca nuéwáidaca pía nacái ìwali yái tàacáisi cayábéerica, píacué iyéeyéica Roma iyacàlená irícu.

El poder del evangelio

16 Càmita báì nucàlidaca yái tàacáisi cayábéerica, Dios ichàini manuírícináni, yáaliméerica iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái. Wáaliacawa judiónái irípinéericani yái tàacáisica, Dios yàasu wenàiwicacáináté nía quéechatécáwa. Quéwa siùca càmiyéi judío nacái neebáidaca Dios itàacái. 17 Yái tàacáisi yáasáidaca walí càinácaalí iyú mabáyawanáca Dios iicáca wía. Ewita cabáyawanacáníta wía, càicáaníta mabáyawanáca Dios iicáca wía weebáidacaalí Dios. Càité nacái áiba profeta itànàcaté tàacáisi Dios inùmalícuise. Yáté íimaça: “Cawinácaalí wenàiwica Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú ìwalíse yái yeebáidáanáca Dios, yácata iyéeripíná càiripínáta càmiri imáalàawa Dios yáapicha”, íimacaté yái profetaca.

La culpa de la humanidad

18 Quéwa wáaliacawa Dios, yái iyéerica chènuniré, yùuwichàidapíná manuísíwata macáita wenàiwica càmiyéica yàa icàaluíniná, imàniyéica nacái báawéeri áibanái irí. Níái wenàiwicaca imàniyéica ibáyawanáwa, nadéca nawènúadaca náiwitáisewa báisíri tàacáisi íicha, càmicáiná nawàwa neebáidacani. 19 Nadéca náaliacawa cayába Dios íiwitáise ìwali Dios yáasáidacáináté nalíni, càinácaalí íiwitáise iyaca. 20 Ewita càmicáaníta yéewa wenàiwica iicáca Dios, càicáaníta yéewa náaliacawa Dios íiwitáise ìwali, ìwalíse macáita yái Dios imànicaléca cháì èeri irícu. Bàaluité èeri Dios idàbacatáiseté macáita àta siùca nacáide, èeri mìnánái idéca iicáca amaléeri iyúni yái Dios imànicaléca, íná canáca

yéewaná báawéeyéi wenàiwica ímaca càmítása náalíawa cachàinírica Dios càiripináta. ²¹ Ewitaté náalíacáaníta Dios íiwitáise ìwali, càicáaníta càmítaté nàa icàaluíniná, yái Dios cachàinírica. Càmítaté nacái nàa irí cayábéeri. Néeseté nadàbacaté nàináidacawa máíwitiséeri iyú meedá, báawéeri nacái, namàacacáiná nawàwawa canéeri iwèni wawàsi ìwali, yá catéeyéica íiwitáise nía, càmíiyéica yéewa yáalíacawa Dios ìwali. ²² Náimacaté cáalíacáiyéicasa nía, quéwa máíwitiséeyéica nía meedá. ²³ Càmítaté nawàwa nàaca Dios icàaluíniná, yái cachàinírica íiwitáise, icànéeri mèlumèluíri iyú icamaláná irícuwa, càmírica yéetáwa. Nàacáita meedá nàasu cuwáiná yéenáíwaná icàaluínináwa, wenàiwica yéetèripináwa yéenáíwanáca, cuipìranái nacái, cuwèesiná nacái, àapiná nacái. Càité nàaca cuwáiná icàaluíniná Dios íicha.

²⁴ Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca cà nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa namànica wawàsi càmírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Yá nadéca namànica náapichawáaca máiní báawéeri iyú. ²⁵ Dios idéca iwènúacawa náicha càmícáiná nawàwa náalíacawa báisiiri Dios ìwali. Nadéca nàaca nacàaluíniná, níara wawàsi Dios idàbéeyéicaté. Càmita nàa Dios icàaluíniná, yái báisiiri Cadàbacáirica, éwita iwàwacutácáaníta wàaca irí cayábéeri càiripináta. Báisíta, amén.

²⁶ Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa namànica wawàsi nainá iyúwa, yái wawàsi càmírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Inanái càmita quirínama naimá aslanái yáapicha, néese naimáca inanái yáapicha meedá. ²⁷ Càité nacái aslanái càmita quirínama naimáca inanái yáapicha. Yaté máiní nawàwaca naimáca aslanái yáapicha meedá. Yá aslanái naimáca nanacáiri yáapichawa, namànica máiní báawéeri iyú náapichawáaca. Nadéca naméeràacawa namànicaténá càiri báawéeri, iná Dios yùuwichàidaca nainá manuísíwata.

²⁸ Càmícáinaté nawàwa naicáca Dios cáimiétaquéeri iyú, iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa nàináidacawa casaqueèri iyú, canéeri iwèni wawàsi ìwali nacái. Càita namànica wawàsi càmírica cayába wenàiwica imàníiná. ²⁹ Máiní namànica macái báawéeri íiwitáaná. Máiní namànica báawéeri áibanái irí. Máiní nawàwa needáca nalíwa madécaná cawèníiri. Máiní nàináidacawa mamáalàacata càinápinácaalí náalimá namànica báawéeri áibanái irí. Báawaca naicáca áiba wenàiwica idènièrica cawèníiri wawàsica náicha. Nanúaca wenàiwica. Nacuísáyacaca nacáíwa. Nachìwàidaca nacái áibanái. Nacàlidaca báawéeri tàacáisi áibanái ìwali ibàacanéeri iyú náicha. ³⁰ Natàanica báawéeri iyú áibanái ìwali. Nàuwidaca namànica Dios. Càmita nàa áibanái íimiétacaná. Cachàiníiyéi íicáca yáawawa áibanái íicha. Canùmaséeca nacái nía. Nàináidacawa mamáalàacata

namànicaténá áiba íiwitáaná báawéerica wàlisài. Càmita neebáida naséenái itàacáíwa. ³¹ Càmita náalíawa Dios íwali, canásíwata. Càmita namàni càide iyúwa náimáaná. Càmita cáiníná naicáca néenánáíwa. Càmita nawàwa namàacaca nawàwawa áibanái íbáyawaná ícha. Càmita catúulécáná naicáca áibanái. ³² Níái báawéeyéica náalíacawa amaléeri iyú Dios idéca ímaca iwàwacutáaná néetácawa nabáyawaná ichùuliacawa, cawínacaalí wenàiwica imàníiyéica càiri báawéeri. Quéwa namànica nabáyawanáwa mamáalàacata. Casíimáica nacái naicáca áibanái imànica càiri báawéeri iyúwa namàníiná.

2

Dios juzga conforme a la verdad

¹ Iná cabáyawanáca pía nacái, judíocaalí pía, càmicaalí nacái, càmiricaalí judío pía. Pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái íiwitáise. Pidéca picàlidaca nacái iwàwacutáanása Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná íwalísewa. Pidéca càì píimaca áibanái íwali, iná pidéca càì píimaca pìwaliwata nacái pimànicáiná pibáyawanáwa càide iyúwata nacái namàníiná. Iná cabáyawanáca pía nacái. ² Quéwa wáalíacawa Dios icàlidaca wenàiwica íináwaná íwali machacàníiri iyú, báisíiri iyú nacái. Iná Dios ímacaalí cabáyawanáca wenàiwicanái, iwàwacutáaná nacái nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa, yá wáalíacawa Dios idéca icàlidacani báisíiri iyú. ³ Néese pía, pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái, quéwa pidéca pimànica càide iyúwa namàníiná, iná càmita píalimá piwasàaca píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁴ Máiní cayábéeri Dios íiwitáise, iwàwéeri imànica cayábéeri wenàiwicanái irí mamáalàacata. Càmiri yùuwichàida wenàiwica caquialéta namànicaalí nabáyawanáwa néese icùaca nawènúadacaténá náíwitisewa nabáyawaná íchawa. Càì Dios íicáca pipualé iwàwacáiná iwènúadaca píiwitáise báawéeri ícha. Quéwa caná iwèni piicáca yái cayábéerica Dios imànírira pirí. ⁵ Càmita piwàwa Dios imànica pirí cayábéeri, càmita nacái piwàwa piwènúadaca píiwitáisewa Dios irípiná, pimàacacaténá píichawa yái báawéerica pimànírira. Iná pìwacáida pìyaca piríwa piùwichàanápínáwa áibaalípiná Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica èeri imáalàacaalípináwa. Néenialípiná Dios yéemíaca macái wenàiwica imanùbaca íináwaná íwali icàlidacaténá càinacaalípiná iwàwacutáaná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa. ⁶ Yásí Dios yàaca macái wenàiwica imanùbaca iwèni, íwalíse yái namàníirica cháì èeri irícu. ⁷ Abénaméeyéi nadéca namànica cayábéeri mamáalàacata máinícáiná nawàwa nàyaca càiripináta, cáimiétacanéeri iyú chènuniré Dios yáapicha, nàyacaténá Dios icamaláná mèlumèluíri irícu. Dios imàacapíná nadènìaca yáapicha nacáucawa càmiri imáalàawa. ⁸ Quéwa

áibanái càmita nawàwa Dios icùaca nía, càmlíyèi nacái yeebáida báisíri tàacáisi, néese neebáida meedá iyúwa náiwitáise báawéeri ichùulláná nía. Dios yùuwichàidapíná nía manuísíwata báawacáiná iicáca náiwitáise.⁹ Nàuwichàapínácawa manuísíwata, máinípiná achúmaca nawàwa nacái, macáita níái wenàiwicaca imàníyéica ibáyawanáwa. Macáita wáaliácawa Dios yùuwichàidáanápíná judíonái, quéwa càmita yùuwichàida abéta nía, néese yùuwichàidapíná càmlíyèi judío nacái.¹⁰ Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica imàníyéica cayábéeri, Dios imàacapíná nàyaca yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícu, cáimiétaquéeri iyú, matuíbanáiri iyú nacái càiripínáta. Macáita wáaliácawa càipíná Dios imànica judíonái irí, quéwa càmita abéta judíonái irí, néese càmlíyèi judío irí nacái.

¹¹ Dios yàapíná macái wenàiwicanái iwèni machacàníri iyú càmicáiná Dios iicá áiba wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha.¹² Iná macáita imàníyéica ibáyawanáwa càmlíyéica yáallíawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, néetápinácawa méetàuculé Dios íicha càiripínáta nabáyawaná ichùullácawa, namàníríca méetàuculé Dios itàacái íicha. Nía nacái imàníyéica ibáyawanáwa éwita náaliácáaníta Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, Dios yùuwichàidapíná nía càide iyúwa itàacái íimáaná.¹³ Càmita mabáyawaná Dios iicá wenàiwica néemlacaalícáita meedá itàacái. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí imàníyéica càide iyúwa itàacái ichùulláná nía.¹⁴ Quéwa áibaalí abénaméeyéi càmlíyèi judío, éwita càmicáaníta náallíawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, càicáaníta áibaalí namànica cayábéeri wawàsi càide iyúwa Dios itàacái ichùulláná wía, áibaalícáiná nawàwa namànica càì. Namànicaalí cayábéeri, yá náiwitáise iyaca nalí càiride iyúwa tàacáisi ichùullèrica namànica cayábéeri.¹⁵ Namànicaalí cayábéeri, yá náasáidaca náaliácawa nawàwalícuísewa Dios iwàwaca wamànica cayábéeri. Náaliácáiná cayábéeri ìwali báawéeri íichaná, íná náasáidaca náaliácawa càinácaalí Dios iwàwáaná wamànica. Náallápinácawa nawàwalícuísewa nadéca namànica cayábéeri, càmicaalí nacái nadéca namànica nabáyawanáwa.¹⁶ Càipíná náaliácawa èeri imáalàacaalípináwa, càide iyúwa nucàlidáanácué pirí Dios itàacái cayábéeri; Dios imàacapíná Jesucristo yéemlaca macái báawéeyéi iináwaná ìwali yùuwichàidacáténá nía nabáyawaná ìwalíise, yái báawéerica namàníríca ibàacanéeri iyú.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Picàlidaca plácawa piináwanáwa judíoca pía. Píimaca nacái cayábacasa Dios iicáca pía pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. Cáimacáica piicáca píawawa áibanái íicha nacái píaliácáináwa báisíri Dios ìwali, piácáiná

nacái icàaluíniná. ¹⁸ Picàlidaca pìacawa pìalíánásawa cànínacaalí Dios iwàwáaná pimànica. Picàlidaca nacái piináwanáwa, Dios itàacái idécasa yéewáidaca pía, pìalíacaténáwa cayábéeri ìwali báawéeri íchaná. ¹⁹⁻²⁰ Pidéca manuica pìináidaca piwàwawa pìwaliwa pìalimácáinása péewáidaca wenàiwica càmíiyéica yáalíawa Dios ìwali, càide iyúwa watécaalí matuíri icáapi ìwali. Càita nacái pìináidacawa pìalimáaná amaláca pimànica áibanái íiwitáise, iyéeyéica càide iyúwa náiwitáise catéeri ichùullianá nía namànicáiná nabáyawanáwa. Càita pìináidacawa pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yái báisíiri tàacáisi imàaquéerica cáalíacáica nía cawínacaalí wenàiwica yeebáidéeyéicani. ²¹ Pía, yéewáidéerica áibanái, ¿cáná càmita péewáida píawawa? Pidéca pìalàaca áibanái ipíchaná nayéedù. Néeni pía, ¿cáná piyéedù? ²² Pidéca pìalàaca áibanái ipíchaná naimáca áiba yáapicha càmíchúaca náinusíwa, càmíirica nacái nanìrisíwa. Néeni pía, ¿cáná pimàni càì? Pidéca picàlidaca báawacasa piicáca ídolonái, níara cuwáiná yéenáiwánaca, néese, ¿cáná piwàlùawa ídolo yàasu templo iriculé, wenàiwica isutácàalu nàasu cuwáiná íchawa? Báawéeriquéi piwàlùanácawa néré piyéedùacaténá nàasu cawèníri. ²³ Máiní cáimacáica piicáca píawawa áibanái ícha pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, quéwa pidéca píasáidaca caná iwèni piicáca Dios càmíicáiná pimàni càide iyúwa itàacái íimáaná. ²⁴ Càité nacái áiba profeta icàlidacaté Dios itàacái machacàníiri iyú israelitanái irí. Iimacaté nalí: “Níara càmíiyéica israelita naicácáinácué pimànica pibáyawanáwa, íná máiní natàaníca báawéeri iyú Picuèrinácué Dios ìwali pibáyawaná ìwalíise, píacué israelitaca”, íimacaté yái profetaca.

²⁵ Báisíta, áibacaalí judío yeebáida cayába Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise náicha níara càmíiyéica judío cabáyawanéeyéica. Quéwa càmicaalí judío imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, néese éwita judíocáanítani, càicáaníta báawaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa cabáyawanéeri càmíiri judíocaalítáni. ²⁶ Néese, áibacaalí càmíiri judío imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa judíocaalítáni, éwita càmíicáaníta judíoni. ²⁷ Cawínacaalí càmíirica judío yeebáida Dios itàacái, profeta Moisés itànèericaté, yá éwita càmíicáaníta judíoni, càicáaníta cayábaca Dios iicáca íiwitáise judíonái ícha càmíiyéica imàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, éwita nadèniacáaníta Dios itàacái. ²⁸ Càmita Dios iicáca wenàiwica càide iyúwa yàasunáíwa ìwalíise meedá yái nadèniánaca nasèenáíwa judíonái, nadèniáná nacái judíonái iicácanáwa ínatabàawa meedá. ²⁹ Néese Dios iicáca iyúwa yàasunáíwa cawínacaalí

wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái báisíiri iyú. Canéeri iwèni meedáni judíonái namànicaalí circuncisiòn càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná judíonái imànica, càmicaalí nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná báisíiri iyú. Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái báisíiri iyú, yásí Dios iicáca nía iyúwa yàasunáíwa, éwita càmicáaníta judío nía.

3

¹ Iná cawàwanáta áiba iwàwa isutáca yéemlawa núa: “¿Càinásica cayábéeri wawàsi judíonái idèña áibanái wenàiwica íicha? ¿Dios imànicatésica cayábéeri cachàíníwanái judíonái irí imàníiyéica circuncisiòn càide iyúwa Dios ichùullaná judíonái imànica?” càì áibanái iwàwa isutáca yéemlawa núa cawàwanáta.

² Báisíta, Dios idéca imànica madécaná cayábanaméeri wawàsi judíonái irí. Yái wawàsi cayábéeri náicha canánama, yácata Dios itàacái Dios imàaquéericaté quéechatécáwa judíonái irí. ³ Wáalíacawa abénaméeyéi judío nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Dios íicha. Quéwaté Dios càmlíri imáalàida yái wawàsica imàníiricaté nàawirináimi yáapicha bàaluité.

⁴ ¡Càmírita! Dios càmlíri itàaní chìwái iyúwa. Ewitasica cachìwacaalí macái wenàiwicatá, càicáaníta Dios imànipiná càiripináta báisíiri iyútáni, càide iyúwa íimáaná. Càité nacái áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalicuíse, yá íimaca:

“Pía Dios, áibanái náimaca càmitasa báisí pitàacái, quéwa píasáidapiná macái wenàiwicanái irí báisíiricani yái pitàacáica pimànicaalípiná macáita machacàníiri iyú càide iyúwaté píimáaná”,

íimacaté yái profetaca.

⁵ Wía èeri mìnanáica wamànica wabáyawanáwa cháì èeri irícu, quéwa canáca Dios ibáyawaná, canásíwa. Iná cawàwanáta abénaméeyéi judío báawéeyéi íiwitáise nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa manuísíwata yéewacaténá macái èeri mìnanáí náalíacawa máini cayábéeri wáichani, yái Diosca. Càipiná wayúudàaca Dios, iná càmita Dios icúa wenàiwica machacàníiri iyú yùuwichàidacaalí wía, wayúudàacáináni”, càì abénaméeyéi judío náimaca. Núumacáita meedá càide iyúwa abénaméeyéi íináidáanápínáwa cawàwanáta.

⁶ ¡Càmírita! Báisícaalí càmita Dios imàni wenàiwica irí machacàníiri iyútá, yá canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalíisetá.

⁷ Aibanái báawéeyéi nacái nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wachìwawa áibanáicaténá yáalíacawa máini machìwéerica Dios, cayábéeri nacái èeri mìnanáí íichani, yái Diosca. Iná canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca wía, wayúudàacáináni”, càì áibanái báawéeyéi náimaca. ⁸ Néese

náima àniwa: “Wàacué wamànica báawéeri manuísíwata wayúudàacaténá Dios manuísíwata”, càì áibanái báawéeyéi náimaca. Aibanái iwàwéeyéica imànica nulí báawéeri, nadéca nacàlidaca nachìwawa nùwali, náimaca nuéwáidacasa wenàiwica càiri cachìwéeri tàacáisi iyú. Quéwa cawinácaalí càiyéica íimaca, Dios yùuwichàidapíná níawa nabáyawaná ìwalísewa.

Todos somos culpables

⁹ Iná báisíta wía judíoca, càmita cayába wía áibanái íicha. Nudéca núasáidaca cabáyawanáca wía judíoca càide iyúwa macáì èeri mìnánái cabáyawanáaná nía. Macáita nacái wabáyawaná idéca idacùaca wía iyúwa presoíyéi. ¹⁰ Càité profetanái natànàacaté Dios itàacái. Náimaca:

“¡Canácata wenàiwica imànírica cayábéeri! ¡Canásíwata, ibatàa abéeri piná!

¹¹ Canásíwata nacái yáaliériwa Dios íiwitáise ìwali, canácata icutéeri yáaliacaténáwa Dios ìwali.

¹² Macáita nacái náucacawa nèepunícawa déeculé Dios íicha. Macáita nadéca nawènúadaca náiwitáisewa cayábéeri íicha, namànicaténá nabáyawanáwa meedá. Canácata imànírica cayábéeri, canásíwata.

¹³ Càica nacanápide iyúwa càliculli yàacuèricawa, nacàlidacáiná casaquèeri tàacáisi càiride iyúwa yáaséeri chéecáimi isàni. Cáanáica nachìwa. Namànica áibanái irí báawéeri nataacái iyúwa càide iyúwa àapi yùuwichàidacaalí wía iculále iyúwa.

¹⁴ Cáanáica nalúa, nacuísaca náichawa áibanái báawéeri tàacáisi iyú.

¹⁵ Caquialéta nàaca nanúaca wenàiwica canéerica ibáyawaná.

¹⁶ Ata alénácaalí nàya nàuwichàidaca wenàiwica.

¹⁷ Càmita náalimá nayúudàaca áibanái iyáanápiná matuíbanáiri iyú náapichawáaca.

¹⁸ Canásíwacatáita náalíawa iwàwacutá cáaluca naicáca Dios”, càité náimaca níái profetaca itànèeyéicaté tàacáisi Dios inùmalicuíse.

¹⁹ Wáaliacawa Dios imàacacaté profetanái itànàaca càiri tàacáisi judíonái irí, wía idènièyéica Dios itàacái wáaliacaténáwa canáca yéewaná wáimaca mabáyawanáca wía, yácáiná Dios itàacái bàaluisàimi yáasáidaca walí cabáyawanáca macáita, wía èeri mìnánáica, iwàwacutá nacái Dios yùuwichàidaca wía canánama wabáyawaná ìwalísewa. ²⁰ Iwàwacutá Dios yùuwichàidaca wía canánama canácáiná wenàiwica Dios iiquéeripíná mabáyawanéeri iyú, canácáiná wenàiwica yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa tàacáisi íimáaná profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuíse. Yái tàacáisi bàaluisàimica yáasáidacáita walí cabáyawanáca wía, wía imàníiyéica ibáyawanáwa.

La salvación es por medio de la fe

21-22 Quéwa Dios idéca yáasáidaca walí áiba wawàsi wàlisàì, càinàcaalí yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía, éwita càmicáaníta wáalimá wamànica macáita càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ímáaná. Wáalíacawa báisicani, yái wawàsi wàlisàica, Dios itàacái bàaluisàimi icàlidacáiná walíni, yái Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse, áibanái profeta nacái. Mabáyawanáca Dios iicáca wía cawinácaalí wéená yeebáidéerica Jesucristo. Càita Dios imànica abédanamata macái wenàiwica irí cawinácaalí yeebáidéerica, cáininácáiná Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. ²³ Dios imànica abédanamata macáita irí, níacáiná macáita namànica nabáyawanáwa, yá canácata imàníirica càide iyúwa Dios iwàwáaná cayábáanápiná Dios iicáca nía. ²⁴ Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica mawèníiri iyú nacái: Mabáyawanáca iicáca wía. Càita Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo Jesús. ²⁵ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wáichawalíná. Cristo yéetácáinatéwa, íná Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo yéetácátéwa nabáyawaná ìwalíise. Càita Dios imáalàidacaté wáicha wàuwichàanápínátéwa méetàuculé Dios íicha càiripínáta. Dios imànicaté càì yáasáidacaténaté imànica macáita machacàníiri iyú, éwitaté lideniàcáaníta wàawirináimi namàníná nabáyawanáwa bàaluité. ²⁶ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wabáyawaná ìwalíise yáasáidacaténá siúcade Dios imànica ìyaca macáita machacàníiri iyú, iwàwacutácáinaté mabáyawanéeri wenàiwica yùuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú èeri mìnánái ibáyawaná ìwalíise. Mamáalàacata nacái Dios imànica macáita machacàníiri iyú mabáyawanácaalí iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesús yéetácátéwa nabáyawaná ìwalíise.

²⁷ Càì Dios imànica walí mabáyawanácaténá iicáca wía. Iná canáca yéewaná wáimaca wadécasa wamànica cayábéeri yéewanápinása mabáyawanáca Dios iicáca wía. ¡Canásíwa! Canáca yéewaná cáimacái waicáca wíawawa áibanái íicha. Càmita wamàni macáita càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá wía, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. ²⁸ Iná yéewa wadéca wáalíacawa cayábani: Mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanái neebáidacaalí Jesucristo. Càmita mabáyawaná Dios iicá nía ìwalíise yái namànínáca càide iyúwa Dios itàacái bàaluisàimi ímáaná.

²⁹ Dios càimírita abéta judíonái icuèrináca. Nacuèrináta nacái

níái càmíiyéica judío. ³⁰ Yácáiná abéerita yái Diosca. Canácata íicha áiba, yái Diosca iiquéerica mabáyawanéeri iyú macái wenàiwica yeebáidéerica Jesucristo. Càì Dios imànica judíonái irí, càmíiyéi judío irí nacái. ³¹ Quéwa, éwita wáaliácáanítawa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanái neebáidacaalí Jesucristo, càicáaníta càmita caná iwèni waicáca yái tàacáisi bàaluisàimica Dios imàaquéericaté wàawirináimi irí. Néese wawàwa wáasáidaca máiníiri cawènicani.

4

El ejemplo de Abraham

¹⁻² Néese, cawàwanáta abénaméeyéi judío nawàwa náimaca nulí: “Wàawirimi Abraham imànicaté cayábéeri ínáté yéewa cayábaca Dios iicácani”, càì nawàwa náimaca. Quéwa càmítaté Dios iicá Abraham mabáyawanéeri iyú ìwalíise yái cayábéerica Abraham imàníiricaté. Mabáyawanácaalíte Dios iicáca Abraham ìwalíise yái cayábéerica Abraham imàníiricatá, yáté yéewa Abraham cáimacáica iicáca yáawawa áibanái íchatá. Quéwa, canácaté yéewaná Abraham cachàinica iicáca yáawawa Dios iicá. ³ Canácaté yéewaná Abraham cáimacáica iicáca yáawawa yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca: “Abraham yeebáidacaté Dios, ínáté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham”, càì íimaca Dios itàacái profeta itànèericaté. ⁴⁻⁵ Uwé, macáita wáaliácawa wenàiwica íibaidacaalí cháí èeri irícu, yásí nàaca iwèni. Càmita nàa írini mawèníiri iyú, néese iwàwacutá íibaidaca yeedácaténá íríwa plata. Quéwa càmita càì Dios yàaca yàasu wenàiwica iwèniwa. Dios imànica nalí cayábéeri mawèníiri iyú. Cawinácaalí yeebáidéerica Dios, yái Diosca iwàwéerica mabáyawanáca iicáca wenàiwica cabáyawanéeyéi, yásí mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí yeebáidéerica Dios, éwita càmíicáanítàacá imàni wawàsi cayábéeri Dios iicáca. ⁶ Càité nacái rey David itànàaca Dios itàacái bàalutí. David íimacaté casíimáica cawinácaalí wenàiwica Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú éwita càmíicáanítàacá imàni macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁷ Càité David itànàaca:

“¡Casíimáica wenàiwicanái Dios imàaquéeyéica iwàwawa íbáyawaná íicha, càinácaalí báawéeri namàníiricaté!

⁸ ¡Casíimáica wenàiwica càmíirica Wacuèriná Dios iicá cabáyawanéeri iyú!”

càité íimaca David.

⁹ David càmítaté icàlida wàwali abéta wía judíoca casíimáiná wía. Néese icàlidacaté nàwalini nacái níái càmíiyéica judío, cawinácaalí yeebáidéeyéipínaté Jesucristo. Wadéca wacàlidaca mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham yeebáidacaalíte Dios. ¹⁰ Mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham ípíchawáiseté

namànica Abraham irí circuncisión. ¹¹ Quéechatécáwa mabáyawanáca Dios iicáca Abraham bàaluité Abraham yeebáidacaalíté Dios. Néeseté namànica circuncisión Abraham irí. Càité circuncisión iyú Dios yáasáidaca mabáyawanácaté iicáca Abraham yeebáidacaalíté Dios. Cayábacaté Dios iicáca Abraham íiwitáise Abraham yeebáidacaalíté Dios ipíchawáiseté judíocani yái Abrahamca. Iná yéewa yái Abrahamca, càicanide iyúwa nàawirimi macái càmlíyéi judío yeebáidéeyéica Dios. Càita mabáyawanáca Dios iicáca càmlíyéi judío nacái, neebáidacaalí Dios, éwita càmicáaníta namàni circuncisión. ¹² Yácata judíonái yàawirimi nacái, yái Abrahamca, cawinácaalí judíonái yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná ipíchawáiseté judíocani.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Píalíacuéwa Abraham iyacaté cawàwanáta quinientos camuí ipíchawáiseté Moisés yàasu èerité. Bàaluité Dios icàlidaca Abraham irí cáimiétacanéri iyúni yàanápínaté Abraham irí macái cáli iyéerica cháí èeri irícu, itaquénáinámi irí nacái Abraham yáapicha. Quéwaté Dios càmlírita icàlida Abraham irí càiri tàacáisi cáimiétacanéri iyú ìwalíise yái Abraham imànínáca càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta Moisés itànèericaté, bàaluitécáiná canátàacáwa Moisés yàasu cuyàluta Abraham yàasu èerité. Néese Dios icàlidacaté Abraham írini Abraham yeebáidacaalíté Dios imàníinápinaté Abraham irí cayábéeri. Yaté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham. ¹⁴ Abénaméeyéi judío náimaca iwàwacutáanása wamànica càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta íimáaná yéewanápinása Dios imànica walí cayábéeri, yái cayábéerica Dios icàlidéericaté ìwali Abraham irí cáimiétacanéri iyú. Quéwa càmita báisi natàacái. Báisícaalítáni, yá canéerica iwèni meedátáni, yái weebáidáanáca Dios, canéerica iwèni nacái yái tàacáisi Dios icàlidéericaté Abraham irítá, canácáináta wenàiwica yáaliméeri imànica macáita càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta íimáaná. ¹⁵ Càmita yéewa cayába wáapicha Dios profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yácáiná Dios itàacái yáasáidaca cabáyawanáca wía, iwàwacutá nacái Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Dios itàacái iyaca cháí èeri irícu, íná yéewa wáalíacawa cabáyawanáca wía macáita, wía èeri mìnanáca.

¹⁶ Wáalíacawa canácata wéená yáaliméerica imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. Iná iwàwacutá Dios imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, wía yeebáidéeyéica Dios, yéewacaténá macáita wía Abraham itaquénáinámica, weedáca walíwa yái cayábéerica Dios icàlidéericaté ìwali cáimiétacanéri iyú wàawirimi Abraham irí, wía judíoca, píacué nacái càmlíyéica judío. Yái cayábéerica,

càmíricata abéta walípiná, wía judíoca yeebáidéeyéica Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. Néese Dios imànipiná cayábéeri càmiyéi judío irí canánama nacái, cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Càita Dios iicáca Abraham iyúwa wàawirimi, macáita wía yeebáidéeyéica Dios. ¹⁷ Dios icàlidacaté càiri tàacáisca Abraham irí bàaluité. Dios ímacaté: “Nudéca numàacaca pia madécaná wenàiwica íiwitáaná yàawiripiná pia”, ímacaté yái Diosca. Iná mabáyawanáca Dios iicáca madécaná wenàiwica íiwitáaná cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Yácata Wacuériná Dios wàawirimi Abraham yeebáidéericaté, yái Diosca icáucàidéerica yéetéeyéimiwa, yáaliméeri nacái idàbaca wawàsi càmlíricáwa iya siùca.

¹⁸ Ewitaté mánicáanáta béericani yái Abrahamca, càicáanáta Abraham yeebáidacaté Dios itàacái yéewanápinaté idèniaca líriwa. Inaté “Madécaná wenàiwica íiwitáaná yàawiricani”, yái Abrahamca, càide iyúwaté Dios icàlidáaná iríni: “Manùbéeyéipiná pitaquénáinámica”, ímacaté yái Diosca. ¹⁹ Abraham idèniacaalíté batéwa cien camuí, yaté yeebáidacaté Dios mamáalàacata, éwitaté Abraham yáalíacáanítawa néetáanápinátéwa mesúnamáita, yái Abrahamca, úa nacái yàacawéetúa Saraca. Càité Abraham yeebáidaca Dios, éwita mánicáanáta béeyéica nía nadèniápinaté néenibewa. ²⁰ Abraham yeebáidacaté Dios mamáalàacata. Càmitaté Abraham iwènúada íiwitáisewa tàacáisi íicha Dios icàlidéericaté irí cáimiétacanéeri iyú imàacáanápinaté quéenibeca Abraham. Yeebáidacaté Dios manuísíwata cachàiniwanái mamáalàacata. Yàacaté nacái Dios irí cayábéeri. ²¹ Yaté Abraham yeebáidaca macái ichàini iyúwa cachàinica Dios, yáaliméericaté imànica macáita càide iyúwaté íimáaná Abraham irí cáimiétacanéeri iyú. ²² Abraham yeebáidacaalíté Dios tàì íiméeri iyú, yá mabáyawanácaté Dios iicácani.

²³ Càmitaté natànaa abéerita Abraham ìwali mabáyawanácaté Dios iicácani. ²⁴ Néese natànàacaté càiri tàacáisi wàwali nacái, mabáyawanáciná Dios iicáca wía weebáidacaalí Dios, yái Dios imichàidéericaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi íicha. ²⁵ Dios imàacacaté Jesús yéetácawa wabáyawaná ìwalíise iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néeseté Dios imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía.

5

Libres de culpa

¹ Iná siùcáisede mabáyawanáca Dios iicáca wía, wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacáiwa. Mabáyawanáca

Dios iicáca wía, íná cayábaca wáapicha Dios matuíbanáiri iyú Wáiwacali Jesucristo ìwalíise, Wáiwacali yéetácáinátéwa wabáyawaná ìwalíise. ² Cristo yéetácátéwa wáichawalíná, íná cayábaca Dios iicáca wía, imànica walí cayábéeri, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Yá manuica wáináidaca wawàwawa Dios ìwali, casímái nacái wawàwa idècunitàacá wacùaca wàyáanápíná chènuniré Dios yáapicha ícamaláná mèlumèluíri irìcu, cáimiétaquéeri iyú nacái, càide iyúwa Dios iyáaná. ³ Càita nacái casímáica wawàwa siùcáisede iwàwacutácaalí wàuwichàacawa. Wáalíacáináwa yùuwichàacáisi yéewáidaca wía yéewacaténá màulenáca wía, cachàini nacái wáiwitáise Wáiwacali ìwaliwa wàidenàanápíná wàuwichàanáwa mamáalàacata. ⁴ Màulenácaalí wía, yásí wáasáidaca weebáidaca Wáiwacali itàacáiwa tàì íiméeri iyú. Idécanáami càì wáasáidaca cachàinica wáiwitáise, yásí máini cachàiníwanái manuica wáináidaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa wáalimáanápíná wàidenàca wàuwichàanáwa mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré. ⁵ Néese manuicaalí wáináidaca wawàwawa, yá càmita báì wía, yácáiná Dios imànìpiná walí cayábéeriwa chènuniré càide iyúwaté íimáaná walí. Wáalíacawa Dios imànínápíná càì ibànùacáináté Espíritu Santo wawàwaliculé, yái Espíritu imàaquéerica wáalíacawa macái wawàwalícuísewa cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata.

⁶ Wáalíacawa cáinináca Dios iicáca wía, bàaluitécáiná càmicaalíté wáalimá wawasàaca wíawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yáté Cristo yàanàaca aléi èeri irìculé yàasu èerité, yáté yéetácawa wáichawalíná, wía báawéeyéica. ⁷ Máini càulenáca wéetácawa áiba wenàiwica íichawalíná wayúudàacaténáni, éwita cayábéericáaníta íiwitáiseni. Quéwa cayábasíwéericaalí íiwitáise, yá cawàwanáta abénaméeyéi yéetápinácawa íichawalíná nayúudàacaténáni. ⁸ Quéwa Dios ibànùacaté Cristo yéetáanápínátéwa wáichawalíná éwitaté cabáyawanácáaníta wía. Càité Dios yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía. ⁹ Siùcáisede mabáyawanáca Dios iicáca wía Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Cristo iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, èeri imáalàapínacaalíwa. ¹⁰ Wáalíacawa Dios iwasàanápíná wíawa, bàaluitécáiná idècunitàacá wàuwideca wamànica Dios, yáté cáinináca Dios iicáca wía, iwàwacaté nacái imànica walí cayábéeri, Dios Iiri yéetácáinátéwa wabáyawaná ìwalíise. Íná yéewa cayábaca wáapicha Dios siùcáisede matuíbanáiri iyú. Néeseté Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íicha, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Cristo iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íiwitáise cáuri iyúwa, cachàiníiri nacái, cayábacáiná wáapicha Dios siùcáisede matuíbanáiri iyú. ¹¹ Yá nacái casímáica wawàwa Dios yáapicha Wáiwacali

Jesucristo ìwalìise, cayábacáiná wáapicha Dios matuíbanáiri iyú Cristo yéetácáinatéwa wáichawalíná.

Adán y Cristo

¹² Bàaluité, yái idàbáanéericaté asìalica imànicaté ibáyawanáwa; càité idàbaca wenàiwicanái imànica ibáyawanáwa cháí èeri irìcu. Càité nacái idàbaca néetácawa méetàuculé Dios ícha nabáyawaná ichùuliacawa. Càité nacái yéetácáisi yàanàaca macái wenàiwicanái ìwali macáicáináta namànicaté nabáyawanáwa. ¹³ Ipíchawáiseté Dios imàacaca itàacáíwa profeta Moisés irí israelitanái irípiná, yáté macái èeri mìnánái yàawirináimi namànicaté nabáyawanáwa. Ináté néetácawa nabáyawaná ichùuliacawa. Càmicàalíté wenàiwica yáalíawa Dios iwàwáaná nàyaca machacànìiri iyútá, yá càmitaté cabáyawaná níatá. Quéwa náalíacatéwa. ¹⁴ Yáté wenàiwicanái yéetácawa Adán yàasu èericatáiseté àta profeta Moisés yàasu èerité nacái namànicáinaté nabáyawanáwa éwita càmicáanítaté nayáa àicu iyacaná càide iyúwaté Adán iyáaná abéeri àicu iyacaná íiwitáaná càmlíricaté Dios ibatàa wenàiwica iyáaca. Siùcade wéewáidacuéwa Adán ìwali, Cristo ìwali nacái, yái yàanèeripinacaté madécaná camuí Adán idénáami.

¹⁵ Quéwa yái Adán ibáyawanámicaté, máiní áiba íiwitáanáde ícha yái cayábéerica Dios imàníríca walí mawèníiri iyú. Madécaná wenàiwica néetácawa abéeri asìali ibáyawaná ìwalìise, yái Adánca, quéwa Dios idéca imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèníiri iyú wía madécaná wenàiwicaca. Dios idéca imànica walí cayábéeri abéeri asìali ìwalìisená, yái Jesucristoca. ¹⁶ Abéeri asìali ibáyawaná, yái Adánca, máiní áiba íiwitáanáde ícha yái cayábéerica Dios imàníríca walí mawèníiri iyú. Cabáyawanáca macáita wenàiwica Adán ibáyawaná ìwalìise quéwa Dios idéca imànica cayábéeri mawèníiri iyú wenàiwicanái irí abéeri asìali ìwalìisená, yái Jesucristoca, mabáyawanácaalíté Dios iicáca wenàiwica imàniyéicaté ibáyawanáwa manuísíwata. ¹⁷ Báisíta wenàiwicanái néetácatéwa abéeri asìali ibáyawaná ìwalìise, yái Adánca. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèníiri iyú, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani, wía Dios iiquéeyéica mabáyawanéeri iyú, wàypiná cáimiétaquéeri iyú, casímáiri iyú nacái wacáuca wàlisàì yáapichawa abéeri asìali ìwalìisená, yái Jesucristoca.

¹⁸ Càité Adán ibáyawaná cabáyawanácaté imànica macái wía èeri mìnánáica Dios yùuwichàidáanápínaté wía. Quéwa Jesucristo imànicaté cayábéeri càide iyúwaté Dios iwàwáaná yéetáanápínatéwa wabáyawaná ìwalìise yéewacaténá mabáyawanáca Dios iicáca macáita wía. ¹⁹ Iimáanáca cabáyawanáca wía madécaná wenàiwicaca abéeri asìali ibáyawaná ìwalìise yái báawéerica abéeri asìali imànírícaté,

yái Adánca, càmlíricaté imàni càide iyúwaté Dios ímáaná. Càita nacái mabáyawanáca Dios iicápiná wía madécaná wenàiwicaca ìwalíse yái cayábéerica abéeri asìali imàníricaté, yái Jesucristoca, yái yeebáidéericaté iyúwa Dios ichùulianá imànica.

²⁰ Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés irí yéewacaténá wenàiwicanái yáallacawa máiní cabáyawanáca nía. Quéwa éwita wamànicáanítaté wabáyawanáwa manuísíwata, càicáaníta Dios imànicaté walí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata cachàiniwanái wabáyawaná manuíri íicha. ²¹ Quéechatécáwa wenàiwica néetácatéwa méetàuculé Dios íicha càiripináta nabáyawaná ichùuliacawa. Quéwa siùcáisede Dios, yái cayábéeri íiwitáise, icùaca wía imànicaténá walí cayábéeri mawèníri iyú, yá mabáyawanáca Dios iicáca wía, yàaca nacái wacáuca càmlíri imáalàawa Wáiwacali Jesucristo yéetácái ìwalíse.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

¹ Cawàwanáta áibanái iyúunáidaca nùasu tàacáisi ímáanáca cayábaca càicaalí wáimaca: “Wamànicué wabáyawanáwa mamáalàacata manuísíwata yéewanápiná macái èeri mìnánái náalíacawa máiníri cayábaca Dios íiwitáise néemlàcáiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná manuíri íicha”, càì áibanái íináidacawa. ² ¡Càmírita! Wía yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái càmita iwàwacutá wamànica wabáyawanáwa quirínama. Péemlàcué comparación: Wenàiwica yéetéerimiwa càmita yáalimá imànica quirínama ibáyawanáwa chái èeri irícu. Càita nacái wía. Càica wíade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa, íná iwàwacutá càmita quirínama wamànica wabáyawanáwa. Wamànicaalí wabáyawanáwa mamáalàacata, càmita wáalimá wàyaca abédanamata Dios yáapicha. ³ ¿Càmitasicué píalíawa wadàbacaté wàyaca càide iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa? Càité wadàbaca wàyaca weebáidacaalíte Cristo Jesús itàacái wabautizáanápínatéwa wáasáidacaténá weebáidaca. Siùcade wàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, íná iwàwacutá wàyaca càide iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa, càmlínápiná quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁴ Yái wabautizáanácawa, yácata yéetácáisi yéenáíwaná nacáiri. Càide iyúwa nabàliacaalí yéetéerimiwa càliculli irículé, càita nacái walicùacatéwa úni yáaculé càide iyúwa wéetáca nacáicaalíwa Cristo yáapicha wabautizácaalítéwa wáasáidacaténá weebáidaca Cristo itàacái. Wabautizácaalítéwa, yáté wáasáidaca wadàbacaté wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa.

Wabautizácaalítéwa, yáté wáasáidaca Dios yàacaté wacáuca wàlisàì yéewanápiná wàyaca wàlisàì wáiwitáise yáapichawa càide iyúwaté Wáaniri Dios cachàiníri íiwitáise imichàidáanáté Cristo yéetácáisi íicha.

⁵ Wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, íná wadéca wadàbaca wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Càita nacái báisíri iyú wadèniaca siùcáisede wacáuca wàlisàìwa Cristo yáapicha. ⁶ Wáaliacawa Dios idéca ichuìdaca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi ichàinica, Cristo yéetácái ìwalíse, yái natàtèericaté cruz ìwali, yéewanápiná chuìca wáicha wabáyawaná, yéewanápiná nacái càmita wamàni mamáalàacata wabáyawanáwa, iyúwa áibanái yàasu wenàiwicanái iwàwacutáaná íibaidaca mawèníri iyú náiwacali íriwa. ⁷ Càide iyúwa yéetèrimiwa càmlíná imàni ibáyawanáwa quirínama cháì èeri írìcu, càita nacái wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa, íná iwàwacutá càmita quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁸ Wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, íná wadéca wadàbaca wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Íná yéewa wáaliacawa báisíri iyúcani wàyaca abédanamata Cristo yáapicha. ⁹ Cristo idéca imichàacawa yéetácáisi íicha, íná yéewa wáaliacawa càmita quirínama yéetáwa àniwa. Càmita quirínama yéetácáisi yáalimá imawèniadacani. ¹⁰ Cristo yéetácátéwa abé yàawiríata ichuìdacaténá wáicha wabáyawaná càiripináta, yái wabáyawaná ichàinica, quéwa siùcáisede Cristo ìyaca càiripináta Dios yáapicha imànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Càitacué nacái pía. Cristo Jesús yéetácátéwa píchawalínacué, néeseté ícáuàacawa, íná iwàwacutácué piicáca píawawa iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa, pìyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Íná picácué pimàni pibáyawanáwa. Néese pìyacué iyúwa cáuyéi wenàiwica Dios írìpiná, iyúwa wenàiwica imichèeyéicatéwa yéetácáisi íicha, pìyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha píibaidacaténacué Dios írìpiná cáimiétaquéri iyú.

¹² Íná picácué pimàaca píiwitáise cabáyawanéeri ichùuliaca pía pimànlínápiná pibáyawanáwa iyúwa píiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná. ¹³ Picácué pimàaca píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliaca pía iyúwa píiwacali pimànlínápinácué mamáalàacata pibáyawanáwa piiná iyúwa, píiwitáise iyú nacáiwa. Néese pimàacacué píawawa Dios írì pimànicaténacué cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Bàaluitécáiná pìyacatécué déeculé Dios íicha iyúwa yéetéeyéimiwa pibáyawanácué yáapichawa, quéwa siùcade iwàwacutácué pimàacaca píawawa Dios írì pìyacaténacué càide iyúwa píiwitáise wàlisàì íimáaná

picáuca wàlisàì yáapichawa, pimànicaténácué cayábéeri macái píiwitáise iyúwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁴ Bàaluité píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullacatécué píá. Yá Dios ímacaté cabáyawanácuéca píá, iwàwacutáanácué nacái piùwichàacawa pibáyawaná ichùullacawa. Quéwa Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri mawèníiri iyú imàacáanápínaté iwàwawa pibáyawaná íchacué, íná siúcade iwàwacutácué càmita pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullánácué píá, néese Dios ichàiniadapínácué píawa pimànicaténácué càide iyúwa iwàwáaná.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵ Wáalíacawa Dios idéca imànica walí cayábéeri càì mawèníiri iyú: Mabáyawanáca iicáca wía éwita càmícaáníta wamàni macáita càide iyúwa iwàwáaná. Néese siúcade cawàwanáta áibanái nayúunáidaca nùasu tàacáisi ímáanáca cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa Dios imàacacáiná iwàwawa wabáyawaná ícha éwita càmícaáníta wamàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichùulláná. ¡Càmírita! ¹⁶ Péemlacué comparación: Píalíacuéwa pimàacacaalícué píawawa áiba wenàiwica írí pimànicaténá càide iyúwa ichùullánácué píá, yásí yàasu wenàiwicaca imànicuéca píá íbaidéeripíná írí mawèníiri iyú. Iwàwacutácué nacái pimànica càide iyúwa ichùulláná píá. Càita nacái píacué: Pimàacacaalícué pibáyawaná ichùullaca píá, yásí pibáyawaná yàasu wenàiwicaca imànipínácuéca píawa, yá pèetápinácuécawa méetàuculé Dios ícha pibáyawaná yáapichawa. Quéwa pimànicaalícué càide iyúwa Dios ichùulláná píá, yásí Dios yàasu wenàiwicaca imànipínácuéca píawa, yá pìyapínácuéca machacàníiri iyú. ¹⁷ Quéwa nùaca Dios írí cayábéeri pìwalícué. Bàaluité pimànicatécué càide iyúwaté pibáyawaná ichùullánácué píá, quéwa siúcade peebáidacuéca tàì íméeri iyúni yái tàacáisi cayábéerica Dios ibànuèricaté wenàiwica írí néewáidacaténácué iyú píá. ¹⁸ Dios idéca iwasàacuéca píá píiwacali bàaluisàimi íchawa, yái pibáyawaná ichàinica ichùulièricatécué píá. Yá pidécuéca pidàbaca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwacué Píiwacali wàlisàì ichùullánácué píá, yái Wáiwacali Jesucristoca. ¹⁹ (Nucàlidacuéca nùyaca píríni càide iyúwa wenàiwica itàaníná aliséeri tàacáisi iyú càmícaínácué píalía péemíaca cayábani càinácaalí ímáaná, càulenácáínácué píichani.) Quéechatécáwa pimàacacatécué pibáyawaná ichùullaca píá pimànicaténaté pibáyawanáwa casaquèeri manuísíwata. Quéwa siúcade iwàwacutácué pimàacaca píawawa Dios írí pìyacaténácué machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, píibaidacaténácué Dios írípiná mabáyawanáwaca macái pichàini iyúcuéwa.

²⁰ Pimànicaalítécué càide iyúwa pibáyawaná ichùullánácué píá, yáté càmítacué píibaida Dios írípiná, ínaté càmítacué pimàni

cayábéeri pìyacaténácué machacànìiri iyú. ²¹ Píalíacuéwa cayába càmítaté pìya casímáiri iyú, néese pibáyawanácué itécaté yàacawa pía ìrìculé yái yéetácáisica càmírìca imáalàawa. Báicuéca pía siùca ìwalíise yái pimàníricatécué, ínà canéerica iwèni piríni yái iyúwaté pìyáaná bàaluité. ²² Quéwa Dios idéca ichuidacuéca píicha pibáyawaná, yái píiwitáise bàaluisàimi ichàinica. Yá pidécuéca pidábaca píibaidacuéca Dios irípiná iyúwa yàasu wenàiwica. Yá pidécuéca peedáca piríwa yái cayábéeri iwènica: Dios imàacacué píibaidaca irípiná mabáyawanéeri iyú cháí èeri irìcu, yá nacái imàacapínácué pìyaca yáapicha chènuniré càiripináta. ²³ Abéericata nawèni needáca nalíwa cawínácaalí imàníyéica ibáyawanáwa. Needáca nalíwa meedá yéetácáisi. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú, yàaca wacáuca càmírì imáalàawa Wáiwacali Cristo Jesús yáapicha, wía yeebáidéeyéica itàacái.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

¹ Píacué nuénánái judíoca, yáaliyéicawa tàacáisi ìwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse. Píalíacuéwa yái tàacáisi ichùullaca wenàiwica abéta idècunitàacá cáucani yái wenàiwicaca. ² Péemìacué comparación: Dios itàacái ímaca walí, caníríchúa inanái càmita udé uèpùacawa unìri íichawa àta yéetácatalétawa uícha, ímacáiná còi yái tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imáalàacawa yái matrimonioca, yásí canáca ubáyawaná éwita uedácaalí ulíwa áiba àniwa. ³ Iná uimácaalí áiba asìali yáapicha càmírìca unìrisíwa idècunitàacá cáuca yái unìrica, yá umànica ubáyawanáwa. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imáalàacawa yái matrimonioca. Yásí úalimá ucásàacawa áiba asìali yáapicha mabáyawanéeri iyú.

⁴ Càita nacái píacué nuénánáica. Bàaluité máini cabáyawanácuéca pía, ínáté càmítacué píalimá pimànica càide iyúwaté Dios itàacái ímáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté. Quéwa Cristo yéetácátéwa píichawalínácué, ínà yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi íicha. Càmítacué quirínama yáalimá ichùullaca pía. Siùcáisede Cristo yàasu wenàiwicacuéca pía, yái imichèericatéwa yéetácáisi íicha. Càita wáalimá wamànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵ Bàaluité wàyaca wabáyawaná yáapichawa, yáté wéemìlaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté íméerica càinácaalí Dios iwàwaca wàyaca machacànìiri iyú. Wáalíacátéwa càirínácaalí wawàsi Dios imáisaniericaté wamànica, ínáté máini wawàwacaté wamànica càiri wawàsi. Iná yái wabáyawanáca itécaté yàacawa wía

yéetácáisi iriculé méetàuculé Dios ícha càiripináta. ⁶ Quéwa idéca chuica wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi ichàinica, ichùulièricaté wamànica wabáyawanáwa méetàuculé Dios itàacái ícha. Iná Dios idéca iwasàaca wía wáibaidacaténa irípiná wacáuca wàlisài yáapichawa Espíritu Santo yèerica walí. Càmita quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùulianá wía, yái wáiwitáise bàaluisàimica càimíri iwàwa wamànica càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, yái bàaluisàimi tàacáisica profeta Moisés itànèericaté.

El pecado que está en mí

⁷ Cawàwanáta áibanái wenàiwica iyúunáidaca nùasu tàacáisi ímáanáca báawaca meedáni yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. ¡Càmírita! Néese, máini cayábéericani yái tàacáisica, quéwa núaliacáinatéwa Dios imáisanlàta nuwàwaca numànica nubáyawanáwa, íná máini nuwàwacaté numànica nubáyawanáwa. Càmicaalíté tàacáisi imáisanlàta nuwàwaca numànica nubáyawanáwatá, yá càmítaté máini nuwàwa numànica nubáyawanáwatá. ⁸ Quéwa máini cachàinicaté mamáalàcata yàacatéwa nubáyawaná ìwalíse yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise, yái tàacáisi imáisanlàticaté nuwàwaca numànica nubáyawanáwa. Yá nubáyawaná yáalimáidacaté núa ìwalíse yái Dios itàacáica, imàacáanápíná nuínáidacawa numànínápíná nubáyawanáwa macái íiwitáaná, macái wawàsi Dios imáisanlàtica wamànica. Càmicaalí wáaliáwa Dios imáisanlàta wamànica áiba wawàsi báawéeri, néese càmita máini wawàwa wamànica yái wawàsi báawéerica. ⁹ Bàaluité càmita núaliá Dios imáisanlàta wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, ínáté nùyaca matuíbanáita, càmita achúma nuínáidacawa nuwàwawa nubáyawaná ìwaliwa. Quéwa idécanáamité núaliacawa Dios càmita iwàwa wáináidacawa wamànínápíná wabáyawanáwa, yá máini cachàinicaté mamáalàcata yàacatéwa nubáyawaná ichàini nuwàwáanápínaté numànica nubáyawanáwa. Yá núaliacatéwa cabáyawanáca núa, iwàwacutáanápínaté nacái nuétácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta nubáyawaná ichùuliacawa. ¹⁰ Dios imàacacaté itàacái cayábéeriwa profeta Moisés irí yáasáidacaténa walí càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wàyacaténa casímáiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái Dios yáapicha. Quéwa nubáyawaná ichìwáidaca núa numànínápíná nubáyawanáwa, íná yái tàacáisica imàacacaté núaliacawa cabáyawanéerica núa, iwàwacutáanápínaté nacái nuétácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta. ¹¹ Yaté nubáyawaná yáalimáidaca núa Dios itàacái cayábéeri ìwalíse, yaté nubáyawaná ichìwáidacaté núa. Yá nubáyawaná cabáyawanáca

imànicaté núa Dios itàacái iyú, nuétáanápínátéwa méetàuculé Dios ícha càiripináta nubáyawaná ichùuliacawa.

¹² Máini cayábéericaní, yái tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí, imáisanìacáiná wamànica wabáyawanáwa. Máini cayábéerica nacái yái tàacáisi imáisanìerica wawàwaca wamànica wabáyawanáwa. Yái tàacáisica yéewáidaca wía wàyacaténá machacànìiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cayábéericaní yái tàacáisica iyúudàacáiná wía wàyacaténá casímáiri iyú. ¹³ Yái cayábéeri tàacáisica profeta Moisés itànèericaté, canáca yéewaná wayúunáidaca báawéericaní ìwallìse yái ìmáanáca iwàwacutáca wéetácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta wabáyawaná ichùuliacawa. ¡Càmírita! Néese máinícáiná cabáyawanáca núa, íná nùaliácáinátéwa Dios itàacái cayábéeri imáisanìaca numànica nubáyawanáwa, ínaté máini nuwàwaca numànica nubáyawanáwa, yá iwàwacutácaté nuétáanápínáwa méetàuculé Dios ícha càiripináta. Íná yéewa nùaliacawa amaléeri iyúni, máini báawacani yái nubáyawanáca, nubáyawanácáiná ichùuliaca numànica nubáyawanáwa éwita nùaliacáníta Dios itàacái cayábéeri imáisanìaca numànica càiri.

¹⁴ Wáaliacawa báisìiri iyú cayábéericaní yái tàacáisica profeta Moisés itànèericaté yáacáiná Espíritu Santo imàacacaté Moisés itànàacani. Quéwa báawéeri meedá nuíwitáise càide iyúwa macái èeri mìnanaí ìiwitáise ìyáaná: Nubáyawaná ichùuliaca núa cachàinìiri iyú numànínápíná nubáyawanáwa, càide iyúwa áiba náiwacali báawéeri ìiwitáise ichùulianá cachàinìiri iyú yàasu wenàiwicawa ìbaidéerica irí mawènìiri iyú càiripináta.

¹⁵ Càmita nùalía cáná yéewa nuíwitáise càica ìyaca; càmita numàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese, numànicáita meedá báawéeri wawàsi càmírica nuwàwa numànica, yái máinìirica báawaca nuicáca.

¹⁶ Báawaca nuicáca yái numànìirica, càita nudéca nùasáidaca nùaliacawa cayábéerica Dios itàacái, báisìirica nacái. ¹⁷ Íná núa, idènìerica wàlisài ìiwitáisewa, càmita nuwàwa numànica nubáyawanáwa. Quéwa éwita càmicáaníta nuwàwa numànica nubáyawanáwa, càicáaníta nuíwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliaca numànínápíná nubáyawanáwa.

¹⁸ Nùaliacawa canáca irí cayábéeri, yái nuíwitáise bàaluisàimi cabáyawanéerica. Ewita nuwàwacáaníta numànica cayábéeri, càicáaníta càmita nùalimá càì numànica nuchàini iyúwa.

¹⁹ Càmita numàni cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná, néese numàni mamáalàacata nubáyawanáwa, yái càmírica nuwàwa numànica. ²⁰ Íná numànicaalí yái càmírica nuwàwa numànica, yá càmita núa yái iwàwéerica imànica ibáyawanáwa, néese nuíwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri, yácata ichùulìerica numànínápíná nubáyawanáwa.

²¹ Càì ichàbaca núa, macái èerita nuwàwacatáita numànica

cayábéeri, càmita yéewa numànicani, néese numànicáita yáawami nubáyawanáwa. ²² Máiní cáinináca nuicáca Dios itàacái. ²³ Quéwa ìyaca nuwàwalìcu áiba chàinisi càmlírica imàaca nuínáidacawa machacànìri iyú, ipéliéri nacái nuíwítáise wàlisàì ìpunita. Yácata nuíwítáise, yái cachàini, yái nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéerica, idacuèrica núa iyúwa presoíri.

²⁴ ¡Máiní achúmaca nuwàwa! ¿Cawiná iwasàapíná núa ícha yái nubáyawaná ichàinica iwàwéerica itéca núa yéetácáisi iriculé, nuétácaténáwa méetàuculé Dios ícha càiripínáta nubáyawaná ichùuliacawa? ²⁵ Abéericata Dios yáaliméeri ichuìdaca nuícha nubáyawaná ìwalíse yái cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imàníricaté nulípiná, iná nùaca Dios irí cayábéeri. Càita nùyaca cháì èeri irìcu: Nuwàwaca numànica càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica, quéwa nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùuliacawa núa mamáalàacata numànínápiná nubáyawanáwa. Quéwa Dios idéca ichuìdaca nuícha nubáyawaná.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

¹ Iná yéewa wáalíacawa Dios càmita yùuwichàidapíná wíawa wabáyawaná ìwalísewa infierno irìcu, yái manuiri quicháica, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ² Yácáiná Espíritu Santo yàaca wacáuca càmliri imáalàawa, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Yá Espíritu Santo ichàini ichuìdaca wáicha wabáyawaná, yéewanápiná càmita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa wabáyawaná ichùulianá wía, yái wáiwítáise bàaluisàimica iwàwéerica itéca wía yéetácáisi iriculé, wéetácaténáwa méetàuculé Dios ícha càiripínáta. ³ Dios imàacacaté itàacáiwa profeta Moisés irí, quéwa wáalimáidacaalíté wamànica càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná, yáté càmita wáalimá wachuìdaca wáichawa wabáyawanáwa mánicáináté wawàwa wamànica wabáyawanáwa, wía èeri mìnánáica. Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica càmliricaté wáalimá wamànica; Dios ibànùacaté liriwa càiride iyúwa waicacánáwa, wía èeri mìnánái imàniyéica ibáyawanáwa. Dios ibànùaca liriwa yéetáanápínáwa iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalíse. Càité Dios yùuwichàidaca liriwa wabáyawaná ìwalíse ichuìdacaténá wáicha wabáyawaná. ⁴ Dios imànicaté càì yéewanápiná wáalimá wàyaca machacànìri iyú càide iyúwa ichùulianá wía irìcuíse yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Iwàwacutácáiná càmita wamàni càide iyúwa wáiwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri iwàwáaná, néese iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná wamànica.

⁵ Cawinácaalí wenàiwica imànírica càide iyúwa íiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, íináidacawa meedá wawàsi ìwali isímáidéeripinácani báawéeri iyú. Quéwa cawinácaalí imànírica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, íináidacawa imànicaténá wawàsi casímáiripináca Dios iicá. ⁶ Cawinácaalí wenàiwica imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yá náiwitáise itépiná níawa yéetácáisi iriculé méetàuculé Dios íicha càiripináta nabáyawaná ìwalisewa. Quéwa cawinácaalí imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, nadènlaca nacáucawa càmlíri imáalàawa, nàya nacái matuíbanáiri iyú, cayábacáiná náapicha Dios. ⁷ Cawinácaalí wenàiwica imàaquéeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, nàuwideca namànica Dios, càmicáiná náalimá namànica càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, càmita nacái nawàwa namànica càì. ⁸ Iná cawinácaalí iyéeyéica càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri ichùulianá nía, càmita náalimá namànica yái casímáirica Dios iicá.

⁹ Píacué quéwa, càmitacué pìya càide iyúwa bàaluisàimi íiwitáisesi iyáaná, néese núalíacué pìyaca càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Espíritu Santo iyacué piwàwalìcu yàacawéeridacaténácué pía. Cawinácaalí wenàiwica canéerica irí Espíritu Santo Cristo ibànuèrica walí, càmlírica Cristo yàasu wenàiwicacani. ¹⁰ Cristo iyacaalícué piwàwalìcu, yá cáuca Espíritu Santo imànica píiwitáise càiripináta, éwitacué yái piínaca pidènièricuéca chái èeri irìcu yéetácáanitawa áibaalíwa, machawàacacáiná wainá macáita ìwalíse yái wàawirimi Adán ibáyawanáca. Cáuca Espíritu Santo imànicuéca píiwitáise, mabáyawanácáinácué Dios iicáca pía. ¹¹ Wániri Dios icáucàidacaté Jesús yéetácáisi íicha. Néeseté Dios ibànùaca Espíritu Santo iyacaténá wawàwalìcu. Espíritu Santo iyacaalícué piwàwalìcu, yásí Dios icáucàidapinácué píawa wàlisài iyú yéetácáisi íicha áibaalípiná càide iyúwaté Dios icáucàidáanáté Cristo yéetácáisi íicha. Yá Dios icáucàidapinácué píawa Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu iyéericuéca piwàwalìcu.

¹² Iná nuénánái, wáalíacáináwa Dios icáucàidapiná wíawa, íná iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo ichùulianá wía. Píacué wamàni iyúwa wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùulianá wía. ¹³ Pimànicaalícué piacawa càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùulianá, yá péetápinácuécawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. Quéwa pimàacacaalícué Espíritu Santo iyúdàacuécawa pichuìdaca píchawa pibáyawanáwa, yái píiwitáise bàaluisàimi ichàinica, yá pìyapinácuéca càiripináta.

¹⁴ Macái imàníyéica càide iyúwa Espíritu Santo yàalàaná nía, níacata Dios yéenibe. ¹⁵ Yái Espíritu Santo Dios ibànuèrica

walí càmita máiní ichùullà wía cachàiníri iyú, càmita nacái cáalu imànica wía, càide iyúwa áiba náiwacali ichùullaná yàasu wenàiwicawa cachàiníri iyú. Néese Espíritu Santo imàacaca Dios yéenibeca wía, íná yéewa wamáidaca Dios irí: “¡Pía Wáaniri!” càì wáimaca Dios irí. ¹⁶ Yái Espíritu Santoca, yácata icàlidéerica walíni wawàwalicúise, Dios isùmanáireca wía. ¹⁷ Dios yéenibecáiná wía, íná Dios yàapíná walí cawèníri càide iyúwaté íimáaná cáimiétacanéeri iyú. Yá weedápiná yái cawènírica Cristo yáapichawa, wàuwichàacáináwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, wàyacaténá cáimiétaquéeri iyú yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícu.

La gloria que ha de venir

¹⁸ Nuicáca iyúwa achúméerína meedá yái wàuwichàanácawa cháì èeri irícu nuínáidacáináwa ìwali yái wàyáanápínáca cáimiétaquéeri iyú Wáiwacali yáapichawa chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícu wacùacaténá yáapicha macáita. ¹⁹ Macáita wawàsi Dios idàbéericaté cháì èeri irícu, capìraléeri cáli íinata nacái, macáita máiní natuíyàaca wéenáiwana yàanàaca caquialéta, Dios yáasáidacatáipínácata yéenibeca wía. ²⁰ Dios yùuwichàidacaté macáita wawàsi idàbéericaté, íná càmita máiní cayábaca nàyaca siúcade, Dios íináidacáinatéwa yùuwichàidáanápínaté nía. Quéwa Dios iwàwacaté iwasàaca macáita wawàsi yùuwichàacáisi íicha áibaalípiná. ²¹ Macái wawàsi Dios idàbéericaté, áibaalípiná Dios iwasàapíná níawa báawéeri íicha, càmita quirínama nacái nabadácawa, néese nàypíná cayábéeri iyú wáapicha, wía Dios yéenibeca, wàypínáciná mabáyawanáwaca, cáimiétaquéeri iyú nacái Dios icamaláná mèlumèluíri irícu. ²² Wáalíacawa macái wawàsi Dios idàbéericaté cháì èeri irícu, capìraléeri cáli íinata nacái, macáita yái iyéerica idéca yùuwichàacawa déecuíri iyú Dios idàbacatáiseté yùuwichàidaca nía àta siúca nacáide, èeri minaná ibáyawaná ìwalíise. Yá macáita nàuwichàacawa, càide iyúwa inanái ùuwichàacaalíwa umusúadacaténá íicá èeri. ²³ Càmita abéta yùuwichàacawa yái macáita wawàsi Dios idàbéerica, wíacáaníta nacái wàuwichàacawa, wía Dios yèyèicaté irí Espíritu Santo wáalíacaténáwa Dios imàníinápíná walí cayábéeri càide iyúwaté íimáaná walí. Wàuwichàacawa wáináidacawa wawàwalicúisewa idècunitàacá watuíyàaca wéenáiwana yàanàaca, Dios yáasáidacatáipínáta yéenibeca wía imichàidacaalípiná wíawa yéetácáisi íicha. ²⁴ Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, imànicaténá walí cayábéeri áibaalípiná wapíchalécáwa. Imáalàidacaalíté imànica walí yái cayábéeritá, yá càmita iwàwacutá watuíyàacatáni. ²⁵ Quéwa càmitàacá yéewa waicáca yái cayábéeri watuíyèerica siúcade,

íná iwàwacutá watuíyàaca mamáalàacatani, matuíbanáiri iyú, càmita nacái waméyáawa watuíyàacani.

²⁶ Càita nacái Espíritu Santo iyúudàaca wía, ichàiniadaca wáiwitáise, càmicáiná wáalíawa cayába càinácaalí iwàwacutáaná wasutáca Dios ícha càide iyúwa iwàwacutáaná wáalíacawa. Quéwa Espíritu Santo isutáca walípiná Dios ícha manuísíwata. Isutáca walí Dios ícha tàacáisi iyú cànírica yéewa èeri mìnánái yáalimá icàlidaca natàacái iyúwa. ²⁷ Diosca, yái yáaliérica wawàwa, yáalía nacái yéemíaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica, yácáiná Espíritu Santo isutáca walí Dios ícha càide iyúwa Dios iwàwáaná, wía Dios yéenibeca.

Más que victoriosos

²⁸ Wáalíacawa macáita yái wachàbáanáacawa, wía Dios yàasunáica, Dios idéca imàacaca ichàbacawa, iyúudàacaténá wía, yéewanápiná wàyaca càide iyúwa iwàwáaná, wía cáininéeyéica iicáca Dios, Dios imáidéeyéica càide iyúwaté ínáidáanáwa imáidáanápináté wía yàasunáipináwa. ²⁹ Dios yáalíacatéwa wàwali bàalutésíwa, yáté ínáidacawa imàacáanápináté wadèniaca waicácanáwawa Dios Iiri iicácanáwa nacáiri, wadèniacaténá nacái wáiwitáisewa càide iyúwa Dios Iiri íiwitáise iyáaná yéewanápiná wabèericani, yái Iirica, icuèrica wía manùbéeyéica. ³⁰ Wía Dios ínáidéeyéicatéwa ìwali quéechatécáwa imàacáanápináté wàyaca càide iyúwa Iiri iyáaná, wíacata Dios imáidéeyéicaté yàasunáipináwa. Wía Dios imáidéeyéicaté yàasunáipináwa, wíacata nacái mabáyawanéeyéicaté Dios iicá. Wía Dios iiquéeyéicaté mabáyawanéri iyú, wíacata nacái Dios ínáidéeyéicatéwa ìwali imàacáanápiná wàyaca cáimíetacanéeri iyú yáapicha chènuniré icànéeyéipiná Dios icamaláná mèlumèluíri iyú.

³¹ ¡Íná péemíacué cayábani, nuénánái! ¡Dios yàacawéeridacáiná wía, íná canácata yáaliméerica imáalàidaca wía! ³² Dios càmitaté imáisaníaca wáicha Iiriwa, càmitaté nacái icùa Iiriwa yúuwichàacáisi ícha, néese Dios ibànùacaté Iiriwa yéetáanápinátéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise. Dios imànicáináaté walí yái cayábéeri manuísíwéerica, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Dios yàanápiná walíni Iiri yáapichawa, macáita yái wamáapuèrica. ³³ ¡Canácata yáaliméeripiná icháawàaca wabáyawanámi iináwaná ìwali Dios irí, wía Dios yeedéeyéicaté yàasunáipináwa! Yácáiná idéca mabáyawanáca Dios iicáca wía. ³⁴ ¡Canácata yáaliméeripiná yúucaca wía infierno irìculé wabáyawanámi ìwalíise!, yácáiná Cristo Jesús yéetácatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, imichàacaté nacáíwa yéetácáisi ícha. Yáté yàacawa chènuniré yáawinacaténáwa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. Jesucristo isutáca iyaca Dios ícha walípiná

mamáalàacata, itàaníca wawicáu Dios yáapicha. ³⁵ ¡Canácata yáaliméeripiná yeedáca wía Cristo ícha, yái cáininéerica iicáca wía! Ewita wàuwichàacaaliwa, éwita nacái máinícaali achúmaca wáináidaca wawàwawa, éwita nacái nàuwichàidacaali wíawa Wáiwacali ìwalíise weebáidacáiná itàacái, éwita máapicaali wía manuísíwata, éwita catúulécanácaali wía, éwita máinícaali nawàwa namànica walí báawéeri, éwita nanúacaali wíawa, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Cristo ícha, yái cáininéerica iicáca wía. ³⁶ Aiba profeta icàlidacaté Dios itàacái bàaluité íiméerica càinácaali Dios yàasu wenàiwicanái yùuwichàanápínátéwa. Iimacaté:

“Mamáalàacata nawàwa nanúaca wía weebáidacáiná pitàacái. Càide iyúwa wenàiwica itécaali ipìrawa oveja alé yàatalé inuérica pìrái, càita nacái nawàwa nanúaca wía”,
íimacaté yái profetaca.

³⁷ Quéwa éwita wàuwichàacáanítawa càiri wawàsi ìwalíise, càicáaníta wamawènladaca wàacawa macái báawéeri íiwitáaná, cachàiniwanái mamáalàacata nacái wáiwitáise Wáiwacali Jesucristo ìwaliwa, ichàini iyú nacái, iyúdàacáiná wía, yái Wáiwacalica cáininéericaté iicáca wía, yéetáanápínátéwa wáichawalíná. ³⁸ Núalíacáináwa báisíiri iyúcani canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha yái cáininéerica iicáca wía. Ewita wéetácaaliwa, éwita wàyacaali quiríta nacái, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha. Angelnái nacái, demonio íiwacanánái nacái càmita náalimá needáca wía Dios ícha. Canácata báawéeriquéi yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha, yái báawéerica iyéerica siúcade, càita nacái báawéeri iyéeripiná wapíchalécáwa, canácata yáaliméeripiná yeedáca wía Dios ícha. ³⁹ Ewita wàacaaliwa dùlupùta yàasu cáli néré, càita nacái walicùacaaliwa depuìwalé cáli iriculé, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios ícha. ¡Yá canáca áiba wawàsi Dios idàbéericaté yáaliméeripiná yeedáca wía Dios ícha, yái wáliéricawa cáinináca iicáca wía ibànùacáiná Wáiwacali Cristo Jesús yéetáanápínátéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise!

9

Dios ha escogido a Israel

¹ Núa, yeebáidéerica Cristo itàacái, núumacué pirí báisíiri iyú, càmítacué nacái nuchìwáida pía. Espíritu Santo imàacacáiná matuìbanáica nuwàwa, íná yéewa núalíacawa núcàlidacani báisíiri iyú. ² Máiní catúulécanáca numànica nuwàwawa nuénánái israelitanái ìwaliwa, achúma nacái nuwàwa mamáalàacata nàwali. ³ Máiní cáinináca nuicáca nuénánáisiwawa, nùawiría yéénánái, ínáté batéwa nuwàwacaté càmita Cristo yàasu wenàiwica núa Dios yùuwichàidàanápínaté

núa càiripináta núalimácaalí nuétácawa nuénánái israelita íichawalináwa, nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa càmita yéewa nuétácawa náichawaliná nabáyawaná ìwalíse, éwita cáininácáaníta nuicáca nía manuísíwata. ⁴ Israel itaquénáinámica nía. Dios yeedácate nía yàasunáipináwa iicácaténá nía iyúwa yéenibewa. Bàaluité Dios ìyacaté nàacuésemi icamaláná mèlumèluíri irìcuwa. Imànicaté nacái nàapicha wawàsi icùanápináté nía. Imàacacaté nacái itàacáíwa profeta Moisés irí, yéewacaténá israelitanái yáaliácawa càinacaalíté Dios iwàwáaná nàyaca. Dios yéewáidacaté nía nacái namànicaténá culto nàacaténá Dios icàaluíniná. Icàlidacaté nacái nalí cáimiétacanéeri iyúni imàníinápináté nalí cayábéeri manuísíwata. ⁵ Níái israelitaca, níacata wàawirináimi itaquénáinámica. Néeseté Wáiwacali, yácata israelitanái yàasu Mesías, yái nacuèrinápináca Dios ibànuèricaté nalí. Wáiwacali yàanàcaté aléi èeri irìculé, yáté imusúaca iicá èeri iyúwa israelitasàiri. Yái Wáiwacali, yácata Wacuèriná Diosca cachàiníríca náicha canánama, icuèrica nacái macáita, ínà wàacué Wáiwacali iríwa cayábéeri càiripináta. Báisíta, amén.

⁶ Quéwa éwita càmicáaníta macáita Israel itaquénáinámi neebáida Dios itàacái, càicáaníta Dios càmita yúuca íichawa itàacáíwa icàlidéericaté nalí cáimiétacanéeri iyú, íiméerica imàníinápiná nalí cayábéeri. Quéwa càmita Dios iicá macáita Israel itaquénáinámi iyúwa yàasunáíwa, báisí israelitanáisiwaca, níacáiná abénaméeyéi néená càmita neebáida Jesucristo itàacái. ⁷ Dios càmita iicá iyúwa yàasunáíwa macáita Abraham itaquénáinámi, yácáiná Dios càì íimacaté Abraham irí: “Nuicápiná iyúwa nùasunáíwa pìiri Isaac itaquénáinámi”, càì íimacaté yái Diosca, éwita Abraham idènlacáanítaté yéenibewa áibanái. ⁸ Iná yéewa wáaliácawa Dios càmita iicá iyúwa yéenibewa macáita Abraham itaquénáinámi, néese níawamita cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái Dios icàlidéericaté Abraham irí cáimiétacanéeri iyú, íiméerica Dios imàníinápináté cayábéeri Abraham itaquénáinámi irí. ⁹ Dios icàlidacáináté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imàacáanápináté quéenibeca Abraham. Yáté càì Dios íimaca: “Aiba camuípíná numàacapíná quéenibeca pírí úara placawéetúaca Saraca, yá udèniápináca uíriwa”, íimacaté yái Diosca.

¹⁰ Iyaca áiba wawàsi nacái: Wàawirimi Abraham ìiri íipidenéericaté Isaac idènlacaté yéenibewa yàacawéetúa Rebeca yáapichawa. Pucháiba aslanáica níara Isaac yéenibeca. Ibèeri íipidenáté Esau, íiméeréeri nacái íipidenáté Jacob. ¹¹⁻¹³ Quéwa ipíchawáiseté namusúa naicá èeri, ipíchawáiseté nacái namànica cayábéeri, báawéeri nacái, yáté Dios íimaca Rebeca irí: “Ibèeri íibaidapíná íiméeréeri iríwa”, càité íimaca yái Diosca. Càité nacái profeta itànàacaté tàacáisi nàwali

Dios inùmalicùise. Dios íimacaté: “Cáininácaté nuicáca Jacob, quéwa càmitaté nuedá Esaú nùasu wenàiwicapináwa”, càité íimaca yái Diosca. Càita wáalíacawa Dios yeedáca nía yàasu wenàiwicanápináwa càide iyúwaté íináidáanáwa. Yásí imáidaca wenàiwica yàasunáipináwa quéwa càmita ìwalíise yái namànírica.

¹⁴ Iná cawàwanáta áibanái íimaca báawacasa Dios íiwitáise càmicáiná imáida wenàiwica yàasunáipináwa ìwalíise yái namànírica. ¡Càmírita! ¹⁵ Dios íimacáinaté profeta Moisés irí: “Nuicápiná napualé cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca ipualé. Càita nacái catúulécánápiná nuicáca cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca itúulécáná”, càité Dios íimaca. ¹⁶ Iná yéewa wáalíacawa Dios càmita iicá wenàiwica ipualé ìwalíise yái nawàwéerica, ìwalíise nacái yái namànírica macái nachàini iyúwa. Néese iicáca napualé íináidacáinaté imàníinápiná nalí cayábéeri. ¹⁷ Càité nacái bàaluité Dios íimacaté faraón irí, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli. Dios íimacaté: “Nudéca numàacaca picùaca plasu cáliwa nùasáidacaténá nuchàiniwa macái èeri mìnánái irí numànicaalípiná pírí wawàsi caiyéininéeri. Iná yéewa macái èeri mìnánái yéemìapiná nuináwaná ìwali”, íimacaté yái Diosca. ¹⁸ Càita wáalíacawa catúulécánáca Dios iicáca cawinácaalí Dios iwàwéeyéica iicáca itúulécáná. Dàalaca nacái imàacaca áibanái íiwitáise dàalacaténá náináidacawa nawàwalicùisewa.

¹⁹ Cawàwanáta píimaca píináidacawa píríwa: “Dios imànicáiná càì, iná canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica Dios imàacacáiná namànica nabáyawanáwa”, càì píináidacawa cawàwanáta. ²⁰ Picá càì píimaca. Wenàiwicacáiná pía meedá, canáca yéewaná pisutáca péemìawa Dios cáná yéewa imàni wawàsi. Péemìa comparación: Canácatáita càì catùa íimaca irí yái imànírica úa: “¿Cáná càì pimànica núa?”, càmita yéewa úuma úái catùaca. ²¹ Yái imànírica catùa yáalimá imànica ibái iyúwata iwàwáaná imànicani. Iná imànica ibái yéená úasíwaná, yéenáta nacái imàni áiba iwàsape iyú.

²² Càita nacái báisíiri iyú Dios yéewa imànica càide iyúwa iwàwáaná. Dios yéewa yùuwichàidaca manuísíwata ichàini manuírí iyúwa macáita wenàiwica Dios íináidéeyéicatéwa yùuwichàidáanápiná nía, cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa. Dios idéca ìidenìaca yái namàníináca nabáyawanáwa déecuírí iyú. ²³ Càita nacái Dios imànica yeedácaténá wía yàasunáipináwa. Dios íináidacatéwa catúulécánáanápinaté iicáca wía, imàníinápinaté nacái walí cayábéeri manuísíwata. Íináidacaté nacáiwa imàacáanápiná wàyaca cáimiétacanéeri iyú yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluírí irìcu. Càì imànica walí yàasáidacaténá íiwitáise cachàiníriwa macái wenàiwica irí.

²⁴ Iná Dios idéca imáidaca wía yàasunáipináwa, abénaméeyéi

wéenánái wía judíoca, abénaméeyéi nacái càmíiyéi judío.
²⁵ Càité nacái profeta Oseas itànàacaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalìcuíse. Dios íimacaté:

“Aibanái càmíiyéité nucùà bàaluité, nucùapíná níawa áibaalípiná. Nía nacái càmíiyéica áibanái iwàwa bàaluité, cáininápináca nuicáca níawa.

²⁶ Alé núumacatalécaté nalí: ‘Càmíiyéicué píà nùasu wenàiwica’, alé núumapínáca nàwaliwa nuénibeca nía, núa cáuri Diosca”,

íimacaté yái Diosca. ²⁷ Bàaluité profeta Isaías íimacaté israelitanái ìwali: “Ewita manùbéeyéicáaníta níái Israel itaquénáinámica càide iyúwa càina imuluí, càicáaníta càmíiyéipíná manùba nía Dios iwaseeyéipíná yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ²⁸ Yácáiná Wacuèriná Dios imànipíná mesúnamáita macáita càide iyúwaté íimáaná imàníinápinaté cháí èeri írìcu”, càité íimaca yái Isaíasca. ²⁹ Càité nacái profeta Isaías íimaca bàaluité:

“Wacuèriná Dios, cachàiníiri náicha canánama, càmicaalíté ichàiniada wéenibe yéetácáisi íichatá, wía israelitaca, yáté càica wíatáde iyúwa pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra nacái, Dios imáalàidéeyéicaté nabáyawaná ìwalísewa”,

càité íimaca yái profetaca Isaías.

Los judíos y el evangelio

³⁰ Péemlàcué cayábani. Abénaméeyéi càmíiyéi judío, càmíiyéicaté nacái icutá Dios cayábáanápiná iicáca nía, mabáyawanáca Dios iicáca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo. ³¹ Quéwa, israelitanái càmítaté càì namànica. Nadèniacaté tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse icàlìdéerica càinácaalíté israelitanái iwàwacutáaná nàyaca machacàníiri iyú Dios iicápiná. Néese máiníté náalimáidaca namànica macáita cayábéeri iyú càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná, náimacáinaté mabáyawanáca Dios iicáca nía ìwalíse yái cayábéerica namàníricaté. Quéwa càmítaté mabáyawaná Dios iicáca nía. ³² Nucàlidacué piríni siùcade cáná yéewa càmita mabáyawaná Dios iicáca nía: Nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca nía ìwalíse yái namàníináca cayábéeri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùulìanaté nàawirináimi. Càmita nawàwa cayábaca Dios iicáca nía ìwalísecáita yái neebáidáanáca Dios. Iná yéewa nacaláacawa Dios íicha Jesucristo ìwalíse, báawacáiná naicáca Cristo yéetáanáwa cruz ìwali. Càita Jesucristo ìyaca nalí siùcade iyúwa manuíri íba wenàiwica yúuwèeriwa iwéré cáiwíiri iyú. ³³ Càité nacái áiba profeta itànàacaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalìcuíse Jesucristo ìwali. Yái Jesucristoca càicanide iyúwa manuíri íba. Dios íimacaté:

“Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri íba manuíri idàbacaténá imànica capíi dàalanama, càita nacái nubànùapíná abéeri wenàiwica israelitanái iríwa nacuèrinápiná máiníri cayábaca, níara iyéeyéica Jerusalén iyacaléná irícu, áibaalí ípidenacatalé Sión. Quéwa abénaméeyéi néená càmítapíná neebáida itàacái, calúa nacái naicápinácani. Quéwa abénaméeyéi néená neebáidapíná itàacái, íná càmíta achúma nawàwa neebáidáaná ìwalísewa, yácáiná Dios imànipíná nalíwa macáita càide iyúwaté ímáaná nalí”,
ímacaté yái Diosca.

10

¹ Píacué nuénánáica, máiní nuwàwaca Jesucristo iwasàaca israelitanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná nusutáca Dios ícha nalípiná mamáalàacata neebáidáanápiná. ² Núalimá nucàlidaca nàwali yái cayábéerica: Níái israelitaca máiní nawàwaca nàaca abéerita Dios icàaluíniná, quéwa càmíta náalíawa cayába càinácaalí Dios iwàwáaná. ³ Càmíta nawàwa neebáidaca Cristo yéetácatéwa yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca nía. Nawàwaca meedá namànica nachàini iyúwani, cayábáanápinása Dios iicáca nía ìwalíse yái cayábéerica namànírira. Càmíta nawàwa neebáidaca Cristo càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca nía. ⁴ Abéericata Cristo yái yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa Dios itàacái ímáaná profeta Moisés itànèericaté. Iná yéewa macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo itàacái, mabáyawanáca Dios iicáca nía.

⁵ Bàaluité profeta Moisés itànàacaté càinácaalí wenàiwica náalimáaná nàyaca machacàníri iyú namànicaalí macáita càide iyúwa Dios itàacái ímáaná Moisés itànèericaté. Moisés ímacaté: “Cawinácaalí wenàiwica imànírira macáita càide iyúwa Dios ichùulianá, yácata iyéeripíná casíimáiri iyú”, càité ímaca. ⁶ Quéwa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo. Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté ímaca: “Píca càì pínáidacawa: ‘Canácata yáaliméeripíná íríacawa chènuniré’”, càité ímaca Moisés. Yái tàacáisi ímáanáca càmíta iwàwacutá weedáca Cristo chènuníise iyúudàacaténá wía. ⁷ Moisés ímacaté nacái: “Píca nacái pínáidawa: ‘Canácata yáaliméeripíná iricùacawa yéetéeyéimiwa yèewiré’”, càité ímaca Moisés. Yái tàacáisi ímáanáca càmíta iwàwacutá weedáca Cristo yéetáacáisi ícha iyúudàacaténá wía. Càmíta iwàwacutá wamànica càiri càulenáca wawàsi yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁸ Péemla Dios itàacái íméerica: “Yái tàacáisi iyaca mawíénita pírí pinùmalicu, piwàwalicu nacái”, càì ímaca Dios itàacái. Yácata tàacáisi wacàlidéerica íméerica iwàwacutáaná

weebáidaca Jesucristo, yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁹ Picàlidacaalí áibanái irí Jesús iináwaná ìwali Wacuèriná Dioscani, peebáidacaalí nacái piwàwalicúisewa Dios imichàidacaté Jesús yéetácáisi íicha, yásí Jesucristo iwasàaca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁰ Weebáidacaalí wawàwalicúisewa, yásí mabáyawanáca Dios iicáca wía. Càita nacái wacàlidacaalí áibanái irí waináwanáwa weebáidaca Jesucristo itàacái Wacuèriná Dioscani, yásí iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹¹ Aiba profeta itànàacaté Dios itàacái icàlidéerica tàacáisi Wáiwacali Cristo ìwali: “Cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái, càmita achúma nawàwa neebáidáaná ìwalíisewa, yácáiná Dios imànipiná nali macáita càide iyúwaté íimáaná nali”, càì íimaca Dios itàacái. ¹² Cáinináca Dios iicáca wía abédanamata, judíocaalí wía, càmicaalí judío wía nacái wadèniacáiná abéerita Wáiwacaliwa, macáita wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Cristo itàacáiwa. Wáiwacali imàni nacái cayábéeri manuísíwata nali macáita yèeyéica icàaluíniná. ¹³ Càicáínaté áiba profeta itànàaca Dios itàacái Wáiwacali Cristo ìwali: “Macáita cawinácaalí isutèeyéica Wáiwacali íicha iicáanápiná napualé, yá Wáiwacali iwasàapínáca níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha”, íimacaté yái profetaca. ¹⁴ Iná yéewa wáalíacawa iwàwacutáaná wàaca wacàlidaca Wáiwacali iináwaná ìwali áibanái wenàiwica irí, càmicáiná náalimá nasutáca íicha iicáanápiná napualé, yái càmlíricáwaca neebáida itàacái. Càmita nacái náalimá neebáidaca ìwali yái càmlíricáwaca néemla iináwaná ìwali. Càmita nacái náalimá néemlaca iináwaná ìwali canácaalí áibanái icàlidéeyéipiná nali itàacái. ¹⁵ Càmita nacái wenàiwicanái yàa icàlidaca nali itàacái càmicaalí áibanái ibànùu nía. Càité profeta itànàaca Dios itàacái bàaluté: “¡Máiní casíimáica waicáca nàanàanáca wàatalé, níái itéeyéica walí cayábéeri tàacáisi!” càité íimaca. ¹⁶ Quéwa càmita neebáida Jesucristo itàacái iwasàacaté nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càité profeta Isaías itànàacaté Dios itàacái bàaluté. Iimacaté: “Wáiwacali, canácata yeebáidéerica walí wàasu tàacáisi, yái wacàlidéerica nali pinùmalicúise”, càité íimaca yái Isaíasca. ¹⁷ Iná yéewa wáalíacawa iwàwacutá wenàiwicanái yéemlaca áiba icàlidaca nali Cristo itàacái yéewacaté nía neebáidaca Cristo. ¹⁸ Quéwa nusutáca nuémíawa: ¿Cawáwanáta càmitaté néemla Dios itàacái, yái tàacáisi icàlidéerica Dios iináwaná ìwali? ¡Báisíta, nadéerica néemlaquéera! Yácáiná Dios itàacái áiba profeta itànèericaté íimaca:

“Macái èeri mìnánái àta alénácaalí nàyaca cháí èeri irìcu náalíacawa ìyaca abéeri Dios, naicácáiná macáita wawàsi Dios idàbéericaté cháí èeri irìcu, capíraléeri cáli íinata nacái”,

càité íimaca yái profetaca. ¹⁹ Yá nuèpùà nusutáca nuémìawa àniwa: ¿Càmítasica israelitanái yáalátéwa Dios yeedáanápínaté càmíiyéi israelita yàasunáipínáwa? Báisíta, nadéerica néemlaquéera, yácáiná profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Dios íimacaté:

“Píacué israelitaca, piicápinácué numànica cayábéeri càmíiyéi israelita írí, yásí máinícué báawaca píínáidacawa, calúacuéca nacái piicáca nía, níái piyúunáidéeyéicuéca càmíiyéica yáalimá yáalíacawa Dios ìwali”,

íimacaté yái Moisésca. ²⁰ Néese càmítaté cáalu profeta Isaías, yá itànàacaté càiri tàacáisica àniwa Dios inùmalìcuíse. Dios íimacaté:

“Nudéca numàacaca náalíacawa nùwali, níara càmíiyéica israelitaca, càmíiyéicaté iwàwa yáalíacawa nùwali. Nudéca nacái núsáidaca núíwítáise cachàiníriwa nalí, níara càmíiyéicaté isutá yéemàawa nuínáwaná ìwali”,

càité íimaca yái Diosca, càmíiyéi israelita ìwali. ²¹ Isaías itànàacaté Dios itàacái nacái israelitanái ìwali. Dios íimacaté: “Mamáalàacata núalimáidacaté nuwènúadaca náíwítáise báawéeri íicha, níái israelitaca càmíiyéica yeebáida nutàacái, càmíiyéi nacái iwàwa nucùaca nía”, íimacaté yái Diosca.

11

El Israel escogido

¹ Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íichawa yàasu wenàiwicawa cáininéeyéica Dios iicáca, níái israelitaca. ¡Càmíirita!, núacáiná nacái israelitaca núa, Abraham itaquérínámi, Benjamín yàawiría yéénaca núa. ² Bàaluitésíwa Dios yeedáca israelitanái yàasu wenàiwicanáipínáwa, yá siùcade càmita yúuca íichawa nía. Píalíacuéwa càinácaalí Dios itàacái icàlidáaná profeta Elías ìwalité. Elías isutácaté Dios íicha, yaté Elías icháawàaca israelitanái iínáwaná ìwali Dios írí. Elías íimacaté Dios írí: ³ “Núíwacali, israelitanái nadéca nanúaca piasu profetanái, nadéca namáalàidaca piasu altar canánama, nàawirináimi nàacatalécaté picàaluíniná. Abéericata núa iyaca quiríta. Nawàwata nacái quéwa nanúaca núa”, íimacaté yái Elíasca. ⁴ Quéwa Dios íimacaté Elías írí: “Nudéca nucùaca nía báawéeri íicha, nùasu wenàiwicawa israelitanái siete mil namanùbaca asianái càmíiyéica yàa cuwáisàiri Baal yéénáiwana icàaluíniná”, íimacaté yái Diosca. ⁵ Càita nacái siùcade nàyaca mamáalàacata máisibáwanáita israelitanái Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa íináidacáinátéwa imàníinápiná nalí cayábéeri mawèníri iyú. ⁶ Dios càmita yeedá nía yàasunáipínáwa ìwalíise yái cayábéerica namànírica íripíná nachàini iyúwa. Néese Dios yeedáca nía yàasu wenàiwicapínáwa iwàwacáiná imànica nalí cayábéeri mawèníri iyú. Dios imànicaté nalí

cayábéeri mawèníri iyú yeedácaalíté nía yàasunáipináwa, éwita càmícaánítaté namàni cayábéeri.

⁷ Iná càica nàya: Madécaná israelitanái nawàwacaté Dios iicáca nía mabáyawanéeri iyú, quéwa Dios càmítaté càì imàni. Néese abénaméeyéi israelitanái Dios ínáidéeyéicatéwa yeedáanápínaté nía yàasunáipináwa, mabáyawanáca Dios iicáca nía. Quéwa áibanáica, dàalacaté Dios imàacaca náiwitáise dàalacaténá nánáidacawa, càulenácaténáté neebáidacani, níai càmíyéica iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. ⁸ Càité nacái profetanái itànàaca Dios itàacái israelitanái ìwali. Náimacaté: “Dios imàacacaté dàalaca náiwitáise, dàalacaténá nánáidacawa, càmíyéipíná yáalí yéemlaca càinácaalí báisíri tàacáisi ímáaná. Càita nacái nía siùcade. Péemlacué comparación: Càica níade iyúwa wenáiwica idènièyéica ituíwa càmíri náalimá naicáidaca iyú, idènièyéica nacái yùuwiwa càmíri náalimá néemlaca iyú”, càité náimaca níai profetaca. ⁹ Rey David itànàacaté nacái Dios itàacái israelitanái ìwali. Iimacaté:

“Nàasu cayábéeri yàacási, cawèníri wawàsi nacái ichìwáidapíná nía, nayúunáidacaténá cayábaca náapicha Dios. Néese, ráunamáita Dios yùuwichàidapíná nía nabáyawaná ìwalísewa.

¹⁰ Càipínáca níade iyúwa matuíyéi, càmícaíná náalíawa Dios yùuwichàidáanápíná níawa. Dios imàacapíná báawéeri yùuwàacawa nàwali, yá nàuwichàapínácawa mamáalàacata”,

càité ímaca yái Dios itàacáica.

La salvación de los no judíos

¹¹ Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íchawa judíonái càiripínáta nabáyawaná ìwalíse, yái càmílináca neebáida Jesús itàacái. ¡Càmírita! Dios càmítaté imàaca naméeràacawa yúucacaténá íchawa nía meedá càiripínáta. Néese Dios iwàwacaté càmíyéi judío yeebáidaca Jesús itàacái yéewanápíná judíonái iicáca càinácaalí càmíyéi judío nàyaná casímáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá judíonái iwènúadaca íiwitáisewa neebáidacaténá nacái Jesucristo itàacái. ¹² Càmitaté judíonái yeebáida Cristo itàacái, íná Dios idéca imàacaca càmíyéi judío yeebáidaca. Càita càmíyéi judío nadéca nàanàaca cayábéeri wawàsi càmícaíná judíonái yeebáida Cristo itàacái. Iná yéewa wáalíacawa Dios imànínápíná máini cayábéeri cachàiniwanái macái èeri mìnánái irí judíonái iwènúadapínácaalí íiwitáisewa Dios irípiná àniwa yéewacaténá manùbéeyéi neebáidaca Cristo itàacái.

¹³ Quéwa siùcade nuwàwacué nucàlidaca pirí wawàsi, píacué càmíyéica judío. Dios idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá itàacái càmíyéi judío irí, íná máini cawènica nuicáca yái nuíbaidacalécawa, nuwàwaca nacái nuíbaidaca Dios

irípiná cachàiníiri iyú. ¹⁴ Nuwàwaca nuénánái judíonái iicáca cainácaalícué pìyáaná casímáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá nawàwaca neebáidaca Cristo itàacái càide iyúwacué peebáidáaná. Càita cawàwanáta nùalimá nuwènúadaca náiwitáise Cristo irípiná iwasàcaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁵ Dios idéca iwènúacawa judíonái íicha càmicáináté nawàwa neebáidaca Cristo itàacái, íná siùcade yáalimá cayábaca Dios macái èeri mìnánái yáapicha. Íná yéewa wáaliacawa Dios imàníinápiná máini cayábèeri cachàiniwanái mamáalàacata macái èeri mìnánái irí judíonái nawènúadacaalípiná náiwitáisewa Dios irípiná àniwa. ¡Yásí máiniíná cayábaca walíni càide iyú wenàiwica icáucàacaalíwa yéetácáisi íicha! ¹⁶ Péemìacué comparación: Judíonái imànicaalí idàbáanéeri pan ofrenda piná namàacacaténáni Dios irí sacerdotenái iyáapiná, yásí Dios yàasucani, yái idàbáanéeri panca namànírica íbesi íicha panpiná. Dios yàasucáináni, yái idàbáanéerica panca, íná Dios yàasuca yái íbesica macáirita. Càita nacái wamàacacaalí àicu ipìchu ofrenda iyú Dios irí, yásí Dios yàasuca nacái àicu yàanaca canánama. Yái comparaciónca íimáanáca càicanide iyúwa judíonái yàawirináimi. Dios yàasu wenàiwicacaté nía idàbáanéeyéicaté, íná yéewa wáaliacawa áibaalípiná Dios yàasu wenàiwicapináca nacái nataquénáinámi, níái judíoca.

¹⁷ Péemìacué áiba comparación: Dios iicáca yàasu wenàiwicawa càide iyúwa olivo yéetaná. Quéechatécáwa yàasu wenàiwicaca níái judíoca. Néeseté abénaméeyéi néená nawènúadaca náiwitáisewa Dios íicha. Ináté càmita quirínama Dios yàasu wenàiwica nía, càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha. Néese Dios imáidacaté pía, pía càmirica judío yàasu wenàiwicacaténá pía judíonái yáamirìcubàa, càide iyúwa wachanàidacaalí áiba íiwitáaná olivo yàanata ànalimáiséerica idàbáanéeri yàanamica yáamirìculé càyacanácáténáni olivo yéetaná ìwali. Yái yàanaca ànalimáiséeri wachanàidéerica olivo yéetaná ìwali íimáanáca càicanide iyúwa pía, pía càmirica judío yeebáidéerica Cristo itàacái, yéewacaténá Dios yàasu wenàiwicaca pía, càide iyúwaté judíonái iyáaná quéechatécáwa. ¹⁸ Picá cáimacái piicáca píawawa náicha níái Dios yàasu wenàiwica idàbáanéeyéimica, níái judíoca. Piyúunáidacaalí cayábaca pía judíonái íicha, néese piwàwali càmita yéewa cachàinica pía Dios yàasu wenàiwica idàbáanéeyéi íicha, níara judíonái yàawirináimi yeebáidéeyéicaté Dios itàacái bàaluité, càide iyúwa àicu yàana càmlíná yéewa càyacanàcani ichàini iyúwa méetàuculé àicu ipìchu íicha.

¹⁹ Cawàwanáta càì píimaca: “Quéwa Dios iwichùacaté idàbáanéeri yàanami ichanàidacaténá núa olivo yéetaná ìwali.

Càita Dios imàacaca yàasu wenàiwicaca núa, íná cayábéerica núa judiónái ícha”, càì piwàwa píimaca cawàwanáta. ²⁰ Cayába, nuénásàiri, picá càì píináidacawa. Piwàwali Dios yúucacaté íchawa nía càimíyécaté yeebáida itàacái, idéca nacái imàacaca yàasu wenàiwicaca pía peebáidacáiná Jesucristo, càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná ícha wachanàidacaténá áiba íiwitáaná olivo yàana àicu ìwali. Càité Dios imànica pirí cayábéeri, íná picá cachàini piicáca píawawa judiónái ícha, néese píaca Dios icàaluíniná, picá píichawa cayába nacái, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa. ²¹ Càmicáinaté Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná ícha níái idàbáanéeyéimica yàanaca, níái judíoca càimíyéica yeebáida Cristo itàacái. Íná yéewa wáaliacawa càmita imàacapiná iwàwawa pibáyawaná ícha pimànicaalí pibáyawanáwa mamáalàacata càide iyúwaté judiónái imàníiná. ²² Íná píináidawa cayába Dios ìwali máiníiri cayábaca íiwitáise, quéwa máiníiri cachàinica íiwitáise nacái. Dios imànicaté cachàini nalí icaléeyécatéwa Dios ícha nabáyawaná ìwalísewa, néese imànicaté pirí cayábéeri. Quéwa iwàwacutá peebáidaca itàacái mamáalàacata, piwènúadacaténá píiwitáisewa pibáyawaná íchawa. Càmicaalí càì pimàni, yásí yúuca íchawa pía càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná ícha. ²³ Quéwa judiónái nawènúadacaalí náiwitáisewa neebáidacaténá Cristo itàacái, yásí Dios yàasu wenàiwicaca nía àniwa, càide iyúwa wachanàidacaalí olivo yàanami àniwa olivo yéetaná ìwali wàlisàì iyú, cachàiníricáiná Dios imànicaténá càì. ²⁴ Péemla comparacón: Wáalimá wamànica càulenéeri wawàsi wachanàidáaná ànalimáiséeri àicu yàana cayábéeri olivo yéetaná ìwali idàwinàacaténáwa, íná yéewa wáaliacawa càmíirica máiní càulenáca wachanàidaca olivo yàanamisiwa olivo yéetaná ìwali, yái yàanamica wawichuéricaté olivo yéetaná ícha. Càita nacái Dios imànica: Dios imàacacaté yàasu wenàiwicaca pía, éwita càmicáanáta judío pía, íná yéewa wáaliacawa imàacáanápiná yàasu wenàiwicapiná nía àniwa níái judíoca, neebáidacaalí Cristo itàacái, idàbáanéeyécáinaté Dios yàasu wenàiwicaca nía bàaluité.

La salvación final de los de Israel

²⁵ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píaliacawa wawàsi ibàacanéeri ìwali ipíchanácué máiní cáimacáica piicáca píawawa israelitanái ícha. Dios idéca imàacaca dàalaca náiwitáise achúma èerita, níái israelitaca. Càipiná israelitanái ìyaca àta macáita càimíyéi judío néená neebáidacataléta Jesucristo itàacái, macáita càimíyéi judío Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa. ²⁶ Idécanáami càì ichàbacawa, yásí Dios iwàsàapiná Israel itaquénáinámi canánama Dios yàasu

yùuwichàacáisi íicha. Càica wáalíacawa bàaluitécáiná profetanái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Càité Dios íimaca:

“Yái iwasèeripiná israELITANÁI yàanàapiná SiÓN ìyacàlená néesewa. Yá iwènúadapiná náíwitàise nabáyawaná íichawa, níái Jacob itaquénáinámica.

27 Càipiná numànica nalíwa machacànlíri iyúni càide iyúwaté numànlínáté wawàsi nàawirináimi yáapicha, numàacáanápínáté nuwàwawa nabáyawaná íicha”, íimacaté yái Diosca.

28 Siùcade manùbéeyéi judío yéená càmitàacáwa neebáida yái tàacáisi icàlidéerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íná Dios iicáca judíonái iyúwa yùuwidenáíwa. Nàuwidecaté namànica Dios, néeseté píacué càmíiyéica judío pidàbacatécué péemíaca Dios itàacái peebáidacaténácué náamiricubàa. Quéwa cáinináca Dios iicáca judíonái mamáalàacata imànicáináté wawàsi nàawirináimi yáapicha yeedáanápínáté nía yàasunáipínáwa. 29 Cáinináca Dios iicáca judíonái mamáalàacata càmíicáiná Dios yèepùadapiná náichawa yái cayábéeri wawàsica imànlíricaté nàawirináimi yáapicha, càmita nacái Dios yúucapiná íichawa nía, níái wenàiwica Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa. 30 Bàaluité càmítacué pimàni càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Quéwa siùcade càmíicáiná judíonái imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná catúulécanáca Dios iicácuéca pía, píacué càmíiyéica judío. 31 Càide iyúwacué càmínáté pimàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, càita nacái siùcade judíonái càmita namàni càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa Dios iicáanácué pipualé càmíicáináté judíonái yeebáida, càita nacái Dios iicápiná judíonái ipualé àniwa. 32 Dios iicápiná judíonái ipualé Dioscáiná idéca cabáyawanáca iicáca macái wenàiwica ííwitàaná, yéewanápiná Dios iicáca macái wenàiwicanái ipualé abédanamata.

33 ¡Máiní manuísíwata Dios iicáca wenàiwicanái ipualé, imànicaténá nalí cayábéeri manuísíwata! ¡Máinlíri cáalíacáicani áibanái íicha canánama yái Diosca! ¡Máiní nacái yáalíacawa macái wawàsi ìwali! Canácata yáaliméerica yáalíacawa macáita wawàsi Dios íináidéericawa ìwali; càita nacái canácata yáaliéericawa cayába Dios ííwitàise ìwali macáisíwata. 34 Càité áiba profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Canácata yáaliméerica yáalíacawa cayába càinácaalí Wacuèriná Dios íináidéanáwa. Canácata nacái yáaliméerica yàalàaca Dios. 35 Macáita yái Dios idènièrica, càmítaté áibanái yàaca írini, íná Dios càmita imawènià áibanái íicha wawàsi, càmita nacái iwàwacutá ipáyaidaca íichawa imawèniàcálewa”, íimacaté yái profetaca.

36 Canácata cachàinírica Dios íicha, Dios idàbacáináté macáita wawàsi, yá nacái Dios icùaca macáitani, yá nacái macáita

yái ìyéerica, ìyaca Dios irípiná. ¡Iná wàacué Dios irí cayábéeri càiripináta! Báisíta, amén.

12

La vida consagrada a Dios

¹ Píacué nuénánáica, Dios idéca iicáca wapualé manuísíwata imànicaténá walí cayábéeri, íná nùlàacué pía manuísíwata pimàacáanápínacué píawawa Dios irí iyúwa cáuri ofrenda, mabáyawanéeri nacái, casímáiri nacái Dios iicáca. Yácata báisíiri culto Dios iwàwéericuéca pimànica irí, pìacaténacué Dios icàaluíníná cáiwitáiséeri iyú. ² Picácué quirínama pìyaca càide iyúwa èeri mìnáná ìyáaná siùcade, níái càmiyéica yáaliíawa Dios ìwali. Néese piwènúadacué yái pínáidáanácawa yéewacaténacué pìyaca píiwitáise wàlisàì yáapichawa, yéewanápinacué nacái píaliácawa Dios íiwitáise ìwali, càinacaalí Dios iwàwáanacué pimànica cayábéeri, mabáyawanéeri iyú, casímáirica Dios iicáca.

³ Dios idéca imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú imàacáanápíná nuíbaidaca irípiná. Ichùullaca núa nùlàanápínacué pía. Iná núumacué pírí: Picácué máini cachàini piicáca píawawa càmicaalícué máini cachàini pía. Néese, iwàwacutácué pínáidacawa pìwaliwa cáiwitáiséeri iyú. Picácué píalimáida pimànica áiba píibaidacaléwa Dios irípiná càmicaalí Dios imàaca pírí càiri chàinisi píibaidacaténá cà. Néese pimànicué píibaidacaléwa Dios irípiná, yái íibaidacalési Dios imàaquéericuéca pírí càiri chàinisi pimànicaténáni, yái chàinisi Dios imàaquéericatécué pírí idàbacaalítécué peebáidaca itàacái. ⁴ Péemiacué comparación: Abéericata yái waináca, quéwa wadèniaca wàwalíséeriwa madécaná. Iya nacái wáiwita, wacáapi nacái, wàabàli nacái, wàuwu nacái, watuí nacái. Macái wàwalíséeri imanùbaca nadèniaca náibaidacaléwa méetàucunamata náichawáaca. ⁵ Càita nacái wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Ewita manùbéeyéicáaníta wía, càicáaníta wàyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica Cristo ichàini iyú. Yá waicáyacacawa càide iyúwa abémisana, càide iyúwa wainá idèniáná ìwalíséeriwa madécaná quéwa abéericata yái waináca.

⁶ Dios imàacacaté walí chàinisi wáalimáwanama méetàucunamata náichawáaca càide iyúwa iwàwáaná imàacaca walíni. Iná iwàwacutá wamànica cayábéeri waliwáaca wayúudàayacacaténáwa, wáibaidáanápíná Dios irí càide iyúwa Dios imàacáanaté walí chàinisi. Wadèniacaalí chàinisi Dios néeséeri wacàlidacaténá tàacáisi inùmalícuíse, yásí iwàwacutá wacàlidaca tàacáisi inùmalícuíse càide iyúwa Dios imàacáaná wáaliíacani. ⁷ Wadèniacaalí chàinisi Dios néeséeri wayúudàacaténá áibanái, yásí iwàwacutá wayúudàaca nía cayábéeri iyú. Cawinácaalí wéenaca Dios imàaquéericaté

irí chàinisi yéewáidacaténá áibanái wenàiwica Dios itàacái iyú, iwàwacutá yéewáidaca nía cachàiníiri iyú. ⁸ Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté irí chàinisi yàalàanápíná áibanái ichàiniadacaténá nawàwa, iwàwacutá imichàidaca áibanái íiwitáise mamáalàacata. Cawinácaalí wéenáca yèerica cawèníiri iyúudàacaténá áibanái, iwàwacutá càmlírica canùmasée yàasu ofrenda ìwaliwa. Cawinácaalí wéenáca icuèrica wía icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá icùaca wía cáalíacáiri iyú. Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté irí chàinisi iicacaténá catúulécanéeyéi ipualé iyúudàanápíná nía, iwàwacutá iyúudàaca nía casímáiri iyú.

Deberes de la vida cristiana

⁹ Cáininácué piicáyacacawa báisíiri iyú. Pimàacacué píichawa píiwitáise báawéeriwa. Pimànicué mamáalàacata abéerita yái cayábéerica. ¹⁰ Iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa iyúwa abémisana. Iwàwacutácué piicáyacacawa iyúwa cachàiníiyéi íichawáaca, cáimiétaquéri iyú nacái.

¹¹ Cachàinícué píiwitáise, picácué ínu píá. Píibaidacué Wáiwacali irípiná cachàiníiri iyú macái pichàini iyúwa.

¹² Piyanídacuéwa casímáiri iyú wacùacáinácué wàyáanápíná càiripínáta Dios yáapicha. Pìidenìacué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyúni piùwichàacaalícuéwa Wáiwacali irípiná peebáidacáinácué itàacái. Picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios íicha mamáalàacata.

¹³ Piyúudàacué wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái. Pimàacacué nalí yái namáapuèrica. Pitàidacué cayába cawinácaalícué ipáchiéyéica píá, níái yeebáidéeyéica Jesucristo, peedácaténácué pìataléwa nía.

¹⁴ Aibanáicaalí imànicué píri báawéeri, pisutácué nalí Dios imànínápíná nalí cayábéeri. Picácué pisutá Dios íicha yùuwichàidàanápíná nía.

¹⁵ Casímáicué piwàwa náapicha cawinácaalí casíméeyéica iwàwa. Píacawéeridacué nacái cawinácaalí achúméeyéica iwàwa.

¹⁶ Abédanamacué píiwitáise píapichawáaca. Picácué cachàini piicáca píawawa áibanái íicha, néese píacawéeridacué wenàiwica càmlíyéica cachàini áibanái íicha canánama. Picácué píináidawa máini cáalíacáica píá áibanái íicha.

¹⁷ Aibanáicaalí imànicué píri báawéeri, picácué pimàni nalí báawéeri píipuináwa. Píyacué machacàníiri iyú macái wenàiwica iicápiná. ¹⁸ Pimànicué píalimáanáta pìyacaténá matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha macáita. ¹⁹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, áibanáicaalí imànicué píri báawéeri, picácué pimàni nalí báawéeri píipuináwa, néese, pimàacacué Dios yùuwichàidaca nía. Càité áiba profeta itànàaca tàacáisi

bàaluité Dios inùmalicúise. Dios íimacaté: “Núacata yái yùuwichàidéeripináca wenàiwica nabáyawaná ìwallisewa, yásí nùaca nawèniwa, macáita imàníiyéica báawéeri áibanái irí”, íimacaté yái Diosca. ²⁰ Càité nacái Dios íimaca: “Máapicaalí piùwide, pà iyáapiná. Macàlacaalí iwàwa, pà ìira úni. Pimànicaalí irí còi cayábéeri, yásí báicani ibáyawaná ìwaliwa, yái yùuwidéénáca imànica píá”, íimacaté yái Diosca. ²¹ Picácué piwàwali yái báawéerica imàníiricatécué pirí, ipíchaná imawèñladacuéca píiwitáise cayábéeri. Picácué pimàni irí báawéeri àniwa plipuínáwa. Néese pimànicué irí cayábéeri pimawèñladacaténá íiwitáise báawéeri, pìacawéeridacaténácué pimànicaní.

13

¹ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutácué macái peebáidaca natàacái níái icuèyécúéca pìasu cáli, Dioscáiná idéca yàaca nachàini nacùanápínácué pìasu cáli, idéca nacái Dios imàacaca nacùaca wenàiwica. ² Iná cawínácaalí càmíiyéica yeebáida yàasu cáli icuèrínánái itàacáwa, nàuwídeca namànica Dios yái imàaquéerica nàasu cáli icuèrínánái icùaca wenàiwica. Néese cawínácaalí càmíiyéica còi yeebáida, nàuwichàapínácawa. ³ Níái icuèyéica wàasu cáli càmíta nàya nacalùadacaténá wenàiwica imàníiyéica cayábéeri, néese nàyaca nacalùadacaténá wenàiwica imàníiyéica báawéeri áibanái irí. Piwàwacaalí pìyaca macàaluínínáta náicha níái icuèyéica pìasu cáli, néese pìya machacàníiri iyú, yásí cayábaca naicáca píawa, níái icuèyéica pìasu cáli. ⁴ Níái icuèyéica pìasu cáli, idéca Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái, imànicaténá pirí cayábéeri. Quéwa pimànicaalí báawéeri, yásí iwàwacutá cáluca píá náicha, Dioscáiná imàacaca nàuwichàidaca wenàiwicanái báawéeyéi íiwitáise. Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái nàuwichàidacaténá machacàníiri iyú cawínácaalí imàníirica báawéeri áibanái irí. ⁵ Iná iwàwacutá wamànica càide iyúwa nachùulláná wía, níái icuèyéica wàasu cáli. Càmita meedá weebáidaca nía ipíchaná wàuwichàacawa, néese weebáidaca nía wáalíacáináwa wawàwalicúisewa Dios iwàwa wamànica càide iyúwa nachùulláná wía. ⁶ Dios imàacacué nacùaca pìasu cáli, iná iwàwacutácué pipáyaidaca nía càide iyúwa gobierno ichùullánácué pipáyaidaca píchawa nía, náibaidacáiná iyúwa Dios imàacáaná náibaidaca.

⁷ Pimànicué macái picuèrínánái iríwa càide iyúwa nachùulláná píá, níái icuèyécúéca pìasu cáli. Pipáyaidacué píchawa níái yeedéeyéica plata gobierno irípiná. Pipáyaidacué nacái níái yeedéeyéica plata pìasu cawèníyeyi ìwallisecúéwa gobierno irípiná. Càita nacái píacué nacàaluíníná níái

iwàwacutéeyéica pìaca icàaluíná. Càita nacái pìaca náimiétacaná níai iwàwacutéeyéica pìaca ìimiétacaná.

⁸ Picácué pimawènlà áibanái íicha wawàsi mamáalàacata, plata nacái, idécanáamicué pimawènlacále yàasu èeri yàanàaca pipáyaidáanápínacué plichawani. Iyacáinacué pirí abéeri wawàsi cayábéeri iwàwacutéericuéwa pimànica, yái cáinináanacuéca piicáyacacawa. Canácatáita wáaliméeripíná wamáalàidaca wapáyaidaca wáichawa macáita yái wamawènlacálecawa cáinináanápíná waicáca áibanái wenàiwica càiripínáta càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná wía, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicúise. ⁹ Càité ìimaca yái tàacáisica: “Picá piimá áiba wenàiwica yáapicha càmfichúaca píinusíwa, càmfíríca pinírísíwa nacái, picá pinúa wenàiwica, picá piyéedua, picá picàlida pichìwawa áibanái ìwali, picá piwàwa pìasupínáwa áibanái yàasu”, càì ìimaca yái Dios itàacáica. Nàyaca nacái áiba wawàsi Dios ichùulièyéica wamànica, quéwa macáita yái ichùullacanásica ìimáanáca abéeri wawàsi, càide iyúwa yái ichùullacanási maléenéeri ìimáaná: “Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa pimànicaténá nalí abéerita cayábéeri”, càì ìimaca yái Dios itàacáica. ¹⁰ Cáininácaalí waicá áibanái wenàiwica, càmita wamàni nalí báawéeri, íná cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica, yásí wamànica wàacawa macáita càide iyúwa Dios itàacái ìimáaná.

¹¹ Aiba wawàsi nacái, iwàwacutácué piwàwalica máiní báawéerica yái èerica wàyáanáca siùcade, iwàwacutá nacái wacawàacawa wadapùle íichawa wáibaidacaténá cachàiníri iyú Dios irípiná, yácáiná mawiéniwanáica wéenáiwaná Wáiwacali iwasàacatáipíná wíawa. Mawiéniwanáica walíni íicha yáara èerimicaté wadàbacatáicaté weebáidaca itàacái.

¹² Mesúnamáita imáalàapínáca wáicha yái èeriquéi, siùcade amaláca yàacawa wawicáu yáara wéenáiwanápináca Wáiwacali iwasàacatáipínáca wíawa, íná iwàwacutá wamàacaca wáichawa wáiwitáise catéeriwa ipíchaná wamànica càide iyúwa èeri mìnánái catéeyéi ìiwitáise imàníná. Yá wamànicué cayábéeri màulenácaténá wía Dios icamaláná irìcu wamànicaténácué cayábéeri macái wenàiwica iicápiná. Càipíná wamànica ùwicái Satanás íipunita, càide iyúwa úwinái ìwalicaalí quírameníri bàlesi dàaléeri nabàlùacaténáwa tàì ìiméeri iyú nàuwidenái íipunitawa. ¹³ Yá wamànicué machacàníri iyú macái wenàiwica iicápiná càide iyúwa wenàiwica iyéeyéica Dios icamaláná irìcu. Picácué wacàma wàyaca. Picácué nacái wamàni báawéeri fiesta málaléquéri iyú. Picácué nacái waimáca náapicha níara iiméeyéica aslanái yáapicha plata ìwalínápiná; càita nacái picácué wamàni wáalaniwa. Picácué nacái wacuíśáyacawa chàinisíri iyú. Picácué nacái báawa waicáca áibanái nàasu

cawèníiri ìwàlìisewa. ¹⁴ Néese pìyacué càide iyúwa Wáiwacali Jesucristo iyáanáté, yásí Wáiwacali icùacué píawa wàuwide Satanás ícha, càide iyúwa úwinái ibàle dàaléeri icùacaalí úwinái nàuwidenái íchawa. Yá picácué picutá pisimáidacaténá píiwitáise bàaluisàimiwa ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa.

14

No critiques a tu hermano

¹ Nàyaca abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmlíyéi cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali càmicáiná náalíawa càinácaalí iwàwacutáaná nàyaaca, càmita nacái náalíawa cayába ìwali yái cayábéerica Dios imànírica walí mawèníiri iyú mabáyawanácaténá iicáca wía. Quéwa picácué báawa piicáca nía càmlíyéica cachàini íiwitáise, néese pìacawéeridacué nía. Picácué pitàaní náapicha chàinisíiri iyú piwènúadacaténá náiwitáise náináidáanápínáwa càide iyúwacué píináidáanáwa. ² Níacáiná abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náináidacawa cayábacani nayáacaalí macái yàacàsi íiwitáaná, iinási nacái, quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nayáaca yáawami bànacalé, àicu iyacaná nacái, ipíchaná nayáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá ídolo icàaluíniná, níai cuwáináí yéenáíwanáca. Cáaluca nayáaca iinási càmicáiná cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Càmitàacá manuí náináidacawa nawàwawa Wáiwacali ìwali. ³ Uwé, cawinácaalí iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná, iwàwacutá càmita cachàini iicáca yáawawa yéénásàiri íchawa, yái càmlírica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Yái iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná iwàwacutá càmita iicáaní yéénásàiri iquínináwa, càmita nacái caná iwèni iicácani, iyúwa càmlíri yáalíawa nacái. Càita nacái yái càmlírica iyáa macái yàacàsi íiwitáaná iwàwacutá càmita itàaní báawéeri iyú ìwali yái wenàiwica iyéerica macái íiwitáaná, cayábacáiná Dios iicáca íiwitáise. ⁴ Péemla comparación: Canáca yéewaná pitàanica báawéeri iyú áiba asíali yàasu wenàiwica ìwali. Cayábacaalí íiwacali iicáca yái íibaidacalési yàasu wenàiwica imànírica írí, càita nacái báawacaalí iicáca yái wawàsi yàasu wenàiwica imànírica, yácata íiwacali yàasu wawàsica, càmlírica pìasu wawàsi. Càita nacái canáca yéewaná pitàanica báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Wáiwacali itàacái, Wáiwacali yàasu wenàiwicacáináni, càmlírica pìasu. Quéwa Wáiwacali yáalimá iyúudàaca yàasu wenàiwicawa imàníinápiná càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná.

⁵ Abénaméeyéi nacái náináidacawa máiníiri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca áiba èeri ícha canánama. Quéwa áibanái wenàiwica naicáca macái èeri imanùbaca abédanamata. Iwàwacutá náalimáwanama náalíacawa machacàníiri iyú

càinàcaalí Dios iwàwáaná namànica. ⁶ Cawinácaalí íináidéericawa máiníiri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíná. Càita nacái cawinácaalí iiquéerica macái èeri imanùbaca abédanamata, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíná. Cawinácaalí iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíná, yàaca nacái Dios irí cayábéeri iyáacalé ìwaliwa. Aiba wenàiwica càmìta iyáa macái yàacàsi íiwitáaná ipíchaná iyáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá ídolo icàaluíná, níái cuwáináí yéenáíwanáca. Càmicaalí iwàwa iyáaca iinási, yá càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíná, yàaca nacái Dios irí cayábéeri iyáacalé ìwaliwa.

⁷ Wía yeebáidéeyéica Wáiwacaliwa, càmìta wàya walípináwa, càmìta nacái wéetáwa walípináwa. ⁸ Néese wía yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacáíwa, idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu, yá wàyaca wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Càita nacái wéetácaalípináwa, yásí wéetácawa càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. Iná idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu, càita nacái wéetápinácaalíwa, yá Wáiwacali yàasunáica wía mamáalàacata. ⁹ Wáiwacali yàasunáica wía, yácáiná Cristo yéetácatéwa, yáté nacái yèepùaca cáuca àniwa Náiwacalicaténáni níara yéetéyémicawa, nía nacái cáuyéica cháí èeri irìcu.

¹⁰ Iná picá pitàaní báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Jesucristo itàacái. Picá nacái caná iwèni piicàcani. Iwàwacutáciná macáita wàacawa áibaalípiná wabàlùacaténáwa Dios ípunita yéewanápiná Dios icàlidaca waináwaná ìwali, càinácaalíté wamàníná, wáináidaca nacáiwa cháí èeri irìcu. ¹¹ Wáalíacawa báisíiricatani, áiba profetacáiná itànàacaté yái tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios íimacaté:

“Péemìacué cayábani, núumacáiná cáimiétacanéeri iyúni, núa Picuèrinácuéca Dios, macái wenàiwicanái ibàlùapínacawa yùulù iyúwa nuípunita, yá nàapínaca nulí cayábéeriwa”,

íimacaté yái Diosca. ¹² Iwàwacutápiná macáita wía wacàlidaca waináwaná ìwaliwa Dios irí, càinácaalíté wamàníná, wáináidaca nacáiwa cháí èeri irìcu.

No hagas tropezar a tu hermano

¹³ Iná picácué watàaníca báawéeri iyú áibanái ìwali yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese píalimáidacué càmlínápiná pimàni áiba wawàsi imàaquéeripíná áibanái imànica ibáyawanáwa. ¹⁴ Núa, yeebáidéerica Wáiwacali Jesús itàacái, núalíacawa báisíiri iyúcani càmìta yáalimá casacàaca yàacàsi irínáamitawa, iná càmìta báawa wayáacani. Quéwa áibacaalí wenàiwica casacàacaalí iicáca yái yàacàsica ídolo cuwáináí yéenáíwaná ìwalíise, yá casacàaca írini, yái

yàacàsica, íná báawaca iyáacani. ¹⁵ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái naicácaalí piyáaca yàacàsi casaquèerica naicáca ídolo ìwalíise, níái cuwáináí yéenáiwánaca, nadàbacaalí nacái nayáacani càide iyúwa pìyáaná piyáacaléwa, yá namànica nabáyawanáwa, achúma nacái nawàwa ìwalíise, nayúunáidacáiná Dios càmita iwàwa nayáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá cuwáináí icàaluíniná. Yá càmita pimàni cayábéeri, càmita nacái cáininá piicáca áibanái. ¡Picá pimàni càiri wawàsi imàaquéerica áiba wenàiwica icaláacawa Dios itàacái íicha, piwàwacáiná piyáaca meedá áiba yàacàsi íiwitáaná! Picá piimáicha Cristo yéetácátéwa íichawalíná nacái. ¹⁶ Ewita càmicáánita báawa piríni yái wawàsica, càicáánita càmita cayába pimànicani áibanáicaalí itàaníca báawéeri iyú Dios itàacái ìwali ìwalíise yái pimànírica. ¹⁷ Dios càmitaté imáida wía icùacaténá wía iyúwa yàasu wenàiwicanái yéewanápiná meedá wayáaca yàacàsi, wàira nacái càide iyúwa wawàwáaná. Néese Dios icùaca wía wàyacaténá machacàníiri iyú, matuúbanáiri iyú nacái wáapichawáaca, casíimáiri iyú nacái Espíritu Santo ìwalíise. ¹⁸ Cawinácaalí càì íibaidéerica Cristo irípiná, cayábaca Dios iicácani. Yá nacái áibanái wenàiwicanái iicáca cáimiétaquéri iyúni.

¹⁹ Dios iwàwacáiná càì wàyaca, íná wamànìcué wáalimáanáta macái wachàini iyúwa wàyáanápiná matuúbanáiri iyú wáapichawáaca yéewanápiná wachàiniadaca wawàwawáaca, yéewacaténá cachàiniíwanái mamáalàacata wáiwitáise canánama Wáiwacali ìwaliwa. ²⁰ Dios imàacaca yàacawa cayábéeri wawàsi péenàsàiri iwàwaliculé, yái cànírica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Íná picá pimàaca piyáacalé imáalàidaca yái cayábéerica Dios imàaquéerica péenàsàiri iwàwaliculé. Báisíta masacàaca macái yàacàsi, quéwa abéericaalí wéená icaláacawa Dios íicha wayáacalé ìwalíise, yá wamànica wàacawa irí báawéeri. ²¹ Aiba wenàiwica imànicaalí ibáyawanáwa iicácainá piyáaca iinási, pìira nacái ìiracalési ipuúri, pimàni nacái áiba wawàsi, yá cayába cachàiniíwanái pimàacacaalí píichawa macáita yái wawàsica, ipíchaná áiba wenàiwica imànica ibáyawanáwa, icaláacáichawa Dios íicha ìwalíise yái pimànírica. ²² Píalíacaalíwa càmita pimàni pibáyawanáwa piyáacaalí iinási áibanái inuérimica yàacaténá ídolo icàaluíniná, yá cayábaca càì plínáidacawa abéerita Dios iicápiná, quéwa picá canùmasée pía ìwali áibanái yàacuésemi. Casíimáica iwàwa cawinácaalí yáaliéricawa càmita imàni wawàsi Dios iiquéerica báawéeri iyú. ²³ Quéwa áiba wenàiwica càmita yáalíawa cayába asásí Dios imàacacaalí iyáaca áiba yàacàsi, ìira nacái. Néese iyáacaalí yái yàacàsica, yásí cabáyawanácani, càmicáiná yáalíawa cayába iwàwalicúsewa asásí Dios imàacacaalí iyáacani. Wamànicaalí wawàsi cànírica

wáalíawa cayába wawàwalicuísewa Dios imàacáaná wamànicani, yá wamànica wàacawa wabáyawanáwa.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

¹ Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitàacá náalíawa cayába, íná càmita máiní cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Uwé, wía yeebáidéeyéica tàì íiméeri iyú, iwàwacutá wàidenìacani matuìbanáiri iyú càmicaalítàacá abénaméeyéi wenàiwica náalíawa macáita, wayúudàacaténá nía, níái càmlíyéica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Iwàwacutá nacái càmita wamàni càide iyúwa wawàwáanáwa meedá, wasíimáidáanápíná meedá wíawawa. ² Macáita wía iwàwacutá wayúudàaca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yéewanápíná cachàinica náiwitáise Wáiwacali ìwali cachàiniwanái mamáalàacata. ³ Cristocáiná càmitaté imàni càide iyúwaté iwàwáaná ísímáidáanápíná meedá yáawawa, néese imànicaté càide iyúwa áiba profeta itànàanáté tàacáisi Cristo inùmaliçuíse. Cristo ímacaté Dios irí: “Níái icuíséeyéica íichawa pía báawéeri iyú, nadéca nacuíse náchawa núa nacái”, ímacaté yái Cristoca. ⁴ Macái yái tàacáisi profetanái itànèericaté bàalutí Dios inùmaliçuíse Dios imàacacaté natànàacani yéewáidacaténá wía. Yái tàacáisi yéewáidaca wía, ichàiniada nacái wawàwa wàidenìacaténá wàuwichàanáwa matuìbanáiri iyú cachàiniwanái, àta wàanàacatalépináta chènuniré. ⁵⁻⁶ Yá nusutáca Dios íicha pirípinácué, yái iyúudèerica wàidenìaca wàuwichàanáwa matuìbanáiri iyú, ichàiniadéerica nacái wawàwa. Nusutácué Dios íicha pirípiná iyúudàanápínácué pìyaca matuìbanáiwaca píapichawáaca, càide iyúwaté Cristo Jesús iyáaná, yéewanápínácué placa Dios irí cayábéeri abédanamata càide iyúwa wenàiwicanái icántàacaalí abédanamata macáita namanùbaca iyúwa, pìacaténácué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica.

El evangelio es anunciado a los no judíos

⁷ Iná iwàwacutácué piicáyacacawa iyúwa abémisana éwita abénaméeyéi càmicáanítàacá náalíawa macáita, Cristocáiná yeedácatécué pía yàasunáipínáwa, macáitacué pía, yéewacaténá macáita náalíacawa máiní cachàinica Dios, nàanápíná irí cayábéeri. ⁸ Nuwàwacué nucàlidaca piríni Cristo yàanàacaté chènuníise iyúudàacaténá judíonái. Càité Cristo imànica càide iyúwaté Dios icàlidáaná wàawirináimi írini cáimiétacanéri iyú. Càité Cristo imànica yàasáidacaténá Dios imànica machacàníiri iyúni càide iyúwa icàlidáaná wenàiwicanái írini cáimiétacanéri iyú. ⁹ Cristo yàanàacaté yéewacaténá càmlíyéi judío nacái nàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái Dios iicáanáca wenàiwicanái ipualé.

Càité profetanái itànàaca tàacáisi Cristo íméericaté Dios irí. Cristo ímacaté:

“Iná nùapíná pirí cayábéeriwa cà míiyéica israelita yàacuésemi, nucántàapíná nacái píipidená ìwaliwa nucàlidacaténá pínáwaná ìwali cáimiétaquéri iyú”,

ímacaté yái Cristoca. ¹⁰ Càita nacái profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Moisés ímacaté:

“¡Píacué cà míiyéica israelita, casímaícué piwàwa israelitanái yáapicha, Dios yàasu wenàiwicanáica!”

ímacaté yái Moisésca. ¹¹ Aiba profeta nacái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Yáté ímaca:

“¡Píacué Wacuèriná Dios irí cayábéeri, macáitacué pía cà míiyéica israelita!”

ímacaté yái profetaca. ¹² Profeta Isaías itànàacaté nacái tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Isaías ímacaté:

“Isaí ìiri rey David itaquénáinámi nàyaca siùcade iyúwa àicumi yùuquériwa, càmicáiná cachàini nía. Quéwa càide iyúwa wàlisàì àicu achúméeri ibacácaalíwa àicu ipíchu yèewíse, idàwinàacaténáwa wàlisàì iyú àniwa, càita nacái abéeri rey David itaquérinámi imichàapínácawa icùacaténá cà míiyéi israelita, yásí neebáidapíná itàacáíwa”,

ímacaté yái Isaíasca, icàlidacaténáté Cristo icùanápínáté cà míiyéi israelita.

¹³ Nusutácué Dios íicha pirípinácué yái imàaquérica manuíca wáináidaca wawàwawa ìwali. Nusutáca Dios íicha imàacáanápínácué casímaíca piwàwa manuísíwata, matuìbanáicaténácué píiwitáise, píacué yeebáidéeyéica itàacái. Nusutáca Dios íicha imàacáanápínácué manuíca píináidaca piwàwawa ìwali manuísíwata, Espíritu Santo ichàini iyú.

¹⁴ Píacué nuénánáica, núalíacawa máini cayábacuéca píiwitáise, máini cáalíacáiyéicuéca nacái pía, píalíacué nacái càinácaalí iwàwacutáanácué píalàayacacawa éeréri iyú. ¹⁵ Quéwa nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca nucàlidacaténácué pirí abénaméeyéi wawàsi ìwali machacàníiri iyú, macàaluínináta, ipíchanácué píimáichaca nía. Nudéca càì numànicani Dios imànicáináté nulí cayábéeri mawèníiri iyú imàacáanápíná nuíbaidaca Jesucristo irípiná. ¹⁶ Dios idéca ichùuliaca nuíbaidáanápíná Jesucristo irí nuyúudàacaténá cà míiyéi judío. Nuíbaidaca Dios irípiná càide iyúwa sacerdote imàacacaalí ofrenda Dios irí. Nucàlidaca cà míiyéi judío iríni, yái Dios itàacáica ímérica Jesucristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica nucàlidéerica nalí, càica níade iyúwa nùasu ofrenda numàaquérica Dios irí. Casímaíca Dios iicáca nía Espíritu Santocáiná idéca masacàaca imànica náiwitáise, íná Dios iicáca nía iyúwa cayábéeri ofrenda, mabáyawanéeri nacái.

17 Cristo Jesús idéca iyúudàaca núa, yái Cristo Jesús nuebáidéerica itàacái. Cristo iyúudàacáiná núa, íná cà míiyéi judío nadéca neebáidaca itàacái; yá máiní casímáica nuwàwa siùcade ìwalíise yái nuíbaidacaléca Dios irípiná. 18 Canácatáita nuwàwa nucàlidaca nuínáwanáwa canùmaséeri iyú, néese nuwàwacáita nucàlidaca Cristo iináwaná ìwali, càinácaalí cayábéeri wawàsi Cristo imànírica nuíbaidacalé ìwalíise, nùasu tàacáisi ìwalíise nacái, iwènúadacaténá cà míiyéi judío íiwitáise neebáidacaténá Dios itàacái. 19 Neebáidaca Cristo itàacái naicácáinaté numànica Dios ichàini iyú yái cà míirica wenàiwica idé imànica. Càité Cristo imáidaca nía Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Dios yàatanáiséerica. Càita nudéca numáalàidaca nucàlidaca nalíni yái tàacásica íméeerica Cristo iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nudéca nucàlidacani Jerusalén iyacàlená mìnánái irí, nalí nacái iyéeyéica áiba cáli íinata canánama, àta nùanàacatalétaté Iliria yàasu cáli néré. 20 Càité núalimáidaca macái nuchàini iyúwa nucàlidáanápínaté nalíni alé càmicatalécaté néemlàtécáwa Cristo iináwaná ìwali náalíacaténáwa Cristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmitaté nuwàwa nuéwáidaca wenàiwica alé áibanái yéewáidacatalécaté nía Cristo ìwali, nuwàwacáinaté nucàlidaca abéta nalíni, cawinácaalí cà míiyéicaté yéemlàcáwa Cristo iináwaná ìwali. 21 Càita nucàlidaca nalíni numànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Profeta itànàacaté wenàiwicanái néemlànápínaté Cristo iináwaná ìwali: “Níái cà míiyéicaté yéemlàcáwa iináwaná ìwali, náalíapínáca ìwali; yá néemlàpináca iináwaná ìwali, yái cà míiricaté néemlàcáwa”, íimacaté yái profetaca.

Pablo piensa ir a Roma

22 Manùba yàawiría máadáiní nuwàwacaté nupáchiacuéca pía, quéwa càmitaté núalimá máinícáinaté càulenáca núa nuèpunicáinatéwa nucàlidaca Cristo iináwaná ìwali. 23 Quéwa nudéca numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa Dios irípiná cháí áiba cáli íinata, íná yéewa nupáchiapínácuéca píawa càide iyúwaté nuwàwáaná numànica madécaná camuí. 24 Nuínáidacawa núalimáanápíná nupáchiacuéca pía nùapínácaalíwa España yàasu cáli nérépináwa. Néese idécanáami nupáchiacuéca pía casímáiri iyú malééná èeripiná, yá nusutácué píicha wawàsi piyúudàanápínácué núa nùacaténáwa España yàasu cáli nérépináwa. 25 Quéwa siùcade nùacáwacawa Jerusalén iyacàlená nérépináwa nutécaténá nalí plata, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. 26 Nutépiná nalí plata néré áibanáicáiná wéénánái cà míiyéi judío, Macedonia yàasu cáli néeséeyéi, Acaya yàasu cáli néeséeyéi nacái, nadéca

namàacaca plata ofrenda iyú nabànùacaténá nalíni níara wéénánái judío catúulécanéeyéica iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néré. ²⁷ Nadéca nàwacáidaca plata casímáicáiná nawàwa nayúudàanápíná judíonái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata ichùulièricaté nàwacáidàanápíná plata. Néese nadéca namànica cayábéeri, níacáiná càmlíyeyi judío imawènlaca judíonái íicha cayábéeri. Quéecháwanáimi judíonái neebáidacaté Jesucristo itàacái, néese nàacatéwa nacàlidàanápíná càmlíyeyi judíonái iríni. Càité judíonái iwacùacaté yái cayábéeri wawàsica càmlíyeyi judío irí, nayúudàacaténá càmlíyeyi judío íiwitáise. Iná càmlíyeyi judío imawènlaca judíonái íicha cayábéeri, íná siùcade iwàwacutá càmlíyeyi judío iyúudàaca judíonái nàasu wawàsi iyúwa èeri irícuíríca, níara judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càipíná càmlíyeyi judío iwacùaca cayábéeri wawàsi judíonái iríwa, yái plataca iyúudèeripínáca judíonái. ²⁸ Iná nudécanáami numáaláidaca numànica yái wawàsica nùanápíná nalí yái ofrendaca, yásí nùacawa España yàasu cáli nérépínáwa, yá nupáchiapínacué píawa nùwaliwa ipíchawáise nùacawa España yàasu cáli nérépíná. ²⁹ Nùaliacawa cayába nùapínácaalícuéwa pìatalé, yá Cristo imànipíná nulí cayábéeri manuísíwata.

³⁰ Píacué nuénánáica, nùaliacawa cáininácuéca piicáca Wáiwacali Jesucristo, nùaliaca nacáíwa Espíritu Santo idéca imàacaca cáinináca waicáyacacawa. Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata pisutàanápínacué nulí Dios piyúudàacaténácué numànica ùwicái Satanás íipunita. ³¹ Pisutácué Dios íicha nulípiná icùanápíná núa náicha abénaméeyéica càmlíyeyica yeebáida Jesucristo itàacái iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata. Pisutácué nacái Dios íicha yéewanápíná casímáiri iyúca wéénánái judíonái Jerusalén iyacàlená mìnánái needáca nalíwa yái ofrendaca nutéeripínáca nalí. ³² Pisutácué Dios íicha nulípiná imàacáanápínácué nùacawa pìatalé casímáiri iyú, Dios iwàwacaalí càì numànica, nuicácaténácué píá, wachàiniadacaténá wawàwawáaca. ³³ Nusutácué Dios íicha píripínácué imàacáanápínácué macáita piyaca matuibanáiri iyú. Báisíta, amén.

16

Saludos personales

¹ Siùcade nucàlidacué píri wéénàsàatúa Febe iináwaná ìwali, cayábéechúa íiwitáise, yeebáidéechúa Jesucristo itàacái. Udéca úbaidaca Dios irípiná nèewiré níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Cencrea iyacàlená irícu. ² Pitàidacué úa cayába Wáiwacali íipidená ìwali iyúwa péenàsàatúacué, peedácaténácué pìataléwa úa, càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica wéénánái iríwa, cawinácaalí yeebáidéeyéica

Jesucristo itàacái. Piyúudàacué nacái úa càirínácaalí wawàsi umáapuèri, uyúudàacáiná madécaná wéenánáiwa, núacáaníta nacái.

³ Nuwàwali nacái úara Prisca, ùacawéeri Aquila nacái, níara yàacawéeridéeyéicaté núa wáibaidacaalíte Cristo Jesús irípiná. ⁴ Achúmacaté néetácawa nawasàacaténá núa áibanái ícha iwàwéeyéicaté inúaca núa. Iná nùaca nalí cayábéeri, càita nacái macáita wéenánái càmíiyéica judío nàaca nalí cayábéeri, níara wéenánái iyéeyéica yàcalé imanùbaca, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Càita nacái nuwàwali wéenánái alé iwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá culto nacapèe irícu, yái nacapèeca Prisca, Aquila nacái. Nuwàwali nùacawéerináwa cáininéerica nuicáca ípidenéeri Epenetoca. Yái Epenetoca, yácata idàbáanéeri wenáiwica yeebáidéericaté Cristo itàacái Asia yàasu cáli néeni. ⁶ Nuwàwali nacái María, íbaidéechúaca cachàiníiri iyú Dios irípiná pèewi. ⁷ Nuwàwali Andrónico, Junias nacái, nùasu cáli néeséeyéica. Nàyacaté nùapicha presoíyéi ibànalícu. Apóstolca nía, caináwanéeyéica, namànicáiná cayábéeri manuísíwata. Neebáidacaté Cristo itàacái nupíchawáise.

⁸ Nuwàwali Ampliato, nùacawéeriná cáininéerica nuicáca yeebáidéerica Wáiwacali itàacái. ⁹ Nuwàwali nacái Urbano, wàacawéeriná íbaidéerica wáapicha Cristo irípiná. Nuwàwali nacái yáara cáininéerica nuicáca Estaquis. ¹⁰ Nuwàwali nacái Apeles yáasáidéericaté manùbàawiría yeebáidaca Cristo itàacái tàì íméeri iyú yùuwichàacaalítewa Cristo irípiná. Nuwàwali nacái Aristóbulo yéenánái. ¹¹ Nuwàwali nacái nùasu cáli néeséeri ípidenéerica Herodión, Narciso yéenánái nacái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. ¹² Nuwàwali nacái úara Trifena, úa nacái Trifosa, níara inanái íbaidéeyéica Wáiwacali irípiná. Nuwàwali nacái úara cáininéechúaca waicáca wéenásàatúa Pérsidaca, íbaidéechúaca cachàiníiri iyú Wáiwacali irípiná. ¹³ Nuwàwali Rufo yeebáidéerica Wáiwacali itàacái cayábéeri iyú. Nuwàwali nacái yáatúa imàníichúacaté nulí cayábéeri càide iyúwa núatúasiwa. ¹⁴ Nuwàwali nacái níara aslanáica Asíncrito, Flegonte nacái, Hermes nacái, Patrobas nacái, Hermas nacái, nía nacái wéenánái iyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵ Nuwàwali nacái yáara Filólogo, úara Julia nacái, yái Nereo nacái, yéenásàatúa nacái, Olimpás nacái, macáita nacái iyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁶ Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú. Macáita yeebáidéeyéica Cristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa imànica culto yàcalé imanùbaca, nawàwalícuéca píá.

¹⁷ Píacué nuénánáica, piicacué píchawa cayába cawinácaalí icàlidéeyéicuéca pírí áiba tàacáisi càmiricuéca imàaca abédanamata píiwitáise píapichawáaca, imàaquéricué nacái piseríacawa píchawáaca. Nawàwacué náalimáidaca pía, pimànínapinacué pibáyawanáwa, pitàanicaténacué pìwaliwáaca báawéeri iyú. Piicacué píchawa nía, càmicáiná namàni càide iyúwa ímáaná yái tàacásica pèewáidéericatécuéwa ìwali. Píacuéwa náicha. ¹⁸ Iwàwacutacué piacawa náicha càmicáiná náibaida Wáiwacali Jesucristo irípiná. Néese náibaidacáita nasíimáidacaténá níawawa meedá. Nàaca wenàiwica icàaluíná, natàanica éeréeri iyú, cayábéeri tàacáisi iyúca nacái casíimáiri wenàiwica yéemíaca. Càita natàanica nachìwáidacaténá wenàiwica bàsabàséeyéica íiwita, càimíyéica yáalíawa cayába báisíiri tàacáisi ìwali. ¹⁹ Ata alénácaalí nùacawa, yá macáita náalíacuéca piínáwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái, íná casíimáica nuwàwa. Nuwàwacué cáalíacáica pía pimànínapiná cayábéeri mamáalàacata, ipíchanacué pimànica pibáyawanáwa. ²⁰ Pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, càmicaalícué nacái peebáida cachìwéeyéi itàacái, yásí yái Dios imàaquérica wáyaca matuíbanáiri iyú iyúudàapinacué pimawèniadaca píchawa Satanás, machawàacacaténacué píchani, càide iyúwa àapimi plabàli yáapiré. Nusutacué Wáiwacali Jesucristo íicha pírípinacué imànínapinacué pírí cayábéeri.

²¹ Timoteoca, yái nùacawéerináca cháí íibaidéerica núapicha Dios irípiná, iwàwalicuéca pía. Níái nùasu cáli néeséeyéi Lucio, Jasón nacái, Sosípater nacái iyéeyéica cháí núapicha, nawàwalicuéca pía.

²² Núa, Tercio, nutànàaca yái cuyàlutaca Pablo irípiná, nuwàwalicué pía Wáiwacali íipidená ìwali, weebáidacáiná itàacái.

²³ Gayo nacái iwàwalicué pía, yái nùyéerica icapèe irícu, núa Pabloca. Yái Gayoca imàaquérica nacái icapèewa nàwacáidáyacacaténáwa namànica culto macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Erasto iwàwalicué nacái pía, yái icuèrica gobierno yàasu plata cháí yàcalé irícu. Wéenàsàiri Cuarto iwàwalicué nacái pía. ²⁴ Nusutacué Wáiwacali Jesucristo íicha pírípinacué imànínapinacué pírí cayábéeri canánama. Báisíta, amén.

Alabanza final

²⁵ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái yáaliméericuéca dàalanamaca imànica pía, pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi ímáaná, yái tàacáisi nucàlidéerica wenàiwicanái irí, yái tàacáisi íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Dàalanama Dios imànipinacué píawa pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi ímáaná nuéwáidéerica iyú wenàiwica

Jesucristo iináwaná ìwali. Yá nucàlidaca nalíni càinácaalíté Dios ínáidáanáwa iwàwacutáanápinaté wamànica. Dios idéca yáasáidaca walíni yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha bàaluitésíwa ipíchawáiseté idàbaca èeri. ²⁶ Quéwa siùcáisede Dios imàacaca wáalíacawa, waléecaalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalìcuíse. Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi càide iyúwa Dios ichùullaná wía, yái Dios càmfíríca imáalàawa. Yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha icàlidaca càinácaalíté Dios ínáidáanáwa imànínápinaté. Siùcade Dios imàacaca wenàiwica macái cáli néeséeyéi yéemìaca yái tàacáisi Dios ibèericaté náicha. Siùcade Dios imàacaca wenàiwica yeebáidacani.

²⁷ ¡Iyaca abéerita Dios, canáca ícha áiba cáalíacáiri, íná wàacué irí cayábéeri càiripináta Jesucristo ìwalíise! Báisíta, amén.

1 CORINTIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, nutànàacué pirí cuyàluta. Dios idéca imáidaca núa nuibaidacatená Jesucristo irípiná iyúwa apóstol, Jesucristo ibànùacatená núa càide iyúwa Dios iwàwáaná nucàlidacatená Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí. Yái wéenàsàiri Sóstenes yeebáidéerica Jesucristo itàacái iyaca nacái núapicha cháí. Yá Sóstenes itànàacuéca pirí núapichani, yái cuyàlutaca. ² Nutànàacué pirí cuyàluta piácué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iyéeyéica Corinto iyacàlená irícu. Peebáidacáinacué Cristo Jesús itàacái, íná pìyacuéca abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá nacái Dios idéca masacàaca imànicuéca pìiwitáise yàasunáicaténacué pía, ìibaidéeyéipiná abéerita Dios irípiná. Dios idéca imáidacuéca pía yàasunáipináwa, náapicha macáita wenàiwica isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo íicha macái cáli íinata, yái Wáiwacali, Náiwacali nacái. ³ Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípiná, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, namàacáanápinácué pìyaca matuíbanáiri iyú.

Bendiciones por medio de Cristo

⁴ Nùaca cayábéeri Dios irí pìwalicué mamáalàacata Dioscáiná idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú Cristo Jesús ìwalíise, yái pìyéericuéca abédanamata yáapicha. ⁵ Pìyacáinacué abédanamata Cristo Jesús yáapicha, íná Dios idéca càasuca imànicuéca pía madécaná chàinisi chènuníiséeri iyú. Iná yéewa píalimácué picàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábéeri iyú. Píalíacué nacáíwa cayába ìwali yái tàacáisi báisíirica. ⁶ Càita peebáidacuéca tàì íiméeri iyú yái tàacáisi icàlidéerica Cristo iináwaná ìwali. Peebáidacuéca Cristo itàacái, íná yéewa pìyacuéca siùcade machacàníiri iyú Dios iicápiná. Càita píasáidacuéca báisíiricani, yái tàacáisica. ⁷ Iná canáta pimáapuèricuéca chàinisica quiríta Dios nééseeri idècunitàacá picuácuéca Wáiwacali Jesucristo yàanàaca àniwa. ⁸ Yá Dios íchàiniadapínacué piwàwawa peebáidacatenácué itàacái àta èeri imáalàacatalépinátawa yéewanápiná canáta yéewanácué nacháawàaca pía Wáiwacali Jesucristo yàanàacaalí àniwa. ⁹ Dios imàni càiripináta càide iyúwa icàlidáaná. Yá idéca imáidacuéca pía yàasu wenàiwicapináwa pìyacatenácué abédanamata Dios líiri yáapicha, yái Wáiwacali Jesucristoca.

Divisiones en la iglesia

10 Píacué nuénánáica, nusutácué pícha manuísíwata Wáiwacali Jesucristo ípidená ìwali yàasu wenàiwicacáinácué pía, abédanamacué pimànica píiwitáisewa; picácué quirínama piseríaca píchawáaca. Abédanamacué píiwitáise canánama píapichawáaca, abéeri íiwitáisesi iyúta. 11 Càicuéca núumaca piri, píacué nuénánáica, níacáiná Cloé uénánái nacàlidaca nulíni picuísáyacáanásacuéwa piyaca. 12 Nuémiacuéca piináwaná ìwali abénaméeyéi péená íimaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé píchacué”; áibanái nacái íima: “Núacata Apolos yéewáidacalé píchacué”; càita nacái áibanái náimaca: “Núacata Pedro yéewáidacalé píchacué”; áibanái nacái íima: “Núacata Cristo yéewáidacalé píchacué”, càì náimaca. 13 Quéwa abéericata yái Cristoca, cà mírita wáalimá waseríacani, wíacáiná yeebáidéeyéica Cristo itàcái, càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irìcu. Canáca yéewaná waseríaca Cristo iiná. Iná báawéeriquéi piseríanácuéca píchawáaca. Núa nacái, Pablo, càmitaté nuétáwa píchawalínácué pibáyawaná ìwalíse. Càmitatécué nacái pibautizáwa nuípidená ìwali. Iná báawéeriquéi picàlidáanácuéca pìwaliwáaca nuéwáidacalécuéca pía áibanái íicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàcái. 14 ¡Núaca Dios irí cayábéeri canácáinaté nubautizéerica péenácuéca, ipíchanácué píimaca pìwaliwa nuéwáidacalécuéca pía áibanái íicha! Níawamita Crispo, Gayo, níái nubautizéeyéicaté nùyacaalítécué píapicha. 15 Iná caná yéewaná náimaca nabautizáanásawa nuípidená ìwali. 16 Quéwa nubautizácaté nacái Estéfnas yéénánái, quéwa càmita núalimá nuwàwalica asásí nubautizácaalíté áibanái. 17 Càmicáinaté Cristo ibànùacué núa piyacàle néré nubautizáanápíná madécaná wenàiwica. Néese Cristo idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni Cristo iwàwa iwasàaca núa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa càmita nucàlida cayábanaméeri tàacáisi iyúni càide iyúwa casímáiná èeri mìnánái yéemíaca càmiyéica yeebáida Dios itàcái. Càmita nuwàwa nucàlidacani èeri mìnánái yáalíacái iyú, ipíchanácué wenàiwicanái iimáichaca abéerita yái Cristo yéetáanácawa iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái Cristo yéetéericatéwa cruz ìwali wáichawalíná.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

18 Wacàlidaca wèepunícawa yái tàacáisica: Cristo yéetácatéwa wáichawalíná cruz ìwali, íná yéewa yáalimá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Aibanái yèeyéipínacawa in-fierno irículé néemiacaalí yái tàacáisica, yá naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàcái, náimaca càmitasa yéewa cáiwitáiséeyéi yeebáidacani. Quéwa wía Cristo iwasèeyéipíná Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wéemiaca cáalíacáiri iyúni, yái tàacáisica, wáalíacáináwa weebáidacaalí yái tàacáisi Cristo ìwali, yásí Dios

iwàlisàidaca wáiwitáise cayábéeri iyú íiwitáise cachàiníri iyúwa.

¹⁹ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái. Dios íimacaté:

“Yá numáalàidapiná náicha náalíacái, níái íínáidéeyéicawa cáalíacáica nuícha nía, cayábéeyéi nacái iicáca èeri mìnánái yáalíacái. Càipiná nacái núasáidaca càmita báisi náalíacawa”,

íimaca yái Diosca.

²⁰ Iná canáca iwèni meedá yái náalíacáica, níái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Dios, éwita náináidacáanítawa cáalíacáica nía, néewáida nacái áibanái, náalía nacái natàaníca èeri yàasu wawàsi ìwali. ¡Dios idéca yáasáidaca canáca iwèni meedá yái èeri mìnánái yáalíacáica càmiyéica yeebáida Dios! ²¹ Máiní cáalíacáica Dios áibanái íicha canánama. Dios íínáidacatéwa càmiínápinaté imàaca èeri mìnánái yáalíacawa ìwali náalíacái iyúwa. Néese Dios íínáidacatéwa iwasàanápinaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, ìwalíse yái weebáidáanáca tàacáisi íiméerica Cristo yéetacatéwa wáichawalíná cruz ìwali. Aibanái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Cristo, caná iwèni naicáca yái tàacáisica.

²² Abénaméeyéi judío náimaca neebáidáanápinása Cristo itàacái naicácaalí wamànica áiba wawàsi càmiríca wenàiwica idé imànica wáasáidacaténá wadènlaca Dios ichàini chènuníiséeri. Nía nacái càmiyéica judío, caná iwèni naicáca yái tàacáisica càmicáiná ìya abédanamata náalíacái yáapicha, yái èeri mìnánái yáalíacáica. ²³ Quéwa wacàlidaca yái tàacáisica: Yái Jesucristoca, yácata Mesías, Dios ibànuèricaté icùacaténaté judíonái. Néese yái Mesíasca yéetacatéwa wáichawalíná cruz ìwali. Judíonái yéemíacaalí yái tàacáisica, càmita nawàwa neebáidacani. Nía nacái càmiyéica judío néemíacaalí yái tàacáisica, yá caná iwèni naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàacái.

²⁴ Quéwa wía Dios imáidéeyéica yàasunáipináwa, judíocaalí wía, càita nacái càmicaalí judío wía, weebáidaca yái Mesíasca, íipidenéerica Cristo, yéetéericatéwa cruz ìwali, wáalíacáináwa Cristo idènlaca Dios ichàini manuírí, idènía nacái Dios yáalíacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

²⁵ Dios ibànùacaalíte Cristo yéetacaténáwa wáichawalíná, yáté caná iwèni èeri mìnánái iicáca yái Dios imàníríca, quéwa Dios imànicaté máiní cáalíacáiri iyú macái èeri mìnánái yáalíacái íicha. Naicácaté Cristo iyúwa machawàaquéeri wenàiwica, yéetacáinátéwa máiní báawéeri iyú cruz ìwali, quéwa wáalíacawa Cristo yáasáidacaté iyaca walí Dios ichàini máiníri manuíca macái èeri mìnánái ichàini íicha. ²⁶ Píacué nuénánáica, iwàwacutácué piwàwalica Dios imáidacatécué pía yàasunáipináwa nàyacaalítécué pèewi máisibáwanáita cáalíacáiri èeri mìnánái íiwitáise iyú, máisibáwanái péenácué nacái ichùuliyéicaté áibanái wenàiwica, càitacué nacái pisèenáimi

càmitaté máiní càasuca nía, càmita nacái máiní cachàinica nía cháí èeri irícu. ²⁷ Aibanái èeri mìnánái càmlíyéi yeebáida Dios naicácuéca pía iyúwa máiwitáiséeyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa ibáiniadacaténá wenàiwica ínáidéeyéicawa cáalíacáica nía áibanái ícha canánama. Càita nacái èeri mìnánái iicácuéca pía iyúwa machawàaquéeyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa ibáiniadacaténá wenàiwica cachàiniyéica iicáca yáawawa. ²⁸ Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa, píacué áibanái iiquéeyéica iyúwa báawéeyéica meedá, iyúwa canéeyéica iwèni nacái, iyúwa càmlíyéica máiní cachàini cháí èeri irícu, iyúwa wawàsi càmlíríca òya. Càita Dios yeedácatécué pía yàasáidacaténá caná iwèni iicáca èeri mìnánái ichàini, cawinácaalí cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái ícha canánama. ²⁹ Iná canáca yéewaná cachàinica wenàiwica iicáca yáawawa Dios yàacuésesemi, ibatàa abéeripiná. ³⁰ Quéwa Dios idéca imàacacué pìyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Dios imàaca nacái Cristo yàasáidaca walí Dios íiwitáise cáalíacáiri. Dios nacái mabáyawanáca iicáca wía òwalíise yái Cristo yéetánácawa wáichawalíná. Cristo nacái masacàaca imànica wáiwitáise wabáyawaná ícha yéewacaténá wáibaidaca abéerita Dios irípiná, iwasàaca nacái wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ³¹ Iná canáca yéewaná cachàinica waicáca wíawawa. Càité profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Picá picàlida piináwaná òwaliwa máinícasa cayábéerica pía áibanái iicácaténá pía cáimiétaquéri iyú; néese picàlida Wáiwacali iináwaná òwali, macáita yái cayábéerica Wáiwacali imàníríca pírí, yéewacaténá áibanái iicáca Wáiwacali cáimiétaquéri iyú”, íimaca yái Dios itàacáica.

2

El mensaje de Cristo crucificado

¹ Quéwacué nuénánái bàaluité nùanàacaalítécué pìatalé, nucàlidacatécué pírí yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha; siùcáisede Dios imàacaca wacàlidacuéca píríni, íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càmitaté nucàlidacué píríni càulenéri tàacáisi iyú, càmita iyú nacái yái èeri mìnánái yáalíacáica càmlíyéica yeebáida Dios. ² Néeseté nùyacaalítécué píapicha, yaté nuínáidacawa nucàlidáanápínacué pírí abéerita Jesucristo iináwaná òwali, abéerita yái tàacáisi íiméerica Jesucristo yéetátéwa cruz òwali wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ³ Càmitaté nucàlidacué píríni nuchàini iyúwa núalíacáinátéwa nuwàwacutáca Dios iyúudàaca núa. Nutatátéwa nucalùniwa Dios iicá máinícáináté nuwàwaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulíaná

núa. ⁴ Nutàanícaalíté píapichacué, nucàlidacaalíté nacái pirí yái tàacáisica, càmitaté nuwàwa nuchìwáidacuéca pía èeri mìnánái yàasu tàacáisi iyú, nuwènúadacaténáté píiwitáise. Néese, Espíritu Santoquéi iwènúadéericatécué píiwitáise Dios ichàini iyú peebáidacaténáté Jesucristo itàacái. ⁵ Càité Dios imàacaca nucàlidacuéca piríni yéewacaténá macáita náalíacawa càmitacué yáalimá èeri mìnánái yáalíacái iwènúadaca píiwitáise Dios irípiná, néese abéericata Dios ichàini idéca imàacacué peebáidaca Jesucristo.

Dios se da a conocer por medio de su Espíritu

⁶ Quéwa wacàlidaca tàacáisi yáasáidéerica Dios yáalíacái wenàiwicanái irí wàyacaalí wenàiwicanái yáapicha yeebáidéeyéica Jesucristo tàì íiméeri iyú. Quéwa yái yáalíacáisi wacàlidéerica iyú nalíni, càmlíricata èeri mìnánái yáalíacái, níai càmlíyéica yeebáida Dios, càmlíricata nacái náalíacái níai icuèyéica yái èeriquéi, imáalèeripinácawa mesúnamáita. ⁷ Néese wacàlidaca nalí tàacáisi yáasáidéerica nalí Dios yáalíacái, yái tàacáisi Dios ibéericaté èeri mìnánái íicha. Bàaluité ipíchawáiseté Dios idàbaca èeriquéi, néenialíté Dios íináidacawa imàacáanápínaté wàyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéri iyú, icànéeyéipináca mèlumèluíri iyú nacái, wacùacaténá yáapicha macáita. Quéwa, quéechatécáwa càmitaté Dios icàlida wenàiwicanái iríni. ⁸ Níara èeri mìnánái icuèrinánáica inuèyéicaté Wáiwacali cruz ìwali, càmitaté náalíawa Dios íináidacatéwa imànnínapínaté walí cayábéeri. Náalíacaalítéwa ìwalitá, yá càmitaté nanúa Wáiwacalitá, yái máníirica cáimiétacanáca, cachàiníirica nacái íiwitáise, icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré, icuèrica macáita Dios yáapicha. ⁹ Quéwa Dios idéca imàacaca wáalíacawa ìwali yái cayábéerica imànníripináca walí. Càité profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica:

“Dios idéca ichùnìaca nalípiná cayábéeri wawàsi, níai cáininéeyéica iicáca Dios, yái cayábéeri wawàsi càmlíricáwaca wenàiwica iicá, càmlíricáwaca nacái néemìà íináwaná ìwali, yá nacái càmlíricáwaca náináidawa ìwali”,

íimaca yái Dios itàacáica. ¹⁰ Yácata wawàsi Dios imàaquéerica Espíritu Santo yéewáidaca wía ìwali, yácáiná Espíritu Santo yáalíaca Dios íiwitáise ìwali macáita, àta càinácaalí Dios íináidáanáwa iwàwalícuísewa nacái, yái càmlírica áiba yáalía yéemìaca càinácaalí íimáaná.

¹¹ Canáca áiba wenàiwica yáaliériwa càinácaalí áiba wenàiwica íináidáanáwa iwàwalícuísewa. Abéericata yái wenàiwica yáaliéricawa càinácaalí íináidáanáwa iwàwalícuísewa. Càita nacái abéericata Espíritu Santo yái yáaliéricawa càinácaalí

Dios íináíáánáwa iwàwalícúsewa. ¹² Dios càmitaté ibànù wawàwalículé áiba wenàiwica ííwítáise, néese ibànùacaté walí Espíritu Santo yéewacaténá Dios ííwítáise iyaca wawàwalicu, yéewanápiná wáalíacawa íwali yái wawàsi cayábanaméerica Dios yèerica walí. ¹³ Wéewáidacué pía píalíacaténácué íwali yái cayábéerica Dios imàníríca walí, yá wacàlidacuéca píríni càide iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná wía, yái Espíritu Dios néeséerica. Càmitacué wacàlida píríni èeri mìnánái yáalíacái iyú yái néewáidéericawa íwali cháí èeri írícu. Néese wacàlidacué píríni píalíacaténácuéwa Dios ííwítáise íwali càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáanácué ímaca pírí, píacué idènièyéica iwàwalícuwa yái Espíritu Santo.

¹⁴ Aibanái càmiyéica idènià Espíritu Santo nawàwalícuwa, càmita neebáida iyúwa Espíritu Santo Dios néeséeri yéewáidáaná wía, caná iwènicáiná naicáca Espíritu Santo yàasu tàacáisi. Càmita nacái náalía néemíaca càinácaalí ímáaná, níacáiná níawamita cawinácaalí idènièyéica Espíritu Santo iwàwalícuwa, níata yáalía yéemíaca càinácaalí ímáaná yái Espíritu Santo yàasu tàacáisica. ¹⁵ Quéwa wía idènièyéica Espíritu Santo iwàwalícuwa wáalíaca cayábéeri íwali báawéeri íichaná. Canáca yéewaná èeri mìnánái nayúunáidaca wáináidacawa máíwítáiséeri iyú wawàwalícúsewa. ¹⁶ Càulenáca náichani, yái iyúwa wáináíáánáwa càmicáiná nadènià Cristo ííwítáise càide iyúwa wadèniáná. Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái íméerica: “Canáca wenàiwica yáaliériwa càinácaalí Wáiwacali íináíáánáwa iwàwalícúsewa. Eeri mìnánái nacái càmita náalímá nàalàaca Wáiwacali nacàlidacaténá íríni càinácaalí iwàwacutáanápiná imànica”, càí ímaca. Quéwa wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, wíata yáalíawa íwali yái Cristo íináíáánáacawa iwàwalícúsewa wadèniacáiná Cristo ííwítáise.

3

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

¹ Néeni, píacué nuénánáica, ¿cánácué càmitàacá píbatàa Espíritu Santo yéewáidaca pía? ¿Cánácué píináidawa mamáalàacata iyúwa èeri mìnánái canéeyéica írí Espíritu Santo? Iná càmitaté núalímá nuéwáidacuéca pía càulenéeri tàacáisi iyú Cristo íwali, néeseté iwàwacutácué nuéwáidaca pía màulenéeri tàacáisi iyú càide iyúwa sùmanáicaalícué pía, càmiyéica yáalía yéemíaca càinácaalí ímáaná, yái càulenéeri tàacáisica. ² Nuéwáidacatécúé pía éeréeri iyú càide iyúwa nàacaalí quírasì íiraca ìinisi càmicáiná yáalímá iyáaca ìínási. Nuéwáidacatécúé pía màulenéeri tàacáisi iyú, càmicáinácué píalía péemíaca càinácaalí ímáaná yái càulenéeri tàacáisica. ¡Siùca nacáide mamáalàacata càmitacué píalía péemíacani! ³ ¡Càmitacué píalía péemíaca càinácaalí càulenéeri tàacáisi ímáaná pídèniacáinácué

èeri mìnánái íiwitáise mamáalàacata! Núalíacawa báawacuéca piicáyacacawa piasu cawènliri ìwalísewáaca, báawacué nacái piicáyacacawa macáicáiná péenácué iwàwaca áibanái iicácani iyúwa cachàiníiri áibanái íicha canánama ichùulíacaténácué pía macáita. Iná picuísáyacacuécawa pìyaca nacái, piseríacuéca pìchawáaca nacái. Iná pidènlíacuéca mamáalàacata èeri mìnánái íiwitáise, mamáalàacata nacái pimànicuécawa pìacawa càide iyúwa èeri mìnánái imàníiná càmíiyéica yeebáida Cristo itàacái.

⁴ Abénaméeyéi péenácué íimaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé pìchacué”, càì náimaca; áibanái nacái íimaca: “Núacata Apolos yéewáidacalé pìchacué”, càicaalícué píimaca, yá pèepunícuécawa càide iyúwa èeri mìnánái íináidáanáwa báawéeri iyú.

⁵ Càmitacué cayába càì plínáidacawa, càmíiyéicáiná cachàini wía áibanái íicha, núa Pablo, yá nacái Apolos. Dios yàasu wenàiwicaca wía, íibaidéeyéica irípiná. Wacàlidacatécué pìrí Wáiwacali iináwaná peeбайдacaténácué itàacái. Wadéca wamànica yái wáibaidacalécawa Wáiwacali imàaquéericaté walí.

⁶ Péemíacué comparación: Abéeri náiwacali idènlíaca ibànacale yàalunáwa. Yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa ibànacaténá néré. Néese ibànùaca yàasu wenàiwicawa áiba yùucùacaténá néré únì, ipíchaná chuica cáli. Yá Dios imàacaca bànacalé idàwinàacawa cayába. Càita nacái Wáiwacali ibànùacaté núa pìatalécué nuíbaidáanápínaté irí pèewibàa nuéwáidáanápínácué pía itàacái iyú quéecháwanáimi; néeseté Wáiwacali ibànùacaté Apolos íibaidacaténá irípiná núamirìcubàa yéewáidacaténácué pía mamáalàacata Cristo ìwali cachàinícaténácué píiwitáise Cristo ìwali. Quéwa abéericata Dios yái imichàidéericuécawa píiwitáise.

⁷ Iná núa ibànéericaté Dios itàacái piwàwalicu, Apolos nacái yái icuèricatécué pía núamirìcubàa, càmíiyéi cachàini wía áibanái íicha, yácáiná Diosca yái abéericata imichàidéericatécué píiwitáise.

⁸ Apolos, núa nacái wáibaidaca Dios irípiná wáapichawáaca, Dios yàasu wenàiwicacáiná wía. Càmita cachàini abéeri wéená áiba wéená íicha, néese Dios idéca imàacaca walí wáibaidacalépiná méetàucunamata wáichawáaca. Quéwa Dios yàapíná nawèni cawínacaalí íibaidéeyéica irípiná. Yàapíná nawèni ìwalíise yái namàníináca náibaidacaléwa Dios imàaquéerica nalí.

⁹ Wíata íibaidéeyéi Dios irípiná wáapichawáaca, quéwa píacué, càicuécawa píade iyúwa Dios ibànacale, cáininéerica Dios iicáca, iyúwa nacái cayábéeri caplì Dios imàníirica iyaca. Iná Dios ibànùaca wía wáibaidacaténá irípiná wayúudàanápínácué pía.

¹⁰ Péemíacué comparación: Aiba wenàiwica iwàwacaalí imànica cayábéeri caplì íba icapèená, yásì quéechacáwa ibànùaca yàasu wenàiwicawa iriadacaténá néré cachàiníiri íba ibàlùadacatáipínáca íinata caplì iwáiná. Néese caplì íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa

áibanái náawináidacaténá cayábanaméeyéi íba capli iwáinápiná. Nabàlùadaca capli iwáiná cachàiníiri íba íinata, yái íba idàbáanéeri wenàiwica irìadéerica. Yái Dios, càicanide iyúwa náiwacali ichùulìerica namànica capli. Quéechatécáwa Dios ibànùacaté núa yàasu wenàiwica nucàlidacaténá wenàiwicanái irí Jesucristo iináwaná ìwali. Siùcade Dios ibànùaca áibanái yéewáidacaténá wenàiwica mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí Dios ibànuèrica yéewáidacaténá wenàiwica, iwàwacutá iicáca íchawa cayába imànicaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Yái Jesucristoca, càicanide iyúwa idàbáanéeri íba cachàiníiri naliadéerica cayábéeri iyú nabàlùadacatáipiná íinata capli iwáiná. Yái nuéwáidáanáca wenàiwica Jesucristo ìwali, càicanide iyúwa naliadacaalí cayábéeri iyú idàbáanéeri íba cachàiníiri. Canáca yéewaná áibanái yéewáidaca wenàiwica méetàuculé ícha yái tàacáisica, canácáiná áiba Jesucristo ícha weebáidéeripiná itàacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹² Wéewáidacaalí wenàiwica cáaliacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, nàyacaténá machacàníiri iyú, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yásí càica wíade iyúwa wenàiwica ichanàidéeyéica cawèníiri wawàsi capli iwáinápiná, yái oroca, quírameníiri plata nacái, cawèníiri íba nacái, yái cayábanaméeri wawàsi càmíirica yéewa quichái imáalàidaca. Quéwa wéewáidacaalí nía canéeri iwèni tàacáisi iyú, càmíirica iyúdàa nàyaca machacàníiri iyú Dios iicápiná, yásí càica wíade iyúwa wenàiwica ichanàidéeyéica púba capli iwáinápiná, masicái nacái, sitúa ibáiná nacái, yái wawàsi quichái imáalàidéeripiná. ¹³ Aiba èeriwa, èeri imáalàacatáipinátawa, Dios yáasáidapiná amaláwacani yái wáibaidéerica irípiná, quichái yéenáiwana yàanàpinácaalí. Néesequé quichái yáalimáidapiná iicáwa wáibadacalé wamàníirica Dios irípiná cawiná íiwitáanácaalíni. Càipiná Dios yáasáidaca asáisi cayábacaalíni, càmicaalí nacái caná iwèni, yái wéewáidáanáca wenàiwica. ¹⁴ Wéewáidacaalí wenàiwica cayába nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí yái wáibaidéerica Dios irípiná ìidenlápiná quichái, càide iyúwa cawèníiri íba icapèená càmíirica yeemáwa, yásí Dios yàapináca wawèniwa, wía yàasu wenàiwicawa. ¹⁵ Quéwa càmicaalí wéewáida wenàiwica cayába nàyacaténá machacàníiri iyú Dios iicápiná, yásí quichái imáalàidapiná yái wáibaidéerica, càide iyúwa quichái yeemácaalí capli idènièrica iwáináwa masicái meedá, yásí yái wáibaidéerica imáalàapinácawa wáicha, càmita nacái Dios yàapiná wawèni. Quéwa éwita yái wáibaidéerica imáalàacaalíwa wáicha, càicáaníta cáupiná wíawa quichái ícha iyúwa wenàiwica iplacaalíwa quichái ipèrùà yèewíise, yá càmita wamáalàapináwa.

16 Abénaméeyéi wenàiwica namànica manuúri capìi ìpidenéeri templo, yá nawàlùacawa nàacaténá Dios icàaluíná. ¿Càmitasicué píalíawa Dios yàasu temploca pía Espíritu Santo iyacáinacué piwàwalicu? 17 Abéerita Dios irípinacué pía, càide iyúwa Dios icapèe. Píacatacué yái Dios yàasu temploca. Iná áibacaalí báawa imànicuéca píiwitáise cachiwéeri tàacáisi iyú, yásí Dios yùuwichàidapíná manuísíwatani.

18 Picácué píináidawa máiníná cáalíacáica pía. Aibacaalí péenacué íináidawa máiníná cáalíacáicani èeri mìnáná yáalíacái iyú, iwàwacutá iwènùadaca íiwitáisewa íicha yái íináidáanácawa iicácaténá yáawawa iyúwa càmlírica cáalíacái áibanái íicha. Càita yáalímá cáalíacáicani báisíiri yáalíacáisi iyú, yái yáalíacáisi yàanèerica Dios néese. 19 Caná iwèni Dios iicáca èeri mìnáná yáalíacái càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái íiméerica: “Dios yùuwichàidapíná nía cawinácaalí cáimacáiyéica iicá yáawawa, níai icàlídéeyéica náalíánásawa manùba wawàsi ìwali chái èeri mìnáná íiwitáise iyú. Yái báawéerica nawàwéerica namànica áibanái irí, Dios imàacapíná yàanàaca nàwali idècunitàacá nachìwáidaca áibanái náalíacái iyúwa”, íimaca. 20 Càité nacái áiba profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Wacuèriná Dios yáalíacawa canáca iwèni meedá yái nánáidáanácawa cawinácaalí íináidéeyéica cáalíacáica èeri mìnáná yáalíacái iyú”, íimaca. 21 Iná picácué cachàini piicáca píawawa ìwalíise yái áiba wenàiwica yéewáidáanácá pía, náiméerica ìwali cayábéericasani áibanái íicha yéewáidéeyéi wenàiwica. Iwàwacutácué cayábaca piicáca nía canánama abédanamata Dios imàacacáinacué pirí macáita. 22 Dios imàacacué pirí núa Pabloca, yá nacái Apolosca, yá nacái Pedro wéewáidacaténácué pía. Dios imàacacué pirí yái èeriquéi pìyacaténácué chái èeri irícu. Imàacacué pirípiná nacái yéetácáisi. Imàacacué pirí nacái siùca èeride, macái èerita wapíchalépinácáwa nacái. Càicué Dios imàacaca pirí macáita. 23 Yá Cristo yàasu wenàiwicacuéca nacái pía, Cristocáiná nacái Dios yàasu wenàiwicaca.

4

El trabajo de los apóstoles

1 Càita iwàwacutácué píináidacawa wàwali, wía apóstolca, íibaidéeyéica Cristo irípiná, Cristo ibànùacáiná wía wéewáidacaténácué pía iyú yái cayábéeri tàacásica Dios ibèericaté áibanái íicha. Siùcáisede Dios imàacaca wáalíacawa cayábéeri tàacáisi ìwali. 2 Wenàiwica íibaidacaalí áiba irí, iwàwacutá imànica càide iyúwa íiwacali íimáaná irí. 3 Iná càmita nuínáidawa ìwali yái píimáanácuéca nùwali, píimacaalícué nùwali càmitasa nuíbaida cayába. Càita nacái càmita nuínáidawa

ìwali yái áibanái ìimáanáca nùwali. Núa nacái canáca yéewaná núumaca nuíbaidacasa cayába Dios irípiná càmicáiná nùalimá nùalíaca nuíwítáisewa càide iyúwa Dios yáalíanáwa. ⁴ Càmita nuwàwali asáisi numànicaalíté áiba wawàsi báawéeri, quéwa cawàwanáta nudéca numànica áiba wawàsi càmlírica nùalíawa ìwali. Abéericata Wáiwacali yái yáaliéricawa, yácata yái icàlidéeripináca nuináwaná ìwali asáisi nuíbaidacaalíté irípiná cayába, càita nacái canéerica iwènicaalí meedáni, yái numàníricaté. ⁵ Iná picácué picàlida áibanái iináwaná ìwali càmitasa náibaida cayába Dios irípiná. Picùacué Wáiwacali yàanàanápíná, yásí yáasáidapíná amaléeri iyú yái wamànírica ibàacanéeri iyú. Yáasáidapíná nacái càinácaalíté wáináidáanáwa wawàwalicúisewa wèpunícaalíté wáibaidaca Dios irípiná. Néese cayábacaalí Dios iicá yái wamànírica, yásí Dios icàlidapíná wamànicaté cayábéeri.

⁶ Píacué nuénánáica, nùlàacuéca pía càiri tàacáisi iyú nuyúudàcaténácué pía, yéewanápinácué nacái pìyaca càide iyúwa Apolos iyáaná, núa nacái, ipíchanácué picutáca áiba tàacáisi Dios itàacái íicha, yéewanápinácué nacái cayábaca piicáca abédanamata macáita wenàiwica íibaidéeyéica Dios irípiná, nía nacái yéewáidéeyéicuéca pía. Báawéeriquéi cachàinínácuéca piicáca píawawa ìwalíise yái pidèniánácuéca áiba yéewáidéericuéca pía píiméericuéca ìwali cayábéericasani áibanái íicha canánama. ⁷ Néeni, ¿cánácué yéewa cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha canánama? ¿Càmitasicué píalíawa Dioscata yái yèerica pirí macáita pidènièricuéca? Dios yàacáinácué piríni, néese ¿cánácué yéewa cachàinica piicáca píawawa càide iyúwa pidéca nacáicaalícué peedáca piríwani pichàini iyúwa?

⁸ Piyúunáidacuéca píalíacawa macáita wawàsi Dios ìwali. Piyúunáidacuéca pìyaca càide iyúwa càasuíyéi idènièyéica manùba cawèníiri, càmlíyéica iwàwacutá áibanái iyúudàaca. Piyúunáidacuéca píalíacawa macáita yái iwàwacutéericuéca píalíacawa, íná càmitacué piwàwa wéewáidaca pía quirínama. Piicácuéca píawawa iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái càmlíyéica iwàwacutá wayúudàaca. Dios imàacacaalícué picùaca macái wenàiwica cachàiníiri iyútá, yá nucùacuéca nía píapichatá. Quéwa càmita nacuèriná núa cháí èeri irícu, canásíwata. ⁹ Wía apóstolca, càmita yéewa wàya iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái, nuínáidacáináwa cawàwanáta Dios idéca imàacaca wàuwichàacawa manuísíwata, wía apóstolca. Báawaca èeri mìnánái iicáca wía iyúwa presoíyéi imànliyéica ibáyawanáwa manuísíwata, yéetéeyéipínacawa máini báawéeri iyú nabáyawaná ìwalíisewa. Eeri mìnánái, ángelnái nacái náináidacawa manuísíwata naicáidaca walí idècunitàacá wàuwichàacawa. ¹⁰ Madécaná wenàiwica naicáca wía iyúwa

máiwitáiséeyéi wàuwichàacáináwa Cristo irípiná. Quéwa piicácuéca píawawa iyúwa cáiwitáiséeyéi Cristo itàacái ìwalíse. Píimacuéca càmítasa pimàni iyúwa máiwitáiséeyéi ipíchanácué piùwìchàacawa iyúwa wía. Eeri mìnánái iicáca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmicáiná wéewáida wenàiwica èeri mìnánái yáaliacái iyú. Néese piicácuéca píawawa iyúwa cachàiniyéica iíwitàise, cáimiétacanéeyéica nacái, quéwa èeri mìnánái iicáca wía iyúwa canéeyéi iwèni, wía apóstolca. ¹¹ Mamáalàacata àta siùca nacáide wàuwichàaca máapicái, macàlaca nacái wawàwa, canáca nacái wabàle cayába. Aibaalí nacapèedáidaca wía. Canáca nacái wacapèesiwa. ¹² Wáibaida nacái wacáapi iyúwa cachàiníiri iyú àta chamàlecataléta wía wawèniacaténá wayáawa. Aibanái icuísaca íichawa wía, quéwa wasutáca nalí Dios imàníinápiná nalí cayábéeri. Nàuwideca namànica wía quéwa wàideniaca yái báawéerica namàníirica walí. ¹³ Natàaníca báawéeri iyú wàwali, quéwa càicáaníta watàaníca nalí éeréeri iyú quéwanáta. Mamáalàacata àta siùca nacáide namànica walí càide iyúwa náucacaalí náichawa báawéeri yáaséerimi, casaquèeri wawàsi natunuérica bàacháwalícuise.

¹⁴ Càmita núumacué pirí càì nubáiniadáanápínácué píá, néese nuwàwacáita nùalàacuéca píá càide iyúwa nuénibewa, cáininácáinácué nuicáca píá. ¹⁵ Yácáiná éwitasica diez mil namanùbaca yàanàacaalí néewáidacaténácué píá Cristo ìwali, càicáaníta càmítacué pidèni madécaná pisèenáiwa. Nùacata càide iyúwacué píaniri, bàalutécáiná nucàlidacué pirí Cristo Jesús iináwaná, yáté peebáidacuéca itàacái, iwasàanápínácué píá Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁶ Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata pimànicaténácué càide iyúwa numàníiná, càide iyúwacué píaniricaalícué núa.

¹⁷ Nudéca nubànùacuéca pìatalé Timoteo, yái nuíquéerica iyúwa nuìriwa cáininéerica nuicáca Wáiwacali ìwalíse. Nùaliacawa Timoteo ìwali imàníinápiná cayábéeri mamáalàacata càide iyúwa nusutáaná íicha. Nubànùacaté Timoteo iwàwalicaténácué píá càinácaalí nùyaca mamáalàacata càide iyúwa iwàwacutáaná wenàiwica iyaca yeebáidéerica Cristo Jesús itàacái. Càita nuéwáidaca wenàiwica nàyacaténá càì macái níái yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái macái cáli íinata, àta alénacaalí nuèpuníwa. ¹⁸ Abénaméeyéi péenácué cachàinica naicáca níawawa nayúunáidacáiná cáaluca nùaca nupáchiacuéca píá. ¹⁹ Quéwa nuwàwacué nùacawa nuicáca píá mesúnamáita Wáiwacali imàacacaalí numànica càì. Yásí nùacawa nuicácaténá yái náiméerica náalimáanása namànica náibaidacaténása Dios irípiná, náimaca, níara cachàiniyéica iicáca yáawawa. Càmita nùawa néré nuémìacaténácáita nasàna meedá, náimaca cachàinínása níá. ²⁰ Càmita nuwàwa

nuémìaca nacàlidacáicata naináwanáwa, yácaíná cawinácaalí wenàiwica Dios icuèyéica náasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca nía idènièyéica Dios ichàini náibaidacaténá Dios irípiná cachàiníri iyú, nàyacaténá nacái machacàníri iyú. Càmita nacàlidacáita meedá naináwaná ìwaliwa nadèñanása Dios ichàini. ²¹ Néeni, ¿càinásicué piwàwa numànica? ¿Piwàwasicué nùanàaca pìatalé nùuwichàidacaténácué pía pibáyawaná ìwalisewa, yái cachàinínácuéca piicáca piawawa? Càmicaalícué piwàwa nùacawa pìatalé nùuwichàidacaténácué pía, néese piwènúadacué píiwitáisewa píináidacaténáwa machacàníri iyú, piicáténácué piawawa iyúwa càmiyéica cachàini, yéewacaténácué nùalàaca pía ééréeri iyú cáininácaínácué nuicáca pía.

5

Juicio sobre un caso de inmoralidad

¹ Macáita nacàlidacué naliwáaca piináwaná ìwali báawéeri iyú iyacáiná abéeri péenácué yeedéericaté iríwa yáatúanáwa, úara yáaniri yàacawéetúaca. ¡Máini báawéerica yái namànírica pèewi! Ewita èri mìnánái càmicáaníta neebáida Jesucristo itàacái, càicáaníta càmita máini namàni càiri báawasíwéeri wawási, càide iyúwacué péená imàníiná. ² ¿Cánácué cachàini piicáca piawawa mamáalàacata? ¡Iwàwacutácué máini achúmaca piwàwa manuísíwata pibáyawaná ìwaliwa! Yái asìali imànírica càiri báawéeri, iwàwacutácué piúcaca pèewíisewani yái asìalica. ³ Ewita càmicáaníta nùyaca píapichacué néré, càicáaníta nuicáca núawawa iyúwacué abéeri péená. Nudéca nuínáidacawa nùuwichàidáanápíná yái asìalica càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha néré. Yái Wáiwacali Jesucristo idéca ichùulíaca núa nucàlidáanápíná càinàcaalí iwàwacutáanápíná yùuwichàacawa yái imànírica càiri báawasíwéerica. ⁴ Piwacáidáyacacuéwa, yá píináidacuéwa nùwali càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha, nùalàacaténácué pía. Yásí Wáiwacali Jesús cachàiníri íiwitáise iyapínácué píapichawa. ⁵ Iná iwàwacutácué pèepùadaca yái asìalica Satanás irí yéewanápíná Satanás imáalàidaca iiná uláicái iyú àta yéetácatalépinátawa ipíchaná yùuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú càiripínátawa Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná àniwa.

⁶ Picácué picàlida piináwanáwa canùmaséeri iyú cayábáanásacué pía idècunitàacá pimàacacué abéeri péená imànica càiri báawéeri. Píalíacuéwa comparación íiméerica: “Nèewiàdacaalí achúmanamata levadura íbesi yèewi, yá levadura imàacaca macáita íbesi inísàapínacawa”, càì íimaca yái comparaciónca wabáyawaná ìwali. Yái levadura íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica ibáyawaná.

Iná pimàacacaalícué abéeri péená imànica ibáyawanáwa mamáalàacata, yásí mesúnamáita macáitacué pía pimànipiná piacawa pibáyawanáwa. ⁷ Iná piúcacué pèewísewa yáara levadura nacáirica íiwitáise, yái péenácuéca imàníríca báawéeri, ipíchanácué báawaca imànica píiwitáise canánama. Yásí píalimácué piyaca wàlisài iyú, mabáyawanéeri iyú nacái. Càicuéca píade iyúwa wàlisài pan, càmiiri idènià levadura, Dioscáiná idéca yúucacué pícha yái báawéerica pimànírícaté. Càide iyúwa judiónái nanúacaalí oveja wàlisài nàasu culto Pascua yaalíwa nawàwalícaténá iyúwaté Dios iwasàaná nía, càita nacái wàasu Cordero íipidenéerica Cristo yéetácatéwa iwasàacaténá wía, wàyacaténá wàlisài iyú. ⁸ Judiónái namànica nàasu Pascuawa, yá náucaca náichawa macáita levadura. Càita nacái, wáucacué wáichawa yái levadura nacáirica wáiwitáiseca bàaluisàimica. Picácué wàya quirínama wabáyawaná yáapichawa. Càide iyúwa pan càmicaalí idènià levadura, càita nacái iwàwacutá wàyaca masaquèeri wáiwitáise yáapichawa, watàanícué nacái báisíiri iyú.

⁹ Bàaluité nutànàacatécué pirí áiba cuyàluta nùalàacaténácué pía ipíchanácué piacawéeridaca wenàiwica iiméeyéica áiba yáapicha càmiíchúaca náinusíwa, càmiíríca nacái nanìrisíwa. ¹⁰ Quéwa càmitacué píalía péemíaca cayábani càinácaalíte íimáaná yái núuméericatécué pirí. Càmita nuchùullacué pìanápínáwa déeculé náicha macái èeri mìnánái càmiiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, níai iiméeyéica áiba yáapicha càmiíchúaca náinusíwa, càmiíríca nacái nanìrisíwa, nía nacái iwàwéeyéica yeedáca iríwa macái wawàsi cawèníiri, nía nacái cayéedéeyéica, nía nacái yèeyéica ídolo icàaluíniná, yái cuwáinái yéenáiwánaca. Càmitàacá píalimácué piacawa náicha àta péetácatelétacuéwa piacaténáwa èeri íicha. ¹¹ Càmitaté càì nuchùullacuéca pía, néese nùalàacatécué pía ipíchaná piacawéeridaca wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa neebáidáanása Jesucristo itàacái quéwa namàni nàacawa càiri báawéeri: Naimáca áiba yáapicha, càmiíchúaca náinusíwa, càmiíríca nacái nanìrisíwa; nawàwaca needáca nalíwa macái wawàsi cawèníiri; nàaca ídolo icàaluíniná yái cuwáinái yéenáiwánaca; natàaníca báawéeri iyú áibanái ìwali, áibaalí nacái nacàmaca; áibaalí nacái nayéedùaca, quéwa mamáalàacata nacàlidaca naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Picácué piacawéerida nía; picácué piyáa piyáacaléwa náapicha. ¹²⁻¹³ Dios càmitacué ichùulla wàuwichàidaca èeri mìnánái càmiiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese Diosta yùuwichàidapíná níawa. Quéwa cawínácaalí iyéeyéica pèewibàa, nacàlidacaalí naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái, quéwa namànica nabáyawanáwa, néese iwàwacutácué

picháawàaca naináwaná ìwali, pìalàacaténácué nía cachàinìiri iyú. Iná piúcacué pèewísewa yái imàníirica ibáyawanáwa.

6

Pleitos ante jueces no creyentes

¹ Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànicaalícué pirí báawéeri, ¿cánácué picháawàa iináwaná ìwali jueznái irí càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái? Báawéeriquéi pimànlínácuéca còi. Néese iwàwacutácué picháawàaca iináwaná ìwali Dios yàasu wenàiwica irí, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa, nachùnìacaténácué pirí yái wawàsica. ² Píacué Dios yàasu wenàiwicaca, píalíacuéwa Dios imàacáanápínácué péemìaca èeri mìnánái iináwaná ìwali èeri imáalàacaalípínáwa picàlidacaténácué iwàwacutáaná nàuwichàacawa càiripinátawa nabáyawaná ìwalísewa. Iná yéewa píalimácué péemìaca piináwanáwáaca achúméerína wawàsi ìwali cháí èeri irícu pichùnìacaténácué wawàsi piríwáaca, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³ Píalíacuéwa nacái wéemianápiná nacái ángelnái iináwaná ìwali wacàlidacaténá cayábacaalíni, báawacaalí nacái, èeri imáalàacaalípínáwa. Iná màulenáca meedá péemìacuéca piináwanáwáaca cháí èeri irícu, pichùnìacaténácué piríwáacani, yái achúméeri wawàsica. ⁴ Iná abéeri péenácué yeebáidéerica Jesucristo itàacái cháí èeri irícu imànicaalícué pirí báawéeri, ¿cánácué picháawàa iináwaná ìwali jueznái irí picàlidéeyéica iináwaná canápinéeyéicasa nía, níara càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái? ⁵ Núumacué pirí còi báicaténácué pía, piwènúadacaténácué píiwitáisewa. ¿Càmítasicué ìya abéeri péená yáaliméeri yéemìacuéca piináwaná, ichùnìacaténácué pìchawáaca yái wawàsica? ⁶ ¡Báawéeriquéi pipélianácuéca, picháawàayaca nacáiwa jueznái irí, quéwa báawéeriquéi cachàiníwanái picháawàanácuéca piináwaná ìwaliwáaca jueznái irí càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái!

⁷ Picháawàacaalícué piináwaná ìwaliwáaca, yá pidéuécaca pimàacaca báawéeri icàbadàacuéca pía, càmítacué nacái pimàni càide iyúwa Dios iwàwáaná. Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, imànicaalícué pirí báawéeri, iyéedùacaalícué píicha piasu nacái, yá cayába cachàiníwanái pìidenìacaalícué piùwichàanáwa masànatatá, ipíchaná èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái naicácuéca pipéliayacacawa. ⁸ ¡Quéwacué càmita pìidenìani, néese pimànicuéca còi pibáyawanáwa cachàiníwanái: Pimànicuéca áibanái irí báawéeri, piyéedùacuéca nàasu, éwita pimanùbacacáníta nía!

⁹⁻¹⁰ Píalíacuéwa báawéeyéi íiwitáise càmita nawàlùapínáwa Dios ìyacàle irículé, yái icùacataléca chènuníiséerica. Picácué pibatàa áibanái ichiwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú.

Càmíiyéipiná iwàlùawa Dios ìyacàle irìculé cawinácaalí imàníiyéica yáalaniwa; nía nacái yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwana ícàaluíniná; nía nacái iiméeyéica inanái yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, nía nacái iiméeyéica asìali yáapicha càmlírìca nanìrisíwa; nía nacái asìanái imàaqueeyéica áiba asìali idulca, áibanái nacái asìanái iiméeyéica inacáiri yáapichawa; nía nacái iyéeduèyéica; nía nacái iwàwéeyéica yeedáca iríwa macái wawàsi cawèníri, nía nacái icàméeyéica; nía nacái itàaníiyéica báawéeri iyú áibanái ìwali, nía nacái ipéliéyéica áibanái nayéedùacaténá nàasu. Nía càmíiyéipináta iwàlùawa Dios ìyacàle irìculé chènuniré. ¹¹ Càitécué abénaméeyéi péená ìyacaté ipíchawáiseté piwènúadacuéca píiwitáisewa Dios irípiná peebáidacaténácué Jesucristo itàacái. Quéwa Dios idéca imàacacué iwàwawa pibáyawaná ícha càide iyúwa idéca nacáicaalícué íibaca píchani. Idéca nacái yeedácuéca pía yàasu wenàiwicapináwa mabáyawanácaténá iicácuéca pía. Càita Dios idéca imànicuéca pírì cayábéeri Wáiwacali Jesucristo ípidená ìwali, yéetácáinátéwa wáichawalíná. Dios idéca imàacacué yàasu wenàiwicaca pía Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Dios ibànuèricuéca piwàwalìculé.

La santidad del cuerpo

¹² Abénaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanla numànica áiba wawàsi, yásí cayábaca numànica macái wawàsi nuwàwéerica numànica”, càì náimaca. Quéwa, núumacué pírì, éwita Dios càmicáaníta imáisanla wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmita macái wawàsi iyúudàa wía, áibanái nacái. Báisíta Dios imàacaca wamànica càide iyúwa wawàwáaná càmicaalí báawa yái wawàwéerica wamànica, quéwa iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná yái wawàsi wawàwéerica wamànica idacùaca wía cachàiníri iyú àta càmicataléta wáalimá wamàacaca wáichawani. Báawaca wamàacacaalí áiba wawàsi idacùaca wáiwitáise. ¹³ Nacàlidaca báisíri iyúni náimacaalí yàacàsi ìwali watùra irípinéerica, watùra nacái wayáacalé irípiná. Báisíta, Dios imàacaca wayáaca macái yàacàsi wawàwéerica. Quéwa áibaalípiná Dios imàalàidapiná yàacàsi, watùra nacái càmicáiná iwàwacutá wayáaca wayáacaléwa quirínama. Quéwa wainá càmita ìya càide iyúwa yàacàsi; namànicáita nachìwawa meedá náimacaalí cayábacasa waimáca áibanái yáapicha cawinácaalí wawàwéeri, càmicáaníta wáinusíwani, càita nacái càmicáaníta wanìrisíwani. Càmita báisí nataacái, néese, yái waináca, yácata Wáiwacali yàasu weebáidacaténá itàacái. Wáiwacali nacái wainá irípinéeri, ichàiniadacaténá wainá, yéewanápiná wáibaidaca irípiná. ¹⁴ Càide iyúwaté Dios imichàidáaná Wáiwacali yéetácáisi

íicha, càita nacái imichàidapíná wíawa yéetácáisi íicha íiwitáise cachàinìiri iyúwa, yái chàinisi imichàidéericaté iyú Wáiwacali.

¹⁵ ¿Càmitasicué pialíawa piiná ìwaliwa Cristo iiná ìwalíiséericani? Yácáiná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri iricu. ¡Iná máiní báawaca abéericaalí wéená imànica ibáyawanáwa inanái yáapicha iiméechúaca asianái yáapicha plata ìwalinápíná! ¡Picácué wamàni càiri báawéeri! ¹⁶ ¿Càmitasicué pialíawa asiali iimácaalí inanái yáapicha iiméechúaca asianái yáapicha plata ìwalinápíná, yásí níái pucháibaca abéericata nainá? Càité profeta itànàaca Dios itàacái nàwali cawinácaalí iiméeyéica yáapichawáaca: “Dios iicáca níái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica”, càì íimaca. ¹⁷ Quéwa wenàiwica yeebáidacaalí Wáiwacali itàacái, yásí iyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha.

¹⁸ Iná piacuéwa náicha caquialéta cawinácaalí iimáidéeyéicuéca pía piimáanápíná áiba yáapicha càmlírica pinìrisíwa, càmlíchúaca nacái píinusíwa. Macái áiba nabáyawaná íiwitáaná càmita imàni báawéeri nainá iríwa, quéwa cawinácaalí iiméeyéica áiba yáapicha càmlírica nanìrisíwa, càmlíchúaca nacái náinusíwa, namànica nabáyawanáwa nainá iríwa. ¹⁹ ¿Càmitasicué pialíawa piiná ìwalicuéwa Espíritu Santo yàasu templocani, yái Espíritu Santo Dios imàaquéericatécué pirí, yá nacái Espíritu Santo iyacuéca piwàwalicu? Càmitacué píiwacali píawawa. ²⁰ Yái Diosca, yácatacué Píiwacali, Dioscáiná iwènìacatécué pía cawènìiri wawàsi iyú, yái líri íiranáca. Iná picácué pimàni pibáyawanáwa piiná iyúwa, néese pìyacué mabáyawanéeri iyú yéewanápíná áibanái náalíacawa máiní cayábéerica íiwitáise yái Diosca.

7

Consejos sobre el matrimonio

¹ Siúcade nucàlidacué piríni yái pisutéericuéca péemíawa núa ìwali pibànùacaalítécué nulí cuyàluta. Báisíta cayábaca càmicaalí asianái idunùà inanái ìwali. ² Quéwa madécaná wenàiwica nawàwaca naimáca áiba yáapicha, càmlíchúaca náinusíwa, càmlírica nacái nanìrisíwa, íná cayábacata macái asianái yeedáca ínuwa, macái inanái nacái uedáca unìriwa. ³ Iwàwacutá asiali iimáca íinusíwa yáapichawa càide iyúwa iwàwacutáaná imànica. Càita nacái iwàwacutá inanái uimáca unìrisíwa yáapichawa. ⁴ Uái inanáica càmita uiná íiwacalu úa, néese unìri yàasucani. Càita nacái asiali, càmita iiná íiwacalini, néese íinu yàasucani. ⁵ Picácué pimáisanà piináwa píinu íichawa, pinìri íicha nacáiwa, càmicaalícué abédanama píiwitáise píapichawáaca quéechacáwa càmlínápíná piimá píapichawáaca maléená èerita pisutáanápínácué Dios íicha manuísíwata.

Pidécanáamicué pimáalàidaca pimànica càì, néese iwàwacutácué pèepùà piimá píapichawáaca àniwa ipíchanácué càmita píalimá picùaca píawawa, yá Satanás yáalimáidacuéca píá pimànínapíná pibáyawanáwa áiba yáapicha.

⁶ Càmitacué nuchùulla píá peedáanápíná piríwa píacawéeripínáwa, quéwa piwàwacaalícué picásàacawa, yá cayábacani. ⁷ Macái wenàiwica náalimácaalí nàyaca abéeritatá càide iyúwa nùýáaná canéeri ínutá, yá cayábacatáni, quéwa càmita macái náalimá nàyaca abéerita. Néese Dios imàacaca walí wáalimáwanama madécaná chàinisi íiwitáaná wáibaidacaténá irípiná, wadèñanápíná wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca. Dios imàaca abénaméeyéi wéená nàyaca abéerita casímáiri iyú. Imàaca áibanái wéená nàyaca nàacawéeri yáapichawa casímáiri iyú.

⁸ Núumacué pirí píacué máinuíyéica, manìríyeyéi nacái, píacué nacái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha, cayábaca piyamáacaalícuéwa abéerita càide iyúwa nùýáaná abéerita. ⁹ Quéwa càmicaalícué píalimá picùaca píawawa ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, yásí iwàwacutácué peedáca pinìriwa, píinu nacáíwa, cayábacáiná cachàiníwanái picásàacaalícuéwa máinícaíchacué píináidáanícawa píimáanápíná áiba yáapicha.

¹⁰⁻¹¹ Quéwa nuchùuliacué píá, píacué cáinuíyéica, píacué nacái canìríyeyéica càide iyúwaté Wáiwacali ímáaná walí, càmlínápíná inanái imàaca inìriwa, càita nacái càmlínápíná aslali imàaca ínuwa. Càmlíricata núa meedá yái ichùulièricuéca píá, néese Wáiwacalicata yái ichùulièricuéca càmlínápíná pimàni càì. Quéwa inanái uèpùacaalíwa unìri íichawa, iwàwacutá uyamáacawa abéechúata, canáca yéewaná uedá ulíwa áiba àniwa. Néese càmicaalí quirínama uwàwa ùyaca abéechúata, yá iwàwacutá unìri, úa nacái nawènúadaca náiwitáisewa nalíwáaca nàyacaténá abédanamata náapichawáaca àniwa.

¹² Siùcade nuwàwacué nùalàaca píá quiríta càide iyúwa nuínáidáanáwa, píacué áibanái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. Càmita Wáiwacali ichùulla núa nùalàanápínácué píá tàacáisi iyú núuméeripínácuéca pirí, quéwa nuínáidacawa cayábacani. Péemíacué: Abéeri aslali yeebáidéeri Jesucristo itàacái ínucaalí càmlíchúa yeebáida, quéwa uwàwacaalí ùyaca yáapicha, iwàwacutá aslali yeebáidéerica Jesucristo càmita imàaca íichawa úa. ¹³ Càita nacái inanái yeebáidéechúa Jesucristo itàacái unìricaalí càmliri yeebáida, quéwa iwàwacaalí ìyaca úapicha, iwàwacutá inanái yeebáidéechúa Jesucristo càmita umàaca uíchawani. ¹⁴ Cayábaca nayamáacawa náapichawáaca, yácáiná Dios iicáca iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa yái aslaliza ùwalíise úái ínuca yeebáidéechúaca Jesucristo. Càita nacái Dios iicáca iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa úái inanáica ìwalíise

yái unìrica yeebáidéerica Jesucristo. Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo, càmicaalícué piyamáawa piacawéeri yáapichawa càmirica yeebáida, yá cawàwanátacué péenibe càmita neebáida Jesucristo itàacái; néese piyamáacaalícuéwa piacawéeri yáapichawa, péenibe yáapichawa nacái, yásí Dios iicácuéca péenibe iyúwa yàasu wenàiwicapináwa. ¹⁵ Quéwa yái unìrica, úa nacái ínuca, càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái máinícaalí nawàwaca nèepùacawa nàacawéeri íchawa yeebáidéerica, pimàacacué nèepùacawa náicha. Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitacué iwàwacutá piyamáacawa piacawéeri yáapichawa càmirica yeebáida nawàwacaalí nèepùacawa píchacué càmicáiná Dios iwàwa wapéliyacacawa, néese Dios idéca imáidaca wía wàyáanápíná matuíbanáiri iyú. ¹⁶ Nawàwacaalícué nèepùacawa pícha, pimàacacué nèepùacawa ipíchanácué pipéliyacacawa, càmicáinácué píalíawa, piacué inanáica, asáisi píalimácaalí piwènúadaca pinìri íiwitáisewa Dios irípiná. Càita nacái piacué asianáica, càmitacué píalíawa asáisi píalimácaalí nacái piwènúadaca píinu íiwitáisewa Dios irípiná.

¹⁷ Píalimáwanama macáitacué iwàwacutáca piyaca càide iyúwaté Wáiwacali imàacáanátécué pirí chàinisi píibaidacaténácué irí. Càmicaalícué báawa yái píibaidacaléca, néese piyacué càide iyúwaté piyáaná Dios imáidacaalítécué pía. Càita nùalàaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. ¹⁸ Dios imáidacaalí asìali namàníricaté irí circuncisión, càmita iwàwacutá iwènúadaca yàasu circuncisiónwa. Càita nacái Dios imáidacaalí asìali càmiricaté namàni irí circuncisión, càmita iwàwacutá imàacaca namànica iríni siùcade. ¹⁹ Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa circuncisión íwali, cáininácáiná Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. Abéerita píináidacuéwa pimànílinápiná machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué macáita piyaca càide iyúwa piyáanaté quéecha Dios imáidacaalítécué pía. ²¹ Aibanái yàasu wenàiwicacaalíté pía íibaidéericaté mawèníiri iyú Dios imáidacaalíté pía, picá achúma piwàwa íwali. Quéwa namàacacaalí pèepunícawa matuíbanáita, yá cayábaca pèepunícawa máiwacalináwaca. ²² Cáinináca Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, íná áibanái yàasu wenàiwicacaalíté pía íibaidéerica mawèníiri iyú Dios imáidacaalíté pía peebáidáanápínaté Wáiwacali itàacái, néese siùcade éwita áibanái yàasu wenàiwicacáanáta pía mamáalàacata, càicáanáta iwàwacutá piwàwalica Wáiwacali idéca iwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha píibaidacaténá Wáiwacali irípiná; càita nacái pía yèepuníricatéwa máiwacalináwaca cháí èeri irícu Dios imáidacaalíté pía, siùcáisede Cristo yàasu wenàiwicaca pía íibaidéeripiná Cristo irí càiripináta. ²³ Dios

iwènìacatécué píá cawènliri wawàsi iyú, yái liri ííranáca. Iná picácué píínáidáanícawa ìwali yái èeri mìnánái íimáanáca pìwali. Picácué nacái cáimacái piicáca píawawa iyúwa èeri mìnánái. ²⁴ Iná píacué nuénánáica, càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué pìyaca mamáalàacata càide iyúwa pìyáanátécué Dios imáidacaalítécué píá.

²⁵ Siùcade nùlàacué píá nàwali níara càmiyeyíawaca icásàawa. Wáiwacali càmita imàaca nulí tàacáisi nuchùulánápiná nía quéwa nùalimá nùlàaca nía Dios iyúudàacáiná núa manuísíwata, iicácáiná nupualé, yéewanápiná nùlàaca wenàiwica cáaliacáiri iyú. ²⁶ Nuínáidacawa cayábaca macáita wenàiwica nayamáacaalíwa càide iyúwa nùyáaná máinuta, manírta nacái macáicáinácué càulenápiná wàasu èeri siùcade, nàuwichàidapínacaalí wía Cristo ìwalíise, weebáidacáiná itàacái. ²⁷ Quéwa cáinucaalí píá, picá pimàaca píichawa úa. Máinucaalí píá, cayábaca càmicaalí peedá píinuwa. ²⁸ Quéwa peedácaalí píinupínáwa, càmita pimàni pibáyawanáwa. Càita nacái mànacàu uedácaalí unìriwa, càmita cabáyawaná úa. Quéwa níái cáinuíyéica, nía nacái canìriyeyéica nàypíná càulenéri iyú cháí èeri irìcu, iwàwacutácáiná nàuwichàacawa Cristo irípiná. Iná nùlàacuéca píá ipíchanácué máiní pìyaca càulenéri iyú.

²⁹ Píacué nuénánáica càicué nuwàwaca nùlàaca píá: Iyaca wapíchalé achúma èerínata meedá, íná siùcade cawinácaalí idènièyeyéica yàacawéeriwa, iwàwacutá náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa náalimáanáta cachàiníiri iyú. ³⁰ Càita nacái cawinácaalí achúmèyeyéica iwàwa yéénánái yéetèyeyéimiwa ìwaliwa iwàwacutá náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa càmiyeyí achúma iwàwa. Cawinácaalí nacái imàniyeyéica fiesta iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéri iyú càide iyúwa càmiyeyí máiní casímái iwàwa náibaidacaténá cáaliacáiri iyú Wáiwacali irípiná. Cawinácaalí nacái iwènièyeyéica wawàsi iwàwacutá càmita máiní cáinináca naicáca nàasuwa, néese iwàwacutá náináidacawa càide iyúwa canéyeyéica yàasu, náibaidacaténá cachàiníiri iyú Wáiwacali irípiná. ³¹ Cawinácaalí nacái imàniyeyéica yàasu wawàsiwa cháí èeri irìcu needácaténá nalíwa plata, iwàwacutá càmita máiní báawaca nawàwa náináidáanícawa nàasu cawènliri ìwaliwa cháí èeri irìcuírca, yácáiná mesúnamáita imáalàapínacawa macáita yái waiquéerica cháí èeri irìcu.

³² Càmitacué nuwàwa píínáidáanícawa báawanama cháí èeri yàasu wawàsi ìwali. Máinucaalí asíali, yásí íináidacawa Wáiwacali yàasu wawàsi ìwali imànicaténá càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná casímáicaténá imànica Wáiwacali iwàwa. ³³ Quéwa cáinucaalí asíali, yá iwàwacutá íináidacawa cháí èeri yàasu wawàsi ìwali casímáicaténá imànica íinu iwàwawa. Yái asíali càmita yáalimá íibaidaca macái ichàini iyúwa íinu irípináwa,

Wáiwacali irípiná nacái. ³⁴ Càita nacái manìríchúa, áiba inanái nacái càmílichúaca icásàawa, nàináidacawa Wáiwacali yàasu wawàsi ìwali, casíimáicaténá namànica Wáiwacali iwàwa, namàacacaténá naináwa, náiwitáise nacáiwa Dios irí, náibaidacaténá cachàinìiri iyú irípiná. Quéwa áiba inanái canìríchúaca iwàwacutá uínáidacawa cháì èeri yàasu wawàsi ìwali usíimáidacaténá unìriwa.

³⁵ Càita nùalàacuéca pía nuyúudàacaténácué pía. Càmita numáisanàacué picásàacawa, néese núumacué pirí càì pìyacaténácué cáimiétaquéeri iyú, píibaidáanápínácué nacái Wáiwacali irípiná macái pichàini iyúwa.

³⁶ Quéwa áibacaalí asìali íináidawa càmita cayába imáisanàacaalí mamáalàacata íduwa ucásàacawa béerucáiná úa, uwàwacaalí ucásàacawa nacái, yásí cayábaca úaniri imàacacaalí ucásàacawa. Càmita namàni nàyaca nabáyawanáwa, níái icásèeyéicawa.

³⁷ Quéwa áibacaalí idènià íduwa, càmicaalí iwàwacutá ídu icásàacawa asìali yáapicha, càmicaalí nacái uwàwa ucásàacawa, úaniri nacái íináidacaalíwa càmínápiná imàaca ucásàacawa yáapicha yái asìalica, yá úaniri imànica ìyaca cayábéeri wawàsi.

³⁸ Iná cawinácaalí imàaquéerica íduwa icásàacawa imànica cayábéeri wawàsi. Quéwa cawinácaalí càmíirica imàaca ucásàacawa imànita nacái cayábéeri yáwanái.

³⁹ Uái canìríchúaca canáca yéewaná umàaca uíchawa unìriwa. Iwàwacutá uyamáacawa yáapicha idècunitàacá cáucani. Quéwa yéetácaalíwa uícha, yásí úalímáca udéca ucásàacawa àniwa yáapicha cawinácaalí asìali máinuírca uwàwéerica, quéwa iwàwacutá ucásàacawa abéeri yáapicha yeebáidéerica Jesucristo itàacái. ⁴⁰ Quéwa nuínáidacawa casíimáinápíná cachàiníwanái uwàwa càmicaalí uedá unìripínáwa àniwa. Càita nuínáidacawa, nuebáida nacái Espíritu Santo Dios néeseéri idéca iyúudàaca nuínáidáanáwa càì.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

¹ Siúcade nucàlidacué piríni ìwali yái pisutéericuéca péemiawa núa ìwali píasu cuyàluta írìcuwa: yái iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáináí yéenáiwana ícàaluíniná, càide iyúwa náiwitáise ìyáaná, níara áibanáica càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Pidécuéca píimaca cáalíacáicasacué pía macáita. Cayábacué nuénánái, ipíchanácué cáimacáica piicáca píawawa píalíacái ìwalíisewa. Cayába cachàiníwanái cáininácaalícué piicáyacacawa, yéewanápinácué píiwitáise idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú peebáidacaténácué itàacái tàì íiméeri iyú. ² Cawinácaalí iyúunáidéerica yáalíacawa madécaná wawàsi ìwali, càmitàacá yáalíawa cayába càide iyúwa iwàwacutáaná yáalíacawa. ³ Quéwa cawinácaalí cáinináca iicáca

Dios, yási Dios yáalía iicáca yái wenàiwicaca, cayábaca Dios iicáca íiwitáise nacái.

⁴ Pisutácatécué péemìawa núa asáisí cayábacaalícué piyáaca iinási nanuérica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíniná, níái cuwáinái yéenáiwánáca. Càitacué núumaca piri íwali: Báisíta canéerica iwèni meedáni, canáca nacái ichàini yái ídoloca, cuwáisàiri yéenáiwánáca meedáni cháí èeri irìcu, canácáiná áiba báisíiri Dios íicha, abéerita yái Diosca. ⁵ Báisíta nàyaca madécaná demonio íiwacanánái cachàiniyèi báawéeyéi íiwitáise icuèyèica yàasu cáliwa chènuníseeri cáuli irìcubàa, cháí èeri irìcu nacái èeri mìnánái yèeyèica ípidená cuwáinái (íimáanáca diosnái). Madécaná wenàiwica nàaca demonio icàaluíniná, wenàiwica icàlidéeyèica íwali cuwáináicasa nía. ⁶ Quéwacué canáca walí áiba wèeripiná icàaluíniná íicha yái abéerita Wáaniri Diosca. Wáaniri Dios imànicaté macáita, íná wawàwa wàyaca càide iyúwa iwàwáaná. Iya nacái abéerita Wacuèriná, yái Wáiwacali Jesucristoca, yái idàbéericaté macáita, àta wía nacái, Wáaniri Dios irípiná.

⁷ Quéwa càmitacué macái wéená náalía néemìaca cayába càinácaalí íimáaná yái tàacáisica. Càmita cachàini náiwitáise Dios íwali càmicáináca náalía cayába. Níái wéenánái yéewánéeyèita yàaca ídolo cuwáisàiri yéenáiwáná icàaluíniná ipíchawáiseté nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Jesucristo itàacái. Nayáacaalí nayáacaléwa áibanái yáapicha, nawèniacaalí iinási nacái yàcalé irìcu, yá náalíacawa áibanái nadéca nanúaca yái pìráimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíniná. Abénaméeyéi wéená iyáacaalí yái iinásica, yá nayúunáidaca càmita báisí Dios imàaca nayáacani. Quéwa nayáacani quéwanáta. Iná nadàbaca nánáidacawa méetàuculé Dios íicha, yá báawaca náiwitáise íwalíise yái namànínáca wawàsi nánáidéerica Dios imáisaníaca namànica. ⁸ Báisíta càmita cayába Dios iicáca wía íwalíise meedá yái wayéerica, íná càmita cayábáwanái Dios iicáca wía áiba wawàsi íwalíise wayáacaalíni. Càita nacái càmita báawa Dios iicáca wía íwalíise yái càmíríca wayáa. ⁹ Quéwacué éwita Dios imàacacáaníta piyáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo cuwáisàiri yéenáiwáná írí, càicáaníta iwàwacutácué piicá píchawa cayába ipíchánácué abéeri wéenasàiri càmíríca yeebáida tàì íiméeri iyú imànica ibáyawanáwa iicácáinácué piyáacani, yái iinásica. ¹⁰ Píacáiná yáaliéricawa Dios imàacaca piyáaca yái iinásica, néese píawinacaalíwa piyáacaténá piyáacaléwa ídolo yàasu templo néré, nawacùacataléca iinási nanuérimica iyúwa sacrificio ídolo írí, yá cawàwanáta abéeri wéená càmírí yeebáida tàì íiméeri iyú iicáca píá néré, néese iwàlùacawa néré nacái iyáacaténá yái iinásica, éwita íináidacáanítawa càmita Dios iwàwa imànica càì. ¹¹ Pidéca píimaca pìwaliwa

píalíánásawa madécaná, quéwa yái píalíacáica càmita iyúudàa péenàsàiri yái càmlírica yeebáida tàì ímèeri iyú, néese pidéca pimànica irí máini báawéeri píalíacái iyúwa, yá cawàwanáta yéetápinácawa méetàuculé Dios ícha ibáyawaná yáapichawa, yái péenàsàirica, éwitaté Cristo yéetácaánítawa nacái íchawalíná. ¹² Iná péewáidacaalícué péenánáíwa càmlíyéica yeebáida tàì ímèeri iyú namànlínápiná áiba wawàsi náináidéerica ìwali càmlírica Dios iwàwa namànica, yá pimànicuécá placawa pibáyawanáwa péenánái iríwa, Cristo irí nacái. ¹³ Iná yái nuyáanáca iinási imàacacaalí nuénàsàiri imànica ibáyawanáwa nuyáacalé ìwalíse, yásí cayába cachàiníwanái càmlínápiná quirínama nuyáaca iinási, ipíchaná núalimáidaca nuicáwa nuénàsàiriwa àta imànicataléta ibáyawanáwa.

9

Los derechos de un apóstol

¹ Ewita apóstolcaáníta núa, yái Dios ibànuèrica, càicáaníta càmita nuèpuníwa càide iyúwa isíimáidáaná núa meedá, néese nuwàwaca nuyúudàaca áibanái. Báisíta Dios imàacacaté núa apóstolpiná, íná canáca ichùulièri núa cháì èeri irícu. Nudéca nuicáca Wáiwacali Jesús. Píacué nacái yáasáidéeyéica apóstolca núa bàaluitécáiná piwènúadacuécá píiwitáisewa Dios irípiná nuíbaidacaalíté Wáiwacali irípiná pèewibàa, nucàlidáanápinácué pírí iináwaná ìwali. ² Cawàwanáta áibanái càmita naicá núa càide iyúwa apóstol, yái Dios ibànuèrica, quéwa píalíacuéwa báisíiri iyú apóstolca núa, bàaluitécáiná piwènúadacuécá píiwitáisewa peebáidacaténá Wáiwacali itàacái, nucàlidacaalítécué pírí iináwaná ìwali. Càita Dios yáasáidacuécá pírí apóstolca núa.

³ Natàanícaalí báawéeri iyú nùwali, náimacaalí nacái càmitasa apóstolca núa, yásí càì núuma nalíwa: ⁴ Dios ibànùacaté núa iyúwa apóstol nucàlidacaténá Wáiwacali iináwaná, íná Dios imàacaca nusutáca nuyáapináwa wenàiwicanái ícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Dios imàaca nacái macái apóstol idèniaca ínuwa yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, imàaca nacái apóstol itéca yáapichawa úa idècunitàacá yèepunícawa icàlidacaténá Dios itàacái, càide iyúwa áibanái apóstol namànlíná, nía nacái Wáiwacali yéénánái iméeréerináica, Pedro nacái. Iná nudèniacaalí nuínuwatá, yá cayábaca nutéca núapichawa úatá. ⁶ Dios imàaca nacái Bernabé, núa nacái wayamáidaca wáibaidaca wacáapi iyúwa, wasutácaténácué pícha wayáapináwa idècunitàacá wacàlidaca pírícué Dios itàacái. Quéwa éwita Dios ibatàacáaníta wamànica càì, càicáaníta càmitaté wasutácué pícha wayáapináwa, néese wíata ipáyaidaténí. ⁷ Péemiácué comparación: Píalíacuéwa úwinái càmita nawènià nayáapináwa. Càita nacái wenàiwica ibànacaalí

ibànacalewa abéyéeri uva yéetaná, càmita iwàwacutá ipáyaidaca iyáacaténá yàasu uva ìyacanáwa. Càita nacái abéeri icùacaalí áibanái ipíra ovejanái, canáca imáisanièri ìiraca leche yeedéerica ovejanái íicha. Càita nacái Dios imàacaca apóstolnái isutáca iyáapináwa wenàiwicanái íicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Dios ibànùacáiná apóstolnái nàatalé. ⁸ Picácué pínáidawa númáanáca càiri tàacáisi nuíwítáise iyúwa meedá, bàaluitécáiná Dios càì ìimaca imàacacaalíté itàacáiwa profeta Moisés irí, Moisés icàlidacaténáté israelitanái iríni. ⁹ Càité Moisés itànàaca tàacáisi bàaluité Dios inùmalicuise: “Picácué pidacua pacá inuma ituínási íicha idècunitàacá uibaidaca piri ubawàidaca ituínási, ùlùacaténá ituínási iwìralè, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá uibaidaca uèpunícawa”, ìimaca. Dios ìimacaté càì walí wáalíacaténáwa catúulécanáca ìicáca pacá, quèwa iwàwacutácué wáalíacawa áiba wawàsi quirita. ¹⁰ Dios ìimacaté càì icàlidacaténá walí iwàwacutáanáca wayúudàaca wenàiwica iyúudèeyéica wía. Dios ichùullacaté Moisés itànàanápínaté yái tàacáisi wamànicaténá cayábéeri nalí cawinácaalí yéewáidéeyéica wía Dios itàacái iyú. Péemlacué comparación: Asiali ichùnìacaalí cáli nabànacatáipíná, yá iwàwacutá namàacaca yeedáca yàasupínáwa quíiracaalí yái ìyacanásica. Càita nacái cawinácaalí yùuluèrica ituínási iwìralè, iwàwacutá namàacaca yeedáca yàasupínáwa. Càita nacái wía yéewáidéeyéicuéca pía, Dios imàacaca wasutácuéca pícha wayáapínáwa. ¹¹ Wabànacatécué Dios itàacái piwàwalicu, iná cayábaca wasutácué pícha weedácaténá wàasupínáwa, yái wayáapíná, wabàlepiná nacái, wayamáacatáipíná nacái cháì èeri irícu. ¹² Dios imàacacáiná áibanái yéewáidéeyéicuéca pía isutácuéca píchani, yá máini cachàiniíwanái Dios imàaca wasutácuéca píchani, wíacáinaté idàbàanéeyéicaté icàlidacuéca piri Jesucristo iináwaná. Quèwa, éwita Dios imàacacáanáta wasutácuéca pícha wayáapínáwa, càicáanáta càmita càì wamànica. Néese wàidenìacaté wàuwichàanáwa wàibaidaca wawènìanápíná wayáawa ipíchanácué báawaca péemìaca Cristo itàacái ìwalíise yái wasutáanácuéca wayáapínáwa pícha.

¹³ Píalíacuéwa naináwaná ìwali, cawinácaalí ìibaidéeyéica templo irícu. Needáca nayáawa templo irícuise. Ìimáanáca, cawinácaalí inuéyéica pìráì iyúwa sacrificio, needáca nalíwa iinási yéenáimi, macái pìráì yéená nanuérica neemácaténáni altar ìinata. ¹⁴ Càita nacái Wáiwacali idéca ichùullaca cayábàanápíná nàyaca náibaidacalé ìwaliwa namànìirica Dios irípiná, cawinácaalí icàlidéeyéica yái tàacáisi cayábéerica, iná cayábaca nasutáca nayáapínáwa wenàiwicanái íicha yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. Yácata nawèni, níái icàlidéeyéica Dios itàacái. ¹⁵ Quèwa canácatáita càì numànité nùyacaalítécué píapícha, càmita nacái nutànàacué piri

cuyàluta siùca pìacaténacué nulí wawàsi. ¡Máiní casíimáica nuwàwa nucàlidacué pírí Dios itàacái mawèníri iyú! ¡Cayába cachàiníwanái nulítáni nuétácaalíwatá ipíchaná nuyamáidaca nucàlidaca Dios itàacái mawèníri iyú!

¹⁶ Càmita cachàini nuicá núawawa ìwalíse yái nucàlidáanáca Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Néese nucàlidacani Cristo ichùuliacáiná núa. ¡Máiní báawéeri yùuwichàacáisi yàanèeripináca nùwali càmicaalí nucàlida yái tàacáisica wenàiwicanái irí! ¹⁷ Iná nucàlidacaalíte yái tàacáisica nuíwitáise iyúwa meedátá, yá nuedácaté wenàiwicanái ícha nuwènipináwatá. Quéwa càmita nucàlidani nuíwitáise iyúwa, néese Dioscata yái ichùulìerica nucàlidacani. ¹⁸ Yácata nuwèni yái: Casíimáica nuwàwa nucàlidacáiná mawèníri iyúni yái tàacáisica ímèerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càita nucàlidaca mawèníri iyúni: Ewita Dios imàacacáanáta nusutacué pícha nuyáapináwa nucàlidacáinácué pírí itàacái, càicáanáta càmita càì nusutácuéca píchani.

¹⁹ Ewita càmicáanáta áibanái yàasu wenàiwica núa íibaidéerica mawèníri iyú, càicáanáta numàacaca núawawa càide iyúwa macái wenàiwicanái yàasu wenàiwica íibaidéerica mawèníri iyú nuyúudàanápiná áibanái wenàiwica manùbéeyéi nawènúadàanápiná náiwitáisewa Cristo irípiná. ²⁰ Nùyacaalí judíonái yáapicha, yá nùyaca càide iyúwa náiwitáise iyáaná nuyúudàacaténá nawènúadaca náiwitáisewa Cristo irípiná. Càita nacái numànica nùyacaalí náapicha níai càmlíyéica judío yeebáidéeyéica tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí bàaluité; yá nùaca Dios icàaluíniná náapicha càide iyúwa náiwitáise iyáaná, yéewacaténá néemìaca nucàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali, éwitacué càmicáanáta iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná wàacaténá Dios icàaluíniná, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. ²¹ Càita nacái nùyacaalí náapicha níai càmlíyéica judío, càmlíyéica ìya Moisés yàasu tàacáisi ìwali, yá càmita numàni iyúwa wenàiwica imànírìca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, nuwàwacáiná nuwènúadaca náiwitáise Cristo irípiná. Quéwa éwita càmicáanáta numàni càide iyúwa wenàiwica ìyéerica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, càicáanáta nuebáidaca mamáalàacata Dios itàacái càide iyúwa Cristo ichùulíaná núa. ²² Nùyacaalí áibanái yáapicha càmlíyéica yeebáida tàì ímèeri iyú, yá nuèpua nùyaca càide iyúwa abéeri néená, nuicá nacái cáimiétaquéeri iyú yái náináidáanácawa, càmita nuicáaní naquíniná. Càita nùyaca náapicha nuyúudàacaténá neebáidaca Jesucristo itàacái cachàiníwanái. Iná núalimáidaca nùyaca abédanamata náapicha macái wenàiwica ìiwitáaná numànicaténá àta càinácaalí

núalimáanáta numànica nuyúudàacaténá abénaméeyéi nawènúadaca náiwitáisewa Cristo irípiná yéewacaténá iwasàaca nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ²³ Càita numànica yéewacaténá madécaná wenàiwica yéemlaca yái tàacáisi cayábéerica íméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, nuwàwacáiná nacái Dios imànica nuli cayábéeri náapicha níai yeebáidéeyéica Cristo.

²⁴ Péemlacué comparación: Píalíacuéwa ìwali yái napianínácawa carrera ìwali, yá macáita napianícawa, quéwa abéerita yái imawèñadéerica áibanái yeedáca iríwa cawèníri. Càide iyúwa níai ipianíyécawa cachàiníri iyú carrera ìwali, càita nacái iwàwacutácué píibaidaca Dios irípiná cachàiníri iyú, píalimáidacué macái pichàini iyúwa pimànicaténá càide iyúwa ichùullánacué pía. Càicué pimàni peedácaténácué piríwa yái cawènírica Wáiwacali yèeripináca yàasu wenàiwicanái iríwa chènuniré. ²⁵ Chái èeri irícu macáita iwàwéeyéica isàiwicaca deporte needácaténá naliwa cawèníri, néewáidacawa cachàiníri iyú yéewacaténá cachàinica nainá; namàacaca náichawa macái wawàsi imànírica báawéeri nainá irí. Yá néewáidacawa cachàiníri iyú needácaténá naliwa abéeri corona, laurel ibáiná icáyuaniná. Quéwa báinásíri corona yèepùaca chuica ráunamáita, yá imáalàacawa, néese wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái wáibaidaca cachàiníri iyú Wáiwacali irípináwa weedácaténá waliwa áiba cawèníri cànírica imáalàawa iyéerica chènuniré. ²⁶ Núacata càníri iyúwa matuíri ipianícaaliwa éeruwaca, càmita nacái iyúwa áiba inúadáidéeri cáuli meedá. Néese núalíacawa càinácaalí Wáiwacali iwàwáaná numànica, yá nuíibaidaca cachàiníri iyú Wáiwacali irípiná. ²⁷ Nucùaca núawawa, nuiná nacáiwa cachàiníri iyú ipíchaná numànica nubáyawanáwa, ipíchaná nacái numànica áiba wawàsi cànírica iyúudàa áibanái, càmicáiná nuwàwa Wáiwacali imáisanlàca nuíibadáanápíná irí quirínama idécanáami nuéwáidaca áibanái.

10

Consejos contra la idolatría

¹ Píacué nuénánáica, picácué piimáicha macái wàawirináimi israelitanái namusúacatéwa profeta Moisés yáapicha Egipto yàasu cáli íicha. Néeseté idècunitàacá nèepunícawa nàacawa manacúali yùucubàa càináwàiri, yáté Dios imàacaca manuíri acalèe yàacawa napíchalépiná yáasáidacaténáté alénácaalí iwàwacutá nàacawa. Macáita nèepunícatéwa acalèe yáapíse, catámèeri irícu ùuléeri íicha. Macáitaté nàacawa Moisés yáapicha, yá nachàbacatéwa chuiri cáli ínatabàa Mar Rojo yàasu manuíri úni ìwallabàa. ² Càité macáita abédanama namànicaté náiwitáisewa Moisés yáapicha namànicaténáté iyúwa Moisés

ichùulianá nía càide iyúwaté nadéca nacáicaalí nabautizácawa nèepunícáinátéwa Moisés yáapicha acalèe yáapíse, úni ìwalliábàa nacái. ³ Càité nacái macáita nayáacaté chènuníiséeri yàacàsi Dios yèericaté nalí, yái pan nacáirica ípidenéericaté maná. ⁴ Macáita nacái nàiracaté úni Dios imàaquéericaté imusúacawa íba yèewíse. Yái Cristo yàacawéeridéericaté yèepunícawa nía, càicanide iyúwa cachàiníiri íba Cristo yàacáináté nacáuca. ⁵ Quéwaté báawaca Dios iicáca náiwitáise batéwa macáita, ínáté Dios inúaca nía, yá nachéecami icàlàllacatéwa manacúali yùucubàa càinàwàiri.

⁶ Càité nachàbacawa. Dios yùuwichàidacaté nía yéewáidacaténa wía ipíchaná wawàwaca báawéeri càide iyúwaté nawàwàaná báawéeri. ⁷ Iná picácué pía ídolo cuwáiná yéenáiwana icàaluíniná càide iyúwaté abénaméeyéi nanúanáté pírái, nayáaca nacái iinási nàacaténa ídolo icàaluíniná. Càité profeta itànàaca Dios itàacái ímérica: “Níara wenàiwicaca náawinacatéwa nayáacaténa iinási, yáté nàiraca nacái, néese namichàacatéwa nasàiwicacaténa náapichawáaca, yá naimáca náapichawáaca”, ímaca. ⁸ Píacué nuénánái, picácué waimá áiba yáapicha càmlíchúaca wáinusíwa, càmlírica nacái wanírisíwa, càide iyúwaté abénaméeyéi imànínaté. Yáté veintitres mil namanùbaca néetácawa Dios inúacáináté nía nabáyawaná ìwalíse. ⁹ Picácué nacái wáalimáida waicáwa Cristo càide iyúwaté abénaméeyéi namànínaté nabáyawanáwa mamáalàacata néese Dios yùuwichàidacaté nía. Yáté néetácawa àapi iyú Dios ibànuèyéica nèewiré. ¹⁰ Picácué picuísá píchawa Dios càide iyúwaté abénaméeyéi nacuísáidacaté Dios, yáté Dios ibànùaca yàasu ángelwa inuérica wenàiwica, yá inúacaté nía.

¹¹ Càité ichàbacawa. Dios yùuwichàidacaté wàawirináimi yéewáidacaténa wía ipíchaná wamànica càide iyúwa namànínaté. Néeseté áibanái profeta natànàacaté Dios itàacái nàalàacaténa wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, wía iyéeyéica siùcade ipíchawáise èeri imáalàacawa. ¹² Iná pínáidacaalícuéwa cachàinica píiwitáise, cáalíacáiri nacái, iwàwacutácué piicá píchawa cayába ipíchaná picaláacawa Dios íicha pimànicáichacué pibáyawanáwa. ¹³ Pidàbacaalícué piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, néese piwàwalícué macái èeri mìnánái nachàbaca càiri wawàsi yáalimáidéerica nía namànínapíná nabáyawanáwa. Quéwa cayábéeri Dios íiwitáise, imànírica nacái machacàníiri iyú càide iyúwa ímáaná, yá iyúudàapínácué pía ipíchaná pimànica pibáyawanáwa. Iná yéewa píalimácué manuíca pínáidacawa piwàwawa Dios ìwali càmlínápinácué imàaca càulenéri wawàsi yáalimáidaca pía cachàiníwanái íicha yái píaliméericuéca píideníaca. Néese càulenéri wawàsi yáalimáidacaalícué pía pimànínapíná

pibáyawanáwa, yásí Dios iyúudàacué píawa yéewacaténá pìideniaca mamáalàacatani ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Càipiná Dios iyúudàapinácué píawa, ínà càmítacué iwàwacutá pimànica pibáyawanáwa.

¹⁴ Iná piácué nuénánái nuwàwéeyéica, picácué piacawéerida wenàiwica yèeyéica ídolo cuwáinái yéenáiwana ícàaluíniná. Piyacué déeculé náicha cawinácaalí imàniyéica càì. ¹⁵ Nùaliácawa cáiwitáiseecuéca pía, ínà nutàanicué pirí nuwàwacáinácué píináidacawa cáaliácáiri iyú ìwali yái númèericuécá pirí. Yásí píaliácuéwa báisícatani. ¹⁶ Macái imanùbaca wamànicaalí Santa Cena, yá wasutáca Dios íicha cayábacaténá imànica walí uva ituní, wàa nacái Dios irí ìwali cayábéeri, yácáiná uva ituní ìimáanáca càicanide iyúwa Cristo íiraná imusuéricatéwa íicha cruz ìwali wáichawalíná. Macái imanùbaca wàiracaalí yái uva ituníca, yá wáasáidaca wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, yéetácáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Macái imanùbaca wayáacaalí wáalimáwanama pan yéená wasubèriadéerica, yá wáasáidaca wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, Cristo iiná yùuwichàacáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná. ¹⁷ Ewita manùbéeyéicáaníta wía, càicáaníta macáita wayáaca abéeri pan yéená macáita wamanùbaca iyúwa. Càita wáasáidaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, éwita manùbéeyéicáaníta wía.

¹⁸ Piwàwalicué Dios ichùulíacaté Israel itaquénáinámi bàaluité. Abédanamata namànica náiwitáisewa náapichawáaca nayáacaalíte iinási macáita namanùbaca iyúwa, yái pìráimi nanuéricaté iyúwa sacrificio cáuri Dios irí. ¹⁹ Càmita núuma nàaca Dios icàaluíniná cawinácaalí inuényéica pìrái iyúwa sacrificio ídolo irí. Càmita báisí cáurica yái ídolo cuwáisàiri yéenáiwána, ínà canáca iwèni meedá. Yá nacái pìrái iinámi neeméerica ídolo irí, càmiírita cachàini áiba iinási íiwitáaná íicha. ²⁰ Néese nuwàwacué píaliácawa nàwali níara áibanái yèeyéica ídolo icàaluíniná. Namàaca iinási iyúwa sacrificio ídolo irí, quéwa càmita nàa Dios icàaluíniná, néese nàaca demonio icàaluíniná. Iná càmítacué nuwàwa piyáaca náapichani idècunitàcá nàaca ídolo íimiétacaná fiesta irìcu, ipíchanácué piyaca abédanamata demonio yáapicha, náapicha nacái níara yèeyéica demonio icàaluíniná. ²¹ Càmitacué Dios imàaca pìiraca uva ituní Santa Cena yaalí Wáiwacali yàasu copa irìcuíse, pìiracaalícué nacái demonio yàasu copa irìcuíse. Càita nacái càmítacué Dios ibatàa piyáaca piyáacaléwa Santa Cenaca Wáiwacali yàasu mesa iwéré, piyáacaalícué piyáacaléwa nacái demonio yàasu mesa iwéré, aléera namànicataléca fiesta nadécanámi nanúaca pìrái iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo

cuwáinái yéenáíwaná icàaluíniná.

²² ¡Picácué wamàni càì ipíchanácué máiní báawaca Wáiwacali iicáca wáiwitáise! ¡Picácué wayúunáida cachàiníwanáica wía Wáiwacali íchawa! Canáca yéewaná wamànica irí càiri báawéeri wawàsi.

La libertad y el amor cristiano

²³ Abénaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanla wamànica áiba wawàsi, yásí cayábaca wamànica càinácaalí wawàsi wawàwéerica wamànica”, càì náimaca. Quéwa núumacué pírí, éwita Dios càmicáaníta imáisanla wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmita macái wawàsi iyúudàa wía, áibanái nacái. Báisíta Dios imàacaca wamànica càide iyúwa wawàwáaná, càmicaalí báawa yái wawàwéerica wamànica, quéwa càmita macái wawàsi imàaca wáiwitáise idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú weebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú, wayúudàacaténá nacái áibanái neebáidáanápíná. ²⁴ Picácué wacutácáita wasíimáidáanápíná wíawawa meedá, néese wacutácué wayúudàacaténá áibanái nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú àta neebáidacataléta itàacái tàì íiméeri iyú.

²⁵ Piyáacué macáita cawinácaalí iinásica piwènièricuéca nawéndacataléca iinási; picácué pisutá péemíawa nía iwéndéeyéicani pialíacaténácuéwa asásí áibanái inúacaalíte yái píráimica nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáíwaná icàaluíniná, achúmacáichacué piwàwa ìwali. Dios imàacacué piyáacani íná piwèniacué matuíbanáiri iyúni. ²⁶ Càmitacué iwàwacutá achúmaca piwàwa yàacàsi ìwali Wáiwacali yàasucáiná macái wawàsi èeri irícuírica.

²⁷ Néese áibacaalí càmíiri yeebáida Jesucristo itàacái, imáidacaalícué piyáaca piyáacaléwa yáapicha, piwàwacaalícué nacái piyáaca yáapicha, néese piyáacué macáita yàacàsi yèericuéca piyáa. Picácué nacái pisutá péemíawa nía iinási ìwali pialíacaténácuéwa asásí áibanái inúacaalíte yái píráimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáíwaná icàaluíniná, achúmacáichacué piwàwa. ²⁸ Quéwa áibacaalícué càì yàalàaca pía: “Yái iinásica, nadéca nanúacani iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáíwaná icàaluíniná”, càicaalícué íma pírí, néese picácué piyáani pimànicáichacué báawéeri irí yái yàalèericuéca pía ipíchaná iwènúadaca íiwitáisewa Dios íicha, càmicáiná yeebáida tàì íiméeri iyú néese iyúunáidaca Dios imáisanierica wayáaca yái iinásica. ²⁹⁻³⁰ Abénaméeyéi càmitàacá neebáida tàì íiméeri iyú, íná machawàacaca náináidacawa. Cáaluça namànica wawàsi càmíricué cáalu pimànica, càmicáiná náalíawa cayába càide iyúwacué pialíanáwa. Nayúunáidaca báawáanápíná Dios iicáca nía yàacàsi ìwalíise.

Quéwa cawàwanátacué piwàwa càì pìimaca nulí: “Dios idéca imàacaca numànica càide iyúwa nuwàwáaná càmicaalí báawa yái nuwàwéerica numànica, íná canáca yéewaná áiba imáisanàca numànicani achúmacáicha meedá iwàwa. Nudéca nùaca Dios irí cayábéeri yàacàsi ìwali, íná canáca yéewaná áiba itàanàca báawéeri iyú nùwali nuyáacalé ìwalíisewa”, càicué piwàwaca pìimaca cawàwanáta. ³¹ Báisíta, quéwa péemlàcué nulí, nuénánái. Càinácaalícué wawàsi piyáaca, càinácaalícué wawàsi nacái pimànica, pimànicué abéerita yái imàaquéerica áibanái iicáca Dios cáimiétaquéeri iyú. ³² Picácué pimàni wawàsi càì áibanáicaalícué iicá pimànicani yá nacaláacawa Dios ícha, yá namànica nabáyawanáwa, macáita cawínacaalí nía, judíocaalí nía, càimíyéicaalí judío nía, nía nacái Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³³ Núa nacái, àta càinácaalí numànica, núalimáidaca nuyúudàaca macái wenàiwica íiwitáaná. Càmita nucutá numànicaténá abéerita yái isíimáidéeripináca núa, néese nucutáca numànicaténá yái iyúudèeripináca manùbéeyéi wenàiwica, yéewanápiná nawènúadaca náiwitáisewa Cristo irípiná iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

11

Las mujeres en el culto

¹ Piyacué nacái càide iyúwa nùyáaná càide iyúwa nacái Cristo ìyáanáaté. ² Píacué nuénánáica, ìyéeyéica Corinto ìyacàlená irícu, nadéca nacàlidacuéca nulí piináwaná ìwali. Cayábéeriquéi piwàwalínácuéca núa mamáalàacata, pimànicuéca nacái mamáalàacata càide iyúwa nucàlidáanátécué pirí tàacáisi. ³ Quéwa nuwàwacué píalíacawa áiba wawàsi: Càide iyúwa Dios ichùullaná Cristo, yá Cristo yeebáidaca Dios itàacái, càita nacái Cristo ichùullaca macái aslanái yeebáidéeyéica itàacái; néese càide iyúwa Cristo ichùullaná macái aslanái yeebáidéeyéica itàacái, yá neebáidaca itàacái, càita nacái macái aslanái idènièyéica ínuwa iwàwacutá nachùullaca náinuwa, yá iwàwacutá nacái inanái neebáidaca nàacawéeri itàacáiwa. ⁴ Asíali ibàllacaalí íiwitawa idècunitàacá isutáca yáawawa Dios ícha, icàlida nacái tàacáisi Dios inùmalícuíse, càmita yàa Cristo ímiétacaná. ⁵ Quéwa càmicaalí inanái ibàllia uíwitawa idècunitàacá usutáca Dios ícha, ucàlida nacái tàacáisi Dios inùmalícuíse, càmita ùa unìri ímiétacanáwa, néese càica úade iyúwa inanái nàuwisèechúaca ícha íiwita ibáiná macáita. ⁶ Càmicaalí inanái ibàllia uíwitawa, iwàwacutá udalúaca uíchawa uíwita ibáináwa. Quéwa báicaalí udalúaca uíwita ibáináwa macáita, iwàwacutá ubàllaca uíwitawa. ⁷ Iwàwacutá asíali càmita ibàllia íiwitawa. Dios idàbacaté idàbáanéeri asíali quéechatécáwa iyúwa Dios iicácanáwa, íná iwàwacutá aslanái

yáasáidaca cachàinírica Dios íiwitáise. Quéwa iwàwacutá inanái yáasáidaca cáimiétacanáca unìri. ⁸ Bàaluitécáiná Dios idàbacaalíté idàbáanéeri asìalica, càmitaté Dios iwènúada inanái ibàlài yáapi asìali iyú ùacawéeripiná, néese Dios yeedácaté asìali ibàlài yáapi, yá iwènúadacaté yáapi inanái iyú asìali yàacawéetúapiná. ⁹ Càmitaté Dios imàni asìali inanái irípiná. Néese Dios imànicaté inanái asìali irípiná. Iná iwàwacutá inanái uebáidaca unìri itàacáíwa. ¹⁰ Dios imànicaté inanái asìali irípiná, iná iwàwacutá inanái ubàllaca uíwítawa, ángelnái iicácáiná úa. ¹¹ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, cáinináca Dios iicáca wía abédanamata: Asianái càmita nàya isicúa canácaalí inanái, càita nacái inanái càmita nàya isicúa canácaalí asìali. ¹² Ewítaté Dios iwènúadacáaníta asìali ibàlài yáapi idàbáanéechúa inanái iyú, asìali yàacawéetúapiná, càicáaníta siùcade asìanái imusúaca iicá èeri inanái íicha. Quéwa Dios idàbacaté macáita, wía èeri mìnánáca.

¹³ ¿Càinásicué pínáidacawa? ¿Cayábasica inanái usutácaalí Dios íicha càmicaalícáwa ubàllà uíwítawa? ¹⁴ ¿Càmitasica macáita wáalíacawa cáalacaalí asìali íiwita ibáiná idàwinàacawa, yásí báawaca áibanái iicácani? ¹⁵ Quéwa cáalacaalí inanái íiwita ibáiná idàwinàacawa, yá casímáica uicácani, úalíacáináwa Dios imàacaca ulí uíwita ibáiná uépùacaténá uíwítawa iyú. ¹⁶ Quéwa abénaméeyéi péenácué iwàwacaalí itàaníca chàinisíiri iyú ìwali yái tàacásica, càmicáiná nawàwa namànica càide iyúwa núumáanácué pirí, yá nùalàaca nía cachàiníiri iyú namànínápiná iyúwa núumáaná. Wía apóstolca, macáita nacái Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wamàni càiri méetàuculéeri wawàsi, iyúwacué pimàníiná.

Abusos en la Cena del Señor

¹⁷ Siùcade nutànàacué pirí áiba wawàsi ìwali, quéwacué càmita nùalimá núumaca cayábéeri pìwali càmicáinácué pimàni cayába. Macái imanùbaca pìwacáidáyacacaalícuéwa, yá pimànicuéca báawéeri piríwáaca, càmitacué piyúudàayacawa. ¹⁸ Quéechacáwa nuwàwacué nutànàaca piríni iyúwa áibanái icàlidáanácué piináwaná ìwali. Càì nàimaca: Pìwacáidáyacacuécawa pimànicaténá culto, quéwa càmitacué abédanama pìiwitáise, iná piwènúadacuéca pìiwitáisewa pìichawáaca. Batéwa nuínáidacawa báisícani yái nàimáanácuéca pìwali. ¹⁹ ¡Pìwènúadacuéca pìiwitáisewa pìichawáaca cachàiníicáinácué piicáca píawawa pìichawáaca piwàwacáinácué áibanái nàináidacawa abéericatacué pía níai yeebáidéeyéica Cristo itàacái báisíiri iyú! ²⁰ Piseríacuécawa pìichawáaca, iná éwítacué pìwacáidáyacacáanítawa, càicáaníta càmitacué pimàni Santa Cena machacàníiri iyú càide iyúwa Wáiwacali

iwàwáaná. ²¹ Yàanàacáiná yàasu èericatái piyáacaténá piyáacaléwa píapichawáaca ipíchawáise pimànicuéca Santa Cena, yá ráunamáita piyáacuéca piyáacaléwa méetàucunamata píchawáaca, yái yàacàsi pitéericuéca píapichawa. Néese áibanái catúulécanéeyéica yàanèeyéicué píamísewa canéeyéica irí yàacàsi natéeripiná, yá máapica nía, quéwa áibanái càasuíyéi nacàmaca nàiracáiná manuí uva ituní. ²² Píacué càasuíyéica, ¿cánácué càmita piyáa piyáacaléwa picapèericutawa ipíchawáiseuécua pìanàaca? ¿Cánácué báawa piicáca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái? ¿Cánácué pibáiniada catúulécanéeyéi wenàiwica canéeyéica irí yàacàsi natéeripiná? Piyúunáidacuéca nucàlidáanápíná pírí pimànicuéca cayábéeri. ¡Càmírita! ¡Càmitacué pimàni cayábéeri!

La Cena del Señor

²³ Bàaluité Wáiwacali yéewáidacaté núa càinácaalí iwàwacutáaná wamànica yái Santa Cenaca. Càita nacái nuéwáidacatécué pía: Yátaté catáca, ipíchawáiseté Judas itéca úwinái Wáiwacali Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Wáiwacali yeedáca pan icáapi iriculéwa. ²⁴ Néese idécanáamité yàaca Dios irí cayábéeri pan ìwali, yá isubèriadacani. Yá íimaca: “Yácata nuiná yái, yéetèeripinácuécawa píchawalíná ipíchanácué Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Piyáacuéni yái panca piwàwalíripinácué càinácaalí nuétácawa píchawalíná”, íimaca yái Wáiwacalica. ²⁵ Càité nacái idécanáamité nayáaca nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa irícuwa uva ituní. Yá íimaca: “Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripinácuéca nuíchawa cruz ìwali pírípínácué, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Yái uva ituníca yáasáidacuéca pírí báisírìcani yái wàlisài wawàsi Dios imànírìca wenàiwicanái yáapicha iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Macái imanùbaca pìiracaalícuéni, piwàwalicué càinácaalí nuétácawa píchawalíná”, íimacaté yái Wáiwacalica. ²⁶ Iná nuénánái, piyáacáinácué yái panca, pìiracáinácué nacái yái uva ituníca, iná píasáidacuéca piacawa áibanái irí càinácaalíte iyú Wáiwacali yéetácawa wáichawalíná cruz ìwali. Pimànicué càì àta Wáiwacali yàanàacataléta àniwa.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

²⁷ Iná macái imanùbaca pimànicaalícué Santa Cena, iwàwacutácué piwàwalica yái pan íimáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali iiná, yá nacái uva ituní copa irícuírìca íimáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali íiraná. Néese abééricaalí péenácué càmita iyáa yái panca cáimiétaquéeri iyú, ìira nacái yái uva ituníca, yá imànica ibáyawanáwa Wáiwacali irí, càmicáiná

iicá cáimiétaquéri iyú Wáiwacali iiná, íiraná nacái. ²⁸ Iná ipíchawáise wayáaca pan, wàira nacái uva ituní copa irìcuíse, iwàwacutá wáináidacawa wáalimáwanama wawàwalicuísewa Dios iicápiná asáisi iyacaalí áiba báawéeri wawàsi wamàníríca iwàwacutéerica wacàlidaca wáichawa quéechacáwa Dios irí ipíchawáise wayáaca, wàiraca nacái yái Santa Cenaca. ²⁹ Macái imanùbaca wayáacaalí yái panca, wàiracaalí nacái yái uva ituníca, iwàwacutá wawàwalica íimáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali iiná, íiraná nacái, yéetácáinátéwa wáichawalíná cruz ìwali. Càmicaalí càì wáináidacawa, néese wáalimáidaca Dios yùuwichàidáanápíná wíawa. ³⁰ Manùbéeyéi péenácué nadéca namànica càì, íná cáuláicaca nía, machawáacaca nacái nía. Abénaméeyéi nadéca néetácawa. ³¹ Quéwa wáináidacaalíwa wáalimáwanama wawàwalicuísewa cayába Dios iicápiná asáisi iyacaalí áiba wawàsi báawéeri wamàníríca iwàwacutéerica wacàlidaca wáichawa Dios irí, néese càmita iwàwacutá Wáiwacali yùuwichàidaca wía. ³² Quéwa Wáiwacali yùuwichàidacaalí wía, yá imànica càì yéewáidacaténá wía, wawènúadánápíná wáiwitáisewa báawéeri íicha, ipíchaná Dios yúucaca wía infierno irìculé náapicha áibanái èeri mìnánái cà míiyéica yeebáida itàacái.

³³ Iná nuénánái, macái imanùbaca pìwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténá piyáacaléwa píapichawáaca, iwàwacutácué picùaca macáita pìmanùbacaalí yàanàaca. ³⁴ Máinícaalí máapica abéeri péenácué, néese iwàwacutá iyáaca iyáacaléwa icapèe néenitawa, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía ìwalíise yái cà míinácuéca piyáaca piyáacaléwa machacànírí iyú macáita pìmanùbaca iyúwa, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wenàiwica idènièyéica cayába yàacàsi nayáacáiná nayáacaléwa cadénama ipíchawáise catùulécanéeyéi yàanàaca. Néeni, nùanàapínácaalícué nupáchiaca pía, yá nuchùnàaca áiba wawàsi, yái písutéericuéca péemíawa núa ìwali píasu cuyàluta irìcuwa.

12

Los dones espirituales

¹ Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca píri áiba wawàsi píalíacaténácuéwa ìwali yái chàinisica Espíritu Santo imàaquéerica walí wáalimáwanama, wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa.

² Píalíacuéwa cayába bàaluité càmitacué peeabáida Jesucristo itàacái, íná demonionái iméeràidacatécué pía iyúwa máiwitáiseeyéi píacaténáté madécaná ídolo icàaluíníná, níara cuwáinái yéenáíwanáca, cà míiyéica yáalimá itàaníca. ³ Bàaluité càmitacué ídolo iyúudàa pía, íná siúcade nuwàwacué nucàlidaca píri ní càinácaalícué píalimá píalíacawa asáisi wenàiwica itàanícaalí Espíritu Santo inùmalícué: Cawínácaalí itàaníyéica

báawéeri iyú Jesús ìwali, náimacaalí nacái càmitasa Dios yái Jesúsca, yási píaliacuéwa càmita nataani Espíritu Santo ichàini iyú. Néese áibanáicaalí íma: “Yái Wáiwacali Jesús, yácata Wacuèriná Dios”, càicaalí náima, yási píaliacuéwa náimaca càiri tàacáisi Espíritu Santo ichàini iyú.

⁴ Càmita abédanama Espíritu Santo imàaca wáalimáwanama wachàini wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Quéwa abéerita yái Espíritu Santo imàaquéerica walí ichàiniwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Càmita abédanama macáita yái wáibaidacaléca Wáiwacali irípiná, néese wadèniaca wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca. Quéwa abéerita yái Wáiwacali ichùulièrica wáibaidáanápíná irí. ⁶ Wadèniaca chàinisi wáalimáwanama Dios imàaquéerica walí méetàucunamata wáichawáaca, wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa, quéwa abéerita yái Diosca ichàiniadéerica wía canánama, wamànicaténá macáita yái iwàwéerica wamànica. ⁷ Dios idéca imàacaca macái wáalimáwanama chàinisi yáasáidéerica wadèniaca Espíritu Santo, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yéewanápiná wayúudàayacacawa. ⁸ Espíritu Santo ichàiniadaca abénaméeyéi wéená yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái natàanicaténá cáaliacáiri iyú nàalàacaténá áibanái. Néese Espíritu Santo ichàiniadaca áibanái wéená néewáidacaténáwa cachàiníiri iyú nacàlidáanápíná Dios itàacái cayábéeri iyú áibanái irí. ⁹ Espíritu Santo ichàiniadaca nacái abénaméeyéi wéená manuícáténá náináidaca nawàwawa Dios ìwali neebáidacaténá tàì íméeri iyú. Ichàiniadaca nacái abénaméeyéi nachùniapíná cáuláiquéeyéi. ¹⁰ Espíritu Santo ichàiniadaca nacái áibanái wéená namàniínápíná wawàsi càmlíiri wenàiwica idé imànica. Aibanái wéená nacái Espíritu Santo ichàiniadaca nía nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Espíritu Santo nacái imàacaca áibanái wéená yáaliacawa càirínácaalí wenàiwica icàlidaca ìyaca tàacáisi báisiiri iyú Espíritu Santo inùmalìcuíse, yá nacái càirínácaalí icàlidaca ìyaca cachìwéeri tàacáisi demonio inùmalìcuíse. Aibaalí nacái Espíritu Santo imàaca abénaméeyéi wéená itàaníca áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái. Espíritu Santo ichàiniada nacái áibanái wéená yéewanápiná nacàlidaca walíni wataacái iyú càinácaalí ímáaná yái tàacáisica áibanái icàlidéerica càmlírica èeri mìnánái itàacái iyú. ¹¹ Abéerita Espíritu Santo imàaquéerica walí chàinisi wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Yá Espíritu Santo iwacùaca walí chàinisi wáalimáwanama càide iyúwa iwàwáaná.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

¹² Péemiacué comparación: Wainá idèniaca ìwalíiséeriwa madécaná: níái wacáapica, wacàwa nacái, wàabàli nacái, watuí nacái, wàuwí nacái, madécaná áiba ìwalíiséeri nacái. Quéwa

éwita wainá idèniàcáaníta ìwalíséeriwa madécaná, càicáaníta abéericatani, yái waináca. Càica íimaca yái comparaciónca. Uwé, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. Càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná idèniáná ìwalíséeriwa madécaná, càita nacái iyaca madécaná wééná, madécaná wenàiwica íiwitáaná nacái. ¹³ Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná, yácáiná Espíritu Santo abédanamata imànica wáiwitáise wáapichawáaca, macái wía judíocaalí wía, càita nacái càimíiyéica judíocaalí wía, càita nacái áibanái yáasu wenàiwicacaalí wía, càita nacái yèepuníiyéicaalíwa máiwacalináwaca wía. Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná. Wabautizáanáwa iyú wáasáidaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná, iyacáiná abéerita Espíritu Santo iwàluèricatéwa wawàwaliculé macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁴ Péemíacué comparación: Abéeri wenàiwica iiná càmita idèniá ìwalíséeriwa abéerita, néese idèniaca ìwalíséeriwa madécaná. ¹⁵ Cawàwanáta yàabàli íima: “Càmíricata núa icáapi, íná canéerica iwèni núa meedá, càimíricata iiná ìwalíséeri”, càì íimaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì íimaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalíséericani. ¹⁶ Càita nacái yùuwicaalí càì íimaca: “Càmíricata núa ituí, íná canéerica iwèni núa meedá, càimíricata iiná ìwalíséeri”, càì íimaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì íimaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalíséericani. ¹⁷ Íná ituícaalí macáita yái wainácatá, ¿càinásica wáalimá wéemíaca? Càita nacái yùuwicaalí macáita yái wainácatá, ¿càinásica wáalimá wamíaca pumèníiri isàni? ¹⁸ Quéwa Dios idéca imàacaca macái wainá ìwalíséeyéi alénacaalí iwàwa imàacaca nía. ¹⁹ Abéeri ìwalíséericaalí yái waináca macáitatá, yá canáca wainá macáiritá. ²⁰ Báisíta, éwita wainá idèniàcáaníta ìwalíséeriwa madécaná, càicáaníta abéerita yái waináca.

²¹ Canáca yéewaná watuí íimaca wacáapi irí càì: “Càmíta nuwàwacutá píá”; càita nacái canáca yéewaná wáiwita íimaca wàabàli irí: “Càmíta nuwàwacutá píá”. ²² Néese yái wainá ìwalíséeri waiquéerica iyúwa machawàaquéri náicha canánama, yácata máiníiri wawàwacutáca. ²³ Yá wainá ìwalíséeri càimíríca máiní cayábaca iicácanáwa, yáta wamàníirica irí cayábéeri wáiyàanápíná ìwali cayába, cawèníiri nacái. Yá nacái wainá ìwalíséeri báirica wamàacaca áibanái iicá, yáta iwàwacutéerica wamànica irí cáimiétaquéri iyú cachàiniwanái, wáiyàanápíná ìwali ibàlepiná càiripináta. ²⁴ Quéwa wainá ìwalíséeri cayábéerica iicácanáwa, càmita máiní iwàwacutá wàaca íimiétacaná, íná càmita wáiyàa ibàle. Càita Dios idéca ichùnìlaca wainá wamànicaténá cáimiétaquéri iyú cachàiniwanái irí yái wainá ìwalíséerica waiquéerica iyúwa càimíiri cachàini náicha canánama. Càita íimaca walí

yái comparaciónca, wáallacaténáwa càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri irìcu. ²⁵ Dios imàacaca wàyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná yéewanápiná abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, yéewanápiná nacái waicáyacacawa catúulécaneéri iyú, yéewacaténá nacái wamànica cayábéeri waliwáaca abédanamata, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁶ Abéericaalí wéená yùuwichàacawa, yá achúmaca wawàwa macáita. Càita nacái namànicaalí cáimiétaquéeri iyú abéeri wéená irí, yásí casímáica wía macáita.

²⁷ Iná macáitacué pía, càicuéca píade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri irìcu, yá píacué canánama píalimáwanama abéeri Cristo iiná ìwalíséerica pía, yái Cristo iináca ìyéerica cháí èeri irìcu. ²⁸ Iná Dios iwàwaca wáibaidaca wáapichawáaca Wáiwacali irípináwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéechacáwa Wáiwacali ibànùaca abénáméeyéi wéená iyúwa apóstolná, nèepunícaténáwa áibalé nacàlidacaténá Wáiwacali iináwaná ìwali, yéewanápiná áibanái iwènúadaca íiwitáisewa Jesucristo irípiná; abénáméeyéi wéená yàanàaca apóstolná yáamirìcubàa, níai profetaca icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise. Néese Dios imàacaca áibanái wéená yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios imàaca nacái áibanái imànica yái cà mírica wenàiwica idé imànica; imàaca nacái abénáméeyéi ichùnìlaca cáuláiqueeyéi wenàiwica; imàaca nacái abénáméeyéi iyúudàaca áibanái; imàaca nacái abénáméeyéi wéená icùaca wenàiwica; imàaca nacái áibanái itàaníca áiba tàacáisi iyú cà mírica èeri mìnánái itàacái. ²⁹ Càmita apóstol macái wía, Wáiwacali ibànùeyéica wacàlidacaténá iináwaná ìwali. Càmita nacái profeta macái wía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise. Càmita nacái macái wéewáida wenàiwica. Càmita nacái macái wamànica yái cà mírica wenàiwica idé imànica. ³⁰ Càita nacái càmita macái wadènià Dios ichàini wachùnìanápiná cáuláiqueeyéi. Càmita nacái macái watàani áiba tàacáisi iyú cà mírica èeri mìnánái itàacái. Càmita nacái macái wáalí wacàlidaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi cà mírica èeri mìnánái itàacái. ³¹ Pisutácué Dios íicha manuísíwata imàacáanápinácué pírì chàinisi máiníri wamáapùaca náicha canánama, piyúudàacaténácué wía macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéwa iyaca áiba wawàsi máiníri cayábaca cachàiníwanái náicha canánama. Siùcade nuéwáidapínácué pía ìwali.

13

El amor

¹ Iyaca áiba wawàsi cayábéeri náicha canánama chàinisi. Yácata cáinináanaca waicáca áibanái wenàiwica. Nutàanícaalí áiba èeri mìnánái itàacái iyú cà míricáwaca nuéwáidawa ìwali,

nutàanícaalí nacái ángelnái itàacái iyú, quéwa càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica, yá canéerica iwèni meedá nutàacái càide iyúwa báawéeri sànsi nanúadàidacaalí lata nacáiri, quírápieli nacái. ² Ewita nucàlidacaalí tàacáisi Dios inùmalicuise, éwita nacái núaliacaalí macái wawàsi ìwali Dios ibèericaté áibanái íicha; éwita nacái nuémíacaalí càinácaalí íimáaná macái ííwítáaná Dios yáaliacáica; éwita nacái manuícaalí nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali tàì íiméeri iyú nuedácaténá manuírì dúli yàalu íichawa áibacatalépiná, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica. ³ Ewita nuwacùacaalí macáita nùasuwa catúulécaneeyéi írí, éwita nacái numàacacaalí neemáca núa Dios ìwalíise càmicáiná numéyáawa nuebáidaca itàacái, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica.

⁴ Cawinácaalí cáininéerica iicáca wenàiwica, yácata yáaliméerica ìidenlaca yùuwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalí írí báawéeri, càmlíricata nacái calúa ráunamáita áibanái yáapicha. Íicáca áibanái ipualé iyúudàanápíná nía. Càmlíricata nacái báawa iicáca íichawa áibanái nàasu cawèníri ìwalíise. Càmlíricata nacái canùmasée, càmicáiná cachàini iicáca yáawawa. ⁵ Cawinácaalí cáininéerica iicáca wenàiwica, càmlíricata cáimacái iicáca yáawawa, càmlírica nacái imàni áibanái írí báawéeri; càmlírica nacái ichùulia áibanái cachàiníri iyú namàníinápíná abéerita càide iyúwa iwàwáaná namànica. Ewita áibanái yáalimáidacáaníta iicáwani, càicáaníta càmita calúani, càmita nacái iwàwali mamáalàacata yái báawéerica áibanái imànírica írí, néese imàacaca iwàwawa íicha. ⁶ Càmita casímái iicáca wenàiwica namànica nabáyawanáwa nàuwichàidacaténá áibanái, néese casímáica iwàwa iicáca wenàiwicanái ìyaca machacàníri iyú. ⁷ Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, càmlíricata icháawàa naináwaná ìwali ráunamáita namànicaalí báawéeri, néese imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha; iicá nacái macáita wenàiwica iyúwa cayábéeyéipíná ííwítáise; ituíyàa nacái nawènúadàanápíná náíwítáisewa namànicaténá cayábéeri; yá ìidenlaca macáita càiripínáta matuíbanáiri iyú, éwita càulenácáaníta íichani.

⁸ Dios iwàwaca cáinináca waicáca áibanái càiripínáta cháí èeri írìcu, áibaalípiná nacái idécánáami èeri imáalàacawa. Yá áibaalípiná càmliripínáta iwàwacutá wenàiwica nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise. Càmliripínáta nacái natàaníca áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái. Càmliripínáta nacái iwàwacutá néewáidaca wenàiwica Dios yáaliacái ìwali. ⁹ Aibaalípiná Dios imàacapíná nachàbacawa wáicha macáita yái wawàsica, yácáiná éwita Dios imàacacáaníta wáaliacawa siùcade, càicáaníta wáalía yéénáta meedá. Dios imàacaca abénaméeyéi wééná nacàlidaca tàacáisi inùmalicuise, quéwa náalimá nacàlidaca yéénáta meedá nacái. ¹⁰ Quéwa Cristo

yàanàapinàcaalí cachàiníiri íiwitáise yáapichawa, icamalá irìcu nacáíwa icùacaténá macáita, yásí wáalíacawa macáita, yá nacáí imáalàapinácawa yái càmíníaca wáalíawa cayába siùcade.

¹¹ Péemìacué comparación: Sùmàicaalíté núa, yáté nutàaníca sùmài íiwitáise iyú, càité nacáí nuínáidacawa iyúwa sùmài, quéwa idécanáamité béerica núa, yáté numàacaca nuíchawéi sùmàináca nuíwítáise. ¹² Càita nacáí wía, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cháí èeri irìcu. Siùcade càmita wáalíawa Dios ìwali cayába, quéwa áiba èeriwa, yásí wáalíacawa cayába. Siùcade wáalía wéemíaca yéenáta meedá càinácaalí íimáaná yái Dios yáalíacáica, càide iyúwa waicácaalí wíawawa samànéechúa inàni chapúaca irìculé, quéwa áiba èeriwa waicápiná Dios inàni amaláwaca. Siùcade wáalíacawa yéenáta meedá Dios ìwali, quéwa áiba èeriwa wapíchalépinácáwa, yásí wáalíacawa amaláwaca Dios íiwitáise ìwali càide iyúwa Dios yáalíanáwa wáiwítáise ìwali.

¹³ Càide iyúwa núumáaná, macáita yái chàinisi Dios imàaquéerica walí wáibaidacaténá irípiná, áiba èeriwa Dios imàacapíná nachàbacawa wáicha. Quéwa càimíyéipínáta nachàbawa wáicha níái máisiba wawàsica: yái weebáidáanáca Jesucristo, yá nacáí wáalíanácaawa idéca iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá nacáí cáinináanáca waicáca áibanái. Níái máisiba wawàsica canácatáita nachàbawa wáicha, quéwa cachàiníca náicha canánama yái cáinináanáca waicáca áibanái.

14

El hablar en lenguas

¹ Píalimáidacué manuísíwata cáinináanápiná piicáca áibanái. Néese pituíyàacué nacáí Dios imàacáanápinácué pírí chàinisi píibaidacaténá Wáiwacali irípiná. Cayába cachàiníwanái pituíyàacaalícué Dios imàacáanápiná pírí chàinisi picàlidáanápinácué tàacáisi Dios inùmalícuíse pimanùbacanái itàacái iyúwa, piyúudàacaténácué nía. ² Càì núumacuéca pírí yácáiná áibacaalí itàaní áiba tàacáisi iyú càimíríca èeri mìnánái itàacái, càmita iyúudàa nía yàasu tàacáisi iyúwa, néese itàanícáita Dios yáapicha, canácáiná áibanái yáalíaná yéemíacani càinácaalí íimáaná, éwita néemíacáanáta isàna. Espíritu Santo ichàiniadacani icàlidacaténá càiri tàacáisi ibàacanéri wawàsi ìwali càimíríca èeri mìnánái itàacái iyú, quéwa itàaníca tàacáisi càimíríca yáalía càinácaalí íimáaná. Iná yái tàacáisi càmita iyúudàa áibanái. ³ Quéwa cawinácaalí icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyúcué, yáta iyúudàacué píá yéewáidacáinácué píá pidàwinàidacaténá píiwítáisewa Dios íiwitáise iyú cachàiníinápinácué píiwítáise Dios ìwali. Yái icàlidéericuécá pírí tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyú,

yáta imichàidacuéca píiwitáise, ichàiniadacué nacái piwàwa peebáidacaténacué Dios tàì íiméeri iyú. ⁴ Cawinácaalí itàaníríca Dios yáapicha áiba tàacáisi iyú càmíríca èeri mìnánái itàacái, yáta ichàiniadéeríca íiwitáisewa Dios ìwali. Quéwa cawinácaalí icàlidéerícuéca pírí tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyú, yáta iyúudàacué píá pidàwinàidacaténá píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachàinícaténacué píiwitáise Dios ìwali, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁵ Macáita péenacué idèniacaalí chàinisi itàanícáténá áiba tàacáisi iyú càmíríca èeri mìnánái itàacái, yá cayábaca casímáicáiná nuicáca yái pimànlínacuéca càì. Quéwa cayába cachàiníwanái nuwàwa picàlidacaalícué tàacáisi Dios inùmalícuíse péenánái itàacái iyúwa. Cayába cachàiníwanái yái picàlidáanacuéca tàacáisi Dios inùmalícuíse péenánái itàacái iyúwa, íicha yái pitàanlínacuéca áiba tàacáisi iyú, càmicaalícaáwa nacái picàlidacué nalí càinácaalí íimáaná yái tàacáisi picàlidéerícuéca. Iwàwacutácué picàlidaca nalíni natàacái iyú, piyúudàacaténacué nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú, cachàinícaténá náiwitáise Dios ìwali. ⁶ Iná nuénánái nupáchiacaalícué píá, yá nutàanícaalícué pírí áiba tàacáisi iyú càmíríca èeri mìnánái itàacái, yá càmítacué píalía péemíaca càinácaalí íimáaná nùasu tàacáisi. Numànicaalí càì, néese nùasu tàacáisi càmíta iyúudàacué píá. Iná canéeríca iwèni meedá pírícuéni, yái nùasu tàacáisica. Quéwa nucàlidacaalícué píríni machacàníiri iyú pitàacái iyú, yái tàacáisi Dios imàaquéeríca núalíaca ìwali, nucàlidacaalícué nacái pírí pitàacái iyúni càinácaalí íimáaná yái báisíiri tàacáisica, nucàlidacaalícué nacái pírí tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyú, nuéwáidacaalícué píá nacái Dios ìwali, yásí nùasu tàacáisi iyúudàacuéca píá, yéewanápinácué peebáidaca Dios itàacái tàì íiméeri iyú.

⁷ Péemíacué comparación: Napùllíacaalí flauta íwa nacáiri namànicaténá música, nanúacaalí arpa nacái, càmicaalí namàni música machacàníiri iyú, néese áibanái càmíta náalía néemíaca cawinácaalí música íiwitáanáquéi càì namànica. ⁸ Néeni, nucàlidacué pírí áiba comparación ùwicái ìwali: Aibacaalí ipùllia trompeta imáidacaténá úwinái, càmicaalí ipùllia amaláwaca, néese càmíta náalíawa iwàwacutáaná nachùnìaca nacáapisàíwa namànicaténá ùwicái. ⁹ Càitacué nacái píá: Càmicaalícué pitàaní pitàacái iyúwa péewáidacaténá wenàiwica amaléeri tàacáisi iyú náalíeríca néemíaca càinácaalí íimáaná, néese càmítacué náalía néemíaca pìasu tàacáisi. ¡Yái tàacáisi picàlidéerícuéca nalí càmíta iyúudàapíná nía! ¹⁰ Báisíiri iyúcata ìyaca madécaná íiwitáaná èeri mìnánái itàacái cháì èeri írícu. Nía nacái itàaníiyéica càì náalíaca néemíacani, natàacáicáináni. ¹¹ Quéwa càmicaalí núalía

nuémìaca cainácaalí tàacáisi íimáaná áiba wenàiwica icàlidéerica nulí, yásí nuínáidacawa ìwali áiba cáli néeséericani nùasu cáli íicha. Càita nacái íináidacawa nùwali càmícaíná nùalía nuémìaca cainácaalí itàacái íimáaná. ¹² Càita nacái pitàanícaalícué áiba tàacáisi iyú, càmírica èeri mìnánái itàacái, yásí áibanái càmita náalimá néemìaca cainácaalí pìasu tàacáisi íimáaná, yá càmítacué piyúudàa nía. Iná piwàwacáinácué Dios imàacaca pirí chàinisi píibaidacaténácué irípiná cachàiníri iyú, yá pituíyacué Dios imàacáanápínácué pirí chàinisi yéewacaténácué piyúudàaca wenàiwica manuísíwata yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadàwinàidacaténá náiwitáisewa Dios ìwali, neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú.

¹³ Iná cawínácaalí wenàiwica Dios imàaquéerica irí chàinisi itàanícáténá áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, iwàwacutá isutáca Dios íicha imàacáanápíná irí chàinisi icàlidacaténáni áibanái irí nataacái iyúwa cainácaalí íimáaná yái tàacáisica. ¹⁴ Càita nacái núa: Espíritu Santo imàacacaalí nusutáca Dios íicha áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, yá nusutáca Dios íicha manuísíwata, quéwa càmita nùalíawa cainácaalí nùasu tàacáisi íimáaná. Nutàanícaalí càì, yá càmita nudé nuyúudàaca wenàiwica nùasu tàacáisi iyúwa. ¹⁵ Iná nucàlida pirí cainácaalí numànínapínáca: Nusutápiná Dios íicha áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, nucántàa nacái Dios irí tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái. Quéwa nusutápiná Dios íicha nacái wenàiwica itàacái iyú, nucántàa nacái Dios irí wenàiwica itàacái iyú. ¹⁶ Càita numànica yácáiná, wàacaalí cayábéeri Dios irí manuísíwata áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, néese níái áibanái yéemièyéica wasàna càmicaalí náallíawa néemìacani yái tàacáisica, yá càmita yáalimá abédanama náiwitáise wáapicha iyúwa wàaná Dios irí cayábéeri, càmícaíná náalía néemìacani, cainácaalí íimáaná yái wasutéerica. ¹⁷ Cawàwanáta wàaca cayábéeri Dios irí cayábéeri iyú, quéwa áibanái wenàiwica íiwitáise càmita idé idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú, neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú, càmícaíná náalía néemìaca cainácaalí wàasu tàacáisi íimáaná. ¹⁸ Nùaca Dios irí cayábéeri nutàanícáiná Dios yáapicha cachàiníwanái píichacué canánama áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, idècunitàacá nùyaca nulínáamitawa méetàucuta áibanái íicha nusutácaténá núawawa Dios íicha. ¹⁹ Quéwa culto irícu, nùyacaalí áibanái yèewi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yásí cayába cachàiníwanái núumacaalí cinco namanùbaca palabra nataacái iyú náalíerica néemìaca cainácaalí íimáaná nuéwáidacaténá nía íicha yái núumáanáca diez mil namanùbaca palabra áiba tàacáisi iyú càmírica náalía néemìaca cainácaalí íimáaná.

²⁰ Píacué nuénánáica, picácué píináidawa càide iyúwa sùmai

íináidáanáwa càmlíyéi yáaliáwa cayába. Piyacué càide iyúwa sùmanái càmlíyéica yáaliáwa madécaná báawéeri ìwali. Quéwa píináidacuéwa cáaliácáiri iyú càide iyúwa béeyéi, píaliácáténácué péemìlaca yái núuméericuéca pírí ìwali yái tàacáisi càmlíríca èeri mìnánái itàacáica. ²¹ Bàaluité profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios ímacaté: “Nutàanípíná israelitanái yáapicha quéwa áiba cáli néeseéyéi itàacái iyú. Nubànùapíná càmlíyéi israelitanái nacàlidacáténá tàacáisi nunùmalícuíse israelitanái irí, quéwa éwita numànicáaníta càì, càicáaníta níái israelitaca càmita neebáidapíná nutàacáíwa”, ímaca Wacuèriná Dios. ²² Iná watàanícaalí áiba tàacáisi iyú, càmlíríca èeri mìnánái itàacái, yá càmita wáasáida Dios ichàini wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, néese wáasáidaca Dios ichàini áibanái irí càmlíyéica yeebáida Jesucristo ìwali. Quéwa wacàlidacaalí tàacáisi Dios inùmalícuíse watàacái iyúwa, yá càmita wáasáida Dios ichàini áibanái irí càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, néese wáasáidaca Dios ichàini wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²³ Néese culto irícu, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, macáicaalícué pitàaníca áiba tàacáisi iyú càmlíríca èeri mìnánái itàacái iyú, yá cawàwanáta áiba wenàiwica iwàlùacawa càmlíríca yáaliáwa ìwali yái pimànlínácuéca, áiba nacái càmlíri yeebáida Jesucristo itàacái. Yásí néemìlacuéca písàna, yá náináidacawa máiwitáiséeyéicuéca pía macáita. ²⁴ Quéwa macáicaalícué picàlida tàacáisi Dios imàaquéerica pírí pitàacái iyúwa, yá nacái áibacaalí wenàiwica iwàlùacawa càmlíríca yáaliáwa ìwali yái pimànlínácuéca, áiba nacái càmlíríca yeebáida Jesucristo itàacái, yásí nawàwalica nadéca namànica nabáyawanáwa, náaliácáiná néemìlaca macáita yái picàlidéericuéca, natàacái iyúcáináni. ²⁵ Iná néemìlacáináni, yá náaliácawa Dios iicáca náiwitáise, iyúwa náináidáanáwa nawàwalícuísewa ibàacanéri iyú áibanái íicha. Yásí nabàlùacawa nàulul ipùata iyúwa nàacáténá Dios icàaluíniná, nàacáténá nacái irí cayábéeri. Yá nacàlidapínácué piínáwaná ìwali nacái Dios ìyáanácué píapicha báisíiri iyú.

Háganlo todo decentemente y con orden

²⁶ Uwé, píacué nuénánáica, macái imanùbaca pimànicaalícué culto, abénaméeyéi péenácué icántàapíná salmos nàacáténá Dios irí cayábéeri, abénaméeyéi péenácué nacái yéewáida wenàiwica Dios itàacái iyú, áibanái péenácué nacái icàlidaca tàacáisi Dios imàaquéerica náaliácawa, áibanái péenácué itàníca áiba tàacáisi iyú, càmlíríca èeri mìnánái itàacái, áibanái péenácué nacái icàlidaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisica. Quéwa, píicácué píichawa cayába yéewanápiná macáita yái pimànlírícuéca culto irícu iyúudàaca wenàiwica nadàwinàidacáténá náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú neebáidáanápiná Dios tàì íiméeri iyú, níái

yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Natàanícaalí culto irìcu áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái, pimàacacué pucháiba itàaníca, áibacaalí iya, néese pimàacacué máisiba wenàiwica itàaníca abéerinamata. Iwàwacutá nacái áiba iyaca néré píapichacué icàlidacaténacué pirí càinácaalí ímáaná, yái tàacáisi nacàlidéerica. ²⁸ Quéwa canácaalí áiba icàlidéeripinacué pitàacái iyúni, càinácaalí ímáaná yái tàacáisi áibanái iwàwéerica icàlidaca, iwàwacutá masànaca nía culto irìcu, ipíchaná natàaníca áiba tàacáisi iyú. Iwàwacutá natàaníca Dios yáapicha nàyacaalí nalínáamitawa méetàucuta áibanái íicha. ²⁹ Càita nacái nàyacaalí abénaméeyéi péenacué icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalìcuíse, pimàacacué pucháibata itàaníca, áibacaalí iya, néese pimàacacué máisiba wenàiwica itàaníca abéerinamata. Iwàwacutá áibanái yéemìacani yái nacàlidéerica, nàináidacaténáwa cáaliacáiri iyú ìwali, yéewanápiná náaliacawa asáisi báisícaalí natàaníca Dios inùmalìcuíse. ³⁰ Quéwa Dios imàacacaalí tàacáisi áiba wenàiwica irí yáawinéericawa néré, yásí yái idàbáanéeri wenàiwicaca iwàwacutá yáawinacawa imàacacaténá áiba icàlidaca nacái nalíni. ³¹ Càita píacué macáita icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalìcuíse, píalimacué picàlidacani abéerinamata yéewanápiná macáita néemìaca càinácaalí tàacáisi Dios imàaqueérica píaliacawa, nachàiniadacaténá nawàwawa. ³² Cawinácaalí icàlidaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse náalimá masànaca namànica níawawa iyacaalí áiba iwàwéerica icàlidaca tàacáisi Dios imàaqueérica irí. ³³ Càita iwàwacutácué pimànica culto càmicáiná Dios ibatàa macáita nacàlidaca tàacáisi macáita namanùbaca iyúwa, néese imàaca natàaníca abéerinamata. Càmita iwàwa wamànica culto canéerica iwèni iyúwa máiwitáiséeyéi. Iwàwacutácué pimànica nacái càide iyúwa macáita Dios yàasu wenàiwica imàníiná, níara áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. ³⁴ Iná iwàwacutá masànaca inanái culto irìcu. Canáca yéewaná inanái itàaníca culto irìcu. Néese iwàwacutá nàaca nàacawéeri ímiétacanáwa, neebáida nacái itàacái, càide iyúwa Dios itàacái ímáaná profeta Moisés itànèericaté. ³⁵ Néeni, inanái nawàwacaalí náaliacawa wawàsi ìwali, iwàwacutá nasutáca néemìawa nàacawéeriwa nacapèe néenitawa, báawacáiná inanái itàaníca culto irìcu.

³⁶ Piwàwalicué Dios itàacái càmírica píapicha idàbatéwa. Càmitacué nacái pía abéta yeebáidani. Iná iwàwacutácué peebáidaca càide iyúwa Dios itàacái ímáaná. ³⁷ Báisícaalícué píalimá picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí, càita nacái báisícaalícué Espíritu Santo imàacacaté pirí chàinisi cáaliacáicaténacué pía, yásí píaliacuéwa Wáiwacali ichùullacaté nutànàanápinacué pirí yái tàacáisica. Iná iwàwacutácué peebáidacani. ³⁸ Quéwa nàyacaalí abénaméeyéi càmíiyéica iicá nùasu tàacáisi iyúwa Wáiwacali itàacái, picácué péemìala nalí,

càmicáiná nataání báisíiri iyú Dios inùmalìcuíse.

³⁹ Iná nuénánái, pituíyàacué Dios imàacáanápínacué pírí chàinisi picàlidacaténá tàacáisi inùmalìcuíse. Picácué pimáisanà áibanái itàaníca áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnánái itàacái. ⁴⁰ Quéwa iwàwacutácué pimànica macáita machacàníiri iyú culto irìcu, pimàacacué wenàiwica icàlidaca tàacáisi abéerinamata, áiba itàaní áiba yáamíise.

15

La resurrección de Cristo

¹ Siúcade píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidacuéca pírí àniwa piwàwalicaténáni yái tàacáisica nucàlidéericatécué pírí, yái tàacáisi íiméerica Cristo iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yácata tàacáisi peebáidéericatécué, siùca nacáide peebáidacuéca pìyacani tàì íiméeri iyú. ² Yásí Cristo iwasàacué píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha peebáidacaalícué mamáalàacata yái tàacáisi nucàlidéericatécué pírí, báisícaalícué peebáidacaté Cristo itàacái.

³ Quéechaté nucàlidacuéca pírí yái tàacáisi cachàiníiri náicha canánama càide iyúwaté Cristo yéewáidáaná núa. Nucàlidacatécué pírí Cristo yéetacatéwa wáichawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profetanái itànèericaté. ⁴ Nucàlidacatécué pírí nacái nabàllacaté Cristo càlicullì irìculé, quéwa imichàacatéwa yéetacáisi íicha máisiba èeri irìcu càide iyúwaté íimáaná nacái Dios itàacái profetanái itànèericaté. ⁵ Nucàlidacatécué pírí nacái Cristo imàacacaté yáawawa Pedro iicácani, néese imàacacaté yáawawa naicácani, níái doce namanùbaca apóstolca, Cristo ibànuèyéicaté nacàlidacaténá itàacái. ⁶ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa naicácani, áibanái quinientos ichàbaníiséeyéica yeebáidéeyéica itàacái. Yá batéwa macáita néená iyaca siúcade nutànàacaalícawa yái cuyàlutaca, quéwa abénaméeyéi néená nadéca néetácawa. ⁷ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa iméeréeri iicácani, yái Santiagoca, néeseté macáita apóstolnái naicacaté Cristo nacái.

⁸ Néeseté idécanáami imàacaca yáawawa macái áibanái iicácani, yaté átata imàacaca nacái yáawawa nuicácani. Iná nuicáca núawawa càiride iyúwa sùmai càmlíricáwa imusúawa yàasu èeri irìcuwa, máiníicáinaté náamíiseca Wáiwacali imáidaca núa ibànùacaténá núa iyúwa apóstol. ⁹ Núacata càmlíri cachàini náicha canánama níái apóstolca, Wáiwacali ibànuèyéica nacàlidacaténá iináwaná. Canacaté yéewaná núumaca nùwaliwa apóstolca núa nupìadáidacáinaté Dios yàasu wenàiwica, nùuwichàidacaténaté nía, níái yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. ¹⁰ Quéwa Dios idéca imànica nulí cayábéeri mawèníiri

iyú imáidáanápínaté núa yéewanápinaté apóstolca núa, éwita nuuwichàidacáanítaté yàasu wenàiwica manuísíwata. Yá càmita caná iwèni yái imáidáanáca núa, nuíbaidacáiná irípiná cachàiniwanái macái áibanái apóstol ícha. Quéwa càmita càì numànica nuchàini iyúwa, néese Dios yái imàníríca nulí cayábéeri mawèníri iyú, yácata iyúudèerica núa. ¹¹ Quéwa éwita wáibaidacáaníta Dios irípiná, níái áibanái apóstol, núa nacái, càicáaníta ìyaca áiba wawàsi cachàiníri wáicha canánama, yácata yái tàacáisi wacàlidéericuéca pirí, yái tàacáisi peebáidéericatécué nacái.

La resurrección de los muertos

¹² Wadéca wacàlidacuéca pirí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi ícha, quéwa abénaméeyéi péenacué náimaca càmitasá wenàiwicanái imichàawa yéetácáisi ícha. Báawéeriquéi nacàlidáanáca càiri cachìwéeri tàacáisi. ¹³ Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese iwàwacutá nacái wáimaca càmítaté báisi Cristo imichàacawatá. ¹⁴ Néese, càmicaalíté báisi Cristo imichàawatá, yá canéerica iwènitáni yái tàacásica wacàlidéerica. Yá nacái canéerica iwèni meedáni yái peebáidáanáca Jesucristo itàacáitá. ¹⁵ Quéwa ìyaca áiba wawàsi báawéeri yáwanái: Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese àta wía apóstolca wadéca wacàlidaca wachìwawa Dios ìwalítá, wacàlidacáiná Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi ícha. Quéwa càmicaalípiná Dios imichàida yéetéeyéimiwatá, néese iwàwacutá wacàlidaca càmítaté Dios imichàida Cristotá. ¹⁶ Yácáiná càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawatá, néese càmítaté báisi nacái Cristo imichàawatá. ¹⁷ Càmicaalí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íchatá, néese iwàwacutá canéerica iwèni meedátáni yái peebáidáanacuéca Cristo itàacái, yá pìyacuéca mamáalàacata pibáyawaná yáapichawatá. ¹⁸ Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese áibanái yeebáidéeyéimicaté Cristo itàacái ipíchawáiseté néetácawa nadéca náucacawa Dios íchatá. ¹⁹ Wadéca wawènuádaca wáiwitáisewa ícha macáita yái èeri irìcuíríca, weebáidáanápíná Cristo itàacái wacúanápiná cayábéeri èerica yàanèeripínáca, wáalíacáináwa wamichàanápínáwa yéetácáisi ícha. Iná càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, yá wadéca weebáidaca cachìwéeri tàacáisitá, iwàwacutá nacái áibanái iicáca wía càiyéide iyúwa yùuwichèeyéiwa catúulécanéeri iyú cachàini áibanái ícha canánama.

²⁰ ¡Quéwa Cristo idéca imichàacawa yéetácáisi ícha báisíri iyú! Yácata yái idàbáanéericaté imichàacawa yéetácáisi ícha càmíripíná quirínama yéetácawa àniwa. Càita nacái yácata Cristo idàbáanéerica wamanùbacanái yéenaca, wía

manùbéeyéica imichèeyéipinácawa yéetácáisi ícha càide iyúwa bànacalé imusúacaalíwa cáli irìcuíse wenàiwica yeedácatená iyacaná manùba. ²¹ Bàaluité wàawirimi Adán, yái idàbáanéericaté wenàiwica, imànicaté ibáyawanáwa, ínáté yéetácáisi iwàlùacatéwa irìculé èeriquéi. Néese Cristo imànicaté cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná yéewa idéca iwàlùacawa aléi èeri irìculé yái wamichàanápínácawa yéetácáisi ícha. ²² Macáita wía Adán itaquénáinámi wéetápinácawa wadènlacáiná wàawirimi Adán íiwitáise cabáyawanéeriwa. Càide iyúwa macáita wía wadèlíná abéeri wàawirimi, yái Adánca, càita nacái wía iyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha wamichàapínácawa yéetácáisi ícha wadènlacáiná wacáuca wàlisáíwa càmlíri imáalàawa. ²³ Quéwa Dios idéca ínáidacawa imàacáanápíná wamichàacawa yéetácáisi ícha Cristo yámíise: Quéechatécáwa Cristo imichàacatéwa càide iyúwa idàbáanéeri needáca iyacanásica nabànacale íchawa. Néese Cristo yàanàapíná àniwa, yásí macáita wamichàapínácawa, wía yàasu wenàiwicaca. ²⁴ Néese èeri imáalàacaalípináwa, yásí Cristo imáalàida nachàini, macái èeri mìnáná icuèrinánáica, demonio íiwacanánáí nacái. Néese idécanáami Cristo imànica macáita càide iyúwa Dios ichùulianáni, yásí Cristo yèepùadapíná macáita Yáaniri Dios iríwa àniwa, Dios icùacaténá macáita. ²⁵ Iwàwacutácáiná Cristo icùaca macáita siúcáise idecunitàacá Dios imawènladaca macáita Cristo yùuwidenái. ²⁶ Yái wàuwide namáalàidáanáca canánama, yácata yái yéetácáisica; yá Dios imawènladéeripíná, imáalàidapíná nacái yéetácáisi, iwasàapínácaalí wía yéetácáisi ícha. ²⁷ Dios idéca imàacaca Cristo icùaca macáita, íná yéewa wáalíaca iyaca abéerita càmlírica Cristo ichùulla, yái Yáaniricawa yái Diosca. ²⁸ Aibaalípiná idécanáami Dios imawènladaca macáita Cristo yùuwidenái, néese Cristo, yái Dios lírica, imàacapíná yáawawa Dios irí, imànicaténá càiripínáta càide iyúwa Dios ichùulianá, yái imàaquéericaté Cristo icùaca macáita. Yásí Dios icùaca macáita càiripínáta, macáita yái iyéerica.

²⁹ Néese abénaméeyéi péenácué nadéca neebáidaca Jesucristo itàacái, nawàwacáiná nadènlaca nacáucawa càmlíri imáalàawa áiba èeriwa néenánáimi yáapichawa, níara yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Yá nadéca nabautizácawa náasáidacaténá nàyanápíná àniwa néenánáimi yáapichawa áiba èeriwa. Quéwa càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese canéerica iwèni meedátani, yái wenàiwicanái ibautizáanácawa nàwalíná. ³⁰ Néeni càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese canéerica iwènitáni wèepunícaalíwa wacàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali áibalé nawàwacataléca nanúuca wía macái èeri imanùbaca. ³¹ Báisíta nuénánái, áibanái iwàwaca inúuca núa

macái èeri imanùbaca; càita nacái báisíta máiní casíimáica nuicácuéca pía peebáidacáinacué Wáiwacali Jesucristo itàacái.
³² Chá nacái Efeso iyacàlená irìcu nawàwacaté nanúaca núa, níái áibanái càmíiyéica yeebáida, caluéyéi cuwèesi nacáiyéi íiwitáise, iwàwéeyéicaté imàdàidaca nuèwi. Quéwa càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, yá canéerica iwèni meedátáni yái nùuwichàanácawa Wáiwacali irípiná. Piicácué píichawa cawinácaalí càmíiyéica yeebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa, náimacáiná càiri cachìwéeri tàacáisi: “Wàacué wayáaca wayáacaléwa cadénama, wàira nacái manuí, táwìchacáiná wéetápinácawa, néese canáca wía, canáca nacái yùuwichàidéeripíná wíawa wabáyawaná ìwalíise”, náimaca.

³³ Picácué pimàaca nachìwáidaca pía, néese piacuéwa náicha, càide iyúwa áiba tàacáisi íimáaná cáaliácáiri iyú: “Wamàacacaalí báawéeyéi íiwitáise yàacawéeridaca wía, yásí namáalàidaca wáicha wáiwitáise cayábéeri”, íimaca. ³⁴ Piwènúadacué píiwitáiseewa báawéeri íicha píinàidacaténácuéwa cáiwitáiséeri iyú càide iyúwacué iwàwacutáaná pìyaca machacànìiri iyú; yá picácué pimàni quirínama pibáyawanáwa. Càì nùumacué pìri báicaténácué pía, núaliácáináwa abénaméeyéicué pèewi càmitàacáwa náalía Dios ìwali báisìiri iyú.

Cómo resucitarán los muertos

³⁵ Abénaméeyéi péenácué càmita neebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa yéetácáisi íicha, íná namànica naquíniwa ìwali, yá náimaca: “Càmita náalimá nacáucàacawa, níái yéetéeyéimicawa. ¿Càirínásica chéecáisi íiwitáaná iyú namusúapínáwa càlicullí irìcuíse?” càì náimaca naicáanica.
³⁶ ¡Natàanícáita máiwitáiséeri iyú meedá! Péemlacué comparación: Wabànacaalí bànacalé íimi cáli irìculé, néese bànacalé íimi iwàwacutá ìyaca càiride iyúwa yéetéerimiwa yéewanápiná ìyaca yái bànacaléca. ³⁷ Yái íimi wabànéerica, càmíirita íimi yái imusuéricawa cáli irìcuíse. Wabànacáita bànacalé íimi, cawàwanáta trigo ituíná íimi, càmicaalí áiba bànacalé íimi nacái. ³⁸ Yái ibaquéericawa Dios yàa iicácanáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. Macái bànacalé íimi íiwitáaná, Dios idéca imàacaca idèniaca bànacalé iicácanáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁹ Càita nacái iinási càmita abédanamani. Wía èeri mìnánáica wadèniaca waináwa áiba íiwitáanáta. Cuwèesínái nadèniaca nacái naináwa áibata. Cuìpìra iiná, áiba íiwitáanáta nacái. Cubái iiná, áiba íiwitáanáta nacái. ⁴⁰ Càita nacái níara ìyéeyéica chènuniré nadèniaca naináwa áibata íicha yái naináca macáita níái ìyéeyéica cháí èeri irìcu. Quéwa chènuníiséeyéi áibata nadèniaca cayábéeri naicácanáwa èeri irìcuíyéi íicha, yácáiná chènuníiséeyéi iináca icànaca mèlumèluíri iyú. ⁴¹ Càita nacái níái ìyéeyéica capìraléeri cáli íinata. Nadèniaca

nacamaláwa áibata. Néese èeri udèniaca ucamaláwa áibata. Néese quèeri udèniaca ucamaláwa áibata. Néese dùlupùta nadèniaca nacamaláwa áibata. Nía nacái dùlupùtaca nadèniaca nacamaláwa méetàucunamata náichawáaca. Càita ímaca comparaciónca.

⁴² Càipiná nacái namichàacawa níai yéetéeyéimicawa. Idécanáami nabàliaca wainámi cáli iriculé, yá wainámi ibadápinácawa, quéwa wainá imichèeripinácawa yéetácáisi íicha, càmirita yéewa ibadácawa. ⁴³ Yá nabàliaca wainámi càliculli iriculé, chéecáisi báawéeri iicacánáwa, néese wainá icáuquèeripinácawa icànapiná mèlumèluíri iyú, cayábéeri iicacánáwa. Nabàliaca wainámi machawàaquéri néese cachàinipinàcani yái waináca imichèeripinácawa càliculli íicha. ⁴⁴ Nabàliaca wainámi, cháí èeri iricuírica, néese wainá chènuníséeri imichàapinácawa, iyacáiná wainá èeri iricuíri, càita nacái iyaca wainá chènuníséeri.

⁴⁵ Càité profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité: “Idécanáamité Dios imànica wàawirimi Adán iiná, yái idàbàanéericaté wenàiwicaca, yaté Dios cáucaté imànica Adán iyacaténaté cháí èeri irícu iyúwa èeri mìnali”, ímaca yái Dios itàacáica. Quéwa máiní cachànica Cristo íiwitáise Adán íicha, yácáiná idécanáamité Cristo yéetácawa, yaté imichàacatéwa yéetácáisi íicha yàacaténá wacáuca càmiri imáalàawa. ⁴⁶ Siùca càmita wadèni chènuníséeri iicacánáwa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu. Wadèniaca èeri iricuíri iicacánáwa quéechacáwa, néese piná wadèniaca chènuníséeri iicacánáwa. ⁴⁷ Dios imànicaté cáli ichùmalé wàawirimi Adán iyú, yái asíali idàbàanéerimica. Yaté èeri mìnalicani, yái Adánca. Néeseté Cristo yàanàaca, yaté chènuníséericani. ⁴⁸ Wíia iyéeyéica cháí èeri irícu, wadèniaca waináwa cháí èeri iricuírica càide iyúwaté yái asíali iiná Dios idàbéericaté cáli ichùmalé íicha asíalipiná, yái wàawirimi Adánca. Néese, weebáidacaalí Cristo itàacái wàyacaténá chènuniré, yásí wadèniapiná waináwa chènuníséeri càide iyúwa Cristo iyáaná, yái chènuníséerica.

⁴⁹ Càide iyúwacué wadèniáná iicacánáwa yái wàawirimi Adán Dios idàbéericaté cáli ichùmalé íicha asíalipiná, càita nacái wadèniapiná iicacánáwa yái Cristo yàanèericaté chènuníse.

⁵⁰ Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca pírí áiba wawàsi: Yái wainá idènièrica íiranáwa cháí èeri irícu càmiripiná yéewa iwàlùacawa Dios iyacàle iriculé Dios icùacataléca macáita, wainá imáalàacáináwa áiba èeriwa. Iná càmita yáalimá iwàlùacawa néré càmicatalépináca imáalàawa. ⁵¹ Quéwacué nuwàwa píalíacawa áiba wawàsi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha, quéwa siùcade imàacaca wáalíacawa. Wíia yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wéetápináwa canánama, quéwa Dios iwènúadapiná wíawa macáita wàlisanácaténá waicacánáwa.

⁵² Wéemìapíná trompeta isàna, yái trompeta namáalàidáanáca canánama, yásí abéerìcuìseta Dios iwàlìsàidapíná waináwa ráunamáita càide iyúwa bàli ímacaalí watuí. Yácáiná wéemìapíná trompeta isàna, yásí namichàacawa càliculì irìcuìse macái yéetáyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Namichàapínácawa yéetácáisi íicha nainá wàlìsàì yáapichawa, càmlíyépíná yèepúa yéetácawa quirínama. Yásí wíaca nacái cáuyéica Dios iwènúadapíná wíawa wàlìsanácaténá waicácanáwa. ⁵³ Yácáiná wainá èeri irìcuírìca càmita yéewa ìyaca càiripínáta, íná iwàwacutá Dios iwàlìsàidaca wainá wadèniacaténá waináwa wàlìsàì càmlìri imáalàawa. ⁵⁴ Néese idécanáami Dios iwàlìsàidaca wainá, wadèniacaténá waináwa wàlìsàì càmlìri imáalàawa, yásí wàypíná càiwade iyúwaté profetanái itànaanáté Dios itàacái bàaluité. Náimaca: “Yái yéetácáisi idéca imáalàacawa. Dios idéca imáalàidaca wáichani, yái wàuwideca yéetácáisica. ⁵⁵ Pía yéetácáisi, càmita quirínama yéewa pimawèniadaca wía. Pía càliculì, càmita quirínama yéewa piùwichàidaca wía, canácaíná quirínama píliwì”, càipíná wáimaca. ⁵⁶ Yái wabáyawanáca ìyaca càide iyúwa yéetácáisi íiwica, yácáiná wabáyawaná ìwalìse, iwàwacutácaté wéetáanápínácawa méetàuculé Dios íicha càiripínáta. Yá nacái yái tàacáisi Dios imàaqueéricaté profeta Moisés irí càicanide iyúwa idéca nacáicaalí yàaca wabáyawaná ichàini, wíacáiná wáalíacaalítéwa càinácaalí wawàsi Dios imáisanìeri wamànica, néese máiníté cachàiníwanái wawàwaca wamànica wabáyawanáwa. ⁵⁷ Quéwa Wáiwacalì Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná idéca iwasàaca wía íicha yái wéetáanápínácawa méetàuculé Dios íicha càiripínáta; càita nacái Wáiwacalì Jesucristo yéetáaná ìwalìse, Dios iyúudàaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ¡Iná wàacué Dios irí cayábèeri!

⁵⁸ Iná piacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, cachàinicué píiwitáise, píibaidacué mamáalàacata Wáiwacalì irípiná cachàiníwanái, píalíacáinácuéwa cawèníricani, yái píibaidéericuéca Wáiwacalì ichàini iyú.

16

La colecta para los hermanos

¹ Siúcade nucàlidacué pirí ìwali yái ofrenda pìwacáidéeripínácuéca pibànùacaténácué plata iyúwa ofrenda catúulécanéeyéi irí, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pìwacáidacué ofrenda càide iyúwa nucàlidáanáté nalí áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatéeyéica ìyaca. ² Domingo imanùbaca semana ìwali, macáitacué pía canánama

iwàwacutácué pìwacáidaca yéená yái plata peedéericuéca piriwa. Yá picùacué méetàucutani. Iná nùanàapinácaalí néré, càmitacué iwàwacutá pimichàidaca plata picùacaalícué méetàucutani semana imanùbaca. ³ Néese nùanàapinácaalí néré, yásí nubànùaca wenàiwica natécaténá plata Jerusalén iyacàlená nérépiná, cawinácaalí wenàiwica peedéeyéicuéca pèewísewa natécaténá piasu ofrenda néré. Yá nubànùapiná náapicha cuyàluta nalí níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irìcu, natàidacaténá nía cayába níái péenácuéca pibànuyèipinácuéca néré. ⁴ Nuínáidacaalíwa cayábaca nùacaalíwa nacái, yásí nàacawa núapicha.

Planes de viaje de Pablo

⁵ Nùapinácuéwa pìatalé, yá iwàwacutá nuchàbaca Macedonia yàasu cáli néenibàa. Nudécanáami nuchàbacawa néenibàa, yá nùanàapinácué pìyacàle néréwa Corinto iyacàlená néré. ⁶ Cawàwanátacué nupáchiaca píawa achúma èerita, càmicaalí càì, yá nùapinácué píapichawa unìabépinama. Néese píalimápinácué piyúudàaca núa nùwacáidacaténá wawàsi numàluwepináwa alénácaalí iwàwacutápiná nùacawa. ⁷ Càmitacué nuwàwa nupáchiaca pía maléená èeri meedá, néese nuwàwacuéca nùyaca píapicha madécaná èeri Wáiwacali imàacacaalícué nùyaca píapicha. ⁸ Quéwa nuyamáapinácawa cháì Efeso iyacàlená irìcu àta judiónái imànicatalépináta nàasu cultowa ípidenérica Pentecostés. ⁹ Nuwàwa nuyamáacawa quirítacáwa cháì, nàyacáiná madécaná wenàiwica iwàwéeyéica yémìaca Jesucristo iináwaná ìwali, iná nuíbaidacáwaca cháì Wáiwacali irípiná, éwita nàyacáaníta nacái madécaná wàuwideca, càmlíyéica iwàwa nuéwáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú.

¹⁰ Timoteo yàanàacaalícué pìatalé, pitàidacué cayábani casímáicaténá iwàwa píapichacuéwa. Pimànicué irí cayábèeri íibaidacáiná Wáiwacali irípiná càide iyúwa núa. ¹¹ Iná piicácué píichawa cayába ipíchaná abèeri péenácué caná iwèni iicáca Timoteo. Néese piyúudàacué Timoteo yàasu àyapu ìwali yàanápináwa matuíbanáiri iyú nùatalé, nucùacáiná yàanàaca náapicha níara áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹² Néeni, nudéca nusutáca wawàsi manuísíwata wéenásàiri Apolos ícha yàanápinácué ipáchiaca pía áibanái wéenánái yáapicha. Quéwa siùca càmitàacáwa iwàwa yàacawa. Néesecáwa ipáchiapinácué píawa idèniacatáita wawàsi.

Saludos finales

¹³ Piicácué píichawa cayába. Peebáidacué Jesucristo itàacái tàì íméeri iyú mamáalàacata. Picácué cáalu pía, néese píináidacuéwa cáiwitáiséeri iyú càide iyúwa béeyéi asianái.

¹⁴ Macáita yái pimàníricuéca, pimànicué cáininéeri iyúni, piyúudàacaténácué áibanái.

¹⁵ Siúcade píacué nuénánáica, píalíacué naináwaná ìwali níara Estéfnas yéénánáica iyéeyéicuéca píapicha. Níacata idàbáanéeyéicaté yeebáidaca Jesucristo itàacái Acaya yàasu cáli íinata. Yá nadéca namàacaca níawawa Dios írì nayúudàacaténácué pía, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁶ Nuwàwacué pimànica càide iyúwa nàalàanácué pía, níai Estéfnas yéénánáica, cawinácaalí nacái inacáiyéica iyúudèeyéica wenàiwica, ílbaidéeyéica nacái Wáiwacali írípíná.

¹⁷ Casímáica nuwàwa níacáiná áibanái péenácué nadéca nàanàaca nùatalé, níai Estéfnas, Fortunato nacái, Acaico nacái. Nadéca namànica nulí cayábéeri càmíiricué píalimá pimànica canácáinácué pía núapicha. ¹⁸ Nadéca nachàiniadacuéca piwàwa, nuwàwa nacái. Iwàwacutácué piicáca cáimiétaquéri iyú macái wenàiwica iyéeyéica càide iyúwa nàyáaná.

¹⁹ Nawàwalicué pía níai ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca cháí Asia yàasu cáli íinata, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái Aquila, úai nacái yàacawéetúaca Prisca nawàwalicué pía manuísíwata Wáiwacali ílipidená ìwali, náapicha macáita ìwacáidáyaquéeyéicawa nacapèe írìcu namànicaténá culto. ²⁰ Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cháí nawàwalicué pía. Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú.

²¹ Núa Pablo nutànàacué pirí yái achúméerína tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué pía.

²² Aibanáicaalí càmita cáininá iicáca Wáiwacali Jesucristo, Dios yùuwichàidapíná níawa. ¡Pía, Wáiwacali, pìawa síisaara caquialéta!

²³ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú. ²⁴ Nuwàwalicué pía manuísíwata cáininácáiná nuicácuéca pía Cristo Jesús ìwalíse.

2 CORINTIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, Jesucristo imáidéericaté yàasu apóstolcatená núa ibànùacaténá núa càide iyúwa Dios iwàwáaná. Núa Pablo, Timoteo yáapicha, yái wéenàsàiri yeebáidéerica Jesucristo itàacái, wawàwalicué pía. Nubànùacué pirí cuyàluta, píacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa Corinto iyacàlená irícu, píacué nacái Dios yàasu wenàiwica iyéeyéica macái Acaya yàasu cáli ínata. ² Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínapínácué pirí cayábéeri mawèníri iyú, namàacáanápínácué nacái pìyaca matuúbanáiri iyú.

Sufrimientos de Pablo

³ Wàacué cayábéeri Dios irí, yái Wáiwacali Jesucristo Icuèriná Diosca, Yáaniri nacái, yácáiná yái Diosca, yácata Wáaniri iiquéerica watúulécaná, ichàiniadéerica nacái wáiwitáise macái èerita achúmacaalí wawàwa. ⁴ Macái imanùbaca wàuwichàacaalíwa, yásí Dios ichàiniadaca wawàwa yéewacaténá wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa, cawinácaalí yùuwichèeyéicawa. Yá wachàiniadaca nawàwa càide iyúwa Dios ichàiniadáaná wawàwa. ⁵ Wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa yácáiná éwita iwàwacutácaánita wàuwichàacawa manuísíwata Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, càicáaná Cristo ichàiniadaca wawàwa manuísíwata nacái yéewacaténá wàidenlaca wàuwichàanáwa. ⁶ Siùcade wía apóstolca wàuwichàacawa wacàlidacáinácué pirí Jesucristo iináwaná iwali yéewacaténácué ichàiniadaca piwàwa, iwasàacaténácué pía nacái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa Dios idéca ichàiniadaca wawàwa, wía apóstolca, yéewacaténá wachàiniadacuéca piwàwa, píalíacaténácué nacáiwa Dios iyúudàanápínácué pìidenlaca piùwichàanáwa piùwichàapínácaalíwa càide iyúwa wàuwichàanáwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái. ⁷ Manuúca wáináidacawa wawàwawa píwalicué píalimáanápínácué pìidenlaca piùwichàanáwa Cristo irípiná, wáalíacáináwa càide iyúwa piùwichàanácuéwa wáapicha Cristo irípiná, càita nacái Dios ichàiniadacué piwàwa siùcade càide iyúwa ichàiniadáaná wawàwa.

⁸ Píacué wéenánáica, wawàwacuéca piwàwalica wàuwichàacatéwa manuísíwata Asia yàasu cáli ínata. Máinícaínaté càulenéerica yái wàuwichàanáca, yáté càmita wáalimá wàidenlaca quirínamani wachàini iyúwa. Yáté wayúunáidaca wéetáanápínácatéwa néré. ⁹ Wía apóstolca

waicácaté wíawawa càide iyúwa nacháawèyeyí nanuéyéipiná. Quéwa cayábacaté walíni yái wàuwichàanácawa, wéewáidacáinátéwa càminápiná wáibàa wawàwawa wachàini iwéréwa, néese Dios iwérépiná wáibàaca wawàwawa yái Dios icáucàidéerica wenàiwica yéetácáisi íicha. ¹⁰ Dios iwasàacaté wía íicha yái wéetáanápinácatéwa máini báawéeri iyú, wía apóstolca. Iwasàaca nacái wía mamáalàacata siúcade. Manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali iwasàanápiná wíawa madécaná yàawiría. ¹¹ Quéwa iwàwacutácué piyúudàaca wía pisutácué Dios íicha walípiná. Manùbéeyéicaalí isutá Dios íicha walípiná, yásí manùbéeyéi nàapiná nacái Dios irí cayábéeri icùacáiná wía cayábéeri iyú.

Por qué no fue Pablo a Corinto

¹² Iyaca áiba wawàsi isímáidéerica wawàwa, wía apóstolca, yái wáalíanácawa wawàwalícuísewa wadéca wàyaca masaquèeri wáiwitáise yáapichawa cháí èeri irícu machìwéeri iyú nacái Dios íicá, yá máini càì wàyacaté wàyacaalítécué píapicha. Càmitaté càì wàyaca wáalíacái iyúwa, néese Dios imànicaté walí cayábéeri mawèníri iyú iyúudàacaté wía wàyáanápináté càì pèewibàa. ¹³⁻¹⁴ Macái wàasu cuyàluta irícu watànèericuéca pírí, wacàlidacué píríni machacàníri iyú, machìwéeri iyú nacái, piléecaténácué péemàwani màulenéri iyú càinácaalí íimáaná. Nuwàwacué macáita manuica píináidaca piwàwawa nùwali, càide iyúwa batéwa macáitacué píináidáanáwa nùwali siúcade. Càitacué nuwàwa píináidacawa yéewanápiná casímáica wawàwa macáita. Yáalimápinácué casímáica piwàwa wàwali, wía apóstolca, ìwalíse yái wéewáidáanátécué píá, càide iyúwa yáalimáanápiná casímáica wawàwa pìwalícué néenialípiná Wáiwacali Jesús yàanàacaalí àniwa.

¹⁵ Manuícaté nuínáidacawa nuwàwawa pìwalícué, casímáinácué píá núapicha, íná quéechatécáwa nuínáidacatéwa nupáchianápinácué píá pucháibàawiría nuyúudàacaténácué píá. ¹⁶ Quéechatécáwa nuwàwacatécué nupáchiaa píá nuèpunícaalítéwa Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwacaté nacái nupáchiaacuéca píá àniwa nuèpùacaalítéwa Macedonia yàasu cáli néese. Càité nuwàwacatécué piyúudàaca núa nùanápinátéwa Judea yàasu cáli nérépiná. ¹⁷ Néese càmitaté núa pìatalécué càide iyúwaté nucàlidáanácué píríni. Quéwa picácué píináidawa càmitaté nuínáidawa cáimiétacanéri iyú. Picácué píináidawa nutàaníca càide iyúwa èeri mìnali pucháibéeri íiwitáise, íiméerica “báisíta” inùma iyúwa quéwa íináidacáitawa iwàwalícuísewa “càmita”. ¹⁸ ¡Càmíirita pucháiba íiwitáise núaquéi! Dios yáalíacawa watàanínácuéca pírí báisíiri iyú, càita nacái càmitacué wáima pírí “báisíta” wáináidacaalíwa wawàwalícuísewa “càmita”. ¹⁹ Núa Pablo,

yá nacái Silvano, áibaalí ípidenéeri Silas, yá nacái Timoteo, wadéca wacàlidacuéca piri Cristo Jesús iináwaná ìwali, yái Dios Iirica. Càmita pucháibéeri íiwitáise yái Cristo Jesúscá. Cristo càmita íima “báisíta” íináidacaalíwa iwàwallícuísewa “càmita”, néese yái Cristo càicanide iyúwa Dios yàasu tàacáisi íiméerica “báisíta”, Cristo icàlidacáiná macáita báisíiri iyú, imàni nacái càide iyúwa íimáaná. ²⁰ Cristo idéca imànica macáita càide iyúwaté Dios icàlidáanáté ìwali. Iná macái imanùbaca wàacaalí Dios irí cayábéeri, yá wáimaca “Amén”, Cristo Jesús ìwalíise, íimáanáca “báisíta”, weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái. ²¹ Yái Diosca, yácata ichàiniadéerica wía apóstolca, píacué nacái ipíchaná wawènúadaca wáiwitáisewa Cristo íicha. Dios idéca ibàlùadaca wía yàasunáipináwa, wáibaidáanápíná irí. ²² Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwalículé, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Dios yàasunáica wía, wáalíaca nacáíwa Dios imàníinápiná walí macáita yái cayábéerica icàlidéericaté walí ìwali.

²³ Quéwa éwitaté nucàlidacáanítacué piri nùanàanápínaté pìyacàle Corinto néré nupáchiacaténácué pía, càicáaníta càmítaté nùawa néré. Siùcade nuwàwaca nucàlidacuéca pìríní cáná yéewaná càmítaté nùawa néré. Nucàlidacué pìríní Dios yéemìapíná: Càmítaté nuwàwa nùuwichàidacuéca pía cachàiníiri iyú pibáyawaná ìwalísewa ipíchanácué máiní achúmaca piwàwa nùwalíise. Inaté nuínáidacawa cawàwanáta cayábáwanái pìricuéni càmicaalípinaté nùawa pìatalé ráunamáita. ²⁴ Wía apóstolca, wáalíacawa peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, íná càmita wawàwa wachùullíacuéca pía cachàiníiri iyú peebáidáanápínácué càide iyúwa iwàwacutáanácué peebáidaca. Néese wawàwacáitacué wayúudàaca pía casímáicaténácué piwàwa.

2

¹ Inaté nuínáidacawa càmílinápínátécué nupáchiaca pía caquialéta àniwa ipíchanácué máiní achúmaca piwàwa báawanama. Nùacaalítéwa pìatalécué ipíchawáiseté piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawaná íichawatá, yá iwàwacutácaté nùuwichàidacuéca pía cachàiníiri iyútá. ² Máinícaalícué achúmaca numànica piwàwa, néese càmítacué yéewa wasíimáidáyacacawa. ³ Inaté càmítacué nupáchia pía, néeseté nubànùacuéca pìrì cuyàluta, pichùnìacaténácué wawàsi ipíchawáise nùanàaca pìatalécué, càmíicáinaté nuwàwa nùacawa néré achúmacaténá nuwàwa pìwalícué, yácáiná nuwàwacué casímáica pimànica nuwàwa. Manuícaté nuínáidacawa nuwàwawa nacái pìwalícué casímáinápínaté piicáca nùacawa pìatalé casímáiri iyú. ⁴ Bàaluté nutànàacuéca pìrì yáara quéechéeri cuyàlutaca nùalàacaténácué pía cachàiníiri

iyú, néeseté máiní achúmaca nuínáidáanícawa nuwàwawa. Catùlécánáca numànicaté nuwàwawa manuísíwata àta nuícháanícataléta. Quéwa càmítaté nutànàacué pírí cuyàluta achúmáanápínacué piwàwa, néese nutànàacatécué pírí yáara cuyàluta píalíacaténácuéwa máiní cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

⁵ Yái imàníricaté ibáyawanáwa píatalécué, achúmacaté imànicuéca piwàwa canánama. Càita nacái achúmacaté imànica nuwàwa. Quéwa siùcade càmíta nuwàwa nucháawàaca iináwaná ìwali mamáalàacata cachàiníiri iyú, néese nuwàwaca numàacaca nuwàwawa ibáyawaná ícha, yùuwichàacáinátéwa manuísíwata. ⁶ Batéwa macáitacué pidéca piúcaca píchawani, íná idéca yùuwichàacawa ibáyawaná ichùullacawa. Càmitacué iwàwacutá piùwichàidaca mamáalàacatani. ⁷ Iná siùcade iwàwacutácué pimàacaca piwàwawa ibáyawaná ícha. Pichàiniadacué iwàwa nacái ipíchaná máiní achúmaca iwàwa àta yúucacatalétawa píchacué càiripináta. ⁸ Iná nusutácué pícha manuísíwata píasáidáanápínacué cáinináca piicácani, peedácué pèewiréwa àniwani. ⁹ Nutànàacatécué pírí ìwali yái wawàsica nùalimáidacaténácué nuicáwa pía nùalíacaténátéwa asáisi pimànicaalícué càide iyúwa nuéwáidáanácué pía. ¹⁰ Iná siùcade pimàacacaalícué piwàwawa áiba wenàiwica ibáyawaná ícha, yásí nacái numàacaca nuwàwawa ícha. Yá nudéca numàacaca nuwàwawa Cristo iicápiná péenásàiricué ibáyawaná ícha, yái báawéerica imàníricaté nulí, nuwàwacáinácué casíimáica piwàwa macáita. ¹¹ Wamàacacué wawàwawa ibáyawaná ícha ipíchanácué Satanás imawèniadaca wía. Wáalíacáináwa báisiiri iyú Satanás yáalimáidaca wenàiwica namànínápiná nabáyawanáwa.

Intranquilidad de Pablo en Troas

¹² Nùanàacaté Troas iyacàlená néré nucàlidacaténá nalí Cristo itàacái, yá Dios imàacacaté numànica cachàiníiri iyú nuíbaidacaténá Wáiwacali irípiná, nucàlidáanápíná iináwaná madécaná wenàiwica irí. ¹³ Quéwa achúmacaté nuwàwa nuínáidacawa càmícáiná nùanàa nùacawéerináwa Tito yái nuíquérica iyúwa nuénásàiriwa, yeebáidacáiná Jesucristo itàacái. Néese càmícáináté nùanàa Tito néré, ínáté nucàlidaca nuináwanáwa Troas iyacàlená mìnánái irí nùacaténáwa náicha, yá nùacatéwa Macedonia yàasu cáli nérépiná.

Victoriosos en Cristo

¹⁴ Quéwa nùaca Dios irí cayábéeri imawèniadacáiná wáicha wàuwidenái càiripináta, níara càmiíyéica iwàwa wacàlidaca Cristo Jesús iináwaná, yái wàyéerica abédanamata yáapicha. Nùaca Dios irí cayábéeri nacái imàacacáiná wacàlidaca itàacái

madécaná wenàiwica irí. Yá Wáiwacali iináwaná icàlállacawa macái cáli ínata càide iyúwa pumèníri isàni icàlállanáwa. ¹⁵ Yá cayábaca Dios iicáca wacàlidáaná Cristo iináwaná. Càica wíade iyúwa pumèníri incienso isàni Cristo yèerica Dios irí iyúwa ofrenda, Cristo iyacáiná wawàwalicu. Yá Cristo iináwaná icàlállacawa macái wenàiwica íiwitáaná irí. Icàlállacawa wenàiwicanái irí Cristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha neebáidacáiná Cristo itàacái. Càita nacái Cristo iináwaná icàlállacawa wenàiwicanái irí yúuquèeyéipináca Dios íicha càmicáiná neebáida Cristo itàacái. ¹⁶ Yái Wáiwacali itàacáica càicanide abénaméeyéi iríni iyúwa chéecáisimi isàni inuérica wenàiwica, cawinácaalí yúuquèeyéipináca Dios íicha nàuwichàapinácináwa càiripináta. Néese yái Wáiwacali itàacáica càicanide áibanái iríni iyúwa pumèníri isàni yèerica wenàiwica icáuca càmlíri imáalàawa, cawinácaalí wenàiwica Cristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nàypináciná Dios yáapicha càiripináta. Quéwa, canácata wenàiwica yáaliméeri icàlidaca Wáiwacali itàacái ichàini iyúwa meedá. ¹⁷ Wacàlida wèepunícawa Dios itàacái quéwa càmita càì wamàni weedácaténá walíwa plata càide iyúwa madécaná áibanái imàníiná. Néese wacàlidaca Dios itàacái machiwéeri iyú Dios iicápiná càide iyúwa wenàiwica Dios ibànuèyéica báisícáináta wawàwa wamànica càide iyúwa Dios ichùulianá wamànica, wàyacáiná nacái abédanamata Cristo yáapicha.

3

El mensaje del nuevo pacto

¹ Wadéca càì wacàlidaca waináwanáwa, wía apóstolca, ínà cawàwanáta abénaméeyéi péenacué iyúunáidaca wadábaca watàanica wàwaliwa canùmaséeri iyú càide iyúwacué abénaméeyéi péená icháawàanáté wía quèechatécáwa. Quéwa càmita càì wamànica. Càita nacái càmita iwàwacutá wáasáidacuéca pírì cuyàluta áibanái itànèerica waináwaná ìwali píalícaténacuéwa Dios ibànuèyéica wía. Càmitacué nacái iwàwacutá wasutáca pícha cuyàluta picàlidáanacué waináwaná ìwali áibanái irí needácaténá nàataléwa wía. Madécaná áibanái yéewáidéeyéicué pía nadéca nasutáca pícha càiri cuyàluta, quéwa càmita càì wamànica. ² Canáca iwàwacutácué walí pícha cuyàlutaca píacáinácué càicuéca píade iyúwa cuyàluta icàlidéeripiná waináwaná ìwali áibanáicaalí iwàwa yáalíacawa wàwali asáisí Dios ibànùacaalí wía, bàaluitécáiná peebáidacatécué Jesucristo itàacái wacàlidacaalítécué pírì iináwaná. Càicuéca píade iyúwa cuyàluta Dios itànèerica wawàwalicu wáalícaténáwa Dios ibànùacaté wía, wía apóstolca. Macái wenàiwica náalíacawa peebáidacatécué Jesucristo itàacái

wacàlidacaalítécué pirí iináwaná. ³ Macáita náalíacawa amaléeri iyú càicuéca píade iyúwa cuyàluta Cristo itànèerica wáibaidacalé iyú peebáidacáinácué Cristo itàacái wacàlidéericuéca pirí. Càmitacué càì píade iyúwa cuyàluta wenàiwica itànèerica tinta iyú. Càmitacué càì píade iyúwa tàacáisi natànèerica íba ìwali càide iyúwaté Dios itànàanaté itàacáiwa íba ìwali profeta Moisés irípiná. Néese cáuri Dios idéca ibànùacuéca Espíritu Santo piwàwa cáuri iriculé yáasáidacaténá Cristo yàasunáicuéca pía. Iná yéewa macáita náalíacawa Dios ibànùacaté núa nucàlidacaténácué pirí itàacái.

⁴ Cristo idéca imàacaca manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali, wía apóstolca, yá wáalíacawa báisíiri iyú Dios ibànùacaté wía wacàlidacaténácué pirí itàacái. ⁵ Càmita wáalimá wacàlidaca Dios itàacái wachàini iyúwa meedá, néese macáita yái wamàníríca Dios idéca ichàiniadaca wía wamànicaténáni. ⁶ Dios idéca ichàiniadaca wía wáibaidacaténá irípiná, wacàlidáanápíná yái tàacáisica icàlidéerica wàlisài wawàsi ìwali, yái wawàsi Dios imàníríca wenàiwicanái yáapicha icùanápíná nía iyúwa yàasunáíwa. Yái wawàsi wàlisài càimíríca càide iyúwa wawàsi bàaluisàimica profeta Moisés itànèericaté iináwaná ìwali, yái tàacáisi ímèericaté Dios icùanápínaté israelitanái namànicaalí càide iyúwa ichùullaná nía. Yái bàaluisàimi tàacáisica Moisés itànèericaté icháawàaca wía wéetáanápínáwa càmicáiná wáalimá wamànica macáita càide iyúwa ímáaná. Quéwa siùcade Dios ichàiniadaca wía wéewáidacaténácué pía wàlisài wawàsi ìwali Dios imàníríca wáapicha wawàwalicuise, yàaca walí Espíritu Santo, yái Espíritu yéerica wacáuca càimíríca imáalàawa.

⁷ Bàaluité Dios itànàacaté itàacáiwa íba sàabadéeyéi ìwali, profeta Moisés yéewáidacaténá wàawirináimi israelitanái. Máinícáiná Dios icànaca mèlumèluíri iyú, íná yéewa idécanáamité Moisés iyaca Dios yáapicha yeedácaténá Dios ícha yái bàaluisàimi tàacáisica, yaté Moisés inàni icànaca nacái máiní mèlumèluíri iyú. Israelitanái càmitaté náalimá naicáidaca Moisés inàni irí máinícáiná inàni icànaca. Quéwaté yái camalásica ichacàcawa yàacawa Moisés inàni ícha. Ewita yái bàaluisàimi tàacáisica yáasáidacáaníta iwàwacutáaná wéetácawa wabáyawaná ichùullacawa, càicáanítaté yàanàaca aléi èeri iriculé máiní mèlumèluíri iyú yàanàacáinaté Dios néese. ⁸ Iná yéewa wáalíacawa Dios imànínápíná walí cayábéeri cachàiníwanái, wía Dios imàníiyéica yáapicha wàlisài wawàsi imàacáanápíná Espíritu Santo iwàlùacawa wawàwaliculé! ⁹ Núumacué pirí àniwa; éwita yái bàaluisàimi tàacáisica icháawàacáaníta wía wéetáanápínátéwa wabáyawaná ichùullacawa, càicáanítaté Dios yáasáidaca wenàiwicanái irí ichàini manuíríwa icànéerica mèlumèluíri iyú imàacacaalíte itàacáiwa profeta Moisés irí.

ɨnà yéewa wáalíacawa máiní cayábéericani cachàiníwanái yái wàlisài wawàsica Dios imànírica wáapicha iicáténá wía iyúwa mabáyawanéeyéi, cayábacáténá nacái imànica wáiwitáise! ¹⁰ Báisíta yái tàacáisi bàaluisàimica yàanàcaté mèlumèluíri iyú. Quéwa siùcade waicácani iyúwa cànírica máiní cawènica yácáinà wàlisài wawàsi idéca yàanàaca, máiníri cayába cachàiníwanái quéechéerimi íicha. ¹¹ Càide iyúwaté tàacáisi bàaluisàimi yàanàanáté mèlumèluíri iyú éwitaté imáalaapinátéwa, càita nacái cayábéeri cachàiníwanái yái wàlisài wawàsica iyamáacáináwa càiripináta wáapicha.

¹² Wáalíacawa wàlisài wawàsi iyamáanápínáwa càiripináta, ínà wacàlidaca Dios itàacái macàaluínináta, càmita nacái wamáisanà Dios itàacái wenàiwica íicha. ¹³ Càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa profeta Moisés imànínaté. Idécanáamité Moisés icàlidaca Dios itàacái israelitanái irí, yá ibàliacaté inàniwa wáluma iyú ipichaná israelitanái iicáca camalási ichacàca yàacawa inàni íicha, yái camalásica cànírica icàna càiripináta. ¹⁴ Quéwa càmitaté nàalía néemíaca càinàcaalí íimáaná yái Dios itàacáica, matuícáinaté náiwitáise. Siùca nacáide naléecaalí yái tàacáisica bàaluisàimica Dios imàaquéericaté profetanái irí, yá mamáalàacata càmita nàalía néemíacani càinàcaalí íimáaná matuícáiná náiwitáise càide iyúwa cáucuíri wáluma idéca nacáicaalí ibàliaca náiwita. Càmita idé catuíca náiwitáise yácáinà abéerita Cristo yáalimá imàacaca nàalía néemíacani, quéwa càmita neebáida itàacái. ¹⁵ Ata siùca nacáide naléecaalí macáita yái cuyàlutaca profeta Moisés itànèericaté, yá mamáalàacata càmita nàalía néemíaca càinàcaalí íimáaná, càide iyúwa cáucuíri wáluma idéca nacáicaalí ibàliaca náiwita. ¹⁶ Quéwa áibacaalí israelita iwènúada íiwitáisewa Wáiwacali irípiná, yásí Wáiwacali imàacaca yáalíaca yéemíaca Dios itàacái, càide iyúwa Wáiwacali idéca nacáicaalí yeedáca cáucuíri wáluma wenàiwica íiwita íicha, yéemíacáténá Dios itàacái. ¹⁷ Wáiwacali ìyaca abédanamata Espíritu Santo yáapicha, ínà wadèniacáinà Espíritu Santo, yásí Espíritu Santo iwasaàca wía wacàlidacáténá Dios itàacái macàaluínináta, wáalíacáténá wéemíaca nacái càinàcaalí íimáaná. ¹⁸ Péemíacué comparación: Càmita wabàlía wanàniwa cáucuíri wáluma iyú. Càita nacái macáita wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wabàa Wáiwacali íiwitáisewa áibanái wenàiwica íicha. Càide iyúwa chapúa íibàacaalí èeri icamalánà quírameníwaca, icànacáténá èeri icamalánà iyú, càita nacái Espíritu Santo imàacaca wáasáidaca áibanái irí máiní cayábéerica Wáiwacali íiwitáise. Càide iyúwa waicáidaca nacáicaalí Wáiwacali yéenáiwaná iríwa icànéerica mèlumèluíri iyú chapúa irìcuíse, càita nacái wamàacaca wawàwawa Wáiwacali iwaliwa, weebáida nacái itàacái, ínà yéewa Espíritu Santo imàacaca wáiwitáise iwènúaca

yàacawa Wáiwacali íiwitáise iyúwa, wàyacaténá càide iyúwa Wáiwacali iyáaná. Macái yàawiría imanùbaca wadèniaca Wáiwacali íiwitáisewa cachàiníwaná. Càita Wacuèrinásàiri imànica wawàwalicu, yái Espíritu Santoca.

4

¹ Iná wía apóstolca, càmita cáalu wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. Càmita nacái waméyáawa, Dios iicácáiná wapualé, imáidaca wía wáibaidacaténá iripiná. ² Càmita wamàni wawàsi báawéeri ibàacanéri iyú iwàwacutéerica báica wía ìwalíise. Càmita wéewáida wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. Càmita nacái wawènúada Dios itàacái wachìwáidacaténá áibanái. Néese wacàlidaca Dios itàacái abéerita, machacànìiri iyú, yái báisìiri tàacáisica. Càita wamànica macáita báisìiri iyú yéewacaténá macái wenàiwica nàalía wataànica báisìiri iyú Dios iicápiná. ³ Wacàlidaca amaléeri iyúni yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Abénaméeyéi wenàiwica càmita nàalía néemìlaca cayábani càinàcaalí íimáaná, quéwa níawamita yúuquéeyéipínacawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. ⁴ Càmicáiná neebáida íná yéewa Satanás idéca matuíca imànica náiwitáise, yái Satanás, nàasu cuwáisàiricani ichùulìerica èeri mìnánái íiwitáise. Càide iyúwa matuíyéimi càmlíná nàalimá naicáca camalási icànéeri mèlumèlúiri iyú, càita nacái Satanás matuíca imànica náiwitáise, níai càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, ipíchaná nàalíacawa máiní cayábéericani yái tàacáisi wacàlidéerica Cristo iináwaná ìwali, yái Cristo cachàinírìica íiwitáise icànéerica mèlumèlúiri iyú, cáimiétacanéri náicha canánama, yáasáidéerica walí càinàcaalí Dios íiwitáise iyaca, Dioscáináni yái Cristoca. ⁵ Wía apóstolca, càmita wacàlida tàacáisi wàwaliwa yéewacaténá cayábaca wenàiwica iicáca wía, néese wacàlidaca Jesucristo ìwali Wacuèriná Dioscani. Wáimacáita nacái wàwaliwa pìasu wenàiwicacuéca wía wáibaidacaténacué pirí cáinináciná waicáca Jesús. ⁶ Wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali, yácáiná Dios idéca imàacaca wáalíacawa ìwali. Bàaluitésíwa canácaté camalási cháí èeri írìicu. Néeseté Dios ichùullacaté camalási icànáanápínaté catéeri írìicúise. Càita nacái Dios idéca imàacaca icamaláwa icànaca wawàwaliculé amalácaténá wáiwitáise yéewanápiná wáalíacawa Dios íiwitáise ìwali máiní cayábéericani. Jesucristo yáasáidaca walí amaléeri iyú càinàcaalí Dios íiwitáise iyaca, Dioscáináni yái Jesucristoca.

El vivir por la fe

⁷ Yá wadèniaca Dios icamaláná wawàwalicuwa, íná wáalíacawa Dios ìwali. Wadèniaca nacái ichàini wàyacáiná abédanamata Jesucristo yáapicha. Yái camalásica, chàinisi nacái càicanide iyúwa wawàsi máinìiri cawènica, cayábéeri

nacái iicácanáwa, iwàwacutéeri wacàlidaca ìwali áibanái irí. Quéwa wadèniaca yái cawènírica wawàsica wainá machawàaquéeri irícuwa càiride iyúwa catù mawèníchúa, bàcabàquéechúaca meedá, ibái icatùalenáca. Càita wáasáidaca Dios nééséericani yái chàinisi manuírica iyéerica wawàwalicu. Càmita wáibaida wachàini iyúwa. ⁸ Iná éwita máinicáaníta càulenáca namànica walí macái watéesebàa, càicáaníta wáalimá wáibaidaca Dios irípiná. Ewita nacái achúmacáaníta wáináidáanícawa wawàwawa ìwallise yái wàuwichàanácawa, càicáaníta càmita wawènúada wáiwitáisewa Dios ícha. ⁹ Naplàdàidaca nàuwichàidáanápiná wía, quéwa Dios cà mírita imàaca wía abéerita. Náucaca wía cáli ínatalé, quéwa càmitàacá namáalàida wía. ¹⁰ Ata alénacaalí wàacawa, yá abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía, iná wàyaca càiripináta càide iyúwa Jesús iyáanáté, yái yáaliéricatéwa yéetáanápinátéwa cáiwíri iyú. Càita wàuwichàacawa cháí èeri irícu wáasáidacaténá macái wenàiwica irí cáuca Jesús, yái icuèrica wía báawéeri ícha. ¹¹ Idécunitàacá wàyaca cháí èeri irícu, yá macái èeri imanùbaca abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía weebáidacáiná Jesús itàacái, wacàlidacáiná nacái iináwaná. Càita wáasáidaca áibanái irí wadèniáná Jesús icáuca cà míri imáalàawa éwita wainá yéetácanítawa áibaalípiná. ¹² Wacàlidacatécué pirí Jesucristo iináwaná, iná áibanái iwàwaca inúaca wía, quéwa pidécuéca peedáca piríwa picáucawa cà míri imáalàawa peebáidacáinácué Jesucristo itàacái.

¹³ Bàalutíe profetanái itànàaca tàacáisi Dios inùmalicuise íiméerica: “Nuebáidaca Dios iná nucàlidaca wenàiwicanái irí manuírca nuináidacawa nuwàwawa Dios ìwali”, càí íimaca yái tàacáisica. Càita nacái wía, wadéca weebáidaca Dios càide iyúwaté profetanái yeebáidáaná, iná wacàlidaca nacái áibanái irí Dios iináwaná. ¹⁴ Wacàlidaca Dios iináwaná wáalíacáináwa Dios imichàidacaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi ícha. Càita nacái wáalíacawa Dios imichàidáanápiná wía yéetácáisi ícha wàyacáiná abédanamata Jesús yáapicha. Yá Dios itépiná wía yàataléwa, píacáanítacué nacái. ¹⁵ Wía apóstolca, wàuwichàacawa wayúudàacaténácué pía. Yá manùbéeyéicalícué péená nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná, yásí manùbéeyéi nàapiná Dios irí cayábéeri ìwali yái cayábéerica imànírica nalí, yéewacaténá manùbéeyéi yáwanái náalimá náalíacawa máini cayábéerica Dios íiwitáise.

¹⁶ Iná càmita waméyáawa wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. Ewita wainá máinicáaníta béeri yàacawa, càicáaníta Dios iwàlisàida yàacawa wáiwitáise èeri imanùbaca. ¹⁷ Ewita wàuwichàacáanítawa manuísíwata Cristo irípiná madécaná èeri, càicáaníta waicáca wàuwichàanáwa cháí èeri irícu iyúwa achúméeri wawàsi ichàbéeripinácawa wáicha ráunamáita

máinícáiná manuísíwéerica yái cawènírica wadènièripiná càiripináta chènuniré ìwalíse yái wàuwichàanácawa Cristo irípiná, yácáiná wàypiná máiní cáimiétaquéri iyú Dios yáapicha chènuniré, icánéeyéi mèlumèlúri iyú càiripináta. ¹⁸ Iná càmita máiní wáináidáanácawa ìwali yái wàuwichàanácawa, càmicáiná cawèni waicá yái wawàsi ìyéerica cháí èeri irícu, yácáiná macáita yái ìyéerica cháí èeri irícu imáalàapinácawa mesúnamáita. Néese wamàacaca wawàwawa ìwali yái cawèníri chènuníiséerica càmlíricáwaca waicá, ìyéerica néré wàyacatalépiná càiripináta, wáallácáináwa yái chènuníiséerica càmlíricáwaca wadé waicáca siùcade ìyéeripiná càiripináta èeri càmlíri imáalàawa.

5

¹ Wáallácawa wainá ìyaca càide iyúwa capli wadènièrica cháí èeri irícu, càide iyúwa nacái caplima càmlírica ìya càiripináta. Néese wéetácaalíwa càide iyúwa capli imáalàacaalíwa, yá wadènapiná waináwa chènuníiséeri, Díoscáiná idéca ichùnìaca walípináni, càiride iyúwa wacapèepiná chènuníiséerica càmlírica imáalàawa, càmlírica wenàiwica imànicalé icáapi iyúwa. ² Iná yéewa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá èeri irícuíríca yáapichawa, yá máiní wawàwaca wàwalica wainá wàlisàíwa chènuníiséerica. ³ Yá wàwalipiná wainá wàlisàíwa néré càide iyúwa wàwalicaalí wabàlewa. ⁴ Idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá irícuwa, yá achúmaca wawàwa wáináidacawa wainá ìwaliwa, wawàwacáiná wàwalica wainá wàlisàíwa, yéewanápiná wainá èeri irícuíri iwènúacawa wàlisàí iyú ìwalíse yái wacáuca càmlírica imáalàawa Dios yèeripináca walí. ⁵ Dios idéca màulenáca imànica wía wàwalicaténá wacáuca wàlisàíwa. Dios idéca nacái imàacaca walí Espíritu Santo yàacawéeridacaténá wía yéewanápiná wáallácawa báisíri iyúcani Dios yàanápiná walí wacáuca wàlisàí càide iyúwa ímáanáté walí.

⁶ Iná yéewa manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali mamáalàacata. Wáallácawa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu wainá irícuwa, wàyaca càide iyúwa canéeyéi yàasu cáli, càmicáináca wàya Wáiwacali yáapichawa. ⁷ Càmitàacá wáalimá waicáca Wáiwacaliwa, quéwa weebáidacani wáiwitáise iyúwa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu. ⁸ Manuíca nacái wáináidacawa wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa. Wáalláca nacáíwa cayábáanápiná cachàiníwanái walíni wéetácaalíwa wamusúacaténáwa wainá íichawa wàacaténá wàyaca chènuniré Wáiwacali yáapichawa. Càita máiní wawàwa wàyaca yáapicha. ⁹ Iná wáalimáida wamànica càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná càiripináta idècunitàacá wàyaca wainá irícuwa cháí èeri irícu, càita nacái wéetácaalíwa wàacaténá wàyaca Wáiwacali yáapichawa. ¹⁰ Yácáiná wía yeebáidéeyéica Cristo

itàacái, iwàwacutápiná macáita wabàlùacawa Cristo ípunita áibaalípiná chènuniré, Cristo icàlidacaténá waináwaná ìwali, càinàcaalíté wamànica wàyacaalíté cháí èeri irícu wainá irícuwa. Wáibaidacaalí cayábéeri iyú Cristo irípiná, yásí yàaca wawèni. Quéwa càmicaalí wáibaida cayába irípiná, càita nacái canácaalí iwèni yái wáibaidacaléca, yá canáca wàasu cawèníri.

El mensaje de la paz

¹¹ Iná wáaliacáináwa iwàwacutáca wàaca Wáiwacali iyéinináwa, wía apóstolca, íná wáalimáidaca cachàiniíri iyú wáasáidacaténá áibanái irí wataànica báisíri iyú, Dios idéca nacái ibànùaca wía. Dios yáaliacawa wàwali cayábéeri iyú, ìwali nacái yái wamànírira. Yá nuwàwacué pialíacawa nacái Dios idéca ibànùaca wía. ¹² Picácué piináidawa wataànicáita wàwaliwa cayábéeri iyú meedá càide iyúwaté abénaméeyéi péenácué icháawàaná waináwaná ìwali quéechatécáwa. Càmita cáimacái waicá wíawawa áibanái íicha, néese wawàwacáita pialíacuéca wàinàcaalí wamànica, càinàcaalí wataànica nacái wawènúadacaténá wenàiwica íiwitáise Dios irípiná. Càita wacàlidacuéca piríni casímáicaténácué piicáca wía, wía yéewáidéeyéicatécué pía. Iná áibanái íimacaalícué pirí càmitasa Dios yàasu apóstol núa, íibaidéerica Dios irípiná, yásí pialimácué pimawèniadaca nàasu tàacáisi, níara cachàiniyéica íicáca yáawawa iyúwa cayábéerica íicácanáwa, icàlidéeyéi nacái máini cayábéeri iyúni, quéwa càmita báisi nawàwa náibaidaca Dios irípiná náiwitáise cayábéeri yáapichawa. ¹³ Abénaméeyéi péenácué nadéca náimaca wàwali máiwitáise casa wía máiníciná wáibaidaca Dios irípiná cachàiniíri iyú, wacàlidacáiná nacái itàacái macái wachàini iyúwa. Quéwa wadéca wamànica càì cáinináciná waicáca Dios, wawàwa nacái áibanái yàaca irí cayábéeri. Néese macáitacué pialíacawa wadéca wéewáidaca pía éeréeri iyú, cáimiétaquéeri iyú nacái càide iyúwa cáiwitáiseeyéi. Wadéca càì wamànica wayúudàacaténácué pía. ¹⁴ Wáaliacawa cáinináca Cristo íicáca wía manuísíwata, íná yéewa máini wawàwaca wáibaidaca irípiná macái wacáuca iyúwa wáaliacáináwa báisíri iyúcani abéeri wenàiwica, yái Cristoca, idéca yéetácawa macái wenàiwica íichawalíná. Iná yéewa Dios íicáca macái wenàiwica càide iyúwa nadéca nacáicaalí néetácawa nabáyawaná ichùullacawa. ¹⁵ Cristo idéca yéetácawa macái wenàiwica íichawalíná, yéewanápiná cawinácaalí iyéeyéica cháí èeri irícu yeebáidéeyéica Cristo itàacái càmita nàya càide iyúwa nawàwáanáta meedá, néese iwàwacutá nàyaca càide iyúwa Cristo iwàwáaná, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, imichéericaté nacáwa yéetácáisi íicha wàwalinápiná. ¹⁶ Iná siúcáisede càmita waicá áibanái càide iyúwa èeri mìnáná íicáaná wenàiwica. Ewita bàaluité canácáanáta iwèni waicáca

Cristo, càide iyúwa èeri mìnali meedá, càicáaníta siùcade càmita quirínama wáináidacawa ìwali càì. ¹⁷ Iná cawinácaalí wenàiwicaca ìyéerica abédanamata Cristo yáapicha, Dios idéca iwàlisàidaca íiwitáise. Yá iyúwaté ìyáaná quèechatécáwa idéca ichàbacawa íicha, yá idéca idàbaca ìyaca wàlisàì iyú.

¹⁸ Dioscata yáì imàníirica càiri cayábéeri wenàiwicanáì irí. Cristo yéetácatéwa wáichawalíná, iná Dios idéca iwènúadaca wáiwitáise irípiná, yá siúcáisede cayábaca wáapicha Dios, idéca nacáì Dios imáidaca wía wáibaidacaténá irípiná, wacàlidacaténá itàacáì macáì wenàiwica irí yéewanápiná neebáidacani, cayábacaténá náapicha Dios nacáì. ¹⁹ Yáì tàacáisi íimáanáca, Cristo yéetácatéwa èeri mìnánáì íichawalíná nabáyawaná ìwalíise, yéewanápiná cayábaca náapicha Dios, yá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo itàacáì. Dios idéca ichùuliaca wacàlidáanápiná yáì tàacáisi wenàiwicanáì irí. ²⁰ Iná Cristo ibànuèyéica wía wacàlidacaténá itàacáì wenàiwicanáì irí. Wacàlidacuéca pírí Cristo itàacáì Dios imáidacáinacué pía wàasu tàacáisi iyú. Yá wasutácué píicha wawàsi manuísíwata Cristo inùmalícuíse piwènúadáanápinácué píiwitáisewa Dios irípiná yéewanápinácué cayábaca píapicha Dios. ²¹ Cristo càmitaté imàni ibáyawanáwa; quéwa Dios yùuwichàidacatèni wáichawalíná càide iyúwa cabáyawaná nacáiricani, yáì Cristoca. Dios yùuwichàidacaté Cristo càide iyúwa idéca nacáicaalí macáì èeri mìnánáì ibáyawaná ìyaca ìwali, yáì Cristo mabáyawanéerica. Càité Dios imànica yéewanápiná mabáyawanáca iicáca wía, wía ìyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha, Cristo yùuwichàacáinátéwa yùuwichàacáisi iyú yàanèeripinácatéwa wàwali wabáyawaná ìwalíisewa.

6

¹ Iná siùcade wáibaidacáinacué Dios irípiná píapicha, yá wasutácué píicha wawàsi càmlínápinácué píuca píichawa yáì cayábéeri Dios imàníiricuéca pírí mawèníiri iyú iwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

² Bàaluitécáiná profeta itànàacaté Dios itàacáì. Dios íimacaté: “Nuémìacaté pisutáaná nuícha nuwàwacaalíté nuicáca pipualé; yáté nuwasàaca pía nùasu yùuwichàacáisi íichawa nuyúudàacaténá pía”,

càì íimaca yáì Diosca. Siùcade wéenánáì, idéca wéenáiwana yàanàaca cayábéeri iyú Dios iicácaténá wapualé siùcade, iná iwàwacutá wenàiwica isutáca Dios íicha siùca. ¡Siùca Cristo iwàwaca iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha!

³ Wáalimáidaca macáì wachàini iyúwa wàyacaténá machacàníiri iyú càiripináta ipíchaná áibanáì báawaca naicáca Dios itàacáì wacàlidéerica nalí, néese càmita nawàwa nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná. Wàyaca machacàníiri

iyú càmicáiná wawàwa áibanái itàaníca báawéeri iyú ìwali yái wáibaidáanáca Dios irípiná. ⁴ Néese càinácaalí wawàsi wamàni, yá wáalimáidaca wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéica irípiná. Càita wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía: Wàideníaca wàuwichàanáwa máiní matuíbanáiri iyú, éwita canácaalí walí wawàsi wamáapuèrica, càita nacái áibanáicaalí càulenáca namànica walíni. ⁵ Càita nacái wàideníaca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú éwita nacapèedáidacaalí wía, càita nacái náucacaalí wía presoíyéi ibànaliculé, càita nacái báawacaalí namànica yàcalé mìnanaí íiwitáise àta napiacatalétawa nàwacáidáyacacawa nanúacaténá wía. Càita nacái wàideníaca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú éwita iwàwacutácaalí wáibaidaca cachàiníiri iyú àta máiníacataléta chamàleca wía, càita nacái càmicaalí waimá cayába táiyápinama wáibaidacaténá Dios irípiná, wasutácaténá íicha nacái, càita nacái máapicaalí wía canácáiná wayáapiná. ⁶ Càita wamànica wáasáidacaténá Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéica irípiná. Wàyaca masaquèeri iyú; wáalíaca báisíiri tàacáisi; càmita calúa wía ráunamáita áibanái yáapicha, wamàni nacái nalí cayábéeri; Espíritu Santo iyaca wawàwalicu; cáinináca waicáca wenàiwica báisíiri iyú yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéica irípiná. ⁷ Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi báisíirica, wamànica nacái Dios ichàini iyú yái càmlírica wenàiwica idé imànica. Yái wàyáanáca machacàníiri iyú, càicanide iyúwa wacáapisài chènuníiséerica wapéliérípiná iyú Dios irípiná. Càita wamànica ùwicái Dios irípiná: Wamànica ùwicái Satanás íipunita wawènúadacaalí wenàiwica íiwitáise Dios irípiná. Wàyacaalí nacái machacàníiri iyú, yásí wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ⁸ Abénaméeyéi wenàiwica nàaca wáimiétacaná. Aibanái nacái caná wawèni naicáca wía. Abénaméeyéi natàaníca wàwali cayábéeri iyú; áibanái nacái natàaníca wàwali báawéeri iyú. Naicáca wía càide iyúwa cachiwéeyéi éwita wacàlidacáaníta yái báisíiri tàacáisica. ⁹ Namànica walí báawéeri càide iyúwa càmicaalí náalía naicáca wía, éwita náalíacáaníta naicáca wía cayába. Naicáca wía iyúwa yéetéeyéipináwa, quéwa cáuca wía. Nàuwichàidaca wía manuísíwata quéwacá càmita nanúa wía. ¹⁰ Naicáca wía iyúwa achúméeyéi iwàwa, yá báisícata áibaalí achúmaca wawàwa, quéwa wayanídacawa mamáalàacata wawàwalicuísewa. Ewita catúulécanácáaníta wía, càicáaníta wadéca wawacùaca yái báisíiri cawènírica madécaná wenàiwica irí, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Wàyaca càide iyúwa canásíwéeyéi yàasu, quéwa Dios yáapicha wadèniaca macáita.

¹¹ Píacué wéenánáica Corinto iyacàlená mìnánáica, wadéca wacàlidacuéca pírí macáita iyúwa wáináidáanáwa. Càmitacué wabàa pícha wáiwitáisewa. ¹² Càmita wawènúada pícha wáiwitáisewa, néese cáinináca waicácuéca pía mamáalàacata. Quéwa càmitacué máini cáininá piicáca wía. ¹³ Iná nusutácué pícha wawàsi càide iyúwa abéeri nániri isutáaná yéenibe íchawa wawàsi: Cáininácué piicáca wía báisíiri iyú càide iyúwa cáinináanácué waicáca pía.

Somos templo del Dios viviente

¹⁴ Picácué picásàawa náapicha níara càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, càita nacái picácué pimàni wawàsi náapicha, càmicáiná yéewa abédanamacué píiwitáise náapicha; yáicáiná cawinácaalí iwàwéerica iyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná càmita yéewa abédanama íiwitáise áiba wenàiwica yáapicha càmirica iwàwa iyaca machacàníiri iyú. Càide iyúwa càmlíná yéewa camalási yàacawéeridaca catéeri, càita nacái càmita yéewa abédanama amaléeri íiwitáise catéeri íiwitáise yáapicha. ¹⁵ Càide iyúwa càmlíná yéewa abédanamata Cristo íiwitáise Satanás yáapicha, càita nacái cawinácaalí yeebáidéerica Jesucristo itàacái càmita nacái yéewa abédanamata íiwitáise yáapicha abéeri càmirica yeebáida Jesucristo itàacái. ¹⁶ Péemíacué comparación: Canáca yéewaná wenàiwica itéca ídolonái, níai cuwáiná yéenáiwánáca, Dios yàasu templo iriculé, yái capli wenàiwica isutácàaluca Dios íicha, càmicáinácué yéewa wàaca cuwáiná ícàaluíniná wàacaalí Dios icàaluíniná. Píacué, càicuéca píade iyúwa cáuri Dios yàasu templo, cáuri Dios iyacáinácué piwàwalicu. Dios iyacáinácué píapicha, íná canáca yéewaná pìyaca abédanamata áibanái yáapicha càmiyéica yeebáida Dios. Dios idéca càì íimaca wàwali, wía yàasu wenàiwicaca:

“Nùypiná nèewibàa, nuèpunípiná nacáíwa náapicha; núatapiná Nacuèriná Dios, níatapiná nacái nùasu wenàiwica”, càì íimaca yái Diosca. ¹⁷ Iná Wáiwacali íimaca walí nacái:

“Pimusúacuéwa nèewíise, píacué nacáíwa náicha; picácué pimàni pibáyawanáwa náapicha, níara casaquèeyéica íiwitáise. Néese nuedápinácué píawa nùasu wenàiwicapináwa.

¹⁸ Núatapiná Píaniricué, píatapinácué nacái nuénibewa”, íimaca yái Wáiwacalica, yái cachàiníríca náicha canánama.

7

¹ Iná péemíacué cayába, píacué wéenánái cáininéeyéica waicáca, nudéca nucàlidacuéca píriní càide iyúwa Dios íimáanáté cáimiétacanéeri iyú imànínápiná walí. Iná iwàwacutá wacùaca wíawawa masaquèeri iyú méetàuculé báawéeri íicha

ipíchaná wamànica wabáyawanáwa wainá iyúwa, wáiwitáise iyú nacáíwa. Iwàwacutácué wàaca Dios iyéininá, wamàaca irí nacáí wíawawa wáalimáidacaténá wàyaca mabáyawanéeri iyú.

La conversión de los corintios

² Píacué wéenánáica, wasutácué píicha wawàsi cáinináanápínácué piicáca wía àniwa. Canácatacué báawéeri wamàníirité pirí. Càmitaté nacáí wawènúadacué píiwitáise cayábéeri íicha. Canátaté wachìwáidáanácué pía. ³ Càmita càí núuma nucháawàacaténácué pía. Càide iyúwaté núumáanácué pirí quéechatécáwa: Cáininácuéca nuicáca pía manuísíwata, idècunitàacá nùyaca cháí èeri irìcu, càita nacáí wéetácaalíwa. ⁴ Manuíca nuínáidacawa nuwàwawa pìwalicué pimàníinápínácué machacàníiri iyú càide iyúwa núumáaná. Máiní casímáica nuicácuéca pía nacáí pimànicáinácué cayábéeri. Ewita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, wía apóstolca, càicáaníta nuchàiniadaca nuwàwawa casímáiri iyú manuísíwata nuémìacáinácué piináwaná ìwali.

⁵ Wàanàacatáiseté aléi Macedonia yàasu cáli íinatalé, càmita wadé wayamáidacawa matuíbanáiri iyú, néese namànica walí máiní càulenéeri iyú àta alénácaalí wàacawa. Abénaméeyéi nawàwaca napéliaca wía. Yá nacáí achúmaca wáináidacawa wawàwawa wacalùniwa wawàwalicuíséwa. ⁶ Quéwa Dios, yái ichàiniadéerica nawàwa, cawínácaalí achúméeyéica iwàwa, ichàiniadacaté wawàwa nacáí Tito yàanàacaalíté wàatalé. ⁷ Càníirítaté abéta Tito ìwali casímáica wawàwa yàanàanáca, néese casímáicaté wawàwa pichàiniadacáinácué Tito iwàwa ìyacaalítécué píapícha. Tito icàlidacaté walí máinícué piwàwa piicáca wía. Icàlidacaté nacáí walí achúmáanácué piwàwa nùwaliná, máinícué nacáí piwàwaca pimànica càide iyúwa nùlàanácué pía. Ináté nuémìacáináté càiri tàacáisi, ínà casímáicaté nuwàwa máiní cachàiniwanái.

⁸ Ewitaté nùasu quéechéeri cuyàluta nutànèericatécué pirí achúmacaté imànicuéca piwàwa, càicáaníta siùca càmita achúma nuwàwa ìwali. Quéechatécáwa achúmaca nuwàwa nùalíacáinátéwa achúmaca nùasu quéechéeri cuyàluta imànicuéca piwàwa achúma èeripinátaté. ⁹ Siùca quéwa casímáica nuwàwa. Càmita casímái nuwàwa ìwali yái achúmáanácuéca piwàwa, néese casímáica nuwàwa piwènúadacáinátécué píiwitáisewa Dios irípiná àniwa achúmáacáinácué piwàwa ìwalíise yái báawéerica pimàníiricatécué. Achúmacatécué piwàwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, ínà yéewa yáara quéechéeri cuyàlutaca nutànèericatécué pirí idéca iyúudàacuéca pía. ¹⁰ Achúmacaalí wawàwa wabáyawaná ìwaliwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí wawènúadaca wáiwitáisewa báawéeri íicha Jesucristo

iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Néese càmita quirínama iwàwacutá achúmaca wawàwa ìwalíse. Quéwa áibanái èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, achúmacaalí nawàwa iwàwacutácáiná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùulìacawa cháí èeri irícu, càmita nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Iná néetápinácawa nabáyawaná yáapichawa méetàuculé Dios ícha càiripináta. ¹¹ Idéca achúmacuéca piwàwa pibáyawaná ìwalicuéwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, jíná Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri manuísíwata! Dios idéca imàacacué pínáidacawa cáalíacáiri iyú ìwali yái báawéeri wawàsica, ínáté pidécuéca pichùniacani ipíchanácué cabáyawanáca pía ìwalíse mamáalàacata. Yá máini calúacatécué piicáca yái báawéeri wawàsica namàníricaté pèewi. Cáalucatécué nacái pía càmíicáinácué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca pía. Néeseté piwàwacuéca piicáca núa. Piwàwacatécué nacái piùwichàidaca péenásàiri imàníricaté ibáyawanáwa. Iná pidécuéca píasáidaca càmita quirínama cabáyawanáca pía ìwalíse yái wawàsi báawéerica. ¹² Iná nutànàacaalícué pirí yáara quéechéeri cuyàlutaca, báisícata nuínáidacatéwa nùyaca ìwali yái wenàiwica imàníricaté ibáyawanáwa, nuyúudàacaténá nacái yái yùuwichèericawa báawéeri ìwalíse. Quéwa máini cachàiníwanái nuínáidacatéwa nùyaca pìwalicué canánama yéewanápináté píasáidacuéca Dios iicápiná cáinináanácuéca piicáca wía. ¹³ Càita Dios idéca ichàiniadaca wawàwa yéewacaténá casímáica wía àniwa.

Quéwa máini casímáica cachàiníwanái wawàwa waicáca casímáiná Tito iwàwa, yácáiná macáitacué pidéca pichàiniadaca iwàwa manuísíwata. ¹⁴ Ipíchawáiseté Tito yàaca ipáchiacuéca pía, yáté nucàlidaca iríni cayábaca nuicácuéca pìiwitáise, càmítaté nacái báí núa pìwalísecué. Néese càide iyúwa wacàlidáanácué pirí abéerita yái báisíiri tàacáisica, càita nacái báisíirica macáita yái wáimáanácaté Tito irí wáimacaalíté irí casímáicué waicáca pìiwitáise. ¹⁵ Yá cáinináca Tito iicácuéca pía cachàiníwanái mamáalàacata iwàwalicáiná peebáidacatécué itàacái, pitàidacatécué nacái cayábéeri iyúni, cáimiétaquéeri iyú nacái. ¹⁶ Yá casímáica nuwàwa nùalimáicáiná manuía nuínáidacawa nuwàwawa pìwalicué nùalíacáináwa báisíiri iyúcani casímáináca waicáyacacawa àniwa!

8

Generosidad en las ofrendas

¹ Píacué wéenánáica wawàwacué wacàlidaca piríni siùcade càinácaalí iyú Dios idéca imànica cayábéeri nalí níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìwacáidáyaquéeyéicawa cháí Macedonia yàasu cáli ínata. ² Ewita nàuwichàacáanítawa

manuísíwata Jesucristo irípiná neebáidacáiná itàacái, càicáaníta máiní casímáica nawàwa. Máiní catúulécanáca nía quéwa nadéca namàacaca manùba plata Dios irípiná manuiri ofrenda iyú càide iyúwa càasuíyéi. ³ Nudéca nuicáca nutuí iyúwani namàacaca plata Dios irípiná iyúwata nadèñanà. Nùaliácawa nacái nadéca namàacaca ofrenda casímáiri iyú manuísíwata cachàiníwanái ícha yái náalimáanáca namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú, càide iyúwaté nawàwáaná nawàwalicúsewa. ⁴ Nasutácaté wáicha wawàsi manuísíwata wamàacáanápínaté namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú càide iyúwaté áibanái imàacáanaté ofrenda nayúudàacaténá wéénánái catúulécanéeyéi, yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái. ⁵ Níái Macedonia yàasu cáli néeseéeyéica nadéca namàacaca manùba plata manuiri ofrenda iyú cachàiníwanái ícha yái watuíyèericaté. Quéechatécáwa namàacaca níawawa Wáiwacali irí namànicaténá càide iyúwa iwàwáaná, neebáidacaté nacái walí namànicaténaté càide iyúwa wàalàaná nía Dios inùmalicúise, néese namàacacaté plata ofrenda iyú Dios irípiná. ⁶ Iná wadéca wasutáca Tito ícha wawàsi yàanápínácawa píatalécué àniwa yeedácaténácué pícha yái manuiri ofrenda pidàbéericuécáwaca placa irí bàaluité. ⁷ Pidécuéca pimànica cayábéeri iyú manuísíwata. Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. Pidécuéca nacái picàlidaca Dios itàacái cayábéeri iyú. Pidécuéca píaliácawa Dios itàacái ìwali, pidécuéca píibaidaca cayába Dios irípiná. Pidécuéca nacái cáinináca píicáca áibanái manuísíwata càide iyúwa wéewáidáanácué píá, íná iwàwacutácué pimàacaca manuísíwéeri ofrenda nacái Dios irípiná casímáiri iyú, piyúudàacaténácué catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁸ Càmitacué càì nùumaca pirí nuchùulíacaténácué píá cachàiníiri iyú pimàacáanápínácué plata ofrenda iyú Dios irípiná. Néese nuwàwacáitacué píaliácawa áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadéca namàacaca ofrenda casímáiri iyú, nuwàwacáinácué numichàidaca píiwitáise píásáidacaténácué cáinináca píicáca áibanái báisíiri iyú. ⁹ Yácáiná píaliácuéwa Wáiwacali Jesucristo imànicaté walí cayábéeri mawèníiri iyú. Ewitaté máinícáaníta càasucani Dios yáapicha icùacáinaté macáita chènuníise, càicáaníta imàacaca íchawa yàasu cawèníiriwa macáita, yá iyacaté cháì èeri írìcu iyúwa canéeri yàasu cáininácáiná íicácuéca píá. Iná yéewa càasucuéca píá siùcáisede cawèníiri chènuníiséeri iyú Wáiwacali itúulécaná ìwalíise.

¹⁰ Nuwàwaca nuyúudàacuéca píá, íná nucàlidacué pirí siùcade càinácaalí nuínáidacawa píasu ofrendapíná ìwali: Aiba camuímíté pidàbacatécué píwacáidaca píasu ofrendawa, pimàacacatécué plata Dios irípiná casímáiri iyú. ¹¹ Siùca

nùlàacué pía pìwacáidáanápíná mamáalàacatani càide iyúwacué pìalimáanáta àta pìmáalàidacatalétacué pìwacáidaca yái plata picàlidéericatécué nulí ìwali. Pimànicué nacái casímáiri iyúni càide iyúwaté pidàbáanáté pimànicani. ¹² Báisícaalí wenàiwica iwàwa imàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú, yásí cayábaca Dios iicáca yàasu ofrenda. Dios càmita isutá wáicha wawàsi càmírica wadènia.

¹³ Càmita nuchùulla pía pìanápínacué pìasuwa macáita piyúdàacaténacué áibanái àta canácatalétacué pirí yái pimáapuèrica. ¹⁴ Néese núumacué pirí cayábaca piyúdàacaalícué nía nàyacaténá càide iyúwacué pìyáaná, càmíyéica máiní càasu pìicha, càita nacái càmíyéicué máiní catúulécaná pìicha. Siùcade pidèniacué pìasuwa cayába piyúdàacaténacué catúulécanéeyéi wenàiwica. Néese áibaalípiná nadèniaca nàasuwa cayába, yásí náalimá nayúdàacuéca pía, càmicaalícué pidènia yái pimáapuèrica. Càitacué pìalimápiná pìyaca abédanamata. ¹⁵ Cayábaca iyacaalí càide iyúwaté Dios imàniíná israelitanái irí bàaluité. Dios imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa chènuníse israelitanái nàwacáidacaténáni nayáapínáwa. Yá Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái íiméerica: “Abénaméeyéi ìwacáidacaté manùba maná quéwa càmítaté nadènia manùba íicha yái namáapuèrica. Càita nacái abénaméeyéi ìwacáidacaté achúmáanata maná quéwa nadèniacaté macáita namáapuèrica”, càì íimaca. Iná iwàwacutá wayúudàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái.

Tito y sus compañeros

¹⁶ Nùaca Dios irí cayábéeri imàacacáináté Tito cáininácuéca iicáca pía càide iyúwa cáinináanácué nuicáca pía nacái. Iná yéewa Tito iwàwaca iyúudàacuéca pía. ¹⁷ Iná nusutácaalíte Tito yàanápínacué pìatalé, yáté yeebáca nulí casímáiri iyú. Iwàwacáinácué nacái iyúudàaca pía, iná idéca íináidacawa yàanápínacué iicáca pía siùcade.

¹⁸ Iyaca cháí áiba wéenásàiri cayábéeri iináwaná, yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yánica wabànùacani Tito yáapicha. Macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca nacàlidaca iináwaná ìwali cayábéeri iyú yái wéenásàirica, íibaidacáiná cayába Dios irípiná icàlidacaténá yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwàsàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁹ Yá nacái níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadéca needácani yái wéenásàirica yàacawéeridacaténá wía, iyúudàaca nacái watéca ofrenda, yéewacaténá wàaca Wáiwacali íimiétacanáwa, wáasáidacaténá nacái wawàwaca wayúudàaca wenàiwica catúulécanéeyéi, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁰ Wawàwa

watéca wáapichawani yái wéenásàirica cayábéeri iináwaná ipíchaná áibanái itàanica báawéeri iyú wàwali ofrenda ìwalíise, yái wàwacáidéerica wàyaca, manuícáináni, yái ofrendaca. ²¹ Wawàwa càì wamànica wáalimáidacáiná wamànica machacànìiri iyú macáitani, càmlíricata abéta Wáiwacali iicápiná, néese macái wenàiwica iicápiná nacái.

²² Wabànùaca nacái náapicha áiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, yái yáasáidéerica walí madécaná yàawiría ìbaidáaná Dios irípiná cachàinìiri iyú. Siuca nacái máini cachàiníwanái iwàwaca iyúudàacuéca pía manuícáiná ìnàidacawa iwàwawa pìwalicué manuísíwata, yéemìacáinácué piináwaná piwàwáanácué piyúudàaca áibanái. ²³ Aibacaalícué isutá yéemìawa pía Tito ìwali, yá picàlidacuéni nalí nùacawéerinácani, ìbaidéerica nacái núapicha Dios irípiná wayúudàacaténácué pía. Nasutácaalícué nacái néemìawa pía nàwali níái áibanái wéenánáica Tito yáapichéeyéica, yá picàlidacué nalí càì, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái níaca ibànù nía, náibaida nacái Cristo irípiná yéewacaténá áibanái yàaca Cristo icàaluíniná. ²⁴ Iná nàanàapinácaalícué piatalé, yá piásáidacué nalí cáininácuéca piicáca nía báisìiri iyú, yéewanápiná macáita wenàiwica áiba cáli néeseéeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náalíacawa pimànicuéca cayábéeri, náalíacaténá nacáiwa wacàlidacatécué piináwaná ìwali machacànìiri iyú, watàanícaalíté cayábéeri iyú pìwalicué.

9

La colecta para los hermanos

¹ Càmita iwàwacutá nutànàacuéca pirí àniwa ìwali yái piasu ofrendapináca, pìwacáidéeripinácuéca piyúudàacaténácué catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

² Núalíacáináwa cayábacuéca píiwitáise, núalíaca nacáiwa piwàwacué pìwacáidaca plata pimàacacaténáni Dios irípiná ofrenda iyú. Càita nucàlidacué casímáiri iyú piináwaná ìwali càiripináta nalí níái Macedonia yàasu cáli néeseéeyéica. Nudéca nucàlidacuéca nalí piináwaná ìwali, piácué iyéeyéica Acaya yàasu cáli ìnata, píináidáanátécué pìwacáidaca ofrenda idé abéeri camuíca néese. Iná yéewa batéwa macáita iyéeyéica cháì Macedonia yàasu cáli ìnata nadéca namichàidaca náiwitáisewa néemìacáinácué piináwaná ìwali pimàacáanápinácué plata Dios irí ofrenda iyú, iná nawàwaca namàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú nacái. ³ Quéwa nubànùacuéca piatalé níái wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ipíchanácué càmitàacáwa pimàni càide iyúwa nucàlidáanátécué piináwaná ìwali cayábéeri iyú piasu ofrenda ìwalipiná. Nuwàwaca báisíta pimàalàidacuéca pìwacáidacani ipíchawáise

nàanàacuéca pìatalé càide iyúwaté nucàlidáaná áibanái irí piináwaná ìwalicué. ⁴ Aibanái Macedonia yàasu cáli néeséeyéi nàanàacaalí núapicha pìatalécué, càmita nuwàwa nàanàacuéca pía càminácáwa pìwacáida ofrenda, ipíchaná báica wía ìwalíse yái wacàlidáanáca manuíca wáináidacawa wawàwawa pìwalicué pìwacáidáanápinácué ofrenda. Yá nacái báipínácué píawa canácaalícué píasu ofrenda piyúudàacaténácué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Iná nudéca nuínáidacawa nusutáanápiná náicha wawàsi níái wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàanápinácué napáchiaca pía quéecha nupíchalécáwa, nayúudàacaténácué pimáalàidaca pìwacáidaca píasu ofrendawa càide iyúwaté picàlidáaná bàaluité. Iná pimáalàidacanáamicué pìwacáidaca píasu ofrendawa cayába, yásí náalíacawa pimàacacué plata Dios irípiná casímáiri iyú piwàwacáinácué piyúudàaca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeni càmicaalícuécáwa pimáalàida pìwacáidaca ofrenda, yásí áibanái náináidacawa càmitacué báisi piwàwa pimàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú, nayúunáidapíná nacái weedácuéca píichani cachàiníiri iyú.

⁶ Péemíacué cayába comparación: Aibacaalí wenàiwica ibàna achúmáana, yásí yeedáca yàacàsi achúmanamata; quéwa ibànacaalí manuí, yásí yeedáca manùba yàacàsi. Càita nacái pimàacacaalícué achúméeri ofrenda, yásí Dios imànicuéca pírí achúméeríina cayábéeri; quéwa pimàacacaalícué manuíri ofrenda, yásí Dios imànicuéca pírí cayábéeri àniwa manuísíwata. ⁷ Iwàwacutá macái wenàiwica imanùbaca imàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú càide iyúwa íináidáanáwa iwàwalícuísewa. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica imàaqueeyéica ofrenda casímáiri iyú. Càmita Dios iwàwa wamàacaca plata ofrenda iyú báawacaalí wawàwa ìwalíse, càide iyúwa áibanái idéca nacáicaalí ichùullaca wía cachàiníiri iyú. ⁸ Dios yáalimá imànicuéca pírí macái cayábéeri íiwitáaná manuísíwata càiripínáta pidènlacaténácué macáita pimáapuèricuéca, pidènlacaténácué nacái píasuwa cayába piyúudàacaténácué macái íibaidacalési íiwitáaná cayábéeri. ⁹ Càité profeta itànàacaté Dios itàacái bàaluité:

“Yái wenàiwica cayábéerica íiwitáise idéca yàaca catúulécanéeyéi yàasupíná manuísíwata. Imànipíná áibanái iríwa machacàníiri iyú càiripínáta”,

cài íimaca. ¹⁰ Dios yàacuéca walí bànacalé íimi wabànacaténácué wabànacalewa. Yàacué nacái walí yàacàsi wayáapíná. Càita nacái Dios yàapínácué pírí macáita yái pimáapuèrica. Dios imàacapínácué pidènlaca píasuwa cayába píacaténácué catúulécanéeyéi yàasupíná. Néese Dios imàacapínácué píasu ofrenda iyúudàaca nía manuísíwata. Yásí Dios

imànicuéca piriwa cayábéeri manuísíwata, yéewanápinácué piyúudàaca áibanái àniwa. ¹¹ Càipinácué pidèniápinácué macái cawèníri íwitàaná yéewanápinácué pìaca catúulécanéeyéi yáasupiná manùba. Pibànùacaalícué pìasu ofrendawa nùapicha catúulécanéeyéi irípiná, yásí níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàapiná Dios irí cayábéeri pìasu manuírí ofrenda ìwalíse. ¹² Yácaíná watépinácué pìasu ofrenda catúulécanéeyéi irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmlíricata abéta wàa nalí yái wawàsica namáapuèrica, néese wachàiniadapiná nawàwawa nacái nàacaténá Dios irí cayábéeri manuísíwata. ¹³ Nàapiná Dios irí cayábéeri, yácaínácué pìasu ofrenda yáasáidapiná nalíwa peebáidacuéca Cristo itàacái cayábéeri pimànicaténá càide iyúwa Cristo ichùulìanácué pía. Nàapiná nacái Dios icàaluíniná ìwalíse yái manuírí ofrenda pimàaqueéricuéca piyúudàacaténá nía, áibanái nacái. ¹⁴ Yá nacái nasutápinácué Dios ícha pìrìpinácué manuísíwata, máiní cáininéeri iyú, Dios imànicáinácué pìrì cayábéeri mawèníri iyú. ¹⁵ ¡Wàacué Dios irí cayábéeri imànicáiná walí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata, quéwa máiní manuí cachàiníwanái ícha yái wáaliméeripináca wacàlidaca èeri mìnánái itàacái iyú!

10

La autoridad de Pablo como apóstol

¹ Núa Pablo, nùalàacué pía manuísíwata, quéwa éeréeri iyúta nacái càide iyúwa Cristo yàalàaná wenàiwica éeréeri iyú, imàni nacái cayábéeri wenàiwica irí. Abénaméeyéi péenácué náimaca nùwali cáalucasa nuicácuéca pía, náimaca nacái nùalàacasa wenàiwica éeréeri iyú idècunitàacá nùyaca píapicha, quéwa náimaca nùyacaalícué déeculé pícha, yá nùalàacuécasa pía cachàiníri iyú, náimaca. ² Uwé, nusutácué pícha wawàsi manuísíwata, picácué pìalimáida piicáwa núa nùacaalípiná nupáchiacuéca pía, ipíchaná iwàwacutáca nùalàaca nía cachàiníri iyú níara péenácuéca icháawèeyéica nuináwaná ìwali náimacáiná numànicasa càide iyúwa èeri mìnánái imàníiná càmlíyéica yeebáida Dios. Nudéca nuínáidacawa nùalàanápíná nía cachàiníri iyú nùyacaalípinácué píapicha càmicaalícáwa nawènúada náiwitáisewa báawéeri ícha. ³ Báisícata iwàwacutá wáyaca cháí èeri irícu càide iyúwa macái èeri mìnánái, quéwa càmita wamàni ùwicái Dios irípiná càide iyúwa èeri mìnánái imàníiná ùwicái nàuwidenái ípunitawa nacáapisài iyúwa èeri irícuíríca. ⁴ Yái wacáapisài càmlírica càide iyúwa èeri mìnánái icáapisài, néese yái Dios ichàinica, yácata wacáapisài yáaliméerica imáalàidaca Satanás imànicalé cachàinírica, yái Satanás idacúanáca wenàiwica íwitàise. ⁵ Iná yéewa Dios ichàini iyú wáasáidaca cachìwéerica nàasu tàacáisi cawínácaalí

ichìwáidéeyéica áibanái ipíchaná neebáidaca Jesucristo itàacái. Wáasáidaca nacái cachìwéeyéica nía, cawinácaalí cáimacáiyéica iicáca yáawawa, icàlidéeyéica cachìwéeri tàacáisi ipíchaná wenàiwica yeebáidaca Dios. Wadèñacáiná yái wacáapisàicawa, yái Dios ichàinica, íná yéewa wáalimá wawènúadaca wenàiwica íiwitáise Cristo irípiná neebáidacaténá itàacái. ⁶ Càita nacái Dios ichàini iyú wáalimá wàuwichàidaca níara abénaméeyéi péenácuéca càmíiyéica iwàwa imànica càide iyúwa wàalàaná nía, pidécanáamicué pimànica machacànìiri iyú càide iyúwa wáimáaná.

⁷ Càmitacué píalimá píináidacawa machacànìiri iyú piicácáinácué wenàiwica iicácanáwa meedá, ínacué piicáca núa càide iyúwa machawàaquéri. Aibanáicaalí pèewi icàlida iináwanáwa Cristo yàasunáicasa nía, iwàwacutá nawàwalica Cristo yàasunáica nacái wía, wía apóstolca. ⁸ Cawàwanáta piyúunáidacuéca canùmaséeca núa nucàlidacáiná madécaná ìwali yái wachùulianápinácuéca pía, quéwa càmita báipiná núa nutàacái ìwalisewa yácáiná núasáidapínacué piriwa amaléeri iyú Wáiwacali idéca imàacaca wàalàacuéca pía wayúudàacaténácué pidàwinàidaca píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachàinícaténácué píiwitáise Dios ìwali. Càmitaté imàaca walí ichàiniwa wamàalàidacaténácué pía. ⁹ Càmitacué nuwàwa piyúunáidaca nuwàwaca nucalùadaca pía nùasu cuyàluta iyúwa. ¹⁰ Aibanái íimaca nutànàacasa cachàinìiri tàacáisi cuyàluta irícu, nùalàacaténá wenàiwica cachàinìiri iyú, quéwa náimaca càmitasa núalimápiná nutàaníca cayába nùyacaalípinácué píapicha, náimaca nacái càmitasa cachàini núíwítáise nuchùulianápiná wenàiwica, náimaca. ¹¹ Quéwa níara icàlidéeyéica càì iwàwacutá náalíacawa cachàiníinápiná wáiwítáise wamànicaténá cachàinìiri iyú wàyacaalípinácué píapicha càide iyúwa wabànùnácuéca piri cachàinìiri tàacáisi cuyàluta iyú.

¹² Nàyaca abénaméeyéi pèewi icàlidéeyéica ìwaliwa máiníiyéicasa cayábaca nía. Quéwa péemiácué cayábani, càmita báisi cáaliacáica nía. Náimaca cawinácaalí wenàiwica iyéerica càide iyúwa nàyáaná, máiníicasa cayábaca íiwítáise, náimaca. Iná cáimacáica naicáca níawawa áibanái íicha máiníicáinása cayábéerica náiwítáise, náimaca. Càmita numàni càì, báawacáináni. ¹³ Càmita wataáni wàwaliwa canùmaséeri iyú. Wacàlidacáita wáibaidacalé iináwanáwa, yái íibaidacalési Dios imàaquéerica walí wamàníinápiná irí. Dioscata yái yáasáidéerica walí alénacaalí iwàwa wáibaidaca irípiná. Imàacacaté wàanàaca pìatalécué Corinto ìyacàlená néré. ¹⁴ Inaté càmita wachàbawa íicha yái Dios imàacacataléca wáibaidaca irípiná wàalàacaténácué pía, wàyacaalítécué píapicha. Wíaté idàbáanéeyéi yàanàaca pìatalécué icàlidéeyéica yái cayábéeri

tàacáisica Cristo iináwaná ìwali. ¹⁵ Aibacaalí ìbaidaté Dios irípiná pèewi icàlidacaténácué pirí Jesucristo itàacái, yá cayábaca. Càmita watàaní áibanái ìbaidacalé ìwali càide iyúwa wadéca nacáicaalí wamànicani. Càmita nacái wamàni áiba wawàsi íicha yái wáibaidacaléca Dios imàaqueérica wamànica irípiná. Néese wawàwacué wáibaidaca àniwa Dios irípiná pèewi wayúudàacaténácué peebáidaca Jesucristo itàacái cachàiniwanái. Yásí píalimácué piyúudàaca wàanápínáwa áibalé wáibaidacaténá Dios irípiná càide iyúwa imàacáaná walí wáibaidacalépiná. ¹⁶ Wawàwa nacái wàacawa déeculé yáwanái pìasu cáli íichacué wacàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali iwàsàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmita quéwa wawàwa wéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé irícu áibanái yéewáidacatalécaté nía Jesucristo ìwali, càmicáiná wawàwa watàaníca canùmaséeri iyú càide iyúwa wadéca nacáicaalí wéewáidaca wenàiwica néré ipíchawáiseté áibanái yàanàaca néré néewáidacaténá nía.

¹⁷ Picácué canùmasée pía pìwaliwa, néese pitàanícué cayábéeri iyú Wáiwacali ìwali. Picàlidacué Wáiwacali idéca imànicuéca pirí cayábéeri. Iwàwacutácué cawènica piicáca yái Wáiwacali icàlidáanáca piináwaná ìwali pidécuéca pimànica cayábéeri. ¹⁸ Wawàwacaalí áibanái iicáca wía cáimiétaquéeri iyú, iwàwacutá càmita wáima wàwaliwa máinícasa cayábaca wía. Néese iwàwacutácué wamànica càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá yéewacaténá Wáiwacali icàlidaca waináwaná ìwali cayábéeri iyú.

11

Pablo y los falsos apóstoles

¹ Cawàwanátacué píalimá pìidenìaca nutàanínáca nùwaliwa achúmáana iyúwa máiwitáiséeri, càide iyúwa canùmaséeri. Pìidenìacué achúmáanata. Càmita báisi nuwàwa nutàaníca càì quéwa iwàwacutá nucàlidacuéca piríni, máinícinácué ráunamáita piwènúadaca píiwitáisewa báisíiri tàacáisi íicha. ² Máinícué cáinináca nuicáca pía càide iyúwa cáinináaná Dios iicácuéca pía. Dios, núa nacái càmita wawàwa piwènúadacué píiwitáisewa Cristo íicha. Péemìacué comparación: Cayábacaalí mànacàu íiwitáise, càmita uimá ùuculliri yáapicha. Néese ucùaca úawawa masaquèeri iyú asianái íicha àta uedácataléta ulíwa unìriwa cáininácaténá uicáca abéerita yái unìrisíwaca. Càitacué nacái pía: Nuwàwacué picùaca píawawa masaquèeri iyú cachìwéeri tàacáisi íicha yéewanápinácué cáinináca piicáca abéerita Cristo. ³ Quéwa achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué cawàwanáta pimàacáanápínácué Satanás ichìwáidaca pía. Bàaluité Satanás ichacamàanicawa cáaliacáiri àapi iyú. Satanás icàlidacaté cachìwéeri tàacáisi Eva irí, úai idàbáanéechúaté inanáica. Yáté Satanás yáalimáidacaté úa

uyáanápinaté abéeri íiwitáaná àicu ìyacaná, yái íiwitáaná càmíricaté Dios ibatàa wenàiwica iyáaca. Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué cawàwanáta Satanás yàasu wenàiwica ichìwáidacuéca pía piwènúadánápinácué píiwitáisewa Cristo íicha, piméyáacaténcué cáinináca piicáca abéerita Cristo mabáyawanéeri iyú. ⁴ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué, casímáicáinácué péemíaca natàacái cachìwéeri níara yèepuníyécawa icàlidaca áiba tàacáisi Jesús ìwali áibalé íicha yái tàacáisica wacàlidéerica. Piwàwacuéca peebáidaca áiba tàacáisi íicha yái tàacáisi wacàlidéerica Espíritu Santo ìwali càide iyúwacué peebáidaca nacáicaalí áiba yàacawéeridéericuéca pía Espíritu Santo íicha. Casímáica nacái peebáidacuéca áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yái peebáidéericatécué Jesucristo ìwali iwasàanáca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁵ Uwé, nuínáidacawa càmita caná nuwèni náicha níara cachìwéeyéica icàlidéeyéica ìwaliwa apóstolcasa nía, níara peebáidéeyéicuéca irí, piiquéeyéicuéca iyúwa máiníyeyi cayábaca íiwitáise yéewáidaca. ⁶ Báisícata càmita nucàlida tàacáisi èeri mìnánái yáaliacái iyú íná plínáidacuécawa càmita núalimá nutàaníca ibaniéri tàacáisi iyú. Quéwa núaliacawa cayábéeri iyú ìwali yái tàacáisi nucàlidéericuéca pirí. Madécaná yàawiriaté wáasáidacuéca pirí Dios idéca imàacaca wáaliacawa cayába, piicácaalítécué càinácaalí wamàni pèewibàa.

⁷ Bàaluité nucàlidacatécué pirí yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yaté càmita nuchùulia pipáyaidánápinácué núa. Néese nuíbaidacaté nucáapi iyúwa nuwèniacaténcaté nuyáapináwa. Quéwa siùcade píimacuéca canácasa iwèni yái tàacáisi nucàlidéericatécué pirí càmíicáinaté nucobracué pía, nùyacáinaté nacái iyúwa càmíirica cachàini píichacué. Íná calúacuéca pía núapicha siùcade càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuéca pirí báawéeri manuísíwata. Quéwa càmítaté nucobracué pía nuwàwacáinaté nuyúudàacuéca pía yéewanápinácué pìyaca cáimiétaquéeri iyú Dios yáapicha. ⁸ Aibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda nuwèniacaténcaté nuyáawa iyú idècunitàacá nuéwáidacatécué pía. ⁹ Néeseté imáalàacatéwa nuícha yái plata idècunitàacá nùyaca píapichacué, quéwa càmítaté nusutácué píicha plata éwítaté canácaáníta nulí yái numáapuèrica, yá canácaté wenàiwica nusàiwiquéeri irí wawàsi yàanápinaté nuyáapiná, ibatàa abéeri piná. Néeseté áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàanàcaté Macedonia yàasu cáli néese, yá nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda, ínaté yéewa nudèniaca yái numáapuèrica. Càité nuwàwaca numànica ipíchanaté nusàiwicacué pirí wawàsi píacaténcaté nuyáapiná, ipíchanaté càulenácuéca píichani. Siùca nacáide nuwàwa

numànica càì mamáalàacata. ¹⁰ Càide iyúwa núalíánáwa báisíiri tàacáisi ìwali, yái icàlídéerica Cristo iináwaná ìwali, càita nacái nudéca núináidacawa nucàlidáanápíná mamáalàacata Cristo iináwaná ìwali mawèníiri iyú aléera piasu cálicué imanuíca, yái Acaya yàasu cálica, yéewanápiná casímáica nuwàwa ìwalíise càiripínáta yái càmínáca nusàiwicacué pírí wawàsi nuedáanápínacué pícha plata nulípináwa. ¹¹ Néeni, ¿cánásica nutàaní càì? ¿Càmicáínásica cáininá nuicácuéca pía? Càmirita. ¡Dios yáaliacawa cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata!

¹² Quéwa nuwàwa nucàlidaca nuèpunícawa mamáalàacata Cristo iináwaná ìwali mawèníiri iyú numawèniadacaténá níara cachìwéeyéica icàlídéeyéica ìwaliwa náibaidacasa Dios irípiná càide iyúwa nú. Quéwa nasutácué pícha nawènipínáwa, íná càmita báisí náibaida Dios irípiná càide iyúwa nú. ¹³ Níacáináta meedá cachìwéeyéi icàlídéeyéica iináwaná ìwaliwa Cristo yàasu apóstolcasa nía, quéwa nachìwáidacáita wenàiwica meedá. ¹⁴ Núalíacatéwa namàníínápínáté càì, namànicáiná càide iyúwa náiwacali Satanás imàníiná. Satanás yáalimácáiná imàacaca yáawawa cacamalánéri iyú wenàiwica iicácaténáni càide iyúwa mèlumèluíri ángel Dios néeséri ichìwáidacaténá wenàiwica namàníínápíná nabáyawanáwa. ¹⁵ Iná yéewa wáaliacawa Satanás yàasu wenàiwica íbaidéeyéica irí namànica càide iyúwa Satanás imàníiná. Yá náimaca nàwaliwa cayábanaméeyéicasa íiwitáise nía, íbaidéeyéicasa Dios irípiná, quéwa nachìwáidacáita wenàiwica meedá. ¡Iná nàuwichàapínácawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú càiripínáta namànicáiná nabáyawanáwa!

Sufrimientos de Pablo como apóstol

¹⁶ Nusutácué pícha wawàsi àniwa, picácué pínáidawa máiwitáiseca nú. Càmita báisí nuwàwa nutàaníca càì nucàlidacaténá máiní nùwaliwa, quéwa iwàwacutá nutàanícuéca pírí iyúwa máiwitáiséeri máinícáínacué piwàwaca piwènúadaca píiwitáisewa Jesucristo ícha. Iná iwàwacutá canùmaséeca nú nacái achúmáanata, càide iyúwa níara áibanái cáimacáiyéica iicá yáawawa. Quéwa càmita báisí nuwàwa nutàaníca iyúwa nía. ¹⁷ Wáiwacali càmita iwàwa wacàlidaca wàwaliwa máiníca cayábaca wía. Quéwa iwàwacutá canùmaséeca nú achúmáanata càide iyúwa máiwitáiséeri piwàwacáínacué péemíaca máiwitáiséeyéi itàacái meedá, níara canùmaséeyéica iicáca yáawawa. ¹⁸ ¡Iwàwacutá canùmaséeca nú nacái, nucàlidacaténá nuináwanáwa máiwitáiséeri iyú càide iyúwa wenàiwica cachàiníiri iicáca yáawawa áibanái ícha! Càita iwàwacutá nutàanícuéca pírí nuyúudàacaténacué pía, máinícáínacué piwàwaca péemíaca yáawamita máiwitáiséeyéi itàacái. ¹⁹ Càmitacué máiní cáaliacáicuéca pía càide iyúwa pínáidáanáwa, quéwa piicácuéca píawawa iyúwa máiníyéica

cáalíacáica áibanái íicha, íná yéewa pìidenìacuéca nía casímáiri iyú níara máiwitáiséeyéica. ²⁰ Íná yéewa casímáica piicáca níara cachìwéeyéica yéewáidéeyéicuéca pía, éwita nachùulìacáanítacué píibaidaca nalí, éwita nacái nayáacáanítacué macáita plasu yàacàsi, éwita nacái nachìwáidacáanítacué pía, éwita nacái nanúacáanítacué pinàni ìwali. ²¹ Càmita wamànicué pírì càiri wawàsi, íná piicácuéca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmicáináté wamànicué pírì báawéeri. Yá nacái piwàwacuéca pibáiniadaca wía ìwalíise yái càmlínácuéca wamàni pírì cachàiníiri iyú.

Quéwa càmicáiná cáalu níara cachìwéeyéica nacàlidáanápíná nàwaliwa máini canùmaséeri iyú, íná iwàwacutá canùmaséeca núa macàaluínináta nacái iyúwa máiwitáiséeri éwita càmicáaníta nuwàwa nutàanica càì báawacáináni. Quéwa iwàwacutá núsáidacuéca pírì apóstolca núa, Dios ibànuérica yéewáidéeripínácué pía. ²² Níara cachìwéeyéica nacàlidaca hebreoca nía. Núa nacái hebreosàirita, itàanírìca hebreo itàacái iyú. Nacàlidaca nacái israelitaca nía. Núacáanítani israelitasàirita, Israel itaquérinámicáiná núa. Nacàlida nacái Abraham itaquénáinámica nía. Núacáanítani Abraham itaquérinámica nacái. ²³ Náimaca náibaidáanása Cristo irípiná. Núacáaníta nacái máini cachàiníwanái náicha, quéwa càmita báisi nuwàwa nucàlidaca càiri wawàsica nùwaliwa, níacáiná abéta máiwitáiséeyéi natàanica càì canùmaséeri iyú nàwaliwa. Quéwa iwàwacutá nucàlidacuéca pírì càì píalíacaténácuéwa báisícata apóstolca núa, Dios ibànuérica. Yá nudéca nuíbaidaca Cristo irípiná cachàiníiri iyú náicha. Nudéca nuuwichàacawa cachàiníwanái náicha. Nuuwidenái yúucaca núa presoíyéi ibànaliculé manùba yàawiría náicha. Aibanái máini nacapèedáidacaté núa cachàiníwanái náicha. Manùba yàawiría áibanái iwàwacaté inúaca núa. ²⁴ Cinco yàawiriaté judíonái nàuwichàidaca núa. Cinco yàawiriaté nacapèedáidaca núa cabèesi iyú treinta y nueve yàawiría. ²⁵ Másibàawiría nacapèedáidacaté núa àicu iyú. Abé yàawiriaté nanúadáida núa íba iyú nanúacaténáté núa. Másibàawiriaté nùacawa manuíri úni yáacubàa nave irìcu, yáté nave nasawíacawa wáicha. Abé yàawiriaté batéwa nuisicùmacawa nùyaté táiyápinama, abé èeri nacái manuíri úni yáaculé, nuwatácawa àicu íinata. ²⁶ Nudéca nuèpunícawa madécaná yàawiría, déeculé nacái nucàlidacaténá Dios itàacái. Nudéca nuchàbacawa caiyéininéeri inanába yáacubàa; iwàwacutácaté nuèpunícawa cayéedéeyéi yèewibàa nacái. Nuicácaté nacái cáalunáiri nùasu cáli néeséeyéi yèewiwa, càmlíyéi nacái nùasu cáli néeséeyéi yèewi. Nuicácaté nacái cayéininéeri yàcalé irìcu, nawàwacataléca nanúaca núa, càita nacái manacúaliré, manuíri úni yáacubàa nacái. Nudéca

nuicáca cáalunáiri nèewi nacái abénaméeyéi cachìwéeyéi icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa neebáidacasa Jesucristo itàacái. ²⁷ Nudéca nuíbaidaca cachàiníiri iyú. Nudéca nacái nùuwichàacawa càulenéri wawàsi iyú, nuíbaidacaténá Dios irípiná, íná madécaná yàawiría càmita nùalimá nuimáca cayába. Nudéca nùuwichàacawa máapicái iyú macàláaná nacái nuwàwa. Madécaná yàawiría càmita nudé nuyáaca nuyáacaléwa. Nudéca nacái nùuwichàacawa casalíníiri iyú, canácaté nacái nubàle cayába.

²⁸ Nàyaca nacái manùba áiba wawàsi càulenéri nuícha. Càita nacái macái èeri imanùbaca catúulécánáca numànica nuwàwawa nàwali macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa macái cáli imanùbaca. ²⁹ Aibacaalí càmíiri yeebáida Jesucristo itàacái tàì íméri iyú, yá achúmaca nuwàwa máinícáiná nuwàwaca nuyúudàaca nía. Aibacaalí icaláawa Dios ícha imànicaténá ibáyawanáwa ìwalise yái nachìwáidáanacani, yá achúmaca nuwàwa báawanama, báawa nacái nuínáidacawa. ³⁰ Ìwàwacutácaalí canùmaséeca núa péemiacaténácué nulí, yá cayába cachàiniwanái canùmaséecaalí núa ìwali yái wawàsi yáasáidéerica machawàacaca núatá, yéewacaténá macáita náaliacawa abéericata Diosca yái ichàiniadéerica núa. ³¹ Wáiwacali Jesucristo Yáaniri, yái Icuèriná Diosca, yái wèeripináca irí cayábéeri càiripináta, yáaliacawa nucàlidáaná nuináwanáwa báisiiri iyú. ³² Nùyacaalíte Damasco ìyacàlená irìcu, yái gobernador íbaidéericaté rey Aretas irí ichùuliacaté yàasu úwináwa nacùanápínaté macái iwáiná inùmaca, yái yàcalé itéeséerica iwáináca, náibàanápínaté núa. ³³ Quéwa áibanái nayúudàacaté núa, yá nalicùadacaté núa manuíri mapíiri irìcu yéénúlusi ìwali chènuníiséeri ventana irìcubàa yàcalé iwáiná ínatáise nùanàacaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé ícha. Càité numusúacawa náicha.

12

Visiones y revelaciones

¹ Canápináta meedáni wacàlidacaalícué waináwaná ìwaliwa canùmaséeri iyú, quéwa níara cachìwéeyéica nacàlidaca canùmaséeri iyú nàwaliwa, náimaca nadéCasa naicáca yéenáíwanási nacáiri Dios néeseeri, íná iwàwacutá nacái nucàlidaca Wáiwacali idéca imàacaca nuicáca yéenáíwanási nacáiri yáasáidacaténá nulí wawàsi ibàacanéri iyú. ² Catorce camuí néese siùcade, núa, yái yeebáidéerica Cristo itàacái, nùacatéwa chènuniré Dios itécáináaté núa aquialénamata àta nùanàacataléta máisibáaná cáli chènuníiséeri néré, yái Dios ìyacàle chènuníiséerica. Càmita nùaliáwa asáisi nùacaalítéwa néré nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú. Diosta yáaliáwa.

³ Nùaliácawa Dios itécaté núa aquialénamata paraíso néré, quéwa càmita nùaliáwa asáisí nùacaalítéwa nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú nùawa. Abéerita Dios yáaliáwa. ⁴ Nùacatéwa paraíso néré, yá nuémìacaté tàacáisi máinírìca ibàacanáca íná Dios càmita ibatàa wenàiwica icàlidaca áibanái iríni. ⁵ Ewita máinícáaníta cayábéericani yái nuchàbáanácawa paraíso néré, càicáaníta càmita nuwàwa nutàanìca nùwaliwa canùmaséeri iyú, néese nucàlidacáita machawàacáanáca núa cháí èeriquéi. ⁶ Nuínáidacaalíwa nucàlidáanápíná cayába nuináwaná ìwaliwatá, yá càmita nutàaní máiwitáiséeri iyútá, néese nucàlida cáimiétaquéeri iyútáni, báisícáinátáni, yái núuméeripinacatá. Quéwa càmita numànipiná càì ipíchaná áibanái iyúunáidaca máiní yáwanáica cachàini núa ícha yái naicáanáca núa, ícha nacái yái néemianáca nucàlidaca Dios itàacái. ⁷ Yáara yéenáiwánási nacáiri nuiquéericaté, máiní yáwanáiri ichùnica, máiní nacái Dios yáasáidaca nulí wawàsi ibàacanéeri iyú, íná ipíchaná máiní cachàinica nuicáca núawawa áibanái ícha, yáté Dios imàacaca nulí uláicái. Yái uláicáica cáiwica nulíni càide iyúwa manuúri tuúri ìyacaalí wainálìcu cáiwíri iyú. Siùcade Satanás yùuwichàidaca núa mamáalàacata iyú yái uláicáica. Càita Dios imàacaca nùuwichàacawa ipíchaná máiní cáimacáica nuicáca núawawa càide iyúwa wenàiwica cachàinírìca iicáca yáawawa áibanái ícha. ⁸ Máisiba yàawiriaté nusutáca Wáiwacali ícha yeedáanápínaté nuícha yái uláicáica. ⁹ Quéwa Wáiwacali íimaca nulí: “Càmíiri. Quéwa núata píapicha. Càmita pimáapùa áiba wawàsi ícha yái cáinináanáca nuicáca pía. Machawàacacaalí pía, yásí wenàiwica naicápiná nuchàini amaléeri iyú cachàiníwanái. Naicácaalí pimànica cachàiníiri iyú éwita machawàacacáaníta pía, yásí nàaliácawa pimànicani nuchàini iyú”, càì íimaca nulí yái Wáiwacalica. Íná casíimáica núa machawàacáanáca núa, yéewanápiná Cristo ichàini iyamáacawa nùwali, núsáidacaténá áibanái irí cachàinírìca Cristo íiwitáise. ¹⁰ Íná yéewa cayábaca nuwàwa machawàacáanáca núa, namàniná nacái nulí báawéeri nabáiniadacaténá núa; cayába nacái nuwàwa éwita catúulécanácaalí núa, nàuwichàidacaalí nacái núa Cristo ìwalíise nuebáidacáiná Cristo itàacái, càulenácaalí nacái namànica nulíni. Máinícaalí machawàacaca núa, yásí máiní cachàiníwanái Cristo ichàini iyamáacawa nùwali.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

¹¹ Nudéca nucàlidaca nuináwaná ìwaliwa canùmaséeri iyú càide iyúwa máiwitáiséeri. Càmita báisí nuwàwa nutàanìca càì, quéwa ìwàwacutá numànicani càmicáinácué picàlida nuináwaná ìwali cayábéeri iyú. Cayába cachàinitésicatáni picàlidacaalítécué nuináwaná cayábéeri iyútá, càmicáiná caná nuwèni náicha

níara cachìwéeyéica peebáidéeyéicuéca irí icàlidéeyéica ìwaliwa apóstolcasa nía Dios ibànuèyéicasa máinliyéicasa cayábaca áibanái apóstol íicha. Ewita canéeri iwènicáaníta núa, càicáaníta Dios imàacaca cachàinica núa náicha. ¹² Bàaluité nùyacaalícué píapicha, yá numànicaté mamáalàacata báisíiri apóstol íibaidacalé, yái càmlírica wenàiwica idé imànica, ínáté yéewa píalíacuéwa báisíiri iyúcani Dios ibànuèrica núa. ¹³ Iyacaté abéeri wawàsi càmlíricaté numànicué pirí numàníricaté áibanái irí canánama, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái áiba cáli imanùbaca: Yái nusutáanáca náicha nuyáapináwa, nuimácatáipiná nacái. Inácué cawàwanáta báawacuéca piicáca núa meedá càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuéca pirí báawéeri càmicáináté nusàiwicacué pirí wawàsi ipíchanácué nuínataléca piríni. Báawacaalícué piicáca núa, nusutácué píicha wawàsi pimàacáanápinácué piwàwawa íicha.

¹⁴ Siùcade màulenáca núa nupáchiacaténácué pía àniwa máisibàawiríanápiná. Yá mamáalàacata càmitacué nusutápiná nuyáapináwa píicha, ipíchanácué nusàiwicaca pirí wawàsi. Yácáiná càmita cáininá nuicácuéca pìasu plata, néese cáinináca nuicácuéca pía. Càmitacué nucutá pìwacáidáanápiná plata nulípiná, yácáiná nuicácuéca pía càide iyúwa nuénibewa, yá píalíacuéwa sùmanái càmita nàwacáida plata nasèenái irípináwa. ¹⁵ Càita nacái núucapiná macáita nùasuwa casímáiri iyú, nuyúudàacaténácué pía. Yá nacái iwàwacutácaalí numàacaca nucáucawa numànicaténácué pirí cayábéeri, yá cayábaca. Càita nuwàwacué nuyúudàaca pía éwitacué pimànicáaníta nulí càide iyúwa càmlíyèi máiní cáinináca iicáca núa, éwita máinícáanítacué cáinináca nuicáca pía.

¹⁶ Báisíta, càmitatécué nusutá píicha nuyáapináwa, quéwa abénaméeyéi péenácué nacàlidaca nùwali nudécasa nuchìwáidacuéca pía nuchìwa iyúwa, náimaca nacái nudécasa nuedácuéca píicha plata máalíacanéeri iyú. ¹⁷ Quéwa, píalíacuéwa cayába càmitaté nachìwáidacué pía needácaténá píicha plata nulípiná níai nubànuèyéicatécué pìatalé. ¹⁸ Nusutácaté wawàsi Tito íicha ipáchianápinátécué pía. Nubànùacaté nacái áiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái yàacaténátéwa Tito yáapicha. Píalíacuéwa Tito càmitaté ichìwáidacué pía yeedácaténácué píicha plata nulípiná. Píalíacuéwa báisíiri iyúcani wía pucháibaca, núa Pabloca, Tito nacái wadéca wamànicuéca pirí abédanamata abédanamacáiná wáiwitáise wáapichawáaca.

¹⁹ Cawàwanátacué píináidacawa wacàlidacáitacué pirí waináwanáwa càide iyúwa wawàwaca nacáicaalí wáasáidacuéca pirí mabáyawanáca wía. Quéwa càmita wawàwa wamànica

càì, néese wataànica Dios iicápiná Cristo yàasu wenàiwicacáiná wía. Yá macáita yái wacàlidéericuéca pírí cháì cuyàluta irìcu, wadéca wacàlidacuéca píríni yéewanápinácué pidàwinàidaca píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú peebáidacaténácué itàacái tàì íiméeri iyú, píacué wéenánái cáininéeyéica waicáca. ²⁰ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanáta càmita nùanàapínácué pìyaca càide iyúwa nuwàwáaná nùanàacaalípinácué nuicáca píá. Càita nacái achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanátacué càmita pianàapíná núa casímáiri núa piapichacuéwa. Nuínáidacawa cawàwanáta nàyacué abénaméeyéi péená icuísáyaquéeyéiwa, abénaméeyéi nacái báawéeyéica iicáca áibanái wenàiwica nàasu cawèníri ìwalíise, abénaméeyéi nacái caluéyéica, abénaméeyéi nacái cachàiníiyéica iicáca yáawawa, abénaméeyéi nacái itàaníiyéica báawéeri iyú áibanái ìwali, abénaméeyéi nacái icuíséeyéica íichawa áibanái, abénaméeyéi nacái cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái íicha, abénaméeyéi nacái càmíiyéica iwàwa abédanaméeri íiwitáise áibanái yáapicha. ²¹ Achúmaca nuwàwa nuínáida nacáiwa cawàwanáta Nucuèriná Dios imàacapíná báica núa piwalíisecué, nùanàacaalípinácué piatalé àniwa, yá nacái cawàwanáta iwàwacutápiná nuícháanícuéca pìwali, manùbéeyéicaalí péenácué nadéca nèepùaca namànica nabáyawanáwa àniwa bàaluitéericuise àta siùca nacáide, càmíiyéicáwa nacái iyamáida iimáca áiba yáapicha càmíichúaca náinusíwa, càmíirica nacái nanìrisíwa.

13

Advertencias y saludos finales

¹ Yácata máisibéeri yáawiríaná nupáchianápinácué píá. Profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái íiméerica: Aibanáicaalí iwàwa icháawàaca wenàiwica ibáyawaná nàuwichàidacaténáni, iwàwacutá natéca náapichawa pucháiba wenàiwica nacàlidacaténá iináwaná càmicaalí máisiba nacái. Uwé, nùapínácuéwa piataléwa máisibàawiríanápiná nùalàacaténácué píá báawéeri íichaná. Càmicaalícué peebáida, yásí nùuwichàidacué píawa. ² Píacué imàníiyéicaté ibáyawanáwa manuísíwata bàaluité, canánamacué nacái píá. Nùalàacué píá macáita àniwa idècunitàacá nùyaca déeculécué píicha càide iyúwaté nùalàanácué píá bàaluité nùyacaalítécué piapicha yái pucháibáaná yáawiríanáca. Néeni nupáchiaacalícué piatalé àniwa, yá càmita quirínama numàni nalí cayábéeri iyú, níara imàníiyéica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata. ³ Cachàinipíná numànicuéca píríwa picàlidacáinácué piwàwacasa píalíacawa asásí nutàanícaalí Cristo inùmalícuise. Cristo càmita yùuwichàidapínácué píawa machawàaquéeri iyú, néese cachàiníri iyúpinácué yùuwichàida píawa. ⁴ Báisíta natàtàacaté

Cristo cruz ìwali idècunitàacá ìyaca cháí èeri irìcu iyúwa machawàaquéeri. Quéwa siùcáisede ìyaca Dios yáapicha, idènìlaca nacái macáita Dios íiwitáise cachàinìiri. Càita nacái machawàacaca wía cháí èeri irìcu càide iyúwaté Cristo ìyàanaté quéwa wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, íná yéewanápiná wàyaca Dios ichàini iyú, wayúudàacaténácué pía.

⁵ Picácué píalimáida piicáwa wía, néese pínáidacuéwa piwàwalìcuìsewa asáisi báisícaalícué peebáidacaté Cristo itàacái. Nuínáidacawa píalíacuéwa Cristo ìyacué piwàwalìcu. Quéwa, canácaalíni, ñéese cué càmitàacá peebáida Cristo báisíiri iyú!

⁶ Nutuíyàaca píalimáanápínácué píalíacawa báisíiri iyúcani wadéca weebáidaca Cristo báisíiri iyú, Cristo idéca ibànùaca wía nacái wáibaidacaténá irípiná iyúwa yàasu apóstolnái.

⁷ Wasutáca Dios íicha pirípinácué nacái ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Càmita wasutá Dios càì píasáidacaténácué wadéca wéewáidacuéca pía cayába, néese wawàwacáitacué pimànica cayábéeri, éwitasica áibanái íináidacawa càmita apóstol wía, càmicáiná wàuwichàidacué pía wáasáidacaténá báisíirica apóstolca wía idènìyéica Dios ichàini wàuwichàidacaténá báawéeyéi. ⁸ Yácáiná iwàwacutá wamichàidaca wenàiwica íiwitáise namànínápiná cayábéeri, càide iyúwa Dios itàacái báisíiri íimáaná. Canáca yéewaná watuíyàaca namànica nabáyawanáwa yéewanápiná wàuwichàidaca nía.

⁹ Iná wàanàacaalípinácué pìatalé, yá wàanàacaalícué pía yeebáidéeyéi ìyaca tàì íiméeri iyú, càmicaalí nacái iwàwacutá wàuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalìsewa, yásí cayábaca wawàwa éwitasica áibanái iicáca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmicáiná wáasáida Dios ichàini wàuwichàidacaténácué pía. Wawàwacáita peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, cachàinícaténácué píiwitáise ìwali. Yá wasutácué Dios íicha pirípinácué mamáalàacata ichùnlanápínácué píiwitáise cayábéeri iyú. ¹⁰ Nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca ipíchawáise nùacué nuicáca pía. Nùanàacaalícué pía imàníiyéi yàacawa ibáyawanáwa nùanàacaalípinácué pìatalé, yásí iwàwacutá numànicuéca pirí cachàinìiri iyú, nudènìacáiná Wáiwacali ichàini nucùacaténácué pía. Iná nutànàacué pirí yái cuyàlutaca quéechacáwa piwènúadacaténácué píiwitáisewa báawéeri íicha. Wáiwacali càmita imàaca nulí ichàiniwa nuwènúadánápínácué píiwitáise Dios íicha, néese imàacaca nulí ichàiniwa nuyúudàacaténácué pía yéewanápinácué cachàinica píiwitáise Dios ìwali.

¹¹ Yáta imanùbaca, piácué nuénánáica. Nuwàwacué pìyaca casímáiri iyú. Picutácué pìyacaténá machacànìiri iyú Dios iicápiná. Pimichàidacué píiwitáisewa peebáidacaténácué iyúwa nùalàaná pía. Abédanamacué pimàni píiwitáisewa

píapichawáaca. Pìyacué nacái matuíbanáiri iyú píapichawáaca. Yási yéewapínacué Dios ìyaca píapicha, yái Dios imàaquéerica wàyaca matuíbanáiri iyú, imàaquéerica nacái cáinináca waicáyacacawa. ¹² Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú. ¹³ Macáita níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìyéeyéica cháí nawàwalicué pía.

¹⁴ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo ícha imàníinápinácué pírí cayábéeri mawèníiri iyú; càita nacái nusutáca Dios ícha imàacáanápínacué píalíacawa piwàwalicuísewa cáininácuéca Dios iicáca pía; càitacué nacái abédanamáanápíná píiwitáise Espíritu Santo yáapicha càiripináta.

GÁLATAS

Saludo

¹ Núa Pablo nubànùacué pirí cuyàluta. Apóstolca núa, Dios ibànùèrica nucàlidacaténá itàacái wenàiwicanái irí. Càmitaté wenàiwica níái càì imàaca núa apóstolpiná càmítaté nacái wenàiwica níái càì ibànù núa nucàlidacaténá Dios itàacái. Néese yái Jesucristoca yácata ibànùèrica núa. Idéca nacái Dios ibànùaca núa, yái Wáaniri Dios imichàidéericaté Jesucristo yéetácáisi íicha. ² Macáita níái wéenánáica núapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalicuéca pía. Nubànùacué pirí cuyàluta píacué macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaka Galacia yàasu cáli íinatéeyéica ìyaca. ³ Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú namàacáanápínácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú. ⁴ Yái Jesucristo imàacacaté icáucawa yéetacaténáwa wáichawalíná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Càité Jesucristo imànica iwasàacaténá wía íicha yái báawéeri èerica càide iyúwaté Wáaniri Dios iwàwáaná imànica walí, yái Wacuèriná Diosca. ⁵ ¡Iná wàacué Dios irí cayábéeri càiripináta, yái cachàiníiri íiwitáiseca ìyèerica chènuniré cáimiétaquéeri iyú, icànéeri nacái icamaláná mèlumèluíri irìcuwa! Báisíta, amén.

No hay otro mensaje de salvación

⁶ Máinícué achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuémìaca piináwaná ìwali, càulenáca nacái nuebáidaca yái náimáanáca pìwalicué piwènúadacasacué píiwitáisewa caquialéta Dios íicha. Dios idéca imáidacuéca pía yéewanápínácué Cristo imànica pirí cayábéeri mawèníiri iyú quéwa pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa peebáidacaténácué cachìwéeri tàacáisi áibanái íiméerica ìwali iwasàanápínásacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁷ Quéwa canáca áiba tàacáisi báisíiri iwasèeripináca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese nàyaca meedá áibanái pìatalécué imèniàdéeyéicuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú iná báawaca píiwitáise píapichawáaca. Nawàwa nacái nawènúadaca Dios itàacái báawacaténá namànicani, yái tàacáisi icàlidéerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁸ Quéwa, péemìacué cayába, áibanáicaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yái wacàlidéericatécué pirí, yásí Dios yùuwichàidacani càiripináta. Càita nacái nucàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí Dios yùuwichàidaca núa càiripináta. Càita nacái chènuníiséeri ángel icàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí

Dios yùuwichàidacani càiripináta. ⁹ Nudéca nucàlidacuéca piríni quéwa siùcade nucàlidacuéca pirí àniwani: Aibacaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri ícha yái wacàlidéericatécué pirí, yá Dios yùuwichàidéeripiná càiripináta.

¹⁰ Càmita quirínama nucutá cayábacaténá meedá wenàiwicanái iicáca núa, néese nucutáca cayábacaténá Dios iicáca yái numànírica. ¡Núalimáidacaalí mamáalàacata numànica meedá càide iyúwa casíimáiná wenàiwicanái iicácatá, néese càmita Cristo yàasu wenàiwica núatá!

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

¹¹ Píacué nuénánáica, nuwàwacué pialíacawa ìwali yái tàacáisi nucàlidéericuécá pirí Jesucristo ìwali, yái tàacáisi íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càmitaté èeri mìnánái níái càì ichùnìlaca yái tàacáisi náalíacái iyúwa. ¹² Càmitaté wenàiwicanái níái càì imàaca nulí yái tàacáisica. Càmita nacái néewáida núa càì. Néese Jesucristocata yái imàaquéerica núalíacawa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni.

¹³ Pidécuéca péemíaca nuináwaná ìwali càinácaalíte numànica bàaluité nuèpunícaalítewa càide iyúwa judiónái yéewáidáaná. Píalíacuéwa nùuwichàidacaté Dios yàasu wenàiwica mamáalàacata, máiní báawéeri iyú, níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nunúacaté manùbéeyéi numáalàidacaténá nía. ¹⁴ Nuèpunícáinátéwa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, yáté máiní numànica cachàiníiri iyú náicha madécaná nunacáiyéicawa nuénánái judíoca máinícáinaté cachàiníwanái náicha numànicaté macáita machacàníiri iyú càide iyúwa wàawirináimi judío íiwitáise íimáaná. ¹⁵ Quéwa ipíchawáiseté numusúaca nuicáca èeri, Dios yeedácaté núa nuíbaidacaténá irípiná. Yá cáininácáiná Dios iicáca núa, íná imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú imáidáanápinaté núa nuíbaidacaténá irípiná. Néese Dios íináidacatéwa imàacáanápinaté nuicáca Jesucristo. Yáté nuicácani. ¹⁶ Dios imàacacaté núalíacawa Dios lircani yái Jesucristoca, yéewanápiná nucàlidaca yái tàacáisi Jesucristo ìwali càimíyéi judío irí. Idécanáamité Dios imàacaca nuicáca líri, yá càmitaté nuwàwacutá áibanái wenàiwica yéewáidáanápinaté núa. ¹⁷ Càmitaté nacái nùawa Jerusalén iyacàlená néré nuicácaténá níara apóstolca, Dios imáidéeyéicaté nupíchawáise. Càmitaté nusutá nuémiawa nía nùasu tàacáisi ìwali Dios imàaquéericaté nulí. Néeseté nùacatéwa machacànita Arabia yàasu cáli néré. Néesetécawa nuèpùacawa Damasco iyacàlená néré.

¹⁸ Néeseté máisiba camuí idenáami, yá nùacatéwa átata Jerusalén iyacàlená néré, nupáchiacaténaté Pedro néré, idábáanáaté nùacawa yéewanápiná núalía nuicáca Pedro. Yáté

nuyamáacawa Pedro yáapicha quince èeri. ¹⁹ Quéwa canácata nuíquéri áibanái apóstol, abéerita Santiagoquéi nuicá, yái Wáiwacali iméeréerica. ²⁰ Núumacué pirí báisíiri iyú, abéerita Jesucristo yái càì imàaquéericaté núaliacawa itàacái. Dios yáaliacawa nucàlidacuéca pirí báisíiri iyúni.

²¹ Néese idécanáamité nupáchiaca néré, yáté nùacawa Siria yàasu cáli néré, Cilicia yàasu cáli néré nacái. ²² Níara wéenánái yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicatéwa yàcalé imanùbaca Judea yàasu cáli íinata, càmiíyécáwaté yáalía iicáca núa. ²³ Néemiacáitaté nuináwaná ìwali. Càì náimacaté nùwali: “Yáta yùuwichàidéericaté wía bàaluité, yái iwàwéericaté imáalàidaca wía ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo itàacái, siùcade yàaca yàalàaca wenàiwica neebáidáanápiná Jesucristo itàacái”, càì náimacaté nùwali. ²⁴ Yá nàacaté Dios irí cayábéeri nùwali Dios iwènúadacáináté irípináwa nuíwitáise.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

¹ Néeseté catorce camuí idénáami, yáté nuèpùa nùacawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa Bernabé yáapicha, yá nutécaté Tito núapichawa. ² Nùacatéwa néré Dios ichùuliacáináté nùanápináwa néré. Néeseté Jerusalén iyacàlená néenibàa nùacawa nàatalé níara nacuèrinánái càmíetacanéeyéica, watàanícáténá wáapichawáaca méetàucuta áibanái íicha. Yá nucàlidacaté nacuèrinánái irí yái tàacáisica nucàlidéerica càmiíyéi judío irí, íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nuwàwacaté cayábaca néemiaca nùasu tàacáisi ipíchanáté canáca iwèni yái íibaidacalésica numàníiricaté Dios irípiná, càita nacái yái íibaidacalési numàníirica siùcade. ³ Néenialíté abénaméeyéi cachìwéeyéica nacàlidacaté iwàwacutáanása namànica circuncisión Tito irí, yái núapichéerica griegosàiri, càmiírica judío. Quéwa níai nacuèrinánáica càmitaté nachùulla Tito namàníinápiná irí circuncisión. ⁴ Níara ichùulièyéicaté namàníinápiná circuncisión Tito irí, cachìwéeyéica nía meedá icàlidéeyéicaté iináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Nawàlùacatéwa wèewiré ibàacanéri iyú. Yá nawàwacaté nacháawàaca waináwaná ìwali càmicáináté wamàni macái càulenéri wawàsi profeta Moisés ichùulièricaté israelitanái imànica nàacaténáté Dios icàaluíniná. Quéwa Cristo Jesús iwasàacaté wía Moisés yàasu tàacáisi íicha. Càité cachìwéeyéi namànica nawàwacáináté nadacùaca wía wamàníinápináté àniwa càide iyúwa Moisés ichùulianá israelitanái bàaluité. ⁵ Quéwa càmitaté weebá nataacái ibatàa abéeri momentopináta, wawàwacáináté wacùacuéca pirípináni yái tàacáisi báisíirica íiméerica Jesucristo

iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha mawèníri iyú.

⁶ Níái nacuèrinánái áibanái iiquéeyéica cáimiétaquéri iyú, càmitaté nachùulla nucàlidáanápíná áiba wawàsi wàlisài càmiyéi judío irí, néese cayábacaté naicáca nucàlidáanaté Jesucristo iináwaná. Quéwa càmitaté nucutá cayábáanápíná naicáca núa éwita cáimiétacanéeyéicáaníta nacuèrinánáica nía, càmicáiná Dios iicá abéeri wenàiwica iyúwa cayábéeri áibanái ícha. ⁷ Càmitaté nachùulla nucàlidáanápínaté áiba wawàsi wàlisài, néese náimacaté nùwali báisícata Dios ichùullacaté nucàlidáanápíná itàacái càmiyéi judío irí, yái tàacáisi ímérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha; càité nacái Dios ichùullacaté Pedro icàlidáanápíná yái tàacáisi judiónái irí. ⁸ Dios ibànùacáinaté Pedro iyúwa apóstol icàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali judiónái irí. Càita nacái Dios ibànùaca núa iyúwa apóstol nucàlidacaténáni càmiyéi judío irí.

⁹ Inaté Santiago, Pedro nacái, Juan nacái, níái áibanái iiquéeyéicaté iyúwa nacuèrinánáiwa, níata yáállacatéwa Dios imànicaté nulí yái cayábéerica mawèníri iyú, imàacacaténaté nucàlidaca itàacái càmiyéi judío irí. Néeseté náibàaca nacáapiwáaca wáapicha, núa, Bernabé nacái náasáidacaténá casímáica naicáca wía iyúwa nàacawéeyéináwa iyúudéeyéica nía. Yaté abédanamata náíwitáise nacái wáapicha wacàlidáanápínaté Jesucristo iináwaná ìwali càmiyéi judío irí idècunitàacá áibanái apóstol ìbaidaca Dios irípiná nacàlidacaténá itàacái judiónái irí. ¹⁰ Nasutácaté wáicha abéeri wawàsi meedá wayúudáanápínaté catúulécaneyéi wenàiwica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita núalimáidaca numànica cáalíacáiri iyú càiripináta.

Pablo reprendre a Pedro en Antioquía

¹¹ Quéwa Pedro idécanáamité yàanàaca Antioquía ìyacàlená néré, néese nùlàacani cachàiníri iyú imànicáinaté yàacawa áiba wawàsi báawéri. Càité imànica: ¹² Quéechatécáwa Pedro imànicaté cayábéeri, yaté iyáaca iyáacaléwa wéenánái yáapicha, níara càmiyéica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeseté abénaméeyéi judío yàanàaca néré nacái, níái judío Santiago ibànùeyéicaté néré, Jerusalén ìyacàlená néeséeyéi. Idécanáamité nàanàaca, yá báawacaté naicáca Pedro, yàacawéeridacáinaté càmiyéi judío. Inaté Pedro iwènúacawa càmiyéi judío ícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitaté iyáa iyáacaléwa náapicha càì quirínama cáalucáinaté Pedro iicáca níái judío yàanèeyéicaté Jerusalén néese, casacàacáiná judiónái iicáca càmiyéi judío. ¹³ Néeseté áibanái judío ìyèeyéicaté yàcalé irícu yeebáidéeyéica Jesucristo

itàacái, abédanamata namànica náiwitáisewa Pedro yáapicha, namànicaténá càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise. Yáté càmita quirínama Bernabé yàacawéeridaca wéenánái càmíiyéi judío. ¹⁴ Nuicáté càmita namàníiná càide iyúwa báisíiri tàacáisi yéewáidáaná wía, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha mawèníiri iyú, cawínacaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. Ináté nùlàaca Pedro cachàiníiri iyú nàacuésesemi macáita níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicatéwa néré. Núumacaté Pedro irí: “Pía judíosàirica, quéechatécáwa pìacawéeridacaté wéenánái càmíiyéica judío càide iyúwa càmíiri judío, píalíacáinatéwa cáinináca Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, íná ¿cáná pichùulla càì nàyaca càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, níái wéenánái càmíiyéica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái?” càité núumaca Pedro irí.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por la fe

¹⁵ Néeseté núumaca Pedro irí: “Pía, núa nacái, wíata asáiyéi iyúwa judíonái, càmítaté wamàni iyúwa càmíiyéi judío imàníiná, càmíiyéica yeebáida Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. ¹⁶ Quéwa éwita judíocáaníta wía, càicáaníta wáalíacawa càmita mabáyawaná Dios iicáca wía ìwalíise yái wamàníináca càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta Moisés itànèericaté. Néese mabáyawanáca Dios iicáca wía abéerita ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo. Iná wía nacái judíoca wadéca weebáidaca Jesucristo yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo, càmita ìwalíise yái wamàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Canácáiná wenàiwica Dios iiquéeri mabáyawanéeri iyú ìwalíise yái imàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná”, núumacaté Pedro irí.

¹⁷ Uwé, càita weebáidaca: Mabáyawanáca Dios iicáca wía wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. Iná áibanái judío càmíiyéi yeebáida Cristo náimaca wàwali càicasa wíade iyúwa càmíiyéi judío cabáyawanéeyéica, càmíicáiná wachùulla wenàiwica namànica macáita càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Iná náimaca Cristo idécasa cabáyawanáca imànica wía. ¡Càmíirita! ¹⁸ Néese cabáyawanáca wía báisíiri iyú wèepùacaalí wéewáidaca wenàiwica iwàwacutáanápinása namànica càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ichùullianá yéewacaténása cayábaca Dios iicáca wía. Wadéca wáasáidaca càmita Dios iicá wía mabáyawanéeri iyú ìwalíise yái cayábéerica wamàníirica. ¹⁹ Yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí yáasáidacaté nulí iwàwacutáanáaté nuétácawa nubáyawaná ichùulliacawa càmíicáinaté nudé numànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái ichùullianá wía.

Quéwa Cristo yéetácatéwa cruz ìwali nuíchawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidaca núa nubáyawaná ìwalísewa. Siùcade nùyaca abédanamata Cristo yáapicha. Iná yái tàacáisi Dios imàaquéericaté Moisés irí càmita quirínama icháawàaca nubáyawaná. Càmita nacái nucutá Dios iwasàaca núa yàasu yùuwichàacáisi íchawa ìwalíse yái numànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Càité Dios imànica nulí nùyacaténá machacàníiri iyú siùcade càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Siùcáisede càmita nùya nucáuca iyúwa, néese Cristo icáuca iyúcata càì nùyaca. Iná yéewa idècunitàacá nùyaca cháí èeri irícu, yá nuebáidaca Dios líri itàacái, yái cáininéericaté iicáca núa, imàaquéericaté nacái icáucawa yéetácaténáwa nuíchawalíná. ²¹ Càmita caná iwèni nuicáca yái Dios imàníináca walí cayábéeri mawèníiri iyú, néese núaliacawa Cristo yéetácatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. Néeni, mabáyawanácaalíté Dios iicáca wía ìwalíse yái wamàníináca càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ichùulianá wamànicá, yá canáca iwèni meedá yái Cristo yéetáanácawatá.

3

La ley o la fe

¹ ¡Píacué Galacia yàasu cáli néeséeyéica, càmítacué píináidawa cáaliacáiri iyú! Aiba wenàiwica idéca ichiwáidacuéca píá, íná píináidacuécawa máiwitáiséeri iyú, yá pidécuéca peebáidaca cachìwéeri tàacáisi. Nucàlidacatécué pirí Jesucristo iináwaná ìwali máini machacàníiri iyú. Nucàlidacatécué pirí Cristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Yáté píaliacuéwa cayába amaléeri iyúni caná yéewaná Jesucristo yéetácatéwa, càide iyúwa nudéca nacáicaalícué numàacaca piicácani pituí iyúwa. ² Péemiacué cayábani: Píaliacuéwa Espíritu Santo càmítaté iwàlùawa piwàwaliculé ìwalíse yái pimàníinácuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. ¡Càmíirita! Néese Espíritu Santo iwàlùacatécué piwàwaliculé peebáidacáináté yái tàacáisi péemièricatécué, yái Jesucristo iináwanáca, iwasáa wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná píaliacatécué amaléeri iyúni Espíritu Santo càmítacué iwàlùawa piwàwaliculé ìwalíse yái pimàníináca iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. ³ ¿Cánásicué yéewaná máini máiwitáiseca píá? Pidàbacatécué pèepunícawa Cristo yáapicha Espíritu Santo ichàini iyú, íná siùcade, ¿cánácué piwàwa píalimáidaca pìyaca machacàníiri iyú pichàini iyúcuéwa meedá? ⁴ Yái Espíritu Santo idéca imànicuéca pirí madécaná cayábéeri. ¿Cánácué piwàwa piúcaca píichawa siùcade meedá macáita yái cayábéerica? ¡Nutuýàaca càmíinápinácué pimàni

càì! ⁵ Dios idéca imàacacuéca pirí Espíritu Santo, yá siùcade Dios imànica iyaca pèewi yái canáca áiba yáaliméeri imànica. Dios càmitacué imàni pirí càiri cayábéeri ìwalíse yái pimànínácuéca càide iyúwa itàacái bàaluisàimi íimáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Néese Dios imànicuéca pirí yái cayábéerica ìwalíse yái peebáidáanácuéca tàacáisi péemièricatécué Cristo ìwali.

⁶ Abraham yeebáidacaté Dios, yáté mabáyawanáca Dios iicácani. ⁷ Iná iwàwacutácué píalíacawa cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná, Dios iicáca nía iyúwa báisíiyéi Abraham itaquénáinámi. ⁸ Dios itàacái yáasáidaca walí Dios íináidacatéwa bàaluité iwasàanápínaté càmiíyéi judío nabáyawaná íichawa, yéewacaténa mabáyawanáca iicáca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéipínacaté Dios. Càité Dios icàlidaca Abraham iríni bàaluité, yái tàacáisi cayábéerica. Dios íimacaté Abraham irí: “Numànipiná cayábéeriwa macái èeri mìnanaí irí yeebáidéeyéica núa càide iyúwa peebáidáaná”, íimacaté yái Diosca. ⁹ Iná yéewa macáita wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica, Dios imànica nalí cayábéeri càide iyúwaté imàníiná Abraham iríni, yái yeebáidéericaté Dios nacái.

¹⁰ Abénaméeyéi wenàiwica iwàwaca mabáyawanáca Dios iicáca nía ìwalíse yái namànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Quéwa càmita náalimá namànica machacàniri iyú macáita càide iyúwa yái tàacáisi ichùulláná namànica. Iná cabáyawanáca nía, iwàwacutá nacái néetácawa nabáyawaná ichùullacawa, yácáiná áiba profeta itànàacaté Dios itàacái íiméerica: “Iwàwacutá yéetácawa ibáyawaná ichùullacawa cawinácaalí càmiírica imàni mamáalàacata macáita càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùulláná”, íimaca. ¹¹ Iná wáalíacawa amaléeri iyúni canácata wenàiwica mabáyawanéeripiná Dios iicáca ìwalíse yái imànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Yácáiná áiba profeta itànàacaté Dios itàacái íiméerica: “Mabáyawanáca Dios iicáca níawamita yeebáidéeyéica Dios. Nàypiná Dios yáapicha càiripináta”, íimaca yái Dios itàacáica. ¹² Quéwa yái tàacáisi Moisés itànèericaté càmiírita ichùulla wenàiwica yeebáidáanápiná Dios, néese yái tàacáisi íimacáita meedá: “Cawinácaalí imànírica càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná, yáta mabáyawanéeripiná Dios iicáca”, íimaca. Quéwa canácata èeri mìnali yáaliméeri imànica càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná, ínáté iwàwacutá macáita wéetácawa wabáyawaná ichùullacawa.

¹³ Cristo idéca iwasàaca wía íicha yái yùuwichàacáisi yàanèeripináca wàwali ìwalíse yái càmináca wamàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yái tàacáisi Moisés itànèericaté. Dios imàacacaté yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca Cristo

ìwali yéetácaténátéwa wáichawalíná. Wáaliacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàacaté Cristo ìwali yácáinaté áiba profeta itànàacaté Dios itàacái íméeerica: “Cawinácaalí nachanàidéerica àicu ìwali yéetácaténáwa, náimapiná ìwali Dios idéca yùuwichàidacani manuísíwata”, ímaca. ¹⁴ Càité Cristo Jesús yéetácatéwa píchawalínacué yéewanápiná Dios imànicuéca nacái pirí yái cayábéeerica icàlidéericaté ìwali Abraham irí, piacué càmíiyéica judío yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, yéewanápiná nacái macáita wía weedáca Espíritu Santo wawàwaliculéwa càide iyúwa Dios ímáaná weebáidacaalí Jesucristo itàacái.

La ley y la promesa

¹⁵ Píacué nuénánáica, siùcade nucàlidacué pirí comparación nàwali níai cháí èeri irícuíyéica: Asíali imànicaalí wawàsi áiba wenàiwica yáapicha, yá natànàaca nàasu wawàsi iináwaná ìwaliwa cuyàluta irícu. Néese natànàaca náipidenáwa cuyàluta irícu náasáidacaténá cawèníricani, yái wawàsi namànírica náapichawáaca. Yá canáca yéewaná áiba wenàiwica yúucaca yái wawàsica, càmita nacái yéewa áiba wenàiwica itùculiàdaca tàacáisi quiríta. ¹⁶ Càité nacái Dios icàlidaca Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imànínápinaté Abraham irí cayábéeri, itaquérinámi irí nacái. Yái tàacáisi càmita íima “itaquénáinámi”, ímáanáca manùbéeyéi, néese íima “itaquérinámi”, ímáanáca abéeri wenàiwica. Yái Abraham itaquérinámi yácata yái Cristoca. ¹⁷ Yácata nuwàwéericuéca núumaca pirí: Dios imànicaté wawàsi Abraham yáapicha, néese cawènírica Dios imànica yái wawàsi ípidená ìwaliwa máini cáimiétacanéeri iyú. Néeseté cuatrocientos treinta camuí Abraham yàasu èeri idénáamité àniwa, yá Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés irí, nalípiná níara israelitaca. Moisés yàasu tàacáisi càmita yéewa canéerica iwèni imànica yái idàbáanéeri wawàsica Dios imàníiricaté Abraham yáapicha. Càmita nacái yéewa Moisés yàasu tàacáisi canéerica iwèni imànica Dios itàacái bàaluitéeri cachàiniwanái Moisés yàasu tàacáisi íicha, Dios icàlidacáinaté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú madécaná camuí Moisés yàasu tàacáisi ipíchawáiseté. ¹⁸ Càmita Dios imàni walí cayábéeri ìwalíise yái wamàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Néese Dios icàlidacaté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imànínápinaté nalí cayábéeri mawèníiri iyú, cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Iná wáaliacawa càmita yéewa weedáca waliwa yái cayábéeerica ìwalíise yái wamàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná.

¹⁹ Siùcade cawàwanáta áibanái iwàwa isutáca yéemíawa núa cánaté yéewaná Dios imàacaca itàacáíwa profeta Moisés irí

ichùuliacaténáté israelitanái. Uwé, Dios imàacacaté nali itàacáíwa yéewanápiná wáalíacawa cabáyawanáca macái èeri mìnánái, càmita nacái wamàni càide iyúwa Dios ímáaná. Iwàwacutácaté namànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná àta Abraham itaquérínámi yàanàacatalétaté aléi èeri irìculé, yái Cristoca, Dios icàlidéericaté irí cáimiétacanéri iyú imàacáanápinaté Cristo imànica cayábéeri èeri mìnánái irí. Dios imàacacaté tàacáisi yàasu ángelnái iríwa nacàlidacaténáté itàacái Moisés irí, néese Moisés ichùuliacaté israelitanái namànínápínaté càide iyúwa Dios ímáaná. ²⁰ Quéwa abéerita yái Dios itàanírícaté Abraham irí, càmitaté Dios ibànùà ángelnái nacàlidacaténáté Abraham irí Dios imànínápínaté irí cayábéeri mawèníri iyú. Iná yái wawàsi Dios imànírícaté cáimiétacanéri iyú Abraham yáapicha, cachàinírìcani Moisés yàasu tàacáisi ícha.

El propósito de la ley

²¹ Yái tàacáisi nucàlidéericuéca pírí càmita ímáaná profeta Moisés yàasu tàacáisi yùuwide imànica Dios itàacái, yàara wawàsi Dios imànírícaté cáimiétacanéri iyú Abraham yáapicha. ¡Càmírita! Néese Dios càmita mabáyawaná iicáca wía ìwalíise yái wamànínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùulianá wía. Iná Moisés yàasu tàacáisi càmita yáalimá yàaca wacáuca càmlíri imáalàawa. ²² Càita nacái Dios itàacái icàlidaca walíni: Wabáyawaná ichàini idacùaca wía iyúwa presoíyéi, macáita wía èeri mìnánáica. Càica Dios itàacái ímaca yéewanápiná cawínácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo náalimáanápiná needáca naliwa yái cayábéerica Dios íméericaté cáimiétacanéri iyú imànínápínaté nali.

²³ Ipíchawáiseté Jesucristo yàanàaca aléi èeri irìculé, wía judíoca càmitaté yéewa weebáidacani iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse ichùuliacaté wía cachàiníri iyú, idacùacaté wía nacái iyúwa presoíyéi, cabáyawanácáinaté wía. Càité wáyaca, wía judíoca, àta Dios imàacacatalétaté wáalíacawa iwàwacutáanaté weebáidaca Jesucristo. ²⁴ Péemiacué comparación: Càasuíri asiali idèniaca yàasu wenàiwicawa icuèrica íiwacali yéenibewa. Càita nacái yái Moisés yàasu tàacáisica, càicaténide iyúwa Dios yàasu wenàiwica icuèricaté wía judíoca àta Cristo yàanàacatalétaté yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía ìwalíise yái weebáidáanáca Cristo. ²⁵ Quéwa Cristo idéca yàanàaca, iná weebáidaca itàacái. Càmita quirínama profeta Moisés yàasu tàacáisi icùaca wía, càide iyúwa càasuíri yàasu wenàiwica càmita icùà íiwacali yéenibewa, béeyéicaalí nía. Néese Cristo icùaca wía siúcáisede. ²⁶ Yá nacái Dios yéenibecuéca pía macáita, píacué càmiíyéica judío peebáidacáinacué Cristo

Jesús itàacái. Yá pìyacuéca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ²⁷ Bàaluité pibautizácuéca wá píasáidacaténácué peebáidaca Cristo Jesús, yá pidàbacatécué pìyaca abédanamata Cristo yáapicha, pìyacuéca nacái siùcade càide iyúwa Cristo íiwitáise iyáaná. ²⁸ Cáinináca Dios iicáca wía macáita abédanamata. Canácata wenàiwica Dios iiquéerica iyúwa áiba íiwitáaná judiónái íicha, judíocaalí wía, càita nacái càmíiyéicaalí judío wía, càita nacái áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía, càita nacái yèepunícaalíwa máiwacalináwaca wía, càita nacái asíanáicaalí wía, càita nacái inanáicaalí wía, néese wàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá cayábaca Dios iicáca wía macáita abédanamata. ²⁹ Yá nacái Cristo yàasunáicaalícué pía, yásí Dios iicácuéca pía iyúwa Abraham itaquénáinámi nacái. Càipiná nacái Dios imànicuéca piríwa yái cayábéerica càide iyúwaté icàlidáanáté Abraham írini cáimiétacanéeri iyú.

4

¹⁻² Siùcade nucàlidacué pirí comparación píalíacaténácuéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ìwali, yái áiba íiwitáanáca tàacáisi Jesucristo itàacái íicha. Cawinácaalí wenàiwica imàniyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca nía, càica níade iyúwa càasuíri ìiri idècunitàacá sùmàicani. Càmitàacá yéewa idènlaca yáaniri yàasu cawèníriwa. Iwàwacutá imànica càide iyúwa icuèrinánái íimáaná. Iná càicanide iyúwa nàasu wenàiwica íibaidéerica mawèníri iyú càiripináta. Quéwa yái sùmài yáanirica idéca imàacaca abé èeripiná, béericatalépináta yái ìirica. Iná yéewa yàanàacaalí ùuculíri yàasu èeri, yásí namàacaca idènlaca yáaniri yàasu cawèníriwa. Yái ùuculírica, càicanide iyúwa wía iyéeyéica abédanamata Jesucristo yáapicha. Wáaniri Dios idéca yàaca walí yái cawènírica: Idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo. ³ Bàaluité càicuéca wíade iyúwa yái sùmài nachùulièricaté. Wàyacaté càide iyúwa nàasu wenàiwica íibaidéeyéica mawèníri iyú càiripináta, demonionái idacùacáináté wáiwitáise bàaluité, níara báawéeyéica ángelca icuèyéica yàasu cáli chènuniiséeyéiwa, ichùulièyéica nacái èeri mìnánái íiwitáise càmíiyéica yáalía Dios ìwali. ⁴ Quéwa Dios íináidacatéwa ibànùanápínáté ìiriwa aléi èeri írìculé, íná yéenáiwaná yàanàacaalíté, yáté Dios ibànùaca ìiriwa imusúacaténáwa abéechúa inanái íicha. Judíosàiricaténi, íná imànicaté càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, iyúwa nacái Dios itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté ichùuliacaténá judiónái. ⁵ Dios ibànùacaté ìiriwa iwasàacaténá wía íicha yái càulenéeri tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, wía judíoca. Càité Dios ìiri iwasàaca

wíá, iwasàacué nacái pía, Dios yeedácaténá wíá macáita yéenibepináwa. Iná càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná cayábáanápíná Dios iicáca wíatá.
⁶ Néese yáasáidacaténá Dios yéenibeca wíá, yá Dios ibànùaca walí Espíritu Santo wawàwaliculé, yái Espíritu Dios Iiri ibànùerica. Iná yéewa wáimaca Dios irí Espíritu Santo íiwitáise iyú: “¡Pía, Wáaniri, cáininéerica waicáca!” Iná yéewa wáimaca.
⁷ Càita Dios isùmàireca pía, càmita quirínama demonio idacùa píiwitáise càmicáiná nàasu wenàiwica pía quirínama, néese Dios Iiri idéca iwasàaca pía náicha. Siùcáise de Dios isùmàireca pía, iná Dios idéca nacái iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

Pablo se preocupa por los creyentes

⁸ Píacué càmíiyéica judío, bàaluité càmítacué píalíawa Dios ìwali, yáté càicuéca píade iyúwa demonio yàasu wenàiwica, demonionái idacùacáinácué píiwitáise, piàcaténáté nacàaluíniná, níara cuwáináica, íipidenéeyéica diosná, bàaluitécáiná piyúunáidacuéca báisíiri Diosca nía. ⁹ Quéwacué siùcade píalíacuécawa Dios ìwali. Cayába cachàini núumaca Dios idéca iicácuéca pipualé quéechatécáwa imànicaténácué pírí cayábéeri. Iná ¿cánácué piwàwa pèepùacawa Dios íicha peebáidacaténá demonio itàacái àniwa, níái canápinéeyéica càmíiyéicué yáalimá iyúudàaca pía? ¿Cánácué piwàwa pimàacaca nadacùaca píiwitáise àniwa? Pidàbacaalícué pimànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná cayábáanápíná Dios iicácuéca pía, yásí càicuéca píade iyúwa wenàiwica iwàwéeyéica demonio nadacùaca íiwitáise. ¹⁰ Aibanái idéca ichìwáidacuéca pía, iná pidécuéca pidàbaca pimànica macái culto íiwitáaná càide iyúwa judionái imàníná sábadò irìcu, áiba èeri nacái, quèeri imanùbaca nacái, camuí imanùbaca nacái. Càitacué pimànica madécaná culto cayábáanápínácué mádáiná Dios iicáca pía, piyúunáidacáinácué piwasàanápíná píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha ìwalíise yái pimànínáica culto. ¹¹ Iná máiná achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué cawàwanáta canáca iwèni yái nuéwáidáanátécuéca pía. Peebáidacaalícué cachìwéeyéi yàasu tàacáisi, yásí canáca iwèni meedá yái nuéwáidáanátécuéca pía.

¹² Píacué nuénánáica, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata. Piyacué càide iyúwa nùyáaná. Càmita numàni mamáalàacata càulenéri wawàsi judionái imàníirica cayábáanápíná náapicha Dios. Néese nuíbàaca nuwàwawa abéerita Jesucristo iwéré iwasàacaténá núa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càide iyúwacué píibàanáté piwàwawa Jesucristo iwéré peebáidacaalítécué itàacái quéechatécáwa. Bàaluité nùyacaalítécué píapicha, càmítaté pimàni nulí báawéeri.
¹³ Píalíacuéwa nùuwichàacatéwa uláicái iyú quéechatécáwa

nucàlidacaalítécué pirí yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁴ Yái nùuwichàanácawa uláicái iyú yáalimáidacatécué iicáwa pía báawáanápínaté piicáca núa, nùasu tàacáisi nacái, máinícáiná báawaca yái uláicáica. Quéwacué càmítaté báawa piicáca núa uláicái ìwalíise. Càmitaté nacái piúca píchawa núa, néese pitàidacatécué núa cayábéeri iyú, peedacatécué núa pìataléwa càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios yàasu ángel yàanàaca pìatalécué; ¡pimànicatécué nulí cayábéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí Jesucristo yàanàaca pìatalécué! ¹⁵ ¿Cánácué càmíta casímái piwàwa nùapicha càide iyúwaté quéechatécáwa? Nùalimácué nucàlidaca piináwaná ìwali cayábéeri iyú máinícuéca piwàwacaté piyúudàaca núa, ínáté píalimácaalícué pimúsúadaca pituíwa pimàacacaténácué nutuípinátáni, yá pimànicatécué càiritá. ¹⁶ Quéwa siùcade nuínáidacawa cawàwanátacué piicáca núa càide iyúwa piùwidewa, ìwalíise yái nucàlidàanacatécué pirí báisíiri tàacáisi.

¹⁷ Níara cachìwéeyéica nàacué picàaluíniná, namànicuéca pirí máiní cayábéeri iyú nacái cáininacaténácué piicáca nía, quéwa càmítacué nawàwa pirí cayábéeri. Nawàwacué báawaca piicáca wía piicacaténácué níata cáimiétaquéri iyú. ¹⁸ Cayábaca nuémìaca áibanái iináwaná ìwali namànicaalícué pirí cayábéeri nawàwacáiná nayúudàacuéca pía. Cayábaca nacái namànicaalícué pirí cayábéeri càiripináta, càmírita abéta nùyacatáitacué píapicha. ¹⁹ Píacué cáininéeyéica nuicáca càide iyúwa nuénibewa, máinícué achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa piwalícué àniwa càide iyúwa achúmáaná inanái iwàwa ùuwichàacaalíwa cáiwíiri iyú umusúadacaténá iicá èeri. Yá nùuwichàapínáwa nuwàwalícuísewa mamáalàacata àta peebáidacataléta Cristo itàacái tàì íiméeri iyú pidèniacaténácué Cristo íiwitáise manuísíwata. ²⁰ ¡Máinícué nuwàwaca nùyaca píapicha siùcade nutàanicaténácué píapicha éeréeri iyúta, càmíicáiná nùalía cayába càinácaalícué iwàwacutáaná núumaca pirí!

El ejemplo de Agar y Sara

²¹ Picàlidacué nulí abéeri wawàsi, píacué càmíiyéica judío iwàwéeyéica idacùaca íiwitáisewa pimànicaténácué càide iyúwa càulenéri tàacáisi íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté ichùullacaténáté judiónái. Báisícaalícué piwàwa pimànica càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná Dios iwasàanápínácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, néese ¿cánácué càmítàacá péewáidawa ìwali cayábéeri iyú píalíacaténácuéwa càinácaalí íimáaná? ²² Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté íimaca: Abraham idèniacaté íinuwa idàbàanéechúa íipidenéechúaca Sara, càmíichúaca yàasu wenàiwica. Idèniacaté nacái íinuwa

ípidenéechúa Agar, úái Sara yàasu wenàiwicaca íbaidéechúaca
 nalí mawèníri iyú càiripináta. Abraham idèniacaté ìriwa
 Ismael Agar yáapicha. Idèniacaté nacái ìriwa Isaac Sara
 yáapicha. ²³ Uái Agarca, nàasu wenàiwica íbaidéechúaca nalí,
 udéerìucaté, néese umusúadaca iicá èeri càide iyúwa macái
 èeri mìnáná imàníná. Quéwa úái Saraca, càmicíuátaté
 nàasu wenàiwica, umusúadacaté iicá èeri Dios imànicáinaté
 yái càmirica wenàiwica idé imànica, càmicáinaté yáalimá Sara
 udéerìcu, quéwa Dios ichàiniadacaté úa udèniacaténá uìriwa
 Abraham yáapicha càide iyúwaté Dios icàlidáaná Abraham
 iríni quéechatécáwa, cáimiétacanéri iyú. ²⁴ Yái tàacáisi pucháiba
 inanái ìwalírica yáasáidaca walí comparación. Níai pucháiba
 inanáica ímáanáca càicanide iyúwa pucháiba wawàsi Dios
 imàníricaté wenàiwicanái yáapicha yàasu wenàiwicacaténaté
 nía. Abéeri wawàsi yácata yái Dios itàacái profeta Moisés
 itànèericaté ichùuliacaténá israelitanái nàyamáacaalítéwa
 mawiénita manuíri dúli irí ípidenéeri Sinaí, Dios imànicatáicaté
 náapicha wawàsi icùanaté nía. Yái Moisés yàasu tàacáisica,
 càicanide iyúwa Agar, úái nàasu wenàiwica íbaidéechúacaté
 mawèníri iyú càiripináta. Péemiacué comparación: Macái
 sùmai imusuéricatéwa nàasu wenàiwica ícha iwàwacutátaté
 íbaidaca yáatúa íiwacali iríwa mawèníri iyú càiripináta.
 Càita nacái cawínacaalí wenàiwica iwàwéeyéica isíimáidaca
 Dios ìwalíse yái namànínáca càide iyúwa Moisés yàasu
 tàacáisi ímáaná, càica níade iyúwa áibanái yàasu wenàiwica
 íbaidéeyéica mawèníri iyú càiripináta. ²⁵ Iná Agar ímáanáca
 càicanide iyúwa Sinaí yàasu manuíri dúli, iyéerica Arabia
 yàasu cáli íinata. Siùcade Jerusalén iyacàlená mìnáná
 càimíyái yeebáida Jesucristo itàacái càica níade iyúwa Agar
 yéenibe, úái nàasu wenàiwica íbaidéechúacaté mawèníri
 iyú càiripináta, níacáiná judiónái namànica mamáalàcata
 càide iyúwa bàaluisàimi tàacáisi ímáaná Moisés itànèericaté
 ichùuliacaténá israelitanái, quéwa canácatáita náalimá càì
 nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ²⁶ Quéwa
 úái Saraca, càmicíuátaté nàasu wenàiwica, ímáanáca càicanide
 iyúwa wàyacàlepiná chènuníiséeri ípidenácataléca wàlisài
 Jerusalén, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata
 idacuèri wía iyúwa nàasu wenàiwica íbaidéeyéica mawèníri
 iyú càiripináta, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía ícha yái
 càulenéri tàacáisica Moisés ichùulìericaté iyú israelitanái.
²⁷ Wáalíacawa wadèniaca wàyacàlepináwa yái Jerusalén
 iyacàlená chènuníiséerica, yácáiná áiba profeta itànàacaté
 comparación Jerusalén ìwali Dios inùmallicuise. Càica ímáanáca
 yái comparaciónca: Píacué Jerusalén iyacàlená chènuníiséeri
 mìnánáica. Aibanái iicácuéca pía iyúwa máisibáanata meedá

càide iyúwa abéechúa inanái càmíichúa yáalimá idèniaca yéenibewa. Quéwa, siúcade casíimáicué piwàwa manuísíwata, pimáidacué casíimáiri iyú nacái. Manúbapínacué pía náicha níara imàníiyéica mamáalàacata càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi íimáaná cayábáanápíná Dios iicáca nía, càica íimáanáca yái comparaciónca. ²⁸ Píacué nuénánáica, càicuéca píade iyúwa Abraham ìiri íipidenéericaté Isaac. Píatacué Dios iiquéeyéica iyúwa Abraham itaquénáinámi. Píatacué Dios icàlidéeyéicaté ìwali Abraham irí itaquénáinápínaté nía, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁹ Quéwa siúcade áibanái judío càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái namànica walí báawéeri càide iyúwa Agar ìiri Ismael imàníináté báawéeri Sara ìiri irí, íipidenéericaté Isaac. Yái Ismael imusúacaté iicá èeri càide iyúwa macái èeri mìnánái ìyáaná, quéwa Espíritu Santo imànicaté yái càmírica wenàiwica idé imànica yéewacaténaté Isaac imusúa iicá èeri. Càita nacái Espíritu Santo idéca imàacaca Dios yéenibeca wía. Yá nacái judiónái imàníiyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi íimáaná nàuwichàidaca wía. ³⁰ Dios íimacaté Abraham irí bàaluité: “Pichùulia píchawa úái Agarca, píasu wenàiwica íibaidéechúaca pírí mawèníiri iyú; pibànua úapicha uìri nacái, nàacaténáwa déeculé pícha; canácáiná yéewanápiná íibaidéechúa pírí uìri yeedáca píasumi yáapicha yái píiri Isaac, pidènièrica píinu Sara yáapichawa, úái càmíichúaca íibaida mawèníiri iyú càiripináta”, càité íimaca. ³¹ Iná píacué nuénánáica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita càì wíade iyúwa Agar yéenibe, íibaidéeyéipínaté mawèníiri iyú càiripináta càide iyúwa áibanái yàasu wenàiwica meedá. Càmita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi íimáaná. Néese càica wíade iyúwa Sara yéenibe, úái càmíichúacaté áibanái yàasu wenàiwica, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía, yéewacaténá Dios yéenibeca wía.

5

Firmes en la libertad

¹ Cristo idéca iwasàaca wía íicha yái càulenéeri tàacáisica profeta Moisés ichùulièricaté iyú israelitanái. Iná càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná cayábáanápíná wáapicha Dios Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná cachàinicué pííwitáise pèepunícaténácuéwa macàaluínináwaca. Aibanái iwàwa idacùacuéca pííwitáise àniwa iyúwa nàasu wenàiwica iwàwacutéeyéica íibaidaca cachàini mawèníiri iyú càiripináta. Náimaca iwàwacutáanásacué pimànica càide iyúwa Moisés yàasu

tàacáisi bàaluisàimi íimáaná cayábáanápíná Dios iicácuéca pía. Picácué peebá nachíwa.

² Péemiacué nulí cayába. Núa Pablo núumacué pirí, píacué camíiyéica judío, pimàacacaalícué cachìwéeyéi namànicuéca pirí circuncisión piwasàanápínacué píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese càmitanica Cristo iwasàacué píawa. ³ Nuwàwa nucàlidacuéca pirí àniwani: áibacaalí asìali imàacacaalí namànica irí circuncisión cayábáanápíná Dios iicácani, yásí iwàwacutáca imànica macáita machacànìiri iyú càide iyúwa Moisés ichùullanáté israelitanái. ⁴ Píacué iwàwéeyéica mabáyawanáca Dios iicáca pía ìwalíise yái pimàníínacuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Péemiacué cayába: Pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa Cristo íicha, piúcacáinacué píichawani, yái cayábéerica Dios iwàwéericuéca imànica pirí. ⁵ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Espíritu Santo imàacaca wáalíacawa, imàaca nacái weebáidaca mabáyawanáanáca Dios iicáca wía. ⁶ Wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, canáta iwèni Dios irí áibanái imànicaalí walí circuncisión, càita nacái càmicaalí namàni walí circuncisión. Abéerita iwàwacutá weebáidaca Jesucristo itàacái. Báisícaalí weebáidaca, yásí wamànìipíná áibanái irí cayábéeri cáininéeri iyú.

⁷ Quéechatécáwa peebáidacatécué cayába. ¿Cánácué pimàaca áibanái cachìwéeyéi iwènúadaca píiwitáise íicha yái báisìiri tàacáisica? ⁸ Càmíirita Dios yái imènìadéericuéca pía; néese Dios idéca imáidacuéca pía iwasàacaténacué pía íicha yái càulenéeri wawàsica. ⁹ Aiba comparación íimaca: “Nèewiàdacaalí achúmanamata levadura íibesi yèewi, yásí levadura imàacaca macáita íibesi inísàacawa”, càì íimaca. Càita nacái pimàacacaalícué áiba wenàiwica yéewáidacuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú, yásí mesúnamáita macáita piméeràapínacuécawa báisìiri tàacáisi íicha. ¹⁰ Quéwa manuíca nuínáidacawa nuwàwawa Wáiwacali ìwali càmínápínacué píináidawa áibalé íicha yái nuínáidáanácawa. Núalía nacáiwa Dios yùuwichàidáanápíná abédanama macáita cawínácaalí imènìadéericuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹¹ Píacué nuénánáica píalíacuéwa cayába càmita nuchùulia wenàiwica namànínápíná nalíwa circuncisión cayábáanápíná Dios iicáca nía. Nucàlidacaalí mamáalàacata nalítáni, yásí judíonái càmita nàuwichàida mamáalàacata núatá nùasu tàacáisi ìwalísewa, níacáiná judíoca nawàwaca macáita namànica circuncisión, náimacáiná càmitasá cayába Dios iicáca wenàiwica camíiyéica imàni circuncisión. Quéwa báawaca meedá judíonái iicáca nucàlidáaná Cristo ìwali yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi

íicha. ¹² Quéwa níara imèniàdéeyéicuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú pimàacacaténácué namànica pirí circuncisión cayábáanápíná Dios iicáca pía, néese ¿cáná càmita nèepùawa píchacué náiriadaténá naináwatá? Báawacáiná Dios iicáca yái nachùullanácuéca pimànica circuncisión, piácué càmiyéica judío.

¹³ Néeni piácué nuénánáica, Dios idéca imáidacuéca pía iwasàacaténácué pía yéewanápinácué pèepunícawa matuíbanáiri iyú. Càmitacué iwàwacutá pimànica càide iyúwa càulenéri tàacáisi íimáaná Moisés itànèericaté, quéwa picácué pimàni máiwitáiséeri iyú meedá càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná imànica mamáalàacata. Néese piyúudàayacacuéwa píasáidacaténácué cáinináca piicáyacacawa. ¹⁴ Macáita tàacáisi Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise íimáanáca abéerita wawàsi. Càì íimaca yái abéerita ichùullacanásica máiníiri iwàwacutáca weebáidaca: “Cáininá piicáca áibanái wenàiwica, càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, càì íimaca. ¹⁵ Picácué picuísáyacawa, càita nacái picácué pitàaní báawéeri iyú piríwáaca càide iyúwa cuwéesiná yaamiayacacaalíwa, nayáayacaca nacáíwa. Pimànicaalícué càiri báawéeri, néese càmitacué quirínama cáinináca piicáyacacawa, yá nacái càmitacué quirínama peebáida Cristo itàacái.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

¹⁶ Iná núumacué pirí: Piyacué càide iyúwa Espíritu Santo ichùullanácué pía. Picácué pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáanácué pimànica pibáyawanáwa. ¹⁷ Yácáiná wáiwitáise bàaluisàimi yùuwideca imànica Espíritu Santo. Càita nacái Espíritu Santo yùuwideca imànica wáiwitáise bàaluisàimi iwàwéerica wamànica wabáyawanáwa. Yá máiní nàuwidéyacacawa náipunitawáaca íná càulenácuéca pimànica cayábéeri càide iyúwa piwàwáaná. ¹⁸ Quéwa Espíritu Santo icùacaalícué píiwitáise, néese càmita yéewa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi icháawàacuéca pibáyawaná, pimànicáinácué cayábéeri càide iyúwa Dios ichùullaná.

¹⁹ Macáita wáalíacawa càinácaalí iyú namànica níara yèepuníyéicawa càide iyúwa náiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaná nía: Naimáca áiba yáapicha càimíchúaca náinusíwa, càmlírica nacái nanìrisíwa; namàni nacái nainá iyúwa casaquèeri wawàsi càmlírica Dios ibatàa wenàiwica imànica; namànica macái báawéeri íiwitáaná málaléquéeri iyú, mabáiníiri iyú áibanái yàacuése. ²⁰ Nàaca cuwáiná yéenáíwaná icàaluíná, níái ídoloca; namàni nacái namàliyéidewa namáidacaténá demonionái iyúudàanápíná nía; nàuwidéyacacawa náipunitawáaca. Nacuísáyacacawa; báawaca naicáyacacawa nàasu cawèníiri íwalísewáaca. Ráunamáita

calúaca nía. Namànica macái wawàsi nalípináwa meedá; càmita nawàwa abédanaméeri náiwitáise áibanái yáapicha; naseríaca náichawáaca. ²¹ Nawàwa needáca nàasupináwa áibanái wenàiwica yàasu; nanúaca wenàiwica; icàméeyéi nacái; camùnica nía, iyéeyéica máini manuí iyáacaléwa; yá namànica macái báawéeri íiwitáaná. Càita nùalàacuéca pía siùca àniwade càide iyúwaté nucàlidáanacué pirí bàaluité: Macái wenàiwica imàníyeyéica iyaca ibáyawanáwa càì mamáalàacata, canáca yéewanápiná nawàlùacawa Dios iyacàle irìculé Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²² Quéwa Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yásí cáinináca waicáca áibanái; cayábaca nacái wawàwa; matuíbanáica nacái wáiwitáise; wàideníaca nacái wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalí walí báawéeri; cayábaca nacái wáiwitáise; wamàni nacái áibanái irí cayábéeri; wamànica macáita machacàníiri iyú yéewanápiná manuica áibanái ínàidacawa iwàwawa wàwali. ²³ Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yá càmita cáimacái waicá wíawawa áibanái íicha; wacúa nacái wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iná wamàacacaalí Espíritu Santo icùaca wáiwitáise, yásí wamànica wàyaca càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná wía. ²⁴ Càide iyúwaté natàtàná Jesucristo cruz ìwali, càita nacái wía Jesucristo yàasunáica, wadéca wawènúacawa wáiwitáise bàaluisàimi íichawa, càide iyúwa wadéca nacáicaalí watàtàaca wáiwitáise bàaluisàimiwa cruz ìwali yéetácaténáwa, macáita yái wabáyawanáca wawàwéerica wamànica. Càita iwàwacutá waicáca wíawawa iyúwa yéetéeyéimiwa càmíyeyéica yáalimá imànica ibáyawanáwa, ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ²⁵ Espíritu Santo idéca yàaca wacáuca wàlisài càmíirica imáalàawa, íná iwàwacutá wamàacaca Espíritu Santo icùaca wáiwitáise wamànicaténá càide iyúwa ichùullaná wía.

²⁶ Picácué cáimacái waicáca wíawawa áibanái íicha. Picácué nacái wáalimáidaca waicá wíawáaca calúanápiná wamàníyacacawa. Picácué nacái báawa waicáyacacawa wàasu cawèníiri ìwalíisewáaca.

6

Ayúdense unos a otros

¹ Píacué nuénánáica, pialíacaalíwa abéeri péená idéca imànica isicúata ibáyawanáwa, néese abénaméeyéi pèewi Espíritu Santo icuèyeyéica íiwitáise níata iwàwacutá iyúudàacani iwènúadacaténá íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, nàalàacani nacái imàacáanápiná íichawa ibáyawanáwa. Quéwa iwàwacutácué pìalàacani éeréeri iyú. Píicácué píichawa cayába nacái ipíchaná Satanás yáalimáidacuéca pía nacái pimàníinápinácuéca pibáyawanáwa. ² Piyúudàayacacuéwa piwènúadánápiná píiwitáisewa Dios

irípiná àniwa pibáyawaná íchacuéwa. Càipinácué pimànica càide iyúwaté Cristo ichùullaná wía, wía yeebáidéeyéica itàacái.

³ Picácué cachàini waicáca wíawawa áibanái ícha, wíacáiná èeri mìnánái, càmita báisí cachàinica wía. Cáimacáicaalí waicáca wíawawa áibanái ícha, yásí wachìwáidacáita wíawawa meedá.

⁴ Macáitacué iwàwacutá pínáidacawa piwàwalicuísewa ìwali yái pimàníricuéca asáisi cayábacaalíni. Néese cayábacaalíni, yásí yáalimácué casímáica pía piwàwalicuísewa ìwali yái pimànírica. Iwàwacutácué càmita cáimacái piicáca píawawa áibanái ícha.

⁵ Macáicáináta wía èeri mìnánáica áibaalí wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, canácáiná mabáyawanéeri cháí èeri írìcu.

⁶ Cawinácaalícué yéewáida pía iyú yái Dios itàacái íméeerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, pìacué yàasupíná macái pìasu yéénáwa cayábéeri íiwitáaná imanùbaca pìacaténácué iwèni.

⁷ Abénaméeyéi cachìwéeyéi náimaca càmitasa yéewa Dios iicáca yái pimàníricuéca, càmitasa nacái yùuwichàidapínácué píawa pibáyawaná ìwaliwa. Quéwa nachìwa meedá. Picácué peebá nalí. Càmitacué yéewa pichìwáidaca Dios, piicáanícáténácáita iquíniná meedá. Péemiácué comparación: Aiba ibànacaalí bànacalé íimi, yásí yeedáca yái bànacalé íiwitáaná iyacanáca yàasu èeri írìcu. Càita nacái, càinácaalícué pimànica, yásí Dios yàapínácué piwèni. ⁸ Cawinácaalí imànírica ibáyawanáwa càide iyúwa íiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yéetápinácawa yùuwichàacaténáwa càiripináta. Quéwa cawinácaalí imànírica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yeedápináca iríwa icáucawa càimíri imáalàawa Espíritu Santo yèeripináca irí.

⁹ Iná iwàwacutá càmita waméyáawa wamànica cayábéeri, yácáiná càmicaalí waméyáawa wamànica cayábéeri, yásí Dios yàapíná walí wàasu cawèníriwa áibaalípiná yéénáiwana yàanàacatalépináca. ¹⁰ Iná chácátáinápinácaalí wáalimáca wamànica cayábéeri, iwàwacutá wamànica cayábéeri macái íríta, cachàiniwanái nacái nalí waiquéeyéica iyúwa wéénánáisiwawa neebáidacáiná Jesucristo itàacái.

Advertencias y saludos finales

¹¹ ¡Piicácué yái manuírí letra nutànèericuéca pirí siùcade nutànàacaténácué pirí yái achúméeerína tàacáisica nucáapi iyúwa!

¹² Níara ichùulièeyéica pimàníinápinácué piríwa circuncisión nacàlidaca càiri cachìwéeri tàacáisi cayábacaténácáita áibanái judiónái iicáca nía meedá. Càmita nawàwa judiónái yùuwichàidaca nía ìwalíise yái nacàlidáanáca tàacáisi íméeerica Jesucristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹³ Níara judíoca càmita namàni macáita càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ichùullaná judiónái imànica.

Canácata yáaliméerica imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Nawàwacáita nacàlidaca naináwanáwa pìwalicué canùmaséeri iyú meedá; nawàwa nacàlidaca nachùullacuécasa pía pimànicaténacué circuncisión áibanáicaténá yáaliácawa néewáidacalécuéca pía, níái cachìwéeyéica. ¹⁴ Quéwa càmita nuwàwa nucàlidaca nuináwanáwa canùmaséeri iyú. Néese nuwàwa nucàlidaca abéerita Wáiwacali Jesucristo iináwaná ìwali, yéetácatéwa cruz ìwali iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Cristo yéetácatéwa cruz ìwali nuíchawalíná, íná nuicáca núawawa nacái càide iyúwa wenàiwica yéetéericatéwa íicha macái wawàsi báawéerica èeri mìnánái iwàwéerica numànica, Canéeri nulí iwèni macáita yái báawéerica, càmita quirinama nuwàwa numàni càì. ¹⁵ Néese, wàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá canéeri walí iwèni wasèenái imànicaalí walí circuncisión, càita nacái càmicaalí namànité walí circuncisión. Abéerita cawènírica walí yái Dios iwàlisàidáanáca wáiwitáise, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁶ Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápíná pìyaca matuíbanáiri iyú, iicáanápínácué pipualé nacái, macáitacué pía yeebáidéeyéica càide iyúwa nucàlidáanácué piríni, macáitacué pía nacái Dios yàasu wenàiwicaca báisíiri iyú.

¹⁷ Siùcáisede càmita nuwàwa áibanái íimaca càmitasa Jesús ibànùà núa, nasàiwicacaténá nulí wawàsi. Yái cabèesi yáaminá nùwaliséerica yáasáidaca amaléeri iyú nudéca nùuwichàacawa Jesús irípiná yàasu wenàiwicacáiná núa.

¹⁸ Píacué nuénánáica, nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imànínápíná pirí cayábéeri mawèníiri iyú, macáitacué pía. Báisíta, amén.

EFESIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, nubànùacué piri cuyàluta, núa abéeri Jesucristo yàasu apóstol. Jesucristo ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái irí tàacáisi càide iyúwa Dios iwàwáaná, Dios imáidacáiná núa. Nubànùacué piri cuyàluta, píacué Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái iyéeyéica Efeso iyacàlená irìcu. ² Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namánínápinácué piri cayábéeri mawèníri iyú, namàacáanápinácué nacái pìyaca matuñbanáita.

Bendiciones espirituales en Cristo

³ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, Dioscáiná idéca imànica walí cayábéeri Cristo ìwalíise, yái wàyéerica abédanamata yáapicha, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Dios idéca imànica walí macái cayábéeri íiwitáaná chènuníseeri iyúudèeripiná wáiwitáise, wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ⁴ Dios yeedácaté wía yàasu wenàiwicacaténá wía, ipíchawáiseté idàbaca èeri yáalíacáinatéwa Cristo yéetáanápinátéwa wáichawalíná. Dios yeedácaté wía imàacacaténá wàyaca yáapicha chènuniré, wáibaidacaténá nacái abéerita Dios irípiná mabáyawanéeri iyú Dios iicápiná. ⁵ Cáininácáinaté Dios iicáca wía èeri ipíchawáiseté, ínáté ínáidawa yeedáanápináté wía iicácaténá wía iyúwa yéenibewa. Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná càide iyúwaté Dios ínáidáanátéwa. Iná Dios iicáca wía iyúwa yéenibewa. ⁶ Iná wàaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata imànicáiná walí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú. Càité Dios imànica walí cayábéeri, imàacacaté liri yéetácawa wáichawalíná, yái lirica cáininéerica Dios iicáca. ⁷ Cáininácáiná Dios iicáca wía, iná ibànùacaté liriwa yéetácaténátéwa wáichawalíná. Dios liri íraná imusúacatéwa ícha cruz ìwali yéetácaalítéwa wáichawalíná, iná Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, imàaca nacái iwàwawa wabáyawaná ícha, bàaluitécáiná Dios iwàwacaté imànica walí cayábéeri mawèníri iyú. Dios imànicáiná wenàiwicanái irí cayábéeri manuísíwata càmliri imáalàawa. ⁸ Dios idéca yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía. Wáalíacawa cáinináca iicáca wía imàacacáiná cáalíacáica wía wáalíacaténáwa macái wawàsi ìwali, yái iwàwacutéerica wáalíacawa ìwali wàyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁹ Dios imàaca nacái wáalíacawa yàasu cayábéeri ìwali, yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica walí, càmlirité wenàiwicanái yáalíawa ìwali quéechatécáwa. Dios ínáidacáinaté

ibànùanápínaté Cristo aléi èeri irìculé imànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁰ Aibaalípiná Dios imànipíná càide iyúwaté íináidáanáwa imànínapíná alétade yéenáíwaná yàanàacatalépináta. Càipíná Dios imànica: Imàacapíná Cristo icùaca macáita iyéerica chènuniré, chá nacái èeri irìcu.

¹¹ Dios yeedácaté wía èeri ipíchawáiseté imàacacaténá wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, wía yeebáidéeyéica itàacái, yéewanápiná weedáca walíwa yái cawènírica càide iyúwaté Dios íináidáanáwa imàacáanápínaté walíni, yái Dios imànírica macái wawàsi machacàníiri iyú, cayábéeri iyú nacái càide iyúwa iwàwáaná imànicaní. ¹² Dios idéca càì imànica walí, wía judíoca, níái idàbáanéeyéicáwaca yeebáidaca Cristo ìwali yéewanápiná wàyaca machacàníiri iyú cháì èeri irìcu, yéewacaténá áibanái canánama yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái manuíri cayábéerica Dios imànírica mawèníiri iyú wenàiwicanái irí. ¹³ Píacué nacái càmíiyéica judío, bàaluité péemíacuéca yái báisíiri tàacáisi icàlidéerica Cristo iwàwaca iwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá peebáidacatécué Cristo itàacái. Inaté Dios imàacacué pìyaca abédanamata Cristo yáapicha, Dios imàacacué nacái Espíritu Santo iwàlùacawa piwàwalìculé càide iyúwaté Dios íimáaná, pialíacaténácuéwa Dios yàasunáica pía. ¹⁴ Espíritu Santo iyacáiná wawàwalìcu íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyú Dios imàacáanápíná walí macáita yái cawènírica càide iyúwa icàlidáaná walíni, áiba èeriwa idécanáami imáalàidaca iwasàaca wía, wía yàasunáica, yéewacaténá áibanái canánama yàapínáca Dios irí cayábéeri ìwali yái cayábéeri manuíríca Dios imànírica mawèníiri iyú wenàiwicanái irí.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

¹⁵ Nudéca nuémíacuéca piínáwaná ìwali íná yéewa núalíacawa peebáidacuéca Wáiwacalí Jesús itàacái. Nudéca nuémíaca nacái cáininácuéca piicáca macái Dios yàasu wenàiwicanái. ¹⁶ Iná nùaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata pìwalícué. Yá nusutácué Dios íicha pirípinácué. ¹⁷ Nusutácué Dios íicha pirípinácué, yái Wáiwacalí Jesucristo Icuèrináca, yái Wáaniri Dios cachàiníríca íiwitáise, icànéerica mèlumèluíri iyú. Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápíná cáalíacáica pía Espíritu Santo yáalíacái iyú, pialíacaténácué péemíaca cayába cànínacaalí íimáaná yái tàacáisica, pialíacaténácué nacái Dios ìwali cayábéeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata. ¹⁸ Nusutácué Dios íicha pirípinácué amalácaténá imànica píiwitáise pialíacaténácuéwa ìwali yái cawènírica Dios imàaquéeripínácuéca pirí. Dios idéca imáidacuéca pía picùanápínácué imàacaca piríni, cawèníricáináni yái cayábéerica, manuísíwata nacái, áibaalícáiná Dios imàacapínácué pìyaca yáapicha chènuniré

cáimiétacanéeri iyú manuísíwata, máiní mèlumèluíri iyú nacái, píacué Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹ Nusutácué nacái Dios ícha pirípínacué píalíacaténácuéwa Dios ichàini ìwali máiní manuírì càmíri imáalàawa nacái, càmíri nacái yéewa wáalimáidacani, cànácaalí imanuíca, yái ichàini manuírìca ìyéerica wawàwalìcu, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái ichàinica ìyéerica wawàwalìcu, yácata Dios ichàini manuírìca Dios yáasáidéericaté cachàiníri iyú, manuísíwata nacái imichàidacaalíté Cristo yéetácáisi ícha. ²⁰ Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi ícha cachàiníri íiwitáise iyúwa, néeseté Dios imàacaca ichàini iyúwa Cristo yáawinacaténátéwa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita Dios yáapicha. Yácata Dios ichàini manuírìca ìyéerica wawàwalìcu. ²¹ Dios imichàidacaté Cristo chènuniré, yá imàacacaté Cristo icùaca macái chàinisi íiwitáaná, macái íiwitáisesi íiwitáaná nacái, macái nacuèrinánái íiwitáaná nacái, macái náiwacanánái íiwitáaná nacái, macái wawàsi ìyéerica nacái. Siùcáisede Cristo icùaca macáita, icùapíná macáita nacái áibaalí iwàlisàidacaalípiná macáita. ²² Dios idéca imàacaca Cristo irí macái íiwitáise, Cristo icùacaténá macáita. Dios idéca nacái ibàlùadaca Cristo wáiwitápupíná icùacaténá wía macáita, wía yeebáidéeyéica itàacái. ²³ Wíacáiná yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná cháí èeri irìcu, wáiwitápucáináni yái Cristoca, yái icuèrica macáita, iyaca macáita nacái, yáaliméeri nacái imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná.

2

Salvos por el amor de Dios

¹ Bàaluité pìyacatécué iyúwa yéetéeyéimiwa pibáyawaná ìwalísewa píucacáinácuéwa Dios ícha. ² Pèepunícatécuéwa pibáyawaná yáapichawa, pimànicáináatécué càide iyúwa èeri mìnánái imàníiná, iyúwa nacái Satanás iwàwáaná, yái ichùulièrica demonionái ìyéeyéica cáuli irìcu, ichùulièrica nacái èeri mìnánái íiwitáise càmíiyéica yeebáida Dios itàacái. ³ Càité wàyaca nacái macáita bàaluité, wía judíoca. Yá wamànicaté macáita càide iyúwaté wawàwáaná wamànica meedá macáita wawàsi Dios imáisanìerica wamànica. Wamànicaté wabáyawanáwa càide iyúwaté wáiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, iyúwaté nacái wáináidáaná wamàníinápiná. Báawacáináaté wáiwitáise, ínáté iwàwacutáca Dios yùuwichàidaca wía manuísíwata, iyúwa áibanái èeri mìnánái canánama càmíiyéica judío. ⁴ Quéwa Dios iicácaté wapualé manuísíwata, yáté máiní cáinináca iicáca wía. ⁵ Ewitaté wàyacáaníta càide iyúwa yéetéeyéimiwa, wáucacáinácuéwa Dios ícha wabáyawaná ìwalísewa, càicáaníta cáininácaté Dios iicáca wía. Ináté imàacacué wàyaca abédanamata Cristo yáapicha. Càité Dios

yàaca wacáuca càmliri imáalàawa. Pidécuéca pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha Dioscáiná imànicatécué pirí yái cayábéerica mawèníri iyú. ⁶ Wàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yái imichèericatéwa yéetácáisi íicha, ínà Dios iicáca wía càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios imichàidaca wía yéetácáisi íicha, Dioscáiná idéca yàaca wacáuca wàlisài wàyacaténà machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Dios iicáca wía nacái càide iyúwa wadéca nacáicaalí wáawinacawa Cristo Jesús yáapicha chènuniré wacùacaténà macáita Cristo yáapicha, yái yáawinéericatéwa néré icùacaténà macáita. ⁷ Càita Dios idéca imànica walí yéewacaténà yáasáidaca càiripináta cáinináca iicáca wía manuísíwata èeri càmliri imáalàawa, yáasáidacaténà nacái imànínáca walí cayábéeri mawèníri iyú Cristo Jesús yéetácáinatéwa wáichawalínà, yái wàyéerica abédanamata yáapicha. ⁸ Dios idéca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi íicha, Dioscáiná imànicatécué pirí yái cayábéerica mawèníri iyú peebáidacáinatécué Cristo Jesús. Càmitacué píalimá píibaidaca ìwalínápiná peedácaténácué piriwani yái iwasàanáuéca pía. Néese Dioscata yái yèericuéca piríni mawèníri iyú. ⁹ Canáca wáaliméeri wamànica Dios iwasàacaténà wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, ínà càmita yéewa canùmaséeca wía ìwali, cachàinacaténà waicáca wíawawa áibanái íicha. ¹⁰ Yácáiná Dioscata yái idàbéerica wía wàlisài iyú wàyacaténà abédanamata Cristo Jesús yáapicha yéewanápiná wamànica cayábéeri càide iyúwaté Dios íináidáanáwa bàaluité wàwali wamànínápinaté cayábéeri.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹ Iná piwàwalicué càinácaalíté pìyáaná bàaluité. Càmitacué judío pía ínà judiónái náimacuéca pìwali “càmliyéi imàni circuncisión”, nácáiná judiónái namànica circuncisión aslanái íimami ìwali. Yá náimaca nalíwáaca “wía imàníyéica circuncisión”, náimaca. Iná báawaca judiónái iicáca càmliyéi judío iyúwa casaquèeyéi Dios íicha. ¹² Piwàwalicué càinácaalíté pìyáaná: Bàaluité càmitacué píalíawa Cristo ìwali. Càmitacué Israel itaquénáinámi yéená pía. Càmitacué Dios imànité píapicha wawàsi imànicaténaté pirí cayábéeri càide iyúwaté imàníiná wawàsi israelitanái yáapicha. Pìyacatécué cháí èeri irícu canéeyéitaté icuèriná Dios, càmitaté nacái píalíawa Dios ìwali. Canátatécué pirí abéeri iyúudèeripinácué pía. ¹³ Quéwa Cristo Jesús íiraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali, yáté yéetácawa wáichawalínà. Inácué siùcáisede pìyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Píacué càmliyéica judío, iyéeyéicaté iyúwa yúuquèeyéiwa Dios íicha, Dios idéca imawiénidacuéca iríwa pía, Cristo Jesús yéetácáinatéwa píchawalínácué. ¹⁴ Cristo imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, wía yeebáidéyéica

itàacái. Abéerita wenàiwica íiwitáaná imànica wía, wía judíoca, píacué nacái càmlíyéica judío. Cristo imáalàidacaté wáicha nacái canánamani yái wàuwidéyacáanácawa càide iyúwa idéca nacáicaalí imáalàidaca manuiri iwáiná iyéericaté bamuchúamibàa wáicha.¹⁵ Cristo imáalàidacaté iiná iyúwani, yái wàuwidéyacáanácawa yéetácáinátéwa cruz ìwali. Bàaluitécáiná Dios ichùulíaca israelitanái imànlínápiná madécaná càulenéri wawàsi masacàacaténaté Dios iicáca náiwitáise. Quéwa Cristo yéetacatéwa imáalàidacaténá ichàini, yái tàacáisi bàaluisàimica, íná Cristo idéca iwasàaca macái wenàiwicanái. Yá imàacaca wàyaca càide iyúwa abéerita wenàiwica íiwitáaná wàlisàna, wía judíoca, píacué nacái càmlíyéica judío, wàyacaténá abédanamata Cristo yáapicha. Càité imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca.¹⁶ Cristo yéetácáinátéwa cruz ìwali, yá imáalàidacaté wàuwidéyacáanáwa, wía pucháiba íiwitáaná wenàiwicaca. Yá Cristo imàacaca cayábaca wáapicha Dios, yá idéca imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica.

¹⁷ Cristo yàanàacaté chènuníse icàlidacaténá walí macáita yái cayábéeri tàacáisica wáalíacaténáwa càinácaalí yéewa cayábaca wáapicha Dios, píacué càmlíyéica judío iyéeyéicaté iyúwa yúuquéeyéiwa Dios íicha, wía nacái judíoca, yáaliyéicatéwa Dios iináwaná ìwali.¹⁸ Cristo yéetacatéwa wáichawalíná, íná cayábaca wáapicha Wáaniri Dios, macáita wía, píacué nacái, Espíritu Santo iyúudàacáiná wía macáita.¹⁹ Iná càmítacué piya iyúwa canéeyéi yàasu cáli, iyúwa nacái càmlíyéi wéenánái, píacué càmlíyéica judío, néese pìyacuéca wáapicha iyúwa wàasu cáli néeséeyéi, wía Dios yàasu wenàiwicaca, yá Dios yéenibecuéca pía wáapicha.²⁰ Càicué pía wáapicha iyúwa capli ibàluèricawa cachàiníiri íba íinata. Níara apóstolca, profetanái nacái, càica níade iyúwa cachàiníiri íba capli ibàluèricawa íinata, nacàlidacáináté tàacáisi Dios inùmalicuise quéechatécáwa, yéewacaténá wenàiwicanái yeebáidaca Jesucristo itàacái. Yái Jesucristoca, càicanide iyúwa capli yàasu íba cachàiníiri náicha canánama, máiníiri iwàwacutácawa capli irípiná, Wáiwacalicáináni, yái Jesucristo wáyéerica abédanamata yáapicha.²¹ Càide iyúwa wenàiwicanái ibàlùadacaalí íba icapèená, càita nacái macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái iwàwacutá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca macáita càide iyúwa wamànica nacáicaalí templo abéta Wáiwacali irípináwa, wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha.²² Iná píacué iyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha, abédanamacué píiwitáise píapichawáaca yéewanápinácué pìyaca càide iyúwa templo Dios iyéerica irìcu, Espíritu Santo iyacáinácué piwàwalicu.

3

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

¹ Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú, píacué càmiyéica judío, íná yéewa presoca núa, núa Pablo, nucàlidacáiná Cristo Jesús itàacái càmiyéi judío irí. ² Núaliacawa pidécuéca péemíaca nuináwaná ìwali Dios imànínaté nulí cayábéeri mawèníiri iyú ichùulíanaté nucàlidáanápínacué pirí itàacái, píacué càmiyéica judío. ³ Dios idéca imàacaca núaliacawa càinácaalíte ínáidacawa imànínapíná, càmiríté imàaca áibanái yáalía ìwali. Dios idéca imàacaca núaliacawa, yá nudéca nucàlidacuéca piríni maléenéeri cuyàluta irícu. ⁴ Piléecaalícuéni, yásí píaliacuéwa núaliacawa ìwali yái tàacáisi Dios ibèericaté áibanái ícha, Cristo yáasáidéerica nulí. ⁵ Bàaluité Dios càmita imàaca wenàiwicanái yáaliacawa yái tàacáisi ìwali, quéwa Dios idéca imàacaca Espíritu Santo yáasáidaca nalíni, níai Dios yàasu apóstolca, profetanái nacái, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise siúcade. ⁶ Yácata tàacáisi ibàacanéeri: Níai càmiyéica judío, neebáidacaalí yái tàacáisi cayábéeri íméerica Cristo Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yá Dios imànipínaca nalíwa cayábéeri manuísíwata abédanamata càide iyúwa imàníná cayábéeri judíonái irí, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, nàyacáiná iyúwa abéeri wenàiwica iiná, yái Cristo iináca, judíonái yáapícha, Dioscáiná idéca imànica wawàsi nacái càmiyéi judío yáapícha imànínapíná nalí cayábéeri nàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapícha, càide iyúwa Dios imàníná cayábéeri judíonái irí.

⁷ Dios idéca imànica nulí càiri cayábéeri mawèníiri iyú: Imàacaca nuíbaidaca irípiná nucàlidacaténá yái tàacáisica. Càité Dios imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú, ichàiniadaca nacái núa íiwitáise cachàiniiri iyúwa. ⁸ Núacata yái càmiríca cachàini náicha canánama Dios yàasu wenàiwicaca, quéwa Dios idéca imànica nulí càiri cayábéeri mawèníiri iyú: Imàacaca nucàlidaca cayábéeri tàacáisi càmiyéi judío irí, yái tàacáisi icàlidéerica walí máini cayábéerica Cristo íiwitáise, imàni nacái wenàiwica irí cayábéeri manuísíwata. Canácata wenàiwica yáaliméeri iputàaca yái cawènírica Cristo idènièrica, yá nacái cayábéeri manuírca Cristo imànírica wenàiwicanái irí. ⁹ Yácata Dios, yái idàbéericaté macáita, idéca ichùulíaca nucàlidáanápíná macái wenàiwica irí càinácaalíte Dios ínáidacawa ibàacanéeri iyú bàaluitésíwa, yái tàacáisi Dios ibèericaté bàaluitésíwa. ¹⁰ Càité Dios imànica yéewanápiná macái ángel íiwacanánái iyéeyéica chènuniré, demonio íiwacanánái nacái icuèyéica yàasu cáliwa cáuli irícu, náaliacawa átata cayábéeri iyú máini cáaliacáica Dios áibanái ícha canánama imànicaténá macái íiwitáanáta

càulenéri wawàsi. Càì nadéca náalíacawa naicácáiná Dios imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, macáita wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹¹ Dios idéca imànica càide iyúwaté íináidáanáwa bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté. Yá Wáiwacali Jesucristo idéca imànica macáita cayábéeri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná Wáiwacali imànica. ¹² Néese wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, yá macàaluínináta wasutáca wíawawa Dios íicha wamawiénidacaténáni. Yá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali wasutácaténá íicha weebáidacáiná Cristo itàacái. ¹³ Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata càmínápinácué píináidáaníwa ìwalise yái nùuwichàanácuécawa píwalise nucàlidacáinaté pirícué Dios itàacái. Néese pichàiniadacué piwàwawa, yácáiná yái nùuwichàanácuécawa imàacaca áibanái iicácuéca pía cáimiétaquéri iyú.

El amor de Cristo

¹⁴ Iná nubàlùacawa nùulù ipùata iyúwa Wáaniri Dios irí nùacaténá icàaluíniná. ¹⁵ Macáita Dios yàasunái iyéeyéica cháì èeri irícu, nía nacái iyéeyéica chènuniré, Dios idéca idàbaca nía. ¹⁶ Yái Wáaniri Dios, máiní cachàinica íiwitáise náicha canánama, icànéeri nacái mèlumèlúri iyú mamáalàacata, imàníiri nacái walí cayábéeri mawèníiri iyú càiripináta càmíiri imáalàawa. Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué ichàiniadánápiná píiwitáise manuísíwata Espíritu Santo ichàini manuíri iyú. ¹⁷ Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápiná peebáidaca Cristo itàacái yéewanápinácué Cristo iyaca piwàwalícu. Càipinácué cachàinica píiwitáise Cristo ìwali càide iyúwa manuíri àicu idènìacaalí ipìchuwa depuìwalé cáli irículé, cáininácaténácué piicáca Dios, áibanái nacái. ¹⁸ Yási píalimácué píalíacawa náapicha macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo itàacái cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté, àta siùca nacáide, càiripinátawa, càmíiri imáalàawa, yácáiná àta alénácaalí wàacawa, néréta nacái cáinináca Cristo iicáca wía. ¹⁹ Iná nusutácué Dios íicha pirípiná píalíacaténáwa cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, máiní manuíri íicha yái wáaliméerica wáalíacawa càinácaalí imanuíca. Càicué nusutáca pirí Dios ìyáanápinácué piwàwalícu manuísíwata icùacaténácué píiwitáise macáita, yái Dios máiníirica cayábaca náicha canánama.

²⁰ Siùcade, wàacué Dios irí cayábéeri, yái cachàiníirica íiwitáise náicha canánama, yáaliméerica imànica walí cayábéeri máinísíwata manuíri cachàiníwanái íicha yái wasutéerica, manuísíwata íicha nacái yái wáináidéericawa, yái Dios ichàiniadéerica wía ichàini iyúwa iyéerica wawàwalícu. ²¹ ¡Wàacué Dios irí cayábéeri wía yeebáidéeyéica Cristo Jesús

itàacái, iyéeyéica abédanamata yáapicha! ¡Wàacué irí cayábéeri càiripináta èeri càmliri imáalàawa! Báisíta, amén.

4

Unidos por el Espíritu

¹ Iná núaqueí presoíri nucàlidacáiná Wáiwacali itàacái, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata pìyáanápínácué machacànìiri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná nàyaca cawínácaalí Dios imáidéeyéica yàasunáipináwa, Dioscáiná idéca imáidacuéca pía. ² Picácué cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha. Picácué calúa píiwitáise, néese iwàwacutácué casímáica píiwitáise áibanái yáapicha. Cáininácué piicáyacacawa pìidenìacaténácué piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú áibanái imànicaalícué pirí báawéeri. ³ Píalimáidacué macái pichàini iyúwa yéewanápinácué abédanamata píiwitáise píapichawáaca, càide iyúwacué Espíritu Santo iyúudáaná pía, yéewanápinácué pìyaca matuìbanáiri iyú píapichawáaca iyúwa abéeri wenàiwica. ⁴ Weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái, íná càica wíade iyúwa Cristo iiná, yái abéerita iináca iyéerica cháí èeri irícu. Abéericata nacái yái Espíritu Santoca. Càita nacái Dios idéca imáidaca wía abédanamacaténá wáiwitáise wacùanápiná abéerita yái iwasàanápináca wíawa yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ⁵ Iyaca walí abéerita Wáiwacali. Weebáidaca abéerita tàacáisi. Iyaca abéerita wabautizáanáwa. ⁶ Iyaca abéerita Dios, yái Wáanirica macáita, yái icuèrica wía macáita, iyúudèerica nacái wía macáita, iyéerica nacái wawàwalícu macáita. ⁷ Quéwa Cristo idéca imàacaca walí wáalimáwanama cayábéeri chàinisi wamanùbaca nacáitawa, càide iyúwa iwàwáaná imàacaca walíni, wáibaidacaténá irípiná, wamànicaténá irí wáibaidacaléwa wáalimáwanama. ⁸ Iná càì íimaca yái Dios itàacáica áiba profeta itànèericaté Cristo ìwali: “Imichàacatéwa chènuniré, itéeri yáamiwáisewa yùuwidenáíwa, manùbéeyéi presoíyéica idacuèyéicawa. Idéca yàaca cayábéeri chàinisi wenàiwicanái irí náibaidacaténá irípiná”, íimaca yái tàacáisica.

⁹ Néeni, ¿píalíasícué càinácaalí íimáanáquéí tàacáisi íiméerica “Cristo imichàacatéwa”? Yá íimáanáca Cristo iwàlùacatéwa quéechatécáwa càliculí irículé, infierno irículé nacái. ¹⁰ Yái Cristo irícuèricatéwa, yácata imichèericaté nacáíwa chènuniré Dios yàatalé, yái cáli chènuníiséerica náicha canánama, icùacaténá macáita Dios yáapicha, cáimíetacanéeri iyú, mèlumèluíri iyú nacái. Càité Cristo imànica ipuníadacaténaté macáita íiwitáise iyúwa. Iná yéewa iyaca macáita, icùaca nacái macáita depuìwalé náicha canánama àta chènuníise náicha canánama nacái, yácáiná Dioscani yái Cristoca.

¹¹ Cristo imàacaté walí cayábéeri chàinisi wáalimáwanama wáibaidacaténá irípiná. Idéca imàacaca abénaméeyéi wéená apóstolnáipiná nía, ibànùacaténá nía madécaná yàcalé néré nacàlidacaténá iináwaná ìwali. Idéca imàacaca abénaméeyéi wéená profetanáipiná nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicúise; Cristo imàacaca abénaméeyéi wéená icàlidaca yái cayábéeri tàacásica íméerica Cristo iwasáaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; Cristo idéca imàacaca abénaméeyéi wéená pastornáipiná nía nacùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo itàacái abéeri yàcalé mìnánái. Imàaca abénaméeyéi yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹² Càita Cristo idéca ichàiniadaca wía, wía yàasu wenàiwicaca wáibaidacaténá irípiná, wayúudàacaténá áibanái, wamichàidacaténá nacái náiwitáise níai yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càiyéide iyúwa Cristo iiná cháí èeri irìcu. ¹³ Iwàwacutácué cài wamichàidaca wáiwitáisewáaca àta weebáidacataléta abédanama Dios líri itàacái tàì íméeri iyú, àta nacái wáaliacatalétawa Dios líri ìwali báisíiri iyú càide iyúwa íiwitáise ìyáaná. Càipiná cachàini yàacawa wáiwitáise Cristo íiwitáise iyú iyúwa béeyéi wenàiwica àta wáalimáacataléta wàyaca machacàníiri iyú, cáaliacáiri iyú nacái càide iyúwa Cristo iwàwáaná wàyaca. ¹⁴ Càicaalí wàyaca, néese càmita wèepunípináwa càide iyúwa sùmanái iwènúadéeyéica ráunamáita íiwitáisewa madécaná yàawiría, càiyéide iyúwa ída cachàiníiri cáuli, màladàca nacái iwatèeyéica. Càmita wamàacapiná macái wàlisàì tàacáisi íméeràidaca wía Dios íicha càide iyúwa cáuli itécaalí cáli ichùmalé déeculé. Càmita wabatàapiná nachìwáidaca wía níara cachìwéeyéica imàníiyéica càide iyúwa cachìwéeri tàacáisi íimáaná. ¹⁵ Néese iwàwacutá cáinináca waicáca áibanái watàanícáténá nalí éeréeri iyú wacàlidáanápiná nalí yái báisíiri tàacásica yéewanápiná wadàwinàidaca wáiwitáisewa Cristo íiwitáise iyú càide iyúwa béeyéi wamànicaténá càide iyúwa Cristo iwàwáaná, wáiwitápucáináni, wía yeebáidéeyéica itàacái, càiyéide iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irìcu. ¹⁶ Iná macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái càiyéide iyúwa Cristo iiná, wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, wáiwitápucáináni. Abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná. Yá nacái cachàinicaalí macái wéená íiwitáise Cristo ìwali, wáibaidacaalí cayába Cristo irípiná nacái, yásì cachàinica wáiwitáise yàacawa macáita, wamichàida nacái wáiwitáisewáaca cáininácaténá waicáyacacawa.

La nueva vida en Cristo

¹⁷ Yácata tàacáisi núuméricuéca pirí, nuchùulièricuéca iyú pía nacái Wáiwacali íipidená ìwali Wáiwacali ichùuliacáináté nucàlidáanápínacué piríni: Picácué piya quirínama càide iyúwa

áibanái iyáaná càmiyéica yeebáida Dios itàacái, imàníyéi nacái càide iyúwa ímáaná áiba íiwitáisesi canéerica iwèni.

¹⁸ Catáca meedá náiwitáise nabáyawaná ìwalisewa. Canáca nacáuca wàlisài càmiiri imáalàawa Dios yèerica wenàiwica irí, càmicáiná náalía Dios ìwali. Càmita náalía Dios ìwali matuicáiná náiwitáise. ¹⁹ Dàalaca náiwitáise ichàbanamawa, càmita quirínama báica nía nabáyawaná ìwalisewa, càmita nacái achúma nawàwa ìwali. Càmita quirínama nàináidacawa napíchaléwa nabáyawaná ìwaliwa, nadéca namàacaca níawawa namànicaténá náapichawáaca máini báawéeri wawàsi nainá iyúwa áibanái yàacuésemi, yá namànica casaquèeri wawàsi macái íiwitáanáta máiwitáiséeri iyú nasíimáidáanápíná níawawa.

²⁰ Quéwa càmitatécué pialía Cristo ìwali pìyáanápinácué meedá iyúwa nàyáaná, níái càmiyéica yáaliawa. ²¹ Núaliacawa pidécuéca péemìaca Cristo iináwaná ìwali, idéca nacái Cristo yéewáidacuéca pía pialíacaténácuéwa càirínacaalí yái báisíiri tàacáisica.

²² Piúcacué píchawa píiwitáise bàaluisàimiwa yái iyúwaté pìyáaná bàaluité, yái píiwitáise yáaséerimica. Bàaluité piwàwacatécué pimànica yái càmiirica Dios ibatàa wenàiwica imànica, ínáté píiwitáise bàaluisàimi ichìwáidacatécué pía. ²³ Pimàacacué Dios ìwàlisàidaca píiwitáise piwàwalicu.

²⁴ Piyacué píiwitáise wàlisài yáapichawa, yái píiwitáise cuéca Dios idàbéericaté, Dios íiwitáise inacáiripíná pìyacaténácué machacànìiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái càide iyúwa báisíiri tàacáisi ímáaná.

²⁵ Iná picácué pitàaní pichìwawa áibanái irí. Néese pitàanícué báisíiri iyúta piríwáaca iwàwacutácáiná abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wíacáiná canánama wáalimáwanama, abéeri Cristo iiná ìwaliséerica wía, yái Cristo iiná iyéerica cháì èeri irìcu.

²⁶ Calúacaalícué pía, picácué pimàni pibáyawanáwa, néese piúcacué píchawa pilúawa ipíchawáise èeri iwàlùacawa; pimàacacué caquialéta nacái piwàwawa íicha càirínacaalí báawéeri áibanái imànìiri pirí. ²⁷ Calúacaalícué pía déecuiri iyú, yásì màulenáca Satanás yáalimáidacuéca pía, pimàníinápinácué pibáyawanáwa.

²⁸ Cawinácaalí péenácué cayéedéeri, iwàwacutá iyamáidaca iyéedùaca íibaidacaténá machacànìiri iyú icáapi iyúwa yéewanápiná idènlaca yàasuwa cayába iyúudàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica.

²⁹ Picácué pitàaní báawéeri wawàsi ìwali, néese pitàanícué cayábéeri wawàsi ìwali, càirínacaalí wawàsi iwàwacutéerica wenàiwicanái yéemìaca, abéerita yái wawàsi iyúudèeripínaca wenàiwica yéemiéyécuéca picàlidáaná, pimichàidacaténácué náiwitáise, yéewanápiná Dios imànica nalí cayábéeri mawènìiri iyú ìwalíse yái picàlidéericuécá nalí. ³⁰ Picácué pitàaní báawéeri

wawàsi ìwali ipíchanácué achúmaca pimànica Espíritu Santo iwàwa, yái Dios mabáyawanéerica. Yái Espíritu Santoca idéca iwàlùacuécawa piwàwaliculé yáasáidacaténácué Dios yàasunáica pía. Càipiná Espíritu Santo imànica èeri imàalàacaalípináwa, Dios iwàsàacaalípinácué píawa macái yùuwichàacáisi ícha.

³¹ Piúcacué píchawa yái báawáanáca piicáyacacucawa. Piúcacué píchawa pilúawa. Picácué picuísáyacacawa, càita nacái picácué pitàaní áibanái ìwali báawéeri iyú; càita nacái piúcacué píchawa macáita píiwitáise báawéeriwa. ³² Néese cayábacué píiwitáise píapichawáaca, càita nacái catúulécánácué piicáyacacawa, pimàacacué piwàwawa ícha càirínácaalí báawéeri péenásàiri imànírira pirí, càide iyúwa Dios imàacáanáté iwàwawa wabáyawaná ícha Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná.

5

Como deben vivir los hijos de Dios

¹ Píacué Dios yéenibeca, cáininéeyéica Dios iicáca, pìyacué càide iyúwa Dios iyáaná. ² Cáininácué piicáyacawa, càita nacái cáininácué piicáca Dios, áibanái nacái, càide iyúwaté cáinináaná Cristo iicáca wía, yá imàacacaté icáucawa yéetacaténátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio. Yá casíimáicaté Dios iicáca Cristo cáininácáináté Cristo iicáca wía imàacáanápínáté icáucawa wáichawalíná. Dios iicáca Cristo yéetáanáwa iyúwa cayábéeri ofrenda, sacrificio nacái neeméerica puméníiri isàni yáapicha.

³ Píacué nuénánáica, Dios yàasunáicáinácué pía, íná iwàwacutácué canácatáita piimá áiba wenàiwica yáapicha càimírira pinìrisíwa, càimíchúaca nacái píinusíwa. Càita nacái iwàwacutácué canácatáita pimàni casaquèeri wawàsi piiná iyúwa, càita nacái picácué piwàwa plàsupináwa áibanái yàasu. ⁴ Picácué picàlida casaquèeri tàacáisi. Càita nacái picácué picàlida tàacáisi canéeri iwèni càide iyúwa máiwitáiseeyéi. Càita nacái picácué piicáaní casaquèeri tàacáisi ìwali. Macái tàacáisi casaquèeri, càmita iyúudaa wenàiwica. Néese, cayába cachàiníwanái placaalícué Dios irí cayábéeri. ⁵ Dios imàacapíná walí cayábéeri cawènírica, wía Dios yéenibeca áiba èeriwa wawàlùacaalípináwa chènuniré, yái yàcalé Cristo icùacataléca macáita Dios yáapicha. Quéwa píalíacuéwa canácata néená iwàlùèripinácawa néré, ibatàa abéeri néená piná, cawínácaalí càimíyéica yeebáida Cristo itàacái, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha càimírira nanìrisíwa, càimíchúaca nacái nàinusíwa, nía nacái imàníyéica casaquèeri wawàsi iiná iyúwa, nía nacái iwàwéeyéica yàasupináwa áibanái yàasu, Dios iicácáiná nía iyúwa wenàiwica yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwana

icàaluíniná cáininácáiná naicáca cawèníliri wawàsi Dios ícha.
⁶ Picácué pibatàa áibanái ichìwáidaca pía cachiwéeri tàacáisi iyú pimànicáichacué càiri báawéeri máinicáiná báawaca Dios iicáca yái namànírica, yásí yùuwichàida níawa manuísíwata, cawinácaalí càmíiyéica imàni càide iyúwa Dios ichùullianá. ⁷ Iná picácué piacawéerida wenàiwica imàníiyéica càiri báawéeri.

⁸ Bàaluité piyacatécué catéeri píiwitáise yáapichawa, pimànicáinatécué pibáyawanáwa, quéwa siúcáisede pìyacuéca amaléeri píiwitáise yáapichawa, pìyacuéca nacái iyúwa camalási cháí èeri irìcu, piyacáinacué abédanamata Wáiwacali yáapicha, píasáidacáinacué nacái áibanái irí cainácaalí Dios íiwitáise iyaca. Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa wenàiwica amaléeyéi íiwitáise, iyéeyéica mabáyawanéeri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ⁹ Wèepunícaaliwa amaléeri wáiwitáise yáapichawa càide iyúwa Dios iwàwáaná wàyaca mabáyawanéeri iyú, yásí cayábéeri wáiwitáise, wàyaca nacái machacàníiri iyú, wèepuní nacáiwa càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ¹⁰ Píalimáidacué pimànica yái casíimáirica Wáiwacali iicáca. ¹¹ Picácué pimàni pibáyawanáwa canéerica iwèni náapicha níara áibanái yèepuníiyéicawa catéeri íiwitáise yáapichawa, càmíiyéica yáalíawa Dios íwali, néese píalàacué nía náalíacaténáwa báawaca Dios iicáca yái namànírica. ¹² Iwàwacutácué píalàaca nía namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namànírica, máinicáiná báawacani yái namànírica nainá iyúwa ibàacanéeri iyú áibanái ícha, íná báica natàaníca íwali. ¹³ Quéwa píalàacaalícué nía Dios itàacái iyú, yásí náalíacawa namànica nàacawa nabáyawanáwa. ¹⁴ Iná cài íimaca áiba tàacáisi:

“Pía yèepuníiricawa íiwitáise catéeri yáapichawa, pimànicáiná pibáyawanáwa matuíbanáiri iyú Dios ícha, càica píade iyúwa wenàiwica íiméerica iyaca, iyúwa nacái yéetéerimiwa; íná iwàwacutá piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawaná íichawa càide iyúwa wenàiwica icawàacaalíwa idapùle íichawa, iyúwa nacái yéetéerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi ícha, yásí amaláca Cristo imànica píiwitáise piyacaténá machacàníiri iyú Cristo icamaláná irìcu”, íimaca yái tàacáisisca.

¹⁵ Iná piicácué píichawa cayába, picùacué píawawa piyacaténácué machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Picácué pìya càide iyúwa máiwitáiseeyéi wenàiwica, néese pìyacué cáalíacáiri iyú. ¹⁶ Picácué piúca èeri máiwitáiséeri iyú, néese píalimáidacué pimànica cayábéeri èeri imanùbaca, idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu ipíchawáise èeri imáalàacawa, máinicáiná èeri mìnánái imànica ibáyawanáwa siúcade. ¹⁷ Picácué máiwitáise pía, néese péewáidacuéwa píalíacaténácuéwa cainácaalí Dios iwàwáanácué pimànica.

18 Picácué picàma ipíchanácué pimáalàidaca píawawa máiwitáiséeri iyú, néese pimàacacué Espíritu Santo icùaca píiwitáise manuísíwata pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. 19 Pitàanicué piacawa piríwáaca Wáiwacali iináwaná ìwali. Pimichàidacué píiwitáisewáaca salmos iyú, himnos iyú nacái, cantos iyú nacái ichàiniadéeyéica wáiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú. Picántàacué manuísíwata casímáiri iyú Wáiwacali irí, piacué nacái irí cayábéeri. 20 Piacué mamáalàacata Wáaniri Dios irí cayábéeri ìwali yái macáita imàaquéericuéca pirí. Piacué Dios irí cayábéeri Wáiwacali Jesucristo ípidená ìwali, piyacáinácué abédanamata Jesucristo yáapicha.

La vida familiar del cristiano

21 Cáimiétaquéeri iyúcué piicáyacawa, péemiacué piríwáaca nacái piacaténácué Cristo icàaluíná.

22 Piacué inanái caníríyéica, pimànicué càide iyúwa pinìri ichùullaná pí, pimànicaténácué càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. 23 Iwàwacutácué peebáidaca pinìri itàacáíwa Dioscáiná idéca imàacaca píiwitápupináni, yái pinìrica, càide iyúwa Dios imàacáaná wáiwitápupiná yái Cristoca, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Cristo idéca nacái iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wía càiyéide iyúwa Cristo iiná cháí èeri irícu. Càica wíade iyúwa Cristo iiná wáyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. 24 Néese càide iyúwa iwàwacutáaná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái wamànica càide iyúwa Cristo ichùullaná wía, càita nacái piacué inanái caníríyéica iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwa pinìri ichùullaná pí.

25 Piacué aslanái cáinuíyéica, iwàwacutácué cáinináca piicáca pínuwa, càide iyúwaté cáinináaná Cristo iicáca wía, wía yeebáidéeyéica itàacái. Yá Cristo imàacacaté icáucawa yéetáanápínátéwa wáichawalíná. 26 Cristo imànicaté càì yeedácaténá wía yàasunáipínáwa idécanáamité masacàaca imànica wáiwitáise báawéeri íicha itàacái iyúwa wabautízacaalítéwa wáasáidacaténáté weebáidaca itàacái. 27 Cristo imànicaté càì yéewanápiná imàacaca wabàlùacawa ípunita chènuniré icànéeyéipiná mèlumèluíri iyú, cayábéeyéi iicácanáwa, canéeyéi ibáyawaná ibatàa achúméeríina piná, néese mabáyawanéeyéi Cristo irípiná, wía yeebáidéeyéica itàacái. 28 Asiali idèlàacaalí ínuwa, yá iwàwacutá cáinináca iicáca úa càide iyúwa cáinináaná iicáca yáawawa. Cawínácaalí cáininéerica iicáca ínuwa, imànica ìyaca iríwa cayábéeri, Dios iicácaná níai pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica. 29 Canáca asiali báawéeri iicáca iináwa, néese icùaca iináwa yàacàsi iyú, bàlesi iyú nacái. Càita nacái iwàwacutá asiali iicáca ínuwa càide iyúwa iicáaná iináwa, icùacaténá úa cáininéeri iyú, càide

iyúwa Cristo icùaná wía cáininéeri iyú, wía yeebáidéeyéica itàacái. ³⁰ Cristo icùaca wía wàyacáiná iyúwa iiná cháì èeri irìcu. Wía nacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná ìwalíséeyéi, wía yeebáidéeyéica itàacái wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha càide iyúwa inanái ùyáaná abédanamata unìri yáapichawa. ³¹ Dios itàacái icàlidacaté walíni, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Íimaca: “Iná asiali yàacawa yáaniri íchawa, yáatúa ícha nacáíwa, ìyacaténá abédanamata ínu yáapichawa. Néese idécanáami asìali íimáca úapicha, yásí Dios iicáca níái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica”, càì íimaca. ³² Máini iwàwacutá wawàwalica yái cayábéeri tàacáisica Dios yáasáidéerica walí asìali ìwali ínu yáapichawa, quéwa nuwàwa nuéwáidacuéca pía comparación iyú, Cristo ìwali, yàasu wenàiwicanái yáapichawa nacái, wía yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Iná nucàlidacuéca pìrì àniwani, iwàwacutácué macáita péená cáinináca iicáca ínuwa càide iyúwa cáinináaná iicáca yáawawa. Càita nacái píacué canìríiyéica, iwàwacutácué piicáca pinìriwa cáimiétaquéri iyú, pimànicué nacái càide iyúwa ichùulíaná pía.

6

¹ Píacué sùmanái, peebáidacué càide iyúwa pisèenái ichùulíanácué pía píasáidacaténácué cáinináca piicáca Wáiwacali, cayábacáiná pimànicaalícué càì. ²⁻³ Iyaca abéeri ichùulíacanási máiníricué iwàwacutá piwàwalica, icàlidéericuéca pìrì càinácaalí Dios ichùulíaná pimànica. Dios íimacaté cáimiétacanéri iyú imàníinápiná cayábéeri nalí cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica íiméerica: “Píacué nacái píaniri íimiétacanáwa, píatúa íimiétacaná nacáíwa, casíimáicaténácué piwàwa, pìyacaténácué nacái madécaná èeri cháì èeri irìcu”, càitè íimaca yái Diosca.

⁴ Néenicué pía quéenibéeyéica, picácué pichùulí pèenibewa lúasi iyú mamáalàacata ipíchanácué píalimáidaca piicáwa nía àta calúacataléta náiwitáise. Néese pidàwinàa nía neebácaténá pitàacái. Péewáidacué nía nacái, píalàacué nía, pimichàidacué nacái náiwitáise neebáidacaténá Wáiwacali itàacái, cáininácaténá nacái naicáca Wáiwacali.

⁵ Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca íibaidéeyéica mawèníiri iyú, peebáidacué píiwacanánái itàacáíwa ichùulièyéicuéca pía cháì èeri irìcu. Píacué náimiétacaná, nacàaluíniná nacái, báisíiri iyú. Píibaidacué nalí cachàiníiri iyú càide iyúwa píibaidaca nacáicaalí Cristo irípiná. ⁶ Píibaidacué nalí cayábéeri iyú càiripináta, cànírica abéta naicáidacaalícué pìrì cayábacaténácaita naicácué pía meedá, néese píibaidacué iyúwa Cristo yàasu wenàiwica íibaidéeyéica irípiná, pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná macái pichàini iyúwa báisíiri iyú. ⁷ Pimànicué píibaidacaléwa casíimáiri iyú càide iyúwa píibaidaca

nacáicaalí Wáiwacali irípiná, càmlírica èeri mìnánái irí meedá.
 8 Càicué píibaida píaliacáinácuéwa Wáiwacali yàanápíná walí
 cawèniyéi wamanùbaca nacáitawa ìwalíse yái cayábéerica
 wamànírica, áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía íbaidéeyéica
 mawèníiri iyú, càita nacái wèepunícaalíwa máiwacalináwaca.

9 Píacué wenàiwica íiwacanánáica, pimànicué cayábéeri
 piasu wenàiwicanái iríwa càide iyúwa nuchùulianá
 nía náibaidáanápínacué pirí cayába. Picácué pibáulia
 picapèedáidáanápíná nía náibaidacaténacué pirí cachàiníiri
 iyú. Piwàwalicué Wáiwacali chènuníiséeri ichùuliacuéca pía,
 càita nacái ichùuliacué piasu wenàiwica, cáininácáiná Wáiwacali
 iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, càmita nacái
 iicá abéeri wenàiwica iyúwa cayábéeri áibanái íicha.

Las armas espirituales del cristiano

10 Néese nuénánái, cachàinacué píiwitáise Wáiwacali ìwali,
 íiwitáise manuíri iyú. 11 Càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí
 ibàlewa dàaléeri hierro nacáiri ipíchaná yùuwidenái isutàacani,
 càita nacái picùacué píawawa Dios ichàini iyú macáita.
 Peedácué piríwa Dios íicha píiwitáise ibàlianápínáwa hierro
 nacáiri cachàinacaténacué píiwitáise macàaluínináta Satanás
 íipunita, càide iyúwa úwisàiri ibàlùacaalíwa tàì íiméeri iyú
 yùuwidenái íipunitawa. Iwàwacutácué cachàinica píiwitáise
 Dios ichàini iyú ipíchaná yái icháawàidéerica wía íipidenéeri
 Satanás imawèniadacuéca pía, yái cachiwéerica yáalimáidéerica
 wenàiwica namàníinápíná nabáyawanáwa. 12 Càmicáiná
 wamàni úwi èeri mìnánái íipunita, néese wamànica wàacawa
 úwi náipunita níara canéeyéica iiná, canéeyéica yáapi,
 demonio íiwacanánáica cáuli irícuíyéica, níái báawéeyéica
 ángel ichùulièyéica èeri mìnánái catéeyéi íiwitáise. 13 Iná
 peedácué piríwa píiwitáise ibàlianápínáwa hierro nacáiri, Dios
 imàaquéericuéca pirí cachàinacaténacué píiwitáise càinacaalí
 báawéeri èeri náalimáidacatáitacué pía. Màulenácaalicué
 pimànica píiwitáisewa ùwicái piná, yásí píalimácué pibàlùacawa
 tàì íiméeri iyú Satanásnáì íipunita yéewanápínacué càmita
 pimàni pibáyawanáwa.

14 Càide iyúwa úwisàiri ibàlùacaalíwa tàì íiméeri iyú yùuwidenái
 íipunitawa, càita nacái cachàinica píiwitáise Wáiwacali ìwali
 mamáalàacata ipíchanacué Satanás imawèniadaca pía. Càide
 iyúwa úwisàiri idacùacaalí ìwaliabàawa yàasu cinturónwa
 ipíchaná ibàle hierro nacáiri icaláacawa íicha, càita nacái
 picùacué cayába píawawa báisíiri tàacáisi iyú. Yái úwisàiri
 ìwalica ìwaliabàawa dàaléeri ibàlewa yùucutalícubàawa ipíchaná
 yùuwidenái isutàacani. Càita nacái iwàwacutácué pìyaca
 machacàníiri iyú mabáyawanéeri iyú nacái picùacaténacué
 píawawa ipíchanacué Satanás imawèniadaca pía. 15 Néese

àniwa càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí izapatonniwa yéewanápiná imusúacawa caquialéta imànicaténá ùwicái, càita nacái péewáidacuéwa cayába picàlidacaténácué áibanái irí yái tàacáisi cayábéerica íméerica Cristo imàacaca wenàiwica nàyaca matuíbanáiri iyú Dios yáapicha. ¹⁶ Máiní iwàwacutá úwisàiri icáapica yàasu manuírí escudowa, yái wawàsi dàaléerica, cáucuiri nacái úwisàiri itéerica icáapi irícuwa ichacàidacaténá íchawa ipièrica ipualé chucùlu yeeméericawa ipiacawa ipualé. Càita nacái peebáidacué Cristo itàacái tàì íméri iyú picùacaténácué píawawa Satanás ícha, yái báawéerica yáalimáidéerica wía cachàiníiri iyú càide iyúwacué ichàwidàaca nacáicaalí wía chucùlu yeeméri iyúwa, wamànicaténá wabáyawanáwa, waméyáacaténáwa weebáidaca Cristo itàacái. ¹⁷ Néese àniwa càide iyúwa úwisàiri ibàliacaalí íiwitawa dàaléri càyüwa nacáiri iyú ipíchaná nanúaca íiwita, càita nacái iwàwacutácué piwàwalica Cristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, íná éwitacué Satanás ícháawàacáaníta piináwaná ìwali Dios irí, càicáaníta càmítacué iwàwacutá pimànica pibáyawanáwa. Néese càide iyúwa úwisàiri yeedácaalí espada machete nacáiri ipéliacaténá yùuwidenáwa, càita nacái iwàwacutácué peedáca piríwa Dios itàacái, yái wacáapisàì Espíritu Santo imàaqueérica walí, péewáidacué nacáwa Dios itàacái ìwali, píalíacaténácuéwa ìwali piwàwalícuísewa, yéewanápinácué picàlidaca áibanái iríni. Càita píalimácué pimànica ùwicái Satanás ípunita. ¹⁸ Píacué pimànica ùwicái Satanás ípunita èeri imanùbaca: Píacué piméyáawa písutáca píawawa Dios ícha. Písutácué Dios ícha manuísíwata càiripináta, càide iyúwa Espíritu Santo iyúdàanácué písutáca Dios ícha. Piicácué píchawa cayába, pichàiniadacué plíwítáisewa, picácué piúca piwàwawa, néese písutácué Dios ícha nalípiná, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹ Písutácué nacái Dios ícha nulípiná imàacáanápíná núalíacawa càinacaalí iwàwacutáaná núumaca nucàlidacaténá cayába yái tàacáisi cayábéerica íméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, nucàlidacaténáni macàaluínináta áibanái irí, yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha bàaluité quéwa yái imàaqueérica wáalíacawa ìwali siùcade. ²⁰ Dios idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá inùmalícuíse yái tàacáisi cayábéerica. Siùcade nùyaca presoíri iyú nucàlidacáiná áibanái iríni càide iyúwa Dios ibànùaná núa nucàlidáanápínáni. Iná písutácué Dios ícha nulípiná nucàlidáanápíná itàacái macàaluínináta.

Saludos finales

²¹ Yá nubànùacué pìatalé yái Tíquicoca, wéenásàiri cáininéerica waicáca iyúdèeri cayába nacái wáibaidacaténá Wáiwacali

irípináwa. Yá Tíquico icàlidapínacué pirí nuináwaná ìwali, ìwali nacái yái numànírica. ²² Iná nubànùacué pìataléni icàlidacaténacué pirí waináwaná ìwali. Càipiná ichàiniadacué piwàwawa.

²³ Nusutacué Wáaniri Dios ícha pirípinacué Wáiwacali Jesucristo nacái namàacáanápínacué piyaca matuíbanáiri iyú, píacué macáita wéenánáica, cáininácaténacué piicáyacacawa nacái, peebáidacáinacué Jesucristo itàacái. ²⁴ Nusutacué Dios ícha nacái pirípiná imàníínápínacué pirí cayábéeri mawèníiri iyú macáitacué pía cáininéeyéica iicáca Wáiwacali Jesucristo mamáalàacata báisíiri iyú càiripináta.

FILIPENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Timoteo yáapicha, Jesucristo yàasu wenàiwicaca wía, íbaidéeyéica iripiná. Watànàacué pirí cuyàluta píacué Filipos iyacàlená mìnánáica, píacué Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, macáitacué pía yeebáidéeyéica itàacái, píacué nacái ancianonáica, diácononái nacái canánama. ² Nusutacué Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànlínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, namàacáanápinácué pìyaca matuíbanáiri iyú.

Oración de Pablo por los creyentes

³ Nùaca Nucuèriná Dios iríwa cayábéeri macái imanùbaca nusutácaalí ícha pirípinácué. ⁴ Nusutáca Dios ícha pirípinácué, yá macái yàawiríata mamáalàacata nusutacué Dios ícha pirípiná canánama casímáiri iyú. ⁵ Casímáicué nuwàwa pìwali piyúudàacáinácué núa nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali áibanái irí náalíacaténáwa iwàwa iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Piyúudàacatécué núa bàaluité idàbacatáisetacué péemàaca Jesucristo iináwaná ìwali àta siùca nacáide. ⁶ Bàaluité peebáidacuéca Jesucristo itàacái, yaté Dios idàbacatécué imànica íbaidacalé cayábéeriwa piwàwalìcuise, yaté imàacacué pirí píiwitáise wàlisàì pimànicaténácué cayábéeri. Càita nacái núalíacawa báisíiri iyú Dios imànipinácué yái íbaidacalé cayábéeriwa piwàwalìcuise mamáalàacata àta imáalàidacataléta ichùnìacuéca píiwitáise cayábéeri iyú néenialípiná Jesucristo yàanàapinácaalí àniwa. ⁷ Cayábéeriquéi nuínáidáanácawa càì pìwalicué casímáiri iyú cáininácáinácué nuicáca pía, Dios imànicáinácué pirí cayábéeri nacái càide iyúwa imàníná nulí cayábéeri siùca idècunitàacá nùyaca cháì presoíyéi ibànalìcu, càita nacái macái yàawiríata nubàlùacaalíwa náipunita nacái níái nacuèrinánáica nucàlidacaténá nalí nuínáwanáwa nuebáidáaná Jesucristo itàacái, núasáidacaténá nacái báisíiricani yái tàacáisi íméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁸ Dios yáalíacawa máiní cáinináca nuicácuéca pía macáita Jesucristo imàacacáiná cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata. ⁹ Nusutacué Dios ícha pirípinácué iyúudàanápinácué pía cáininácaténá piicáyacacawa cachàiníwanái mamáalàacata, imàacáanápinácué nacái cáalíacáica pía manuísíwata píalíacaténácuéwa càinácaalí Dios iwàwáaná pimànica, píalíacaténácué piicáca cayábéeri báawéeri íchaná. ¹⁰ Càita nusutacué Dios ícha pirípinácué píalíacaténácuéwa piicáca cayábéeri báawéeri íchaná,

pimànicaténacué nacái cayábéeri cachàiniwanái mamáalàacata. Càicaalícué pimànica, yásí pialimácué pìyaca masaquèeri iyú, canácata yáaliméeripiná icháawàacuéca piináwaná ìwali Cristo yàanàpinácaalí àniwa. ¹¹ Pimànicué cayábéeri manuísíwata Jesucristo ichàini iyú yéewacaténá áibanái wenàiwica nàináidacawa cayába Dios ìwali, natàanicaténá nalíwáaca cayábéeri iyú Dios ìwali nacái.

Para mi la vida es Cristo

¹² Píacué nuénánáica, nadéca náucaca núa presoíyéi ibànalículé báawacáiná naicáca yái nucàlidáanáca Jesucristo iináwaná ìwali. Quéwa nuwàwacué pialíacawa macáita yái nuchàbáanácaawa iyúudàaca áibanái wenàiwica nacàlidacaténá yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹³ Iná yéewa macáita wenàiwica, nía nacái úwi iyéeyéica nacuèriná icapèe manuiri irìcuwa, càita nacái macáita áibanái wenàiwica iyéeyéica cháí yàcalé, náalíacawa nuináwaná ìwali presoca núa nuebáidacáiná Cristo itàacái. ¹⁴ Nía nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica cháí yàcalé, batéwa macáita nachàiniadaca náiwitáisewa idécanáami naicáca núa presoíyéi ibànalícu. Naicácáiná nuídenlaca nùuwichàanáwa matuíbanáiri iyú, íná cachànica náiwitáise manuísíwata cachàiniwanái. Càmita cáalu nacàlidaca Dios itàacái, néese náibàaca nawàwawa Wáiwacali iwéré iyúudàanápíná nía nacái.

¹⁵ Báisíta abénaméeyéi nèewi nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca caináwanáca náicha núa. Nawàwaca namawèniadaca núa meedá. Quéwa áibanái nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábéeri náiwitáise yáapichawa. ¹⁶ Nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cáininácáiná naicáca núa, náalíacáináwa Dios idéca imàacaca presoca núa nucàlidacaténá madécaná wenàiwica irí cainácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁷ Quéwa níara báawéeyéica iicáca núa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali caináwanácaténá nuícha nía, Càmita báisi nawàwa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali, néese nawàwa meedá càulenaca cachàiniwanái namànica nulíni presocáiná núa. ¹⁸ Quéwa éwita nacàlidacáanáta Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca núa, càicáanáta càmita achúma nuwàwa ìwali. Néese casíimáica nuwàwa, càide iyúwa casíimáiná nuwàwa nacàlidacaalí Cristo iináwaná ìwali cáininácáiná naicáca núa.

¹⁹ Yá mesúnamáita casíimáica cachàiniwanái nuwàwa núalíacáináwa macáita yái namànírica iyúudàanápíná numusúacawa cayába, pisutácáinácué Dios íicha nulípiná, Espíritu Santo nacái iyúudàaca núa, yái Espíritu Jesucristo ibànuèrica yàacawéeridacaténá wía. ²⁰ Núalíacáináwa báisíiri iyú nuwàwalícuísewa Dios càmlínápíná ibáiniada núa ìwalíse

yái nuebáidáanáca itàacái nucùacaténá iyúudàaca nutàaníca nali; néese núaliacawa iyúudàanápíná núa nutàanícaténá macàaluínináta nàacuésemi macáita. Manuíca nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali iyúudàanápíná núa càide iyúwa iyúudàaná núa càiripináta nùasáidacaténá cayábéeri iyú cachàiniwanái máini cayábéericani, yái Cristoca, cachàiníri nacái íiwitáise. Càipíná Dios iyúudàaca nùasáidaca cáimiétacanéericani yái Cristoca, idècunitàacá nùyaca cháí èeri irìcu, càita nacái nuétácaaliwa. ²¹ Nuwàwa nùasáidaca cachàiníríca íiwitáise yái Cristoca, nùacáiná nudéca numàacaca núawawa Cristo irí numànicaténá abéerita càide iyúwa iwàwáaná idècunitàacá nùyaca cháí èeri irìcu; néese nanúacaalí núa Cristo ìwali nuebáidacáiná itàacái, yá cayába cachàini nulíni íichéi nùyáanáca cháí èeri irìcu níacáiná madécaná yáwanái wenàiwica néemlapíná Cristo iináwaná ìwali nuétáaná ìwalíise, yá nacái nùypínáca yáapicha chènuniré. ²² Quéwa núaliacawa núalimá nuibaidaca mamáalàacata Cristo irípiná nuyamáacaalícáwa cháí èeri irìcu. Iná càmita núaliáwa càiríinácaalí nuwàwéeri náicha, yái nucáuca cháí èeri irìcuíríca, càmicaalí nucáuca chènuníiséeri. ²³ Máini càulenáca núaliacaténáwa càiríinácaalí náicha nuwàwéeri numànica. Nuínáidacaaliwa abéerita nùwaliwa, yá nuwàwa nuétácawa yéewanápiná nùyaca Cristo yáapicha chènuniré cayábacáiná cachàinica nulíni nùyáanáca néeni íicha èeriquéi. ²⁴ Quéwa, nuwàwalicaalícué píá, yá núaliacawa iwàwacutácué nùyaca píapicha cháí èeri irìcu, nuyúudàacaténácué píá. ²⁵ Núaliacáináwa iwàwacutáanácué nuyúudàaca píá quiríta, íná yéewa nuebáidaca nuwàwalícuésewa nùyáanápinácué mamáalàacata píapicha cháí èeri irìcu nuchàiniadacaténácué píiwitáise peebáidacaténácué Jesucristo itàacái manuísíwata cachàiniwanái mamáalàacata, casimáiri iyú nacái. ²⁶ Iná nùypínácaalícué píapicha àniwa, yásí cáimiétaquéeri iyúpiná piicáca Cristo Jesús nùwalíisená, icùacáiná núa cayába.

²⁷ Péemiacué abéeri wawàsi: Máinícué iwàwacutáca pìyaca machacàníri iyú càide iyúwa Cristo iyáanáaté, yéewanápiná áibanái iwàwaca yéemíaca Cristo iináwaná ìwali. Càita nùacaalí nupáchiacuéca píá, càmicaalícué nacái nùawa pìatalé, yá nuwàwacué nuémíaca piináwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, abédanamacacué nacái píiwitáise píapichawáaca Espíritu Santo ichàini iyú. Càita iwàwacutácué pimànica ùwicái Dios irípiná: Píibaidacué Dios irípiná cachàiníri iyú píapichawáaca picàlidacaténácué macàaluínináta yái tàacáisica, yéewanápiná áibanái yeebáidaca Jesucristo itàacái, yéewacaténá iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁸ Picácué máiwitáise píá picalùniwa piùwidenái ìwalíisewa, ibatàa abé yàawirípiná. Piùwidenái iicácaalícué pìideníaca

piùwichàanáwa Cristo irípiná matuíbanáiri iyú, yásí náalíacawa amaléeri iyú nàuwichàanápínacawa càiripináta nabáyawaná ìwalísewa. Càipiná nacái Dios imàacacué pialíacawa Jesucristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁹ Dios idéca imànicuéca pírí yái cayábéerica Cristo ìwalísená: Dios imàacacué peebáidaca Cristo itàacái, càita nacái Dios imàacacué piùwichàacawa Cristo irípiná cháí èeri irícu, peebáidacáinácué itàacái. ³⁰ Píacué, núa nacái abédanamata wamànica wàacawa ùwicái Dios irípiná. Càita wamànica ùwicái: Wàuwichàacawa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái. Bàaluité piicácuéca namànica nulí báawéeri nùyacaalítécué piápicha. Pidécuéca péemíaca nuináwaná ìwali àniwa namànica nulí báawéeri mamáalàacata cháí. Càita numànica nùacawa ùwicái Dios irípiná.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

¹ Píacué nuénánáica, núalíacawa Cristo idéca imichàidacuéca píiwitáise, pidécuéca pichàiniadaca piwàwawa nacái cáininácáinácué Cristo iicáca pía. Núalíacawa nacái Espíritu Santo yàacawéeridacuéca pía. Càita nacái núalíacawa piicáanácué áibanái ipualé, cáinináca piicácuéca nía nacái. ² Iná yéewa pialímácué casímáica pimànica nuwàwa pimànicaalícué càì: Abédanamacué píiwitáise piápichawáaca, piacué macáita. Cáininácué piicáyacawa. Abédanamacué piwàwa píináidacawa, píibaidacué cachàiníiri iyú Dios irípiná macáita pimanùbaca iyúwa. ³ Picácué pimàni píríwata cayábéeri yéewanápiná meedá caináwanácuéca pía áibanái íicha; càita nacái picácué cáimacái piicáca píawawa. Néese iwàwacutácué piicáca píawawa iyúwa càmíiri cachàini áibanái íicha. Picácué picutá cachàinicaténá pimànica píawawa áibanái íicha, néese piicá áibanái iyúwa cayábéeyéi íiwitáise píicha. ⁴ Picácué pimàni abéerita píríwata cayábéeri, néese picutácué piyúdàacaténá áibanái, pimànicaténácué nalí cayábéeri.

⁵ Píináidacuéwa càide iyúwaté Cristo Jesús íináidáanáwa.

⁶ Càité Cristo Jesús imànica: Ewitaté Dioscáanítani, yái Cristo Jesúsca, càicáaníta càmítaté cachàini imànica yáawawa áibanái íicha macáicaténáté yàaca icàaluíniná càiride iyúwa abéeri Dios inacáiri.

⁷ Néese iwàwacáináaté imànica càide iyúwaté Dios iwàwáaná, ínáté Cristo Jesús imàacaca íichawa ichàini manuúriwa, yá nacái icamalánáwa icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré Dios yáapicha. Yaté Cristo Jesús imànica yáawawa iyúwa Dios yàasu wenàiwica íibaidacaténá Dios irí, yá imusúacaté iicá èeri iyúwa wenàiwica.

- 8 Yèepunícatéwa iiná èeri irìcuíri yáapichawa, yá iyacaté càide iyúwa càmliri cachàini náicha canánama. Dios ichùullacaté Cristo Jesús yéetáanápínatéwa, yá Cristo Jesús imànicaté càide iyúwaté Dios ichùullanáni. Càmitaté yéetáwa càide iyúwa macái èeri mìnánái yéetáanáwa, néese yùuwichàacaté yéetácáisi máiníiri báawaca, báiri nacái wenàiwica iicáca nanúacáináténi cruz ìwali càide iyúwa nanúaná wenàiwica imàníríca ibáyawanáwa manuísíwata.
- 9 Inaté idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha, yá Dios imàacacaté Jesús iyaca cáimiétacanéeri iyú áibanái íicha canánama, yéewacaténá macáita yàaca Jesús iyéininá iyúwa Dios.
- 10 Càité Dios imànica Jesús irí yéewanápiná macáita nàaca Jesús icàaluíniná, macáita níara iyéeyéica chènuniré, nía nacái èeri irìcuíyéica, nía nacái yéetéeyéimicawa. Càipíná nàaca Jesús iyéininá Dioscáiná idéca imàacaca cachàinicaní náicha canánama.
- 11 Yá macáita nacàlidapíná Jesucristo ìwali Wáiwacalicaní, cachàiníríca náicha canánama icuèrica macáita. Càipíná nàaca Wáaniri Dios irí cayábéeri Jesucristo ìwali.

Los cristianos son como luces en el mundo

12 Iná píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, càide iyúwacué peebáidáanaté nutàacái nùyacaalícué píapicha bàaluité, càita nacái nuwàwacué peebáidaca nutàacái tàì íiméeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata idècunitàacá nùyaca déeculé píchacué. Jesucristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íná píalimáidacué macái pichàini iyúwa pimàninápinácué càide iyúwa Dios iwàwáaná pìacaténácué iyéininá cáimiétaquéeri iyú, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. 13 Píalimápinácué càì pimànica Dioscáiná idéca imàacacué pirí píiwitáise cayábéeri yéewacaténácué piwàwaca pimànica cayábéeri, Dios nacái iyúudàacuéca pía pimànicaténácué càide iyúwa iwàwáaná.

14 Picácué pitàaní lúasi iyú, picácué nacái pitàaní piríwáaca chàinisíiri iyú, ìwalíise yái iwàwacutéericuéca pimànica, néese píibaidacué Dios irípiná píapichawáaca. 15 Pimànicué càì, yéewanápinácué canácata áibanái yáaliméeri icháawáaca pibáyawaná, càmitacué nacái pucháiba píiwitáise. Dios yéenibecáinácué pía, íná pìyacué mabáyawanéeri iyú nèewi níái èeri mìnánái báawéeyéica íiwitáise, iméerèeyéicawa. Càicuéca píade cháì èeri irìcu iyúwa dùlupùta ipucuèyéicawa catéeri irìcu, píalíacáinácué Dios ìwali. 16 Picàlidacué nalí yái báisíiri tàacáisica yéewanápiná nadèniaca nacáucawa càmliri imáalàawa. Iná pimànicaalícué càide iyúwa nuéwáidáanácué pía, yá

casíimáipináca nuwàwa pìwalìsecué Cristo yàanàacaalípiná nùaliácáináwa cawèníricani yái nuéwáidáanáciuéca pía. Cawènírica nacái yái nuíbaidacaléca Dios irípiná. ¹⁷ Péemlàcué comparación: Judíonái imàacacaalí pìrái ofrenda iyú Dios irípiná nàacaténá irí cayábéeri, yá nàucùaca quíiréeri uva ituní cáli ínatabàa iyúwa sacrificio yéewacaténá cawèníri cachàiniwanái namànica nàasu ofrendawa Dios irípiná. Càita nacái peeбайдacuéca Jesucristo itàacái, piùwichàacuécawa irípiná nacái. Yácatacué pìasu ofrenda Dios irípiná. Uwé, cawàwanáta Dios iwàwaca nuétácawa Cristo ìwali càide iyúwa sacrificio íranámi imusúacaalíwa íicha cáli ínatabàa. Càita nùalimácué cawènica cachàiniwanái numànica pìasu ofrendawa Dios irípiná, yái peeбайдáanáciuéca Jesucristo itàacái, piùwichàanáciuéwa irípiná nacái. Quéwa éwita nanúacaalí núa, càicáaníta casíimáica núa, nuyanídacawa píapichacué nacái. ¹⁸ Casíimáicué piwàwa, piyanídacuéwa nacái nùapicha.

Timoteo y Epafrodito

¹⁹ Wáiwacali Jesús iwàwacaalí càì, yá nuwàwaca nubànùacuéca pìatalé Timoteo mesúnamáita ipáchiacaténáciué pía, nuwàwacáinácué icàlidaca nulí piínáwaná ìwali casíimáicaténá nuwàwa. ²⁰ Yá nubànùacué pìatalé Timoteo canácáiná nùapicha áiba wenàiwica íináidéeriwa abédanamata nùapicha, iyúdàacaténáciué pía càide iyúwa nuwàwáaná. ²¹ Macáita níara áibanáica náináidacáitawa nàasu wawàsi ìwaliwa. Càmita máini nawàwa namànica càide iyúwa Jesucristo iwàwáaná. ²² Quéwa píalíacuécawa Timoteo iínáwaná ìwali ìyaca machacànìiri iyú, íibaida nacái Dios irípiná nùapicha, wacàlidacaténá Dios itàacái, yá Timoteo iyúdàaca núa càide iyúwa asìali iyúdàacaalí yáaniriwa. ²³ Iná nuwàwaca nubànùacani iicácaténáciué pía, idécanacáita nùaliácawa càinácaalí namàníinápiná nulí cháì presonái ibànaná irícu. ²⁴ Quéwa manuica nuínáidaca nuwàwawa Wáiwacali ìwali nùanápiná nuicáciuéca pía caquialéta, Wáiwacali iwàwacaalí numànica càì.

²⁵ Càita nacái nuínáidacawa iwàwacutáaná nubànùacuéca pìatalé wéenàsàiri Epafrodito, yái yeeбайдéerica Jesucristo itàacái, íibaidéerica nùapicha Dios irípiná, wamànicaténá ùwicái Satanás ípunita Jesucristo irípiná. Bàaluité pibànùacatécué nùatalé yái Epafroditoca iyúdàanápínaté núa. ²⁶ Máini Epafrodito iwàwaca iicáciuéca pía macáita. Achúmaca iwàwa manuísíwata pìwalicué péemlàcáináaté iínáwaná ìwali iculúanáatéwa. ²⁷ Báisíta iculúacatéwa, batéwa nacái yéetácawa, quéwa Dios iicácaté ipualé. Dios iicácaté nacái nupualé, íná càmítaté imàaca Epafrodito yéetácawa máinícaícha achúmaca nuwàwa cachàiniwanái náicha macáita yái

wawàsica imàaquéerica achúmaca nuwàwa. ²⁸ Iná máini cachàiniwanái nuwàwaca nubànùacuéca pìataléni caquialéta casímáicaténácué piwàwa piicáca àniwani. Piicácaalípínácué Epafrodito iyaca cayába siùca, yásí matuíbanáica nuwàwa. ²⁹ Pitàidacué Epafrodito casímáiri iyú càiride iyúwa péenásàiri yeebáidacáiná Wáiwacali itàacái; piacué nacái náimiétacanà càiripináta, cawinácaalí cayábéeyéica íiwitáise càide iyúwa Epafrodito iyáaná. ³⁰ Batéwaté yéetácawa íibaidacáináaté cachàiníiri iyú Cristo irípiná. Yùuwichàacatéwa cáalunáiri iyú iyúudàacaténaté núa, imànicaténaté nulí cayábéeri píchawalínácué, yái cayábéerica càmiricuéca píalimá pimànica nulí déeculécáinácué píá nuícha.

3

Lo verdaderamente valioso

¹ Siúcade nuénánái casímáicué piwàwa Wáiwacali íwali, yàasu wenàiwicacáinácué píá. Yá casímáica nuwàwa nutànàacuéca pírí àniwani càide iyúwa nudéenácué nutànàacáwa píríni iwàwacutácáinácué píalíacawa péemíaca cayábani. ² Iná péemíacué cayábani: Piicácué píchawa cayába níara báawéeyéica íiwitáise, yèepuníiyéicawa càide iyúwa íibaidacanacáiyéi Dios irí, quéwa namànicáita nabáyawanáwa meedá. Nachùullaca cà míiyéi judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadalúanápiná naináwa circuncisión iyú càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ³ Picácué péemíà nalí, wíacáiná Dios yàasunáisiwaca wía, wía yèeyéica Dios icáaluíniná báisiiri iyú càide iyúwa Espíritu Santo imichàidáaná wáiwitáise. Yá casímáica wàyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Càmita nacái cáimacái waicáca wíawawa íwalíise yái wáaliméerica wamànica wachàini iyúwa. ⁴ Idécaalí Dios yàasu wenàiwicaca wía íwalíise yái wamàníricatá, yaté Dios yàasu wenàiwicaca núa ráunamáita áibanái íicha canánamatá, máinícáiná judíosíwaca núa. ⁵ Namànicaté nulí circuncisión nudèniacaalíte ocho èeri, càide iyúwaté Dios ichùullaná judionái imànica nawàwalicaténaté Dios yàasu wenàiwicaca nía. Israelitaca núa, Israel itaquérinámicáiná núa, Benjamín itaquénáinámi yéenaca núa, yái Israel ìirimicaté íipidenéericaté Benjamín. Núacata hebreosíwa, hebreosíwacáiná macáita nùawirináimica, cà míiyéité icásàawa cà míiyéi israelita yáapicha. Nutàaníca nacái hebreo itàacái iyú, càmitaté nacái núuca nuíchawa israelita íiwitáise nùyacaténaté iyúwa cà míiri israelita. Yá nuéwáidacatéwa Dios itàacái íwali profeta Moisés itànèericaté, yá fariseocaté núa yeebáidéericaté manuísíwata càide iyúwa fariseonái yéewáidáaná, níái yeebáidéeyéica cachàiníiri iyúni náicha canánama. ⁶ Máinícáináaté nuebáidacaté cachàiníiri iyú

fariseonái yàasu tàacáisi, ínáté nùuwichàidaca nùacawa níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nùyacaté machacànìiri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùulìanáté wàawirináimi, ínáté canácata yáaliméeri icháawàaca núa Moisés yàasu tàacáisi ìwallìse. ⁷ Bàaluité cawèníricaté nulí nuicáca macáita yái wawàsica quéwa siùcáisede caná iwèni nulí nuicácani, nùalíacáináwa càmìta yéewa iwasàaca núa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese nuwàwaca Cristo icùaca núa. ⁸ Càita nacái nuicáca macái wawàsi càiride iyúwa canéeri iwèni íicha yái Nuíwacali Cristo Jesúsca, máinicáiná cawènica nuicácani, nuwàwa nacái nùalíaca ìwali manuísíwata. Nuebáidacáinaté Cristo, yáté yúucacawa nuicha macáita yái wawàsi judío íiwitáise ìwallírica. Siùcáisede nuicáca yái wawàsica iyúwa náuquéerimi wawàsi báawéeri nuwàwacáiná nudèniaca Cristo Jesús Nuíwacalipináwa, nuwàwacáiná nacái nùalíaca nùacawa ìwali manuísíwata cachàiniwanái mamáalàacata àta nùanàacataléta yàatalé chènuniré. ⁹ Nuwàwa nacái nùyaca abédanamata Cristo yáapicha càiripináta. Nùalíacawa càmíripiná mabáyawaná Dios iicáca núa ìwallìse yái numànínáca càide iyúwa itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuise; néese manuica nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali mabáyawanáanápíná iicáca núa ìwallìse yái nuebáidáanáca Cristo. ¹⁰ Máini nuwàwaca nùalíaca Cristo ìwali, nudèniacaténá ichàini nuwàwalìcu, yái chàinisi Cristo idènièrica imichàacáinatéwa yéetácáisi íicha, nùuwichàacaténáwa irípiná nacái nuebáidacáináni, àta nuíwitáise ìyacataléta càide iyúwaté Cristo íiwitáise ìyáanáté yéetacaalítéwa. ¹¹ Càita nuwàwaca nùyaca càide iyúwa Cristo ìyáanáté numichàacaténáwa yéetácáisi íicha càide iyúwaté Cristo icáucàanátéwa.

La lucha por llegar a la meta

¹² Càmitàacá macáita nuíwitáise ìya càide iyúwa Cristo Jesús íiwitáise ìyáaná. Càmitàacá nacái mabáyawaná núa càide iyúwa Cristo ìyáaná. Quéwa nùalimáida nùacawa mamáalàacata nùyacaténá càide iyúwa Cristo ìyáaná, yácáiná Cristo Jesús idéca yeedáca núa yàasu wenàiwicapináwa. ¹³ Píacué nuénánáica, núumacué pirí àniwa, càmitàacá nùalimá nùyaca càide iyúwa Cristo ìyáaná. Néese càì numànica: Numàacaca nuwàwawa íicha macáita yái numàníricaté bàaluité. Yá càmìta quirínama nuínáidacawa ìwali, néese nuchàiniadaca nuíwitáisewa numànicaténá yái ìyéerica nupíchalé nùalimáidáanápíná macái nuchàini iyúwa nùyacaténá càide iyúwa Cristo ìyáaná. ¹⁴ Nuchàiniadaca nuíwitáisewa, yá nùalimáidaca nùacawa mamáalàacata macái nuchàini iyúwa nùyacaténá iyúwa Cristo ìyáaná càide iyúwa wenàiwica ipianíricawa carrera ìwali ipiacaalíwa cachàiníiri iyú àta yàanàacataléta carrera yàasu imáalàacataléwa néré yeedacaténá iríwa cawèníiri premio.

Càita nacái nùapinácaaliwa chènuniré, yá Dios imàacapiná nuli yái cawènírica Dios imáidéerica wía weedáanápíná waliwa Cristo Jesús ìwalíse, weebáidacáiná itàacái.

¹⁵ Báisícaalícué cachàinica píiwitáise Jesucristo ìwali peebáidacaténácué itàacái tòi ímèeri iyú, néese iwàwacutácué píináidacawa càide iyúwa núumáanácué pirí. Iyacaalí abéeri wawàsi píináidéericuécawa ìwali méetàuculé nuícha, yásí Dios imàacacué píalíacawa nacái càide iyúwa iwàwacutáanácué píalíacawa. ¹⁶ Quéwa iwàwacutá wàyaca machacàníri iyú báisíri tàacáisi ìwali càide iyúwa Dios imàacáaná wáaliacawa.

¹⁷ Píacué nuénánáica, pimànicué càide iyúwa nùyáaná. Piicáidacué nalí níara wenàiwicaca iyéeyéica càide iyúwaté wáyáanácué pèewibàa, wía apóstolca, píalícaténácuéwa cainácalí iwàwacutáaná pìyaca. ¹⁸ Nudéca nucàlidacuéca piríni madécaná yàawiría, quéwa siùca nucàlidacué pirí àniwani nutuíyáa yàapichawa: Madécaná wenàiwica nacàlidaca naináwanáwa neebáidáanása Cristo itàacái báisíri iyú, quéwa nàuwideca namànica Cristo, canácáiná iwèni naicáca Cristo yéetáanácawa cruz ìwali wáichawalíná. ¹⁹ Quéwa èeri imáalàacaalípináwa, yásí nàuwichàacawa càiripináta, níara báawéeyéica íiwitáise. Camùnica nía, nayáaca nayáacaléwa máini cadénama, namànicaténá càide iyúwa natúra iwàwáaná meedá. Yá cáimacáica naicáca níawawa nabáyawaná ìwaliwa, yái báawéerica namànírica, yái wawàsi iwàwacutéericuécawa báica wamànica. Náináidacawa mamáalàacata èeri irícuíri wawàsi ìwali. ²⁰ Wía quéwa wadèniaca wàasu cáliwa chènuniré. Wacùaca nacái Wáiwacali Jesucristo yàanáaca chènuníse, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²¹ Néese Wáiwacali Jesucristo iwàlisàidapíná wainá machawàaquéerica cayábèeri iyú iyacaténá càide iyúwa iiná chènuníséeri iyáaná, icànéerica mèlumèluíri iyú. Càipíná imànica ichàini iyúwa, idènlàcáiná ichàiniwa icùacaténá macáita.

4

Alégrese siempre en el Señor

¹ Iná peebáidacué Wáiwacali tòi ímèeri iyú, píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca. Máini nuwàwaca nuicácuéca pía àniwa. Píacué cáininéeyéica nuicáca, píatacué isíimáidéeyéica nuwàwa. Càicuéca píade iyúwa yái cawènírica Dios yèeripináca nuli píasáidacáinácué cawènica Dios iicáca yái nuíbaidacaléca irípiná.

² Nusutáca wawàsi uícha úara Evodiaca, uícha nacái úara Síntiqueca abédanamáanápíná náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abémisana neebáidacáiná Wáiwacali itàacái.

³ Pía nacái íibaidéerica Dios irípiná núapicha cayábèeri iyú, nusutáca píicha wawàsi piwènúadáanápíná náiwitáise

nalíwáaca, níara pucháiba inanáica abédanamacaténá náiwitáise, nayúudàacáináté wamànica úwi Dios irípiná wacàlidacaténáté yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha, wáibaidacaalíté Dios irípiná Clemente yáapicha, áibanái yáapicha nacái idènièyéica íipidenáwa cuyàluta irícu chènuniré, yái cuyàluta idènièrica náipidená canánama wenàiwica Dios yéeyéica ícauca càmlíri imáalàawa.

⁴ Casímáicué piwàwa càiripináta Wáiwacali ìwali. Yá núumacué pírí àniwani: ¡Casímáicué piwàwa! ⁵ Pimànicué áibanái irí éeréeri iyú yéewacaténácué macái wenàiwica náalíacawa cayábéericuéca píiwitáise. Mawiénica Wáiwacali yéenáiwana yàanàacaténá àniwa.

⁶ Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa áiba wawàsi ìwali càinácaalícué pichàbáanáwa, néese picàlidacué Dios irí macáita, macái imanùbaca pisutácaalícué píawawa Dios íicha. Pisutácué nacái íicha wawàsi. Píacué nacái irí cayábéeri. ⁷ Yásí Dios imàacacué matuíbanáica píiwitáise manuísíwata, manuísíwéeri cachàiníwanái mamáalàacata íicha yái èeri mìnánái yáaliméerica yáalíacawa ìwali. Yá nacái Dios icùapínácué piwàwa, píiwitáise nacái, pìyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha.

Piensen en todo lo que es bueno

⁸ Néese, ìyaca abéeri wawàsi quiríta nucàlidéeripínácué pírí nuénánái: Píináidacuéwa macái báisíiri tàacáisi ìwali. Píináidacué nacáiwa macái cáimiétacanéeri wawàsi ìwali, píináidacuéwa ìwali nacái macáita yái iwàwacutéerica wamànica wàyacaténá machacàníiri iyú. Píináidacué nacáiwa macái wawàsi ìwali càmlírica yáalimáida wenàiwica imànínápiná íbáyawanáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iicácanáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iináwaná. Píináidacué nacáiwa ìwali macái cayábéeri íiwitáaná, ìwali nacái macáita wacàlidéerica iináwaná cayábéericani.

⁹ Pimànicué càide iyúwaté nuéwáidáanácué píá, càide iyúwa nacái nùalàanácué píá. Pimànicué nacái càide iyúwaté nucàlidáanácué pírí, càide iyúwaté nacái piicáanácué numànica. Pimànicué cà, yásí Dios yàacawéeridacuéca píawa, yái imàaquéerica matuíbanáica wáiwitáise.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

¹⁰ Casímáica nuwàwa manuísíwata Wáiwacali ìwali piwàwalicáinácué núa àniwa. Nùalíacawa càmitacué piimáichaté núa, néese càmitaté píalimácué piyúudàaca núa. ¹¹ Nudènìlaca siùcade yái numáapuèrica, ínà càmita nutànàa pírí cuyàluta pibànùnápínácué nulí ofrenda àniwa, núacáiná nudéca nuéwáidacawa casímáinápíná nùyaca iyú càinácaalí nudènièrica. ¹² Aibaalí nùyaca catúulécanéeri iyú. Aibaalí nacái

nùyaca càasuíri iyú. Nudéca nuéwáidacawa matuíbanáicaténá nùyaca cháí èeri irìcu càinácaalí nùyáaná, éwita máapicaalí núa, càita nacái nudèniacaalí cayába nuyáacaléwa, càita nacái nudèniacaalí madécaná nùasuwa, càita nacái canácaalí nulí yái numáapuèrica. ¹³ Càinácaalí iyú iwàwacutá nùyaca, núalimá nuideniaca macáita yácáiná Cristo ichàiniadaca núa. ¹⁴ Quéwa, pidécuéca pimànica nulí cayábéeri manuísíwata pibànùacaalíté nulí plata, áiba wawàsi nacái numáapuèricaté.

¹⁵ Bàaluité nucàlidacatécué pirí yái tàacáisica ímérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néeseté nuèpùacawa pìasu cáli íichacué, yáara Macedonia yàasu cálica, nùacaténáté nucàlidaca yái tàacáisica áibanái irí. Píaliacuéwa nuèpùacaalítéwa píchacué, piacué Filipos ìyacàlená mìnanaí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yáté abétacué pía ibànùericaté nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda piyúdàacaténácué núa, piwàwacáinácué piaca Dios irí cayábéeri ìwali yái nucàlidáanácuéca pirí itàacái. ¹⁶ Càita nacái ipíchawáiseté nùacawa Macedonia yàasu cáli íicha, idècunitàacá nùyaca Tesalónica ìyacàlená néré, yáté pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda máisibáwanái yàawiría nudèniacaténáté yái numáapuèrica. ¹⁷ Càmita nuínáidawa nùasu ìwaliwa meedá nuedácaténá nulíwa nùasupináwa, néese nuwàwaca Dios imànicuéca pirí cayábéeri manuísíwata piyúdàacáinácué núa. ¹⁸ Nudéca nuedáca macáita yái pibànùericatécué nulí, yá nudèniaca cayábáwanái íicha yái numáapuèrica. Pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái Epafrodito yáapicha, íná yéewa nudèniaca cayábáwanái íicha yái numáapuèrica. Yái pìasu ofrenda pibànùericuéca nulí, càicanide iyúwa pumèníri isàni neemérica nàacaténá Dios irí cayábéeri, yá casíimáica Dios iicácuéca yái pimàníríca piyúdàacaténácué núa. ¹⁹ Iná Nucueríná Dios imàacapínácué pirí manuísíwata macáita pimáapuèricuéca cháí èeri irìcu, piacué ìyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, Dios idèniacáiná máini manuísíwata cawèníri chènuniré. ²⁰ ¡Wàacué Wáaniri Dios iríwa cayábéeri càiripináta! Báisíta, amén.

Saludos finales

²¹ Nuwàwali macáita níara Dios yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica néeni yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Níái wéenanái ìyéeyéica cháí núapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nawàwalicué pía nacái. ²² Macáita níái Dios yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica cháí yàcalé, nía nacái íibaidéeyéica emperador romanosàiri icapèèricu nawàwalicué pía nacái.

²³ Yá nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú macáita.

COLOSENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, abéeri Jesucristo yàasu apóstol, Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nubànùacué piri cuyàluta. Yái wéenàsàiri Timoteo yeebáidéerica Jesucristo itàacái ìyaca núapicha, iwàwalicuéca pía nacái. ² Nutànàacué piri cuyàluta piacué wéenánaica, Dios yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica Colosas ìyacàlená irìcu yeebáidéeyéica Cristo itàacái tàì íiméeri iyú. Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué imàníinápinácué piri cayábéeri mawèníri iyú, imàcáanápínácué pìyaca matuìbanáiri iyú nacái.

La oración de Pablo por los creyentes

³ Macái imanùbaca wasutácaalí Wáaniri Dios ícha pirípinácué, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, yá wàaca irí cayábéeri pìwalicué. ⁴ Wadéca wéemìacuéca piináwaná ìwali peebáidacuéca Cristo Jesús itàacái, cáininácué nacái piicáca macáita Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái. ⁵ Píalimácuéca cáinináca piicáca nía píalíacáinácuéwa pìyáanápíná chènuniré Dios yáapicha casímáiri iyú. Pidécúéca pidàbaca picùaca pìyáanápínácué néré péemìacáináté yái báisíiri tàacáisi cayábéerica icàlidéerica Jesucristo iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Yáté peebáidacuécani. ⁶ Yái báisíiri tàacáisica áibanái icàlidéericatécúé piri, idéca manùbéeyéi yéemìacani, yá neebáidacani macái cáli íinata. Yá macái wenàiwica íiwitáaná nèewi nàyaca abénaméeyéi yeebáidéeyéica yái tàacáisi càide iyúwacué peebáidáaná, bàaluitécáiná péemìacuéca cáinináca Dios iicácuéca pía báisíiri iyú. ⁷ Wéenàsàiri cáininéerica waicáca ípidenéerica Epafras, yéewáidacatécúé pía báisíiri tàacáisi iyú. Yái Epafras íibaidaca Dios irípiná wáapicha. Yá siùcade Epafras íibaidaca mamáalàacata Cristo irípiná cachàiníri iyú. ⁸ Epafras idéca icàlidacuéca walí piináwaná ìwali. Icàlidaca walí Espíritu Santo idéca ichàiniadacuéca pía cáininácaténácué piicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁹ Inaté wéemìacanacáitacué piináwaná ìwali, yá càmita wayamáida wasutáca Dios ícha pirípinácué imàcáanápínácué píalíacawa càinácaalícué iwàwáaná pimànica, imàcáanápíná nacái cáalíacáicuéca pía, cáiwitáiscaténá nacái píalíacaténácuéwa cayábéeri ìwali báawéeri íchaná. ¹⁰ Dios imànicaalícué piri càì, yásí píalimácué pìyaca càide iyúwa iwàwacutáaná Wáiwacali yàasu wenàiwica imànica,

pimànicaténácué mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná wamànica, pimànicaténácué píibaidacaléwa macái cayábéeri íiwitáaná Dios irípiná idècunitàacá pialíacuécawa Dios ìwali cayábéeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata. ¹¹ Wasutácué Dios íicha nacái pirípinácué ichàiniadáanápínácué pía íiwitáise chènuníiséeri iyúwa, yái icànéerica mèlumèluíri iyú. Càitacué pialímá piideniaca macái wawàsi matuíbanáita, tàì íiméeri iyú nacái. ¹² Càita nacái pialímácué piaca Wáaniri Dios irí cayábéeri casímáiri iyú, yái màulenéericuécá imànica pía cayábéeri iyú, piácué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, peedácaténácué piríwa yái cawènírica Dios yèeripináca yàasu wenàiwicanái iríwa Dios ìyacàle cacamaléeri irícu. ¹³ Dios idéca iwasàaca wía Satanás íiwitáise catéeri íicha, íná càmita quirínama Satanás idacùa wáiwitáise; Dios idéca imàacaca Iiriwa icùanápíná wía, yái Iirica cáininéerica Dios iicáca. ¹⁴ Yái Dios Iirica yéetácatéwa wáichawalíná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Càita Dios Iiri idéca iwasàaca wía íiraná iyúwa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, wía yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

¹⁵ Càmita wáalímá waicáca Dios watuí iyúwa, quéwa yái Cristo, yácata Dios yéenáiwana wáaliméerica waicáca. Yácata Dios Iirica, iyéericaté ipíchawáiseté idàbacawa macáita yái ìyéerica. ¹⁶ Dios imàacacaté Iiri idàbaca macáita yái ìyéerica, macáita ìyéerica capìraléeri cáli íinata, cháì èeri irícu nacái. Idàbacaté macáita yái waiquéerica, yá nacái càmiiricáwa wáalímá waicáca. Dios Iiri idàbacaté macáita àngelnái icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi. Dios Iiri idàbacaté irípináwa macáita yái ìyéerica. ¹⁷ Cristo ìyacaté macái wawàsi ipíchawáise, yá siùca Cristo icùaca macáita namànicaténá càide iyúwa iwàwacutáaná namànica. ¹⁸ Cristo nacái icùaca wía, ichùullaca wía nacái, wía yeebáidéeyéica itàacái. Càide iyúwa wenàiwica íiwitáise ichùullaná iináwa, càita nacái wáiwitaca yái Cristoca, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo iiná cháì èeri irícu. Cristoca yái yèerica macái wawàsi ícauca, imàacacaté nacái weebáidaca itàacái. Yácata yái idàbáanéericaté imichàacawa yéetácaisi íicha. Iná Cristo icùaca macái wawàsi, cachàinicáiná íiwitáise, manuíri íiwitáise nacái náicha macáita yái wawàsica Cristo imàníricaté. ¹⁹ Dios íináidacatéwa iwàwáaná íiwitáise manuíri iyaca Cristo iwàwalícu máini manuísíwata. ²⁰ Dios iwàwacaté nacái Cristo yéetácawa wáichawalíná cruz ìwali, ipíchaná wàuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wabáyawaná ìwalísewa. Yaté Cristo íiraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali. Càité Dios iwàwaca imànica yéewacaténá cayábaca iicáca macái

wawàsi, níái macáita ìyéeyéica cháí èeri irìcu, nía nacái ìyéeyéica chènuníiséeri cáli íinata.

²¹ Quéechatécáwa càmítacué Dios yàasu wenàiwica pía, iyúwa canéeyéi yàasu cáli. Bàaluté Dios yùuwidecuéca pía manuísíwata, pìmanícáinátécué pibáyawanáwa. ²² Quéwacué Dios idéca cayábaca ìicácuéca píiwitáise imàacacáináté iwàwawa pibáyawaná íicha, Cristo yùuwichàacáináté yéetácáisi iiná yáapichawa, yái iiná èeri irìcuíríca. Dios idéca càì imànicuécà pìrì itécáténácué pía ibàlùadánápinácué pía íipunitawa, masaquèeyéipíná íiwitáise, mabáyawanéeri iyú nacái. ²³ Quéwa piwàwacaalícué pìyaca Dios yáapicha, iwàwacutácué peebáidaca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata. Picácué píméyáa picùaca Jesucristo iwasàanápiná píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese peebáidacué mamáalàacata càide iyúwa nacàlìdàanátécué pìrì cayábéeri tàacáisi. Yácata tàacáisi madécaná wenàiwica íiwitáaná yéemièrica macái cáli íinata. Núa nacái Pablo, nudéca nucàlidaca wenàiwicanái iríni.

Pablo encargado de servir a la iglesia

²⁴ Siùca casíimáica nuwàwa nùuwichàacawa cháí presoíyéi ibànalícu ìwalíise yái nucàlìdàanácuéca pìrì Jesucristo iináwaná, madécaná áibanái wenàiwica irí nacái, nuwàwacáiná núsáidaca áibanái irí càinácaalíté Cristo yùuwichàanáwa náichawalíná imàacacaténá yàasu wenàiwicaca nía, cawínácaalí yeebáidéeyéica itàacái, ìyéeyéipíná càiwade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri irìcu. ²⁵ Dios idéca ichùullaca nuíbaidàanápinácué pìrì, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuyúudàacaténácué pía. Dios ichùullacaté núa nucàlìdàanápiná itàacái wenàiwicanái irí, quéwa iwàwacutáca nucàlidaca itàacái macáita, àta yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha. ²⁶ Bàalutésíwa, èeri ipíchawáiseté, néenialíté Dios ibàacaté yái tàacáisi macái ángelnái íicha. Néeseté idécanáami idàbaca wenàiwicanái, yáté ibàaca náichani nacái, yái tàacáisica. Iná madécaná mil camuí Dios idàbacatáiseté èeri àta siùca nacáide, idéca ibàaca yái tàacáisica wenàiwicanái íicha. Quéwa siùca Dios imàacaca yàasu wenàiwicanái yáalíacawa ìwali. ²⁷ Píacué càmíiyéica judío, Dios iwàwacatécué imàacaca píalíacawa ìwali yái tàacáisi máiníiri cayábaca, máiníiri nacái cawènica, Dios ibèericaté áibanái íicha. Yácata yái tàacáisica: Dios idéca imàacacué Cristo iyaca piwàwalícu, píalíacaténácuéwa pìyáanápiná chènuniré Dios yáapicha, cáimiétacanéeri iyú, mèlumèlúripíná picamalá yáapichawa.

²⁸ Wíá apóstolca, wacàlidaca Cristo itàacái wenàiwicanái irí. Wàalàaca nía éeréeri iyú macái wenàiwica íiwitáaná. Wéewáida nacái macái wenàiwicanái macáita Dios yáalíacái iyú náalíacaténá néemiaca cayábani, càinácaalí íimáaná

wawàwacáiná wabàlùadaca nía Dios ípunita cachàiníyèi ííwítáise Cristo ìwali. ²⁹ Iná nuíbaidaca Dios irípiná cachàiníri iyú macái nuchàini iyúwa, yái chàinisi Cristo imàaquérica nulí.

2

¹ Nuwàwacué pialíacawa nusutacué Dios ícha pirípiná manuísíwata, piacué Colosas iyacàlená mìnánáica. Càita nacái nusutáca Dios ícha nalípiná níara Laodicea iyacàlená mìnánáica, macáita nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmiyéicáwa iicá núa. ² Nusutacué Dios ícha pirípiná canánama Dios ichàiniadánápinacué piwàwa, yéewanápiná nacái cáinináca piicáyacacawa abédanamata. Nusutacué Dios ícha nacái imàacáanápinacué pialíacawa manuísíwata Cristo ìwali. Yái Jesucristoca, yácata tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha, quéwa siùca Dios imàacaca wáalíacawa Jesucristo ìwali. ³ Dios iwàwa wáalíacawa Cristo ìwali, yácáiná Cristo idèniaca macáisiwata Dios yáalíacái, máini cayábéerica. Iná wáalíacaalíwa Cristo ìwali, yásí imàaca wáalíacawa macái wawàsi ìwali Dios iwàwéerica wáalíacawa ìwali. ⁴ Núumacué piri càì ipíchanacué nachìwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú casímáirica wenàiwicanái yéemíaca, níái càmiyéica yáalíá Dios ìwali. ⁵ Ewitacué canácáaníta núa píapicha siùca, càicáanítacué nuwàwali pía mamáalàacata càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha. Yá casímáica nuwàwa nuémíacué piináwaná ìwali abédanamacué pííwítáise píapichawáaca pìyacaténacué machacàníri iyú Dios iicápiná, peebáidáanacué nacái Cristo itàacái tàì ímèeri iyú.

La nueva vida en Cristo

⁶ Pidécuéca peebáidaca Wáiwacali Jesucristo iwasàanápinacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, íná iwàwacutacué pìyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha. ⁷ Càide iyúwa manuírì àicu ipìchu ibàlùacaalíwa depuìwalé cáli irìcu, yá canácata yáaliméeri iwataacani, càita nacái iwàwacutacué peebáidaca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì ímèeri iyú càide iyúwatécué néewáidáaná pía. Píacué nacái cayábéeri Dios irí mamáalàacata.

⁸ Piicacué píichawa cayába ipíchanacué áibanái iwènúadacuéca pííwítáise báisíri tàacáisi ícha nawàwacáiná nachìwáidacuéca pía nàasu cachìwéeri tàacáisi iyúwa. Càmita nacàlida Cristo itàacái, càmita nacái Cristo iyúudàa nía. Néese nacàlidacáita meedá càide iyúwa èeri mìnánái ííwítáise ímáaná, yá nacái nàawirináimi yàasu tàacáisica. Nacàlida nacái demonionái yàasu tàacáisi, níara demonio ichùulièyéica èeri mìnánái ííwítáise namànicaténá nabáyawanáwa.

⁹ Picacué péemla cachìwéeyéi irí yácáiná yái Cristoca, yácata abéerita wenàiwica idènièrica macáita Dios ííwítáise cachàiníri manuísíwata. ¹⁰ Dios ííwítáise cachàiníri idéca ipuníadacuéca

piwàwa pìyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái Cristo ichùulìerica macái ángelnái íiwitáaná, demonionái nacái, macáita icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi, cháí èeri írìcu nacái. Iná cachàinírìca náicha canánama yái Cristoca. ¹¹ Péemìlacué comparación: Dios ichùullacaté judíonái namàníinápináté circuncisión néenibe aslanái írìwa nawàwalicaténáté Dios yàasunáica nía. Yái circuncisión ímáanáca càicanide iyúwa Dios idéca nacáicaalí idalúaca náicha náiwitáise cabáyawanéeri. Càité Dios iwàwaca judíonái imànica àta Cristo yàanàacatalétaté. Siùca pìyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, iná Cristo idéca ichuìdacuéca pìcha pìiwitáise cabáyawanéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí idalúacuéca pìcha báawéeri. Càitacué Cristo yáasáidaca yàasu wenàiwicaca pía. ¹² Càita nacái ímáaná yái pibautizáanácuécawa: Quéchatécué pìricùacaalítéwa úni yáaculé, yá píasáidacatécué Cristo idéca ichuìdacuéca pibáyawaná machawàacacaténácué pibáyawaná iyúwa yéetéerimiwa. Iná càicatécué píade iyúwa yéetéeyéimiwa Cristo yáapicha càlicullì írìcu, pìricùacaalítécuéwa úni yáaculé. Néese pimichàacaalítécuéwa úni yáacuíse, yaté píasáidacuéca pidàbacaté pìyaca picáuca wàlìsàì yáapichawa càide iyúwa pidéca nacáicaalícué pimichàacawa yéetácáisi íicha Cristo yáapicha, peebáidacáináté cachàinírìca Dios íiwitáise, yái imichàidéericaté Cristo yéetácáisi íicha. ¹³ Bàaluité càicuéca pìiwitáise iyúwa yéetéeyéimiwa, pimànicáinátécué pibáyawanáwa. Ináté càmitacué píalimá pimànica cayábéeri càide iyúwa yéetéerimiwa càmlíná yáalimá imànica cayábéeri, pìiwitáise cabáyawanéeri idacùacáinátécué pía. Quéwa Dios idéca cáuca imànicuécá pìiwitáise pìyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha. Dios idéca imàacaca iwàwawa macáita wabáyawaná íicha, ìwalìise yái Cristo yéetáanácawa wáichawalíná. ¹⁴ Bàaluité càmita wamàni càide iyúwaté Dios ichùullianá wamànica imàacacaalíté itàacáíwa profeta Moisés írì. Ináté yái tàacáisi icháawàacaté waináwaná ìwali. Dios itàacái íimacaté iwàwacutáanáté wàuwichàacawa wabáyawaná ichùulliacawa. Yái yùuwichàacáisica càicanide iyúwa wamawèniacále manuúri iwàwacutéerica wapáyaidaca wáichawa càiripináta càmicáináté wáalimá wamànica macáita machacànìiri iyú càide iyúwa Dios itàacái ímáaná. Quéwa Dios idéca imáalàidaca wáicha yái wamawèniacáleca imàacacáináté iwàwawa wabáyawaná íicha Cristo yéetácáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Iná càmita iwàwacutá wàuwichàacawa càiripináta wabáyawaná ichùulliacawa. Dios idéca iwàsàaca wía íicha. ¹⁵ Cristo yéetácáinátéwa cruz ìwali wáichawalíná, yaté Dios imawèniadaca demonionái ichàini, níara demonio ìiwacanánáica ichùulìeyéica èeri mìnánái íiwitáise. Yá Dios

ibáiniadaca nía macàaluínináta macái chènuníiséeyéi iicápiná. Yá nacái Dios imàacaca Cristo itéca yáamísewa demonio íiwacanánái presoíri iyú, càide iyúwa cachàiníri úwi íiwacalíná itécaalí yáamísewa yúuwidenáíwa idécanáami úwi íiwacalíná imawèniadaca nía.

Busquen las cosas que son del cielo

¹⁶ Iná càmítacué iwàwacutá péemìaca nali níara áibanái ícháawèeyéica piínáwaná ìwali piyáacalé ìwalísewa, ìwalíse nacái yái càmínácuéca pimàni judíonái yàasu manuírí culto macái camuí imanùbaca, macái quéeri imanùbaca nacái, macái semana imanùbaca nacái, sábado irìcu, judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁷ Bàaluté Dios ichùullacaté israelitanái namàniínápináté macáita yái wawàsica nàináidacaténátéwa ìwali nacuèrinápináca Dios ibànuèripináté nali, yái Cristoca. Quéwa Cristo yàanàacaté aléi èeri irìculé, íná càmíta iwàwacutá wamànica wàacawa quirínama yái wawàsica iyúwa áibanái cachìwéeyéi náimáanácué pirí siùca. ¹⁸ Péemìacaalícué cachìwéeyéi irí, yásí nachìwáidacué píawa; picácué péemìa nacháawàaná piínáwaná ìwali. Càita nacàlidaca nèepunícawa nàasu tàacáisi cachìwéeriwa: Náimaca iwàwacutáanása wàyaca máini catúulécanéeri iyú, wamàacáanása nacái wáichawa wayáacaléwa cayábáanápínása Dios iicáca wía. Náimaca nacái iwàwacutáanása wàaca ángelnái icàaluíniná, wasutáanása náicha wawàsi natàanínápiná wawicáu Dios yáapicha, cachìwéeyéi ímacáiná càmítasa Dios iwàwa yéemìaca wasutáaná íicha. Nacàlidaca nachìwawa nacái naicácasa yéenáíwanási nacáiri Dios néeséeri. Yá nacái máini cáimacáica naicáca níawawa manuísíwata náíwítáise èeri irìcuírí ìwalísewa. ¹⁹ Càmíta nàya abédanamata Cristo yáapicha, yái icuèrica wía, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Cristo ichùullaca wía càide iyúwa wenàiwica ííwítáise ichùullaná iináwa, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháí èeri irìcu. Cristo ichàiniadaca wawàwa, imàacacué nacái abédanamata wáíwítáise wáapichawáaca wamànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

²⁰ Piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái yéetéericatéwa píchawalínácué, íná yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéericatéwa Cristo yáapicha demonionái íicha, níara demonio ichùulièyéica èeri mìnánái ííwítáise. Iná càmítacué quirínama iwàwacutá pìyaca càide iyúwa èeri mìnánái ííwítáise iyáaná. Càmítacué iwàwacutá peebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùullanácué píá. ²¹ Càita nacàlidaca nachìwawa cayábáanápínásacué Dios iicáca píá. Náimaca: “Picácué pidunà yái wawàsi ìwali; picácué piyáa yái yàacàsica; picácué peedáni picáapi irìculéwa”, náimaca. ²² Macáita yái tàacásica nacàlidacáita wawàsi ìwali imáalèeripínáca, íná

càmita iwàwacutá wéemìlaca nàasu tàacáisi irí, Dios imànicáináté yàacàsi wayáapíná. Níara cachìwéeyéica nachùullaca wenàiwica, néewáidaca nacái nía èeri mìnánái yàasu tàacáisi iyú. ²³ Báisíta madécaná wenàiwica iyúunáidaca cáalíacáica nía cawinácaalí yeebáidéeyéica cachìwéeyéi itàacái, áibanáicáiná nayúunáidaca náalimáaná nàaca Dios icàaluíná cayábéeri iyú cachàiníwanái náicha canánama namànicaalícáita càulenéri wawàsi, nàyacaalí nacái máiní catúulécanéeri iyú, namàacacaalí náichawa nayáacaléwa, nàuwichàidacaalí nacái naináwa báawanama. Quéwa macáita yái canéeri iwèni wawàsica càmita iyúudàa wía wadacùacaténá wáichawa wáiwitáise báawéerica, yái ichùulièrica wamànínapíná wabáyawanáwa.

3

¹ Iná pìyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái imichèericatéwa yéetácáisi íicha, íná siùca pìyacuéca picáuca wàlisài yáapichawa, càide iyúwa pidéca nacáicaalícué pimichàacawa Cristo yáapicha yéetácáisi íicha. Iná iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Cristo ichùulianá pía peedácaténácué piríwa yái cayábéeri cawènírica iyéerica chènuniré, Cristo iyacataléca yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. ² Pínáidacuéwa ìwali yái cawèníri iyéerica chènuniré peedéeripinácuéca piríwa áibaalípiná. Picácué pínáidawa mamáalàacata ìwali yái èeri irícuíríca. ³ Càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa Cristo yáapicha. Càide iyúwa yéetéerimiwa càmlíná ínáidawa quirínama èeri irícuírí ìwali, càita nacái picácué pínáidawa mamáalàacata èeri yàasu wawàsi ìwali. Cristo, yái iyéerica abédanamata Dios yáapicha, icùaca iyaca picáuca càmlíri imáalàawa Dios irípiná ibàacanéeri iyú áibanái èeri mìnánái íicha. ⁴ Pìyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, íná abéericata Cristo yái yèericuéca picáuca càmlíri imáalàawa. Aibaalípiná Cristo yàanàapíná àniwa, yásí pìyapinácué icamaláná mèlumèluírí irícu Cristo yáapicha, picùapíná macáita Cristo yáapicha, yái iyéerica chènuniré máiníri cáimiétaquéri iyú naicáca, icùacáiná macáita.

La vida antigua y la vida nueva

⁵ Aibaalípiná pìyapinácué Cristo yáapicha chènuniré, íná siùca cháí èeri irícu pimànicué ùwicái cachàiníri iyú íipunita yái píiwitáise bàaluisàimica, yái ichùulièricuécá pimànica pibáyawanáwa mamáalàacata: Picácué piimá áiba yáapicha càmlírica pinìrisíwa, càmlíchúaca nacái píinusíwa. Picácué pimàni báawéeri piíná iyúwa, yái wawàsi càmlírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Picácué nacái pimàni càide iyúwa píiwitáise báawéeri iwàwáaná pimànica. Picácué piwàwa peedáca piríwa

mamáalàcata macái wawàsi cawèníri. Cáininácaalícué piicáca cawèníri wawàsi, yá piacuéca èeri irícuíri wawàsi icàaluíniná Dios ícha, íná pimànicuéca càide iyúwa wenàiwica yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáíwaná icàaluíniná Dios ícha. ⁶ Cawinácaalí imàníyéica càì nàuwichàapínácawa manuísíwata áibaalípiná Dios yàasu yùuwichàacáisi caiyéiníneeri yàanàapínácaalí nàwali, càmicáiná neebáida Dios itàacái. ⁷ Càitécué pimànica bàaluité piínáidacáinatécuéwa ìwali yái èeri irícuírica. ⁸ Quéwa siùca pimàacacué píchawa macáita yái báawéerica. Picácué calúa piíwitáise, càita nacái picácué calúa pía ráunamáita. Picácué báawa piicáca áibanái. Picácué picuísa píchawa áibanái, càita nacái picácué pitàaní nàwali báawéeri iyú. Picácué pitàaní casaquèeri tàacáisi iyú. ⁹ Piwènúacatécuéwa piíwitáise bàaluisàimi íchawa, ícha nacái yái báawéerica pimàníricatécué ipíchawáiseté peebáidaca Jesucristo itàacái, íná picácué picálida pichíwawa piríwáaca. ¹⁰ Siúcade pidèniacuéca wàlisài piíwitáisewa iyéerica càide iyúwa wàlisài wenàiwica. Yá piíwitáisequé wàlisài idàwinàacawa yàacawa Dios ííwitáise inacáripiná, yéewanápinácué píalíacawa cayába Dios ìwali, yái Dios idàbéericatécué pía. ¹¹ Weebáidacaalí Cristo itàacái, yá cayábaca Dios iicáca wía macáita abédanamata, Cristo ìwalíse, judíocaalí wía, càmiyéicaalí judío wía nacái, imàniyéicaalí circuncisión wía nacái, càmiyéicaalí imàni circuncisión nacái wía, yàanèeyéicaalí áiba cáli néese wía nacái, càmiyéicaalí yáalía wía nacái, áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía nacái, íbaidéeyéica mawèníri iyú, náiwacanánáicaalí wía nacái. Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéeri macáita wamànica: Iwàwacutá wadèniaca Wáiwacaliwa abéerita macáita, yái Cristoca. Yá nacái Cristo iyaca wawàwalícu macáita.

¹² Cáinináca Dios iicácuéca pía. Dios idéca yeedáca pía yàasu wenàiwicacaténácué pía. Íná piyacué machacàníri iyú. Piicácué áibanái itúulécaná báisíri iyú. Pimànicué áibanái irí cayábéeri. Picácué cachàini piicá píawawa áibanái ícha, néese iwàwacutácué piicáca áibanái iyúwa cachàiniyéica pícha. Píideniácué piúwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalícué pirí báawéeri. ¹³ Aibacaalí péenácué imàni pirí báawéeri, yá piideniácuéni, néese pimàacacué piwàwawa ícha, yái báawéerica imàníricuécá pirí. Càide iyúwa Wáiwacali imàacáanátécué iwàwawa píbáyawaná ícha, càita nacái pimàacacué piwàwawa ícha yái báawéerica áiba péená imàníricuécá pirí. ¹⁴ Iyaca abéeri wawàsi cachàiníri náicha canánama, yái cáinináanaca waicáyacacawa. Cáininácaalí waicáyacacawa, yásí abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca manuísíwata. ¹⁵ Pimàacacué Cristo iyúudàaca pía piyacaténácué matuíbanáiri iyú píapichawáaca yácáiná Dios imáidacatécué

pía abédanamacaténácué píiwitáise píapichawáaca càide iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. Píacué Dios irí cayábéeri ìwali macáita yái cayábéerica Dios imàníricuécá pirí.

16 Píináidacuéwa mamáalàacata Cristo itàacái ìwali piwàwalícuísewa píaliacaténácué péemlaca manuísíwatani. Péewáidáyacacuéwa Dios yáaliacái iyú. Pichàiniadacué piwàwawáaca nacái cáaliacáiri iyú. Picántàacué cachàiníiri iyú píacaténácué Dios irí cayábéeri. Picántàacué Dios irí salmos iyú, himnos iyú nacái, canciones iyú nacái, iyúwa Espíritu Santo iyúudàanácué picántàaca. 17 Càinácaalícué wawàsi pimàni, càinácaalícué nacái picàlida, pimànicué macáita Wáiwacali Jesús ípidená ìwali, píasáidacaténácué íiwitáise áibanái irí. Píacué Wáaniri Dios irí cayábéeri nacái Wáiwacali Jesús ípidená ìwali.

Deberes sociales del cristiano

18 Píacué inanái caníríiyéica, peebáidacué piníri itàacáiwa, yácáiná cawinácaalí inanái yeebáidéechúaca Wáiwacali itàacái iwàwacutá umànica càide iyúwa ùacawéeri ichùulianá úa. 19 Píacué aslanái cáinuíyéica, cáininácué piicáca píinuwa, pimànicué ulí cayábéeri. Picácué piùwichàida úa. Picácué nacái pitàaní ulí ipisíiri tàacáisi iyú.

20 Píacué sùmanáica, peebáidacué pisèenái itàacáiwa macáita casímáicáiná Wáiwacali iicácué pimàni cà. 21 Píacué aslanái quéenibéeyéica, picácué píalimáida piicáwa péenibenáíwa àta calúacataléta náiwitáise, ipíchaná achúmaca nawàwa manuísíwata, yá càmita quirínama neebáidacué pitàacái.

22 Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca, íbaidéeyéica mawèníiri iyú píiwacali iríwa, pimànicué macáita càide iyúwa píiwacali ichùulianá píá cháí èeri irícu. Pimànicué cayábani yái píibaidacalécawa, càmíríca abéta píiwacali iicáidacaalícué pirí, cayábacaténácáita iicácué píá meedá, néese píibaidacué cayába càiripiná píiwitáise cayábéeri yáapichawa báisíiri iyú, píasáidacaténácué píaca Dios icàaluíniná. 23 Cawinácaalícué pimàni, pimànicué cayábani casímáiri iyú càide iyúwacué píibaidaca nacáicaalí Wáiwacali irí, càmíríca wenàiwica irí meedá. 24 Càicué pimàni píaliacáinácuéwa Wáiwacali yàanápínácué pirí yàasu cawèníiri yéenáwa yàacaténácué piwèni áibaalípiná pìanàacaalícué chènuniré, píibaidacáinácué Cristo irípiná, yái Píiwacalisíwacué abéerita. 25 Quéwa cawinácaalí imànírica ibáyawanáwa, Dios ipáyaidapínani yùuwichàacáisi iyú, ìwallíse yái báawéerica imànírica, càmíicáiná Dios iicá áiba wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese iicáca macái wenàiwica abédanamata.

4

1 Píacué náiwacanánái iwàwacutácué picùaca píasu wenàiwicawa machacànìiri iyú. Picácué piùwichàida nía máiwitáiséeri iyú, néese pimànicué nalí cáalíacáiri iyú. Piwàwalicué pidèniaca Píiwacaliwa chènuníiséeri. Yá áibaalípiná iwàwacutácué picàlidaca piináwanáwa irí cànáacaalícué cayábéeri, báawéeri nacái pimàníríca cháí èeri irícu.

2 Píacué wéenánáica, picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios íicha. Néese pisutácué píawawa Dios íicha manuísíwata. Yá piácué Dios irí cayábéeri. 3 Pisutácué nacái Wáiwacali íicha walípiná imàacáanápiná wacàlidaca yái cayábéeri tàacáisica áibanái irí mamáalàacata, wacàlidacaténá nacái nalí yái tàacáisi càmíricaté wenàiwica yáalía ìwali, yái tàacáisi íiméerica Cristo iwasàaca càmíyéi judío Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná pisutácué Dios íicha nulípiná ipíchaná cáaluca núa, nùyacáiná siùca cháí presoíyéi ibànalícu nucàlidacáiná yái tàacáisica wenàiwicanái irí. 4 Pisutácué nulí Dios amalácaténá numànica nalí yái tàacáisica yéewanápiná nàalíaca néemíacani, cànáacaalí íimáná.

5 Piíacué píichawa cayába, pimànicué cáalíacáiri iyú, iwàwacutácaalícué pimànica wawàsi nèewi níara áibanái càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Càicaalínácaalícué píalimá picàlidaca nalí Wáiwacali iináwaná ìwali, yá picàlidacué nalíni. 6 Iwàwacutácué pitàaníca éeréeri iyú càiripináta, cáiwitáiséeri iyú nacái. Iwàwacutácué píalíaca picàlidaca machacànìiri iyú nalíni, macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yéemíawa pía.

Saludos finales

7 Wéenásàiri cáininéerica waicáca íipidenéerica Tíquico icàlidapínácué piríwa macáita nuináwaná. Tíquico yàacawéeridaca wía cayába, íibaidaca nacái Wáiwacali irípiná núapicha. 8 Iná nubànùacué pìataléni icàlidacaténácué pirí waináwaná ichàiniadacaténácué píiwitáise Wáiwacali ìwali. 9 Onésimo yái wéenásàiri cáininéerica waicáca, pìyacàle néeseéericué nacái, yàapínácawa Tíquico yáapicha. Yásí nacàlidacué piríwa macáita ìwali cànáacaalí iyáaná cháí.

10 Aristarco yái iyéerica presoíri iyú núapicha presoíyéi ibànalícu, iwàwalicuéca pía. Càita nacái Marcos, yái Bernabé yéenasàirináca, iwàwalicuéca pía nacái. Nudéca nucàlidacuéca pirí Marcos ìwali, ipáchiacaalícué pía, yá pitàidacué cayábéeri iyúni. 11 Aiba wenàiwica íipidenéeri Jesús, áibaalí íipidenéeri Justo, iwàwalicuéca pía nacái. Níacata abéta judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái íibaidéeyéica núapicha, wacàlidacaténá cànáacaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càita nachàiniadaca nuwàwa. 12 Epafras abéericué pìyacàle

néeséeri íbaidéerica Cristo irípiná iwàwalicuéca nacái pía. Yá mamáalàacata isutácuéca Dios ícha pirípinácué manuísíwata cachàinacaténácué píiwitáise Jesucristo ìwali, pimàacáanápínácué píawawa nacái Dios irí pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹³ Núalíacawa Epafras isutácué Dios ícha pirípinácué manuísíwata, càita nacái Epafras isutáca Dios ícha nalípiná níara Laodicea ìyacàlená mìnanáica, Hierápolis ìyacàlená mìnanáica nacái. ¹⁴ Lucas nacái yái cadepiàcáirica cáininéerica waicáca, iwàwalicuéca pía nacái. Càita nacái Demas iwàwalicuéca pía.

¹⁵ Nuwàwali níara wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Laodicea ìyacàlená mìnanáí. Nuwàwali nacái Ninfa, nía nacái ìwacáidáyaquéeýéicawa ucapèèrìculé namànicaténá culto. ¹⁶ Pidécánáamicué piléeca yái cuyàluta piríwáaca, yá pibànùacuéni naléecaténáni, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Laodicea ìyacàlená mìnanáica. Píacué nacái, piléecué nacái yáara cuyàlutaca nubànuèrica nalí Laodicea néré. ¹⁷ Píimacué càì Arquipo irí: “Píibaida cayába pimànicaténá píibaidacaléwa càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá pimànica irípináni”, càì núumaca Arquipo irí.

¹⁸ Núa Pablo nutànàacué pirí yái tàacáisi achúméerínaca nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué pía. Pisutácué Dios ícha nulípiná presocáiná núa. Nusutácué nacái Dios ícha pirípinácué imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

1 TESALONICENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaalí ípidenéeri Silas, Timoteo yáapicha nacái nutànàacué pirí cuyàluta, piácué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica iyacàlená mìnánái, piácué iyéeyéica abédanamata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pía. Wía apóstolca, wasutáca Dios ícha pirípinácué imànlínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, imàacáanápinácué pìyaca matuìbanáiri iyú nacái.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

² Macái imanùbaca wasutácaalí Dios ícha pirípinácué, wàaca irí cayábéeri pìwalicué macáita. ³ Wàaca Wáaniri Dios iríwa cayábéeri mamáalàacata píibaidacáinácué Dios irípiná cachàiníiri iyú peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. Wáalía nacáiwa piyúudàacuéca áibanái manuísíwata cáininácáinácué piicáca Dios. Wáalía nacáiwa picùacuéca manuísíwata Wáiwacali Jesucristo yàanàanápiná àniwa, íná yéewa pìidenìacuéca piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú idècunitàacá namànicuéca pirí báawéeri ìwalíse yái peebáidáanácuéca Jesucristo itàacái. ⁴ Píacué wéenánáica, cáininácuéca Dios iicáca pía. Wáalíaca nacáiwa Dios idéca yeedácuéca pía yàasu wenàiwicacáténácué pía. ⁵ Wacàlidacaalítécué pirí Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, càmítaté wacàlidacáitacué piríni yáawami tàacáisi iyú meedá, néese wacàlidacátécué piríni Espíritu Santo ichàini iyú, wáalíacaté nacáiwa báisíiri iyú báisícani yái tàacáisi wacàlidéerica. Píalíacué nacáiwa amaléeri iyú wàyacaté machacàníiri iyú pèewibàa, wayúudàacáténácué pía, íná píalíacuéwa wacàlidacaté pirí Dios itàacái báisíiri iyú.

⁶ Wía apóstolca, wáalíacawa Dios yàasunáica piácué, bàaluitécáiná pidàbacué pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa wáasáidáanátécué pirí, càide iyúwaté nacái Wáiwacali iyáaná. Yá peebáidacátécué Jesucristo itàacái casíimáiri iyú, càide iyúwaté Espíritu Santo imàacáanácué casíimáica pía, éwítaté áibanái càmíiyéi yeebáida nàuwichàidacáanítacué pía báawanama peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. ⁷ Càita píasáidacuéca áibanái irí càinácaalí iwàwacutáaná neebáidaca, macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iyéeyéica Macedonia yàasu cáli ínata, Acaya yàasu cáli ínata nacái. ⁸ Wáalíacawa pímacacué madécaná áibanái náalíacawa Wáiwacali itàacái ìwali, càmíríca abéta níara iyéeyéica Macedonia yàasu cáli ínata, nía nacái iyéeyéica Acaya yàasu cáli ínata, néese macái cáli

imanùbaca manùbéeyéi wenàiwica náalíacué piináwaná ìwali. Náalíacawa peebáidáanacué Dios itàacái, íná càmíta iwàwacutá wacàlidacuéca nalí piináwaná ìwali. ⁹ Néese, níata icàlidaca ìyaca walí piináwanacué ìwali, íná náalíacawa wapáchíanacué pía bàaluité, pitàidacatécué wía cayába, péemíacatécué nacái wàasu tàacáisi. Piyamáidacatécué píaca ídolo icàaluíníná, níara cuwáinái yéenáíwanáca, yá pimàacacatécué píawawa cáuri Dios irí, yái báisíríca, peebáidacaténacué itàacái, píibaidacaténacué irípiná nacái. ¹⁰ Nacàlidaca nacái walí picùacuéca Jesús yàanàaca chènuníse àniwa, yái Dios Iríca, Dios imichàidéericaté yéetácáisi íícha. Yácata Jesús iwasèerica wía Dios yàasu manuírí yùuwichàacáisi íícha, yái yùuwichàacáisi yàanèeripínáca èeri imáalàacaalípináwa.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

¹ Iná píacué wéenánáica píalíacuéwa Dios imànicatécué pírí cayábéeri wapáchíacaalícué pía bàaluité. ² Péemíacatécué waináwaná ìwali, wía apóstolca, ipíchawáiseté wàanàacué pìatalé, yaté Filipos ìyacàlená mìnánái namànicaté walí máiní báawéeri, natàanicaté nacái wàwali báawéeri iyú idècunitàacá nàuwichàidaca wía ìwalíse yái wacàlidáanáca Jesucristo itàacái. Quéwa Dios iyúudàacaté wía wàanàacaténaté pìyacàle nérécué wacàlidáanápínacué píríni macàaluínínáta, yái tàacáisica íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha, éwitaté áibanái nàuwidecáaníta namànica wía manuísíwata. ³ Càmitaté wacàlidacué pírí cachíwéeri tàacáisi, càmíta nacái watàanicué pírí wachíwáidacaténacué pía meedá, weedácaténacué píícha plata. ⁴ Néese Dios yáalimáidacaté iicáwa wía asásí wáibaidacaalí irípiná machacànírí iyú, wía apóstolca. Néese idécanáamité cayábaca Dios iicáca iyúwaté wáibaidáaná irí, yá ibànùacaté wía wacàlidáanápínaté yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íícha. Iná yéewa wacàlidaca wenàiwicanái íríni. Càmita wáalimáida wasíimáidacáita wenàiwica meedá wàasu tàacáisi iyúwa, néese wacàlidaca Dios itàacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái Dios yáaliéríca wawàwa. ⁵ Píalíacué nacáiwa càmitaté wachíwáidacué pía cachíwéeri tàacáisi iyú càide iyúwa èeri mìnánái iwàwáaná yéemíaca. Càmitaté wamàni còi weedáanápínacué píícha cawèníri. Càmitaté nacái wamàni wawàsi ibàacanéeri iyú weedácaténacué píícha plata. Càité wáyacué pèewibàa machacànírí iyú Dios iicá. ⁶ Càmitaté wawàwa wenàiwica naicáca wía iyúwa máiníyéica cayába áibanái íícha. Càmitacué wacutá píícha càiri, áibanái íícha nacái, ibatàa abéeri piná,

éwita Dios imàacacáníta walí cáimiétacanéeri ílbaidacalési, wía apóstolca. Càité nacái, éwita Dios imàacacáníta walí íiwitáisewa wachùuliacaténácué pía cachàiníiri iyú, càicáaníta càmítatè wamàni còi. ⁷ Càmítatè wachùuliacué pía cachàiníiri iyú, éwita Cristo yàasu apóstolcáaníta wía. Néesè watàanícátécué pírí éeréeri iyú. Wamànicátécué pírí càide iyúwa inanái udàwinàacaalí uénibewa, ucùà nacái nía cáininéeri iyú. ⁸ Càité nacái cáinináca waicácuéca pía ínà wawàwacaté wacàlidacuéca pírí Dios itàacái cayábéeri, yá wáibaidacaté macái wachàini iyúwa wayúudàacaténácué pía. ¡Yá wacàlidacatécué pírí Dios itàacái mamáalàacata cáininácáiná waicácuéca pía! ⁹ Píacué wéenánáica, píalíacuéwa wáibaidacaté wacáapi iyúwa mamáalàacata cachàiníiri iyú wawènlàcaténátè wayáapínáwa, wàyacaalítè pèewibàa. Càmítatè wawàwa wáinataléca pírícuéni, ínà wáibaidacaté èeríapinama, táiyápinama nacái ipíchanácué wacutáca pícha wayáapínáwa idècunitàacá wacàlidacatécué pírí Dios itàacái.

¹⁰ Píalíacuéwa amaléeri iyúni wàyacatécué pèewibàa machacàníiri iyú piicápinácué, mabáyawanéeri iyú nacái Dios iicá. ¹¹ Píalíacué nacáiwa wàalàacatécué pía, wamichàidacatécué píiwitáise, wachàiniadacatécué piwàwa, píacué abéechúanaméeyéica càide iyúwa nàaniri cayábéeri íiwitáise imàníná yéenibe iríwa. ¹² Wàalàacatécué pía pimànínápinácué càide iyúwa iwàwacutáaná Dios yàasu wenàiwica imànica, yái Dios imáidéericuéca pía icùacaténácué pía iyúwa Picuèriná, piyacaténácué nacái Dios icamaláná mèlumèluíri irícu chènuniré.

¹³ Iyaca áiba wawàsi nacái wèerica Dios irí cayábéeri ìwalíise mamáalàacata: Bàaluité péemlàcanáamicué wacàlidaca pírí Dios itàacái, yátè peebáidacuécani píalíacáinátéwa Dios itàacáicani báisíiri iyú, càmíta càide iyúwa wenàiwica itàacái meedá. Báisíta Dios itàacáicani, iwàlisàidéericuéca píiwitáise piwàwalícuísewa, píacué yeebáidéeyéicani. ¹⁴ Iná píacué wéenánáica, peebáidacáinácué Jesucristo itàacái, ínátè ìwalíise píasu cáli néeséeyéi nàuwichàidacatécué pía, níái càmíiyéica yeebáida. Yá piùwichàacatécuéwa càide iyúwa Dios yàasu wenàiwica nàuwichàanátéwa, níara yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái Judea yàasu cáli ínata, bàaluitécáiná néenánái nacái judíonái nàuwichàidacaté nía ìwalíise yái neebáidáanáca Jesucristo itàacái. ¹⁵ Níara judíoca nanúacaté Wáiwacali Jesús, càide iyúwatè nàawirináimi inúanátè Dios yàasu wenàiwica profetanái icàlidéeyéicatè tàacáisi Dios inùmalícuíse. Judíonái yùuwichàidacaté wía nacái, náucaca wía nacái nàasu cáli íichawa. Càmíta namàni càide iyúwa casímáiná Dios iicáca. Nàuwideca namànica macái wenàiwica. ¹⁶ Macái imanùbaça wawàwacaalí wacàlidaca Dios itàacái càmíiyéi judío irí, yéewacaténá

Jesucristo iwasàaca nía nacái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, judíonái càmita namàaca wacàlidaca Dios itàacái càmiyèi judío irí. Càita máiní namànica nabáyawanáwa, níai judíoca. Quéwa átata Dios yàasu yùuwichàacáisi máiníri manuíca idéca yàanàaca mawiéniré nali, yàanàacaténá nàwali mesúnamáita.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

¹⁷ Píacué wéenánáica, achúmacaté wawàwa iwàwacutácáináté wàacawa píichacué, achúma èeripináté, yáté éwita càmicáaníta waicácué pía, càicáaníta wawàwalicué pía mamáalàacata wawàwalicúsewa. Iná wawàwacaté wàacawa pìatalécué máinícáináté wawàwaca wapáchiacuéca pía. ¹⁸ Yáté wáináidacawa wapáchíanápináté píacué. Núa, Pablo nuwàwacaté nupáchiacuéca pía madécaná yàawiría quéwa càulenácaté Satanás imànica nuíchani, iná càmitaté núalimá nùanàaca néré. ¹⁹ Wíá apóstolca, máiníté wawàwaca waicácuéca pía casímáicáinácué pimànica wawàwa wacùacáinácué wabàlùanápináwa píapicha Wáiwacali Jesucristo íipunita áiba èeriwa Wáiwacali yàanàacaalípiná àniwa. Néenialípiná, imáiní casímáipináca wawàwa pìwalicué peebáidacáinácué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú! ²⁰ Báisíta, wacàlidapinácué piináwaná ìwali casímáiri iyú, pimànicáinácué máiní cayábéeri.

3

¹ Néeseté máiní nuwàwacaté nuémìaca piináwaná ìwalicué, quéwa càmitaté núalimá nùaca nupáchiacuéca pía. Càmicáináté núalimá nuیدنìaca mamáalàacata yái càmínáca núalíawa, ínáté nuínáidacawa nuyamáanápinátéwa abéerita Atenas iyacàlená néré. ² Yáté nubànùaca wéenàsàiri Timoteo yeebáidéerica Jesucristo itàacái, ipáchiacaténácué pía. Yái Timoteo abéeri wéená wíá íibaidéeyéica Dios irípiná, wíá icàlidéeyéica yái cayábéeri tàacáisica Cristo iináwaná ìwali. Yáté nubànùacué pìatalé Timoteo imichàidacaténácué piíwítáise, ichàiniadacaténácué piwàwa nacái, yéewanápinácué peebáidaca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. ³ Nubànùacaté Timoteo pìatalécué yàalàacaténácué pía, báawacáichacué piwàwa piùuwichàacái ìwalísewa, ipíchanácué piwènúadaca piíwítáisewa Jesucristo íicha. Píalíacuéwa iwàwacutáaná wàuwichàacawa càì, wíá yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁴ Càita nacái bàaluité wàyacaalítécué píapicha, yáté wacàlidacué pírì áibanái nàuwichàidáanápiná wíá, weebáidacáiná Jesucristo itàacái. Siùca píalíacuéwa wadéca wadàbaca wàuwichàacawa càide iyúwaté wacàlidáanácué pírìni. ⁵ Iná càmicáináté núalimá nuیدنìaca quirínamani, yái càmínácuéca núalía piináwaná ìwali, yáté nubànùaca Timoteo isutácaténácué yéemìawa pía yéewanápiná núalíacuéca piináwaná ìwali asáisi

peebáidacaalícué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. Nubànùacatécué pìataléni achúmacáináté nuwàwa nuínáidacawa pìwalícué cawàwanáta Satanás yáalimáidacatécué pía piwènúadánápinácué píiwitáisewa Jesucristo íicha. Càita Satanás iwàwa imànica yéewanápiná canáca iwèni, yái wacàlidéericuéca pírí Dios itàacái bàaluité.

⁶ Quéwa siùcade Timoteo idéca yèepùacawa pìyacàle néeseacué, yáara Tesalónica iyacàlenáca. Yá idéca icàlidaca walí cayábáanácué piináwaná peebáidacáinácué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú, cáininácáinácué nacái piicáyacacawa. Idéca icàlidaca walí piwàwalínácué wía cáininéeri iyú mamáalàacata, máiní nacái piwàwacué piicáca wía càide iyúwa wawàwáanácué waicáca pía. ⁷ Iná piácué wéenánáica, éwita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta wadéca wachàiniadaca wawàwawa, wía apóstolca, wéemíacáinácué piináwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. ⁸ Yá wáalimá wàideníaca yùuwichàacáisi wéemíacáinácué piináwaná ìwali càminácué piméyáawa peebáidaca Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú. ⁹ Càmiripináta wayamáida wàaca Dios irí cayábéeri piináwaná ìwalíisecué, yá nacái pimàníinácuéca cayábéeri. Iná yéewa casímáica wía Dios iicápiná pìwalínácué. ¹⁰ Eeríapinama, táiyápinama nacái wasutáca Dios íicha manuísíwata imàacáanápiná waicácuéca pía watuí iyúwa wéewáidacaténácué pía mamáalàacata iwàwacutácáinácué píalíacawa áiba wawàsi ìwali peebáidacaténácué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú.

¹¹ Wía apóstolca, wawàwaca Wáaniri Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúudàaca wía yéewanápiná wáalimáca wapáchiacuéca pía mesúnamáita. ¹² Wasutá Wáiwacali íicha pírípínácué, imàacáanápinácué cáinináca piicáyacacawa cachàiníwanái mamáalàacata, càita nacái cáinináanápinácué piicáca áibanái wenàiwica canánama, càide iyúwa cáinináaná waicácuéca pía. ¹³ Càita nusutáca Wáiwacali íicha pírípínácué ichàiniadánápinácué píiwitáise, yéewanápinácué mabáyawanáca Dios iicáca pía Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná macáita yàasunái mabáyawanéeyéi yáapichawa èeri imáalàapínacaalíwa. Báisíta, amén.

4

La vida que agrada a Dios

¹ Siùcade piácué wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wasutácué píicha wawàsi manuísíwata, wàalàacué pía nacái Wáiwacali Jesús inùmalícuíse. Piyacué machacàníiri iyú cachàiníwanái mamáalàacata casímáicaténácué Dios

iicáca píiwitáise càide iyúwacué pidàbáanaté pìyaca péemìacanáitacué wéewáidaca pía.

² Péemìacatécué cayába yái tàacáisi wacàlidéericatécué pirí Wáiwacali Jesús inùmallcuíse. ³ Dios iwàwacué pìyaca mabáyawanéeri iyú píibaidacaténácué abéerita irípiná. Càmita iwàwacué piimáca áiba yáapicha càmírica pinìrisíwa, càmíchúa nacái píinusíwa. ⁴ Càita Dios iwàwacué pìyaca, yéewanápiná cawinácaalí asiali iwàwéerica icásàacawa yáalimá yeedáca iríwa ínupináwa mabáyawanáwaca, iyacaténá úapicha cáimiétaquéri iyú. ⁵ Aibanái wenàiwica càmíyéica yáalíawa Dios ìwali needáca inanái máinícáiná nawàwacáita naimáca náapicha meedá. Càmita báisi naicáyacacawa cáimiétaquéri iyú. Picácué pimàni càì. ⁶ Picácué nacái piimá áiba asiali ínù yáapicha, càita nacái áiba inanái inìri yáapicha. Pimànicaalícué càiri báawéeri áiba wenàiwica irí, yási Wáiwacali yùuwichàidacué píawa manuísíwata, càide iyúwacué wàalàanaté pía cáimiétaquéri iyú. ⁷ Dios càmita imáida wía wamàníinápiná wabáyawanáwa casaquèeri iyú, néese imáidaca wía wàyacaténá mabáyawanéeri iyú, yéewanápiná wáibaidaca abéerita irípiná. ⁸ Yái tàacáisi nùlèericuéca iyú pía, càmírita meedá wenàiwica yàasu tàacáisi, néese Dios itàacáicani, ínà cawinácaalí càmírica yeebáida yái tàacáisi, idéca yúucaca íchawa Dios, yái Dios ibànuèricuéca Espíritu Santo piwàwalículé. Yái Espíritu Santo ípidená íimáanáquéi “Yái Mabáyawanéerica” íimáanáca, Espíritu yàanàacáinaté mabáyawanácaténá imànica wía.

⁹ Quéwa càmita iwàwacutá nùlàacuéca pía cáinináanápínácué piicáyacacawa Dioscáiná idéca yéewáidacuéca pía càì, ínà nùlálacawa cáininácuéca piicáca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁰ Wáalíacawa cáininácuéca piicáca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìyèeyéica Macedonia yàasu cáli ínata. Quéwa wasutácué píicha wawàsi manuísíwata, píacué wéenánáica, cáinináanápínácué cachàiníwanái mamáalàacata piicáca macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹¹ Píalimáidacué pìyacaténá matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha. Picácué máiní písutáida péemíawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali, néese píibaidacué picáapi iyúwa càide iyúwaté wàalàanácué pía. ¹² Píibaidacué cachàiníiri iyú yéewanápiná áibanái càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái naicácuéca pía cáimiétaquéri iyú, pidèniacaténácué nacái yái pimáapuèrica, ipíchanácué picutáca piyáapínáwa áibanái íicha.

El regreso del Señor

¹³ Píacué wéenánáica, wawàwacué píalíacawa càinácaalí nàyáanápíná níara yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái achúmacáichacué piwàwa manuísíwata càide iyúwa achúmáaná èeri mìnánái iwàwa càmíyéica

yeebáida Jesucristo itàacái. Achúmaca nawàwa manuísíwata càmícáiná nacúa néenánáimi imichàacawa yéetácáisi íicha. ¹⁴ Wadéca weebáidaca Jesús iináwaná ìwali yéetácátéwa, néese imichàacaté nacáíwa yéetácáisi íicha. Càita nacái weebáidaca Dios imichàidáanápíná yéetéeyéimiwa yéetácáisi íicha, níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nacáucami yàanàpiná Jesús yáapicha namichàacaténáwa yéetácáisi íicha Jesús yàanàpinácaalí àniwa.

¹⁵ Iná wacàlidacué pírí yái tàacáisi càide iyúwa Wáiwacali yéewáidáaná wía: Wía cáuyéicáwaca mamáalàacata cháí èeri irìcu Wáiwacali yàanàacaalípiná, càmita wàawa napíchalé chènuniré níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. ¹⁶ Wéemìapíná chènuníiséeri tàacáisi imáidéerica wía cachàiníiri iyú, yá ángel íiwacalíná imáidapíná nacái wíawa, yá nacái Dios yàasu trompeta casànapíná wéemìawa napulìacaalíni. Yásí Wáiwacali irìcùapínáwa chènunibàata. Néese níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái, níata idàbapíná icáucàacawa quéechacáwa. ¹⁷ Néese wía cáuyéicáwaca wamichàapínácaawa náapichawa cáuli irìculé, wawàlùacaténáwa acalèe yèewiré wáipunitáidacaténá Wáiwacaliwa capìraléeri cáli íinatalé. Càipíná wàyaca Wáiwacali yáapichawa càiripínáta. ¹⁸ Iná pichàiniadacué piwàwawáaca iyú yái tàacáisi cayábéerica ipíchanácué máini achúmaca piwàwa péenánái yéetácaalíwa pícha.

5

¹ Píacué nuénánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmítacué iwàwacutá nutànàaca pírí tàacáisi ìwali yái Wáiwacali yéenáíwanáca yàanàacatáipínáta, càisimalénácaalí camuí iya wapíchalé. ² Píalíacuéwa cayába canáca èeri mìnánái yáalíeriwa càicaalínápinácaalí Wáiwacali yàanàaca àniwa. Càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí táiyápi càmícatáita wenàiwicanái íináidawa ìwali, càita nacái Wáiwacali yàapínáwa néese àniwa càmícatáita èeri mìnánái icúa yàanàaca. ³ Néenialípiná wenàiwica nacàlidapíná cà: “Cayába macáita. Canáca ùwicái. Wàyaca matuíbanáita”, càipíná náimaca. Néese ráunamáita yùuwichàacáisi yàanàapínácaawa nàwali cáiwíiri iyú imáalàidacaténá nía, càide iyúwa inanái idàbacaalí yùuwichàacawa isicúasíwata umusúadacaténá iicá èeri. Yásí càmita náalimá napíacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴ Quéwa píacué wéenánáica càmítacué catá píwítáise, píalíacáinácuéwa Dios ìwali. Iná càmítacué Wáiwacali yéenáíwaná icalùada píawa, yàanàapínácaalí càide iyúwa cayéedéeri icalùadacaalí wenàiwica. ⁵ Amalácáinácué píwítáise macáita, píalíacáinácuéwa Dios ìwali, picùacáinácué nacái Wáiwacali

yàanàaca. Càmita wàya càide iyúwa catéeyéi íiwitáise iyáaná, càmlíyéica yáalíá Dios íwali. ⁶ Iná iwàwacutá wamichàidaca wáiwitáisewa wacùanápíná Wáiwacali yàanàaca. Picácué wàya iyúwa iiméeyéi meedá, càmlíyéica icùa Jesús yàanàanápíná. Yá waicáidacué Wáiwacali ípunitawa cáalíacáiri iyú, wacùacaténá wíawawa ipíchaná wawènúadaca wáiwitáisewa Wáiwacali íichawa. ⁷ Aibanái catéeyéica íiwitáise càmita náalíawa Dios íwali. Càica níade iyúwa wenàiwica iiméeyéica meedá táiyápinama, iyúwa nacái wenàiwica icàméeyéica catéeri írìcu. ⁸ Quéwa wía amaléeyéica íiwitáise, icuèyéica nacái Wáiwacali yàanàanápíná, iwàwacutá wacùaca wíawawa cayába ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iwàwacutá weebáidaca Jesucristo itàacái, càita nacái cáininácué waicáyacacawa, càita nacái manuícué wáináida wawàwawa Jesucristo íwali iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Wamànicaalí càì, yásí wacùapíná wíawawa cayába Satanás íicha ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí icàyuwaniwa, ibàle nacáiwa dàaléeri hierro nacáiri icùacaténá yáawawa yùuwidenái íichawa. ⁹ Dioscáiná càmitaté yeedá wía yàasunáipínáwa imàacáanápíná yàasu manuíri yùuwichàacáisi yàanàaca wàwali, néese idéca yeedáca wía iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa ìwalíse yái Wáiwacali Jesucristo yéetáanácawa wáichawalíná. ¹⁰ Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná wàyacaténá yáapicha càiripínáta, éwita nacái wéetácaalíwa, càita nacái cáucaalícáwa wía áiba èeriwa Jesucristo yàapínácaalíwa néese àniwa. ¹¹ Iná pimichàidacué píiwitáisewáaca mamáalàacata, pichàiniadacué nacái piwàwawáaca càide iyúwa pimànínínácué piacawa siùcade.

Pablo aconseja a los hermanos

¹² Píacué wéenánáica wasutácué píicha wawàsi manuísíwata, piacué ancianonái íimíetacaná, níái íibaidéeyéica Dios írípíná pèewibàa, nacùacaténácué píá, nàalàacaténácué píá Wáiwacali itàacái iyú, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³ Iwàwacutácué píaca ancianonái íimíetacaná, cáininácué nacái piicáca nía manuísíwata ìwalíse yái íibaidacalésica namàníríca Dios írípíná, yái nacùanácuéca píá. Piyacué matuíbanáita píapichawáaca.

¹⁴ Wachùuliácué píá, píacué wéenánáica, píalàacué cachàiníiri iyú níara péená càmlíyéica iwàwa íibaidaca. Pichàiniadacué nawàwa nacái cawínácaalí achúméeyéica íináida iwàwawa, nàuwichàacái ìwalísewa. Piyúudàacué nacái níara machawàaquéeyéica íiwitáise, càmlíyécáwaca yeebáida tàì íiméeri iyú. Pimànicué macáita írì éeréeri iyú mamáalàacata.

¹⁵ Aibanáicaalí imànicué píri báawéeri, picácué pimàni írì báawéeri nacái pípuináwa, néese píalímáidacué pimànica cayábéeri píriwáaca càiripínáta, macái wenàiwica írì nacái.

¹⁶ Cayábacué piwàwa càiripináta. ¹⁷ Pisutácué píawawa Dios ícha mamáalàacata. ¹⁸ Píacué Dios irí cayábéeri càinácaalícué pìyáaná, càicáinácué Dios iwàwa pimànica, píacué yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái.

¹⁹ Càide iyúwa càmicaalí wachacàida cayábéeri quichái iyúudèerica wía, càita nacái picácué pimáalàida píichawa yái cayábéerica Espíritu Santo imànírícuéca piwàwalícuíse.

²⁰ Picácué caná iwèni piicáca natàacái níai wenàiwica Espíritu Santo ichàiniadéeyéica nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalícuíse. ²¹ Quéwa pínáidacuéwa cáalíacáiri iyú ìwali macái tàacáisi péemièricuéca píalíacaténácuéwa asáisi báisícaalí Dios itàacáicani, néese peeabáidacué abéerita yái cayábéeri tàacáisica.

²² Piwènúacuéwa macái báawéeri íwiitáaná ícha.

²³ Wasutáca Dios ícha pirípinácué, yái Dios matuíbanáirica imànica wáiwitáise, masacàanápínacué imànica píiwitáise píibaidacaténácué abéerita Dios irípiná, icùanápínacué nacái píiwitáise manuísíwata, piwàwa nacái, piiná nacái mabáyawanéeri iyú àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ²⁴ Càipiná Dios imànicuéca piríni. Yái Dios imáidéericatécué pía yàasunáicaténácué pía, imànipínacué pirí macáita càide iyúwa icàlidáanácué piríni.

Saludos y bendición final

²⁵ Píacué wéenánáica, pisutácué Dios ícha walípiná nacái. ²⁶ Pitàidacué cayábéeri iyú macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Nuchùulíacué pía Wáiwacali inùmalícuíse, piléecué yái nùasu cuyàlutaca nalí macáita níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁸ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué, imànínápínacué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

2 TESALONICENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaalí ípidenéeri Silas, Timoteo yáapicha nacái, nutànàacué pírí cuyàluta, píacué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica iyacàlená irícu, píacué iyéeyéica abédanamata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pía. ² Wasutáca Wáaniri Dios íicha pírípínacué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápinacué pírí cayábéeri mawèníiri iyú, namàacáanápínacué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

³ Píacué wéenánáica, casímáica wàaca Dios irí cayábéeri càiripináta pìwalicué. Yá cayábaca càì wamànica peebáidacáinacué pìacawa Jesucristo itàacái manuísíwata cachàiníwanái, yá nacái wáalíacawa cáinináanacué yáwanái pì-icáyacacawa mamáalàacata. ⁴ Iná wacàlidacuéca piináwaná ìwali casímáiri iyú áibanái irí Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái yàcalé wapáchiacatabàa. Wacàlidaca nalíni pìideniánacuéca piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú, peebáidáanacué nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái éwitacué áibanái nàuwichàidacáanítacué pía madécaná yàawiría, éwitacué nacái piùwichàacáanítawa madécaná càulenéeri wawàsi iyú. ⁵ Iná yéewa wáalíacawa amaléeri iyú Dios yàanápíná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, namànicaalí cayábéeri, càita nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Siùcade piùwichàacuécawa pìyaca ìwalíse yái peebáidáanacuéca iyúwa Dios ichùulíanacué pía, quéwa càmítacué piméyáawa peebáidaca. Iná Dios icàlidapínacué piináwaná ìwali pimàníinácuéca cayábéeri, yá imàacapínacué piwàlùacawa Dios iyacàle irículé Dios icùacataléca yàasu wenàiwicanáíwa càiripináta chènuniré.

⁶ Dios yàapíná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, yùuwichàidapíná nacái níara wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, níái yùuwichàidéeyéicuéca pía siùcade. ⁷ Dios yàapíná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, imàacapínacué nacái piyamáidacawa piùwichàacái íchawa càide iyúwa imàacáanápíná wayamáidaca nacáiwa. Càipíná Dios imànica walí macáita néenialípiná Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná chènuníise mèlumèluíri iyú, quichái ipèrùà yèewíse yàasu cachàiníiyéi ángel yáapichawa. ⁸ Yá Wáiwacali Jesús yàanàapíná yùuwichàidacaténá wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, níái càmíiyéica iwàwa yáalíaca Dios ìwali, macáita nacái càmíiyéica

yeebáida yái tàacáisi íiméerica Wáiwacali Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁹ Yá Wáiwacali yúucapíná íchawa nía déeculé, nàuwichàacaténáwa nabáyawaná ìwalísewa càiripínáta, èeri càníiri imáalàawa, yá càmita quirínama naicáca Wáiwacali, yái mèlumèluíríca ìicacánáwa, icuèrica macáita cáimiétacanéeri iyú, máinícáiná cachàinica íiwitáise manuiri. ¹⁰ Càipíná Wáiwacali imànica nalíwa néenialípiná yàanàacaalípiná àniwa. Yàapínácawa néese àniwa yéewacaténá macáita yàasunái, wía yeebáidéeyéica itàacái, wàaca irí cayábéeri manuísíwata cáimiétaquéeri iyú casímáiwaca. Núlía nacáwa piicáanápínacué Wáiwacali yàanàaca, piapínacué nacái irí cayábéeri, peebáidacáinácué iyúwaté wacàlidáaná pirí Wáiwacali iináwaná.

¹¹ Wáaliácawa piánápínacué Wáiwacali irí cayábéeri néenialípiná, íná wasutáca Wacuèriná Dios íicha pirípinacué mamáalàacata. Wasutáca Dios íicha iyúudàanápínacué pía piyacaténacué càide iyúwa wenàiwica Dios imáidéeyéica nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita nacái wasutáca Dios íicha pirípinacué ichàiniadáanápínacué pía íiwitáise cachàiníiri iyúwa, pimànicaténacué macái cayábéeri wawàsi piwàwéericuéca pimànica, yá nacái píibaidacalécuéca pimàníríca peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. ¹² Càita wasutáca Dios íicha pirípinacué yéewanápiná áibanái nacái nàapínáca Wáiwacali Jesús irí cayábéeri naicácaalípiná ichàiniadacuéca pía pimànicaténá cayábéeri, yéewanápiná nacái piacué iyéeyéica abédanamata Wáiwacali Jesús yáapicha píasáidacuéca áibanái irí cayábéeri íiwitáise cani, yái Wáiwacalica. Píalimápinacué pimànica càì yácáiná Wacuèriná Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúudàacuéca pía mawèníiri iyú.

2

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

¹ Siùcade piacué wéenánáica, píalíacuéwa Wáiwacali Jesucristo yàanàanápíná àniwa. Píalíacué nacáwa Dios ìwacáidáanápíná wíawa Wáiwacali Jesucristo yàatalé. Siùcade wawàwaca wéewáidacuéca pía ìwali quiríta. ² Cawàwanáta abénaméeyéi cachìwéeyéi nacàlidapínacué piríni idéCasa ichàbacawéi Wáiwacali yéenáíwaná yàacaténáwa néese àniwa. Wasutácué píícha wawàsi manuísíwata ipíchaná piúcáida piwàwawa picalùniwa caquialéta iyúwa sìcusícuíyéi iwàwa. Picácué cáalu pía áibanái cachìwéeyéi náimacaalícué pirí nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmàllicuíse íiméerica idéCasa ichàbacawéi Wáiwacali yéenáíwaná, càita nacái néewáidacaalícué pía iyú càiri cachìwéeri tàacáisica. Cawàwanáta náasáidapínacué pirí cuyàluta náiméerica ìwali nutànàacasacué piríni, quéwa

picácué peebáida nachìwa, picácué nacái cáalu píá. ³ Picácué pimàaca áibanái ichìwáidacuéca píá áiba tàacáisi cachìwéeri iyú, ibatàa abéeri tàacáisi iyúpináta. Ipíchawáise Wáiwacali yéenáiwana yàanàaca yàacaténáwa néese, yá madécaná wenàiwica nawènúadapiná náiwitáisewa Dios ícha manuísíwata, yá càmita nawàwapiná Dios icùaca nía. Abéeri asìali nacái yàanàapiná, máiníiri cabáyawanáca, Satanás inacáiri íiwitáise, yáalimáidéeripiná èeri mìnanaí namàníinápiná nabáyawanáwa. Máinípiná báawacani, yái asìalica, íná Dios idéca íináidacawa imáalàidáanápináni báisíiri iyú. ⁴ Yái asìali yàanèeripináca, yácata Dios yùuwidesíwaca báawéerica náicha canánama. Yá máinípiná cáimacáica iicáca yáawawa. Icàlidapiná ìwaliwa cachàinicasani Dios ícha, cachàinisa nacáicani macái cuwáináí ícha áibanái yèeyéica icàaluíniná, íná ichùullápiná èeri mìnanaí yàaca icàaluíniná Dios ícha. Néese imànipiná càiri báawasíwéeri: Ibàlùadapiná yàasu manuíri yàalubáisiwa Dios yàasu templo irìcu, yá yáawinacawa néré icùacaténá macáita, Dioscáinásani, càipiná ímaca yéewacaténá èeri mìnanaí yàaca icàaluíniná. Yá icàlidapináca iináwanáwa Dioscani.

⁵ Núaliacawa piwàwalicuéca cayábani yái tàacáisi nucàlidéericatécué pirí. Bàaluité nùyacaalítécué píapicha, yáté nucàlidacuéca pirí iináwaná ìwali yáara máiníiri cabáyawanáca yàanèeripináca áibaalípiná. ⁶ Siùcade píalíacuéwa càiríinácaalí chàinisi càimíritàacá ibatàa yáasáidacawa yáara máiníiri cabáyawanáca, àta idécatalépináta yéenáiwana yàanàaca, Dios imàaquéerica irí yàanàacatáipiná. ⁷ Dios imàacaca wáaliacawa Satanás idéca idàbaca iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Dios ícha. Quéwa càmitàacá idé Satanás yáalimá imànica macáita yái báawéerica iwàwéerica imànica, iyacáiná siùcade abéeri imáisanièrica Satanás imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná imànica. Aibaalípiná yàapinácawa èeri ícha yái càimíricáwaca ibatàa Satanás imànica macáita yái iwàwéerica imànica. Idécanáami yàacawa èeri ícha, yásí Satanás yáalimápiná imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná cháí èeri irìcu. ⁸ Néese yáara máiníiri cabáyawanáca wenàiwica yáasáidapinácawa cháí èeri irìcu, yái asìali Wáiwacali Jesús inuèeripináca caquialéta itàacái iyúwa. Wáiwacali yàanàapiná cachàiníiri íiwitáise yáapichawa, icamalá mèlumèluíri irìcu nacáíwa, yá Wáiwacali imáalàidapinácani yáara máiníiri cabáyawanáca. ⁹ Quéwa néenialípiná, idècunitàacá iyaca cháí èeri irìcu, yáara máiníiri cabáyawanáca, yásí Satanás ichàiniadapinácani manuísíwata idènìacaténá ichàini manuíriwa. Yásí yáara máiníiri cabáyawanáca imànipiná madécaná wawàsi cachàiníiri iyú càimíiri wenàiwica idé imànica ichìwáidacaténá wenàiwica. ¹⁰ Imànipiná nacái macái báawéeri íiwitáaná ichìwáidacaténá

wenàiwica Dios yùuwichàidéeyéipiná nabáyawaná ìwalìse càiripináta càmíciná cáininá naicáca báisíiri tàacáisi neebáidacaténáni. Dios yùuwichàidapiná nía càmíciná neebáida báisíiri tàacáisi yéewanápiná Jesucristo iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹¹ Càmíciná nawàwa neebáidaca báisíiri tàacáisi, íná Dios imàacapiná cachìwéeri tàacáisi ichìwáidaca nía, neebáidacaténáni cachàiníiri iyú. ¹² Càipiná Dios imànica yáasáidacaténá yùuwichàidáanápiná càiripináta macáita wenàiwica càmíiyéica iwàwa yeebáidaca yái báisíiri tàacáisica, néese casímáica meedá namànica nabáyawanáwa.

Escogidos para ser salvados

¹³ Quéwa wía apóstolca, iwàwacutá wàaca Dios irí cayábéeri càiripináta pìwalicué, piácué wéenánáica cáininéeyéica Wáiwacali iicáca. Wàaca Dios irí cayábéeri bàaluitécáiná Dios yeedácuéca pía èeri ipíchawáise iwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, Espíritu Santo imàacacáinácué Dios yàasu wenàiwicaca pía, peebáidacáinácué nacái yái báisíiri tàacáisica. ¹⁴ Dios iwàwacáinaté iwasàacuéca pía, íná Dios ibànùacaté wía wacàlidacaténácué pírí yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càita Dios imáidacatécué pía yàasunáicaténácué pía, yéewanápinácué pìyaca Wáiwacali Jesucristo yáapicha cáimiétacanéri iyú, icamaláná mèlumèluíri irìcu nacái càide iyúwa Wáiwacali ìyáaná.

¹⁵ Iná piácué wéenánáica, cachàinicué píiwitáise Jesucristo ìwali, peebáidacué itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. Picácué piimáicha yái wacàlidéericatécué pírí wàyacaalícué píapicha bàaluité. Picácué nacái piimáicha yái tàacáisi wacàlidéericuéca pírí cuyàluta irìcu watànèericuéca pírí. ¹⁶ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo íicha pírípinácué, Wáaniri Dios íicha nacái, yái cáininéerica iicáca wía, imàníríca nacái walí cayábéeri mawèníiri iyú. Càita idéca ichàiniadaca wawàwa càiripináta, imàaca nacái manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali imànínápiná walí cayábéeri càide iyúwa icàlidáanáté walíni. ¹⁷ Yá wasutáca Dios íicha pírípinácué ichàiniadáanápinácué piwàwa, imàacáanápinácué nacái pimànica cayábéeri mamáalàacata macái íiwitáanáta, pitàanícaténácué nacái yáawamita cayábéeri wawàsi ìwali.

3

Oren por nosotros

¹ Piácué wéenánáica, ìyaca nacái áiba wawàsi quiríta wawàwéericuéca wacàlidaca pírí: Pisutácué Dios íicha walípiná imàacáanápiná wacàlidaca Wáiwacali itàacáíwa áibanái irí caquialéta macái cáli imanùbaca. Pisutácué Dios íicha

imàacáanápíná madécaná wenàiwica neebáidaca Wáiwacali itàacái cáimiétaquéri iyú càide iyúwacué peebáidáaná. ² Pisutácué Dios ícha nacái icùanápíná wía báawéri ícha, nàyacáiná abénaméeyéi wenàiwica máiniyéica báawaca íiwitáise, iwàwéeyéica imànica walí báawéri càmíciná macái wenàiwica yeebáida Wáiwacali itàacái. ³ Quéwa Wáiwacali imànica macáita càiripináta càide iyúwa ímáaná, íná yéewa wáalíacawa ichàiniadáanápínácué píiwitáise peebáidacáténácué itàacái mamáalàacata, tàì íiméri iyú, icùanápínácué pía nacái Satanás ícha, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. ⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa iyúudàanápínácué pía pimànicaténácué placawa mamáalàacata càide iyúwa wachùllianácué pía. ⁵ Wasutáca Wáiwacali ícha pirípinácué iyúudàanápínácué cáinináca piicáca Dios càide iyúwa cáinináanácué Dios iicáca pía. Càita nacái wasutáca Wáiwacali ícha ichàiniadáanápínácué píiwitáise pìidenìacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú càide iyúwaté Cristo ìidenianá yùuwichàanáwa.

El deber de trabajar

⁶ Píacué wéenánáica, wachùullácué pía Wáiwacali Jesucristo íiwitáise iyúwa, picácué placawéerida cawinácaalí péenácué càmírica iwàwa íbaidaca, càmírica nacái ìya càide iyúwa wéewáidáanácué pía. ⁷ Píalíacuéwa càinácaalí iwàwacutáanácué pìyaca pimànicaténácué càide iyúwaté wáasáidáanácué pirí wáyacaalítécué píapícha. Néenialí wáyacaalítécué píapícha, wía apóstolca, wáibaidacaté wawèniacaténá wayáapínáwa. ⁸ Càmitaté nacái wayáacué píícha yàacàsi mawèníiri iyú. Néese wía apóstolca wáibaidacaté cachàiníiri iyú èerìapi, táiyápi nacái wapáyaidacaténá wayáapínáwa, ipíchanácué piùwichàacawa wàwalíise, càmícináté wawàwa wáinalalécuéca piríni, ibatàa abéri péená írì. ⁹ Ewita Dios imàacacáaníta wasutácuéca píícha wayáapínáwa mawèníiri iyú wéewáidacáinácué pía, càicáaníta càmitaté wamàni càì. Néese wáibaidacaté cachàiníiri iyú wáasáidacaténácué pirí càinácaalí iwàwacutáanácué píibaidaca cachàiníiri iyú. ¹⁰ Wáyacaalítécué píapícha, yáté wachùullácuéca pía càiri tàacáisi iyú íiméerica: Aibacaalí péenácué càmita iwàwa íbaidaca, picácué pía iyáapíná. ¹¹ Quéwa wadéca wéemíacuéca píináwaná ìwali ínucué pèewibàa abénaméeyéi péená, càmíyéica íbaida ibatàa achúméeríina íbaidacalési piná. Càmita nabatàa áibanái íbaidaca, néese nasàiwicaca nalí wawàsi meedá. ¹² Níara ínuíyéica, càmíyéica íbaida, wachùulla nía, wasutáca náicha wawàsi manuísíwata nacái Wáiwacali Jesucristo íiwitáise iyúwa, náibaidáanápíná matuíbanáiri iyú needácaténá wayáapínáwa.

¹³ Píacué wéenánáica, picácué chamàle pimànica cayábéri ipíchaná piméyáacawa, néese pimànicué placawa cayábéri

mamáalàacata. ¹⁴ Aibacaalí péenácué càmita imàni càide iyúwa wachùulianáni cháí cuyàluta irìcu, picàlidacué iináwaná ìwali macái wenàiwicanái yàacuésesemi, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picácué pìacawéeridani, yéewacaténá báicani ibáyawaná ìwaliwa. ¹⁵ Quéwa picácué piùwide pimànica yái wenàiwica, néese pìalàacué éeréeri iyútani, càide iyúwacué pìalàaca nacáicaalí péenàsàiriwa.

Bendición final

¹⁶ Wasutáca Wáiwacali íicha pirípinácué, yái imàaquéerica matuíbanáica yàasu wenàiwica iwàwa, imàacáanápíná matuíbanáicuéca piwàwa càiripináta càinácaalícué pìyáaná. Wasutáca Wáiwacali íicha pirípinácué yàacawéeridáanápínácué pía manuísíwata.

¹⁷ Núa Pablo nutànàacué pirí yái achúméeríina tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué pía. Càita nutànàacani macái nùasu cuyàluta irìcuwa. Càì nutànàacani píalíacaténácuéwa càinácaalí iicácanáwa, ipíchanácué áibanái ichìwáidaca pía. ¹⁸ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué, imàníinápínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, píacué canánama.

1 TIMOTEO

Saludo

¹ Núa Pablo nubànùaca pirí cuyàluta. Núa Pablo Jesucristo yàasu apóstol, Dioscáiná ibànùaca núa nuíbaidáanápíná irí. Yái Diosca, yácata iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Wáiwacali Jesucristo nacái ibànùaca núa, yái Jesucristo imàaquéerica manuica wáináidaca wawàwawa ìwali imànínápíná walí macáita càide iyúwaté ímáaná walí. ² Nutànàaca pirí cuyàluta Timoteo, piácata nuíquéerica càiride iyúwa nuìriwa báisíta peebáidacáiná Jesucristo itàacái, càide iyúwa nuebáidáaná nacái. Yá nusutáca Wáaniri Dios ícha pirípiná, Wáiwacali Cristo Jesús nacái, namànínápíná pirí cayábéeri mawèníri iyú, naicáanápíná nacái pipualé namàacáanápíná nacái matuíbanáica piwàwa.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³ Pimàni càide iyúwaté nùalàaná pía ipíchawáiseté nùacawa pícha Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwaca piyamáacawa aléera Efeso iyacàlená irícu pialàacaténá cachàiníri iyú áibanái wenàiwica néeníyéica iyaca nayamáidáanápíná néewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. ⁴ Pìalàa nía nacái cachàiníri iyú ipíchaná neebáidaca nàawirináimi yàasu cachìwéeri tàacáisiwa, ipíchaná nacái néewáidacawa mamáalàacata áiba tàacáisi cachìwéeri ìwali náiméerica ìwali icàlidacasa càinàcaalí nàawirináimi imàníná bàaluité, ipíchaná nacái nacàlidaca mamáalàacata macáita nàawirináimi ípidenáwa madécaná. Wenàiwicanái yéewáidacaalíwa nàwali, yá nasutáca néemíawa níawáaca mamáalàacata, nataánica náapichawáaca chàinisíri iyú nacái. Yái tàacáisi cachìwéerica càmita iyúudàa wenàiwica neebáidáanápíná Dios itàacái nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Dios idéca ichùullaca wía cáinináanápíná waicáyacacawa. Wáalimá cài wamànica masacàacaalí wáiwitáise macái báawéeri ícha, wawènúadacaalí nacái wáiwitáisewa Dios irípiná imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná ícha, weebáidacaalí nacái Jesucristo itàacái báisíri iyú. ⁶ Abénaméeyéi càmita cài nàyaca nawènúacáinatéwa Dios itàacái ícha, yá naméeràacawa déeculé báisíri tàacáisi ícha. Siùcade nataánica náapichawáaca chàinisíri iyú canéeri iwèni wawàsi ìwalíise meedá. ⁷ Náimaca nawàwacasa néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, quéwa càmita náalía néemíaca càinàcaalí ímáaná Moisés yàasu tàacáisi. Nayúunáidaca náalía néemíaca yái tàacásisa, íná manuica náináidaca nawàwawa nàwaliwa néewáidáanápíná wenàiwica,

quéwa càmita náalíá néemíaca tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica.

⁸ Wíá yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wáalíacawa cayábéericaní, yái profeta Moisés yàasu tàacáisica, cayábaca nacái wéewáidacaalí iyú wenàiwica yái tàacáisica, quéwa iwàwacutá wéewáidaca nía càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁹ Iwàwacutá wawàwalica Dios itàacái càmita imáisaní wamànica cayábéeri, néese icháawàaca naináwaná ìwali cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa, càmíyéica nacái iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. Càì namànica: Nàuwideca namànica Dios, namànica nabáyawanáwa; càmita nàa Dios iyéiníná, caná iwèni naicáca áibanái yàanáca Dios icàaluíníná; nanúaca nániriwa, náatúa nacáíwa, nanúa nacái áibanái wenàiwica.

¹⁰ Naimáca áiba yáapicha càmíichúaca náinusíwa, càmíríca nanírísíwa nacái, aslanái naimáca nanacáiri yáapichawa, inanái naimáca nanacáichúa yáapichawa nacái; náibàaca wenàiwica plata ìwalínápiná; nacàlidaca nachìwawa, nachìwáida nacái áibanái, nacháawàaca áibanái ìináwaná ìwali nachìwa iyúwa. Càita áibanái wenàiwica nàyaca imàníyéica macái báawéeri ìiwitáaná méetàuculé íicha yái yéewáidacalésica machacànírica. Iná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté icháawàaca naináwaná ìwali, íimaca iwàwacutáanápiná nàuwichàacawa nabáyawaná ìwalíisewa. ¹¹ Moisés yàasu tàacáisi báisíríca iyaca abédanamata yáapicha yái tàacáisi Dios imàaquéerica nulí, nucàlidacaténá áibanái íríní yéewanápiná náalíacawa Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái Dios mèlumèluíríca iicácanáwa; iwàwacutá wàaca Dios icàaluíníná.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Yá nùaca Wáiwacalí Jesucristo irí cayábéeri, yái ichàiniadéerica núa. Nùaca irí cayábéeri bàaluitécáiná iicáca núa càiride iyúwa abéeri imàníripináté càide iyúwa ichùulíaná núa, yáté imàacaca nuíbaidaca írípíná. ¹³ Càita idéca imànica nulí yái cayábéerica éwitaté nutàanicáanáita báawéeri iyú Jesús ìwali quéechatécáwa, nùuwichàidacaté nacái wenàiwica yeebáidéeyéicaté itàacái, numànicaté nacái nalí báawéeri manuísíwata iyúwa wenàiwica cáimacáiri iicáca yáawawa áibanái íicha. Quéwa Dios iicácaté nupualé càmíicáináté núalíawa nùuwichàidáanáaté nùacawa yàasu wenàiwicanái ipíchawáiseté nuebáidaca Jesucristo itàacái. ¹⁴ Yá Wáiwacalí idéca imànica nulí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata. Yá imàacaca nuebáidaca itàacái, cáinináca nacái iicáca núa. Càita wàyaca, wíá iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yeebáidéeyéica itàacái.

¹⁵ Nucàlidacué pírí báisísíwéeri tàacáisi. Iwàwacutá macáita yeebáidacani: Cristo Jesús yàanàacaté aléi èeri írículé iwasàacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica Dios yàasu

yùuwichàacáisi íicha. Núacata yái cabáyawanéerica náicha canánama èeri irìcuíyéica cabáyawanéeyéica. ¹⁶ Dios iicácaté nupualé, núa cabáyawanéerica náicha canánama, yéewacaténá Jesucristo yáasáidaca macáita wenàiwica irí máini cayábéerica íiwitáise, náalíacaténáwa nacái càmita yùuwichàida wenàiwica ráunamáita, néese icùaca déecuíri iyú yéewanápiná wenàiwica nawènúadaca irípiná náiwitáisewa. Càipiná náalíacawa néemiápinácaalí nuináwaná íwali, náalíacaténáwa Dios iicáanápiná napualé nacái neebáidacaalí Jesucristo itàacái needácaténá nalíwa nacáucapináwa càmíri imáalàawa. ¹⁷ Wàacué Dios irí cayábéeri manuísíwata càiripináta, wàacué iyéininá nacái cáimiétaquéri iyú, yái Wacuèriná Dios càmírica imáalàawa, càmíri nacái yéetáwa, càmíri nacái yéewa èeri mìnánái iicáca, yái abéericata Dios! Báisíta, amén.

¹⁸⁻¹⁹ Néeni, Timoteo, nuiquéeri càiride iyúwa nuíriwa, nuchùulíacaté pía píalàanápiná cachàiníri iyú níara yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. Càì nuchùulíaca pía pimànicaténá cayábéeri ùwicái cachìwéeyéi íipunita, pimawènìadacaténá nía báisíri tàacáisi iyú. Píalimápiná pimawènìadaca nía peebáidacaalí mamáalàacata yái tàacáisi báisírica, piwènúadacaalí nacái píiwitáisewa càiripináta pibáyawaná íichawa. Iwàwacutá pimànica càide iyúwaté abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nacàlidáanáté tàacáisi píwali Dios inùmalícuise. Náimacaté píibaidáanápináté Dios irí cáalíacáiri iyú. Aibanái càmítaté nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íichawa báisíri iyú, ínà nadéca naméyàaca neebáidaca yái báisíri tàacáisica. ²⁰ Càita nadéca namànica níara Himeneo, Alejandro nacái. Iná nudéca numàacaca nía yéewanápiná Satanás yùuwichàidaca nía namàacacaténá náichawa yái natàanínáca báawéeri iyú Dios íwali.

2

Instrucciones sobre la oración

¹ Quéechacáwa nuwàwa píalàaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nasutáanápiná Dios íicha macái èeri mìnánái irípiná. Iwàwacutá wasutáca Dios íicha nalípiná, wàaca nacái Dios irí cayábéeri nàwali macáita. ² Iwàwacutá wasutáca Dios íicha nalípiná níai icuèyéica cáli, nalí nacái macáita icuèyéica wenàiwicanái, yéewacaténá wàyaca matuíbanáita, yéewanápiná nacái wàaca Dios icàaluíná matuíbanáiri iyú, yéewanápiná nacái wàyaca cáimiétaquéri iyú macái wenàiwicanái iicápiná. ³ Cayábéeriquéi wasutáanáca Dios íicha nalípiná, casímái nacái Dios yéemiaca yái wasutáanáca íicha nalípiná, yái Dios iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi

íichawa. ⁴ Cayábaca Dios yéemìlaca wasutáaná íicha nalípiná Dioscáiná iwàwaca Jesucristo iwasàaca macái wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; Dios iwàwa nacái náalíacawa ìwali yái báisíiri tàacáisica. ⁵ Iyacáiná abéerita Dios. Iyaca nacái abéerita wenàiwica yáaliméerica itàaníca Dios yáapicha èeri mìnánái iwicáu, yái wenàiwica íipidenéerica Jesucristo. Canácata áiba Jesucristo íicha yáaliméerica imàacaca wàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁶ Jesucristo imàacacaté icáucawa macái èeri mìnánái íichawalíná iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, càide iyúwaté Dios yáasáidáaná walí iwàwacáinaté wáalíacawa. ⁷ Dios imàacacaté apóstolca núa ibànùacaténá núa nucàlidáanápiná càiri tàacáisi inùmalicúise Jesucristo iináwaná ìwali. Núumaca pirí báisíiri iyú, càmita nuchìwa: Dios ibànùaca núa nuéwáidacaténá càmlíyéi judío báisíiri tàacáisi iyú, neebáidacaténá Jesucristo itàacái.

⁸ Iná àta alénácaalí nàwacáidáyacacawa, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuwàwaca aslanái isutáca Dios íicha. Namichàidacaalí nacáapiwa nasutácaténá Dios íicha, iwàwacutá masacàaca nawàwa mabáyawanéeri iyú càide iyúwa cayábáaná Dios iicáca. Iwàwacutá càmita calúa nía, càmita nacái natàaní náapichawáaca chàinisíiri iyú. ⁹ Cayábaca nacái inanái nadènìacaalí nabàlewa iyúwa cáimiétacanéeyéi inanái, ipíchaná aslanái naicáidaca nalí, néese náináidacawa inanái ìwali báawanama. Cayábaca càmicaalí nachùnà náiwita ibáináwa máiní cawèníiri iyú, oro yáapicha, cawèníyéi tùliquìchi yáapicha nacái, cawèníchúa íba perla yáapicha nacái. Cayábaca nacái càmicaalí nàwalica máiníiri cawènica bàlesica. ¹⁰ Càmita cayába inanái náasáidaca meedá nadènìaca madécaná cawèníiri, néese cayábaca inanái náasáidacaalí nadéca namàacaca níawawa Dios irí nàacaténá iyéininá báisíiri iyú. Càì náalimá náasáidaca náiwitáisewa: Iwàwacutá namànica cayábéeri áibanái irí. ¹¹ Iwàwacutá masànaca inanái culto irìcu, néemìacaténá aslanái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. Iwàwacutá nacái inanái nàaca náimiétacaná, cawinácaalí aslanái yéewáidéeyéica wenàiwicanái. ¹² Càmita numàaca inanái yéewáidaca aslanái Dios itàacái iyú culto irìcu macái wenàiwica yàacuésemi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càmita nacái numàaca inanái ichùullaca aslanái, néese iwàwacutá masànaca inanái néemìacaténá aslanái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹³ Canáca yéewaná inanái ichùullaca aslanái, Dios idàbacáinaté Adán quéecha, néeseté idàbaca Eva, níara idàbáanéeyéicaté wenàiwicaca, wàawirináimica nía, wía èeri mìnánáica canánama. ¹⁴ Yái Adán càmitaté Satanás ichìwáidani, néese Satanás icàlidacaté ichìwawa inanái irí, yá uebáidacani, uyáacaté abéeri àicu iyacaná càmlíricaté Dios ibatàa nayáaca. Càité umànica ubáyawanáwa quéechaté. Iná yéewa wáalíacawa

canáca yéewaná inanái ichùullaca asìanái. ¹⁵ Quéwa níai inanáica namusúapínacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha namànicaalí càide iyúwa iwàwacutáaná namànica néenibe iríwa, neebáidacaalí nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái cáalíacáiri iyú càide iyúwa cáimiétacanéeyéi, cáininácaalí nacái naicáca áibanái. Iwàwacutá nacái masacàaca náiwitáise macái báawéeri íicha, náibaidacaténá Dios irí mabáyawanéeri iyú.

3

Cómo deben ser los dirigentes

¹ Báisíta cayábaca máinícaalí abéeri iwàwaca íibaidaca Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Báisíta máiní cayábéeri, cáimiétacanéerica nacái yái anciano íibaidacaléca Dios irípiná. ² Iná cawinácaalí íibaidéerica Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá ìyaca machacànìiri iyú yéewanápiná càmìta áibanái yáalimá icháawàaca iináwaná ìwali, ipíchaná náimaca anciano imànìcasa ibáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idènìaca abéechúata ìnuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yáawawa cáimiétaquéeri iyú ipíchaná imànica ibáyawanáwa. Iwàwacutá nacái casíimáica yeedáca yàataléwa áibanái nayamáacaténáwa icapèe irícu, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèepuníiyéicawa déeculé icapèe íichawa. Iwàwacutá nacái anciano yáalimá yéewáidaca wenàiwica cayába. ³ Càmìta nacái anciano icàma. Càmìta nacái ipélia, néese càmìiri calúa iwàwa, càmìta nacái iwàwa itàaníca chàinisìiri tàacáisi iyú. Càmìta icutá mamáalàacata yeedácaténá iríwa manùba plata. ⁴ Iwàwacutá anciano icùaca icapèerìcuíyéiwa cayába. Iwàwacutá yéenibe neebáidaca itàacái, nàa nacái fimiétacaná manuísíwata. ⁵ Iwàwacutá càì anciano icùaca icapèerìcuíyéiwa, yácáiná càmìcaalí yáalimá icùaca cayába icapèerìcuíyéiwa, néese càmìta nacái yáalimá icùaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁶ Iná iwàwacutá anciano càmìirica wàlisàì yeebáidaca Jesucristo itàacái, ipíchaná cachàinica iicáca yáawawa áibanái íicha, yá imànica ibáyawanáwa, néese Dios yùuwichàidacani càide iyúwaté Satanás cachàinínáté iicáca yáawawa Dios íicha, yaté imànica ibáyawanáwa, íná Dios yùuwichàidapínacani báawanama càiripináta. ⁷ Iwàwacutá nacái anciano ìyaca machacànìiri iyú yéewanápiná áibanái càmìiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, naicáca cáimiétaquéeri iyúni, yái ancianoca. Càmìcaalí càì anciano ìyaca, yá cawàwanáta áibanái itàaníca ìwali báawéeri iyú, néese Satanás yáalimáidacani imànínápiná ibáyawanáwa.

Cómo deben ser los diáconos

⁸ Càita nacái diácononái: Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéri iyú, càmiyéita cachiwa, néese namànica càide iyúwa náimáaná; càmiyéita nacái icàma, càmiyéita nacái iwàwa imànica yàasu wawási báawériwa needácaténá nalíwa plata. ⁹ Iwàwacutá diácononái yeebáidaca tàì íméri iyú yái tàacáisi báisíríca weebáidérica, Dios imàaquérica wáalíacawa ìwali. Iwàwacutá nacái masacàaca diácononái íiwitáise. ¹⁰ Yá iwàwacutá piicáca náiwitáise quéecha asáisi náibaidacaalí cayába Dios irípiná, nàyacaalí nacái machacàníiri iyú. Néese càmicaalí namàni nabáyawanáwa, yásí náalímáca náibaidaca Dios irípiná iyúwa diácono. ¹¹ Càita nacái inanái íibaidéeyéica Dios irípiná iyúwa diácono. Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéri iyú, càmiyéica itàaní áibanái ìwali báawéri iyú, càmiyéita nacái icàma, namànica nacái macáita náibaidacaléwa machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná namànicaní. ¹² Iwàwacutá diácono idènlàca abéechúata ínuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yéenibewa cayába, icapèerìcuíyéi nacáíwa. ¹³ Iwàwacutá càì nàyaca níái diáconoca, níacáiná, náibaidacaalí cayába Dios irí, yásí áibanái iicáca nía cáimiétaquéri iyú, yá nacái manuípínaca diácononái íináidaca iwàwawa, cachàiníiri yáwanái náiwitáise nacàlidacaténá naináwanáwa macàaluínináta neebáidáaná Cristo Jesús itàacái.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴ Nutuíyàaca núalimáanápiná nùaca nupáchiaca pía mesúnamáita, quéwa siùcade nutànàaca pirí cuyàluta. ¹⁵ Iná càmicaalí núalimá nùacawa píatalé mesúnamáita, càicáaníta píalíapínacawa càinácaalí iwàwacutáaná wàyaca, wía Dios yéenibeca, cáuri Dios yàasunáica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá wéewáidaca wenàiwica càiripináta báisíiri tàacáisi iyú. ¹⁶ Macáita wáalíacawa báisíiri iyú, máiní cachàiníríca yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwica íicha bàaluité quéwa siùca Dios idéca imàacaca wáalíacawa ìwali. Yácata tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí iwàwacutáaná weebáidaca:

Cristo yàanàacaté aléi èeri irìculé càide iyúwa wenàiwica. Néese Espíritu Santo icàlidacaté Cristo ìwali mabáyawanéericani, ángelnái nacái naicácani. Aibanái nadéca nacàlidaca iináwaná wenàiwicanái irí; abénaméeyéi èeri mìnánái neebáidaca itàacái; néeseté Cristo imichàacawa chènuniré àniwa, iyacaténá cáimiétacanéri iyú, icamaláná mèlumèluíri irícu nacáíwa.

4

Los que se apartarán de la fe

¹ Quéwa Espíritu Santo icàlidaca yái tàacáisi amaléeri iyú: Aibaalípiná maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yásí abénaméeyéi nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo

ícha, càmita quirínama neebáidapíná itàacái. Néese neebáidapíná demonionái itàacái cachìwéeri, demonionái yàasu yéewáidacalési cachìwéeri nacái. ² Néenialípiná wenàiwica néemìapíná pucháibéeyéi íiwitáise irí, cachìwéeyéi nacái. Níara cachìwéeyéica náalíapínácawa cabáyawaná nía, quéwa càmita quirínama báipíná nía nabáyawaná ìwaliwa, càmita nacái achúma nawàwa ìwali, néese namànipíná mamáalàacata nabáyawanáwa. ³ Níara cachìwéeyéica càmita nabatàa wenàiwica nacásàacawa. Namáisanlaca wenàiwica iyáaca abénaméeyéi yàacàsi íiwitáaná, quéwa Dios idéca imàacaca wenàiwicanái icásàacawa; Dios iwàwaca nacái nàaca irí cayábéeri náinu ìwaliwa, nanìri ìwali nacáíwa. Dios idéca nacái idàbaca macái yàacàsi íiwitáaná wayáapíná idécanáami wàaca irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yáaliyéycawa báisìiri tàacáisi ìwali nacái. ⁴ Cayábaca wayáacaalí macái yàacàsi íiwitáaná, cayábacáiná macáita yái Dios idàbacaléca íná càmita iwàwacutá wáucaca wáichawa áiba yàacàsi, néese weedácani casíimáiri iyú idécanáami wàaca Dios irí cayábéeri ìwali. ⁵ Cayábaca wayáacaalíni Dios itàacái íimacáiná walí cayábacani, yá nacái wasutáaná Dios ícha masacàaca imànica walí macáita yàacàsi.

Un buen siervo de Jesucristo

⁶ Iwàwacutá péewáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Péewáida nía iyú yái tàacáisi yàacàsi ìwalírica, pìalàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachìwéeyéi yàasu tàacáisi. Péewáidawa mamáalàacata nacái ìwali yái tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo itàacái. Peebáida nacái mamáalàacata yái cayábéeri yéewáidacalésica càide iyúwa pidàbáanáté peebáidacani àta siùca nacáide. Càicaalí pimànica, yásí píibaidapíná pìacawa Jesucristo irípiná cayábéeri iyú.

⁷ Eeri mìnánái càmlíyéi yáalía Dios ìwali nacàlidaca nàasu tàacáisiwa canéerica iwèni, máiwitáiséerica, cachìwéerica nacái, càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná wenàiwica irí. Píuca píichawa macáita càiri tàacáisi. Picá péemìa nalí. Néese péewáidawa cachàinìiri iyú pìyacaténá machacànìiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁸ Cayábaca walíni cachàinicaalí wainá cháí èeri irícu idècunitàacá wàyaca cháí malééná èeri. Quéwa cayába cachàini walíni càiripínáta wàyacaalí machacànìiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácáiná càicaalí wàyaca, yá cayábaca Dios iicáca wáiwitáise siùcade. Néese áiba èeriwa wàypínáca yáapícha càiripínáta. ⁹ Báisícata yái tàacásica. Iwàwacutá macái wenàiwica yeebáidacani. ¹⁰ Íná wáibaidaca cachàinìiri iyú, weebáidacáiná cáuri Dios, manuícáténá wáináidaca wawàwawa ìwali càiripínáta, yái iwasèerica macái

wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹¹ Càita iwàwacutá pichùullaca nàyaca, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, péewáida nacái nía, iyú yái tàacáisica nucàlidéerica pirí. ¹² Timoteo, picá pimàaca caná piwèni naicáca pía, éwita ùuculiricáaníta pía. Néese píasáida nalí cainácaalí iwàwacutáaná nàyaca machacàníri iyú níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pitàaní abéerita cayábéeri wawàsi ìwali. Píya machacàníri iyú wenàiwicanái iicápiná. Cáininá piicáca áibanái, piyúudàanápiná nía. Peebáida Dios. Iwàwacutá masacàaca piwítáise macái báawéeri ícha. ¹³ Pilée nalí Dios itàacái macái imanùbaca nàwacáidáyacacaalíwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Pimichàida náiwítáise mamáalàacata neebáidáanápiná cachàiníwanái; péewáida nía nacái Dios itàacái iyú àta nùanàacataléta pìatalé. ¹⁴ Picá pibatàa imáalàacawa pícha yái chàinisi Dios imàaquéericaté pirí piibaidáanápiná irí, bàaluité ancianonái imàacacaalíté icáapiwa pìwali, nacàlidacaté nacái tàacáisi pìwali Dios inùmalicúise ìmèerica piibaidáanápináté Dios irípiná.

¹⁵ Pimàni mamáalàacatani macái pichàini iyúwa càide iyúwa núumáaná pirí, yéewacaténá macáita wenàiwica náalimá naicáca pimànica piacawa cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata. ¹⁶ Picúa piawawa wenàiwica ibáyawaná ícha. Péewáidawa mamáalàacata Dios itàacái ìwali, néese péewáida wenàiwica cáalíacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pimànicaalí càì, yásí piwasàaca piawawa cachìwéeyéi yàasu tàacáisi ícha. Càita nacái piwasàapíná nía cachìwéeri tàacáisi ícha, níara yéemièyéica pirí.

5

Cómo portarse con los creyentes

¹ Picá pìalàa nía cachàiníri iyú, níara béeyéica aslanáica, néese pìalàa nía éeréeri iyú càide iyúwa pìalàaca nacáicaalí píaniriwa éeréta. Pìalàa nacái ùuculiyéi càide iyúwa pìalàaca nacáicaalí péenásàiriwa. ² Pìalàa béeyéi inanái càide iyúwa pìalàaca nacáicaalí pìatúawa éeréta. Pía ùuculirica, péewáidacaalí mánacanái, piicá nía càiyéide iyúwa péenásàatúanái, picúa nacái piawawa càiripináta ipíchaná pimànica pibáyawanáwa.

³ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàyacuéca pèewi abénaméeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa ícha. Piyúudàacué níara manìríyéimica canéeyéica yéenibe, canéeyéica nacái yéenánái iyúudèeyéipíná nía. ⁴ Quéwa manìríchúami idènlacaalí yéenibewa, càita nacái udèniacaalí utaquéenáwa, yásí iwàwacutá nayúudàaca úa quéecha nàacaténá uímiétacaná càide iyúwa Dios ichùullaná. Iwàwacutá nayúudàaca úa nèepùadacaténá

yái cayábéerica nasèenáimi imànríricaté nalí, casímáicáiná Dios íicáca namànica ulí cayábéeri. ⁵ Nàyaca abénaméeyéi inanái manìríyéimi catúulécánásiwéeyéi, canácáiná néenánái iyúudèyèipiná nía. Níara manìríyémica náibàaca nawàwawa Dios iwéré iyúudàanápíná nía, yá nasutáca níawawa Dios íicha èeríapinama, táiyápinama nacái. Iná iwàwacutácué piyúudàaca nía, piácué Dios yàasu wenàiwicaca. ⁶ Quéwa càmítacué iwàwacutá piyúudàaca áiba manìríchúami ùyacaalí meedá càasuíri iyú usílmáidacaténá úawawa. Càmita uínáidawa Dios ìwali, iná ùyaca càide iyúwa yéetéechúamiwa. ⁷ Càita iwàwacutá pichùuliaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàyanápiná machacànìiri iyú ipíchaná áibanái nacháawàaca naináwaná ìwali. ⁸ Aiba icàlidacaalí iináwanáwa yeebáidacasa Jesucristo itàacái, quéwa càmita iyúudàa yéénánáíwa, icapèèricuíyéi nacáíwa, idéca iyamáidaca yeebáidaca Jesucristo itàacái. Báawéerica íiwitáise áibanái íicha càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái.

⁹ Aiba manìríchúami iwàwacaalí íibaidaca abéerita Dios irípiná mamáalàacata uyúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá iwàwacutá udèniaca sesenta camuí. Iwàwacutá nacái abéeríichúamíca inìri. ¹⁰ Iwàwacutá nacái caináwanáca úa ìwalíise yái umànlínáca áibanái irí cayábéeri; idàwinèechúa yéenibewa cayába nàyacaténá machacànìiri iyú; yeedéechúa wenàiwica ucapèèriculéwa casímáiri iyú, ùacaténá nayáapíná; iyúudèechúa cayába áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái uibaidáanápíná nalí càide iyúwa nàasu wenàiwica íibéerica wenàiwicanái yàabàli; iyúudèechúa nacái cawinácaalí yùuwichèeyéicawa; íimáanáca uwàwacaalí umànica macái cayábéeri íiwitáaná áibanái irí.

¹¹ Pitànàacaalí inanái íipidená cuyàluta irìcu, náibaidacaténá abéerita Dios irípiná càiripináta, picá pitànàa náipidená cawinácaalí manìríyémica càmíiyéitàacáwa idèniaca sesenta camuí; níacáiná abénaméeyéi manìríyéimi nawènúadapíná náiwitáiseewa náibaidacalé íichawa náiméericaté ìwali namànlínápinása Cristo irípiná nawàwacáiná needáca nalíwa nanìripínáwa àniwa. ¹² Néese namànicaalí càì, yá cabáyawanáca nía càmicáiná namàni càide iyúwaté nacàlidáaná quéecha náibaidáanápínása abéerita Dios irípiná mamáalàacata nayúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³ Abénaméeyéi inanái nacái napáchiaca nàacawa meedá capìi imanùbaca, yá ínucá náibaidaca meedá; càmita ínucáita nía meedá, néese nadàbaca natàaníca áibanái ìwali báawéeri iyú; máini nawàwaca náalíacawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali; néese nacàlidaca áibanái irí tàacáisi càmíríca cayába nacàlidaca nalí. ¹⁴ Iná nuwàwaca nacásàacawa àniwa níara manìríyémica, inìrimi yéetéeeyémicawa íicha,

cawinácaalí inanái càmlíyèitàacáwa idènià sesenta camuí, nadàwinàacaténá nacái néenibewa, nacúa nacái nacapèewa àniwa, ipíchaná wàuwidenái itàaníca báawéeri iyú wàwali, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵ Níacáiná abénaméeyéi maníríyèimi nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha namànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná.

¹⁶ Abéechúa inanáicaalí yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, udèniacaalí uénánaiwa inanaiwa inìrimi yéeteyéimicawa ícha, yá iwàwacutá uyúudàaca nía, ipíchaná níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nayúudàaca nía. Yási níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náalimá nayúudàaca inanái maníríyèimi canéeyéica yéénánái iyúudèyèipiná nía.

¹⁷ Iwàwacutá níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú napáyaidacaténá ancianonái íbaidéeyéica mamáalàacata Dios irípiná, icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica. Anciano icùacaalí nía cayába, íbaidacaalí cachàiníiri iyú Dios irípiná mamáalàacata icàlidacaténá nalí Dios itàacái, yéewáidacaténá nía mamáalàacata nacái, yá iwàwacutá namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú pucháiba yàawiriéricatái ícha yái ofrenda namàaquéerica áiba anciano irí, nàacaténá iwèni yéewanápiná anciano idèniaca cayába iyáapináwa, yéenibe yáapichawa. ¹⁸ Cayábaca Dios iicáca namànica càì bàaluitécáiná profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Dios ímacaté: “Picácué pidacua pacá inùma ituínási ícha, idècunitàacá uíbaidaca pirí ubawàidaca ituínási ùulùacaténá iwíralè, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá uíbaidaca uèpunícawa”, ímacaté yái Diosca. Càité nacái Wáiwacali ímaca: “Iwàwacutácué pìaca iwèni yái íbaidéericuéca pirí”, ímaca.

¹⁹ Picá péemla irí cawinácaalí icháawàaca anciano iináwaná ìwali canácaalí pucháiba, càmicaalí nacái málisiba icháawèeyéica anciano iináwaná ìwali.

²⁰ Quéwa cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, iwàwacutá pìalàaca nía cachàiníiri iyú macái wenàiwica yàacuésemi cáalucaténá áibanái namànica nabáyawanáwa, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²¹ Nuchùuliaca pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, mabayawanéeyéi ángel iicápiná nacái, pimànlínápiná macáita càide iyúwa núumáaná pirí siùcatàacáwa. Cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa, pìalàa nía cachàiníiri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pìalàa nía, iwàwacutá nacái càmita cayába piicáca abéeri wenàiwica áibanái ícha, néese pìalàa nía macáita abédanamata, cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa. ²² Picá pimàaca picáapiwa mesúnamáita asiali ìwali pibàlùadacaténáni iyúwa anciano

icuèrinápiná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picù a piicáwani asáisi yèepunícaaliwa machacàniri iyú, isicúacáicha cabáyawanéericani yái asálica idécanáami pibàlùadacani iyúwa anciano. Pibàlùadacaalí càiri anciano, néese imànicaalí ibáyawanáwa, yásí cabáyawanáca pía nacái, càide iyúwa pidéca nacáicaalí piyúudàaca imànica ibáyawanáwa. Picù a píawawa masacàawaca macái báawéeri íicha.

²³ Núlálacawa pidéca piyamáidaca pìiraca uva ituní píasáidacaténá càmita piwàwa picàmaca iyúwa áibanái báawéeyéi. Quéwa cáuláicaca pidèericubàa madécaná yàawiría, íná nùlàaca pía ipíchaná pìiraca yáawami ùnita, néese pèewlada achúmanamata uva ituní ùni yèewi pìiracaténáni iyúwa dabé.

²⁴ Píináidawa cáalíacáiri iyú ipíchawáise pibàlùadaca áiba anciano nacuèrinápiná. Abénaméeyéi namànica nabáyawanáwa amalánama wenàiwicanái yáaliéricawa ìwali ipíchawáise áibanái icháawàaca naináwaná ìwali, quéwa áibanái namànica nabáyawanáwa ibàacanéri iyú, càmita nacái wáaliawa ìwali madécaná èeripiná. ²⁵ Càita nacái waicáca amalánamata yái cayábéerica abénaméeyéi imàníríca. Aibanái nacái namànica cayábéeri ibàacanéri iyú quéwa càmita yéewa ibàacawa càiripináta, yái cayábéerica namàníríca.

6

¹ Níara áibanái yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá nàaca náiwacali icàaluínináwa cáimiétaquéeri iyú náibaidacáiná írí, ipíchaná áibanái càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái natàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, ìwali nacái yái tàacáisi wéewáidéerica iyú wenàiwica. ² Náiwacalicaalí yeebáida Jesucristo itàacái, iwàwacutá càmita nayamáida nàaca icàaluíniná cáimiétaquéeri iyú mamáalàacata, éwita néenásàiricáanítani Jesucristo ìwalíisená. Néese iwàwacutá náibaidaca írí cachàiníwanái mamáalàacata nayúudàacaténáni, náiwacalíciná yeebáidaca Jesucristo itàacái, iwàwacutá nacái cáinináca naicácani, néenásàiricáináni, Jesucristo ìwalíisená.

La verdadera riqueza

³ Aibacaalí yéewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, càmicaalí nacái abédanama íiwitáise yeebáidacaténá yái báisíiri tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yéewáidéericaté iyú wenàiwica, càmicaalí nacái yeebáida yái tàacáisi icàlidéerica càinácaalí iwàwacutáaná wáyaca, yá cáimacáica iicácawa. ⁴ Máini cachàinica iicáca yáawawa meedá áibanái íicha, quéwa càmita báisi yáaliawa, ibatàa abéeri wawàsipiná, càmita yáaliawa. Cáuláicaca íiwitáise máiníciná iwàwa icuísaca íichawa áibanái canéri iwèni tàacáisi ìwalíise; yá idécanáami natàaníca náapichawáaca chàinisíiri iyú, yá báawaca áibanái iicáca nía

náimacáiná náalíacasa nacàlidaca máiní cáalíacáiri iyúni. Néese càmita yáalimá abédanamata náiwitáise náapichawáaca, yá nadàbaca nacuíśáyacacawa máiní báawéeri iyú. Néese nadàbaca nayúunáidaca báawaca áibanái íiwitáise canánama. Càmita náalimá manuíca náináidaca nawàwawa áibanái ìwali.
⁵ Néese napéliyacacawa mamáalàacata níai báawéeyéica íiwitáise, càmlíyéica yáalía báisíiri tàacáisi ìwali. Nacàlidaca naináwanáwa meedá neebáidáanása Jesucristo itàacái, quéwa càmita neebáida báisíiri iyúni. Nacàlidacáita naináwanáwa càì needácaténá nalíwa plata. ⁶ Báisíta weedáca walíwa cawèníiri wàyacaalí càide iyúwa Dios iwàwáaná, quéwa yái cawènírica iyaca wawàwalicu Dios imàacacáiná casímáica wía cayábacaalí waicáca wàasuwa Dios imàaquéerica walí, matuíbanáicaalí nacái wía cawèníiri wawàsi íicha. ⁷ Canápináta meedá cáinináaná waicáca cawèníiri wawàsi, bàaluitécáiná canáca watéeri wáapichawa wamusúacaalíte waicá èeri; càita nacái canácata watéeripiná wáapichawa wàacaalíwa èeri íicha.
⁸ Néese wadèñacaalí wayáapináwa, wabàlepiná nacáiwa, yásí yéewa casímáica wawàwa. ⁹ Quéwa cawinácaalí iwàwéeyéica càasuca, neebáidaca Satanás itàacái, yáalimáidacáiná nía namàníinápiná nabáyawanáwa, yá nacaláacawa Dios íicha, yá nabáyawaná íibàaca nía càide iyúwa trampa íibàacaalí cuwèesi ráunamáita. Néese máiní nawàwa namànica madécaná báawéeri wawàsi máiwitáiséeri iyú, yái báawéerica càmlírica iyúudàa wenàiwica, néese iwatàidéerica nía yéetácáisi iriculé, càide iyúwa wenàiwica isicùmacaalíwa depuìwéeri úni yáaculé. ¹⁰ Cawinácaalí wenàiwica cáininéerica íicáca plata, imànica macái báawéeri íiwitáaná yeedácaténá iríwa mamáalàacata plata. Abénaméeyéi nacái cáininéeyéica íicáca plata nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha nacutácaténá mamáalàacata plata, néese nadéca needáca nalíwa manuísíwéeri yúuwichàacáisi, íná achúmaca nawàwa siùca nàuwichàacáináwa.

La buena lucha de la fe

¹¹ Quéwa pía, Timoteo, píacata Dios yàasu wenàiwicaca íibaidéerica Dios irípiná, íná piúca píichawa macáita yái báawéerica namànírica. Píalimáida macái pichàini iyúwa pìyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pía Dios icàaluíniná, peebáida itàacái, cáininá nacái piicácani, pìidenia piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú.
¹² Píalimáida macái pichàini iyúwa pimànicaténá cayábéeri ùwicái Dios irípiná. Yácata cayábéeri ùwicáica: yái picàlidáanáca báisíiri tàacáisi íiméerica iwàwacutá wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái. Càì iwàwacutá pimànica, yásí peedápiná piriwa picáucawa càmlíri imáalàawa. Dioscáiná imáidacaté pía

pimànicaténà càì. Dios imáidacáináté píá, íná yéewa picàlidacaté cayába piináwanáwa madécaná wenàiwicanái yàacuésemi peebáidáaná Jesucristo itàacái. ¹³ Siùcade Dios, yái yèerica nacáuca, macáita yái iyéerica, yéemìlaca yái nuchùullánáca píá. Jesucristo nacái yéemìlaca yái nuchùullánáca píá, yái Jesucristo icàlidéericaté cayábéeri tàacáisi, icàlidacaté nacái iináwanáwa machacànìiri iyú Poncio Pilato irí. ¹⁴ Iná nuchùullia píá Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, pimàni macáita càide iyúwa nuchùulláná píá. Picá piwènúada yái tàacáisica, ibatàa abéeri tàacáisi piná, ipíchaná iwàwacutá nùalàaca píá cachàinìiri iyú. Pimàni mamáalàacata càiripináta càide iyúwa nuchùulláná píá àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ¹⁵ Dios imàacapiná Wáiwacali Jesucristo yàacawa néese àniwa yéenáiwana yàanàacaalíwa càide iyúwa abéerita Dios yáallánáwa, chácaalínápiná èeri irìcucaalí. Càipiná Dios imànica abéericáináta Dios máinìiri cayábaca, cachàinìirica nacái náicha canánama; yácata Wacuèriná nacái cachàinìirica áibanái nacuèrinánái íicha canánama; yácata Wáiwacali nacái cachàinìirica áibanái íiwacanánái íicha canánama. ¹⁶ Yái Diosca, yácata abéerita càmlìrica imáalàawa, iyéerica icamaláná irìcuwa canácatalé áiba yáaliméeri yàanàaca mawiéniré irí, máinícáiná mèlumèluiricani. Canácata èeri mìnali iiquéericaté Dios. Canácata nacái èeri mìnali yáaliméeri iicácani. ¡Macáita nàapiná abéerita Dios iyéininá càiripináta, yái Dios cachàinìirica náicha canánama èeri càmlìiri imáalàawa! Báisíta, amén.

¹⁷ Pìalàa níara càasuíyéica idènièyéica cháì èeri yàasu cawèníiri. Pìalàa nía ipíchaná cáimacái naicáca níawawa áibanái íicha. Iwàwacutá nacái càmita manuí nàináidaca nawàwawa nàasu cawèníiri ìwaliwa, càmicáiná yéewa nàasu cawèníiri icùaca nía báawéeri íicha, yá nacái nàasu cawèníiri imáalàapinácawa áibaalípiná. Néese iwàwacutá manuica nàináidaca nawàwawa Dios ìwali icùanápíná nía, yái Dios imàaquéerica walí madécaná wawàsi casímáicaténá wawàwa. ¹⁸ Pichùullia càasuíyéi namànica cayábéeri áibanái irí nayúudàacaténá nía. Cayába namànicaalí áibanái irí cayábéeri manuísíwata nadènìacáiná manùba cawèníiri. Iwàwacutá casímáica nàaca catúulécaneéeyéi irí càinácaalí wawàsi catúulécaneéeyéi imáapuèrica. ¹⁹ Càasuíyéi imànicaalí càì, yásí nadènìapínáca cawènisíwéeri nàasuwa áiba èeriwa, yái nacáuca báisìirica càmlìrica imáalàawa.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, pimàni cayába píibaidacaléwa Dios imàaquéericaté pirí picàlidáanápíná yái báisìiri tàacáisica. Picá peebá èeri mìnánái yàasu tàacáisi canéeri iwèni, casaquèeri nacái. Áibanái nacái nawàwa natàaníca nàapichawáaca chàinisìiri wawàsi iyú nàasu tàacáisi cachìwéeri ìwaliwa. Náimaca cáalíacáicasa nía

quéwa càmita báisí náalíacawa. Picá peebá nalí. ²¹ Abénaméeyéi nadéca neebáidaca nàasu yéewáidacalési cachìwéeri, yá nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha.

Nusutácué Dios ícha pirípinácué imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú.

2 TIMOTEO

Saludo

¹ Núa Pablo nubànua pirí cuyàluta. Núacata abéeri apóstol Jesucristo ibànùerica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Jesucristo ibànùaca núa Dios ímacáináté imàacáanápíná wenàiwica nadènìaca nacáucawa càmfiri imáalàawa cawinácaalí iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ² Nubànua pirí cuyàluta, Timoteo cáininéerica nuicáca càiride iyúwa nuìriwa. Nusutáca Wáaniri Dios ícha pirípiná, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínapíná pirí cayábéeri mawèníri iyú, naicáanápíná nacái pipualé, namàacáanápíná nacái pìyaca matuìbanáiri iyú.

Dar testimonio de Cristo

³ Nusutáca Dios ícha pirípiná èeríapi, táiyápi nacái, yá nùaca Dios irí cayábéeri pìwali, yái Dios nuíbaidéerica irípiná, nuèrica nacái icàaluíníná matuìbanáiri iyú nùyacáiná machacàníri iyú càide iyúwaté nùawirináimi yàaná Dios icàaluíníná. ⁴ Macái yàawiría nusutácatáita Dios ícha pirípiná, máiní nuwàwa nùaca nuicáca pía, nuwàwalicáiná achúmacaté piwàwa manuísíwata nuèpùacaalítéwa pícha. Iná nuwàwa nuicáca pía àniwa casímáicaténá nuwàwa manuísíwata. ⁵ Yá nùaca Dios irí cayábéeri pìwali nùalíacáináwa peebáidaca Jesucristo itàacái báisíiri iyú macái piwàwalicúsewa. Quéechatécáwa pírumi Loida uípidená, píatúami nacái Eunice uípidená, neebáidacaté Jesucristo itàacái, yá nùalíacawa báisíiri iyú peebáidáaná nacái.

⁶ Iná càì nùalàaca pía: Càide iyúwa wapucúadacaalí quichái capèrùacaténáni, càita nacái iwàwacutá picáucaidaca chàinisi Dios imàaquéericaté pirí numàacacaalíté nucáapiwa pìwali; yá pimàni píibaidacaléwa cachàiníiri iyú, yái íibaidacalésica Dios imàaquéericaté pirí, ichùulièrica nacái pimànica. ⁷ Píalimá pimànica píibaidacaléwa cachàiníiri iyú yái íibaidacalésica Dios imàaquéericaté pirí, Dioscáiná idéca yàaca walí Espíritu Santo. Yái Espíritu Santo càmfirita cáalu imànica wía, néese ichàiniadaca wía wáibaidacaténá Dios irípiná, imàaca nacái cáinináca waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái, iyúudàaca nacái wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yéewacaténá nacái wamànica macáita cáalíacáiri iyú. ⁸ Picá báì picàlidaca áibanái irí Wáiwacali iináwaná. Picá nacái báì pía nùwalíse, yái nùuwichàanácawa presoíri iyú Wáiwacali irípiná nucàlidacáiná iináwaná. Néese pìidenà yùuwichàacáisi nùapicha wacàlidacáiná tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Píalimá píidenìaca piùwichàanápínáwa yácáiná Dios yàaca pichàini. ⁹ Dios idéca

iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Ichùuliaca wàyaca mabáyawanéeri iyú nacái. Càmitaté iwasàa wía, imáida wía nacái ìwalíse yái wamànírica wachàini iyúwa. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, imáida wía nacái íináidacáinátéwa imàníinápínaté walí cayábéeri mawèníiri iyú, cáininácáináté nacái iicáca wía ìwalíse yái cayábéerica Cristo Jesús imàníripínacaté walí. Bàaluitécáiná èeri ipíchawáiseté, néenialíté cáinináca Dios iicáca wía. ¹⁰ Siúcade Dios imàacaca wáaliacawa cáinináca iicáca wía, iwàwa nacái imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú. Càì yáasáidaca walíni: Ibànùacaté Jesucristo, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Jesucristo idéca imáalàidaca wáicha yái yéetácáisica imàaquéeripíná wéetácawa méetàuculé Dios ícha càiripínáta, íná càmita quirínama iwàwacutá cáaluca waicáca wéetáanápínáwa. Wéetácaalíwa, yá wéetápinácawa Dios icáapirícuta, íná càmita cáalu wía. Jesucristo idéca nacái imàacaca wáaliacawa wáyáanápínacué càiripínáta wacáuca càníiri imáalàawa yáapichawa weebáidacaalí Jesucristo itàacái.

¹¹ Dios idéca ichùuliaca nucàlidáanápíná yái tàacáisica. Yá ibànùaca núa iyúwa apóstol nuéwáidacaténá wenàiwicanái iyú yái tàacáisica. ¹² Iná siúcade nùuwichàacawa presoíri iyú. Quéwa càmita báì núa ìwalíse yái nùuwichàanácawa Jesucristo irípiná, nualíacáiná ìwali yái nuebáidéerica, yái Jesucristoca, nualíaca nacáiwa báisíiri iyú cachàiníiricani icuacaténá núa yéewanápíná nuebáidaca itàacái mamáalàacata àta yàanàacataléta àniwa.

¹³ Píà picàlidaca machacàníiri iyúni yái tàacáisi càide iyúwaté péemlaná nucàlidaca piríni. Peebáida mamáalàacata Cristo Jesús itàacái, cáininá piicáca Dios, wenàiwicanái nacái càide iyúwa Cristo Jesús ichàiniadáná píà. ¹⁴ Picúa cayába yái tàacáisi cayábéerica Dios imàaquéericaté pirí, ipíchaná áibanái iwènúadacani. Picúa cayábani Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu iyéerica wawàwalicu, ichàiniadéerica nacái wía.

¹⁵ Píalíacawa macáita Asia yàasu cáli néeséeyéi nadéca namàacaca núa abéerita. Càita nacái nawènúacatéwa nuícha níara Figelo, Hermógenes nacái, yaté càmita nayúudàa núa quirínama idécanáamité romanonái yúucaca núa presoíyéi ibànaliculé. ¹⁶ Quéwa Onesíforo idéca iyúudàaca núa, íná nusutáca Dios ícha iicáanápíná napualé, níái Onesíforo icapèèricúséeyéica, yácáiná Onesíforo idéca iyúudàaca núa madécaná yàawiría, yá ichàiniadacaté nuwàwa. Càmitaté báì ipáchiaca núa éwita presocáaníta núa presoíyéi ibànalicu. ¹⁷ Néese idécanáamité Onesíforo yàanàaca aléi Roma ìyacàlená iriculé, yaté icutáca núa mamáalàacata àta yàanàacataléta núa cháì presoíyéi ibànalicu. ¹⁸ Yá nusutáca Dios ícha iicáanápíná Onesíforo ipualé, imàni nacái irí cayábéeri néenialípiná

Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. Píalíaca nacáiwa Onesíforo iyúudàcaté wía nacái wàyacaalíté néeni Efeso iyacàlená irìcu.

2

Un buen soldado de Jesucristo

¹ Iná Timoteo, nuíquérica càiride iyúwa nuìriwa, pimàaca Dios ichàiniadaca pìiwitáise Cristo Jesús ichàini iyú, yái imànírica pírì cayábéeri mawèníri iyú pìyacáiná abédanamata yáapicha. ² Bàaluité péemìaca nucàlidaca yái tàacáisica madécaná wenàiwica yàacuésemi. Siùcade iwàwacutá péewáidaca áiba aslanái, pichùulla nacái nacàlidaca Jesucristo itàacái. Iwàwacutá cayábéeyéica íiwitáise, yeebáidéeyéica tàì íiméeri iyú, imàníyéica nacái machacàníri iyú càide iyúwa náimáaná. Iwàwacutá nacái náalíaca néewáidaca áibanái wenàiwica iyú yái tàacáisica.

³ Pìidenì piùwichàanáwa Jesucristo irípiná wáapicha wía yéewáidéeyéica wenàiwica Jesucristo itàacái iyú càide iyúwa cayábéeri úwisàiri lidenàná yùuwichàanáwa imànicaténá càide iyúwa íiwacali iwàwáaná. ⁴ Péemì comparación: Uwisàiri càmita ìya càide iyúwa càmíyéi úwi, néese yeebáidaca íiwacali iríwa iwàwacáiná isímáidaca íiwacaliwa, yái imáidéericani. Càita nacái iwàwacutá pimàacaca píawawa Cristo Jesús irí píibaidacaténá irí cachàiníri iyú. ⁵ Iwàwacutá pimànica càide iyúwa wenàiwica isàiwicacaalí deporte imawènladacaténá áibanái. Canáca yéewaná yeedáca iríwa cawèníri premio yái coronaca, càmicaalí isàiwica machacàníri iyú càide iyúwa nachùnìaná deporte. Càita nacái iwàwacutá péewáidacawa cachàiníri iyú, píibaida nacái machacàníri iyú pimànicaténá macáita càide iyúwa Jesucristo iwàwáaná; yásí yàaca pírìwa cawèníri piàpinácaalíwa chènuniré. ⁶ Iwàwacutá pimànica càide iyúwa wenàiwica íibaidacaalí ibànacalewa cachàiníri iyú, yá yáalimá iyáaca idàbáanéeri ibànacale iyacanáwa. Càita nacái iwàwacutá píibaidaca cachàiníri iyú Jesucristo irí, néese yáapínaca pírìwa cawèníri chènuníisérica. ⁷ Píináidacawa cayába íwali yái tàacáisi siùquéerica tàacáwa nucàlidaca pírì, yásí Wáiwacali imàacaca píalíacawa macáita piwàwacutéerica píalíacawa íwali.

⁸ Píalimápiná pìidenìaca piùwichàanáwa piwàwalicaalí Jesucristo, yái wenàiwica Dios imicháidéericaté yéetácáisi íicha. Yácata rey David itaquérinámi nacái, yái Jesucristoca. Càì nucàlidaca yái tàacáisica íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁹ Yá nàuwichàidaca núa nucàlidacáiná yái tàacáisica. Yá nadéca nadacùaca núa cadena iyú cháì presoíyéi ibànalìcu, càide iyúwa cabáyawanéeri. Quéwa yái Dios itàacáica, càmita náalimá nadacùacani, néese

áibanái icàlidaca yàacawa mamáalàacatani. ¹⁰ Iná nuìdenì macái yùuwichàacáisi nalípiná níai wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa. Càì nùuwichàacawa yéewanápiná neebáidaca Cristo Jesús itàacái iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná nàyaca yáapicha cáimiétacanéri iyú, nacamaláná mèlumèlúri irìcu nacáíwa càiripináta.

¹¹ Báisiiricata yái tàacáisica íiméerica:

Weebáidaca Jesucristo itàacái, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, íná càica wíade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawanámi íichawa. Yá wàypiná nacái Jesucristo yáapicha càiripináta;

¹² wàidenìacaalí yùuwichàacáisi Jesucristo irípiná, yá wacùapináca macáita yáapicha áiba èeriwa; quéwa wáimacaalí càmítasa yàasunái wía, càita nacái íimapináca càmíta yàasunái wía;

¹³ cawàwanáta wawènúadapiná wáiwitáisewa íicha, quéwa Jesucristo imànipiná macáita càide iyúwa íimáaná càmícáiná yéewa iwènúadaca íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali.

Un trabajador aprobado

¹⁴ Picàlida nalí àniwani, yái tàacáisi nucàlidéericaté pírì ìwali, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Píalàa nía Dios iicápiná ipíchaná natàaníca náapichawáaca chàinisíiri iyú canéri iwèni wawàsi ìwali. Canéerica iwèni yá tàacáisi natàaníríca ìwali. Natàanícaalí càiri canéri iwèni wawàsi ìwali, càmíta nayúudàa wenàiwica, néese báawaca namànica wenàiwicanái íiwitáise cawínácaalí yéemièyéica nàasu tàacáisi, íná càmíta neebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. ¹⁵ Píalimáida macái pichàini iyúwa píibaidacaténá cayábéeri iyú Dios irípiná, casíimáicaténá Dios iicáca yái pimànírica, càide iyúwa abéeri yàasu wenàiwica íibaidacaalí cayába, yá càmíta iwàwacutá báicani ìwalíse yái imànírica. Yá picàlidaca machacàníiri iyú nalíni, yái tàacáisi báisíríca Dios itàacáica. ¹⁶ Picá pitàaní wenàiwica yáapicha natàanícaalí máiwitáiséeri iyú cháì èeriquéi yàasu tàacáisi cachìwéeri ìwali, méetàuculéeri tàacáisi nacái, níacáiná itàanlíyéica máiwitáiséeri iyú càiri wawàsi ìwali naméeràidaca wenàiwica déeculé Dios íicha, nàyacaténá iyúwa càmíná Dios iwàwa. ¹⁷ Yái nàasu tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica máiní báawaca imànica wenàiwicanái íiwitáise. Nàasu tàacáisi idàwinàacawa wenàiwicanái iwàwalícu càide iyúwa cháunási ibadéericawa iyáacaalí yàacawa wainá máuláiquéerica. Càita néewáidaca wenàiwica níara Himeneo, Fileto nacái. ¹⁸ Nadéca naméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha. Nadéca nawènúadacani. Naçàlidaca nachìwawa meedá càì: Náimaca idécasa ichàbacawa wáicha yái namichàanácawa yéetácáisi íicha. Càita nadéca báawaca namànica abénaméeyéi íiwitáise íná càmíta neebáida

Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. ¹⁹ Quéwa cachàinírica càiripinátani, yái Dios itàacái báisírica, càide iyúwa manuíri íba wabàlùadéeripiná íinata manuísíwéeri capìi. Iyaca nacái tàacáisi íba ìwali, yái tàacáisi íiméerica: “Wáiwacali yáaliacawa cawinácaalí nái yàasu wenàiwicaca”, càì íimaca. Yá íimaca àniwa: “Cawinácaalí icàlidéeyéica iináwanáwa Wáiwacali yàasu wenàiwicaca nía, neebáidaca nacái itàacái, iwàwacutáca namàacaca náichawa macái nabáyawanáwa namànírica”, íimaca.

²⁰ Péemà comparación: Càasuíri icapèe manuíri irìcu nàyaca madécaná quírápieli íiwitáaná. Nadènlaca abénaméeyéi cawèniyéi quírápieli oro imànicaná, quírameníri plata imànicaná nacái. Iyaca nacái abénaméeyéi quírápieli càmíiyéica cawèni, cáli imànicaná, àicu imànicaná nacái. Yá capìi íiwacali icùaca càiripiná nái cawèniyéica quírápielica, quéwa áibaalípiná yúucaca meedá íichawa quírápieli canéeyéica iwèni. Càita nacái àta alénacaalí nàyaca Wáiwacali yàasunái, yá iyaca nèewi abénaméeyéi càmíiyéica yàasu. ²¹ Iná abéeri Wáiwacali yàasu wenàiwica icùacaalí cayába yáawawa masaquèeri iyú ipíchaná imànica ibáyawanáwa, yásí yáalimá íibaidaca cayába Wáiwacali irípiná, imànicaténá àta càinacaalí cayábéeri íibaidacalési Wáiwacali ichùulièrica imànica, càide iyúwa nacùacaalí cawèníri quírápieli abéerita capìi íiwacali irípiná.

²² Iná picá pimàni càide iyúwa abénaméeyéi ùuculiyéi iwàwáaná imànica meedá, nèese pimàni cayábéeri macái pichàini iyúwa. Peebáida Jesucristo itàacái. Cáininá piicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái. Piya matuíbanáiri iyú náapicha cawinácaalí masaquèeyéica íiwitáise isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo íicha. ²³ Picá pitàani náapicha cawinácaalí iwàwéeyéica itàanica canéeri iwèni wawàsi ìwali càide iyúwa máiwitáiseeyéi càmíiyéica yáaliawa. Píaliacawa natàanicaalí càiri wawàsi ìwali, yá nadàbaca natàanica náapichawáaca chàinisíiri iyú, tàacáisi ùuléeri iyú nacái. ²⁴ Pía íibaidéerica Wáiwacali irípiná iwàwacutá càmita pipélica piacawa, nèese iwàwacutá càmírica calúa píiwitáise macái wenàiwica yáapicha. Iwàwacutá nacái píalíaca péewáidaca wenàiwica cayába. Iwàwacutá nacái píidenlaca piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalí piri báawéeri, càmicaalí nacái nawàwa néewáidacawa. ²⁵ Abénaméeyéi nàuwideca namànica báisíiri tàacáisi. Píalàa nía éeréeri iyú. Iwàwacutá càmita cáimacái piicáca píawawa náicha. Càì iwàwacutá pimànica yéewacaténá cawàwanáta Dios imàacaca nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá yái báisíiri tàacáisica, ²⁶ yéewacaténá nacái Dios iwasàaca nía Satanás ichàini íicha. Satanás idéca íibàaca nía càide iyúwa trampa íibàacaalí cuwèesi. Dios iwasàacaalí nía, yásí náalimá namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná.

3

Cómo será la gente en los tiempos últimos

¹ Iwàwacutá pialíacawa abéeri wawàsi: Aibaalípiná maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá máinípiná càulenáca wenàiwica nàyaca cháí èeri irìcu. ² Máinípiná cáinináca wenàiwica naicáca níawawa áibanái ícha, cáininápiná nacái naicáca plata, máiní cáimacáica naicápiná níawawa áibanái ícha.

Cachàinipiná nacái naicáca níawawa. Natàanípiná báawéeri iyú Dios ìwali. Càmita neebápiná nasèenáí ichùullacawa. Càmita nàapiná cayábéeri tàacáisi quirínama áibanái irí, Dios irí nacái. Caná iwèni naicápiná áibanái yàanáca Dios icàaluíniná.

³ Càmita cáininá naicápiná néenánáíwa. Càmita abédanamata náiwitáise áibanái yáapicha matuñbanáiri iyú. Nacàlidapiná nachìwawa báawéeri iyú áibanái ìwali. Càmita nacùapiná níawawa cayába íná namànipiná macái íiwitáaná báawéeri namàliawalé iyúwa. Caluéyéipiná íiwitáise iyúwa cuwèesináí. Nàuwídepiná namànica macái íiwitáaná cayábéeri. ⁴ Yá nacháawàapiná nanacáiyéiwa nàuwidenái iríwa. Ráunamáita namàni nàacawa nabáyawanáwa máiwitáiseeri iyú ipíchawáise náináidacawa ìwali yái namàníripináca. Yá máiní cayábapiná naicáca níawawa áibanái ícha. Nawàwapiná namànica meedá càinácaalí wawàsi isíimáidéeripiná nawàwa. Càmita nacutápiná náalíacaténá Dios ìwali namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵ Pucháibéeyéipiná íiwitáise, namànipiná càide iyúwa wenàiwica yèeyéica Dios icàaluíniná báisíiri iyú, quéwa nachìwa iyúwa meedá. Càmita namàacapiná Dios icùaca náiwitáise nàyacaténá machacàníiri iyú. Pìawa náicha cawinácaalí imàníiyéica càì.

⁶ Picá plàcawéerida wenàiwica imàníiyéica càì nàyacáiná nèewi abénaméeyéi aslanái ichìwáidéeyéica wenàiwica namàacáanápiná nawàlùacawa nacapèe irìculé. Néese nachìwáidaca máalíawáiseeyéi inanái, bàsabàseeyéi íiwita, máiníiyéi cabáyawanáca, imàníiyéica madécaná báawéeri namàliawalé iyúwa càide iyúwa máiníliná nawàwa namànica.

⁷ Ewita níara inanáica néewáidacáanítawa mamáalàacata áiba tàacáisi wàlisài ìwali, càicáaníta canácatáita náalimá náalíaca néemíaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisi báisíirica.

⁸ Níai cachìwéeyéica nàuwídeca namànica báisíiri tàacáisi, càide iyúwaté pucháiba camàliquéeyéi ípidenéeyéicaté Janes, Jambres nacái. Bàaluité nàuwídeca namànicaté profeta Moisés, icàlidéericaté Dios itàacái. Siùca nacáide, níai báawéeyéica máiní éruca náiwitáise, náináidacawa abéerita báawéeri ìwali. Caná nawèni Dios iicáca nía càmicáiná neebáida Jesucristo itàacái báisíiri iyú. ⁹ Quéwa càmita náalimápiná nawènúadaca wenàiwicanái íiwitáise mamáalàacata macáicáiná wenàiwica náalimápiná náalíacawa máiwitáise nía. Néese

nachàbapinácawa càide iyúwaté nachàbáanáwa, níara pucháiba yùuwidéeyéicaté imànica profeta Moisés.

El último encargo de Pablo a Timoteo

¹⁰ Quéwa Timoteo, pidéca peebáidaca cayába càide iyúwaté nuéwáidáaná wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Píalía nacáiwa càinácaalí nùyaca, càinácaalí nacái nuínáidaca numànica. Píalíacawa càinácaalí nuebáidaca Dios, càinácaalí nacái núalimáidaca mamáalàacata nuéwáidacaténá wenàiwica éeréeri iyú. Píalíacawa cáinináca nacái nuicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái. Píalíacawa càinácaalí nuídeníaca nùuwichàanácawa Wáiwacali irípiná. ¹¹ Píalía nacáiwa càinácaalíté nàuwichàidaca núa, yá nùuwichàacawa Wáiwacali irípiná nuíbaidacáiná irí. Píalíacawa macáita ìwali yái nuchàbáanácátéwa nàuwichàidacaalíté núa Antioquía ìyacàlená irícu, Iconio ìyacàlená irícu nacái, Listra ìyacàlená irícu nacái. Píalíacawa ìwali yái nùuwichàanácátéwa quéwa Wáiwacali iwasàacaté núa náicha canánama. ¹² Báisíta macáita cawinácaalí iwàwéeyéica ìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná nàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá áibanái yùuwichàidapiná níawa Cristo Jesús ìwali. ¹³ Quéwa níái báawéeyéica, nía nacái ichiwáidéeyéica wenàiwica namànipiná nàacawa mamáalàacata nabáyawanáwa cachàiníwanái, yá nachìwáidapiná wenàiwica mamáalàacata, nachìwáidaca nacái níawawa.

¹⁴ Quéwa pía Timoteo, iwàwacutá peebáidaca yái tàacáisica mamáalàacata, pimàni nacái càide iyúwa péewáidáanátéwa, iyúwa nacái píalílanáwa báisíiricata yái tàacáisi péewáidéericawa ìwali, píalíacáináwa néewáidacaté pía báisíiri tàacáisi iyú, níara yéewáidéeyéicaté pía. ¹⁵ Piwàwali píalíacatéwa Dios itàacái ìwali sùmàicatáiseta pía àta siùca nacáide, yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalicuíse. Píalíacawa Dios itàacái ìwali íná yéewa cáalíacáica pía. Píalía nacáiwa peebáidacaalí Cristo Jesús itàacái, yá iwasàapiná píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁶ Macáita yái Dios itàacáica Dios imàacacaté wenàiwica náalíacawa càinácaalíté iwàwacutáaná natànàaca itàacái inùmalicuíse. Íná cayábaca wéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú, wàlàaca nía nacái cachàiníiri iyú namànicaalí nabáyawanáwa. Yá cayábéerica Dios itàacái wéewáidacaténá iyú wenàiwica, wawenúadacaténá náiwitáise Dios irípiná, wáasáidacaténá nacái càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú Dios iicá. ¹⁷ Íná iwàwacutá wía Dios yàasu wenàiwicaca wéewáidacawa Dios itàacái ìwali yéewacaténá wáalíacawa, yéewacaténá nacái wáalimá wamànica càinácaalí cayábéeri wawàsi Dios ichùulièrica wamànica.

4

¹ Nuchùulíia pía manuísíwata Dios iicápiná, Cristo Jesús

iicápiná nacái, yái yàanèeripináca icàlidacaténá macái èeri mìnánái iináwaná ìwali, càinácaalí báawéerica namànica, yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalisewa, níái cáuyéica, nía nacái yéetéeyéimicawa. Nuchùullaca pía manuísíwata Cristo Jesús yàacáináwa néese àniwa icùacaténá macáita. ² Nuchùullaca pía manuísíwata picàlidáanápiná báisíiri tàacáisi wenàiwicanái irí. Picàlida nalíni mamáalàacata éwita càmicaalí nawàwa néemìaca piríni. Píalàa nía cachàiníiri iyú cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa, piwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íchawa. Pimichàida náiwitáise namàninápiná cayábéeri. Picá piméyáa péewáidaca nía càmicaalí neebáida caquialéta, néese péewáida nía éeréeri iyú mamáalàacata. ³ Picàlida nalíni siùcade, mesúnamáicáináta càmita wenàiwica nawàwa néemìaca irí yái tàacáisi báisíirica. Néese nacutápiná nalíwa meedá máini madécaná yéewáidéeyéipiná nía, icàlidéeyéipiná nali abéerita tàacáisi nawàwéerica néemìaca, càinácaalí wàlisàì tàacáisi itiquilíadàidéeripiná nàui. Nàwacáidapiná nalíwa càiyéi yéewáidéeyéica wenàiwica nawàwacáiná namànica nabáyawanáwa nasímáidacaténá níawawa. ⁴ Nawènúapinácawa báisíiri tàacáisi ícha, yá càmita quirínama nawàwapiná néemìacani, néese naméeràacawa meedá neebáidaca èeri mìnánái yàasu tàacáisi cachìwéeri càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná. ⁵ Quéwa pía Timoteo, píináidawa mamáalàacata machacàníiri iyú. Píidenà yái piùwichàanácawa. Picàlida mamáalàacata yái tàacáisi ímèerica Cristo Jesús iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Pimàni cayába macáita píibaidacalécawa càide iyúwa Dios ichùulláná pimànica.

⁶ Iwàwacutá píibaidaca cachàiníiri iyú Dios irípiná núamirìcubàami, yácáiná nuénáiwana idéca yàanàaca nuétacatáipináwa Wáiwacali ìwali, íná nuétápináwa càide iyúwa sacrificio Wáiwacali ìwali. ⁷ Nudéca nuíibaidaca Jesucristo irípiná cachàiníiri iyú càide iyúwa úwisàiri imànicaalí cayábéeri ùwicái. Nudéca numáalàidaca numànica nuíibaidacaléwa Jesucristo irípiná càide iyúwa wenàiwica imáalàidacaalí ipianícawa carrera ìwali. Càmitatè nuwènúawa Dios ícha, néese nuebáidaca yái tàacáisi báisíirica mamáalàacata. ⁸ Càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwica irí, yái wenàiwica ipianíricatéwa carrera ìwali imawèniadaca nacái áibanái, càita nacái siùcade ìyaca nulí nùasu cawèníiri chènuniré, Wáiwacali yèeripináca nulí yàacaalíwa néese àniwa, numànicáiná cayábéeri machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná. Yái Wáiwacali, cayábéerica íiwitáise, icùaca wenàiwica machacàníiri iyú, yùuwichàidapiná nacái báawéeyéi. Càmita nulípiná abéerita yàacani, yái cawèníirica, néese yàapiná cawèníiri macái wenàiwica irí cawinácaalí máini iwàwéeyéica

iicáca Wáiwacali yàacawa néese àniwa cáininácáiná naicácani.

Instrucciones personales

⁹ Pimàni macáita càide iyúwa iwàwacutáaná pimànica piàcaténáwa nùatalé mesúnamáita. ¹⁰ Nuwàwacutáca pía, Demascáiná idéca imàacaca núa abéerita cáininácáiná iicáca èeri mìnanaí íiwitáise. Idéca yàacawa Tesalónica iyacàlená néré. Crescente idéca yàacawa Galacia yàasu cáli néré. Tito nacái idéca yàacawa Dalmacia yàasu cáli néré. ¹¹ Abéerita Lucasquéi ìya núapicha. Píà picutáca Marcos pitécaténáni píapichawa iyúudàacáiná núa cayábéeri iyú nuíbaidacaténá Dios irípiná. ¹² Nuwàwacutáca Marcos iyúudàaca núa nubànùacáiná Tíquico yàacaténáwa Efeso iyacàlená néré. ¹³ Idècunitàacá pianàaca nùatalépiná, peedá nulí nùasu ruana nacáiri núuquéeri nùwalísewa, numàaquéericaté Carpo icapèe irìcu, Troas iyacàlená néeni. Peedá nacái nùasu cuyàluta imanùbaca iwawanèericawa. Máini nuwàwacutáca nacái nùasu cuyàluta iwawanèericawa canánama, níai pìrái íimamimica namàníríca cuyàluta piná.

¹⁴ Alejandro yái íibaidéerica hierro idéca imànica nulí báawéeri manuísíwata. Wáiwacali yùuwichàidapínácani ìwalíse yái báawéerica imàníríca. ¹⁵ Piicá píichawa cayábani yái asíalica ipíchaná imànica pìrí báawéeri nacái máinícáina yùuwideca imànica yái tàacáisi wacàlidéerica.

¹⁶ Quéechatécáwa nubàlùacaalítéwa nàacuésemi níai yàcalé íiwacanánáica, yá nucàlidacaté nalí nuináwaná ìwaliwa yái nùuwidenái icháawàanáca nuináwaná ìwali. Yáté canáca áibaquéi yàacawéeridéeripínacaté núa. Macáicata namàacacaté núa abéerita. Nusutáca Dios íicha nalípiná, ipíchaná yùuwichàidaca núa ìwalíse yái namàacáanacaté núa abéerita. ¹⁷ Quéwa Wáiwacali idéca yàacawéeridaca núa, ichàiniadaca nacái nuíwitáise, íná yéewa nudéca numàalàidaca nucàlidaca yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewacaténaté macáita càmiyéi judío néemiaca Jesucristo íináwaná ìwali. Wáiwacali iwasàacaté núa cáalunáiri íicha càide iyúwa idéca nacáicaalí iwasàaca núa león inùma íicha, cháwi quíiréeri nacáirica. ¹⁸ Yá núalíacawa Wáiwacali iwasàanápíná núawa macái báawéeri íiwitáaná íicha, yá itépiná núawa cayábacatalé chènuniré Wáiwacali icùacataléca macáita. ¡Néese macáita nàapíná irí cayábéeri càiripínáta, yái icuèripínáca macáita cáimiétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri irìcuwa càiripínáta! Báisíta, amén.

Saludos y bendición final

¹⁹ Nuwàwali níara Prisca, Aquila nacái, nía nacái Onesíforonáica. ²⁰ Erasto iyamáacatéwa Corinto iyacàlená irìcu. Numàacacaté Trófimo iculuéricawa Mileto iyacàlená

irìcu. ²¹ Pimàni macáita iyúwata píalimáanáta, pìacatéńáwa mesúnamáita nùatalé ipíchawáise unìabéca. Nawàwali pía macáita níái iyéeyéica cháí yàcalé, níái Eúbulo, Pudente nacái, Lino nacái, úa nacái Claudia, macáita nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²² Pía Timoteo, nusutáca Wáiwacali Jesucristo ícha pirípiná ichàiniadáanápíná píiwitáise. Píacué canánama, nusutácué Dios ícha nacái pirípinácué imàníínápínácué pirí cayábéeri mawèńíiri iyú manuísíwata, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

TITO

Saludo

¹ Núa, Pablo, nubànù pirí cuyàluta, pía Tito. Núa íbaidéerica Dios irípiná. Nucàlida tàacáisi nacái Jesucristo inùmalicuise. Numàni càì yéewanápiná macáita wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa neebáidaca Dios itàacái tàì ímèeri iyú, yéewanápiná nacái náalíacawa macáita yái tàacáisi yéewáidéerica wía wáalíacaténáwa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca cháì èeri irìcu. ² Nuíbaida Dios irípiná, nutàaní nacái Jesucristo inùmalicuise núalíacáináwa báisíiri iyúcani Dios yáalimá imàacaca wàyaca yáapicha càiripináta. Yái Diosca, yái càmfírìca cachìwa, icàlidacaté tàacáisi bàaluitésíwa èeri ipíchawáise. Dios icàlidacaté cáimiétacanèeri iyúni, yàanápiná wacáuca càmfíri imáalàawa. Wáalía nacáiwa imànínapíná càì. ³ Siùcáisede Dios imàacaca wáalíacawa tàacáisi ìwali Dios icàlidéericaté. Yá wáalíacawa ìwali yái tàacáisica, Dios ibànùacáinaté wenàiwica néewáidacaténá wía. Yácata yái tàacáisica Dios ichùulièrica nucàlidaca wenàiwicanái irí, yái Dios iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ⁴ Nubànù pirí cuyàluta, Tito. Báisíta, nuicáca pía càiride iyúwa nuìriwa weebáidacáiná Jesucristo itàacái. Nusutáca Wáaniri Dios ícha pirípiná, Jesucristo nacái, yái iwasèericaté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, namànínapíná pirí cayábèeri, namàcáanápiná nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

El trabajo de Tito en Creta

⁵ Numàacacaté pía Creta yàasu iwàwata íinata pimànicaténá yái íbaidacalési càmfírìcáwaca numáalàida numànica nèewi níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Nuwàwa nacái pibàlùadaca ancianonáipíná macái yàcalé imanùbaca nacuèrinánáipínáca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá nacái ancianonái nàyaca càide iyúwaté núumáaná pirí. ⁶ Càita iwàwacutá ancianonái nàyaca: Iwàwacutá anciano ìyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca ìináwaná ìwali, ipíchaná náimaca imànìcassa ibáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idènìlaca abéechúata ínuwa. Yéenibe nacái iwàwacutá neebáidaca Jesucristo itàacái. Iwàwacutá anciano yéenibe nàyaca machacàníiri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca naináwaná ìwali, ipíchaná áibanái náimaca anciano yéenibe nawàwáanása namànica meedá macái báawéeri íiwitáaná, càmitasa nacái neebáida náaniri itàacáiwa. ⁷ Yáciná anciano íbajidaca Dios irípiná, icùacaténá Dios irípiná yàasu wenàiwica, íná iwàwacutá anciano ìyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanái

yáalimá icháawàaca iináwaná ìwali. Iwàwacutá càmírita canùmasée yái ancianoca, càmíri cachàini iicáca yáawawa. Càmita nacái calúa. Càmita nacái icàma. Càmita nacái icuísá íchawa wenàiwica. Càmita íináidawa mamáalàacata yeedácaténá iríwa plata. ⁸ Néese, iwàwacutá anciano itàidaca wenàiwica cayába, cawinácaalí yèepuníyécawa déeculé icapèe íchawa, anciano yeedáanápíná yàataléwa nía, nayamáacaténáwa icapèèricu. Iwàwacutá casímáica nacái anciano imànica yáawamita cayábèeri áibanái irí. Iwàwacutá cáimiétacanèeri, cáaliacáiri nacái, yái ancianoca. Iwàwacutá iyaca machacàníiri iyú. Iwàwacutá anciano yàaca Dios icàaluíníná. Iwàwacutá anciano icùaca yáawawa ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ⁹ Iwàwacutá nacái anciano yeebáidaca tàì íimèeri iyúni yái tàacáisi báisíirica wéewáidéerica iyú wenàiwica yéewanápiná anciano yáalimá yàalàaca wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú, yéewanápiná nacái anciano yáalimá imawèniadaca cachìwéeyéi wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú cawinácaalí cachìwéeyéica yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹⁰ Pibàlùada ancianonáipíná càide iyúwa núumáaná pirí, manùbacáiná wenàiwica càmita neebáida nacuèrinánái itàacáíwa. Manùba wenàiwica natàanica máiwitáiséeri iyú meedá. Nachìwáidaca nacái áibanái wenàiwica. Abénaméeyéi judío yéewáidéeyéica wenàiwica, máini cachìwéeyéica nía cachàiniwanái áibanái ícha, náimacáiná iwàwacutáanása càmíiyéi judío imànica circuncisión idécanáami neebáidaca Jesucristo itàacái. Nachìwacáita meedá, níai judío icàlidéeyéica càiri tàacáisica. ¹¹ Cawinácaalí ancianonái pibàlùadéeyéica iwàwacutá nachùullaca masànáanápíná níara icàlidéeyéica càiri cachìwéeri tàacáisica, níacáiná cachìwéeyéica nadéca nawàlùacawa abénaméeyéi icapèèriculé, néese cachìwéeyéi iméeràidaca wenàiwica báisíiri tàacáisi ícha, canánama níai capíiricuíyéica. Naméeràidaca áibanái néewáidacáiná nía meedá chìwái iyú, càmíirica báisíi tàacáisica, yéewanápiná needáca nalíwa plata nachìwa iyúwa meedá.

¹² Iwàwacutá ancianonái ichùullaca masànáanápíná níara cachìwéeyéica, bàaluitécáiná iyacaté áiba cáaliacáiri Creta yàasu cáli néeséeri. Yá íimacaté yàasu cáli néeséeyéi ìwaliwa: “Níai Creta yàasu cáli néeséeyéi nachìwáidaca áibanái wenàiwica mamáalàacata. Càica níade iyúwa caluéyéi cuwèesi. Inuca nacái nía, càita nacái camùnica nía. Nawàwaca nayáaca nayáacaléwa cadénama meedá, napuníadacaténá natúrawa”, íimacaté yái cáaliacáirica. ¹³ Yái cáaliacáirica Creta yàasu cáli néeséeri itàanícaté báisíiri iyú yàasu cáli néeséeyéi ìwaliwa. Iná plàlà nía cachàiníiri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái neebáidáanápíná tàì íimèeri iyú abéericata yái tàacáisi báisíirica. ¹⁴ Plàlà nía nacái ipíchaná neebáidaca cachìwéeri

tàacáisi áibanái icàlidéerica ichìwa iyúwa, judíonái yàawirináimi yàasu tàacáisimica. Pìalàa nacái nía ipíchaná neebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùulláná namànica, níái càmíiyéica yeebáida báisíiri tàacáisi.

¹⁵ Pìalàa nacái nía cachàiníiri iyú. Cayábacaalí wenàiwicanái íiwitáise, yásí cayábacani macáita yái namàníríca. Néese, báawacaalí wenàiwicanái íiwitáise, yá càmicaalí neebáida Dios itàacái, yásí báawacani macáita yái namàníríca. Càita nàyaca: Náináidacawa báawéeri ìwali, càmita báí nía nabáyawaná ìwaliwa. ¹⁶ Pìalàa nía cachàiníiri iyú, níara cachìwéeyéica. Ewita nacàlidacáaníta naináwaná ìwaliwa Dios yàasu wenàiwicacasa nía, càicáaníta náasáidaca càmita Dios yàasu wenàiwica nía. Náasáidaca càmita Dios yàasunáica nía, namànicáiná wawàsi báawéerica Dios iicá, càmicáiná nacái neebáida càide iyúwa Dios iwàwáaná namànica. Canácatáita namàni cayábéeri.

2

La sana enseñanza

¹ Tito, iwàwacutá péewáidaca wenàiwica nàyáanápíná machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ² Péewáida béeyéi asìlanái ipíchaná nacàmaca, iwàwacutá cáimiétacaná nía, iwàwacutá nacái nacùaca níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá neebáidaca Dios itàacái tàì íiméeri iyú. Iwàwacutá cáinináca naicáca Dios báisíiri iyú. Iwàwacutá nacái nàidenìlaca nàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanáicaalí imàacaca nàuwichàacawa neebáidacáiná Jesucristo itàacái. ³ Càita nacái péewáida béeyéi inanái. Iwàwacutá nàyaca càide iyúwa inanái ìyáaná yeebáidéeyéica Dios itàacái. Iwàwacutá càmita natàaní báawéeri iyú áibanái ìwali. Iwàwacutá càmita nàira mamáalàacata ìracalési ipuíri. Iwàwacutá béeyéi inanái néewáidaca áibanái namànínápíná cayábéeri. ⁴ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái nàyaca machacàníiri iyú néewáidacaténá mánacanái canìríiyéica cáinináanápíná naicáca nanìriwa, néenibe nacáíwa. ⁵ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mánacanái canìríiyéi nacùanápíná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá nacái càmita náináidawa áiba asìali ìwali càmíríca nanìrisíwa. Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mánacanái canìríiyéi náibaidáanápíná néenánái irípináwa nacapèerìcuwa, namànínápíná nacái cayábéeri áibanái irí, namànínápíná nacái càide iyúwa unìri íimáaná ulí. Iwàwacutá mánacanái namànica càì ipíchaná áibanái itàaníca báawéeri iyú Dios itàacái ìwali.

⁶ Càita nacái pìalàaca ùuculliyéi nacùanápíná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. ⁷ Pimàni abéerita yái cayábéerica yéewanápíná pinacáiyéi ùuculliyéica náalíacawa

càinàcaalí iwàwacutáaná nàyaca. Péewáida nía cáimiétacanéri iyú abéta báisíiri tàacáisi iyú. ⁸ Pitàaní nacái báisíiri iyú yéewanápiná áibanái càmita náalimá nacháawàaca pía ìwalíise, yái pitàanínáca. Pitàaní báisíiri iyú càiripináta, báicaténá piùwidenái càmicáiná nàanà piwali wawàsi nacháawàanápíná pía ìwalíise.

⁹ Néese, pialàa nacái níara áibanái yàasu wenàiwica íbaidéeyéica mawèníiri iyú áiba wenàiwica írì neebáidáanápíná càiripináta náiwacali itàacáíwa, càide iyúwa ichùullaná nía. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacali iwàwáaná. Pialàa nía nacái ipíchaná natàaníca lúasi iyú náiwacali yáapichawa, náiwacali ichùullacaalípiná náibaidaca. ¹⁰ Pialàa níara íbaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái írì ipíchaná nayéedùaca náiwacali yàasuwa. Iwàwacutá namànica cayábéeri náiwacali íríwa mamáalàacata, matuíbanáicaténá náapichani, yái náiwacalica. Iwàwacutá namànica cayábéeri mamáalàacata yéewanápiná áibanái nacái neebáidaca walí yái tàacáisi wacàlidéerica Dios ìwali, yái iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa.

¹¹ Cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nàyaca machacàníiri iyú, càide iyúwaté núumáaná píri, Dioscáiná idéca yáasáidaca amaléeri iyú èeri mìnánái írìni náalíacaténáwa iwàwaca iyúudàaca wenàiwica càì: Iwàwaca iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ¹² Dios idéca imànica walí yái cayábéerica, íná yéewa wáalíacawa iwàwacutáaná wayamáidaca wamànica macái wawàsi cà míirica Dios iwàwa. Iwàwacutá nacái càmita wawàwa quirínama wamànica càide iyúwa èeri mìnánái nawàwáaná namànica, níái cà míiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese, idècunitàacá wàyaca cháì èeri írìcu, iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iwàwacutá wamànica cayábéeri, iwàwacutá nacái wàyaca càide iyúwa Dios iwàwáaná wàyaca. ¹³ Càita iwàwacutá wàyaca idècunitàacá wacùaca yàanàaca yái wáalíericawa yàanàanápíná àniwa, yái Jesucristoca. Dios imànica walí cayábéeri Jesucristo ìwalíise. Yái Jesucristo, yácata Wacuèriná cachàinírìca íiwitáise, iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Wacùaca Jesucristo yàanàanápíná àniwa icamalá cachàinírìri írìcuwa, cáimiétacanéri iyú nacái, máiní nacái cachàinírìca íiwitáise icùacaténá macái èeri mìnánái. ¹⁴ Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetácaténátéwa wáichawalíná, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha macáita. Jesucristo imàacacaté yáawawa wáichawalíná masacàacaténá imànica wáiwitáise, yéewacaténá nacái yàasu wenàiwicaca wía, yéewanápiná nacái casímáica wamànica cayábéeri càiripináta.

15 Iná pía Tito, péewáida wenàiwica iyú yái tàacáisi nutànèrica pirí. Pìalàa níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namànínapíná càide iyúwa nutànàaná pirí chái cuyàluta irícu. Pìalàa cachàiníri iyú cawínacaalí càmíyéica yeebáida càide iyúwa nuéwáidáaná wenàiwica. Péewáida nía, pìalàa nía cachàiníri iyú, Dioscáiná idéca ibànùaca pía, pìalàacaténá nía. Picá pimàaca caná iwèni naicáca píasu tàacáisi.

3

Deberes de los creyentes

1 Tito, iyaca áiba wawàsi pimàníripíná: Piwàwali nía, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, neebáidáanápiná nacuèrinánái itàacáíwa, nía nacái náiwacanánái áibanái. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacanánái íimáaná nálí. Iwàwacutá casímáica namànica cayábéeri càiripínáta. 2 Iwàwacutá càmíta quirínama natàaní báawéeri iyú áibanái ìwali. Iwàwacutá càmíta nacái natàaní náapichawáaca chàinisíri iyú. Iwàwacutá nacái naicáca áibanái ipualé. Iwàwacutá nacái cáimiétaquéri iyú naicáca macái wenàiwica càiripínáta.

3 Tito, picàlida nálí àniwani, namànínapíná càide iyúwa nutànàaná pirí, bàaluitécáiná wía macáita wamànicaté wabáyawanáwa. Bàaluité máiwitáiseocaté wía meedá, càmítaté nacái weebáida Dios itàacái. Bàaluité weebáidaca cachìwéeri tàacáisi. Bàaluité wawàwaca wamànica mamáalàacata macái báawéeri íiwitáaná càide iyúwa èeri mìnánái nawàwáaná namànica càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Mamáalàacataté wáináidacawa wamànínapíná wabáyawanáwa. Wawàwacaté wàasupínáwa áibanái yàasu. Áibanái báawacaté naicáca nacái wía. Wía nacái báawacaté waicáyacacawa.

4 Quéwa, éwítaté wamànicáanáta càì, càicáánítaté Dios yáasáidaca walí iicáca wenàiwica ipualé, cáinínáca nacái Dios iicáca wenàiwica, yái Diosca iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. 5 Yásí Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Càmítaté iwasàa wía ìwalíise yái cayábéerica wamàníricaté. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, iicácáínaté wapualé, imàacacáínaté nacái iwàwawa íicha yái báawéerica wamàníricaté. Espíritu Santo ichàini iyú, Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, imàacaca nacái wàyaca wáiwitáise wàlisài yáapichawa, wàyacaténá wàlisài iyú. 6 Dios idéca ibànùaca walí Espíritu Santo iyúudàacaténá wía manuísíwata. Dios yáalimá imànica càì yácáiná Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. 7 Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, yéewanápiná weedáca walíwa Dios íicha wacáuca wàlisài càmíri imáalàawa, wía Dios yéenibeca.

Manuícá wáináidaca wawàwawa Dios ìwali yàanápíná walíni, yái wacáuca càmíri imáalàawa, Dioscáiná iicáté wapualé, mabáyawanacaté nacái iicáca wía.

⁸ Iná báisícáiná nutàacái nutànerica pirí, iná iwàwacutá péewáidaca nía cachàiníiri iyú nùasu tàacáisi iyú, níara yeebáidéeyéica Dios itàacái. Péewáida nía yéewanápiná náalimáidaca cachàiníiri iyú namànicaténá cayábéeri càiripináta. Yái tàacáisi nuéwáidéerica iyú pía, cayábéeri tàacáisica, iyúudàa nacái wenàiwica. ⁹ Iwàwacutá nacái càmita pitàani mamáalàacata áibanái yáapicha canéeri iwèni wawàsi ìwali. Picá péemla cachìwéeri tàacáisi irí wàawirináimi judío icàlidéericaté nachìwa iyúwa. Picá nacái pitàani chàinisíiri iyú áibanái yáapicha càinácaalí ímáaná tàacáisi profeta Moisés itànericaté. Picá picuísáyacawa áibanái yáapicha ìwali, yái wawàsica. Pitàanicaalí càì chàinisíiri iyú, càmita piyúudàa wenàiwica. Canéeri iwèni meedá walítani wacuísáyacacaalíwa mamáalàacata ìwali yái tàacáisica.

¹⁰ Néese áibacaalí yéewáida wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, néese pichùulia iyamáidáanápiná yéewáidaca nía càì. Néese, càmicaalí iyamáida yéewáidaca nía càì, yá píalàani abé yàawiría quiríta imàacáanápiná íchawani. Néese, càmicaalí imàaca íchawani, yá picá pibatàa iyaca náapicha níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹¹ Píalíacáináwa cawinácaalí yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàicáisi iyú, nadéca naméeràacawa báisíiri tàacáisi ícha, iná namànica nabáyawanáwa meedá. Càita náasáidaca cabáyawanáca nía.

Instrucciones personales

¹² Uwé, Tito, iyaca abéeri wawàsi quiríta: Nubànùapíná píatalé Artemas, càmicaalí Tíquico. Yàanàacaalípiná píatalé, píacàatétawa píipunitáidacaténá núa Nicópolis iyacàlená néré, nuínáidacáináwa nuyamáanápináwa néenibàa unìabépinama.

¹³ Piyúudàa nacái yáara abogado ípidenéerica Zenas, Apolos nacái nachùnìacaténá nàasuwa nèepùanápináwa Creta yàasu cáli ícha. Pimàni nalí iyúwa píalimáanáta pimànica, yéewanápiná nadènìaca macáita càinácaalí namáapuèrica nàacaténáwa.

¹⁴ Càita nacái macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá casíimáica nayúudàaca áibanái nadènìacaténá yái namáapuèrica. Namànicaalí càì, yásí cawènica Dios iicáca náibaidacalé namànìirica irípiná.

Saludos y bendición final

¹⁵ Yáta imanùbaca nutànàaca pirí, Tito. Macáita níai núapichéeyéica cháì yeebáidéeyéica Jesucristo, nawàwalica pía. Wawàwali nacái macáita níara píapichéeyéica yeebáidéeyéica

Jesucristo itàacái, cáininéeyéica iicáca wía. Wasutácué Dios
íicha pirípinácué imàníinápinácué pirí cayábéeri, macáitacué
pía.

FILEMÓN

Saludo

¹ Núa Pablo ìyéerica presoíri iyú Cristo Jesús irípiná, nucàlidacáiná iináwaná ìwali, nubànù pirí cuyàluta. Wéenàsàiri nacái yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yái Timoteoca, iwàwalica pía. Wabànù pirí cuyàluta, pía Filemón, wàacawéeriná cáininéerica waicáca ìbaidéerica Dios irípiná wáapicha. ² Wawàwali nía nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá culto picapèe iricu, úa nacái wéenàsàatúa Apphíaca, yá nacái Arquipo, wàacawéeriná yàacawéeridéerica wía wamànicaténá ùwicái wàuwide Satanás ípunitawa. ³ Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué canánama, Wáiwacali Jesucristo nacái, namàníinápinácué pirí cayábéeri manuísíwata, namàacáanápínácué nacái matuíbanáica pía.

El amor y la fe de Filemón

⁴⁻⁵ Nùaca Nucuèriná Dios iríwa cayábéeri pìwali macái imanùbaca nusutácaalí Dios ícha pirípiná, pía Filemón, nuémìacáiná piináwaná ìwali, cáinináca piicáca Wáiwacali Jesús, peebáidaca nacái Wáiwacali itàacái tàì ímèeri iyú, cáinináca nacái piicáca macáita Dios yàasu wenàiwica. ⁶ Nusutáca Dios ícha pirípiná, pía Filemón, yeebáidéerica abédanamata wáapicha, yéewanápiná píalíacawa machacànìiri iyú ìwali macáita yái cayábéerica wadènièrica weebáidacáiná Cristo itàacái. ⁷ Cayábaca nuwàwa manuísíwata píapicha, pía nuénàsàirica, cáininácáiná piicáca núa, íná yéewa manuíca nuínáidaca nuwàwawa; casímáica nuwàwa nacái pichàiniadacáiná nawàwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

Pablo pide un favor para el esclavo Onésimo

⁸⁻¹⁰ Iná éwita Dios imàacacáaníta nuchùuliaca pía Cristo yàasu apóstolcáiná núa nuchùuliacaténá pía ìwali, yái iwàwacutéeripináca pimànica, càicáaníta nuwàwa nusutáca pícha wawàsi manuísíwata cáininácáiná nuicáca pía. Núa Pablo, máini béerica, presoca nacái núa Cristo Jesús irípiná, nusutáca pícha wawàsi Onésimo iwicáu, yái nuiquéerica càiride iyúwa nuìriwa, nuwènúadacáináaté íiwitáise cháì preso ibànalìcu yeebáidáanápíná Jesucristo itàacái.

¹¹ Aibaalíté yái Onésimo ìyacaté pirí canéeri iwèni píasu wenàiwicaca. Quéwa siúcáisede Onésimo yáalimá iyúudàaca pía cayába, càide iyúwa iyúudàaná núa. ¹² Yásí nubànùaca Onésimo píatalépiná àniwa, yái Onésimo cáininéerica

nuicáca manuísíwata. Pimàni irí cayábéeri càide iyúwa pimàníná nulí. ¹³ Iyamáacaalíwa núapichatá, yá cayábaca nuwàwatá, yéewanápiná yáalimá iyúudàaca núa mamáalàacata píamirìcubàata, idècunitàacá presoca núa nucàlidacáiná wenàiwicanáí irí Wáiwacali Jesucristo itàacái. ¹⁴ Càmita quéwa nuwàwa Onésimo iyamáacawa núapicha càmicaalí piwàwa numànica cà. Càmicaalí nacái piwàwa Onésimo iyamáacawa núapicha, yá canáca yéewanáwa iyamáacawa núapicha. Càmita nuwàwa nuchùullaca pía cachàiníiri iyú pimàacáanápíná Onésimo iyamáacawa núapicha. Néese nuwàwaca pimàaca iyamáacawa núapicha càicaalíta piwàwa. ¹⁵ Cawàwanáta Dios imàacacaté Onésimo yàacawa pícha achúma èeríinata, yéewacaténá Dios yèepùadaca pírí càiripinátani. ¹⁶ Càmita quéwa Dios yèepùada pírí Onésimo pìasu wenàiwicapinániwatá meedá. Siùcáisede Onésimo ìyaca pírí cayábéeri ícha pìasu wenàiwica meedá: Ìyaca pírí siùcáisede péenàsàirisíwa Wáiwacali ìwalíisená. Máiní cáinináca nuicácani, quéwa iwàwacutá cáinináca piicácani cachàiníwanái, càmita iyúwa piicáaná áiba wenàiwica meedátá, néese iyúwa piicáaná péenàsàirisíwawa Wáiwacali ìwalíisená.

¹⁷ Piicácaalí núa iyúwa péenàsàiriwa Wáiwacali ìwalíisená, yá nusutáca pícha wawàsi pitàidáanápíná Onésimo cayábéeri iyú càide iyúwa pitàidáaná núa. ¹⁸ Imànicaalítésica pírí báawéeri, imawèniacaalí pícha plata nacái iyéedùacáinaté pìasu, yásí nuíchata peedá yái imawènièrica pícha. ¹⁹ Núa Pablo nutànàaca píríni nucáapi iyúwani nuípidená yáapichawa nupáyaidapíná píawa Onésimo imawèniacále. Picá piimáicha nucàlidacaté pírí Wáiwacali itàacái, pidèniacaténá picáucawa càmlíiri imáalàawa. Numànicáinaté pírí cayábéeri manuí, íná iwàwacutá pimànica nulí cayábéeri peebá nusutáaná pícha. ²⁰ Báisíta, nuénàsàiri, nuwàwaca pimànica nulí cayábéeri peebáidacáiná Wáiwacali itàacái. Písímáida nuwàwa, pía nuénàsàirica yeebáidéerica Cristo itàacái.

²¹ Nutànàa píríni núaliacáináwa báisíiri iyú pimàníinápiná càide iyúwa nuwàwáaná. Núalía nacáiwa pimàníinápiná cachàiníwanái ícha yái nusutéerica pícha. ²² Aiba wawàsi quiríta, pimàni nulí cayábéeri, pichùnà nulí nùyacatáipínáwa, nucùacáiná Dios imàacáanápíná nùacawa pìatalécué nùyacaténácué píapicha, càide iyúwacué pisutáaná Dios ícha nulípiná.

Saludos y bendición final

²³⁻²⁴ Yái Epafras iwàwalica pía, yáca nùacawéeriná presoíríca cháí presoíyéi ibànalícu icàlidacáiná Cristo Jesús iináwaná ìwali. Nía nacái áibanái iyúudèeyéica nuíbaidáanápíná Dios

irípiná, yái Marcos, Aristarco nacái, Demas nacái, Lucas nacái, nawàwalica pía.

²⁵ Nusutáca Wáiwacali Jesucristo ícha imàníinápinácué pírí cayábéeri ichàiniadacaténácué piwàwa.

HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

¹ Bàaluité Dios imàacacaté yàasunái wenàiwica profetanái icàlidaca tàacáisi inùmaliçuise judíonái yàawirináimi irí. Profetanái icàlidacaté Dios itàacái madécaná yàawiría idécanáamité néemàca itàacái náamacani iríçuisewa, yéenáiwanási nacáiri iríçuise nacái. Néeseté nacàlidaca Dios itàacái wàawirináimi irí, wía judíoca. Càité Dios itàanicaté wàawirináimi yáapicha icàlidacaténá nalí máisibáawanáita wawàsi ìwali Dios imàníiripinacaté. ² Quéwa siùca ipíchawáise èeri imáalàacawa, Dios idéca ichùuliaca Iiriwa icàlidáanápíná walí tàacáisi Dios inùmaliçuise, yáasáidacaténá walí Dios íiwitáise càinácaalíté Dios íináidáaná imànínápíná walí. Bàaluité Dios ichùuliaca Iiriwa idàbáanápínaté macái wawàsi. Néese Dios imàacaca Iiri icùanápíná macáita. ³ Dios Iiri icànaca Dios icamaláná mèlumèluíri iyú, cachàiníiri íiwitáise nacái càide iyúwa Dios ìyáaná. Macáita yái Dios Iiri íiwitáise, yá nacái macáita yái Dios Iiri imàníríca yáasáidaca walí Dios íiwitáise. Iná yéewa wáalíacawa báisiiri iyú, Dioscani, yái Dios Iirica, yái icuèrica, ichùulièrica nacái macái wawàsi itàacái máiníiri cachàini iyúwa, macáita yái ìyéerica cháí èeri irícu, chènuniré nacái. Dios Iiri yéetacatéwa wáichawalíná masacàacaténá imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa, yéewanápíná cayábaca wáapicha Dios nacái. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá idéca yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

⁴ Yái Dios Iiri máini cachàiníirica íiwitáise náicha macái ángelnái. Càì wáalíacawa Dioscáiná idéca imàacaca Iiri icùaca macáita, icùa nacái ángelnái. Néese càmita Dios imàaca ángelnái icùaca macáita. ⁵ Canácáiná Dios icàlidáaná ángel irí “Nuìrica píá”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca íimaca Jesús irí: “Nuìrica píá, siùca èeri nudéca numàacaca macáita náalíacawa Nuìrica píá”, íimaca yái Diosca. Càita nacái canáca Dios icàlidáaná ángel ìwali “Nuìricani”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca íimaca Jesús ìwali càiri tàacáisi. Dios íimacaté: “Núacata Yáaniri, yácata nacái Nuìri”, íimaca yái Diosca. ⁶ Quéwa Dios ibànùacaalíté yái idàbáanéeri Iiricawa aléi èeri irículé, yáté Dios íimaca yàasu ángelnái iríwa: “Píacué Nuìri icàaluíniná, macáita píacué nùasu ángelca”,

ímaca yái Diosca. ⁷ Càì Dios ímaca yàasu ángelnái iináwaná ìwaliwa:

“Nudàbaca nùasu wenàiwicawa ángelnáíwa náibaidacaténá nulí, natécáténá tàacáisi caquialénamata càide iyúwa cáuli ipìanáwa; nùasu ángelnái íbaidéeyéica nulí, càica níade iyúwa quichái ipèrù”,

ímaca yái Diosca. ⁸ Quéwa Dios ímaca liri iríwa:

“Pía Dios, picùapíná macáita càiripínáta, picùapíná nía cayába, machacànìiri iyú nacái.

⁹ Casímáica pimànica abéerita cayábéeri. Báawa nacái piicáca báawéeri. Iná núa Picuèriná Dios numàacapíná picùaca macáita casímáiri iyú náicha canánama píapichéeyéica”,

ímaca yái Diosca. ¹⁰ Dios ímaca nacái liri iríwa:

“Pía, Nuíwacali, bàaluité pidàbacaté yái èeriquéi; píacata imànìiricaté macáita ìyéerica chènuniré.

¹¹ Yá macáita yái wawàsica namáalàapínácawa macáita, quéwa pìyapíná càiripínáta. Macáita isìamipínáca nía càide iyúwa bàlesi.

¹² ¡Càide iyúwa wenàiwica ituwìacaalí ibàlewa, yá pituwìapíná yái pidàbacaléca, cháì èeriquéi, chènuníse nacái, pimànínápiná áiba àniwa wàlisài iyú! Quéwa pía, canácatáita piwènúadapíná píiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. Néese piyapíná càiripínátawa, càimíripínáta imáalàawa”,

ímaca yái Diosca. ¹³ Canácatáita Dios imàacaté ángel icùaca yáapicha macáita, ibatàa abéeri piná. Quéwa Dios idéca ímaca liri iríwa:

“Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piùwidenái”,

ímaca yái Diosca. ¹⁴ Iná cachàinica Dios liri íiwitáise náicha ángelnái canánama, níacáiná ángelca, Dios yàasu wenàiwicaca nía meedá, íbaidéeyéica irí. Cáuli nacáiyéica nía macáita, càimíyéica yéewa waicáca watuí iyúwa. Dios ibànùaca nía aléi èeri irìculé nayúudàacaténá wía, wía Jesucristo iwasèeyéipínáca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

2

No hay que descuidar la salvación

¹ Dios idéca itàaníca walí liri itàacái irìcubàawa, yái cachàinìiri íiwitáiseca náicha ángelnái canánama, iná iwàwacutá weebáidaca cayábani, cáalíacáiri iyú nacái yái tàacáisi Dios liri icàlidéerica walí ipíchaná wawènúadaca íicha wáiwitáisewa.

² Bàaluité Dios ibànùaca itàacáíwa ángelnái yáapicha, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí icàlidacaténaté wàawirináimi israelitanái irí càinácaalíté iwàwacutáaná

nàyaca machacànìiri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Cawinácaalíté imànìirica ibáyawanáwa, cà mìirica nacái yeebáida yái tàacáisica, yaté nàuwichàidacani ráunamáita càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná. ³ Càmicáináté náalimá namusúacawa yùuwichàacáisi íicha, íná yéewa wáalíacawa càmita wáalimá wachùuliacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha wawènúadacaalí wáiwitáisewa Jesucristo íicha, yái imànìirica walí càiri cayábéeri manuísíwata iwasàanápíná wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yái Wáiwacali, yácata idàbéericaté icàlidaca yái tàacáisica íiméerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese níái yéemièyéicaté icàlidaca nalíni, nacàlidacaté walíni. ⁴ Càita nacái Dios idéca yáasáidaca walí báisíiricani yái tàacáisica imàacacáináté ichàiniwa yàasu wenàiwicanái iríwa namànicaténá macái íiwitáanáta cachàinìiri wawàsi cà mìirica áibanái idé imànica. Wáalíacawa báisíiricani yái tàacáisica Dioscáiná idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwaliculé, yái imàaquéerica walí chàinisi wáalimáwanama càide iyúwa iwàwáaná, wáibaidacaténá Dios irípiná.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

⁵ Dios càmita imàacapíná ángelnái icùaca wàlisàì èeri wacàlidéerica iináwaná ìwali, yái wàlisàì èeri Dios imànìiripínáca wàlisàì iyú. Néese imàacapíná wenàiwicanái icùaca yái èerica.

⁶ Càita íimaca Dios itàacái profeta itànèericaté:

“Pía Dios, éwita máinícáaníta cachàinica píiwitáise, càicáaníta pidéca picùaca wenàiwicanái, pidéca nacái piicáca wapualé, wía cà míiyéica cachàini.

⁷ Pidéca pidàbaca wía, yá siùcade machawàacaca wía ángelnái íicha achúma èeríinapínáta; quéwa áiba èeriwa pimàacapíná máiníiyéi cachàinica wía wacamaláná mèlumèluíri irìcuwa, wacùacaténá macáita yái pidàbacaléca;

⁸ yá pimàacapíná wachùuliaca macáita”, íimacaté yái profetaca, nàwali níái yeebáidéeyéica Dios. Càita Dios idéca íináidacawa imàacáanápíná wacùaca macáita. Canácata áiba wawàsi cà mìiripíná wacù, wía yeebáidéeyéica itàacái. Quéwa càmitàacáwa wacù macáita siùcade. ⁹ Néese wadéca wáalíacawa Jesús iináwaná ìwali idéca yàanàaca aléi èeri irìculé, yái Dios imàaquéericaté iyaca iyúwa machawàaquéeri ángelnái íicha achúma èeríinaté. Cáinínáca Dios iicáca wenàiwica ínaté iwàwaca Jesús yéetácawa macái wenàiwica íichawalíná. Jesús yùuwichàacaté yái yéetácáisica, íná Dios idéca imàacaca máinìiri cachàinica Jesús, mèlumèluíri icamaláná yáapichawa icùacaténá macáita chènuníise.

¹⁰ Macáita yái wawàsi íyéerica iyaca Dios irípiná, bàaluité nacái Dios idàbacaté macáita. Dios iwàwaca yéenibe macáita

nàyaca cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha chènuniré, icamaláná mèlumèluíri irícu. Ináté iwàwacutá Dios imàacaca Jesucristo yùuwichàacawa cruz ìwali, yéewacaténáté Jesucristo imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwaté Dios íináidáanáwa. Iná Jesucristo idéca imànica macáita yéewanápiná Wáiwitápuca yàacawa, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wía Dios yéenibeca. ¹¹ Jesucristoqueí masaqueérica imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa, imàacacaténá Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéipiná Dios irípiná. Iná yéewa Dios Iiri, wía nacái Dios yéenibeca wadènlaca Wáaniriwa abéerita, yái Diosca. Iná càmita báí Dios Iiri icàlidaca waináwaná ìwali, yéénánáica wía. ¹² Càité Dios Iiri íimaca Yáaniri Dios iríwa. Abéeri profeta itànàacaté yái tàacáisica Dios Iiri inùmàllicuise. Dios Iiri íimacaté:

“Nucàlidapiná piináwaná ìwali nuénánái iríwa, nucántàapiná nacái himnos nàacuésemi níái yeebáidéeyéica pitàacái”, íimacaté yái Dios Iirica. ¹³ Íimacaté nacái:

“Nuebáidapiná Dios itàacái”,

íimacaté yái Dios Iirica. Íimacaté nacái àniwa:

“Cháta nùyaca, náapicha níái nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, níái wenàiwicaca Dios yèeyéica nulí nu-cuèyéipiná”,

íimacaté yái Dios Iirica.

¹⁴ Wía Dios yéenibeca, èeri mìnánáica wía, idènièyéica iináwa, íiraná nacáiwa. Càita nacái Jesús yàanàacaalíté aléi èeri irículé, imusúaca iicá èeri, idèniacaté iináwa, íiraná nacáiwa càide iyúwa macái èeri mìnánái. Jesús ìyacaté cháí èeri irícu iyúwa èeri mìnali, néeseté nanúacani. Càité Jesús yéetácawa wáichawalíná imawèniadacaténáté yái icháawàidéerica waináwaná ìwali, yái Satanásca, idènièricaté ichàiniwa inúacaténáté wenàiwica. ¹⁵ Jesús yéetacatéwa wáichawalíná, íná idéca iwasàaca wía wacalùni íichawa, wía ìyèeyéicaté mamáalàacata iyúwa presoíyéi wacalùni iyúwa idacuèricaté wía, máinícáiná cáalucaté waicáca wéetáanápinátéwa. Siúcáise de càmita iwàwacutá cáaluca waicáca yéetácáisi. ¹⁶ Jesús càmitaté yàanàa aléi èeri irículé iyúudàacaténáté ángelnáita, néese yàanàacaté chènuníise iyúudàacaténá wía yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios iiquéeyéica càiyéide iyúwa Abraham itaquénáinámi. ¹⁷ Ináté iwàwacutá Jesús ìyaca cháí èeri irícu càide iyúwa èeri mìnalisíwa, yéewanápiná ibàlùacawa Dios íipunita íibaidacaténá Dios irípiná càide iyúwa sacerdote íiwacalíná, itàanírira wawicáu Dios yáapicha, imànírira macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, iiquéerica wía nacái catúulécanéeri iyú, wía yeebáidéeyéica itàacái. Jesús íibaidaca iyaca Dios irípiná càide iyúwa sacerdote íiwacalíná imànicaténá walí yái cayábéerica:

Itàaníca wawicáu Dios yáapicha isutácaténá Dios ícha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná ícha. Jesús yáalimá càì isutáca Dios ícha wawàsi Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwallíse, yùuwichàacaténátéwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wáichawalíná. ¹⁸ Jesús yùuwichàacatéwa manuísíwata càide iyúwa èeri mìnali, Satanás nacái yáalimáidacaté Jesús cachàiníiri iyú imàníinápínaté ibáyawanáwa càide iyúwa Satanás yáalimáidáaná macái èeri mìnánái, íná siúcáisede Jesús yáalimá iyúudàaca wía, macái imanùbaca Satanás yáalimáidacaalí wía.

3

Jesús es superior a Moisés

¹ Iná píacué nuénánaíca, Dios yàasu wenàiwicanái, Dios idéca imáidacuéca pía yàasunáicaténá pía. Iná iwàwacutácué píináidacawa cáaliácáiri iyú Cristo Jesús ìwali. Yái Cristo Jesús, yácata Dios yàasu apóstol cayábéeri náicha canánama, Dios ibànuèrica chènuníise icàlidacaténá walí Dios itàacái. Yácata nacái Dios yàasu sacerdote íiwacalíná itàaníríca wawicáu Dios yáapicha isutácaténá Dios ícha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná ícha, yái Cristo Jesús weebáidéerica itàacái. ² Jesús idéca imànica macáita cayábéeri iyú, machacàníiri iyú nacái càide iyúwa Dios ichùulíaná imànica, càide iyúwaté profeta Moisés íibaidáanáté cayába Dios irí icùacaténáté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái, càide iyúwa wenàiwica icùacaalí áiba wenàiwica icapèe. ³ Quéwa iwàwacutá waicáca Jesús cáimiétaquéeri iyú Moisés ícha, càide iyúwa cawinácaalí imàníirica caplì, cáimiétacanéericani caplì ícha. ⁴ Macái caplì ìyéerica, idéca áiba wenàiwica imànicani, quéwa Dios idàbacaté macái wawàsi ìyéerica cháì èeri irícu, chènuniré nacái. ⁵ Càité nacái Moisés, yái Dios yàasu wenàiwicaca, íibaidacaté cayába Dios irípiná icùacaténáté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái. Iwàwacutácaté Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuíse israelitanái irí cainácaalíté Dios íimáanápínaté wenàiwicanái irí Moisés idénáami. ⁶ Quéwa Cristo, yái Dios íirica, icùaca Dios icapèe cayábéeri iyú, càide iyúwa iwàwacutáaná caplì íiwacali líri icùaca yáaniri icapèewa. Càica wíade iyúwa yái Dios icapèeca, wíacáiná yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios iicáca wía càiride iyúwa icapèewa, weebáidacaalí itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú, casíimáiri iyú nacái àta wéetácatalétawa, wacùacaténá Dios imànica walí cayábéeri càide iyúwa íimáaná walí.

Reposo del pueblo de Dios

⁷ Iná iwàwacutá weebáidaca Cristo itàacái, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Espíritu Santo inùmalicuíse. Imacaté: “Siúcade péemíacaalícué yái tàacáisi Dios íiméerica pírí,

8 picácué piwènúada píiwitáisewa Dios íicha càide iyúwaté plawirináimi israelitanái imàníná nàuwidecaalíté namànica Dios bàaluité, iyúwa nacái nàalimáidáanáté naicáwa Dios nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa càinàwàiri.

9 Plawirináimicué yáalimáidacaté iicáwa núa, éwitaté naicácaáníta madécaná cayábéeri numànírica nali núiwitáise cachàiníiri iyúwa cuarenta camuí bàaluité.

10 Ináté máini báawaca nuicácaté náiwitáise níara wenàiwicaca, yaté núumaca nàwali: ‘Máini nawàwa naméeràacawa nuícha càiripináta, càmita nawàwa nucùaca nía, càmita nacái nawàwa nàalíacawa nutàacái ìwali nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa nuchùulianá nía’, càité núumaca.

11 Máinícináté báawaca nuicáca náiwitáise, ínáté núumaca nàwali cáimiétacanéri iyú, càmlínápináté nawàlùawa ìnátalé yái cálica nuchùnièrica nùasunái irípináwa”,

íimacaté yái Espíritu Santoca.

12 Píacué nuénánáica, piicácué píichawa cayába báawacáichacué piwàwa cáuri Dios íicha, piùwidecáichacué pimànica Dios càmicáinácué peebáida itàacái cayába.

13 Néese pimichàidacué píiwitáisewáaca èeri imanùbaca, cachàinícaténácué píiwitáise peebáidáanápinácué Jesucristo itàacái idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu siùcade càide iyúwa tàacáisi íimáaná profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse. Pimichàidacué píiwitáisewáaca ipíchanácué pibáyawaná ichìwáidaca pía, ipíchaná nacái piùwide pimànica Dios. 14 Weebáidacaalí Cristo itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata àta wéetácatalétawa càide iyúwa weebáidáanáté quèechatécáwa, yásí wadèniaca nacái cayábéeri Cristo yáapichawa, yái cawènírica Dios imàaqueeripináca Cristo irí.

15 Iná càì Dios itàacái yàalàaca wía:

“Siùcade, péemìacaalícué yái tàacáisica Dios íiméerica pirí, picácué piwènúada píiwitáisewa Dios íicha càide iyúwaté plawirináimi israelitanái imàníná nàuwidecaalíté namànica Dios bàaluité”,

cài íimaca. 16 Píalíacuéwa profeta Moisés itécaté israelitanái yàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Néeseté macáita néemìaca Dios itàacái icàlidacáináté nali itàacáíwa càinácaalíté iwàwáaná nàyaca machacàníiri iyú, quéwa nàuwidecaté namànica Dios, níara manùbéeyéica, càmitaté nawàwa namànica càide iyúwa Dios ichùulianá nía. 17 Ináté máini báawaca Dios iicáca náiwitáise cuarenta camuí bàaluité, níai imàniyéicaté yàacawa ibáyawanáwa. Yaté néetáacawa manacúali yùucubàa càinàwàiri.

18 Níai càmiyéicaté imàni càide iyúwaté Dios ichùulianá, Dios icàlidacaté nàwali cáimiétacanéri iyú càmlínápináté nawàlùawa

ínatalé yái cáli ípidenácataléca Canaán Dios ichùnièricaté yàasunái irípináwa. ¹⁹ Iná wáaliácawa naináwaná ìwali càmitaté nawàlùawa càmicáináté neebáida Dios itàacái.

4

¹ Dios idéca icàlidaca walíni wáaliácáténáwa báisíiri iyú imàacáanápiná wawàlùacawa irìculé yái wayamáidacatalécawa wàyacaténá Dios yáapicha chènuniré, quéwa iwàwacutá waicáca wáichawa cayába ipíchanácué abénaméeyéi péená càmita náalimápiná nawàlùacawa néré ìwalíise yái càmlínáca neebáida. ² Iwàwacutá weebáidaca wéemìacáináté nacái yái tàacáisi cayábéerica íiméerica Dios iwasàaca wenàiwica yàasu yùuwichàacáisi íichawa, càide iyúwaté israelitanái yéemìanáté, níara wenàiwicaca profeta Moisés yáapichéeyéicaté. Quéwaté yái tàacáisica, càmitaté iyúudàa nía, càmicáináté neebáida càide iyúwa áibanái yeebáidáanáté. ³ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wawàlùapínacawa irìculé yái wayamáidacatalépinácawa, wàyacaténá Dios yáapicha chènuniré. Càité Dios íimaca ìwali yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa Dios yáapicha. Dios íimacaté:

“Máinicáináté báawaca nuicáca náiwitáise, ínáté núumaca nàwali cáimiétacanéeri iyú càmlínápináté nawàlùawa irìculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa núapicha chènuniré”, càité íimaca yái Diosca, éwitaté ichùniacáaníta yái nayamáidacatalépinácátéwa. Wáaliácawa Dios imáalàidacaté imànica macáita íibaidacaléwa idécanáamité idàbaca yái èeriquéi, chènuníise nacái. ⁴ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmalìcuíse sietená èeri ìwali. Iimacaté: “Dios iyamáidacatéwa macái íibaidacalé íichawa sietená èeri irìcu”,

íimaca. ⁵ Quéwa, càmitaté nawàlùawa, càmicáináté neebáida Dios itàacái, càide iyúwaté áiba profeta itànàaná tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Dios íimacaté:

“Càmita nawàlùapínáwa irìculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa núapicha chènuniré”,

íimacaté yái Diosca. ⁶ Néese áibanái iwàlùapínacawa irìculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha chènuniré quéwa càmita níái idàbáanéeyéicaté yéemìaca yái tàacáisi icàlidéerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càmicáináté neebáida Dios itàacái. ⁷ Iná Dios idéca imàacaca áiba wéenáiwánápiná, yácata siùca èeri yéewacaténá wenàiwicanái iwàlùacawa. Dios imàacacaté rey David icàlidaca tàacáisi inùmalìcuíse wáaliácáténáwa wéenáiwáná ìwaliwa. Rey David itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse madécaná camuí idécanáamité profeta Moisés yáapichéeyéi yéetácawa. Càité David itànàacaté Dios itàacái càide iyúwa núumáanácué piri siùca tàacáwa cháí cuyàluta irìcu. David íimacaté:

“Siùcade péemìacaalícué yái tàacáisica Dios ímérica pirí,
picácué piwènúada píiwitáisewa Dios ícha”,

íimacaté. ⁸ Idécanáamité profeta Moisés yéetácawa, yáté Josué icùacaté israelitanái Moisés yáamirìcubàami. Yá Josué itecaté israelitanái Canaán yàasu cáli ínatalé. Quéwa madécaná camuí Josué idénáami, yáté Dios yèepùacaté itàaníca áiba néenáiwana íwali yàasu wenàiwicanái iwàlùacatalépinácátéwa iriculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha. Càita wáalíacawa càmlírita wayamáidacatalépináwa yái cáli Canaán. ⁹ Néese Dios icùaca ìyaca mamáalàacatani, yái wayamáidacatalépinácawa chènuniré wàyacaténá Dios yáapicha, wía yàasu wenàiwicaca.

¹⁰ Níacáiná iwàluèyéipinácawa néré nàyacaténá Dios yáapicha, nayamáidapinácawa náibaidacalé íchawa, nàuwichàacái ícha nacáwa càide iyúwaté Dios iyamáidáanáwa íbaidacalé íchawa, idécanáamité idàbaca macáita yái èeriquéi, chènuníse nacái.

¹¹ Iná iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái mamáalàacata macái wachàini iyúwa yéewacaténá wawàlùacawa iriculé yái wayamáidacatalépinácawa Dios yáapicha chènuniré ipíchaná wamànica càide iyúwaté níai Moisés yáapichéeyémica camínáté neebáida Dios.

¹² Dios itàacái idènlacáiná cáuri Dios ichàini. Máini cachàinírica yái Dios itàacáica, càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica. Quéwa espada yáalimácáita íriadaca íinási, yáapi nacái, néese cachàinírica Dios itàacái macái espada ícha yáalimácáiná iwàlùacawa depuìwalé wawàwalìculé, yáalimá nacái iwàlùacawa iriculé yái wáiwitáise wabèerica áibanái ícha, yá Dios itàacái yáasáidaca asáisi cayábacaalí wáiwitáise, càita nacái báawacaalí wáiwitáise, yái wáináidáanácawa wawàwalìcuìsewa càmlírica áibanái yáalíawa íwali. ¹³ Canácata wéená yáaliméeri ibàacawa Dios ícha, wía Dios idàbéeyéicaté, macái wawàsi nacái Dios idàbéericaté. Dios yáalíaca iicáca wáiwitáise macáita amaláwaca. Néese áibaalípiná iwàwacutápiná wabàlùacawa Dios ípunita wacàlìdàanápiná iri waináwanáwa.

Jesús es el gran sumo sacerdote

¹⁴ Yái Jesús, yái Dios Iirica, yácata sacerdote íiwacaliná cachàiníiri íiwitáise. Jesús ichàbacatéwa macái cáli ìyèeyéica chènuniré àta iwàlùacatalétawa aléera Dios yàatalé chènuníiséerica. Dios Iiri iwàlùacatéwa néré iyúudàacaténá wía, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. Iná weebáidacué Jesús itàacái tàì ímèeri iyú mamáalàacata. ¹⁵ Yái Jesús, yácata sacerdote íiwacaliná itàanírica wawicáu Dios yáapicha, yáaliméerica iicáca watúulécana, wía càmlíyéica cachàini, Jesús yùuwichàacáinatéwa càide iyúwa wàuwichàanáwa. Jesús yùuwichàacatéwa Satanás yáalimáidacaalíténi quéwa càmitaté

Jesús imàni ibáyawanáwa. ¹⁶ Iná wamawiénidacué Dios wáiwitáise iyúwa macàaluínináwaca wasutácaténá Wacuèriná Dios íchawa, yái cáininéerica iicáca wía. Wasutácué Dios ícha iicáanápíná wapualé, imànínápíná nacái walí cayábéeri mawèníiri iyú iyúudàacaténá wía chácaalínácaalí wawàwacutá iyúudàaca wía.

5

¹ Píalíacuéwa judíonái needácaté nèewísewa abéeri néenáwa sacerdote íiwacalínápíná íbaidacaténáté Dios irípiná. Yáté sacerdote íiwacalíná itàanícaté nawicáu Dios yáapicha, imàacacaté nacái ofrenda, inúacaté nacái pìrái iyúwa sacrificio judíonái ibáyawaná ìwalíse, isutácaténáté Dios ícha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná ícha. ² Aibaalíté sacerdote íiwacalíná imànicaté ibáyawanáwa, wenàiwicacáiná meedáni càide iyúwa wía macáita. Inaté yéewa yàalàaca wenàiwicanái éeréeri iyú namànicaalíté nabáyawanáwa níai càimíyéica yáalíawa. ³ Sacerdote íiwacalíná imànicáináté ibáyawaná nacáwa, inaté iwàwacutáca inúaca pìrái iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, càide iyúwaté iwàwacutáaná nacái imànica sacrificio Dios irí macái judíonái ibáyawaná ìwalíse, isutácaténáté Dios ícha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná ícha macáita. ⁴ Canácaté yáaliméeri ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íiwacalíná, wenàiwicanái iicácaténáni cáimiétaquéeri iyú, néeseté iwàwacutá Dios imáidacani íbaidacaténáté Dios irí càide iyúwaté Dios imáidáanáté Aarón, yái idàbáanéerité sacerdote íiwacalínáca. ⁵ Càita nacái Cristo. Càmitaté Cristo idé ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íiwacalíná itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha, néese Dioscata yái càì imàaquéericaté Cristo sacerdote íiwacalínásíwapíná, itàaníríca wawicáu Dios yáapicha, yái Cristo waiquéerica cáimiétaquéeri iyú. Wáalíacawa Dios idéca imànica càì, Dios íimacáináté Cristo ìwali:

“Nuìrica pía, siùca èeri nudéca numàacaca macáita náalíacawa Nuìrica pía”,

íimacaté yái Diosca. ⁶ Càité nacái profeta itànàacaté áiba tàacáisi Dios íiméericaté Cristo irí. Dios íimacaté:

“Sacerdoteca pía càiripínáta, íbaidéerica nulípiná, itàaníríca núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidáanáté nulípiná”,

íimaca yái Diosca. ⁷ Idècunitàacá Cristo ìyacaté cháì èeri irìcu, yáté isutáca yáawawa Dios ícha manuísíwata àta ituíyáa imusúacatalétatéwa ituí ícha. Càité Jesús isutáca yáawawa Dios ícha, yái Dios yáaliméericaté iwasàacani yéetácáisi ícha, ipíchanáté Jesús yéetácawa ipíchawáiseté natàtàacani cruz ìwali. Yáté Dios yéemíaca Cristo isutáaná,

Cristo yàacáináté Dios iyéininá, yeebáidaté nacái Dios itàacái. ⁸ Càité Cristo, éwitaté Dios líricáanítani, càicáaníta yùuwichàacatéwa yéewáidacaténátéwa yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Cristo imànicáináté macáita càide iyúwaté Dios ichùulianáni, íná yéewa Cristo yáalimá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càiripináta, macáita yeebáidéeyéica Cristo itàacái. ¹⁰ Yaté Dios imàacaca Cristo sacerdote íiwacalinápináca, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha càide iyúwa sacerdote Melquisedec imànínáté bàaluité.

Peligro de renunciar a la fe

¹¹ Nuwàwaca nucàlidacuéca pírí madécaná tàacáisi Cristo ìwali yái itàaníríca wawicáu Dios yáapicha. Quéwa máinícué càulenáca nucàlidaca píríni càmicáinacué piwàwa píalíaca péemíacani, càinácaalí íimáaná. ¹² Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái madécaná camuí, íná iwàwacutácué péewáidaca áibanái wenàiwica quéechacáwatá. Quéwa càmitàacá péewáidacué áibanái. Néese iwàwacutá mamáalàacata wéewáidacuéca pía iyú yái wawàsi màulenéerica yáwanáica Dios itàacái yéewáidéerica iyú wía. Pidécuéca pèepùacawa machawàacaca píináidacawa iyúwa sùmài. Iwàwacutá wéewáidacuéca pía màulenéeri tàacáisi iyú càide iyúwa quìrasìi líracaalí íinisi càmicáiná idé iyáaca dàaléeri iinási. Càicuéca píade càmicáiná píalía péemíaca càinácaalí íimáaná yái càulenéeri tàacáisica. ¹³ Cawinácaalí càmlíyéica yáalía yéemíaca càinácaalí íimáaná yái càulenéeri tàacáisica, càica níade iyúwa quìrasìi líréeyéi íinisi. Càmita náalía cayába macái càulenéeri tàacáisi ìwali Dios íiméerica walí, càmita nacái náalía cayábéeri ìwali báawéeri íichaná, càide iyúwa quìrasìi càmlíná idé iyáaca iinási. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí yáaliéerica yéemíaca càinácaalí íimáaná yái càulenéeri tàacáisica Dios íiméerica walí, càica níade iyúwa béeyéi yáaliyéica iyáaca dàaléeri yàacàsi. Nadéca namànica cayábéeri madécaná yàawiría, íná nàináidacawa cayába, náalía nacái cayábéeri ìwali báawéeri íichaná.

6

¹⁻² Iwàwacutá wéewáidacawa wáináidacaténáwa Dios itàacái ìwali iyúwa béeyéi íiwitáise. Bàaluité wadàbacaté weebáidaca Cristo itàacái, yá wéewáidacatéwa idàbáanéeri tàacáisi ìwali, yái tàacáisi wéemièricaté nacàlidáaná walí. Nacàlidacaté walí iwàwacutáaná wawènúadaca wáiwitáisewa Dios írípíná, iwàwacutá nacái wayamáidaca wamànica wabáyawanáwa, itéericaté yàacawa wía yéetácáisi írìculé, iwàwacutá nacái weebáidaca Dios itàacái. Nacàlidacaté walí nacái cáná yéewaná iwàwacutáca wabautizácawa. Nacàlidacaté walí nacái ancianonái namàacaca nacáapiwa wáiwita ìwali wadàbacaalíte

weebáidaca Jesucristo itàacái nasutácaténá walí Dios áibanái yàacuésemi. Bàaluité nacái nacàlidacaté walí Dios imichàidáanápíná yéetéeyéimiwa, yùuwichàidapíná nacái macái báawéeyéi wenàiwica càiripínáta. Bàaluité wéemìlaca cayába yái idàbáanéeri tàacáisica. Iwàwacutá càmìta waimáicha yái tàacáisi màulenéerica wéemièricaté quéechatécáwa, quéwa iwàwacutá wachàbacani siùcade wéewáidacaténáwa quiríta càulenéeri tàacáisi ìwali. ³ Siùcade wéewáidacuéwa càulenéeri tàacáisi ìwali wadàwinàidacaténá wáiwitáisewa cáallacáiri iyú Dios imàacacaalí wamànica càì.

⁴ Aibanáicáiná abénaméeyéi wenàiwica nadéca néemìlaca báisìiri tàacáisi. Náalíacawa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú imàacáaná iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha. Nadéca naicáca càinácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenàiwica íiwitáise namànicaténá cayábéeri. ⁵ Náalíaca nacáíwa cayábéericani yái Dios itàacáica, náalíaca nacáíwa Dios yáasáidáanápíná ichàiniwa áibaalípiná iwàlisàidacaalí yái èeriquéi. ⁶ Néese nawènúadacaalí náiwitáisewa Jesucristo ícha nèepùacaténá nacaláacawa Dios ícha, yá càmìta náalimá nèepùacawa nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná àniwa, namànicáiná báawéeri Dios Iiri irí àniwa náucacaténá náichawani, càide iyúwa nadéca nacáicaalí natàtaacani cruz ìwali àniwa, namàacacaténá áibanái iicáaníca Dios Iiri iquíniná àniwa. Abédanamata namànica náiwitáisewa báawéeyéi yáapicha inuéyéicaté Dios Iiri. ⁷ Càica níade iyúwa waicáaná cáli ìiracaalí unía yúuwàacaalíwa cáli ìwali, Dios imànicáiná cáli irí yái cayábéerica, quéwa cáli idàwinàida báawéeri bànacalé meedá. Péemìlacué comparación: Cáli idàwinàidacaalí bànacalé cayába nalí níái ibànéeyéicani, yásí nacùaca cayábani, yái cálica. Càita nacái Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú wenàiwicanái irí. Neebáidacaalí itàacái, namànicaalí cayábéeri càide iyúwa iwàwáaná, yásí Dios imàaca nalí cayábéeri manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata. ⁸ Quéwa áiba cáli idàwinàidacaalí báawéeri tuíri canéerica iwèni meedá, áwa yúuba nacái, yásí caná iwèni cáli íiwacali iicáca yái cálica, yá yeemáca meedá yái báawéerimica. Càita nacái wenàiwica càmíiyéica yeebáida Dios itàacái: Dios íináidapínáacawa imáalàidáanápíná nía, yásí mesúnamáita neemápináacawa quichái iyú.

La esperanza que nos mantiene firmes

⁹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, éwitacué càì nùalàaca pía, càicáaníta càmìtacué càì nuínáidacawa pìwali, néese nùalíacawa peebáidáanácuéca Jesucristo itàacái iwasàacaténácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁰ Dios icùacáiná wenàiwica machacàníiri iyú, íná càmìta iimáichapíná yái cayábéerica pimàníiricuéca. Càmìta iimáicha nacái

yái piyúudàanáciuéca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái píasáídacaténá cáinináca piicáca Dios, càide iyúwacué piyúudàaná pìacawa nía mamáalàacata nacái. ¹¹ Quéwa máini nuwàwaca macáita cáinináciuéca piicáca áibanái mamáalàacata àta imáalàacatalétawa yái èeriquéi, yéewacaténáciué peedáca piriwa píasu cawèníriwa macáita, yái cayábéerica Dios imàaquéeripináciuéca piriwa. ¹² Càmitacué nuwàwa pèepùà ínucuéca píà àniwa, néese nuwàwa pìyacuéca càide iyúwa níara iyéeyéica siùca Dios yáapicha chènuniré yeedéeyéica iríwa yái cawènírica Dios icàlidéericaté nalí ìwali cáimiétacanéri iyú imàacáanápínaté nalíni neebáídacáínaté itàacái mamáalàacata tàì ìiméri iyú.

¹³ Bàaluité Dios icàlidacaté Abraham irí ìwali yái imàníinápínaté Abraham irí cayábéeri, yásí Dios icàlidacaténi ìpidená yáapichawa, cáimiétacanéri iyú nacái, yéewacaténaté Abraham yáalíacawa Dioscata yái imàníiripinácaté irí yái cayábéerica. Càita Dios icàlidacaté Abraham iríni ìpidená yáapichawa canácáiná áiba cachàiníri Dios ícha, canáca nacái áiba yáaliméri imànica càide iyúwa Dios imàníiná. ¹⁴ Yaté Dios ímaca Abraham irí: “Báisíricata núuma piri, numànipiná piriwa cayábéeri manuísíwata. Numàacapiná nacái manùbéeyéipiná níara pitaquénáiná”, ímacaté yái Diosca. ¹⁵ Dios icàlidacáínaté càì Abraham iríni, íná Abraham icùacaté mamáalàacata matuìbanáiri iyú. Néese càité Dios imànica iríni, imàacacaté quéenibeca yái Abrahamca; yá Abraham idèniacaté ìriwa ìpidenéericaté Isaac, càide iyúwaté Dios ímáaná Abraham irí cáimiétacanéri iyú. ¹⁶ Péemiacué comparación: Aiba wenàiwica báawéeri ìwitáise iwàwacaalí áibanái yeebáídaca itàacái, yá icàlidaca nalíni Dios ìpidená yáapicha, cachàinícáiná wenàiwica íchani, yái Diosca. Néese idécanáami càì icàlidacani, yásí áibanái càmita nawàwa náimaca càmlínápiná báisí itàacái náimacáiná Dios yùuwichàidapínácasa nía. ¹⁷ Quéwa Dios càmita imàni càide iyúwa wenàiwica imàníiná. Néese Dios iwàwacaté yáasáídaca amaléeri iyúni yéenibe iríwa báisíricani yái itàacáica, wía yàasu wenàiwicaca Dios imàaquéeyéipináca irí yái cawènírica càide iyúwaté icàlidáaná walí cáimiétacanéri iyúni. Dios iwàwacaté yáasáídaca amaléeri iyú walíni, imàníinápíná walí macáita machacàníri iyú, càide iyúwaté ímáaná wáalícaténáwa càmliripiná iwènúada íwitáisewa ícha yái wawàsi imàníricaté wáapicha. Inaté Dios icàlidacaténi ìpidená yáapichawa Abraham irí cáimiétacanéri iyú, Abraham yáalícaténatéwa báisíiri iyúcani Dioscata yái imàníiripinácaté irí cayábéeri. ¹⁸ Iná Dios idéca yáasáídaca walíni pucháiba wawàsi iyú, níái pucháiba wawàsi càmlíyéica idé iwènúacawa, yái Dios itàacáica, yá nacái Dios ìpidenáca. Wáalíaca nacái Dios,

yái cachàinírìca ííwítáise, càmlíri yéewa cachíwa itàacái ìwaliwa, ípídená ìwali nacáíwa. Iná yéewa wáalímá manuíca wáináídaca wawàwawa Dios ìwali tàì íméri iyú, yái ichàiniadéerica wawàwa, wía isutéeyéica yáawawa Dios ícha icùanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Yá wadéca weebáídaca itàacái, wáalíaca nacáíwa báisíri iyú iwasàanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ¹⁹ Néese wáalíacáináwa báisíri iyú Dios iwasàanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, íná yéewa cachàinica wáiwítáise weebáídáanápíná Jesucristo itàacái mamáalàcata. Péemlàcué comparación: Càica wíade iyúwa nave lancha nacáiri yèericawa manuíri úni yáacubàa. Yái naveca idènlaca yàasu ancla imiéeriwa yéénúlusi ìwalíri úni yáaculé ipíchaná nave iméeràacawa cáuli iyú, màladàca ichàini iyú nacái. Càita wía nacái. Càmita waméeràawa Dios ícha, wàyacáiná abédanamata Jesús yáapicha, yái iwàlùericatéwa Dios yàatalé, aléera yáawàaná ínatawáise iyéerica templo irícu chènuníiséerica. ²⁰ Jesús iwàlùacatéwa néré yàacùacaténá walí wawàlùanápínáwa néré Dios yàatalé, Dios imàacacáináté Jesús sacerdote íiwacalíná càiripínáta itàaníri wawicáu Dios yáapicha càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidáanáté Dios irí bàaluité.

7

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

¹ Bàaluité Melquisedec, yácata Salem iyacàlená icuèrináca, sacerdote nacáicani íbaidéericaté Dios irípiná, yái Dios chènuníiséerica, itàanícáténáté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Néenialité Abraham imànica ùwicái áiba yàcalé icuèrinánái ípunita iwasàacaténá náicha ìirináwa ípídenéericaté Lot. Néeseté idécanáamité Abraham imawèniadaca nacuèrinánái, yásí Abraham yèepùacawa ùwicái ícha. Yaté Melquisedec yàaca ípunitáídaca Abraham, itàidacaténáténi. Melquisedec isutácaté Dios ícha imàníínápíná cayábéeri Abraham irí. ² Dios iyúudàacaté Abraham, ínáté Abraham imàacaca cawèníri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí. Abraham yèepùadacaté madécaná cawèníri nacuèrinánái ícha, níai nacuèrinánái íbèeyéicaté Abraham ìiriná imanùbacanái yáapicha. Néese macái néená níai diyéyica cawèníyeyi yàasusica, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí ofrenda iyú, Dios iyúudàacáináté Abraham. Melquisedec ípídená ímáanáca “Yái Wacuèriná mabáyawanéerica, icuèrica wía machacàníri iyú”, ímáanáca. Salem iyacàlená ípídená ímáanáquéi “Matuíbanái”; íná Melquisedec icuèricáináté Salem iyacàlená, íná yéewa ímáanáquéi nacái “Yái Wacuèrináca, wía iyéeyéica matuíbanáiri iyú, cayábacáiná wáapicha Dios”,

íimáanáquúi. ³ Profetanái càmitaté nacàlida walí Melquisedec yáanirimi ìwali, yáatúami nacái, yàawirináimi nacái. Càmitaté nacàlida walí càicaalínácaalíté Melquisedec imusúa iicá èeri, càita nacái càicaalínácaalíté yéetáwa. Iná yéewa yái Melquisedec càicanide iyúwa Dios Iiri, abéeri sacerdote iyéerica càiripináta, itàaníríca Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu.

⁴ Iná píináidacuéwa cayába ìwali yái Melquisedec, cachàinírícani macái wenàiwica íicha bàaluité. Cachàinícaté Melquisedec wàawirimi Abraham íicha, ínáté Abraham imàacaca cawèníri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí. Macái néená níái diéyéica yàasusica cawèniyéica, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí, yái cawèníri yàasusi Abraham yèpùadéericaté náicha níái nacuèrinánáica Abraham imàníyéicaté ípunita ùwicái. ⁵ Píalíacuéwa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèricaté. Yái tàacáisi icàlidaca Leví itaquénáinámi ìwali níacata iwàwacutéeyéicaté íibaidaca Dios irí iyúwa sacerdotenái. Dios imàacacaté sacerdotenái yeedáca cawèníri yàasusi ofrenda piná néenánái íichawa, níái israelitaca. Macái néená níái diéyéica yàasusica israelitanái yeedéeyéicaté iríwa, sacerdotenái yeedácaté náicha abéerinama néená iyúwa ofrenda Dios irípiná. Càité sacerdotenái icobra nía, éwita néenánáicáaníta nía, nadèniacáanítaté nacái nàawirimiwa abéerita, yái Abrahamca. ⁶ Quéwa

yái Melquisedec éwitaté camicáaníta Leví itaquérinámini, càicáanítaté yeedáca ofrenda Abraham íicha; macái néená níái diéyéica yàasusica Abraham idènièricaté, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí ofrenda iyú, cachàiníicáináté Melquisedec Abraham íicha éwitaté Dios icàlidacáanítaté Abraham irí cáimiétacanéri iyú imàníinápináté Abraham irí cayábéeri. Melquisedec nacái icàlidacaté cayábéeri tàacáisi Abraham íipidená ìwali yéewacaténaté Dios imànica Abraham irí cayábéeri, Melquisedec yáalimácáináté itàaníca Dios inùmaliçuíse. ⁷ Iná yéewa macáita wáalíacawa cachàinícaté Melquisedec Abraham íicha, yáicáináté Melquisedec yáalimácaté icàlidaca cayábéeri tàacáisi Abraham íipidená ìwali yéewacaténaté Dios imànica cayábéeri cachàiníwanái Abraham irí. ⁸ Chái èeri irícu israelitanái yèewi sacerdotenái yeedáca ofrenda néenánái israelita íichawa; macái néená níái diéyéica yàasusica wenàiwica yeedéerica iríwa, sacerdotenái yeedáca abéerinama néená iyúwa ofrenda Dios irípiná. Quéwa idécanáamité béeyéica níái sacerdoteca, yáté néetácawa, quéwa profetanái natànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuíse Melquisedec ìwali càide iyúwa Melquisedec iyaca nacáicaalí siúcáisede mamáalàacata càiripináta. Iná yéewa wáalíacawa

cachàinírica Melquisedec áibanái sacerdote ícha canánama.
 9-10 Bàaluité Abraham imàacacalíte cawèníri yàasusi ofrenda
 iyú Melquisedec irí, néenialíte càmitàacá imusúa iicá èeri
 yái Abraham itaquérinápínacaté ípidenéericaté Leví, yái
 macái sacerdotenái yàawirimica. Siùca sacerdotenáica níai
 Leví itaquénáinámi, yá needáca ofrenda israelitanái ícha;
 macái néená níai diéyéica yàasusi israelitanái yeedéerica
 iríwa, Leví itaquénáinámi yeedáca abéerinama néená iyúwa
 ofrenda. Bàaluité Abraham idèníatàacáwa nía iiná irícuwa,
 níara Leví itaquénáinámi, Leví nacái, Melquisedec yàacaalíte
 ípunitáidaca Abraham. Iná yéewa wáalimá wáimaca nàwali
 níai sacerdoteca, Leví itaquénáinámica, namàacacaté ofrenda
 Melquisedec irí, yácáináté nàawirimi Abraham imàacacaté
 cawèníri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí madécaná
 camuí ipíchawáiseté namusúa naicá èeri. Càica wáalíacawa
 cachàinírica Melquisedec macái sacerdotenái ícha canánama,
 níai Leví itaquénáinámica.

11 Néeseté madécaná camuí Abraham idénáamité, Dios
 imàacacaté itàacáíwa Israel itaquénáinámi irí. Yáté Dios
 yeedáca Leví itaquérinámi ípidenéericaté Aarón, yéenibe
 yáapichawa náibaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdotenái,
 itàaníyéipínacaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Quéwa
 càmítaté yéewa Aarón itaquénáinámi iwasàaca wenàiwicanái
 Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha càmícáináté sacerdotenái
 yáalimá mabáyawanáca imànica wenàiwicanái. Ináté
 iwàwacutáca Dios ibànùaca Cristo, yái áiba íiwitáaná sacerdote
 Aarón itaquénáinámi ícha, yái Cristo iyéerica càide iyúwaté
 Melquisedec iyáanáté. 12 Dios imàacacáiná walí wàlisài
 íiwitáaná sacerdote, yái Cristoca, íná iwàwacutá iyaca áiba
 wàlisài tàacáisi sacerdote iwali, áiba íiwitáaná tàacáisi profeta
 Moisés yàasu tàacáisi ícha, yái tàacáisi Moisés itànèericaté Dios
 inùmalícuíse. 13 Wáalíacawa iwàwacutáca iyaca wàlisài tàacáisi
 càmícáiná Leví itaquérinámi yái Wáiwacalica, yái Dios itàacái
 icàlidéerica walí iwali. Wáiwacali idènlaca áibata yàawiríawa
 náicha níai sacerdote yàawiríaca. Canácatáita Wáiwacali
 yàawiría yéená íibaidaté Dios irí iyúwa sacerdote. 14 Wáalíacawa
 Judá itaquérinámicaní yái Wáiwacalica. Bàaluité Dios
 íimacaté abéeri Judá itaquérinámi icùanápínáté israelitanái.
 Càmítaté Dios ichùulia profeta Moisés yeedáanápínáté Judá
 itaquénáinámi náibaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdotenái
 itàaníyéipínáté Dios yáapicha wenàiwica iwicáu.

15 Iná wáalíacawa amaléeri iyú iyaca áiba wàlisài sacer-
 dote íiwitáaná, yácáiná Cristo, yácata wàlisài sacerdoteca
 íibaidéerica Dios irípiná càide iyúwaté Melquisedec iyáanáté,
 itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. 16 Bàaluité Dios yeedáca

Leví itaquénáinámi sacerdotenáipináté nía íbaidéeyéipiná irí. Quéwa câmita Dios imàaca walí Cristo sacerdotepiná yàawiría ìwalísewa, néese Dios imàacaca sacerdotecani yái Cristoca, Cristo idèniàcáiná icáuca cachàiníiriwa yái càmírica imàalàawa, càmírica nacái áiba yáaliméeri imàalàidaca. ¹⁷ Wáaliacawa báisíiricani Dioscáiná idéca càì ímaca Wáiwacali irí:

“Sacerdoteca pía càiripináta, íbaidéerica nulípiná, itàaníríca núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidáanáté nulípiná”,

ímaca yái Diosca. ¹⁸ Yái quéechéericaté tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí icàlidacaté nalíni càinácaalíté iyú sacerdotenáí iwàwacutáaná íbaidaca Dios irí, àta Wáiwacali yàanàacatalétaté. Dios idéca iwènúacawa ícha yái quéechéeri tàacáisimica sacerdotenáí ìwalírica, machawàacacáináaté nía, níái sacerdoteca, càmíiyéicaté yáalimá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁹ Níái sacerdoteca náibaidacaté Dios irí càide iyúwaté Dios ichùulianá profeta Moisés icàlidáanápínaté nalíni. Quéwa càmítaté náalimá mabáyawanáca namànica wenàiwica Dios iicá. Néese siùcade wadèniaca Cristo, yái cayábéeri náicha canánama sacerdoteca, mabáyawanéerica imànica wía Dios iicápiná, imàaquéeri nacái wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa.

²⁰ Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéri iyú wáaliacaténáwa báisíiri iyú Dios idéca imàacaca sacerdotecani càiripináta yái Wáiwacalica, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. ²¹ Dios càmítaté icàlida càiri tàacáisi áibanái sacerdote ìwali, níái Leví itaquénáinámica. Néese Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéri iyú wáaliacaténáwa báisíiri iyú idéca imàacaca sacerdotecani càiripináta yái Wáiwacalica. Iná càì Dios ímaca Cristo irí:

“Núa, Picuèriná Dios, nucàlidacaté tàacáisi núipidená yáapichawa cáimiétacanéri iyú yéewacaténá macáita náaliacawa báisíiri iyúcani, yá canácatáita nuwènúadapiná núiwitáisewa ícha. Núumacaté píri: ‘Sacerdoteca pía càiripináta, íbaidéerica nulípiná, itàaníríca núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidáanáté nulípiná’, càité núumaca píri”,

ímacaté yái Diosca Wáiwacali irí. ²² Jesús ìyacáiná sacerdote càiripináta itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha, iná wáaliacawa Jesús idéca imànica walípiná wàlisàì wawàsi Dios yáapicha cayábéeri ícha yái bàaluisàimi wawàsica, Dios imànírícaté israelitanái yáapicha icùanáté nía iyúwa yàasu wenàiwicanáiwa. Yái wàlisàì wawàsi Jesús imàníríca walípiná Dios yáapicha ímáanáca Dios icùanápíná wía càiripináta, Jesús ìyacáiná càiripináta. ²³ Manùbacaté níái sacerdoteca bàaluisàna, Leví

itaquénáinámica, càmicáináté nadé náibaidaca Dios irípiná càiripináta néesetáinátéwa nàacawa, ínáté càmita náalimá natàaníca Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu càiripináta. ²⁴ Quéwa Jesús càmiripiná yéetáwa, íná yéewa íbaidaca Dios irípiná càiripináta iyúwa sacerdote itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha; càmiripiná Jesús imàaca íchawa íbaidacaléwa áiba sacerdote irí, canásíwata. ²⁵ Iná yéewa Jesús yáalimá iwasaaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha báisiiri iyú càiripináta, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái, wamawiénidacáténá Dios wáiwitáise iyúwa Jesús iyacáiná càiripináta isutácáténá Dios ícha walípiná, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha nacái.

²⁶ Iná Jesús, yácata sacerdote íiwacalíná báisiirica íbaidéerica Dios irípiná, yái wawàwacutéerica itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha. Yá mabáyawanéericaní, càmirica nacái yáalimá imànica íbáyawanáwa. Yái Jesúsca, yácata áiba íiwitáaná wenàiwica cabáyawanéeyéi wenàiwica ícha, iyéerica siúcáisede déeculé náicha, Dios imichàidéericaté chènuniré náicha canánama níai cáli chènuníiséeyéica, icùacáténá macáita Dios yáapicha. ²⁷ Càmita iwàwacutá Jesús íbaidaca càide iyúwa áibanái sacerdote íiwacanánái. Iwàwacutácaté nanúaca pìrái namànicaténá sacrificio Dios irí èeri imanúbaca. Quéechacáwa nanúacaté pìrái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa nasutácáténáté Dios ícha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná ícha. Néeseté nanúaca áiba pìrái iyúwa sacrificio àniwa wenàiwicanái íbáyawaná ìwalíse cayábacaténá Dios iicáca náiwitáise. Càmita iwàwacutá Jesús imàni cà, néese Jesús imànicaté abéta sacrificio abé yàawiríata, cawènírica càiripináta, imàacacaté icáucawa wáichawalíná, nanúacaténáténi cruz ìwali, yùuwichàacaténátéwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wabáyawaná ìwalíse. ²⁸ Dios ichùulícaté profeta Moisés yeedáanápínáté Aarón itaquénái náibaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdote íiwacanánái, itàaníyépínacaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Quéwa èeri mìnánái meedá nía, cabáyawanéeyéica. Néeseté madécaná camuí Moisés idenáamité, Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéeri iyú wáalícaténáwa báisiiri iyúcani idéca imàacaca sacerdote íiwacalínácani, yái íirica mabáyawanéerica, imànírica macáita càide iyúwa Dios ichùulíaná, yéewacaténá íbaidaca Dios irípiná càiripináta iyúwa sacerdote íiwacalíná, itàanírica wawicáu Dios yáapicha.

8

Jesús, mediator de un nuevo pacto

¹ Péemiacué cayába, ìyaquéi walí sacerdote íiwacalíná, yái Cristoca, itàanírica wawicáu Dios yáapicha. Cristo idéca

yáawinacawa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita Dios yáapicha. ² Yá Cristo íbaidaca ìyaca iyúwa sacerdote báisíiri templo irìculé ìyéerica chènuniré, Wacuèriná Dios imàníricaté, càníirica wenàiwica imàni.

³ Iwàwacutácaté macái sacerdote íiwacaliná imàaca cawèníiri yàasusi ofrenda iyú Dios irí, iwàwacutácaté nacái inúaca pìrái iyúwa sacrificio Dios irí wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíise yéewacaténáté Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha bàaluité. Iná iwàwacutácaté Jesucristo imàacaca cayábéeri wawàsi nacái Dios irí ofrenda piná. ⁴ Jesucristo ìyacaalícáwa siùca cháí èeri irìcutá, càmita judíonái ibatàa íbaidaca Dios irí templo irìcu iyúwa sacerdotetá, càmicáiná Leví itaquérinàmini, yái Jesucristoca; yá nacái judíonái nadèniaca mamàalàacata néenánáiwa sacerdote íbaidéeyéica templo irìcu inuéyéica pìrái iyúwa sacrificio wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíise càide iyúwaté profeta Moisés ichùullanaté nàawirináimi, manùbacáiná níai judíoca càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Quéwa canéerica iwèni meedáni yái náibaidacaléca siùcáisede, níai judíonái yàasu sacerdoteca, náibaidacáiná cháí èeri irìcu meedá. Nàasu templo, yácata báisíiri templo yéenáiwana meedáni, yái báisíiri templo ìyéerica chènuniré, Dios ìyacàle báisíirica. Càica wáaliacawa bàaluitécáiná ipíchawáiseté profeta Moisés ichùuliaca israelitanái imànica Dios yàasu capìima mabáyawanéeri, yái capìima íimamisíirica, israelitanái isutácatáipiná Dios íicha, yáté Dios íimaca Moisés irí: “Píibaida cáaliacáiri iyú. Pimàni macáita cayába càide iyúwa yái núsáidéerica pìrì capìima yéenáiwana piná manuíri dùli íinatalé íipidenéerica Sinaí”, íimaca yái Diosca. Càité Dios yásáidaca Moisés irí báisíiri templo chènuníiséeri yéenáiwana piná yéewacaténáté Moisés yáaliacawa càinácaalíté iyú iwàwacutáaná namànica Dios yàasu capìima mabáyawanéeri israelitanái isutácatáipinaté Dios íicha cháí èeri irìcu. ⁶ Quéwa siùcáisede Jesucristoca, yái íbaidéerica Dios irípiná iyúwa sacerdote íiwacaliná itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha, yácata imàníirica ìyaca culto máiníiri cayába cachàiníwanái íicha yái culto sacerdotenái imàníirica cháí èeri irìcu. Càita Jesucristo idéca imàacaca wàyaca abédanamata Dios yáapicha Jesucristocáiná idéca imànica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha, Dios icùaná wía. Yái wàlisài wawàsi, cayábéericani bàaluisàimi wawàsi íicha Dios imàníricaté israelitanái yáapicha, Dioscáiná idéca icàlidaca walíni cáimiétacanéeri iyú imàníinápiná walí cayábéeri cachàiníwanái.

⁷ Yái quéechéericaté wawàsi càmita iyúudàa wenàiwicanái cayába imàacacaténá mabáyawanáca nía Dios iicápiná, iná iwàwacutácaté Dios imànica wàlisài wawàsi wenàiwicanái yáapicha. ⁸ Quéwa cabáyawanácaté Dios iicáca níara israelitaca

namànicáináté nabáyawanáwa. Càì ímaca Dios itàacái profeta itànèericaté Dios inùmalicuise:

“Wacuèriná Dios ímaca: Aibaalípiná numànipiná wàlisài wawàsi náapicha níai Israel itaquénáinámica, Judá itaquénáinámi nacái, nuchàanápíná nía cayábéeri iyú.

9 Yái wàlisài wawàsica càmiripiná càide iyúwa bàaluisàimi wawàsi numàníricaté nàawirináimi yáapicha bàaluité numusúadacaalíté nía Egipto yàasu cáli íicha càide iyúwa wenàiwica itécaalí ìiriwa icáapi ìwali. Néese càmicáináté namàni càide iyúwaté nuchùullaná nía, ínáté núucaca nuíchawa nía, ímaca yái Diosca.

10 Néese Dios ímaca àniwa: Aibaalípiná ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá numànipiná náapicha wawàsi àniwa, nuchàanápíná nía, níai Israel itaquénáinámica. Càipíná numànica nalí, núa Nacuèriná Diosca: Numàacapíná nuíwítáise náiwitalicu, náalíacaténáwa nutàacái ìwali nawàwalicuísewa, yéewanápíná neebáidaca machacàníiri iyú càide iyúwa nuchùullaná nía. Yá núapínácata Nacuèriná Diosca, níapínácata nacái nùasu wenàiwica cáininéeyéica nuicáca.

11 Càmita iwàwacutápiná néewáidáyacacawa náalíacaténá nùwali, níai náapichéeyéica, nía nacái néenánáica, macáicáiná náalíapínáca nùwali, macáita púubéeyéi, béeyéi nacái.

12 Yá numàacapínáca nuwàwawa nabáyawaná íicha, càmita quirínama nuèpua nuwàwalica yái báawéerica namàníricaté, ímacaté yái Diosca”,

càì ímaca yái profetaca. 13 Dios idéca icàlidaca walí yái tàacáisica wàlisài wawàsi ìwalírica, yái wawàsi Dios imànírica wáapicha Jesucristo ìwalíise, íná yéewa wáalíacawa Dios idéca iicáca quéechéeri wawàsi càiride iyúwa éwisàimi, yái wawàsi Dios imàníricaté abéta israelitanái yáapicha, Leví itaquénáinámi íbaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdotenái. Yá idéca imáalàacawa yái éwisàimi wawàsica sacerdotenái ìwalírica, Dioscáiná idéca imàacaca íichawani.

9

El templo terrenal y el templo celestial

1 Quéechatécáwa Dios imànicaté wawàsi israelitanái yáapicha, imàacacaténá Leví itaquénáinámi íbaidaca irí iyúwa sacerdotenái. Yaté Dios icàlidacaté profeta Moisés iríni, càinácaalíté iyú iwàwacutáaná sacerdotenái imànica culto cháì èeri irícu Dios yàasu capìima mabáyawanéeri irìculé, yái manuíri capìima ímamisírica, israelitanái isutácatáipínáca Dios íicha bàaluité. 2 Namànicaté manuíri capìima idènièricaté imàdàanáwa pucháiba. Idèniàcaté inùmawa abéeri yáawàaná.

linatawáise yái capìima inùma wáluméerica ìyacaté idàbáanéeri imàdàanáca ìpidenéerité Mabáyawanéeri. Imàdàaná irìcu ìyacaté abéeri lámpara, àicu cáiwínaca nacáiri iicacánáwa, sietéericaté icamalá imanùbaca. Iyacaté néeni abéeri mesa nacái, naliadéericaté ínata pan namàaquéericaté Dios irí ofrenda iyú sacerdotenái iyáapíná. ³ Bamuchúamibàa capìima irìcu ìyacaté áiba yáawàaná, wáluma cáucuiri iyú. linatawáise yái pucháibáanáca yáawàaná, ìyacaté áiba imàdàaná capìima imáalàanáwa. Yái imàdàaná, yácata Dios ichàini ìyacataléca, yái Dios mabáyawanéerica náicha canánama, ínáté imàdàaná ìpidenacaté Mabáyawanéeri náicha canánama. ⁴ Iyacaté oroíri altar mesa nacáiri ìyéericaté mawiénita pucháibáanáca yáawàaná irí. Neemácaté pumèníri isàni altar ínata nàacaténá Dios icàaluíniná. Iyacaté nacái Dios yàasu yàalusi nacáiri mabáyawanéeri nachanàidéeri macáita ínatabàa oro iyú. Yàalusi nacáiri irìculé náawináidacaté oroíchúa catúa ipuniéchúawa maná iyú, yái pan nacáirica Dios ibànuèricaté nalí chènuníise nayáapíná. Náawináidacaté nacái Aarón yàasu àicu yàalusi nacáiri irìculé, yái Aarón yàasu àicu yèepuèricaté imusúadaca íiwináwa àniwa. Nàyacaté nacái íba yàalusi nacáiri irìcu, níái pucháiba sàabadéeyéica íba Dios itànèyéicaté ìwali itàacáíwa diez namanùbaca tàacáisi israelitanái yeebáidacaténáté iyúwa Dios ichùulianá nía. ⁵ Pucháiba querubín yéenáíwaná ángel càanabáiyéi náipunitawáaca nabàlùacawa nalíwáaca yàalusi nacáiri inùmabàalé ínata, naicáidaca yàalusi inùma irí. Dios ichàini icamaláná icànacaté mèlumèluíri iyú bamuchúamibàa náicha níái querubín yéenáíwanáca. Querubín yàanabái ipùata yàanàacaté iwéréwáaca yàalusi nacáiri inùmabàalé iwicáulé. Yái yàalusi nacáiri inùmabàalé ìpidenéericaté “Dios imàacacatái iwàwawa wabáyawaná ícha”. Sacerdote íiwacaliná idàchìadacaté pìrái íiranámi yàalusi inùmabàalé ìwali yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa israelitanái ibáyawaná ícha. Quéwa canáca nulí èeri cayába siùcade nucàlidáanápíná macáitani ìwali yái wawàsica.

⁶ Càité nachùniaca capìima bàaluité. Sacerdotenái nawàlùacatéwa èeri imanùbaca irìculé yái capìima imàdàanáca idàbáanéerica namànicaténá culto Dios irí càide iyúwaté Dios ichùulianáté nía nàanápínáté Dios icàaluíniná. ⁷ Quéwa abéericata sacerdote íiwacaliná iwàlùacatéwa irìculé yái imàdàaná imáalàidáanáca abé yàawiríata camuí imanùbaca, aléera Dios ichàini icamaláná mèlumèluíri ìyacatáica, yái Dios mabáyawanéerica náicha canánama. Sacerdote íiwacaliná iwàlùacaalítéwa néré, iwàwacutácaté itéca pìrái íiranámi. Itéca pìrái íiranámi yái inuèricaté iyúwa sacrificio ibáyawaná

ìwallisewa, yéewacaténaté Dios imàacaca iwàwawa sacerdote ìiwacaliná ibáyawaná ìicha. Itécaté nacái áiba pìrái ìiranámi sacerdote inuéricaté macái israelitanái ibáyawaná ìwallise, Dios imàacacaténaté iwàwawa nabáyawaná ìicha, yái báawéerica càmlíricaté náalíawa namànicaté. ⁸ Quéwa sacerdotenái imànicaté culto èeri imanùbaca idàbáanéeri imàdáná ìricu nàacaténá Dios icàaluíniná. Càita Espíritu Santo yáasáidaca walí wáalíacaténáwa idècunitàacá namànicaté culto idàbáanéerica capìima imàdáná ìricu, yaté canáca yéewaná macái wenàiwica yàacawa mawiénita Dios irí, canácáinaté áiba yáaliméeri mabáyawanáca imànica nía Dios iicá. Càide iyúwa canáanaté yéewaná nawàlùacawa áiba imàdáná ìriculé naicácaténaté Dios ichàini icamaláná mèlumèlúri, càité nacái canácaté yéewaná wenàiwica nàacawa chènuniré nàyacaténá Dios yáapicha, càmitaté nacái yéewa nàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁹ Iná Espíritu Santo yéewáidaca wía siùca comparación iyú ìwali yái capìimami bàaluisàimica, capìima yàasu wawàsi ìwali nacái. Ewitaté namàacacáaníta ofrenda Dios irí, nanúacaté nacái pìrái iyúwa sacrificio Dios irí imàacacaténaté iwàwawa nabáyawaná ìicha càide iyúwaté ichùulláná nía, càicáaníta càmitaté yáalimá pìrái ìiranámi mabáyawanáca imànica nía Dios iicá, nía yèeyéicaté Dios icàaluíniná pìrái ìiranámi iyú. ¹⁰ Yái bàaluisàimi tàacáisica càmitaté idé ìwallisàidaca wenàiwica ìiwitáise nàyacaténaté machacànìiri iyú, néese yéewáidacáita nía meedá càirínácaalíte yàacàsi Dios imàaquéeri nayáaca, càirínácaalí wawàsi nacái Dios imàaquéeri nàiraca, càinácaalíte iyú nacái iwàwacutáaná nàapìdaca náichawa masacàacaténá Dios iicáca nía. Yái bàaluisàimi tàacáisica ichùullacaté wenàiwica nachùnlanápinaté náinatabàawa; yéewáidacaté nía Dios ìwali nacái, àta yéenáiwana yàanàacatalétaté Dios ichùnlanápinaté cayába wàlisài wawàsi yàasu wenàiwicanái yáapichawa Cristo ìwallise.

¹¹ Quéwa Cristo yàanàacaté. Siùcáisede Cristoca yái sacerdote ìiwacaliná ìibaidéerica Dios irípiná, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. Yá Cristo imànica iyaca walí cayábéeri càmlíricaté wenàiwica yáalíawa ìwali bàaluité. Imichàacatéwa chènuniré, déeculé capìraléeri cáli ìicha, càide iyúwaté sacerdote ìiwacaliná ichàbáanatéwa ìricubàa yái capìima imàdánáca idàbáanéerica. Yá Cristo iwàlùacatéwa templo chènuníiséeri ìriculé, yái báisìiri temploca, cayábéeri ìicha, mabáyawanéeri ìicha nacái yáara capìimami bàaluisàimica. Yái templo chènuníiséerica, càmlírita wenàiwica imànicaléta, càmlírita nacái iya cháí èeri ìricu. ¹² Cristo iwàlùacatéwa ìriculé yái mabáyawanáacataléca náicha canánama, Dios iyacatái chènuníiséerica, quéwa càmitaté Cristo ité chivo ìiranámi, pacá yéenibe ìiranámi nacái; néese Cristo itécaté ìiranátawa iyúwa sacrificio yéetácáinatéwa

macái wenàiwica íchawalíná. Càité iwàlùacawa abé yàawiríata imànicaténaté sacrificio; càmita quirínama iwàwacutá yèepùà imànica sacrificio àniwa. Cristo idéca iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha càiripiná. ¹³ Bàaluité Dios ichùullaca sacerdotenái nadàchìadaca toro íiranámi, chivo íiranámi nacái wenàiwica ìwali níái wenàiwicaca Dios iiquéeyéicaté iiná casaquèeri iyú. Nachùchùaca becerra imenínáami wenàiwica ìwali nacái Dios iicáténá nainá masaquèeri iyú yéewacaténaté nasutáca níawawa Dios ícha àniwa. Macáita yái wawàsica namànicáitaté wenàiwica ínatabàa meedá. ¹⁴ Quéwa cawènicáinaté níara wawàsi bàaluisàimica masacàcaténaté Dios iicáca wenàiwica iiná, jíná yéewa wáaliacawa cawènica Cristo íiraná cachàiniwanái náicha, masacàanápíná imànica wáiwitáise Dios iicápiná! Yácáiná Cristo imàacacaté icáucawa Espíritu Santo ichàini iyú, yái càmlírica imáalàawa. Càité Cristo yéetácawa imànicaténaté càide iyúwa Dios iwàwáaná. Yéetacatéwa iyúwa mabáyawanéeri sacrificio wabáyawaná ìwalíse. Cristo yéetacatéwa wáichawalíná, íná yéewa íiraná masacàaca imànica wáiwitáise canánama ícha yái báawéerica wamàníirica itéericaté yàacawa wía yéetácáisi irìculé. Iná siùcáisede wáalimá wáibaidaca cáuri Dios irípiná.

¹⁵ Inaté càì Jesucristo iyúudàaca wía: Yéetacatéwa wáichawalíná yéewacaténá itàanica wawicáu Dios yáapicha. Càita Jesucristo imànica walípiná wálisài wawàsi Dios yáapicha cayábacaténá Dios iicáca wía. Cristo yéetacáinatéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamàníiricaté idècunitàacá wàyacaté càide iyúwa bàaluisàimi tàacáisi íimáaná. Càité Jesucristo imànica walí yéewanápiná wía Dios imáidéeyéica weedáca walíwa yái cawènírica càmlírica imáalàawa Dios icàlidéerica walí ìwali cáimiétacanéeri iyú yàanápiná walíni. ¹⁶ Péemlàcué comparación romanonái íiwitáise ìwali: Ipíchawáise romanosàiri yéetácawa, yásí itànàaca cuyàluta icàlidacaténáni càide iyúwa iwàwáaná naseríaca yàasumi idècanáami yéetácawa. Quéwa canéeritàacá iwèni yái cuyàlutaca àta náaliacatalétawa báisiiri iyúcani yéetacatéwa, yái itànèericaté cuyàluta. ¹⁷ Iná càmliritàacá cawèni yái cuyàlutaca idècunitàacá cáucani yái itànèericani, íná canáca yéewaná áiba wenàiwica yeedáca nalíwa yàasu cawèníri càide iyúwaté icàlidáaná nalíni. Quéwa yéetacanáamiwa yái itànèericaté cuyàluta, yásí cawènírica nalí cuyàluta, níái yeedéeyéipínaca iríwa yàasumi. ¹⁸ Càité nacái Dios imànicaté quéechéeri wawàsi israelitanái yáapicha, yaté càmliritàacá cawèni yái bàaluisàimi tàacásica àta nanúacatalétaté pírái iyúwa sacrificio. Inaté israelitanái inúaca pírái iyúwa sacrificio cawènicaténaté namànica nalíwa yái

wawàsi Dios imànliricaté náapicha. ¹⁹ Bàaluité profeta Moisés iléecaté Dios itàacái macái israelitanái irí, yái tàacáisi Dios ichùulièrica neebáidaca nàyacaténáté machacàniri iyú Dios iicá. Néese Moisés yeedáca púubanaméeri hisopo yéetaná yàana idènièrica pumèniri ibáináwa. Yá yéepùaca hisopo yéetaná yàana quíréeri lana iyú. Néese ísapíadacaténi pacá yéenibe íranámi iyú, chivo íranámi iyú nacái, yèewladéerica úni yèewi. Yá idàchìadacaté íranámi cuyàluta ìwali, yái cuyàluta idènièricaté Dios itàacái Dios ichùulièricaté israelitanái yeebáidaca. Néese Moisés idàchìadacaté nacái pìrái íranámi macái wenàiwica ìwali, yái pìrái íranámi yèewladéerimica úni yèewi, masacàacaténáté Dios iicáca nía. ²⁰ Néese Moisés ímacaté nalí: “Yácata íranámi, yái pìráimica yéetéerimicawa pibáyawaná ìwalíisecué masacàacaténacué Dios iicáca pía, yéewanápiná cawènica yái wawàsica Dios imànliricuéca píapicha, peebáidáanápiná iyúwa ichùulíanacué pía”, ímacaté nalí yái Moisésca. ²¹ Moisés idàchìadacaté nacái pìrái íranámi Dios yàasu manuíri capìima ìwali, yái nasutácatáipínaca Dios ícha. Idàchìadaca pìrái íranámi macái yàalubáisi imanùbaca ìwali nacái ìyèerica capìima irìcu, nía nacái quírápieli nacáiyéica iwàwacutéeyéicawa nalí culto irípiná nàacaténáté Dios icàaluíniná. ²² Càide iyúwa ímáaná yái bàaluisàimi tàacáisi Dios imàaquéericaté nalí, iwàwacutácaté namànica càiri culto pìrái íranámi iyú batéwa macái wawàsi ìwalíná masacàacaténáté namànicani Dios iicá. Canácaté Dios imàacáaná iwàwawa nabáyawaná ícha càmicaalíte nanúa napìrawa yéewanápináté pìrái íraná imusúacawa náicha wenàiwica ibáyawaná ìwalíise. Iwàwacutácaté pìrái yéetácawa wenàiwica íchawalíná. Càita nacái càmicaalíte Jesucristo yéetáwa wáichawalínátá íranácaténá yàapídadaca wáiwitáisetá, yá canáca yéewaná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íchatá.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

²³ Càité iwàwacutáca nanúaca pìrái iyúwa sacrificio masacàacaténá namànica manuíri capìima pìrái íranámi iyú, capìima yàasu wawàsi nacái, yái capìima ímamisírica, nasutácatáipínaca Dios ícha bàaluité. Yái capìimaca, yácata chènuníiséeri templo yéenáíwanáca. Quéwa yái wawàsi chènuníiséericáwaca iwàwacutácaté cayábéeri íranámi pìrái íranámi ícha, yái pìrái íranámi masaquèericaté imànica bàaluisàimi capìima cháí èeri irìcu. ²⁴ Càmicáináté Cristo iwàlùawa irìculé yái capìima wenàiwica imànliricaté. Yái bàaluisàimi capìimaca yáasáidacáicata walí meedá càiride iyúwa báisíiri temploca chènuníiséeri iicácanáwa. Cristo quéwa iwàlùacatéwa Dios yàatalé chènuniré náicha macái capìraléeri cáli chènuníiséeyéica. Siùca Cristo ibàlùacawa Dios ípunita itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. ²⁵ Camuí imanùbaca

bàaluité israelitanái yàasu sacerdote íiwacaliná iwàlùacatéwa irìculé yái mabáyawanácataléca náicha canánama Dios ichàini icamaláná icànacataléca capìima imàdàaná irìcu. Inaté sacerdote íiwacaliná iwàlùacawa néré madécaná yàawiriaté itécaténá pìrái íiranámi. Càmitaté sacerdote íiwacaliná ité íiranáwa. Quéwa Cristo iwàlùacatéwa chènuniré itécaténá néré íiranáwa, yá càmitaté Cristo imàni càide iyúwa judíonái yàasu sacerdote íiwacaliná imàníná. ²⁶ Iwàwacutácaalíté Cristo iwàlùacawa néré camuí imanùbacatá, yásí iwàwacutá yéetácawa madécaná yàawiriatá èeri idàbacatáise bàaluité àta siùca nacáide. Quéwa siùca ipíchawáise èeri imáalàacawa Cristo idéca iwàlùacawa aléi èeri irìculé imàacacaténaté yáawawa yéetacaténatéwa iyúwa sacrificio abé yàawiríata càiripináta. Càité ichuìdaca wáicha wabáyawaná. ²⁷ Dios icàlidacaté iwàwacutáanápíná macái wenàiwica yéetácawa abé yàawiríata, néese idécanámi néetácawa, yá Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica. ²⁸ Càita nacái Cristo imàacacaté yáawawa yéetacaténáwa iyúwa sacrificio abé yàawiríata yéewanápinaté madécaná wenàiwica ibáyawaná ìyaca ìwali. Néese yàanàapíná àniwa quéwa càmita quirínama yéetácawa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíise, néese yàanàapíná iwasàacaténá yàasu wenàiwicawa, wía icuèyéica yàanàaca.

10

¹ Bàaluité Dios imàacacaté itàacáwa profeta Moisés irí icàlidacaténaté israelitanái iríni yéewanápinaté náalíacawa Dios iwàwaca nàyaca machacànìiri iyú. Quéwa yái bàaluisàimi tàacáisi càmitaté yáasáida nalí amaléeri iyú macáita yái cayábéerica Cristo imànìiripinácaté walí. Iná yái bàaluisàimi tàacáisica càmitaté idé mabáyawanáca imànica wenàiwica Dios iicá, níái inuényéica pìrái iyúwa sacrificio Dios irí camuí imanùbaca nabáyawaná ìwalíisewa nàacaténá Dios icàaluíná. ² Yái bàaluisàimi tàacáisi yáalimácaalíté mabáyawanáca imànica wenàiwicatá, yá nayamáidacaté nanúaca pìrái iyúwa sacrificiotá bàaluitécáiná mabáyawanácaalíté níatá, yá càmitaté nèepùa achúmaca náináidacawa nawàwawa nabáyawaná ìwaliwatá. ³ Quéwa nanúacáinaté pìrái iyúwa sacrificio, yáté nawàwalica nabáyawanáwa camuí imanùbaca. ⁴ Càmicáinaté yéewa toro íiranámi, chivo íiranámi nacái imáalàida wenàiwica ibáyawaná.

⁵ Iná Cristo iwàlùacatéwa aléi èeri irìculé, yáté íimaca Dios irí: “Pía, Dios, càmita quirínama piwàwa wenàiwicanái inúaca pìrái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalíisewa, càmicáiná yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná, néese

pidéca pibànùaca núa iyúwa wenàiwica nuétácaténáwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse.

⁶ Càmita quirínama casímái piicáca wenàiwicanái inúaca ipìrawa iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, càmicáiná yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná.

⁷ Iná núumacaté pìrí: ‘Nudéca nùanàaca aléi èeri irìculé càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi pinùmalicúise numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios’ ”,

íimacaté yái Cristoca. ⁸ Quéechatécáwa Cristo íimaca càmita quirínama Dios iwàwa sacrificio, càmita quirínama nacái casímáica iicáca wenàiwica inúaca pìrái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, éwita Dios itàacái bàaluisàimi ichùullacáanítaté namànica cà. Càmita quirínama cayába Dios iicáca nàasu sacrificio, càmicáiná yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná. ⁹ Néese Cristo íimaca Dios irí àniwa; “Nudéca nùanàaca aléi èeri irìculé numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios”, íimacaté yái Cristoca. Yái tàacáisica íimáanáca Cristo imáalàidáanápínaté macáita sacrificio bàaluisàna imàacacaténaté yáawawa iyúwa sacrificio náamirìcubàa, yéetáanápínatéwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse. ¹⁰ Idéca mabáyawanáca Dios iicáca wía wáibaidacaténá abéerita Dios irípiná, Jesucristo imànicáináté càide iyúwaté Dios iwàwáaná imàacacáináté yáawawa iyúwa sacrificio yéetáanápínáwa abé yàawiríata càiripínata wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse.

¹¹ Iyaca sacerdote judíosàiri inuérica pìrái iyúwa sacrificio Dios irí israelitanái ibáyawaná ìwalíse èeri imanùbaca. Namànica yái sacrificio bàaluisànamica madécaná yàawiríá éwita càmicáaná yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná.

¹² Quéwa Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápínáwa iyúwa sacrificio wenàiwica ibáyawaná ìwalíse càiripínata. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá yáawinacatéwa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha.

¹³ Siùca Jesucristo iyamáacawa chènuniré idècunitàacá Dios imawènìadaca íicha yùuwidenái. Yásí áibaalípiná Dios imáalàidapíná imawènìadaca Jesucristo yùuwidenái. ¹⁴ Yácáiná Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápínáwa wáichawalíná abé yàawiríatá, yaté mabáyawanáca imànica wía Dios iicápiná càiripínata, wía Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa wáibaidacaténá abéerita Dios irípiná. ¹⁵ Espíritu Santo nacái icàlidaca walí tàacáisi wáallacaténáwa báisìliri iyúcani càmita iwàwacutá Jesucristo yèepùà yéetácawa wáichawalíná àniwa. Càité Espíritu Santo íimaca:

¹⁶ “Aibaalípiná ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá numànipíná nàapicha wàlisài wawàsi àniwa núcùanápíná nía,

núa Nacuèriná Diosca. Càipiná numànica nalí,
 núa, Nacuèriná Diosca. Numàacapiná nuíwitàisewa
 nawàwaliculé, náalíacaténáwa nutàacái ìwali
 náiwitalicuwa, yéewanápiná neebáidaca machacàníri
 iyú càide iyúwa nuchùulianá nía,

17 càmita quirínama nuèpua nuwàwalica nabáyawaná, yái
 báawéerica namàníricaté”,
 ìmacaté yái Espíritu Santoca. 18 Dios idéca imàacaca iwàwawa
 wabáyawaná íicha, íná càmita quirínama iwàwacutá wanúaca
 pírài iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalíisewa.

Debemos acercarnos a Dios

19 Iná píacué nuénánáica, siùcáisede manuíca wáináidaca
 wawàwawa wáalimáanápíná wawàlùacawa macàaluínináta
 iriculé yái mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios ìyacàle
 chènuníiséerica, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná,
 itéenápinaté néré íiranáwa, Dios imàacacaténá iwàwawa
 wabáyawaná íicha. Càité Jesucristo yàacùaca wáapunápiná
 yéewanápiná wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa.
 20 Jesucristo idéca yàacùaca walí wàlisài àyapu cáuri
 wawàlùacaténáwa iriculé yái Dios ìyacàleca chènuníiséerica.
 Yái Jesucristo yácata wáapuná cáurica imàaquéerica
 wamawiénidaca Dios, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná,
 néese imichàacatéwa chènuniré déeculé macái chènuníiséeri
 cáli íicha. Péemiacué comparación: Bamuchúamibàa judiónái
 yàasu templo irícu ìyacaté manuíri yáawàaná wáluma cáucuíri
 iyú ibàlièricaté Dios ichàini wenàiwicanái ituí íicha. Inaté
 canáca yéewaná wenàiwica nàacawa Dios yàatalé. Quéwaté,
 Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, yaté yái manuíri
 yáawàanáca icacanácatéwa bamuchúamibàa cáli iwérénama,
 pucháibawaca yèewi, wáalíacaténáwa wáalimá wàacawa
 Dios yàatalé siùcáisede Jesucristo yéetácái ìwallíse. Yá
 nacái Jesucristo iináca, càicanide iyúwa yái yáawàanámica,
 iwàwacutácáinaté Jesucristo iiná icacanácawa cruz ìwali
 yéetacaténáwa wáichawalíná yéewanápinaté yàacùaca walí
 wáapunápiná wàacaténáwa Dios yàatalé. 21 Iyaca walí Jesús
 yái sacerdote íiwacalíná cachàiníirica, íibaidaca Dios irípiná,
 itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. Jesúscata yái icuèrica
 Dios yàasu templo chènuníiséerica, icuèrica nacái wía, wía
 Dios yéenibeca. 22 Iná wamawiénidacué Dios wáiwitáise
 iyúwa, wàacaténá icàaluíniná báisíiri iyú. Wáibàacué wawàwa
 nacáiwa Dios iwéré cachàiníiri iyú yeedáanápíná wía yàataléwa,
 yácáiná Jesús íiraná idéca yàapíidaca wáiwitáise wabáyawaná
 íichawa, Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná. Iná càmita
 iwàwacutá achúmaca wáináidacawa wawàwawa wabáyawanámi
 ìwaliwa, yácáiná Espíritu Santo masacàcaté imànica

wáiwitáise wabautizácaalítewa úni yáaculé. ²³ Cachàinicué wáiwitáise mamáalàacata Dios ìwali, picácué nacái wawènúada wáiwitáisewa Dios íicha, néese weebáidacué Jesucristo itàacái tàì ìiméeri iyú càide iyúwa wacàlidáaná waináwanáwa weebáidáaná, yácáiná Dios imànipiná waliwa macáita yái cayábéerica càide iyúwaté icàlidáaná walíni cáimiétacanéeri iyú. ²⁴ Wamichàidacué wáiwitáisewáaca cáininácaténá waicáyacacawa cachàiniwanái mamáalàacata, wamànicaténá nacái cayábéeri. ²⁵ Picácué wayamáida wàwacáidáyacacawa wamànicaténá culto, wàaca nacái Dios icàaluíniná. Picácué wamàni càide iyúwa náiwitáise iyáaná níara abénaméeyéi càmíiyéica ìwacáidáyacawa wáapicha, néese wachàiniadacué wawàwawáaca siùcade. Iwàwacutá càì wamànica cachàiniwanái mamáalàacata wáaliácáináwa mawiénica Wáiwacali yéenáiwana yàanàacatáipiná, èeri imáalàanápiná nacáíwa.

²⁶ Wamànicaalí wàacawa wabáyawanáwa mamáalàacata wéemìacadénáami yái báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali, yá canáca walí quirínama áiba yéetéeripináwa iyúwa sacrificio wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, canácáiná áiba Jesucristo íicha Dios iiquéeri càiride iyúwa cawèníiri yéetáanápináwa wáichawalíná. ²⁷ Iná wáucacaalí wáichawa Jesucristo, yá iyaca walí wapíchalépiná abéta Dios yàasu yùuwichàacáisi máiníiri caiyéinináca, cáaluíri waicáca, yá nacái manuíri quichái caluérica, ipucuéricawa ìyaca cachàiníiri iyú, yeeméeripináca Dios yùuwidenái. ²⁸ Bàaluité áibacaalí wenàiwica càmita imàni càide iyúwa Dios itàacái ìimáaná, yái bàaluisàimi tàacáisica profeta Moisés icàlidéericaté nalí Dios inùmalicuíse, néese ìyacaalíté nacái pucháiba wenàiwica, càmicaalí máisiba nacái icháawèeyéicani, náaliácáinaté imànica ibáyawanáwa, yaté càmita nacuèrinánái iicá ipualé, néese nanúacani ráunamáita. ²⁹ Iná píaliacuéwa nàuwichàanápínacawa manuísíwata cachàiniwanái nayamáidacaalí neebáidaca Dios Ìiri namànicaténá irí báawéeri, càide iyúwa nabawàidaca nacáicaalíni nàabàli iyúwa; càide iyúwa nacái casacàaca nacáicaalí naicáca Dios Ìiri íiraná, caná iwèni naicácáiná Dios Ìiri yéetáanáwa wáichawalíná; càide iyúwa nadéca nacáicaalí nataánica nacái báawéeri iyú naquíniwa Espíritu Santo ìwali, yái cáininéerica iicáca wía. Yái Dios Ìiri íiranáca, yácata cawèníirica imànica wàlisài wawàsi Dios imàníirica wáapicha iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Yái Jesucristo íiranáca masacàaca imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa Dios iicápiná. ³⁰ Wáaliacawa Wacuèriná Dios idéca íimaca: “Núacata yái yùuwichàidéeripináca wenàiwica imàníiyéica ibáyawanáwa. Núacata yái yèeripináca nawèni”, íimaca yái Diosca. Idéca íimaca nacái: “Núa Dios, nùuwichàidapiná nùasu wenàiwicawa

namànicaalí nabáyawanáwa”, ímaca yái Diosca. ³¹ ¡Máiníri caiyéinináca yùuwichàacáisi quéi cáuri Dios yùuwichàidacaalí wíawa!

³² Quéwa piwàwalicué càinácaalíté iyú pidàbaca péemìaca yái cayábéeri tàacáisica Jesucristo ìwali, pìidenìacatécué nacái piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalíté píipunita manuíri ùwicái peebáidacáiná Jesucristo itàacái.

³³ Abénaméeyéicué piápichéeyéi nàuwichàacatéwa manuísíwata Wáiwacali iripiná macái wenàiwica yàacuésemi. Aibanái càmíyeyi yeebáida Wáiwacali natàanícaté máiní báawéeri iyú nàwali, naicáani nacái naquíniná, nàuwichàidacaté nacái abénaméeyéi. Achúmacatécué piwàwa nàwali nàuwichàacáinatéwa.

³⁴ Pidécuéca piicáca napualé cáininéeri iyú pitécaténácué nayáapiná, níai piápichéeyéica yùuwichèeyéicatéwa presoíyeyi ibànalicu, neebáidacáinaté Jesucristo itàacái. Pìidenìacatécué nacái piùwichàanáwa casímáiri iyú piùwidenái imelùdacaalítécué plasuwa píaliacáinácuéwa pìdenìaca áiba plasuwa càmíiri imáalàawa chènuniré cayábéeri ícha yái plasumica cháí èeri iricúirica.

³⁵ Picácué piméyáawa, néese manuícué píináidaca piwàwawa Dios ìwali; peebáidacaalícué Dios itàacái tàì íméeri iyú mamáalàacata, yásí yàacué piríwa cawèníiri manuísíwéeri chènuniré. ³⁶ Iwàwacutácué cachàinica píiwitáise mamáalàacata pìidenìacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, pímanícaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná yéewanápinácué peedáca piríwa nacái yái cawèníirica Dios icàlidéericatécué pirí ìwali cáimiétacanéeri iyú.

³⁷ Iwàwacutá wàidenìaca wàuwichàanáwa quiríta wacúanápiná Cristo yàacawa néese, càide iyúwa Dios itàacái ímáaná profeta itànèericaté. Càì ímacaté:

“Caquialésíwata yàanàpináca yái yèeripinácawa néese, càmíirita nacái idècunìawa càiripináta.

³⁸ Nùasu wenàiwica nuiquéerica mabáyawanéeri iyú yeebáidacáiná núa, ìyapiná càiripináta yeebáidacaalí mamáalàacata nutàacái, quéwa iwènúadacaalí nuícha íiwitáisewa icalùni ìwalíisewa, néese càmíita cayába nuicá íiwitáise”,

ímaca yái Diosca. ³⁹ Quéwacué càmíyeyi néená wía, níara iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios ícha icalùni ìwalíisewa, yásí namáalàacawa. Néese wíata yái yeebáidéeyéica Dios itàacái mamáalàacata, Jesucristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

¹ Báisícaalí weebáidaca Dios, yásí wáalíacawa báisíiri iyúcani wawàwalícuísewa Dios imànnínápiná walí càide iyúwa icàlidáaná walíni; báisícaalí weebáidaca Dios, yásí wáalíacawa báisíiri iyúcani iyaca báisíiri wawàsi càmíiricáwa wadé waicáca watuí iyúwa. ² Cayábacaté Dios iicáca abénaméeyéi wàawirináimi israelitanái íiwitáise bàaluité neebáidacáináté Dios.

³ Weebáidacáiná Dios íná yéewa wáalíacawa Dios idàbacaté macáita itàacái iyúwa, macái wawàsi iyéerica cháí èeri irícu, chènuníiséeyéi cáli íinata nacái macáita, íná yéewa wáalíacawa Dios iwènúadacaté wawàsi càmíirica wadé waicáca imànicaténá macáita yái waiquéerica.

⁴ Bàaluité Abel yeebáidaca Dios ínaté imànica càide iyúwaté Dios ichùullianáni. Abel inúacaté ipìrawa iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, isutácaténá Dios íicha imàccáanápiná iwàwawa Abel ibáyawaná íicha. Cayábacaté Dios iicáca yái Abel imànnínáca. Íná mabáyawanácaté Dios iicáca Abel. Quéwa Abel ibèeri íipidenéericaté Caín càmítaté imàni càide iyúwaté Dios ichùullianá. Néese Caín yàacáita Dios irí ibànacale iyacanáwa meedá, càmíiricaté Dios ichùulla wenàiwicanái imàaca Dios irí nabáyawaná ìwalísewa. Ínaté cayábéeri Dios iicáca Abel íiwitáise Caín íicha. Íná éwita Abel yéetáccáanítatéwa madécaná camuí néese siúcade, càicáaníta siúcade wéemíaca iináwaná ìwali, yásí wawàwalica càinácaalíte iyú yeebáidáaná Dios, yá wáalíacawa iwàwacutáaná weebáidaca Dios nacái.

⁵ Bàaluité Enoc nacái yeebáidaca Dios, yaté Dios itécani chènuniré méetáanánamata icáuca yáapichawa. Càmítaté quirínama nàanàaca Enoc cháí èeri irícu Dios itécáináténi. Dios itàacái profeta itànèericaté icàlidaca walí Enoc iináwaná: Ipíchawáiseté Dios itéca Enoc chènuniré, Enoc iyacaté machacàníiri iyú ínaté cayábaca Dios iicáca íiwitáise. ⁶ Quéwa càmita wáalímá wàyaca iyúwa casíimáiná Dios iicáca càmicaalí weebáidani. Wawàwacaalí wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa wáalíacaténá ìwali, iwàwacutáca weebáidaca iyaca cáuri Dios. Iwàwacutá weebáidaca nacái Dios iicáanápiná wapualé, imàaca nacái iwàwawa wabáyawaná íicha, wía icutéeyéicani manuísíwata wáalíacaténá ìwali.

⁷ Bàaluité Noé nacái yeebáidacaté Dios. Néese Dios yàalàacáináté Noé yùuwichàacáisi íichaná, yái ichàbéeripinátéwa ipíchalé, càmíiritécáwaca idé Noé iicáca, ínaté Noé yeebáidaca Dios itàacái. Noé imànicaté manuírí arca lancha nacáiri iwasàanápináté yéénánáíwa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái manuírí yéesacáica imáaláidéeripináté macái èeri mìnánái. Noé yeebáidacaté Dios, ínaté yái arca Noé imànnírica yáasáidacaté cabáyawanáca macái èeri mìnánáica, iwàwacutáanáté nacái néetácawa nabáyawaná ichùullacawa. Quéwa Noé yeebáidacáináté Dios,

ínáté mabáyawanáca Dios iicácani iwasàanápínaté Noé Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

⁸ Bàaluté Abraham nacái yeebáidaca Dios, ínáté Dios imáidacaalíténi, yáté Abraham yeebáidaca irí, yá yàacawa yàasu cáli íichawa yàacaténátéwa áiba cáli nérépiná Dios yèeripínacaté irí. Abraham imusúacaalítéwa yàasu cáli íichawa, càmítaté yáaliáwa alénacaalí yàawa. ⁹ Càmítaté Abraham iméyáawa, néese yeebáidacaté Dios mamáalàacata, éwítaté iwàwacutácáníta yèepunícawa iyúwa canéeri yàasu cáli idécanáamité yàanàaca íinatalé yái cáli Dios icàlidéericaté irí iináwaná ìwali cáimiétacanéeri iyú, yàanápínaté Abraham iríni. Càmítaté Abraham imàni icapèewa néenibàa, néese yèepunícáitawa yàacawa, iyacaté mamáalàacata íimamisíiri caplíma írìcu. Càité nàyaca nacái níái Abraham ìiri íipidenéericaté Isaac, Isaac ìiri nacái íipidenéericaté Jacob. Ewítaté Dios càmícáanítàacá yàa nalí yái cálica càide iyúwa icàlidáanaté nalíni cáimiétacanéeri iyú, càicáanítaté neebáidaca Dios mamáalàacata yàanápínaté nalíni áibaalípinácáwa. ¹⁰ Càité Abraham iyaca iyúwa canéeri yàasu cáli icùacáinaté yàanàanápíná áiba yàcalé ííwítáaná néré, yái cayábéeri yàcalé chènuníséerica, ibàluèricawa cachàiníiri íba íinata càmíirica imáalàawa, yái yàcalé Dios idàbéericaté.

¹¹ Sara nacái, úái Abraham íinuca, yeebáidéechúa Dios itàacái. Ewítaté càmícáaníta yéewa quéenibeca úa mánícáinaté béeruca úa, Abraham nacái mánícaté béericani, càicáanítaté Dios ichàiniadaca Abraham idèñanápínaté ìiriwa Sara yáapicha Abraham yeebáidacáinaté Dios imànínapínaté macáita machacàníiri iyú càide iyúwaté icàlidáaná Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú. ¹² Càité Abraham idèñaca ìiriwa yái Isaac, éwítaté mánícáaníta béericani yái Abrahamca, nayúunáidéeri yéetápinácatéwa mesúnamáita. Néeseté Abraham ìiri íipidenéericaté Isaac idèñacaté yéenibe nacáiwa, itaquénái nacáiwa madécaná. Iná yéewa siùca nàyaca manùbéeyéi Abraham itaquénáinámi càide iyúwa dùlupùta imanùbaca chènuníséeyéica, iyúwa nacái imanùbaquéi manuíri úni yàasu càina imuluíca càmíirica wáalimá waputàaca.

¹³ Macáita níái Abrahamnáica yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, neebáidacaté Dios mamáalàacata tàì íiméeri iyú àta néetacatalétawa, éwítaté càmícáanítaté needá nalíwa cayábéeri wawàsi Dios icàlidéericaté nalí iináwaná ìwali cáimiétacanéeri iyú yàanápínaté nalí nía. Quéwa neebáidacáiná Dios tàì íiméeri iyú, ínáté yéewa naicáca yái cayábéerica náiwitáise iyúwa, càmíiri natuí iyúwa, yái cayábéerica Dios imàníiripínacaté nataquénáinámi irí cháì èeri írìcu, chènuniré nacái. Casíimáicaté nawàwa naicácáináténi náiwitáise iyúwa càide iyúwa waicácaalí wenàiwica déecuíséericáwaca wáicha,

wamáidacani watàidacaténáni casímáiri iyú idècunitàacá wàacawa wáipunitáidacani. Càité nacái níái Abrahamnáica, casímáiri iyúca nèepunicáitawa nàacawa iyúwa canéeyéi yàasu cáli náalíacáinátéwa napáchiacáita nèepunicawa irícu yái èeriquéi, nadèlàcáináté nàasu cálipináwa chènuniré. ¹⁴ Cawinácaalí càì icàlidéeyéica iináwanáwa náasáidaca amaléeri iyú nacutáca nàacawa natuíyàaca nàasu cálipináwa càmlírira cháì èeri irícuíri. ¹⁵ Càmitaté nàináidawa ìwali yáara cáli nàacatáiseocaté. Náináidacaalítéwa ìwalitá, yáté náalimá nèepùacawa nérétá. ¹⁶ Quéwa nawàwacaté nàasu cálipináwa cayábáwanáiri, yái Dios yàasu cáli chènuníisérica, Dios icùacataléca macáita. Iná càmlírira báì nàwalíise yái Diosca, néese casímáica yéemàca nacàlidáaná naináwanáwa nadèlàca Nacuèrináwa, yái Diosca. Càì wáalíacawa càmita báì Dios nàwalíise, Dioscáiná idéca ichùnìaca nalípiná cayábéeri yàcalé chènuniré.

¹⁷ Abraham yeebáidaca Dios tàì íiméeri iyú mamáalàacata éwitaté Dios yáalimáidacáaníta iicáwani asáisi báisícaalí Abraham yàaca Dios iyéininá. Càité Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham: Ichùullacaté Abraham inúanápinaté ìiriwa Isaac iyúwa sacrificio yàacaténaté Dios icàaluíniná. Càmita báisí Dios iwàwaca wanúaca irí wenàiwica, néese càicáicaté Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham. Yá Abraham iwàwacaté yeebáidaca Dios itàacái, iná íináidacatéwa inúanápiná Isaac iyúwa sacrificio Dios irí, yái abéerita ìirica, éwitaté Dios icàlidacáaníta Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imàacáanápinaté Isaac idèlàca madécaná itaquénáíwa, Abraham itaquénáinámipiná. ¹⁸ Càité Dios íimaca Abraham irí idècunitàacá sùmàicani yái Isaac: “Nuicápiná iyúwa nàusunáíwa pìiri Isaac itaquénáinámi”, íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Quéwa Abraham íináidacatéwa inúanápinaté ìiriwa Dios irí Abraham yeebáidacáináté Dios yáalimá imichàidacani yéetácáisi íicha, yái Isaac, Abraham yáalíacáináwa cachàinírira yái Diosca. Achúmacaté Abraham inúa ìiriwa, càmita imáisanà Dios íichani, yái Isaac. Quéwa Dios imáidacaté Abraham irí ichùullacaténá Abraham ipíchanaté inúa ìiriwa. Iná Abraham yeebáidacáináté Dios, ínáté yéewa Abraham yeedáca ìiriwa cáuritàacáwa, càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imichàidaca Isaac yéetácáisi íicha.

²⁰ Càité nacái Isaac yeebáidaca Dios. Iná icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse íiméerica Dios imàninápinaté cayábéeri Jacob irí, Esaú irí nacái, níái Isaac yéenibe asíanáica.

²¹ Jacob nacái yeebáidacaté Dios, ínáté maléenácaalí irí èeri ipíchawáise yéetácawa, Jacob icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse itaquénái íipidená ìwaliwa, níái José yéenibe pucháiba ùuculiyéica. Yái tàacáisi íimacaté Dios imàninápinaté

nalí cayábéeri. Yá Jacob éwitaté machawàacacáanítani béecái iyú, càicáanítaté íináidacawa cáalíacáiri iyú. Yáté imichàacawa quiríta yàasu cama íichawa, yá íibàaca ichaquèewa ìipìnáaníríca ìwali icùadáanápiná ííwítawa, yàacaténá Dios icàaluíniná. Càité Jacob yeebáidaca Dios éwitaté iwàwacutácáaníta itéca yéenibewa macáita Egipto yàasu cáli néré.

²² José nacái yeebáidacaté Dios, ínáté maléenácaalí irí èeri ipíchawáise yéetácawa, yá José icàlidacaté yéenánái iríwani, níái israelitaca, namusúanápinátéwa Egipto yàasu cáli íicha áibaalípináté. José yeebáidacaté Dios iyúudáanápináté israelitanái, íná José ichùullacaté nía natéenápináté yáapimi chácátáinápinácaalíté namusúawa Egipto yàasu cáli íicha, nabàllacaténáté yáapimi áiba cáli néré, yái cáli Dios imàaquéricaté Abraham irí.

²³ Néeseté nacái Moisés isèenái neebáidacaté Dios iyúudáanápináté nía, nía nacái néenánái israelitaca. Íná idécanáamité Moisés imusúaca iicá èeri, yá isèenái icùacaténí ibàacanéeri iyú máisiba quéeri cayábacáináté naicáca iicácanáwa yái sùmai yáanaca càiride iyúwa wenàiwica íibaidéeripináté Dios irípiná. Egipto yàasu cáli icuèriná ichùullacaté israelitanái nanúanápináté néenibewa aslanáica, quéwa càmita cáalu Moisés isèenái, ínáté càmita namàni càide iyúwaté egipcionái icuèriná ichùullaná nía.

²⁴ Moisés nacái yeebáidacaté Dios. Quéechatécáwa Egipto yàasu cáli icuèriná íidu udàwinàacaté Moisés càide iyúwa uùriwa. Quéwa idécanáamité béerica Moisés, càmitaté iwàwa náimaca ìwali itaquéricani, yái faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli.

²⁵ Néese cayába cachàiníwanái iicácaté yùuwichàanápináwa Dios yàasu wenàiwica yáapicha, níái israelitaca, íicha yái iyáanápinácaté càasuíri iyú achúma èerínata náapicha níái Egipto yàasu cáli íiwacanánáica, imàniyéicaté ibáyawanáwa casíimáiri iyú. ²⁶ Moisés yáalimápinácaté idèniaca macáita cawèníri iyéericaté Egipto yàasu cáli icuèriná irí, naicácaínáté Moisés càiride iyúwa faraón ìiri, quéwa Moisés imàacacaté íichawa macáita, cawènicáiná cachàiníwanái iicácaté yái yùuwichàanápinácatéwa Dios irípiná càide iyúwa Cristo yùuwichàanápinátéwa áibaalípináté. Càité Moisés íináidacawa yeebáidacáináté Dios yàanápináté cawèníri nalí chènuniré cawínácaalí yùuwichèeyéicawa Dios irípiná neebáidacáiná itàacái.

²⁷ Moisés yeebáidacaté Dios, ínáté yéewa itéca israelitanái Egipto yàasu cáli íicha, macàaluínináta rey ilúa íicha, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli. Yáté cachàinica Moisés ííwítáise Dios ìwali imànicaténáté càide iyúwa Dios ichùullanáni. Moisés imànicaté cachàiníri iyú macàaluínináta càide iyúwa iicáidaca nacáicaalí mamáalàacata Dios irí, yái Dios càmlíríca yéewa

waicáca. ²⁸ Moisés yeebáidacaté Dios itàacái, ínáté ichùulìaca israelitanái namànica idàbáanéerité Pascua yàasuná culto càide iyúwaté Dios icàlìdàaná Moisés iríni. Iná israelitanái nanúacaté napìrawa oveja yéenibe. Macái capìi imanùbaca irìcuíyèi iwàwacutacaté nanúaca abéeri oveja wàlisài. Néese napusúa oveja íiranámi nacapèe inùma ìwaliwa ipíchaná Dios yàasu ángel inuérica wenàiwica inúaca israelitanái idàbáanéeyéica néenibe asianáica.

²⁹ Càita nacái israelitanái neebáidacaté Dios, ínáté nachàbacawa Mar Rojo yàasu manuírì ùni ìwaliabàa. Dios yàacùaca yèewi yái única nachàbáanápínáwa abéemàalé. Yáté nàacawa chuírì cáli íinatabàa. Càité Dios imàacaca napìlacawa nàuwidenái íichawa níai Egipto yàasu cáli néeseéeyéica. Néese egipcionái nawàwacaté nachàbacawa nacái náibàacaténáté israelitanái, quéwa Dios imàacaca ibàllacawa yái única, ínáté Egipto yàasu cáli néeseéeyéi nàisicùmacawa.

³⁰ Néese israelitanái neebáidacaté Dios, ínáté Dios iyúudàaca nía namànicaténáté ùwicái nàuwidenái íipunitawa, áiba yàcalé mìnánai, íipidenácataléca Jericó. Nàipínáanica Jericó itéesebàa siete èeri, yái yàcalé iwáiná itéesebàa càide iyúwaté Dios íimáaná nálì, yáté iwáiná yúuwàacawa. ³¹ Ua nacái Rahab, Jericó ìyacàlená mìnaluca. Quéechatécáwa uimácaté asianái yáapicha plata ìwalinápíná. Quéwa uwènúadacaté uíwítáisewa ubáyawaná íichawa, yá uebáidacaté Dios itàacái. Ináté pucháiba israelitanái yàanàacaalíté Jericó ìyacàlená néré naicáanápínáténi ipíchawáiseté macái israelitanái imànica ùwicái Jericó íipunita, yáté Rahab ubàaca nía Jericó ìyacàlená yàasu úwinái íicha. Uyúudàacáináté israelitanái, íná càmítaté nanúa úa namawèniadacaalíté Jericó ìyacàlená. Yáté càmíta uétáwa náapicha níai Jericó ìyacàlená mìnánáica càmíiyéicaté yeebáida Dios itàacái.

³² Iyaca madécaná càiri tàacáisi nàwali áibanáica yeebáidéeyéicaté Dios. Canáca nulí cayába èeri nucàlidacaténá naináwaná ìwali macáita, níai Gedeón, Barac, Sansón, Jefe, rey David, Samuel, áibanái profeta nacái. ³³ Israelitanái neebáidacáináté Dios, ínáté Dios iyúudàaca namànica ùwicái Canaán yàasu cáli mìnánai íipunita needácaténáté nàasu cáli. Dios iyúudàacaté israelita íiwacanánai nacùaca wenàiwicanái machacànìiri iyú. Dios imànicaté nalí madécaná cayábéeri càide iyúwaté íimáaná nalí cáimiétacanéeri iyú. Dios icùacaté nacái áibanái ipíchaná león cháwi nacáiri iyáaca nía, íná yéewa nabàllacaté cháwinái inùma Dios ichàini iyú. ³⁴ Dios icùacaté áibanái nacái manuírì quichái íicha. Aibanái neebáidacáináté Dios, íná Dios iwasàacaté nía nàuwidenái íichawa iwàwéeyéicaté inúaca nía espada machete nacáiri

iyú. Aibanái canáca cayába nachàini, quéwa Dios yàacaté nachàinipiná neebáidacáináté itàacái, yá namànicaté ùwicái cachàiníri iyú, yá namawènàdaca nàuwidenái yàasu úwináwa. ³⁵ Inanái nacái neebáidacaté Dios, íná Dios icáucàidacaté nalí néenibe yéetácáisi íicha.

Quéwa áibanái néetacatéwa cabèesi iyú càmicáináté nawènúada náiwitáisewa Dios íicha nàuwidenái nacapèedáidacaalíté nía. Càmitaté nawènúada náiwitáisewa Dios íicha nawàwacáináté namichàacawa yéetácáisi íicha áiba èeripiná nàyáanápíná cayába Dios yáapicha.

³⁶ Aibanái nàuwichàacatéwa nàuwidenái iicáanícaalíté naquíniná, nacapèedáida nacái nía, nadacùaca nía cadena iyú, náucacaté nía presoíyéi ibànaliculé neebáidacáináté Dios itàacái. ³⁷ Aibanái nacái néetácawa nàuwidenái nanúacáináté nía íba iyú, nasiéráidacaté nía nacái, nanúacaté nía nacái espada machete nacáiri iyú. Níai yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nèepunícatéwa macapèeta. Canáca nabàle cayába, nàwalica nabàlewa oveja íimami, cabra íimami nacái. Catúulécánacaté nía, naméeràacawa. Aibanái yùuwichàidacaté nía. Aibanái imànicaté nalí báawéeri. ³⁸ Ewitaté canácáaníta nawèni èeri mìnánái iicáca nía, càicáaníta cawènica nía èeri mìnánái íicha, máníicáináté báawaca èeri mìnánái íiwitáise. Nèepunícatéwa canácatalé wenàiwica manacúali yùucubàa càinàwàiri, dúli yèewibàa nacái, nacutácaté utàwi nàyáanápínáté cáli irìculé, íba yéecalìcubàa nacái.

³⁹ Macáita nía neebáidacaté Dios, íná mabáyawanacaté Dios iicáca nía. Quéwa càmitaté needá nalíwa yái cayábéerica Dios icàlidéericaté nalí ìwali cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínáté nalíni. ⁴⁰ Yácáiná Dios íináidacatéwa wàwali, àta wamusúacataléta waicá èeri, imàníinápínáté walí cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata náapicha, yéewanápiná Dios yàaca macáita wacáuca càníiri imáalàawa náapicha, áibaalí èeri imáalàacaalípináwa.

12

Fijemos la mirada en Jesús

¹ Madécánacaté nía, níai wenàiwica iyéeyéicaté cháí èeri irìcu yeebáidéeyéicaté Dios itàacái. Siúcáisede nàyaca chènuniré, iyúwa manuíri acalèe wawicáulé, iicáidéeyéica walí naicácaténá càinácaalí wàyáaná. Wadéca wéemìlaca naináwaná, íná wáalíacawa iwàwacutá weebáidaca Dios tàì íiméeri iyú nacái. Péemìlacué comparación: Iwàwacutácaalí wenàiwica ipianícawa carrera ìwali, yá imàacaca íichawa macái wawàsì imiéri, càmita nacái idacùu yàabàliwa, iwàwacáiná ipianícawa cayába cachàiníri iyú. Càita nacái wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Wamàacacué wáichawa macái yái càulenéerica

imànica walíni, wamàacacué wáichawa nacái wabáyawanáwa idacuèrica wía. Néese wáibaidacué cachàiníri iyú Dios irípiná; wàidenìacué wàuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú; weebáidacué Dios nacái tàì íiméeri iyú yéewanápiná wàanàaca chènuniré. ² Manuícué wáináidaca wawàwawa mamáalàacata Jesús ìwali. Jesús yeebáidacáináté Dios tàì íiméeri iyú náicha canánama, íná nacái yáalimá iyúudàaca wía weebáidacaténá Dios mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré. Jesús yùuwichàacatéwa cruz ìwali, càide iyúwa báawéeyéi yùuwichàanáwa máini báiri iyú, cáiwíiri iyú nacái namànicáiná nabáyawanáwa manuíri cachàiníwanái náicha canánama. Quéwa éwitaté nawàwacáaníta nabáiniadaca Jesús nanúacaalíténi, máini nacái cáiwíiricani, càicáaníta Jesús iicácaté yùuwichàanáwa càiride iyúwa achúméeri wawàsi meedá yáaliacáinátéwa casíimáinápináté iwàwa manuísíwata chènuniré yùuwichàacáisi idénáami. Néese idécanáamité icáucàacawa, yá imichàacatéwa chènuniré yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha.

³ Iná píináidacuéwa Jesús ìwali, yái ìidenièricaté manuíri yùuwichàacáisi cabáyawanéeyéi imànicáináté irí máini báawéeri, nacuísáidacaté náichawani cachàiníri iyú. Píináidacuéwa Jesús ìwali cachàinícaténácué píiwitáise ìwali, ipíchaná chamàleca píibaidaca Dios irípiná, machawàacacáichacué nacái pía picalùniwa, Jesús yùuwichàacáinátéwa cachàiníwanáicué píicha. ⁴ Càmitàacáwa piùwìchàacuéwa manuísíwata àta pèetácatalétawa iyúwaté Jesús yéetáanáwa. Iná picácué ínu pía, néese pimànícué ùwicái manuísíwata cachàiníwanái pibáyawaná ípunitawa pimànícáichacué pibáyawanáwa. Pìidenìacué nacái piùwìchàanáwa matuíbanáiri iyú càinácaalí báawéeri áibanái imàníricuéca pirí ìwalíse yái peebáidáanáca Jesús itàacái. ⁵ Picácué piimáicha càinácaalíté Dios yàlàanácué pía, Dios yéenibecáinácué pía. Càì íimaca Dios itàacái profeta itànèericaté: “Péemìà nulí nuìri, picá caná iwèni piicáca Wacuèriná Dios imàacáaná piùwìchàacawa yéewáidacaténá pimànica cayábéeri; picá nacái máini achúmaca piwàwa yùuwichàidacaalí pía cachàiníri iyú pibáyawaná ìwalísewa.

⁶ Yácáiná Wacuèriná Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú wía cáininéeyéica Dios iicáca; yùuwichàida nacái wía macáita wamànicaalí wabáyawanáwa, wía Dios yeedéeyéica yéenibepináwa”,

íimaca yái Dios itàacáica. ⁷ Pìidenìacué piùwìchàanáwa Dios yùuwichàidacaalícué pía. Càicué imànica pirí yéenibecáinácué pía. Macáita wenàiwica quéenibéeyéi néewáidaca néenibewa, nacapèedaca nía nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Càita nacái Dios imàacacué piùwìchàacawa yéewáidacaténácué pìidenìaca

mamáalàacatani, yùuwichàidacuéca pía nacái pimànicaalícué pibáyawanáwa. ⁸ Càmicaalícué Dios yùuwichàida pía càide iyúwa yùuwichàidáaná yéenibewa canánama, néese càmítacué Dios yéenibesíwa pía, néese canéeyéica yáaniricuéca pía meedá. ⁹ Càita nacái bàaluté sùmanícaalíté wía, yáté waséenái cháí èeri irícu néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái wamànicaalíté wabáyawanáwa, yáté wàaca náimiétacaná. Iná Wáaniri Dios chènuníseeri yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi iyú, yá iwàwacutá weebáca cachàiníwanái, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa cháí èeri irícu, wadèñanápíná yáapicha wacáucawa càmíiri imáalàawa. ¹⁰ Bàaluté waséenái cháí èeri irícuíyéica néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái achúma èerita càide iyúwaté nawàwáaná. Quéwa Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú, yùuwichàidaca wía nacái wamànicaalí wabáyawanáwa. Dios yùuwichàidaca wía imànicaténá walí cayábéeri, iyúdàacaténá wía nacái, yéewanápíná wàyaca mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios iyáaná. ¹¹ Dios yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi iyú, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa, yá achúmaca wawàwa yátaca èericani cáiwicáiná walíni. Quéwa idécanáami yùuwichàacáisi ichàbacawa, yá wéewáidacaalíwa cayába, yásí wàyaca machacàníiri iyú, matuíbanáiri iyú nacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, cayábaca nacái wáapicha Dios.

El peligro de rechazar la voz de Dios

¹² Iná pimichàidacué píiwitáisewa wàlisàì iyú píibaidacaténácué Dios irípiná cachàiníiri iyú. Pichàiniadacué piwàwawa Dios ìwali pìideníacaténácué piùwichàanáwa. ¹³ Piyacué machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi ìimáaná yéewanápínácué píapichéeyéi càmíiyéi máiní cachàinica ìiwitáise Jesús ìwali càmita nacaláawa Dios ícha, ipíchaná nacái naméeràacawa ícha nabáyawaná ìwalísewa.

¹⁴ Picutácué píalimáanáta pìyacaténácué macái wenàiwicanái yáapicha matuíbanáiri iyú. Càita nacái píalimáidacué pìyaca mabáyawanéeri iyú, yácáiná cawinácaalí càmíirica ìya mabáyawanéeri iyú, càmita yáalimá iyaca Wáiwacali yáapicha. ¹⁵ Piicácué píichawa cayába ipíchaná abéeri péenácué iwènúadaca ìiwitáisewa Dios ícha, yái imànírica walí cayábéeri mawèníiri iyú. Cawinácaalí iwènúadéerica ìiwitáisewa Jesucristo ícha, càicanide iyúwa bànacalé idènièrica ìyacaná ipisíiriwa, iculálécáináni, inuérica wenàiwica. Càita nacái cawinácaalí iwènúadéerica ìiwitáisewa Jesucristo ícha, càmita iwasàapíná yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, néese báawaca meedá imànica áibanái ìiwitáise Jesucristo ícha. ¹⁶ Piicácué píichawa ipíchaná abéeri péenácué ìimáca áiba yáapicha càmíirica unírísíwa, càita nacái càmíichúaca ìinusíwa.

Cayábacué nacái ipíchanacué caná iwèni piicáca yái cayábéerica Dios iwàwéericuéca imànica pirí. Picacué pínáidawa iyúwaté Esaú ínáidáanátéwa, yái Jacob ibèerica bàaluité. Caná iwèni Esaú iicácaté yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica irí, yái Isaac ìrica idàbáanéerica. Iná abé yàawiriaté, máníicáinaté máapica yái Esaúca, iná iwéndacaté íchawani yái cayábéerica Dios imàniripinacaté irí. Iwéndacani iméeréri iríwani, yàacási ìwaliná. ¹⁷ Píalíacuéwa, Esaú yèepùacaalíté iwàwaca yáaniri icàlidaca cayábéeri tàacáisi Esaú ípidená ìwali Dios inùmalicúise yéewacaténaté Dios imànica cayábéeri Esaú irí idécanaamité Isaac yéetácawa, càmítaté Isaac yeebá Esaú irí éwítaté Esaú ícháanícáaníta manuísíwata Dios imànínápinaté irí cayábéeri. Càité Dios yùuwichàidaca Esaú canácáiná iwèni Esaú iicácaté Dios imànínápinaté irí cayábéeri.

¹⁸ Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri cachàiniwanái náicha níai israelitanái yàawirinámica. Bàaluité Dios ichùulíaca nabàlùanápináwa manuírí dúli íipunita, ípidenéerica Sinaí, néemiácaténá Dios icàlidaca nalí itàacáíwa. Níai israelita naicáidacaté dúli irí ipucuéricawa manuírí quichái iyú, ibàlièrica nacáíwa catéeri iyú; cachàiníri cáuli nacái ipùaca manuírí dúli ìwali. ¹⁹ Néese israelitanái néemiácaté trompeta isàna máníiri cachàini; néemíà nacái Dios itàacái idécunitàacá itàaníca nalí. Níai yéemièyéicaté Dios itàacái, nasutáca Dios ícha wawàsi manuísíwata ipíchanaté itàaníca nalí àniwa, máníicáinaté cáaluca néemíaca itàacái. ²⁰ Càité nasutáca Dios ícha càmíicáinaté náalímá nàideníaca yái tàacáisi Dios ichùulíericaté iyú nía. Càí ímaquéi tàacáisica: “Cawínácaalí wenàiwica, píraí nacái yèericawa mawiénita manuírí dúli irí, iwàwacutacué pinúacani íba iyú, càmicaalí nacái ùlibàna iyú”, ímacaté yái Diosca. ²¹ Máníicáiná caiyéininéerica yái naiquéericaté néeni, ínáté profeta Moisés ímaca: “Nutatácawa nucalùniwa”, ímaca yái Moisésca.

²² Quéwa píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái pidécuéca pìanàaca mawiéniré cáuri Dios ìyacàle irí, áibaalí ípidenácatalé Sión yàasu manuírí dúli, yái Dios ìyacàle ípidenéerica wàlisài Jerusalén chènuníséeri, alé madécaná mil namanùbaca ángelnái ìwacáidáyacatalécawa nàacaténá Dios irí cayábéeri. ²³ Dios yéenibe nacái nadéca nàwacáidáyacacawa néenibàa idènièyéica ípidenáwa cuyàluta chènuníséeri irícu. Pidécuéca pìanàaca mawiéniré Dios irí yái icuèrica macáita machacàníiri iyú, yái yùuwichàidéeripináca báawéeyéi wenàiwica. Pidécuéca pìanàaca mawiéniré nalí níara wenàiwica cayábanaméeyéica íiwitáise ìyéeyéica siùcáisede Dios yáapicha mabáyawanéeri iyú. ²⁴ Pidécuéca pìanàaca mawiéniré Jesús irí nacái, yái imàníríca walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha, Dios icùanápiná wía iyúwa yéenibewa. Jesús yéetácátéwa wáichawalíná, iná

yéewa íraná idéca yàapìdáidacuéca píiwitáise pibáyawaná íchawa. Yái Jesús íranáca yáasáidaca walí Dios iwàwa imànica walí cayábéeri mawèníri iyú, iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Jesús íraná càmita imàni càide iyúwa Abel íranámi. Bàalutè Abel ibèeri ípidenéeri Caín inúacaté Abel. Caín iicácaalíté iméeréeri íranámiwa cáli ínatabàa, yá cáaluca Caín, ínáidacawa cawàwanáta áiba inúaca ípuináni, Abel ìwalíise. Caín yáalíacaté nacáwa Dios yùuwichàidáanápínáténi. Quéwa Jesús íraná yáasáidaca walí Dios iwàwa imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha.

²⁵ Iná piicácué píichawa cayába ipíchanácué piwènúadaca píiwitáisewa Jesucristo ícha, yái icàlidéerica walí Dios itàacái. Càmicáináté israelitanái neebáida Dios itàacái iyúwa profeta Moisés icàlidáanáté nalíni cháí èeri írìcu, ínáté càmita nàalimá napìacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná wáalíacawa mánípiná cachàiníwanái wàuwichàanápínáwa wawènúadacaalí wáiwitáisewa Jesús ícha, yái chènuníséerica icàlidéerica walí Dios itàacái siúcáisede. ²⁶ Bàalutè nàyacaté manuíri dúli itéesebàa, ípidenéeri Sinaí, yáté Dios itàacái icusúacaté cáli cachàiníri iyú. Quéwa Dios idéca ímaca walí: “Abé yàawiríata àniwa nucusúapíná cáli, macái capìraléeri cáli chènuníséeri nacái, numáalàidacaténá macáita”, ímaca yái Diosca. ²⁷ Yái tàacáisi íméerica “abé yàawiríata àniwa” ímáanáca Dios imáalàidapíná idàbacaléwa macáita cháí èeri írìcu, chènuníise nacái, yéewanápiná yáawamita wawàsi càmlírica imáalàawa iyamáapínáwa. ²⁸ Càmlíripínáta imáalàawa yái wawàsi Dios imàníricaté wáapicha imàacáanápíná wacùaca macáita. Iná wàacué Dios írì cayábéeri, wàacué nacái Dios icàaluíníná báisíiri iyú càide iyúwa iwàwáaná wàaca iyéiníná. ²⁹ Yácáiná Wáaniri Dios càicanide iyúwa caiyéininéeri quichái imáalàidéerica macáita, yùuwichàidapínácáiná manuísíwata macái báawéeyéi wenàiwica càide iyúwa manuíri quichái yeemácaalí macái báawéeri.

13

Como agradar a Dios

¹ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, picácué piyamáida cáinináca piicáyacacawa mamáalàacata càide iyúwa abémisana. ² Picácué piimáicha pitàidaca wenàiwicanái cayábéeri iyú, peedácaténácué píataléwa nía, cawínácaalí áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèepuníiyéicawa déecuise icapèe íchawa. Abénaméeyéi Dios yàasu wenàiwica nadéca càì namànica cayábéeri, yá needácaté nàataléwa ángelnái Dios ibànuéyéica càiyéide iyúwa wenàiwica iicácanáwa. Ináté Dios imànica nalí cayábéeri.

³ Catúulécánacué piicáca presoíyéi, piyúudàacué nía, ipíchaná nàuwichàacawa máiní. Piwàwalicué nía càide iyúwa pìyaca nacáicaalí nàapicha néeni, nàyacáiná presoíyéi ibànalìcu neebáidacáiná Jesucristo itàacái. Piyúudàacué wenàiwica yùuwichèeyéicawa ìwalìse yái neebáidáanáca Jesucristo itàacái. Piicácué piwènúawa náicha, áibaalícáiná cawàwanáta iwàwacutácué càì piùwichàacawa nacái.

⁴ Iwàwacutácué piicáca cáimiétaquéeri iyú macáita cawinácaalí idènièyéica inìriwa, ínu nacáíwa. Picácué piimá áiba yáapicha càmlíchúaca pínusíwa, càmlírica nacái pinìrisíwa. Yácáiná Dios yùuwichàidapiná macáita imànlíyéica yáalaniwa, cawinácaalí nacái iiméeyéica áiba wenàiwica yáapicha càmlíchúaca ínusíwa, càmlírica nacái unìrisíwa.

⁵ Picácué cáininá piicáca plata. Casímáicué piicáca yái pidènièricuéca siùca. Picácué achúma pínáidáanícawa piwàwawa càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca wawàsi pimáapuèrica. Yácáiná Dios idéca ímaca: “Càmíripináta numàaca pía, càmita nacái núuca nuíchawa píawa”, ímaca walí yái Diosca. ⁶ Iná yéewa wáalimá wáimaca macàaluínináta:

“Nuíwacali iyúudàapiná núawa; íná càmita cáalupiná núa. Càmita cáalupiná nuicá càinácaalí báawéeri áibanái imànlíripináca nulí”,

càì wáimaca.

⁷ Piwàwalicué níara picuèrinánáimi ancianonái icàlidéeyéicatécué pirí Dios itàacái. Piwàwalicué càinácaalíté nàyáaná machacànìiri iyú, àta néetácatalétawa. Piwàwalicué neebáidáanáaté Jesucristo tàì íméeri iyú éwitaté áibanái inúacáanáta nía. Néese pìyacué nacái càide iyúwaté nàyáaná, neebáidáanáaté nacái Jesucristo itàacái.

⁸ Jesucristo canácatáita iwènúada íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. Càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná bàaluité, càita nacái ìyaca siùcáisede, càiripináta nacáíwa èeri càmlíri imáalàawa.

⁹ Iná picácué pibatàa áibanái iméeràidacué pía méetàuculé íicha yái tàacáisi peebáidéericuéca. Aibanái nawàwacué peebáidaca madécaná tàacáisi yàacàsi ìwalírica icàlidéerica walí càirlínácaalí yàacàsi wáalimá wayáaca. Macáita yái canéerica iwèni tàacáisi yàacàsi ìwalírica canácatáita idé iyúudàaca wenàiwica náalíacaténáwa Dios ìwali. Néese macái wenàiwica yeebáidéeyéica càiri tàacáisi, càmita cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Cayába cachàini walíni wamàacacaalí Dios imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú ichàiniadáanápiná wawàwa.

¹⁰ Bàaluité sacerdotenái inúacaalíté pìrái iyúwa sacrificio macái israelitanái ibáyawaná ìwalìse, yáté càmita Dios ibatàa nayáaca yái iinásica. Càita nacái siùca, macáita inuéyéica pìrái Dios irí mamáalàacata nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca

náiwitáise, canáca yéewaná náalíacawa Dios ìwali. Yácáiná Dios idéca imàacaca walí áiba sacrificio íiwitáaná, cayábéeri macái pírái íicha. Yái Jesucristo, yéetácátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio cruz ìwali wabáyawaná ìwalíise yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ¹¹ Bàaluité sacerdote íiwacalíná itécaté pírái íiranámi Dios yàasu manuíri capìima imàdàaná irìculé, yái israelitanái isutácatáipináca Dios íicha. Itéca irái imàdàaná irìculé, mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios ichàini iyacatalécaté. Idàchiadacaté irái yàalusi nacáiri ìwali, imànicaténáté ofrenda nacáiri Dios irí, isutácaténáté Dios íicha wawàsi imàacáanápínáté iwàwawa israelitanái ibáyawaná íicha. Quéwa neemácaté pírái iinámi méetàucuta nàyacàle íichawa. ¹² Càité nacái Jesús yùuwichàacawa, yéetácawa méetàucuta yàcalé íicha. Yéetácátéwa wáichawalíná, wía yàasu wenàiwicaca, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, Dios yeedácaténá wía yàasunáipináwa íibaidéeyéipináca abéerita Dios irípiná. Càita Jesús yàapídàidaca wáiwitáise wabáyawaná íichawa íiraná iyúwa, yéetácáinátéwa wáichawalíná. ¹³ Càide iyúwa Jesús yàanátéwa méetàucuta yàcalé íicha yùuwichàacaténátéwa, càita nacái iwàwacutácué wàyaca méetàuculé èeri mìnánái íiwitáise íicha. Càide iyúwaté Jesús yùuwichàanáwa wáichawalíná, càita nacái iwàwacutá wèepunícawa yáapicha, wàuwichàaca nacáiwa irípiná weebáidacáiná itàacái. ¹⁴ Chái èeri irìcu canácata wàyacàle iyéerica càiripináta. Néese wèepunícawa wàacawa nérépiná yái yàcalé yàanèeripináca chènuníise áibaalípiná, yái Dios iyacàleca, wàlisàì Jerusalén. ¹⁵ Jesucristo yéetácátéwa wáichawalíná, íná wàacué Dios irí cayábéeri càiripináta Jesucristo ìwali. Yái wàanáca cayábéeri Dios irí, yácata wàasu sacrificio wamàaquéerica Dios irí ofrenda iyú càide iyúwa iwàwacutáaná wamàacaca iríni wàacaténá icàaluíná. jlná wacàlidacué áibanái irí Dios iináwaná ìwali cayábéeri íiwitáise! ¹⁶ Picácué piméyáawa pimànica cayábéeri áibanái irí. Piyúudàacué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái plasú iyúwa casímáicáiná Dios iicáca wamàníiná irí càiri sacrificio, wàacaténá icàaluíná.

¹⁷ Peebáidacué nataacái níara picuèrinánáicuéca ancianonáica. Pimànicué nacái càide iyúwa náimáaná nacùacáinácué píá. Nawàwa nacùacuéca píá cayába náalíacáináwa iwàwacutá nacàlidaca naináwanáwa Dios irí càinácaalíte iyú nacùanácuéca píá. Peebáidacaalícué nataacái, yá casímáica náibaidaca Dios irí. Quéwa, càmicaalícué peebáida nataacái, yá achúmaca nawàwa náibaidacalé ìwalíisewa, yá nacái Dios yùuwichàidapínácué píawa.

¹⁸ Pisutácué Dios íicha walípiná. Wáalíacawa wadéca

wáalimáidaca wamànica cayábéeri càiripináta, íná càmita báí wía ìwallíse yái wamànírica. ¹⁹ Nusutácué pícha wawàsi manuísíwata pisutáanápínácué Dios ícha nulípiná imàacáanápíná nuèpùacawa pìatalécué caquialéta.

Bendición y saludos finales

²⁰ Nusutácué Dios ícha pirípiná, yái imàaquéerica matuìbanáica wáiwitáise, yá nacái imichàidéericaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi ícha, yái Wacuèriná cachàiníríca icuèrica wía cayába càide iyúwa pastor icùacaalí ipìrawa ovejanái. Dios icáucàidacaté Jesús, imàacaca nacái Wacuèrinápínácani Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná yéewa Wáiwacali Jesús íraná cawènica imànica yái wàlisàì wawàsica Dios imàníríca wáapícha icùanápíná wía càiripináta. ²¹ Yá nusutácué Dios ícha pirípinácué ichàiniadàanápínácué pía píalimácáténácué pimànica macái íiwitáaná cayábéerica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nusutáca Dios ícha nacái imàacáanápíná macáita wàyaca càide iyúwa iwàwáaná Jesucristo íiwitáise cachàiníríca iyú. ¡Wàacué cayábéeri Cristo irí, yái iyéerica cáimiétacanéeri iyú, icànéeri nacái mèlumèluíri iyú, icuèripíná nacái macáita càiripináta! Báisíta, amén.

²² Píacué nuénánáica, nusutácué pícha píináidàanápínácuéwa cáalíacáiri iyú ìwali yái nùalàanácuéca pía cháì achúméeríina cuyàluta irícu, nutànàacáináni nuchàiniadacáténácué piwàwa mamáalàacata. ²³ Nuwàwaca nucàlidacuéca nacái pirí wéenasàiri Timoteo iináwaná nadéca namàacaca yèepunícawa presoíyéi ibànaná ícha. Yàanàacaalí caquialéta nùatalé, yásí nutéca núapichawani, nupáchiacáténácué píawa.

²⁴ Nuwàwalícué macáita picuèrinánái ancianonái, macáita nacái níara Dios yàasu wenàiwica canánama. Níái Italia yàasu cáli néeséeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalícué pía.

²⁵ Nusutácué Dios ícha pirípinácué macáita imànínápínácué pirí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú.

SANTIAGO

Saludo

¹ Núa, Santiago, yái Dios yàasu wenàiwica ílbaidéerica írípiná, Wáiwacali Jesucristo yàasu wenàiwicaca nacái núa. Nuwàwalicué pía, píacué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi nàawiría icàlâlìyèicawa macái cáli íinata.

La sabiduría que viene de Dios

² Píacué nuénánáica, iwàwacutácué casímáica piicáca yái piùwichàanácawa macái yùuwichàacáisi íiwitáaná iyú. ³ Píalíacáinácuéwa piùwichàacaalíwa Dios írípiná peebáidacáiná Dios, yásí péewáidacuéwa píideníacaténá yùuwichàacáisi matuíbanáiri iyú, cachàiníiri píiwitáise yáapichacuéwa. ⁴ Quéwa píalímáidacué píideníaca piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú cachàiníwanái cachàinícaténácué píiwitáise Dios ìwali. Yásí píalímácué pímaníca macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Aibacaalí péenácué càmíiri yáalíawa cayába càinácaalí iwàwacutáaná imànica iyacaténá machacàníiri iyú, yá iwàwacutá isutáca yáawawa Dios íicha imàacáanápíná cáalíacáicani, yásí Dios imàaca cáalíacáicani. Càmicáiná Dios imáisanà wáicha wáalíacáica, néese imàacacué walí manuísíwatani, càmíita nacái icuísá íichawa wía wasutácaalí íicha imàacáanápíná caalíacáica wía. ⁶ Quéwa iwàwacutá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali wasutácaalí íicha imàacáanápíná cáalíacáica wía. Cawínácaalí wenàiwica càmíirica manuí íináidaca iwàwawa Dios ìwali, càmíita yáalímá yeebáida Dios tàì íiméeri iyú, néese ímèeràacawa méetàuculé Dios íicha. Càicanide iyúwa màladàca manuíri úni ìwali, cáuli itéeri abéemàalé, néese yèepùacawa abéemàa iwéré àniwa. ⁷ Yái íináidéericawa càì, càmíita Wáiwacali imàacapíná cáalíacáicani. ⁸ Càmita Dios imànipíná írí cayábéeri yácáiná yái wenàiwica éeruífica íiwitáise íináidacawa abéeri wawàsi ìwali siùcatái, néese táwìchanáami íináidacawa áiba wawàsi ìwali àniwa, yá càmíita yáalímá iyaca machacàníiri iyú macái èeri imanùbaca.

⁹ Catúulécanácaalí áiba wenàiwica, yá iwàwacutá casímáica iwàwa Dioscáiná íicácani càiride iyúwa cáimiétacanéeri. ¹⁰ Càasucaalí áiba wenàiwica, yá iwàwacutá nacái casímáica iwàwa càmicáiná cayába Dios íicácani yàasu cawèníiri ìwalíise. Níacáiná macái càasuíyéi wenàiwicaca nadèníaca maléená èeri nàyacaténá cháì èeri írìcu, càide iyúwa macái wenàiwica. Càica níade iyúwa íiwinási íbàlùacaalíwa masicái yèewi manacúlibàa, càmíirica iya càiripínáta. Càita nacái càmíita càasuíyéi idècuníawa cháì èeri írìcu càiripínáta. ¹¹ Eeri imusúacaalíwa, yá ùuleca

máiní. Yá chuïca yái masicáica, néese íiwiná nacái icaláacawa. Yá imáalàacawa cayábéeri iicacánáwa. Càita nacái càasuúri yéetápináwa, idècunitàacá imànica iyaca yàasu wawàsiwa yeedácaténá iríwa plata mamáalàacata.

Pruebas y tentaciones

¹² Aibaalí wawàwacaalí wamànica wabáyawanáwa, quéwa càmicaalí càì wamàni, yásí casíimáica wawàwa manuísíwata. Wadécanaami wáasáidaca càmita wawènúada wáiwitáisewa Dios íicha, yásí Dios yàaca walí wacáuca càmíiri imáalàawa càide iyúwaté Dios icálidáaná cáimiétacanéeri iyúni yàanápíná nacáuca càmíiri imáalàawa macáita cáininéeyéica iicáca Dios. ¹³ Piwàwacaalícué pimànica pibáyawanáwa, picácué píináidawa Dios yáalimáidáaná pía pimàníinápínacué pibáyawanáwa. Canácatáita Dios iwàwa imànica ibáyawanáwa, càita nacái canácatáita yáalimáida wenàiwica namàníinápíná nabáyawanáwa. ¹⁴ Néese píiwitáise báawéeri, yácata imáidéerica pía, yáalimáida nacái pía, néese idacùaca pía àta máinícataléta piwàwaca pimànica pibáyawanáwa. ¹⁵ Néese máinícáiná piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, íná pimànica pibáyawanáwa. Pimànicaalí piacawa pibáyawanáwa mamáalàacata àta péetácatalétawa, yásí piwàlùacawa iriculé yái yéetácáisi càmíirica imáalàawa méetauculé Dios íicha càiripináta.

¹⁶ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca. Picácué píima Dios idécasa itàaníca pírí piwàwalícuíse piwàwacaténásacué pimànica pibáyawanáwa. ¹⁷ Macáita yái cayábéerica wadènièrica, Dios yái iyéerica chènuniré, idéca imàacaca walíni, yái Wáaniri Dios idàbéericaté camalási chènuníiséeyéi, níái èeri, quéeri, dùlupùta nacái. Quéwa yái Wáaniri Dios càmíirita càide iyúwa èeri iyáaná, yái èeri iwènuéricawa yàacawa, càmíiri nacái icàna cayába càiripináta. Néese Wáaniri Dios canácatáita iwènúada íiwitáisewa áiba íiwitáisesi íwali. ¹⁸ Dios idéca yàaca wacáuca càmíiri imáalàawa weebáidacaalíte báisíiri tàacáisi. Càité Dios imànica càide iyúwaté iwàwáaná, yéewanápíná Dios yéenibeca wía, cayábéeyéi áiba wawàsi íicha macáita Dios idàbéericaté cháí èeri irícu.

La verdadera religión

¹⁹ Iná piwàwalícué cayábani, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Macáitacué pía iwàwacutácué péemíaca cáalíacáiri iyúni áibanái itàanícaalícué píapicha, yéewáidacaalí nacáicué pía. Néese píináidacuéwa cayába ipíchawáise pitàaníca. Picácué nacái calúa pía ráunamáita. ²⁰ Cawínacaalí caluérica íiwitáise, càmita yáalimá imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²¹ Iná pimàacacué píichawa casaquèeri píiwitáiseacawa, yá nacái pibáyawaná manuíríca. Néese peebáidacué yái tàacáisi báisíríca píiwitáise cayábéeri iyúwa, yái tàacáisi néewáidéericuécá iyú

pía; peebáidacaalícué yái tàacáisica, yásí Jesucristo iwasàacué píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

²² Báisíta iwàwacutácué péemìlaca yái tàacáisica, quéwa péemìlacaalícaíta meedáni, néese càmicaalícué pimàni càide iyúwa íimáaná, yá pichìwáidacáitacué píawawa meedá. Piyúunáidacuéca cayábaca Dios iicáca píiwitáise, quéwa báawaca iicácué píiwitáise. ²³ Aibacaalí yéemìacáita Dios itàacái, néese càmita imàni càide iyúwa íimáaná, càicanide iyúwa wenàiwica iicácaalí inàniwa chapúalìculé. ²⁴ Yá iicáca yáawawa chapúalìculé. Néese iwènúacanacáitawa chapúa íicha, yá iimáichaca caquialéta càinácaalí iicácanáwa, íná càmita ichùnià yáawawa. ²⁵ Weebáidacaalí Dios itàacái cayábéeri, yásí Dios ichuidaca wáicha wabáyawaná yéewanápiná càmita quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùulianá wía, Dios itàacáicáiná imáisaníaca wamànica wabáyawanáwa, quéwa yàalàaca wía wamànicaténá cayábéeri. Iná yéewa càmicaalí waimáicha Dios itàacái, wamànicaalí nacái càide iyúwa íimáaná, yá casímáica Dios imànica wawàwa ìwali yái wamànírica.

²⁶ Picàlidacaalícué piináwanáwa peebáidáanása Dios itàacái, quéwa càmitacué píalimá picùaca pinùmawa ipíchaná pitàaníca báawéeri iyú, yá pichìwáidacáitacué píawawa, canáca iwèni nacái yái picàlidáanáca peebáidáanásaacué Dios itàacái. Piyúunáidacuéca cayábaca Dios iicáca píiwitáise, quéwa báawaca meedá iicácué píiwitáise. ²⁷ Piwàwacaalícué píasáidaca Wáaniri Dios irí peebáidáaná itàacái báisíiri iyú, yá pimànicuè cà: Piyúdàacué sùmanái canéeyéica isèenái, nía nacái inanái inìrimi yéeteyéimicawa íicha ipíchaná nàuwichàacawa. Picácué nacái pimàni pibáyawanáwa càide iyúwa áibanái èeri mìnánái imàníná.

2

Advertencia contra la discriminación

¹ Píacué nuénánáica, yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacái, yái cachàinírica íiwitáise, icànéerica mèlumèluíri iyú, yá nacái icuèrica macáita cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha. Picácué piicá abéeri wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese cáininácué piicáca macái wenàiwica abédanamata. ² Pìwacáidáyacatáicawa pìacaténácué Dios icàaluíniná, néese áiba càasuíri iwàlùacaalíwa pèewiré idènièrica anillo oro yáawamíyéita, ibàlewa cawèníri nacái. Yáta nacái áiba catúulécaneeri iwàlùacaalíwa, idènièrica ibàlewa éewisàimi, báawéeri meedá. ³ Néese, càmitacué pimàni cayábéeri, pitàidacaalícué cayábani yái idènièrica ibàlewa cayábéeri, yá nacái pímacuèca irí: “Píawinawa cháí cayábéeri yàalubáisi íinata”, quéwa pímacuèca catúulécaneeri irí: “Pibàlùawa alé,

càmicaalí nacái piwàwa pibàlùacawa alé, yá píawinawa alé cáli íinata”, càicuéca pidéca píimaca. ⁴ Pimànicaalícué càiri báawéeri, yá pucháibacuéca píiwitáise pìyaca, càmitacué cáininá piicáyacacawa abédanamata. Yá nacái píináidacuécawa báawéeri iyú meedá, piicácáinácué càasuíri càiride iyúwa cayábéeri catúulécanéeri íicha.

⁵ Péemiácué cayábani, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Dios idéca yeedáca yàasunáipináwa níara iyéeyéica catúulécanéeri iyú cháí èeri írìcu neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú, yéewanápiná iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íicha càide iyúwaté Dios icàlidáaná cáimiétacanéeri iyúni imàníinápiná nalí cayábéeri, macáita cáininéeyéica íicácani. ⁶ Iná, ¿cánácué máini báawaca piicáca catúulécanéeyéi wenàiwica càiyéide iyúwa canéeyéi iwèni? ¿Cánácué pibáiniada nía? ¿Càmitasicué píalíawa càasuíyéi nàuwichàidacuéca pía, namànicué nacái píri báawéeri needácaténácué píicha pìasu ipíchanácué nacái pidènlaca yái pimáapuèrica? Yá natécuéca pía yàcalé icuèrinánái yàatalé nacháawàacaténácué piináwaná ìwali càmicaalícué píalimá pipáyaidaca píichawa pimawènlacálecawa. ⁷ Níara càasuíyéica naicáaná Jesucristo íquíniná, natàanica nacái báawéeri iyú ìwali, yái cayábéerica íiwitáise, cáimiétacanéeri nacái, yeedéericuéca pía yàasu wenàiwicanáipináwa.

⁸ Pimànipinácué cayábéeri pimànicaalícué machacàníri iyú càide iyúwa Dios ichùullanácué pía, yái ichùullacanási cachàinírìca náicha canánama íiméerica: “Cáininá piicáca áibanái càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, càita iwàwacutácué pimànica áibanái irí cayábéeri. ⁹ Quéwa càmicaalícué cáininá piicáca macái wenàiwica abédanamata, yá pimànicuéca placawa pibáyawanáwa, cabáyawanácuéca pía nacái càmicáinácué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná wía. ¹⁰ Cabáyawanácuéca pía, éwitacué pimànicáaná batéwa macáita iyúwa Dios ichùullaná, càicáaná cabáyawanácuéca pía pimànicaalícué abéeri wawàsi càmírìcué Dios iwàwa pimànica. Yá cabáyawanácuéca pía iyúwa wenàiwica imàniyéica macái báawéeri íiwitáaná. ¹¹ Cabáyawanácuéca pía éwitacué pimànicáaná abéeri wawàsi báawéeri, yácáiná abéericata yái Diosca ichùulìericaté wía càminápiná wamàni wabáyawanáwa macái íiwitáanáta. Dios íimaca: “Píca píimá áiba wenàiwica yáapicha cà míichúaca píinusiwa, cà mírica nacái pinìrisiwa”, íimaca yái Diosca. Càita nacái Dios íimaca: “Píca pinúa wenàiwica”, íimaca. Iná éwita càmicáanácué píimá áiba yáapicha cà míichúaca píinusiwa, cà mírica nacái pinìrisiwa, càicáaná cabáyawanácuéca pía pinúacaalícué wenàiwica. Càmitacué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná wía.

12 Weebáidacaalí Dios itàacái, yásí iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Dios icàlidapíná waináwaná ìwali, asáisi wamànicaalíte càide iyúwa itàacái íimáaná. Iná iwàwacutácué pitàaníca cáalíacáiri iyú, pìyacué nacái machacàníiri iyú Dios iicápiná. 13 Níacáiná cawínacaalí càmíiyéica iicá áibanái ipualé, càmítapíná Dios iicá napualé áibaalípiná yùuwichàidacaalí níawa, quéwa cawínacaalí iiquéeyéica áibanái ipualé, yásí Dios iicápiná napualé. Yá Dios iwasàapínáca níawa yàasu yùuwichàacáisi íchawa.

Hechos y no palabras

14 Píacué nuénánáica, caná iwèni Dios iicáca yái picàlidáanáca peebáidáanácué Dios càmicaalícué pimàni cayábéeri píasáidacaténácué peebáidaca Dios báisíiri iyú. Dios càmíta iwasàapínácué píawa yàasu yùuwichàacáisi íchawa píàana iyúwa meedá yái càì píimacuéca. 15 Iyacaalícué pèewi asìali càmicaalí nacái inanái, yeebáidéeyéi Dios itàacái, canácaalí nabàlepiná, canácaalí nacái nayáapíná namáapuèrica yáta èerica, yá iwàwacutácué piyúudàaca nía. 16 Néese abéeri péenácué íimacaalí nalí: “Píacuéwa cayába píwalícué pibàlewa, píacué piyáaca nacái piyáacaléwa cadénama”, íimacaalí nalí quéwa càmíta yàa nalí yái namáapuèrica, yá canéerica iwèni meedá itàacái, càmíicáiná itàacái iyúudàa nía. 17 Càita nacáicué pía: Báisícaalícué peebáidaca Dios, yá pimànipínácué áibanái írí cayábéeri. Càmicaalícué pimàni áibanái írí cayábéeri, yá píasáidacuéca càmítacué peebáida Dios báisíiri iyú.

18 Quéwa cawàwanátacué piwàwaca píimaca nulí: “Abénaméeyéi yeebáidaca Dios báisíiri iyú, éwita càmíicáanáta namàni áibanái írí cayábéeri. Áibanái càmíta neebáida Dios quéwa namànica áibanái írí cayábéeri”, càicué piwàwaca píimaca nulí cawàwanáta. Quéwa pidécuéca piwènúacawa. Càmítacué píináidawa machacàníiri iyú. Càmicaalícué pimàni áibanái írí cayábéeri, yá pidécuéca píasáidaca càmíta peebáida Dios báisíiri iyú. Cawínacaalí yeebáidéerica Dios báisíiri iyú, yácata imàníirica áibanái írí cayábéeri. 19 Pidécuéca peebáidaca iyaca abéerita Dios. Yá cayábéeriquéi peebáidáanácuéca càì, quéwa macái demonio neebáidaca nacái iyaca abéerita Dios, yá natatáca wacalùniwa náalíacáináwa Dios yùuwichàidáanápiná níawa. Iná peebáidacaalíicáita iyaca abéerita Dios, càmítacué pimàni máiníiri cayábaca wawàsi demonionái íicha. 20 Picácué máiwitáise pía. Iwàwacutácué píalíacawa, càmicaalícué pimàni cayábéeri áibanái írí, yá píasáidacuéca càmítacué peebáida Dios báisíiri iyú. 21 Mabáyawanácaté Dios iicáca wàawirimi Abraham ìwallíse yái imàníirica càide iyúwaté Dios ichùullanáni. Dios isutácaté Abraham íicha inúanápiná ìiriwa, yái Isaac, Dios iwàwacáináte yáalimáidaca iicáwa Abraham asáisi yeebáidacaalí

Dios tàì ìiméeri iyú. Yáté achúmaca Abraham inúaca ìiriwa iyúwa sacrificio Dios irípiná, quéwa Dios imáidacaté Abraham irí ipíchanaté inúaca Isaac. Abraham yeebáidacaté Dios tàì ìiméeri iyú, íná mabáyawanáca Dios iicácani. ²² Abraham yeebáidacaté Dios, imànicaté nacái càide iyúwaté Dios ichùulianáni. Càité nacái Abraham yáasáidaca yeebáidacaté Dios tàì ìiméeri iyú. ²³ Càité ichàbacatéwa càide iyúwaté áiba profeta itànàanaté Dios itàacái ìiméerica: “Abraham yeebáidacaté Dios, ínáté mabáyawanáca Dios iicácani”, càì ìimaca. Néese náimacaté Abraham ìwali Dios yàacawéerinácani, imànicáinaté càide iyúwa Dios ichùulianáni.

²⁴ Iná píaliacuéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios tàì ìiméeri iyú imànicaténá càide iyúwa Dios ichùulianáni, yácata Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú, ìwalíse yái cayábéerica imànírica, càmlírita abéta ìwalíse yái yeebáidáanáca Dios. ²⁵ Càité nacái úara Rahab, càmlíchúa israelita. Quéechatécáwa uimácaté asíanái yáapicha plata ìwalínápiná, quéwa uwènúadacaté úíwítáisewa Dios irípiná. Néese uyúudàacaté pucháiba wenàiwica israelitanái ibànuèyéicaté. Ubàaca nía nàuwidenái íichawa. Uyúudàaca nía nacái namusúacaténáwa áiba àyapulicubàa báawéeyéi wenàiwica íicha. Ináté mabáyawanáca Dios iicáca úa. ²⁶ Péemíacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica iiná yéetáanáwa idécanáami iwàwa cáuri yàacawa íicha, càita nacái cawinácaalí ìiméerica ìwaliwa yeebáidáanása Dios, quéwa càmita imàni cayábéeri áibanái irí, yá canéerica iwèni meedá yái itàacáica iyúwa chéecáisimi, càmicáiná yeebáida Dios báisíiri iyú.

3

La lengua

¹ Píacué nuénánái, iwàwacutácué càmita manùbéeyéi péená nabàlùadaca níawawa néewáidacaténá wenàiwica. Cayábacué nuénánái ipíchanácué Dios yùuwichàidaca píawa. Píaliacuéwa Dios yùuwichàidáanápiná wíawa manuísíwata áibanái íicha, wía yéewáidéeyéica wenàiwica, càmicaalí wàya machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái ìimáaná. ² Madécaná yàawiría macáita wía wataànica càmlíri máini cáaliacáiri iyú. Càulenáca wacùaca wanùmawa ipíchaná wataànica báawéeri iyú. Cawinácaalí càmlírica imàni ibáyawanáwa itàacái iyúwa, yá béerica íiwítáise, yáaliéri nacái icùaca yáawawa macái cáaliacáiri iyú, ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ³ Péemíacué comparación: Wachanàidaca achúméeri freno caballo inùmaliculé yéewanápiná caballo imànica càide iyúwa wawàwáaná. Càita wáalimá wawènúadáidaca manuírí caballo. ⁴ Càita nacái nave manuínaméeyéi, lancha nacáiyéi yèeyéicawa

manuíri úni yáacubàa cáuli iyú. Ewita manuínaméeyéicáaníta nía, éwita nacái cachàiníiri cáuli iwatàidacáaníta nía nacái, càicáaníta yái itéerica nave yáalimá iwènúadáidaca manuíri nave càide iyúwa iwàwáaná achúméeri téna nacáiri iyú.

⁵ Càita nacái iyaca wanène; achúméeri wainá ìwalíséericani yái wanèneca, quéwa yáaliméeri imànica madécaná wawàsi, wáalimácáiná wamànica wanène iyúwa cayábéeri manuí, báawéeri nacái manuíta. Yái wàasu tàacáisi imusuéricawa wanùma irìcuíse càicanide iyúwa achúméerína quichái idàbacaalí yeemáca manuíri ànalìma. Càmicaalí áiba ichacàidani, yásí quichái yeemáca ànalìma macáita. Càita nacái wía, éwita achúmacáaníta yái wanèneca, càicáaníta yáalimá imànica áibanái irí báawéeri manuisíwata, càmicaalí wacúa watàacáíwa ipíchaná watàaníca báawéeri iyú.

⁶ Càica wàasu tàacáisi iyacade iyúwa quichái wáalimácáiná wamànica máiní báawéeri áibanái irí watàacái iyúwa, madécaná íiwitáaná báawéeri. Yái tàacáisi báawéerica imusuéricawa wanùma irìcuíse, casacàaca imànica wáiwitáise macái. Satanás, yáara demonio íiwacalináca, yácata náiwacalica macáita wenàiwicaca itàaníyéica báawéeri iyú mamáalàacata. Watàanícaalí báawéeri iyú, yásí watàacái báawéeri máiní báawaca imànica yàacawa macáita yái wamàníríca chái èeri irìcu, càmita nacái wáalimá wàyaca casímáiri iyú áibanái yáapicha.

⁷ Wía èeri mìnánáica, wáalimá macàalunica wamànica madécaná íiwitáaná pìrái, cuwèesínái nacái, cuìpìranái nacái, àapínái nacái, áibanái cuwèesi nacái iyéeyéica manuíri úni yáaculé. Yá wáalimá wéewáidaca nía namànicaténá càide iyúwa wawàwáaná.

⁸ Quéwa canácata wenàiwica idéeri macàalunica imànica inènewa icùanápínáni ipíchaná itàaníca báawéeri iyú. Yái watàacái báawéerica càmita quirínama iwàwa iyamáacawa. Càicanide iyúwa àapi iculále inuérica wenàiwica, wáalimácáiná wàuwichàidaca áibanái wenàiwica báawanama watàanícaalí báawéeri iyú nàwali.

⁹ Máiní éeruúri wáiwitáise: Wàaca cayábéeri Wáaniri Dios iríwa wanène iyúwa. Néese wanène iyúwa nacái watàaníca báawéeri iyú áibanái wenàiwica ìwali, wacúisaca wáichawa nía nacái, níai wenàiwica Dios idàbéeyéica nàyacaténá càide iyúwa Dios inacáiyéi.

¹⁰ Abéerita wanùma irìcuíse imusúacawa cayábéeri tàacáisi Dios irí, báawéeri tàacáisi wenàiwicanái irí nacái. Píacué nuénánáica, càmita cayába wamàni càì.

¹¹ Péemíacué comparación: Canáca yéewaná ipisíiri úni imusúacawa dápu néenibàa yáapichéi úni cayábéerica.

¹² Càita nacái higuera yéetaná càmita yáalimá yàaca walí olivo iyacaná. Càmita yéewa uva yéetaná abéya nacáiri yàaca walí higo iyacaná. Càmita yéewa puìwéeri dápu yàaca walí cayábéeri úni wàiréeripíná. Càita nacái càmita wáalimá watàaníca báawéeri iyú báisícaalí cayábaca wáiwitáise wawàwalícuísewa.

La verdadera sabiduría

¹³ Báisícaalícué cáalíacáica pía, cáiwitáise nacái càide iyúwa picàlidáanáciué piináwanáwa, néese piyacué machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Picáciué nacái cáimacái piicáca piawawa áibanái íicha. Càita píalimáciué píasáidaca cáalíacáicuéca pía báisíiri iyú. ¹⁴ Quéwa máinícaalícué báawaca piicáca áibanái nàasu cawèníiri ìwalíise, piwàwacaalícué nacái pichùullíaca áibanái canánama, iwàwacutáciué càmita piyúunáidaca cáalíacáica pía áibanái íicha, néese píasáidacuéca càmitacué píalíá báisíiri tàacáisi. ¹⁵ Pimànicaalícué càì, yásí wáalíacawa píiwitáise píiméericuéca ìwali cáalíacáicasani càmíirita yái náalíacáica Dios imàaquéerica wenàiwica irí. Néesequíé cháì èeri irícuíríca meedá yái píiwitáiseca càide iyúwa èeri mìnánái ìináidáanáwa, Satanás ichùullíacáiná náiwitáise. ¹⁶ Ata alénácaalí nàyaca wenàiwica báawéeyéica iicáca áibanái nàasu cawèníiri ìwalíise, nía nacái iwàwéeyéica ichùullíaca áibanái canánama, yásí napéliaca níawáaca, namànica nacái macái íiwitáaná nabáyawanáwa. ¹⁷ Quéwa cawinácaalí idènièyéica yáalíacáíwa Dios néeséerica, yá wáalíacawa ráunamáita cawinácaalí nía, nàyacáiná machacàníiri iyú náiwitáise masaquèeri yáapichawa. Masacàacáiná náiwitáise, íná yéewa nàyaca nacái matuúbanáiri iyú áibanái yáapicha. Càmíiyéi nacái calúa íiwitáise, yéemièyéica áibanái irí cáalíacáiri iyú. Naicáca áibanái ipualé, yá nayúudàaca catúulécaneéyéi. Cayábaca naicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, natàaníca machacàníiri iyú, càmita nacái nachìwáida wenàiwica, néese namànica áibanái irí cayábéeri. ¹⁸ Wayúudàacaalí áibanái íyáanápiná matuúbanáiri iyú náapichawáaca, yásí wía nacái wàyapiná matuúbanáiri iyú. Néese áibanái iicápiná càinácaalí wàyaca, yá nawàwapiná namànica cayábéeri nacái.

4

La amistad con el mundo

¹ Píacué judíoca, ¿cánáciué pimàni ùwicái píipunitawáaca? ¿Cánáciué nacái pipélicá píapichawáaca? Nucàlidacué píriwani. Máinícué piwàwaca peedáca píriwa cawèníiri wawàsi casímáicaténáciué piwàwa, íná pipéliacuéca píapichawáaca. ² Piwàwacuéca peedáca píriwa cawèníiri wawàsi, néese càmicáinácué pidé peedácani, yásí pinúacuéca wenàiwica peedácaténá yàasumi. Yá báawacuéca piicáca áibanái wenàiwica nàasu cawèníiri ìwalíise, néese càmicáinácué píalimá peedáca píriwani, íná pimànicuécá ùwicái píipunitawáaca, pipélicá nacái píapichawáaca peedácaténáciué áibanái yàasu. Càmitacué pidé peedáca píriwani yáara piwàwéerica càmicáinácué pisutá Dios íichani. ³ Néese éwita pisutácaánítacué Dios íichani, càmitacué yàa píríni, báawacáinácué píiwitáise pisutáca Dios íichani,

pisimáidacaténácué píawawa meedá báawéeri iyú. ⁴ ¡Píacué wenàiwicaca iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha! ¿Càmitasicué píalíawá pidéucéca piùwide pimànica Dios, cáininácáinácué piicáca èeri irícuíyéi íiwitáise? Cawinácaalí iwàwéerica iyaca càide iyúwa èeri irícuíyéi íiwitáise íimáaná, idéca yùuwide imànica Dios. ⁵ Càmirica caná iwèni yái tàacáisica áiba profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse. Imaca: “Máini cáinináca Dios íicáca wíla, íná càmita iwàwa wawènúadaca íicha wáiwitáisewa ipíchaná cáinináca waicáca Dios íicha áiba”, íimaca. ⁶ Quéwa Dios iyúudàaca wíla cachàiníwanái mamáalàacata imànicaténácué walí cayábéeri mawèníri iyú càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái bàaluité. Imacaté: “Dios yùuwideca imànica wenàiwica icàlidéeyéica iináwanáwa càmitasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábéeri mawèníri iyú nalí cawinácaali yáaliyéicawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”, íimaca. ⁷ Iná pimàacacué Dios icùaca píiwitáise, pimànicaténácué càide iyúwa íimáaná. Pibàlùacuéwa tàì íiméeri iyú Satanás íipunita, picácué peebá irí, yásí ipíacuécawa píicha. ⁸ Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, yá íicácuéca pipualé imànicaténácué pírí cayábéeri mawèníri iyú. ¡Píacué cabáyawanéeyéica, pimàacacué píichawa yái báawéerica pimàníricuéca! ¡Masacàacué pimànica piwàwawa pibáyawaná íichawa, yái píináidéericuécawa báawéeri iyú piwàwalícuísewa, píacué pucháibéeyéica íiwitáiseca! Càmitacué píalimá cáinináca piicáca Dios cáininácaalícué piicáca èeri irícuíyéi íiwitáise càmiyéica yáalía Dios ìwali. ⁹ ¡Píicháanicué ìwali yái báawéerica pimàníricuéca! ¡Picácué casíimáica piicáanica pibáyawaná ìwaliwa, néese píicháanicué ìwali! ¡Pimàacacué píichawa yái casíimáiná piwàwa pibáyawaná ìwaliwa, néese iwàwacutácué achúmaca piwàwa pibáyawaná ìwaliwa! ¹⁰ Picàlidacué píichawa yái báawéerica pimànírica Wáiwacali imàacacaténácué iwàwawa pibáyawaná íicha. Yásí imànicuéca pírí cayábéeri.

No juzgar al hermano

¹¹ Píacué nuénánáica, picácué pitàaní báawéeri iyú píwaliwàaca. Pitàanícaalícué báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali, càita nacái báawacaalícué piicácani ìwalíse yái imànírica, càmitacué pimàni iyúwa Dios ichùulianá cáinináanápínácué piicáyacacawa. Càmitacué piicá Dios itàacái cáimiétaquéri iyú, néese píasáidacuéca báawaca piicáca Dios itàacái càiride iyúwa wawàsi canéerica iwèni. Quéwa pimànicaalícué càì, yá píasáidacuéca piicáca píawawa càiride iyúwa cachàinírira Dios íicha, picàlidacáinácué càmitasa iwàwacutá pimànica càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ¹² Iyaca abéerita Dios, yái imàaqueerica walí itàacáíwa. Piwàwalícué nacái yái Dios imàaqueerica walí itàacáíwa, yácata nacái yùuwichàidéeripináca báawéeyéi

wenàiwica, iwasèeripiná nacái áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná canáca yéewanácué pitàaníca báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali, abéericáináta Diosquéi yáaliéricawa wenàiwica íiwitáise.

Inseguridad del día de mañana

¹³ Siùcade péemiácué cayába píacué icàlidéeyéica càì: “Siùcade wàacawa áiba yàcalé irìculé, táwicha nacái. Yá wayamáapínáca nénéibàa abéeri camuí. Yá wamànipiná wàasu wawàsiwa weedácaténá waliwa plata mamáalàacata”, càicué píimaca. ¹⁴ ¡Píacué càì píimaca, càmicáinácué píalíawa càinápinácaalí pichàbàanápináwa táwicha èeri! Canácata wéená iyéeri càiripináta cháì èeri irìcu. Càide iyúwa waicácaalí samànéeri achúmasíwata, néese yáta canácani, càita nacái wàyaca cháì achúma èerínata. Càmita wáalíawa càicaalínápiná wéetáwa. ¹⁵ Iwàwacutácué càì píimaca: “Wáiwacali iwàwacaalí wamànica càì, yásí wàyaca nénéibàawa, wamànica nacái wawàsi”, càicué iwàwacutá píimaca. ¹⁶ Quéwa máinícué piwàwaca pitàaníca canúmaséeri iyú, cachàinicáinácué piicáca píawawa. Báawaca meedá Dios iicáca yái cáimacáinácuéca piicáca píawawa. ¹⁷ Cawinácaalí yáaliérica càinácaalí iwàwacutáaná imànica cayábéeri, néese càmicaalí imàni càì, yá imànica ìyaca ibáyawanáwa.

5

Advertencias a los ricos

¹ ¡Péemiácué cayábani, píacué judío càasuíyéica càmíiyéica yeebáida Dios itàacái! ¡Pícháanácué, péemíanicawa nacái ìwali yái báawéeri yùuwichàacáisi yàanèeripinácuécawa pìwali! ² Yá báawapínácuéca píichani macáita pìasu cawènírica. Cuwée iyáapínácuéca píicha pibàle cayábéerica. ³ Yá cayàmipínácuéca píichani macáita yái pìasu oroca, plata nacái. Cayàmicaalípinácué píichani, yásí macáita náalíacuéca piináwaná ìwaliwa càmitacué piyúudàa catúulécanéeyéi pìasu plata iyúwa, yái plata cáininéericuécua piicáca. Yácué pìasu cawèníiri imáalàapínácuécawa píicha, néese piùwcháapínácuécawa cáiwíiri iyú. Pidécuéca pìwacáidaca madécaná cawèníiri pìasupináwa maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa. ⁴ Pìasu plata yáasáidapíná cabáyawanácuéca píawa, yái plata càmirícuéca pìà wenàiwica irí íibaidéeyéicatécué pirí needácaténácué pirí pibànacale ìyacaná. Yái Wáiwacali cachàiníríca náicha canánama, ichùulíerica nacái chènuníséeyéi úwi, idéca yéemíaca catúulécanéeyéi ícháanáca irí, níái íibaidéeyéicuécua pirí, nacháawàanácué piináwaná ìwali, yá Wáiwacali yùuwichàidapínácué píawa. ⁵ Cháì èeri irìcu pìyacuéca cayábéeri iyú, càasuíri iyú nacái.

Pidèniacuéca macáita yái piwàwéerica casímáicaténacué piwàwa. Pidécuéca piyáaca cadénama, yá walíibàacuéca pía càide iyúwa pírái walíibèeyéi nawalíibàidéeyéica cayábéeri yàacàsi iyú ipíchawáise nanúaca nía. ¡Yá máinicué mawiénica píasu èeri Dios yùuwichàidacatáipinacué píawa càide iyúwa natécaalí pírái nanúacaténá nía! ⁶ Picàlidacuéca pichíwawa picháawàacaténá mabáyawanéeyéi iináwaná iwali, néese pinúacuéca nía, éwita càmicáanítacué napélia pía.

La paciencia y la oración

⁷ Quéwa, píacué nuénánáica yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái, piidenlacué piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta Wáiwacali yàanàacataléta. Péemiacué comparación: Yái ibànéerica ibànacalewa iwàwacutá icùaca mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta idàbacataléta unía yúuwàacawa. Néese iwàwacutá icùaca quiríta àta unía imáalàacatalétawa àniwa yeedácaténá bànacalé iyacaná. ⁸ Càita nacái picùacué mamáalàacata matuíbanáiri iyú, peebáidacué tàì íiméeri iyú nacái mawiénicáiná Wáiwacali yéenáíwaná yàanàanápíná.

⁹ Píacué nuénánáica, picácué pitàaní piríwáaca lúasi iyú, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca píawa. Yá mawiénica Dios yàasu èeri yùuwichàidáanápíná wenàiwica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capíi inùmalicu ipíchawáise iwàlùacawa. ¹⁰ Píacué nuénánáica, iwàwacutácué píyaca càide iyúwa profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Wacuèriná Dios inùmalicuise. Yáté nàuwichàacawa Dios irípiná neebáidacáinaté itàacái, quéwa nàidenlacaté nàuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú. ¹¹ Wáalíacawa casímáica nía siùcáisede bàaluitécáiná nàidenlaca nàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú Dios irípiná. Píalíacuécawa Job iináwaná iwali. Satanás yáalimáidacaté iicáwani cachàiníiri iyú. Ewitaté Job yùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta ìidenlacaté yùuwichàanáwa mamáalàacata; càmitaté iwènúada íiwitáisewa Dios íicha. Píalíacué nacáíwa idécanáamité Job yùuwichàacawa manuísíwata, néeseté Wacuèriná Dios imànicaté irí cayábéeri manuísíwata, máinicáiná Dios iicáca wapualé, catúulécaná nacái iicáca wía.

¹² Quéwa péemiacué cayábani nuénánái yái tàacáisi máiníríca cachàini: Picácué píima “Báisi báisísíwata, Dios yáaliéricawa”, picácué càì píima. Picácué nacái càì píima capíraléeri cáli íipidená iwali, cáli íipidená iwali nacái, càinácaalí áiba wawàsi íipidená iwali nacái. Píimacaalícué “Báisíta”, iwàwacutácué báisíríca pitàacáica. Píimacaalícué “Càmita”, iwàwacutácué báisíríca pitàacáica. Picácué píima: “Báisi báisísíwata, Dios yáaliéricawa”, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca píawa.

¹³ Aibanáicaalí péenácué yùuwichàacawa, iwàwacutá nasutáca níawawa Dios íicha. Aibanáicaalí casímái iwàwa,

iwàwacutá nacántàaca casímáiri iyú Dios irí nàacaténá irí cayábéeri. ¹⁴ Aibacaalí cáuláica, iwàwacutá imáidaca ancianonái, níara icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá imáidaca nía nasutácáténá irí Dios, napusúacáténá nacái séenási ipùdàlicu idècunitàacá nasutáca irí Dios Wáiwacali ípidená ìwali. ¹⁵ Yá manuúcaalí ancianonái íináidaca iwàwawa Dios ìwali ichùnlanápiná cáuláiquéeri, náalíacáináwa Wáiwacali iwàwaca ichùnliaca cáuláiquéeri, yásí ichùnliacawa yái cáuláiquéerica, yá Wáiwacali yeedápináca íichani, yái uláicáica. Cáuláiquéeri imànicaalíté ibáyawanáwa, yásí Wáiwacali imàacaca iwàwawa ibáyawaná íicha. ¹⁶ Iná picàlidacué píchawa yái báawéerica pimàníricuécá piríwáaca, pisutáyacacuéwa píchawáaca pimàacáanápinácué piwàwawa íicha yái pibáyawanácuéca. Néese pisutácué píwaliwáaca Dios íicha ichùnlanápinácué pía. Cayábacaalí wáiwitáise Dios iicápiná, wàyacaalí nacái machacàníiri iyú, néese wasutácaalí wíawawa Dios íicha, yásí Dios imànicué walí cayábéeri manuúsiwata. ¹⁷ Piwàwalicué càinácaalíté iyáaná Dios yàasu profeta ípidenéericaté Elías. Yácata abéeri asíali wanacáiri, quéwa Elías isutácaté Dios manuúsiwata ipíchanaté unía yúuwàacawa, yéewacáténaté báawéeyéi wenàiwica nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa. Yá máisiba camuí y medio canácaté unía; Dios imànicaté càide iyúwa Elías isutáaná íicha. ¹⁸ Néese Elías isutácaté Dios íicha àniwa unía yúuwàacáténáwa àniwa, yá yèepùaca unía yúuwàacawa àniwa cáli ìwali, yèepùà bànacalé yàaca ìyacanáwa.

¹⁹ Píacué nuénánáica, áiba péenácué iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios itàacái íicha, néese piyúudàacaalícué iwènúadaca íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, yá pimànicuécá píacawa cayábéeri manuúsiwata. ²⁰ Péemíacué cayábani, cawinácaalí iwènúadéerica áiba wenàiwica ibáyawaná íichawa, idéca icùaca cabáyawanéeri ipíchaná yéetácawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. Yá nacái Dios imàacapiná iwàwawa ibáyawaná manuúri íicha.

1 SAN PEDRO

Saludo

¹ Núa Pedro abéeri apóstol Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá itàacái. Nutànàacué pirí cuyàluta píacué càmlíyéica ìya yàasu cáli íinatawa, ìyéeyéica Ponto yàasu cáli íinata, Galacia yàasu cáli íinata nacái, Capadocia yàasu cáli íinata nacái, Asia yàasu cáli íinata nacái, Bitinia yàasu cáli íinata nacái. ² Nutànàacué pirí cuyàluta, píacué Wáaniri Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicanápináwa càide iyúwaté íináidáanáwa bàaluité. Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo piwàwaliculécué masacàacaténácué imànica píiwitáise, yéewanápinácué píibaidaca abéerita Dios irípiná, pimànicaténácué nacái càide iyúwa ichùulianá. Jesucristo íiraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali yéetácaalítéwa píichawalínácué, píacué yeebáidéeyéica itàacái, íná Dios idéca imàacacué iwàwawa pibáyawaná íicha. Nusutácué Dios íicha pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata, imàacáanápinácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Una vida de esperanza

³ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica. Dios idéca iicáca wapualé manuísíwata, íná idéca iwàlisàidaca wáiwitáise wadèniacaténá wacáuca wàlisàíwa chènuníiséerica. Càita Dios idéca imànica walí cayábéeri Jesucristo imichàacáinatéwa yéetácáisi íicha. Íná yéewa manuíca wáináidaca wawàwawa idècunitàacá wacùaca Dios imànínápiná walí càide iyúwaté íimáaná. ⁴ Dios idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise yàacaténácué pirí pìasu cawèníripináwa chènuníiséerica. Siùcáisede Dios icùaca iyaca pirípinácué pìasu cawèníri cayábéeri, càmlírica yéewa áiba imáalàidacani càiripináta. ⁵ Peebáidacáinácué Dios itàacái, íná icùacuéca pía ichàini iyúwa, iwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa èeri imáalàacaalípináwa, càide iyúwaté íináidáanáwa imànínápinácué pirí cayábéeri macáita naicápiná.

⁶ Íná yéewa casímáicuéca piwàwa siùcáisede éwitàacáwa cawàwanáta iwàwacutácué piùwichàacawa manuísíwata achúma èerínatàacá, manuíri yùuwichàacáisi iyú. ⁷ Péemlàcué comparación: Nawasàaca oro ùuléeri quichái iyú needácaténá íicha macái wawàsi casaquèeri yéewanápiná masacàsíwaca yái oroca, cawènírica nacái, quírameníri nacái. Càita nacái yái piùwichàanáuécawa yáalimáidacué iicáwa pía píasáidacaténácué peebáidaca Jesucristo itàacái báisíri iyú. Pìideníacaalícué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, yásí Dios

iicácuéca peebáidáaná càiride iyúwa máiníri cawènica macái oro ícha, orocáiná imáalàapinácáitawa meedá áiba èriwa. Iná peebáidacaalícué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, éwitacué piùwichàacáanítawa, yá Dios icàlidapinácué piináwaná cayábéeri iyúwa, imàacapinácué nacái pìyaca cáimiétacanéeri iyú yáapicha, picamaláná mèlumèluíri irícuwa, Jesucristo yàacaalípináwa néese àniwa.

⁸ Cáininácuéca piicáca Jesucristo éwitacué càmicáanítàacáwa pidé piicácani pituí iyúwa. Càita nacái peebáidacuéca itàacái siùca, yái càmlíricuécáwaca piicá, iná yéewa piyanídacuécawa casímáiri iyú manuísíwata Dioscáiná idéca isímáidacuéca pía. Eeri mìnáná càmita náalimá nacàlidacani natàacái iyúwa cánácué yéewaná casímáica pía. ⁹ Peebáidacáinácué Jesucristo, iná idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

¹⁰ Bàaluité Dios yàasu profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse néewáidacatéwa Dios itàacái ìwali cachàiníri iyú náalícaténáwa càinápínácaalíté iyú wenàiwicanái yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Yáté nacàlidaca Dios itàacái íiméerica Dios imàinínápinátécué pírí cayábéeri mawèníri iyú. ¹¹ Bàaluité Espíritu Santo, Cristo ibànuèrica, imàacacaté Dios yàasu profetanái yáalíacawa Cristo yàanàanápínaté, yùuwichàanápínaté nacáwa, iyáanápínaté nacái cáimiétacanéeri iyú chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícuwa Dios yáapicha icùacaténá macáita. Néese profetanái néewáidacatéwa cachàiníri iyú náalícaténáwa cawínápínácaalí wenàiwicacani, yái wenàiwica Dios imàaquéericaté nacàlidaca iináwaná ìwali ipíchawáiseté yàanàaca, càita nacái càicaalínápínácaalíté yéenáiwaná yàanàaca. Néese profetanái nàináidacatéwa mamáalàacata ìwali náalícaténáwa càinácaalíté íimáaná yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nalí. ¹² Quéwa Dios imàacacaté profetanái náalíacawa càmlínápínaté nàasu èeri pinátani yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nacàlidaca Dios inùmalícuíse; néese Dios imàacacaté náalíacawa yàacaté nalí tàacáisi pírípínácué iyéeyéipínacaté madécaná camuí náamiwáise. Pidécuéca péemíaca Dios yàasu apóstolnái icàlidáaná pírí Cristo itàacái, íiméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Nacàlidacatécué píríni Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Cristo ibànuèrica chènuníise. ¡Máini Dios yàasu ángelnái chènuníiséeyéi nawàwaca náalíaca néemíaca càinácaalí iyú Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha!

Dios nos llama a una vida santa

¹³ Iná pimicháidacué plíwítáisewa plínáidacaténácuéwa cáalíacáiri iyú. Picácué picáma, néese pìyacué cáimiétaquéeri iyú, piicácaténácué píchawa cayába. Manuícué plínáidaca

piwàwawa Dios ìwali picùacaténácué matuñbanáiri iyú Dios imànínapínácué piri cayábéeri mawèníri iyú Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. ¹⁴ Picácué pimàni pibáyawanáwa càide iyúwacué pimàníná bàaluité ipíchawáiseté pialíaca Dios ìwali. Néese peebáidacué Wáaniri Dios itàacái. ¹⁵ Piyacué mabáyawanéeri iyú, mabáyawanéericáiná yái Diosca imáidéericuécá pía. ¹⁶ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité; Dios ímacaté: “Piyacué mabáyawanéeri iyú, mabáyawanéericáiná núa”, ímaca yái Diosca.

¹⁷ Píaliácuéwa càmita Dios íicá abéeri wenàiwica íiwitáaná càiride iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese yúuwichàidapíná canánama báawéeyéi, ìwalíse yái báawéerica namànírica. Iná píimacaalícué Dios ìwali Wáaniricani, yá iwàwacutácué placa iyéiníná mamáalàacata idècunitàacá pìyacuécá cháí èeri irícu. ¹⁸ Dioscáiná idéca iwasàacuécá pía íicha yái píiwitáisemica canéerica iwèni, yái plawirináimi íiwitáiseca. Píaliácuéwa máiníricaté cawènica Dios iríni yái iwasàanacatécué pía yàasu yúuwichàacáisi íichawa. Càmitaté ipáyaidani oro iyú, càmita nacái quírameníri plata iyú, yái wawàsi imáalèeripínacawa. ¹⁹ Néese Dios iwasàacaté wía yàasu yúuwichàacáisi íichawa Cristo íiraná cawèníri iyú, Cristo yéetácáinatéwa iyúwa sacrificio wáichawalíná. Bàaluité Dios ichùulíaca yàasu wenàiwica nanúanápínaté cordero iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, yái oveja wálisài cayábéeri, canéerita isacàa. Càita nacái Cristo, yái cayábéerica íiwitáise, mabáyawanéeri nacái yéetacatéwa wáichawalíná yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ²⁰ Bàaluitésíwata èeri ipíchawáiseté, yaté Dios íináidacawa ibànùanápínaté Cristo yéetáanápínáwa èeri mìnánái íichawalíná. Cristo idéca yàanàaca malééná èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, iyúdàacaténácué pía. ²¹ Cristo idéca imàacacué peebáidaca Dios itàacái, yái Dios imichàidéericaté Cristo yéetácáisi íicha. Néeseté Dios imàacaca Cristo iyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri irícuwa icùacaténá macáita. Càita peebáidacuécá Dios, picùacuécá pìyaca nacái Dios imànínapínácué piri cayábéeri.

²² Peebáidacuécá càide iyúwa íimáaná yái tàacáisi báisírica, íná Dios idéca masacàaca imànicuécá píiwitáise cáininacaténácué piicáca áibanái báisíri iyú cawínacaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, piicáanápínácué nía càiyéide iyúwa péenánáiwa Wáiwacali ìwalísená. Iná iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa mabáyawanéeri iyú, báisíri iyú nacái, macáitacué pichàini iyúwa. ²³ Dios idéca iwálisàidacuécá píiwitáise pidèniacaténácué picáucawa chènuníseerica. Càmitacué Dios yàa picáuca imáalèeriwa càide iyúwacué pisèenáimi imànínaté cháí èeri irícu. Néese yái Dios

cáurica, càmlírica imáalàawa, idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise itàacái iyúwa, yái tàacáisi peebáidéericuéca. ²⁴ Càité nacái profeta itànàacaté Dios itàacái ímérica:

“Càide iyúwa masicái idaluériwa imáalàacaaliwa ráunamáita, càide iyúwa nacái íiwichi yúuwàacaaliwa masicái íicha, càita nacái wía wenàiwicaca canánama: Ewita càasuíyéicaalí wía, cáaliacáiyéicaalí wía nacái, càicáaníta wàyacáita malééná èerita cháí èeri irícu.

²⁵ Quéwa Wáiwacali itàacái ìyaca càiripináta”, càité íimaca yái profetaca. Yái Wáiwacali itàacái, yácata tàacáisi nacálidéericatécué pirí píalíacaténácuéwa Jesucristo iwasàacuéca pía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha.

2

¹ Iná piúcacué píichawa píiwitáise báawéerimiwa macái íiwitáaná, macái chíwái nacái, macái nacái pucháibáanácué píiwitáise, yá nacái macái báawáanácué piicáca áibanái nàasu cawèníri íwallíse, yá nacái macái báawéeri tàacáisi íiwitáaná picálidéericuéca áibanái íwali. ² Péemíacué comparación: Máini quírasíinái icutáca íinisi yáawamita nachàiniadacaténá naináwa. Càita nacái iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái íwali cachàiníri iyú, yái machíwéeri tàacáisica, pichàiniadacaténácué píiwitáisewa Dios íwali, àta Jesucristo yàanàacataléta iwasàacaténácué pía macái báawéeri íicha. ³ Càita iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái íwali píalíacáinácuéwa báisíri iyúcani Wáiwacali iicáca wapualé manuísíwata.

Cristo, la piedra viva

⁴ Abédanamacué pimànica píiwitáisewa Wáiwacali yáapicha mamáalàacata. Péemíacué comparación: Aibanái imàniyéicaté íba icapèená, náucacaté náichawa abéeri íba canácáinaté iwèni naicácani. Càita nacái abénaméeyéi èeri mìnánái caná iwèni naicáca Wáiwacali, quéwa Dios idéca ibàlùadacani iyúwa abéeri cachàiníri náicha canánama. Yái Wáiwacali, càicanide iyúwa manuírí íba cáuri Wáiwacali yàacáiná wacáuca càmlíri imáalàawa. ⁵ Píacatacué càiyéide iyúwa cáuyéi íba, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios idéca iwacáidacuéca pía irípináwa. Càicuéca píade iyúwa manuírí templo cayábéeri, Dios imàníríca icapèepináwa, Espíritu Santo ìyacaténá irícu. Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise píibaidacaténácué abéerita irípiná càide iyúwa sacerdotenái mabáyawanéeyéi, isutéeyéica Dios íicha áibanái irípiná, pimànicaténácué nalí cayábéeri nacái, pimàacacaténácué nacái píawawa Dios irí, placaténácué irí cayábéeri nacái. Yácata sacrificio Dios iwàwéericuéca pimànica irípiná píiwitáise cayábéeri yáapichawa. Yá casíamáipinácué Dios iicáca píasu

sacrificio pìyacáinacué abédanamata Jesucristo yáapicha, yái yéetéricatécué pìchawalíná pibáyawaná ìwalíse. ⁶ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse. Dios ìmacaté: “Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri íba manuíri idàbacaténá imànica capìi dàalanama, càita nacái nubànùapíná israelitanái iríwa nacuèrinápiná, níai iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irìcu, áibaalí ìpidenéri Sión. Máini cayábéeri ìiwitáise yái nacuèrinápináca nubànùèripínáca nalíwa, máini nacái nùasu wenàiwicanái iwàwacutácani. Càicanide iyúwa cayábéeri íba manuíri, máinìiri iwàwacutácawa nacái capìi irípiná, yái íba wenàiwica needéerica nadàbacaténá namànica capìi. Cawinácaalí yeebáidéeyéipínáca itàacái, yái nacuèrináca, càmita achúma nawàwa neebáidáaná ìwalísewa, numànipinácáiná nalíwa macáita càide iyúwaté nùumáaná nalí”,

càité ìimaca yái Diosca.

⁷ Máinícué cawènica pirí yái íbaca, yái Jesucristoca, píacué yeebáidéeyéica itàacái, quéwa Dios imànipíná cachàinìiri iyú áibanái irí càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái càide iyúwa yàasu profetanái itànàaná Dios itàacái bàaluité. Náimaca:

“Níai imàniyéicaté íba icapèená, náucacaté náichawa abéeri íba, canácáinaté iwèni naicácani. Quéwa siùcade máinìiri iwàwacutácawa capìi irípiná yái íba náuquéricaté”,

ìimacaté yái profetaca icàlidacaténaté Jesucristo iináwaná.

⁸ Càita nacái áiba profeta itànàacaté Dios itàacái Jesucristo ìwali.

Ìimacaté:

“Aibanái càmítapíná neebáida itàacái, calúapíná nacái naicácani”,

cài ìimaca yái tàacáisica. Siùca báawaca naicáca Jesucristo càmíicáiná neebáida Dios itàacái. Yá Dios yùuwichàidapíná níawa càide iyúwaté ìináidáanáwa bàaluité.

⁹ Quéwa Dios idéca yeedácuéca píá yéenibepínáwa, íná yéewa càicuéca píade iyúwa abéeri wenàiwica yàawiría. Wacuèriná Dios idéca imàacacué píá sacerdotenápiná, píibaidacaténácué irípiná, pisutácaténá Dios íicha wenàiwicanái irípiná, pìacaténácué nacái cayábéeri Wacuèriná Dios iríwa. Càicuéca píade iyúwa abéeri cáli néeséeyéi mabáyawanéeyéica, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapínáwa ìibaidéeyéipíná abéerita Dios irípiná. Càita Dios idéca imànicuéca pirí yéewanápinácué picàlidaca iináwaná ìwali idéca imànica madécaná cayábéeri ichàini manuíri iyúwa, yái Dios imáidéericatécué píá catéeri íicha, yái pibáyawanáca pimàníricatécué càmícaalíté píalía Dios ìwali. Dios idéca imáidacuéca píá amalácaténácué imànica píiuitáise yéewanápinácué pìyaca Dios icamalá irìcu, náapicha macáita yáaliéyéica Dios ìwali. ¹⁰ Bàaluité piyacuéca càide

iyúwa canéeyéi yàawiría, quéwa siùcade Dios icuèyèicuéca pía. Bàaluité càmítacué píalíawa Dios iicáca pipualé, quéwa siùcáise de píalíacuéwa Dios iicáca pipualé manuísíwata.

Vivan para servir a Dios

¹¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata piicáanápínacué píawa iyúwa wenàiwica yèepuníyéicawa déeculé yàasu cáli íchawa, idècunitàacá pìyacuéca chái èeri irìcu, yácáinacué pìasu cáli ìyaca chènuniré. Píacué pimàni báawéeri càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná, yái píiwitáise imàníricuéca ùwicái píipunita, ipíchanacué picaláacawa Dios ícha. ¹² Pìyacué machacànìiri iyú chái èeri irìcu yéewanápiná áibanái càmíyéica yeebáida Dios naicáca yái cayábéerica pimàníricuéca. Siùca nataánícué pìwali báawéeri iyú càide iyúwacué pidéca nacáicaalícué pimànica pibáyawanáwatá. Quéwa pimànicaalícué cayábéeri siùcade, yásí áibaalípiná nàapínaca Dios irí cayábéeriwa Dios yéemìacaalípiná èeri mìnánái iináwaná ìwali càinácaalíté namànírica, càinácaalíté nacái nàyaca.

¹³ Pimànicué càide iyúwa nachùulíanacué pía, macáita icuèyèicuéca pìasu cáli, píasáidacaténacué cayábéeri íiwitáise yái Wáiwacalica. Peebácué itàacái yái náiwacalínaca icuèricuéca pìasu cáli. ¹⁴ Pimànicué càide iyúwa nachùulíanacué pía, níara gobernadoriná náiwacalíná ibànuyéicuéca pìatalé nacapèedáidacaténá báawéeyéi íiwitáise, namànicaténá nacái áibanái irí cáimiétaquéri iyú, cawínacaalí imàníyéica cayábéeri. ¹⁵ Dios iwàwacáinacué pimànica cayábéeri, yéewanápinacué càmíta náalimá nacháawàaca piináwaná ìwali, áibanái máiwitáiseeyéica càmíyéica iwàwa yáalíacawa.

¹⁶ Báisíta pidèniacué abéerita Píiwacaliwa chènuníseérica, yái iwasèericatécué pía báawéeri ícha. Quéwa càmíta Wáiwacali iwasàacué pía pimànicaténacué pibáyawanáwa meedá. Néese pimànicué abéerita càide iyúwa Dios ichùulíaná, yàasu wenàiwicacáinacué pía. ¹⁷ Piicácué macái wenàiwica cáimiétaquéri iyú. Cáininacué piicáca macái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, níacáinacué péenánáica nía Wáiwacali ìwalíisená. Píacué Dios icàaluíná. Placué nacái íimiétacaná yái wenàiwica icuèricuéca pìasu cáli.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

¹⁸ Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca, íibaidéeyéica mawènìiri iyú. Peebáidacué píiwacali itàacáiwa cáimiétaquéri iyú, càmíta abéta níái ichùulíeyéicuéca pía éeréri iyú, néese nía nacái báawéeyéica íiwitáise, imàníyéicuéca píri báawéeri. ¹⁹ Cayábaca Dios iwàwa iicáca pìideníacuéca yùuwichàacáisi matuìbanáiri iyú mabáyawanácaalícué pía, piùwichàacaalícuéwa cà

pisimáidacaténá Dios. ²⁰ Quéwa pimànicaalícué pibáyawanáwa, néese pìidenìacaalícué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué píá, néese càmítacué cawèni Dios iicáca piùwichàanáwa, cabáyawanácáinácué píá meedá. Quéwa nàuwichàidacaalícué píá ìwallíse yái cayábéerica pimànírica, néese pìidenìacaalícué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, yásí cawènica Dios iicácué piùwichàanácawa. ²¹ Yácáiná Dios imáidacatécué píá pìidenìacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué píá ìwallíse yái cayábéerica pimànírica. Cristo yùuwichàacáinátéwa píchawalínácué yáasáidacaténácué pirí iwàwacutácué pimànica càide iyúwaté Cristo imàníiná. ²² Canácatáita Cristo imànité ibáyawanáwa, canásíwata. Càmitaté ichìwáida wenàiwica, ibatàa abéeripináta. ²³ Nacuísacaté náichawani báawéeri iyú, quéwa càmítaté itàaní báawéeri iyú nalí. Nàuwichàidacaté Cristo, quéwa canátaté ibáulianá nía. Néese imàacacaté yáawawa Dios irí mamáalàacata, yái yùuwichàidéeripináca báawéeyéi wenàiwica machacànìiri iyú. ²⁴ Cristocata yái itéericaté ìwaliwa wabáyawaná yùuwichàanápínátéwa wabáyawaná ìwallíse iiná iyúwa cruz ìwali. Yaté Cristo yéetácatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwallíse, yéewanápiná wamàacaca wáichawa yái báawéerica wamànírica. Càité Cristo yéetácawa yéewanápiná wàyaca machacànìiri iyú Dios iicápiná. Nacapèedáidacaté Cristo cabèesi iyú báawanama ipíchawáiseté natàtàacani cruz ìwali. Inácué Cristo icháuná ìwallíse idéca píiwitáise ichùnìacawa pibáyawaná íchacuéwa. ²⁵ Quéechatécáwa piméeràacatécuéwa méetàuculé Dios ícha càide iyúwa ovejanái iméeràacaalíwa canéeyéica icuèriná. Quéwa pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa Cristo irípiná yái icuèricuéca píiwitáise cáininéeri iyú càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáíwa.

3

Cómo deben vivir los casados

¹⁻² Càita nacái píacué inanái canìríiyéica, pimànicué càide iyúwa pinìri iwàwáaná. Yásí níara abénaméeyéi càmíiyéicàtàacáwa yeebáida Jesucristo itàacái nawènúadapíná irí náiwitáisewa, éwitacué càmíicáaníta pìalàa nía báawanama, naicácáiná pimànicuéca cayábéeri, pìyacaalícué machacànìiri iyú nacái pinìri yáapichawa pìacaténácué ímíétacaná càide iyúwa Dios ichùulìanácué píá. ³ Píacué inanái canìríiyéica, picácué máiní pínáidáanícawa ìwali càinácaalícué iicácanáwa. Picácué máiní pichùnìaca píiwita ibáináwa cawèníiri iyú. Càita nacái picácué máiní picùada pìwaliwa oroíri tùliquichi cawènírica. Picácué nacái máiní picutáca pibàlepináwa máinìiri cawènica. ⁴ Néese pichùnìacué cayába píiwitáisewa piwàwalícuísewa.

Picácué cachàini piicáca píawawa áibanái íicha, néese pimànicué áibanái irí éeréeri iyú. Yásí casíimáicué Dios iicáca píiwitáise càiride iyúwa wawàsi cayábéeri iicácanáwa, càmfiri imáalàawa.⁵ Càité nacái inanái namànica bàaluité, Dios yàasu wenàiwicaca. Nachùnìacaté náiwitáisewa cayábéeri iyú nawàwallicuisewa bàaluité, yáté cawènica Dios iicáca náiwitáise. Manuicaté nàináidaca nawàwawa Dios ìwali imànínápinaté nalí cayábéeri càide iyúwaté ìmáaná nalí. Namànicaté nacái càide iyúwa nàacawéeri iwàwáaná.⁶ Càité Sara imànica, úái Abraham ìnuca. Umànicaté càide iyúwa Abraham iwàwáaná. Yáté úumaca ìwali “nuíwacali”. Yá càicuéca píade iyúwa Sara ìidunái pimànicaalícué cayábéeri piacawéeri iríwa, càmicaalí nacái cáalu píacué.

⁷ Càita nacái píacué aslanái cáinuýéica. Pìyacué pínu yaápichawa cáaliácáiri iyú. Peedácué ùasupiná piacaténácué uímiétacaná. Pimànicué càì ulí cayábéeri cáaliácáiri iyú càmicáiná cachàini úa càide iyúwacué cachàiníná pía. Píacué uímiétacaná nacái Dioscáiná idéca imànica ulí cayábéeri mawèníiri iyú yàacaténá ucáuca càmfiri imáalàawa càide iyúwa imànínácué pirí. Píacué uímiétacaná yéewanápiná Dios yeebácuéca pirí pisutáanácué íicha.

Los que sufren por hacer el bien

⁸ Siúcade péemlàcué cayába, macáitacué pía. Abédanamacué pimànica píiwitáisewa piápichawáaca, piicáyacacaténácuéwa catúulécaneéri iyú, cáininéeri iyú nacái, abémisanacáinácué pía Wáiwacali ìwalísená. Piicácué pipualéwáaca. Picácué cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha.⁹ Picácué pimàni irí báawéeri cawinácaalí imànìricuéca pirí báawéeri. Picácué nacái picuísani éwita icuísacaalícué pía. Néese pitàanícué irí cayábéeri iyú, pimànicué irí cayábéeri nacái, Dioscáiná imáidacatécué pía imànicaténácué pirí cayábéeri.¹⁰ Càité áiba profeta idéca itànàaca Dios itàacái:

“Piwàwacaalí piyaca manùba èeri casíimáiri iyú, yá iwàwacutá picùaca pinènewa pitàanícáicha báawéeri tàacáisi, picùaca nacái pinùmawa ipíchaná picàlidaca pichìwawa.

¹¹ Piwènúada píiwitáisewa báawéeri íicha, yá pimàni cayábéeri. Píalimáida macái pichàini iyúwa piyacaténá matuìbanáiri iyú áibanái yáapicha; picácué pipélia nía.

¹² Yácáiná Wacuèriná Dios icùaca wenàiwica ìyéeyéica machacànìiri iyú Dios iicápiná, yeebá nacái nasutáaná íicha; quéwa Dios yùuwideca imànica wenàiwica imàníiyéica ibáyawanáwa”,

ìimaca yái Dios itàacáica.

¹³ Batéwa macái wenàiwica cayába naicápinácué píawa pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, yá càmitacué

nàuwichàida píawa. ¹⁴ Quéwa éwita nàuwichàidacaalí píawa ìwalìise yái cayábéerica pimàníricuéca, càicáaníta Dios imànipinácué pirí cayábéeri. Picácué cáalu pía piùwidenái íchawa. Picácué nacái achúma píinádacawa piwàwawa. ¹⁵ Néese píacué Píiwacali Cristo icàaluínináwa macái piwàwalícuísewa. Aibanáicaalícué isutá yéemíawa pía càinácaalí peebáidéerica, yá picàlidacué nalí Jesucristo iináwaná, yái peebáidéericuéca itàacái. Picàlidacué nalíni cáimiétaquéri iyú, éeréri iyú nacái. ¹⁶ Pimànicué cayábéeri, yéewanápiná áibanái itàanícaalícué píwali báawéri iyú peebáidacáinácué Cristo itàacái, yásí báica nía nataacái báawéri ìwaliwa, pimànicáinácué abéerita yái cayábéerica.

¹⁷ Pimànicaalícué pibáyawanáwa, yásí piùwichàapinácuéwa pibáyawaná ichùuliacawa. Quéwa caná iwèni Dios iicá yái piùwichàanácuécawa cabáyawanácáinácué pía meedá. Quéwa Dios imàacacaalícué áibanái yùuwichàidaca pía ìwalìise yái cayábéerica pimàníricuéca, yásí máini cawènica Dios iicácuéca piùwichàanáwa, càmicáinácué cabáyawaná pía. ¹⁸ Yácaína Cristo nacái yùuwichàacatéwa mabáyawanéri iyú. Cristo yéetacatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalìise, abé yàawiríata, néese càmita quirínama yéetacawa. Cayábéericaté íiwitáise yái Cristoca, quéwa càicáaníta yùuwichàacatéwa wáichawalíná, wía báawanaméeyéica itécaténá wía Dios yàatalé, yéewanápiná nacái cayábaca wáapicha Dios. Yéetacatéwa càide iyúwa wenàiwica, quéwa cáucaté iwàwa cáuri mamáalàacata. ¹⁹ Néese idécanáamité Cristo yéetacawa, yáté yàacawa iwàwa cáuri iyú yàacaténaté iicáca infierno iriculé icàlidacaténaté nalí tàacáisi, níara yéetéeyéimicawa báawéeyéica íiwitáise nadacuèyéica presoíri iyú. ²⁰ Níacata càmiyeyéicaté yeebáida Dios itàacái bàaluité Noé yàasu éerimité. Idécunitàacá Noé imànicaté arca, yái manuíri lancha nacáirica, yáté Dios idécunlacawa quiríta nawènúadacaténaté náiwitáisewa báawéri íicha, níara èeri mìnánáica. Ochocaté namanùbaca níái Noénáica yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nawàlùacaténatéwa arca iriculé, yá cáucaté nía manuíri yéesacái íicha, inuéricaté áibanái èeri mìnánái canánama. ²¹ Yái yéesacái íimáanáca càicanide iyúwa wabautizáanáwa úni yáaculé, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càide iyúwaté arca iwasàanaté Noénái úni yéesacái íicha, càita nacái Jesucristo iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha weebáidacaalí Jesucristo itàacái wabautizácaténáwa úni yáaculé. Jesucristo yáalimá iwasàaca wía imichàacáinatéwa yéetacáisi íicha. Yái wabautizáanáca, càmita íimáaná wàapidacáita wáichawa meedá, néese íimáanáca wasutáca Dios íicha wawàsi imàacáanápiná iwàwawa wabáyawaná íicha, ichàiniadacaténá wía nacái yéewanápiná wàyaca machacàniri

iyú Dios iicápiná. ²² Jesucristo imichàacatéwa chènuniré, yá iyaca siùcáisede Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha, macáita ángelnái, macáita demonio íiwacanánái nacái icuèyéica yàasu cáliwa chènuníseeyéi, cháí èeri irìcu nacái.

4

Servir según los dones recibidos de Dios

¹ Cristo yùuwichàacatéwa iiná iyúwa, íná càita nacái iwàwacutácué pichùnìaca pìiwitáisewa yéewanápinácué màulenáca pía piùwichàacaténáwa Cristo irípiná matuìbanáiri iyú. Wàuwichàacaalíwa wainá iyúwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, yásí chuìca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéerica. ² Néese idècunitàacá pìyacuéca cháí èeri irìcu, yá pimànipinácué càide iyúwa Dios iwàwáaná, càmliritacué càide iyúwa pìiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná. ³ Bàaluité piúcacatécué madécaná èeri pimànicaténácué càide iyúwa èeri mìnánái imàníiná càmlíyéica yeebáida Dios itàacái. Pimànicatécué báawéeri macái íiwitáaná mamáalàacata mabáiníiri iyú áibanái yàacuésemi. Pimànicatécué nacái piíná iyúwa yái càmlírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Picàmacatécué nacái manuíri fiesta irìcu, piyáacaalítécué piyáacaléwa manuí máiwitáiséeri iyú áibanái yáapicha icàméeyéicué píapicha báawanama, imàníiyéicatécué píapicha nacái máiní báawéeri wawàsi nainá iyúwa piàcaténácué ídolo icàaluíniná, níái cuwáiná yéenáiwánaca. ⁴ Siùcacué piàcawéeyéiná bàaluisàna náináidacawa naicáidacuéca pirí, natàanicué nacái piwali báawéeri iyú càmicáinácué quirínama piàcawéeridaca nía namànicaalí nabáyawanáwa manuísíwata máaléquéeri iyú. ⁵ Quéwa áiba èeriwa iwàwacutápiná nabàlùacawa Dios íipunita, yái Dios icàlidéeripináca iwàwacutáaná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa, macáita báawéeyéi, níái cáuyéicáwaca, nía nacái yéetéeyéimicawa. ⁶ Níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái cháí èeri irìcu néemìacaté yái cayábéeri tàacáisica yéewanápináté nadènlaca nacáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha, éwitaté iwàwacutáacáníta néetácawa càide iyúwa macái èeri mìnánái.

⁷ Siùca mawiénicani yái èeri imáalàanápinácawa. Iná picùacué píawawa cayába pisutácaténácué píawawa Dios íicha cáimiétaquéeri iyú iyúwa cáalíacáiyéi. ⁸ Máiní iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa. Cáininácaalí waicáca áibanái, yásí wamàacaca wawàwawa nabáyawaná íicha, càinácaalí báawéerica namànírica walí, yéewanápiná nacái Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ⁹ Peedácué piataléwa áibanái wenàiwica casímáiri iyú, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picácué

calúa pía ìwalíse, néese piyúudàacué wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nèepunícaaliwa déeculé nacapèe íchawa. ¹⁰ Dios idéca imàacacué pírí chàinisi abéechúanaméeri iyú pimànicaténacué píibaidacaléwa Dios irípiná. Dios imàacacué pírí píasu cawèníiri nacái, càide iyúwa iwàwàanacué imàacaca píríni, yéewanápinacué piyúudàayacacawa. Iná pimànicué cayábéeri píríwàaca càide iyúwa Dios ichàiniadàanacué pía. ¹¹ Picàlidacaalícué Dios itàacái, picàlidacué nalíni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. Piyúudàacaalícué áibanái, piyúudàacué nía càide iyúwa Dios imàacáanacué pírí chàinisi. Càinácaalícué pimàni, pimànicué macáita machacàníiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái yéewanápiná áibanái wenàiwica neebáidaca Jesucristo itàacái nàacaténá Dios irí cayábéeri. Jesucristo icùapiná macáita càiripináta íiwitáise cachàiníiri iyúwa, icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré. Báisíta, amén.

Sufrir como cristianos

¹² Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca. Manuíri yùuwichàacáisi idéca yàanàaca pìwalícué. Picácué pínáidawa manuísíwata piicáca yái manuírí yùuwichàacáisica yáalimáidéericuécá iicáwa pía càide iyúwa quichái masacàacaalí imànica oro, yáasáidacaténá asásí báisícaalícué peebáida Cristo. Picácué pínáidawa càmlínápinacué iwàwacutá piùwichàacawa. ¹³ Néese casímáicué piwàwa manuísíwata píalimácáinacué pìideniaca piùwichàanáwa Cristo irípiná càide iyúwa Cristo lideniánaté yùuwichàanáwa, yéewanápinacué piyanídacawa cachàiníwanái Cristo yàanàacaalípiná cachàiníiri iyú, icamaláná mèlumèluíri irícuwa, icùacaténá macáita íiwitáise cachàiníiri iyúwa. ¹⁴ Casímáipínacué piwàwa áibanái itàanícaalícué pìwali báawéeri iyú ìwalíse yái peebáidàanacuécá Cristo itàacái. Yá casímáipínacué piwàwa yácáiná Espíritu Santo yàacawéeridacuécá pía mamáalàacata icùacaténacué píiwitáise Dios ichàini manuírí iyú. ¹⁵ Càmita nutàaní yùuwichàacáisi ìwali yàanèerica èeri mìnánái ìwali inuéyéica wenàiwica, nía nacái cayéedéeyéica, nía nacái imàníyéica báawéeri áibanái irí; nía nacái máníyéica iwàwaca isutáca yéemiawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali. ¹⁶ Quéwa piùwichàacaalícuéwa ìwalíse yái peebáidàanacuécá Cristo itàacái, picácué báí pía ìwalíse, néese pía Dios irí cayábéeri náalíacáinacué pìwali Cristo yàasu wenàiwicaca pía.

¹⁷ Idéca yàanàaca nàasu èeri Dios idàbacatáipináta yùuwichàidaca èeri mìnánái nabáyawaná ìwalíse. Quéechacáwa Dios yùuwichàida wía siùca, wía Dios yéenibeca. Dios idéca idàbaca imàacaca wàuwichàacawa càide iyúwa wenàiwica icapèedáidacaalí yéenibewa, íná yéewa wáalíacawa mánípiná cachàiníwanái Dios yùuwichàidaca èeri mìnánái manuísíwata,

cawinácaalí càmíiyéica yeebáida Dios itàacái. ¹⁸ Iwàwacutá wàuwichàacawa manuísíwata cháí èeri irìcu, éwita Dios yàasu wenàiwicacáaníta wía, Dios yéewáidacáiná wía yùuwichàacáisi iyú àta wàacatalétawa èeri íicha. Iná wáalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná cabáyawanéeyéi wenàiwica càiripínáta, cawinácaalí nacái báawéeyéica iicá Dios. ¹⁹ Iná wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Dios iwàwacaalí wàuwichàacawa Cristo iripíná, yá iwàwacutá wamànica cayábéeri mamáalàacata, wamàacacué nacái wíawawa Dios icáapi irìculé icùacaténá wía, yái Dios idàbéericaté wía, imàníiripínáca nacái walí càide iyúwaté íimáaná.

5

Consejos para los creyentes

¹ Siúcade nuwàwaca nùalàacuéca pía píacué ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. Ancianoca núa nacái càide iyúwacué pía. Nuicácaté Cristo yùuwichàacawa cruz ìwali, yá nucàlidaca iináwaná ìwali. Néese Cristo yàanàapínácaalí àniwa icamaláná mèlumèluíri irìcuwa, yásí wàypíná Cristo yáapicha cáimiétacanéri iyú, wacùacaténá yáapicha macáita. ² Píacué ancianoca, picùacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, níara wenàiwica Dios imàaqueeyéicuéca picùaca. Péewáidacué nía, picùacué nía cáininéri iyú càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáíwa. Picùacué nía casímáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Píacué ancianoca, picácué picutá madécaná plata. Néese píibaidacué Dios iripíná picùacaténácué yéenibe cayába macái pichàini iyúwa piwàwalícuísewa. ³ Picácué pichùulí nía cachàiníiri iyú; picácué piwàwa náiwacalícuéca pía, níai Dios imàaqueeyéicuéca picùaca. Néese picùacué nía cayábéeri iyú, pìyacué nacái machacàníiri iyú Dios iicápiná, píasáidacaténácué nalí càinácaalí Dios iwàwáaná nàyaca. ⁴ Yá áibaalípiná Wáiwacali yàanàapíná, yái Wáiwacalisíwaca, wía ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáíwa cáininéri iyú. Wacùacaalí nía cayábéeri iyú, yásí Wáiwacali yàapíná walí wàasu coronawa càmíiri imáalàawa, wáiwita ìwalíiripíná, yá wàypíná Wáiwacali yáapichawa icamaláná mèlumèluíri irìcu càiripínáta, cáimiétacanéri iyú, wacùacaténá macáita yáapicha.

⁵ Càita nacái píacué càmíiyéica máiní béeyéi, píacué ancianonái íimiétacaná, níai icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pimànicué nacái càide iyúwa nàalàanácué pía. Píacué píimiétacanáwáaca piyúudàayacacuéwa, picácué cáimacái

piicáca piáwawa, càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, abéeri Dios yàasu wenàiwica itànèericaté:

“Dios yùuwideca imànica wenàiwica icàlidéeyéica iináwanáwa càmitasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábéeri mawèníri iyú nalí cawinácaalí yáaliyéicawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”,

ímaca yái Dios itàacáica. ⁶ Iná piacué Dios icàaluíniná, yái cachàiníríca náicha canánama; pimànicué nacái càide iyúwa ichùullianácué pía. Picácué máini cachàini piicáca piáwawa Dios iicápiná, picácué máini cáimacái piicáca piáwawa. Néese áibaalípiná yàanàcatáipinátacué péenáiwaná, èeri imáalàapinácaalíwa, yásí Dios imànicué pirí cayábéeriwa wenàiwicanái iicápiná. ⁷ Picàlidacué Dios irí yái cáalúunácuéca píináidacawa, néese manuícué píináidaca Dios ìwali, píibàacué piwàwawa iwéré, Dioscáiná iwàwalicuéca pía mamáalàacata, icùacuéca nacái pía.

⁸ Picùacué cayába piáwawa cáaliacáiri iyú ipíchanácué pimànica píbayawanáwa. Piicácué píchawa cayába ipíchanácué piùwide Satanás yáalimáidaca pía, piwènúadacáichacué píiwitáisewa Dios íicha. Satanás, yái ícháawàidéerica waináwaná ìwali, yèepunícawa yáalimáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, imàacacaténá nacaláacawa Dios íicha càide iyúwa león cháwi nacáiri caluérica yèepunícaalíwa, íicháaníca, canàicáináni, icutáca iyáapináwa wenàiwica. ⁹ Peebáidacué Jesucristo itàacái cachàinírí iyú, yéewacaténácué píbàlùacawa tàì íiméeri iyú Satanás íipunita, ipíchanácué piwènúada píiwitáisewa Dios íicha. Càmitacué pía abéta yùuwichàawa Cristo irípiná. Néese péenánáicué iyéeyéica macái cáli íinata imanùbaca, nàuwichàaca nacáíwa siùcata Cristo irípiná càide iyúwacué piùwichàanáwa, neebáidacáiná itàacái. ¹⁰ Quéwa idécanáamicué piùwichàacawa Cristo irípiná achúma èerita, yásí Dios ichàiniadacué píiwitáisewa cayábéeri iyú peebáidacaténácué Jesucristo itàacái macàaluínináta tàì íiméeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata. Yái Diosca, yácata yái cáininéerica iicáca wía manuísíwata, imáidacaté wía wáyáanápiná abédanamata Jesucristo yáapicha, wacànacaténá mèlumèluíri iyú yáapicha càiripináta Dios icamaláná irícu chènuniré. ¹¹ Wàacué Dios irí cayábéeri icùapinácáiná macáita càiripináta ichàini manuírí iyúwa. Báisíta, amén.

Saludos finales

¹² Nubànàacué pirí yái achúméerína cuyàlutaca Silvano yáapicha, áibaalí íipidenéerica Silas, yái wéenásàirica yeebáidéerica Jesucristo itàacái. Manuíca nuínáidaca nuwàwawa Silvano ìwali imànínápiná cayábéeri càide iyúwa nusutáaná íicha. Nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca

nùl'àacaténácué pía éeréeri iyú, nùcàlidacaténácué pirí nacái Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú yáasáidacaténá cáininácuéca iicáca pía báisíiri iyú. ¡Peebáidacué itàacái mamáalàacata cachàiníiri iyú!

¹³ Níái iyéeyéica chái Babilonia iyacàlená irícu yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa càide iyúwa yeedáanácué pía, nawàwalicué pía. Càita nacái Marcos yái nuiquéerica càiride iyúwa nuìriwa iwàwalicué nacái pía.

¹⁴ Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú càide iyúwa abémisana. Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápínácué pìyaca matuíbanáiri iyú, piácué Cristo yàasu wenàiwicaca.

2 SAN PEDRO

Saludo

¹ Núa Simón Pedro nubànùacué pirí cuyàluta. Núcata abéeri Jesucristo yàasu wenàiwica, yàasu apóstol nacái Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá itàacái. Nubànùacué pirí yái cuyàlutaca, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cáimiétaquéeri iyú abédanama càide iyúwa weebáidéanà. Càita Wacuèriná Dios yái Jesucristoca, idéca imànica walí macáita abédanamata, icùacáiná wenàiwica machacàníiri iyú, yái Jesucristo iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ² Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápinácué píalíacawa Dios ìwali manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata, Wáiwacali Jesús ìwali nacái, yéewanápiná namànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, namàacacaténácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Cualidades del cristiano

³ Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini iyúwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, íná wadènlaca macáita yái chàinisi wamáapuèrica wàyacaténá siùcade càide iyúwa Dios iwàwáaná wacáuca càmíiri imáalàawa yáapichawa, wàacaténá nacái Dios iyéininá machacàníiri iyú. Càité Dios imànica walí imàacacaalíté wáalíacawa Jesucristo ìwali, yái imáidéericaté wía irípináwa, wàyacaténá yáapicha icamaláná mèlumèluíri irícu, cáimiétacanéeri iyú nacái, yái Jesucristo cayábéerica náicha canánama. ⁴ Càita Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini manuíri iyúwa càide iyúwa íimáanáté, yái cayábéerica manuísíwéeri cawèníiri nacái, yéewanápinácué pidènlaca Dios íiwitáise mabáyawanéeri, yéewanápinácué nacái iwasàaca pía èeri mìnánái íiwitáise íicha imáalèeripinácawa yáaséeri iyú nabáyawaná ìwalísewa, máinícáiná nawàwaca namànica nabáyawanáwa, níái èeri mìnánáica càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Dios idéca imànicuéca pirí yái cayábéerica, íná píacué yeebáidéeyéica Jesucristo, píalimáidacué macái pichàini iyúwa pìyáanápiná mabáyawanéeri iyú. Néese, píalimáidacué píalíanápináwa Dios ìwali cachàiníwanái mamáalàacata, píalíacaténácué cayábéeri ìwali báawéeri íichaná cáalíacáiri iyú. ⁶ Néese píalimáidacué picùanápiná píawawa báawéeri íicha ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Néese píalimáidacué pìidenlanápiná piùuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyúta. Néese píalimáidacué pìanápiná Dios iyéininá machacàníiri iyú, pimànicaténácué cayábéeri áibanái irí. ⁷ Néese píalimáidacué cayábáanápiná piicáca áibanái

yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái, càide iyúwa yéénáyaquéeýéiwa. Néese píalimáidacué cáinináanápíná piicáca nacái macáita èeri mìnánái.

⁸ Pimànicaalícué manuísíwata macáita yái nucàlidéericuéca piri, yásí máini cawènica Dios iicáca yái pimàníricuéca. Cawènírica yái píalíanácuécawa Wáiwacali Jesucristo ìwali.

⁹ Quéwa cawinácaalí càmita imàni càide iyúwa nucàlidáanácué piri, yá catáca íiwitáise càide iyúwa matuíri, càì nacáide iyúwa wenàiwica càmiiri yáalimá iicáca déeculé, iimáichacáiná Dios imàacacaté iwàwawa íicha yái báawéerica imàníricaté quéechacáwa.

¹⁰ Iná nuénánái, Dios idéca imáidacuéca pía, idéca nacái yeedácuéca pía yàasunáipínáwa, iná iwàwacutácué píalimáidaca pimànílinápiná cayábéeri macái pichàini iyúwa cawènicaténácué pimànica yái imáidáanácuéca pía. Pimànicaalícué càì, yá canácatáita picaláacuéwa Dios íicha.

¹¹ Càita Dios itàidapínácué píawa máini cayábéeri iyú imàacáanápínácué piri píasu cawèníripíná manuiri piwàlùacaténácuéwa yàcalé chènuníséeri iriculé Wáiwacali Jesucristo icùacataléca macáita càiripínáta, yái Wáiwacali iwàsèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹² Iná nucàlidapínácué piriwani càì mamáalàacata éwitacué péemíacáanítani bàaluité, píalíacué nacái ìwali cayába, éwitacué nacái peebáidacáaníta tàì íiméeri iyú yái báisíiri tàacáisi néewáidéericatécué iyú pía.

¹³ Idècunitàacá nùyaca cháì èeri irícu, iwàwacutácué nùalàaca pía numichàidacaténácué píiwitáise ipíchanácué píimáichaca yái tàacáisica píaliéricuécawa ìwali.

¹⁴ Wáiwacali Jesucristo idéca imàacaca nùalíacawa nuétáanápínáwa mesúnamáita. ¹⁵ Quéwa numànipíná macáita nùalimáanáta nucàlidacaténácué piri yái tàacáisi báisíirica, yéewanápiná nuétácadenáamiwa, yá píalimápinácué piwàwalica yái tàacáisica nuéwáidéericuéca iyú pía.

Los que vieron la grandeza de Cristo

¹⁶ Bàaluité wéewáidacué pía Wáiwacali Jesucristo íiwitáise cachàiníiri ìwali. Càita nacái wacàlidacatécué piri Wáiwacali yàanàanápíná aléi èeri iriculé àniwa. Càmitaté wéewáidacué pía iyú yái píawirináimi íiwitáise cachìwéerica, yái wawàsi namàníirica náalíacái iyúwa nachìwáidacaténá áibanái. Néeseté wéewáidacuéca pía báisíiri tàacáisi iyú waicácáináté Wáiwacali watuí iyúwa, yái Wáiwacali cachàiníiri íiwitáise icànéerica mèlumèluíri iyú, yái icamaláná chènuníséerica, wàyacaalíté yáapicha manuiri dúli íinata. ¹⁷ Waicácaté Wáiwacali néenialíté Wáaniri Dios imàacacaalíté Wáiwacali imàacaca yáawawa waicácani cáimiétacanéeri, mèlumèluíri nacái icamaláná chènuníséeri yáapichawa. Yaté Dios itàanica chènuníise, yá icàlidaca tàacáisi Wáiwacali ìwali íiméerica: “Yácata Nuìri

nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, íimaca yái Diosca. ¹⁸ Wéemìacaté yái tàacáisi chènuníseérica, wàyacáinaté Wáiwacali yáapichawa manuiri dúli ínatalé, chènuníseeyéi imàacacaalíté yáawawa waicáca nía.

¹⁹ Iná macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàanaté Dios itàacái Cristo iináwaná ìwali. Càita wáaliacawa cachàiniwanái báisíiri iyúcani Cristo yàanàanápíná àniwa. Iwàwacutácué péewáidacawa ìwali yái tàacáisi Dios íméericaté Cristo ìwali, peebáidacué nacái, yácaíná yái tàacáisi imàacaca wáaliacawa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca. Yái Dios itàacái càicanide iyúwa lámpara icànacaalí catácatalé àta Jesucristo yèepùacataléta yàanàaca àniwa aléi èeri iriculé. ²⁰ Quéwa iwàwacutácué piwàwalica abéeri wawàsi càiripináta: Càmita yéewa wáaliacawa wéemìacani wachàini iyúwa meedá càinácaalí ímáaná yái tàacáisi Dios yàasu profetanái itànèericaté inùmaliçuise. Néese iwàwacutá Espíritu Santo iyúudàaca wía wáaliacaténá wéemìacani, càinácaalí ímáaná. ²¹ Níacáiná Dios yàasu profetanái càmítaté nacàlida tàacáisi náiwitáise iyúwa càide iyúwaté nawàwáaná meedá; néese Dios yàasu wenàiwicaca nía icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuise, càide iyúwaté Espíritu Santo imàacáanaté nacàlidacani.

2

Los que enseñan mentiras

¹ Bàaluité nacái israelitanái yèewi nàyacaté abénaméeyéi cachìwéeyéi iwicùlidéeyéica. Nacàlidacaté nachìwawa, náimacaté Dios yàasu profetanáicasa nía, icàlidéeyéicasa tàacáisi Dios inùmaliçuise. Càita nacái abénaméeyéi cachìwéeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica nàanàapínácué pèewiré. Yá néewáidapíná wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, quéwa namànipíná càì ibàacanéri iyú yéewanápíná áibanái iyúunáidaca cachìwéeyéi néewáidaca wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Nàasu tàacáisi cachìwéeri itépiná wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi iriculé. Nacàlidapíná nachìwawa Wáiwacali ìwali, náimapíná càmítasa Wacuèrináni, yái Jesucristoca yéetéericatéwa wáichawalíná iwasàcaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa néetápínácaalíwa, yáta Dios idàbapíná yùuwichàidaca níawa manuísíwata. ² Madécaná icàlidéeyéica iináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái neebáidapíná cachìwéeyéi yàasu tàacáisi, yá namànipíná macái báawéeri íiwitáaná mabáiníiri iyú nainá iyúwa wenàiwicanái yàacuésemi. Iná nàwallíse áibanái natàanípíná báawéeri iyú báisíiri tàacáisi ìwali, wàwali nacái, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³ Níara cachìwéeyéica máini nawàwa needáca naliwa manùba cawèníiri, íná nachìwáidapínácué

píawa cachìwéeri tàacáisi iyú néewáidacáinácué pía pìacaténácué nalí plata. Bàaluité quéwa Dios íináidacawa yùuwichàidáanápíná cawínácaalí imàniyéica càì, idéca nacái ichùnìaca nalípiná nàuwichàanápínacawa càmliri imáalàawa, yá canácata iwasèeripíná níawa nàuwichàacái íichawa.

⁴ Wáaliacawa Dios yùuwichàidáanápíná nía, càmicáináte Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha níara báawéeyéica ángel iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa Dios íicha. Néese yúucacaté nía infierno iriculé; yáté idacùaca nía cadena iyú icùacaténá nía iyúwa presoíyéi catéeri irìcu mamáalàacata àta áibaalípiná Dios icàlidacataléta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidáanápíná nía càiripínáta. ⁵ Càité nacái càmita Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha níara bàaluisàna èeri mìnánáica. Néese ibànùacaté manuiri yéesacái imáalàidacaténáté macáita báawéeyéi wenàiwica. Dios icùacaté ocho namanùbaca wenàiwica yéesacái íicha, yái Noé, yàalèericaté wenàiwica nawènúadáanápíná náiwitáisewa báawéeri íicha, yá nacái siete namanùbaca wenàiwica Noé yáapichéeyéica. ⁶ Càité nacái Dios ibànùaca manuiri yùuwichàacáisi imáalàidacaténáté pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra. Dios yeemacaté nía àta imenínáamicataléta imàacacawa. Càité Dios imáalàidaca níái wenàiwicaca yáasáidacaténá áibanái báawéeyéi irí, iyéeyéipínacaté náamiwáise, yùuwichàidáanápíná nía nacái cawínácaalí imàniyéica ibáyawanáwa. ⁷ Quéwa Dios iwasàacaté Lot Sodoma iyacàlená íicha. Yái cayábéeri íiwitáiseca Lot máiníté achúmaca iwàwa iicáca namànica nabáyawanáwa mabáinináwacata nainá iyúwa, níái Sodoma iyacàlená mìnánáica bàaluité.

⁸ Yái asiali cayábéerica íiwitáise íipidenéericaté Lot, iyacaté báawéeyéi wenàiwica yèewi. Yáté máiní achúmaca iwàwa manuísíwata ìwalíse macáita yái báawéerica iiquéericaté namànica, natàaníca nacái macái èeri imanùbaca. ⁹ Wáiwacalicata yái yáaliméerica iwasàaca wía íicha yái wawàsi yáalimáidéerica wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, wía Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái. Siúcata Dios yùuwichàida iyaca níái báawéeyéimica presoíri iyú àta néenáiwaná yàanàacataléta Dios icàlidacatáipínáta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidáanápíná nía càiripínáta. ¹⁰ Máiní cachàiníwanái mamáalàacata Dios yùuwichàidapíná wenàiwica imàniyéica yàacawa ibáyawanáwa iiná iyúwa, yái casaquèeri wawàsi càmlirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Càita nacái Dios yùuwichàidapíná cawínácaalí càmliyéica iwàwa Jesucristo Náiwacalipínáwa icùacaténá nía. Macáita níái yéewáidéeyéica wenàiwica chiwái iyú, càmita nàa áibanái íimiétacaná. Càmita cáalu natàaní báawéeri iyú báawéeyéi ángel ìwali, níái cachàiniyéi demonio íiwacanánáica icuèyéica yàasu

cáliwa chènuníiséeyéi cáuli irìcuíyéi. ¹¹ Néese Dios yàasu ángelnái cachàinica nía náicha macái demonio íiwacanánái, quéwa éwita cachàinicáaníta ángelnái demonionái íicha, càicáaníta càmita ángelnái icuísá íichawa demonionái Wáiwacali yàacuésemi. Iná picácué wacuísá wáichawa demonionái.

¹² Quéwa níai cachìwéeyéica, yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, càica níade iyúwa cuwèesinái máiwitáiséeyéi. Càmita nánáidawa cáaliacáiri iyú, néese namànicáita meedá macáita càinácaalí nawàwéeri namànica càide iyúwa cuwèesinái imàníiná. Càide iyúwa wenàiwica náibàacaalí cuwèesi nanúacaténáni, càita nacái Dios idéca íináidacawa íibàanápíná níai cachìwéeyéica yùuwichàidacaténá nía càiripináta. Nacuísá náichawa demonionái máini báawéeri iyú, éwita càmicáaníta náalía cayába demonionái iináwaná ìwali; quéwa Dios yùuwichàidapíná cachìwéeyéi càiripináta càide iyúwa yùuwichàidáanápíná nacái demonionái. ¹³ Níai cachìwéeyéica nàuwichàapínacawa càide iyúwa nàuwichàidáanáté áibanái wenàiwica. Casímáica nàyaca càasuíri iyú, nayáaca nacái nayáacaléwa, cawèníiri yàacàsica, nánáidacáináwa abéerita ìwali yái siùquéeri wawàsica. ¡Càica níade iyúwa casaquèeri wawàsi, namànicáiná nabáyawanáwa mabáiníiri iyú pèewibàa pìwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténá piyáacaléwa! Camúnica nía, casímáiri iyúta nayáaca manuí nayáacaléwa cawèníiri yàacàsi, nàiraca nacái. Náimaca neebáidáanása báisíiri tàacàisi, quéwa nachìwa meedá.

¹⁴ Naicácanacáita inanái, yá nawàwaca naimáca úapicha. Canácatáita chamàle namànica nabáyawanáwa. Náalimáida nawènúadáanápíná inanái íiwitáise, asíanái nacái namàníinápiná nabáyawanáwa náapichawáaca, níai wenàiwicaca càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. Nadéca néewáidaca níawawa nawàwacaténá nàasupínáwa áibanái yàasu cawèníiri. Níata wenàiwicaca Dios yùuwichàidéeyéipíná càiripináta. ¹⁵ Nadéca naméeràacawa Dios íicha namàacacáiná níawawa namànicaténá nabáyawanáwa. Namàni càide iyúwaté Beor ìirimica Balaam imàníinaté. Bàaluté Balaam iwàwacaté icháawàaca israelitanái íipidená ìwali imapùacaténáté nía chàwicùli iyú, yéewanápináté báawéeri yúuwàacawa nàwali níai Dios yàasu wenàiwicaca. Càité Balaam iwàwacaté imànica yeedácaténá iríwa cawèníiri wawàsi israelitanái yùuwidenái íicha. ¹⁶ Néeseté Dios yàalàaca Balaam cachàiníiri iyú ipíchanáté icháawàaca israelitanái íipidená ìwali chàwicùli iyú. Dios imàacaca Balaam ipíra burro utàanica wenàiwica isàna iyú Balaam irí. Càité burro umáisaníaca Balaam imànica ibáyawanáwa, íná càmitaté yáalimá Balaam ibànùaca chàwicùli Dios yàasu wenàiwica ìwali, Dios icuacáinaté nía.

¹⁷ Cawinácaalí yéewáidéeyéica wenàiwica siùcade cachìwéeri tàacáisi iyú, canéeyéica iwèni nía càide iyúwa dápú canéerica irí úni, càide iyúwa nacái cúulíri acalèe cáuli itéerica quéwa canácatáita unía yúuwèeriwa wenàiwica ibànacale ìwali. Yá Dios yúucapíná íchawa níai cachìwéeyéica nàuwichàacaténáwa càiripínáta irícu yái máinícataléca cúulica catá. ¹⁸ Níacáiná cachìwéeyéi nacàlidaca canéeri iwèni wawàsi canùmaséeri iyú. Idécanacáita wenàiwica yeebáidaca Jesucristo, nayamáidaca nacái namànica càide iyúwa cachìwéeri tàacáisi ímáaná, néese cachìwéeyéi idàbaca yáalimáidaca nía namànínapíná macái báawéeri íiwitáaná mabáinináwacata nainá iyúwa áibanái wenàiwica yàacuésemi. ¹⁹ Níai cachìwéeyéica nacàlidaca wenàiwicanái irí cayábacasa wàyaca iyúwa canéeyéi íiwacali wamànicaténá càide iyúwa wawàwáaná meedá, náimacáiná càmitasá iwàwacutá weebáidaca iyúwa Dios ichùulianá. Quéwa níai cachìwéeyéica càmita nàya iyúwa canéeyéi íiwacali, néese càica níade iyúwa presoíyéi, nabáyawanácáiná idacùaca nía cachàiníri iyú namànicaténá meedá nabáyawanáwa itéeripínáca nía yéetácáisi irículé déeculé Dios íicha càiripínáta. Yácáiná cawinácaalí wawàsi idacuèrica wenàiwica íiwitáise, yácata yái wenàiwica íiwacalica. ²⁰ Cawinácaalí wenàiwicanái yáaliyéicawa Wáiwacali Jesucristo ìwali, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá Wáiwacali iwasàaca nía èeri mìnánái íiwitáise íicha, macái casaquèeri wawàsi èeri mìnánái imànírica. Néese, níai yáaliyéicawa Wáiwacali ìwali, nawènúadacaalí náiwitáisewa cayábéeri íicha àniwa, yá namàacacaalí nabáyawanáwa idacùaca nía àta yái báawéerica icàbadàacataléta nía, yá máini cachàiníwanái cabáyawanáca nía íicha yái quéechéericatécáwa. ²¹ Quéechatécáwa náalíacawa càinácaalí Dios iwàwáaná wàyaca machacàníri iyú, néese nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo itàacái íicha, yái tàacáisi mabáyawanéerica Dios imàaquéericaté walí; íná Dios yùuwichàidapíná níawa manuísíwata cachàiníwanái náicha cawinácaalí càmíiyéica yéemíacáwaca Jesucristo iináwaná ìwali. ²² Níai yèepuèyéica imànica ibáyawanáwa àniwa nadécanáami náalíacawa Jesucristo iináwaná ìwali, càica níade iyúwa áiba comparación ímáaná: “Auli yèepùacawa iyáacaténá yèeculéwa. Marrano nacái nadécanáami nàapídáidaca úa, yá uèpùaca utalíacawa casacàalirículé àniwa”, íimaca yái comparaciónca.

3

El regreso del Señor

¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, yáta pucháibáaná cuyáluta nutànèericuéca pirí. Iná nudéca nùalàacuéca pía pucháiba yàawiría nuwàwacáinácué numichàidaca píiwitáise

masaquèeri píináidacaténácuéwa cáalíacáiri iyú. ² Píináidacuéwa ìwali yái tàacáisi Dios yàasu profetanái icàlidéericaté bàaluité. Píináidacué nacáíwa Wáiwacali Jesucristo itàacái ìwali, yái ichùulièrica wamànica, yái Wáiwacali iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Wía apóstolca Jesucristo ibànuèyéica wacàlidacaténá itàacái, wadéca wéewáidacuéca píá pimànicaténácué càide iyúwa Wáiwacali ichùulíaná.

³ Péemiácué cayába, iyaca abéeri wawàsi máinícué iwàwacutéeri píalíacawa. Ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá wenàiwicanái iyáanápiná iicáaníiyéica waquíniná, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Namànipiná nabáyawanáwa macái íiwitáaná càide iyúwa náiwitáise báawéeri iwàwáaná.

⁴ Nasutápiná néemíawa wía, namànica naquíniwa càì: “Pidécuéca píimaca walí Cristo ímacasa bàaluité yàanàanápínaté àniwa. ¿Néenicué, cáná càmitàacá yàanàa? Níara wàawirináimi iiquéeyéicaté Cristo nadéca néetácawa bàaluité, quéwa Cristo càmitàacá yàanàa. Yá macái wawàsi iyéerica cháì yèepunícawa iyaca mamáalàacata iyúwataté iyáaná Dios idàbacatáiseté èeri àta siùca nacáide”, càipiná náimaca càmíciná neebáida Dios imáalàidáanápíná yái èeriquéi. ⁵ Cawinácaalí wenàiwica icàlidéeyéica càiri tàacáisi càmita báisí nawàwa náalíacawa càinácaalíté Dios imànica. Càmita nawàwa náalíacawa Dios idàbacaté chènuníiséeyéi cáli itàacái iyúwa bàaluité. Néese Dios ichùulíacaté chuìri cáli imusúacawa manuírí úni yáacuíse. Néese iseríacaté úni yéewacaténaté yéená iyaca chènuniré, áiba yéená nacái iyamáacatéwa cháì. ⁶ Néeseté àniwa Dios imàacacaté úni yéesacawa macái cáli ìwali àta idapúadacatalétaté macáita. Inaté Dios imáalàidacaté macáita cháì èeri irìcuíríca úni iyú, yái manuírí yéesacáica bàaluité. ⁷ Quéwa siùca chènuníiséeyéi cáli, yá nacái cáliquéi iyéerica cháì èeri irìcu siùca, Dios icùaca iyaca nía yeemácaténá nía quichái iyú áibaalípiná. Yá quichái yeemápiná níawa néenialípiná Dios icàlidapínácaalí báawéeyéi íiwitáise ibáyawaná iináwaná yùuwichàidáanápíná níawa càiripináta.

⁸ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, picácué piimáicha Dios iicáca abé èeri ichàbacawa càide iyúwa waicáaná mìl camuí ichàbacawa. Càita nacái Dios iicáca mìl camuí ichàbacawa càide iyúwa waicáaná abé èeri ichàbacawa. ⁹ Aibanái nayúunáidaca idéca ichàbacawa wáicha Wáiwacali yéenáíwaná yàanàanápíná àniwa càide iyúwa icàlidáanaté walíni. Quéwa càmitàacá ichàbawa yái Wáiwacali yéenáíwanáca, néese Wáiwacali idècuníacáicatawa icùacáiná iyaca áibanái nawènúadáanápíná náiwitáisewa irípiná. Càita icùaca éeréeri iyú càmíciná iwàwa yúucacawa ícha ibatàa abéeripináta, néese iwàwa macáita nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná.

10 Canácata yáaliériwa Wáiwacali yéenáíwaná, càicaalínápinácaalí yàanàaca àniwa, càide iyúwa càmicaalí wenàiwica náalíawa càiná èeri irìcucaalí cayéedéeri yàanàapíná nacapèe néré. Néese Wáiwacali yàanàapínácaalí àniwa, yásí chènuníséeyéi cáli namáalàapínácawa máiníri yáwanái tiríríri isàna manuíri iyú, caiyéininéeri macái énu ícha. Yá macái wawàsi iyéerica iwasàapínáwa ùuléri iyú neemácáináwa quichái irìcu, yá nachaliápinácawa. Yásí macáita yái èeriquéi, yá nacái èeri irìcuíri wawàsica canánama neemápinácawa Dios imáalàidacaalí níawa.

11 Dios imáalàidapíná macáita quichái iyú, macáita yái iyéerica. ¡Iná iwàwacutácué pìyaca mabáyawanéeri iyú, pìacué nacái Dios iyéininá! 12 Picùacué Dios yéenáíwaná yàanàaca. Pimànicué píalimáanáta yéewanápiná yéenáíwaná yàanàaca caquialéta cachàiniwanái. Néenialípiná chènuníséeyéi cáli namáalàapínácawa quichái iyú, yá macái wawàsi iyéerica iwasàapínácawa ùuléri iyú quichái ipèrùà yèewi. 13 Quéwa wíata icùaca iyaca Dios idàbáanápiná wàlisài capìraléeri cáli, wàlisài cáli nacái, càide iyúwa Dios icàlidáaná walí imàníinápiná. Yá macáita iyéeripínáca néré, cayábapíná náiwitáise, iyéeyéipíná machacàníri iyú càiripínáta.

14 Iná nuénánái cáininéeyéica nuicáca, idècunitàacá picùaca Wáiwacali yéenáíwaná yàanàanápiná, yá pimànicué macáita píalimáanáta macái pichàini iyúwa pìyacaténácué matuúbanáiri iyú áibanái yáapicha, mabáyawanéeri iyú nacái Dios iicápiná. 15 Picácué piimáicha Wáiwacali idècuníacawa éeréeri iyú yéewacaténá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càita nacái wéenasàiri Pablo, yái cáininéerica waicáca, idéca itànàacuéca pírí cuyàluta pialíacaténácuéwa Wáiwacali yàanàanápiná, càide iyúwa Dios imàacáaná Pablo yáaliacawa. 16 Pablo idéca icàlidacuéca pírí càì Wáiwacali yàanàanápiná àniwa macái yàasu cuyàluta irìcuwa. Pablo idéca icàlidaca áiba wawàsi ìwali càulenéeri wenàiwica yáalía yéemíaca càinácaalí íimáaná. Néese áibanái càmiíyéicá yéewáidawa cayába, càmiíyéi nacái yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, nadéca nawènúadaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmita nacàlida machacàníri iyúni càide iyúwa íimáaná. Càita nacái nadéca nawènúadaca Dios itàacái profetanái itànèericaté. Iná Dios yùuwichàidapíná cawinácaalí càmiíyéica icàlida Dios itàacái machacàníri iyú.

17 Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, pialíacuéwa cachìwéeyéi yàanàanápiná. Iná piicácué píichawa cayába ipíchanácué báawéeyéi íiwitáise ichìwáidacuéca pía nawatàidacaténácué pía nachíwa iyúwa déeculé báisíri tàacáisi ícha àta piméyáacatalétacuéwa peebáidaca Jesucristo itàacái.

Picácué peebá nalí. ¹⁸ Néese píalimáidacué pialíacaténáwa manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata Wáiwacali Jesucristo ìwali, yái iwasèERICA wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Pimàacacué nacái Wáiwacali ichàiniadaca pía íiwitáise cachàiníiri iyúwa, yái Wáiwacali cáininéERICA iicácuéca pía. ¡Wàacué Wáiwacali iríwa cayábéeri siùcáisede, càiripináta nacái! Báisíta, amén.

1 SAN JUAN

La palabra de vida

¹ Wabànùacué piri cuyàluta. Wacàlidacué piri Jesucristo ìwali, yái iyéericaté èeri ipíchawáise bàaluité. Wacàlidacué piri Jesucristo ìwali, yái wéemièrica itàacái wàuwi iyúwa, yái waiquéerica watuí iyúwa, wíacáiná waicácaté Jesús, wamàaca nacái wacáapiwa ìwali. Yái Jesucristo, yácata Tàacáisi yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa. ² Jesucristo imàacacaté yáawawa waicácani yèepunícaalítéwa cháí èeri irícu, yáté waicácani. Iná yéewa wacàlidaca iináwaná ìwali, yá wacàlidacué piri nacái yái tàacáisica Jesucristo ìwali, yái càmíirica imáalàawa, iyéericaté càiripináta Wáaniri Dios yáapicha, yái Jesucristo imàaquéericaté yáawawa waicácani. ³ Iná wacàlidacué piri iináwaná ìwali yái Jesucristo waiquéericaté, wéemièrica nacái itàacái, yéewanápinácué abédanamata píiwitáise wáapicha, wàyacáiná abédanamata Wáaniri Dios yáapichawa, yáapicha nacái yái Dios Iirica, Jesucristoca. ⁴ Iná wabànùacué piri cuyàluta, casímáicaténácué piwàwa wáapicha.

Dios es luz

⁵ Wacàlidacué piri yái tàacáisica iyúwaté Jesucristo yéewáidáaná wía. Jesucristo yéewáidacaté wía wáalíacaténáwa mabáyawanáca Dios, imàaca nacái wáalíaca Dios ìwali, càide iyúwa camalási imàacacaalí waicáca cayába. Canéeri Dios ibáyawaná, canásíwata. ⁶ Wáimacaalí, “Wàya abédanamata Dios yáapicha”, quéwa wamànicaalí mamáalàacata wabáyawanáwa, yá cachìwéeyéi wía meedá, càmita nacái wàya machacàníiri iyú. ⁷ Quéwa, wàyaacalí mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios iyáaná mabáyawanáwaca icamaláná irícuwa, yásí abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca. Dios Iiri Jesús íraná imusúacatéwa icháuná irícuísewa cruz ìwali, yá yéetácatéwa. Yùuwichàacatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamàníirica.

⁸ Néese, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá ichìwáidéeyéi yáawawa meedá wía. Càmita nacái watàani báisíiri iyú. ⁹ Wáalíacawa machìwéericani, yái Diosca, imàni nacái macáita càide iyúwa ímáaná. Wáalí nacáíwa Dios icùaca wenàiwica machacàníiri iyú. Iná yéewa wacàlidacaalí wáichawa Dios irí yái báawéerica wamàníirica, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, masacàaca nacái imànipiná wáiwitáisewa macái báawéeri íiwitáaná ícha. ¹⁰ Quéwa, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá waicáca Dios càiride iyúwa cachìwéeri, càmita nacái weebáida Dios

itàacái báisíiri iyú. Dios idéca icàlidaca waináwaná ìwali wamànica wabáyawanáwa.

2

Cristo, nuestro abogado

¹ Píacué, nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué pírí cuyàluta pimànicáichacué pibáyawanáwa. Quéwa, éwita wamànicaalí wabáyawanáwa, càicáaníta Jesucristo, yái mabáyawanéerica ìyéerica Wáaniri Dios yáapicha, yàacawéeridaca wía, itàaníca wawicáu Dios yáapicha, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná ícha. ² Jesucristo imàacacaté icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamàníirica wàyaca. Càmiiritaté yéetáwa abéta wáichawalíná, néese yùuwichàacatéwa macái èeri mìnánái íchawalíná nabáyawaná ìwalíise.

³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, yásí wáalíacawa báisíiri iyú wáalíacawa Dios ìwali, wàyaca nacái abédanamata Dios yáapicha. ⁴ Aibacaalí càì ímaca “Núalíaca Dios ìwali”, càicaalí íma, càmicaalí quéwa imàni càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, cachìwéeri meedáni yái wenàiwicaca, càmita nacái yeebáida báisíiri tàacáisi. ⁵ Néese àniwa cawinácaalí imàníirica càide iyúwa Dios ichùullaná, yácata cáininéerica iicáca Dios báisíiri iyú. Iná yéewa wáalimá wáalíacawa báisíiri iyú wàyaca abédanamata Dios yáapicha wamànicaalí càide iyúwa Dios ímáaná. ⁶ Cawinácaalí càì íméerica “Nùyaca abédanamata Dios yáapicha mamáalàacata”, càicaalí íma, iwàwacutá ìyaca càide iyúwa Jesucristo iyáanaté cháì èeri írìcu.

El nuevo mandamiento

⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, càmita wàlisài yái tàacáisi nutànèericuéca pírí. Yái tàacáisi, yácata tàacáisi peebáidéericatécué piwènúadacaalítécué píiwitáisewa Jesucristo írìpiná. Yái tàacáisi bàaluisàimica yácata tàacáisi péemièricuéca bàaluité. ⁸ Ewitaqué péemiàcáanítani bàaluité, càicáaníta siùca àniwade nutànàacué píríni, càide iyúwa tàacáisi wàlisàita. Càide iyúwaté Jesucristo yeebáidáaná yái tàacáisica, càita nacáicué peebáidacani, píacué cáininéeyéica iicáyacacawa. Pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa báawéeri ícha peebáidacaténácué Jesucristo itàacái, càide iyúwa waicácaalí catéeri ichalíacawa cachàiníiri camalási icànacaalí catéeri írìculé.

⁹ Aibacaalí càì ímaca “Nuebáidaca Jesucristo itàacái, nuèpuníca nacáiwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná írìcu”, quéwa meedá báawaca iicáca áiba wenàiwica, yá meedá yèepuníiriwa mamáalàacata ibáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé, máiniiri catáca. ¹⁰ Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái, yácata yeebáidéerica

Jesucristo itàacái, yèepuníri nacáiwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná irícu, yá canáca wawàsi yáaliméeri iwènúadaca íiwitáise imàníinápiná ibáyawanáwa. ¹¹ Quéwa cawinácaalí báawa meedá iicá áibanái, càmita yeebáida Jesucristo itàacái báisíri iyú, yá yèepuníri nacáiwa ibáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé. Yá càmita yáalimá imànica cayábéeri, ilúacáiná matuí imànica íiwitáise, càide iyúwa wenàiwica yúuquériwa càminá yáalíawa alénacaalí yàawa.

¹² Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué pírí cuyàluta Dioscáiná idéca imàacaca iwàwawa pibáyawaná íicha, Jesucristo yéetácáinácuéwa píchawalíná. ¹³ Píacué, béeyéica, nutànàacué pírí cuyàluta píaliacáinácué Jesucristo ìwali, yái iyéericaté èeri ipíchawáise. Píacué nacái ùuculiyéica, nutànàacué nacái pírí cuyàluta núaliacáináwa pidécuéca pimawèniadaca báawéeri Satanás.

¹⁴ Nutànàacatécué nacái pírí cuyàluta, píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, píaliacáinácué Wáaniri Dios ìwali. Nutànàacatécué nacái pírí cuyàluta píacué béeyéica píaliacáinácué Jesucristo ìwali, yái iyéericaté èeri ipíchawáise. Nutànàacatécué nacái pírí cuyàluta, píacué ùuculiyéica cachàinicáinácué píiwitáise peebáidacáinácué Dios itàacái tàì íiméeri iyú, núaliacáiná nacáiwa pidécuéca pimawèniadaca báawéeri Satanás.

¹⁵ Píacué cáininá piicáca cháì èeriquéi. Píacué cáininá piicáca èeri mìnánái íiwitáise càmiyéica cáininá iicáca Dios. Cawinácaalí cáininéerica iicáca èeri mìnánái íiwitáise, càmita yáalimá cáinináca iicáca Wáaniri Dios. ¹⁶ Aibanái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, canácata néená imàníri càide iyúwa Wáaniri Dios ichùulianá, canásiwa. Namànicáita meedá càide iyúwa náiwitáise iwàwáaná. Càita namànica: Máiní máalíawáiséeri iyú nawàwa namànica wawàsi càmirica Dios ibatàa namànica, nasíimáidacaténá níawawa meedá; máiní nawàwa naicáca báawéeri wawàsi, càmirica Dios iwàwa wenàiwica iicáca, casíimáicaténá nawàwa báawéeri iyú meedá; namàaca nacái nawàwawa nàasu cawèníri ìwaliwa, yá cáimacáica naicáca níawawa áibanái íicha. ¹⁷ Yái chéerica èeri irícuíríca, macáita imáalàapínáwa, nía nacái èeri mìnánáica iwàwéeyéica báawéeri meedá, namáalàapíná nacáiwa. Quéwa, cawinácaalí imànírica càide iyúwa Dios iwàwáaná, iyapíná Dios yáapicha càiripináta.

La verdad y la mentira

¹⁸ Píacué, nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, yái èeriquéi imáalàapínácawa mesúnamáita. Pidécuéca péemiaca iináwaná ìwali abéeri asiali yàanèeripínáca íipidenéerica Cristo yúuwide. Siúcásíwata madécaná Cristo yúuwidenái

nadéca nàanàaca, íná yéewa wáaliacawa mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínacawa mesúnamáita. ¹⁹ Níái Cristo yúuwidenáica nàacatéwa wèewísewa. Níacaté quéwa cà míiyéi wéenánáisiwa Wáiwacali ìwalísená. Wéenánáisiwacaalíté níatá, yá nayamáacatéwa wáapichatá. Dios imàacacaté nàacawa wèewíse yéewanápiná wáaliacawa abénaméeyéi iyéeyéica wèewibàa, càmita wéenánáisiwa nía Wáiwacali ìwalísená.

²⁰ Cristo idéca ibànùacuéca pírí Espíritu Santo íná cáiwitáiseacuéca pía canánama. ²¹ Iná nutànàacué pírí cuyàluta píaliacáinacuéwa báisíiri tàacáisi ìwali. Píaliacué nacáíwa piicáca báisíiri tàacáisi chìwái ìchaná. ²² Siùcade nucàlidacué pírí cawinácaalí cachìwéerica. Cachìwéericani, cawinácaalí càì ímíerica, “Càmíirité Mesías yáara Jesúsmica”, càì ímaca imànica ichìwawa. Yácata nacái abéeri Cristo yúuwide, càmicáiná yeebáida Wáaniri Dios itàacái, Dios Iiri itàacái nacái. ²³ Cawinácaalí cà míirica yeebáida Mesíascani yái Dios Iirica, yái wenàiwica Dios ibànùericaté icùacaténá èeri mìnánái, càmita yáalía Wáaniri Dios ìwali. Quéwa cawinácaalí icàlidéerica Dios Iiri ìwali Mesíascani, yái Mesías Dios ibànùericaté walí, yácata yáaliéerica nacái Wáaniri Dios ìwali.

²⁴ Iná peebáidacué cayábani mamáalàacata tàì ímíeri iyú, yái tàacáisi nacàlidéericatécué pírí bàaluité. Peebáidacaalícué cayábani tàì ímíeri iyú, yásí pìyacuéca abédanamata càiripínata Dios Iiri yáapicha, yáapicha nacái yái Wáaniri Diosca. ²⁵ Jesucristo idéca icàlidaca walíni cáimiétacanéri iyú yàanápiná wacáuca cà míiri imáalàawa, wáalíaca nacáíwa imàníínápiná càide iyúwaté ímáaná.

²⁶ Siùca nubànùacué pírí cuyàluta nùalàacaténacué pía náichaná níara áibanái iwàwéeyéica ichìwáidacuéca pía. ²⁷ Quéwa, iyacué pírí Espíritu Santo, yái Espíritu Santo Jesucristo ibànùericatécué pírí. Càmita iwàwacutá áibanái yéewáidacuéca pía Espíritucáiná yácata yéewáidéericuécá pía macái wawàsi ìwali. Espíritu yéewáidaca wía báisíiri iyú. Canácatáita ichìwáida wía. Peebáidacué mamáalàacata Cristo itàacái, càide iyúwa Espíritu yéewáidáanacué pía.

²⁸ Siùcade píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, peebáidacué mamáalàacata Cristo itàacái manuícáténá wáináidaca wawàwawa waicácaalípiná Jesucristo, yàanàapínacaalí, ipíchaná báica waicáca wíawawa iwéré wabáyawaná ìwalísewa yàanàapínacaalí àniwa. ²⁹ Píaliacuécawa Jesucristo ìwali mabáyawanácani. Iná iwàwacutácué píaliaca nacáíwa báisíiri iyú cawinácaalí iyéeyéica mabáyawanéeri iyú, Dios yéenibeca nía.

Hijos de Dios

¹ Wáaliacawa cáinináca Wáaniri Dios iicáca wía, Dioscáiná idéca yàaca wáipidená “Dios yéenibe”. Báisíta, Dios yéenibeca wía. Iná áibanái èeri mìnánái càmlíyéica Dios yéenibe càmita náalíawa Dios yéenibeca wía càmicáiná náalía Dios ìwali. ² Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, siùcáisede Dios yéenibeca wía. Ewita càmicáaníta wáaliawa càinápínacaalí wàyaca áiba èeriwa, càicáaníta wáaliacawa Jesucristo yàanàpináca àniwa, yásí wàyapínaca càiwade iyúwa ìyáaná, asáiripínacáiná waiquéeripíná Jesús, càide iyúwa ìyáaná. ³ Macáita icuèyéica Jesucristo yàanànapínáwa, masacàaca namànica náiwitáisewa báawéeri ícha, càide iyúwa Jesucristo ìyáaná mabáyawanéeri iyú.

⁴ Quéwa cawinácaalí imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa, càmita neebáida Dios itàacái. Càmicaalí weebáida Dios itàacái, yá wamànica wàacawa wabáyawanáwa. ⁵ Píaliacuéwa Jesucristo yàanàacaté aléi èeri iriculé yúucacaténá wáicha wabáyawaná. Píaliacué nacáwa canácata Jesucristo ibáyawaná, canásíwata. ⁶ Cawinácaalí iyéeyéica abédanamata Jesucristo yáapicha mamáalàacata, càmita namàni nàacawa nabáyawanáwa. Macáita quéwa imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata, càmitàacá nàináidawa Jesús ìwali, càmitàacá náalía ìwali. ⁷ Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, abénaméeyéi wenàiwica nawàwa nachìwáidacuéca pía, náimacáinácué pírì cayábacasa pimànicaalícué pibáyawanáwa mamáalàacata éwitacué Dios yéenibecáaníta pía. Nachìwacáita meedá. Picácué pimàaca áibanái ichìwáidaca pía càì. Cawinácaalí imànírica yàacawa cayábéeri, yácata cayábéeri ìiwitáise càide iyúwa Jesús ìyáaná mabáyawanéeri iyú. ⁸ Cawinácaalí quéwa imànírica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata, yácata Satanás yàasu wenàiwica, yái wàuwide Satanás, icháawàidéerica waináwaná ìwali, Satanás imànicáinaté ibáyawanáwa mamáalàacata èeri ipíchawáiseté àta siùca nacáide mamáalàacata àniwa. Inaté Dios Ìrì yàanàaca imáalàidacaténá macáita yái Satanás imànírica.

⁹ Báisícaalí Dios yéenibeca wía, néese càmita wamànipíná wabáyawanáwa mamáalàacata, wadèniacáiná Dios ìiwitáise. Càmita wáalimá wamànica wàacawa wabáyawanáwa mamáalàacata, báisícaalí Dios yéenibeca wía. ¹⁰ Càita wáaliacawa càiyéinácaalí níái Dios yéenibeca, càiyéinácaalí nacái Satanás yéenibeca. Cawinácaalí càmlíyéica imàni cayábéeri, nía nacái báawéeyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata càmlíyéica Dios yéenibe. Quéwa cawinácaalí imàníyéica cayábéeri, nía nacái cayábéeyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata Dios yéenibeca.

11 Yái idàbáanéeri tàacáisi péemièricatécuéca madécaná yàawiría íimaca walí: “Cáininácué piicáyacacawa”, íimaca. 12 Picácué wamàni càide iyúwa Caín imànináté, yái báawéeri Satanás yàasu wenàiwicaca, inuéricaté meedá iméeréeriwa. ¿Píalíasicuéwa cánaté yéewa Caín inúaca iméeréeriwa? Calúacáináté Caín iicáca yéénàsàiri íiwitáisewa, yéénàsàiricáiná imànicaté cayábéeri, quéwa Caín imànicáita meedá ibáyawanáwa.

13 Píacué nuénánáica, iwàwacutácué piwàwalica báawáanápíná naicáca pía níai èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. 14 Bàaluité wàyaca càide iyúwa yéetéeyéimiwa, canácáiná wacáuca càmiiri imáalàawa. Néeseté Dios yàaca wacáuca càmiiri imáalàawa. Cáininácaalí waicáca áibanái, yásí wáallíacawa Dios idéca yàaca wacáuca càmiiri imáalàawa. Cawinácaalí càmiirica cáininá iicáca áibanái, ìyaca mamáalàacata càide iyúwa yéetéerimiwa canéerica ícáuca càmiiri imáalàawa. 15 Cawinácaalí báawéerica iicáca áibanái, Dios iicáca càinide iyúwa inuérica wenàiwica. Píalíacué nacáíwa cawinácaalí inuérica meedá wenàiwica, canáca ícáuca càmiiri imáalàawa. 16 Jesucristo idéca yéewáidaca wía càinácaalí iwàwacutáaná cáinináca waicáca áibanái, Jesucristo imàacacáináté ícáuca waináwanáwa canéeri iwèni iyú. Picácué wacàlidacáita meedá waináwanáwa canéeri iwèni iyú. 17 Pidèniacaalí cayába píasuwa, píalíacaalí nacáíwa áibanái càmita nadèni yái namáapuèrica, néese càmicaalí piyúudàa nía, yásí wáallíacawa càmita cáininá piicáca Dios báisíiri iyú. 18 Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, picácué wacàlidacáita meedá waináwanáwa canéeri iwèni iyú. Picácué wacàlidacáita meedá cáinináca waicáca áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese wayúudàacué nía wáasáidacaténá cáinináca waicáca nía báisíiri iyú.

Confianza delante de Dios

19 Wamànicaalí cà, yásí wáallíacawa weebáidaca báisíiri tàacáisi, wàyaca nacái Dios iicápiná mabáiníiri iyú, macàaluínináwaca nacái. 20 Achúmacaalí wáináidaca wawàwawa wabáyawaná ìwaliwa, iwàwacutá wawàwalica cáalíacáica wáicha Dios, yáliéri nacái macáita wawàsi ìwali. 21 Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, càmicaalí Dios imàaca achúmaca wáináidaca wawàwawa wawàwalícuísewa, yásí manuica wáináidaca wawàwawa mabáinináwaca Dios iicápiná. 22 Néese Dios yàapíná walí macáita wasutéerica íicha, wamànicáiná càide iyúwa ichùulláná wía, wamàni nacái yái casímáirica Dios iicáca. 23 Dios ichùulla weebáidáanápíná Iiri itàacáíwa, yái Jesucristoca. Ichùulla nacái cáinináanápíná waicáyacacawa càide iyúwa ichùulláná wía. 24 Cawinácaalí imàniyéica càide

iyúwa Dios ichùulianá, níacata iyéeyéica abédanamata Dios yáapicha. Dios iyaca nacái náapicha. Espíritu Santo nacái imàacaca wáaliacawa Dios iyaca wáapicha, yái Espíritu Dios ibànuèricaté walí yàacawéeridacaténá wía.

4

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, manùbéeyéi náimaca nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmaliçuise. Picácué peebáida caquialéta nataacái macáita. Néese píináidacuéwa cáaliacáiri iyú nàasu tàacáisi ìwali quéeachacáwa píaliacaténácuéwa asáisi báisícaalí nataaníca Dios inùmaliçuise. Nàyacáiná cháí èeri irícu madécaná cachìwéeyéica icàlidéeyéicasa tàacáisi Dios inùmaliçuise. ² Píaliacuéwa càiyéinácaalí níái icàlidéeyéica tàacáisi báisíiri iyú Espíritu Santo inùmaliçuise nacàlidacáiná Jesús iináwaná ìwali, Mesíascani, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànuèricaté walí iyúwa asíali. ³ Cawinácaalí càmíiri càì icàlidaca tàacáisi, canáca irí Espíritu Santo. Iyaca irí Cristo yùuwide íiwitáise. Pidécuéca péemlaca iináwaná ìwali, yàanànapíná yáara Cristo yùuwideca íiwitáise. Siùca idéca yàanàca wàatalé aléi èeri iriculé, yái Cristo yùuwideca íiwitáise.

⁴ Píatacué quéwa nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, Dios yéenibecuéca pía. Pidécuéca pimawèniadaca píichawa níara cachìwéeyéica, càmícinácué peebáida nàasu tàacáisi cachìwéeri, iyacáinácué piwàwalicu Dios íiwitáise, máníiri cachàinica íiwitáise Satanás íicha, yái Satanás ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise, càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Níara cachìwéeyéica càmíta neebáida Jesucristo itàacái. Cháí èeri irícuíri náiwitáise meedá, íná nacàlidaca tàacáisi èeri yàasu wawàsi ìwali meedá, íná yéewa èeri mìnánái yeebáca nataacái, níái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁶ Quéwa wíata Dios yéenibeca. Cawinácaalí yáaliérica Dios ìwali, yéemlaca wàasu tàacáisi. Aibanái quéwa càmíiyéica Dios yéenibe, càmíta néemla walí. Càita wáaliacawa càiyéinácaalí níái icàlidéeyéica tàacáisi Espíritu Santo inùmaliçuise báisíiri iyú, càiyéinácaalí nacái níái icàlidéeyéica ichìwawa Cristo yùuwide íiwitáise iyú.

Dios es amor

⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa, cáininácáiná Dios iicáca wía. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, yácata Dios isùmàireca, yáalía nacái Dios ìwali. ⁸ Cawinácaalí càmíirica cáininá iicáca áibanái, càmítàacá yáalía Dios ìwali, cáininácáiná Dios iicáca wenàiwica. ⁹ Dios quéwa idéca yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía, ibànùacáinaté Iiriwa, yái abéerita Iirica aléi èeri iriculé, yéewanápiná wadèniaca wacáucawa càmíiri imáalàawa, Dios Iiri

yéetácáinátéwa wáichawalíná. ¹⁰ Siùcata càmita nutànàacué nùyaca pírí ìwali, yái cáinináanáca waicáca Dios. Néese nuwàwacué píalíacawa cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata báisíiri iyú, íná ibànùacaté liriwa imàacacaténá icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha.

¹¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata, càide iyúwacué núumáaná pírí, íná nacái iwàwacutá macái cáinináca waicáyacacawa. ¹² Canácatáita áiba èeri mìnali iicácaté Dios. Quéwa, cáininácaalí waicáyacacawa, yásí Dios ìyaca wawàwalícu, yàacawéerida nacái wía, yásí wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios ìyáaná, yái cáininéerica iicáca wía. ¹³ Dios idéca ibànùaca walí Espíritu Santo. Espíritu imàacaca wáalíacawa báisíiri iyú wàyaca Dios yáapicha, wáalíaca nacáiwa Dios ìyaca wawàwalícu, yàacawéeridaca nacái wía. ¹⁴ Wía nacái apóstolca wadéca waicáidaca Jesucristo írí watuí iyúwa íná yéewa wacálidaca áibanái írini Wáaniri Dios idéca ibànùaca liriwa Jesucristo iwasàacaténá èeri mìnánái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, macáita yeebáidéeyéica itàacái. ¹⁵ Cawinácaalí icàlidéerica Jesús ìwali Dios liricani, Dios ìyaca iwàwalícu, yàacawéeridacani nacái. Yái wenàiwicaca ìyaca nacái Dios yáapicha.

¹⁶ Iná wáalíacawa, weebáida nacái cáinináca Dios iicáca wía. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, ìyaca Dios yáapicha. Dios ìyaca nacái iwàwalícu, yàacawéeridacani nacái. ¹⁷ Càita nacái wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios ìyáaná, yái cáininéerica iicáca áibanái, yéewanápiná manuíca wáináidaca wawàwawa mabáiníiri iyú áibaalípiná Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica, wàyacáiná cháí èeri írícu càide iyúwa Jesucristo ìyáaná. ¹⁸ Báisícaalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, càmita iwàwacutá cáaluca wía Dios ícha, wenàiwicanái ícha nacái. Néese àniwa, manuísíwacaalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, yá canácata cáaluíri waicáca, canásiwa. Quéwa, cáalucaalí wía, yásí yái cáalucáica yùuwichàidaca wíawa. Iná, cáalucaalí wía, yásí wáalíacawa càmitàacá cáinináca waicáca Dios manuísíwata, áibanái nacái.

¹⁹ Cáinináca waicáca Dios, yácáiná Dios cáininácaté iicáca wía ipíchawáiseté cáinináca waicácani. ²⁰ Aibacaalí càì íimaca, “Cáinináca nuicáca Dios”, càì íimacaalí, quéwa meedá báawaca iicáca áibanái, yácata cachìwéeri meedá. Càmicaalí wáalimá cáinináca waicáca áibanái wenàiwica waiquéeyéica watuí iyúwa cháí èeri írícu, néese càmita wadé cáinináca waicáca Dios yái càimíricáwaca waicá watuí iyúwa. ²¹ Jesucristo idéca ichùuliaca wía càì: Cawinácaalí icàlidéeyéica cáininácasá naicáca Dios, iwàwacutá cáinináca naicáca áibanái wenàiwica nacái.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

¹ Macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Mesíascani, yái Jesúsca, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànuèrica walí, Dios yéenibeca nía. Cawinácaalí cáininéeyéica iicáca Wáaniri Dios, cáinináca nacái naicáca Dios yéenibe. ² Cáininácaalí waicáca Dios, wamànicaalí nacái càide iyúwa ichùullaná wía, yásí wáaliacawa cáinináca waicáca Dios yéenibe nacái. ³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùullaná wía, yásí wáasáidaca cáinináca waicáca Dios. Càmlirita máini càulenáca wáicha wamànínápiná càide iyúwa Dios ichùullaná wía. ⁴ Macáita wía Dios yéenibeca, wáalimá wamànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, wáalimá wamàacaca wáichawa wabáyawanáwa yái báawéerica wamànírira cháí èeri irícu, weebáidacáiná Jesucristo itàacái. ⁵ Wía yeebáidéeyéica Dios Iiricani, yái Jesúsca, wíawamita yáaliméeyéica imàacaca íchawa ibáyawanáwa, yái báawéerica wamànírira cháí èeri irícu.

El testimonio acerca del Hijo de Dios

⁶ Jesucristo yàanàacaté aléi èeri irículé, yá imàacacaté wáaliacawa Dios Iiricani, ibautizácaalítéwa úni yáaculé, néese àniwa nacái íraná imusúacaalítéwa icháuná irícuísewa cruz ìwali. Iná idéca imàacaca wáaliacawa Dios Iiricani úni iyú, íraná iyú nacáiwa. ⁷ Espíritu Santo icàlidaca nacái Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani, Espíritu icàlidacáiná báisíiri iyúni. ⁸ Nàyaca máisiba chènuniré icàlidéeyéica walíni, yái Wáaniri Diosca, yá nacái Dios Iirica, yá nacái Espíritu Santo. Ewita máisibacáaná nía, càicáaná abéericata nía, abédanama náiwitáise náapichawáaca. Máisiba nacái níái icàlidéeyéica Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani, cháí èeri irícu, yái Espíritu Santoca, yái única nacái, yái íranáca nacái. Níái máisibaca abédanamata náiwitáise nacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani. ⁹ Aibaalí wéemìaca wenàiwica icàlidáanáca walí. Quéwa, yái Dios icàlidáanáca, cawèníiri cachàini manuísíwatani, Dios icàlidacáiná walí Jesús iináwaná ìwali, Dios Iiricani. ¹⁰ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yáaliacawa báisíiri iyú iwàwalícuísewa Dios Iiricani. Dios idéca icàlidaca Iiri ìwaliwa Dios Iiricani. Cawinácaalí wenàiwica càmlírira yeebáidani iicáca Dios càiride iyúwa cachìwéeri, càmicáiná yeebáida tàacáisi Dios icàlidéerica Iiri ìwaliwa. ¹¹ Yácata tàacáisi Dios icàlidéerica walí: Dios idéca yàaca wacáuca càmlíiri imáalàawa, wía yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái. ¹² Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yácata yáaliéerica Dios Iiri ìwali báisíiri iyú, idènlà nacái icáucawa càmlíiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí càmlírira yeebáida Dios Iiri itàacái, càmita yáalía Dios Iiri ìwali báisíiri iyú, yá canáca irí icáuca càmlíiri imáalàawa.

Conclusión y consejos finales

¹³ Nudéca nutànàacuéca pírí yái cuyàlutaca píacué yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái píalíacaténácuéwa pidènlaca picáucawa càmliri imáalàawa.

¹⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali, wáalíacáináwa wasutácaalí ícha wawási Dios iwàwéerica wadènlaca, yásí yeebáidaca walí. ¹⁵ Càide iyúwa wáalíánáwa Dios yéemíaca wasutáaná ícha, càita nacái wáalía nacáíwa Dios yàapíná walí yái wasutéerica ícha.

¹⁶ Piicácaalícué wenàiwica yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànica ìyaca ibáyawanáwa, quéwa càmlirica Dios inúa wía ìwalíse, iwàwacutácué pisutáca Dios ícha irípiná. Yásí Dios icáucàidaca yái yeebáidéerica Jesucristo itàacái càmicaalí imàni ibáyawanáwa Dios inuérica wía ìwalíse. Iyaca áiba wabáyawaná íiwitáaná Dios inuéricuécá wía ìwalíse. Càmita nuchùulíacué pisutáca Dios ícha nalípiná namànicaalí càì. ¹⁷ Macáita yái báawéerica wamànirica, yácata wabáyawanáca, quéwa, ìyaca wabáyawaná íiwitáaná càmlirica Dios inúa wía ìwalíse.

¹⁸ Wáalíacawa Dios yéenibe càmita namàni nàacawa nabáyawanáwa mamáalàacata, Dios Iiri icùacáiná nía, íná báawéeri Satanás càmita yáalimá íbàaca nía. ¹⁹ Wáalíacawa Dios yéenibeca wía. Wáalía nacáíwa Satanás ichùulíaca macáita èeri mìnáná íiwitáise, càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ²⁰ Wáalía nacáíwa Dios Iiri idéca yàanàaca aléi èeri iriculé. Yá imàacaca cáalíacáica wía, wáalíacaténá Dios ìwali, yái báisísíwéeri Diosca. Wàyaca yáapicha yái báisísíwéerica, yáapicha nacái yái Iirica, yái Jesúsca, Dios ibànuèricaté. Yácata abéerita báisísíwéeri Dios, yèerica wacáuca càmliri imáalàawa. ²¹ Píacué nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, picácué pìà cuwáiná ícàaluíná.

2 SAN JUAN

La verdad y el amor

¹ Núa Juan, ancianoca núa, nubànùacué piri cuyàluta. Nuwàwalicué pía manuísíwata, piacué iwacáidáyaquéeyéicawa aléera, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa. Nuwàwalicué nacái níái piápichéeyéicuéca. Cáininácué nuicáca pía báisíiri iyú. Macáita nacái yáaliéyéica báisíiri tàacáisi, cáininácuéca naicáca pía. ² Cáininácué nuicáca pía weebáidacáiná báisíiri tàacáisi, yái tàacáisi iyéerica walí càiripináta èeri càmlíiri imáalàawa. ³ Wáaniri Dios, Jesucristo nacái, yái Wáaniri lírica, namànipinácué piri cayábéeriwa, naicápinácué piawa catúulécanéeri iyú nacái, namàacapinácué matuíbanáica piíwitaíse nacái, peebáidacáinácué mamáalàacata báisíiri tàacáisi, cáininácué nacái piicáyacacawa.

⁴ Casíimáica nuwàwa manuísíwata nùanàacáiná abénaméeyéi péenácué piápichéeyéi iyéeyéica machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi ímáaná, càide iyúwa Wáaniri Dios ichùullaná wàyaca. ⁵ Siùcade, piacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutácué pícha wawàsi manuísíwata, cáininácué waicáyacacawa. Yái tàacáisi nutànèericuécac piri càmlírita wàlisài ichùullácanási. Yácata idàbáanéeri tàacáisica Jesucristo ichùulìericaté weebáidáanápiná: Iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa. ⁶ Cáininácaalí waicáca Dios, yásí wamàni càide iyúwa ichùullaná wía. Bàaluité piwènúadacaalítécué piíwitaísewa Jesucristo irípiná, yaté péemlàcatécué Dios ichùullaca cáinináanápinácué piicáyacacawa.

Los engañadores

⁷ Nàyacáiná manùbéeyéi iwàwéeyéica ichìwáidaca wía cháí èeri írìcu. Càmita nacàlida Jesús iináwaná ìwali Mesíascani, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànùericaté aléi iyúwa asìali. Cawinácaalí icàlidéeri càì ichìwawa, yácata ichìwáidéerica wía, Cristo yùuwidecani nacái. ⁸ Cayábacué, ipíchanácué piúcaca píibaidacaléwa, yái pimànírica Dios irípiná. Píibaidacué cayába Dios irípiná, pimáaláidacué nacái pimànica yái pimànírica Dios irípiná yéewanápinácué peedáca piríwa macáita pìasu cawèníiriwa Dios iwàwéericuécac yàaca piri ìwaliná, yái píibaidáanácuécac irípiná.

⁹ Aibacaalí yeebáidéeri áibanái yàasu tàacáisi méetàuculéeri Jesús itàacái ícha, yácata càmlírica yáalíawa Dios ìwali. Quéwa, cawinácaalí yeebáidéerica mamáalàacata Jesús itàacái, yácata yáaliériwa Wáaniri Dios ìwali, ìwali nacái yái Dios lírica. ¹⁰⁻¹¹ Nàanàacaalícué pìatalé áibanái yéewáidéeyéipinácué

pía cachìwéeri tàacáisi iyú Jesús itàacái íicha, picácué pimàaca nawàlùacawa picapèe irìculé. Picácué pitàida nía. Pitàidacaalícué nía, yásícué piacawéeyéináca pimànica níawa, níara imàníyéica ibáyawanáwa meedá.

Palabras finales

¹² Nuwàwacué nucàlidaca pirí manùba tàacáisi mamáalàacata, quéwa càmita nuwàwa nutànàaca cuyàluta irìcuni. Nucua àta núalimácatalépináta nùacawa nupáchiacuéca píawa, yéewanápiná casíimáica wawàwa manuísíwata.

¹³ Níai piacawéeyéináca iwacáidáyaquéeyéicawa chábàì, Dios yeedéeyéica nacái yàasu wenàiwicapináwa, nawàwalícuéca pía.

3 SAN JUAN

Alabanzas a Gayo

¹ Núa Juan, ancianoca núa, nubànua pirí cuyàluta, pía Gayo nùacawéerináca, cáininéerica nuicáca báisíiri iyú.

² Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, nusutáca Dios ícha imàníinápiná pirí cayábéeri ìwalíise, yái macáita pimàníirica. Nusutáca Dios ícha nacái imàacacaténá mauláicaca pía. Núalíacawa cachàinica píiwitáise Dios ìwali.

³ Casímáica nuwàwa manuísíwata nàanàacáiná nùatalé táquicha tàacáwa abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá nacàlidaca nulí piináwaná peebáidaca mamáalàacata báisíiri tàacáisi.

⁴ Canácata áiba tàacáisi càiri isímáidéeri núa càide iyúwa casímáiná nuwàwa nuémíacaalí nuéwáidacalénái iináwanáwa neebáidaca báisíiri tàacáisi machacàníiri iyú.

⁵ Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, cayábéericani yái píibaidacaléca pimàníirica Dios irípiná, yái cayábéerica pimàníirica áibanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, éwita déecuíséeyéicáaníta nía, càmiyéicáwaca píalía piicáca.

⁶ Táquicha tàacáwa wàwacáidáyacacaalíwa chábài, wamànicaténá culto, yá nacàlidacaté walí piináwaná ìwali, náimaca cáinináca piicáca nía. Siùcade, pimàni nulí cayábéeri, piyúudàa nía nàasu àyapu ìwalipiná, càide iyúwa casímáinápiná Dios iicáca wamànica.

⁷ Nadéca nadàbaca nèepunícawa náibaidacaténá Jesucristo irípiná, càmita nacái needá naliwa wawàsi áibanái ícha càmiyéica yeebáida Jesús itàacái.

⁸ Iná iwàwacutá wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái weedáca wàataléwa nía, wàacawéeridacaténá nía, níai icàlidéeyéica yèepunícawa báisíiri tàacáisi.

La mala conducta de Diótrefes y el buen ejemplo de Demetrio

⁹ Nudéca nutànàaca nalí abéeri cuyàluta, níara ìwacáidáyaquéeyéicawa aléera. Quéwa, Diótrefes càmita iwàwa yeebáidaca nutàacái, máiníicáiná iwàwa ichùullaca nía macáita.

¹⁰ Yá nùacaalípináwa néré, yásí nutàaníca yáapichawa ìwali yái càmlínaca iwàwa yeebáidaca nutàacái, icháawàacáiná yèepunícawa wía máiwitáiséeri iyú, báawéeri iyú nacái. Néeseca, iwàwaca imànica áiba wawàsi mamáalàacata, ínà càmita yeedá yàataléwa wenàiwica wabànuèyéica néré yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese, áibanáicaalí péenácué nawàwacaalí nataidaca nía, Diótrefes càmita ibatàa needáca nàataléwa nía, yúuca nacái nía pèewíise, píacué ìwacáidáyaquéeyéicawa néenibàa.

¹¹ Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, pimàni cayábéeri càide iyúwa cayábéeyéi íiwitáise imàníiná. Picá pimàni pibáyawanáwa iyúwa báawéeyéi íiwitáise imàníiná. Cawinácaalí imàníirica cayábéeri, yácata Dios isùmàireca. Quéwa, cawinácaalí imàníirica ibáyawanáwa, càmita yáalía Dios ìwali.

¹² Macáita wenàiwica, báisíiri tàacáisi nacái, nacàlidaca nàyaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Wía nacái wacàlidaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Píalía nacáíwa nutàaníca báisíiri iyú.

Palabras finales

¹³⁻¹⁴ Nudènià bàwina madécaná tàacáisi nucàlidéeripiná piri, càmita quéwa nuwàwa nutànàaca cuyàluta irìcuni, nuwàwacáiná nuicáca pía aquialéta, nutàanícaténá píapichawa.

¹⁵ Nusutáca Dios íicha imàacáanápíná matuíbanáica pía. Níái wàacawéeyéináca iyéeyéica chái nawàwalica pía. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nalíni nuwàwalica nía macáita iyéeyéica néenibàa, níara wàacawéeyéináca.

SAN JUDAS

Saludo

¹ Núa Judas, Jesucristo yàasu wenàiwica íbaidéerica írípiná, Santiago yéenasàirica nacái núa, nubànùacué pirí cuyàluta píacué cáininéeyéica Wáaniri Dios iicáca, Dios imáidéeyéica yàasunáipináwa, píatacué nacái Jesucristo icuèyéica.

² Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué iicáanápinácué pipualé manuísíwata, yéewanápinácué nacái matuúbanáica píá, yéewanápinácué nacái cáinináca piicáyacacawa macái piwàwalìcuísewa.

Los que enseñan mentiras

³ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nuwàwacatécué máiní nutànàaca pirí cuyàluta ìwali yái Jesucristo iwasàanáca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Siùcata quéwa iwàwacutácué nutànàaca pirí tàacáisi nusutácaténácué píicha wawàsi manuísíwata. Iwàwacutácué pìalàaca nía cachàiníiri iyú, níara cachìwéeyéica, ipíchaná nawènùadaca yái báisíiri tàacáisica Dios imàaquéericaté abé yàawiríaté yàasu wenàiwicanái íríwa.

⁴ Péewáidacué wenàiwica macàaluínináta báisíiri tàacáisi iyú, níacáiná cachìwéeyéi nadéca nawàlùacawa ibàacanéeri iyú pèewiré. Bàaluité Dios itàacái icàlidacaté naináwaná ìwali, níái cachìwéeyéica, càinácaalí iyú Dios yùuwichàidáanápiná níawa. Báawaca naicáca Dios. Nacàlidaca nachìwawa báawéeri iyú, náimaca cayábacasa waimáca manùbéeyéi yáapicha báawéeri iyú, Dioscáiná imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, càita nacàlidaca nachìwawa. Náasáidaca càmìta nawàwa Jesucristo Náiwacalipináwa, yái abéerita Wáiwacalica, Wacuèrinásàiri nacái.

⁵ Ewítacué píalíacáanítawa yái tàacáisi ìwali macáita, càicáaníta nuwàwa nucàlidacuéca pirí àniwani, piwàwalicaténácuéni. Bàaluité Dios imusúada israelitanái Egipto yàasu cáli íicha. Ewítaté Dios itécáaníta macáita nía Egipto yàasu cáli íicha, càicáanítaté imáalàidaca macáita néená càmíiyéicaté yeebáida itàacái.

⁶ Nía nacái ángelnái imàaquéeyéicaté íichawa íbaidacaléwa Dios imàaquéericaté nalí, níara imàaquéeyéicaté ìyacatáíwa chènuniré, yá náiquéi Dios idacùacaté, presoíyéica imànica nía, catéeri irìculé càiripinátawa, àta áibaalípiná Dios icàlidacatalépináta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidacaténá níawa. ⁷ Càide iyúwaté ángelnái ìyáaná, càita nacái nàyacaté yàcalé mìnánáimi, pucháiba yàcalémi, Sodoma, Gomorra nacái, áiba nacái yàcalémi ìyèeyéicaté mawiénita nalí, máiní naimácaté manùbéeyéi yáapicha mamáalàacata càmíiyéica nàacawéeyéi. Nía nacái asíanái

naimácáté nanacáiri yáapichawa namànicaténá yái càmlírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Ináté Dios yùuwichàidaca nía quichái iyú, yái quichái càmlírica ichacàwa, càiripinéerita iyaca. Càita Dios imàacaca wáaliacawa yùuwichàidáanápíná macáita imàníyeyéica ibáyawanáwa.

⁸ Càita nacái níara yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, éwita náaliacáanítawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ìwali, càicáaníta namànica nacái báawéeri. Néewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú néemièricasa náamacani írìcuísewa, namànicaténá nainá iyúwa yái càmlírica Dios ibatàa wenàiwica imànica; càmita nacái neebáida Wáiwacali itàacái; natàani nacái báawéeri iyú ángelnái ìwali. ⁹ Quéwa ángelnái íiwacali íipidenéerica Miguel càmitaté itàani báawéeri iyú ángelnái ìwali. Miguel itàanicaté chàinisíiri iyú Satanás yáapicha càirínácaalí náicha yeedéeripinacaté Moisés ichéecami, yaté Miguel yáaliacawa canacaté yéewaná icuísaca íichawa Satanás báawéeri iyú. Ináté Miguel íimacáita Satanás irí: “¡Nusutáca Wáiwacali íicha yàalàanápíná pía cachàiníiri iyú!” íimaca yái Miguelca. ¹⁰ Níata quéwa cachìwéeyéica aslanái natàanica báawéeri iyú ángelnái ìwali, éwita càmicáaníta náaliíawa cayába ángelnái iínáwaná ìwali. Namànica meedá macáita càirínácaalí nawàwa namànica càide iyúwa cuwéesinái imàníiná. Iná namáalàidaca nacáucawa Dios íicha.

¹¹ ¡Dios yùuwichàidapíná níawa!, nàyacáiná báawéeri iyú càide iyúwaté Caín iyáaná. Nawènúadaca náiwitáisewa néewáidacaténá wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, needácaténá nalíwa plata, càide iyúwaté Balaam imàníiná. Namànica nacái ùwicái nacuèrinánái íipunitawa càide iyúwaté Coré imàníiná. Iná néetápiná nacáíwa méetàuculé Dios íicha càiripináta nabáyawaná ichùuliacawa. ¹² Níái cachìwéeyéica nàyaca càide iyúwa casaquèeri wawàsi, níacáiná mabáiníiri iyú namànica nabáyawanáwa pèewi píwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténácué piyáacaléwa Santa Cena ipíchawáise. Casíimáiri iyúta nayáaca nayáacaléwa manuiri, nàiraca nacái macàaluínináta. Íiwacanánái báawéeyéica meedá níara, camùnica nía nacái iyéeyéica iríwa meedá yàacàsi cadénama. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa acalèe canéerica irí unía yèepuníiricawa cáuli iyú. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa àicu màyacanéerica yàasu èeri yàanàcaalí, íná wenàiwica iwatàaca àicu cáli yèewíise, yásí àicu yéetácawa báisíiri iyú. ¹³ Níái cachìwéeyéica imàníyeyéica máiní yáaséeri nabáyawanáwa áibanái wenàiwica yàacuèsemi, nàyaca càide iyúwa manuiri màladàca. Cachàiníiri cáuli ipùacaalí manuiri úni, yásí màladàca namichàidaca báawéeri úni icàli càina íinatalépiná. Níái cachìwéeyéica naméeràidaca áibanái, nàyacáiná càide iyúwa dùlupùta iméerèeyéicawa, càmlíyeyéica icàna cayába wáapunálicubàa.

Iná Dios ichùuliapiná nàyáanápíná càiripináta catéeri irìcu mánincataléca cúlica catá.

¹⁴ Bàaluité Enoc iyaca, yái sietéená Adán itaquérinámi waléerica iináwaná ìwali. Enoc icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalicuíse cachìwéeyéi ìwali càinácaalí iyú Dios yùuwichàidáanápíná níawa. Enoc ímacaté: “Péemlàcué cayába, nudéca nuicáca Wáiwacali yàanèeripináwa náapicha níái yàasu manùbéeyéi mil namanùbaca ángelnáica mabáyawanéeyéica.

¹⁵ Yàanàpiná yéemlàcaténá naináwaná ìwali canánama, yáasáidacaténá nacái cabáyawanáca macáita báawéeyéica íiwitáise, ìwallíse macáita báawéerica namànírica, ìwallíse nacái yái báawéeri tàacáisi náiméerica Dios ìwali, níái báawéeyéica íiwitáise imàníyéica ibáyawanáwa”, ímacaté yái Enoc. ¹⁶ Níái cachìwéeyéica natàaníca ibàacanéri iyú nacuèrinánái ìwaliwa. Báawaca naicáca macái wenàiwica. Máini nawàwa namànica càinácaalí báawéeri isíimáidéeri níawawa. Máiniyéi canumaséeca nía, cachàiniyéica íicáca yáawawa. Natàaníca cayábéeri iyú áibanái irí, needácaténá náicha wawàsi meedá.

Amonestaciones a los creyentes

¹⁷ Quéwa píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, piwàwalicué yái tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yàasu apóstolnái icàlidéericatécué pirí, íiméerica càinácaalí ichàbáanápínáwa wapíchalécáwa. ¹⁸ Náimacatécué pirí: “Aibaalípiná maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yásí abénaméeyéi wenàiwica naicáanípínacué piquíniná peebáidacáinacué Jesucristo itàacái. Namànipiná nabáyawanáwa càide iyúwa nawàwáaná”, náimacatécué pirí níái apóstolca. ¹⁹ Quéwa níara cachìwéeyéica, nawènúadaca áibanái íiwitáise báawáanápíná naicáyacacawa. Náináidacáita meedá irìcu èeriquéi. Canáca nalí Espíritu Santo.

²⁰ Quéwacué pía nuénánái cáininéeyéica nuicáca, peebáidacué tàì íiméeri iyú Dios itàacái mabáyawanéerica, yéewanápínacué cachàinica píiwitáise. Pimàacacué Espíritu Santo yéewáidaca pía, pisutáanápínacué píawawa Dios íicha. ²¹ Picácué piwènúada píiwitáiseewa méetàuculé Dios íicha, yái cáininéerica íicáca wía. Néese manuícué pínáidaca piwàwawa picùacaténá Wáiwacali Jesucristo yàaca wacáuca càmfiri imáalàawa, íicácáiná wapualé.

²² Piicácué natúulécaná pìalàanápínacué níawa, cawinácaalí iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáiseewa méetàuculé Dios íicha.

²³ Níái iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáiseewa méetàuculé Dios íicha, càica níade iyúwa wenàiwica yúuwàacaalí yàacawa quichái iriculé, nawàwacáiná nacaláacawa Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa. Pìalàacué nía, peedácué nía ráunamáita Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, càide iyúwa weedácaalí wenàiwica quichái íicha. Aibanái wenàiwica namànica nàacawa nabáyawanáwa manuísíwata. Báawacué piicá yái báawéerica

namànírica, quéwa piicácué natúulécaná níái wenàiwicaca. Pìalàacué nía cachàiníri iyú, namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namànírica, quéwa piicácué píichawa cayába, ipíchanácué cayábaca piicáca yái báawéerica namànírica nainá iyúwa. Picácué pimàni náapicha pibáyawanáwa.

Alabanza final

²⁴⁻²⁵ Yái abéerita Diosca, iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, yáta yáalimácué icùaca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Dios yáalimácué nacái itéca píawa chènuniré ibàlùadacaténácué pía íipunitawa mabáyawanéeyéica, máinícuéca nacái casímáica piwàwawa, Dios iyacàle chènuníiséeri irìcu, icànéerica mèlumèluwaca Dios icamaláná iyú. Wàacué Dios irí cayábéeri ìwalíise yái cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imànírica walípiná, máinícáiná cachàinírica Dios íiwitáise, máiní cáimiétacanéeri Wacuèriná nacáicani, icuèrica nacái macáita, cachàinírica náicha canánama, bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté, siùca nacáide, càiripináta nacáíwa, èeri càmlíri imáalàawa. Báisíta, amén.

EL APOCALIPSIS

La revelación de Jesucristo

¹ Yái cuyàlutaca icàlidaca walí tàacáisi ìwali Dios imàaquéericaté Jesucristo yáaliacawa ìwali ibàacanéeri iyú áibanái íicha, yéewanápiná Jesucristo yáasáidacani Dios yàasu wenàiwicanái irí náallícaténáwa càinácaalí iwàwacutáanápíná ichàbacawa caquialéta. Jesucristo ibànùacaté yàasu ángelwa yáasáidacaténá yái tàacáisica Juan irí, yái Juan, Jesucristo yàasu wenàiwicaca. ² Juan itànàacaté báisíiri iyúni cuyàluta irícu macáita yái Dios itàacái Juan yéemièrica, yá nacái Jesucristo yàasu báisíiri tàacáisica, idécanáamité Juan iicáca macáita tàacáisi yéenáíwanási nacáiri irícuíse.

³ Casímáica iwàwa cawinácaalí iléerica nalíni, yái cuyàlutaca, culto irícu, yái tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí ichàbáanápínáwa. Casímáica nacái nawàwa cawinácaalí yeebéeyéica yái tàacáisica Juan itànèerica cháí cuyàluta irícu, mesúnamáipínácáináta iwàwacutá ichàbacawa.

Juan escribe a las siete iglesias

⁴ Núa Juan nutànàacuéca pírí cuyàluta, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, píacué iyéeyéica siete namanùbaca yàcalé Asia yàasu cáli íinata. Nusutácué Dios íicha pírípínácué, Espíritu Santo nacái, Jesucristo nacái, namànlínápínácué pírí cayábéeri, namàacáanápíná nacái matuíbanáicuéca pía. Dios iyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyéeripíná càiripínáta, càníiri imáalàawa. Yái Espíritu Santoca máiníiri cayábaca iyaca Dios yàasu yàalubáisi íipunita. ⁵ Jesucristo itànáica báisíiri iyú, imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa íimáaná, icàlidacaté báisíiri tàacáisi éwitaté nanúacáanítani. Yái Jesucristo, yácata idàbáanéerica wenàiwica imichèericatéwa yéetáními yéewíise, idènièri iináwa càníiri imáalàawa. Jesucristo ichùuliaca macái cáli icuèrinánái. Cáinináca Jesucristo iicáca wía. Jesucristo íiraná imusúacatéwa icháuná irícuíse cruz ìwali àta yéetácatálétawa wáichawalíná. Jesucristo yéetácaínátéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ⁶ Jesucristo idéca imàacaca yàasu wenàiwicaca wía. Imàacaca nacái wáibaidaca irípiná iyúwa sacerdotenái, wasutácaténá Dios íicha wenàiwicanái irípiná, yái Dios Jesucristo Yáanirica. Máiní nuwàwaca macái wenàiwica yàaca cayábéeri Jesucristo irí, nuwàwa nacái Jesucristo icùaca wenàiwicanái canánama càiripínáta èeri càníiri imáalàawa. Báisíta, amén.

⁷ ¡Jesucristo yàapináwa néese acalèe yèewísewa! Macáita wenàiwica naiquéeripináni, nía nacái inuáyéicaténi, naiquéeripináwa. Macáita èeri mìnánái càmlíyéica yeebáida itàacái náicháanípíná nacalùniwa naicápinácaalí yàanàaca, cáalucáiná naicácani. Báisíta, amén.

⁸ Wacuèriná Dios cachàiníiri náicha canánama, iyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyapíná càiripináta, càmlíiri imáalàawa. Wacuèriná Dios íimaca walí: “Núacata yái idàbéericaté macáita, núacata nacái yái imáalàidéeripináca macáita. Iná núacata càiride iyúwa las letras alfa y omega”, càì íimaca walí yái Wacuèriná Diosca.

Una visión del Cristo glorioso

⁹ Núa Juan, péenásàiricué, nùuwichàacawa píapichacué Jesús iripíná weebáidacáiná itàacái. Weebáidaca itàacái, iná wacùapíná macáita Jesús yáapichawa. Abédanamata nacái wáiwitáise Jesús yáapicha wàidenìacaténá wàuwichàanáwa matuìbanáiri iyú. Yaté presocaté núa Patmos yàasu iwàwata íinata nucàlidacáinaté Dios itàacái áibanái irí, nucàlidacáinaté nacái Jesús iináwaná iwali. ¹⁰ Néeseté áiba domingomi, Espíritu Santo icùacaté nuíwitáise. Yá nuémìacaté tàacáisi nuínatawáise, yái cachàiníiri tàacáisi càiride iyúwa wéemìaná trompeta isàna. ¹¹ Yá íimaca nulí: “Pitànàa cuyàluta, picàlidacaténá nalíni càinácaalí piicáaná. Néese pibànùu nalíni níara yeebáidéeyéica nutàacái iyéeyéica siete namanùbaca yàcalé Asia yàasu cáli íinata. Níái yàcaléca náipidená: Efeso iyacàlená, Esmirna iyacàlená nacái, Pérgamo iyacàlená nacái, Tiatira iyacàlená nacái, Sardis iyacàlená nacái, Filadelfia iyacàlená nacái, Laodicea iyacàlená nacái”, íimaca nulí.

¹² Yá nuwènúa nuicáidaca nuínataléwa nuicácaténá yái itàaníríca nulí. Yá nuicáca siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyéi. ¹³ Néese nuicá nèewibàa níái siete namanùbaca lámparaca càì iicácanáwade iyúwa asìali. Idèniaca ináawaniwa cáaléeri àta yàabàli ipùata néré. Idèniaca nacái cáucuíri iwaalíbapi oroíri yùucutalicubàawa. ¹⁴ Cabalèeri íiwita ibáiná càide iyúwa waicáaná cabalèeri lana, nieve nacáiri áiba. Ituí nacái nàya càide iyúwa waicáaná quichái ipèrùu. ¹⁵ Yá mèlumèluíyéi yàabàli càide iyúwa waicáaná naquéesièrica bronce nacáirica nawasèrica ùuléri iyú quéechacáwa manuíri quichái irícu ipíchawáise naquéesiàcani. Cachàinica itàacái càide iyúwa wéemìaná manuíri inanába isàna yúuwèericawa íba yèewibàa. ¹⁶ Idèniaca siete namanùbaca dùlupùta icáapi irícuwa yéewápuwáiseeriwa. Itàacái iyaca càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica. Inàni nacái

icànaca iyúwa èeri icànáaná mèlumèluíri iyú cachàiniwaca machacànicaalí èeri.

¹⁷ Nuicácanacáitani, yá núuwàa nullacawa nunùmáawawa nucalùniwa yàabàli idaní càide iyúwa yéetээримиwa. Quéwa imàacaca icáapiwa yéewápuwáisewa nùwali. Yá íimaca nulí: “Picá cáalu pía nuícha. Núcata yái idàbéericaté macáita. Núcata nacái yái imáalàidéeripináca macáita.” ¹⁸ Núcata yái Cáurica. Nuétácátéwa quéwa, péemla cayába, siúcáisede nùyaca càiripináta. Núcata imàaquéeerica wenàiwica yéetácawa néenáiwana yàanàcatáita néetácátáipinátawa; nucua nacái infierno, yáara báawéeyéimi íiwitáise yùuwichàacatalécawa ípidenácataléca infierno. ¹⁹ Iná pitànàa macáita yái núsáidéeripináca piicá. Pitànàa nacái yái ichàbéericawa siúcade, yá nacái ichàbéeripinácawa áiba èeriwa wapíchalécáwa. ²⁰ Siúcade nucàlida píri ni càinácaalí íimáaná níai siete namanùbaca dùlupùta piiquéeeyéica nucáapi írìcu. Nucàlida nacái píri càinácaalí íimáaná níai siete namanùbaca cáaléeyéica lámpara oroíyéica. Níai siete namanùbaca dùlupùta, íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca nacuèrinánái icuèyéica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái siete namanùbaca yàcalé mìnánái. Níai siete namanùbaca lámpara cáaléeyéica, íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca náapichéeyéi ìwacáidáyaquéeeyéicawa yáapichawáaca yeebáidéeyéica nutàacái”, íimaca nulí yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

2

Mensajes a las siete iglesias

El mensaje a Efeso

¹ Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica írì yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Efeso ìyacàlená írìcu: ‘Cài núumacuéca píri, núa idènièrica siete namanùbaca dùlupùta nucáapi írìcuwa nuéwápuwáisewa, núa yèepuníricawa nèewibàa níai siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyéica:’” ² Nùaliacawa macáitacué píwali yái pimàníricuécá; nùaliacawa píibaidacuéca nulípiná cachàiníiri iyú; nùaliacawa píideniacuéca píuwichàanáwa nacái matuíbanáiri iyú; nùaliacawa báawacuéca piicáca náiwitáise níara báawéeyéica wenàiwicaca. Nùaliaca nacáiwa píalimáidacuéca piicáwa nàasu tàacáisi níara icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa apóstolcasa nía, quéwa nachìwa meedá. Pidécuéca píasáidaca cachìwéeyéica meedá nía. ³ Nùaliacawa píideniacué píuwichàanáwa mamáalàacata. Nùaliaca nacáiwa píuwichàacuécawa nulípiná manuísíwata nuípidená ìwali peebáidacáinácué nutàacái. Càmitacué nacái chamàle píiwitáise píibaidáanápinácué nulí. ⁴ Quéwa nuicácué

pìwali abéeri wawàsi báawéeri. Càmitacué cáininá piicáca áibanái càide iyúwaté cáinináaná piicáca nía quéechatécáwa. ⁵ Iná pínáidacuéwa ìwali yái quéechéeri píiwitáise cayábéerica piúquéricatécué píchawa. Piwènúadacué píiwitáise machacàníiri iyú, pimànicaténácué cayábéeri áibanái irí càide iyúwacué pimànináté quéechatécáwa. Càmicaalícué càì pimànica, yásí nùacawa caquialéta pìatalécué, yá nuedácué pícha pìasu lámpara ìyacatái ìichawa, càmicaalícué piwènúada píiwitáise. ⁶ Quéwa ìyacué pírí yái cayábéerica. Báawacuéca piicáca yái báawéerica nicolaítanái imànírira càide iyúwa nacái báawáaná nuicáca yái namànírira. ⁷ Néese, càuwíiyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, ìyeyéica yàcalé imanùbaca. Macáita cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapíná nayáaca nayáacaléwa àicu ìyacanáca yèerica nacáuca cà míiri imáalàawa, yái àicu ìyéerica paraíso néeni, Dios ìyacàle irícu', càì pitànàaca nalí cuyàluta", ìimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Esmirna

⁸ Néese Wáiwacali ìimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Esmirna ìyacàlená irícu: 'Càì núumacuéca pírí, núa idàbéericaté macáita, núa imáalàidéeripináca macáita nacái, núa yéetéricatéwa, néeseté yèepùaca nucáucaacawa: ⁹ Nùalíacawa piùwichàacuécawa pìyaca. Nùalíacawa catúulécánácuéca pía, quèwacué nuicáca pía càiyéide iyúwa càasuíyèi. Nùalía nacáíwa càinácaalí iyú nacháawàanácué piínáwaná ìwali báawéeri iyú, níara icàlidéeyéica iínáwanáwa judíocasa nía, quéwa cà míiyéi judío nía nawàwalícuísewa, càmicáiná neebáida nutàacái. Báawéeri Satanás yéewáidacaléca meedá nía. ¹⁰ Picácué cáalu piicáca yái piùwichàanápínácuécawa. Péemíacué cayába, mesúnamáita Satanás yúuca abénaméeyéi péenácué presoíyèi ibànalículé yáalimáidacaténácué iicáwa pía macáita, piwènúadánápíná píiwitáise nùícha. Yá piùwichàapínácuéwa diez èeri. Quéwa cachàinicué píiwitáise mamáalàacata, éwitacué nanúacaalí pía, yásí nùacué píríwa picáuca cà míiri imáalàawa càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwicanái irí imawèniadéeyéica áibanái. ¹¹ Càuwíiyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, ìyeyéica yàcalé imanùbaca. Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, canácatáita yéewanáwa pucháiba yàawiriéri yéetácáisi ìibàaca níawa, canásíwa', càì pitànàaca nalí cuyàluta", ìimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Pérgamo

¹² Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Pérgamo ìyacàlená irìcu: ‘Cài nuchùullacuéca pía, núa idènièrica espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserùnica: ¹³ Núalíacawa macáita ìwali yái pimàníricuécá. Núalía nacáíwa piyacuéca aléera yàcalé Satanás icùacataléca. Núalíacawa peebáidacuéca nutàacái mamáalàacata tàì íméeri iyú. Càmitacué piméeyáa peebáidaca nutàacái éwitaté nanúacáaníta Antipas, yái nanuéricaté yeebáidacáiná nutàacái pèewi, píacué ìyéeyéica yàcalé Satanás icùacataléca. ¹⁴ Quéwa nuicácué pìwali máisibáwanáita báawéeri wawàsi, yái cànírica cayába nuicáca: Pidèniacué píapichawa abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica càide iyúwaté Balaam yéewáidáaná wenàiwica. Bàaluité Balaam yàalàacaté Balac yáalimáidáanápiná israelitanái namànicaténá nabáyawanáwa. Ichùulliaté nayáanápiná iinási nanuérimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíniná, cuwáiná yéenáíwanáca. Ichùulliaté naimáca áibanái inanái yáapicha càníyéica náinusíwa. ¹⁵ Càita nacái, ìyacué pèewibàa abénaméeyéi yeebáidéeyéica nicolaítaná yàasu cachìwéeri tàacáisi. ¹⁶ Iná piwènúadacué píiwitáisewa báawéeri ícha. Càmicaalícué càì pimànica, yásí nùacuéwa pìatalé caquialéta. Yá numànipiná úwi náipunitawa nutàacái iyúwa, càide iyúwa wenàiwica namànicaalí úwi espada machete nacáiri iyú. ¹⁷ Càuwíiyéicaalícué pía, péemiacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, ìyéeyéica yàcalé imanùbaca. Cawinácaalí imawèniadéerica báawéeri, nùaca iyáapiná maná, yái pan nacáirica ibàacanáta áibanái wenàiwica ícha. Nùa nacái irí cabalèeri íba natànèrica ìwali wàlisàì ípidenápiná. Abéerita yái idènièrica yàasu íbawa, yáalía ìwali yái ípidenápináca wàlisàì, canáca áibanái yáaliériwa ìwali’, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Tiatira

¹⁸ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Tiatira ìyacàlená irìcu: ‘Cài núumacuéca pírí, núa Dios Írica, núa idènièrica ituíwa càide iyúwa quichái ipèrùà ìyáaná, núa idènièrica nacái yàabàliwa càide iyúwa naquéesièrica bronce nacáirica iicácanáwa. ¹⁹ Núalíacawa ìwali yái pimàníricuécá. Núalíacawa cáininácuéca piicáca áibanái, núalíacawa peebáidacuéca nutàacái. Núalía nacáíwa piyúudàacuéca áibanái, píideniacuéca piùwichàanáwa nacái matuíbanáiri iyú. Núalíacawa pimànicuécá cayábéeri cachàiníwanái ícha yái pimàníricatécué quéecha,

pidàbacaalítécué peebáidaca nutàacái. ²⁰ Quéwa nuicácué pìwali áiba wawàsi quiríta. Pidécuéca pimàacaca ùyaca matuíbanáita pèewibàa, úái inanáica Jezabelca. Nacàlidaca uináwaná utàanícasa Dios inùmalicúise, quéwa uéwáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú meedá uchìwáidacaténá nùasu wenàiwica naimáanápíná áiba yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmlíríca nacái nanírísíwa, nayáanápíná nayáacaléwa nacái iinási nanuérica ídolo irí nàacaténá cuwáinái yéenáiwana ícàaluíniná. ²¹ Nudéca nùalàaca úa cachàinlíri iyú uwènúadánápíná uíwítáisewa ubáyawaná íchawa, quéwa càmita uebá uwènúadánápíná uíwítáisewa ícha, yái uimáanaca manùbéeyéi yáapicha. ²² Siúcade, péemiácué cayába, nùuwichàidapíná úa uláicái iyúwa, macáita nacái iiméeyéica úapicha, núucapíná níawa manuírí yùuwichàacáisi iriculéwa, càmicaalí nawènúada náiwítáisewa nabáyawaná íchawa, yái báawéerica namànírica úapicha. ²³ Nunúapíná nacái uénibe yéetácáisi iyú. Néese macáita yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca, néemiapínacaalí uináwaná ìwali, yásí náaliacawa núacata yái iiquéerica náiwítáise, nawàwa nacái. Yásí numànicuéca pírí cayábéeriwa, nùuwichàidapíná nacáíwa píalimáwanama càide iyúwa imanuícanamacué pimànica cayábéeri, báawéeri áibata. ²⁴ Néese píacué Tiatira ìyacàlená mìnanaí càmlíyéica yeebáida Jezabel itàacái, càmlíyéi nacái yéewáidawa tàacáisi ìwali yáara náiméerica ìwali Satanás yàasu íiwítáise ibàacanéeriwa. Núumacué pírí, ìyaca quiríta abéeri wawàsi iwàwacutéeri nuchùulìapínacué pimànica. ²⁵ Peebáidacué mamáalàacata nutàacái càide iyúwacué peebáidáná siùca àta nùanàacatalépináta. ²⁶ Cawinácaalí imawènladéeyéica báawéeri, imàníyéi nacái mamáalàacata càide iyúwa nuwàwáaná àta néetácatalétawa, numàacaca nacùaca núapicha macái èeri mìnanaí. ²⁷ Càide iyúwa Nùaniri Dios imàacáaná nucùaca èeri mìnanaí Dios íiwítáise iyúwa, càita nacái nùasu wenàiwica nacùapíná èeri mìnanaí cachàinlíri iyú, nàuwichàidapíná nacái macáita wenàiwica càmlíyéica yeebáida nutàacái, càide iyúwa hierro ibaquíadacaalí catùa achúmáanamata yéemáanáami. ²⁸ Numàaca nacái nàyaca nucamaláná írìcu, yái nucamaláná icànéerica càide iyúwa dùlupùta icànáaná waiquéerica mapisáisiwata. ²⁹ Càuwíyéicaalícué pía, péemiácué cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, ìyéeyéica yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nalí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

3

El mensaje a Sardis

¹ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Sardis ìyacàlená irìcu: ‘Cài núumacuéca pírí, núa ìyéerica yáapicha yái Espíritu Santoca máiníiri cayábaca, núa idènièrica nacái siete namanùbaca dùlupùta: Núaliacawa ìwali macáita píibaidacalécuéca. Nuémìacué píináwaná ìwali cáucasacué pía, quéwa nuicácuéca pía càiyéide iyúwa yéetéeyéimiwa. ² Pimichàidacué píiwitáisewa, pichàiniadacué píiwitáise cayábéeriwa ìyéericuéca pírí quiríta, iwàwéerica ichàbacawa pícha, nuicácáiná yái pimàníricuéca càmlírica cayába Nucuèriná Dios iicáca. ³ Iná píinàidacuéwa ìwali yái tàacáisi péemièricatécué, peebáidéericatécué nacái quéechacáwa. Pimànicué mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná. Piwènúadacué píiwitáisewa píbáyawaná íchawa. Càmicaalícué pimichàida píiwitáisewa, yásí nùanàacué pìatalé càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí càmicatáita wenàiwica icùa nùanàaca, càmitacué nacái píalíawa chácaalínácaalí nuénáiwana yàanàa nùanàacatáipinácué pìatalé. ⁴ Quéwa abénaméeyéicué péená Sardis ìyacàlená mìnanaí càmita nàya cabáyawanéeri iyú. Càide iyúwa wenàiwica icùacaalí masacàata ibàlewa, càita nacái abénaméeyéi péenácué nacùaca níawawa masaquèeri iyú, báawéeri ícha. Yá áiba èeripiná nèepunícawa núapichawa nabàle cabalèeri yáapichawa namànicáiná cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná cháí èeri irìcu. ⁵ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, nadèniapiná nabàlewa cabalèeri. Càmita nacái nutunúa náipidená cuyàluta irìculse yái cuyàlutaca idènièrica náipidená macáita cáuyéica càmlíyéica imáalàawa. Yá nucàlidapiná naináwaná ìwaliwa nùasunáica nía Núaniri Dios iríwa, yàasu ángelnái irí nacái. ⁶ Càuwíyéicaalícué pía, péemìacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca’, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Filadelfia

⁷ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Filadelfia ìyacàlená irìcu: ‘Cài núumacuéca pírí, núa Mabáyawanéerica, núa yái Báisírica, núa rey David itaquérinámica, imàaquéerica nacái wenàiwica iwàlùacawa Dios ìyacàle irìculé, Dios icùacataléca macáita. Nùacùacaalí nalíni, yá canáta yáaliméeri ibàllaca náichani. Néese nubàllacaalí náichani, canácata nacái yáaliméeri yàacùaca nalíni. Péemìacué: ⁸ Cayábaca nuicáca yái pimàníricuéca. Péemìacué cayába, numàacacué picàlidaca nuináwaná ìwali áibanái irí, càmitacué nacái yéewa nasàiwicaca pírí wawàsi, peebáidacáinácué

nutàacái, càmitacué nacái piwènúada píiwitáisewa nuícha, éwitacué càmicáaníta máiní cachàinica pía. ⁹ Péemìacué cayába. Nàyaca pìyacàle néeni abénaméeyéi judío icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa judíosiwacasa nía, quéwa nachìwa meedá, càmicáiná neebáida nutàacái báisìiri iyú. Satanás yéewáidacaléca nía meedá. Mesúnamáita numàacapíná nabàlùacawa nàululì ipùata iyúwa píipunitacuéwa nàacaténacué picàaluíniná. Yásí náalíacawa cáininácuéca nuicáca pía. ¹⁰ Pidécuéca peebáidaca nutàacái pìidenìacaténacué piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú, íná nucùapínacué píawa áibaalípiná yùuwichàacáisi yàanàapínacaalí macái cáli ìwali, yùuwichàidacaténá èeri mìnánái. ¹¹ Nùacawa néese caquialéta. Peebáidacué tàì ímèeri iyú yái peebáidéericuéca; picácué pimàaca áibanái iwènúadacuéca nuícha píiwitáise ipíchanacué piúcaca píichawa pìasu cawèníiri coronawa Dios iwàwéericuéca yàaca pirí áiba èeriwa. ¹² Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapíná nàya Nucueríná Dios yáapicha càiripínáta, càide iyúwa àicu íricusi ibàluèriwa càiripínáta Dios yàasu templo iricúirica. Canácatáita nàawa Dios íicha. Nutànàapíná nacái Nucueríná Dios íipidenáwa nàwali yái Nucueríná Dios ìyacàle íipidenáwa nacái, yái yàcalé íipidenéerica Wàlisàì Jerusalén, iricuèripínacawa chènuníise Nucueríná Dios yàatanáise. Nutànàapíná nacái nuípidená wàlisàìwa nàwali. ¹³ Càuwíiyéicaalícué pía, péemìacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nalí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Laodicea

¹⁴ Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yàara nacuerínásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Laodicea ìyacàlená iricu: ‘Cài núumacuéca pirí, núa íipidenéerica Báisìiri, càníirica ichìwáida wenàiwica, núa icàlidéerica báisìiri iyúni, núa idàbéericaté macáita Dios irípiná cháì èeri iricu: ¹⁵ Nùalíacawa ìwali yái macáita pimànìiricuéca. Nùalíacawa càmitacué máiní piwènúadaca nuícha píiwitáisewa, càmitacué nacái máiní pimichàida píiwitáisewa peebáidacaténá cayába nutàacái. Iwàwacutácué píináidacawa càinácaalí pimànínápiná. ¿Pìwènúadapínásicué nuícha píiwitáisewa? ¿Néeni, pimichàidapínásicué píiwitáisewa? ¿Càinásicué pimànìpiná? ¹⁶ Néese, càmicáinácué peebáida cayába nutàacái macái piwàwalícuísewa, íná núucapínacué nuíchawa pía. ¹⁷ Picàlidacáinácué càì pìwaliwa: “Càasuíyéica wía, máiní nacái cayábaca wía. Wadéca weedáca waliwa manùba wàasupínáwa. Càmita wawàwacutá Dios iyúudàaca wía”, càicué píimaca pìwaliwa. ¿Cánácué càmita píalíawa cáuláicaca

píiwitáise pibáyawaná iyúwa? Dios iicácuéca pía càiyéide iyúwa catúulécanéeyéi, màasuíyéi nacái. Matuíyéicué nacái píiwitáise, báica nacáicué pía pibáyawaná ìwaliwa iyúwa mabàléeri wenàiwica. ¹⁸ Iná nùlàacué pía pimàacáanápínacué numànica pírí cayábéeri manuísíwata càide iyúwa wenàiwica iwéndacaalí áiba wenàiwica irí cayábéeri oro masaquèericaté namànica quichái irícu. Néese idécanáami numànicuécá pírí cayábéeri, yásí báisícata càasuíyéicuécá pía chènuníséeri cawèníiri iyú. Peedácué nacái nuícha píiwitáise piná mabáyawanéeri càide iyúwacué pibàlepiná cabalèeri, ipíchanácué báica pía pibáyawaná ìwaliwa. Pimàacacué nuchùnìlaca píiwitáise matuírica càide iyúwa natuí idàbená ichùnìlacaalí wenàiwica ituí, catuícáténacué píiwitáise, píalícaténacuéwa nùwali. ¹⁹ Nùlàaca nùasunái cachàiníiri iyú, macáita wenàiwica cáininéeyéica nuicáca. Nùuwichàidaca nía nacái. Iná pimichàidacué píiwitáise wa càiripináta, piwènúadacué nacái píiwitáise wa pibáyawaná íchawa. ²⁰ Péemiácué cayába, mesúnamáita nùacawa néese, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capíi ípunita imáidacáténá wenàiwica iyéeyéica capíirícu. Cawinácaalí yéemièyéica nutàacái, nawàwacaalí neebáidaca nutàacái, yá càica níade iyúwa wenàiwica yàacùacaalí icapèe inùmawa áiba irí, yeedácaténá yàataléwani. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, yásí nùyaca náapicha, nàyaca nacái núapicha, càide iyúwa wenàiwica iwàlùacaalíwa capíirículé iyáacáténá iyáacaléwa yéénánái yáapichawa.

²¹ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapíná náawinacawa núapicha nùalubái ínatale, nacùacáténá macáita núapicha, càitatéde iyúwa numawèniadánáté báawéeri, néese núawinacatéwa Núaniri Dios yáapichawa, yàalubái ínatale nucùacáténá macáita yáapicha. ²² Càuwíiyéicaalícué pía, péemiácué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nalí cuyàluta", ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

4

La adoración en el cielo

¹ Néeseté idécanáami Wáiwacali càì ímaca nulí, yaté nuicáidaca chènuniré, yá péemiácué cayába, nuicáca abéeri capíi inùma yàacùacanéerica. Néese idàbáanéeri tàacáisi nuémièricaté itàaníca nulí iyúwa cachàiníiri trompeta isàna, yácata tàacáisi ímaca nulí àniwa: “Pimichàawa síisaara. Yá nùasáidaca pírí càinácaalí ichàbáanápínácawa áibaalípiná”, ímaca nulí. ² Aquialénamata Espíritu Santo icùaca nuíwitáise manuísíwata, péemiácué cayába, Espíritu Santo imàacaca

nuicáca cayábéeri yàalubáisi ibàlùericawa chènunibàa. Nuicáca abéeri yáawinéericawa yàalubáisi ínata icùacaténá macáita. ³ Yái yáawinéericawa yàalubáisi ínata càiride iyúwa waicáaná cuniéri íba cabalèeri ípidenéri jaspe, iyúwa nacái waicáaná íba ípidenéri cornalina quíréeri, cuniéri nacái. Yá mèlumèluwaca àrawàli icànaca yàalubáisi itéese càide iyúwa waicáaná cuniéri íba esmeralda ipuléri. ⁴ Nàyaca yàalubáisi itéesebàa áiba veinticuatro namanùbaca yàalubáisi. Náawinacawa yàalubáisi ínata veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái. Idènièyéi cabalèeri ibàlewa. Nadènìà nacái nàasu coronawa yáawami orota náiwita ìwaliwa. ⁵ Yái yáawinéericawa yàalubáisi ínata icànaca mamáalàacata iyúwa énu icànáaná, itàaníca nacái càide iyúwa wéemìlaná cachàiníiri énu isàna tiríricaalí. Nàyaca yàalubáisi ípunita siete namanùbaca lámpara nacáiyéi idènièyéica icamaláwa, quichái ipèrùà nacáiri. Yái quicháica, yácata máiníiri cayábaca Espíritu Santoca. ⁶ Iyaca nacái calisa nacáiri yàalubáisi ípunita, abéeri calisa càiride iyúwa vidrio máiníiri cuníaca. Yàalubáisi itéesebàa nàyacaté báinúaca cáuyéi ángel madécanéeyéi ituí naicácaténá napícháléwa, naicácaténá nacái náinataléwa. ⁷ Yái idàbáanéeri ángel cáurica càiride iyúwa león iicácanáwa. Pucháibáaná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa toro iicácanáwa. Máisibáaná cáuri ángel àniwa càiri inànde iyúwa asìali. Báinúacáaná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa áwa iicácanáwa idècunitàacá yáalaníca. ⁸ Níái báinúaca ángel cáuyéica nadènìaca seis namanùbaca nàanabáíwa náalimáwanama. Macái cáuyéi ipuniéyéiwa natuí iyúwa náinatabàawa, nalicuísewa nacái. Yá càì nàimaca èeríapinama, táiyápinama mamáalàacata:

“¡Mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, yái Wacuèriná Dios cachàiníirica náicha canánama, yái iyéericaté, iyéerica nacái siùcade, iyéeripiná nacái càiripináta, càímíiri imáalàawa!” càì nàimaca.

⁹⁻¹⁰ Néese idècunitàacá cáuyéi ángel nàaca icàaluíniná, nàaca nacái iyéininá, nàaca nacái írí cayábéeri, yái yáawinéericawa yàalubáisi ínata, iyéerica càiripináta èeri càímíiri imáalàawa, yá veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái náuwàa nallacawa nanùmáawawa írí, yái yáawinéericawa yàalubáisi ínata, nàacaténá icàaluíniná, yái iyéerica càiripináta èeri càímíiri imáalàawa. Yá nalladaca nàasu coronawa yàalubáisi yàabàli idaní náasáidacaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía. Yá nàimaca írí:

¹¹ “Máiní cayábéeri píiwitáise, pía Wacuèriná Wáiwacali Dios, íná wàaca píçàaluíniná, wàaca nacái píimiétacaná, wáalíaca nacáíwa máiní cachàiníirica pía, pidàbacáináté macáita, yá nàyacaté píiwitáise iyú, pidàbacáináté nía”,

cài nàimaca nacántàaca.

5

El rollo escrito y el Cordero

¹ Néeseté nuicáca cuyàluta iwawanèeriwa icáapirìcu yéewápuwáise, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. Yái cuyàluta iwawanèericawa idèniaca tàacáisi irìculéwa, íinatawáise nacáíwa. Yái cuyàluta nadacuèrica cayába siete namanùbaca nadacuèrica iyúni. ² Néese nuicáca áiba ángel cachàiníri. Yá isutáca yéemlawa nía macáita. Íimaca cachàiníri iyú: “¿Cawínásica wenàiwica Dios ibatèeripiná iwasàaca yái nadacùanácani, yàacùacaténá yái cuyàlutaca?” Íimaca yái ángelca. ³ Quéwa canáca náicha níái chènuníiséeyéica, nía nacái iyéeyéica cháí èeri irìcu, nía nacái yéetéeyéimicawa, canácata yáaliméeri yàacùaca cuyàluta, iléecaténátáni. ⁴ Yá nuícháanica manuísíwata canácáiná nàanèeri wenàiwica Dios ibatèeripiná yàacùaca cuyàluta, iléecaténáni. ⁵ Néese abéeri néená níái nacuèrinánáica íimaca nulí: “Picá pícháaní quirínama. Piicáida irí cayába, yái israelita icuèrinásàiri, rey David itaquèrinámica, idéca imawèniadaca báawéeri, yéewacaténá iwasàaca siete namanùbaca nadacùanáca, yàacuèripiná nacái cuyàluta”, íimaca nulí.

⁶ Néese nuicáca Cordero ibàluèricawa nèewi yái yàalubáisica, nía nacái báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái nacuèrinánáica. Yái Cordero idèniaca icháunáwa bàaluitécáiná nanúacani iyúwa sacrificio. Idèniaca nacái siete namanùbaca ichàlewa, siete namanùbaca nacái ituíwa. Níái siete ituí íimáanáca càicanide iyúwa máiníri cayába Espíritu Santo Dios ibànuèrica macái cáli íinatalé. ⁷ Néese Cordero yàaca yeedáca cuyàluta icáapi yéewápuwáise íicha, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. ⁸ Néese Cordero idécanáami yeedáca cuyàluta, yá báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánáica náuwàa naliacawa nanùmáawawa Cordero irí nàacaténá icàaluíniná. Nacuèrinánái náalimáwanama nadèniaca arpa, nadèniaca nacái bacàa níawami orota ipuniyéyiwa pumèníri isàni iyú. Yái pumèníri isàni íimáanáca càicanide iyúwa nasutáaná Dios íicha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ⁹ Yá nacántàaca wàlisài canción Cordero irí. Náima nacántàaca cài:

“Dios imàacaca peedáca yái cuyàlutaca, piwasàanápiná nadacùanácani, pimàacacáinaté nanúaca pía iyúwa sacrificio, yá piwèniacaté wenàiwicanái píiranámi iyúwa Dios irípiná nèewíise macái yàawiría, macái itàaníyéica áiba tàacáisi iyú nacái, macái wenàiwica nacái, macái cáli néeséeyéi nacái.

¹⁰ Pidéca pimàacaca Dios yàasu wenàiwicaca nía, icuèyéipiná macáita píapicha, isutéeyéipiná nacái Dios íicha

wenàiwicanái irípiná, yá nacùapiná macái cáli”, náimaca nacántàaca.

¹¹ Yáté nuicáidaca néré, yá nuémìaca madécaná ángel isàna ibàluèyéicawa natéesebàa yái yàalubáisica, nía nacái báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái nacuèrinánáica. Nuicáca madécaná millones namanùbaca ángel, càmiíyèi wenàiwica yáalimá iputàaca nía, càisimalénácaalí nía.

¹² Yá náimaca cachàiníiri iyú: “¡Wàacué Cordero icàaluíniná, yái Corderoca imàaquéericaté nanúacani iyúwa sacrificio, yácáiná Dios idéca imàacaca Cordero icùanápiná canánama, idéca imàacaca càasuíricani, yái Corderoca! ¡Máiní cáaliacáiricani yái Corderoca, cachàiníiri nacái íiwitáise! ¡Cayábaca waicácani, wàacué nacái icàaluíniná, wàacué nacái irí cayábéeri!” càì náimaca níái ángelca.

¹³ Nuémìaca nacái macáita Dios idàbéeyéica náimaca irí, macái iyéeyéica chènuniré, cáli íinatéeyéica nacái, nía nacái yéetéeyéimicawa, úni irícuíyéica nacái, macáisiwa canánama náimaca Dios irí. Càì náimaca:

“¡Wàaca cayábéeri irí yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, irí nacái yái Corderoca! ¡Cáimiétaquéeri iyú waicáca nía, wàaca nacái nacàaluíniná! ¡Máiní cachàinica náiwitáise càiripináta, èeri càmiíiri imáalàawa!” náimaca.

¹⁴ Néese báinúaca ángel cáuyéica náimaca: “¡Báisita, amén, càita nacái wáimaca!” càì náimaca. Níái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái nabàlùacawa nàulul iyúwa nàacatená icàaluíniná, yái iyéerica càiripináta, càmiírica imáalàawa.

6

Los siete sellos

¹ Néeseté nuicáca Cordero iwasàaca idàbáanéeri néená níái siete namanùbaca nadacùanáca cuyàluta iwawanéericawa. Yá nuémìaca abéeri néená níái ángel cáuyéica íimaca cachàiníiri iyú càide iyúwa tiríricaalí: “¡Aqualé, pía piicáca!” càì íimaca.

² Néeseté nuicáidaca néré. Yá, péemìacué cayába, nuicáca cabalèeri caballo. Yái asìali yáawinéericawa caballo íinata idèniaca demápu imàníiripiná iyú ùwicái. Yá náawináidaca corona íiwita ìwali. Néese imawènìadaca yàacawa imawènìadacatená mamáalàacata áibanái.

³ Néese Cordero iwasàaca pucháibáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuémìaca pucháibáaná cáuri ángel íimaca: “¡Aqualé, pía piicáca!” càì íimaca. ⁴ Yá áiba caballo imusúacawa, máiní quíiréeri quéwa, càide iyúwa waicáaná irái. Nuicáca wenàiwica yáawinéericawa caballo íinata. Yá namàacaca imàníinápiná ùwicái cháì èeri irícu, ipíchaná wenàiwicanái nàyaca matuíbanáiri iyú, imàacáanápiná nacái wenàiwicanái

inúayacacawa. Yá nàaca irí cáaléeri espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica.

⁵ Néese Cordero iwasàaca máisibáaná nadacùaná cuyàluta, yá nuémìaca máisibáaná cáuri ángel ímaca: “¡Aqualé, pia pi-icácal!” càì ímaca. Yáté nuicáidaca néré. Yá, péemiacué cayába, nuicáca cúulíri caballo. Yái yáawinéericawa caballo ínata idèniaca abéeri wapésáidáaná imiéri. ⁶ Néese nuémìaca tàacáisi nacáiri cáuyéi ángel yèewibàa, yá ímaca: “Abéeri kilo trigo ituíná iwèníri abéeri denario, yái abé èeri iwènicatáica. Máisiba kilo nacái cebada ituíná iwèníri abéeri denario, picá quéwa pimàni báawéeri olivo inàlimaná irí, uva ibànacalená irí nacái”, càì ímaca.

⁷ Néese Cordero iwasàaca báinúacáaná nadacùaná cuyàluta, yá nuémìaca báinúacáaná cáuri ángel ímaca: “¡Aqualé, pia pi-icácal!” càì ímaca. ⁸ Néese nuicáidaca néré, yá péemiacué cayába, nuicáca áiba caballo éewéeri nacáiri. Yái yáawinéericawa caballo ínata ípidená Yéetácáisi. Aiba ípidenéerica Infierno yàacawa Yéetácáisi yáapicha. Namàacaca Yéetácáisi, Infierno nacái nanúanápiná madécaná èeri mìnánái. Macái néená níái báinúaqueeyéica wenàiwicaca, abéeri néená yéetácawa. Yá nanúaca wenàiwicanái ùwicái iyú, máapicái iyú nacái, uláicái iyú nacái. Nachùulia nacái caluéyéi cuwèesi nanúanápiná wenàiwica.

⁹ Néese Cordero iwasàaca cinconá imanùbaca nadacùaná cuyàluta, yáté nuicáca nacáucami altar yáapiré, níái Dios yàasu wenàiwicaca nanuéyéicaté neebáidacáinaté Dios itàacái, ìwalíse nacái yái tàacáisi báisírira nacàlidéericaté wenàiwicanái irí. ¹⁰ Néese náimaca cachàiníri iyú: “Wacuèriná Dios mabáyawanéeri, wáalíacawa pimànica macáita càide iyúwa píimáaná machíwéeri iyú. ¿Chácaalínápinácaalí piùwichàidapiná èeri mìnánái ìwalíse yái nanúanáca wía?” càì náimaca. ¹¹ Néese yàaca nalí cáaléeri nanáawanipiná cabalèeri. Yá ichùulia nacàunápiná achúmáanata èeri quiríta àta nanacáiyéi yéetacatalétawa íbaidéeyéica Náiwacali irípiná, nía nacái néenánáica iwàwacutéeyéica yéetácawa càide iyúwaté néetáanáwa.

¹² Néese Cordero iwasàaca seisná imanùbaca nadacùaná cuyàluta, yáté nuicáidaca néré, péemiacué cayába, nuicáca cáli icusúacawa cachàiníri iyú, yá catáca èeri càide iyúwa waicáaná cúulíri wáluma. Yá nacái macàpucuícaalí quéerica, quíiraca úa càide iyúwa waicáaná irái. ¹³ Dùlupùta nacái nacaláacawa cáli ínatalé càide iyúwa higuera yéetaná imàacacaalí icaláacawa ìyacanáca éemírira cachàinicáiná cáuli ipùaca ìwali. ¹⁴ Yá capìraléeri cáli icacanácawa chènuníise càide iyúwa wáluma icacanácaalíwa. Néese iwawanàacawa abémàalé, abémàa néese nacái càide iyúwa cuyàluta ibáiná

iwawanàacaalíwa. Yá canáca capìraléeri cálimica. Yá macái dúli manuínaméeyéi, macáita nacái iwàwata nachacàacawa nàyacatái íichawa. ¹⁵ Néese macáita èeri mìnánái nabàacawa íba yéecalìcubàa, íba isabàlìcubàa nacái. Macáita nabàacawa, níai èeri mìnánái icuèrinánáica, níai nacái wenàiwica íiwacanánáica, níai nacái úwi íiwacanánáica, níai nacái càasuíyéica, níai nacái cachàiniyéica úwica, macáita èeri mìnánái canánama, níai nacái íibaidéeyéica mawèníri iyú áibanái irí, níai nacái yèepuniyéica máiwacalináwaca. ¹⁶⁻¹⁷ Yá náimaca manuínaméeyéi dúli irí, manuínaméeyéi íba irí nacái: “¡Picaláacuéwa wáinatabàa, pibàacué wía ituí íicha, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, íicha nacái Cordero yàasu yùuwichàacáisi ibànuèripináca wàwali! Idéca yàanàaca wéenáiwana nàuwichàidacatáipináta wía, yá canácata wéena yáaliméeri ìidenìaca nàasu yùuwichàacáisica”, càì náimaca.

7

Los señalados de las tribus de Israel

¹ Idécanáamité nuicáca càì, yá nuicácaté áiba yéenáiwanási nacáiri, yá nuicáca báinúaca ángel ibàluèyéicawa chènuniré, iwicáubàa yái èeriquéi macáirica. Yá náibàaca macái cáuli ipíchaná cáuli ipùaca cáli ìwali, manuíri úni ìwali nacái, àicunái ìwali nacái canánama. ² Néeseté nuicáca áiba ángel imichàacawa cáli íinatáise èeri imusúacatáiseacawa. Yá ángel idènìaca cáuri Dios yàasu néenáiwanápiná. Ángel icàlidaca nalíni cachàiníri iyú, níai báinúaca ángel Dios yèeyéicaté ichàinipiná nàuwichàidacaténá cáli, manuíri úni nacái. Yá íimaca nalí: ³ “¡Picácué piùwichàida cáli, manuíri úni nacái, àicunái nacái càmicaalíca wachanàida Dios yàasu néenáiwanápiná napùdàlicu, níai Wacuèriná Dios yàasu wenàiwica íibaidéeyéica irípiná!” càì íimaca yái ángelca.

⁴ Néese nuémìaca càisimalénácaalí níai idènièyéica Dios yàasu néenáiwanápiná napùdàlicu. Namanùbaca nàyaca ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca israelitanái, nèewíise macáita israelita yàawiríanáica. ⁵ Doce mil namanùbaca Judá itaquénáinámi idènièyéica Dios yàasu néenáiwanápiná napùdàlicu. Càita nacái doce mil namanùbaca Rubén itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Gad itaquénáinámi. ⁶ Càita nacái doce mil namanùbaca Aser itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Neftalí itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Manasés itaquénáinámi. ⁷ Càita nacái doce mil namanùbaca Simeón itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Leví itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Isacar itaquénáinámi. ⁸ Càita nacái doce mil namanùbaca Zabulón

itaquénáinámi. Càita nacái doce mil José itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Benjamín itaquénáinámi.

La multitud vestida de blanco

⁹ Idécanáamité nuicáca càì, yá nuicáca áiba yéenáíwanási nacáiri, péemìacué cayába, yá nuicáca chínamái wenàiwica canáca yáaliméeri iputàaca nía, macái íiwitáaná cáli néeséeyéi yéenáca, macái yàawiría yéená nacái, macái wenàiwica íiwitáaná yéená nacái, macái itàaníiyéica áiba tàacáisi iyú íiwitáaná yéená nacái. Yá nabàlùacawa yàalubáisi íipunita, Cordero íipunita nacái. Nadèniaca cáaléeri nanáawani cabalèeriwa. Nadènià wisìri nacáiri ibáiná nacáapi irìcuwa.

¹⁰ Macáita náimaca cachàiníri iyú:

“¡Wacuèriná Dios, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, Cordero nacái, nadéca nawasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha!” càì náimaca.

¹¹ Néese macáita ángel ibàluyéicawa yàalubáisi itéese, nacuèrinánái itéese nacái, báinúaca cáuyéi ángel itéese nacái, náuwàa nallacawa nanùmáawawa yàalubáisi íipunita nàacaténá Dios icàaluíniná. ¹² Yá náimaca:

“¡Báisíta, amén! ¡Wacàlidacué Wacuèriná Dios iináwaná ìwaliwa cayábéericani, wàacué nacái icàaluíniná! ¡Máiní cáalíacáica Wacuèriná Dios, wàacué irí cayábéeri, cáimiétaquéri iyúcué waicácani, máiníri cachàinica íiwitáise càiripináta èeri càimíri imáalàawa! ¡Báisíta, amén!” càì náimaca.

¹³ Néeseté abéeri néená níái nacuèrinánáica isutáca yéemíawawa núa. Yá íimaca nulí: “¿Píalíasica cawinácaalí níái idènièyéica cáaléeri nanáawani cabalèeriwa, síisáanácaalí nacái nàanà?” càì íimaca nulí. ¹⁴ Néese núumaca irí: “Càmita núalíawawa. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni”, núumaca irí. Néese íimaca nulí: “Nadéca namusúacawa manuírí yùuwichàacáisi íicha. Dios idéca imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha, neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetéericatéwa nabáyawaná ìwalíise.

¹⁵ “Iná yéewa nàyaca Dios yàasu yàalubáisi íipunita. Náibaida irípiná táiyápinama, èeríapinama nacái yàasu templo chènuníiséeri irìcu. Yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata iyaca náapicha icùacaténá nía.

¹⁶ Càmita quirínama máapica nía, càmita quirínama macàla nawàwa nacái. Càmita èeri yeemá níawa. Uuléeri nacáiwa càmita íisa nía quirínama.

¹⁷ Yái Cordero iyéerica yàalubáisi íipunita icùapiná níawa càide iyúwa pastor icùacaalí ipìranái ovejawa cáininéeri iyú. Yá Cordero imàacaca nàiraca úni yèerica nacáuca càimíri imáalàawa. Dios nacái itunúapiná náicha natuíyáa”, càì íimaca nulí.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

¹ Néese nuicácaté Cordero iwasàaca cuyàluta íichani, yái sietená namanùbaca nadacùanàcani, yá masànaca macáita chènuniré cawàwanáta media hora. ² Néese nuicáca siete namanùbaca ángel ibàluèyéicawa Dios íipunita. Yàaca nali siete namanùbaca trompeta. ³ Néese áiba ángel yàanàaca. Idèniaca quichái yàalu oro yáawamíirica. Yá ángel ibàlùacawa altar íipunita. Nàaca irí manùba pumèníiri isàni. Yèewiàdaca pumèníiri isàni nèewi níai nasutáanáca Dios íicha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. Néese ángel yeemáca pumèníiri isàni altar íinata, yái altar oro yáawamíirica ibàluèricawa yàalubáisi íipunita. ⁴ Càita pumèníiri íisalená imichàacawa ángel icáapi íicha chènuniré Dios íipunita, yáapicha yái nasutáanáca Dios íicha, níai Dios yàasu wenàiwicaca. ⁵ Néese ángel yeedáca quichái yàaluca, yá ipuniàdaca yàalu quichái iyú altar íinatáiséeri quicháica. Néese ángel yúucaca quichái yàalu chènuniise cáli íinatalépiná. Yá nuémíaca madécaná énu isàna, madécaná tàacáisi nacái. Nuicáca madécaná énu icànaca mèlumèluwaca. Cáli nacái icusúacawa.

Las trompetas

⁶ Néese níai siete namanùbaca ángel idènièyéica siete namanùbaca trompeta nabàlùacawa napùliacaténá nàasu trompetawa.

⁷ Yái idábáanéérica ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá granizo íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli íinatalé quichái yáapicha yèewièricawa irái iyú. Yá yeemáca madécaná cáli. Macái néená níai máisibéeyéica cálica, abéeri néená yeemácawa. Yeemáca nacái manùbéeyéi àicu. Macái néená níai máisibéeyéica àicuca, abéeri néená yeemácawa. Yeemáca nacáywa macáita masicái iyéérica cáli íinata.

⁸ Néese pucháibáaná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá áiba wawàsi yúuwàacawa manuíri úni yáaculé, yái wawàsi manuírca dúli nacáiri iicacánáwa, yeeméericawa quichái iyú. ⁹ Néese madécaná manuíri úni nachacamàacawa irái iyú. Macái néená níai máisibéeyéica manuíri única, abéeri néená ichacamàacawa irái iyú. Manùbéeyéi néetácawa iyéeyéica manuíri úni yáaculé. Ata alénacaalí manuíri úni ichacamàacawa irái iyú, yá macáita néetácawa iyéeyéica úni yáaculé, càita nacái manùbéeyéi nave imáalàacawa, lancha nacáiyéica yèeyéicawa úni yáacubàa. Macái néená níai máisibéeyéica naveca, abéeri néená imáalàacawa náicha.

¹⁰ Néese máisibáaná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá manuíri dùlupùta nacáiri yúuwàacawa chènuniise yeeméericawa cachàiníiri quichái iyú. Yá dùlupùta nacáiri

yúuwàacawa madécaná inanába yáaculé, únibàa nacái, úni imusúacatáiseacawa cáli irìcuíse nacái. ¹¹ Yái dùlupùta ípidenéri Ipi síri. Yá macái néená níái máisibéeyéica única, abéeri néená ichacamàacawa ipi síri iyú. Yá madécaná wenàiwica néetácawa úni iyú, ipi síricáinani.

¹² Néese báinúacáaná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá imáalàacawa máisibáaná néená èeri icamalánáca, máisibáaná yéená nacái quéri icamalánáca, máisibáaná néená nacái níái dùlupùta nacamalánáca. Càita catáca máisibáaná néená nacamalánáca. Càmita nacái nacàna máisibáaná néená èeríapi, táiyápi nacái.

¹³ Néeseté nuicáidaca néré, yá nuémìlaca áiba ángel áwa nacáiri imáidaca cachàiníri iyú idècunitàacá yáalaníacawa cáli iwicáubàa machacànita. Yá íimaca: “¡Máinícué piùwichàapínacawa, píacué èeri mìnánáca báawéeyéica íiwitáise, casànapínacaalí áiba trompeta mamáalàacata, áiba máisiba ángel ipùlièyèipínaca mesúnamáita!” còi íimaca.

9

¹ Néeseté nuémìlaca cinconá imanùbaca ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá nuicáca áiba ángel dùlupùta nacáiri iicacánáwa iricuèricatéwa chènuníise cáli íinatalépiná. Nàaca irí llave yàacùacaténá utàwi inùma yái máiníríca depuìwaca. ² Néese ángel yàacùaca utàwi inùma máiníríca depuìwaca. Yá ísa imichàacawa utàwi inùma irìcuíse càide iyúwa yùucanási íisalená. Yái ísa utàwi irìcuíseérica catáca imànica èeri icamaláná, macái cáuli nacái. ³ Néese wirìchu nacáiyéi namusúacawa ísa yèewíise, yá nàacawa cáli íinatabàa. Níái wirìchu nacáiyéica nadènlaca náiiwiwa náucacaténá wenàiwica càide iyúwa chália yúucáaná wía. ⁴ Iwàwacutápiná càmita nàuwichàida masicái idàwinèericawa cáli íinata, macái bànacalé nacái, macái àicu nacái canánama. Abéta iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica canéeyéica irí Dios ípidená napùdàlicu. ⁵ Iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica cinco imanùbaca quèeripíná, càmita quéwa íbatàa wirìchu inúaca wenàiwica. Yái ícáicha cáiwica wenàiwica írini càide iyúwa chália yúucáaná wía.

⁶ Néenialípiná wenàiwica nacutáca néetácáténáwa quéwa càmita náalimápiná néetácawa. Máiní nawàwapíná néetácawa, quéwa yéetácáisi càmiripíná íbàa nía.

⁷ Níái wirìchu càica níade iyúwa caballonái úwinái ichùnièyéica namànicaténá ùwicái. Nadènia corona oro yáawamíri náiiwita ìwaliwa. Wirìchunái càiyéi inànde iyúwa wenàiwica inàni. ⁸ Nadènlaca nacái náiiwita íbáináwa càide iyúwa inanái íiwita íbáiná. Nadènia nacái nayéiwa càide iyúwa león cháwi nacáiri iyéi. ⁹ Nadènlaca náimamiwa càide iyúwa

hierro nàucutalicuwa, ipíchaná áibanái isutàaca nía. Casànaca nàanabái idècunitàacá náalanícawa càide iyúwa wéemianá manùbéeyéi caballo yàabàli isàna ipiàcawa itéeyéica madécaná carro ùwicái nérépiná. ¹⁰ Nadèniaca nacái nasìpiwa càide iyúwa chália íwi. Náíwi idènièrica icáichawa yùuwichàidacaténá wenàiwica cinco quéeripiná. ¹¹ Níái wirìichu nadèniaca náiwacaliwa, yái ángel icuèrica utàwi máiníríca depuìwaca. Angel ípidená Abadón hebreo itàacái iyú, Apolión griego itàacái iyú, ímáanáca “Ímáalàidéeri wía”.

¹² Yácata idàbáanéeri yùuwichàacáisi manuíríca yàanèeripináca èeri mìnánái ìwali. Péemìacué cayába, nàyaca pucháiba yùuwichàacáisi mamáalàacata yàanèeyéipiná mesúnamáita.

¹³ Néese seisná ángel ipùliaca yàasu trompetawa. Yá nuémìacaté tàacáisi imusuéricawa nèewíse níái altar iculuwí báinúaca, yái altar oro yáawamíríca, iyéerica Dios ípunita. ¹⁴ Yái tàacáisi ímaca seisná ángel írí ipùlièrica yàasu trompetawa: “Píwasàa báinúaca ángel idacuèyèicawa manuírí inanába néenibàa ípidenéeri Eufrates”, càì ímaca. ¹⁵ Yá iwasàaca báinúaca ángel nanúacaténá madécaná èeri mìnánái. Macái néená níái máisibéeyéica wenàiwicaca abéeri néená yéetápinácawa náicha. Níái báinúaca ángelca Dios idacuàcaté nía iwasàacaténá nía áiba èeripiná. Abéerita Dios yáaliéricawa càinácaalí horapiná, èeripiná nacái, quéeripiná nacái. ¹⁶ Nuémìaca càisimalénácaalí úwinái níái yèeyéipinácawa caballo ínata. Nàacawa doscientos millones namanùbaca úwináica.

¹⁷ Nuicáca càì níái caballoca yéenáíwanási nacáiri irìcuíse. Níái yèeyéicawa caballo ínata nadèniaca nabàle dàaléeriwa nàucutabàawa, yái dàaléeri bàlesica quíiréeri, capìraléeri nacái, éewéeri nacái. Caballonái nadèniaca náíwitawa càide iyúwa león cháwi nacáiri íiwita. Imusúacawa caballonái inùmalìcuíse: quichái, ísa nacái, azufre nacái, yái éewéeri íba yeeméericawa máiní ùlúleri iyú. ¹⁸ Yásí madécaná èeri mìnánái néetápináwa, iyú yái imusuéricawa caballonái inùmalìcuíse, yái quichái, ísa nacái, azufre nacái. ¹⁹ Níái caballoca nadèniaca nachàiniwa nanùma irìcuísewa, nasìpi néeni nacáiwa. Nasìpi ipùata càiri iicacánáwade iyúwa àapi íiwita. Nasìpi iyúwa nanúapiná wenàiwica.

²⁰ Quéwa níái wenàiwicaca iyéeyéicáwaca mamáalàacata, càimíyèicáwaca caballonái inúaca, càmita nawènúadapiná náíwitáisewa íicha yái báawéerica namànírica. Càmita nayamáida nàaca demonio icàaluíniná, ídolo icàaluíniná nacái, yái cuwáinái yéenáíwaná oroíríca, platéeri nacái, broncéeri nacái, íbéeri nacái, àicuírí nacái. Níara ídologa càmita náalimá naicáca, càmita nacái néemìla, càmita nacái nèepuniwa. ²¹ Càmita èeri mìnánái iwènúada íiwitáisewa íicha yái nanúanáca

wenàiwica, namànínáca nacái namàliyéidewa, nayéedùaná nacái, naimáaná nacái áiba yáapicha càmíchúaca náinusíwa, càmíríca nacái nanìrisíwa.

10

El ángel con el rollito escrito

¹ Néeseté nuicáca áiba cachàiníri ángel iricuèricawa chènuníse. Yá yépuèriwa acalèe iyú, idènlaca àrawàli íiwita itéesebàawa. Inàni icànaca càide iyúwa èeri icànáaná. Càiri icàwade iyúwa waicáaná quichái. ² Idènlaca cuyàluta icáapi irícuwa, abéeri cuyàluta achúméerína yàacùacanéerica. Yá ángel ibàlùadaca yàabàli yéewápuwáisewa manuírí úni yáaculé. Yá ibàlùadaca abéemàa yàabàli apáuwáisewa chuítaliré. ³ Néese imáidaca cachàiníri iyú càide iyúwa león cháwi nacáiri íichacaalí. Idécanáami imáidaca, yá siete namanùbaca énu natàaníca nasàna iyúwa. ⁴ Idécanáami casànaca énunái, yá nuínáidacawa nutànàanápínaté énunái itàacái, quéwa nuémìlaca tàacáisi chènuníseeri. Yá íimaca nulí: “Pibàa tàacáisi áibanái íicha, yái tàacáisi siete namanùbaca énu náiméerica ìwali. Picá pitànàa yái náiméerica ìwali”, càì íimaca nulí.

⁵ Néese yái ángel nuiquéerica ibàlùericawa manuírí úni yáaculé, chuítaliré nacái, yá imichàidaca icáapi yéewápuwáisewa chènuniré. ⁶ Yá icàlidaca Dios yàasu tàacáisi cáimiétacanéri iyú, yái Dios iyéerica càiripináta èeri càmíri imáalàawa, yái idàbéericaté capìraléeri cáli, nía nacái chènuníseeyéi cáli, nía nacái iyéeyéica cháì èeri irícu, manuírí úni nacái, nía nacái iyéeyéica úni yáaculé. Yá íimaca: “Càmita quirínama Dios idècuníawa. ⁷ Yá yàanàpinácaalí sietená ángel yéenáiwaná idàbacatáipináta ipùllaca yàasu trompetawa, yásí Dios imáalàidapiná imànicaní, yái ibèericaté wenàiwicanái íicha, càide iyúwa icàlidáanaté yàasu wenàiwicanái iríwa, níai profetaca”, càì íimaca.

⁸ Néeseté nuémìlaca àniwani yái tàacáisi chènuníseerica. Itàaníca núapicha àniwa, íimaca nulí: “Pìa peedáca cuyàluta yàacùacanéerica icáapirícu yái ángel ibàlùericawa manuírí úni yáaculé, chuítaliré nacái”, càì íimaca nulí. ⁹ Néese nùacawa ángel yàatalé, yá nusutáca íichani yái cuyàluta achúméerínaca. Yá yàaca nulíni. Íimaca nulí: “Peedáni, piyáani. Idècunitàacá piyáacani, yá puchìchacani pinùma irícu càide iyúwa mába ituní, quéwa piyapicúa irícu, yásí ipisícani”, íimaca nulí.

¹⁰ Néese nuedáca achúméerína cuyàluta ángel icáapi irícuíse. Yá nuyáacani. Puchìchacani nunùma irícu, quéwa idécanáami nuwetúacani, yá ipisícani nudèericuíse. ¹¹ Néese náimaca nulí: “Iwàwacutá picàlidaca tàacáisi àniwa Dios inùmalicuíse manùbéeyéi wenàiwica ìwali, manùbéeyéi cáli néeseeyéi ìwali

nacái, nàwali nacái itàanìiyéica áiba tàacáisi iyú, nacuèrinánái ìwali nacái”, náimaca nulí.

11

Los dos testigos

¹ Néeseté nàaca nulí cáaléeri metro sitúa nacáiri. Yá nuémìacaté tàacáisi íiméerica nulí: “Aquialé, pialimáida Dios yàasu templo, nasutàcàalu Dios íicha; pialimáida altar nacái, càisimaléná metrocaalí nadèniaca. Piputàa nacái càisimalénàcaalí wenàiwica yèeyéica Dios icàaluíniná néenibàa. ² Picá quéwa pialimáida templo ibàacháwalená, néese pimàacani. Nadéca nàaca templo ibàacháwalená càimíyèi judío irí. Yá nabawàidapináni nàabàli yáapiréwa yái yàcalé mabáyawanéerica Jerusalén iyacàlená, idècunitàacá nacùapinácani cuarenta y dos quéeriwa. ³ Yá nubànùapiná pucháiba nùasu wenàiwicawa nacàlidacaténá nutàacái nunùmàlicuise mil doscientos sesenta èeri. Nadèniapiná nabàlewa cùulíiri wáluma cáucuiri, iyúwa nabàle iyáaná níái íicháanìiyéica yéetèeyéimiwa ìwali”, íimaca nulí.

⁴ Níái pucháiba icàlidéeyéipináca tàacáisi Dios inùmàlicuise, níacata pucháiba olivo yéetaná, níacata nacái pucháiba lámpara ibàluèyéicawa Dios íipunita, yái icuèrica canánama. ⁵ Aibacaalí iwàwa imànica nalí báawéeri níái pucháibaca, yásí quichái imusúacawa nanùmàlicuise, níái pucháibaca, yá neemápináca macáita nàuwidenáwi. Càita iwàwacutá yéetácawa cawinácaalí iwàwéerica imànica nalí báawéeri. ⁶ Níái pucháiba nadèniapiná nachàiniwa nabàlìacaténá capìraléeri cáli ipíchaná unía yúuwàacawa néenialípiná idècunitàacá nacàlidaca tàacáisi Dios inùmàlicuise. Nadèni nachàiniwa nacái nawènùadacaténá úni irái iyú. Yá náalimá nabànùaca macái íiwitáaná yúuwichàacáisica cáli ìwali iyúwata nawàwáaná.

⁷ Néese idécanáami namáalàidaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmàlicuise, yásí caluéri cuwèesi imusuéripinácawa utàwi depuúwéeri irìcuise imànipiná ùwicái náipunita. Imawèniadapiná níawa, yásí inúaca nía. ⁸ Yá nachéecami iriápináwa carretera irìcubàa manuiri yàcalé irìcu, Jerusalén iyacàlená, áibanáimi itàtàacatalécaté Náiwacali cruz ìwali. Espíritu Santo imàacaca wáalíacawa Jerusalén iyacàlená mìnánái nàyaca càide iyúwaté Sodoma iyacàlená mìnánáimi iyáanáte, iyúwa nacái Egipto yàasu cáli néeséeyéi iyáaná. ⁹ Néese máisiba èeri y mediopiná manùbéeyéi wenàiwica macái cáli néeséeyéi naicáidapiná nachéecami irí, níái icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmàlicuise. Càmita nabatàapiná áibanái ibàliaca nía. ¹⁰ Casíimáipináca èeri mìnánái iwàwa néetácanáamiwa níái icàlidéeyémica. Casíimáica èeri mìnánái iwàwa íná

nàapíná naliwáaca cawèníiri, níacáiná pucháiba profetamica yùuwichàidaca èeri mìnánái.

¹¹ Quéwa máisiba èeri y medio idénáami, yásí Dios icàucàidapíná nía àniwa, yásí namichàapíná nabàlùacawa, yá máini cáalupínáca èeri mìnánái iicáca níai pucháibaca.

¹² Néese néemlapíná cachàiníiri tàacáisi chènuníiséerica. Yá ímapíná pucháiba irí: “¡Pimichàacuéwa síisaara!” càipíná ímaca nalí. Yásí namichàapínáca chènuniré acalée yèewiré nàuwidenái yèewísewa.

¹³ Yáta cáli icusúapínáwa máini cachàiníiri iyú Jerusalén ìyacàlená néenibàa, yá manùbéeyéi capíi náuwàapínáwa. Macái néená níai diéyéica capíica, abéeri néená yúuwàapínáwa. Yá siete mil namanùbaca Jerusalén ìyacàlená mìnánái néetápináwa cáli icusúacái iyú. Yá máini cáalupínáca wenàiwica ìyèeyéica mamáalàacata. Yá nàapíná Dios icàaluíníná yái ìyéerica chènuniré.

¹⁴ Yácata pucháibáaná yùuwichàacáisi manuíri yàanèeripínáca èeri mìnánái ìwali, quéwa yàanàapíná caquialéta yáara máisibáaná yùuwichàacáisica.

La séptima trompeta

¹⁵ Néese sietená ángel ipùllaca yàasu trompetawa, yáté nuémìaca cachàiníiri tàacáisi chènuniré. Yá náimaca:

“Wáiwacali Dios icùapíná macái èeri mìnánái Cristo yáapichawa, yái Cristo Dios imàaquéerica icùaca canánama. Yá icùaca macáita càiripínáta, èeri càníiri imáalàawa”, càì náimaca.

¹⁶ Néese veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái yáawinéeyéicawa yàalubái íinatawa Dios íipunita náuwàa nalíacawa nanùmáawawa Dios irí nàacaténá icàaluíníná. ¹⁷ Yá náimaca:

“Wàaca pirí cayábéeri, pía Wáiwacali Dios cachàiníríca náicha canánama, pía ìyéericaté bàaluité, ìyéerica nacái siúcade, ìyéeripíná càiripínáta. Wàaca pirí cayábéeri cachàinícáiná píiwitáise. Pidéca pidàbaca picùaca macáita.

¹⁸ Calúaca píapícha níai èeri mìnánáica, quéwa báawaca píicáca yái namànírica. Idéca yàanàaca néenáiwáná piùwichàidacatáipínáta yéetéeyéimiwa báawéeyéi íiwitáise, píacaténá nacái cawèníiri nalí, níai íibaidéeyéica píripíná, nía nacái profeta icàlidéeyéica tàacáisi pinùmalicúise, nía nacái píasu wenàiwicaca, nía nacái yèeyéica picàaluíníná, sùmanái nacái, béeyéi nacái. Idéca yàanàaca néenáiwáná pimáalàidacatáipínáta macáita cawinácaalí báawéeyéica imànica èeri mìnánái íiwitáise”, càì náimaca.

¹⁹ Néeseté nuicáca Dios yàasu templo chènuníiséeri yàacùacawa, yá naicáca Dios yàasu yàalusi nacáiri templo írícúrica, yái yàalusica imàaquéerica nawàwalica Dios imànicaté wawàsi israelita yàawirináimi yáapícha icùanápináté nía. Néese

manùba énu icànaca, néemìaca manùba tàacáisi, énu isàna manùba nacái, cáli icusúa nacáiwa, granizo manuínáméeyéi íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli ínatalé nacái.

12

La mujer y el dragón

¹ Néeseté nuicáca manuíri yéenáiwánási nacáiri chènuniré, abéechúa inanái yéepuèchúawa èeri icamaláná iyú. Udènìaca quéeri ùabàli yáapíise. Udènìaca nacái corona úiwita ìwaliwa, abéeri corona doce namanùbaca dùlupùta ìyaca ìwali.

² Idéerìcuíchúacáwa úái inanáica. Yá uícháanica cáiwicáiná ulíni umusúadacaténá iicá èeri. ³ Néese nuicáca áiba wawàsi chènuniré, péemìacué cayába, nuicáca manuíri màanu quíiréeri quéwa. Idènìaca siete namanùbaca íiwitawa, diez ichàle imanùbaca nacái. Idènìaca corona íiwita ìwaliwa yáalimáwanama. ⁴ Yái màanu íbàaca manùbéeyéi dùlupùta isìpi iyúwa. Yúucaca nía cáli ínatalépiná. Macái néená níái máisibéeyéica dùlupùtaca, abéeri néená icaláacawa cáli ínatalé. Yái màanuca ibàlùacawa inanái ípunita. Màanu icùaca iyáacaténá uìri idécanacáita imusúacawa. ⁵ Uái inanái umusúadaca iicá èeri yái asìali icuèripináca macái èeri mìnánái cachàiníri iyú. Néeseta quéwa Dios yeedáca uìri chènuniré, ímáanáca Wáiwacali, yá Dios itéca yàataléwani yàalubái ínataléwa. ⁶ Uái inanái upìacawa manacúali yùuculé, chùiri cáli nérépiná, canácatalé wenàiwica. Aléera ìyaca ulí ùyacatalépiná, Dios ichùnièricaté ulípiná. Néré nàapíná uyáapínáwa mil doscientos sesenta èeripíná.

⁷⁻⁸ Néese nuicáca namànica ùwicái chènuniré. Yái ángel íiwacalíná ípidenéeri Miguel, yàasu ángelnái nacái namànica ùwicái màanu ípunita. Yái màanuca, nía nacái yàasu ángelnáica, namànica ùwicái Miguelnái ípunita, quéwa Miguelnái imawèniadaca nía, íná màanunái càmita quirínama náalimá nàyaca chènuniré. ⁹ Càita náucacani chènuníise yái manuíri màanuca, yái bàaluitéeri àapica ípidenéeri Diablo, ímáanáca “Icháawàidéeri waináwaná ìwali”, ípidenéeri nacái Satanás, ímáanáca “Wàuwidesàiri”, yái ichìwàidéerica macái èeri mìnánái. Yácata náuquéeri chènuníise cáli ínatalépiná, yàasu ángelnái nacái náucacawa yáapicha chènuníise.

¹⁰ Néese nuémìaca cachàiníri tàacáisi chènuníise. Yá ímaca: “Wacuèriná Dios idéca iwasàaca wía. Dios idéca yáasáidaca íiwitáise cachàiníriwa icùacaténá macáita. Dios imàacapíná Cristo icùaca yáapicha macáita, yái Cristo Dios ibànuèricaté. Idéca Wàuwidesàiri yúucacawa chènuníise, yái icháawàidéerica wéenánái iínáwaná ìwali, icháawàidéerica naináwaná ìwali Wacuèriná Dios íri

èeríapinama, táiyápinama nacái, icháawàaca naináwaná ìwali.

11 Wéenánái nadéca namawèniadaca Wàuwidesàiri neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetéericatéwa wáichawalíná, nacàlidacáiná nacái naináwaná ìwaliwa Jesucristo yàasunáica nía, càmicáiná nacái nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha éwita áibanái inúacáaníta nía.

12 ¡Casíimáicué piwàwawa, piacué iyéeyéica chènuniré! ¡Quéwa piacué èeri mìnánáica, máinicué piùwichàapínacawa, yáicáiná Diablo icháawàidéerica waináwaná ìwali, idéca iricùacawa chènuníise platalécué máiníiri calúaca íiwitáise, yáaliacáináwa iyaca irí maléená èeri!” càí náimaca.

13 Néese yái màanuca yáaliacáináwa náucacaténi chènuníise cáli íinatalé, yá ipiàcawa úami úái inanái imusúadéechúaca iicá èeri. 14 Quéwa nàaca ulí pucháiba ùanabáipíná manuínaméeyéi úái inanáica, càide iyúwa áwa yàanabái, yéewanápiná úalacawa màanu ícha chuiri cáli nérépiná, canácatalé wenàiwica alé ùyacatalépiná, nàacatalépiná uyáapíná máisiba camuí y medio piná. 15 Yá màanu imusúadaca úni inùmalicúisewa inanái yáamiwáisepiná, càide iyúwa inanába, isicùmáidacaténá úa yéesacái iyú, úái inanáica. 16 Cálita quéwa iyúudàaca úa, yá yàacùacawa inùmasi nacáiri cáli yèewiré iwetúacaténá inanába màanu imusúadéerica inùmalicúisewa. 17 Néese máiní calúaca yái màanuca inanái yáapicha. Yá yàacawa imànicaténá úwi náipunita níái uénibeca áibanái, yeebáidéeyéica càide iyúwa Dios ichùulláná nía, icàlidéeyéica nacái naináwaná ìwaliwa Jesús yàasunáica nía.

13

Los dos monstruos

1 Néeseté nuicáca màanu ibàlùacawa manuíri úni icàinalená íinata, yá nuicáca cachàiníiri cuwèesi caluéri nacái imusúacawa manuíri úniacúise. Yái cuwèesi idèniaca siete namanùbaca íiwitawa, diez namanùbaca nacái ichàle. Idèniaca corona ichàle ìwaliwa yáalimáwanama. Macái íiwita imanùbaca idèniaca íipidenáwa itàaníiyéica casaquèeri iyú Dios ìwali, icàlidéeyéica Dioscasa yái cuwèesica. 2 Yái cuwèesi càiride iyúwa cháwi iicacánáwa. Idèniaca yàabàliwa càide iyúwa sálu yàabàli. Idèniaca nacái inùmawa càide iyúwa león cháwi quíiréeri nacáiri. Néese màanu imàacaca íiwitáise cachàiníiriwa cuwèesi irí, yéewacaténá caluéri cuwèesi ichùullàca manùbéeyéi wenàiwica cachàiníiri iyú. 3 Abéeri néená níái caluéri cuwèesi íiwitaca idèniaca icháuná báawéeriwa imàaquéericaté íiwita yéetácawa, quéwa cháunási ichùniàcawa, yá íiwita icàucàacawa àniwa. Yá macáita èeri mìnánái máiní nánáidacawa naicáidaca caluéri cuwèesi irí,

neebáida nacái càide iyúwa ichùullaná nía. ⁴Yá wenàiwica nàaca màanu icàaluíniná yácáiná màanu imàacaca caluéri cuwèesi icùaca èeri mìnánái. Nàaca nacái cuwèesi icàaluíniná. Náimaca: “Máiní cachàiníiri náicha canánama yái caluéri cuwèesica. ¡Canácata yáaliméerica ipéliacani!” cài náimaca.

⁵ Màanu imàaca nacái canùmaséecani, yái caluéri cuwèesica, itàanícáténá casaquèeri iyú Dios ìwali. Yá imàacaca cuwèesi ichùullaca èeri mìnánái cachàiníiri iyú cuarenta y dos quéeri.

⁶ Cuwèesi itàaníca casaquèeri iyú Dios ìwali, itàaníca nacái báawéeri iyú Dios ípidená ìwali, itàaníca nacái báawéeri iyú Dios ìyacàle ìwali, nàwali nacái níai ìyèeyéica chènuniré.

⁷ Màanu imàaca nacái caluéri cuwèesi imànica úwi Dios yàasu wenàiwicanái íipunita. Yá cuwèesi imawèniadaca nía. Màanu imàacaca cuwèesi ichùullaca macái èeri mìnánái. ⁸ Macái èeri mìnánái nàapíná caluéri cuwèesi icàaluíniná, cawínácaalí càmíiyéica idènià ípidená ichanèericawa Cordero yàasu cuyàluta irìcu èeri ipíchawáiseté, yái cuyàluta idènièrica nàipidená macái wenàiwicaca Cordero yèeyéica icáuca càmíiri imáalàawa, yái Cordero nanuéricaté. ⁹ Càuwíiyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisi núuméeripínácuéca píri:

¹⁰ “Ìwàwacutácaalícué náibàaca pía, yásí náibàacué píawa; ìwàwacutácaalícué nanúaca pía espada machete nacáiri iyú, yásí nanúacué pía espada iyúwa”, càicué núumaca píri.

Iná ìwàwacutácué pìidenìaca piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, peebáidacué mamáalàacata, píacué Dios yàasu wenàiwicaca.

¹¹ Néese nuicáca áiba caluéri cuwèesi imusúacawa cáli irìcuíse. Idèniaca pucháiba ichàlewa càide iyúwa oveja ichàle, quéwa itàaníríca càide iyúwa màanu itàaníná. ¹² Idèniaca ííwítáise cachàiníiriwa imànicaténá macáita càide iyúwa idàbáanéeri cuwèesi imàníná idècunitàacá ìyaca caluéri cuwèesi yáapicha.

Yá ichùullaca macáita èeri mìnánái nàaca idàbáanéeri cuwèesi icàaluíniná, yái imichèericawa yéetácáisi íicha. ¹³ Imàni yàacawa nacái madécaná yái càmíríca áiba idé imànica, ichùullaca nacái quichái yúuwàacawa chènuníse wenàiwicanái íicápiná.

¹⁴ Yái idàbáanéeri caluéri cuwèesi imàacaca pucháibáaná cuwèesi imànica yáapicha yái càmíríca wenàiwica idé imànica, ichìwáidacaténá èeri mìnánái. Yá pucháibáaná cuwèesi ichùullaca namànica caluéri cuwèesi yéenáiwaná yái idàbáanéerica cuwèesica idènièrica icháunáwa espada machete nacáiri yáami quéwa ìyaca quiríta, cáucani. ¹⁵ Namàacaca pucháibáaná cuwèesi yàaca idàbáanéeri cuwèesi yéenáiwaná icáucapíná. Yá ichàiniadaca yéenáiwanási yéewanápiná itàaníca, ichùullacaténá nacái nanúaca macái wenàiwica càmíiyéica yàa icàaluíniná, yái idàbáanéerica cuwèesi yéenáiwanáca.

¹⁶ Ichùullaca nacái natànàanápiná cuwèesi yéenáiwaná macái

wenàiwica icáapi yéewápuwáise ìwali, càmicaalí nacáapi, néese napùdàlicu áibata, macái sùmanái, béeyéi nacái, càasuíyéi nacái, catúulécaneéyeyéi nacái, nía nacái yèepuníiyéicawa máiwacalináwaca, nía nacái íibaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái irí. ¹⁷ Iná canáca yáaliméeri iwènlaca, iwéndaanápiná nacái canácaalí irí yái cuwèesi yéenáiwánaca, yái cuwèesi íipidenáca, càmicaalí íipidená, néese íipidená yàasu número áibata.

¹⁸ Iná iwàwacutá cáaliacáica wía. Péemiacaalícué càinacaalí íimáaná, yá iwàwacutácué píaliacawa cuwèesi yàasu número ìwali, wenàiwica yàasu númerocáináni. Yácata yái númeroca, seiscientos sesenta y seis namanùbaca.

14

El canto de los 144,000

¹ Néeseté, péemiacué cayába, nuicáca Cordero ibàlùacawa Sión yàasu dúli íinata. Nàyaca yáapicha ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca wenàiwica catànèeyéi ipùdàlicu Cordero íipidená iyú, Yáaniri Dios íipidená iyú nacái. ² Néese nuémíaca manuíri tàacáisi chènuníiséeri càide iyúwa wéemíaná madécaná inanába isàna, càì nacáide iyúwa wéemíaná cachàiníiri énu isàna tiríricaalí, càì nacáide iyúwa wéemíaná madécaná inuéyéica yàasu arpawa namànicaténá música. ³ Yá nacántàaca wàlisàì canción yàalubáisi néenibàa, nàacuésemi nacái níái báinúaca cáuyéi ángel, nacuèrinánái yàacuésemi nacái. Canáca áibanái yáaliméeri yéewáidacawa nacántàanápínáquéi canciónca, níawamita ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca èeri mìnánái, Dios iwasèeyéica cháì èeri irícuíse. ⁴ Níacata cà míiyéica íimá inanái yáapicha. Nàacawa Cordero yáapicha àta alénacaalí yàawa. Níacata Dios iwasèeyéica irípináwa càide iyúwa idàbàanéeri ofrenda èeri mìnánái yèewíise, Cordero irípiná nacái. ⁵ Cà míiyéita cachíwa masacàacáiná náiwitáise.

Los mensajes de los tres ángeles

⁶ Néese nuicáca áiba ángel yáalaníacawa cáli iwicáubàa machacànita, idènièri cayábèeri tàacáisi cà míiri imáalàawa icàlidacaténáni èeri mìnánái irí, macái cáli néeséeyéi irí nacái, macái yàawiría irí nacái, macái wenàiwica itàaníiyéica áiba tàacáisi iyú, macái wenàiwica íiwitáaná irí nacái. ⁷ Yá íimaca cachàiníiri iyú: “Peebáidacué Dios itàacái. Píacué nacái irí cayábèeri, máinícáinácué mawiénica péenáiwaná Dios icàlidacatáipináta èeri mìnánái iináwaná ìwali, yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalísewa. Iná píacué Dios icàaluíniná, yái idàbéericaté capíraléeri cáli, yái cálica nacái, puiwéeri úni nacái, úni cà míiri puiwa nacái”, càì íimaca.

⁸ Néese áiba ángel yàacawa idàbàanéeri ángel yáamiwáise. Yá íimaca: “Idéca imáalàacawa yái manuíri yàcaléca, Babilonia

iyacàlená, idéca imáalàacawa. Babilonia iyacàlená mìnánáimi nàalimáidacaté macái cáli néeséeyéi namànlínápiná náapicha nabáyawanáwa máini báawéeri”, càì íimaca.

9-10 Néese áiba ángel yàacawa náamiwáise. Yá íimaca cachàiníri iyú: “Aibacaalí yàaca caluéri cuwèesi icàaluíniná, yéenáiwánási icàaluíniná nacái, áibanáicaalí imàaca natànàaca caluéri cuwèesi ípidená napùdàlicu, nacáapi ìwali áibata, yá Dios yùuwichàidapiná níawa báawanama máini báawéeri yùuwichàacáisi iyú. Dios yùuwichàidapiná níawa quichái ùuléri béecaná iyú, ípidenéeri azufre, Dios yàasu ángelnái yàacuésemi, Cordero iicápiná nacáiwa. ¹¹ Yái quichái íisalená imichàacawa càiripináta èeri càmlíri imáalàawa, yái quichái yùuwichàidéerica nía. Canácatáita nayamáidawa nàuwichàacái íichawa, èeríapi, táiyápi nacái, cawinácaalí yèeyéica caluéri cuwèesi icàaluíniná, yéenáiwánási icàaluíniná nacái, nía nacái imàaquéeyéica natànàaca nàwali caluéri cuwèesi ípidená”, càì íimaca.

¹² Iná iwàwacutácué cachàinica plíiwitáise, píacué Dios yàasu wenàiwicaca, plidenlcaténácué piùwichàanáwa matuñbanáiri iyú, píacué yeebáidéeyéica càide iyúwa Dios ichùuláná, yeebáidéeyéica nacái Jesús itàacái.

¹³ Néese nuémìaca áiba tàacáisi chènuníiséeri. Yá íimaca nulí: “Pitànàa yái tàacáisica: ‘Casíimáica cawinácaalí yéetéeyéipinácawa siùcáisede yeebáidéeyéica mamáalàacata Wáiwacali itàacái’, càì pitànàaca”, íimaca yái tàacáisica. Néese Espíritu Santo íimaca: “¡Báisícata, casíimáica nía, nayamáidapináwa nàuwichàacái íichawa, yácáiná yái cayábéerica namànlíricaté áibanái írí yàapinácawa náapicha!” càì íimaca yái Espíritu Santoca.

La cosecha de la tierra

¹⁴ Néeseté, péemìacué cayába, nuicácaté cabalèeri acalèe. Yá nuicáca abéeri yáawinéericawa acalèe íinata càiride iyúwa asíali iicacánáwa. Idènlaca oroíri corona íiwita ìwaliwa. Idènlá nacái macàpucuíri wisuanási yéecuacanéeri. ¹⁵ Yá áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo chènuníiséeri íicha, yá imáidaca cachàiníri iyú írí yái yáawinéericawa acalèe íinata. Íimaca írí: “Pisíaca piasu wisuanási macàpucuíri iyúwa, peedácaténá ituíná iyacaná. Idéca yàanàaca yàasu èeri weedácaténáni, mísicáináni, yái ituínásica iyéerica cáli íinata”, càì íimaca. ¹⁶ Néese yái yáawinéericawa acalèe íinata isíaca yàasu macàpucuíri wisuanási iyúwa cáli ìwalibàa, yá yeedáca ituínási cáli íicha.

¹⁷ Néese áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo írìcuíse chènuníiséeri, idènièrica nacái macàpucuíri wisuanási yéecuacanéeri. ¹⁸ Yá áiba ángel yàacawa altar íicha, yái ángel icuèrica quichái. Yá imáidaca cachàiníri iyú írí yái ángel

idènièrica macàpucuíri wisuanási yéecuacanéeri. Yá íimaca irí: “Piwichùa nía pìasu wisuanási macàpucuíri iyúwa, peedá uva ìyacaná abéyéeri uva yéetaná íicha ìyéerica cáli íinata, quíiracáiná nái ìyacaná uvaca”, càì íimaca. ¹⁹ Néese ángel iwichùaca nía yàasu macàpucuíri wisuanási iyúwa, yá yeedáca uva ìyacaná cáli íicha. Yá yúucaca uva ìyacaná manuíri yàalusi irìculé napisùacatalépiná uva ituní. Yái yàalusi íimáanáca càicanide iyúwa Dios yàasu yùuwichàacáisi, yùuwichàidacatalépináta báawéeyéi wenàiwica. ²⁰ Yá napisùaca uva ìyacaná méetàuculé yàcalé íicha. Yá madécaná irái imusúacawa yàalusi íicha. Yái irái yéésáidaca àta caballo yàasu freno néenibàa idepuíwaca. Trescientos namanùbaca kilómetros idècuni imusúacawa yàalusi íichawa yái iráica.

15

Los ángeles con las siete últimas calamidades

¹ Néeseté nuicáca chènuniré áiba manuíri yéenáíwanási nacáiri icalùadéerica nuicáca: siete namanùbaca ángelnái idèniyéica siete namanùbaca yùuwichàacáisi manuíri. Níacata namáalàidáanáca macáita. Idécanáami siete namanùbaca yùuwichàacáisi yàanáca èeri mìnánái ìwali, yásí imáalàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi cháì èeri irìcuírca.

² Nuicá nacái càiride iicacánáwa iyúwa manuíri úni asáiri yáaculé càide iyúwa waicáaná vidrio yèewìadéeriwa quichái yèewi. Nuicáca wenàiwica imawèniadéeyéica caluéri cuwèesi, càmicáiná nàa icàaluíniná, yàasu yéenáíwanási nacái. Càmita nacái namàaca natànàaca nàwali caluéri cuwèesi íipidená yàasu número. Yá nabàlùacawa idùlepi yái manuíri úni asáirica yáaculé, nadèniaca arpa Dios yèerica nalí. ³ Yá nacántàaca Moisés yàasu canción, yái Dios yàasu wenàiwica íibaidéericaté Dios irípiná. Nacántàa nacái Cordero yàasu canción. Yái canción íiméerica càì:

“¡Máiníiri cayábaca macáita yái pimàníirica càmlírica wadé wamànica, pía Wacuèriná Dios, cachàiníiri náicha canánama! Píacata icuèri macáita machacàníiri iyú, báisíiri iyú nacái, pía icuèrica macái cáli néeséeyéi.

⁴ Macáita nàapiná píimétacanáwa, cáalucáiná naicáca pía. Macáita nacái nàapiná pirí cayábéeriwa, pía Wáiwacalica. Píacáiná abéerita mabáyawanéeri. Macái cáli néeséeyéi nàanàapiná pìataléwa, yá nàapináca picàaluínináwa naicáciná picùaca macáita machacàníiri iyú”, càì náimaca.

⁵ Néeseté nuicáca yàacùacawa yái templo ìyéerica chènuniré, yái templo mabáyawanéeri Dios ìyéerica irìcu. ⁶ Yá siete namanùbaca ángel namusúacawa templo irìcuíse idèniyéica siete namanùbaca yùuwichàacáisi manuíri. Lino yáawamica nabàle

masaquèeri mèlumèluíri nacái. Nadènia nacái nàwaliabàawa cáucufíri cinturón oroíri nàucutalìcubàawa. ⁷ Néese abéeri néená níái báinúaca cáuyéi ángel yàaca náalimáwanama abéechúa bacàa yáawami oroíchúata, níái siete ángelca. Níái bacàa ipuniyéyiwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú, yái Dios iyéerica càiripináta, èeri camíiri imáalàawa. ⁸ Yái templo chènuníseerica ipuníacawa ísa iyú, imusuéricawa Dios yàatanáise, yái Dios iyéerica icamaláná mèlumèluíri irìcuwa, yái Dios máiníri cachàinica íiwitáise. Yá canáca yáaliméeripiná iwàlùacawa templo irìculé àta namáalàacatalétawa níái siete namanùbaca yùuwichàacáisica siete namanùbaca ángel idènièyéica.

16

Las copas del castigo

¹ Néese nuémìaca cachàiníiri tàacáisi templo irìcuíséeri, yái templo iyéerica chènuniré. Yá íimaca nalí níái siete namanùbaca ángelca: “Pìacuéwa, picasáaca yùuwichàacáisi cáli ínatalé, yái Dios yàasu yùuwichàacáisi iyéerica siete namanùbaca bacàa irìcu”, càì íimaca nalí.

² Iná idàbáanéeri ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa cáli iwéré. Yá cacháunáca èeri mìnánái idènièyéica caluéri cuwèesi yéenáiwana napùdàlicu, macái wenàiwica yèeyéica cuwèesi yàasu yéenáiwana ícàaluíniná. Báawéeri cháunási imusúacawa nàwalíse, yáasaca imànica nasàni.

³ Néese pucháibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa manuúri úni yáaculé. Yá macái manuúri úni ichacamàacawa yéetáními íiranámi iyú. Yá macáita néetácawa iyéeyéica manuúri úni yáaculé.

⁴ Néese máisibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa macái inanába yáaculé, macái úni yáaculé nacái, úni imusúcatáiseacawa cáli irìcuíse. Yá nachacamàacawa irái iyú.

⁵ Néese nuémìaca ángel yái icuèrica úni, íimaca Dios irí:

“Pidéca piùwichàidaca nía machacàníiri iyú, pía Dios mabáyawanéerica, iyéerica siùcade, iyéerica nacái bàaluité. Cayábacata piùwichàidaca nía.

⁶ Nadéca nanúaca pìasu wenàiwica, pìasu profetanái nacái. Siùca pidéca pìaca nàirapiná irái. Cayábacata piùwichàidaca nía càì, néetácáténáwa, nanúacáináté pìasu wenàiwica”, íimaca.

⁷ Néese nuémìaca nacái áiba tàacáisi altar irìcuíséeri, yá íimaca: “¡Báisícata, Wacuèriná Dios, cachàiníiri náicha canánama! ¡Pidéca pimànica càide iyúwaté píimáaná! ¡Yácata nabáyawaná iwèni! ¡Pidéca piùwichàidaca nía machacàníiri iyú!” càì íimaca.

⁸ Néese báinúacáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa èeri íwali. Yá yèepùacawa máiní ùuléerica yái èeri icamalánáca.

Yá èeri icamalánáca yeemáca wenàiwica càide iyúwa quichái yeemáaná wía. ⁹ Yá wenàiwicanái yeemácawa ùuléri iyú báawanama, yá nacúisa náichawa Dios báawéeri iyú, yái Dios ibànuèrica nàwali yùuwichàacáisi, càmita nacái nawènúada náiwitáisewa neebáidáanápíná càide iyúwa Dios ichùullaná nía.

¹⁰ Néese cinconá ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa caluéri cuwèesi yàalubái íinatalé. Yá catáca èeri, caluéri cuwèesi yàasu cáli icùacataléca wenàiwica. Néese yàasu wenàiwica naamíadaca nanènewa yùuwichàacáisi iyú. ¹¹ Nacúisaca Dios báawéeri iyú, yái Dios chènuníiséerica yùuwichàidacáiná nía cáiwíiri iyú, cháunási iyú nacái. Càmita nacái nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íichawa.

¹² Néese seisná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa manuíri inanába yáaculé íipidenéeri Eufrates. Yá chuíca yái inanába yéewacaténá nachàbacawa chuíri cáli íinatabàa, níara icuèyéica cáli iyéerica èeri imusúacatáisewa.

¹³ Néeseté nuicáca máisiba demonio casaquèeyéi íiwitáise. Abéeri demonio imusúacawa màanu inùmallicuise, áiba demonio imusúacawa caluéri cuwèesi inùmallicuise, áiba demonio nacái imusúacawa cachìwéeri iwicùlidéeri inùmallicuise. Níái demonio casaquèeyéi íiwitáise càiyéide iyúwa balùta iicácanáwa. ¹⁴ Demoniocáiná nía yáaliméeyéica imànica yái cànírica wenàiwica yáalimá imànica. Néese demonionái nàacawa macái èeri mìnánái icuèrinánái yàatalé, nàwacáidacaténá nacuèrinánái namàníinápíná ùwicái Dios íipunita áibaalípiná Dios yàasu èeripíná máiníiri caiyéinináca, yái Dios cachàinírica náicha canánama.

¹⁵ Wáiwacali íimaca walí: “Péemiacué cayába, nùapínacawa néese àniwa isicúasíwata càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí càmicatáipínáta wenàiwicanái icùa nùanàaca. Casíimáica iwàwa cawínacaalí icuèrica nùanàanápíná, íibaidéeri nacái nulípiná àta nùanàacataléta, ipíchaná íbáiniacawa nuwéré íbáyawaná íwalíisewa”, càì íimaca Wáiwacali.

¹⁶ Néese demonio casaquèeyéica íiwitáise nàwacáidaca macái èeri mìnánái icuèrinánái alé íipidenacataléca Armagedón hebreo itàacái iyú.

¹⁷ Néese sietená ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa cáuli irìcubàa. Yá nuémíaca cachàiníiri tàacáisi imusúacawa chènuníiséeri templo irìcuise yàalubáisi yéewíise. Yá íimaca: “¡Yácata imanùbaca!” càì íimaca. ¹⁸ Néese énu icànaca mèlumèluíri iyú, nuémíaca nacái manùba tàacáisi, casànaca nacái énu madécáná. Yá cáli icusúaca nacáiwa máiní cachàiníiri iyú, máiní cachàiníiri náicha macái cáli icusúacái waiquéerica cháì èeri irìcu. ¹⁹ Néese manuíri yàcalé iseríaca yèewiwa máisibawaca, cálicáiná yàacùacawa cáli icusúacái iyú. Yá namáalàacawa níái yàcaléca macái cáli íinatéeyéica iyaca. Néese

Dios iwàwalica manuíri yàcalé Babilonia, yùuwichàidacaténáni manuísíwata. ²⁰ Macái iwàwata nasawíacawa manuíri úni yáaculé. Manuínaméeyéi dúli nacái namáalàacawa canánama. ²¹ Granizo yúuwàa nacáíwa chènuníise wenàiwica ìwali, yái granizo manuínaméeyéi íba nacáiyéi cuarenta namanùbaca kilonaméeri cawàwaná imíaca, àta wenàiwicanái icuísacataléta íchawa Dios báawéeri iyú, ìwalíise yái yùuwichàacáisica granizo yúuwèericawa nàwali, máiníciná báawacani.

17

Condenación de la gran prostituta

¹ Néeseté nuicáca abéeri néená níái siete namanùbaca ángel idènièyéica siete namanùbaca bacàa. Yá ímaca nulí: “Aquialé, núasáidaca piicá yùuwichàacáisi yàanèeripiná ùwali úái iiméechúaca manùbéeyéi asíanái yáapicha plata ìwalínápiná yáawinéechúacawa manùbéeyéi úni inàniacubàa. ² Macái cáli icuèrinánái cháí èeri irícuíyéica nadéca naimáca úapicha nàacawéeyéi íchawa. Nía nacái èeri mìnánái nadéca nacámaca ùasu ìracalési ipuíri iyú, umàaquéerica nalí naimácaténá úapicha”, ímaca nulí.

³ Néese yái ángel itéca núa manacúali yùuculé, càinàwàiri, canácatalé wenàiwica. Yá nuicáca inanái yáawinéechúawa quíiréeri cuwèesi íinata. Cuwèesi íipidená madécaná ichanàacawa cuwèesi ìwalíise, yái íipidená íiméerica “Dioscata núa”. Idèniaca siete namanùbaca íiwitawa, diez nacái namanùbaca ichàle. ⁴ Uái inanáica udèniaca ubàlewa capíralesíwéeri iicácanáwa, quíiréeri nacái. Udèniaca nacái madécaná tùliquìchi, oroíri, cawèníchúá íba nacái, cawèníchúá perla nacái. Udèniaca nacái bacàa ucáapirícuwa, abéechúá bacàa oro yáawamíchúá ipuniéechúawa iyú ubáyawaná umàníríca manuísíwata Dios iiquéerica máiní báawéeri iyú, yái uimáanáca manùbéeyéi yáapicha casaquèeri iyú ùacaténá cuwáinái yéenáíwaná icàaluíniná, níái ídoloca. ⁵ Udèniaca uípidenáwa ibàacanáta upùdàlicuwa: “Manuíri Babilonia ìyacàlená, úái náatúaca macái inanái iiméeyéica asíanái yáapicha plata ìwalínápiná, náatúa nacái macái èeri mìnánáica imàniyéica ibáyawanáwa nàacaténá cuwáinái icàaluíniná, níái ídoloca”, càì íimáanáca yái uípidenáca. ⁶ Yáté nuicáca ucámaca uái inanáica uìracáiná náiranámi, níái Dios yàasu wenàiwicamica, náiranámi nacái níái nanuéyéica neebáidacáiná Jesús itàacái. Nudécanáami nuicáca úa, yá máiní nuínáidacawa manuísíwata nuicáidaca ulí, càmicáináaté núalíawa càinácaalí íimáaná yái yéenáíwanási nacáirica.

⁷ Néese ángel ímaca nulí: “¿Cáná yéewa máiní cáulenáca píichani? Yáca numàacapiná píalíacawéera càinácaalí íimáaná, úái inanáica, càinácaalí íimáaná nacái yái caluéri cuwèesi

itéerica úa, idènièrica siete namanùbaca ìiwitawa, diez namanùbaca nacái ichàle. ⁸Yái caluéri cuwèesi piiquéeerica ìyacaté, quéwa càmliri ìya siùca. Néese imusúapináwa depuúwéri utàwi irìcuíse, néesecáwa imáalàapináwa. Eeri mìnánái yàapiná caluéri cuwèesi icàaluínináwa, macáita canéeyéica ìipidená ichanàacawa cuyàluta irìcu èeri ipíchawáiseté, yái cuyàluta idènièrica náipidená macái wenàiwicaca Dios yèeyéica icáuca càmliri imáalàawa. Quéwa èeri mìnánái máinìiripiná cayábaca naicáca yái caluéri cuwèesi iyéerica bàaluité, néese yéetácatéwa, quéwa yèepuèripináwa cáuca àniwa.

⁹ “Siùcade péemiacué cayába, píacué cáalíacáiyéica, píalíacaténácuéwa càinácaalí ìimáaná: Níái siete namanùbaca ìiwitaca ìimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca dúli, inanái yáawinéechúacawa ìinata. ¹⁰ Ìimáanáca càicanide iyúwa nacái siete namanùbaca nacuèrinánái icuèyéica wenàiwica néenibàa. Cinco namanùbaca nacuèrinánái nadéca nacaláacawa, yá nadéca néetácawa. Abéeri néená icùaca wenàiwica siùca. Aiba yàanàapináwa icùacaténá wenàiwica. Quéwa yàanàapinácaalí, yá icùapiná wenàiwica maléená èeri. ¹¹ Yái caluéri cuwèesica ìyaca bàaluité, néese yéetácatéwa, yácata ochonáca nacuèrinásàiri, quéwa abéeri néenácani, níái siete namanùbacaca, yá nacái imáalàapináwa.

¹² “Níái diez namanùbaca ichàle piiquéeeyéica ìimáanáca càicanide iyúwa diez namanùbaca nacuèrinánái càmlíyécáwa idàba icùaca wenàiwica. Quéwa nacùapiná níawa maléená èeriwa yáapicha yái caluéri cuwèesica. ¹³ Yá abédanamata náiwitáise níái diez namanùbaca nacuèrinánái náibaidáanápiná caluéri cuwèesi irí, namànicaténá càide iyúwa iwàwáaná, namàacáanápiná nacái caluéri cuwèesi icùaca nàasu cáli néeséeyéi. ¹⁴ Yá namànipiná ùwicái Cordero ìipunitawa quéwa Cordero imawèniadapiná níawa, cachàiníiricáináni náicha canánama èeri mìnánái icuèrinánáica. Níacáiná nacái Cordero yáapichéeyéica, Cordero idéca imáidaca nía, idéca nacái yeedáca nía yàasu wenàiwicapináwa, nadéca nacái neebáidaca itàacái éwita nàuwichàacáanítawa”, còi ìimaca nulí yái ángelca.

¹⁵ Yái ángel ìimaca nulí àniwa: “Pidéca piicáca úái iiméechúaca manùbéeyéi aslanái yáapicha plata ìwalínápiná, yáawinéechúawa manuínaméeyéi úni inànlacubàa. Níái manuínaméeyéi úni ìimáanáca càicanide iyúwa macái ìiwitáaná wenàiwica namanùbaca, macái cáli néeséeyéi nacái, macái wenàiwica itàaníyéica áiba tàacáisi iyú nacái cháí èeri irìcuíyéica. ¹⁶ Níái diez namanùbaca ichàle piiquéeeyéica, ìimáanáca càicanide iyúwa nacuèrinánái iyéeyéica caluéri cuwèesi yáapicha. Máiní báawaca naicápiná úái iiméechúaca aslanái yáapicha plata ìwalínápiná. Yá náucaca úa abéechúata, mabàleta. Néese nayáapiná uinámi, yá neemápiná uchéecami quichái iyú.

17 Dioscáiná idéca imàacaca nàináidacawa namànínapíná càide iyúwa iwàwáaná namànica, íná níái diez namanùbaca icuèyèica cáliquéi, abédanamapínata náiwitáise náapichawáaca neebáidáanápíná caluéri cuwèesi itàacái, namàacáanápíná nacái icùaca nàasu cáli néeséeyéi, àta ichàbacatalétawa macáita càide iyúwa Dios icàlidáanaté. 18 Uái inanái piíquéchúaca, yácata manuíri yàcaléca ichùulièrica macái cáli icuèrinánái”, càì íimaca nulí yái ángelca.

18

La caída de Babilonia

1 Néesetè àniwa nuicáca áiba ángel iricùacawa chènuníise. Yá cachàinírica íiwitáise. Cáli icànaca iyú yái ángel icamaláná cayábéerica. 2 Yá íimaca máiní cachàiníri iyú:

“¡Idéca imáalàacawa yái manuíri yàcalémica Babilonia ìyacàlená, idéca imáalàacawa! ¡Yá demonionái ìyaca néenibàa! ¡Macái íiwitáaná báawéeyéi demonio icùacani yái yàcalémica! ¡Macái íiwitáaná báawéeyéi màsibèe, casaquèeyéi cuipíra nacái nadéca namànica nabànwawa néenibàa, namùlubè nacáíwa!

3 Níacáiná macái èeri mìnánái nadéca nacàmaca ùasu ìiracalésì ipuúri iyú, imàaquéchúaca yáawawa nalí naimácaténá úapicha. Níái icuèyèica cáli canánama cháí èeri ìricuúyèica nadéca naimáca úapicha, úái cà míichúaca náinusíwa. Nía nacái cacharreroca cháí èeri ìricuúyèica nadéca càasuca nía úapicha, ùyacáiná máiní càasuúri iyú umànicaténá ubáyawanáwa máléquéeri iyú”, càì íimaca.

4 Néese nuémìaca áiba tàacáisi chènuníiséeri. Yá íimaca:

“Pimusúacuéwa yàcalé íicha, píacué cáininéeyéica nuicáca, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa úapicha, ipíchanácué nacái nùuwichàidaca pía úapicha.

5 Máinícáiná manuírìca ubáyawaná, íná iwàwacutá Dios yùuwichàidaca úa. Dios yáalíacawa ìwali, yái ubáyawanáca.

6 Piùwìchàida úa ìwalíise yái báawéerica umànírìca áibanái írí, yá piùwìchàida úa cachàiníri iyú pucháiba yàawiríericatái yáwanái íicha yái báawéerica umànírìca áibanái írí.

7 Càide iyúwa cachàiníná uicáca úawawa, uedáaná nacái ulíwa macái cawèníri, càita nacái piùwìchàida úa, pimàaca uícháaníca. Uumacáiná uwàwalícuísewa: ‘Núacata icuèchúaca macái wenàiwíca. Canácatáita nuícháaníwa càide iyúwa maníríichúami íicháaníná’, úumaca uínáidacawa ulíwa.

8 Iná yéewa abé èeri ìricu yàanàapíná ùwali yái ùuwichàanápínacawa, yásí uícháaníacawa umápicawa, yá uétápiná nacáíwa. Néese uemápinacawa quichái iyú

macáita, cachàinicáiná Wacuèriná Dios íiwitáise, yái yùuwichàidèeripiná úa”, íimaca.

⁹ Néese níái icuèyéica cáliquéi, íiméeyéica úapicha càmicáiná náinusíwa, níái iyéyéicaté càasuíri iyú úapicha, yá náicháanípiná cáiwíri iyú ùwali, naicácáiná uemámicawa.

¹⁰ Yá nabàlùapinácawa déeculé uícha, cáalucáiná naicáca ùuwichàanácawa. Yá náimaca nalíwáaca:

“¡Catúulécánaca waicáca pía, pía yàcalé manuíríca Babilonia, yái yàcaléca cachàinírimica! Aquialénamata abé hora írìcu, Dios idéca yùuwichàidaca pía”, càipiná náimaca.

¹¹ Níá nacái cacharreroca cháí èeri írìcuíyéica, náicháanípiná nacái ùwali. Yá máiní achúmaca nawàwa nacái càmicáiná quirínama wenàiwica iwènlà náicha nàasu natéerica. ¹² Natécaté néré oro, quírameníri plata nacái, cawèníiyéi íba nacái, perla nacái, cayábéeri wáluma lino nacái, wáluma capíralesíwéeri iicácanáwa nacái, wáluma seda nacái, quíréeri nacái, macái íiwitáaná àicu pumèníri isàni nacái, macái wawàsi nacái namànírica marfil imànicaná, macái wawàsi nacái namànírica cawèníri àicu imànicaná, bronce imànicaná nacái, hierro imànicaná nacái, cawèníri íba mármol imànicaná nacái.

¹³ Natécaté nacái canela, casàníri nacái, incienso pumèníri isàni nacái, pumèníri mirra nacái, perfume nacái, uva ituní ipuíri nacái, séenási nacái, cayábéeri harina nacái, trigo ituíná nacái. Natécaté nawéndacaténá nacái napíranáíwa pacá, oveja nacái, caballo nacái, carro nacái, wenàiwicanái nacái nawéndacaténá níá yàcalé mìnánái írì. ¹⁴ Cacharrerónái náimapiná yàcalé írì:

“¡Canáca pírì iyacanási cawènírica, caséericaté piyáaca! ¡Idéca yúucacawa píicha càiripináta píasu cawèníri yàacàsica, macái píasu cayábéeri wáluma nacái! ¡Canácatáita pìanàa níá àniwa!” náimaca.

¹⁵ Níái iwéndéeyéicaté càiri wawàsi yàcalé mìnánái írì, yeedéeyéicaté nacái nalíwa plata yàcalé mìnánái ícha, nabàlùapináwa déeculé yàcalémi ícha, cáalucáiná naicáca yàcalémi yùuwichàanáwa. Yá náicháanípiná cachàiníri iyú, máiní achúmaca nawàwa. ¹⁶ Yá náimapiná nalíwáaca:

“¡Catúulécánaca waicáca yái manuírì yàcalémica! Yàcalé mìnánáimi nadènlacaté nabàlewa cayábéeri lino, wáluma capíralesíwéeri iicácanáwa nacái, quíréeri nacái. Cachìlanáca níá nacái oro iyú, cawèníri íba iyú nacái, perla iyú nacái.

¹⁷ ¡Yá abéerìcuíseta, abéeri minuto írìcu, idéca imáalàacawa macáita nàasumi cawènírica!” náimaca.

Macáita idèniéyéica nave lancha nacáiri, níá nacái cacharreroca yèeyéicawa nave írìcu, níá nacái íbaidéeyéica nave írìcu, yèeyéicawa manuírì úni yácubàa, nabàlùapináwa

déeculé yàcalémi ícha. ¹⁸ Naicápiná yàcalémi ísalená imichàacawa yàcalémi ícha, yásí náimaca náicháaníca cachàiníri iyú: “¡Canácata áiba manuíri yàcalé càide iyúwa yái yàcalé cayábéeriquéi!” náimaca. ¹⁹ Yá namutúapíná cáli ichùmalé náiwita ínatabàawa, càide iyúwa náiwitáise iyáaná máinícáiná achúmaca nawàwa. Yá náicháanípíná cachàiníri nasàna iyúwa. Yá náima:

“¡Catúulécánáca waicáca yái yàcalé manuírimica! Yàcalé yàasu cawènírimi iyú nadéca càasuca namànica níawawa, níái idènièyéica yàasu navewa lancha nacáiri manuíri úni yáacubàa. Aquialénamata abéeri hora irìcu idéca imáalàacawa macái yái yàcalémica”, náimaca.

²⁰ Quéwa casímáicué piwàwa yàcalémi ìwali, píacué iyéeyéica chènuniré, píacué nacái Dios yàasu wenàiwicaca, píacué nacái apóstolca, píacué nacái profetaca, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliçuise. Casímáicué piwàwa Dioscáiná idéca yùuwichàidaca yái yàcalémica ìwalíse macáita yái báawéerica umàníricatécué píri.

²¹ Néese nuicáca áiba cachàníri ángel imichàidaca manuíri íba macàpucuíri. Yá manuíca yái íbaca càide iyúwa manuíri íba nàulùanápiná iyú trigo ituíná. Néese ángel yúucaca yái manuíri íbaca manuíri úni yáaculé. Yá ímaca:

“Càita nacái piúcapínacawa, pimáalàacawa ráunamáita, pía yàcalé manuírca Babilonia iyacàlená. Yá canáca náalimáaná nèepùa nàanàaca pía àniwa.

²² Càmita nacái néemlapíná nasàna piasu calle irìcubàa, níái inuéyéica sànasi arpa iyú, nía nacái icántèeyéica, nía nacái ipùlièyéica íwa, trompeta nacái. Canáca nacái íbaidéeyéi néenibàa canácáiná náibaidéeripíná. Càmita nacái nàulùapíná ituínási.

²³ Càmita napucúadapíná lámpara néenibàawa. Càmita nacái namànipíná matrimonio, máinícáináaté cachàiníri naicáca níawawa níái yàcalémi yàasu cacharreroca, nía nacái yàcalé mìnanáimi naméeràidacaté canánama èeri mìnanáí Dios ícha nàasu màliacáisi iyúwa.

²⁴ Nanúacaté Dios yàasunái profetamica icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuise, nía nacái Dios yàasu wenàiwicamica, nía nacái canánama nanuéyéicaté neebáidacáiná Dios itàacái, cháí èeri irìcu”, ímaca yái ángelca.

19

¹ Néeseté àniwa nuémìaca cachàiníri tàacáisi nacáiri, càide iyúwa wéemianá manùbéeyéi wenàiwica itàacái iyéeyéica chènuniré. Yá náimaca cachàiníri iyú:

“¡Aleluya! Wàacué Wacuèriná Dios iríwa cayábéeri Dioscáiná idéca iwàsàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, wàacué icàaluíniná, máiní cachàiníiri íiwitáise Wacuèriná Diosca.

2 Yácáiná Dios yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica machacàníiri iyú. Idéca yùuwichàidaca úái inanái iiméechúacaté aslanái yáapicha plata ìwalínápiná, úái iwènúadéechúacaté macái èeri mìnánái íiwitáise namànicaténá báawéeri naimácáináaté úapicha càmíichúaca náinusíwa. Dios idéca imáalàidaca úa unúacáináaté wenàiwica íibaidéeyéica Dios irípiná”, náimaca.

3 Néese náimaca àniwa:

“¡Aleluya! Wàacué Dios irí cayábéeri. Yái uísalená imichàacawa càiripináta, èeri càmíiri imáalàawa”, náimaca.

4 Néese níái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánáica, nía nacái báinúaca cáuyéi ángel náuwàa naliacawa nanùmáawawa Dios íipunita nàacaténá icàaluíniná, yái yáawinéericawa yàalubái íinatawa. Yá náimaca: “¡Báisíta, amén! ¡Aleluya, wàacué Dios irí cayábéeri!” náimaca. 5 Néese nuémìaca cachàiníiri tàacáisi yàalubáisi néeséeri. Yá íimaca:

“¡Píacué irí cayábéeri, yái Wacuèriná Diosca, macáitacué pía íibaidéeyéica irípiná, píacué nacái yèeyéica Dios icàaluíniná, píacué sùmanái, béeyéi nacái canánama!” càì íimaca.

La fiesta de las bodas del Cordero

6 Néese nuémìaca nacái áiba tàacáisi nacáiri càide iyúwa wéemìaná madécaná wenàiwica imáidáaná, càide iyúwa nacái wéemìaná manùbéeri màladàca isàna, càide iyúwa nacái wéemìaná casànéeyéi énu manuíyéi tiríicaalí. Yá náimaca:

“¡Aleluya, wàacué cayábéeri Wacuèriná Dios cachàiníiri iríwa, yái cachàiníirica náicha canánama, idàbacáiná icùaca macáita!

7 Yá casíimáicué wía, wayanídacuéwa manuísíwata. Wàacué Dios irí cayábéeri. Idéca Cordero yéenáiwana yàanàaca yeedácatáipináta iríwa yàacawéetúapínáwa. Uái yàacawéetúapíná udéca uchùniaca úawawa.

8 Idéca imàacaca ùwalica ubàlewa cayábéeri lino, masaquèeri nacái, mèlumèluíri nacái. Yái cayábéeri wáluma lino íimáanáca càicanide iyúwa yái cayábéerica Dios yàasu wenàiwicanái imàníirica”, càì náimaca.

9 Néese ángel íimaca nulí: “Pitànàani: ‘Casíimáica níái wenàiwicaca Dios imáidéeyéica Cordero yàasu matrimonio nérépiná, yeedápinácaalí iríwa yàacawéetúapínáwa’, càì pitànàacani”, íimaca nulí. Néese íimaca nulí àniwa: “Yái tàacáisi nucàlidéerica pírí, báisíiri tàacáisicani Dios inùmalicúiséerica”, íimaca nulí.

¹⁰ Yá nubàlùacawa nùulù ipùata iyúwa ángel irí nùacaténá icàaluíná, quéwa ángel ímaca nulí: “Picá pimàni càì. Nùacata íbaidéeri Dios irípiná càide iyúwa pía, nía nacái péenánái icàlidéeyéica mamáalàacata naináwaná ìwaliwa Jesús yàasunáica nía. Píà Dios icàaluíná”, ímaca nulí. Yácáiná Espíritu Santo imàaquéericaté profetanái icàlidaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse, yácata Espíritu imàaquéerica Jesús yàasu wenàiwica icàlidaca íináwaná ìwali.

El jinete del caballo blanco

¹¹ Néeseté nuicáca capíraléeri cáli yàacùacanéerica chènuníse, Dios iyacàle nacái, yá péemiàcué cayába, nuicáca cabalèeri caballo. Yái wenàiwica yáawinéericawa caballo íinata, yácata Wáiwacali, ípidenéeri Cayábéeri íiwitáise, Machìwéeri nacái. Machacàníri iyú yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica, imànica nacái náipunita ùwicái. ¹² Yá mèlumèluíri ituí càide iyúwa waicáaná quichái ipèrù. Idènìaca madécaná corona íiwita ìwaliwa. Idènìaca ípidenáwa ìwaliwa, quéwa abéerita Wáiwacali yáalíawa càinácaalí íimáaná yái ípidenáca. ¹³ Wáiwacali ináawani idéca yáapúacawa irái yáaculé, yá idènìaca ípidenáwa, Dios itàacái. ¹⁴ Chènuníseeyéi úwi nàacawa yáamiwáise. Nadènìaca nabàlewa cayábéeri wáluma lino cabalèeri, masaquèeri nacái. Nàacawa náalimáwanama cabalèeri caballo íinata. ¹⁵ Wáiwacali yùuwichàidapíná èeri mìnánái itàacái cachàiníiri iyúwa, macái cáli néeseeyéi cà míyéica yeebáida itàacái. Yùuwichàidapíná níawa cachàiníiri iyú. Yá imáalàidapíná wenàiwica imàníyéica ibáyawanáwa máiníiri báawaca Dios iicáca, yái Dios cachàiníirica náicha canánama. Imáalàidapíná níawa càide iyúwa wenàiwica ibawàidacaalí uva ìyacaná ipisùacaténá uva ituní. ¹⁶ Idènìaca ípidenáwa ináawani ìwaliwa, icuuchuí ìwaliwa nacái: “Nacuèrinásàiri, níái macái cáli icuèrinánáica. Náiwacali nacái níái macái èeri mìnánái íiwacanánáica”.

¹⁷⁻¹⁸ Néese nuicáca áiba ángel ibàluèericawa èeri ituí irìcu. Yá ímaca cachàiníiri iyú wáchulinái irí yáalaníyéicawa chènunibàa: “Caquialécué, pìwacáidáyacacuéwa piyáacaténácué piyáacaléwa cadénama yái yàcàsi Dios ichùnièripinácué pirí. Piyáacaténácué piyáacaléwa nainámi níái ichùulièyéicaté wenàiwica, nía nacái úwi íiwacanánáimica, nía nacái wenàiwicanáimi cachàiníyéica, nía nacái caballomica, nía nacái yèeyéimicawa caballomi íinata, nía nacái macái wenàiwicamica, nía nacái íbaidéeyéimica mawèníiri iyú áibanái irí, nía nacái yèepuníyéimicawa máiwacalíyéimica, nía nacái sùmanáimica, béeyéimica nacái”, càì ímaca yái ángelca wáchulinái irí.

¹⁹ Néese nuicáca yái caluéri cuwèesi, nía nacái ichùulièyéica èeri mìnánái. Nuicá nacái náapicha nàasu úwinái

ìwacáidáyaquéeýéicawa namànicaténá ùwicái Wáiwacali ípunita yái yáawinéericawa cabalèeri caballo ínata, náipunita nacái yàasu úwinái yèeyéicawa yáapicha chènuníise. ²⁰ Yá náibàaca caluéri cuwèesi. Náibàaca nacái cachìwéeri iwicùlidéerica, imànírica yái cànírica wenàiwica idé imànica idècunitàacá ìyaca caluéri cuwèesi yáapicha, ichìwáidacaténá wenàiwica imàaqueýéica nachanàidaca caluéri cuwèesi ípidená nàwali, nía nacái yèeyéica cuwèesi yéenáíwaná icàaluíniná. Yá náucaca caluéri cuwèesi quichái iriculé icáuca yáapichatawa, yàasu cachìwéeri iwicùlidéeri yáapichawa manuíri quichái iriculé, yáara manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata cachàiníiri azufre iyú, càiripinéerita ìyaca. ²¹ Néese yái Wáiwacali yáawinéericawa caballo ínata inúaca cuwèesi yàasu úwináimi macáita. Inúaca nía itàacái iyúwa imusuéricawa inùmalicúise. Yá macáita wáchuli nayáaca nayáacaléwa cadénama úwinái ichéecami yéetéeyéimicawa àta cadécataléta níái wáchulica.

20

Los mil años

¹ Néese té nuicáca ángel iricùacawa chènuníise. Idèniaca llave icáapi iricuwa yàacuèripiná iyú depuìwéeri utàwi inùma. Idèniaca nacái manuíri cadena icáapi iricuwa. ² Néese ángel íbàaca màanu, yái bàaluitéeri àapica, idènièrica ípidenáwa cà: Diabolo, ímáanáca “Icháwàidéeri waináwaná ìwali”, Satanás nacái, ímáanáca “Wáuwidèsàiri”. Àngel idacùaca màanu cadena iyú mil camuí piná. ³ Néese ángel yúucaca màanu depuìwéeri utàwi iriculé. Yá ángel ibàliaca utàwi inùma. Ibàliaca utàwi inùma cachàiníiri iyú màanu iwicáu àta imáalàacatalétawa yái mil camuíca, ipíchaná màanu ichìwáidaca èeri mìnánái. Néese mil camuí idénáami, yá iwàwacutápiná nawasàaca màanu àniwa malééná èeripináta.

⁴ Néese nuicáca madécaná yàalubáisi. Níái yáawinéeyéicawa yàalubáisi ínata nacùapiná wenàiwica nàuwichàidacaténá cawinácaalí imàníyéica íbáyawanáwa. Nuicá nacái wenàiwica yéetéeyéimicawa nawichuèyéicaté íicha íiwita nacàlidacáináté Jesús iináwaná ìwali, nacàlidaca nacái Dios itàacái áibanái irí. Càníyéicaté yàa caluéri cuwèesi icàaluíniná, yàasu yéenáíwanási nacái. Càmitaté namàaca áibanái nachanàidaca caluéri cuwèesi ípidená napùdàlicu, nacáapi ìwali áiba. Yá nèepùapináwa cáuca àniwa, yá nacùapiná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuípiná. ⁵⁻⁶ Yácata idàbáanéeri namichàanácawa. Casímáica nía, mabáyawanéeyéica nía nacái, níái imichèeyéipínacawa yéetácáisi íicha idàbáanéerica namichàanácawa. Yá machàinica náicha yáara pucháibáaná yéetácáisica. Sacerdotepínaca níawa íibaidéeyéica Dios irípiná,

Cristo irí nacái. Yá nacùapíná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuípiná. Quéwa áibanái yéetéeyéimicawa càmítàacá namichàapínáwa yéetácáisi íicha àta imáalàacatalétawa yái mil camuíca.

Derrota del diablo

⁷ Néese mil camuí idénáami, yásí ángelnái namusúadapíná Satanás irìcuíse yái nadacùacatalécani. ⁸ Yá imusúapínáwa ichìwàidacaténá macái èeri mìnánái, nía nacái ípidenéeyéica Gog, Magog nacái. Yá ìwacáidapíná nía namànicaténá ùwicái. Chínamáipínáca níái úwica càide iyúwa càina ituíná.

⁹ Yá nàapínáwa namanùbaca iyúwa chínamáinama níái úwica, Israel yàasu cáli ínatalé, yá nabàlùapínáwa itéesebàa yái Dios yàasu wenàiwica ìyacàleca, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Néeseta quéwa Dios ibànùapíná quichái chènuníse, yásí yeemáca macáita níái úwináimica. ¹⁰ Néese Diablo, yái Satanás icháwàidéerica waináwaná ìwali, yái ichìwàidéerica wenàiwica, Dios yúucapínáni quichái irìculé, yáara manuírì yàawa nacáirica ipucuéricawa ìyaca mamáalàacata cachàiníri azufre iyú, alé ìyacatalépináca yái caluéri cuwèesica, yá nacái yàasu cachìwéeri iwicùlidéerica. Yá nàuwichàapínáwa càiripínáta èeríapinama, táiyápinama nacái, èeri càmíiri imáalàawa.

El juicio ante el gran trono blanco

¹¹ Néeseté nuicáca manuírì yàalubáisi cabalèeri. Nuicá nacái yái yáawinéericawa yàalubáisi ínata. Yá cáliqueí, yá nacái capíraléeri cáli chènuníseerica nachalíacawa, yá canáca nía quirínama, Dios imáalàidacáiná nía, yái Dios yáawinéericawa yàalubáisi ínata. ¹² Néese nuicá níái yéetéeyéimicawa canánama, níái manuínaméeyéica, nía nacái púubéeyéica. Yá nabàlùacawa yàalubáisi ípunita. Néese cuyàluta nàacùacawa. Yàacùacawa nacái áiba cuyàluta idènièrica wenàiwicanái ípidená idènièyéica icáucawa càmíiri imáalàawa. Néese icàlidaca naináwaná ìwali níái yéetéeyéimicawa, càide iyúwa nalééná cuyàluta irìcuíse naináwaná, càinácaalíté namàníiná idècunitàacá cáuca nía. ¹³ Macái wenàiwica yéetéeyéicatéwa manuírì úni yáaculé namusúacawa úni yáacuíse, yá nabàlùacawa Dios ípunita. Macáita nacái yéetéeyéimiwa nàanàaca yéetácáisi íicha, càlicullì íicha nacái, síisáanácaalíté néetácawa. Yá icàlidapíná naináwaná ìwali canánama càinácaalíté namàníiná idècunitàacá cáuca nía. ¹⁴ Néese yúucaca yéetácáisi quichái irìculé; yúucaca infierno quichái irìculé nacái, yái infierno báawéeyéimi íiwitáise yúuwichàacataléacawa. Yúucaca nía quichái irìculé, yái manuírì yàawa nacáirica ipucuéricawa ìyaca mamáalàacata quichái iyú. Yácata pucháibáaná yéetácáisi, yái manuírì yàawa nacáirica ipucuéricawa quichái iyú càiripinéerita ìyaca. ¹⁵ Yá macáita wenàiwica canéeyéica ípidená ichanàacawa cuyàluta irìcu,

yási yúucaca nía quichái irìculé, yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata quichái iyú, canácáiná náipidená cuyàluta irìcu, yái cuyàluta idènièrica wenàiwicanái ípidená idènièyéica icáucawa càmlíri imáalàawa.

21

El cielo nuevo y la tierra nueva

¹ Néeseté, núa Juan, nuicáca wàlisài capìraléeri cáli, nuicá nacái wàlisài cháí cáli, imáalàapinácáináwa yáara idàbáanéerimica capìraléeri cálica, cháí idàbáanéerimica cálica nacái. Canácata quéwa manuíri úni. ² Néese nuicáca mabáyawanéeri yàcalé, yái wàlisài Jerusalénca. Iricùacawa chènuníise Dios yàatanáise. Cayábéerica yái yàcaléca Dios ichùnìèrica cayába. Cayábéeri iicácanáwa càiride iyúwa inanái iicácanáwa udécanáami ùwalica ubàle cawèníriwa ùacawéeri irípináwa, ipíchawáise umànica matrimonio yáapicha. ³⁻⁴ Néeseté nuémìaca cachàiníri tàacáisi Dios yàalubái irìcuíséeri, yái yàalubáisi Dios yáawinacatáicawa, icùacaténá canánama. Yá càì íimaca: “Péemìaca cayábani, siùcáise de Dios ìyaca èeri mìnánái yáapicha. Yèepunípináwa náapicha, icùapíná nacái níawa. Dioscata yàacawéeridapíná nía, Nacuèrinápiná nacáicani. Dios itunúapíná náicha natuíyáa macáita. Canáca yéetácáisi néré. Càmlíyèipíná ícháani néenibáa. Càmita achúma nawàwa. Canáca cáiwíiri yácáiná idéca imáalàacawa càiripináta canánama yáara quéechéerimicaté ìyaca”, íimaca nulí.

⁵ Néese Dios, yái yáawinéericawa manuíri yàalubáisi íinata, icùacaténá canánama, íimaca: “Péemìaca cayába, numànica nùyaca macáita wàlisàita àniwa”, íimaca. Néese íima nulí àniwa: “Pitànàacani, càide iyúwa núumáaná pirí, báisíricáiná nutàacáica íná píalimá peebáidacani”, íimaca nulí yái Diosca.

⁶ Yá íimaca nulí nutànàacaténá tàacáisi: “Nudéca numáalàidaca numànicani. Núacata yái iyéericaté èeri ipíchawáiseté, núacata nacái yái namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Cawinácaalí macaléerica iwàwa, nùaca ìirawa úni yèeri icáuca càmlíri imáalàawa, mawèníri iyú quéwa nùaca ìirani”, íimaca nulí nutànàacaténáni. ⁷ Yá íimaca nulí àniwa yái Diosca: “Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, nùaca nalí macáita yái cawènírica mawèníri iyú, níái nuénibeca. Núacata nacuèrinápináwa. Níacata nuénibepíná nacáywa”, íimaca nulí nutànàacaténáni. ⁸ Néese íimaca nulí àniwa yái Diosca: “Quéwa cawinácaalí níái càmlíyéica yeebáida nutàacái cáalucáiná nàuwichàacawa nulípiná, nía nacái iwènúadéeyéica nuícha íiwitáise, nía nacái càmlíyéica yeebáida nutàacái, nía nacái casaquèeyéica íiwitáise, nía nacái inuéyéica wenàiwica meedá, nía nacái íiméeyéica áiba yáapicha

càmíchúaca náinusíwa, càmírica nacái nanìrisíwa, nía nacái camàliquéeyéica, nía nacái yèeyéica ídolo cuwáinái yéenáiwaná icàaluíná, nía nacái macáita cachìwéeyéica, iwàwacutápiná nàacawa manuíri quichái iriculé yái manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata azufre iyú, máiníri ùuleca, càiripinéerita iyaca. Yái quichái ípidenéri ‘Pucháiba yàawiriéri yéetácáisica’ ”, ímaca nulí yái Diosca.

La nueva Jerusalén

⁹ Néeseté áiba ángel yàanàaca nùatalé, abéeri néená níai siete namanùbaca ángelca idènièyecaté siete namanùbaca bacàa ipuniéyécawa iyú yái siete namanùbaca yùuwichàacáisi Dios ibànùeripináca namáalàidáaná canánama yùuwichàacáisica cháì èeri iriculírica. Yái ángel ímaca nulí: “Aquialé, núasáidacaténá piicá úara Cordero yàacawéetúapináca”, ímaca nulí yái ángelca. ¹⁰ Néese Espíritu Santo imàacaca nuicáca ángel itéca núa, yéenáiwánási nacáiri iyúta quéwa, alé chènuníiri dúli ínatalé. Néese ángel yáasáida nuicáca Cordero yàacawéetúa, yái cayábéeri yàcalé mabáyawanéerica, ípidenéri Jerusalén, iricuéricawa chènuníise Dios yàatanáise. ¹¹ Yái yàcaléca mèlumèluíricani Dios icamaláná iyú. Mèlumèluíri càide iyúwa cawèníri íba cabalèeri ípidenéri jaspe, cuniéri quéwa iyúwa cayábéeri vidrio. ¹² Yái yàcalé idènlaca itéesewa iwáináwa chènuníirica, manuíri nacái. Yái iwáiná idènlaca doce namanùbaca inùmawa. Macái inùmata abéeri ángel ibàlùaca icùacani. Macái inùmata náipidená ichanàacawa doce namanùbaca yàawiría Israel itaquénáinámica. ¹³ Nuicáca máisiba inùma iwáiná ìwali este iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca norte iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca sur iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca oeste iwérécata. ¹⁴ Yái yàcalé iwáiná doce namanùbaca íba yáapíiseyeyí náalimáwanama náipidená ichanàacawa níai doce namanùbaca apóstol yèepuníyecatéwa Cordero yáapicha.

¹⁵ Yái ángel itàaníirica núapicha idènlaca oroíri metro yáalimáidacaténá yàcalé, ibàlài néeséeri iwáiná nacái, inùma nacái. ¹⁶ Yái yàcaléca abédanaméerita ibàlài icáalaca. Néese ángel yáalimáidaca metro iyúni yái yàcaléca. Dos mil doscientos namanùbaca kilómetros icáalaca, càita nacái icáalaca ichènunica, càita nacái icàcumàa icáalaca. Abédanamata icáalaca yái yàcaléca. ¹⁷ Néese ángel yáalimáidaca iwáiná yàcalé itéeséerica. Sesenta y cinco namanùbaca metros ichènunica càide iyúwa èeri mìnánái yáalimáidáaná wawàsi.

¹⁸ Yái iwáináca yáawami cabalèeri íba cawèníri ípidenéerica jaspe. Yái yàcaléca yáawami orota càide iyúwa masaquèeri vidrio. ¹⁹⁻²⁰ Doce namanùbaca manuínaméeyéi íba iwáiná yáapíise. Iba imanùbaca ichanèerica ìwali abéeri íiwitáaná

cawèníiri íba: jaspe, cabalèeri íba; zafiro, capìraléeri, cuniéri íba; ágata, capìraléeri erúamàwaca, samànéeri íba; esmeralda, ipuléerisíwa, cuniéri íba; ónice, éewéeri, samànéeri íba; cornalina, quíiréeri, cuniéri íba; crisólito, éewéeri, cuniéri íba; berilo, ipuléeri, cuniéri íba; topacio, éewéeri, cuniéri íba; crisoprasa, éewaca nacáiri, samànéeri íba; jacinto, chubénaméeri, cuniéri íba; amatista, capìralesíwéeri, cuniéri íba; ²¹ Níái yàcalé inùmaca doce namanùbaca yáawami perlata, cabalèeri íba cawènírica. Inùma imanùbaca imàníiri abéeri perla ícha, iwáiná inùmapiná. Yái yàcalé yàasu manuíri carretera yáawami orota, cuniéri vidrio nacáiri.

²² Canácata templo yàcalé irìcu nasutàcàalupináca Dios ícha. Yàcalé imanuícata nàaca Dios icàaluíniná, yái cachàiníríca náicha canánama, nàaca Cordero icàaluíniná nacái. ²³ Càmita iwàwacutá èeri icànaca yàcalé ìwali, quéeri nacái, icànacáiná ìwali yái Dios, Cordero nacái nacamalánáca. ²⁴ Macái cáli néeséeyéi yèepunícawa yàcalé icamalá irìcu. Wenàiwica íiwacanánái natéca nàasu cawèníriwa yàcalé irìculé. ²⁵ Yàcalé inùmaca canánama canácatáita ibàliawa èeríapi. Canáca catá néré. ²⁶ Natéeripiná nàasu cawèníriwa néré yàcaléiriculé, níái macái èeri mìnánái càasuíyéica. ²⁷ Quéwa báawéeyéi íiwitáise canácatáita yéewaná nawàlùacawa néré. Cawinácaalí iiméeyéica áiba yáapicha cànírica nanírísíwa, càníchúaca nacái náinusíwa, nía nacái cachìwéeyéica, canácata yéewanápiná nawàlùacawa néré. Níawamita idènièyéica ípidenáwa ichanàacawa Cordero yàasu cuyàluta irìcu, yái cuyàlutaca idènièrica náipidená canánama níái Dios yèeyéica icáuca càníiri imáalàawa.

22

¹ Néeseté ángel yáasáida nuicáca masaquèeri inanába, yèeri wacáuca càníiri imáalàawa. Asáiri yáaculé manuísíwata càide iyúwa waicáaná vidrio. Yái inanába imusúacawa Dios yàalubái yèewíise, yái yáawinacatáicawa Cordero yáapicha, nacùacaténá canánama. ² Yái inanába iwatácawa bamuchúamibàa yàcalé yàasu manuíri carretera yèewibàa. Aicu nabàlùacawa carretera idùlepibàa, càita nacái abéemàwáise nabàlùata nacáíwa néenibàa. Yái àicuca, yácata yèerica wacáuca càníiri imáalàawa. Idènlaca iyacanáwa, doce yàawiría yàaca iyacanáwa macái camúita. Quéeri imanùbacata càyacanácani. Yái àicu ibáináca cayábéeri dabéca ichùnìèrica macái èeri mìnánái. ³ Yàcalé irìcu, canácatáita ìya wawàsi Dios iiquéerica iyúwa báawéeri. Dios, Cordero yáapicha, ípidenéerica Jesucristo, nacùapiná èeri mìnánái néenibàa. Nàasu wenàiwicanái yàaca nacàaluíniná. ⁴ Naicáwa Dios inàni néréwa. Nadèniápiná Dios ípidená napùdàlicuwa. ⁵ Canáca néré catéeriwa. Níái iyéeyéipiná néenibàawa càmita iwàwacutá napucúadaca lámpara, càmita

naçái iwàwacutá èeri icànaca nàwali. Wáiwacali Diosta icànapiná nàwali. Nacùapiná macáita Dios yáapicha càiripináta, èeri càimíri imáalàawa.

La venida de Jesucristo está cerca

⁶ Néeseté ángel ímaca nulí: “Báisiiricata yái tàacáisica, íná yéewa píalimá peebáidacani macái piwàwalcuísewa. Yá nacái Wáiwacali Dios, yái imàaquéerica profetanái icàlidaca tàacáisi inùmalicuíse, idéca ibànùaca yàasu ángelwa yáasáidacatená yàasu wenàiwicanái irí cànácaalí ichàbáanápínáwa mesúnamáita”, ímaca nulí yái ángelca.

⁷ Wáiwacali ímaca walí: “¡Péemíacué cayábani, nùanàapiná mesúnamáita! ¡Casímáica nawàwa cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica Juan itànèerica cuyàluta irícu, yái icàlidéerica cànácaalí ichàbáanápínáwa!” càì ímaca yái Wáiwacalica.

⁸ Núa Juan, núacata yái yéemièrica, iiquéerica nacái macáita yái tàacáisica. Idécanáami nuémíacani, nuicácani nacái yái wawàsica, yá nubàlùacawa nùlulù ipùata iyúwa ángel irí nùacatená icàaluíniná, yái yáasáidéerica nulí yái tàacáisica.

⁹ Quéwa ángel ímaca nulí: “Picá pimàni càì. Núacata piacawéeriná íibaidéerica Dios irípiná píapicha, péenánái yáapicha nacái níái profetaca icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuíse, náapicha nacái níái yeebáidéeyéica tàacáisi pitànèerica cháì cuyàluta irícu. Pìaca abéerita Dios icàaluíniná”, ímaca nulí.

¹⁰ Néese ímaca nulí àniwa: “Picá pibàani áibanái íicha yái tàacáisi pitànèerica cháì cuyàluta irícu, icàlidéerica cànácaalí ichàbáanápínáwa, mawiénicáiná yái èerica”, ímaca.

¹¹ Cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa, nía nacái casaquèeyéica íiwitáise, iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa nabáyawaná íichawa caquialéta. Cawinácaalí nacái cayábéeyéica íiwitáise iwàwacutá namànica cayábéeri mamáalàacata, nía nacái masaquèeyéica íiwitáise iwàwacutá nèepunícawa mamáalàacata mabáyawanéeri iyú”, ímaca.

¹²⁻¹³ Wáiwacali ímaca walí: “¡Péemíacué cayábani, nùanàapiná mesúnamáita! Yási nutéca cawèníri, yá nacái yùuwichàacáisica numàaquéeripináca macáita wenàiwica irí náalimáwanama càide iyúwa imanuícana nadéca namànica cayábéeri, báawéeri áibata. Núacata yái iyéericaté èeri ipíchawáiseté; núacata nacái yái namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Núacata yái idàbéericaté macáita, imáalàidéeripiná nacáíwa macáita”, ímaca.

¹⁴ Casímáica cawinácaalí masaquèeyéica imànica íiwitáisewa báawéeri íicha yéewacatená nayáaca nayáacaléwa yái àicu iyacaná yèerica nacáuca càimíri imáalàawa, yéewanápíná nacái nawàlùacawa iwáiná inùma irícubàa wàlisàì Jerusalén iyacàlená iriculé. ¹⁵ Déculé yàcalé íicha nàyaca níara casaquèeyéica

íiwitáise, nía nacái camàliquéeyéica, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha camíichúaca náinusíwa, camíirica nacái nanìrisíwa, nía nacái inuéyéica wenàiwica meedá, nía nacái yèeyéica ídolo cuwáinái yéenáiwana ícàaluíná, macáita nía nacái casímáiyéica ichìwáidaca áibanái wenàiwica.

16 “Núa, Jesús, nudéca nubànùaca nùasu ángelwa icàlidacaténacué pirí yái tàacáisica, nalípiná macáita yeebáidéeyéica nutàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. Núacata yái rey David itaquérinámica. Núacata nacái idàbéeripináca Dios yàasu èeri máiní cayábéeri càiride iyúwa mèlumèluíri dùlupùta ichanèericawa mèlumèluwaca mapisáisiwata èeri imanùbaca”, íimaca yái Jesúsca.

17 Yái Espíritu Santo, úa nacái Cordero yàacawéetúapiná náimaca Jesús irí: “¡Aqualé!” càì náimaca Jesús irí. Macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisica, “¡Aqualé!” càì pímacué Jesús irí. Macáitacué pía nacái iwàwéeyéica ícáucawa camíiri imáalàawa, aquialécué, peedécué piríwani mawèníri iyú, càide iyúwa macàléeyéi iwàwa iwàwáaná ìiraca úni.

18 Yá nùlàacué pía cachàiníri iyú macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisi Juan itànèerica cháì cuyàluta irìcu, icàlidéerica càinácaalí ichàbáanápínáwa. Aibacaalí itùculiada néeni áiba tàacáisi àniwa, Dios yùuwichàidapiná yái wenàiwica yùuwichàacáisi iyú, yái yùuwichàacáisi Juan itànèerica ìwali cháì cuyàluta irìcu. 19 Aibacaalí yúucaca tàacáisi cuyàluta irìcuíseta yái icàlidéerica càinácaalí ichàbáanápínáwa, càmita Dios imàaca iyáaca iyáacaléwa àicu ìyacanà yèeri wacáuca camíiri imáalàawa, càmita nacái Dios imàaca ìyaca mabáyawanéeri yàcalé irìcu, yái àicuca, yái yàcaléca nacái waléeyéica ìwali cháì cuyàlutaca irìcu.

20 Yái Wáiwacali Jesús icàlidéerica walíni yái tàacáisica íimaca: “Báisiíta, nùanàapiná mesúnamáita”, càì íimaca yái Wáiwacalica.

Néeseté núumaca: “Báisiíta, amén. ¡Aqualé, Wáiwacali Jesús!” càì núumaca.

21 Nusutacué Wáiwacali Jesús íicha pirípinacué imànínápínacué pirí cayábéeri.